Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
XXII
D
26
NAPOLI

XXII
D.
26–28.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXII
D
26
NAPOLI

Digitized by Google

SYLVAE COMMVNIVM OPINIONVM DOCTORVM VTRIVSQVE CENSVRAE,

IN TRES LIBROS DISTINCTAE,

FRANCISCO VIVIO AQVILANO V. I. C. AVTHORE,

LIBER PRIMVS.

Cum rerum & verborum Indice, ad quaſuis inſigniores & notabiliores deciſiones inueniendas, ſummo ſtudio fideliter edito.

NAPOLI

AQVILAE,

Apud Georgium Daghanum Monteripellium Sabaudium, Anno Domini, M. D. LXXXII.

ILLVSTRISSIMO
DOMINO LOPE GVSMANO, EQVITI DIVI IACOBI,

INVICTISSIMI REGIS PHILIPPI CONSILIARIO PRAECIPVO,

Et huius Regni Neapolitani omnium cauſarum Recognitori,

FRANCISCVS VIVIVS S. P. D.

NVLLVS (quod ſciam) Illuſtriſsime, & virtutum præſtantiſsime Domine, de literis hactenus benemeritus eſt, qui aliquam calumniantium labem, ac rabidum morſum non ſubierit, quiuè ſycophantarum rabiem omninò vitare potuerit. hoc primis illis Iureconſultis (vt de cæteris taceam) accidiſſe præſertim videmus. Taxatus eſt Curtius, quòd faciles tantùm, & apertos locos explicauerit; Pariſio tributum eſt, quòd ſemper eodem ſit reuolutus, atque eadem ſæpiſsimè iteraret; Obſcura Picus ſimul, & confuſa pleriſque viſus eſt dicere; Amputata, & nimis breuia placuiſſe Claudio multi perhibent; Prærancida multa aſcripſerunt Accurſio; Bartolum accuſant, quòd à ſe innumera confinxerit, & leges à vero ſenſu libenter eximere conatus fuerit; Baldum, quòd ingenio fretus per inuolucra ſibi plurimum tribuat; Budei, Alciati, Zaſij, & aliorum elegantia, & emendata ſtructura non admodùm placet; Viuij congeriem, ſeu Syluam, non deſunt, qui damnent, quòd citra puluerem, & nullo negocio tam multa congeſſerit, & ſine delectu plantas quaslibet, vel ſeuerit, vel complantauerit, non deprehendentes miſeri quantus labor in colligendis Communibus Opinionibus ſit impendendus; quanta induſtria in deligendis ſit comparanda; quantum iudicium in ſtatuendis, & confirmandis ſit adhibendum. Et quid quæsò aliud eſt omnium facultatum fundamentum, & finis, niſi doctiſſimorum virorum confirmata ſententia? verùm id æquo animo fero, quòd mihi cum doctiſsimis

ctiſsimis viris, & præcipuis Iureconſultis eſt commune: ſatis mihi fieri uidetur ſi ſtudioſis, ac doctis legum profeſſoribus, atque utilitati communi profuero, ſatius hoc quidem eſſe ducam, quàm imperitorum inertiam ſectari, & ocioſorum deſidiæ animum admouere. Nec refert quid quiſque de me iudicet, modò uiri prudentiſſimi, qualem te omnes confitentur, onus quod ſuſcepi æqui, boniq́ue faciant; quod ubi me aſſecutum eſſe ſenſero, non parùm mihi feciſſe uidebor. Nam Iuris tam Cæſarei, quàm Pontificij fontes aperire, & riuulos in bene digeſtas Communium Opinionum plantulas inducere, ſemitas omnes recludere, viam adire uolentibus ſternere, ac demùm nihil, quod ad hanc facultatem pertineat deſerere, tantum abeſt, ut vitio mihi uertendum eſſe iudicem, ut meum animum potius ab omnibus commendandum eſſe putē. Et licèt plurimi antè me hoc idem, & feliciſsimè fortè aperire tentauerint, nullū tamen hactenus comperi, qui cūcta Doctorum iudicia, uel collegerit, uel collecta demùm potiora confirmauerit, vt colligere, & pro viribus cōfirmare iugiter ſtatui. Illa nāque collegi, quæ rationi finitima, & potioribus cū multis conuenire uiſa ſunt; quas quidem iure optimo Communium Opinionum Syluam nuncupaui: ſiquidem illud mihi ueri Iuriſconſulti munus eſſe uidetur, quod legum ſenſa, & mentem apertiſſimè explicet: ut qui ſit illarum uigor, quæ æquitas, quæ uita, quę ratio boni, & æqui, quiſque per ſe intelligere poſſit. Nā nec cuiquam eſt peruium videre, quæ ſit uariarum opinionum ueritas, nec ad eundem modum ſe omnes habent. Aliæ nanque perſuadētur rationibus, aliæ Ciuitatum moribus confirmantur, aliæ tēporibus, locis, & perſonis immutantur. In pleriſque conſideratur, quod ſit magiſtratus in priuatos ſtudium, quod iuſſum, quod imperium, qui ſint magiſtratus præcipui, qui in Republica infimi, quę rurſus dignitas, quę obedientia, quis honos cuique exhibēdus ſit. Alibi conſtituuntur emptiones, uenditiones, locationes, cōductiones, permutationes, donationes, acceptiones promiſsiones, & alia generis eiuſdem: hinc ſeligas præmia, & honores his, qui bene, hinc ſupplicia, & pœnas his, qui de bono, & æquo male-meriti ſint. Mihi prætereà non minori curę fuit ita temperatè omnia pertractare, vt nec obſcuritati locus daretur, nec feneſtræ fraudibus aperirentur. Sic enim quemq́; delatores, calumniatores, & ſycophantas facilè uitare poſſe crediderim. Et (vt Socrates dictitare ſolebat) quàm damnoſum ſit litigare, & quàm fructuoſum à litibus abſtinere, vel excitatas propulſare, & benè componere. Et (ſi mea me non fallit opinio) non erit opus in poſterùm tot euoluere libros, tot uolumina inuertere, tot chartulas conterere: nam ad intelligenda omniū ferè grauiſsimarum legum, uel ſaltem totius implicati, tenebroſiq́; iuris vtriuſq́; claſsis ſenſa, has meas, quas & digeſsi, & ſimul delegi, & diiudicaui Opiniones, ſatis eſſe cōfido. Nihil enim intentatū, nihil abſtruſum, nihil non pro virili explicatū in utroq́; iure reliqui. Nam, & pręter Doctorū Opiniones, meum iudicium in pleriſq́; adhibui, & meam ſententiā interdum aſcripſi, vt facilior cuilibet delectus eſſet. Euolui & nonnullos ſacrarum literarū libros, & quod ad ueram pietatem potiſsimùm conducere uidebatur, id inde decerpſi: & vt omnia magis confirmata probarentur, multa ex Oratoribus, Hiſtoricis, Poetis, & aliarum facultatum profeſſoribus ad noſtrum hoc inſtitutum aſſumpta deduxi. Hæc, & pleraque alia feci, quę communi omnium utilitati prodeſſe poſſe putarem: quod quidem apertiſsimè

vidēbit

videbit quicunque æquo animo hanc Communium Opinionum Syluam diligenti indagine perluſtrauerit. Sic (quæſò) accipiant illam (qualiſcunque ea ſit) utriuſque iuris ſtudioſi, & optimi viri, quibus tantùm me conſcripſiſſe nouerint, non autem obtrectatoribus, quibus ne deſit quod agant, ſemper aliena carpunt. Dicent fortaſſè facillimum eſſe Communes conſarcinare Opiniones: colligant igitur, & cudant ipſi, ſi tam peruium, & tam facile uidetur. Verùm ſi tales blaterones ſemel experti eſſent, quàm difficile hoc onus exiſtat, palinodiam illicò canerent: ſoli namque ſtudioſi, ſoli ſapientes, & horum admodùm pauci, hoc munus ſubire potuerunt. Videant itaque multa, audiant, obſeruent, notent, & cenſeant quid iuris prudentem deceat, & ſic fortè fortuna reſipiſcent, ſi animum ad meliorem frugem procliuem aliquatenus habent; alioquì ſciant de ipſis deſperandum eſſe: nam mentis agitatio cuilibet eſt innata, ſiue uigilet, ſiue ſomno prematur, ſemper tamen, uel ad opus, uel ad curas, vel ad bonum, uel ad malum, vel ad aliquid tale motum habet. Sed alij eadem impellente ad alia impelluntur: partim enim (quæ plurima turba eſt) corrupto animorum affectu, uitiis irretiti tenentur: partim ocio torpeſcentes, non ſe, non alios utilitate iuuant. Sed cum huiuſmodi oblatrantium aculeis mihi minus eſt decertandum: uanum enim ſemper eſſe duxi, olidas muſcas operoſis pellere flabris, uel aureis maſſulis obſtreperos propulſare canes. Quid de aliis commententur, & occinant, quàm tabidam impuri pectoris bilem euomant, ipſi uiderint. Satis eſſe duxi, ſi doctis, & probatis uiris, tuique ſimillimis placuerint meæ lucubrationes, quas ideò tibi dicare ſtatui, illuſtrium uirorum illuſtriſſime, & iuriſconſultorum conſultiſſime; quòd non temerè in hoc regnum à Catholico REGE PHILIPPO deſtinatum eſſe putaui, ut omnium cauſas, omnium geſta, ſingulorum adminiſtrationes, res priuatas, & publicas, iura totius Regni ſolus agnoſcas: quòd non ſine cauſa in celeberrimum, & ſanctiſſimum Diui Iacobi Equeſtrem ordinem aſcriptus fueris; quòd eidem Regi Catholico à conſiliis præcipuus exiſtas; quòd prudentiſsimè in omnibus te geras; quòd ſingulorum neceſsitatibus æqua mente proſpicias; quòd optimos quoſque foueas; quòd vitia cuiuſque generis acriter inſecteris; quòd æquè ames, & uirtutes, & virtutum amatores; quòd vir incorruptiſsimus, & conſtantiſsimus, & ſis, & iure ab omnibus prædiceris; quòd demùm Hiſpaniarum, imò totius ſeculi decus habearis. Tibi (inquam) meam hanc Syluam dicaui, ut tanquàm æqui, boniq́ue cultor putes, amputes, ſuccindas, incendas, & ſi quid frugi reliquum eſſe cognoſces, tuearis; & à deuaſtantibus apris, aliiſq́ue impuris animalibus tutum eſſe uelis. Tuum eſt opus, tibi datur, tibi dicatur; accipe, foue, & defende. Nec tibi hoc indignum videatur: nam & ſummi Imperatores, & Reges, ac celeberrimi viri ſibi laudi, & gloriæ fore duxerunt, ſi literarum monumenta ſibi dicarentur. Conſueuerunt & Scriptores hoc facere, ne ſine alicuius numinis fauore ſuę lucubrationes paſſim legendę permitterentur. Hæc autem mea (quæcunque ea ſit) lucubratiuncula eò libèrius tibi committitur, quòd nullum prçſentius numen, nullum prçſtabilius animi iudicium, nullum accuratius ſtudium (quo quidem meas partes tueri poſſem) quàm tuum excogitare poteram. Nam ſi in Neapolitano Regno

omnium partes tuendas ſuſcepiſti, iure optimo, & meas benignè ſuſcipies. Sit igitur hoc munuſculum meæ erga te obſeruantiæ, ſempiternæ beneuolentiæ pignus: tibiq́ue laudem, honorem, gloriam, & perpetuam felicitatem portendat. Vale Aquilæ, ſeptimo idus Aprilis, M. D. LXXXII.

EXCELLENTI DOMINO FRANCISCO VIVIO V.I.D.

PETRVS FOLLERIVS.

VIDI opus tuum Communium (vt aiunt) Opinionum, præter aliud iam diu in lucem editum; & , mea ſententia, adeò doctum, luculentum, elaboratum, & neceſſarium eſſe arbitror, quòd ſi ante hac magnam apud omnes uendicaſti opinionem , ac laudem comparaſti, ex hoc maximam, & immortalem conſequeris, quippè cùm in iudicando , & legendo ſemper Communis Opinio, reiectis paradoxis, amplecti ſoleat ab omnibus: ita ut qui à Communi recedant , non niſi à ueritate delirare contingat. Quamobrem legum profeſſores omnes quantopetè tibi Herculano nodo deuinxeris, uerbis conſequi non poſſem. Plerique enim dum hoc periculoſum Iuris, & legum pelagus tranare contendunt, aliqui fluctibus ita agitantur, ut non nauigationem duntaxat abhorreant , ſi tamen periculo ſoſpites euadant , uerumetiam ob periculorum memoriam , qua faſtidiuntur, aſſiduè propriam uitam odio proſequantur. Plurimi etiam ſcopulis adeò illiduntur, vt offenſione aliqua affecti, ad huiuſmodi nauigationem in poſterùm inhabiles penitus reddantur. Cæteri uerò nauigandi ſydere non cognito , uel oculorum ob lippitudinem non perſpecto , quò vela tendant ignorant : ita vt ducantur potius quàm ducant confiteri neceſſe eſt. Quot quantiſque aliis (nec ſine maxima iactura) diſcriminibus uſquequaque iactantur; huiuſmodi prouinciam ſuſcipientes, qui nauigant (ut ſæpè ſoleo) pericula narrent. O quàm induſtriæ tuæ omnes obnoxij eſſe debent , & laboribus; quibus vt tot Opiniones colligetes, ita vt Syluam iure optimo appellares , nulla proprij commodi ratione habita, nullo pacto pepercisti. Induſtriæ inquam, poſtquàm ingenij acie non perſtricta, argutè , ſubtiliter, & uberrimè adeò cuncta recitaſti; & accurata diſputatione, quæ ſunt reiicienda confutaſti , vt facilè inter dumos aſperrimos purpureas roſas , inter lolium ſterileſque auenas, tribulos. & zizaniam, optatam cererem maxima animi ſatisfactione capiamus; imò ex profundo Oceani precioſos lapillos, & quot quot ſunt ibi obruta attalica , facili negocio ſubtrahamus. Omnium una uoce conclamandum eſt , VIVIO LEX VIVIT , & legum profeſſores portum appellunt, ſalute, & uita potiuntur. Iam , VIVIO DVCE, ad cuncta facilis eſt aditus, facilior progreſſus, facillimus uerò regreſſus. Loca præcipua atque neceſſaria, cùm ad ciuile ius, & canonicum pertinentia , tum uerò ad diuinum , cùm eam materiam tam diligentiſſimè, quæ ad diuinos Phyloſophos ſeù Theologos, qua maiori nemo poſſet animaduerſione tractaueris: ita ut omnes, qui huiuſcemodi facultate delectantur, fructus inde capere poſſint

uberrimos. Hæc ſunt munera uirtutis tuæ, quę in dies magis magiſque eluceſcunt; & præſertim, quòd omni Ariſtarchorum cura poſthabita, & eorum, qui dum inuidia rumpuntur, praui animi maleuolentia ducti, aliena magis quàm ſua facta pendunt; Zoileis dentibus carpunt, & genuinum frangunt, prima à te impreſſa uolumina ita locupletaſti, ut eorum omnem liuorem ſuperaſti, qui mutato VIVII cognomine, & Patriæ appellatione uariata, famam tuam denigrare tentarunt. Nihil ſanè ad nos, cum his profectò nihil commune habemus, faciunt enim quod ſolent, non quod debent. Lux lucet, & non lucere nequit, nec uelo, uel aliquo poteſt impedimento prohiberi. Sed quid in præſenti latrabunt, quid excogitabunt, uel qua pœna plectentur, cùm nullo ſoleant inuidi maiori tormento angi, quàm propria inuidia, cùm Conſilia illa, ſeu Reſponſa ita mihi probatiſsima emittes, quę adeò demorſos ſapiũt ungues, ut non ab homine, uerùm ab Apollinis Oraculo deprompta uideantur; Vel opus illud (non ſine diuino afflante ſpiritu) de Peccato, ita apud me præcipuè commendatiſſimum, ad communem totius Chriſtianę gentis utilitatem in lucem ederis? Tunc ut limaces nimio calore perculſæ, uitam fortè nõ ſine querula uoce, cum morte commutabunt. Garriant; ſemper aliquid monſtri alant, iterũ garriant, quòd dum ab huiuſmodi more non abhorrent, non aliorum crimina coarguunt, ſed ſua indicant. Lux Viuia cæteris præſtat, & ita ſplendeſcit, ut etiam oculis capti iter noſtrum tot obicibus obſeſſum, iam facillimè proſequuntur. Te duce, hodiè ſcopulos non timemus, fluctus ſuperamus, portum appellimus, & tandem uoti compotes eſſe gaudemus. Quis igitur non charum habebit, & quàm maximè non ęſtimabit? Procul quidem dubio, ad aſtra uſque euolabis; tecum eſt Aquila, ab illa rapieris, & cùm VIVIVS, uiues proculdubio. Perge quæſò ut cœpiſti, & quæ dona diuino numine, & tua induſtria tibi comparaſti, humano generi, cui iure naturali plurimum debemus, impertias. Si enim homini cuncta deſeruiunt, ad hominem tanquàm ad finem cuncta diriguntur, hominem hominis cauſa eſſe generatum, non ignoramus. Plurimis meo iudicio ſatisfacies, & potiſsimùm ſtudioſis, literarum & legum præſertim non ignaris. Citò igitur in lucem prodere cures, & me vt ſoles adama. Vale. Neapoli XIII. Kal. Februarias, M. D. LXXII.

ANDREAS FLAMMINIVS I. C. CAMPLENSIS AD AVTHOREM.

VIVET adhuc, poſtquàm viuis exceſſerit Author
Viuius: hoc virtus præſtat, & ingenium.

IOSE-

IOSEPHI LEONINI I.V.D. AQVILANI.

CARMEN RETROGRADVM Ad operis Authorem.

COMPOSITI tibi qui ſunt mores, ſplendida uita,
Conſcia tum recti, candor & ingenij;
Hic labor eximius, ditans nunc undique mundum,
Feruida tum uirtus, tum pia religio;
Ad decus æthereum faciunt te tollere; uitam
Viuere quòd poſsis dant tibi perpetuam.

Retrogradiuntur.

INgenij & candor, recti tum conſcia, uita
Splendida, mores ſunt qui tibi compoſiti;
Religio pia tum, uirtus tum feruida, mundum
Vndique nunc ditans eximius labor hic;
Perpetuam tibi dant, poſsis quòd uiuere uitam,
Tollere te faciunt æthereum decus ad.

Eiuſdem.

Ebibat hos latices, vitam quicunque perennem,
Viuius vt viuit, viuere deſiderat.

TERENTII TVRCANICI V.I.C. AQVILANI.

QVÆ latuere diù tenebroſo aenigmate ueri,
Daedaliiſque aderant mille ligata modis:
Vix Ariadneo Theſeus cum ſtamine poſſet,
Ferro hos Pellaeus vel penetrare locos.

Sacra igitur caecis uatum ſic dogmata gyris,
  Aut potius nodis interitura ruunt:
Vt qui Caeſareas optaſſent noſcere leges,
  Limine tentarent ritè referre pedem.
Inclyta propterea uirtus Aſtraea cubabat,
  Deſpoliata ſuo ſaeua decore lugens.
Viuius aſt tandem ſummo demiſſus Olympo,
  Praelucens aliis; lucidus arte noua
Expellens tenebras, ceù fax dans lumina nocti:
  Nigra ut ridenti lumine clara micent.
En Virgo gaudet priſco donata nitori,
  Extulit & laetum ſydera ad alta caput.
Suſcipiat iuſtas Doctor nunc vndique lites,
  Improba nec chari dona clientis amans.
Qui regitis terras, iam iam caligine victa,
  Hoc duce, iudicium reddite cuique pium.

Eiuſdem.

Quid tu plus ſolito, volucrum regina, volaſti?
  Aeternum vt viuat Viuius ingenio.

POMPEII LEONARDII IVRIS-
conſulti Reatini.

TER felix Aquila es, cui Mars, & Pallas honores
  Armorum tribuunt, ingeniiq; decus.
Sed magis hoc felix, quòd tetro hoc tempore VIVIVM
  Extuleris, tollit qui ſuper aſtra caput.
Aſtræa hunc duxit media in penetralia Iuris,
  Ingenteſque uiro larga recluſit opes.
Hinc tibi quæ fulgent emiſſa uolumina legum
  Depromit doctus de locupléte penu.
Quæ tot erunt annos manibus detrita peritis
  Fulgenti cœlo quot micuere faces.
Viuium nocturnis digitis, uerſaque diurnis,
  Quid reus in cauſis diſce, quid actor agat.

DE

DE FRANCISCO VIVIO I.V.D. celeberrimo, Cæſaris Fabij Aequicoli carmen.

IAM ſilet Oceanus legum, iam vortice nullo,
Turbine, uel uento, corripiuntur aquæ.
Scylla iacet, facilis cubat implacata Charybdis,
Syrtibus, aut ſcopulis, tuta carina uolat.
Nauita, nil certat, tutò committre phaſelum,
præcipuis ueniet mercibus aucta nouis.
Viuius effulſit legum qui temperat undas
Fulgor, inacceſſos ducere uela locos.
Viuius hic fulgor, factis, & nomine viuus,
Sic fugienda monet, ſic facienda docet.
Ius dare cuique ſuum uis, nullum lædere, honeſtè
Viuere, depreſſo crimine? diues eris.
Hic legum eſt Tiphys, legum hic eſt Viuius Argo,
Suſtinet hic Atlas Iuris vtrunque Polum.
Cui primas partes, de tot ſuper æthera notis
Millibus? huic meritò, IVSTINIANE, dabis.

AD CELEBERRIMVM I.C. FRANciſcum Viuium Fama, Sylua Veſpaſiani Pandulphi Aquilani.

STAT ſuper ingentis flammantia mœnia Mundi
Spes hominum, decus & diuum, atque æterna uoluptas
Fama; animus quodcunq; ſapit, quæ prima ſtupentẽ
Edocuit, prima & rerum primordia duxit
E cælo miſerata genus mortale uirorum.
Hæc immenſa polum metitur utrunque decora
Fronte nitens, puriſque oculis, & lumine puro,
Quæ ſi forte rudi è terra ſata corpora luſtret,

Hæc

Hæc eadem ſolido diffundunt corpore lucem:
Vt non cuncta uorans tempus, maledicta nec ulla,
Inuidia quæ animus tabeſcens congerat atra
Conterere, aut fœde maculis effundere poſſint:
Nam neque fons lucis tales fax aurea Phœbi
Aera per medium, per aquas, extremaque terræ
Ducit inextinctos radijs penetrabilis ignes:
Quandoquidem obſcuret niſi imagine noctis opacę
Illa, nequit nitidæ hæc dulci ſplendore diei
Illuſtrare, licèt magnum per inane feratur
Peruius, & radiis formet uaga ſydera cœli
Luciferis at Phœbus equis decurrat Olympum,
Diſtinctoſque eius rerum Natura colores
Veſtiat aduentu, iuuat hoc, niſi fama loquatur,
Et benè factorum decernat præmia laudes?
Debet enim quiſquis manſuræ gaudia uitæ
Deligit, & Diuis ſimilis cognoſcit honores
Fama tibi, quæ cùm per mille pericula mortem,
Mille per ærumnas homines, quorum ante timendo
Tartara habent manes, quàm terra amplectitur oſſa;
Oppeterent; tua nos primùm contemnere iuſſit
Conditio, & cum laude Deam malè perdere ſæuam.
Tu cinta alitibus cœlo ſpatiantibus alto
Concelebras Regém ſuperum, ſonat arduus æther,
Et Regem ſuperum referunt conuexa polorum.
Tu quoque ad hæc ima aerias delapſa per auras
Semideos pietate graues, meritiſque potentes
Tollis humo ſimul ora mouens plebiſq;, patrumque;
Cùm iucunda nimis membrorum in carcere cœco
Paſcit honore animum, & curarum temperat æſtus
Vox tua, ſolamen certum, requieſque laborum.
Qua ſemel audita interior ſimul excita uirtus
Creſcit, & auratis circumuolat aëra pennis
Gloria, & hinc hominum miris, clariſque repertis
Ingentes urbes paſſim florere uidemus,
Aruaq;, & eſt pelago ſuper addita ab arte uenuſtas:
Sed nimis haud aliquid cupidi, nec inutile tentent.
Nam quanuis uiſum quondam felicibus aſtris
Eueniſſe quibuſdam ortis quæcunque cupiſſent
Ex animo, dum audent ſtudio temerè omnia famæ,
Felices tamen hi non omni ex parte fuerunt,
Rara nec in medium adducas exempla uirorum.

Dæ-

Dædalius linquens iuuenis confinia terræ,
Inſuetum per iter cœlo ſe credidit, atque
Immemor vt patrij iuſſus, propriæque ſalutis,
Alatos homines ſenſit nouus ales, & altum
Mirari graue piſcatorem è littore corpus;
Arctoumque polum dubiam te aſcendere curſu.
O auium regina, tibi neu ſceptra, domumque
Frondiferam auferret temerarius, altior alis,
Vt timor huic, illique ſtupor concreſceret unà,
Impulit in clari pondus tunc mœnia Mundi:
Feruida ſed Phœbi miſero uis magna reſoluit
Remigium alarum, liquidaſque illiſit in undas,
Illum Nereides celeres rapuere, perennis
Ille maris compos ſuperato ſydere factus;
Et ſic dum laudem cuperet malè doctus inanem,
Euaſit fama magnum, & memorabile numen.
Sic potuit fama Phaeton pro talibus auſis,
Et Cycno lacrymas, & carmen triſte ciere,
Carmen, quo puer inuidiam, quo uinceret æuum.
Quid nocuit Iouis huic, illi quid Apollinis ignis?
Felices fateor, multos quibus ultima uitæ
Tempora conſtituunt annos, quos fata ſecundent,
Sed magè felices ſi nullæ extrema ſecutæ
Triſtitiæ, aut timidæ curæ, caſuſque fuiſſent,
Hoc potuere tamen ſapientes prouida tantum
Progenies ſuperare malum, quos inter honeſtis
Muneribus Diuum, & laudũ ſunt uocibus aucti,
Non admirantis qui oculis abſcondita vulgi
Principia, & rerum genitalia ſemina pandunt,
Vnde omnes Natura creat res, auget, alitque,
Et tremulos paſcit uitalis ſpiritus artus,
Excitus & luce, & motu maioris Olympi,
Vt perfecta opera ætherias educat in oras
Squamigerũ genus, & pecudes, pictaſq; uolucres,
Semen & in flores uertens, & gramina rurſus
In ſe mutari cogat, fluuioſque ſonantes
E lapidum uenis infundat in æquora Ponti.
Quæ genus hoc hominum uitæ præſentia noſtræ
Adiumenta tulit? Veri magis utilis author
Socratis exemplo innixus quicunque laborat,
Vt uarios hominum poſſit componere mores,
Quo læti magis, & ſumma cum pace fruantur
Mor-

Mortales, diui tamen, expertesſque futuri
Mortis; adumbrata hac uita, ſi vita putanda eſt
Tot coniuncta malis, ipſique ſimillima morti.
Scilicet id populis iurare in iura coactis
Fama eſt Semideum quondam feciſſe Lycurgum,
Veridica quem uoce deumnè, hominemnè uocaret,
Omnia erant cui nuda prius dubitabat Apollo.
Quid veterum memorem innumeros exempla ſecutos?
Vir bonus at modò, & egregius, formator amænus
Morum idem exemplo ſatis eſto pro omnibus unus:
Quem Iuſtinus enim in parrem, ſortemque uocauit
Imperiiſ;is ſimul ac deuicto ex hoſte recepit
Regna, ſuoſque nouis dedit aſpirare triumphis;
Prudentum confuſa nimis reſponſa virorum
Afficere vt multos damno, liteſque fouere
Vidit, & ad cœlum incaſſum iactare querelas
Sanguine, & ære pios hauſtos, quos ſubdola verbis
Impietas æqui, atque boni mentita colores
Preſſerat, haud potuit communi deeſſe ſaluti,
Namque ſuperuacua, & iuri minus apta decenti
Abſtulit è medio, & quædam correxit, & auxit,
Diſtribuitque ſuæ concinnè ſingula ſedi,
Tranquilla alliciens homines dulcedine pacis,
Ergò poſtque magiſque viri nunc gloria claret.
Inde autem ingenij vi quidam ducere iura
Senſus in varios, miſcere & ſacra prophanis
Auſi ſunt, multiſque ſimul contendere ſcriptis,
Tot ſuberant, quibus antiquæ veſtigia fraudis,
Quot mare habet piſces, æther quot ſydera paſcit.
Quantos tum gemitus ipſi ſibi, quantaque nobis
(Heu gens plena dolis) peperere incommoda vitę?
Et niſi te pater omnipotens FRANCISCE dediſſet
Rebus in anguſtis hominum, (tam creuerat ingens
Improbitas, ſpoliandi, & habendi dira cupido)
Legibus exitium tali eſſet tempore parrum
Perpetuum, aut potius cæſis melioribus ipſis
Omnia torreri ſurgentibus vndique flammis
Corpora vidiſſes rerum, magnumque fluente
Igne mare, & fluuios vndis areſcere ſiccis,
Et picis accenſæ, nimbis, & ſulphuris atri
Abſumi, & verti in cineres, renueſque fauillas
Humanum genus, ac mutum, plantaſque feraces.

Sed

Sed tu librorum dum ingentia corpora ſpectas,
Doctorum & quæ ſit Communis Opinio, pandis,
Vt, quæ non ſanctæ leges prouiſa dedere,
Impenſa poſſit parua cognoſcere iudex
Ex ęquo, atque bono, tua dum monumenta uolutat;
Aurea das iterum per terras ſecla uideri,
Tanto aliis dignus magè, Iuſtiniq́ue nepote
Multorum qui opera eſt uſus, quanto omnia ſolus
Ante alios auſus meliori ex ordine ducis,
Vtile non mittens, nec quod uideatur honeſtum.
Salue igitur bonus, atque uiris modò numinis inſtar,
Diuinam duce quem Famam virtute ſecutum
Centum oculis nunc Fama uidet, centumq́ue per ora
Concelebrat, nomenq́ue tuum nunc tollit ad aſtra.
Viue, tuo felix & premia digna labori
Parta cape, & tibi quos Fama elargitur honores,
Et gaude inde tuæ nulla eſſe pericula uitę:
Nam Dea, quam gelidas Aeſepi ad fluminis undas
Adraſtus diuum primus donauit honore,
Cuius non nomen uires nouere Latini,
Arridet meritis etiam, vulguſq́ue nocentum
Verberibus petit, atque à te implacabilis arcet.

RANALDVS RIDOLFIVS

FRANCISCO VIVIO S.D.

CREBRIS mecum literis, ac internuntiis agere ſoles, Viui doctiſſime, vt de libris à te iam pridem in lucem editis, & nuper ampla corollarij dote locupletatis, deque vniuerſo ſcribendi genere meam dicere velim ſententiam. Tum benignè, & blandè hortaris, vt ego quoque aliquid laborum meorum ſtudioſis impertiar. Tibi verò quid negare poſſim? quem vnicè diligo, tum ob virtutem tuam excellentem, tum ob veterem, (quæ inter nos intercedit) neceſſitudinem; quem glorior[a] iam diù habuiſſe in hac Peruſina Academia auditorem frequẽtiſſimum, & ornatiſsimum; & demùm in Piſano Gymnaſio, cùm ibi ius ciuile publicè interpretarer, manu mea Iuriſconſulti inſignibus ornaſſe. Longiore & forſan liberiore epiſtola toties efflagitãti de omnibus nunc reſpondebo, neſcio an ſatisfaciã, non enim tantum mihi tribuo ac perſuadeo; vt putem de re difficillima poſſe hominem non ſatis expertum perfectè iudicare[b]; vt igitur librorum tuorum excellentia magis eluceat, facta cum aliis comparatione[c], breuius quàm fieri poterit percurram (quædam etiam ad me pertinentia permiſcens) an, & quomodò ſcribendum; Tum meam excuſationem ſuſcipias, ac defenſionem, ſi quis temeritatis notam inurat, quòd cùm nihil aut parum ſcripſerim, quaſi alter Phormio[d] coram Annibale de re militari, audeam de modo ſcribendi diſputare[e]; cùm ſoleat, quorundam ſermonibus vſurpari, non rectè poſſe imperare, qui aliquando non ſeruierit[f], nec equitandi artem alios docere, qui nunquàm in equo ſederit, nec docere qui prius non didicerit[g]; hinc illud, quam quiſque norit

 artem

DE RATIONE & modo ſcribendi libros Iuris ciuilis.

a Præceptoris gloria eſt habere bonos diſcipulos. Acur ad §. vlt. in proœ. ff. forũ, et in auth. conſt. quæ dign. §. generaliter, ubi Gloſ. in uer. Nobiliores.

b Expertus præfertur nõ experto. Ariſt. 1. metaph. Lu. de Pen. ad l. expertes. C. de decur. lib. 10. et ad l. agentes, colũ. 2. C. de ag. in reb. lib. 12.

c Oppoſita iuxta ſe poſita magis elucеſcunt. poſt Phil. Bal. in proœ. ff. uet. § itaque n. 2. Io. Mon. ad rub. de renũc. in 6.

d De Phormione, poſt M. Tull. refert Alc. de quin. ped. præſcr. nu. 30.

e Peritis in arte credendum eſt. l. ſemel, vbi not. C. de re mil. libr. 10. Bar. poſt Odofr. in proœm. ff. uet. num. 8.
f Imperare neſcit, qui prius non ſeruierit, ſed contra infra.
g Diſcipulum prius eſſe oportet, poſteà fieri magiſtrum. c. officij, & c. cùm in magiſtrum, de elect.

artem in ea ſe exerceat [h]. Equidē dubito ne hæc ſint minus uera, aliàs enim tot Reges & Cæſares quorū iuſtū imperium hodiè quoque celebratur, neceſſe eſſet prius fuiſſe in ergaſtulo, non per ſuorū maiorum manus accepiſſe ſceptra [i], & cum lacte primū imbibiſſe modum regēdi populos; nimirùm omnia ſolo uſu atque exercitatione non comparantur, quedā natura hauriuntur, alia librorum lectio ſuppeditat, tum multa à maioribus natu audita, & alia aliundè accipimus. Niſi fortè Homerum, & Maronem dicamus ſummos fuiſſe bellatores [K], qui Græcorū, Troianorum, ac Latinorum prælia, & inſtructas acies, tam egregiè depinxerint. Porrò penitùs ignarus, & rudis huius rei cenſeri debeam, qui ętatem conſumpſerim interpretando, quo munere vt dignè perfungerer, aliqua etiam ſcriptitaui. Dices non emiſiſti, ſi ceſſationis meæ conſilium exponam, de ſcribendi ratione erit uberius ediſſerendum, cur ea ſuppreſſerim, cur inchoata non perfecerim, cur tentatam viam deſeruerim [l]. Hæc ſępius itaque pericliratus, non ſine ratione admonere potero, quæ idem iter ineuntibus obuiam fiant difficultates; & ſalubrius certè ſit, alieno periculo [m] territos pedem cautè referre, quàm naufragium facere cum iis, qui temerè profundum mare ingreſſi [n], ſerò penitentes uix tutò enatauerint. Plures ſunt, quos pigeat emiſiſſe, quàm nihil ſcripſiſſe, proferendi in publicum ſemper eſt tempus; ſed ſemel in lucem editum non poteſt, niſi errorem fatendo retractari [o]. Et cur magis ſyncerum de hac re iudicium haberi forſan non debeat eorum, qui non ſcripſerunt, quàm quòd fides habenda ſit iis, quorum appareant opera, & in Scriptorum ſint numero? vt ob id Scribētibus fauendo cauſam propriam tueri uideantur; aut in aliorum ſcriptis reprehendendis procliuiores ſint [p], vt ſua magis in eo genere probentur. Demùm ſi qua putes negligenda à me prolata, qui nulla, aut parua ſim authoritate, fingas ea emanaſſe ab aliquo grauiſſimo, ac locupletiſſimo Scriptore; & ſi magis libet, ab Origene, qui tot millibus librorū mundū repleuit [q]. Sic enim fiet vt plus ponderis, ac fidei ſint habitura, quēadmodū olim Lacedemonij bonam ſententiā à malo viro in Senatu dictā, iubebant ab alio probo, & gratioſo dici [r], vt placeret, quaſi vinum ex uili vaſe in pretioſum transfuſum gratius euadat. Pleriq; igitur exiſtimarūt nihil ſcribēdū [s], ſed vitā ita agendā, vt vel præclaris factis illuſtretur, vel honeſto fruaris otio, quo tuę dignitatis gradū retineas, & aliis pro uiribus ſtudeas prodeſſe. Vnde illud, qui benè latuit, benè uixit. Hoc Deus & Seruator noſter optimus uidetur docuiſſe (ad cuius normā omnis noſtra actio dirigēda eſt [t]) quē ſemel tātū in vita memoratur literas exaraſſe digitis, idq; in puluere [u], ne diutius permaneret. Socratē quoq; iudicatū Delphico oraculo ſapiētiſsimū nihil mādaſſe monimentis [x], ex cuius tamē ore, tanquā ex fonte omnis ferè fluxit philoſophorū ſchola; quorū forſan authoritate, ac exēplo à nonnullis doctis viris factū videmus, vt à ſcribēdo ſe abſtinuerint, cupientes potius rerū à ſe geſtarū nāciſci

Scriptores

h Artē quā quis nouit, in ea ſe exerceat. ob id pulchra contra Alex. pueri Apelles pictoris, Plin lib 35. c. 10.

i In Philomenē Regem, alius ſceptrū, alius plectrū. Athenæus. lib. 8.

K Homerus, et Vergilius bellatores nō fuerunt, tamē bella egregiè depinxerūt

l Artifex dici poteſt, qui incipit artē exercere, l. ii. de deſertor. l. ex agentibus. C. de princ. agen. in reb lib. 12.

m Periculo alieno diſcere ſalubrius eſt Felix, quē faciunt aliena pericula cautum.

n De nauta periculū maris timente. Card. Zab. in proœ. decret.

o Semel editū in lucem, non pōt retractari niſi confitēdo errorem.

p Scriptores ſcriptoribus detrahūt. Luc. de Pen. in proœm. triū lib. Cod. col. 2. in prin. Ang. in l. 2. ubi àis 3. C. de vſucap. pro empt. Barb. conſ. 1. col. 17. vol. 3.

q Origenes ſcripſit ſex millia uolumina, poſt Hieron. refert Alb. in ſuo dic. in ver. Origenes.

r Lacedemonꝭs iubebant bonam ſententiam à malo uiro dictā, ab alio probo uiro dici. Plut. in polit. fol. 3.

s Scribendum nihil eſt, ſed contra infra. *t Chriſti omnis actio, noſtra eſt inſtructio. 1. quæſt. 1. Deus. c. ſolemnitatibus de conſe. c. 1. de ſepult. c. ſignificaſti, de elect. Card. ad Clemen. 1. in princip. de magiſt.*

u Chriſtus ſemel tantùm ſcripſit, & in puluere. *x Socrates nihil ſcriptum reliquit.*

Scriptores,quàm alienæ uirtutis eſſe præcones. Quos & illa fortaſsè cauſa mouit,quòd arrogantia quædam uideatur,& oſtentatio, velle ſua ſcripta circumferri [y],ut perueniat in manus omnium , ac quaſi Minerua Phidiæ in arce collocentur;quod non uniuerſos decear,ſed paucos, qui ſoli docere poſſint, quæ ab aliis penitus ignorentur. Hinc odium excitatur,& inuidia,quibus uix carere poteſt uirtus,etiam excellentiſſima [z]: & in ſcriptis conamur inuenire errores magis,quàm ex eis haurire doctrinam [a]? Et quidem de hac noſtra iuris ciuilis ſcientia tot iam ſunt ſcriptitata [b], & indies manant,ut plura eſſent amputanda,quibus ſtudioſi alleuarenrur, quàm quòd oporteat immẽſis ſcriprionibus defeſſos magis onerare, ſicque Scriptoris vitaretur reprehenſio, & lectoris faſtidium. Conqueruntur nec temerè nonnulli Triboniani calliditate,tam ad viuum fuiſſe olim reſecata elegantiſſima illa Iuriſcõſultorum reſponſa,in quorum locum ſuffecta videmus infinita noſtratium commentaria [c], erudita quidem multa ſi ſententias ſpectes,ſed uerbis ob ętatis uitium, ira inquinatis, vt ſtomachum,& riſum moueant;permutatio ſimilis illi Glauci, & Diomedis [d], quam Paulus noſter attingit Iuriſconſultus.Et quidem, ſi uera eſt Comici ſententia,tot iam ſeculis prolata,nihil dici,quod prius dictum nõ ſit [e], non poterunt hodiè Scriptores rerum nouitate prodeſſe,uel placere,& pręſertim in iure ciuili,quorum profeſſorum illud eſt proprium ut eandem rem ſexcentum in locis reponanr.Quis igitur hoc tempore inſumat laborem in ſcribendo , operam,& oleum perdens,ut moleſtiam, ac ſumptum hominibus augeat , & ipſe multornm ſit potius reprehenſionibus laceratus , quàm ullius teſtimonio laudatus?Accedir & alia noſtrorum temporum calamitas,quæ omnes proſternit literatos,qui uel ob magnum ipſorum numerum,ſeu quod ardens ubique ferueat auaritia ira iacent , ut qui in honore eſſe cupiant , amplumque, & copioſum ſibi parare patrimonium , cogantur magis ad ſordida delabi artificia [f], quàm operã fruſtra ponere in liberalibus diſciplinis, cũ quarum profeſſoribus hodiè agi uidetur præclarè , niſi cuiq; deſpectui ſint ac ludibrio [g]. Cæterùm, qui ita ſentiunt,uereor ne minus grati uideantur beneficij in eos diuinitus collati [h]; literæ,enim undè & libri , poſteritatis, & immortalitatis cauſa tributæ ſunt [i]; natura exiguũ uitę curriculũ hominibus circumſcripſit,adeò vt,qui omnem ętatem in ſtudiis egiſſet, tot uigiliis adeptas bonarum artium diſciplinas vnà cũ ſpiritu amitteret:ſcientia enim teſtamento relinqui non poteſt,ſicut hęreditas [k], cui iacturæ ſubſidio ſunt literę [l], vt uerò mũdus ſtare non poſſet, ſi nemo uellet liberis operã dare:ita ſi libris ſcribendis nemo uacaret [m], præteritorum memoriã non haberet poſteritas;vt porrò nõ ex quolibet coitu procreari liberi probãtur,ſic non omnes recipiuntur libri,inconſultò exarati; ſed excellẽti doctrina,miro artificio,eximio ingenio,& prudenti iudicio cõpoſiti.Qui in bel-

y Arrogantia quędam uidetur, ac oſtentatio velle ſcripta ſua circumferri. ſacit.l. 3.§.ult. ff.com.

z Odio, & inuidia vix carere poteſt virtus excellentiſſima. Cicer. in noua rhet. & Franciſ.Petrar.de rem. aduer.for.

a In ſcriptis alienis magis notamus errores, quàm doctrinam. Luc. de Penn. in proœm. trium lib.C. col. 2. ad medium.

b In iure ciuili nimium eſt ſcriptum.

c Interpretum noſtratium commentaria barbara, ſunt ſuffecta in locum aliorum, quæ prius eleganter ſcripſerant ueteres Iuriſcõſulti. Bud.in pãd. fol. 16.cum ſeq. 1. part.

d Glauci, & Diomedis permutatio. in l.1.ff.de contrah. empt. & Bud. in pand fol. 54.1.par.

e Nihil dictum, quod prius non dictum. Bal. in proœm. decretal. Zab. in proœ. Clemen.de quo infra.

f Artificia ſordida hodiè maioris lucri, quã literarum ſcientia . de ſordidis artificijs. Cle. 1.de uit.& hon.cl, Bar, ad l. ne quis. C.de dig.lib. 10. Luc.de Penn. ad l. 2.c. de exc.art.lib. 10.

g Literati habentur odio,ac ludibrio.Pet.Rebuf.trac.de priuil.ſch.priuil.44. n.4.

h Scribendũ eſſe. Bal.in d.proœm.decretal.

i Scriptores immortalitatem adipiſcuntur ſcribendo.Luc.de Pen.in proœm.lib.C.col.2.

k Scientia non poteſt relinqui in teſtamẽto,ſicut hæreditas.

l Libri,& literæ cauſa immortalitatis, ac poſteritatis inuentę. Pract. Papien.in proœm.& Rebuff. de priuil.ſchol.priuil.48.n.1.

m Liberorum, & librorum ſimilitudo.

in bellis gerendis ſemper uerſantur (cùm ſileant literæ inter arma,) digni ſunt ut eorum res geſtæ per ſtudioſos literis mandentur, at nòn homines literati, qui in otio vitam degentes, poſtquàm ex diuturna aliorum librorum lectione ſatis repleti ſunt, æquum eſt aliquid pariant de ſuo, quod cæteris impertiant, quaſi ignis ex igne, & lumen de lumine accendatur. Qui emendi, aut vendendi quæſtu ducti proficiſcuntur ad mercatum [n], ſi in alienis tantùm ſpectandis negociis occupentur, & de ſuis rebus nihil agant, non modò incuriæ damnari poterunt, ſed ſtultitiæ. At, inquiunt, pulchrum eſt benè latere, vndè illud λάθε βιώσας minimè quidem [o], cùm & is, qui hoc dixit, latere noluerit, & pulchrius ſit immortalibus monimentis perpetuò viuere, & aliis benè viuendi iter oſtendere. Si noluit aliquid ſcriptis prodere Seruator noſter, multis id rationibus, & quidem optimis factum eſt [p]. Tum quòd in hominum animis, & cordibus, magis quàm in chartis imprimi curauit diuinam ſuam legem, ac præcepta; Tum quòd auferre uoluit occaſionem malitioſè interpretandi iis, qui de religione malè ſentientes, ſcriptum cum voluntate pugnare obſtinatè contenderent [q]; quarè illius quoque Apoſtoli plura voluerunt uerbo, & doctrina tradere per manus, quàm ſcriptis mandare [r], de qua re cùm ſit à religioſis, ac doctis uiris acutè, & copioſè diſputatum, non eſt cur actam rem temerè agamus [s]; indè enim ſitim explere poterit, qui in hoc exquirendo magis ſit curioſus, atque ibi intelliget, quamobrem Socrates, & Pythagoras eundem morem inſtituerint. Quod uerò obiicitur de arrogantia, odio, ac inuidia, ita dilui poteſt; homines ea conditione natos, vt nequeant carere calumniis [t], ut mors, ac Siſipho ſaxum ſemper impendet, ſic vitari non poſſunt Momi, & Zoili morſus. Hominis eſſet nimium impudentis optare, quæ nemo mortalium aſſequi unquàm potuit vt de ſe omnes benè ſentirent, & honorificè loquerentur; uix multa arte poteſt in fidibus muſicus congruum inuenire concentum, quid ergò in hominibus, quorum proprium eſt diſſentire [u]? & potius mille reperias, qui minimum aliorum erratum reprehendant, quàm vnum ex cuius ore aliquando excidat frigida laudatio alieni facti, alioquin præclariſſimi [x]. Noſti illud de mantica ante pectus & à tergo. Qui literis nihil mandant inſimulantur ignauiæ; ſi in Scriptoribus notatur temeritas, at aliquãdo etiam contingit laudatio, & gratius eſt à paucis bonis, & doctis laudari, quàm acerbum à multis improbis, & imperitis vituperari [y]. Nec eorum damnandus eſt labor, qui ſcribendo interdum labuntur, cùm & ipſi ſtuduerint pro viribus ſuis prodeſſe, & ſapientioribus addiderint animos corrigendo edendi meliora [z]. Communis eſt laus eius, qui ſtatuam diligentius expoliuit, cum altero, qui rudem prius, & informem materiam ſuppeditauit. Immenſa ſunt certè, ac propè infinita uolumina Iuris ciuilis, at non ideò ceſſandum à ſcribendo [a], noua ſiquidem ſolent placere, utque in patrimonio, ſic Scriptoribus in fama, & authoritate ſuccedit [b], & nouiſſimi ſæpè antiquorum extingunt, ac delent memoriam. Nos cunctarum rerum capit ſatietas, ac faſtidium, in uictu, in veſtitu, in ædificiis

continua

n Similitudo proficiſcentium ad mercatum, cũ ſtudioſis.

o Latendũ non eſt.

p Ratio duplex cur ſcribere noluerit noſter Seruator.

q Hieronymus ad Galath. 4. & ad Paulin.

r Papias apud Euſebium, lib. 3. cap. 33. eccl. hierar.

s Melchior Canus epiſcopus Canarienſis de locis theolog. libr. 3. cap. 3. fundamento 4.

t Reprehẽſores uitari nõ poſſũt. Tul. Tuſc. 2. Hieron. ad præſid. & in cron.

u Homines faciles, ad diſſentiendum. l. item ſi unus. §. principaliter. ff. de arb.

x Reprehẽſores facilius reperiri, quã laudatores. Luc. de Pen. de proœm. col. 2. Sylua Nupt. lib. 4. nu. 49.

y Laudari à bonis eſt honor, ſed turpe à turpibus laudari. Abb. in c. inquiſitionis. §. ult. nu. 5. de accuſat.

z Error ſcribentis prodeſt aliis. & cuiuſq; Scriptoris laudandus eſt conatus, Bertach. in tract. de gabel. in proœ. n. 3.

a Scribendi occaſio adhuc reſtat, quamuis plurima fuerint ſcripta, poſt Senecã Bal. in proœm. decretal.

b Scriptores ſuccedunt Scriptoribus. Anch. in proœ. 6. decretal.

continua ſit mentio, & varietas. Deinùm cùm hodiè hominès inexhauſta aui ditate inflámati rapiantur ad ſcribendum, non puto aliquam adhibendam curam deſperato huic morbo[c]. Mihi quæſò non ſuccenſeant Critici, quòd & ipſe quaſi ligna ad ſyluam ferens, noua hac ſcriptione uelim ſtudioſos onerare, cùm quòd ita erit perbreuis atq; exigua, vt nec manus nec oculos ſit multum defatigatura; Tum quòd id contineat argumenti, quo aliqui forſan admoniti abſtinebunt ab edendo, aut ſaltem non ita longas proferent Iliadas. Permutanda porrò ſcripta ſic deſidero, vt huius artis Scriptores æmulentur ueteres Iuriſconſultos non modò in ſententiarum pondere, ſed in verborum quoquè elegãtia, atque ita de ſedibus depellant noſtros Doctores, qui ob illius temporis uitium, tam barbarè loquuntur[d]; Eſt, inquiunt, antiquiſſima ſententia noui nihil dici poſſe; vereor ne & ipſa minus vera habenda ſit[e], qui enim ex eadem materia nouam exprimit dicendi formam, nouum facit: qui aliquid addit priorum inuentis, plus interdum, quàm primus author laudatur[f], Virgilius ex ſtercore Ennij ſe aurum colligere profeſſus eſt. Bartolus noſter ex Acurſij, & aliorum dictis, immortales ſuos confecit cõmentarios. Magnam ſtudioſi feciſſent iacturam, ſi illud Comici, quòd nihil ſit non prius dictum tot doctiſſimorum uirorum ſtudia à ſcribendo reſtrinxiſſet, quorum multo maior & forſan melior eſt numerus, quàm eorum, qui ante ipſum Comicum ſcripſerunt.

VTinam ſic falſa eſſet illorum querela, qui hoc tempore cum viris literatis peſſimè agi deplorant[g]; ſed animo magno & fortiter hæc ferenda ſunt, & deuorandæ hominum ſtultitię, quibuſque poſſumus rationibus conſolatio adhibenda. Et quidẽ modica pecuniola eorum induſtriam, ac uirtutem remunerari, iniquiſsimum eſt, at ij nõ ſordido quęſtu, nec pretio ſanctiſſimã iuris ciuilis ſcientiam æſtimandam cenſent[h]. Atrox magis eſt, ac inſignis iniuria uidere in eorum ciuitate haberi honorem ſanè maiorem nimio otio affluẽtibus, quàm his, qui (vt viuentibus proſint, & poſteris) patrimonium, ætatem, ac uitã conſumunt in ſtudiis literarum. Hæc tamen ſuis propriis aluntur premiis, quę ſummi Principes auferre non poſſunt[i]. Dum quis in legendo, & ſcribendo eſt occupatus, nec corpore nec animi cogitatione Deum ſuum lædit[k], quæ res ponenda eſt in maximo lucro, cùm aliàs otioſi, vix diuini numinis vnquàm vitemus offenſionem. Et ſtudium animi pabulum ſuauiſſimum[l] cunctas helluonum ſuperat epulas, & condimenta. Preſertim quòd ſcribendo rapimur ad ſpem immortalitatis, qua (animæ ſalutem excipio) nihil iucundius; nec iiſdem ſemper legibus, moribus, & Regibus mundus gubernatur[m]. Scribendum igitur, ſed cum diligentia, & latenti artificio, vt lectores

 dulce-

c *Morbo deſperato non eſt adhibenda medicina, quia nihil fruſtra. l. hac ſtipulatio. §. Diuus. ff. vt leg. nom. cau. facit. c. gaudemus, de diuor.*

d *Doctores noſtrates ob uitium ætatis barbarè ſcripſerunt. Bud. in pand. fol. 87. 1. par.*

e *Noua adhuc poſſunt dici. Bald. in d. proęm. decretal. & Cardi. Zab. in proęm. Clem. in princ.*

f *Formam dans alienæ materia, ſuum facit opus: idem ſi aliorum dictis tribuat authoritatem, etiam qui expoliuit. l. Iulianus. ff. ad exhib. l. 1. §. omnia. C. de uet. iur. enucl.*

g *Literati malè tractantur, & à diuitibus odio habentur, cùm in æſtate dicantur algere. Rebuff. de priuilegiis ſchol. priuileg. 44. nume. 4.*

h *Sapientia iuris ciuilis non æſtimanda eſt ſordido quæſtu. l. 1. §. proinde. ff. de uar. & ext. cog. Io. And. in c. 1. Io. Mon. in cap. 2. de cenſ. in 6. Plac. in tract. de act. perſ. tit. 8. nu. 2. tom. 16. fol. 39. & Pauin. de uiſi. 7. q. 1. par. fol. 148. nu. 28. tom. 3. Faciunt coacernata per Tiraquel. de nobilit. cap. 29. nu. 20. cum ſeq.*

i *Studioſorũ propria p̃mia, quæ ſummi Principes nõ poſſunt auferre. Cicer. pro Arch. poe. Alb. de Ferrar. de hor. can. n. 21. fol. 56. tract. tom. 3. & D. Viuius in Sylua com. opin. in opin. 36. Aduocato, n. 4. lib. 1. quibus præmijs incitamur ad benè operandũ. Cõmen. 2. phyſi.*

K *Studendo quis non lędit Deum, quod uix contingit in negocijs. Caccialup. de aduoc. q. 5. nu. 4.*

l *Doctrina eſt vita animæ. 36. diſt. per totum.*

m *Leges, Reges, ac mores mutantur. c. non debet, de conſang. & affin. 15. q. 1. alius, auth. de nupt. in princ. de reſt. & ea quæ par. in princ. Gam. de ueri. & excel. legal. ſcien. in prin. num. 3. cum ſeq. tract. uol. 1.*

dulcedine allecti inchoatam lectionem non dimittant, & cauti imitandi ſunt mercatores [n], qui nundinarum tempore uarias, & pulchriores omnium generum merces explicant, & oſtentant, vt diuerſarum rerum uarietate, ac pulchritudine prætereuntes ad illarum emptiones incitentur. In eis porrò, qui cupiunt libros edere, (ut aliàs in publicis profeſſoribus ſimilia requirit Cæſar.) quatuor exiſtimo eſſe ſpectanda [o], perſonam ſcribentis, propoſitum ſeu finem, materiam uel argumentum, modum ſiue diſpoſitionem. Si Oratorem ui rum bonum eſſe oportere, eius indicat diffinitio, An impurum eſſe ſcriptorem, & ſceleſtum concedamus [p]? An cuiuſquàm ſcripta probari poterunt, cu ius uita dánetur? Ex cuius ore uitus euomitur, calamo quoq; opinionum prauitate inficiat neceſſe eſt. Nec quorundá morem probandum nunquàm putaui, qui quaſi aculeis, & maledictis aliquem inimicè inſectari profitentur; ut præſeferant ardere potius impia cupiditate hominis reprehendendi, quàm ueritatis inueniendæ. [q] In Papinianú notæ ab aliis Iurecóſultis conſcriptæ olim nihil roboris habebant, ut niſi poſteà Triboniani opera ſecus fuiſſet ſtatutum, præciſa forſan eſſet poſterioribus ætate tanta licentia, temerè effutiendi ſimiles notas, & antiparadoxa [r]; nec tot diſquiſitionibus, apologiis; & huiuſ modi pertinacibus concertationibus obtunderemur, ubi contumeliis interdum pugnatur magis, quàm rationibus. Philippi Decij ſcriptis non parùm detrahitur de fide, dum tam præceps fertur in detrahendo de honore Iaſonis. Et multorum hoc eſt vitium, vt eos, qui eiuſdem ſint patriæ, quin (ſi diis placet) ipſos preceptores libentius, quàm alios exagitent, quos excuſari, ac tueri potius deceat [s]. Exquirenda ſanè eſt veritas, ſed non ita garriendum, & æmulandum, vt altercando amittatur [t]; & lepidis interdum ſcommatibus ludendo, quis oſtendat ſe non odio in perſonam, ſed amore ueritatis ductum, nec dente canino carpens mordeat vt lupus; ſed lambat vt lepus. [u] Quamobrem laudanda eſt ſummorum Principum hodierni temporis prouidentia, qui curarunt prohibendo ne quid in publicum edi poſsit, quod prius à religioſis, & doctis uiris, qui huic muneri præfecti ſint, diligenter ventilatum, & expurgatum non fuerit. [x] Morum itaque probitatem, ingenium, iudicium, & doctrinam in Scriptore deſidero; quæ omnia ſi in vno inueniantur, cumulatiſsimè erit ſatisfactum, ſi aliquod deſit, tolerati interdum poterit; (dummodò ab-

n Mercatores cautos in explicandis mercibus imitētur ſcripturi libros.

o Quatuor ſpectanda in eo qui ſit ſcripturus. l. unic. C. de profeſ. qui in urb. Conſt. lib. 10.

p Scriptor debet eſſe uir probus, ut Orator. faciunt dicta per Luc. de Pen. ad l. magiſtros, in prin. C. de profeſ. & medic. libr. 10. Rebuf. de priuil. ſchol. priuileg. 48. nu. 4. cum ſeq.

q Scriptor non ſit petulans, nec odium præſeferat in perſonam reprehendēdo, tanquàm inimicus hominis, magis quá amicus ueritatis.

r Reprehenſores acerrimi diſcipulorum, & magiſtrorum, ac æmulantiū.

Rancrius Forliuienſis cótra Bartolum diſcipulum, in repet. l. omnes populi. ff. de iuſt. & iur. idem contra Signo. de Homol. vt habetur inter Sign. conſil. 263.

Baldus in Bartolum præceptorem, refert Tin l. in trac. de teſtib. cap. 1. fol. 81. tom. 13. In eundem Bartolum inuehuntur præter Bal. Homod. Ang. Tau. Cuman. & alij, de quibus Iaſ. in l. quidá cùm filium, n. 38. cú ſeq. ff. de uer. obl. Paulus Caſtrenſis contra Baldū præceptorē in repet. l. unicæ, col. 2. in prin. C. quádo non pet. part. Ruinus præceptor irridetur ab Alciato lib. 2. c. 42. parerg. iur. ciuil. mordetur parad. lib. 1. cap. 5. ad fi. & lib. 2. cap. 8 ad fi. Decius ad rub. C. qui adm. nu. 64. & 66. 3 lect. contra Iac. de Nigris. Barbatius uituperatur à Calcan. conſ. 1. in prin. Antiparad. contra parad. Alciat. Zaſij, & Petri Stellæ inuicem concertatio, cenſura, & apologia in repet. l. repetitio. ff. de cond. ind. Caſſanei cócertatio, & ira cum Tiraq. de legib. c. nub. Glo. 3. nu. 3. & 5. Marcelli Berincutij Senenſis apologia contra Bolog. de iur. & fact ignor. Plautij notæ in Crauettam.

Apologia Doctoris Nauarri de reditibus eccleſ.

Hominū eſt diſſentire, & ab antiquis temporibus Ariſtoteles aliquando Platoni aduerſatur. Hieronymus, & Auguſtinus, & Paulus, & Barnabas, Act. 15. interdum diſſenſerunt. quod fas eſt pro ueritate inuenienda: ſed abſtinendum à contumeliis, & petulantiis.

s Preceptores defendendi, ſed non reprehendendi l. dicere. §. dicere. ff. de arb. & l. Atilius. ff. de don.

t Veritas exquirenda, ſed cauendum ne amittatur nimium altercando. Sylua Nupt. in princ.

u Mordendum non eſt ut lupus, ſed lambendum ut lepus.

x Pontificis, & aliorū Principum laudatur prouidentia, qui non ſinunt imprimi libros, qui prius non ſunt ab inquiſitoribus approbati. Conc. Trid. Seſſ. 4. & Prag. in Regno Neap. tit. de impreſſ. libr.

dò abſit malitia) reliquum humani generis imbecillitati condonandum. [y] Qui obtuſo ſit ingenio, nihil poterit inuenire de ſuo; aliorum ſenſa abſtruſa vis percipiet, quòd ſi docilitas deficiat, quo modo poterit alios docere, dilucidè explanare, priorum inuentis addere, acutè diſceptare, argutè reſpondere [z]? Oportet enim Scriptorem in docendo, & ediſſerendo eſſe ſubtilem, vt ſcitè aliàs Baldus noſter admonuerit pinguioris mineruæ aduocatis non eſſe arduas cauſas committendas [a]; ſubtilitatem uerò non intelligo illam pernicioſam [b], in qua ſæpiſsimè errari Celſus inquit Iuriſconſultus; quàm ridiculè quidam profitentur, qui tanquàm vaſa anguſtis ori, cùm ob nimiam ipſorum infantiam, nequeant tria uerba effari, hęrentes voluuntur, & reuoluuntur; dumque nec ipſi, nec alij intelligunt, quænam eorum ſit ſententia, ſubtiles ſe appellari affectant, & verborum inuolucris, quaſi velis quibuſdam eorum tegitur inſcitia; vt illud conſtet eſſe verius, qui clarè ſcit, clarè loquitur [c]. Verùm quia ingenii proprium eſt inuenire, & in iure ciuili non tam ſit opus inuentione quàm iudicio, quo tot aliorum ſcripta perfectè diiudicentur; ideò ſemper arbitratus ſum, ſicut actioni primas, ſecundas, & tertias partes in dicendo tribuit Demoſthenes [d], ſic iudicio primas in hac noſtra ſciẽtia dari oportere. M. Tullius ſuo tempore memoriam videtur in Iuriſconſulto celebrare [e], ego noſtris temporibus cẽſeo in Iuris profeſſore iudicium eſſe maximè perquirendum [f]; memoria enim hodie non videtur admodum neceſſaria, in tanta librorum copia, vbi cuilibet volumini præponitur, vel ſubſequitur generalis rerum elenchus, quo omnia antè oculos poſita in promptu ſemper habeantur. Et quanquàm inanis quædam memorię oſtentatio in dicendo admirationem pariat, tamen in ſententiis ferendis prudens tantùm iudicium efflagitatur. Doctrina quoque non mediocris debet eſſe, nec vulgaris [g]: itaque uelim iuris profeſſorem, qui eo ſit animo vt libros aliquando componat, in primis aliorum uolumina diligenter reuoluat, Iuriſconſultorum reſponſa, & Cæſarum reſcripta lectitet, Azonis, Acurſij, Bartoli, & aliorum interpretationes [h], è quibus ſolidam hauriat iuris ciuilis diſciplinam; tum in iuris Pontificij ſcriptis, ſit admodum verſatus, libros Decreti, Decretalium, Clemẽtinarum ſaltem percurrens [i], tum ab Hoſtienſi, Innocentio, Zabarella, Ioanne Imolenſi, Butrio, Panormitano, & Sandeo hanc ſcientiam edoctus, unum & alterum ius ſimul coniungens, ex vtroque tanquàm apes ex floribus meliora excerpat, artis pręcepta notet, vndè copioſa ſuppellex, & rerum ſylua comparetur; vt ſi quando aliquod ſcribendi genus ſibi in mentem veniat, ſtatim res habeat in promptu, ac ſine ullo labore poſſit ſua ſenſa explicare, & authoritatibus communire, prouidos imita-

y Probitas, ingenium, iudicium, & doctrina in ſcr. ptore deſideratur.

z Hebes ingenio non rectè docere poteſt, uel ſcribere.

a Aduocatis pinguioris mineruæ nõ ſunt committendæ cauſæ arduæ. Bald. ad l. ult. nu. 37. C. de hęre. inſt.

b Subtilitas quædam laudatur, quędam damnatur. l. ſi ſeruum. §. ſequitur. ff de uerb. obl. c. dilecti, & ibi Abb. & alij Canoniſtæ, de iud. Gloſs. in l. ſi mulier. §. ex aſſe, in uer. Subtilitatẽ. ff. de iur. dot. Spec. in tit. de aduoc. §. nũc de exordijs, col. 8. et in tit. de denun. §. 2. Bal. ad l. 2. q. 4. C. de cont. tab. et ad l. ſcimus. 2. not. C. ad Treb. & Doct. omnes, & præſertim Marc. Ant. Bauer. nu. 7. & Soc. Iun. nu. 16. in l. cũ filio. ff. de legat. 1. & ſubtilitas minus deſideratur, quã ueritas. Arch. ĩ c. hoc habet. 46. diſ. Luc. de Penn. ad l. unic. C. de profeſ. qui in urb. Conſt. lib. 12. Pet. Rebuf. in rep l. un n. 166. cum ſeq. C. de ſent. quæ pro eo qđ int. et Sap. 6.

c Qui clarè ſcit clarè loquitur. Ariſt. 6. metaph.

d Actioni in dicendo primas, ſecũdas, & tertias partes tribuit Demoſthenes.

e Memoria Iuriſconſultorum à Cicerone de Orat. celebratur.

f Iudicium in Iuriſconſulto hodie magis neceſſarium.

g Doctrina nõ mediocris, nec uulgaris in ſcripturo debet ineſſe. Zaſ. ad l. 2. §. poſt originem, nu. 2. in uer. Iuriſperitus. ff. de orig. iur.

h Antiqui authores iuris ciuilis legendi. Roma. ſing. 87. nu. 2. & ſing. 105. num. 2.

i Iuris pontificij qui libri euoluendi.

imitatus fabros [k], qui antequàm aliquod opus faciẽdum aggrediantur, res neceſſarias præparant; ſit denique omnium librorum helluo, quorum multiplici lectione refectus, vt mulier grauida, aliquod deinde pariat. Aliqui laudantur, quòd ſint magnę eruditionis, nonnulli multę lectionis, quidam longæ ſcriptionis cupiũt appellari [l], quorum neſcias ridenda ne magis an miſeranda ſit ambitio; ij enim cùm vix Iuſtiniani Codicis inſpexerint tegumenta, nec dum quatuor pagellas commentariorum Bartoli euoluerint, libros vndique reconcinnatos emittũt ſuo nomine [m], qui cùm pertenuis ſint ſpiritus, tanquàm bulla in ipſo ortu occidunt. At non ita Bartolus noſter coripheus, quem memoriæ proditum eſt aliquando integrum luſtrum contriuiſſe in valde parua vnius reſponſi explanatione, ſcriptis abſoluenda [n], Zeuſis illius pictoris exemplo, cuius in perficiendis picturis tarditatem cùm quidam exprobarent, ita fertur ſcitè reſpondiſſe, equidem lentè & longo tempore, pingo quippè æternitati [o]. Si poetis aliquando operam dediſſent, Icari infelici caſu à tanta forſan temeritate ſe abſtinerent; quod ſi ob artis ignorationem non percipiant, at naturæ ſaltem vi, ac impulſu intelligant, infantes pedibus adhuc tenellis ob uirium imbecillitatem currentes cadere; & volucres pennis nondum munitas ruere præcipites, ſi è nidulis euolare intempeſtiuè tentent. Animaduerti qualicunque ingenij monumento, & opuſculo, quod ex iuuenum manibus excidat, magnum plauſum dari, in quo etiam ſi quid erretur coniuendum eſſe homines arbitrentur. His uerò qui aliquid emittere diù, multumque differant, grauiorem indies cõſtitui aduerſariam, mirificam nempè expectationem, ut eam facilius ſit decipere, quàm uincere; cùm in tanta cunctatione, eorum quibus exacta ætas authoritatem afferat, uix exquiſitiſsima probentur, & maiora ſemper deſiderentur [p]; vt uerißimum ſit creſcenti uirtuti faueri, adultæ autem inuideri [q]. Cùm aliquando de huius facti ratione, nonnullos doctos, ac prudentes uiros percunctarer; ita reſpondebant, patrum noſtrorum ętate ſapientiores, calamo frenum adhibuiſſe; hiſce uerò temporibus multos habenas intemperanter relaxaſſe, cuius rei cauſas reperiri duas [r]. Vnam, quòd acri iudicio præditi uix ſibi unquàm ſatisfaciant, & adeptam exiſtimationem ſperant tutius non ſcribendo tueri, quàm in illius uenire diſcrimen, & ancipitem aleam ſubire; iis uerò, quorum nomen adhuc non ſit admodùm illuſtre, ſtimuli ſemper admoueantur, ut aliquid expromant, undè celebres fiant ac inſignes. Altera quòd iis, qui ad ſummam peruenerint authoritatem, nulla hora detur vacua, & magnus undique ad eos fiat concurſus, ita vt vehementer ſint occupati in publicis interpretationibus, in reſponſis de iure reddendis, & in reis apud ſubſellia iudicum defendendis; ut ingenio propè diuino opus ſit, quo homo opere ac animo diſtentiſsimus, aliquod pangat publica luce dignum. Sed otio abundantes, qui eiuſmodi muneribus minori diligentia & nominis ſui commendatione funguntur, omni conatu & ſtudio id agunt, ut ſaltem ſcriptis aliqua celebritate famæ abſentibus ſæpè magis quàm præſentibus eſſe uideantur. Verùm nec nimia feſtinatione properandum [s], nec ita procraſtinandum, vt quaſi partus ele-

k Fabri ædificaturi opus, præparant res neceſſarias, ſic ſcripturi libros. Cy. in proœm. ff. ue. col. 2. & uerſ. Ad quartum, nu. 11.

l Aliqui magnæ eruditionis, nonnulli multæ lectionis, quidam longæ ſcriptionis nomine laetantur.

m Feſtinatio iuuenum ambitioſa, in emittendis libris dãnatur.

n Bartolus cõſumpſit quinque annos in componenda explanatione ad l. de ætate ff. de minorib. refert Caſtr. ad l. ſi minorem, nu. 3. C. de in integ. reſt. & Iaſ. in l. quidam cũ filium, nu. 37. ff. de uerb. obl.

o Zeuſis arguté reſponſum, quare tardius pingeret. Plut. de amic. in mul. dif. mihi fol. 221.

p Procraſtinandũ nimis non eſt in editione.

q Iuuenibus faueri, at adultis inuideri.

r Cauſæ cur aliqui feſtinent, aliqui procraſtinent edere opera.

s Virtus conſiſtit in medio. c. 1. de of. cuſt.

tus elephantis expectetur, ſed tamen præclara primùm eruditio comparanda, oportetque ſcriptorum eſſe locupletem, & ita abundare, vt tanquàm fluuius extra ripas, ſcientiam undique, ac doctrinam diffundat. Etenim, qui in bonorum authorum ſcriptis non ſit admodùm uerſatus, quid ex ſolo animi ſui impetu in medium afferat niſi puerile, rude, ac nugatorium [t]? Agri inculti, herbas tantùm aſperas, & agreſtes ſponte ſua ferunt; at diligenti hominis adhibita cultura iucundiſſimos, & uberrimos edunt fructus. Sit aliquis quantum deſiderari poteſt magno præditus ingenio, adiumenta doctrinæ quærat neceſſe eſt. Admirabilem uim naturæ paſſim videmus, quòd vt homines corporis forma plurimùm differant, ſic vnus altero ingenioſior, aut hebetior edatur in lucem; ſed acumen ad aliquid percipiendum indiget ſtudio, & doctore, quibus ad bonarum artium diſciplinas erudiatur. Cui natura deeſt, ardenti ſtudio [u], & multis laboribus ſe frangens, non nihil tandem aſſequitur, vt docti nomen mereatur, ſi non ingenioſi; Zenocrates [x] Chalcedonius, quem Plato, cuius fuit auditor, calcaribus indigere dicebat ob ingenij tarditatem, philoſophus factus eſt clariſsimus ob vehementem ſtudiorum aſsiduitatem. Qui uerò reconditas literas ſcrutari negligat, nec uelit artis alicuius ſcripta volutare eximio ingenio ſuo fretus, atque elatus; arrogantię plenam magis, quàm doctrinæ orationem effutiet. Felix in quo vtrunque perfectè conſpiciatur, talis olim Diuinus Plato [y], & philoſophorum princeps Ariſtoteles, & recentiore memoria Picus ille Mirandulanus, qui vt excellenti, ac ſingulari ingenio, ſic aſſiduo, & indefeſſo ſtudio mortales omnes ſuo tempore ſuperauit, ut non immeritò phœnicis nomine fuerit decoratus [z]. Tales ſunt uiri vel Heroes potius, qui non vna contenti ſcientia, omniũ bonarum rerũ variam, & multiplicẽ diſciplinam complectuntur. In hunc numerum puto referendos eſſe veteres noſtros Iuriſconſultos, ex quorum reſponſis hodie ius ciuile pendet, illorum enim ſcripta redolent omnes artes liberales [a]. Non me latet de hac re contrariam quorundam extare ſententiam, qui contendant naturam eſſe ad unum, & neminem poſſe pluribus rebus excellere. Sic enim fieri videmus vt tantum quiſque laudet, quantum ſe aſſequi poſſe confidat [b]. Ob idque in unius tantùm cura & cogitatione dicant eſſe verſandum, cùm ſagittarius collimare nequeat ſi ad duas diuerſas res eodem tempore oculos defigat [c]; Plato [d] aiunt Rempub. M. Tullius Oratorem expreſsit, Iuriſconſultus quoque omnibus ſcientiis ornatus à nobis effingi poteſt, quem animo complectamur, magis quàm oculis intueamur. Equidem fateor plures reperiri oraculos, quàm olores; ſed neminem aliqua ætate floruiſſe in omnibus diſciplinis verſatum, ex ipſorum Iuriſconſultorum exemplo falſum eſſe reuinco. Et cur de ſcientiis non idem ſtatuatur, quod de virtutibus, vt qui unam habeat cęteras omnes cenſeatur habere [e]? ob illam enciclopediam, qua cunctæ diſciplinæ arctiſsimis nexibus ſimul connectantur. Riſum tenere vix poſſum, cùm quorundam audio ineptias, qui grammatices artem vt ieiunam, ac puerilem Iuriſconſultorum maieſtati non conuenire cauillantur [f], quam Plato ille diuinus, & Ariſtoteles

[t] Ingenium ſine doctrina non ſatis ad ſcribendum in iure ciuili. c. relatum 37. diſt.

[u] Ingenio minus pollentes longo ſtudio aliquid proficiũt. Bal. in proœm. decretal. col. 2.

[x] Zenocrates diſcipulus Platonis indigebat calcaribus, quia tardi ingenij.

[y] Plato, & Ariſtoteles ingenio admirabili, & ſtudio indefeſſo.

[z] Picus Mirandulanus dict⁹ phęnix.

[a] Iuriſconſulti ueteres attigerunt omnes artes liberales. Alc. in præfat. ad l. unic. C. de ſent. quæ pro eo quod int.

[b] Quis tãtum laudat, quantum ſe aſſequi poſſe ſperat.

[c] Vnus non poteſt pluribus artibus excellere.

[d] Plato in dialogo. 3. de rep. mihi folio 381. ad ſi. dic ut infra mox declaratur. Grib. de ra. ſtu. lib. 1. cap. 2.

[e] Virtutem unam habens, omnes habere cẽſetur, an idẽ de ſcientijs ob enciclopædiam? Bud. in pand. fol. 2. 1. par.

[f] Grammatica Iuriſconſultis neceſſaria.

ſtoteles

ſtoteles(vt plurimos omittam) docere non erubuerunt [g], & M. Tullium poſt forenſia negotia Gniphonis grammatici ſcholam legimus frequentaſſe; vt nõ temerè poſteà Auguſti Iuris noſtri latores æquam oratoribus, Iuriſperitis, & Grãmaticis munerũ immunitatem tum honoris, ac dignitatis tribuerint præmia [b]; utq; viuẽdi leges ab ipſis Principibus, ſic loquendi, & ſcribẽdi præcepta à Grammaticis dari permiſerint, quibus non ſeruatis, (tanquàm ſi lineas quis tranſierit) omnia euertuntur, quę cum falſa grammatica ſint enuntiata [i]. Quamobrem Bartolus, Albericus, Caſtrenſis, & alij ſummi interpretes poſt ipſos Iuriſconſultos de ſingulis dictionibus, ſyllabis, ac penè literis acutè, & exquiſitè diſputarunt. Et non modò dicendi, ſed etiam benedicendi artem callere deceat Iuriſconſultum [k], vt indè diſcat, quæ ſcripturus ſit rectè accommodare temporibus, locis, perſonis, cauſis, rebus, eaque ornatè, diſtinctè, copioſè, ac prudenter diſponere. Hanc quoque abhorrent plerique legulei, dum quaſi miſerè eſurientes, quæſtum duntaxat facere quoquo modo poſſint ſemper ſtudeant; cæterùm vt filiolam amplecterentur, ſi ſperarent ex eloquentia hodiè tantum lucri ſe facturos, quantum olim Gorgiam Leontinum feciſſe memoratur, qui ex hac bene dicendi arte, ſtatuam auream, & ſolidam conflatam Delfis poſitam ſibi erexit [l]. Equidem eloquentiam ſine Iuris ciuilis ſcientia in Iuris profeſſore contemno [m]; ſed eloquentiam cum Iuris ciuilis ſcientia coniunctam admiror. Ad quam etiam adiungi uelim ſociam & comitem veri & falſi indagatricem Dialecticam, à διαλέγομαι, vel ſi malis etiam cum Ariſtotele ſcientiam percipiendi, quod in vna quaquè re ſit probabile, quam uocant λογικά, vndè ſuppeditatur argumentandi ſylua, adhibito tamen modo ne in huius artis gyris, & Meandris conſeneſcat [n]. Non defecerunt ex Iuris peritis, qui Dialecticam legalem (vt nos orationes legales) ediderint. Philoſophię porrò, cuius plura eſſe genera non ignoras, æquo animo feres, ſi ex multis partibus vnam duntaxat aut alteram noſtro quoque tribuam Iuris perito. Naturalem [o] verò de mundo, tum de altiſſimis, & primis cauſis, iam pridem traditam Athenis ab Archilao, Anaximene, Talete, & Anaxagora libens equidem concedam Democrito, & Crati Thebano; aut ſi quis uelit fieri eorum ſimilis, quorum alter non paruum argenti atque auri cumulum fertur in mare proiiciſſe, alter ſibi ipſi eruiſſe oculos, vt magis attentè rerum contemplationi uacaret. Moralem uerò nobis meritò vendicabimus [p], qui veram profitemur philoſophiam, expendendo mores, nõ modò ſingulorum, ſed familiarum, & ciuitatis vniuerſæ [q]. Hæc enim philoſophia eſt lex, & dux vitæ, & vitiorum expultrix, quæ animum noſtrum format, & fabricat ad benè, beateque uiuendum, ob quam Græcia olim admirata eſt ſeptem illos ſapientes, quorum maiorem hodiè

g Plato, Ariſtoteles, & M. Tullius profeſſi grammaticam.

b Grammaticis cõceſſa eadem priuilegia, quæ iuriſperitis. l. unic C. de profeſ. quę in ur. Cõſt. lib. 10. Scholaribus grammaticis eadẽ priuilegia, quæ ſcholarib. iuris. Rebuf. de priuil. ſchol. priuil. ult.

i Grãmatica falſa an, & quando uitiet. l. Plautius. ff. de cur. & arg. leg. c. ad audientiam, de reſcr p. Glo. in c. forus, de uer. ſig. Bar. ad l. 1. ff. de cond. et demò. Luc. de Pen. ad l. 2. C. de profeſſ. & med. lib. 10.

k Rethorica non ignoranda à Iuris profeſſore Bud. in Pand. fol. 443. 1. par. & fol. 45.

l Gorgias Leontinus ex eloquentia tantum fecit lucri, ut auream ſtatuã ſibi erexerit.

m Eloquentia ſine iuris ciuilis ſcientia contẽnitur in Iuris profeſſore, ſimul cõiunctę, ſunt admirabiles. Put. de ſynd. §. ſequitur, n. 2. poſt Alb. ad l. 2. §. poſt hoc ff. de ori. iu. & ad l. 2. nu. 6. C. de uet. iur. enuc. Luc. de Pen. ad l. unic. C. de ſtu. lib. ur. Rom. colum. 3. in prin. lib. 10. Bud. in pand. fol. 44. cum ſeq. 1. par.

n Dialectica prodeſt Iuriſconſulto, ſed in ea non eſt conſeneſcendum.

o Philoſophia naturalis non pertinet ad Iuris profeſſores.

p Philoſophia moralis tractatur à Iuriſconſultis. l. 1. vbi Bud. ff. de iuſt. & iur. idem ad l. 1. ff. de cont. empt.

q Gam. de ueri. ac excell. legal. ſcien. in princ. num. 16. cum ſeq. tract. tom. 1.

hodiè videmus numerum in hac præſertim Ciuitate noſtra [r], vbi qui Iuriſconſulti ueſtis induit, idem ſapientis nomen adipiſcitur, & de moribus cognoſcere, actionibuſque iudicare ſolet. Nec diuinæ hunc deceat expertem, eſſe philoſophiæ [s], non dico illius ad fabulas pertinentis, quæ ſi adſit, hominem or nat, ſi deſit, non ideò minus iuris profeſſor poterit excellere: nec alteram deſidero, quam falſis reſponſis, ac dæmonum oraculis miſeri olim imbibebant, ſed myſticā propono Theologiam, per quā ſummi boni habetur cognitio, & hāc neceſſe ſit noſtrū odorari Iuriſconſultū; vt propoſitas controuerſias rectè poſſit dirimere, cū de chriſtiani hominis factis, & de animæ ipſius ſalute aliquā do diſceptetur ob hæreſim, ob uſuras, ob decimas ſacerdotibus perſoluendas, & alia eiuſdem generis plura. Mathematicorum porrò artem quis diſiunget à Iuris ciuilis diſciplina [t], cùm paſsim oporteat rationes ſubducere, & ſummā facere hæreditatum ob quartam Falcidiam, Trebellianicam, & alimenta homini relicta ad uitam [u]. Hęc quidē Aritmeticæ prorſus ignarus, & ſi Iuris peritiſsimus, per ſe neſciet diffinire, vt non immeritò hanc ſcientiam tanti fecerit Pytagoras Samius (numerorum ut quidam putant inuentor) quòd dixerit in ipſis numeris, ut in regula certiſsima, cōtineri omnium diuinorum cognitionem. Turpius ſanè carebit Geometria iuris Scriptor [x], ac profeſſor, qui ad ter minandos agros quotidiè euocetur, & ad diuidenda, quæ per alluuionem præ diis adiunguntur, adeò ut ſi Euclidis libros nunquàm euoluerit, tanquàm ſtupidus ſpectabit figuras, legetque, at non intelliget, quæ per Bartolum noſtrū poſt ipſum Euclidem artificiosè conſcripta antè oculos ſibi ponentur. Vt plurimum laudem unum aut alterum ex recentioribus noſtris Scriptoribus [y], qui hoc obſcurum, & incognitum argumentum, de alluuione frequentiſsimum, & neceſſarium dilucidius, & diligentius ſtuduerint explicare; cùm ob Geometriæ ignorationem ipſa flumina iuſtius, quàm iudices interdum iudicent de eiuſmodi agrorum acceſsionibus. Impudentem me dices, ac putidulum ſi Aſtrologiæ quoque tinctum deſiderem Iuris peritum [z], qui ſaltem uetum Horoſcopi gradum in naturalibus cognoſcens, inſtituat vt ſapiens [a], animum ad fortiter ferendos caſus, qui euitari non poſſint, & aliquos, qui protenduntur, ſua prudentia effugiat, aſtriſq; dominetur. Sed hęc mittamus cęleſtia, quorū vt perfecta habeatur cognitio, uel in cœlos opus eſſet aſcendere, uel aliquē è cœlis regreſſum conſulere. De humanis ergò agentes, manſuetiores muſas, & muſicam à noſtro nō auferens Iuriſconſulto [b]; cùm & Socrates philoſophus grauiſsimus iā ſenex lyra inſtitui non erubuerit [c]. Temiſtocles verò habitus fuerit indoctior, quòd in epulis eam recuſauerit. Illius pars, quæ in uocum & ſonorū modulatione conſiſtit, non eſt quærenda ad animi tantū oblectationē, ſed optanda, vt uox ab animo non diſcrepet. Altera uerò pars, quæ eſt poeſis [d], complectitur leges cùm naturæ tum gentium, & ſicut hodiè iuris profeſſores,

ſic olim

r Sapientes hodiè plures appellari, quàm olim ſeptem illi in Gracia.

s Theologia conuenit Iuris profeſſoribus. de hac poſt Varronem, & Auguſtinum, Fr. Connan. commen. iu. ciuil. lib. 3. cap. 1. in prin.

t Mathematicorū artes non alienæ à Iuris peritis.

u Tot. tit. ff. & C. ad Treb. & ad l. Falcid. l. hereditatum.

x Geometria non debet carere Iuriſconſultus.

Geometriæ tres ſpecies refert Lu. de Pen. ad l. 2. C. de excuſa. artific. lib. 10. de hoc in l. Geometra. ff. de excuſ. tu. tot. tit. ff. ſi menſ. fal. mod. dix.

y Buteon, & Bapt. Aym. Parmenſis de alluuione.

z Aſtrologiæ aliqualis cognitio non aliena à Iuris perito. teſte D. Viuio in Sylua Communiū Opinionum, in Opi. 950. nu. 8. cum alijs ſeq. lib. 3. ubi utiliter ponit theoricam, & practicam planetarum, & lunæ, & ortus ſignorum.

a Sapiens dominatur aſtris, de quo Bald. ad c. 1. ut lit. pend. Tiraquel. de leg. cōnub. l. 8. n. 5.

b Muſica non aliena à iuris ciuilis ſtudio.

c De Muſicæ laudibus, Quintilianus, libro 2. orat. inſtit. Tiraquel. de nobilit. cap. 34. num. 10.

d Poeſis apta Iuriſconſulto.

ſic olim ſoli poetæ habiti ſunt ſapientes [e], & poeſis Homeri philoſophiæ ſtudium appellata eſt. Tum Socrates Homeri diſcipulus à Dione nominatur. Modeſtinus noſter Iuriſconſultus celebris eſt ac poeta, qui in ſingulos Vergilianæ Aeneidos libros elegantiſsimum epitomen compoſuit [f]. Non auderem noſtratium Doctorum conſiliis, & (vt aiunt) cautelis medicorum quoque collyria, & pharmaca commiſcere [g]. Verùm cùm legerim veteres Iuriſconſultos ſuis reſponſis propoſitas dirimere controuerſias ex teſtimonio, & authoritate doctiſsimi Hippocratis [h], illorum motus exemplo, non uerebor requirere in Iuriſconſulto medicinæ quoque cognitionem [i], non dico exactam; ſed vt ſaltem in manus aliquando ſumat, percurrendo Hippocratis aphoriſmata, Galeni de bona valetudine tuenda opuſculum, idemque Plutarchi, Cornelij, Celſi, & aliorum, ex quibus & præſentem poſsit ſanitatem conſeruare, & abſentem reducere. De Græcis literis nihil dixi [k], de quibus ſi meam uelis audire ſententiam, ſcito me omnium literarum eſſe auidiſsimum, ad inſtar auari hominis, qui uniuerſa numorum genera in ſuam arcam recondi ſtudeat. Bartolus noſter tot occupationibus, & illa ætate natus, cùm bonæ literæ exulabant, Hebraicam quoque linguam olfecit [l], proximis uerò temporibus Guilielmus Budeus uir doctiſsimus, quot obſcuriſsima iuris ciuilis, loca ex grauiſsimorum librorum fontibus illuſtrauit, unde Alciatus multa hauſit, quæ iuris ſtudioſis utiliter communicando impertiuit. Illud conſtantius affirmo ſine hiſtoriarum cognitione non poſſe iuris ciuilis ſcientiam intelligi [m], quod eſt diuerſis temporibus ex variis authoribus reſectum, hinc multi emanant errores [n], dum quidam ſine delectu ſanctionem Reip. Romanæ tempore latam, æquè interpretantur, ac aliam, quæ poſt mille annos à Iuſtiniano, uel aliquo alio Cęſare in Gręcia facta ſit. Ex temporum igitur diſtinctione multa ſunt colligēda, & ad concordiam redigenda, quod ex Liuio, Plutarco, Suetonio, Plinio Iuniore, Lampridio, Paulo Diacono, & aliis Scriptoribus colligi poteſt. Verùm vt mulier, quæ deformis nata ſit, calamiſtris, & pigmentis plurimis fucata, riſus magis quàm ſui amores excitare ſolet: ſic Iuriſconſultus, qui cunctis ſupra relatis diſciplinarum abundet ornamentis, niſi in Iuris ciuilis diſciplina, quam potiſsimum profitetur excellat [o], ut conſultoribus ſuis iuſtum reſpondere, & rectè cauere ſciat, plures inueniet, qui multiplici, & copioſo ipſius ſermone oblectentur, quàm qui ſua opera in cauſis utantur. Etenim quędam ſunt, quæ in ſola rerum cognitione verſantur [p], ut naturalis Philoſophia, Aſtrologia, Coſmographia, Hiſtoria; Aliqua uerò ad hominum uitam facta, & mores pertinēt, vt ars militaris, medicina, & noſtra Iuris ciuilis ſciētia, cuius finis eſt, vt homines benè, beateque uiuentes humana ſi fieri poteſt fruantur felicitate. Quum porrò varia & multiplex cauſa homines mouere ſoleat ad ſcribendum, & pleroſque auaritia impellat, vel ambitio [q], aut una & altera ratio urgeat, tamen toleranda erit hæc cupiditas; dummodò præclarum aliquod opus inde appareat [r]; non de tot uiris illuſtribus mundus poſſet gloriari, niſi ad eos gignendos mutua titillatio parentes incitaſſet. Natura effinxit homines laborum impatientes,

e Poetæ olim dicti ſapiētes, de his poſt Platonē, & alios, Tiraq. de retract. in præfat. n. 11. & de nobil. c. 31. n. 521.

f Modeſtinus I.C. compoſuit epitomē ad Aeneid. Verg.

g Medicinæ cognitio utilis Iuriſconſulto.

h Hippocratis authoritas habetur in l. ſeptimo menſe. ff. de ſtat. hom.

i De medicina & medicis uſq; ad nauſeam. per Tiraq. de nobil. c. cap. 31.

k Græcarum literarum peritia non inutilis Iuris profeſſori. Bud. in pand. fol. 555. 1. par.

l Bartolus etiā olfecit linguam Hebraicam.

m Hiſtorias callere debet Iuriſconſultus. Bud. in pan fol. 87. 1. par. Grib. de mod. ſtud. cap. 15. lib. 1.

n Errores plures apud Iuris profeſſores ob ignorationē hiſtoriarum.

o Iuris profeſſor ridiculus ſine ſciētia iuris, etſi aliis diſciplinis ornatus.

p Artes quædā uerſantur in ſola cognitione, quędā pertinent ad facta, & uitā hominū, vt Iuris ciuilis diſciplina, & aliæ.

q Cauſa ſcribendi aliquando auaritia & ambitio.

r Ambitio ob uirtutē toleratur. Luc. de Pen. ad l. 2. col. 11. C. de hi. qu. ſp. mu. ſub lib. 10.

patientes,commodorũ uerò ſuorum auidiſsimos,à quibus ſi gloriæ ſpem adimas[s], laborandi quoque uoluntatem tollas;libenter ſuſtinemus labores, nec ſumptibus parcimus[t], ut quod cupimus conſequamur longo etiam temporis interuallo. Agricolæ genium fraudantes[u], frumentum in horreis iam reconditum liberali manu ſpargũt, quod tellus cùm gremio mollito ac ſubacto recep tum cumulatiore deinde refundit menſura. Nautę ac mercatores mercium ſpe non dubitant hyeme tranſire uaſtiſſimum mare; nullus eſt humilis artifex,qui pluribus uigiliis, ac inediis afflictum ſe ipſum non conſoletur ſpe iam conſequendæ mercedis.Strenui milites,ſummi armorum duces, exercituum Imperatores,ac Reges,cur inuadunt in aliorum regiones,& hoſtiles, procul à dulciſsimis laribus,& eorum Regno, ubi omnibus diuitiis, & delitiis ſolent abundare,niſi quòd ſperant non tam ſui Regni fines,quàm ſui nominis famam ampliare? Profectò uoluptatibus blandiſſimis animantium dominis pręcipites ferremur, niſi à vitiis ad uirtutes ſperatæ gloriæ dulcedo nos abduceret. Laudanda eſt,quæ ad virtutem inflammet ambitio[x], & æmulatio,illuſtrium uirorum exemplo;Alexander cognomento magnus,tum Philippi patris uictoriis, tum Achilli ad eius ſepulcrum illachrymans inuidit, ipſique Alexandro Cæſar dictator apud Gades. Miltiadis triumphi excitabant à ſomno ac torpore Themiſtoclem Athenienſem. Theſeus ęmulatus eſt Herculi, Craſſus Pompeio in re bellica[y]. In pictura æmuli fuerunt Zeuſis[z], Thymantes, Parraſius, & alij. De literatis,Ariſtoteles Platoni[a]; Inter Xenofontem & Platonem æmulatio fuit apertiſſima;In Ciceronem Salluſtij petulantia.In Bartolum Baldi cũctis cognita eſt oppoſitio[b]. Innata eſt hominibus ambitio & æmulatio, quæ ſi uirtutis ſit,æmulantibus dignitatem parit,& quibus fit æmulatio,augetur gloria,aliis utilitas comparatur. Tametſi multo magis probandum ſit illorum conſilium, qui eo potiſsimum animo ingrediuntur ad ſcribendum, vt viuentibus proſint[c], & poſteris, nec contra Seruatoris noſtri præceptum occultent,quaſi theſaurum,illud munus,quod liberaliter,& largè eis donauit natura[d]; homo enim homini non lupus,ſed Deus eſſe debet[e]. Etenim qui magno ingenio, & prudenti iudicio præditi, tum optimarum artium ſtudiis exculti, diuturna obſeruatione collegerint, & notarint plura, quæ à cæteris ignorentur, ij tot bonis uiderentur abuti, niſi indigentibus communicarent. Longè, lateque diffundenda eſt uirtus, quod optimè fit per ſcripturam, conſulendumque eſt poſteris[f]; quod ſi facere enitimur ſerendo arbores, ędificando, ac aliis rebus, quæ fragiles ſunt, & caducæ, multo magis id contendere debemus literarum monumentis, quibus Scribentis memoria conſecratur. Forſan dices ut facilè ſic turpe eſſe Scribentem labi, & legentium irriſione ludi[g]; iam reſpondi id malum quaſi Siſiphi ſaxum,

s Gloria uirtutis premium, Cicer. Tuſc. offic. & pro Planc.

t Honor dicitur ſignum virtutis. Io. de Lign. in trac. de amicit. §. conſequenter, num. 4. fol. 93. tom. 6.

u Laborant ſpe pramy.
Agricolæ.
Nautæ.
Mercatores.
Opifices.
Milites.
Imperatores exercituum.
Reges.

x Aemulatio quadam non improbanda.

y Aemuli in re bellica.

z Aemuli in pictura.

a Aemuli in literis & ſcientys.

b Baldus Bartoli æmulus. Tind. in tract. de teſtibus. capu. 1. folio 81. tom. 13.

c Finis verus, ac propoſitum Scriptoris debet eſſe, ut alijs proſit. faciũt dicta per Fortun. in tract. de ult. fin. iuris cano. & ciui. à numer. 1. uſque ad 8. folio 7. tractat. tom. 1.

d Theſaurus non abſcondendus.
e Homo homini non lupus, at Deus. l. ſeruus ea lege. ad fin ff. de ſeru. exportan.
f Poſteritati conſulendum, non ſolùm ſerendo arbores, & ædificando, ſed etiam ſcribendo.
g Errores Scribentis tolerandi, & laudandus cuiuſque conatus. Bertach. de gab. in proœm. num. 3.

cunctis impendere, uel ſcribant, uel taceant; imò & editi errores aliquando afferunt utilitatem, cùm faciant animos rectius ſentienti ad ſcribendum [b], vt illorum euellantur errores, aliàs nihil ſcripturus forſan, niſi illam nactus occaſionem. Quin & qui libros à propriis authoribus abditos, compilare ſolent in apertum referentes, non ſunt fortaſſe damnandi, etiam ſi pro ſuis edant [i], præſertim ſi de infectis faciant perfectos, ut qui infantes à parentibus eiectos reci piunt, & pro ſuis alunt; melius enim eſt aliquid ad communem fructum afferre, quàm unius tantùm priuati rationem haberi [K]. Quàm mira humani ingenij varietas, cùm nec deſint, qui ſui proprij fœtus alios faciant parentes [l], quos putant maioris authoritatis, ut ferunt de Origene, cui multa aſcribuntur volumina, quæ ab aliis dicũtur compoſita; ſicque Bartolo noſtro aliqua ſcripta feruntur accepta, quæ verè ab aliis putantur exarata. Qui porro libros componunt, aut operis ſunt inuẽtores [m], aut aliorum interpretes. quidam nec authores ſunt, nec interpretes; ſed vt qui ex variis lapidibus ſparſis maceriam conſtruunt, ſic iſti ex aliorum libris aliquod coaceruant; Poetæ, Oratores, Hiſtorici, & ſi qui eiuſdem generis ſolent ſuo marte (vt dicitur) inuenta promere, nunc artis præcepta dando, nunc res ſuo ingenio fabricando; In iure autem noſtro ſolus Princeps & Reſpub. aut qui ab ipſis habeant authoritatem eiuſmodi poſſunt libros emittere, nobis aliis nefas eſſe, uel explanationes legiſlatorum libris annectere ſanxerat Iuſtinianus Cæſar [n], & ſi contrarium morem videmus paulatim irrepſiſſe, ita ut ingenti mole, & explanantium immenſis uoluminibus prima legiſlatorum axiomata iam obruantur. Horum porrò duo diuerſa genera eſſe animaduerti, vnum vbi de ſimplici ueritate inuenienda, & oſtendenda quæratur, alterum in contrarias partes acutiùs diſputando de ſubtilitate laborat magis, quàm de ueritate [o]; ex quo fit, vt qui forum frequentant, Speculatoris, Papienſis, Angeli Aretini, Marantæ, & nouiſſimorum Scriptorum opera, ad pragmaticos pertinentia, digitis aſſiduè conterant; Obſeruationes in pandectas, paradoxa, intellectus, ſupputationes, declarationes, & eiuſdem generis plura, quæ nil contineant litigatoribus vendibile auerſentur, quòd iſtiuſmodi tractentur in ſcholis, ubi acumen ingeniorum exercetur, & ſubtiliſsimè edifferendo veritas limatur. Sic olim apud philoſophos duo librorum genera [p], vnum populariter ſcriptum, quod exotericum dicitur; alterum acromaticum, quod ſit limatius. Multis ab hinc annis nullus ferè liber exiit in lucem, qui non magis laborem authoris, & diligentiam præſeferat, quàm ingenium, & induſtriam redoleat [q], quòd breuitas vitæ, prolixitas Scriptorum, & lucri cupiditas non ſinat in contemplando diutius cõmorari, ac in rebus, (vt putant) inutilibus tempus fruſtrà conterere. Inter hos autem libros diuerſos alij interiecti ſunt medij, quorum Scriptores omne (vt ille ait) tulerunt punctum, è quibus veritas habeatur in foro, & ſubtilitas redundet in ſcholis, quod Accurſius, Bartolus & alij, leges explanando præſtiterunt. In iuris noſtri cõpoſitione, quędã præcipua accidunt, vt illud, quod hęc ſcientia non ſit nobis tradita per generales regulas [r], nec in certa

b Errores Scribẽtes impellunt alios ad melius ſcribendum.

i Libri compilati, & aliqui ſine nomine, vt tract. tom. 2. fol. 2. & tom. 15. fol. 12.

K Aliena edere utilius eſt, quàm pati, vt pereant.

l Iaſ. in l. quidam cùm filiũ, n. 39. cũ ſeq. ff. de uer. obl.

m Librorũ aliqui ſunt inuentores, nõ nulli interpretes, quidam nec authores, nec interpretes

n Iuſtinianus edixit ne ſuis libris adderentur commentaria l. 1. §. noſtrã. C. de uet. iu. enucl. Alc. libr. 9. c. 26. parer. Iuris ciuilis.

o Libri vel in ueritate tantùm rerũ verſantur, vel de ſubtilitate laborãt. Rebuf. in cõmẽ. ad conſt. Regni in epiſtola ad lectorem.

p Cic. de fin. lib. 5.

q Libri hodierni temporis non ingenium redolent, ſed laborem ac diligentiam.

r Scientia Iuris ciuilis non eſt tradita per regulas generales, ſed per indiuidua. Dy. in c. nullus pluribus, de re. iur. in 6 Gribal. de modo ſtudendi. cap. 11. lib. 1.

genera

genera conſtituta; ſed per indiuidua Iuriſconſultorum reſponſa, & Cæſarum reſcripta, ex quibus poſteà interpretes elicuerunt theoremata præſcribendo normam, ad quam dirigendum ſit quicquid de Iure ciuili, uel in controuerſiam, & diſputationem vocetur[s], vel lites dirimendo ſtatuatur; hoc præter eos, quos ſupra diximus, optimè perfectum eſt à pluribus, qui multo artificio ſcripſerunt libros ab ipſis tractatus nominatos[t], vbi diſtinctè dicitur quodcunque pertinet ad rei propoſitæ argumentum, incipiendo à diuiſione, & diffinitione, tum cauſas, vim, ac affectus ſubtiliter, & copioſè explicando. Alterum quoque quod uideri poteſt mirandum in Iuris ciuilis contingit diſciplina, vt qui minus acumine ingenij polleant, libros aliquando populo edant magis plauſibiles, & minori labore, quàm illuſtri ingenio præditi ſumma induſtria conſequantur[u]; cùm popularis hæc videatur ſcientia, quæ à vulgi opinione multum pendeat[x]: ingenioſi uerò facilè ueniunt in ſuſpitionem rudium[y], qui ſapientiam ſæpè appellant calliditatem, nec eiuſmodi authoribus, nec eorum libris fidem habent. Scribentique aliquando minus ingenij, & laboris, plus tamen honoris contingit, dummodò utilitas legentibus gratiſſima afferatur, præſertim ſine multa eorum moleſtia; adeò ut quamuis ex nonnullis artibus, quædam oblectatio capi ſoleat, ex hac emolumentum, & quæſtus potiſſimum quęratur, iamque ars incipiat eſſe minus difficilis, & obſcura, etſi longè, lateque diffuſa, ita ſatietate legendi defatiget, ut aliquid cogitandi tempus, & animus eripiatur, & (quod ſine multa nauſea fieri non poteſt) eandem penitus rem bis mille in locis repoſitam legere, & relegere contingat[z], ita ut illud Pythagoricum optimè in iſtis libris agnoſcas, quòd unus in alterum, imò plures in unum mirabiliter & miſerabiliter transferatur, & mutato ſolùm libri nomine eiuſdem argumenti plures authores glorientur, & plura uolumina circumferantur, ut ſi quis quod ſuum eſt repoſceret, aliquis interdum ſpoliatus, ut illius cornicula plumis ablatis moueret riſum. Et quemadmodum multi homines, quibus idem ſit nomen, exempli cauſa Ioannes, cuncti eodem Ioannis nomine ab aliis nuncupantur: ſic qui eiuſdem penitus argumenti libros contexunt, ſinguli nominãtur etſi nihil addant de ſuo[a], & ob id plerique, quos uafros dicam an prudentes, eam ſcribendo ſeligunt materiam, quæ in uſu quotidiano ſit poſita, vt ipſorum quoque nomen, quamuis eodem ſemper cum aliis reuoluantur, in ore, ac ſermone hominum frequenter verſetur. Si maiorum noſtrorum ætate morem hodiernum ſeruatum uideremus, refertæ eſſent libris Iuris peritorum omnes mundi officinæ, cùm nemo fuerit alicuius nominis, nec hodiè ſit Iuris peritus, qui ſignata reſponſa conſultoribus non reddat, quę omnia ſinguli typis excudere tam diligenter curent, quis ex contritis linteis papyrum conficiet, ubi ſatis omnia ſcribentur[b]? Nimirùm ſunt aliqui ſui fœtus amatores, qui nihil unquàm ſinunt perire, cuiuſdam hominis inſtar, qui quod noctu ſomniabat, ſummo mane experrectus, ne obliuione traderetur libris commendabat. Satius (niſi iudicium me fallit) nomini ſuo

s Ariſtot. 1. phiſ. com. 2. metaphy. Porph. in lib predicam. in c. de ſpecie ac indiuiduo.

t De tractatibus Iuris ciuilis.

u Libri Iuris ciuilis minori ingenio compoſiti aliquando plus placere.

x Iuris ciuilis profeſsio popularis pendet ab opinione vulgi.

y Ingenioſi facilè ueniunt in ſuſpitionẽ vulgi.

z Libri in librum transfuſio, vt de una anima in plura corpora ſecundùm Pythagoram.

a Scriptores ſumunt materias quotidianas, vt ipſorum mentio fiat, quãuis nihil dicant de ſuo.

b Natura non ſinit colligi omnia quæ apparent.

in ſuo conſulerent ſi qua prælud ij quaſi loco exarata perire deſiiſſent contenti fructu, quem ex hac cœperint exercitatione, qua ſcribendo ingenium & prudentia plurimum acuitur [c]. Compeſcenda eſt tanta noſtrorum temporum ſcribendi ambitio, dicam an inſania; & abſtinendum ne omnia inſulſa, & nullo aliquando iudicio exarata ſine ſale, ſine methodo emittantur, quę tanquàm inter mortua prius uideantur ſcripta, quàm cogitata. Selectioque habendi, agricolarum more, ſi enim diligenti educentur cultura ſingula virgulta ſponte ſua naſcentia, breui tempore omnis ager erit ſylua [d]; ergò vt inutilium fit ſarmentorum amputatio in vitibus, ſic in iſtis ſcribendis imitemur naturam, quæ non omnes flores in arboribus emiſſos ſinit conuerti in fructus, ſed turbine, ardenti Sole, nimio frigore, aliiſque cauſis ſæpius permittit plurimos euaneſcere. Admirabilis certè eſt in hominibus diſsimilitudo non modò corporum, ſed animorum; quot uideas humilioris fortunæ, qui coguntur non tantùm mutuo, ſed etiam fęnori pecunias ſumere vt ſumptuoſiſsima extollant ædificia, & alienis numis ampliſsima mercentur prædia? Contra verò, qui auri reconditos habeant aceruos, nec numum quidem ex arca uelle eruere, quo lapſas ædes reſtaurent. Idem in Scriptoribus, quorum aliqui nimium forſan moroſi, ac putidi, nunquàm ſibi ipſis ſatisfaciunt [e], multa inueniunt, plura notant, nihil emittunt, ſed tabeſcere, & demùm perire ſuas ſinunt lucubrationes. quod uitio datum eſt Apelli, ut neſciret unquàm tollere manum de tabula [f]; contra alij in ſuis inuentis conniuendo geſtiunt, & contineri nequeunt, donec proponant in publico opera non dico abſoluta, ſed uix inchoata, vt perdifficile ſit mediam eligere uiam, qua uitioſa extrema euitentur.

LOngior quàm par ſit, noſtra fieret diſputatio, ſi quæ ad methodum ſcribendi ſpectant proſequerer diligentius, quo nomine Iaſonem pręceptorē ſuum, Alciatus plurimum commendat [g]. Ego uerò poſt Bartolum aurigam, ex poſterioribus Philippo Decio darē primas [h], qui copioſa breuitate, miro ordine in ſuis interpretationibus utitur, vt Alexander Tartagnus in reſponſis ſuis componendis; explanationes enim non tanta diligentia uidetur contexere uoluiſſe. hic porrò ordo in diſputatione, & elocutione conſiſtit. Primum nō uidetur in Iuriſperitorum libris multum curari, quorum aliqui non aliàs diſtinguntur; ſed pleraque ex uoluminis magnitudine ſolùm metimur [i], vt illa reſponſa, quæ ab ipſis conſilia dicuntur, ubi non ſit capitum diſtinctio, titulorum, aut librorum, ſed tunc cenſetur ad metam perductum volumē, cùm eius ſit magnitudinis, ut uix baiuli manibus geſtari poſsit. Alterum uerò in controuerſiam iam diù fuiſſe uocatum à philoſophis legimus, & vehementiſsimè diſceptatum, dum aliqui eloquentiam in philoſopho non deſiderari contendunt; ſed vt rebus & doctrinæ ſatisfaciat, ſic Iuriſconſulti non in lingua, ſed in corde eloquentiam habere debent [k], nec orationem decere comatā, quemadmodū nec in uirginis facie probētur fuci, & calamiſtri; quòd hęc ſciētia doceri contēta ſit, ornari autē ſe nō patiatur, reſq; ipſas ac ſentētias ponderari oporteat, non inani uerborū ſono oblectari. Contra uerò aliqui ut rē puram, & quaſi ſacram

c *Exercitatio ſcribendo faciendi quæ prodeſt. l. legatis. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. ubi Bart.*

d *Naturæ imitanda in rerum affluentia, & patiendum aliqua ſcripta perire.*

e *In Tardos Scriptores.*

f *Apelli obiectū, quòd neſciret tollere manum de tabula.*

g *Alciatus parer. lib. 5. cap. 26.*

h *Bartoli, Alexā. in reſponſis, & Dec. method' laudatur.*

i *Libri conſiliorū non diſtinguntur in uolumina, aut capita, ſed eos metimur magnitudine. idem aliqui dicunt eueniſſe de infortiato in rub. ff. ſol. mat.*

k *Eloquentia & ornatus uerborum non adhibendus in libris Iuriſperitorum & ſententia tum ponderandæ. Put. de ſynd. §. ſequitur. nu. 2. ſed contra infra.*

cram lutulentis manibus non eſſe contrectandam, ſic Iuris ſcientia nitidiſſima, ſordidis verbis non debeat inquinari [l]; nec modo ornatum verborum non aſpernetur, ſed eo tanquàm pretioſa veſte induta, ſpectatior, & lætior incedat. At inquiunt nomina rerum pendere à natura, quæ ſimplici ueritate contenta, nimio hominis artificio interdum deformetur potius, quàm illuſtretur, ut marmorea domus dealbata pulchritudinem ſuam amittit, & ſatis ſit quibuſcunque uerbis ſenſa, & cogitationes noſtras explicare. Age uerò cur templa vbi colitur diuinum numen, quod nihil indiget humanis opibus, tanta altitudine, excellentia, diligentia, tam expolito marmore cælata tanto hominum labore, ac induſtria, tanto opere, diuturno tempore ædificantur? cur tot argenteis, & aureis uaſis, tot gemmis eorum aræ exornantur? fruſtra ergo tanta religione, ſumma cærimonia ſacerdotes purpurati pretioſiſſimis ueſtibus ornati infulis etiã aureis thura daturi, & odores incendentes ſacrificium faciunt, tam admirabili pompa. Si naturæ tantùm neceſſitati velimus ſatisfacere, nec ex hominum operibus aliquam oculis, auribus, & cæteris corporis ſenſibus uel animi præbere oblectationem. Valeant pictores, ſtatuarij, & quicũque ingenioſi artifices, qui mira uenuſtate calceos, & veſtimenta indies noua inuentione lepidiùs & belliſſimè fabricari laborant. Qui ruri habitant, agricolę veſtitu obſoletiore, & ſordido palliolo, humilique ſocco à frigore defenduntur; at urbium incolæ nobiliores ſplendidiſsimis, atque ornatiſsimis ueſtibus, non tam frigus ſtudent depellere, quàm purpura fulgere, vt inſignes, ac illuſtres conſpiciantur. Qui ergò ruſticorum more ueſtiri indignantur, cur eorum ſermone vti non erubeſcant, quòd oratio animi indicium ſit, ueſtis corporis tegumentum. Hiſce, & aliis pluribus hi, & alii inuicem acerrimè altercantur; Mea uerò hæc eſt ſententia, multa reperiri, quibus carere ſine reprehenſione non poſſumus, iis tamen ſine ceſſatione ſemper uti minimè deceat. Veſtimenta habemus hyberna, ac æſtiua, vt alternis temporibus eorum ſit uſus opportunus. Locuples paterfamiliàs habere debet, animi cauſa rus amænum, at uillas aſsiduè incolere, urbe relicta, turpe eſſet; Viro nobili opus eſt alere equm, ſed aſsiduè equitare non conuenit, modo enim pedes ire debet, modo eques. Si matronæ generoſæ ſtirpis deeſſent ueſtes prætioſę, lauta ſuppellex, margaritæ, & alia muliebria ornamenta dedecus uideretur: at ſi ita ornata popinas exerceret, omnium irriſione eſſet ludenda. Quòd locorum, temporum, ac perſonarum in omni actione habenda ratio ſit: ſic Iuris profeſſorem bene dicendi artem tenere oporteat, eam autem ſine intermiſsione nõ deceat exercere [m]. Si reos patrocinio ſuo apud ſubſellia defenſurus, iudicẽ (vt fieri ſolet) forſan offendat bonis literis, & eloquentię infeſtũ [n], qui ſolũ Aretini, Marſilij, & aliorũ de criminibus puniẽdis libros euoluat, nõ lænocinia uerborũ affectet, non trocheo, aut choreo orationẽ corã ipſo terminari ridiculè ſtudeat, ne iudici eiuſmodi epulis non aſſueto ſtomachũ moueat. Cumq́; auditoribus ſit aliquod iuris reſponſum, uel reſcriptũ explanaturus [o], nõ tam exquiſitũ, inflatũ, ac retruſum dicẽdi genus eligat, ut putidulus uideatur inter

b 3 pres au-

l Bud. in pand fol. 44. & 45. 1. part. Alci. in præfat. ad tit. C. de eo quod int.

m Iuris profeſſor tenere artes habeat benedicẽdi, at nõ ſtẽ per utatur.

n Lenocinijs uerborum non utendũ, apud iudicem infeſtum bonis literis.

o Explanando auditoribus non afferẽda uerba abſtruſa, nec interpres ſit obſcurior authore. Rebuf. in rep. l. un. n. 169. C. de ſent. qu. pr. eo quod int. & ibi Bereng. n. 272. Pet. Leſnau. ĩ trac. de Docto. priuileg. 4. par. q. 6. et q. 12. trac. tom. 5. Ioan. An. in proœ. 6. lib. Goff. & Hoſt. in sũma de magiſt.

preſauthore ipſo obſcurior. In reſponſis quoque iuris ſignatis interdum reddendis (ubi multa aliorum Doctorum minus eleganter ſcripta ſolent coaceruari) non aliquem pulchrum Ciceronis periodũ [p], quaſi gemmam maximi pretij in plumbeum anulum temerè inſerat. Demùm cùm quælibet ars habeat pręcipua quędam & peculiaria uocabula [q], quę mutari nõ poſſunt, quin ipſa quoque ſcientia magnis inuolucris obnubiletur, popularibus uerbis, & vſitatis vtatur. Cùm uerò in demonſtratiuo, deliberatiuo, aut iudiciali genere orationem habiturus ſit, tũc omnem ingenij, & eloquentiæ vim effundat [r], & quàm maiori poteſt artificio, uerborum habeat delectum, ſententias uerbis illuſtret, & pro viribus caueat, ne oratio fluens, diſſipata, & numeris carens proferatur; ſed puris, & electis uerbis compoſita ſplendidiſſima, atque ornatiſsima eluceat, ut Periclis Athenienſis exemplo fulgurare, ac tonare uideatur [s]; atque in ſumma cum Oratoribus de eloquẽtia, cum iuris tantùm Doctoribus de Iuris ſcientia æqualiter certet [t]. Sed quamuis in uerborũ delectu nimis moroſum Iuriſconſultum non expetam: tamen exquiſitam rerum & uocum compoſitionem requiro, ut nihil redundet, uel deſit; at breuitas ſit ſine obſcuritate; nec quidam interpretes imitandi, qui eandem in ſcriptis adhibent affluentiam ſermonis, qua diſcipulis ore explanando utuntur [u]; Tum quòd rudibus vt plurimum interpretamur, ſcripta uerò etiam ad manus Doctorum ſoleant peruenire; tum quòd oculus arbiter ſit acrior, quàm auris. Qua in re (vt in aliis) admirabilis eſt Ariſtoteles [x], in cuius libris, nec uerbũ adimas ſuperuacaneum, uel addas neceſſarium; cuius uidetur hac in re fuiſſe imitator D. Thomas Aquinas [y]. In iure autem Pontificio Innocentius, Ioannes Andreæ, Archidiaconus, Hoſtienſis, Cardinales, Calderinus, & Zabarella, Præpoſitus, Ancharanus, & ſi qui ſimiles [z]. In Iure uerò ciuili Azo [a], Petrus Perticenſis, Dynus, Cynus, & omnium maximè Bartolus, Angelus, Paulus, Franciſcus Aretinus, Socini ueteres, Claudius Seyſellius, & pauci alij. Non deſunt tamen eruditiſſimi Scriptores, qui ad hanc rem noluerint conferre diligentiam, ſed calamo quaſi currenti de rebus tantùm ſoliciti, ac ſententiarum ueritate hunc artificioſum ſcribendi modum non curent, ut Diuus Auguſtinus ingenio ac doctrina ſingulari [b], & ex noſtratibus Baldus, & aliquando Alexander, quibus ſi ob ſummam illorum excellentiam id condonetur, qui tanquàm amnes incitatiores noluerint curſum cohibere, ſenſuum, quę ob ingenij fæcunditatem aſſiduè ueniebant in mentem, non ideò ſimilis ſit concedenda licentia inferioris ordinis Scriptoribus [c], quibus laborandum eſt, vt modos, quibus placere poſſint, undique expiſcentur. Qui igitur ita compoſiti erunt libri, an ſtatim in publico proponi debeant [d]? uel ex Venuſini poetæ præcepto nonus debeat expectari annus [e], donec minus inuentionis amor refrigeretur? Quod non ſat uideo quantum proficiat, cùm ſemper in ipſomet authore eadem uigeat philautia,

p Conſilia & reſpõſa Iuris ſine affectatione ac elegantia uerborum reddenda.

q Scientia quælibet habet ſuum proprium modũ loquẽdi, & uocabula peculiaria. Philoſ. 1. poſter. Spec. in ti. de adu. §. nunc de exordijs, Fr. Ponzi. in tract. de lam. n. 26. fol. 34. tom. 15.

r Iuris profeſſor habiturus orationẽ, utatur omni artificio in uerbis, ac ſententijs.

s Pericles Athenienſis orando dicebatur tonare, ac fulgurare.

t De eloquentia cũ Oratoribus, de iuris ſcientia cum Doctoribus certandum.

u Interpretandi ore ac explanandi diuerſus modus, quã ſcribẽdi, Lu. de Pẽ. ad l. magiſtros. col. 1. in fi. C. de prof. et med. lib. 10.

x Ariſtoteles admirabilis ẽt in uerborum cõpoſitione.

y D. Thomas Aquinas in hoc uidetur imitatus Ariſtotelem.

z Pontificij iuris Scriptores ſũmi clara uſi breuitate, & qui.

a Idem in iure ciuili qui.

b D. Auguſtinus in ſacra Theologia, Baldus noſter in iure non curarunt artificium orationis, ſed rebus tãtùm ſtuduerunt.

c Hodiernis Scriptoribus non ſit licentia ſcribendi ſine arte, ac ſelectu.

d Tempus dandi foras libros compoſitos.

e Horatij poetæ ſententia de nono anno non probatur.

lautia,quæ non ſinat cùm de ſuis rebus rectè iudicare, nec probare aliena, ut mirum ſit à parente generari filium ualde abſimilem [f], quippè quòd ſui ipſius amor gignat odium in alios ac inuidiam. Melius forſan Platonis præceprum [g]. ne cui liceat, quæ compoſuerit edere in vſum publicum, antequàm à iudicibus huic muneri præfectis, fuerint diligenti ſtatera ponderata & comprobata. Nec iſtud quidem mihi uidetur ſatis,cùm perdifficile ſit tales inueniri Ariſtarcos,qui prudenri,ac ſyncero iudicio poſſint omnium Scriptorum delectū, & diſcrimen habere.Quid ergò faciendum?nimirum,ut loquendi,ſic ſcribendi omnibus detur libertas [h], & quiſquis uel optima proferat, uel ineptias effutiat ſuo arbitratu; Tum ueriras temporis (vt dicitur) filia aliquando eluceſcet,ſaltem apud poſteros [i], vbi ſine amore,aut odio in Scribentem,de eius opere iudicabitur;utque liberis,ita libris continget,ut quidam adhuc infantes extinguantur, aliqui adoleſcentes diem ſuum obeant, pauci uirilem attinganr ętatem, rari ad extremam perueniant ſenectutem. Idem igitur erit exitus librorum [k], ex quorum authoribus ij felices dici poterunt,qui perpetuò uiuēt: vt in quilibet ferè diſciplina primas ſedes videmus iamdudum eſſe occupatas ab iis, qui per tot iam ſecula omnium hominum ore celebrantur. Quod non inficior ex Scriproris proficiſci excellentia, tamen interdum dubitaui ne & iſtud faro fieret,cùm uideam vt in aliis humanis rebus ſic in libris fortunam uehemenrer dominari [l].

f Pater gignit filium ſibi diſſimilē videlicet amor ſui, odium in alios.

g Platonis pręceptum de eligendo iudices antequā libri ederentur, nō ſatis.

h Libertas libros edēdi ut loquendi cōcedenda.

i Veritas tēporis filia eluceſcet apud poſteros de librorū præſtantia.

k Liberorum & librorum interitus ſimilis.

l Fortuna, & Fatum etiam in libris videtur dominari.

HÆC habui,Franciſce amantiſſime, quæ de ratione, & modo ſcribendi ſentirem: ſi itaque in vno eluceant uniuerſa,quæ diximus (ut in te ipſo admiramur) magnus ille vir meritò exiſtimabitur,ex cuius ingenij ſemine mirabiles colligentur fructus;at cui aliqua deſint, nō ideò deterritus abſtineat à ſcribendo,vt non à ducenda vxore, & liberis procreandis abhorret [m], qui non admodū eleganti ſit forma.Forrirer tamen ferendum eſt,tū benignè excipiendus quicunque edatur fętus, cùm in ſecundis, tertiiſque conſiſtere non ſoleat viruperari.Tibi igitur [n], qué omnibus ſcientiis præditum eſſe immorralia tua teſtanrur monimenta,mirùm immodum gratulor, quòd tam ſingulare ſpecimen dederis ingenij, prudentis iudicij, & doctrinæ admirabilis; qui ætatem tuam florentem,& iam confirmatam non in uoluptatibus homine docto indignis impenderis;ſed in laboribus, & bonis diſciplinis aſſiduè exercitatus: & ſi negocia publica,& amicorum in patria,& Neapoli gerēdo [o], patrocinium tuū indigentibus nunquàm defuir: tamen doctrinarum ſtudia minimè intermittens,tanrum opus noctibus puto lucubratum,tam perfectum, ac elaboratum ſemel atque iterum in aperrum retuliſti. Hic labor à te exanelatus & ſuceptus ſtudioſis nō modò vtilis eſt ſed neceſſarius; in tuos enim libros diſtinctè,ſubtiliter, & copioſè cuncta ferè tranſlata ſunt [p], quæ ex infinitis penè uoluminibus diffuſa, & diſſipata diligenri ſtudio, & indagatione per longum tempus difficillimè colligi poſſent. Vt ingrati nomen meretur, qui gratiam non habeat monſtrari ſibi viam [q],qua cirisſimè,& ſine incommodo ad locum deſtinatum perueniat:ſic ingratus, & verè inuidus nominari poſsit, ſi quis gratias tibi ingentes

m Abſtinendū non eſt à ſcribendo cui aliquid deſit: ſicut non ab uxore ducenda qui forma nō ſit ualde eleganti.

n DE FRANCISCO VIVIO.

o VIVIVS aduocatus in patria, & Neapoli.

p VIVII in libris omnia diſtinctè continentur, quæ in uoluminibus propè infinitis ſunt diffuſa.

q VIVIO qui neget ſe debere, ingratus ſit ac inuidus.

gentes non agat, qui compendiariam hanc diſcendi viam oſtendas, & immenſum, ac profundum Iuris noſtri pelagus cum parua cymba tutò & ocyus tranare docuiſti, quanquàm neminem inueniri puto, qui te miris laudibus ad cœlum uſque non extollat, & mirificas agendo gratias induſtriæ tuę ſe plurimum debere ingenuè non fateatur. Qui iuris ediſcendi ſtudio è Gymnaſiis nondum ſint abducti [r], ex tuis libris doctrinam, ut infantes lac, & præmanſum cibum facilè imbibent. Publicis profeſſoribus argumentorum copia [s], rerum ſylua & uarietas, maximus numerus authorũ ſuppeditatur, dum tanquàm ſapiẽs belli Imperator denſiſsimas inſtruis Scriptorum acies, qui inuicem prælientur, demùm tua opera & iudicio ad iciendum fędus adducuntur. Sine Azonis ſumma non eſſe ad curiam accedendum, olim quaſi prouerbij loco uſurpari ſolere memoratur, hodiè ſine VIVII libris nullus aduocatus, cauſidicus, uel quilibet pragmaticus ſe cõferre audeat in forũ [t], vbi vt de Pytagora olim ſui diſcipuli ipſe dixit, ſic VIVIVS Communem Opinionem eſſe teſtatur, cùm iudices audiunt, tanto freti teſtimonio, ſuas ferunt ſententias. Quare ſi hoc tuum inuentum colligendi Communes Opiniones conferatur cum aliis generibus ſcribendi, ſine controuerſia cunctis anteponetur [u], ſiue Scriptoris laborem, diligentiam, & induſtriam metiamur, ſiue legentium utilitatem ſpectemus. Non inficior tractatus, quos vocant, multo artificio, atque eruditione compoſitos laudari [x]: verùm, cùm ij vnum duntaxat Iuris argumentum tractandum ſuſcipiant, tui verò vniuerſam Iuris ſcientiam iucunda varietate complectantur, tanto illis antecellunt, quanto vniuerſa ciuitas vni tantùm homini præſtat. Non enim ſemper lites intenduntur de dotibus, de iudiciis, de pignoribus, de compenſationibus, & aliis eiuſdem generis, quorum proprij ac ſeparati ſint tractatus; adeò vt cùm de aliis diuerſis rebus contingat diſceptari, eiuſmodi libri iaceant puluerulenti. At de Communibus Opinionibus ſemper ſoliciti in quacunque lite anxiè inquirimus vt victoriam reportemus; Vt lætatur inuento lepore venator [y], ita incredibili triumphat gaudio cauſarum patronus, vbi inuicem cùm aduerſario orta altercatione, Communem ſtare Opinionem pro ſuo cliente Iudici poteſt oſtendere, authoritate alicuius Scriptoris, cui ob id benè precatur, illiuſque doctrinam, ac teſtimonij veritatem cõmendans, non minus authoris dictum, quàm clientis cauſam pro viribus tuetur. Ad has porrò Communes Opiniones ſimul connectendas, quantum temporis inſumendũ [z]? quantum ſtudij adhibendum? quot omnium Scriptorum abditiſsima loca lynceis oculis luſtranda? quàm exactè argumenta rationes, ac ſententiæ ponderandæ? nomina ſingulorum numeranda? ne vno, aut altero prætermiſſo, uel imperitia notetur, vel non integer teſtis detegatur. Vt ex diuerſis pratulis uarios & ſelectos carpiunt flores corollam contexentes, ſic ex plurimis libris Communes haſce Opiniones excerpere opus eſt. Quidam laborioſum hoc eſſe magis quàm ſubtile per calumniam vociferantur, ego utile uerius quàm futile appello [a]; tamẽ ab iſtis peto, cur ſubtile dici non debeat eiuſmodi ſcribendi genus, quòd totum elici oporteat, ex multorum interpretum inter ſe

r VIVII libri utiles commorantibus adhuc in Gymnaſiis.

s VIVII libri proſunt publicis profeſſoribus.

t VIVII abſque libris non accedendum in forum.

u Communium Opiniõnũ opus aliis anteponendum, & quare.

x Tractatus unã tantũ materiã, Communes Opiniones uniuerſam complecti. Bertach. de gab. in proœm.

y Aduocatus lætatur inuenta Communi Opinione, & uenator inuento lepore.

z Labor maximus ac ſtudium in concernendis Communibus Opinionibus.

a Utile opus Communium Opinionũ. conſtat enim. l. non eſt uteriſimile ff. qd met. cau. ſumpta ex lib. 5. Opin. Domitii Vlpiani, ipſumque libros ſex Opinionum ſcripſiſſe, vt apud Bernardinum Rutilium in vita Vlpiani.

inter ſe diſſentiendum diſputationibus acutiſſimis [b], ubi ſingula argumẽta uoluuntur, & reuoluuntur in utranque partem, repercuſſa diſceptando refelluntur, iterum retorquentur, & centies ventilata, atque excuſſa eorum cognitio multis obſtructa difficultatibus capi non poſsit ſine magni ingenij acumine, quòd lumen præbeat ad euadendum ex tot obſcuris & longis anfractibus, tricis, & labyrintis, quibus irretiti miſerè torquentur, cùm ſe ſe nequeant ex iſtis laqueis expedire. Adde quòd tu non ſemper teſtis, at ſæpè etiam Iudicis munere fungi ſoles, non modò aliorum referendo ſententias; ſed tuum interponens iudicium nouis excogitationibus, Communes interdum Opiniones confutas [c], aut quorũdam aculeis labefactatas atque conuulſas erigis, ac ſuſtentas. Quid igitur ego iudicem de tuis libris, ex quorum pręſcripto iudices iudicãt, controuerſias dirimẽdo [d]? Digni perpetuò uolitare per docta virorum ora [e]. In quibus cùm non uno tantùm in loco (quæ tua eſt humanitas) nomen quoque meum honorificè apponi volueris, & quòd me non nunquàm magiſtro uſus fueris profitendo [f], immortales pro immortalitate, quam mihi dediſti gratias ago; ſic enim ſpero quòd teſtimonio tuo ampliſſimo unà tecum ſemper ſim vixurus, vt hedera arborem complexa in ſublime fertur, & uerè dici poſſit multos diſcipulos meliores eſſe ſuis pręceptoribus, quod ſenario Græco optimè ſignificatur: πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. [g]

HIC locus capi poſſet opportunus ad facti mei rationem, quam repoſcis reddendam: ſed cùm admoneamur de nobis ipſis in neutram partem eſſe loquendum [h], ſolùm referam breui ſummam cuiuſdam ſermonis inter aliquos prudentes, ac doctos uiros hac de re habiti, dum inuicem colloquendo percuntarétur, cur ego nullum adhuc pangerem opus, quod appareat, & quòd omnibus aliis calentibus, ipſe ſolus frigerem; & cunctis ubique laborantibus, gurguſtiolum ſaltem Diogenis exemplo non reuoluerem; quod illi poſteà ſic uehementiſsimi tuebantur an RANALDVS [i], & ſi quis ſui ſimilis (de vniuerſis enim Iuris ciuilis interpretibus nunc agimus, qui in contentionem, & comparationem ueniant, cùm eiuſdem Iuris Scriptoribus) videantur turpi languere otio, qui clientum cauſis ſemper extet patronus, conſultoribus aſsiduè reſpondeat, qui in publica Iuris ciuilis interpretatione [k], in primis ſemper ferè conſiſtens ætatem conſumpſerit in hoc & illo celeberrimo Gymnaſio, quorum alterum eius voce quotidiè perſonat? à cuius ore per tot annos plura millia iuuenum (quod cùm ueriſſimum eſſe, palàm ſit, uitioſa foret verecundia, & forſan inuidia tacere) attentiſſimè pendeant? è cuius ludo tot indies prodeant, cauſarũ patroni [l], iudices ciuitatum, ac prouinciarum rectores, & ipſi demùm librorum Scriptores, ibi edocti iudicia, ac leges populis adminiſtrare? in cuius frequentiſſimo auditorio omnibus temporibus affulgeant, tanquàm cęleſtia ſydera ſummorum Principum filij, qui maioribus mox ſacerdotiis, nec ampliſſimos excipimus Cardinales, vt Domini amantiſſimi præceptorem amore & honore proſequantur? Ex libris vtilitas legentium, & gloria Scribentium quęri ſolet, quorum vtrunque plena manu præſtat Iuris ciuilis interpretatio; nimirùm

b Subtile opus ac ingenioſum colligere Communes Opiniones, & iudicio opus eſt.

c VIVIVS multa dixit de ſuo, & iudicauit aliena.

d Ex VIVII ſententia, iudices ferũt ſententias.

e VIVII libri digni volitare per docta ora virorum.

f VIVII modeſtia profitentis aliquando uſum præceptore ipſo RANALDO.

g Diſcipuli multi meliores magiſtris.

h De nobis ipſis in neutram partem loquendum.

i Sermo & iudicium nonnullorum ſapientum, cur RANALDVS plura ſcripta non emitteret.

k Publicorum Interpretum ore, comparatio & contentio cum Scriptoribus.

l Docere homines ſciẽtia, non minus eſt quàm ſubminiſtrare alimẽta vitæ. vt poſt Bern. Zaſ. ad l. 2. §. Iuris ciuilis ſcientia. ff. de ori. iu.

mirùm fructus vberrimos capi videmus ex voce Doctoris, quem in ſumma quoque librorum copia deſiderari Cicero reſtatur [m]. Quis porrò publico profeſſore illuſtrior? cuius dicta conſtanti fama celebrantur per tot auritos, & oculatos teſtes præcones illius uirtutis, quæ ſæpè eorum prędicatione fit ma ior, & vt dicitur de manu in manum, ſic de ore in ora latiſſimè diffunditur. Contra verò quanta volumina conſpicias in bibliotecis, ſitu & in ſordibus iacentia, quorum authoris nomen, vel penitus ignoretur, vel ſi quando ad aliquorum aures perueniat, paucîſsimi ſint, qui eum de facie norint; cùm ipſius publici interpretis vultum, ac geſtum innumerabiles ſpectatores intentis oculis contemplentur, quorum animis impreſſam pręceptoris imaginem omnibus notam facere non deſinant; vt Cleanthes Zenonem, cui aſsiduam nauabat operam diligenter expreſsit. At ſi obiiciatur, quòd ore docere non habeat dignitatem, nec Doctoris diuturnam conſeruet memoriam, ſcriptis uerò immortalitatem comparari [n]; tunc fatendum erit, omnes dici ſeruiles, quos inſtituendi alios cura attingit; Quis verò eſt ſummus magiſtatus, uel magnus Rex, qui populorum commodis non ſeruiat? non igitur reprehenſione carebit Socrates; dignitati Platonis labes aſpergetur, Ariſtotelis, & M. Tullij minuetur gloria, qui omnes ludum aperire [o], eorumque domum tanquàm ſapientiæ officinam his, qui eos audiebant erudiendis patere voluerint; vt Azonem [p], Acurſium, Bartolum, Baldum, & alios Iuris ciuilis profeſſores clariſsimos omittamus, quorum paucos numeres, qui prius verò fuerint ſummi interpretes, quã magni euaſerint Scriptores: prius enim legere diſcimus quàm ſcribere à primis incunabulis [q], & rudimẽtis, ſic enim libet, ſi licet, in re graui lepidè iocari. Tum gratiſsimi interdum diſcipuli magiſtrorum nomina ab obliuione hominum, & ſilentio ſolent vindicare, vt Plato Socratis [r], qui nihil ſcripſit, ſermones ęternitati conſecrauit. Age porrò, quis munus publicè docendi, & homines erudiendi honorificentiſsimum dicere non debeat? quo fungi non recuſauit æterni numinis filius dum terras incoleret [s], quotidiè concionando vt latentem veritatem per vniuerſum terrarum orbem gentibus omnibus detegeret? Qui hoc explanandi onus ſolent cum dignitate ſuſtinere, ingenuè fatebuntur, non minori præmio interpretum induſtriam, quàm Scribentium laborem eſſe remunerandum [t]. Pręſertim hoc tempore cùm memoriter recitare explanando ſoleant publici interpretes omnia, quæ aliquando infinita ferè ſunt. Experti ij facilè iudicant, quàm magna res ſit quotidiè prodere in publicum, de ſuperiore loco interpretaturum & ſatisfacturum, quibuſcunque auditoribus, qui aliquando curioſi & cenſores improuiſo opponuntur. Quàm graue eſt cum doctiſsimis collegis, quaſi fortiſſimis athletis maximè corona ſeptum audacter congredi, quæ pericula ſubeunda ſunt nõ tuo arbitrio, ſed ex pręſcripta Gymnaſiorum lege, uel minus bellè aliquando habens, uel animi uexet ſolicitudo, cùm nemo mortalium omnibus horis ſapiat; Quod ſecus Scriptoribus contingit, qui ſponte ſua laborem ſuſcipiunt, cùm animum habeant omni cura uacuum intra priuatos parietes & in bibliotecis abditi ſponte aliquod pangere incipiunt

m *Præceptoris & Doctoris viua vox deſiderare tantũ Iuris ciuilis ſcientia. poſt Cicer. & alios, Rebuf. de neceſ. ſcho lar. neceſ. 4. nu. 2. fol. 415. tom. 5.*

n *Docere ore, num habeat dignitatem, quod ſic.*

o *Ludum literariũ aperuerunt. Socrates. Plato. Ariſtoteles. M. Tullius.*

p *In Iure ciuili. Azo, Acurſius, Bartolus. Baldus.*

q *Legere prius diſcimus, quàm ſcribere.*

r *Plato nomen pręceptoris Socratis, qui nihil ſcripſit ab obliuione vindicauit.*

s *Chriſtus æterni numinis filius, non indignatus, dum terras incoleret docere concionando, & aliquando munere aduocati fungendo. Tiraq. de nobilit. c. 29. nu. 19. & D. VIVIVS in Sylua Communiũ Opi. in Opin. 27. nu. 12. lib. 1.*

t *Pulchrum extũ dum, labores, munera, diſcrimina, ſolicitudines.*

incipiunt opus ſolitudinis ac otij teſtimonium, tum defeſſis aut ſatietate captis libera eſt ceſſatio. Singuli ſingula, ſed non plura poſſunt perfectè abſoluere, preſertim eodem tempore [u], & paucos uideas, imò ætate noſtra nullum, qui interpretandi publicè, & ſcribendi munere rectè penitus fungatur; aut enim explanando auditorum aures non implebit, aut ſcribendo legentium oculis non ſatisfaciat: aut enim uni, aut alteri muneri, uel forſan utrique deſit neceſſe eſt. Non igitur etiam interpretes dum viuunt, ſua gloriola defraudentur, quam ubi amplius lingua tueri non poterant, abeuntem calamo reuocabunt. Hæc illi, & alia plura, quibus amicè, & beneuolè ornabant me, potius quàm excuſabant. Ego uerò non tam arctè in interpretum numerum aſcribi velim, vt ex Scriptorum grege penitus reiiciar [x]; vt enim fœmina non debet amplius appellari virgo [y], quæ ſemel fœtum qualemcunq; ediderit, uel fecerit abortum: ſic nobis nomen Scriptoris omninò eripi non poteſt, à quo iudicialium orationũ libellus iam olim exaratus in publicam lucem (aliorum tamen facto) prodierit, qui ſi non multę doctrinę, at magni certè laboris, & nouæ cuiuſdam inuentionis poterit eſſe teſtis; ibi enim Iuris ciuilis ſcientia (quod à nemine hucuſque factum uidimus) cum eloquentia coniungitur, quem ſi parùm olfaciant, qui ſtomacho ſint languenti; at ſpero non improbabitur iis, quibus cor ſapiat & palatus; imò etiã qui politiorem orationis elegantiam horrent, ac damnant, multa ex eo percipiant (ad legitimos præſertim filios pertinentia) unde lucrum poſſint facere, à quibuſdam tam auidè expetitum. Sed de iis aliàs, nunc ad te redeundo, cuius potiſſimum cauſa hãc diſputationem ſuſcepimus, libros tuos tales eſſe cenſeo, ut comendandi ſint ab omnibus [z], quos plures admirari, pauci uerò imitari poſſint, & reprehendere nemo debeat. Gaude igitur ac tot, tantiſque tuis bonis fruere, & perge vt cępiſti quantum potes ſemper ſcribens, deque æmulis tuis (ſi qui ſint) glorioſè triumpha, dum non ſolùm uiuos atque præſentes; ſed poſteritati quoque ſeruiendo, etiam qui poſt mille annos naſcétur erudias, & immortalibus tuis monimentis pérpetuò viuas.

u Plato l. dialogo. 3. de republica.

x RAINALDVS ex Scriptorum grege non penitus reiiciendus.

y Virgo non dicitur quæ ſemel pepererit, uel fecerit abortum, l. mulieris, & ibi Doct. ff. de uer. ſig. l. alioquin. ff. de cont. emp. l. ex empto. §. ſi quis virginem. ff. de ac. emp. hinc Cic. ſenex ducens uxorem uirginem reſpondit cras mulier erit, Plut. in uita Cic.

z Summa laus ſit de libris VIVII, veri ueſtigiorũ imitatoris illius VIVII ſenioris, prouinciæ Ciliciæ legati, cui reſcripſiſſe maximi momenti negotium diuũ Adrianum recitatur, in l. 3. §. ideoq; ff. de teſtibus.

Idem de eodem.

VIVIT Ius noſtrum, VIVI, ſplendore coruſcum
Perſpicua methodo, quod fuit ante chaos.
VIVIVS vt vitam dat Iuri in ſecla futura,
Per Ius ſic, VIVI, vita perennis erit.

TYPOGRAPHVS
LECTORI CANDIDO S.

NE grauiter moleſteque feras (candide & amice lector) ſi pręſens perilluſtris D. Ranaldi Ridolfij opuſculum, inſtar Pactoli auro refertum, hiſce erroribus tinctum, ut infra tuis luminibus expurgandum ſubiicitur; cùm ea qua apud nos fieri potuit exquiſita induſtria, uigilantia, ac diligentia illud imprimendum curauerimus: tamen, aut noſtro malo ſaro eueniſſe, aut prauo, & id eius pace, rranſcribentis chyrografo, confiteri neceſſe eſt. propterea non toruo ſupercilio, ſed ea qua ſoles benignitate, loca ipſa ſic reſtitura uelis rogatus eſto: nec etiam illius immemor, quòd ſi qua culpę nota in nos fortaſſis inurenda; homines (quorum deflenda conditio eſt) in primis cum lacte errores imbibere. cæteros autem, qui in opere imprimendo incide runt, ne modò multitudine premereris, in primo indicis folio reportauimus. bene uale, excuſationis noſtræ rationem foue, & propediem, his interim fruendo, Authoris maiora expecta.

Errata ſic corrigito.

Bar. in 1. conſtit. ff. uet. §. ult. num. 2.

FOLIO *primo, in Gloſ. 1. lin. 5. qua dign. quę de dign. 1. lin. 17. Tum, Tu. 1. à tergo lin 9. cenſeri debeam, cenſeri non debeam. eod. lin. 32. retineas, teneas. 2. lin. 3. perueniat, perueniant. 3. lin. 18. reſtrinxiſſet, reſtinxiſſet. 3. à tergo gloſſ. 2. lin. 3. ſcripturus. l. ſcripturus. arg. l. eod. lin. 11. nunquàm, vnquàm. 4. lin. 2. vis, vix eod. lin. 9. anguſtis ori, anguſti oris eod. à tergo lin. penult. eſſe uideantur. Adde ibi. Itaque dicebant Romæ non bene audire, qui abduntur in tenebris, ut libros componant, quaſi id ſit argumento, plus eos habere otij, quàm negotij, quoſdam tam haud piget abire in ſolitudinem, & interim latere inglorios, ut Gallina fouens oua, donec ex eis pullos excludat, & ipſe Bartolus memorat ſe per multũ tẽpus deliteſcere noluiſſe in Bononienſi rure ameno, ut libros ſuos diligentius reuideret. 5. à tergo lin. 23. defecerunt, defuerunt eod. lin. 30. proiiciſſe, proieciſſe 6. lin. 2. veſtis, veſtes eod. lin. 34. auferens, auferes. 7. lin. 29. nec, ne. 8. lin. 38. ſinguli typis, ſingulis typis. eod. lin. 39. Nimirum, Nimium. eod. lin. ult. traderetur, obrueretur. eod. à tergo lin. 1. in ſuo, ni ſuo eod. lin. 38. doctrine, doctrina. 9. in Gloſſ. 2. lin. 2. tenere artes, artẽ eod. lin 24. Præpoſitus, Prępoſitus, Imola, 10 lin. 1. cúm, cum eod. lin. 17. exanclatus, exanclatus eod. à tergo lin. 38. carpiunt, carpunt eod. lin. pen. tamen, tum. 11. lin. 1. diſſentiendum, diſſentientium eod. lin. 17. vixurus, victurus eod. lin. 27. vehementiſſimi, vehementiſſimè eod. lin. 29. videãtur, videatur eod. lin. 39. Sacerdotiis, nec, Sacerdotiis ornati, nec eod. à tergo Gloſſ. 1. tantum., in eod. à tergo lin. 21. vero, non eod. lin. 34. prodcre, prodire eod. lin. 39. babens, habeas eod. Gloſſ. ult. Pulchrum exemplum, Publicorum interpretum. 12. lin. 6. aut enim uni, aut vni eod. in gloſſ. vlt. Summa laudum de libris VIVII. Cętera quę ſequuntur deleantur.*

COMMVNIVM

OPINIONVM DOCTORVM VTRIVSQVE CENSVRAE

LIBER PRIMVS.

Cum quamplurimis declarationibus in praxi neceſſarijs, Authore Franciſco Viuio, Iuriſconſulto, ab Aquila.

SVMMARIVM.

1 *ABBAS ſolus poteſt hæreditatem, ſeu legatum monacho delatum abſque eius conſenſu repudiare.*

2 *Monachus eſt ſeruus, cùm per ſe non videatur habere velle, neque nolle: ſed omne ſuum velle dependet à velle Abbatis.*

3 *Monachus æquiparatur potius ſeruo, quàm filio quo ad acquiſitionem.*

4 *Monachus æquiparatur filio, vel ſeruo, prout eſt vtilius monaſterio.*

5 *Monachus non poteſt adire hæreditatem, vel capere legatum ſine licentia ſuperioris.*

6 *Prælatus hæreditatem, aut legatum eccleſiæ delatum non poteſt repudiare abſque capituli conſenſu, ſecundum vnam opinionem communem. Sed ſecundum alteram ſententiam contrariam ſimiliter communem, & approbatam à Rota Romana poſſet repudiare.*

OPINIO. PRIMA.

1 ABBAS ſolus, ſeu monaſterium poteſt hęreditatẽ, vel legatum monacho delatum abſque eius conſenſu repudiare, ſeu agnoſcere. & ſic ſi monachus vellet adire hæreditatem, & monaſteriũ vellet illam repudiare, & refutare pręfereretur monaſterium ipſi monacho, ſecundum Cyn. & Iac. de Aret. in l. Deo nobis C. de epiſ. & cler. Bar. in l. tutor in fi. ff. de bon. poſ. Bal. in l. 1. q. 10. C. qui admitti, Paul. Caſtr. & Alex. nu. 2. in l. legatũ ſeruo ff. de leg. 1. & Canoniſtas oẽs vnaniniter in c. in pręſentia de probat. pręſertimq; Fely. col. pen. q. 10. & eruditiſsimum D. Bruuorũ ibi in add. *Cõis opin.*

2 Quia monachus ipſe per ſe non dicitur habere velle, neque nolle, cap. ſi religioſis de elec. in 6. Sed omne ſuum velle dependet à velle Abbatis, cùm monachus profitendo, ſicut proprijs renuntiauit, ita voluntati ſuę renunciaſſe cenſetur vouendo illa tria ſubſtãtialia regulę, c. nullam 18. q. 11. & opinionem iſtam meminit magis communem eſſe Alex. in d. l. legatum ſeruo, nu. 2. & in l. 1. nu. 24. ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. Bertran. conſ. 68. ad euidentiam dicendorum pręmiſſo, ſub nu. 1. vol. 6. & Vaſquius cum aliis ſignatis per eum in tractatu de ſucceſ. pceſ. libr. 2. de acquir. hęred. §. 18. nu. 1. & veriorem dicit Pomates in ſcholiis ad Bar. in d. l. tutor, & Berous in c. Raynutius, nu. 384. de teſta.

3 Contrarię verò parti, videlicet, ꝙ monachus in acquirẽdo magis ſeruo, quàm filio ęquiparet̃, cuius certè factũ omninò requiratur, & domino ꝑiudicare poſsit: & cõſequenter, ꝙ antedicta hęreditas, ſiue legatum deferant̃ immediatè, non monaſterio, ſed monacho, acquieuerunt omnes legiſtę, Innoc. in c. cùm olym de priuil. Spec. in tit. de ſtatu mona. verſ. 8. quęritur, Bar. in l. cum hęredes in prin. ff. de acqui. poſ. Bal. & Rom. in l. 1. C. qui admitti, Ang. in l. Papinianus in prin. ff. de acqui. hęred. Bar. Bal. & Fulg. in l. fin. in princ. C. de bonis quę liber. & Rom. in l. is qui hęres in fi. ff. de acqui. hęred. & ita conſuluit Aug. conſ. 91. ſancta carmelitarum religio fundata eſt ſub regula mendicantium, col. 1. & ſeq. & ita firmãt cęteri legiſtę magis communiter in locis pręcitatis, & iſtam eſſe magis communem ſententiã enodatè deducit Bertran. in d. conſ. 68. ſub nu. 1. Berous in d. c. Raynutius, nu. 283. circa mediũ, & nu. ſeq. circa fin. Sed omiſſa omni diſputatione, prima quippè opinio videtur verior, communior, & tutior in actu practico, quam legendo, cõſulendoq; ſequutus eſt Berous, vt ipſe recenſuit in d. c. in pręſentia, nu. 115. & in d. c. Raynutius, & comprobat pariter, aitq́, magis communem eſſe, ac tuetur efficacioribus rationibus, quàm alius quem hucuſque viderim illuſtris D. Riminaldus in rubr. nu. 37. cum aliis ſeq. inſtit. per quas perſ. ius nob. acqui. & Franciſ. Marci deciſio. 311. in prima par. & Vaſq. in d. §. 18. nu. 1. cum cęteris ſeq. & Iulius Clarus in tract. de teſt. lib. 3. quęſt. 30. vbi ponit etiam vtilitates maximas huius quęſtionis, & ſuadet iudicibus, quòd non errarent ſequendo in foro Cęſaris opinionẽ iſtam, & in foro canonico primam ſententiã Canoniſtarum. *Cõis opin.*

4 Sed melius loquutus eſt Barbatius in d. c. in pręſentia, numero 127. in caſu hoc attendi, & conſiderari debeat vtilitas monaſterij, quòd ſi melius eſſet monaſterio, quòd monachus ęqui-

parararetur filiofamiliàs, tunc ęquipararetur filiofamiliàs. Si verò vtilius foret monaſterio, quòd ęquipararetur Seruo, tunc ipſi ſeruo æquipararetur, & hoc amplectitur cum aliis aggregatis per eum, & tuetur Riminal. in d. rub. inſtit. per quas perſ. ius nobis acq. nu. 42. cum aliis ſeq.

6 Imò tutius loquutus eſt Bertrã. in d. conſ. 68. nu. 2. aſſerendo ibi, quòd in omnem euentum monachus non poſſet adire hæreditatem, ac capere legatum ſine licentia, & authoritate ſuperioris.

7 Cæterùm iſta communis ita dilucidata, & amplexa interpretatur vtiliter non habere locum in prælato, ac Rectore eccleſię, qui hæreditatem, ſeu legatum ipſi eccleſiæ delatum repudiare nullo modo poteſt abſque capituli conſenſu: quia huiuſmodi repudiatio dicitur eſſe alienatio, ſecundum Bal. in l. contra. §. 1. ff. de par. Paul. de Caſt. in d. l. legatum ſeruo; Ancha. & Imol. in c. 1. de reb. eccle. non alienan. & alios relatos per Lamber. in tract. de iure patro. lib. 3. quæſt. 2. art. 9. per Alex. in d. l. legatum ſeruo, vbi ſupponit iſtorum opinionem magis communẽ eſſe contra Feder. de Senis conſ. 9. contrarium aſſoueranntem. *Cõis opin.*

¶ Sed aduerte, quòd ſentẽtiæ Federici de Senis, quòd Prælatus cum capitulo poſsit hęreditatem, vel legatum ſibi delatum repudiare acquieuerũt Abb. in c. abbate, ſub nu. 20 de verb. ſign. & in c. 1. nu. 22. de dolo, & contu. Francus in c. 1. nu. 26. & ſeq. de reb. eccle. non alie. lib. 6. Barbac. conſ. 3. ſcribitur, nu. 24. & conſ. 41. illud, nu. 29. & 31. vol. 1. Soc. in tract. fallentiarum reg. 110. ſub nu. 6. Bal. titubanter reuocando cõſilium in melius in l. pupillorum. C. de repu. hæred. Aret. in l. is qui hæres §. fin. ff. de acqui. hęr. vbi meminit opinionem Federici communẽ eſſe apud Canoniſtas, & obſeruari in practica, & ſequũtur etiam Lapus in allegat. 25. diſputat primo, ſub nu. 4. & ſeq. Rolandus à Valle conſ. 15. in præſenti cauſa, nu. 29. cum quatuor aliis ſeq. vol. 1. Rom. conſ. 184. viſis quæ narrantur in facto poſt prin. & ibi cautus D. Horat. Mandoſ. in addi. in litera A, qui in medium expoſuit eandem opinionem approbaſſe Rotam Romanam de anno 1549. & eam comprobat etiam Anch. conſ. 150. ex conſiliis, ſub nu. 3. Gemi. in c. 1. nu. 19. de reb. eccle. non alienan. lib. 6. & Iaſ. nu. 13. & 16. Soc. reſpondendo obſtaculis, & contrariis omnibus, & Ripa nu. 9. in d. l. legatum ſeruo, qui ſimiliter ad lucem adducunt iſtam eſſe communem opinionem, cum qua tanquam canonica, ſacroſanctiſsima, & veriſsima libenter concurro. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ABSOLVTIO à iuramento, vbi dubitatur, vtrũ quis abſolui debeat ab ipſo iuramento, vel ne nullus inferior à Papa poteſt de hoc cognoſcere, vel iſtam abſolutionem facere.*

2 *Abſolutio, vel habilitatio à iuramento quo ad effectum agendi fieri non poteſt parte non citata: nam ad hunc actum requiritur citatio, quando iuramentum eſt cõfirmatorium contractus, & iſta eſt communis opinio: licèt recitetur, ponaturq; altera opinio contraria ſimiliter communis.*

3 *Abſolutio petita à iuramento ad finem penitus diſſoluendi contractum requirit citationem Partis. & ſic neceſſaria eſt, in obtinenda abſolutione iſta, citatio.*

4 *Abſolutio à iuramento licèt poßit concedi ad effectum agendi parte non citata, tamen ſi fuit obtenta per obreptionem, & ſubreptionem non valet. & iudex ſecularis facta oppoſitione per partem, quòd abſolutio eſt ſubreptitia, poteſt de ea cognoſcere.*

5 *Surreptio illa dicitur, quæ per veri taciturnitatem, vel per cõfuſam, ac perplexam narrationem veri fit. Sed obreptio ea dicitur, quæ per expoſitionem falſi committitur.*

6 *Abſolutio à iuramento peti non poteſt à debitore poſt tempus lapſum ſoluendi, & effecto periuro. & ſi forte extitiſſet conceſſa abſolutio poſt periurium incurſum non releuaret.*

7 *Impetrans reſcriptum à Papa ab abſolutione à iuramento quo ad effectum agendi tenetur, & debet petere relaxationem nõ ſolùm ab vno iuramento, ſed etiã ab omnibus iuramentis præſtitis in contractu gradatim, explicitè, & expreßè, non autem relatiuè, & implicitè.*

8 *Impetrans abſolutionem à iuramento tenetur exprimere in reſcripto apoſtolico, quòd iurauit in contractu ei non contrauenire, ſed omnia vera eſſe, & non petere abſolutionem, etiam ad effectum agendi, vbi ipſe in contractu promiſit modo, & forma, vt ſupra, aliàs hoc non expreſſo ſpecificè abſolutoria contra tale iuramentum non valet.*

9 *Surreptionis ſpecies circiter ſex ſuper habilitatione à iuramento ponuntur hic remiſſiuè.*

10 *Abſolutus à iuramento ad effectum agendi, & excipiẽdi non cenſetur abſolutus ad effectum reſcindendi contractum, niſi faciat ſe iterum abſolui.*

11 *Abſolutio peti poteſt à iuramento, & conceditur, non obſtante, quòd petens abſolutionem reperiretur obligatus mediante iuramento de non petendo abſolutionem ipſam.*

12 *Abſolutio à iuramento debet concedi minoribus viginti quinque annis donantibus omnia bona ſua cum iuramento, & filiabus nubentibus, renunciantibuſque cum iuramento bonis paternis, & omnibus, & quibuſcunque aliis enormiter læſis.*

13 *Abſolutio à iuramento in decem aliis caſibus poteſt licitè peti, & concedi, vt remiſſiuè diſcurritur.*

OPINIO. II.

1 ABSOLVTIO à iuramento, vbi dubitatur vtrũ quis abſolui debeat ab ipſo iuramento, vel ne, nullus inferior à Papa poteſt de hoc cognoſcere, vel talem abſolutionem faceſe-

re ſecundum Ioan.de Imol. in c. cùm contingat
in 3.membro in fi.de iureiur. Alex.conſ.42. vol.
1. & conſ. 223.vol. 2. Soc. conſ. 115. col. 4.vol.
1. Corn. conſ.71. col. fiu. vol. 3. & hoc idem vi-
detur innuere,& habere pro cõſtanti Affliċt. de-
ciſ. 220. nu. 9.& 11.Bertran. conſ. 65. quoniam
& ad bonos, nu.9.& conſ. 135. vidi caſum mihi
exhibitum,ſub nu.13.vol.8.& Fely.in c.2.ex lite
ris Syluani,de ſponſal. licèt ipſe,& malè variaue
rit in c.1.ext. de iureiurã.

a Et abſolutio iſta nihil prodeſt impetranti par
te non citata: quoniam requiritur citatio in ob-
tinendo abſolutionem prædictam, ſecundum
Ioã. And. in add. Spec. in tit.de iureiur.ſuper ru
bric.in addit.fin.Ant.Imol.& Card. in c.debito-
res de iureiuran. Federic. de Senis conſ. 300.
factum proponitur eſſe tale, Anch. conſilio
198.prædictis ſubtilirer,Alex.conſi.36.vol.3. &
conſ.90. viſis actis vol. 2. cũ aliis cumulatis per
Curt.conſ. 43. col. 7. & fin. & conſ. 65. col. pen.
vbi concludit, ꝙ pars ſemper citanda eſt, quan-
do abſolutio concedi non poteſt ſine cauſa,quod
tenet etiam Soc. conſi. 59.vol.3.nu.15. & Corn.
conſ.45.col.fi.lib.2.vbi dicit,& firmat,quòd ſem
per pars quæ lęditur citanda eſt,quando iuramẽ
tum eſt confirmatorium contractus,& Paul.Ca-
ſtren. in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſ. inquit fa-
tuos eſſe iudices, qui putant poſſe abſoluere à iu
ramento confirmatorio, & opinionem hanc ſe-
quitur etiam Alex.in l. hæres abſens ff. de iudic.
Cõis vbi ponit eſſe veram, & eandem magis commu-
opin. nem aſſeuerat ſequendo, & approbando Marſ.
in repet. l. de vnoquoque,nu. 193.& ſeq.ff. de re
iud. & conſulendo Ioan. de Amic. conſ. 34. nu.
7.& ſeq. Berous conſ.50. nu.75.cum aliis ſeq.vo
lu. 1. & Bertran.in d. conſ. 135. ſub nu. 11.cum
aliis ſeq. & pro iſta parte ait ſe pluries conſuluiſ-
ſe Card.in d.c.debitores.

¶ Licèt Doct. in c. 1. de iureiuran. videan-
tur ponere regulam, abſolutoriam à iuramen-
to poſſe concedi parte non citata, & quod ha-
bilitatio,ſeu abſolutio à iuramento quoad effe-
ctum agendi fieri poſsit etiam parte non cita-
ta, & eſt communis opinio omnium Scribẽ. te-
ſte Alciato in d. c. cùm contingat, nu. 124. &
Cõis magis communem fatetur Affliċt. in d. deciſ.
opin. 220.nu.10.& Hannib. Cauenſ. in pragmat. 21.
& ſi aliqua Partium ſe grauatam ſenſerit, nu. 4.
vbi affirmat ita practicari,& Vincentius Maxil
la etiam in conſuetudinibus ciuitatis Bari in cõ-
ſuetudine à ſeruitio galearum, nu. 30. fol. 30.&
ſeq.in tit.de immu no.ciui.& Rolã. à Vallo quo-
que cumulatiſsimè conſ. 13.viſa tranſactione fa
cta inter dominum Antoniũ,nu.38.vol.1. & Io-
ſephus Ludouici deciſ. 18. nu. 8. & ſeq. in pri-
ma par. vbi deducit ita vidiſſe practicari Mace-
ratæ, Firmi,& Peruſij,& ſic extitiſſe ſimiliter de-
ciſum in ſacro regio Conſilio Neapolitano memi
nit Vrſillus in annotationibus Afflicti in d.deciſ.
220.nu.14.

¶ Nihilominus quoad numerum illuſtrium
Doct. iudicio meo prior opinio apparet magis
communis. ideò rationabiliter dixit eam ma-
gis communem Vrſillus in addit. Afflicti in d.
deciſio. 220. nume. 11.& 14. & Marſili. in loco
præcitato,& eam tanquam veriorem,& fræquen
tiorẽ ipſe amplector, & affirmat in practica ob-
ſeruari Bononię Berous in c.quoniam contra,nu.
93. de probatio. & ſequitur Abb., & Fely. nu.
23. in c.1.de iureiur. Gozad. conſ. 69. nu. 22. &
ſequitur quoque pluribus rationibus,atque limi
tat in ſex caſibus Tyraq. in tract. res inter alios
acta in limitatio. 30. ſol. paruo 20. & Alberi-
cus Oliua in interpretatione rituum Archiepi-
ſcopalis eccleſiæ Neapolitanæ in ritu 12. nu. 2.
cum aliis ſeq.

3 Sed vbicunque peteretur abſolutio à iura-
mento ad finem,& effectum diſſoluendi contra-
ctus pęnitus, & omninò citatio requireretur, &
neceſſaria eſſet abſque dubio aliquo, ſecundum
Doct.omnes in d. c. cum contingat, vbi Alciat.
prædicat iſtam eſſe communem opinionem. Cõis

4 Et dato, ꝙ cõcedi poſsit abſolutio à iuramen opin.
to interpoſito in contractu ex cauſa iuſta in re-
ſcripto apoſtolico allegata quoad effectum agen
di abſque Partis citatione;ſecundum communẽ
præmiſſam,tamen ſi Papæ, vel Epiſcopo fuit ob-
reptum, vel ſubreptum in impetratione huiuſ-
modi abſolutionis,talis abſolutio non valet, ne-
que tenet, & iudex ſecularis poteſt cognoſcere
de iſtis cauſis,& ſubreptionibꝰ abſolutionis à iu-
ramento, ſecundum Anch. conſ. 382. retento
ordine,vbi tenet,quòd iudex ſecularis non obtẽ-
perat eccleſiaſtico iudici,niſi quando ipſe proceſ
ſit iuris ordine ſeruato,aliàs ſecus,& ſequitur Fe
ly. ad id plura adducens in c.cum ſit de foro com
peten. col.5. & Vrſillus etiam cumulatiſsimè in
ſcholiis ad Afflictum in d. deciſ. 220. numero
9. & ſeq.

¶ Et ſic oppoſitione facta per Partẽ, ꝙ abſo-
lutio eſt ſubreptitia poteſt de hoc cognoſcere iu-
dex ſecularis,& ita fuit deciſum per ſacrum Con
ſilium Neapolitanum, ſecundum Affliċt. in d.
deciſ.220.nu.9. & 11.

5 Et ſubreptio ipſa, ne ignorentur termini illa
dicitur quæ per veri taciturnitatem, ſeu per con
fuſam, atque perplexam expoſitionem, vel nar-
rationẽ veri fit. Sed obreptio ea eſſe videtur quę
per narrationem falſi committitur, ſecundum
Bal.conſ. 252.quærulæ, col. 2.vol. 1.Abb.in c. cũ
dilecta, nu.15.de reſcrip. Gemi. conſ.128.in fin.
Alex. conſ. 60. in fin. vol. 2.Ruin.conſ.28. nu.8.
vol. 1. Bero. in c. ſuper literis lect. 1. ſub nu.1. &
lect. 2. de reſcrip. nu. 1. vbi affirmat iſtam eſſe
communem opinionem. Cõis

¶ Et vt aiunt pleriq; ex memoratis Doc.ſub- opin
reptio vitiaret reſcriptũ ope exceptionis, obrep-
tio verò ipſo iure, vt apertius concludunt etiam
Capicius deciſ. 32.nu.12. Goza.conſ.26.nu. 21.
& Grauet. conſ.68.nu.5. & conſ.296.

6 Item huiuſmodi abſolutio à iuramento poſt periuriũ incurſum minimè peti poſſet, & conſequẽter cõſtituto in mora debitore, & effecto per iuro ob tẽpus lapſum ſoluendi non concederet aliquo modo ei abſolutio. Et ſi extitiſſet petita, & conceſſa vtiq; non releuaret abſolutum, ſecundum Innoc. Ioan. And. Ant. de But. Abb. & alios in c. debitores de iureiur. Ancha. conſ. 198. prędictis ſubtiliter, & ad plenũ deductis, ſub nu. 3. & conſi. 200. in quæſtione prędicta, ſub nume. 4. Afflict. deciſ. 31. ſub nu. 1. Alex. conſ. 17. ponderatis his, ſub nu. 3. vol. 3. qui explicat iſtam eſſe communem opinionem, & Gozzad. etiam cõſi. 69. videtur prima facie, quòd dominus Horatius, nu. 21. & citat etiam, ſequitur, & ait ita vidiſſe ſæpè iudicari, & limitat in tribus caſibus Fely. in c. 1. nu. 28. de iureiur.

Cõis opin.

¶ Et iſthęc communis opinio, quòd concedi nequeat abſolutio à iuramento ei qui venit contra iuramentum prius quàm petierit abſolutionem ab ipſo iuramento, probatur ea ratione: quia fruſtra legis auxilium inuocat, qui in illud committit, l. auxilium in fin. ff. de mi. auth. nauigia. C. de furt. & c. quia fruſtra. de vſu. & not. Anch. in c. 1. in prima col. de reſc. lib. 6.

¶ Et limitatur quoq; in altero quarto caſu ſatis vtili infra poſito in opinio. 425. iuramentum ſuper contractu ſimulato, ſub nu. 6. videlicet, quòd nullatenus dicatur periurus intentans, vtenſq; præuentione, ſecundum regiæ pragmaticæ normam.

¶ Vnde non immeritò inoleuit practica in curia archiepiſcopali Neapolitana, de qua meminit Afflict. in d. deciſio. 31. & Albericus Oliua in d. ritu 12. nume. 10. & ſequẽ. quòd viginti dies debeant ſupereſſe ante terminum ſolutionis pecuniæ prius quàm petatur abſolutio à iuramento.

7 Ideò aduertere debent impetrantes reſcripta à ſummo Pontifice ab abſolutione à iuramento quo ad effectum agendi, vt petere debeant relaxationem ab ipſo iuramento nedum ab vno, ſed ab omnibus etiam iuramentis præſtitis in contractu, ſeu contractibus gradatim, ordinatim, ſucceſsiuè, ac explicitè, & expreſsè, non autẽ relatiuè, & implicitè, ſecundum Soci. in d. conſi. 59. num. 10. & Fely. in d. c. debitores, vbi allegat Bal. in l. 2. ff. de iureiur. in repeti. fol. 9.

8 Et ſimiliter animaduertere debent impetrantes iſti abſolutionẽ à iuramento, vt faciant mentionẽ in reſcripto apoſtolico, ꝙ impetrans ipſe iurauit in contractu ei non contrauenire, ſed omnia, & ſingula vera eſſe, & non petere abſolutionem, etiam ad effectum agẽdi, vbi hoc in cõtractu ipſe promiſit modo, & forma vt ſupra, & prædictis clauſulis appoſitis, aliàs hoc non expreſſo ſpecificè abſolutoria cõtra tale iuramentum nõ valet, & ſic impetrans iſte non eſt abſolutus, neque habilitatus, ſecundum Bal. & Ioan. de Imol. in l. hæc ſcriptura ff. de conditio. & demon. Curt. in d. conſ. 43. col. 8. & ſeq. & Soc. in d. conſ. 59. nume. 10. Ant. & alios in d. c. 1. de iureiur. Bertran. in d. conſil. 135. ſub nu. 10. & ſeq. & Afflict. in d. deciſio. 220. nu. 11. & ſeq.

9 Alias verò ſubreptionis ſpecies circiter quinque ſuper habilitatione, ſeu abſolutione à iuramento ponit, & explicat Vrſillus in add. Afflict. in deciſio. pręmemorata 220. per totam. & alteram ſpeciẽ ſubreptionis ſatis vtilem, ponit Bertran. in d. conſ. 135. nu. 9.

10 Cæterum caſu quo quis habilitatus foret à iuramento ad effectum agendi, atque excipiendi, cenſeretur quoque abſolutus ad effectum reſcindendi contractum, ſecundum Paul. de Caſt. conſ. 219. col. fin. vol. 2. Afflic. in conſtitutio. obſcuritatem, ſub nu. 24. rubrica 40. lib. 2. & Sacrum regium cõſilium Neapolitanum, teſte Afflicto deciſ. 322. Dominus, ſub nu. 11. & ſeq. & ita fuit deciſum etiam in Camera imperiali, vt teſtatur Ioachimus in obſeruat. 57. centuria 2.

¶ In contrariã verò partẽ, videlicet, ꝙ neceſſariò peti debeat iterum abſolutio, & ꝙ prima nequaquam ſufficiat inclinauit Fely. in d. c. 1. colũ. pen. de iureiur. & Rota Bononienſis, atteſtante Petro de Benintendis deciſ. 14. quidam fuit abſolutus, quorum quidem opinionem tanquam tutiſsimam, veriſsimamq; ipſe ſequor.

11 Et deniq; aduerte, ꝙ aliquando quis ad contẽplationem ſui creditoris in inſtrumẽto promittit, ſeu obligatur mediante iuramento de non petendo abſolutionem ipſam à iuramento, tunc equidem licèt iuramentum de non petendo abſolutionem validum ſit, nihilominus ab illo abſolutio peti poſſet, vt firmat Bal. in repet. l. 2. col. 29. verſ. & quo ad primam ff. de iureiur. ad cuius rationes ſe adiungit Fely. in d c. debitores col. 5. verſ. tertiò quæro, Ruin. conſil. 103. ponderatis col. fin. vol. 4. Soc. conſ. exordiente cauſa nobilium, in ſecundo dubio, vol. 3. & Afflict. in d. deciſio. 220. nu. 12. & ibi Vrſillus in additio. & ita doctiſsimè, & cumulatiſsimè cõſuluit Gram. conſi. ciuili 25. in cauſa honorabilium, nu. 1. cum aliis ſeq.

12 Aduerte etiam, quòd minoribus vigintiquinque annis donantibus omnia bona ſua cum iuramento, ac filiabus nubentibus, renunciantibuſq; cum iuramento bonis paternis, & conſequenter omnibus, & quibuſcunque enormiter læſis vltra dimidiam concedi poſſet ipſa abſolutio à iuramento, vt voluerunt Ant. de But. in c. cùm contingat in 4. caſu principali de iureiurã. Ancha. in c. canonum ſtatuta quæſt. 2. de conſtit. Fely. in c. in præſentia, nu. 8. de probat. vbi adiicit iſtam communem opinionem, & reddit efficacem rationem, & Vrſillus etiam in addi. Afflicti deciſio. 179. ſub nu. 4. & Afflic. deciſio. 322. Dominus Ciccus Abbas, nu. 8. cum aliis ſeq. vbi meminit antiquiores Dominos de Conſilio aſſerentes eorum temporibus vidiſſe hanc ſententiã obſeruari, Curt. conſ. 53. nu. 10. & ſeq. & conſi. 141.

Cõis opin.

ſi.141.nu.5 & Ruin.conſ.60.nu.23.vol.3.vbi refert, ſecundum hanc opinionem ſæpiſsimè per viros doctiſsimos,& præſtantiſsimos extitiſſe conſultum, & D. Brunorus veritatis fideliſsimus aſſertor in add. Felyni in d.c. in pręſentia, ſub nu.8. in litera A.

13 Alios verò caſus circiter decem, in quibus licitè peti poteſt, ac etiam concedi abſolutio ab ipſo iuramento ponit,& explicitè reſoluit Sanctus Antoninus in ſua ſumma in 1.par. tit.10.cap.6. de iuramento promiſſorio.

SVMMARIVM.

1 *ABSOLVTIO ab excommunicatione iniuſta valet nullo præſtito iuramento ab abſoluto: quia abſoluendus ab excommunicatione ipſa iniuſta iuramentum præſtare non tenetur; ſecus ſi foret abſoluendus ab excommunicatione iuſta.*

2 *Excommunicatus abſolui non poteſt: niſi prius ſatisfecerit de expenſis, & fideiuſſerit deſiſtendo in iudicio.*

3 *Abſolutio ab excommunicatione requirit cauſæ cognitionem, & partis citationem, ſed concluditur contrarium.*

4 *Abſolutio à cenſuris latis in curia roma. ad effectum agendi non conceditur niſi parito, ab aliis verò latis in partibus ſemper abſolutio ſine cauſæ cognitione conceditur.*

5 *Abſolutio probatur per depoſitionem penitentiarij.*

6 *Abſolutio ſpecialis eſt petenda, neque ſufficit generalis à quibuſcunque cenſuris.*

OPINIO. III.

1 ABSOLVTIO ab excommunicatione valet, & tenet nullo præſtito iuramẽto ab abſoluto, ſecundum Glo. in c. cum deſideres de ſen. excom. cum qua ſentiunt Abb. cæteriq; cõmuniter ibi, teſte Decio in c.

Cõis opin. quæſtioni nu. 5. de app. vbi ipſe ſequitur quoq; iſtam cõmunem, & vtiliter limitat.

¶ Sed hoc iudicio meo abſque dubio procederet in excommunicatione iniuſta,& nõ aliter: quia abſoluendus ab excommunicatione iniuſta iuramentum ipſum pręſtare non tenetur de parendo iudici, vel de reſtituendo, vt concedunt Doct. in d.c. quæſtiones de app.& Glo. fi. in c. ab excommunicato de reſcript. cui accedũt omnes

Cõis opin. Doct. concorditer, & communiter, affirmante ibi Barbatio, nu.61.& ſeq.

2 Et licèt iuramentũ hic neceſſariò nõ requiratur, tamen excõmunicatus abſolui nõ debet, niſi prius ſatisfecerit de expenſis, c.fin. de offi. deleg. Glo. in c. venerabilem de electio. & Bertac. in ſuo repertorio in prima par. in ver. excommunicatus, ſub verſ. ſeu nu.40. vbi hoc latè probat, & declarat Ang. de Clauaſio in ſua ſumma in ver. contumacia poſt prin. Ioã. Tabienſis in eius ſumma tabiena in ver. contumacia, §.3. & Bartholomeus Fumus in ſummá armilla in ver. contumax, §. 3. in quibus quidem locis prædicti ſummiſtæ aiunt hoc procedere in excommunicato per veram contumaciam, non autẽ per præſumptam, ſeu fictam.

3 Et hinc eſt, quòd abſolutio ab excommunicatione requirit cauſę cognitionem,& etiam citationem eius in cuius fauorem emanauit, ſecundum Glo. in c. excommunicatos 11.q.3. in verbo vtriuſque.

¶ Et ſic ex opinione ipſius Glo. abſolutio ab excommunicatione abſq; Partis citatione concedi poſſet, ſi ex officio vtiq; excommunicatus, quis extitiſſet: Secus verò ſi ad Partis inſtantiã, & ſequitur Innoc. in c. ab excõmunicato in Glo. in verbo obtentis de reſcrip. & Phylip. Franc. in c. qua fronte in prima quæſt. de appel.

¶ In contrariam verò partem inclinarũnt Hoſt. Ioan. And. Ant. But. Abb. & cæteri communiter ibi,& Doct. in d.c. cùm deſideres, indiſtinctè, quòd concedi poſsit abſolutio ipſa etiam parte non citata, ſed quòd appellari poſsit. Cõis opin.

¶ Immo abſolutio ab excõmunicatione parte nõ citata, etiã vbi citanda erat, valet,& tenet, ſiquidem ipſa abſolutio ſemper ab arbitrio, voluntateq; excommunicantium pẽdet,& ob hoc ſemper valet, ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit, c. venerabilis §. vbi autem de ſent. excom. lib. 6. & ita firmat Fely. in rubrica de ſententia, & re iudicata, ſub nu.15. verſ. non obſtat Gloſſa in lege prima,& in c.1. de iureiur. ſub nu. 23. in fine ipſius numeri. Rom. in ſing. 590. tu habes, & ibi Nic. Pignol. in add. vbi firmat abſolutionem ipſam nullo caſu reddi nullam ex defectu citationis.

4 Ex his itaque concludo denique, quòd à cenſuris latis in Curia Romana ad effectum agendi non abſoluitur quis in eadem Curia, niſi parito, ita Ioan. Paul. in deciſ.32.& 119. à latis verò cenſuris in Partibus ſemper ſine cauſæ cognitione abſoluit memorata Curia, ſaltim ad beneplacitum, atteſtante Auguſt. in deciſ.3.& 130.& pręſertim ſi de nullitate dicatur, ſecũdum Car. Put. deciſ.3. in tit. de abſolutione.

5 Sed aduerte, quòd ad iuſtificandum, probandumque abſolutionem prędictam, ſufficit, quòd ea probetur per depoſitionem Pęnitentiarij, ita Creſcen. deciſ.163.

6 Et aduerte etiam, ne erres in practica, ſuper impetratione abſolutionis poſt declaratoriam, quoniam abſolutio ipſa ſpecialis petẽda eſt, nec generalis quippè ſufficit à quibuſcunque cenſuris, vt efficax teſtimoniũ eſt Mocd. in deciſ. 193.

SVMMARIVM.

1 *ACTIONES inuentu ſunt iuris gentium; ſed quo ad formam, & ſolemnitatẽ ſunt inuẽtæ, ac introductæ de iure ciuili.*

2 *Teſtamenta, ſucceſſiones, & hæreditates*

ſunt iuris gentium quo ad inuentionem, et quo ad formã, & ſolemnitatem ſunt iuris ciuilis, ſecundum vnã communem opinionem, ſed ſecundum alteram cõmunem ſententiã contrariam ſunt de iure ciuili poſitiuo.

3 *Teſtamentum vtrum ſit introductum iure ciuili, an gentium ponuntur hic vtilitates remiſſiuè.*

4 *Contractus emphyteoticus eſt merè iuris ciuilis.*

OPINIO. IIII.

1 ACTIONES iurè ciuili inuentę, introductæq; ſunt, ſecundũ Glo. & Bar. nu. 13. & cæteros oẽs in l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iure, vbi Pariſ. ĩ add. Bar. in litera C, perhibet iſtã eſſe cõ- *Cõis opin.* munẽ opinionẽ, quam copioſè tuetur Iaſ. inſtit. de act. in prin.

¶ Et licèt non deſint qui ſentiant cõtrarium, videlicet, quòd de iure gentiũ ipſę actiones inuentæ ſint, nihilominus opiniones iſtæ poſſent facillimè concordari, ſcilicèt inuentu actiones eſſe iuris gentium, & perconſeqnens eo iure inuẽras extitiſſe, & cognitas: Sed quo ad formam, & ſolẽnitatem eſſe de iure ciuili introductas non me latet, & hac nempè ratione poſſunt ciuiles appellari, l. ius ciuile ff. de iuſti. & iur. prout ita concludunt diſtinguendo Bal. in d. l. ex hoc iure, Claud. Aquen. in l. vt vim, nu. 8. ff. de iuſti. & iur. Zaſi. nu. 52. & Cagnol. nu. 93. & ſeq. in l. 2. ff. de origi. iuris; & ex hac quæſtione effectus maximus colligitur, quem refert, & ponit Bar. in d. l. ex hoc iure, nu. 3.

2 Similiterque teſtamenta, ſucceſsiones, ac hæreditates ſunt de iure ciuili poſitiuo, & nonnulli Doct. concludunt à iure ciuili introductas fuiſſe, & ab eo originẽ habuiſſe, vt voluerè Gloſ. in ver. domina in fin. & Bar. col. 3. in d. l. ex hoc iure, Ang. in auth. vt factæ nouæ conſtitutiones in prin. Bal. in l. 12. tabularum C. de leg. hæred. vbi ſubdit omnes ſucceſsiones eſſe iuris ciuilis, & poſitiui, & iſtorum ſententiam veriorem ait Paul. Caſtr. in l. 1. in prin. ff. ad leg. fal. & Corn. in l. ſi teſtamentũ C. de teſta. & ſequuntur, ſcribuntque communem Port. in §. 1. in prin. inſtit. de teſta. & Thobias Nonius ibi cum aliis congeſtis per eum, nu. 11. cum aliis ſeq. Corn. conſ. 137. nu. 5. & conſ. 150. nu. 5. vol. 2. Guiliel. Benedic. in c. Raynutius in ver. teſtamentum, il primo, nu. 2, & 6. & in ver. & vxorem nomine Adelaſiam, nu. 43. 226. & 387.

¶ In contrariam verò partem, quòd teſtamentum, & omnes omninò ſucceſsiones ſint iuris gentium quo ad inuentionem, quãuis quo ad earum formã, & ſolemnitatẽ ſint iuris ciuilis, & poſitiui inclinarũnt Bar. in l. interdũ, nu. 7. ff. de cõd. indebiti, Rom. Fulg. & Iaſ. nu. 6. in d. l. ſi teſtamentũ, Ang. cõſ. 88. & 126. Pau. Caſtr. in l. teſtandi. C. de teſta. & Iaſ. in d. l. ex hoc iure, nu. 46. *Cõis opin.* qui docet iſtã eſſe communẽ opinionem, Ant. & Barbatius col. 8. in rub. de teſt. Alex. nu. 4. & Iaſ. nu. 14. in rub. de acq. hær. Alex. cõſ. 1. nu. 7. vol. 1. & conſ. 208. col. 3. vol. 2. Dec. cõſ. 455. nu. 3. cõſ. 516. nu. 6. cõſ. 557. nu. 5. & cõſ. 608. nu. 5. Pariſi. cõſ. 1. nu. 49. vol. 2. & cõſ. 46. nu. 32. vol. 3. & Clarus in tract. de teſtamen. in 2. q. & in effectu iſtorum opinio magis communis, magiſq; vera apparet.

¶ Et quæ ſint vtilirates vtrum iure ciuili, an gentium teſtamentum introductum ſit, ponit vtiliter Thobias in d. §. 1. inſtit. de teſtam. nu. 23.

3 Item contractus emphyteoticus eſt etiam merè iuris ciuilis, ſecundum Glo. Bar. Fulg. Iaſ. & cæteros omnes communiter, & indifferenter *Cõis opin.* in d. l. ex hoc iure.

SVMMARIVM.

1 *ACTIONES, iura, vel nomina debitorum non comprahenduntur in generali obligatione omniũ bonorum, nam actio, ſeu nomen debitoris conſtituit tertiam ſpeciem.*

2 *Actiones perſonales connumerantur inter bona mobilia.*

OPINIO. V.

ACTIONES iura, vel nomina debitorum non comprahenduntur in generali obligatione omniũ bonorũ mobilium, & immobilium: quia actio, ſeu nomen debitoris conſtituit tertiam ſpeciem bonorum, & conſequenter non comprahenditur appellatione mobilium, vel immobilium, argum. text. in l. à Diuo Pio §. in vẽditione ff. de iud. & ita voluerunt Bar. in l. poteſt ff. de autho. tut. Albe. & Bar. & Alciat. in l. mouentium ff. de ver. ſig. Abb. in c. nulli, nu. 9. de rebus eccle. Ang. de Clauaſio in ſua ſumma angelica in ver. alienatio, §. 8. Alex. conſ. 45. nu. 8. vol. 1. & conſ. 24. vol. 6. & in d. l. à Diuo Pio §. in venditione in 1. no. Bertran. conſ. 153. nu. 3. vol. 3. & conſ. 275. appellatione bonorum mobilium, nu. 1. vol. 8. & conſ. 142. vidi caſum mihi exhibitum eod. vol. 8. Ant. Neguſan. in tract. de pignor. in 2. par. ſecundi membri, nu. 9. Dec. conſ. 414. nu. 11. & in l. 1. in 2. lectu. nu. 8. ff. ſi cer. pet. & ibi Cagnol. nu. 63. cum aliis ſeq. Granet. conſ. 213. in fin. Cagnol. in l. fin. ſub nu. 255. cum aliis ſeq. C. de pactis, Guid. Papæ queſt. 291. nu. 1. & Alex. in l. 1. nu. 9. ff. de vulg. & iſtorum opinio concors eſt, & communis contra Accutſium in l. *Cõis opin.* fin. in ver. quærere C. quibus cauſis in integrum reſtit. non eſt neceſſaria, aſſerentem actiones indiſtinctè inter immobilia connumerari, quam communem ſententiam ſequitur etiam, & citat vltra præmemoratos Doct. Boer. in conſ. 2. col. pen. poſito poſt lecturam Dyni de reg. iur. in fin.

Tyraq. in tract. de vtroque retract. glo. 7. §. 1. nu. 9. Pinellus in rub. C. de bonis maternis parte 1. concluſ. 10. nu. 24. & Iacob. Phylip. Portius, ſeu potius Ant. Gabriel in concluſ. 10. lib. 3.

2 Benè tamen verum eſt, q actiones perſonales computantur, & connumerantur inter mobilia. l. liberto §. lucius ff. annu. lega. & l. fin. §. fin. ff. de contrahen. empt. Bar. in d. l. mouentium, & Tyraq. in tract. de vtroque retract. glo. 7. nu. 8.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO iniuriarum competit cõtra dicentem tu mentiris per gulam, nõ obſtante proteſtatione præmiſſa per iniuriantem (ſaluo honore, pace, & reuerentia tua) niſi iniurians ſic diceret prouocatus, vel ad defenſionem ſuæ innocentiæ. Quod procedit ſi laceſſitus veritatem proferat. Et procedit etiam ſi appareret quis ipſorum rixãtium prius prouocauerit; aliter verò hoc non apparente neuter agere poſſet quo ad actionem parti competentem: non autem quo ad vindictam publicam.*

2 *Actio iniuriarum non competit, vbi quis improperaret alicui delictum extra iudicium, & infamaret eum de certo crimine, videlicet, quòd initiatus fuit, vel eſt latro, vel ſpurius, dummodo infamia hęc vera ſit, & interſit reipublicę ſcire, vt infamia ipſa appareat, ne ad dignitates admittatur.*

3 *Actio iniuriarum non competit contra dicentem alicui traditore ex iuſta cauſa, & hoc verum ſit.*

4 *Compenſatio non habet locum in actione iniuriarum, et ſic iniuriatus reproperare non poteſt iniuriam aduerſus iniuriantem proferendo ſimilem, vel maiorem iniuriam.*

5 *Iniuria nõ inferi alicui ex eo, quòd quis ei dicat tu dicis falſum, vel non dicis verũ, vel non dicis veritatem.*

OPINIO. VI.

1 ACTIONE iniuriarum experiri, atque agi poteſt cõtra dicentem tu mentiris per gulam: & ſic iſte iniurians ob huiuſmodi verbi iniurioſi ꝓlationem, non obſtãte proteſtatione præmiſſa, & facta ſaluo honore, pace vel reuerẽtia tua tenetur, ſimul, ac puniri poteſt actione iſta iniuriarum; ſecundũ Dy. Bar. Ang. Pau. Caſtr. Alex. & cæteros oẽs in l. ſi qs extraneus in prin. ff. de acq. hær. per tex. ibi, Abb. in c. cum te de re iud. Ang. Aret. in tract. maleficiorum in ver. fama iniurioſa, & contumelioſa, nu. 9. & ibi Auguſt. in add. Alberi. de Roſa. in tract. ſtatutorum in 2. par. quæſt. 43. Bar. in l. apud labeonem §. 1. ff. de iniur. Fely. in c. quæ in eccleſiarum col. 34. de conſt. Alex. in l. & ſi pepercerit, nu. 5. ff. de liber. & poſthu. Coraſium in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 6. cap. 24. nu. 4. Soc. Iun. conſ. 122. nu. 11. & conſ. ſeq. nu. 20. vol. 2. & Iaſ. in l. non ſolùm §. morte, nu. 47. ff. de operis noui nuncia. vbi oſtendit iſtam veram, cõmuneq; opinionem fore, & Bertran. conſi. 131. nõ eſt dubium, ſub nu. 7. vol. 5. & Cæph. etiam conſ. 296. primò quæritur, nu. 7. vol. 2. vbi aſsignat rationem efficaciſsimam, & ipſam communẽ ſequuntur, & limitat inſimul Alex. nu. 3. & Iaſ. nu. 3. cum aliis ſeq. in l. fin. ff. quod quiſque iuris, Alciat. conſ. 6. cum contentio, atque diſcordia, nu. 24. tomo 2. lib. 5. Boer. conſ. 4. nu. 10. 24. 25. 27. 29. & 32. & in conſuet. Bitu. conſ. 1. & Thom. Ferrat. in cautela 39. vbi vtiliter tradit remediũ poſt alios ſignatos per eum euitandi actionem iniuriarum in caſu iſto, quod tutiſsimũ eſſe reor. *Cõis opin.*

¶ Cæterũ hoc coarctaretur nõ procedere, vbicunque quis diceret tu mentiris prouocatus, & ad defenſionem ſuæ innocentiæ, quemadmodũ ſi alicui diceretur, quòd eſſet latro, vel homicida, tunc enim iniuria non colligeretur, nec colligi poſſet ex iſta reſponſione, & verbis ita, & taliter prolatis, ſecundum Bart. in l. eum qui nocentem ff. de iniu. Gul. de Cu. Bal. Ang. Alex. nu. 3. & Iaſ. in d. l. fin. ff. quod quiſque iur. Abb. in c. fin. extr. de iniur. Philip. in d. c. cum te, col. fin. Boer. in d. conſ. 4. ſub nu. 25. & 29. Alex. in d. l. ſi pepercerit ſub nu. 7. & Soc. Iun. in d. conſ. 122. nu. 12. & ſeq. & in d. conſ. 123. nu. 21.

¶ Et de hoc mirandum quippè non foret: nam reſpondens tu mentiris laceſsitus reſpondere videtur, l. quæ omnia verſ. ſed ſi aduerſarius, & ibi Bar. ff. de procur. l. qui cum maior §. ſi libertus ff. de bon. liber. & d. l. fin. ff. quod quiſque iur. & ibi Iaſ. verſ. tertiò facit, vbi ſubiicit notabile verbum, & ibi Paul. Caſtr. ante eum, quòd non poſſet à primo replicari, imò tu mentiris, & benè quidem, ex quo iniuriatus laceſsitus fuerat; ille verò qui primo loco protulerat verba iniurioſa non. imò nec etiam laceſsito, iteratò ſic dicere liceret, ex quo prima vice propulſatio eſt iniuriæ, licita omni iure, l. vt vim ff. de iuſt. & iu. & l. 1. §. cùm arietes ff. ſi quad. paup. feciſſ. dica. l. 1. §. vim vi ff. de vi, & vi armata, & c. ſuggeſtum de appe. poſtea verò iniuria, & offenſio, à lege ꝓhibita, c. factæ autẽ ſunt leges 4. diſt. l. legis virtus ff. de legi. & §. iuris p̃cepta, inſtit. de iuſti. & iur.

¶ Sed aduerte, quòd iſthæc limitatio ſic roborata, & enucleata ita demũ ꝓcedit ſi is qui laceſsitus, dicendo tu mentiris, veritatem proferat, vt declarat Pręp. in c. ſollicitudinem col. 48. de app. & Fely. in c. dilecti col. 6. de excep. & alij in d. l. vt vim, & probatur in l. eum qui nocentẽ, & ibi Bar. ff. de iniur. & in l. ſi non omnes, & in l. ſi quis extraneus C. eod. & inſtit. de iniur. in prin. & in l. ſi quis extraneus ff. de acqui. hære. & in ſimili multa diffundit Rom. conſ. 96. in prin.

¶ Similiterq; eadem limitatio locũ obtineret, quãdo conſtaret quis ipſorũ rixantiũ prius prouocauerit: aliter verò hoc non apparente neuter agere poſſet, vt per Bar. in l. cùm pater §. libertus

ff.de lega.2.Bal.& Moder.in l. ſemel mora ff. ſol. matrim. & Rom. in l.cùm mulier, col.31.ff. eod. vbi concedit etiam, quòd quando nõ appareret, quis primò pacem violauerit, quòd tunc neuter agere valeret.

¶ Quod quippè verum, & indubitatum interpretatur quantùm ad actionem Parti competentem, non autẽ quo ad alia: quia quatenus ad vindictam publicam ſpectat vterque tenebitur, ex quo etiam vterque delinquit, ſecundum Bal. in d.l.vt vim, & Fely. in præcitato c. dilecti.

2 Item nec obtineret locũ memorata cõis ſententia, quando quis improperaret alicui delictũ extra iudicium, & conſequenter infamaret eum de certo crimine, videlicet, quòd mitriatus extitit, vel eſt latro, vel ſpurius, & crimen, & infamia hæc vera quidem ſit, atque interſit reipublicę ſcire, vt infamia ipſa appareat, ne ad dignitates admictatur, non teneretur actione iniuriarum, vt firmarũt Pet. Cyn. & Alberi. in l. ſi nõ conuicij in quæſt. 8. C.de iniur. Bar. in d.l. eum qui nocentem, Bal. Aret. & Nic. de Neap. inſtit. de iniur. in prin. Alex. in d.l. ſi pepercerit, nu. 6. vbi iſtorũ opinionem communem vocat, & ſequitur etiam latè conſulendo, & communem pariter exprimit Boeri. in d.conſ.4. ſub nu.35. cum cæteris ſeq. & 45. & Paleotus in trac. de notis, & ſpuriis cap.64. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauit Sacrũ regium Concilium Neap. teſte Grammatico deciſ. 37. nullam mentionem faciendo de communi præmemorata, quam quidem deciſionem citat, & declarat Vrſillus in annotationibus Afflicti in deciſ.206.nu. 13.

3 Et hinc eſt, ꝙ ſi quis diceret alicui traditore ex juſta cauſa, & hoc verũ ſit, accuſari non poſſet de iniurioſis verbis, & accuſatus nõ teneretur aliqua pœna quãtumuis leuiſsima, nec puniri deberet, prout ità, in facti cõtingentia ſuper caſu relato per Vrſillum in d.deciſ. Afflict.206.nu.13. deciſum extitit in ipſo ſacro prætorio Neapolitano, & ſequitur Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 6.cap.24.nu.7.

4 Sed aduerte, quòd compenſatio non habet locum in actione iniuriarum, & conſequenter iniuriatus reproperare nequit iniuriam aduerſus iniuriantem, proferendo ſimilem, ſeu maiorem iniuriam, ſecundum Doct. præcitatos, Boer. in d.cõſ.4.nu.20. & ſeq. & Capicium cum aliis congeſtis per eum deciſ. 58. in cauſa Nicolai de Capullo, vbi recitat in facti contingentia ità deciſum fuiſſe in ſacro Concilio Neapolita.

5 Item iniuria non infertur alicui ex eo, ꝙ quis ei dicat tu dicis falſum, vt admittit Saly. eleganter in l. de tutela per illum text. C. de in integrũ reſtit. mino. quem ſequitur Iaſ. in l.3.col.1.de liber. & poſthu. & reddit rationem, & rationes Roma. conſil.96. ſuper eo, quo quæritur an actione iniuriarum, & ibi Horat. Mand. cum aliis aggregatis per eum in add. in litera C, & Old. cõſ. 53. conſueuit dubitari, an dicens verbum contumelioſum, nu. 1. cum aliis ſeq. vbi conſuluit, quòd quis teneatur de verbo iniurioſo prolato in iudicio, vel extra animo iniuriandi, & non aliter, nec alio modo. Et dum ſuperioribus annis in facto euenit, quòd Peregrinus Sperantiæ de oppido Tuſsij propè Aquilam vrbanè alloquendo Ioannem Angelum Meloni de eodem caſtro, & facta ſibi reſponſione quadam protulerat cõtra eum hæc formalia verba tu non dicis veritatem, pro quo quidem verbo credendo idem Ioannes Angelus ſe fuiſſe iniuriatum incautè egerat criminalem proponendo quærelam contra ipſum Peregrinum, qui ex præmiſsis, & ex notatis per Doct. in l. illud eleganter ff. quod quiſque iuris mediante meo patrocinio extitit abſolutus per Gubernatorẽ tunc temporis prędicti caſtri Tuſſij de voto magnifici D. Ioannis Vincentij Burri iuriſconſulti Aquilani.

SVMMARIVM.

1 *ACTIONES reales, & perſonales an tollantur per præſcriptionem ponitur vtraque opinio communis.*

2 *Actiones pſonales de iure canonico, & in conſcientia cum mala fide debitoris non præſcribuntur ſpatio 30. vel 40. annorum, & præcipuè interueniente iuramento.*

3 *Mala fides defuncti impedit præſcriptionem hæredis etiam volentis eam de nouo inchoare.*

OPINIO. VII.

1 ACTIONES reales iure canonico, & ciuili tolli nõ poſſunt per præſcriptionem 30. vel 40. annorum, ſed actiones perſonales vtique extinguuntur præſcriptione inducta iure ciuili triginta annis, etiam mala fide, ſecundum Hoſt. in ſumma de præſcri. rerum immob. §. res col. 1. ver. actiones perſonales, Bar. in l. hæc autem iura ff. de ſerui. vrba. prædio. Bal. conſ.437.vol.1. Bar. & Rom. in l. ſequitur §. ſi viam ff. de vſucap. Boniſ. in clèmen. col. 3. de re iudi. Corn. cõſ.206.vol.2. & cõſ.296. vol.3. Bellamer. in c. fin. de præſcrip. Deciſ. Tholoſa.73. Papien. in ſua pract. in for. reſponſionis rei conuenti ſuper ver. præſcriptionis, & Apoſtillam ad Alex. conſ.99.col.2.vol.4. qui præſuppo nunt iſtam opinionem, ac diſtinctionem veriorem, & cõmunem fore, & in practica obſeruari. *Cõis opin.*

¶ In cõtrariam verò partem inclinarũt Panor. & alij omnes in d.c. fin. Glo. Anch. & Francus ĩ regula poſſeſſor malefidei de reg. iur. lib.6. Paul. Caſt. conſ.98. lib. 2. Alex. in d.conſ.99. col. 2.vol.4. & conſ. 102.vol. 1. in fin. Anch. conſ. 5. quorum opinionem ſequuntur, & explicant cõmunem eſſe Imol. nu. 19. & Fely. col. 2. in d.c. fin. *Cõis. opin.*

Balb.

Balb.in tract.pręſcrip.in 2.par.tertię partis principalis quæſt.13.Imol.in d.l. ſequitur §. ſi viam, Gozad.cõſ.56.nu.13.Crot.in l.nemo poteſt col. 4.& ibi Rip.nu.116.ff. de leg. 1. Grat. conſ. 41. col.fin.vol.1.Gomeſ.inſtit.de act.in prin.nu.68. & eandem ſententiam tuetur Fortun.in trac. de vltimo fine illatio. 2. & tenet Matthæſ.ſing. 23. & ibi Gabriel Saray.i add.videlicet,quòd actiones perſonales præſcribi non poſsint à debitore, qui ſciuerit ſe debitorem eſſe,etiam triginta, vel quadraginta annorum curriculo, & conſequenter actiones pariter perſonales cũ mala fide nullo tempore pręſcribuntur, ſecundum opinionem iſtam vltimo loco relatam, quæ ex deductis magis communis apparet,& ab ea in iudicando, cõſulendoque tanquam ſacroſancta nullo pacto diſcedendum eſſe opinor.

2 Et hinc deducitur altera cõcluſio, quòd actiones ipſę perſonales de iure canonico, & in conſciẽtia eum mala fide debitoris nullo modo pręſcribuntur ſpatio triginta, vel quadraginta annorum;& præcipuè interueniente etiam iuramẽtó, ſecundum Ang.& Rom. in d. l. ſequitur §. ſi viam,Glo.Bal.& Imol.in d.c.fi.& Iaffred.poſt alios relatos per eum complures deciſ.148.actiones perſonales:nam vbi de peccato vitando agitur lex ſecularis cedit,& ſubiicitur põtificiæ,quo ad vtrunque forum, Glo. eſt ordinaria in d. reg. poſſeſſor,cum qua tranſeunt ibi Francus, & omnes,& Fely.in c.in cauſis col. 2. de teſtibus, & in c.1.col.8.& in c.eccleſia col.16.de conſti.

3 Sed aduerte utiliter, quòd mala fides defuncti nocet etiam eius hæredibus,qui etiam à ſeipſis minimè poſſent inchoare pręſcriptionẽ etiã eam lõgiſsimi temporis ſtante mala eorum pręde ceſſorum, vt efficax teſtimoniũ eſt Abb. Ant. de But.& Fely.nu.6.in c. ſi diligenti de præſcrip. ubi perhibet iſtam eſſe magis communem opinionem,cui inhæret etiam cum aliis aggregatis per eum Gozad.conſ.56.nu.15.& Bertran.conſ. 226.thema quæſtionis tale eſt, nu. 7. uol. 3. qui ſimiliter prædicat iſtam ſententiam fore cõem,

SVMMARIVM.

1 *ACTIONES datiuæ non tranſmittuntur ad hæred s ſecundum vnam communem opinionem: ſed ſecundum alteram ſententiam communem cõtrariam ipſę actiones datiuæ tranſeunt ad hæredes.*

OPINIO. VIII.

1 ACTIONES datiuæ non tranſmittuntur aliquo modo ad hæredes, ſecundum Gloſ.fin. in c. cum præcario ff.de præcario,in l.fin.§.fi.ff.de eden. Iaſ.cum aliis congeſtis per eum in l. iuriſgentium ff.de pact.col.2.& Couar.in c. poſſeſſor de reg.iur. lib.6.parte 3.§.1.nu.4. vbi profert iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

¶ In cõtrariam verò partem,videlicet, quòd ipſæ actiones datiuæ tranſeant ad hæredes inclinauerẽ Dec. cũ quamplurimis coaceruatis per eum in l.cum mota,nu.7. C.de tranſact. & Gregorius lupus in l.7.tit.4.par.5.& Aemilius Ferretus in d.l. iuriſgentium §.& ideò,vt exiſtimat iſtorum opinionem communem eſſe:tamen prima opinio verior, & tutior apparet, prout oſtendit Couar.in d.c.poſſeſſor, & ei tanquam magis communi,ac ſacroſanctiſsimæ inhærere tutiſsimum arbitror. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO redhibitoria præſcribitur ſex mẽſibus vtilibus, & hoc tempus eſt vtile in principio, & in progreſſu, & non currit ignoranti.*

2 *In dubio tempus reputatur vtile ſi ignoranti noceret.*

3 *Actio redhibitoria competit emptori per actionem ex empto quatuor cauſis concurrentibus.*

4 *Actio redhibitoria competit quando emptor ſi ſciuiſſet vitium rei venditæ eam non emiſſet.*

5 *Actio redhibitoria præſcribitur quo ad vtrunque forum canonicum,& ſeculare ſex menſibus,etiam aduerſus eum qui malam fidem habuiſſet.*

6 *Actio redhibitoria non competit emptori,qui ſciuit vitium rei emptæ.*

7 *Vendens animal cum omni magagna non liberatur ſi ſciens morbum tacuit.*

8 *Actio redhibitoria quanto minoris, & ſimilis licèt extinguatur, remanet tamen obligatio in animæ iudicio ad damni compenſationem.*

OPINIO. IX.

1 ACTIO redhibitoria durat ſex menſibus vtilibus, vt l. cùm proponas C.de ædilitiis actio. & l.ſciendum §.fi. ff. eod. titu. quod nempè tempus vtile eſt in ſui principio, ſecũdum Glo. in l.2.C.de ædilitiis actio.& ideò non currit ignoranti,niſi ignorantia ſit ſupina,vbi Bal.reddit rationem. quod quidem tempus vtile eſt etiam in progreſſu, vt notatur in l. annus ff. de calum. & ſentit Glo. in 2.lect. & in l. cũ ſex ff. de ædil. act. Cyn. poſt Iacob. But. & Bal. in d. l. 2. vbi aſsignant rationem.

2 Imò in dubio tempus hoc reputatur, ac dicitur vtile,ſi eius curſus noceret ignoranti, vt voluit Soc.Iun.conſ.19.nu.16.cum ſeq.uol.3.

3 Præterea conceditur actio hæc redhibitoria emptori per actionem ex empto ex quatuor cauſis,ſcilicet ob morbum,ob vitium, necnon quando pronunciatum ſit quid adeſſe quod abeſt, vel abeſſe quod adeſt, item quando non cauerit venditor de his, de quibus iubent cauere ædiles, ſecundum

cundum Azo. in ſumma ſuper C. de ædili. actio. §.ſit autem,& Gaſp.Caball. in tract. de ædilitiis actionibus cap.2.nu.5.

4 Et vt clarius, apertiuſque hoc intelligas aduerte, quòd actio prędicta redhibitoria datur, quando emptor ſi ſciuiſſet rei venditæ vitium, eam nullo modo emiſſet, l. 1. §. quicunque ff.de ædil.actio.ideò agit is intra ſex menſes ad redhibitionem, vt venditio reſcindatur omninò,l. redhibere ff.ædili.edi.l.2. C. de ædilit. actio. & in d. l.ſciendum §. tempus, & actio iſta redhibitoria perſonalis quanto minoris, & ſimilis competit etiam contra eum,qui bona fide contractum fecit,l.tenetur ff.de act.empt.

5 Sed limitatur,ſeu interprætatut hoc, quòd actio iſta redhibitoria præſcribatur,tollatur,& extinguatur quo ad vtrunque forum pontificium, ſcilicet,& ſeculare ſpatio, & tempore memorato ſex menſium legibus definito, etiam aduerſus eum qui malam fidem habuiſſet,ſecũdum Paul. Caſtr.in l.ſequitur §.ſi viam,nu.6. poſt medium ff.de vſucap.Panor.col.3. Fely. col.2.in c. fin. de præſcrip. Balbum in tract. de præſcrip.in 2. par. tertiæ partis principalis quæſt.13.Crot.in l. nemo poteſt,nu.117.ff.de leg. 1. & in l. omnes populi concluſ.11.ff.de iuſti. & iur. & iſtorum opinio communis eſt,prout teſtantur Moder.in d.c. fin.& eidem communi accedunt etiam Matthęſ. ſing.23.& Panor.poſt Butr.in c. quoniam col. 5. de præſcrip.vbi Fely. quoque col. 2. meminit de ipſa communi. *Cõis opin.*

6 Interprætanturq́; prędicta ſimiliter non procedere,vt non competant actiones prædictæ emptori,qui ſciuerit rei emptę vitium,l.1.§. ſi intelligatur ff.de ædilit.actio.& notat Corn. conſ.81. nu.1.vol.3.

7 Tamen vendens animal alicui, dicenſq́; illud vẽdere cum ſuperoſsibus,ſchinellis,pro bulſo,marcio,& fragido,& cum quacunque alia generali proteſtatione, & quòd non vult denique de aliquo alio vitio teneri,tunc quippè ſi animal hoc morbo antiquo vexatum ſit, de quo venditor ipſe quomodolibet notitiam habuiſſet tenetur ſpecificè notificare proprium vitium,nec ſufficit proteſtatio memorata ſub generalitate verborum, & quòd non vult teneri, & cætera, & ſic. venditor ex quo non notificauit proprium vitiũ tenetur in hoc caſu redhibitoria, & reſtituere prætium,& reaccipere ſuum animal,vt ità in terminis conſuluit Corn.in d.conſ.81,& Bernardinus ille ſanctiſsimus protector noſter in ſuis ſermonibus *de euangelio eterno,ſermone* 33.art. 2.ſub cap.7.ante fin.Iaſ.poſt Ang.& Paul.Caſtr.in l.pacifici ante fin.ff.de pactis, Port. in §. ſuſpectus autem,ſub nu.8. inſtit. de ſuſpectis tuto. & curato. Alex.conſ.14.in fi.& ibi Nat.in add.vol.5. & idẽ Alex.conſ.95. eod. vol. & ita voluit originaliter Spec.in tit.de empt.& vendit. §. de reſcin.vend,

8 Cæterũm extincta actione redhibitoria quanto minoris, & ſimili adhuc remanet obligatio in animæ iudicio ad damni compẽſationem, iuxta diſtinctionem Sancti Thom. in ſecunda ſecundę quæſt.77.art. 3. Maior. in 4. ſent. diſ. 15. quęſt. 40. ar. 3. Syl.in ſua ſumma in uer. emptio q.19. Caiet. in d.art.3.& Matthæſ.in d.ſing. 23.

¶ Imò ſi quis egerit redhibitoria,& ſubcumbuerit poſſet quippè poſtea agere intra annum quanto minoris,ſecundum Bal.in l.pen.col.2.C. de ædilit.actio.Cremen.ſing.164.& Cot. in memorali in uer.actio redhibitoria.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO dotis competens mulieri conſtante matrimonio, marito vergente ad inopiam, cum iuramento per ipſam mulierem alteri cedi non poteſt.*

OPINIO. X.

1 ACTIO dotis competens mulieri cõſtante matrimonio,marito vergẽte ad inopiam, cum iuramento per ipſam mulierẽ alteri cedi non poteſt, vt efficax teſtimoniũ eſt Bal. col. 4. & Saly.col.2.in l. 1.C.de priuil.dotis, & Iaſ. cum aliis coaceruatis per eum in l. ſi conſtante col.fi. ff.ſolu.matr.Curt.Senior conſ.57.per totum,vbi refert Doct.omnes contrarię ſententię,tollitque omnia obſtacula, & ſequitur etiam Soc. Iunior conſulendo conſ.55.nu.11. vol.2.vbi iſtam opinionem æquiorem,communioremq́; vocat. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DONATIO non vallata ſtipulatione, vel traditione, ſed nudo pacto, agitur ex eo, & maximè ad pias cauſas. & actio iſta appellatur condictio ex lege.*

2 *Actio non oritur hodie ex nudo pacto donationis, ſed propter pactum lex introducit condictionem ex lege.*

3 *Actio an hodie oriatur ex nudo pacto de donando, an ex lege, diſcutitur hic.*

4 *Donatio cauſa mortis nudo pacto perficitur.*

5 *Donatio præſumpta, velut quando quis promiſit ſcienter abſque cauſa præſumitur donatio.*

6 *Donatio facti, & ſic continens merum factum, vt ire Romam, quando animo donandi tibi promiſto, ex ea donatione agi non poteſt; ſed quando factum mixtam habet traditionem; puta quando factum, animo donandi promiſto tibi, quòd cretam, vel lapidem poſſis eximere de fundo meo videor donare cretam illam, vel lapidem per te eximendum, & patientiam eximendi promittere,*

OPINIO. XI.

1 LEX ſi quis argentũ §. fi. C. de donat. vbi dicit tex. quòd licèt donatio non ſit vallata ſtipulatione, vel traditione, ſed nudo pacto, tamẽ agiť ex eo, pręcipueque ad pias cauſas. Et actio iſta appellatur cōdictio ex lege, vt notat Zaſi. in prin. de actio. ſub nu. 10.

2 Vnde ampliatur primùm iſte §. fi. vt actio nõ oriatur hodię ex nudo pacto donationis, ſed propter pactum lex introducat condictionem ex lege, ſecundum Bar. in l. legitima ff. de pactis, quẽ *Cõis opin.* ſequuntur communiter Scribentes, atteſtante ibi Alex. & Iaſ. & Caccial. ĩ tract. de pactis quęſt. 6. ſub nu. 48.

3 Lex enim in donatione non fouet pactum. imò illud nudum remanet, nec actionem parit, verùm lex ipſa ob pactũ producit actionem, vt firmauerunt Bar. & Imol. in l. fideiuſſor §. 1. ff. de fideiuſ. obſeruatque lex in caſu iſto quod Rex quãdoque, qui licèt valeat vnum paruum comitem potentem facere ſic, vt ipſe per ſe bellum faciat, id certè non facit Rex ipſe, ſed, illo paruo comite in ſua poteſtate dimiſſo propter ipſum facit bellum, vt tradit exemplum hoc cõgruenter Bar. in d. l. legitima, cum quo ſentit Communis *Cõis opin.* Schola omnium Scribentium, vt ſupra deduximus, & de communi iſta teſtatur etiam Iaſ. in §. in perſonam, nu. 47. inſtit. de actio. & Portius in §. 1. nu. 3. inſtit. de donatio.

¶ In contrariam verò partẽ inclinarùnt Glo. Fulg. & Zaſi. in d. l. legitima, quorum fundamẽta tolluntur per Scriben. in d. §. 1. ſed Iaſ. in pręcitato §. in perſonam, nu. 58. noſcens, perpendenſque quæſtionem iſtorum fore de lana caprina, ac fruſtrà laborare circa præſentem altercationem protulit magnum, & vtile quippè uerbum, quòd quatenus attinet ad quęſtionem hãc nullius, aut paruæ admodum vtilitatis ſit, an hodie oriatur actio ex nudo pacto de donando, an verò ex lege propter pactum.

4 Secundo etiam loco ampliatur d. §. fin. vt obtineat locum ſimiliter in donatione cauſa mortis, vt ſcilicet ipſa nudo pacto perficiatur, ſecundum Gloſ. ſingularem, & ibi Bar. in l. cùm pater §. Meuio ff. de leg. 2. & hoc idem firmat Bal. poſt Cyn. in l. 1. C. de donatio. cauſa mor. & Coraſ. in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 3. cap. 15. nu. 14. & *Cõis opin.* aſſertionem iſtorum ait communem eſſe Ioã. de Imol. in l. eum ex cauſa ff. de re iud. quamuis ipſe ibi præcipitanter aſſeneret per complura fundamenta, contrariam ſententiam veriorem, quæ omnia tollit Ang. in d. §. in perſonam, nu. 61. & ab hac opinione Gloſ. & tantorum Patrum non fore recedendum in iudicando, & conſulendo ſuadet Rom. in d. l. 1. C. de donatio. cauſa mor. & Iul. Clarus in tract. de donat. quæſt. 14. vbi enunciat iſtam eſſe communem opinionem, & ſequitur cũ magna caterua Doctorũ per eum relata.

5 Tertiò ampliatur prædictus §. fin. vt procedat etiam in donatione pręſumpta, vtputa quando aliquis promitteret ſcienter abſque cauſa; quo caſu præſumitur dubio procul donatio, ſecundũ Gloſ. in l. hactenus §. 1. & ibi Bar. ff. de conſti. pecu. & huic opinioni accedunt complures Doct. quos cumulat Iaſ. in d. §. in perſonam, nu. 65. & ſyncerè apparet magis communis. *Cõis opin.*

6 Quarto loco ampliatur etiam d. l. ſi quis argentum §. fi. vt locum habeat in donatione facti: verùm hoc non tranſit ita abſolutè, & ſimpliciter: nam Aret. in §. 1. inſtit. de donat. relatis opinionibus hinc inde tenet diſtinctionem Bal. in l. ex placito quęſt. 9. C. de rerũ permu. & in tract. de pactis, nu. 33. & Imol. in l. ædibus §. 1. col. 2. ff. de donat. cui inhærent Caccial. in tract. de pactis in 6. quæſt. nu. 45. Alex. & Iaſ. in d. l. iuriſgentium §. ſed cum nulla ff. de pact.

¶ Propterea duo caſus conſiderandi ſunt. Primus quando donatio contineret merum factũ, vt ire Romam, quando animo donandi tibi promitto, & circa iſtum primũ caſum Guil. & Rayne. in d. §. ſed cum nulla inclinarùnt in partẽ negatiuam, & alij plures etiam; quos congerit ibi Iaſ. nu. 29. & opinionem iſtorum fatetur audacter communem eſſe Ruin. in l. 2. ff. de leg. 1. ſed *Cõis opin.* contrarium aſſeuerant Soc. Iunior ibi, Bal. Fulg. & alij plures, quos citat, & ſequitur Iaſ. in d. ſed cum nulla, quorum fundamenta optimè, atque doctiſsimè tollit Garzi in c. 1. nu. 39. de pactis, & communem iſtam in deciſinis tanquam veriſſimã ſequendam, amplectendamq; totis viribus ſuademus.

¶ Secundus verò caſus eſt, quando factum miſtam habet traditionem, puta quãdo factum animo donandi promitto tibi, quòd cretam, vel lapidem poſsis eximere de fundo meo videor donare cretam illam, vel lapidem per te eximendum, & patientiã eximendi promittere; vt Imol. declarat in d. l. ædibus §. 1. & iſtam partem affirmatiuam circa pręmiſſum ſecũdum caſum poſt Bal. in memoratis locis tenet Caccial. Imol. in d. l. ædibus §. 1. Aret. in d. §. 1. inſtit. de donat. Alex. in d. §. ſed cum nulla, & fuit de mente Bar. in l. qui ſaxum, vbi etiam ſentit Imol. ff. de donat.

¶ Ampliaturque poſtremò d. l. ſi quis argentum in duobus aliis caſibus per Iaſ. in d. §. in perſonam, & per Clar. in d. quæſt. 14. quos videre per te poſsis.

SVMMARIVM.

1 *PROMISSIO de donando facta pacto nudo non producit actionem, cùm aliud ſit donatio, aliud pactum de donando.*

OPINIO. XII.

1 ACTIONEM non producit, nec parit promiſsio de donando facta pacto nudo, cùm aliud ſit donatio, aliudq́, pactum de donando, ſecúdum Ioan. Fabr. in §. aliæ inſtir. de actio. Alex. in l. iuriſgentium col. 3. ff. de pact. Saly. in l. ſi quis argentum C. de donat. & in l. 2. C. de condict. ob cauſam, Imol. in l. ędibus ff. de donatio. Alciat. & Dec. in l. ſi pactum quo pænam, nu. 6. C. de pact. Gallia. in rub. nu. 113. & Soc. Iuniotem, nu. 247. & 256. ff. de ver. oblig. Tyraq. in tract. de retract. lib. 2. ad fin. nu. 47. & Pet. Dueñ. in reg. 19. actio oritur ex pacto nudo in prima limitat. ſub nu. 8. & iſta eſt communis Schola cótra Bar. in princ. & Fort. Garzi. col. 31. in d. l. iuriſgentium, & Ang. in d. l. ſi quis argentum §. fin. contrariam partem ſubſtinentes. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ACTIO hypotecaria, & actio perſonalis de dote ſimul in eodem libello intentari poſſunt.*

2 *Cumulatio perſonalis actionis, & hypothecariæ admittitur, licèt non proponantur, aut intententur ſimul, & ſemel à principio; ſed vna actio poſt aliam.*

3 *Proteſtatio eſt neceſſaria, vbicunque actor proponeret plures actiones ad idem competentes in caſibus permiſſis; videlicèt, quòd non intendit ſolutionem conſequi niſi ex vna.*

4 *Libellus non vitiatur ex omiſſione proteſtationis in caſu plurium actionū propoſitarum per actorem in caſibus permiſſis, quòd non intendit ſolutionem conſequi niſi ex vna actione.*

5 *Hypothecaria quamuis cumulari queat cum perſonali, nihilominus id intelligitur coram eodem iudice, & non diuerſo.*

6 *Hypothecaria actione agens contra tertium poſſeſſorem, etiam ſi cauſam habeat à debitore, an teneatur probare poſſeſſionem debitoris, & titulum, diſcurritur, & reſoluitur.*

7 *Hypothecaria, vt agi queat contra tertios poſſeſſores, opus eſt, vt præcedat legitima excuſſio bonorum debitoris, & fideiuſſoris.*

8 *Hypothecaria actione, vt agi poſſit contra tertium poſſeſſorem neceſſe eſt, vt fieri prius debeat excuſſio in bonis debitoris, vel fideiuſſorum vbicunque ſitus.*

9 *Hypothecaria actione, vt quis agi poſſit contra tertium poſſeſſorem, opus eſt, vt pręcedat pronuntiatio iudicis, vt excuſſio contra ipſum tertium poſſeſſorem legitimè facta fuerit.*

10 *Hypothecaria actione tertius poſſeſſor conueniri non poteſt, niſi prius facta excuſſione in bonis principalis debitoris, vel eius fideiuſſoris, etiam ſi in inſtrumento vltra obligationem bonorum fuiſſet appoſitum conſtitutum, ſeu pręcarium de poſſidendo.*

11 *Hypothecaria actio datur contra tertium poſſeſſorem tam pro tacita, quàm pro expreſſa hypotheca.*

12 *Poſſeſſores tertij debent generaliter vocari, ac citari in declaratione hypothecarię actionis.*

13 *Hypothecaria actio licèt non procedat contra tertium poſſeſſorem, niſi prius diſcuſſis bonis principalis debitoris, vel fideiuſſorum, tamen hoc limitatur in duodecim caſibus remiſſiuè.*

14 *Cumulatio petitionis hęreditatis, & rei uendicationis ſimul, & ſemel in eodem libello pro eadem re admittitur.*

OPINIO. XIII.

1 ACTIO hypothecaria, & actio perſonalis de dote ſimul in eodem libello intentari poſſunt, §. ſed neque in auth. de fideiuſ. Nam hypothecaria ipſa eſt acceſſoria ad perſonalē actionem, ſecundum Cyn. Bar. nu. 18. Fulg. & Bolog. cumulariſsimè, nu. 117. in l. edita C. de edē. Fab. col. antepen. Iaſ. nu. 101. in §. item ſeruiana inſtit. de actio. & hoc non habet contradictorem aliquem, teſte Balbo in tract. de pręſcript. in 4. par. nu. 15. & Boer. deciſ. 334. *Cõis opin.*

2 Ergò acceſſorium hoc ſapit naturam ſui principalis, iuribus vulgaribus, & text. in d. §. ſed neque, debet intelligi, vt ibi ab initio ſimul, & ſemel fiat cumulatio perſonalis, & hypothecariæ, vt voluit Dyn. in reg. nullus pluribus lib. 6. Cæterum d. l. edita loquitur de vna actione poſita poſt aliam, tunc enim cumulatio non admittitur, & iſtam opinionem Dyni enuntiat communiter ſeruari Alber. in d. l. edita, & ita iudicauit Senatus Bardegalenſis in facti contingentia, atteſtante Boer. in d. deciſ. 334. nu. 3. Bal. verò in prælibata l. edita voluit eleganter, quòd etiam ex poſt facto cumulatio iſta perſonalis actionis, & hypothecariæ admittatur, & ita per hanc Baldi doctrinam deciſum extitit in ſacro regio conſilio Neapolitano, Capicio teſte in deciſ. 80. *Cõis opin.*

3 Aliqui etiam ex præcitatis Doct. voluerunt circa præmiſſa vnum valde curioſum, ſeu potius pompoſum, videlicet, quòd actor ptopones plures actiones ad idem competentes in caſibus permiſsis proteſtari debear, quòd non inrendit ſolutionem conſequi, niſi ex vna.

4 Tamen quicquid Doct. iſti ſuadeant, ob hoc libellus non vitiatur propter omiſsionē huiuſce proteſtationis, ſecundum omnes Canoniſtas cómuniter in c. conſtitutus de in integ. reſtit. quorum opinionem cómunem eſſe atteſtatur Rip. in l. 1. §. quia autem, nu. 21. ff. quorum legatorum contra Glo. in l. quod in hæredem §. eligere ff. de tribu. contrarium aſſeuerantem, & communiter damnaram ibi ab omnibus. *Cõis opin.*

5 Et licèt redeundo ad inſtitutum noſtrum, hypothe-

pothecaria cumulari poſsit, cum perſonali, tamẽ id intelligitur cum grano ſalis coram eodem iudice, & non diuerſo, vt probat, & firmat Gram. in d. conſ. ciuili 95. nu. 30. vbi in medium affert iſtã eſſe communem opinionem. Cõis opin.

6 Vnde proſequendo materiam huiuſcemodi actionis hypothecariæ, aduerte, quòd hypothecaria actione agens contra tertium poſſeſſorem, tenetur probare non ſolùm eum qui hypothecauerat rem quæ aliena prętenditur pignori data tenuiſſe, & poſſediſſe tempore ipſius hypothecationis, ſed etiam, quod illammet tenuerit, & poſſederit cum titulo, ſecundum Glo. & Bar. in l. rem alienam. ff. de pigno. actio. Alber. in l. cùm res circa fin. C. ſi aliena res pigno. da. ſit, ubi etiam adiicit hoc uidiſſe communiter obſeruari, & opinioni huic accedit quoque Ang. Aret. in §. item ſeruiana inſtit. de actio. vbi recitatis opinionibus explanat ita ẽam in practica obſeruari, niſi appareret de fraude facta in damnum creditoris. Et ſic ex hac opinione in praxi recepta creditor agens contra extraneum, etiam ſi cauſam haberet à debitore, teneretur proculdubio indiſtinctè probare poſſeſsionem ipſius debitoris, & titulum. Cõis opin. Cynus verò in d. l. cùm res in hoc articulo diſtinguere videtur inter extraneum habentem cauſam lucratiuam à debitore, & eum qui habet onerosam, & quòd in primo caſu ſufficiat probare poſſeſsionem debitoris, in ſecundo uerò non; quam quidem diſtinctionem amplectuntur Flor. in l. ante omnia ff. de probat. Iacob. But. in d. l. cùm res, & Bald in l. de rebus C. de donat. ante nupt. & in d. §. item ſeruiana, ubi Moder. aiunt iſtam eſſe communem opinionem, & veriorem patefacit Bertran. conſ. 77. perſcrutato proceſſu dudum cepto, ſub numero 4. vol. 4. In alteram uerò ſententiam inclinauit Saly. in d. l. cùm res, uidelicet, quòd probatio ſolius poſſeſsionis ſufficiat, & ita iudicatum extitiſſe in eminenti curia parlamenti Delphinalis aſſerit Guido Papæ deciſ. 432. ſupra, nu. 6. ſcilicet, quòd deducto, & probato, quòd debitor poſsidebat rem hypothecatam, vt ſuam tamquam dominus tempore obligationis iudices illius curiæ conſueuiſſe decernere hypothecariam creditori contra tertios poſſeſſores, & iſta eſt veritas. Cõis opin.

7 Sed ubicunque ageretur actione ipſa hypothecaria contra tertium poſſeſſorem, deberet utique prius fieri excuſsio legitima, & ſolemnis in bonis principalis debitoris, vel ſui fideiuſſoris, vt in §. hoc autem, auth. de fideiuſſ. & in authẽ. hoc ſi debitor cum ibi not. C. de actio. & obligatio. & per Doct. in l. fin. ff. ſi cer. pet. & per Corn. conſilio 246. in hac conſultatione, numero 2. volu. 4. & per Barto. Ange. & alios in d. authen. hoc ſi debitor, & notat, firmatque etiam Soc. conſilio 24. numero 19. volu. 1. Alexan. conſilio 100. col. 2. vol. 5. Pariſ. conſ. 50. nu. 40. vol. 1. & Bertran. conſ. 77. perſcrutato proceſſu, numero 1. & ſeq. vol. 4.

8 Vbi hoc ampliat procedere etiam, vt excuſsio ipſa fieri debeat in bonis debitoris, ſeu fideiuſſoris ubicunque ſitis.

9 Et ampliat quoque Barto. & Alex. in l. prætor, §. hoc interdictum ff. de noui oper. nunciat. & Ancha. conſilio 363. in nomine indiuiduæ trinitatis, numero 3. vt non tantùm debeat præcedere excuſsio ipſa, uerùm etiam iudicis decretum, & pronunciatio, vt excuſsio hęc ſit legitimè emanata, & facta, & huic opinioni Barto. accedunt Iaſ. in l. ſtipulatio §. habet autem ff. de noui oper. nunciat. & Anto. Neguſantius in tract. de pignoribus in primo membro in 8. par. ſub nume. 11. quibus in locis ad lucem adducunt iſtam eſſe communem opinionem, & ita meminit obſeruari in Curia Parlamenti Delphinalis Guido Papæ in deciſ. 432. nu. 2. Cõis opin.

10 Imò regula iſta ſic ampliata obtinet quoque locum ſi in inſtrumento ultra obligationem bonorum fuiſſet appoſitum conſtitutum, uel præcarium de poſsidendo, vt concedunt Bald. in l. prima. C. de reuocan. his quæ in fraud. credit. & in cap. cùm ueniſſent circa finem de reſtitutio. ſpoliatorum, & Docto. communiter, quos refert Alexan. conſilio 137. colum. 2. vol. 2. & conſilio 70. & conſilio 73. uol. 5. Cõis opin.

¶ Et hoc quippè abſque ſcrupulo aliquo locum haberet ſi creditor egiſſet actione hypothecaria contra fideiuſſorem, ſeu tertium poſſeſſorem omiſſa via executiua, hoc eſt non agendo remedio l. fin. C. de acquir. poſſeſ. nec ex reuocatione præcarij, tunc nempè excuſsio omninò foret neceſſaria, ſecus uerò ſi uia executiua creditor ex conſtituto, ſeu præcario egiſſet, vt voluerunt Roma. Aret. & Alexan. in l. exitus ff. de acquiren. poſſeſ. Guid. Papæ in d. deciſio. 432. numero 12. Neguſantius affabrè in dicto tract. de pignoribus in 1. membro octauæ partis, ſub numero 17. & Alexan. in præcitatis conſiliis, & eſt de mente Bald. in dicta lege prima. C. de reuocan. his quæ in fraud. credit. & Ange. in l. fin. C. de actionib. & obligationib. & ita debet intelligi id quod firmarùnt Aret. conſilio 127. & Alex. in d. conſilio 70.

¶ Et licèt omiſsio diſcuſsionis principalis debitoris non reddat iudicium nullum, ex teſtimonio Barto. in l. ſecunda. C. commu. diuidundo, tamen tutius foret, ſecundum Corne. conſilio 85. uidetur prima facie dicendum, numero 9. & 14. volu. 4. quòd pendente lite diſcuſsio fieret, & idem firmat Guido Papæ in d. deciſ. 432. nu. 8. & ſeq.

11 Ampliatur itidem regula antedicta, quòd quemadmodũ pro hypotheca expreſſa actio, hypothecaria cõtra tertium poſſeſſorẽ conceditur, vt l. ſi debitor C. de diſtract. pigno. cum aliis concordantibus præallegatis, ita ſimiliter conceditur, daturque pro hypotheca tacita, arg. l. cùm quid ff. ſi cer. peta. & eſt textus in l. 1. C. de præca. & ſalui. interdic. ſecundum communem intelle- Cõis opin.

ctum Gloſſæ, & omnium aliorum ibi: ſiquidem textus ille in locatore,& conductore intelligitur, prout conſtanter firmat Bar.in l. 3. C.de pign. in 4.quæſt.principali, vbi concludit, quòd vbicunque conductoris res,quæ tacitè hypothecata extet locatori in tertium cauſam habentem à conductore perueniret, vtique locator contra tertium poſſeſſorem ipſum ius executiuum] de ingrediendo propria authoritate exercere nequiret: vtpote quia pactum illud executiuum ad certum locum cenſetur limitatum, videlicet donec, & quouſque res in domo reperiuntur; cæterùm vbicunque extra domum reperiantur penes tertium habentem à prælibato conductore cauſam, deberèt contra eum agi hypothecaria;& allegat Bar. textum in d.l. 1. C.de ſalui. interdic.

12 Finaliter ampliatur etiam regula antedicta; vt in huiuſmodi pronuncia, declarationeque actionis hypothecariæ facienda per iudicem mediante decreto debeant citari, ac vocari tertij poſſeſſores, & fideiuſſores, generaliter quidem, mediante præcone, ſecundum Bar. in l.decem ff. de ver.oblig. cuius opinionem ibi ſequitur, tuetur, enunciatque communem eſſe Iaſ.& Ant.Ne-
Cōis opin. guſantius in d.tract.de pignoribus in primo mēbro, in 8. par.nu. 12.ſed Guido Papæ in allegata deciſ.432.nu.3.meminit hoc de ſtylo eminentis Curiæ parlamenti delphinalis non ſeruari.

13 Et iſtam regulam ita vtiliter ampliatam limitat in duodecim caſibus Ant. Neguſantius in d. tract. de pignoribus in primo membro in 8. par.à nu. 14. vſque ad nu. 34.

14 Sed ad prouinciam vnde incepimus redeamus, concludendum eſt, quòd quemadmodum actio hypothecaria,& actio perſonalis de dote cumulari queunt in eodem libello, ita etiam petitio hæreditatis,& rei uendicatio ſimul,& ſemel in eodem libello intentari, cumularique poſſent pro eadem re, ſecundum Ang. in l. qui interrogatus ff.de interrog. actio.Bal.poſt Pet.& Cyn.in l. 2.in fin.C.de petitio.hęred.Paul.de Caſtr. conſ. 138. in cauſa quæ vertitur coram locumtenente, vol. 2. Alex. conſ. 184. viſo proceſſu inter Balthaſarem, ſub nu. 1.& ſeq. vol. 5. & Iaſ. in l. vt reſponſum, nu. 2. C.de tranſact.& iſta eſt veritas, licèt & malè, titubanterque contrarium aſſerat idem Paul.de Caſtr.in d.l. 2. C.de petit.hęred.& Ruin. conſ. 54. viſo proceſſu, & quantum in me eſt, ſub nu. 8. vol. 4. dicens ibi hoc maximè procedere, vbi actor proponeret iura ſua ſimul, & diuiſim, copulatiuè,& alternatiuè.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO ſeruiana, ſeu interdictum ſaluianum competit locatori pro rebus coloni illatis, non ſolùm contra conductorem, ac debitorem, aut inquilinum, & eorum hęredes, ſed etiam contra quemlibet extraneum poſſeſſorem.*

OPINIO XIIII.

1 ACTIO ſeruiana, ſeu interdictum ſaluianum competit locatori pro rebus coloni illatis, etiam contra extraneum poſſeſſorem, & conſequēter pro rebus coloni inuectis competit locatori directum ſaluianū ipſum, vtile autem locatori competit pro rebus inquilini, & cuilibet creditori etiam, vt eſt caſus in l. 1. C.de ſalui.interdict. competitque nō ſolùm contra cōductorem, ac debitorem, aut inquilinum,& eorum hęredes, vt in d.l. 1.& ibi Bal. verùm etiam contra quemlibet extraneum poſſeſſorem, vt eſt tex.in l. 1. §. 1. ff. de ſalui.interdict. & ibi Bar.& ſic vtile ſaluianum competit pro rebus inquilini, ſecundum Glo. in ver. coloni, Fab. Aret.Iaſ.& Bellonum, nu. 23.in §. item ſeruiana inſtit.de actio. vbi adiicit iſtam eſſe communem Cōis opinionem,& cum ea ſentiunt quoque Bar. in d. opin. l. 1. ff.de ſalui.interdic. Bal. & Saly. in l.certi iuris C. locati, & Neguſ. in tract. de pignoribus in 2. par.quarto membro, nu. 133.

SVMMARIVM.

1 *PVBLICIANA eſt actio in rem origine prętoria, vtilis, perpetua, ac competens alicui ratione iuris, vel rei bona fide quæſiti, facta traditione, vel quaſi à poſſidente, quem putabam eſſe dominum ex titulo habili ad translationem dominij contra habentem facultatem reſtituendi ad declarationem iuris ſui.*

OPINIO XV.

1 PVBLICIANA eſt actio in rem origine prætoria, vtilis; perpetua, *Actio* competenſq; alicui ratione iuris, ſeu rei bona fide quæſiti facta traditione, vel quaſi à poſſidente, quem certè putabam eſſe dominum ex titulo habili ad tranſlationē dominij contra habentem facultatē reſtituendi ad declarationē iuris ſui, ſecundū Pet.de Bellaper.Ioā.Fabr.col. 3. & oēs ī §. ſed iſte, inſtit. de actio. quorū opinionē, ſeu diffinitionem fęcundè proſequit̄ Iaſ.ibi, nu. 7. cū multis ſeq. & latius ibidem eam explicat, declarat, ſe- Cōis quitur, & affert communem eſſe Gomeſius, nu- opin. mero 6.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *ACTIO publiciana competit emptori bonæ fidei cauſam habenti à malæ fidei poſſeſſore, nec competit aliquo modo vero, ac directo domino.*

2 *In actione publiciana, vt quis obtineat requiritur ex parte actoris, vt probet de eius titulo, & qualiter rem poſſedit ex traditione ſui authoris.*

3 *Ad actionem publicianam acquirendam ſufficit, vt à quocunque fuerit habita poſſeſſio.*

OPINIO XVI.

1 ACTIO publiciana competit emptori bonę fidei cauſam habenti à malæ fidei poſſeſſore, nec competit aliquo modo vero, & directo domino, ſecundnm Spec. in tit. de actio. & pet. §. ſequitur, Azo. in ſumma in tit. de publiciana, Iacob. But. Fabrum, Nicol. de Neap. & omnes in §. ſed iſte inſtit. de actio. legiſtas omnes etiam in l. eum qni §. prætor ait ff. de publici. & Canoniſtas in c. abbate de ſenten. & re iudic. in 6. & iſtorum opiuionem ſequitur legendo Iaſ. in d. §. ſed iſte, nu. 59. cum quinq; aliis ſeq. vbi recitat eam eſſe magis communē, Alex. quoque, nu. 9. & Ripa nu. 31. in l. rem quæ nobis ff. de acqui. poſſ. quia acquitens rem iuſto titulo, & bona fide à non domino, qui mala fide poſſedit certè iſta mala fides authoris ſibi bona fide acquirenti nocere non poteſt, nec debet, quominus ſibi publiciana prędicta competat, & agens publiciana iſta actione non tenetur neceſſariò ptobare ipſum non dominnm, vt firmant Spec. in d. §. ſequitur, verſ. ſin autem velis, Bal. in d. l. eum qui §. in publiciana, Aret. & Iaſ. nu. 76. in d. §. ſed iſte. *Cōis opin.*

2 Quia vt quis obtineat in publiciana requiritur ex parte ipſius agentis, vt probet de eius titulo, & qualiter rem poſſedit ex traditione ſui authoris, d. §. ſed iſte, l. 1. ff. de publicia. & d. c. Abbate, cum ibi nota.

3 Et ad acquirendam ipſam publicianam ſufficit à qnocunqne fuerit habita poſſeſsio, vt voluerunt Bal. in d. l. eum qui §. prætor ait, Bar. in l. cùm ſolus ff. de vſu. & Ang. in l. ſuper longi C. de præſcrip. long. temp.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO publiciana non competit eccleſiæ, niſi actualiter tradatur poſſeſſio.*

OPINIO XVII.

1 IN eccleſiam transfertur dominium ex ſolo titulo donationis ſine traditione, l. fin. C. de ſacroſan. eccle. tamen ipſi eccleſiæ publiciana non cōpetit, niſi actualiter tradatur poſſeſsio, l. 1. & l. traditionem ff. de publiciana, & ita voluit Spec. in tit. de locato. §. nunc aliqua, verſ. 58. Bal. in l. quoties. col. 1. C. de rei vendi. Ioan. And. Ant. Card. Floren. Imol. & Panot. in c. 2. ext. de conſuet. & in terminis Corn. conſ. 288. nu. 7. & ſeq. vol. 4. & conſ. 117. nu. 24 vol. 2. & iſtorum opinionem nonnihil declarat Iaſ. in §. ſed iſte, numero 36. & 75. inſtit. de actio. & Gomeſius quoque, nu. 26. vbi narrat eſſe communem. *Actio* *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ACTIO publiciana nunquam conceditur contra eum qui poſsidet cum titulo*

2 *Actio publiciana conceditur contra titulo poſsidentem quando titulus eſſet cauſatus ab extraneo, & non ab hęrede poſt mortem defuncti.*

3 *Actio publiciana datur contra titulo poſsidentem, quando per reum exciperetur de titulo ante ſententiam.*

4 *Actio publiciana datur ad inſtar rei vendicationis, & in ea veniunt fructus, & in rei vendicatione fit etiam condemnatio fructuum perceptorum.*

OPINIO XVIII.

1 REI vendicatio datur, concediturque contra poſsidentem cum titulo, l. officium in fi. ff. de rei vendi. ſed publiciana nunquam conceditur contra eum qui poſsidet cum titulo, l. ſiue autem §. ſi duobus, vbi Bar. & alij notant, ff. de publi. & rationē diuerſitatis aſsignant Bar. & omnes in l. hæreditatis C. de petitione hæredi. quam amplectitur Iaſ. in §. ſed iſte, numero 19. & ſeq. inſtit. de actio. & communem dixit ibi Gomeſius numero 13. *Actio* *Cōis opin.*

2 At hoc non procedit, quando titulus eſſet cauſatus ab extraneo, & non ab hęrede poſt mortem defuncti: quia tunc publiciana conceditur contra titulo poſsidentem, ſecundum Saly. in l. 2. C. de petit. hæred. & in l. fin. C. de edic. Diui Adria. tollen. & Alex. conſ. 90. vol. 2.

3 Fallit etiam antedicta communis, quando per Reum exciperetur de titulo ante ſententiam: quia eo caſu publiciana datur contra titulo poſsidentem, ſecundum Cyn. Bal. & Paul. Caſtr. in l. cogi in fin. de petit. hæred.

4 Sed benè verum eſt, quòd actio ipſa publiciana datur ad inſtar rei vendicationis, & in ea veniunt fructus, l. cum qui §. in publiciana ff. de publicia. Et in rei vendicatione fit etiam condemnatio fructuum perceptorum, l. fructibus, & l. ex diuerſa §. 1. ff. de rei vendic.

SVMMARIVM.

1 *IN actione publiciana ponitur hic quadruplex forma libellandi.*
2 *Publiciana cum petitorio alternatiuè cumulari poteſt, & libellus iſte procederet de ſola conſuetudine.*

OPINIO XIX.

1 IN actione publiciana quadruplicem formam libellandi ponũt Glo. Dy. Faber, Aret. & alij in §. ſed iſte, inſtit. de actio. *Actio*

2 Sed tertia forma libelli in publiciana, tradita ibi per Glo. eſt iſta, quando actor alternatiuè libellum ipſum conciperet, peteretque rem, ſeù bona ad ſe ſpectare, & pertinere ratione dominij, vel quaſi, & ſic poſſet publiciana cum petitorio alternatiuè cumulari, & libellus iſte de ſola conſuetudine procedit, ſecundum Glo. pręmiſſam, & idẽ tenet Glo. in c. 2. de lib. obla. ext. & alij congeſti per Fely. in c. cùm contingat de offic. deleg. & in c. 2. de appell. & ita conſuluit Soc. Iunior conſ. 128. nu. 1. cum aliis ſeq. vol. 2. & opinionem iſtam vſque ad ſaturitatem explicat, & declarat quomodo, & quando procedat Iaſ. in d. §. ſed iſte, nu. 70. cũ aliis ſeq. vbi ſcribit eam communem, videlicet, quòd libellus prædictus alternatiuè formatus de conſuetudine procedat. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ACTIO publiciana, vt competat quę requirantur, & infra etiam numero quarto.*
2 *Actio publiciana non competit ei qui non poteſt vſucapere.*
3 *Poſſeſſor bonę fidei poſt curſum 30. vel 40. annorum acquirit exceptionem, & publicianam actionem contra dominum: imò vtilem in rem; & conſequenter acquirit vtile dominium, vel effectum dominij.*
4 *Publiciana agens ſi bonam fidem non alleget, ſuccumbit; non obſtante, quòd ea pręſumatur.*

OPINIO XX.

1 ACTIO publiciana ad hoc, vt cõpetat neceſſe eſt, quòd actor non modò habuerit titulum à non domino, bónamque fidem, verùm requiritur etiam, quòd habuerit poſſeſsionem vacuã, id eſt, quod abſens ciuilem poſſeſsionem non habeat: & ſic neceſſariò requiritur, quòd agenti prædicto publiciana tradatur poſſeſsio vacua, ſecundum Cyn. & Bar. in l. cum res, nu. 2. & 7. C. de proba. & alios relatos per Alex. conſ. 45. col. 1. & ſeq. vol. 3. & per Doct. in d. l. cùm reſ.

2 Et ratio per memoratos Doct. & Iaſ. in §. ſed iſte, nu. 16. & ſeq. inſtitu. de actio. aſsignatur iſthæc, quia publiciana non competit ei qui non poteſt vſucapere, l. eum qui ff. de publi. & ſic procedit argumentum de vſucapione ad publicianam, & opinionem iſtam perhibet eſſe magis communem Alex. in l. rem quæ nobis, nu. 8. circa fin. ff. de acquir. poſſ. & Præp. in c. reintegranda, 3. q. 1. *Cõis opin.*

3 Vnde aduerte ad vnum valde vtile circa pręmiſſa, quòd bonæ fidei poſſeſſor poſt curſum 30. vel 40. annorum habet, ſiue acquirit exceptionem, & publicianam actionem contra dominum; imò vtilem in rem; & conſequenter acquirit vtile dominium, vel effectum dominij, l. ſi duo §. 1. ff. de iureiur. Secus autem ſi foret malæ fidei poſſeſſor: quia tunc non acquireret, niſi exceptionem; & diſtinctionem iſtam tradidit Glo. & omnes in l. traditionibus C. de pactis, quam ſcribit magis communiter approbari Alex, ibi, nu. 3. à Doctoribus, & Additionator ad eundem Alex. in loco pręmiſſo fatetur iſtam eſſe magis communem opinionem tam Scribentium ibi, quàm etiam conſulentium omnium in variis conſiliis. *Cõis opin.*

4 Proindè ad inſtitutum redeundo, concludo, quòd ad hoc, vt actio huiuſmodi publiciana cõpetat, deturque alicui, & quæ requirantur ad obtinendum in ea, multa quippè ſunt neceſſaria, de quibus per Bartolome. Soc. conſ. 62. in præſenti vol. 1. per Specul in tit. de actio. & petit. §. ſequitur, verſ. quid ſi velis intentare publicianam, & ſeq. & in tit. de cauſa poſſ. & proprie. §. 2. circa prin. & in tit. de loca. §. 1. verſ. cæterũ, & in §. 6. verſ. 56. & ſeq. & per Glo. magnam in d. §. ſed iſte, & per alios Doct. præſertimque Iaſ. numero 66. ibi, ubi ipſa Gloſſa ponit, & commemorat quinque neceſſaria. Ang. verò decem, inter quæ eſt bona fides, quæ vtique neceſſaria diſcernitur in authore tam tempore emptionis, quàm traditionis.

¶ Et quamuis probatio illius neceſſaria non ſit, opus eſt tamen, ꝙ illa deducatur ad hoc vt præ-

præſumatur. & cōſequenter agens publicana, ſi bonam fidem nō alleget, ſuccumbit dubio procul, licèt ea præſumatur, l. ſi adulterium cū inceſtu §. iidē Pollioni ff. de adul. & firmat, & cōcedit Bal. in c. vnico §. ſi quis per triginta in tit. ſi de feud. fuer. controuer. inter dominum, & agnatū, Ang. in l. eum qui §. fin. ff. de publiciana, Alexā. conſ. 94. in cauſa, & lite uertente coram arbitris, uol. 2. & conſ. 67. in cauſa, & lite, uol. 3. Bal. & Ang. in l. ſuper longi. C. de præſcrip. long. tēp. Iaſ. in l. cùm quid col. 5. in 1. lectu. & in 2. lectu. col. 7. ff. ſi cer. pet. & Fely. in c. fi. de præſcri.

SVMMARIVM.

1 *OFFICIVM iudicis latè ſumpto vocabulo, venit appellatione actionis.*

2 *Officium iudicis, & actio differunt inter ſe in duodecim caſibus, poſitis bic remiſſiuè.*

OPINIO XXI.

1 ACTIONIS appellatione latè ſumpto vocabulo venit officium iudicis, l. actionis verbo, ff. de actio. & oblig. iuncta l. inquilinos cum ibi notatis ff. de damno infec. & ita firmāt Glo. in l. 1. ff. de eden. Tyraq. in tract. de vtroque retract. in tit. de retractu conſanguineorū §. 35. glo. 4. nu. 39. fol. 227. & Doct. omnes communiter in c. fin. de offi. iud. & in l. 1. ff. de iuriſdic. omnium iud. prout de iſta communi facit mentionem Alex. ibi, nu. 23. & Dec. nu. 23. & Iaſ. in prin. inſtit. de actio. nu. 54. cum aliis ſeq. & in d. l. 1. nu. 8. & ſeq. vbi ponit octo differentias inter officium iudicis, & actionem: & duodecim alias differentias diffuſè refert etiam ibidem Cardinalis Albanus in lucubrationibus in Bar. nu. 8. cum aliis ſeq. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DIES tacita, licèt impediat natiuitatem actionis, non tamen impedit natiuitatem obligationis, quæ ſtatim naſcitur ante diem, quę tacitè ineſt, & ſubintelligitur ratione loci.*

OPINIO XXII.

1 ACTIONIS natiuitatem, licèt dies tacita impediat, tamen non impedit natiuitatē obligationis, quæ ſtatim naſcitur ante diē, quę tacitè ineſt, & ſubintelligitur ratione loci, ſecundum Bart. & omnes in l. interdum ff. de ver. oblig. quorum doctrinā ſequitur vltra alios ibi Alex. & ſupponit eſſe communem, nu. 3. Cagnolus quoque, & Dec. nu. 9. & ſeq. in l. in omnibus obligationibus ff. de reg. iur. vbi eam plurimum declarat, & ab omnibus ferè contrariis tuetur. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ACCVSATIO non vitiatur ob confinia in libello non expreſſa: & licèt in criminalibus pro forma libelli accuſatorij locus commiſſi delicti cum ſuis finibus requiratur; tamen ſi per expreſſionem ipſius loci citra vlla confinia expreſſa ſatis certus poſſit eſſe iudex, id ſufficit, & valet accuſatio non aliter, quàm cō finia ipſa ſigillatim expreſſa forent.*

OPINIO XXIII.

1 ACCVSATIO non vitiatur ob confinia in libello non expreſſa, & præſertim ſi locus erat ſatis cognitus, & ſic in criminalibus quamuis requiratur pro ſolennitate, & forma li-
2 belli accuſatorij locus commiſsi delicti cū ſuis finibus, vt in l. libellorum ff. de accuſat. nihilominus ſi per expreſsionem ipſius loci citra vlla confinia expreſſa ſatis certus poſsit eſſe iudex, id ſufficit, & valet, ſubſtineturque accuſatio ipſa, non aliter, quàm ſi confinia præmemorata omnia ſigillatim expreſſa forent, ſecundum Bar. & reliquos omnes in l. demonſtratio falſa in 7. quæſt. ff. de cond. & demonſtr. Iaſ. in l. 1. nu. 13. ff. de liber. & poſthu. Bar. Alex. Iaſ. nu. 14. & cæteros cōmuniter in l. 4. per textum ibi ff. de liber. & poſthu. Iaſ. in l. de pupillo §. qui nuntiat ff. de noui oper. nunciat. & iſta eſt vera, communiſque opinio, licèt, & malè quidem Ang. in l. hac conſultiſſima C. qui teſta. facere poſ. contrarium aſſerat. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ACCVSATOR, vel fiſcus in cauſis criminalibus non cogitur exprimere diem in accuſatione, ſed ſufficit ſolùm exprimere locum, annum, & menſem delicti. quod limitatur, & vtiliter ad ſaturitatem vſque declaratur infra.*

2 *Actor in cauſis ciuilibus non tenetur exprimere diem contractus, nec diem confeſſionis dicti, vel proteſtationis, nec diem rogitus notarij, ſed ſufficit exprimere ſolum annum, & menſem ſine die.*

3 *Iudex ex officio cogere nequit accuſatorem ad exprimendum diem delicti commiſſi, ſed benè ad requiſitionem partis poſſet.*

4 *Accuſatio, ſeu inquiſitio valet, etiam ſi non apponantur locus, & tempus in accuſatione, vel inquiſitione, vbicunque iudex hoc ignoraret.*

5 *Accuſatio, vel inquiſitio valet etiam ſi ignoretur perſona delinquentis.*

OPINIO XXIIII.

1 ACCVSATOR, vel fiſcus in cauſis criminalibus nõ cogitur exprimere diẽ in accuſatione; ſed ſufficit ſolummodò exprimere locum, annum, & menſem delicti, l. libellorum ff. de accu. & l. in cauſis C. eod. tit. vbi text. & Doct.

2 Et hoc idem habet locum in cauſis ciuilibus, nam actor in ipſis cauſis ciuilibus non tenetur exprimere diem contractus, nec diem cõfeſsionis, dicti, vel proteſtationis, nec diem rogitus notarij, ſed ſufficit exprimere ſolum annum, & mẽſem abſque die; l. 1. §. editiones ff. de eden. vbi text. Glo. & Doct. tamen vbicunqne reus in criminalibus negociis petit per accuſatorem, vel fiſcum, aut delatorem, ſeu denunciatorem, vel inquirentem exprimi diem delicti prætenſi, pro quo vexatur inſtando velle diem in præmiſsis exprimi ad ſui defenſionem, & pro ſui defenſione: quia velit, determinetque probare ſe illa die, quæ nominabitur alibi fuiſſe, puta Aquilæ, vel velit probare teſtes contra eum deponentes illa die fuiſſe alibi, vel velit redarguere de falſo indicia, & probationes, quę contra eum proponuntur, tunc accuſator denuncians, delator, & inquirens, & teſtes tenentur exprimere diem præcifum, & locum loci, ad hoc vt poſsit probari cõtrarium: nam vbicunque omiſsio loci, vel depoſitionis teſtium eſſet damnoſa Reo, & ei auferret defenſionem, tunc exprimi debet locus loci, & dies certus, alioquin non valet actus contra eum, nec probatio, text. eſt in l. arbitraria §. ſi quis Epheſi, vbi not. Bar. per illum textũ, & ibidem Bal. & Ang. ff. de eo quod cer. loco, & hoc idem tenet Bar. in l. is qui reus, nu. 1. ff. de publi. iud. & in d. l. libellorum, nũ. 12. & Octauianus Veſtrius in ſua pract. lib. 5. tit. de reſpõſionibus Rei ad poſitiones actoris col. 2. fol. paruo 73. & iſta eſt magis communis opinio, prout narrant Doct. in locis præmemoratis, & Hieronymus Chuccalon in add. Bonifacij de maleficiis in rubric. quid ſit accuſatio in forma productionis cauſę, nu. 12. ſuper litera B, & eam ſequitur Bal. in l. 1. C. de re iud. Rom. in l. Pantonius. §. rei perduellionis ff. de acq. hęred. Ang. in tract. maleficiorum in verſ. de anno præſenti in prin. nu. 2. & Auguſt. in add. ibi, Franciſ. de Aret. in c. qualiter, & quando §. debet col. 7. de accuſat. Iaſ. in d. l. arbitraria §. ſi quis Epheſi, & eruditiſsimus D. Follerius in pract. crim. in verſ. audiantur exceptiones proponendæ per eos, nu. 49. & Franciſ. Marci deciſ. 724. in prima par. licèt contrarium ſentiat conſulendo Bertran. conſ. 8. vol. 3. & cõſ. 16. nihil opponiẽ vol. 6. ſed ſi iudex cogeret accuſatorem ipſum ad exprimendum diem, tunc accuſator poſſet deponere cum iuramento ſe nõ recordari de die, & excuſaretur quippè, & ita cõmuniter practicatur, atteſtante Iulio Claro in pract. crim. lib. 5. §. fin. quæſt. 12. verſ. dixi etiam in fine, & Bertran. in d. conſ. 16. in fin. & ita etiã vidimus obſeruari innumeris ferè vicibus in praxi in variis tribunalibus regni Neap.

Cõis opin.

3 Sed aduerte, quòd hoc facere non poſſet iudex ex officio, verùm duntaxat ad partis requiſitionem, & petitionem, vt admonet Octauianus Veſtrius in d. tit. de reſponſionibus Rei ad poſitiones actoris col. 2. & ſeq.

4 Item text. in d. l. libellorum requirens exprimi locum, & tempus maleficij non procedit, ſecundum Bal. in l. edita in repet. paduana in 9. oppoſitio. C. de eden. ſubſiſtente iuſta cauſa ignorantiæ in iudice, vt puta, quia ſecretò maleficiũ fuerit commiſſum, adeò, quòd iudex ignorans tunc locum, & tempus, inquiſitio ipſa valeret, & teneret, etiam ſi non apponeretur, aliàs maleficia remanerent impunita, quod eſſet abſurdum, & idem ſcribit Bal. in c. 1. col. pen. quibus modis fæud. amit. quem ibi omnes alij Doct. ſequũtur.

Cõis opin.

5 Imò inquiſitio, vel accuſatio procedit, & valet etiam ſi ignoraretur perſona, qua mediante delictum commiſſum eſſet, & conſequenter ſi ignoraretur perſona adulterį, qua mediãte Titia accuſata, commiſiſſet adulterium adhuc valeret, & teneret accuſatio, vt voluit Glo. in c. libellorũ 2. q. 8. in ver. Gaio Seio, cui ibi inhęret Archid. Bal. & Ang. in l. ſi cum exceptione §. in hac actione ff. quod met. cauſ. Flor. in l. item Mella §. ſi plures ff. ad legem Aqui. Aret. in §. quadrupli col. 1. inſtit. de actio. Bal. Ang. Paul. de Caſtr. Imol. & alij in l. quotiens §. ſi quis nomen ff. de hæred. inſtit. Alex. conſ. 19. circa primum col. 2. vol. 7. & Imol. in c. tuæ col. 3. de procur. & iſta eſt communis, opinio, vt per Doct. memoratos. vnde ex his concluditur, quòd perſona cum qua commiſſum eſt delictum debeat nominari in inquiſitione, ſi ſciatur, ſecus ſi ignoretur.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ACCVSATVS, vel inquiſitus pendente accuſatione promotus, & electus ad aliquam dignitatem, licèt poſtea abſoluatur, non tamen eſt retinendus in dignitate, ſed deponendus, & puniendus.*

2 *Accuſatus criminaliter, accuſatione pendente, non poteſt eſſe teſtis; nec in teſtem admittitur contra alium in cauſa criminali.*

OPI-

OPINIO XXV.

1 ACCVSATVS, vel inquiſitus pendente accuſatione promotus, vel electus ad aliquam dignitatem, & poſtea abſolutus non foret retinẽdus in dignitate, ſed deponendus, & puniẽdus; l. qui ſtatus, & l. fin. ff. de re mili. & ita cõcludunt Innoc. in c. accuſatum de ſimon. & omnes *Cõis opin.* Doct. in c. omnipotens Deus de accuſat. vt per Auguſt. Beroum ibi, nu. 5. contrarium verò aſſerit Ioan. And. cum aliquibus aliis relatis per ipſum in d. c. omnipotẽs per text. in l. qui de libertate ff. de libera. cau. quorum ſanè opiniones conatur more ſuo concordare Berous in d. c. omnipotens, nu. 5. poſt Abb. ibi.

2 Et ſimiliter iſte accuſatus criminaliter accuſatione pendente non poteſt eſſe teſtis, nec in teſtem admittitur contra alium in cauſa criminali, c. fi. de teſt. & ibi Doct. & Spec. in tit. de teſte §. 1. verſ. item pendente, & ibi Ioan. And. & Bal. in add. quia ex pendentia huiuſmodi accuſationis aggrauatur opinio accuſati, vt non dicatur integri ſtatus, ſecundum Doct. prçcitatos.

SVMMARIVM.

1 *INFAMIS infamia iuris non poteſt accuſare.*

2 *Infamia iuris dicitur, quæ ſecundum leges ciuiles, vel ipſo iure, vel mediante ſententia, eſt.*

3 *Infamis infamia iuris, ac ex dãnatione publici iudicij accuſare non poteſt in criminibus exceptuatis.*

4 *Infamis infamia facti repellitur ab accuſando de iure canonico, non autem de iure ciuili.*

5 *Infamia facti dicitur, quando eſt leſa fama, ſeù æſtimatio alicuius propter factum ab eo cõmiſſum apud bonos, & graues viros.*

6 *Infamis eſt ipſo facto habens vnam vxorem, & vnam concubinam, & non admittitur ad accuſandum de publico crimine.*

7 *Infamis eſt, habens duas concubinas.*

8 *Concubinarius eſt infamis infamia facti, nec poteſt accuſare, etiam eum, qui ſuam concubinam cognouit, niſi eſſet eius patronus.*

9 *Subditus non poteſt accuſare ſuum ſuperiorem, & prçſertim quando ſuperior aduerſus eum opponat, quòd ſubditus iſte eſt criminoſus, vilis opinionis, & malæ famæ.*

10 *Familiares, ſerui, ac liberti non poſſunt accuſare dominos, & ſi accuſant puniuntur; quod limitatur pluribus modis.*

11 *Proceſſus factus ſuper accuſatione non valentis accuſare, valet ſi non fuit oppoſitum accuſationi.*

OPINIO XXVI.

1 ACCVSARE nõ poteſt infamis infamia iuris, & ſic ab accuſando omninò repellitur, l. qui accuſare ff. de accuſ. vbi Bar. & c. infames 6. q. 1. & idem Bar. in l. infames ff. de publi. iudic. Saly. & omnes legiſtæ communiter in l. criminis C. qui accuſare non poſſ. Ang. in tract. maleficiorũ in ver. ad quærelam Titij infraſcripti, ſuper verſ. accuſare non poteſt ille qui eſt infamis, nu. 23. Abb. nu. 7. & omnes Canoniſtæ communiter in *Cõis opin.* c. 1. de accuſat. & opinionem iſtam aiunt eſſe cõmunem tam legiſtarum, quàm canoniſtarum Moder. inibi, & Hier. Cucchalon in add. ad Ang. in tract. maleficiorum in loco præcitato.

2 Et illa dicitur infamia iuris (ne ignorentur termini præmiſſę communis) ſecundum Abb. in d. c. 1. quæ eſt ſecundum leges ciuiles, vel ipſo iure, prout ipſo iure quis infamis efficitur, vt l. 1. & ſeq. ff. de his qui notan. infa. vel mediante ſententia; vt habetur in l. infamem ff. de pub. iud. & in c. prohibetur 2. quæſt. 1. & in d. l. qui accuſare.

3 Et iſte infamis, ſeu potius infamis ex damnatione publici iudicij minimè poteſt in exceptis criminibus accuſare, vt per Glo. eleganter in l. qui iudicio ff. de accuſat. quam ſequitur Bar. ibi, & Berous in d. c. 1. nu. 43. vbi recitat communiter approbari, *Cõis opin.* quamuis regulariter inhabiles in criminibus exceptuatis admittantur ad accuſandum, l. famoſi ff. ad legem Iuliam maieſ. l. mulierem ff. de accuſat. & notat Spec. in tit. de accuſatore §. 1. circa fin.

4 Idemq̃ue obſeruari videmus in infame infamia facti, qui ab accuſando repellitur, ſecundũ Glo. Abb. nu. 7. & omnes Canoniſtas communiter in d. c. 1. *Cõis opin.* Goffre. in c. omnipotẽs Deus, de accuſat. & Spec. in d. §. 1. ſed opinio iſthæc procedit de iure canonico, & eſt cõmunis, vt per Moder. in d. c. 1. Cæterùm de iure ciuili huiuſmodi infamis infamia facti accuſare poteſt, & ab accuſatione ipſa nullo pacto repellitur; vt efficax teſtimonium eſt Bar. in d. l. qui accuſare, nu. 7. Abb. Marian. Soc. & Ioan. de Imol. in d. c. 1. & iſtam ſcribunt fore communem opinionem Berous *Cõis opin.* ibi nu. 44. & Hieronymus Cucchalon in add. ad Ang. de maleficiis in loco prçcitato.

5 Vnde aduerte, quòd iſta infamia facti dicitur, vbicunque eſt lęſa fama, ſeu æſtimatio alicuius propter factum ab eo commiſſum apud bonos, & graues viros; vt per Dyn. in c. infamibus de reg. iur. & Bar. in l. 1. de his qui not. infa.

6 Et concludit Bal. in l. neminem C. de inceſt. nupt. quòd habens vnam vxorem, & vnam concubinam eſt infamis ipſo facto; & non admittitur ad accuſandum de publico crimine.

7 Itidemq̃ue habens duas concubinas infamis

 apparet,

apparet, vt voluit Glo. ſecnndum eum in §. fi. in auth. quibus modis natu. effici. legi.

8 Imò iſte concubinarius accuſare non poteſt eum qui eius concubinam carnaliter cognouit; niſi eſſet eius patronus; ſecundum Bar. in l. ſi vxor in prin. ff. de adulter. & ibi Alex.

9 Necnon ſubditus accuſare nequit ſuum ſuperiorem, & eo præſertim caſu, quando ſuperior in accuſatione propoſita, vel proponenda aduerſus eum opponat, quòd ſubditus iſte reperitur criminoſus, vilis opinionis, & malæ famæ, vt voluit Abb. in c. nulli epiſcoporum, nu. 7. de accu-
Cõis ſat. vbi refert ità tenere Innoc. & communiter
opin. omnes Doct.

10 Idemque videmus in ſeruis, familiaribus, & libertis, qui nullo modo accuſare poſſunt eorũ patronum, ſeu dominum, l. pen. & fin. C. qui accuſ. non poſſ. & ita firmat Ang. in d. tract. maleficiorum in verſ. ad quærelam Titij, nu 27. & Gand. in tract. de maleficiis ſub rubrica, qui accuſare poſſunt, nu. 2. imò ſeruus, vel familiaris ipſe non ſolùm repellitur ab accuſando dominum, ſed etiam puniri debet, l. iniquum C. qui accuſ. non poſ. & c. fin. 3. q. vltima; ſed hoc vtiliter limitat, declaratque Fely. in quatuor caſibus non obtinere locum in d. c. nulli, qui tex. intelligitur, ac interpretatur in familiari criminoſo
Cõis procedere, ſecundum communem intellectum,
opin. de quo per Dec. in d. c. dilecti col. 4. de excep.

11 Sed ſi accuſatio facta eſſet à perſonis iſtis prohibitis parte non opponente, procederet quippè, & valeret proceſſus, ſecundum Doct. omnes in d. c. 1. Bar. & Alex. in l. 1. §. accuſationẽ ff. ad turpi. & ſolennem doctorem D. Follerium in pract. crim. in verſ. audiantur exceptiones proponendæ per eos, nu. 41. Ang. in d. verſ. ad quærelam
Cõis Titij, nu. 40. & iſta eſt communis, teſte Aret. in d.
opin. c. 1. & Hieronymo Chuccalon. in add. ad Ang. in d. verſ. ad quærelam Titij, ſub nu. 40.

SVMMARIVM.

1 *ACCVSATIO falſi, & cæterorum criminum regulariter durat vſquè ad viginti annos.*

2 *Inquiſitio formata ex officio iudicis tollitur viginti annis.*

OPINIO XXVII.

1 ACCVSATIO falſi, ac cæterorum criminum regulariter durat vſque ad viginti annorum curriculum, & ſpatium; & conſequẽter accuſatio, ſeu quærela in iſtis criminibus poteſt tolli præmemorato tẽpore; quo elapſo amplius de falſo cognoſci nequit, l. quærelã C. ad legem Cor. de falſ. vbi Glo. & oẽs Doct. hoc firmant, & Ang. Aret. in tract. maleficiorũ in verſ. falſario in quęſt. incip. quæro vſque ad quantum tempus, Gandinus in tract. 1
maleficiorum in tit. qui accuſare poſſunt, nu. 28. Paul. Caſt. cõſ. 184. vol. antiquo, & iſtam explanat magis communem opinionẽ fore Boer. Cõis
deciſ. 26. nu. 5. & ſeq. & ita extitiſſe iudicatum opin.
in camera imperiali planum facit Ioachimus in obſeruatione 35. centuria 4.

2 Idemque videmus in inquiſitione ex officio iudicis, quæ tollitur ſimpliciter viginti annis, ſecundum Bar. Saly. Raph. & omnes in d. l. quærelam, & Anchar. conſ. 90. vbi tenet, quòd ſublato iure quærelandi, ſublatum ſit etiam ius inquirẽ-
di, & iſtorum Doctorum opinionem demonſtrat Cõis
communem eſſe Iaſtredus deciſ. 486. Sed caſu opin.
quo tranſactis ipſis viginti annis, ageretur in caſibus præmiſsis, tam vigore accuſationis, quàm inquiſitionis antedictæ contra accuſatum, vel inquiſitum, & tunc vexatus, ac moleſtatus præſcriptionis exceptionem non opponeret, poſſet quippè iudex procedere in cauſa ad condemnationẽ, vt determinatum reperi in conſiſtorio imperiali, atteſtante Ioachimo in præallegata obſeruatione 35. antę finem.

SVMMARIVM.

1 *IVDAEVS abſolutus per pænitentiam poteſt tamen accuſari de crimine commiſſo ante baptiſmum, ſecundum vnam communem opinionem; & licèt altera contraria opinio ſimiliter communis appareat, nihilominus prima ſententia à lege noviter approbatur.*

OPINIO XXVIII.

1 ACCVSARI poteſt iudæus abſolutus per pænitentiã de crimine ante baptiſmum commiſſo; & ſic baptiſmus iſte nõ tollit accuſationem, & pęnam delicti, vt concedũt Glo. Hoſt. Innoc. Ant. Abb. & Pet. de Peruſio in c. gaudemus de diuor. Card. Alex. in c. deinde 26. diſt. & Domini. 25. diſt. 1. Abb. Marianus, & Aret. in c. de his ext. de accuſ. vbi Ioan. de Ana. & Berous,
nu. 15. aſſeuerat iſtorum opinionem magis com Cõis
munem eſſe, idemque fatetur Dec. cõſ. 130. Mar opin.
quardus in tract. de iudæis, & infidelibus in 3. par. cap. 5. nu. 1. & Fely. in c. teſtimoniũ, ſub nu. 31. de teſt. & atteſtationibus, & ibi diligentiſsimus D. Brunorus à ſole vir, & eruditus, & diſertus in add. & Additionator ad Thom. Ferrat. in cautela 24. ſub nu. 4. in litera A, & Dec. & Marcus Mantua in c. quæ in eccleſiarum, nu. 42. de
conſtit. vbi allegat communem iſtam, eamque Cõis
ſimiliter ab omnibus contrariis tuetur. In con- opin.
trariam verò partem, videlicèt, quòd iudęus per baptiſmum euitet accuſationem criminis per

ipſum

ipſum perpetrati, & quòd ipſi iudæo baptizato plenaria delictorum præteritorum remiſsio con ceſſa ſit, & quòd intelligatur facta remiſsio fori ſecularis, inclinauerũt Glo. in c. quod autẽ 32. q. 1. Cald. Ant. Ioan. de Imol. & Fely. in d. c. de his, & Ruin. conſ. 13. col. fin. vol. 5. vbi ſcribit, quòd in iudicis arbitrio reſidet eligere hanc vltimam ſententiam, & hoc idem concedunt Marcus Ant. Blancus in pract. crim. in cautelis pro reis defendendis, caut. 1. nu. 3. & ſeq. & Thomas Ferrat. in d. cautela 24. nu. 4. poſt medium, vbi
Cõis opin. nunciat, quòd ità tenent communiter Theologi, & in facti contingentia mediante patrocinio præſtito per Ruinum cuidam iudæo effecto chriſtiano poſt commiſſum magnũ furtum fuit obtemptum Paduæ. Et demũm iſtorum opiniones non abſque modico labore conatur reducere ad facilem conſonantiam, & concordiam Berous in d. c. de his, nu. 15. & 19. & Brunorus à ſole in add. Fely. in d. c. teſtimonium: ſed ipſe frœtus ſtabili fundamento verę fidei amplector primam opinionem tanquam magis piam, & canonicã ob rationes citatas, & aſsignatas per omnes Doct. præmemoratos: prout hoc idem nouiter mediante lege fuit ſtabilitum in catechiſmo ex decreto concilij Tridentini ad parochos, Pij Quinti iuſſu edito in tit. de baptiſmi ſacramento, ſub verſ. iam verò in baptiſmo non ſolùm peccata remittuntur fol. paruo 204. vbi determinat Catechiſmus peccata, & peccatorum pœnas per baptiſmum remitti, non autem pœnas illas condonari, quæ ciuilibus iudiciis perſoluenda forent.

SVMMARIVM.

1 *MAIOR viginti annis regulariter poteſt accuſare, quamuis ſit minor vigintiquinque.*

2 *Crimina probantur per teſtes, non autem per accuſatores.*

3 *Maior vigintiquinque annis poteſt in criminalibus teſtificari.*

4 *Argumentum de teſte ad accuſatorem valet; quod procedit affirmatiuè.*

OPINIO XXIX.

1 ACCVSARE regulariter poteſt maior viginti annis, quãtumuis ſit minor vigintiquinque; vt notat, & firmat Bar. poſt Gloſ. in l. 2. ff. de accuſa. quorũ ſen Cõis opin. tẽtiam innuit communẽ fore Abb. & Moder. in c. 1. de accuſat.

2 Vbi eam comprobant ſimiliter, hac ratione; quia qui poteſt in criminalibus teſtificari, multò facilius poteſt accuſare; maior enim habilitas in teſte, quàm in accuſatore requiritur. vt pote quia crimina per teſtes, non autem per accuſatores probantur, c. licèt heli de ſimonia, c. de cætero, & fin. de teſt.

3 Sed maior viginti quinque annis valet in criminalibus teſtificari, l. in teſtimonium cum ibi notatis. ergò & cætera.

4 Imò valet argumentum de teſte ad accuſatorem, argumento notatorum per Glo. & Bar. in l. qui iudicio ff. de accuſ. quod quippè procedit affirmatiuè hoc modo quis admittitur ad teſtificandum in criminalibus, ergò & ad accuſandum admittetur, c. teſtes 4. q. 3.

SVMMARIVM.

1 *ACTA curis non requirunt teſtes, quia abſque teſtibus habẽt publicam fidem, ex quo acta ipſa ſuſcipiunt authoritatem ex præſentia iudicis, non autem ex pręſentia tabellionis, & actuarij curię. Et inſertis apud acta, parte citatà pręſtatur plena fides etiam.*

2 *Donatio ſi inſinuetur non eſt neceſſaria teſtium ſubſcriptio.*

3 *Teſtes in actis extraiudicialibus de neceſſitate adhiberi debent.*

4 *Actis iudicij creditur ſine teſtibus, dummodò in illis dies appoſita ſit.*

5 *Acta iudicialia debent continere, vt valeant, & teneant, diem, locum, & menſem, in quo celebrantur.*

6 *Notarius actorum conficiens acta tenetur explicare à quibus perſonis fiant ipſa acta.*

7 *Acta ſcribi debent in iudicio ad inſtantiam Partium, & in illis inſeri tenetur ad cuius petitionem geſta ſunt, ne aliquo pretextu retractari queant.*

8 *Notarius actorum non poteſt committere alteri notario extraneo, vt acta tanquam eius ſubſtitutus ſcribat, niſi ſpecialis authoritas iudicis interueniat.*

9 *Acta inchoata per vnum notarium non poſſunt per alium perfici, & ad finem ſuum adduci, niſi primus notarius impeditus ex iuſta cauſa ſit.*

10 *Acta coram arbitro facta teſtes exigunt pro eorum firmitate, dummodò ipſe arbiter voluntarius ſit, non autem neceſſarius, quia acta facta coram arbitro neceſſario conceſſo à ſtatuto fidem faciunt abſque teſtibus, quemadmodum eſſent facta coram iudice ordinario.*

11 *Inſtrumentum mandati, & alij contractus non poſſunt fieri apud acta ſine teſtibus, ſecundum communem opinionem, licèt contrarium obſeruetur in practica, & infra ſub nu. 14.*

12 *Scriptura quęlibet facta coram iudice dicitur de actis.*

13 *Acta vocantur, quæ fiunt coram iudice.*

14 *Acta propriè dicuntur quę facta ſunt in iudicio.*

15 *Sententia diffinitiua dicitur de actis, ſeu proceſſu iudicij, & ſufficit, quòd ea ſcripta in actis ſit abſque teſtibus.*

16 *Clerici, vel monachi in ſacris exiſtentes poſſunt exercere officium tabellionatus, & ſcribere acta in cauſa hereticorum, cùm in ea non poſſint, niſi religioſi ſcribere acta.*

17 No-

17 *Notarius inquiſitionis licèt iurauerit in principio ſui officij fideliter exercere officium, tamen iterum tenetur iurare, dum aſſumitur in cauſa inquiſitionis.*

18 *Iudex tenetur examinare teſtes contra hæreticos corã duobus teſtibus religioſis, & non aliter, & coram eiſdem teſtibus actuarius tenetur etiam ſcribere eorum dicta.*

19 *Teſtium examinationi in omnibus cauſis arduis, vt res ſine ſuſpitione procedat, aliqui teſtes fide digni adhiberi debent.*

20 *Iudex tolerans teſtes examinari per eius actuarium in cauſis criminalibus, eo non audiente examine dam natur.*

21 *Negligentia omnia lędit.*

22 *Peccatum mortale eſt quando prætermittitur illud quod eſt de neceſſitate ſalutis, ſiue ſit actus, ſiue circunſtantia.*

23 *Negligentia in eo qui tenetur diligentiam præſtare inducit peccatum mortale.*

24 *Negligentia eſt eruditionis nouerca.*

25 *Iudex tenetur aßiſtere examinationi teſtium in cauſis criminalibus, nec ſpem collocare tenetur in repetitione ipſorum teſtium, cùm ſemper ſoleant ſe referre primæ eorum depoſitioni, ſiue ea vera, ſeu falſa ſit.*

26 *Negligens nemo eſſe debet in ſuo officio.*

27 *Negligentia iudicis committitur in non recipiendo libellum quærimoniarum, nec teſtes, nec in aduertendo quid ſcribatur apud acta, nec in prouidendo Reis inquiſitis, & miſerabilibus perſonis de aduocato, & procuratore, nec in curando reuoluere libros.*

28 *Iudex negligens, ſi ex negligentia ſua damnum inferat Partibus, tenetur illis illud reſarcire in foro conſcientiæ ſi fuerit in dolo, vel lata culpa.*

29 *Teſtes ſuper canonizatione alicuius ſancti examinandi, debent examinari ſecretò, & ſeparatim, cum ea diligentia, quæ ſolet in teſtibus adhiberi.*

30 *Teſtium examinatio fieri debet ſecretò, & non in pręſentia Partium.*

OPINIO XXX.

1 ACTA curiæ non requirunt aliquo modo teſtes ad eorum corroborationem: ſiquidẽ abſque teſtibus habẽt publicam fidem, ex quo acta ipſa ſuſcipiunt authoritatem ex pręſentia iudicis, non autem ex perſona tabellionis, & actuarij curiæ; vt per Bar. in l. emancipatione C. de fide inſtru. cum quo ſentiunt Doct. apoſtillantes ibi, & Bal. in l. geſta C. de re iud. Glo. in l. fi. C. de re iud. Bal. & Saly. in l. in donationibus C. de donat. Spec. de fide inſtru. §. reſtat verſ. ſed cum literis col. 9. Ang. in l. poſt mortem ff. de adop. Glo. Bal. Ant. de But. Abb. Imol. & alij in d. c. quoniã contra, & iſta eſt communis opinio, de qua teſtatur Lanfran. in repetit. c. quoniam contra, nu. 24. in rub. de probat. & Moder. inibi, & præſertim Mantua, nu. 40. & Berous ſub nu. 74. cum aliis ſeq. & Maranta in tract. de iudiciis in 6. par. principali ſuper 10. actu, nu. 51. *Cõis opin.*

2 Et mouentur Doct. præcitati ad ita dicendum per textum in l. in donationibus C. de donat. ſecũdum communem intellectum Bar. ibi, & aliorum, Gof. & Innoc. in c. poſt ceſsionem de proba. vbi ſi donatio inſinuetur, non eſt neceſſaria ſubſcriptio teſtium, cùm publica monumenta ſufficiant dicit textus. *Cõis opin.*

¶ Et acta ipſa ſunt tanti momenti, vt non ſolùm actis pręďictis, ſed etiam inſertis apud acta parte citata datur fides, ita Puteus deciſ. 28. in tit. de fide inſtrumentorum. Et ſic inſerto in ſententia creditur quoque, atque plena fides præſtatur, teſte Creſcen. deciſ. 134.

3 Et quamuis teſtes in actis curiarum non requirantur, vt ſuperius oſtendimus. tamẽ in actis extraiudicialibus teſtes omninò, & de neceſsitate debent adhiberi, ſecundum Glo. in l. fin. C. de re iudi. & in l. donationibus C. de dona. vbi Saly. profert magnum quippè verbum ità communiter ſeruari, & refert Dec. in d. c. quoniam contra, nu. 76. & ſeq. vbi diffusè iſtam materiam explicat. *Cõis opin.*

4 Secundò claudicat eadem communis opinio, vt credatur actis iudicij ſcriptis per actuarium ipſius iudicij, etiam ſine teſtium ſubſcriptione, dummodò in illis actibus dies contineatur, ſecundum Spec. in tit. de inſtrumen. editio. §. oſtenſo, verſ. & ſcias, & in §. reſtat videre, verſ. ſed cum literis in fin. §.

5 Imò acta ipſa iudiciali non ſolùm diem, ſed etiam locum, & menſem, & annum in quo celebrãtur continere debent, aliàs non valent modo aliquo, d. c. quoniam contra, & ibi notant Glo. & Doct. Glo. Bar. Bal. col. 2. & alij in l. 2. C. de eden. Innoc. in c. 1. in princ. de probat. Maranta in d. tract. iudiciorum in 6. par. principali in 10. actu de actorum editione, nu. 43. & Bal. in rub. de fide inſtru. col. 2. vbi ponit exemplum in tutelis, curis, & in decretis.

6 Imò ſcriba, acta conficiens, denique explicare tenetur, & debet etiam neceſſariò à quibus perſonis fiant ipſa acta, d. c. quoniam contra, & ibi omnes Canoniſtæ, & præſertim Berous, numero 220.

7 Et ratio aſsignatur iſthæc, quoniam acta ipſa ſcribi debent ad inſtantiam Partis, ita Dec. in d. c. quoniam contra, poſt Ang. conſ. 266. col. 1. & eſt Glo. not. in l. ſancimus C. ad Træbel. & habetur in l. peremptorium ff. de iudi. Et propterea iudex cautus ſemper debet facere, & curare, vt ſcribatur ad cuius petitionem actus iudicialis geritur, vt ſententia lata, aliaque geſta eſſe videantur ad Partis petitionem, neque poſsint aliquo prætextu retractari.

8 Tertiò coharctatur etiam communis prædicta, vt licèt authoritate iudicis faciãt fidem acta ſcripta per eius actuarium, iuxta notata in d. c. quoniam contra, non tamen actuarius ipſe alteri pænitus extraneo hoc committere poſſet, vt vo-

luit

luit Innoc. ibi. Et ratio eſt, nam ex quo iudex au thoritatem, induſtriam, & fidelitatem antedicti tabellionis elegit, non videtur ei committere, quòd habeat nudum, & induſtrioſum officium, vt illud aliis committat, niſi ſpecialis iudicis authoritas interueniat, vt in c.fin.§.is autem de offi.deleg.& Doct.in d.c.quoniam contra.

9 Vnde acta per vnum notarium inchoata per alium nullatenus perfici debent, niſi primus ipſe notarius impeditus quippè ſit, l. 1. & ibi Bald. & omnes alij C.de ſportul.Bar.in l.1.ff.de offi. cõſul.Ang.in §.hinc nobis col. 2. in auth. de hæred. & falci. Lanfran. in d. c. quoniam contra in verſ. ſententia col.12.& ibi etiam Dec. nu. 52. Rom. conſ. 281. in re præſenti, nu. 6. & Maranta in d. tract.de iudiciis in 6.par.principali in 10.actu de actorum editione,nu.14.

10 Quartò limitatur quoque,communis præmemorata,quòd licèt acta coram iudice, teſtes non requirant, tamen acta coram arbitro facta abſq; dubio aliquo teſtes exigerent, Alex. conſ. 13. ex his quæ in themate narrata ſunt,ſub nu.8.vol. 1. & Soc. in tract. fallentiarum reg. 5. & vide Ang. conſ.198.

¶ Cæterùm aduerte, quòd iſta opinio procedi poſſet in arbitris voluntariis, non autem in arbitris neceſſariis electis à ſtatuto habentibus ordinariam iuriſdictionem,nam tunc acta facta coram eis probarent nempè ſine appoſitione teſtium, cùm nulla admodum foret differentia inter iudices ordinarios, & ipſos arbitros à ſtatuto electos, & uocatos, & acta tunc coram arbitris neceſſariis facta ſine teſtibus fidem facerent, quemadmodum, acta facta coram iudice ordinario,ſecundum Marcum Ant. Blãcum in tract. de compromiſsis in quæſt. 8. de ordine procedendi, & decidẽdi,ſub nu.24 & Barbatium in d.c. quoniam contra,nn.24.& ſeq.vbi Abb.& Augu.Ber. ſub nu.69. patefacit iſtam eſſe cõmunem opinionem, & ita obſeruatur quotidie in regno abſque ſcrupulo aliquo in actis factis coram arbitris à regia pragmatica vocatis. *Cõis opin.*

11 Quintò interpretatur quoque prælibata cõmunis, quòd ſi ſcriptura facta in iudicio foret propriè de actis, non requireret vtique tunc teſtes de neceſsitate, niſi extaret conſuetudo in cõtrarium:ſed ſi eſſet propriè contractus,vt inſtrumentum mandati factum apud acta, & in hoc quippè caſu requireret teſtes, vt per Bal.in rub. C.de fide inſtr.col.2.& per Innoc.in c.poſt ceſsionem in glo.1.de probatio.& in c. cùm in iure peritus de offi.deleg. Ant. & Abb. in d.c.quoniam contra,& Ruin.conſ.126.ſuper dubio, ſub nu. 3. vol. 4. vbi ita conſuluit, & in medium referauit iſtam eſſe magis communem opinionem, & Ioã. Bapt.Ferretus etiam conſ.221.delegatio,& ſub delegatio,ſub nu.2.& ſeq.vol.1.ſed ego in tribunalibus maioribus, atque minoribus regni ſemper uidi obſeruari opinionem contrariam Aret. in d. c.quoniam contra,& ſic fieri penes acta curiarũ inſtrumenta mandati ſine teſtibus, & alios contractus etiam emptionis,& venditionis,locationis,& cuiuſcunque alterius generis. *Cõis opin.*

12 Et non dubito hoc de iure ſubſiſtere poſſe, nã qualibet ſcriptura facta coram iudice dicitur de actis,ità Bar.in prin.& Bal. col. 2. in l.illud C. de ſacroſan.eccle.

13 Imò etiam omnia,quæ fiunt coram iudice dicuntur,& nuncupantur acta, d. c. quoniam contra, & Card. in c. ſæpè §. & quia in 8. quæſt. de verb.ſigni.

14 Necnon etiam acta propriè dicuntur,quæ facta,celebrataque ſunt in iudicio,l.acta de re iud. & Alex.in l.1.in prin.ff.de ver.oblig.

¶ Vnde ex his concludo contra Bal. & ſequaces, omnes quippè contractus poſſe fieri apud acta curiæ ſine teſtibus,vtpote quia tunc acta ipſa, & conſequenter contractus celebrati coram iudice,& tabellione in iudicio, & ſcripta in libro ordinario curiarum, in quo ſoleant ſcribi alia acta, ſine teſtibus inducunt pleniſsimam fidem, ſiquidem acta iudicij propriè dicuntur omnes ſcripturæ notarij actorum factæ de commiſsione iudicis,Bal. in auth. quæ ſupplicatio col. 1. C.de preci.impe.offe.& ita in facti contingentia iudicauit Rota Romana, atteſtante conſummatiſsimo D.Quintiliano Mandoſio in add. Lapi in allegat.81.nõ valuit actus factus,ſub litera E, quòd mandatum celebratum, ſcriptumque in partibus penes acta præſente, & mandante iudice ſine teſtium interuentu valeat,& teneat,& pleniſſimam fidem inducat,& iſta eſt veritas, vt oſtendit in terminis Dec. in d. c. quoniam contra, nu. 77.& ſeq. & ita obſeruatur vbique de communi antiquiſsimo ſtylo curiarum omnium.

¶ Et quamuis aliqui curioſi Doct. & præſertim Glo. & Abb. in d. c. quoniam contra in medium expoſuerint cautius fore in omnibus actibus præiudicialibus,quæ de ſui natura in iudiciis exercentur, & potiſsimum alicuius momenti teſtes apponere,& præſertim in appellationum interpoſitionibus, in mandatis, & prolationibus ſententiarum, tamen iſta eſſet nimia ſcrupuloſitas dubitandi de geſtis coram iudice, & in iudicio,eo præſente,& authorizante, & de ſcripturis, quæ,vt Margaritæ præencioſiſsimæ conſeruari conſueuerint in archiuiis publicis, vt illa acta teſtes exigerent.vnde tutius eſſet iudicio meo, vt Partes ſuſpicantes de aliquo præiudicio quomodolibet oriendo ſumerent copiam authenticam de actibus prædictis præiudicialibus, & eam penes ſe retinerent,& conſeruarent.

15 Retenta itaque opinione iſta vti veriſsima, concludo in publicatione ſententiæ,conſtitutione procuratoris apud acta, & in appellatione à ſententia ſtandum eſſe actis ſine teſtibus. cùm ſententia diffinitiuà dicatur de actis, ſeu proceſſu iudicij,& ſufficit,quòd ea ſcripta ſit in actis ſine teſtibus,ſecundum Ioan.And.Abb.& Aret.in d.c.quoniam cõtra,Cyn.Bal.Paul. Caſtr. & alios in l.

in l.2.C. vt lite pen. Alex. & cæteros omnes in l. *Cōis opin.* actorum ff. de re iud. & iſta eſt communis opinio, teſte Decio in d.c. quoniam contra, & Auguſtino Beroio, nu. 56. cum aliis ſeq. poſt Bar. in l. in fraudem §. neque ff. de iure fiſ. & in l.2. in fi. C. de edẽ.

16 Sextò fallit hæc eadem communis non obtinere locum in cauſa hęreſis, in qua fauore fidei chriſtianæ, & religionis, & in odium hęreticorum acta debent neceſſariò ſcribi à notario, qui eſſet clericus, uel monachus, c. vt officium §. uerum q̄a in finalibus uerbis, iuncta Glo. in uer. canonis de hæreti. in 6. & notat cum aliis congeſtis per eum Nic. Arela. in tract. de hęreticis in 37. notabili.

17 Qui quidem notarius inquiſitionis, etiam, ꝙ iurauerit in principio officij fideliter illud exercere, tenetur quoque iterùm iurare, dum aſſumitur in cauſa inquiſitionis, textus eſt in clemen. 1. §. porrò, & ibi Glo. de hæreti. & Nic. Arelatanus in d. tract. de hæreticis in 36. notabili, nu. 2. cum aliis aggregatis ibi per eum.

18 Et in ipſa cauſa hæreſis finaliter de forma eſſentiali ſunt examinandi teſtes coram duobus teſtibus religioſis, d.c. vt officium §. verum quia, & notat Gundiſſaluus de Villadiego in tract. contra hæreticam prauitatem quæſt. 13. nu. 18. vbi firmat etiam per textum in d. §. uerũ quia, quòd non ſolùm examinationi teſtium contra hæreticos duę perſonę religioſę adhiberi deberent, ſed etiam in conſcribendo eorundem depoſitiones interuenire tenerentur illimet duo religioſi. & ſic habes caſum in quo, licèt cum iudice adſit tabellio, tamen iudex debet examinare teſtes coram duobus teſtibus religioſis, & coram eiſdem teſtibus tenetur actuarius ſcribere eorum dicta.

19 Et hoc eatenus procedit, & amplificatur, vt iſta practica examinandi teſtes obſeruari deberet etiam, vt res ſine ſuſpitione aliqua procederet, in omnibus factis arduis, ſecundum Abb. in c. cauſam de teſtib. & Gundiſſaluum de Villadiego in d. tract. cõtra hæreticam prauitatem quęſt. 13. ſub nu. 17.

¶ Et hinc vtiliter proferebat non ab re Bal. in l. nullam col. 2. C. de teſtib. Nic. Ma. ſolitum aſſeuerare, quòd in omnibus cauſis arduis teſtes deponere deberent, honeſtis perſonis, & fide dignis præſentibus. nam laudabilis uigilantia quippè eſt iudicum, & examinatorum, & optimum nempè conſilium, quòd teſtes in ipſis negociis arduis examinentur coram aliquibus teſtibus idoneis, honeſtis, & in dignitate conſtitutis, qui iurarent non reuelare teſtium depoſitiones, donec fuerit publicatum, vt hoc ſecretũ quippè ſit Partibus, ac etiam aduocatis, & procuratoribus, ne examinator etiam ſuſpectus ſit partibus, vt per Glo. & Bar. in l. cuſtodias ff. de publi. iudi. & per eundem in l. ſi poſtulauerit §. quæſtioni ff. de adult. & per Paul. Caſtr. in l. legis virtus ff. de legi.

20 Sed hodie in hac pęnitus calamitoſa tempeſtate noſtra plena ſentibus, & ſpinis, in qua non ſolùm in negociis arduis, in quibus de ſtatu hominis, & eius uita, & honore agitur, non examinantur teſtes coram teſtibus idoneis, uerùm etiã ad informationem, inſtructionemq́ue curiarum teſtes ſępiſsimè examinantur per earum actuarios, nullo nimirùm modo in ſuis depoſitionibus interuenientibus iudicibus. vnde ſilentio præter eundum non arbitror, cæterùm multorum ſaluti ſi referatur fore proficuũ, quòd ſumma negligẽtia hodie diſcernitur in aliquibus iudicibus in enunciatione boni operis, & ſic in examinandis teſtibus in cauſis grauibus, dum ſæpenumerò tolerant, vt examinentur teſtes in cauſis grauiſsimis per ſuos tantummodò actuarios, ob quod equidem euenit illud quod non licet homini loqui.

21 Vnde nemini debet mirum uideri ſi negligentia omnia lædit §. ſed & pigritię collat. 6. auth. de quæſto. & l. pen. C. de collatio.

22 Et potiſsimùm quando prætermitteretur illud quod eſſet de neceſsitate ſalutis, & tunc, ſine ſit actus, ſiue ſit circunſtantia, ſemper erit peccatum mortale, præcipueq́ue ſi illa negligentia ſit ex aliqua ſcintilla craſſa, vel ſupina.

23 Meritò itaque negligentia in eo qui tenetur diligentiam præſtare inducit peccatum mortale, ita Mari. Soc. conſ. 11. proſequendo col. 2. vol. 1. & Grauet. conſ. 132. nu. 4.

24 Quia negligentia eſt eruditionis nouerca, vt in c. nihil 83. diſt. & notat, & firmat Card. in clemen. 2. §. 1. de ſepul. & Spec. de aduo. verſ. 9. ver. item cautus.

25 Et hinc admonitos eſſe volo iudices omnes, vt vigilãtiſsimos ſe oſtendant in examinandis teſtibus in negociis grauibus, nec in ſe ipſis ſpes, rationeſq́ue collocatas habere velint, expectantes repetitiones ipſorum teſtium coram eis faciendas congruo loco, & tempore; ſiquidem tunc teſtes, etiam, quòd tabellio aliter ſcripſerit, quàm ipſi depoſuerint ad euitandum aliqua diſcrimina vitæ, & metu, & vi potius adducti, quàm veritate expeditiſsimè ſe primæ eorũ depoſitionibus referunt in omnibus, & per omnia, & ego tanquã expertus loquor uidiſſe hiſce oculis quamplures depoſitiones ex propria ceruice tabellionum ſcriptas, & poſtmodum inuitis quippè dentibus confirmatas à teſtibus tempore repetitionis factæ, potius lugendas, quàm referendas.

26 Et tanto magis, quòd nemo debet eſſe negligens in ſuo officio, l. ſi duas §. nemine ff. de exc. tut. l. cum plures §. nimium ff. de admi. tuto. & l. Diuus Marcus in fin. ff. de offi. præſid.

27 Et aduerte, quòd negligentia iudicis committitur in non recipiendo libellum quærimoniarũ, nec teſtes, nec in aduertẽdo quid ſcribatur apud acta, nec in prouidendo Reis inquiſitis, & miſerabilibus perſonis de aduocato, nec in curando reuoluere libros, & de illis excutere puluerem, & facit ipſum teneri, l. mancipia, & ibi Bal. C. de ſer. fugi. & ĩ l. ſi qñ, col. 1. C. de teſtib. & Ioã. Tabiẽſis in ſumma tabiena in verbo iudex §. 21. in 2. par.

Et ſic

28 Et ſic iudex negligens, ſi ex negligentia ſua damnum aliquod illatũ ſit Partibus, tenetur ad reſtitutionem, & ad illud reſarciendum, ſecundũ Glo. in uer. negligentia, Abb. & alios omnes, tam antiquos, quàm Modernos communiter in d. c. quoniam contra & Tabienſem in d. ſumma tabiena in uer. iudex §. 20. vbi concedit iſtam communem ueram eſſe, & locum obtinere in foro animæ, ſi iudex fuerit in dolo, vel lata culpa. *Cõis opin.*

29 Sed vt ad rem noſtram ueluti longo poſtliminio redeam, cohar̄ctatur etiam ſeptimò antedicta communis, ubicunque examinarentur teſtes ſuper canonizatione alicuius Sancti, c. venerabili de teſtib. nam deberent tunc examinari ſecundum eſſentialem formam traditam per Papam ibi, ſcilicet ſecretò, & ſigillatim, ac ſeparatim, cũ ea quippè diligentia, quæ ſolet, conſueuitque in teſtibus adhiberi.

30 Et hoc iuſtificatur, ea nimirum ratione, nam examinatio teſtium fieri debet ſecretò, & non in præſentia partium, vt habetur per Glo. in l. minimè, & ibi per Paul. Caſt. & alios omnes ff. de legi. & per Spec. in tit. de teſte in §. id tractandũ col. 5. & p Glo. in l. laudabile C. de aduoc. diuer. iud.

SVMMARIVM.

1 *ACTVS factus contra iuramentum tenet tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus, licèt contrafaciens ſit periurus. Et ponitur exemplum in promittente alicui de non vendendo rem ſuam alteri, etiam cum iuramento, quòd pactum hoc tunc licèt iuramento roboratum ſit, tamen non poſſet impedire venditionem, & dominij translationem.*

OPINIO XXXI.

1 ACTVS geſtus in temporalibus contra iuramentum valet, & tenet, licèt gerẽs, & contrafaciens periurus ſit, ſecundum Innoc. Hoſt. Ioã. And. Abb. ſub nu. 17. & ſeq. Ioã. de Imol. & alios omnes communiter in c. dilecti de præben. & Ioan. de Imol. in repe. c. cùm contingat in 9. membro, uerſ. ſed circa iſtud de iureiur. & Old. cõſ. 127. viſo inſtrumẽto pacti initi, ſub nu. 2. vbi tradit exemplum congruum huiuſcemodi communis ſententiæ in promittente alicui de non uendendo rem ſuam alteri, etiam cũ iuramento, quòd pactum hoc tunc, licèt iuramẽto roboratum ſit, nihilominus impedire non poſſet venditionem, & dominij tranſlationem. & ſic iſtorum opinio communis eſt, quę ſecũdum Ioã. And. in d. c. dilecto procedit quoque in ſpiritualibus, c. ſicut ex literis de ſponſ. ſaltem ſi illa non ſint merè ſpiritualia, vt voluit Ioan. de Imol. in d. c. dilecto, & in d. c. cùm contingat in 9. membro. *Cõis opin.*

SVMMARIVM

1 *ACTA facta in iudicio ſummario, ſiue iuramentum ibidem præſtitum, ſiue ſententia lata, ſiue vbi articulus incidens ſummariè dominij, vel poſſeſſionis ventilatur non obſtant in iudicio ordinario.*

2 *Teſtes examinati in iudicio ſummario non probant in iudicio ordinario.*

3 *Acta in vno iudicio ſummario probarent inter eaſdem perſonas in alio iudicio ſummario.*

OPINIO XXXII.

1 ACTA facta in iudicio ſummario, ſiue iuramentum ibidem præſtitum, ſiue ſententia lata, ſeù ubi articulus incidẽs ſummariè, uerbi gratia dominij, uel poſſeſſionis uentilatur nõ obſtant in iudicio ordinario, ſecundum Bar. in l. ſi iudex in fin. ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. & in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de ver. oblig. vbi hoc idem firmant Iaſ. Ripa, & omnes Scriben. vnanimiter, & concorditer, Corn. quoq; cõſ. 126. nu. 2. uol. 4. per tex. in l. à Diuo Pio §. ſi ſuper rebus ff. de re iud. & in l. ſed ſi ante ff. de except. & iſta eſt communis opinio, vt per Moder. in d. §. duo fratres. *Cõis opin.*

2 Et ratio uidetur iſta: quia teſtes examinati in iudicio ſummario non probant in iudicio ordinario, text. & Doct. in c. veniens de teſt. Bar. in l. ſæpè in fin. ff. de re iud. Bal. & Doct. in l. 2. C. de edẽ.

3 Tamen nota, quòd acta in vno iudicio ſummario probarent vtique inter eaſdem perſonas in alio iudicio ſummario, ſecundum Corn. in præcitato conſ. 126. nu. 3. & Moder. in d. c. ueniens, & in d. §. duo fratres.

SVMMARIVM.

1 *ADVLTERI puniri debent pęna mortis naturalis, & vltimi ſupplicij de iure diuino, & ciuili, & de iure regni.*

2 *Adulteræ ſi hodie lapidarentur, vt lapidabantur in lege moſaicha tela, & camiſæ, ſeu interulæ uirorum caro prętio uenderentur, propter paucitatem mulierum.*

3 *Adulterium eſt grauiſſimum delictum.*

4 *Adulterium eſt crimen læſę maieſtatis proximum, & eſt furto longè grauius, quod declaratur infra.*

5 *Conatus in adulterio, & raptu an puniatur.*

6 *Adultera de iure authenticorum verberari debet, & poſtmodum in monaſterium detrudi. de iure uerò regni punitur conſiſcationis bonorum pęna niſi ex matrimonio violato, ſeu alio filios habeat ac traditur uiro ſuo, vt truncare ei naſum debeat. ſed ſi vir hoc agere nolit publicè flagellanda venit. & lex iſthæc regni eſt ſimilis legi aliàs conditę per Seleucum Locrenſium principem, qui ſtatuerat legem, vt quicunque adulteraretur vtroque oculo priuaretur.*

6 Sed iure authenticorum mutata extitit in aliã mitiorẽ, videlicet, vt adultera uerberari debeat, & poſtmodũ in monaſteriũ detrudi, iuxta auth. ſed hodie C. de adulter. & not. Placentinus in tractã. de accuſa. tit. 3. nu. 14. conſtitutione autẽ regni præcitata, legum aſperitate, punitur adultera confiſcationis bonorũ pęna, niſi ex matrimonio uiolato, ſeu alio filios habeat, traditurque uiro ſuo, vt truncare ei naſum debeat, atque poſsit: verùm ſi uir hoc agere nolit publicè flagellanda uenit, & ſic in iudicio, probato adulterio conceditur, marito vindicta prædicta trũcationis naſi.

¶ Et antedicta conſtitutio legũ aſperitate uidetur ſimilis legi aliàs conditæ, & promulgatæ per Seleucũ Locrenſium principem, qui teſte Valerio lib. 6. cap. 7. ſtatuerat legẽ, vt quicunq; adulteraretur, vtroq; oculo priuaretur. accidit autem unicũ filiũ ſuum adulterari: ob quod equidẽ ipſe Seleucus iuſsit legẽ in eũ adimpleri, ſed multitudo populi hoc exequi pęnitus renuebat: quo uiſo dixit, ex quo tãtùm inſtatis pro filio meo, ſic fiet: nam mihi alter oculus, & illi alter eruetur: vt ſaltem ſic lex mea impleatur; quod & ita executioni demandatum extitit.

¶ Imò ipſa conſtitutio, ſeu imperator ibi ſumpſit exemplum à legibus, ſeu moribus Cumæorũ, vt refert Plutarcus in problemat. quia apud Cumæos ipſos mulieres in adulterio depræhenſę, tali uerecunda pęna affligebantur: eas etiam aſino inſidentes, nudas per urbem trahẽres, vt etiã adnotuit Alciat. Parerg. lib. 11. cap. 47. qđ apud nos obſeruatur ſolùmodò in mulieribus, q̃ pluribus maritis eodem tẽpore inuentæ ſunt nupſiſſe.

¶ Nam adulterij pęna iã pro nihilo habetur, & de ea iudices ridere ſolent, vt cõmemorat Soc. Iunior conſ. 34. nu. 8. vol. 2. & Paul. de Caſt. conſ. 277. in cauſa incarceratorũ, ſub nu. 3. uol. 2. Sed Martialis in quodã ſuo epigrammate ad maritũ in tertio libro promulgauit quodammodò ſentẽtiam ſuã contra pręlibatam regni conſtitutionẽ legũ aſperitate, aſſerendo ibi, quòd dum abſciderat maritus nares męcho, oportuiſſe determinat potius abſcidere mentulam, qua peccauerat. inquit itaque inibi.

Quis tibi perſuaſit nares abſcindere męcho?
Non hac peccatum eſt parte marite tibi.
Stulte quid egiſti? nihil hic tua perdidit vxor,
Cùm ſit ſalua tibi mentula Deiphobi.

Epigrammaton. Martialis ad maritum

Chi t'hà moſſo à tagliar, marito, il naſo
Al tuo Berton, che con quel membro fatto
Vergogna non t'haueа, ne verun danno?
Folle, ch'hai fatto? che tua moglie quinci
Perdita alcuna non riceue: poi
Che del Ruffiano il battiſteo le reſta.

7 Si verò in actu ipſo adulterij maritus reperit vxorẽ cũ adultero, ambos ſine mora protacta poteſt impunè occidere, conſtitutione regni, exordiente ſi maritus vxorẽ. & hoc non ab re conſtitutum extitit.

8 Nam tam ægrè fert maritus adulterium ipſum, vt moleſtius id patiatur, quàm ꝓprij filij mortẽ, l. codicillis §. matre ff. de lega. 2. & notat Ozerius in §. eſt autẽ, ſub nu. 5. inſtit. de hęred. inſtit. & libẽtius etiã, atteſtãte Hieronymo in amos cap. 7. audiat vxorẽ ſuã interfici, quàm pollui. Et licèt vnus ex adulteris depręhenſus in adulterio aufugeret, tũc nihilominus marit⁹ poſſet occidere aliũ, q non aufugit, textus eſt ĩ l. adulter in prĩ. & in l. nihil intereſt ff. ad legem Iuliam de adult.

9 Et quẽadmodum patri, ſeu marito permittitur adulteros ſuæ uxoris, & filiæ impunè occidere, ita hoc ampliatur etiã, vt pater, uel maritus adulteros ipſos occidere, & trucidare impunè ſimiliter poſsit conuocatis amicis, & familiaribus ſuis, ſecundũ Iaſ. in l. 1. §. fi. nu. 5. ff. de oper. noui uuncia. Fely. in c. 1. ext. de præſcri. nu. 5. & in c. fi. §. is autẽ col. 2. ext. de offi. deleg. Marſ. ſing. 175. cõceſſo uno, Pan. Caſt. in l. raptores C. de epiſc. & cler. Tyraq. in tract. de retract. §. 26. glo. 1. nu. 68. & ſeq. Soc. Iun. conſ. 34. in cauſa nobilis uiri, nu. 12. cũ aliis ſeq. uol. 2. & Alex. in l. ſi plagiſ, nu. 20. ff. de uer. oblig. ubi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

10 Sed aduerte, ꝙ quãuis marito, & patri liceat impunè occidere adulteros etiã conuocatis amicis, tãidẽ maritus ſeu pater non poſſet alteri cõmittere, vt filiam, ſeu uxorẽ adulterã occideret, vt firmat Bar. in l. non ſolùm §. ſi mandato meo col. 2. ff. de iureiur. Bal. in l. accuſationibus C. qđ met. cau. Saly. in l. Gracchus C. ad leg. Iuliã de adult. & Rolan. à Valle cũ aliis congeſtis per eum conſ. 34. ſcio etenim apud legum uertices, nu. 19. cũ aliis ſeq. uol. 2. ubi ita conſuluit, & in medium reſerauit iſtam eſſe communem ſententiam. Cõis opin.

11 Quòd equidẽ non procederet in filio, cui nempè pater committere poſſet, vt adulteros occideret, ſecundũ Bar. in d. l. non ſolũ §. ſi mãdato meo, Saly. in d. l. Gracchus, Fely. in c. ſi uerò de ſent. ex cõ. Diaz. in regula 534. pater, Hyppolitus Rimin. in l. vt uim, nu. 384. & Rolã. à Valle in d. conſ. 34. ſub nu. 11. & 27. & ſeq. cũ aliis quàmplurimis aggregatis p Couarruuias in epit. ĩ 2. par. cap. 7. §. 7. vbi admonet iſtã opinionẽ cõem eſſe, licèt ab ea ibi aliquib⁹ artificioſis argumẽtis malè recedat. Cõis opin.

12 Sed iſthæc opinio cõis tanquã uerißima fulcitur optima hac quidẽ rõne, nam pater, & filius eadẽ perſona cenſentur, & eſſe reputantur, l. fi. C. de impub. & aliis ſubſtitutionibus, & c. contradicimus in fi 35. q. 3. & notat. Spec. in tit. de feudis §. 2. nu. 14. Marſ. in ſing. 160. pater, & filius, & Pariſ. conſ. 84 nu. 47. uol. 1. & eſt textus etiam expreſſus in l. cùm ſcimus in fi. C. de agric. & cenſi. lib. 11. quem aſſeruit aureum Bald. conſilio 234. colum. 1. uol. 1. & hanc rationem ad deciſionem præſentis quæſtionis plurimum extollit Rolan. à Valle in dicto conſ. 34. nu. 27. & ſeq.

13 Et adeò hoc uerum eſt, quòd pater, & filius una, eademque perſona cenſentur, ſtante, quòd pro una tantùm perſona ſoluunt, & ſolue-

re tenentur tributū vnicuiq; perſonæ impoſitū, ſecundū Bar. in l. 1. §. domini il 2. ff. ad Sillanianū, Iaſ. in l. filius paciſcendo col. 1. C. de pact. Bal. in l. etiam col. pen. C. de exec. rei iud. & Grauet. cōſ. 349. nu. 49. & Nicolaū Feſtaſium in tract. de æſti mo, & collectis in 1. par. in prin. nu. 62. cum aliis ſeq. vbi aſsignat rationem, & ampliat hoc procedere etiam in filio emancipato.

14 Comprobatur etiā ſecundò eadem cōmunis, quòd licèt pater authoritate propria trucidare queat adulteros lege permittente ex priuilegio ab eadē lege ſibi elargito; tamen vbicunq; induſtria perſonæ electa foret, filius tunc pro patre deſeruire poſſet abſq; dubio aliquo, ſecundū Lud. Rom. in l. 1. ff. de in ius vocan. allegantē textum in l. ſciendum §. legati ff. de leg. quem refert, & ſequitur Marſili. ſing. 160.

15 Tertiò cōprobatur quoq; prælibata cōmunis opinio ex eo, quòd pater, & filius cenſentur copulati iure, nexuque diuino, ita Bal. in l. cùm in adoptiuis col. 2. C. de adop.

16 Et ideò pater ipſe de alio plus confidere non debet, quàm de filio, & verſa vice filius de alio cōfidere plus non debet, quàm de patre, l. quidam cū filium ff. de hæred. inſti. & tradit Iaſ. in l. 1. col. fin. C. de collat.

17 Vnde cum filius non ſit homo integer, ſed potius pars corporis patris, d. l. cùm ſcimus circa prin. & notat Frāciſ. Aret. in l. quod dicitur col. 1. ff. de uer. oblig. Mar. Soc. conſ. 31. proſequendo vol. 1. & conſ. 252. viſis, nu. 13. vol. 2.

18 Et cùm nomen pater non tantū naturæ nomē appareat, ſed etiā religionis, obedientię, & reuerētię, atteſtāte Silueſtro Aldobrā. in proœmio inſti.

19 Non mirandū ergò erit, ſi per patrem demandari poſsit filio vindicta occidendi adulteros. & eo magis, cùm teſte Cicerone in orat. ſua pro Roſcio Amerino filius pro patre mori deberet, ſi res poſtularet, iura diuina, atque humana cogebant.

20 Illuſtratur ſimiliter præmemorata cōmunis, ſtante, quòd pater dicitur ſuperior, cui tenetur filius obedire, l. 2. ff. de iuſti. & iure.

21 Intantùm, quòd eius iuſſus excuſaret quippè filiū à periurio, Alex. in l. ſi. ff. qui ſatiſd. cog. & Feder. de Senis conſ. 191. quæſt. talis eſt, electus.

22 Et φ filius excuſetur ex præcepto patris eſt textus in l. fur. §. qui iuſſu ff. de his qui not. infa. per quem ità firmat Spec. in tit. de feudis in §. 2. ſub nu. 29.

23 Et licèt patris iuſsis, honeſtis quidē omninò obſequendū ſit, tū in turpibus, & pænitus iniquis iuſsis iniunctis per patrē filio parendū nō eſt modo aliquo, teſte Aulo Gellio lib. 2. cap. 7. vbi ponit diſtinctè caſus, in quibus obſequendū ſit patri per filiū, & in quibus non ſit parendum.

24 Poſtremò ſubſtinetur itidē cōmunis prædicta ex doctrina Innoc. in c. cū locum in prin. extra de ſpon. cōcludentis ibi, φ ſi violentia corporalis inferetur patri, & filius tunc egiſſet ad tutelā, defenſionemq; ſui patris, vt illū liberaret, diceretur, ac pſumeretur ille actus eo quippè caſu geſtus per metū, perinde ac ſi violentia ipſa eidem filio illata extitiſſet. alios uerò caſus in quibus pater, & filius pro vna perſona habeantur, & reputentur ponit Iaſ. in l. ſciendum, nu. 26. cū duobus aliis ſeq. ff. qui ſatiſd. cogan.

25 Sed aduerte, φ licèt adulter, ac vxor, ſeu filia deprehenſę in adulterio occidi à ſtatutis, & legibus cōcedatur, nihilominus hoc agendo, etiā lege permittēte, ſemper incurrerēt peccatū mortale, ſecundū Glo. i c. inter hæc 33. q. 2. Pet. de Palu. & Thom. in 4. ſententiarū diſt. 37. & S. Antoninū archiepiſ. Florē. in ſua ſumma in 1. par. tit. 7. cap. 8. de homicidio col. 7. uerſ. ſed qritur vtrū liceat marito, Doct. cōiter in l. vt vim ff. de iuſt. & iur. & alios ferè innumeros aggregatos in tract. meo de peccato in primo conſcientiæ caſu, vbi huic opinioni frequētioribus notis approbatæ tale lumē attuli ex propria officina, vt maius nullatenus deſiderari queat. eidēque cōi ſentētiæ accedūt etiā S. Dionyſius Cartuſianus in ſua ſumma fidei orthodoxę tomo 2. arti. 178. ſub §. 2. & S. Auguſt. in lib. 1. de libero arbitrio, ubi firmat, φ lex iſta, quę regēdis ciuitatibus ferē multa concedit, atq; impunita relinquit, q̃ per diuinā prouidentiam vindicantur, & hoc idē concedunt Abb. & Præpo. in c. veniēs il 2. de ſpon. Faber in l. Graccus C. de adul. Abb. Ana. & Fely. in c. interfeciſti de homic. Alex. col. 1. Iaſ. col. 1. & Ripa i l. ſi plagij ff. de uer. obli. Pet. à Plaza in epito. cauſarū crimi. lib. 1. cap. 36. nu. 12. & 18. Iaſ. nu. 22. & Oroſci. col. 1. in d. l. vt vim, & Couarruuias in epito. de matrimonio in 2. par. cap. 7. §. 7. nu. 8. & ſeq. ubi ſtrenuè tuetur opinionem iſtam, & eam communem uocat. Cōis opin.

26 Sed aduerte, φ qñ maritus receperit mulierē adulterā, & eā reconciliauerit, non poſſet vtique eam amplius accuſare, vt concedit Afflict. in conſtit. qui poteſt crimen lib. 2. & Roſarium Buſti, in ſermone 24. in litera L, in prima par.

27 Vbi ponit ſex alios caſus, in quib' mulier adultera pro adulterio excuſari deberet, nec equidem in ipſis caſibus accuſari, uel dimitti poſſet.

28 Vnde queadmodū mulier ultra pœnam corporalem punitur confiſcationis bonorum pæna, ita etiā mulier ex adulterio mariti lucraretur dotis augumentum, ſecundū Neuizanū cū aliis aggregatis p eū in ſilua nuptiali lib. 4. nu. 50. cū determinetur in c. chriſtiana 32. q. 5. φ chriſtiana religio adulteriū in vtroq; ſexu pari rōne condēnat.

29 Quinimò quantū ad aliqd, grauius peccat uir adulterās, quàm mulier, inquantū ſ. φ maior naturalis rō in eo uigere debet, c. indignātur 32. q. 6. ppterea ait Auguſtin' de verbis dñi ſerm. 46. & ſimiliter recitat, i c. ſi ducturi 32. q. 6. ſi (inqt) vos uiri ducturi eſtis vxores: ſeruate vos quales vultis eas inuenire, tales & ipſæ inueniāt uos. q̃s viuēs eſt, q. nō caſtā velit ducere vxorē? & ſi acceptur us es virginem, quis nō intactā deſideret? intactā q̃ris? intact' eſto, purā quæris? noli eſſe impurus. non enim illa poteſt eſſe caſta, aut pura, & tu non

non potes. ſi fieri non poſsis caſtus, nec illa poteſt: quia uerò illa poteſt, docet te, quia fieri potes. hęc ille, & notát etiam Cyn. & omnes per tex. ibi in l. 1. C. de adult.

¶ Necnon idem Auguſtinus in lib. de decem chordis, ad propoſitum loquitur, dicens, ò homo dicitur tibi: non mechaberis, id eſt non ibis ad aliquam aliam præter vxorem tuam. tu autem exigis hoc ab vxore, & nõ vis reddere hoc vxori tuę? & cùm debeas in uirtute præcedere vxorem, tu ſubitò vno impetu libidinis cadis, & vis vxorem tuam victricem eſſe libidinis, tu victus iacens? & cùm in capite ſis vxori tuæ, præcedit te ad Deum illa, cuius caput es? vis domum tuam capite deorſum pendere? caput enim mulieris eſt vir. vbi ergò mulier melius uiuit, quàm vir, capite deorſum pendet domus. iccircò debet uir tanquam caput in omnibus bonis factis præcedere vxorẽ ſuam, vt illa imitetur ipſum vti caput ſuum.

30 Ideò ò infelices viri adulteri, maxima vtique, & euidens cęcitas, & ſtultitia ueſtra eſt, qui creditis, vobis magis licere adulterari, quàm uxoribus veſtris; cùm totum oppoſitum appareat ex recitatis authoritatibus, & legibus. vnde ſi uiris ipſis ſemel compertum fuerit uxores ſuas adulteriũ perpetraſſe, tam maximo odio eas proſequerentur, quòd vix cuncti conſanguinei vtriuſque partis poſſent ipſos coniuges conciliare, & ſi fieret pax inter eos parum, aut nihil forſan duraret: ſed ad nimiam offenſam (aut forſan ſine offenſa) illi quotidie improperarent vxoribus, quę commiſerunt, & ea etiam quæ nullo modo commiſerunt.

31 Cæterùm ſi contingeret ipſos viros adulterari acciperent quaſi pro riſu ſi vxores hoc ſcirent. Et licet amara ſit mors corporalis ſtatuta contra adulteros, quia ſeparat animam à corpore, nihilo minus amarior eſt luxuria, vel mulier, quoniã ſeparat animã à Deo, & celeſti curia: & hinc Salomon eccleſiaſtes 7. breuiter concludebat mulierem amariorem morte ipſa.

32 Vnde ad euitandũ hoc genus peccati, & mortis nullum reperitur tutius remedium, quàm recurſus ad orationem, & ieiuniũ. & nunquam tradas obliuioni quod narrat Ioſeph in lib. de teſtamentis 12. patriarcarum, vbi ad lucem adduxit admonẽdo filios ſuos, quomodò liberatus extiterat de periculo adulterij, ad quod aſsiduè eũ Domina ſua inuitabat, & hoc quippè mediantibus cõtinuis ieiuniis, & orationibus, vbi in mediũ ex poſuit etiã oẽs fraudes, quibus illa pũerſa mulier ad huiuſmodi adulterium inducere procurauit.

¶ Primò quidẽ cùm filiis careret, admonuit eũ velle in filiũ recipere, & quia adoleſcens erat 16. annorum, cùm primùm fuit venditus frequẽter amplexabatur, & tangebat, vt filiũ improbo animo. quod apertius perpendit, cũ cepit ad malũ impellere, ſub colore pſertim, vt filiũ ſuſciperet ex eo, quẽ maritus propriũ putaret, & ſic omnia bona, quæ multa erant ad eũ deuenirent, ſed cùm ille recuſaret. dicens fuiſſe à Deo ſuo domino cœli prohibitum adulterium.

¶ Suggeſsit alterum modum offerens ſe virũ necaturum ueneno, ſi decreuiſſet ipſam in vxorẽ accipere. quod audiens ille nonnihil horruit proteſtando, quòd ſi hoc ageret manifeſtaret equidẽ tale crimen, nec ſibi iungeretur aliquo pacto.

¶ Tertiò promiſit ei, ꝙ dimitteret idola, & uirũ ſuũ ad idem induceret, ſi ei aſſentiret, adoraretq; etiã Deũ ſuũ, & cõſequẽter pbuiſſet anſam eorũ ſaluti, & cõuerſioni. cui reſpondit Ioſeph huiuſmodi conuerſionẽ Deo ſuo minimè gentiũ placere, cũ conſtitutiſsimũ ſit mala facienda non fore, vt bona contingerent, vt not. Glo. in l. qui ſub prætextu C. de ſacroſan. eccle. & in c. magna, ne cler. vel mona. contra c. dixit Sarra 32. q. 4.

¶ Quartò miſit ſibi epulũ ſolenne, ſed incantatũ diaboli opere, vt inflãmaret, incitaretq; eũ ad ſuũ proprium amorem, atq; concubitum. qđ nempè ipſe Domini reuelatione comprehẽdens facta oratione ſuper cibum nil nocumenti percepit ex huiuſmodi comeſtione.

¶ Quintò eũ monuit, ꝙ niſi cũ ea rẽ haberet dubio pcul gladio, vel veneno mortẽ ſibiipſi cõſciſceret, & ſic ipſe facilè ſuæ morti occaſionẽ prębuiſſet. ſuper quo increpuit eã exprimẽs, ꝙ cõcubina uiri ſui ſi hoc ageret poſtea omniũ bonorũ ſuorũ hęres remaneret. Et q̃a emula ei⁹ erat, ideò retraxit ſe inuidens fęlicitati ſecuturę emulę ſuæ.

¶ Demũ deſperatione ducta quadã die apprehendit eũ p liciniã ueſtimenti quaſi vim inferendo dicẽs dormi mecũ, qđ expreſsè recuſauit fugã arripiẽs, vt teſtimoniũ reddit Scriptura Gen. 39.

¶ Quoniã vt habeť prouerbiorũ ſexto, mãdatũ lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ, vt cuſtodiãt te à muliere mala, & à blanda lingua extranеę. nõ concupiſcat pulchitudinẽ eius cor tuũ, ne capiaris nutibus illius: præcium enim ſcorti vix eſt vnius panis: mulier autẽ uiri præcioſam animã capit. nũquid poteſt homo abſcondere ignẽ in ſinu ſuo, vt ueſtimenta illius nõ ardeãt? aut ambulare ſuper prunas, vt non cõburantur plantæ eius? ſic qui ingreditur ad mulierẽ proximi ſui, nõ erit muudus cũ tetigerit eã. non grandis eſt culpa, cũ quis furatus fuerit: furatur enim, vt eſurientẽ impleat animã: depræhenſus quoq; reddet ſeptuplũ, & omnẽ ſubſtantiã dom⁹ ſuæ tradet. qui autẽ adulter eſt pp cordis inopiã perdet animã ſuã: turpitudinẽ, & ignominiã congregat ſibi, & opprobriũ illius nõ delebitur, quia zelus, & furor uiri nõ parcet in die uindictæ, nec acquieſcet cuiuſquã præcibus, nec ſuſcipiet pro redemprione dona plurima.

¶ Et legitur etiã eccleſiaſtici 41. capite: erubeſcite à patre, & à matre de fornicatione, à reſpectu mulieris fornicariæ, ne reſpicias mulierẽ alieni viri, & ne ſcruteris ancillã eius, neque ſteteris ad lectum eius.

¶ Et dr̃ Thobię quarto cap. oĩbus diebus uitæ in mente habeto Deũ, & caue ne aliquãdo peccato cõſentias, & ptermittas pcepta Dñi Dei noſtri.

¶ Et oſtenditur ad Timotheũ quinto: nã quæ (vidua) in deliciis eſt, viuens mortua eſt. te ipſum caſtum cuſtodi.

¶ Et ad Hæbreos decimotertio: honorabile conubium in omnibus, & torus immaculatus. fornicatores enim, & adulteros iudicabit Deus.

¶ Et legitur deniquè eccleſiaſtici nono: ne reſpicias mulierem multiuolam, ne fortè incidas in laqueos illius. cum ſaltatrice, ne aſsiduus ſis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius. virginem ne conſpicias ne fortè ſcandalizeris in decore illius. nec des animam tuam in vllo, ne perdas te, & hereditatem tuam: noli concupiſcere in uicis ciuitatis, nec oberraueris in plateis illius, auerte faciem tuam à muliere cõpta, & ne circunſpicias ſpeciem alienam. propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. ſpeciem mulieris alienæ multi admirati: reprobi facti ſunt. colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit. cum aliena muliere ne ſedeas omninò, nec accumbas cum ea ſuper cubitum: & non altercaris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.

¶ Et dicitur ad Epheſios quarto: hoc igitur dico, & teſtificor in Domino, vt iam non ambuletis ſicut, & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam, quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum, qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam.

¶ Et ad Coloſenſes tertio: nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro. & paulò ſuperius: mortificate membra veſtra, quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malã, & auaritiam, quę eſt ſimulacrorum ſeruitus, propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

¶ Et concluditur Iob 31. cap. pepigi fœdus cum oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine. quam enim partem haberet in me Deus deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis? ſi deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum: ſcortum alterius ſit vxor mea, & cętera. hoc enim nephas eſt, & iniquitas maxima.

¶ Et concluditur etiam in amos 6. cap. Væ qui opulenti eſtis in ſion, & cætera, qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis ueſtris: qui canitis ad uocem pſalterij: ſicut Dauid putauerunt ſe habere uaſa cantici, bibentes uinum in phialis, & optimo unguento delibuti, & nihil patiebantur ſuper contritione Ioſeph. quapropter nunc migrabunt in capite tranſmigrantium, & auferetur factio laſciuentium. iurauit Dominus Deus in anima ſua, dicit Dominus exercituum, deteſtor ego ſuperbiã Iacob, & domos eius odi, & tradam ciuitatem cũ habitatoribus ſuis.

SVMMARIVM.

1 *ADVLTER laicus de iure canonico puniri poteſt per iudicem eccleſiaſticum, et aduerſus eum procedi ad excommunicationem, ad detruſionem in monaſterium, ad ſeparationẽ thori, & ad ſciſſionẽ panni, & capilli.*

2 *Adulterij crimen eſſet mixti fori vbicunque contra laicum adulterum ageretur pro adulterio de iure ciuili ad pęnam ſanguinis, & tunc iudex ſecularis duntaxat cognoſceret adulterium, aliàs ſi interueniret iudex eccleſiaſticus, ubi pęna ſanguinis imponeretur efficeretur irregularis, & eius beneficia impetrari poſſent.*

OPINIO XXXIIII.

1 ADVLTER laicus per iudicem eccleſiaſticũ de iure canonico puniri poteſt, & contra eum deueniri ad excommunicationem, ad detruſionem in monaſterium, ad ſeparationem thori, & ad ſciſſionem panni, & capilli per ipſum iudicem eccleſiaſticum; ſecundum Abb. in c. intelleximus per tex. ibi de adult. Arch. in c. rex 23. q. 5. Sand. col. 7. & Fely. in 2. in c. cùm ſit generale de foro competen. Abb. in c. tuæ de procur. Rom. ſing. 674. nos ſumus in materia adulterij, Fely. & Dec. in prin. in c. conſuluit de appella. Alciat. in c. 1. in 5. notab. de offi. ordi. Clarum in pract. crim. in §. adulterium in verſ. alia quoque eſt pœna adulterij, & Couar. in epit. de teſtamen. in 2. part. §. 7. cap. 7. nu. 20. qui oſtendunt iſtam eſſe communem opinionem contra Ioan. And. in c. fin. de foro competen. lib. 6. in nouella contrarium aſſerentem, & ſequitur etiam prælibatam communem Mantua in d. c. cùm ſit generale, nu. 47. vbi poſt Abb. *Cõis opin.*

2 Concludit, quòd ſi ageretur contra laicum pro adulterio perpetrato de iure ciuili ad pęnam ſanguinis, tunc crimen hoc eſſet mixti fori, & ſolus iudex ſecularis id cognoſcere poſſet, aliàs ſi interueniret iudex eccleſiaſticus, vbi pœna ſanguinis imponeretur, efficeretur proculdubio irregularis, poſſentque eius beneficia impetrari.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS adulter deponitur ab officio, & beneficio, & in monaſterium detruditur toto tempore vitę ſuæ.*

2 *Mulieres in adulterio cum clericis deprehenſę qua pęna plectantur.*

OPINIO XXXV.

1 ADVLTER clericus deponitur ab officio, ac beneficio, & in monaſterium pariter detruditur toto tẽpore vitę ſuę, vt habetur in c. ſi quis clericus 81. diſt. & idẽ tenet Glo. & Arch. in c.

in c. lator 2. q. 7. Goſſre. Bernar. Lauden. Ioan. And. Abb. & Imol. in c. vt clericorum de vita, & honeſt. cler. Ioan. de Ana. in c. vt ſignificauit ext. *Cõis opin.* de adul. & iſta eſt communis opinio, teſte Ana. ibi, Ioan Ber. Diaz. in pract. crim. cap. 79. in prin. & Paulo Grillando in tract. de pęnis omnifariam coitus illiciti, quæſt. 6. nu. 1. cum aliis ſeq. licèt & malè ibi contrarium ſubſtinere, probareque audeat.

2 Et mulieres quæ reperiuntur prolapſæ in adulterium cum clericis, diſtrictione adhibita, diſtrictioni ſubiacent, prout ſacerdoti viſum fuerit; & à ciuitatibus, vt ſacerdos præceperit, propelluntur, vt apud Concilium Aurelianenſe quartum conſtare videtur, cap. 17. de mulieribus in adulterio cum clericis depræhenſis.

SVMMARIVM.

1 *ADVOCATVS, ſeu doctor poteſt petere, exigereque ſalarium, vel honorarium à ſuis clientibus, habita tamen conſideratione negocij de quo agitur.*

2 *Clericus aduocatus poteſt recipere pro ſuo labore iuſtũ patrocinium, & mercedem condignam.*

3 *Aduocatus, aut doctor reſpondens, aut conſulens abſque labore, & librorum reuolutione licitè poteſt petere, & recipere condignam mercedem: habita tamen conſideratione ad remunerationem prçteriti laboris, quod declaratur infra.*

4 *Aduocati ſalarium à quo imperatore à principio conſtitutum ſit ponitur hic. & ſimiliter quis imperator primus fuit in regno Neap. qui ſtatuit officium aduocatorum pauperum.*

OPINIO XXXVI.

1 ADVOCATO, ac doctori pro eorum aduocatione, & cõſultatione licitum eſt petere ſalarium à ſuis clientibus, habita tamen cõſideratione negocij de quo agitur: & ſic aduocato licet uendere iuſtum patrocinium, & iuriſconſulto rectum conſilium, atque pro eorum laboribus recipere honorarium, mercedemque condignam, ſecundum Gloſ. in l. 1. §. ait prætor *il primo* ff. de poſtu. & in l. 1. ff. de ſuffra. Guid. Papæ quæſt. 102. & 190. Glo. & Card. in c. qui ſtudet 1. q. 1. & Glo. in c. nõ licet 11. q. 3. Sanctum Antoninum in ſua ſumma in 2. par. cap. 19. de iniuſtitia quę fit in iudiciis ante fin. & Alex. de Hales in 3. par. ſummæ quæſt. 44. membro 2. & Auguſtinum in epiſtola *Cõis opin.* 54. ad Macedonium, & ſimiliter recitatur in d. c. non licet, & in c. non ſanè 14. q. 5. & iſta eſt communis ſchola Thologorum, Canoniſtarum, & legiſtarum.

2 Imò clerico aduocato etiam licet ſalarium accipere, vt notat Glo. in c. 1. 15. quæſt. 2. & Abb. in c. 1. in fin. ext. de poſtulan.

3 Sed iſthæc communis ſententia limitatur nõ procedere in doctore, qui abſque labore, & librorum reuolutione reſponderet, conſuleret, ſeu aduocaret, quia is gratis conſulere in tali caſu teneretur, ſecundum Gloſſam in d. c. non licet, Spec. in tit. de ſalario §. ſequitur poſt princ. & Alex. de Ales vbi ſupra, & Bertran. conſ. 34. col. 19. vol. 2.

¶ In contrariam uerò partem, uidelicet. quòd aduocatus, ſeu doctor reſpondens ſine chartarũ reuolutione debeat, & licitè poſsit condignam mercedem recipere, & petere, habita conſideratione præcipuè ad remunerationem præteriti laboris inclinauerunt Ioan. And. in add. Spec. in d. §. ſequitur, Archid. in d. c. non licet, Imol. & Flor. in c. cùm ab omni col. fin. de vit. & honeſt. cler. Alex. in add. Bar. in l. 1. ff. de var. & extraordi. cogni. S. Antoninus in 1. par. tertiæ partis principalis ſuæ ſummæ tit. 6. cap. 2. §. de ſalariis aduocatorum poſt prin. Gabr. Biel. in 4. ſententiarum diſtin. 15. in 6. concluſ. 8. Barbatins reuocando iudicium in melius in c. ex litteris de conſtit. in prohęmio cle. in 2. lect. in uer. ſalutem col. 15. & in l. 2. §. item ſi in facto, iuncta l. ſequenti, Alber. in l. 1. C. de poſtulan. Soc. in tract. fallẽtiarum reg. 229. nu. 3. Sanctus Antoninus in d. 2. par. ſuæ ſummæ cap. 19. uerſ. aduocatus, & procurator in fin. Iaſ. in l. nec quicquam §. vbi decretum col. 2. ff. de offi. procon. & in §. ſed iſte col. antepen. inſtitu. de actio. Purpur. in l. ſi me, & Titium in prin. ff. ſi cer. pet. Alciat. de uer. ſign. lib. 1. fol. 8. Cagnolus de offi. aſſeſ. col. 2. Scala de conſilio ſapientis. lib. 3. cap. 11. honorarium, poſt prin. Ripa in tract. de peſte in 3. par. Lud. Bolog. in repet. auth. habita fol. 9. C. ne filius pro patre, Lallus de Tuſcia in cõſtitutione regni aduocatos, nu. 8. & in conſtitut. ſeq. nu. 3. lib. 1. Rebuf. in 46. priuilegio ſcholaſticorum, & Dec. in c. cùm in cũctis, nu. 33. de elect. ubi reddit rationem, & tollit omnia contraria, & iſta eſt magis communis opinio, vt ex præmemoratis authoritatibus facilè dignoſcitur communiter reprobatam Glo. in d. c. non licet, & ſecundum ipſam communem tuta conſcientia obſeruatur quotidie, & omnibus in locis. *Cõis opin.*

¶ Sed benè uerum eſt, quòd opinio contraria ſuperius recitata poſſet ſaluari, vt procederet, ubicunque petens conſilium eſſet pauper, ſi uerò diues non ſolùm aduocatus poſſet aliquid ab eo recipere, uerùm etiam exigere, vt uoluit Hoſtien. ſed fabulantur multi ruſtici, quòd aduocatus nõ laborat in cauſa eorum, quibus reſponderi poteſt, quòd tunc laboret modis præmemoratis, aut quòd prius laborauerit ſtudendo, & diſcẽdo.

4 Et hinc eſt, quòd Nero imperator apud Romanos primus fuit, qui inſtitnit, vt litigatores pro patrociniis certam, iuſtamque mercedem darẽt, teſte Suetonio in eius vita cap. 17. licèt Cornelius Tacitus lib. 11. aliud ſentiat, quòd Claudius Cæſar, qui ante Neronẽ præfuit imperio Romano, iam modum impoſuerat aduocatis pro ca-

piendis pecuniis uſque ad dena ſeſtertia, quæ egreſsi repetundarum tenerentur.

¶ Et in regno Neap. Rex inclitus Carolus ſecundus primus fuit, qui tanquam princeps clementiſsimus, piiſsimus, & miſericordiſsimus ſtatuit certum officium aduocatorum pauperum in ciuitate Neapolis, vt adiuuent eccleſiam, pupillos, uiduas, orphanos, pauperes, & cæteros omnes indigentes, qui habent ſalarium à regia curia, textus eſt in conſtitutione lege præſenti, ubi And. de Iſer. Afflict. & alij, vbi etiam iubet imperator, quòd prædictis miſerabilibus perſonis, ſiue in iudicio litigent, & ſic actores, ſiue Rei cum perſonis potentibus, vel non potentibus, ſiue cum Fiſco expenſis ipſius regiæ Curiæ, dari debeant aduocati.

SVMMARIVM.

1 *ADVOCATVS poteſt compelli ad ſuſcipiendum delegationem.*

2 *Aduocatus cogi poteſt litigatoribus conſulere.*

3 *Aduocatus cogi non poteſt ad ſubeundum officium aduocationis, & poſtulationis, niſi vrgente neceſſitate.*

4 *Aduocatus pro ſuo patrocinio poteſt petere, aut conſequi ſalarium, & mercedem ſecundum qualitatem negocij, conditionem clientis, conſuetudinem loci, & excellentiam ſuam, dummodò non excedat centum aureos. quod procedit de iure ciuili, & canonico.*

5 *Aduocatis prohibitio facta olim per Neronem ne acciperent ſalarium pro eorum poſtulatione.*

6 *Aduocatus poteſt exigere, ac petere ſalarium promiſſum, etiam quod lis, & cauſa non terminetur per ſententiam diffinitiuam iudicis, ſed per amicos.*

7 *Aduocatus promittens poſtulare per annum ſub aliquo ſalario, ſi eo tempore nullas lites, & cauſas haberet licitè petere poſſet dictum ſalarium.*

8 *Aduocatus recipiens integrum ſalarium pro toto tempore aduocationis, & interim ſuperueniret ęgritudo, ob quam aduocare nequiret, & cliens alterum aduocatum conduceret non teneretur aliter ad illud ſalarium reſtituendum.*

9 *Aduocatus deſerens cauſam tanquam iniuſtam in proſecutione ipſius, quam autumabat à principio iuſtam eſſe poteſt recipere ſalarium, nec tenetur ſecreta cauſę ſui clientis reuelare.*

10 *Aduocatorum Neapolitanorum laudes.*

11 *Aduocatus pro ſolutione ſui ſalarij poteſt cogere clientem officio iudicis mercennario.*

11 *Aduocatus ab non ſolutum ſibi ſalarium an dimittere queat clientem ſuum, & parti aduerſæ inhęreret?*

12 *Aduocationis officium eſt de iure diuino, & Chriſtus quandoque pro ſalute humani generis ſuſcepit munus aduocationis multorum.*

13 *Aduocatus æquiparatur confeſſori, & quemadmodum confeſſor confeſſionem reuelare non poteſt, ita aduocatus ſecreta cauſę propalare non debet.*

14 *Aduocati cogi non poſſunt ad teſtificandum contra eorum clientes, ne vocarentur proditores cauſarum.*

15 *Aduocatus inſtructus de iuribus vnius partis, cui promiſerat patrocinium preſtare, ſi eam relinquat, et pro altera parte patrocinetur incideret in crimen falſi, non autem pręuaricationis.*

OPINIO XXVII.

1 ADVOCATVS poteſt cōpelli ad ſuſcipiendum delegationem ſibi factam, ſecundum Bar. in l. ſancimus la prima, nu. 2. & Bal. & alios omnes ibi, C. de aduo. diuerſ. iud.

2 Et ſimiliter aduocatus ipſe cogi poſſet litigantibus conſulere, vt concedit Gloſſ. in l. 2. C. de proxi. ſacro. ſcri. lib. 12. & Bar. in d. l. ſancimus, quorum opinionem indicat communem eſſe Fely. in c. ſi pro debitore col. fin. de offi. deleg. Iaſ. in l. 3. aliàs cùm qui res, nu. 13. C. de procuratoribus, & Ripa in tract. de peſte in tit. de remediis ad curandam peſtem, nu. 89. & ità conſuluit Corn. conſ. 150. in prin. uol. 4. & ſequitur etiam Scala de conſilio ſapientis lib. 3. cap. 7. *Cōis opin.*

3 Sed idem aduocatus cogi non poſſet ad ſubeundum officium aduocationis, & poſtulationis, & ſic ad præſtandum ſuum patrocinium, niſi urgente neceſsitate, vt per Bar. in d. l. ſancimus in ſummario, & per Ripam in l. fin. nu. 32. C. de reuocan. donat. & per Beroum in c. quoniam contra, nu. 44. de probat. ubi hoc vtiliter limitat, & interpretatur.

4 Et aduocatus iſte pro ſuo patrocinio poteſt petere, & conſequi ſalarium, & mercedem ſecundū qualitatem negocij, conditionem clientis, conſuetudinem loci, & grauitatem, facundiam, & excellentiam ſuam, dummodò non excedat centum aureos, l. 1. §. in honorariis ff. de uar. & extraord. cognitio. per quem tex. ita uoluit Glo. in l. 2. §. ait prætor in uer. non habebunt ff. de poſtu. Afflict. in conſtit. hac ædictali, ſub nu. 3. & ibi Batius in ſcholiis lib. 1. rub. 87. Roſar. Buſti. in ſerm. 25. in litera V, in 1. par. & Zaſ. in §. tripli, nume. 20. inſtit. de actio.

¶ Et hoc non ſolùm procedit de iure ciuili, ſed de iure etiam canonico, vt habetur in c. non licet 2. q. 3. & tenet Glo. & Card. in c. qui ſtudet 1. q. 1. & Guid. Papę in quæſt. 190.

5 Et ſic irrita, & pęnitus caſſa remanet ſanctio Neronis aduerſus aduocatos à quo factum ita fuit, vt cauſarum patroni abſque mercede, ſalario, munereuè cauſis adeſſent, teſte Alex. ab Alexan. lib. 3. dierum genial. cap. 5.

6 Et ſalarium hoc aduocatus petere poteſt, etiā, quòd cauſa, & lis non terminetur mediante ſententia diffinitiua iudicis, ſed per amicabilem cōpoſitionem, Glo. in l. fin. in uer. ex euentu ff. mād. Spec. in tit. de ſalar. in §. ſequitur uerſ. ergò ſi litigator, & Iaſ. in §. tripli col. fin. inſtit. de actio. quia non ſtat per eum cauſam ipſam adiuuare, & pa-

ctum

ctum obſeruare, ſecundũ Guid. Papæ in quæſtio. 102.nu.2.vbi meminit iſtam eſſe communẽ opinionem, quã ſequitur Cagnol. in l.diem functo, nu.156.ff.de offi.aſſeſſ. Cõis opin.

7 Similiterque aduocatus promictens poſtulare per annum ſub aliquo ſalario, ſi eo tempore nullas habuiſſet cauſas, tũc quippè licitè petere poſſet prælibatum ſalarium ob rationem in ſuperiori proximo caſu allegatã; & ita firmat Afflict. in d.conſtitu. hac ædictali, nu. 5. ubi teſtimonium reddit iſtam eſſe ueriorem opinionem.

8 Et eadem ratione ibi, nu.6. concludit aduocatum recipientem totum ſalarium pro toto tempore aduocationis, & interim ſuperueniret ægritudo, uel infirmitas, taliter, quòd ob hoc impediretur aduocare, & cliens alterum aduocatum cõduceret non teneri aliter ad illud reſtituendum.

9 Necnon aduocatus deferens cauſam tãquam iniuſtam in proſecutione, poteſt recipere ſalariũ: nec mirum eſt, quia ſi aduocatus ipſe ignoranter à principio iniuſtam cauſam ſuſceperit, quam in curriculo ipſius, iniuſtam eſſe cognouerit, teneretur eam nempè omninò deſerere, uel clientem cuius cauſam agit ad cedendum inducere, ſuadẽdo eidem apertè nullum ius fouere, ſeu ad componendum eum inducere cum aduerſario ſine eius damno.

10 Nec debet ob hoc eam ſuo aduerſariò prodere, vt ipſum releuaret. nec itidem deberet ſecreta cauſæ alteri parti aduerſæ reuelare, vt voluit S. Thom. in ſecũda ſecundę quæſtione 71. articulo 3.& eſt textus in l.rem non nouam C.de iudiciis; & ita obſeruant excellentiſsimi, eloquentiſsimi, doctiſsimi, ſtrenui, & religioſi aduocati Neapolitani, qui ubi primùm facta publicatiõe in cauſa, & reperta cauſa iniuſta, quam à principio iuſtam exiſtimabant, ſtatim eam deſerunt, & religioſè quidem more eorum agunt.

11 Et hinc aduerte, quòd aduocatus pro preſtatione, & ſolutione ſui ſalarij poſſet cogere clientem ſuum officio iudicis mercenario, ſecundum Bar.& omnes in l.properandum §.illo proculdubio in prin.C.de iudic.

11 Imò Amanellus in ſing. 253. intrepidè aſſeruit, quòd aduocatus ob non ſolutum ſibi ſalariũ dimittere poſsit clientem ſuum; hæreréque parti aduerſę, & eam totis uiribus iuuare per Glo. in fi. in l.1.C.de aduo.fiſci: ſed id agens in regno Neapo. certè nedum maxima repræhenſione dignus foret, uerùm pœna etiam non leui plectendus veniret, quòd religioſè ſancitum eſſe exiſtimo, tam pro conſeruanda grauitate aduocatorum, quàm etiam pro falſitatibus excludendis, remouendis, & pęnitus euitandis. ideo potius ſuaderem aduocato, vt totum ſalarium ſibi occaſione poſtulationis debitum amitteret, quàm cũ perpetua eius infamia parti aduerſæ inhæreret.

12 Quinimò meminiſſe eos oportet aduocationis officium de iure diuino eſſe, & Chriſtum Saluatorem noſtrum quandoque pro ſalute humani generis multorum aduocati ſubiiſſe munus, quod eleganter pluribus comprobat Caccialupus in tract.de aduocat.quæſt.1.

¶ Benè tamen uerum eſt, quòd ubicunque in regno fieret præiudicium per aliquem clientem ſuo aduocato in eum deſerendo, & in eligendo alterum aduocatum, conſueuerè aliàs aduocati ita abſque eorum culpa à patrocinio amoti conuolare, recurrereque, mediantibus ſupplicationibus, ad ſacrum regium Concilium, in quo ſolitũ eſt concedi, ex rationabili cauſa, aduocatis ita expulſis licentia, & facultas aduocandi, & poſtulandi pro cõtraria Parte in eadem cauſa, prout aliâs uidi conceſſam licentiam per memoratum ſacrũ Concilium ſic agendi impunè excellenti D.Federico Ferdinando aduocato Neapolitano.

13 Imò aduertere quoque tenentur, quòd aduocati æquiparantur confeſſori; quia eis veritas coactè dicitur, quemadmodum confeſſori, vt probat Neuiz.in ſilua nuptiali lib.3.ſub nu.47.& ſic ſecundum eum ibi quemadmodum confeſſor nõ poteſt reuelare confeſsionem, ita etiam aduocatus ſecreta cauſæ propalare non debet modo aliquo.

14 Imò ſecundum eundem cum aliis aggregatis ibidem aduocati ipſi de iure, ne uocarentur proditores cauſarum contra eorum clientulos ad teſtificandum cogi non poſſent, licèt in contrariã ſentẽtiam inclinare uideatur And. de Iſer. in tit. de inueſtitura ſi inter dominum, & uaſallum quęſtio oriatur, & Guid. Papæ in ſing.982.aduocatus aduerſarij, uidelicet, quòd aduocatus aduerſus clientem teſtimonium dicere cogi poſsit.

15 Vnde aduocatus inſtructus, informat⁹, & edoctus de iuribus vnius partis, cui promiſerat patrocinium præſtare, ſi deinde eam relinquat, & pro altera patrocinetur, incideret quippè in crimen falſi, non autem præuaricationis, vt cõcedit Bar. in l.1.ff. de præuaricato. cui omnes communiter inhærent, Alciat. quoque in l. præuaricatores ff, de ver.ſig. Boſsius in pract. crim. in tit. de pręuaricatoribus, nu.2.& 5.fol. 164. vbi mentionem facit de hac opinione communi, & Rolan. à Valle etiam conſ.36.nu.23.& ſeq.uol.3. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ADVOCATI ſalarium non poteſt, excedere centum aureos in cauſis ciuilibus.*

2 *Pacta de quota litis, & immenſi ſalarij facta, etiam cum iuramento non valent.*

3 *Aduocati poſſunt exigere magnum ſalarium in negociis capitalibus, etiam ultra centum aureos.*

4 *Aduocati licitè poſſunt exigere ſalarium etiam vltra centum aureos, vbi agitur de infamia, vel de ſtatu dignitatis Magnatum conſeruando: quia à pari procedunt mors, & infamia.*

5 *Aduocatus propriã conducẽs cauſam, & obtinens nõ poteſt petere mercedẽ aduocationis quod declarat infra.*

6 *Aduo-*

6 *Aduocati utentes ſathanica doctrina, aut inſtruentes clientulos ſuos ad negandum ueritatem, vel ad petendum terminos indebitos, & dilationes ſuperfluas, ſeu corrumpentes iudices, ac notarios, aut inducentes falſas, correctaſq́ue leges, uel falſas probationes, aut teſtes, vel produci facientes, tunc non ſolùm non poſſunt petere ſalarium, ſed tenentur etiam offenſo ad reſtituiionem omnium damnorum, & expenſarum, & peccant mortaliter.*

7 *Aduocati omnia mala nouerunt, & ſupple fecerunt.*

8 *Aduocatus dicit clientulo ſi confiteris, cauſam perdes, nõ tamen dicit ei tu perdes animam negando.*

9 *Mentiri non licet in iudiciis, etiam quòd aliquis foueat iuſtam cauſam.*

10 *Procuratores de ueritate facti interrogati ad reſpondendum per uerbum credit, uel non credit, & non certi de ueritate ipſa tuta conſcientia tales reſponſiones facere non poſſunt, ſed debent petere dilationem ad conſulendum principalem.*

11 *Aduocati, cauſidici, & procuratores etiam, quòd principes uideantur in populo: tamen aliquando per eorum culpas ſunt infideles, ſocij furum, raptores alienæ ſubſtantiæ, inductores dilationum multarum, uani, fallaces promiſſores, amatores odiorum, & litium, neglectores propriæ ſalutis, auidi receptores ſalarij, ſuſceptores cauſarum iniquarum, fabricatores peſſimarũ traditionum, & ſubuerſores veritatis agnitæ.*

12 *Doctorum uita, & mors hic deſcribitur.*

13 *Doctores cauillationibus, cautelis doloſis, ſubterfugiis, colluſionibus, ambagibus, & corruptionibus, & ſubornationibus, ſeu ſenſariis vti non debent in præiudicium animæ.*

14 *Dynus fuit damnatus ad inferos propter doloſam conſultationem.*

OPINIO XXVIII.

1 ADVOCATI ſalarium non poteſt excedere centum aureos, l. 1. §. penult. de uariis, & extraord. cogni.

2 Ideo non mirum eſt ſi pacta de quota litis, & immenſi ſalarij facta, etiam iuramento firmata non ualeant, ſecundum Cęſarem Vrſillum in addi. Afflict. in deciſ. 23. nu. 6. ubi fatetur ita bis fuiſſe deciſum in ſacro regio concilio Neap.

3 Tamen in criminalibus capitalibus hoc non procederet, eſto, quòd tunc poſſent recipere magnum ſalarium etiam ultra centum aureos à legibus ſtatutos; quia defendere delinquentem in cauſa capitali, in effectu iſta poſtulatio foret merces eximij laboris, l. ſi pater in fi. & ibi ſingulariter Bal. & Ang. ff. de don. Batius in ſcholiis ad Afflict. in conſtitut. hac ædictali lib. 1. rub. 82. Tyraq. cum cæteris adductis per eum in tract. de nobilitate, cap. 29. an aduocati munus, ſub nu. 37. & Ioan. de Amicis conſ. 148. nu. 8.

4 Et pariformiter ubi ageretur de infamia, ſeu de ſtatu dignitatis Magnatum conſeruando aduocati ipſi licitè poſſent exigere ſalarium ultra centum aureos, per ea quę notat Glo. in l. iuſta cauſa ff. de manumiſ. uindicta, & c. uno delegatorum ext. de offi. deleg. & ita Ray. de Forli. & Bal. mirabiliter in l. 1. C. manda. teſtificantes, quòd ſicut pro uita tuenda ſalarium eſt debitum aduocato, ita etiam pro ſtatu dignitatis conſeruando: nam à pari procedunt mors, & infamia, & opinionem iſtam ſequitur etiam Tyraq. in d. tract. de nobilitate cum aliis aggregatis ibi per eum, cap. 29. nu. 37.

5 Sed aduerte, quòd ſi aduocatus propriam conduceret cauſam, & obtineret in ea, utique nõ poſſet pro ſalario aliquid petere ratione aduocationis, & poſtulationis, ſicut pro aliena cauſa petere poſſet, vt per Rotam Roma. deciſ. 434. in antiquis, & Canoniſtas omnes communiter in c. finẽ litibus de dolo, & contu. Lanfran. in repet. c. quoniam contra falſam, nu. 15. de probat. & legiſtas concorditer omnes in l. properandum §. ſin autẽ alterutra parte C. de iudiciis, & Iacob. de Aretio in tract. de expen. fol. 4. uerſ. ſed quid ſi ipſemet, & opinionem hanc communem ſequuntur etiã, & citant Moder. in d. c. quoniam contra, & in d. c. finem litibus, & Ioachimus in ſingularibus obſeruationib⁹ obſeruatione 2. centuria prima, nu. 1. ubi deducit ita bis fuiſſe iudicatum in camera imperiali. Cõis opin.

¶ Sed hoc non procedit in aduocato qui propriam cauſam conduxerat petente ſuum ſalariũ tanquam damni, & intereſſe, vt concedunt Doct. pręcitati, & Ioachimus in d. obſeruatione 2. ſub nu. 1. ubi in medium affert iſtam eſſe communẽ opinionem, & in obſeruatione 68. cẽturia. 4. vbi conſiſtorium imperiale ita iudicaſſe planũ facit. Cõis opin.

6 Similiterq́ue aduocati utentes ſathanica doctrina, & inſtruentes clientulos ſuos ad negandũ ueritatem, uel ad petẽdum terminos indebitos, & dilationes ſuperfluas, ſeu corrumpentes iudices, notarioſuè, aut inducentes falſas, uel correctas leges, aut falſas probationes, ſeu producentes falſos teſtes, vel produci facientes, tunc non ſolùm ſalario carere debent, uerùm etiam tenentur offenſo ob huiuſmodi cauillationes ad reſtitutionem omnium damnorum, & expenſarum, & peccant etiam mortaliter, vt firmat, & probat Glo. in c. 1. de confeſſ. lib. 6. Frater Ioannes compatriota noſter celebris theolog⁹ in ſermonibus quadrageſimalibus in ſerm. 38. de reſtitutione quæſt. 3. col. 5. & S. Antoninus in ſua ſumma in 2. par. cap. 19. de iniuſtitia quę fit in iudiciis, ſub verſ. aduocatus, procurator, & iuriſconſultus; & Roſar. Buſti. in ſerm. 25. in litera V, in prima par. ubi etiam adducit exemplum ſatis congruum, quod quilibet aduocatus pro animæ ſalute, & uitę emẽdatione animaduertere deberet, & eſt tex. in c. ſæpè diſt. 5. & in c. fin. de iniuriis, & in l. qui occidit §. fi. ff. ad legem Aquil.

7 Vnde non ab re promit Glo. in l. ab Anaſtaſio C. mand. quòd mali aduocati omnia mala noue-

runt,

runt,& deberet ſuppleri non abſque propoſito,& ſecerunt,per id quod affirmauit Glo.in d.c. 1. de confeſſ.in 6.

9 Ait enim', quòd aduocatus dicit clientulo, ſi confiteris cauſam perdes, non tamen dicit ei tu perdes animam negando.

9 Quia in iudicijs mentiri non licet,etiam quòd aliquis foueat iuſtam cauſam, vt explicant Aret. in l. decem ff. de uerb.oblig. & Abb.in c. olim el primo circa fin.de reſtit.ſpolia. & in c.ſicut il 3.q. 4.de iureiur.

10 Imò procuratores de ueritate facti interrogati ad reſpondendum per uerbum credit, vel non credit, & non ſat certi de ueritate ipſa non poſſent tuta conſcientia facere ſimiles reſponſiones per uerbum non credit, ſaltim præuia petitione dilationis ad conſulendum principalem, & non obtenta, quia ſi forent certi,non poſſent, neque deberent aliter reſpondere, alias enim temerè cauſæ clientis ſui præiudicare poſſent, & anceps ſubire periurij periculum, quod nō deberent per l.uideamus ff.de in litem iurando,& l. Marcellus §.qui rerum ff.de rerum amotarum, Glo. in c. in pertractandis ext.de iura.càlum.

11 Sunt & alij abuſus, & innumeræ quaſi deceptiones,& fallaciæ, quas Domini aduocati non ignorant. propter quod de omnibus talibus poteſt uerificari illud Eſaiæ 1. principes tui,ideſt aduocati,procuratores, & cauſidici,qui quaſi principes uidentur in populo:infideles, ſupple ſunt,a gentes modis prelibatis, ſocij furum, ac ſi apertè diceret,quòd ſi tales recipientes aliquid in antedictis caſibus ſunt ſocij furum per culpam.

¶ Poteſt etiam uerificari illud prouerbiorum 17.ſemper iurgia quærit malus, ſupple aduocatus cupidus,aſtutus procurator,aut cauſidicus.

¶ Vnde non mirum eſt ſi mali aduocati, procuratores, & cauſidici ſunt alienæ ſubſtantiæ raptores, dilationum innumerabilium inductores, vani,& fallaces promiſſores, odiorum, & litium amarores,ſalutis propriæ neglectores, auidi ſalarij receptores, cauſarum iniquarum ſuſceptores, traditionum peſsimarum fabricatores, & ueritatis agnite ſubuerſores.& denique uires deficerēt, membraque caderent, ſi omnes defectus, dolos, fallacias,fraudes,callidirates, & aſtutias, quibus hoc hominum genus implicari ſolet, enumerare voluero.

12 Congruè ergò deſcribitur vita, & mors taliū his uerſibus:

O vos iuridici,qui linguam venditis illi:
Vos vocat infernus,vos reſpuit ordo ſupernus.

¶ Ideò iuſto Dei iudicio inhumani aduocati moriuntur ſine lingua,vt explicat Glo.iſicto textu inſtit.qui.nō eſt permiſſ.fa.teſta.ibi:ſæpè enim, & literati,& eruditi homines uariis caſibus,& audiendi,& loquendi facultatem amittunt.Glo.ibi in uer. amittūt, dicit & maximè impij aduocati. Verùm Dei benignitate non omnes ſunt tales:& ideò non egrè ferant,qui boni ſunt.ſi detegantur vitia malorum,hoc enim fit,vt tales à malis deſiſtant,& vt boni à talibus ſibi caueant.

13 Eapropter vos moneo ne utamini cauillationibus,ambagibus, filatteriis, applauditionibus, ſubornationibus,& corruptelis penes iudices,inſtructionibus falſis penes teſtes, & partes, & colluſionibus,& cautelis doloſis in præiudicium animarum veſtrarum.nam ſecundum Cyni opinionē in l.1.C. vt quæ deſ.aduo.qui huiuſmodi cautelis utuntur gloriam reportant in hoc mundo, verùm in futuro ſeculo pænam habebunt eternam.

14 Vnde ad propoſitum narrat Ang. in l.1.C.de falſ.cau.adiect. quòd quidam uir ſanctus retulit, Dinum ſibi in ſomniis apparuiſſe,eique reuelaſſe quemadmodum erat propter doloſam conſultationem ad ſupplicium eternum damnatus,& idē refert etiam Barbatius conſ.65. clementiſsimi Dei col.3.uol.2.& Guliel.de Benedictis in repet. c.Raynutius de teſtamen.in uer. teſtamentum il primo,nu.60.

SVMMARIVM.

1 *ALIENARI res eccleſiæ propria natura non poſſunt.*

2 *Alienatio rei eccleſiæ non confirmatur iuramento.*

3 *Emptores,& venditores bonorum eccleſiæ immobiliū, ac mobilium pertinentium ad diuinum cultum, tam in caſu non licito,quàm in caſu licito,ſed non ſecundum formam traditam à lege ſacrilegium cōmitterent, & mortaliter peccarent.*

4 *Alienatio rerum eccleſię licèt prohibeatur, tamen non extenditur ad res mobiles ipſius eccleſiæ, niſi mediante noua prouiſione facta ſuper hoc: quę prouiſio ſi de nouo facta nō eſſet,quòd res ſacræ,etiam mobiles pertinentes ad cultum diuinum alienari non poſſent procedit poſt conſecrationem ipſarum rerum,non autem ante, quia tunc vendi poſſunt, ſed poſt conſecrationem vendi prohibentur.*

5 *Calix laico, ſeu priuato vendi non poteſt,niſi conflatus, vel confractus pręmiſſa prius oratione, ſed benè pręlibatis obligari poſſent.*

6 *Reliquiæ ſanctorum non poſſunt uendi,neque obligari.*

7 *Alienari poſſunt fructus ex pręddiis eccleſię percepti abſque iuſta cauſa,& ſolennitate.*

8 *Alienatio ab epiſcopo facta rerum menſalium eccleſię ad uitam ſuam ualet, non obſtante iuramento ſuo de non alienando.*

9 *Venditio valet etiam ſi uenditor iuret non vendere, & poſtea uendat,licèt periurus remaneat.*

10 *Alienans res eccleſiæ non menſales Epiſcopus,qui iurauerat non alienare res ipſius eccleſiæ menſales non incurrit periurium, quia iuramentum de illis interpoſitum non intelligitur.*

11 *Alienari poſſunt res eccleſiæ, etiam vaſa miſtica in tribus caſibus poſitis hic. Sed quando illę res ea conditione acquiſitæ ſint non poſſunt tunc alienari ex quacunque cauſa etiam à iure aliàs permiſſa.*

12. *Decimæ ex diſpenſatione eccleſię olim fuit cõceſſum, ut poſſent dari in feudum, & hoc ob neceſſitatem, vt laici defenderent eccleſias ab hæreticis, & oppreſſionibus, & iſtas decimas hodie poſſident eorum ſucceſſores, quod declaratur infra.*

13. *Alienatio rerum eccleſiaſticarum exigit, & requirit cauſam neceſſitatis, & euidentis vtilitatis, quę probanda venit.*

14. *Iuſta, & neceſſaria cauſa alienandi rem eccleſię ea videtur, qualis eſt æris alieni ſoluendi, & reparationis eccleſię.*

15. *Alienatio rei eccleſiæ vtilis an ſit permiſſa ſine ſolemnitate iuris.*

17. *Solemnitas à iure ad fauorem eccleſię exigitur ad effectum, vt eccleſia vtiliter contrahat præſumptiuè.*

18. *Alienari poteſt ſine iuris ſolemnitate res eccleſię parua.*

39. *Alienari poteſt res eccleſię ex cauſa euidentis vtilitatis, uidelicet ſi eccleſia recipiat alteram rem meliorem. & quomodò conſideretur vtilitas maior in re eccleſiæ remiſsiuè explicatur.*

20. *Alienatio facta bonorum eccleſiæ in potentem, vt bona ipſius eccleſiæ occupata recuperet, valet.*

OPINIO XXXIX.

1 ALIENARI non poſſunt res eccleſię ex ꝓpria natura, quia humanæ conuentioni nullatenus ſubiecta ſunt; vt cumulatiſsimè notat Afflict. deciſ. 75. & ibi Cęſar Vrſillus in add. nu. 1.

2 Ideò minimè huiuſmodi cõtractus, ſeu alienatio confirmatur iuramento, & conſequenter ſi iuramentum præſtitum foret ab alienante, nequaquam iure alienationis poſſet in emptorem transferri, cùm iurantis poteſtati non ſubſit, l. apud Iulianum §. fin. ff. de leg. 1. & l. inter ſtipulantem §. ſacram ff. de ver. oblig. & ita uoluit Bar. col. fin. in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſ. cuius opinionem indicat communem eſſe Corn. in auth. ſacramenta puberum quæſt. 16. C. ſi aduerſus uendi. & Alciat. in c. cùm contingat, nu. 179. de iureiur. Cõis opin.

3 Imò emptores, & uenditores ipſi bonorum eccleſiæ tam immobilium, quàm mobilium pertinentium ad diuinum cultum in caſu non licito, ſeu in caſu licito, ſed non ſecundum formam c. epiſcopus, & c. ſi quis epiſcopus ext. de rebus eccleſiæ non alienan. & aliorum canonũ ſuper hoc promulgatorum ſacrilegium cõmitteret, & mortaliter peccaret, ſecundum induſtria refertiſsimũ Fratrem Ioannem conciuem noſtrum in ſermonibus quadrageſimalibus in ſermone 50. de ſacrilegio quæſtio. 3. col. antepen. uerſ. decimus modus eſt.

4 Et licèt lex prohibeat alienationem rerum eccleſiæ, ut ſupra oſtenſum eſt: tamen talis prohibitio non trahitur ad res mobiles, vt tradit Iacob. de Aret. quem refert Cyn. in l. vnica §. & cùm lex C. de rei uxo. actio. adde niſi mediante noua prouiſione facta ſuper hoc, l. ſancimus C. de ſacroſan. eccle. & §. ſacræ inſtit. de rerum diuiſ. quæ prouiſio per præmemorata iura ſi de nouo facta non eſſet, quòd res ſacræ etiam mobiles pertinentes ad cultum diuinum, vt ſunt paramenta, calices, & huiuſmodi alienari prohibeantur, & vt ipſa uaſa ſacra, ueſtes, & calices vendi nequeant, procedit poſt conceſsionem prædictarum rerum, non autem ante; quia tunc uendi poſſunt, vt cæteræ res, ſed poſt conſecrationem ipſam, quia ſpiritualibus annexa ſunt ratione conſecrationis alienari prohibentur, ſed ratione materię referendo intentionem ad temporale, non ad ſpirituale uendi poſſunt eccleſiis, & in eadem forma.

5 Verùm laico, ſeu priuato uendi non poteſt calix, niſi conflatus, uel confractus præmiſſa prius oratione, c. hoc ius, 10. q. 2. ſed Pet. de Palu. in 4. ſententiarum concludit, quòd uaſa ſacra laicis vendi non debent, niſi conflata, quibus tamẽ obligari poſſunt. & ſubdit etiam ibi, quòd idem eſt de reliquiis, quæ gratia auri, & argenti uendi poſſunt, & obligari non aliter: hoc enim negocium nullam habet difficultatem, neminem martires diſtrahere, mercarique poſſe, l. nemo C. de ſacroſan. eccle.

7 Et hodie quoque res ipſę mobiles, vt ſunt fructus, qui ex prædiis eccleſiæ percipiuntur abſque alia iuſta cauſa, & ſolennitate paſsim alienari poſſent, vt apertè demonſtrat cum aliis aggregatis per eum Menochius de arbitrariis iudicum quæſtionibus lib. 2. centuria 2. caſu 172.

8 Imò hoc eatenus procedit, & ampliatur, quòd ſi epiſcopus res menſales eccleſiæ iuraret nõ alienare, & poſtmodum illas alienaret, quòd tunc alienatio facta ab ipſo Epiſcopo rerum prędictarum ad uitam ſuam valeat, & teneat, non obſtante iuramento ſuo de non alienando, ita Moeda. deciſ. 7. & 250.

9 Et quamuis Epiſcopus periurus remaneat in pręſenti caſu, nihilominus alienatio facta per eũ de rebus memoratis valet, atque firma remanet, ſecundum Creſceu. deciſ. 150. Innoc. in c. dilecto extra de preb. & Paul. de Caſt. conſ. 339. dico non obſtante iuramento, nu. 3. uol. 1.

10 Si verò Epiſcopus alienaret res eccleſiæ non menſales, non incurreret quidem vllo modo periurium, & teneret alienatio, quia iuramentum de illis interpoſitum nullatenus intelligitur, c. fi. de feu. & notat Paul. de Caſt. conſ. 134. quod in uariis tribunalibus, & cauſis allegari intellexi, & nunquam illud reperire potui.

11 Itidem Glo. in c. quamuis de deci. ponit tres alios caſus, in quibus licitum ſit etiam vaſa miſtica alienari.

¶ Primus ergò caſus eſt, ubi neceſsitas vrgeret, puta ſi parrochiani illius eccleſiæ caperẽtur, c. ſicut omnino 12. q. 2. & l. ſancim⁹, & ibi Bart. in in prin. C. de ſacroſan. eccle.

¶ Et pro pauperibus alendis, & conſimilibus quoque alienatio rerum ſacrarum, fieri poſſet, c.

aurum

arrũ habẽt 12.q.11. Glo. Bar. & alii oẽs ĩ d.l.ſancimus ĩ prĩ C.đ ſacroſan.eccl. Et ſimiliter captiuitatis cã ipſa vaſa miſtica pignori dari poſſẽt,c.his aũt pęnis đ nõ alie.reb.eccl.& not.Ant.đ Bu. ĩ c.nullus de pig.ĩ fi.& pmiſſorũ reddit rõnẽ Ant. de Bur.ĩ d.c.nullus,ꝙ veriſimile eſt Chriſtũ velle ꝓriũ ſuarũ rerũ ſundi pro redẽptiõe animarũ,pro qbus ſundit ſanguinẽ ꝓpriũ.Sed hoc nõ ꝓcederet vbicũq; bona eccleſię,ea q ppẽ cõditione,vel lege acquiſita forẽt, vt nullo mõ ea alienari poſſent,tũc enim illa bona,ità alienari ꝓhibita, nec redimendorũ captiuorũ gratia, nec ex quacũq; alia cauſa, ẽt aliàs à iure pmiſſa alienari valerẽt, §.ſanctiſſimas in auth. de alie.& emphy. Glo. in c.verũ de cõdi.appo. Alex.col.1. & Marian.Soci. nu.63.ĩ l.filiusfamilias §.Diui ff.đ leg.1.Auguſt. Bero.cõſ.49.facti ſpecie,nu.11. vol.2.vbi ad lucẽ adducit iſtã eſſe cõem opinionẽ. Necnõ ſi res eccleſię reperirent alienatę, puta laycis datę,vel cõceſſæ,vt eccleſiã deſenderẽt valeret quippẽ, & teneret alienatio,ſeu ipſa conceſſio,d.c.quamuis. *Cõis opin.*

12 Vbi profert Ant. de But. in vltima oppoſitione Glo. ꝙ olim ex diſpẽſatione eccleſiæ fuit conceſſum,vt decimæ poſſent dari ĩ ſeudũ,& hoc neceſſitate inſtãte,vt defenderẽt eccleſias ab hæreticis,& oppreſſionib⁹.Poſteà verò cauſa ceſſante nõ fuerunt aliter cõceſſæ,imò ꝓhibitæ,c.cũ apoſtolica de his q̃ fiunt à plat.vnde decimas ab antiquo cõceſſas hodie poſſident eorũ ſucceſſores, & addit, quòd noualia,q̃ inſurgunt in decimatione laycorũ non accreſcunt eis,c.ſua nobis de deci.

13 Sextò valet, & tenet ipſa alienatio ẽt rerũ eccleſiaſticarũ,dũmodò in ea interueniat iuſta cauſa, & nõ aliter,& ſic ĩ alienatiõe rei eccleſię exigitur,requiriturq; ad hoc vt ſubſiſtat,& valeat,ꝙ ĩ ea interueniat iuſta cauſa, neceſſitatis,& euidẽtis vtilitatis,ipſius eccleſiæ,interueniãtq; ſolẽnitates à iure introductæ,aliàs his ceſſantibus ipſo iure nulla eſt, text. eſt ĩ c.1. de reb. eccl. nõ alienan.in 6.& ita ꝑ illũ text. firmarũt Corn. conſ. 243.col.3.vol.2.Ruin.cõſ.86.col.1.vol.1.& cõſ. 40.col.1.vol.5.Barbatius conſ.40.col.1.vol.1.& cõſ.14.col.2.vol. 2.& cõſ.61.col.2.volu.3.Soci. cõſ.15.col.2.vol.1.& cõſ.52.col.2.vol.4.Deci.cõſi.174.col.1.& cõſ.142.col. 2.& Glo.ĩ c.1. de in integrũ reſtit. vbi Abb. admonet iſtã eſſe cõem opinionẽ, ꝓut atteſtanť ẽt de ipſa cõi pleriq; ex allegatis Doctorib⁹,& Ioã.Bapt.Ferret. cõſ.294. viſo conſilio reuerendi,ac excellẽtis,nu.4.vol.2. *Cõis opin.*

14 Et iuſta,neceſſariaque cauſa alienandi res eccleſię ea eſſe videtur,qualis eſt æris alieni ſoluẽdi, aut reparationis eccleſiæ,vt ĩ Gl.in ſũma 12.q.2.

¶ Et ſic intellige neceſſitatem omnem iuſtã cauſam alienandi,ſecũdũ Lau. quem refert, & ſequitur Archid.in c.placuit 12.q.11.ꝙ nota procedere,& de plano locũ obtinere,vbicũq; debitũ vrgeret,nec eccleſia haberet aliunde, vnde illud ſolueret valeret,iuxta c.hoc ius porrectum 10.q.11.

¶ Imò hoc intantum procedit, & amplificatur,vt licitum quippẽ ſit etiam Prælato ſtante neceſſitate alienare nedum bona præmemorata,eccleſiæ ab antiquo conceſſa,ſed etiã bona prohibita alienari à teſtatore,vt concedit, & firmat in ꝓpriis terminis Ioã.And.in c.verũ de condi appo.

15 Septimò præmiſſa limitantur etiam non procedere vbicunque alienatio rei eccleſiaſticæ vtilis eſſet eccleſiæ,tunc enim,etiam , quòd ea facta foret ſine iuris ſolennitate,& forma à iure requiſita valeret,& teneret,ſecundum Glo. in l. cũ his §. eam tranſactionẽ in ver.alimentarius, & ibi Bal. & Ang.ff.de tranſactio.Abb.ſicu. & alios omnes in c.1.de his quæ fiunt à prælat.Glo.in c.1.ne ſede vacan.& Alex.in l.cũ lex de fideiuſ.Rom. cõſ. 316.circa propoſitã,& conſ.453.viſa principali, & ibi Horat.Mãdoſi.in add.& Iacob.Philip.Port. ſeu potius Ant.Gabr.cum aliis propè innumeris relatis per eũ in ſuis concl.lib.4.concl.13.ex quibus facilè conſtat iſtam eſſe cõem opinionem,licẽt ibi recenſeat alterã opinionẽ ſimiliter cõem. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

16 Sed retenta prima ſententia tanquã ſacroſanctiſſima,ea quippe probatur in d.§.eã tranſactionem, vbi valet tranſactio ad fauorẽ pupilli ſuper alimentis,non ſeruata ſolẽnitate legis,ſi pupillus conditionem ſuã vtiliorem, ac meliorem fecerit.

17 Et comprobatur hoc idem etiã,ſiquidẽ huiuſmodi ſolennitas à iure requiritur ad ſauorem eccleſiæ ad finẽ,& effectũ,vt eccleſia vtiliter contrahat præſumptiuẽ,vt inquit Bal.in c.1.col.2. qui feud.dar.poſſ.& ſequitur Alex.conſ.79.volu.1.& idem Bal.in c.ſicut in fin.de re iudi.

18 Octauò alienari poſſẽt bona eccleſię ſine iuris ſolẽnitate ex cauſa,& ſic ex cauſa incõmoditatis, vbicunq; res ipſa alienanda parua eſſet,foretque magis damnoſa eccleſię,quã vtilis,c.terrulas 12. q.2.& notat Abb.in c.nulli liceat de reb.eccl.nõ alien.Glo.in ſũma 12.q.3.Canophylus Sangrius monachus caſinas in tract. de rebus eccle. non alie.in limit. 4.fol.par.14.& Io. Bapt. Ferr. conſ. 294.viſo conſ.reuerendi,nu.2.& 8.vol.2.vbi tradit genuinũ ſenſum,& intellectũ add. c.terrulas.

19 Nonò res eccleſiæ ex cauſa maioris vtilitatis alienari poſſent, ſi quippẽ eccleſia ipſa reciperet alterã rẽ meliorẽ, vt in c.vt ſuper de reb.eccl.non alien.& notat Aug.Berous in cõſ.88.iu cauſa mota vol. 1.nu. 25. vbi,nu. ſequenti declarat etiam vtiliter quomodò conſideretur vtilitas maior in re eccleſię,& in conſ.ſeq. quoq;,ſub nu. 13.& ſeq.

20 Decimò alienatio bonorũ eccleſię facta in Potentẽ,vt occupata bona ipſius eccleſiæ, de manu alterius potẽtis reruperaret,valeret equidẽ,& teneret,textus eſt ĩ c.2. de ſeud.in 3.& vltimo caſu, ibi alicui laico in fœudum concedere,qui,& illud recuperet, & in fœudum recognoſcat, & in fine eiuſdem capituli,ibi,poteris ei licenter concedere, per quem illud eccleſia valeat rehabere, quẽ textum ſummẽ extollunt ad hoc ibi Doctores.

¶ Alias verò limitatiões circiter 56.ĩ quibus eccleſiaſticæ res ſine ſolẽnitate alienari regulariter queãt ponit vtiliter Canophylus.ĩ d.tract. de reb.eccl.non alienã.fol.par.12.cum aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *ALIENARI res immobilis in dotem conſignata non poteſt, etiam cum conſenſu mulieris. Et dotalis res vendi nequit, quod ampliatur, & limitatur pluribus modis.*

OPINIO XL.

1 ALIENARI non poteſt res immobilis in dotem data, etiã cum cõnſenſu mulieris, & conſequenter cũ ſolẽnitate auth. ſiue à me C. ad velleianũ, vt voluerunt ibi Glo. & omnes, Bar. in l. ſi æſtimatis ff. ſolu. matri. Hippol. Riminal. in rub inſtit. quibus alie. licet, vel non, nu. 15. cũ aliis ſeq. Alex. & alii in l. 1. eod. tit. ſolu. matri. præſertimq; ibi Ripa, nu. 106. qui prorumpit
Cõis opin. iſtam eſſe communem opinionem, quam limitat Riminal. in d. rub. inſtit. quibus alie. licet, vel nõ, in quinque caſibus, à num. 139. vſque ad num. 109. & ſeq.

¶ Et limitatur vtiliter quoq; nõ ꝓcedere vbi cunque res ipſa immobilis fuiſſet data æſtimata, tunc quippe alienari poſſet tanquã res mariti, eo quia per æſtimationẽ videretur fieri venditio, nec eſſet res ipſa in dote, ſed eius pretiũ, l. quoties, & l. plerunq; §. ſi añ ff. de iure dot. & concedunt hoc Glo. Bar. Odofr. Bal. Alberi. Saly. & cæteri omnes in l. ſi inter virũ C. de iure dotium, & Riminal. cũ aliis propè innumeris relatis per eũ in d. rub. inſtit. quibus aliena. licet, vel non, nu. 33. & ſeq. ex
Cõis opin. quibus facilè apparet iſtam eſſe communem ſententiam, quam ibid. Riminal. n. 39. cum aliis ſeq. pluribus modis ampliat, & limitat copioſè, doctè, & vtiliter.

¶ Hoc verò de plano, & abſq; dubio procederet, niſi expreſsè, vel tacitè inter contrahẽtes ageretur, quod æſtimatione ipſa non obſtãte res illa eſſet in dote, & eadẽ poſtea reſtitueretur, eo enim caſu diceretur res dotalis, nec effecta foret vera emptio, & ſic eadem reſtitui deberet, & non pretium, vt eleganter determinat Bald. in l. ex conuentione C. de pactis. & Aret. conſ. 84. diligenter ponderatis col. 2.

SVMMARIVM.

1 *ALIENARI non poteſt res mobilis, quæ ſeruando ſeruari poteſt, vt ſunt anuli, gemmæ, torques, & aliæ res ſimiles in dotem datæ ineſtimatæ, niſi conſentiret vxor, bino conſenſu. tamen ipſius interueniente, & viro remanerẽt tot in bonis, quot ad dotis reſtitutionem ſufficerent.*

2 *Conſenſus ſecundus mulieris qui requiritur ad excludendam eam à re dotali præſumitur interueniſſe claꝑſis triginta annis.*

3 *Alienari poſſunt res mobiles in dotem conſignatæ, quæ ſeruando ſeruari non poſſunt, vt ſunt veſtes, & ſimiles quæ vſu conſumuntur.*

4 *Mulier alienare poteſt dotem ſuam abſque iuris ſolennitate, vt ſuos ab hoſtibus redimere poſſit.*

5 *Filiusfamilias poteſt alienare abſq; patris conſenſu pro redimendo patre ipſo in carceribus retento.*

OPINIO XLI.

1 ALIENARI hodie non poteſt res mobilis, quę ſeruando ſeruari poteſt, vt ſunt anuli, gemmę, torques, & alię res ſimiles in dotem conſignatæ, ſi inæſtimatæ conſignarentur, niſi ab initio conſentiret vxor, & iterùm lapſo biennio accederet alter conſenſus ipſius mulieris; & ſic accedente bino conſenſu, atq; viro remanerent tot in bonis, quæ ad dotis reſtitutionẽ optimè ſufficerent, & iſta eſt ſolennitas auth. ſiue à me C. ad velleianum, de qua loquitur Bar. in l. 1. ff. ſolu. matri. & cũ eo ſentiunt omnes cõmuniter, atteſtantibus Cõis
Alex. Iaſ. nu. 33. Crot. nu. 53. & Ripa ibi n. 103. & opin.
Hippolito Riminaldo in rub. inſtit. quibus aliena. licet, vel non, nu. 128. vbi ſimiliter meminit de cõmuni, & refert duas alias contrarias opiniones, nu. 120. cum aliis ſeq.

2 Sed aduerte, ꝙ antedictus ſecũdus conſenſus mulieris, qui requiritur ad excludendam eã à re dotali præſumeretur abſq; dubio aliquo interueniſſe poſt lapſum triginta annorum; & conſequẽter requiruntur anni triginta ad inducendũ præſumptionẽ dicti actus neceſſarii, ſeù ſolennitatis extrinſecæ, atq; ad præſumendum hunc ſecundũ conſenſum, ſecundũ Glo. & alios omnes in c. peruenit de empt. & vendit. Alex. n. 19. & Claud. Aquen. nu. 22. in l. ſciẽdum ff. de ver. oblig. Fely. in c. ſicut, nu. 30. de re iud. Alex. conſ. 1. col. pen. vol. 4. & Ripa in d. l. 1. nu. 104. ff. ſolu. matri, vbi vocat Cõis
iſtam eſſe communem opinionem. opin.

3 Res verò mobiles in dotẽ conſignatæ, quę ſeruando ſeruari non poſſunt, vt ſunt veſtes, & alia, quæ vſu conſumuntur alienari poſſunt, ſecundum omnes Doct. cõmmuniter, prout refert Ang. Cõis
Bal. Nouellus n. 125. & Ripa n. 102. in d. l. 1. Ioã. opin.
Lupi in rub. de donat. inter virũ, & vxorẽ §. 17. n. 8. Faber in rub. inſtit. quib. alien. licet, vel nõ, Bal. Nouellus in tract. dotis 1. priuilegio fol. 7. & Frãc. Aret. in c. prælatorum de accuſat. nu. 10. poſt Inno. ibi, & Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 5. cap. 6. ſub nu. 2. & ſeq.

4 Poſtremò limitatur etiam eadem met communis ſententia, vt mulier alienare ſimiliter poſsit dotem ſine ſolennitate à iure tradita pro redemptione ſuorum, & ſic vt ſuos ab hoſtibus redimere valeat, ità Roma. conſ. 316. circa propoſitam conſultationem, ſub nu. 7.

5 Et quemadmodũ mulier in hoc caſu res dotales alienare poteſt, ità filiusfamilias prohibitus

alienare

alienare ſine patris authoritate,poſſet vtiq; alienare nullo patris conſenſu interueniente ad redimendum ipſum patrem in carceribus detẽtum.

¶ Et ratio eſt, quoniam iura loquentia de redemptione captiuorum, obtinent etiam locum in captiuis pro maleficio,vt firmat Bocrius in cõſuet. Bitu.in titu de iuriſdic.omn. iudic. §. 12. in glo. fin. per textum ſingularem in §. fin. in auth. vt cùm de appel.cog.

SVMMARIVM.

1 *PATER tanquam legitimus adminiſtrator filij minoris, carentis tutore,vel curatore poteſt alienare bona aduentitia immobilia ipſius filij,in quibus habet vſufructũ ſine decreto iudicis ob cauſam neceſſariam æris alieni.*

OPINIO XLII.

1 ALIENARE poteſt pater legitimus adminiſtrator filij minoris,vbi caret tutore, vel curatore bona aduentitia immobilia ipſius filij,in quibus habet vſũfructum abſque iudicis decreto,ob cauſam neceſſariam æris alieni, ſecundum Azo.in ſumma C.de bonis quæ liber. Bal. in fin. Paul.de Caſt.col. 1. Fulgoſi. & Corne. in l. fin. §. fin autem C. de bonis quæ liber. Affli&. deciſi. 393. nu. 1.& Cæſarem Vrſillum cũ cæteris ſignatis per eum ibi in add.nu. 1. Cumanũ in l. 1. ff. de rebus eorũ, Bal.Paul.Caſt.& Alex.in l.præſes C. de tranſactio.& ibi Iaſ.qui ad lucem adduxit iſtã Cõis eſſe communem opinionem,& cum ea concurrit opin. quoq; Caccialupus in tract.de trãſactio q. 7. Guliel.Benedic.in c.Raynutius in ver. duas, n. 255. de teſta.Couaruuias lib. 1. variarum reſolutionũ cap. 8. nu. 6.& Tyraquel.in l. ſi vnquam in princ. nu. 28. C. de reuocan. donat. Roma. Aret. Deci. Soci. & cæteri, quos ipſe refert ibi, vbi ſimiliter meminit de communi præmiſſa;& licèt Curti.Iuni. nu. 15. poſt Saly.in d.l.præſes,Crot. in l. frater à fratre,nu. 31. ff. de condi.indebiti, Gomes. in l. 48. Tauri circa fin.& Caſſane.in cõſuetudi. burgun.rub. 6. §. 5. nu. 14. in ſubtilitatibus iuris freti videantur ſentire cõtrarium, nihilominus fatuũ foret,& nimis periculoſum recedere in actu practico ob ſuaſiones illorum ab antedicta communi,quæ ſacroſanctiſsima apparet ex ſcriptis præmemoratorum Doctorum cum ea tranſeũtium, & Cæſaris Vrſilli in add. Affli&i in deciſio. 393. num. 1.

SVMMARIVM

1 *ALIMENTA præterita,& futura peti poſſunt.*

2 *Alimenta præterita etiam per hæredes peti poſſunt.*

3 *Alimenta præterita, quando peterentur in iudicio per actorem libellans deberet, & teneretur petere frumentum, vinum, & ſimilia, & ſic ipſam ſpeciem, & non illius extimationem. quod declaratur vtiliter.*

OPINIO XLIII.

1 ALIMENTA præterita, non ſolùm futura peti poſſunt, l. libertis quos §. manumiſsis ff. de alimen. & cibar. legat. & ibi Bartol. l. alimentis, & ibi Bal. & alij C. de tranſactio.

2 Imò hæredes etiam petere poſſent alimenta præterita ſecundum Bar. in l.ſolent verſ. ſed quæro ff.de alimen.& ciba.legat.

3 Tamen quando peterentur alimenta ipſa præterita in iudicio per actorem,libellans ipſe deberet quippè tunc petere frumentum, & vinum, & ſimilia; & conſequenter ipſam ſpeciem, & non illius extimationem, vt magiſtraliter docet Bar. quem omnes ſcribentes communiter ſequuntur Cõis in d.l. libertis quos §. manumiſsis in 3. membro opin. ſuæ diſtinct. vbi in medium expoſuit, quòd quædam ſunt, quæ hodie habere expedit, vt frumentum,vinum,& ſimilia, & tunc ipſa ſpecies debet peti,non autem eius æſtimatio,allegat l. nulli C. de eroga.milit.anno.lib. 12. niſi propter moram deueniatur ad æſtimationem, & de præcitata communi atteſtantur Moder. in d. §. manumiſſis,& in varijs,diuerſiſque locis iuris noſtri.

SVMMARIVM.

1 *ALIMENTA præſtare obligatus tenetur quoque ad medicinas, ſine quibus corpus languens ſanari non poteſt, quando alimenta deberentur ratione ſanguinis iuris diſpoſitione.*

2 *Alimentorum appellatione veniunt omnia neceſſaria ad vitam, & ſine quibus corpus ali, ac nutriri non poteſt.& habitatio.calciarum.& lectus.*

3 *Alimentorum appellatione veniunt veſtes, & monilia aliquando.*

4 *Victus appellatione veniunt omnia ad vitam neceſſaria,& habitatio,calciarum,& lectus.*

OPINIO XLIIII.

1 ALIMENTA præſtare obligatus, ſeu qui alere tenetur, tenetur quoque medicinas præſtare ſine quibus corpus languens ſanari non poteſt, ſecundum Spec. in titu. qui filij ſint legiti

legiti. verſ. ſed nunquid is qui præſtare, quem ſequitur Alexan. in l. prima cum dotem §. fin autem colum. 1. ff. ſolu. matrimo. Corne. conſi. 145. numero 9. & ſeq. Papien. in ſua pract. in forma libelli pro lega. tei ſingu. nu. 100. & ibi iuſtus, & peritus D. Ziletus in additio. in litera N, Bertran. conſ. 273. viſo caſu, & aliis mihi exhibitis, nu. 10. vol. 8. Ang. conſ. 30. vol. 2. Ioan. de Ana. conſ. 37. Bolog. conſ. 48. Soci. conſilio 161. in fin. Caſſane. in commenta. Burgun. in titu. *des enfans de pluſieurs lit* §. 5. in uer. & alimenter, Roland. à Valle conſilio 22. circa primum, numero 3. uolu. 1. & Dec. in lege de alimentis colum. 1. C. de
Cōis opin. tranſactio. vbi prodidit iſtam eſſe communem opinionem.

¶ Quæ quippè de plano, & abſque dubio procederet, quando alimenta ipſa deberentur ratione ſanguinis iuris diſpoſitione, ſecundum Bar. in l. qui filium in 1. lectu. ff. ubi pupil. edu. debeat, & in tract. alimentorum quæſtio. 2. & Iaſ. in l. cùm hi §. qui tranſigit de tranſactio.

2 Et appellatione alimentorum veniunt quoque omnia neceſſaria ad vitam, & ſine quibus corpus ali, ac nutriri non poteſt, teſte Barto. in d. tract. de alimentis, Glo. in l. legatis ff. de alimen. & ciba. lega. Bar. in l. ſi. de libe. agnoſcen.

¶ Et appellatione alimentorum ueniunt non ſolùm cibaria, ſed etiam ueſtimenta, & habitationes, d. l. legatis, & l. fin. ff. de alimen. & ciba. lega. & l. uictus de uer. ſig. Glo. in l. ſi quis à liberis §. non tantùm ff. de libe. agno. & Glo. in c. epiſcopus in uer. victu 10. q. 2. & Roland. in d. conſ. 22. nu. 1.

¶ Imò appellatione ipſorum alimentorum venit etiam calciariũ, l. cùm hi §. de calciario ff. de tranſact. quod uoluit expreſsè Grauet. conſ. 199. & Bar. in d. tracta. alimentorum, vbi firmat, quòd venit etiam lectus, & idem comprobant Doct. in d. l. cùm hi §. qui tranſigit, & Bartoluſmet in d. l. legatis in fi. & Rolan. in d. conſ. 22. nu. 6. vbi aſsignat rationem.

3 Necnon alimentorum appellatione veniunt etiam ueſtes, & monilia, quæ perſona cui ſunt alimenta relicta de more ciuitatis deferre debet, l. verbo uictus ff. de uerb. ſigni. Alciat. conſil. 241. numero 4. & Rolan. in dicto conſilio 22. numero 4.

4 Imò quemadmodum alimentorum appellatione veniũt victus, & habitatio, & alia ſupra relata, ſine quibus viuere non poſſumus, ita etiam omnia iſta veniunt appellatione victus, quoniam, vt inquit Bar. in d. tract. alimentorum col. 1. idem iudicandum eſt de illo, qui habet victum, quod iudicatur de eo, qui habet alimenta, l. uerbo victus ff. de ver. ſig. Glo. Flori. in l. ſicut impendia ff. de vſufruct. videtur inclinare in contrariam ſententiam, concludens ibi, quòd cibariorum appellatione non continentur medicamenta, nec calceamenta, nec veſtes, Glo. eſt in d. c. epiſcopus in ver. victu per l. antepen. de alimen. leg.

& apud Spec. in tit. qui filij ſint legi. uerſ. in ſumma, & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *PATER tenetur præſtare alimenta filio de iure naturali.*
2 *Pater poteſt denegare alimenta filio, vbicunque filius poſſet viuere à ſeipſo, & exprimitur etiam infra ſub numero 11.*
3 *Alimenta poſſunt denegari filio in omnibus caſibus in quibus filius ipſe exhæredari poſſet.*
4 *Statutum, quòd pater non teneatur alere filium non valet.*
5 *Pactum, quòd pater non teneatur educare filium, cui conſignauit partem ſuam non valet, etiam ſi pactum hoc iuratum ſit. quod declaratur niſi filius partem ſuã ſibi datam perdidiſſet dolo, vel eius lata culpa, ſub numero 6. & 7. infra.*
6 *Filius qui conſumpſit partem ſuam, quam habuit à patre poteſt petere alimenta.*
7 *Argumentum de pacto ad ſtatutum valet.*
8 *Filius conſumens legitimam ſibi aſſignatam à patre leui culpa, adhuc pater non poſſet ipſi filio alimenta denegare.*
9 *Pater non ſolùm tenetur alere filium, ſed etiam eius vxorem, & filios. quod infra declaratur.*
10 *Auus tenetur dotare neptem, & filiam filij ſui. quod procedit, quando filius non habet vnde dotet filiam ſuam.*
11 *Alimenta quæ debentur filijs præſtantur ex diſpoſitione legis, ſtatuti, vel officio iudicis.*
12 *Alimenta quæ debentur ex diſpoſitione hominis, puta teſtatoris, vel ex contractu, & conſequenter iure actionis indiſtinctè peti poſſunt, dato quòd quis eſſet diues, & poſſet ſe alere de ſuo. & hoc caſu poſſent etiam peti alimenta præterita non ſoluta: ſecus verò quando deberentur officio iudicis, tunc enim alimenta ipſa præterita peti nequirent.*
13 *Filius licèt alimenta præterita petere non poſſit, tamen ille qui eum aluit alimenta iſta petere valet.*

OPINIO XLV.

1 ALIMENTA tenetur præſtare pater filio iure naturali, l. 1. §. ius naturale ff. de iuſti. & iur. & c. ius naturale 1. diſtin.

2 Sed hoc limitatur non procedere quotieſcunq; filius poſſet uiuere à ſe ipſo, tunc quippè poſſunt denegari ei alimenta p patrẽ, l. ſi qs à liberis §. ſed ſi filius ff. de liber. agno. Anto. & Abb. in c. cùm haberet col. 3. de eo qui dux. in matr. Caccialupus in l. ſi quis illuſtris col. pen. C. ad Orfi. Soc. conſilio 121. numero 47. uolu. 4. Calca. conſi. 59. & Dec. conſil. 476. quodque interpretatur eum grano ſalis per præcitatos Doct. procedere, & per Abb. etiã in c. 2. col. 2. de ca-

conuerſ.infidelium, & Ioan. Lupi in repet. c. per ueſtras §. 23.nu.6.

3 Limitatur etiã antedicta regula in oĩbus cauſis,per quas poteſt exhęredari filius, quę quidem cauſæ habentur in §. aliud quoque capitulum in auth. vt cùm de appel.cognoſcitur, & pariter ex illis cauſis alimenta ipſa denegari poſſunt, vt notat Bar.in d.l.ſi quis à liberis §.ſi quis ex his,& in l.diuus ff.de pari.& in l.ſi patrem C.de alen.libe.

4 Sed amplia iſtam regulam ita explicitam intãtùm procedere, quòd etiam non valeat ſtatutũ, quòd pater non teneatur filium educare, ſecundum Iacob de Aret.in d.l. ſi q.s à liberis, Galeottum in tract.de alimentis in uer.pone quęſtioné, Spec.in tit.qui filij ſint legitimi col.4.uer.ſed pone quidam,& Alber.de Roſa.in 1. par. ſtatutorũ in quæſt.40.uerſ. item quæro, & ita tranſeunt cũ hac opinione omnes Canoniſtæ communiter, atteſtante Rocho Curtio in repe.c.quanto col. 12. de conſuet.

Cõis opin.

5 Amplia ſecundò non ualere etiam pactum, ꝙ pater non teneatur alere filium, cui dedit partẽ ſuam, ſi poſtmodum ad paupertatem, neceſsitatemq́ue peruenerit, ſecundum Spec.in d.verſ.ſed pone quidam in tit.qui filij ſint legit. Alber.in d.l.1.§.ius naturale col.fin.

6 Idemq́ue tenet Bal. quòd filius qui cõſumpſit partem ſuam, quam habuit à patre poſsit petere alimenta in d.§. ius naturale, & in l.ſcimus C. de inoffi.teſtamen. in prin.& in auth.ſi captiui in fi. C.de epiſ. & cleri. & tradit etiam Barbatius in c. quæ in eccleſiarum col.5. de conſtit. Alex. in l. ſi cum dotem §.1.col.3.ff.ſolut.mat.

¶ Etiam ſi pactum ſit iuratum, Domi. in c. quamuis pactum col.2.de pact.in 6.& Fely. in c. ex reſcripto,nu.12.de iureiur.& aſſeuerat Bar. in l. 1. §. parens circa fin. ff. de liber agnoſcen. iure non ualere pactum, quòd filius alimentari non debeat.

7 Nec de hoc mirandum eſt,quia ualet argumẽtum de pacto ad ſtatutum, vt voluit Ludouicus Bolog.conſ.21.col. 2. & 7.cum igitur retulimus, quòd non ualet ſtatutum prohibens alimenta præſtari filiis,ergò nec ualebit pactum.

¶ Cæterùm hoc dictum videtur limitare Bal. in auth.quod ſi rogatus col.2.C.ad Trębel. niſi filius partem ſibi datam perdidiſſet dolo, vel eius lata culpa,& Bal. ſequitur Alex.in d.l.ſi cùm dotem §.1.

8 Vbicunque uerò filius etiam legitimam aſsignatam per patrem in vita conſumeret leui culpa adhuc non poteſt pater ei alimenta denegare, ſecundum Bal.in l.2.§.1.ff.ſolu.matr. in d. auth. ſi captiui C,de epiſco. & cleri. & in d. l. ſcimus in prin.& in d.auth.quod ſi rogatus, Spec.in tit. qui filij ſint legitimi §.1.uer.ſed pone tertiò, & Alex. in d.l.ſi cùm dotem §.1.

9 Amplia etiam tertiò,quòd pater non tantùm filiis tenetur præſtare alimenta, ſed etiam liberis,& vxoribus eorum, vt concedunt Glo. & Bar. in d.l.ſi quis à liberis §.non tantùm per l.ſi à filia §.1.ff.famil.hærciſcun. Et ità conſuluit Natta cũ aliis aggregatis per eum conſ.278.circa hunc caſum, uol. 2. vbi declarat hoc procedere vbicunque filius duxiſſet uxorem de conſenſu patris, & ſibi parem,& ſe dignam.

10 Imò plus pater cogitur pro filio onus dotandi filias ipſius ſubire,l.dedit dotem de colatio. bonorum, vbi quippè officium aui erga neptem ex officio patris erga filium pendet, & ita firmauerunt Bar.& alij in l.1.ff.ſol.matrimo.Bal.in auth. res quæ C. communia delega. in l. pater de euictio.idem Bald. & Saly. in l. fin. C. de dotis promiſsio.& idem Saly.in l.ſi filius ad macedonia.

¶ Et procedit hoc ſecũdum antedictos Doct. quando filius non haberet vnde dotaret filiam ſuam.

11 Et aduerte,quòd iſta alimenta per patrem filiis præſtantur ex diſpoſitione legis, ſtatuti, vel officio iudicis,l.ſi quis à liberis §.1.ff.de libe.agno. Alex.conſ.7.nu.31.vol.2.Bar.in l.libertis quos §.1.de alimen.& cib.leg.

¶ Et tunc alimenta ipſa non deberentur, nec peti poſſent vbicunque filij haberent vnde ſe alere poſſent, vt ſupra oſtendimus, & ſic alimenta liberis præſtanda non ſunt, cùm poſsint ſe ipſos ſuis laboribus, ſuiſq; operibus ſuſtinere, l. ſi quis à liberis §.idem reſcripſit ff.de liber.agnoſcen. & l.illis libertis ff.de condit.& demonſtrat.Paul.Caſtren.in l.diuortio in prin.ff.ſolu.matrimo. Bald. Ang.& Saly.in l. 1. C. de leg.Bart.in l.Caio §. fin. ff.de alimen.legat.& Alciat in conſ. 243.

12 Sed quando alimenta deberentur ex prouiſione, ſeu diſpoſitione hominis, puta teſtatoris, vel ex contractu, & ſic iure actionis indiſtinctè tunc peti poſſent, dato, quòd quis eſſet diues, & poſſet ſe alere de ſuo, ſecundum Bar.in d.l. libertis quos §.1.Pau.Caſtren.& Iaſ.col.6.in fi.in l.diuortio ff.ſolu.matrimo.Alex.in l.de alimentis C. de tranſact. & ibi Moder. per illum textum, & Corn.conſ.286.vol.3.in prin.

¶ Et hoc caſu peti poſſent etiam alimenta præterita non ſoluta, vt concedunt Barto. & Iaſ. in dicta l.de alimentis, & Alciat. in conſilio 247. nu.4.

¶ Secus uerò quando deberentur officio iudicis,quia hoc caſu alimenta pręteriti temporis peti nequirent, teſte Decio,nu.5. in d. l. de alimentis,& aliis omnibus ibi.

13 Et quamuis filius alimenta pro præterito tempore petere non poſsit, tamen ille qui eum aluit huiuſmodi alimenta petere, & recuperare ualet,l.ſi quis à liberis §. ſi uel parens ff. de liber. agnoſcen. notat Barto. in l. libertis §. manumiſſis ff. de alimen. & cibar. leg. & Doct. in l. alimenta C.de nego. geſt. & ita conſuluit Bar. Soc. conſ.57.nu.37.uol.4.

SVMMARIVM.

1 *ALTERNATIVA, vel diſiuncta reſoluitur in coniunctam ad euitandum abſurdum, ne extraneus propriæ ſucceſſioni præferatur. & conſequenter alternatiua poſita inter conditiones in teſtamento appoſitas reſoluitur in copulam.*

2 *Pater quando inſtitueret filium, & nepotem hęredes, non intelligerentur pater, & filius inſtituti, ac vocati ſimul, & eodem gradu: ſed hoc caſu filius primo gradu inſtitutus, & nepos ſecundo gradu ſubſtitutus videtur. & ſic alternatiua poſita inter perſonas inter quas cadit ordo charitatis ſemper intelligitur ordine ſucceſſiuo..*

3 *Teſtator inſtituens filium, & nepotem iam natum hęredes, tunc nepos cum filio non concurrit, nec in eodem gradu vocatus cenſetur, ſed filius in primo gradu, & nepos in ſecundo ſubſtitutus intelligitur.*

4 *Teſtator inſtituens Meuium, & filios Tity ſimul ſuccederent, non autem ordine ſucceſſiuo, ex quo ſunt omnes extranei iſti hęredes inſtituti.*

5 *Teſtator inſtituens fratrem, & eius filium hęredes, tunc cenſentur vocati omnes ſimul, & non ordine ſucceſſiuo, & omnes ſimul ad hęreditatem admittuntur ęquis ex partibus.*

OPINIO XLVI.

1 ALTERNATIVA, ſeù diſiuncta reſoluitur in coniunctam propter abſurdum euitandum, ne extraneus propriæ ſucceſsioni præferatur, l. ſi is qui ducenta §. fin. ff. de rebus dubiis, l. Lucius la. 2. ff. de hæred. inſtit. & l. generaliter in prin. C. de inſtit. & ſubſtit. Et ſic quando fuiſſet appoſita conditio ſi ſine filiis, & ipſa conditio locum non obtineret: vt quia deceſsiſſet cum filiis: cùm eo caſu fauore filiorum, & ad ipſos excludendos requiratur, quòd omnes conditiones eueniant, propter quod ipſa alternatiua reſoluitur in coniunctam: adeò, quòd oportet, vt omnes conditiones obueniāt, ut in memoratis iurib' notatur.

¶ Vnde quando apponeretur conditio ſi ſine liberis, & aliæ conditiones alternatiuę: tunc alternatiua ipſa poneretur quippè pro coniuncta ob illam conditionem ſi ſine liberis: vt quia veniſſet alia conditio, ſed non conditio ſi ſine filiis: cùm eo caſu propter præſumptam mentem teſtatoris quæ eſt, vt exiſtentibus liberis non ſit locus ſubſtitutioni, prout uoluit Bar. in d. l. generaliter, & Bar. & Imol. in d. l. Lucius. Et ſic apparet communis reſolutio, & opinio omnium Scribentium vbique per memorata iura, quòd alternatiua poſita inter conditiones in vltima uoluntate appoſitas reſoluatur in copulam, ſecundum Iaſ. hubertim in l. Gallus §. quidam rectè, nu. 22. cum aliis ſeq. ff. de liber. & poſthu. & illuſtrem D. Sigiſ. Loffredum in conſ. 1. nu. 51. *Cōis opin.*

2 Cæterùm alternatiua ipſa poſita inter perſonas, inter quas caderet ordo charitatis, ſemper intelligeretur ordine ſucceſsiuo; & conſequenter ſi filius, & nepos inſtituti hæredes per patrem reperirentur, vtique non intelligerentur inſtituti, ſeu uocati ſimul, & eodem gradu, ſed inſtitutio hęc filij, & nepotis ex eo concepta per copulam &, intelligeretur quippè ordine ſucceſsiuo, & cenſeretur facta ordine neceſsitatis, cùm filius ipſè inſtituendus ſit in primo gradu, l. inter cætera ff. de lib. & poſthu. & ſic in huiuſmodi caſu neceſsitas requirit, vt ſucceſſorius ordo ſeruetur, ſcilicet vt filius primò ſit inſtitutus vniuerſaliter, ſecundò illi ſit uulgariter ſubſtitutus nepos, ſecundum Glo. Bar. Bal. Ang. Paul. Caſt Cuma. Alex. Iaſ. nu. 27. & alios in l. Gallus §. quidam rectè ff. de lib. & poſthu. quos ſequuntur Doct. communiter, vt admonent ibi Iaſ. d. nu. 27. Galliau. nu. 57. Alciat. nu. 15. & Rube. col. 12. Matthæſ. ſing. 156. poſt prin. Cur. Iuni. conſ. 111. præſupponitur in facto, nu. 5. & Bero. in c. Raynutius de teſtam. nu. 68. cū aliis ſeq. ubi inhęret communi memoratæ, atque eam ab omnibus contrariis ſyncerè, & copioſè tuetur. *Cōis opin.*

¶ In contrariam verò ſententiam, videlicet, quòd hoc caſu pater, & filius eius dicantur ſimul vocati in primo gradu, inclinarùnt Doct. relati per Soc. Iun. in d. §. quidam rectè, ſub nu. 18. cum aliis ſeq. vbi iſtam partem cōmunem eſſe admittit poſt Soc. Seniorem, & ſequitur quoque conſulendo, & communem uocat Bertran. conſ. 215. nu 5. vol. 3. tamen prima opinio Bar. & ſequaciū magis cōmunis, & magis uera, & magis tuta apparet: imò ex allegatis authoritatibus indubitata redditur in actu practico. *Cōis opin.*

3 Quæ quidem cōmunis ità retenta utiliter ampliatur procedere non tantùm in nepote naſcituro, uerùm in nepote etiam iam nato, vt ſi teſtator filium, & nepotem iam natum hæredes inſtituerat, hoc caſu nepos cū filio non concurrit, neq; in eodem gradu uocatus, ſed filius inſtitutus, nepos uerò ſecundo gradu ſubſtitutus videtur, vt concedit Bar in d. §. quidam rectè, nu. 4. cum quo omnes Scribentes communiter ſentiunt, atteſtante Alex. ibi col. 3. Iaſ. nu. 2. Soc. nu. 2. Fortun. nu. 23. Galliaul. nu. 12. & 20. Alciat. nu. 15. & Soc. Iuni. nu. 19. cum cæteris ſeq. vbi ſimiliter fuſiſsimè, atque doctiſsimè iſtam communem tuetur, admonetque ab ea non fore recedendum in practica, atque ſemper uidiſſe obſeruari. *Cōis opin.*

4 Verùm iſthæc communis ità amplificata limitatur quippè non procedere, ſi teſtator inſtituerat Meuium, & filios Gregorij, quando omnes eſſent extranei, tunc enim ſimul admittuntur, non ordine ſucceſsiuo, ſecundum Bar. in d. §. quidam rectè, nu. 6. cum quo ꝓculdubio concurrunt omnes Doct. communiter, & concorditer, vt per Galliaul. ibi nu. 16. & Fortun. nu. 43. & Bero. in d. c. *Cōis opin.*

Raynu-

Raynutius, ſub nu. 104. & ſeq.

2 Secundò limitatur etiam eadem communis non habere locum in patris, & filij inſtitutione, aut ſubſtitutione facta, conceptaq; per copulam &: quia eum intellectum habet, vt ordine ſucceſſiuo intelligatur, vt ſi inſtituiſſem fratrem meũ, & eius filium hęredes, adhuc ordine ſucceſsiuo, & non ſimul admicti deberent ad huiuſmodi ſucceſſionem, ſecundum Bar. in d. l. Gallus §. quidam rectè, nu. 4. ſed aduerte, quòd communis ſchola reperitur cõtra eum, & eius opinio vnanimiter ab omoibus Doct. confutatur, vt conſtanter aſſeuerant Alexan. colum. 4. Soc. nume. 3. Iaſ. nu. 24. Fortun. col. 18. Galiaul. nu. 65. Rube. col. 4. & Alciat. nu. 20. in d. §. quidam rectè, Dec. conſ. 236. col. 11. Alex. conſ. 22. col. 3. uol. 3. Corn. conſ. 17. uol. 4 & Guliel. Benedic. in d. §. Raynutius, quodque etiam comprobat Bal. in l. ſi quis hęres inſtitutus §. fin. ff. de acqui. hæred. & in l. ſi mulieri cũ liberis in prin. per tex. ibi ff. de vſufruct. accreſcẽ. Matthęſ. ſing. 156. Bero. in d. §. Raynutius, nu. 93. & ſeq. Bal. & Saly. in l. fin. per textum ibi C. de impub. Alex. conſulendo in d. conſ. 22. conſ. 44. & conſ. 129. uol. 5. in quibus locis planè deducit iſtam eſſe magis commuoem opinionem: & ſic omnes præcitati Doct. cõfirmant, quòd pater, & filius ſimul, & ęquis ex partibus admictantur.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ALLVVIO fluminis, ideſt additio, vel detractio, quę fit à flumine ipſo per alluuionem ſuam transfert dominium. quod ampliatur, & limitatur infra pluribus modis remiſsiuè.*

2 *Alluuio non habet locum in iuriſdictione, & confinibus alicuius territorij, quia non mutantur aliquo modo per alluuionem, nec inde diminutionem, ſeu augumentum recipiunt.*

OPINIO XLVII.

1 ALLVVIO fluminis hoc eſt additio, vel detractio, quæ fit à flumine ipſo per alluuionem ſuam transfert dominium, l. ergò ſi in ſula §. alluuio ff. de acqui. rerum domi. & §. prætereà inſtit. de rerum diuiſio.

2 Sed hoc limitatur, vt locum non obtineat in iuriſdictione, & confinibus alicuius territorij, qui non mutantur modo aliquo per alluuionem, nec inde diminutiònem, ſeu augumentum recipiũt, ſecundum Bar. in tract. de flumi. in 1. par. uerſ. acquiritur nobis, Bal. in rub. de rerum diuiſio. col. 5. Cępol. in tract. ſeruit. ruſti. prædiorum, in tit. de de flumine prinato cap. 32. fol. paruo 416. Corn. conſ. 146. col. 2. lib. 1. & conſ. 287. lib. 3. Iaſ. conſ. 146. col. 4. uol. 2. Riminal. cõſ. 64. & Soc. cõſ. 127. nu. 5. vol. 1. vbi explicat iſtam eſſe communem opinionem, & admonet ab ea minimè gentium fore recedendum in iudicando, & ſequuntur quoque, & aiunt communem eſſe Hippolit. Riminal. in §. 1. inſtit. quib. aliena. licet, uel non, nu. 51. & Hierony. Brixianus in tract. de cõfinibus cap. 24. nu. 6. & Boſsius in pract. crim. in tit. de principe, & priuileg. eius, nu. 280.

Cõis opin.

¶ Contrariam verò partem tenuit Curt. Iunior conſ. 56. per plures rationes, argumenta, & authoritates planum facit conſilium illud fuiſſe factum per Collegium papiẽſe: tamen quicquid ipſe ſuadeat amplector opinionem Bar. & ſequacium, quam fatetur etiam communem eſſe ipſemet Curt. ibi col. 2.

¶ Et duas alias limitationes, ſeu caſus in quibus ius alluuionis non uendicet ſibi locum ponit Hippolit. Riminal. in d. §. 1. nu. 48. cum aliis ſeq. & Boerius conſ. 24. nu. 31. & ſeq. & Papien. in ſua pract. in forma libelli actio. real. numero 13. fol. parub 18.

¶ Benè uerum eſt, quòd Hippolit. Riminal. loco de quo ſupra, nu. 39. cum multis ſeq. non ſolũ limitat præmemoratam regulam in principio poſitam, verùm ampliat etiam tribus modis fæcundè, & doctè more ſuo.

SVMMARIVM.

1 *AMICVS non poteſt agere pro amico ſine mandato.*

2 *Amicus poteſt pro amico agere abſque mandato cum cautione rati: ſicut coniunctus pro coniuncto.*

3 *Amicus agere poteſt pro amico interdicto recuperãdæ.*

4 *Statutum diſponens coniunctos, ſeu affines agere ſine mandato pro conſanguineis, extenditur ad amicos.*

5 *Legatum in teſtamẽto minus ſolemni relictum, quemadmodum debetur propinquo, ita etiam amico.*

6 *Coniunctus pro coniuncto licèt audiatur abſque mandato in cauſis prophanis, tamen in cauſis beneficialibus, & ſpiritualibus ſine mandato non admittitur ipſe coniunctus pro coniuncto.*

OPINIO XLVIII.

1 AMICVS non poteſt agere pro amico ſine mandato, l. tutori ff. de neg geſtis, Alex. in l. exigẽdi col. 2. C. de procurato. & in l. 1. §. lex falcidia ff. ad legem falci. ſed Iaſ. in d. l. exigendi aſſerit, quòd in puncto iuris poſsit ſuſtineri contraria opinio, & intelligit: quòd amicus admittatur pro amico, ubicunq; eſt coniunctus maxima amicitia. Fely. tamen in c. coram de offi. dele. col. 1. Alex. & Moder. in d. l. exigendi, Ripa in c. cùm M, Ferrarienſis, nu. 61. de conſtit. & Blancus in tract. de compromiſsis in 3: quæſt. nu. 48. in uerſ. amicus, atteſtantur communem opinionẽ eſſe, amicum non ad-

Cõis opin.

admitti pro amico ad agendum abſque mãdato.

2 Hoc uerò, quòd amicus non admittatur pro amico ſine mandato, fallit, ꝙ amicus admittitur pro amico abſque mandato cum cautione rati, ſi cut coniunctus pro coniuncto, ſecundum Tyraq. cum ſignatis per eum in tract. de pœnis tempe- randis, aut remittendis in cauſa. 22. nu. 34. Gu- liem. de Cun. in l. ſed & hę ff. de procurat.

¶ Licèt ibi Fulgo. intelligat hoc de amico cõ- iuncto maxima amicitia, de quo per Roma. in ſin gu. 656. incip. Cynus, & per Bar. in l. non ſolùm §. qui alieno col. 1. ff. de procurato. & ibi per Alex.

3 Vbi annectit etiam, quòd amicus agit interdi ctò recuperandæ, l. 1. C. ſi per vim, uel alio modo, & per eundem in l. cum alienam C. de legi. & in d. l. exigendi, & per Fely. in d. c. coram, & Marcum Mantuę in ſuis apophtheg. 75.

4 Interpretatur etiam hoc non procedere de iu- re municipali, nam ſtante ſtatuto exorbitante, di ſponenteque coniunctos, ſeù affines agere ſine mandato pro conſanguineis extenditur ad ami- cos, vt notat Gulielm. de Cun. in d. l. ſed & hæ in prin. Dyn. Saly. in d. l. exigendi, Bar. in d. l. non ſo- lùm §. qui alieno, Specu. in tit. de aduoca. §. adii- citur, verſ. extat quartus ordo, & Ioan. And. in c. fin. de poſtulat.

5 Et de hoc mirandum non eſt, quia ſumma ami citia, & familiaritas nihil à ſanguinis coniunctio- ne differt. & hinc fit, vt quemadmodum propin- quo legatum, & in teſtamento minus ſolemni re- lictum debetur, ita etiam amico debeatur, l. cùm allegas C. de caſtrẽ. pecu. lib. 12. Glo. pen. in c. 2. de teſt. in 6. Ioan. And. in c. fin. de poſtul. Gloſſ. & Abb. in c. requiſiſti de teſt. Cyn. Saly. Alex. & Iaſ. in d. l. exigendi, Bal. in l. vt vim, quæſt. 5. & ſeq. ff. de iuſt. & iur. Barbatius cõſ. 22. col. 2. & conſ. 75. col. 4. uol. 4. Doct. in l. eam quam C. de fideicom. Matthæſ. ſing. 41. Fely. in c. quoniam Abbas col. 3. de offi. deleg. Marſil. ſing. 351. & l. in teſtamen- to, & ibi Glo. ff. de fideicom. libert.

6 Et licèt, vt ſupra oſtendimus, quòd coniun- ctus pro coniuncto in cauſis prophanis audiatur abſque mandato, prout obſeruatur etiam in ſa- cro Rotæ auditorio Roma. atteſtante Octauia- no Veſtrio in ſua pract. libro 3. in rubric. ſeu tit. duplex in iudiciis perſonarum ſpecies, nihilo- minus in beneficialibus, aliiſq; ſpiritualibus cau ſis quis tanquam coniuncta perſona ſine manda to aliter non auditur, ſecundum Rotam Roma. deciſ. 42. in cauſa de procu. in nouis, & ità obſer- uatur in practica in eodem ſacro Rotę auditorio, vt indicat Octauianus Veſtrius ubi ſupra.

SVMMARIVM

1 *RES tota in dubio venit appellatione cuiuslibet rei, non autem pars illius.*

2 *Rerum appellatione comprehenduntur iura, & actiones, cùm ſit nomen gene- rale. quod limitatur infra.*

3 *Crediti appellatione non venit id quod ex delicto debetur, neque legatum, nec iſta comprehen duntur ſub ſtatuto mentionem faciente de credito, ſe- cundum unam communem opinionem, licèt altera ſen tentia contraria ſimiliter ſit magis communis.*

4 *Debiti appellatione propriè loquendo venit illud quod ex delicto, & ex legato debetur.*

5 *Debiti dictio capi poteſt ſtrictè, & minus ſtrictè.*

OPINIO XLIX.

1 APPELLATIONE cu- iuſlibet rei, venit in dubio tota res, non autem pars il lius, vt notatur in l. ſi in rẽ in princ. ff. de rei vendi. & probatur in l. Titia cum te ſtamento §. 1. & ibi notat Bal. ff. de leg. 2. & ĩ l. de pu- pillo §. qui nunciat, vbi hoc firmant Barto. & alij Doct. communiter ff. de oper. noui nũciat. Ruin. *Cõis* conſ. 5. nu. 18. & conſ. 94. nu. 10. vol. 4. & Rolan. à *opin.* Valle conſ. 89. ſuper primo articulo, nu. 17. uol. 3. ubi meminit de iſta communi, & hoc idem ex- plicat, & apertius declarat in conſ. 61. reiecta uer borũ prolixitate, nu. 5. cum aliis ſeq. eod. uol. vbi ponit aliquos alios caſus ſimiles, & in cõſ. ſeq. nu. 15. cum cæteris ſeq. & Ruin. cõſ. 110. nu. 4. vol. 5.

2 Similiterque appellatione rerum, etiam iura, & actiones comprehenduntur, cùm ſit nomẽ ge- nerale, l. rei ff. de uerb. ſig. Glo. Guliel. de Cug. & Bar. in l. 1. ff. de ſtat. hominum, & Bart. in l. quin- tus §. argento ff. de auro, & argen. leg.

¶ Sed hoc non procedit quotieſcunque quis donaret res ſuas, tunc enim donatio ipſa non poſ ſet in actionibus uerificari, ſecundum Guid. Pa- pæ deciſ. 584. fuit debitatum inter nos, nu. 1.

3 Item nota utiliter, quòd appellatione crediti non venit id quod ex delicto debetur, neque lega tum, nec iſta ſub ſtatuto mentionem faciente de credito, ſeu de re credita comprehenduntur, ita Bar. in conſ. 169, ſtatutum ciuitatis tuderti, & idẽ Bar. Ang. Paul. Caſtrẽ. Aret. Soci. & Moder. Taur. col. 25. qui exprimũt iſtam eſſe communem opi- *Cõis* nionem in l. 1. ff. ſi cer. pet. *opin.*

¶ In contrariam uerò partem, videlicet, quòd ille cui debetur ex delicto, uel legato ſit propriè creditor inclinarũt Saly. Roma. Alex. Curt. Dec. Ripa, Alciat. & Iaſ. in d. l. 1. ff. ſi cer. pet. ubi planũ facit iſtorum opinionem communem fore cõtra *Cõis* Bat. & huic ſententiæ accedit etiam Roma. conſ. *opin.* 224. iſta captura facta, nu. 9. & Ioan. Bolognettus in d. l. 1. nu. 45. & ſeq. ſi cert. pet. vbi ſententiam hanc uocat veriorem, & communem, & re ipſa magis communis eſt, prout in medium referauimus infra in opinio. 771. ſtatutum loquẽs de cre- ditore.

4 Et aduerte, quòd quemadmodum creditor ex delicto, & ex legato dicitur propriè creditor, ita ſimiliter concludendum eſt, quòd debiti appella tione propriè loquendo venit quoque illud, quod debetur

Cõis opin. debetur ex delicto, & ex legato, ſecundum communem opinionem omnium Scribentium, quã approbant,& atteſtautur Aret.Soc. col. 7. Curt. col. 16.& Moder.Taur.col.26.in d.l.1.ſi cer. pet.

¶ Quapropter ſi de debito fieret quippè mentio, comptæhenderetur dubio procul propriè, & in quauis diſpoſitione debitum ex delicto, & ex legato,vt probatur in l.ſi is cui §.Flauius ff. de ſolu.& in l.debitor ff.de uerb.ſig.

5 Et uocabulum hoc, debitum, capi poſſet ſtrictè,& minus ſtrictè,vt uotatur per Soci.in l.1.colum.47.ff.de vulg.& pupil.ſubſtit.

SVMMARIVM.

1 *CONVICTVS, & confeſſus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus non auditur appellans, nec à iudice, qui ſententiam pronunciauit, nec ab eo, ad quem pronunciatum eſt. quod limitatur remiſsiuè in octo caſibus.*

2 *Appellatio non admittitur in atrociſſimis criminibus, in quibus Reus reperiatur confeſſus, & conuictus.*

3 *Appellans homicida, maleficus, veneficus, adulter, & illator maniſeſtiſsimę violentię, confeſſus, & conuictus aliquis ex iſtis, non auditur.*

4 *Confeſſus, & conuictus etiam in minoribus criminibus non admittitur ad appellandum.*

5 *Appellatio denegatur duobus concurrentibus, videlicet primò, quòd Reus ſit teſtibus plenè conuictus, & ſecundò, quòd ſponte abſque vllo impedimento confeſſus ſit. aliàs vno, ex ipſis requiſitis, deficiente, non denegatur appellatio.*

OPINIO L.

1 APPELLANS conuictus, ſimul & confeſſus tam in criminalib⁹, quàm in ciuilibus non auditur, nec à iudice, qui ſententiam prouũciauit, nec ab eo, ad quem pronunciatum eſt, l.2.& ibi Gloſſ.Bart. & omnes C.quorum appella.non recipi. Aret. in tract. maleficiorum in uer. præſente Caio, Glo. Abb.nu.5.Præpoſi.nu.7. Francus uu.5.& cæteri in c.cum ſpeciali §.porrò de appellat.ubi Dec. in medium referauit iſtam eſſe commuuem opinionem, cui accedunt etiam Dyn.Bar.Imol.& Aret. qui pariter docet communem fore in l. creditor §.iuſſus ff.de appellat. Iaffredus deciſ.451.& cumulatiſsimè tradit Carreri.in pract.crim. in prĩ. & ponit pro regula cum octo limitationibus Pet. Duennas in regu. 156. conuictus legitimis probationibus,& ſequitur Boſsius quoque in ſua practi.in tit.de appellat.nu.27. Cõis opin.

2 Sed opinio hæc cõmunis de plano uempè procederet, locumque obtineret in atrocioribus criminibus, tunc enim Reus uoce propria ſponte cõfeſſus, & teſtibus plenè conuictus appellans non audiretur, uerùm poſt latam ſententiam incontinenti,& immediatè fieret quippè executio, vt d. l.2.C.quorum appel.non reci.& l.fin.C.de cuſto. reo.& l.cuſtodias ff.de pu.iu.

3 Imò ſi Reus ipſe poſt ſententiam latam vellet incontinenti appellare non vtique audiretur vllo modo, atque eius appellatio tanquam calumnioſa pænitus reiiceretur, vt diſponitur in d. l.2. vbi determinatur, quòd homicida, ueneficus, maleficus, adulter, & is qui manifeſtam violentiam intuliſſe probatur, ſi voce vtique propria confeſſus ſit ſponte crimen,& teſtibus pleuè conuictus reperitur non auditur appellans, præſertimq; in caſibus,& crimiuibus expreſsis.

4 Et aduerte utiliter hic, quòd hoc ampliat Glo. & Bal. iu pręcitata l.2. procedere etiam in aliis minoribus criminibus extra illa quæ ſunt ibi expreſſa, vt Reus appellare tunc non poſsit,& ſi fortè appellauerit, nou erit nimirùm audiendus. & licèt in præmemorata l.2.Iac.But. ſentiat cõtrarium, tameu Bal.inibi accuratiſsimè tollit omnia eius fundamenta.

5 Cęterùm iſta communis opinio, ita explanata procederet equidem duobus concurrentibus, vt appellandi remedium tollatur. primum itaque erit, quòd Reus ſit teſtibus plenè conuictus, qui luce clariorem probationem oſtendant. ſecundum verò erit, quòd ſponte, ſuapteque natura idem Reus abſque impedimento aliquo confeſſus fuerit. iſtis enim, uel ipſorum altero deficiente non denegatur vllo pacto appellatio, vt firmat Glo. Bal. & alij vnanimiter, & concorditer omnes in allegata l.2. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *APPELLATIO eius qui ex propria tantùm confeſsione damnatus eſt admittitur, ſi cauſa iuſta expreſſa fuerit in appellatione, aliàs ſecus, iudex exequitur ſententiam ſuam non obſtante appellatione.*

2 *Confeſſus poteſt opponere de nullitate proceſſus.*

3 *Iniuſtitia euidens æquiparatur nullitati.*

4 *Iniuſtitia apparens notoria prębet occaſionem iudicibus recedendi à regulis iuris communis.*

5 *Appellari poteſt à qualibet ſententia, etiam Principis, vbicunque illa contineat manifeſtam iniquitatem.*

6 *Sententia notoriè iniqua eſt nulla.*

7 *Sententia manifeſtiſsimè iniqua nunquam tranſit in rem iudicatam.*

8 *Confitens ſe occidiſſe aliquem, non poteſt ad pænam vltimi exitij condemnari, & condẽnatus poteſt appellare.*

OPINIO LI.

1 APPELLANS confeſſus ſpontè, etiam ſi teſtibus conuictus non ſit, nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter auditur, & conſequenter ad appellandum non admittitur modo aliquo,

aliquo, textus eſt in c. ſpeciali §. porrò, & in c. Romana §. ſin autẽ de appellat. in vi. vbi Ioã. And.
Cõis Domi. & Francus, Abb. & cęteri communiter in
opin. d. §. porrò, Capella Tholoſana, & ibi Aufre. nu. 176. Corne. conſ. 159. nu. 2. vol. 1. quorum ſententia communis eſt, & de conſuetudine quoque obſeruatur, teſte Carrerio in pract. crim. in prin. nu. 17.

¶ In contrariam uerò partem inclinauerẽ glo. in d. §. porrò, & plerique alij affirmantes admittendam eſſe appellationem eius qui ex propria tantùm confeſsione damnatus fuerit.

¶ Sed opinio hæc procederet, iudicio meo, ſi cauſa iuſta expręſsim fuerit in appellatione dicta: tunc enim eſt admittenda appellatio, Gloſſ. eſt in d. §. ſin autem in uer. mandetur, cum qua tranſeunt ibi omnes, & Dec. in c. 3. & in c. conſuluit in 1. de appellat. notat Bar. in l. à ſententia ff. de appella. Cuman. conſ. 60. & Lanfran. in clem. diſpendioſam col. 3. de iudic.

¶ Vbi uerò error, ſeu alia iuſta cauſa in appellatione non allegaretur, tunc quippè procederet prima opinio communis, & iudex non obſtante appellatione ſimpliciter interpoſita ſententiam exequi poſſet, vt clarius, & latius proſequitur copioſus doctor D. Follerius in pract. crim. in uer. pęnis debitis feriantur, ſub nu. 6.

2 Et quamuis confeſſus appellare nequeat, tamen confeſſus ipſe poſſet dubio procul opponere de nullitate proceſſus, ità Ang. in l. ſi vacãtia col. 10. verſ. de vno artic. C. de bonis vacan. lib. 10. & licèt Bar. in l. confeſſus de cuſto. reo. & Bald. in l. mercalem de condi. ob tur. cau. & in l. 2. C. de re iudi. & in l. quod mulier ſoluto matri. ſentiant contrarium, nihilominus in regno ſemper uidimus obſeruari opinionem Angeli, tanquam tutiſsimam, & ueriſsimam.

3 Necnon confeſſus valeret quoque opponere de iniuſtitia manifeſtiſsima proceſſus, quæ quidem iniuſtitia euidens æquiparatur nullitati, c. inter cęteras de ſentẽ. & re iudi. vbi etiam Abb.
Cõis Feiy. & cæteri omnes, Bal. in l. 1. C. quę ſententię
opin. reſcin. non poſſ. Paul. de Caſt. in l. ſeruo inuito §, cùm prætor ad Trębel. Imol. & Fely. nu. 40. in c. quoniam contra de probat. Alex. conſ. 77. nu. 3. vol. 3. & conſ. 39. nu. 25. uol. 6. Afflict. deciſ. 39. nu. 5. Peruſi. in c. dilecto q. 55. de appel. Alciat. in tract. de præſump. reg. 3. præſump. 9. nume. 25. & Dec. conſ. 8. nu. 5.

4 Et de hoc mirandum quippè non eſſet, ſiquidem, vbicunque iniuſtitia foret notoria, tunc abſque dubio aliquo recederetur à regulis iuris cõmunis, ità Dec. ſecundo in l. vt vim, nu. 26. ff. de iuſt. & iur.

5 Imò concludo, quòd ab omnium ſententia etiam Principis appellari poſſet, vbicunque ſententia ipſa contineret manifeſtam iniquitatem, ſecundum Peruſi. in rub. col. 3. de appellat.

6 Imò etiã aduerte, ꝙ ſententia notoriè iniqua, eſt ſimiliter nulla, textus eſt in d. c. inter cęteras.

7 Et denique ſententia ipſa manifeſtiſsimè iniqua nunquam tranſit in rem iudicatam, ſecundum Abb. in c. ſuborta de re iud. Butri. in c. ſuam de pęnis, Card. in clem. 1. §. pen. de foro competẽ. & in clem. 2. §. rurſus de re iudi. Marſ. in pract. crim. in §. ordine, nu. 15. & Iaſ. in l. de periurio de in lit. iur.

8 Et hinc eſt, quòd ſi Reus confiteretur in iudicio ſe Titium occidiſſe, non poſſet vtique tunc vllo modo ad pęnam mortis condemnari, niſi de corpore occiſi conſtaret, vt firmat Ang. in l. certum in prin. de confeſ. & Bal. in c. at ſi clerici de iudi. & iſto nempè caſu ſi condemnaretur confeſſus ex allegatis, & ex notoria iniuſtitia, poſſet appellare.

SVMMARIVM.

1 *APPELLARI non poteſt à ſententia interlocutoria de iure ciuili.*

2 *Appellare licet à ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, quia non eſt mera interlocutoria, ſed miſta.*

3 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij imponens perpetuum ſilentium habet vim diffinitiuæ ſententiæ.*

4 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij habet vim diffinitiuæ, vbicunque. Reus ſoluit debitum pendente iudicio.*

5 *Abſolutoria quando poſſit eſſe diffinitiua remiſsiuè.*

6 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij regulariter dicitur interlocutoria, cùm non diffiniat negotium principale.*

7 *Abſolutoria ab obſeruatione iudicij ad fauorem Rei propter ineptam actionem actoris dicitur interlocutoria.*

8 *Appellatur ab interlocutoria de iure canonico.*

9 *Appellari ad Papam poteſt ab interlocutoria.*

10 *Appellari ab interlocutorijs Vicarij ad Epiſcopũ poteſt.*

11 *Appellari licet ab interlocutorijs Vicarij foranei ad Epiſcopum, vel Archiepiſcopum.*

12 *Appellari nequit à ſententia interlocutoria de iure ciuili, quotieſcunq; grauamen illatum per appellationem à ſententia diffinitiua reuocari poſſet.*

OPINIO LII.

1 APPELLARI nequit à ſentẽtia interlocutoria de iure ciuili, ſecundum Bar. Paul. Caſtren. cęteroſque communiter per textum ibi in l. 2. ff. de appel. reci. Glo. Bar. & Ang. in l. fi. C. de ſenten. & interlo. omnium iudi. Bar. & Bal. in l. 2. C. de epiſcopa. audiẽ. Marant. in tract. iudiciorum in 6. par. 3. partis actu 2. nu. 292. & Ioan. de Amicis conſ. 128. nu. 2. vbi explanat iſtam eſſe communem opinionẽ Cõis legiſtarum, & ponit hoc pro regula cum tribus li opin. mitationibus Lanfran. in c. quoniam contra de probat. in cap. 10. de interlocutoriis, & appellat. nu. 68. & Pet. Duennas cum 14. fallentiis in regula 52. appellari à ſentẽtia interlocutoria, & cum vna

vna limitatione Ferrarien. in ſua pract. papienſi in forma appellatio.ab interlo.in 4.fuiſſe.

2 Cæterum eandem regulam limito vltra alios etiam, quòd appellare ſimiliter liceat à ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, quia non eſt mera interlocutoria, ſed mixta, ita Creſcen.deciſ. 182.& Gom.deciſ.1.& 83.

3 Et deciſionem hãc iudicio meo crederem poſſe de plano procedere, vbicunq; per ipſam abſolutoriã ab obſeruatione iudicij imponeretur perpetuum ſilentium, tunc enim illa haberet dubio procul vim diffinitiuę, ſecundum Bal.in auth.qui ſemel col.4.in caſu illius authẽticæ C.quomodò, & quando iudex.

4 Nec obtinere poſſet etiam locum in caſu Bar. in l.Titia ff.de accu 2.& Iaſ.col.penult.in l.proponendum §.& ſi quidem C.de iudi. aſſerẽtium reũ ſoluentem debitum, pendente iudicio, non abſolui tũc diffinitiuè, ſed nẽpè abſolui ab obſeruatione iudicij, quæ abſolutio habebit vim diffinitiuę.

5 Et denique procedere quoq; poſſet in alijs caſibus poſitis, & expreſsis per Philip.in c.cũ ceſſante col.ſin.de appel. vbi explicat quando huiuſmodi abſolutoria poſsit eſſe diffinitiua.

6 In cæteris autem omnibus caſibus generaliter, & indiſtinctè procedi vllatenus nõ poſſe, hac ratione ſuadeo, & demonſtro, nam regulariter abſolutoria ipſa ab obſeruatione iudicij dicitur interlocutoria, cùm non diffiniat negotium principale, ſecundum Bal.in d.l.properandũ §.& ſi quidem, & in d.auth.qui ſemel col.fin.& Glo. in l. & harum ff.ſi ſet.vendi. Ioan. de Imol. & alios in c. examinata de iud.

7 Et Spec.de offi.iudi.§.de ſeruit.ver.quid ſi opponens, vbi concludit, quòd ſi reus abſoluitur ab obſeruatione iudicij propter ineptam actionem propoſitam contra eum, quòd tunc abſolutoria ipſa ſententia dicitur interlocutoria.

8 De iure verò canonico contrarium ſancitum reperitur, appellaturq́; ab interlocutoria, vt voluit Bar.in l.1.§.fin.ff.à qui.appe.nõ licet, Berous in quæſtionibus familiaribus q.52.nu.9.Maranta vbi ſupra, & omnes canoniſtæ communiter in c.ſicut Romana de reſcrip. vbi Ripa, nu.20.cum alijs ſeq.indicat iſtam eſſe canoniſtarũ opinionẽ. *Cõis opin.*

9 Imò appellari ab interlocutoria ad ſummum etiam pontificem poteſt, c.de appellationibus de appell.Ioan.Crot.conſ.87.nu.14.

10 Necnõ ab interlocutoria Vicarij appellari poteſt ad Epiſcopum, ita Card.Puteus deciſ. 15. de appellat.

11 Et ſimiliter ab interlocutoriis Vicarii foranei ad Epiſcopum, vel Archiepiſcopum appellare licet, ſecundum Modea.deciſ. 133. & Gom. deciſ. 1. & 27.

12 Sed retenta prima opinione de iure ciuili aduerte, quòd appellari minimè debet, ac permittitur ab interlocutoria quotieſcunq; grauamen illatum per appellationem à diffinitiua reparari poſſet, vt firmauerunt Cyn. Paul. Caſtr. & cæteri omnes in l.poſt ſententiam C. de ſent. & interlo. om.iud.Bal.Ang.Saly.Paul.Caſtren.Fulgo.Iaſ.& omnes in l.arbitrio ff.qui ſatiſda.cogã.Bar.Imol. Paul. Caſtren.alijq́; omnes concorditer in d.l.2. de appellat. recipien. & Ioan.de Amicis in dicto conſ.128.numero 4.& ſeq. vbi ita conſuluit, nunciauitq́; iſtorum opinionem communem eſſe, ac nullum profectò habere contradictorem. tamen reperio Petrum de Benintẽdis deciſ.40. ſimul cũ Bal.aliiſq́; ſignatis per eum aſſerere, & concludere expreſſè contrarium. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *APPELLARI non poteſt à ſententia arbitri, nec reclamari, nec reduci ad boni viri arbitrium de iure ciuili, etiam in caſibus, in quibus oritur actio ex compromiſſo.*

2 *Appellatur de iure canonico à ſententia arbitri.*

3 *Appellari poteſt à ſententia arbitrorum iuris, electorumq́; ex forma legis, præcepto iudicis, vel ſtatuti inter coniunctos.*

OPINIO LIII.

1 APPELLARI non poteſt à ſententia arbitri, nec reclamari, nec reduci ad boni viri arbitriũ de iure ciuili, etiã in caſibus, in quibus oritur actio ex compromiſſo; & ſic ab arbitris ipſis, qui compromiſſo iure perfecto, & partium voluntate adeuntur appellari non poteſt, l.1.C.de arbit.vbi Bald. & Imol.Aret.Alex.nu.19.Iaſ.nu.56.in 1.lectura, cæteriq́; omnes in l. nemo poteſt ff. de leg. 1. qui ad lucem adducunt iſtam eſſe communẽ opinionem contra Bar.ibi contrarium aſſeuerantem, & Maranta etiam in tract.iudiciorum in vi. par. in cap.de appellatione, nu.259.fol.paruo 184. *Cõis opin.*

¶ Imò generalius traditũ eſt à iudicibus, quos communis conſenſus elegerit prouocari non poſſe, c.à iudicibus 2.q.6.

¶ Et appellatio à ſententia arbitri ideò non valet, quia non eſt ſententia, ex quo ex ea non naſcitur actio in factum, Cardi.in Clemen.1.quæſt. 7. de appell.

2 Sed limitatur primò hæc cõmunis ſentẽtia nõ procedere de iure canonico, nam eo iure à ſententia arbitri licet appellare, ſecundum Glo. in d. c. iudicibus, Hoſtien.& Ant.in c. quintauallis de iureiur. Ancha.in Clemen.ſæpè de ver.ſig.Glo.Hoſtien.Ioan.And.& Abb.in c.2.de arbit.Bal.& Saly.in d.l.1. & Alex.cũ alijs multis aggregatis per eum in d.l.nemo poteſt, n.21. vbi prodidit iſtam eſſe communem opinionem, atq; in practica obſeruari. *Cõis opin.*

3 Limitatur etiam ſecundò non habere locum in ſententia arbitrorum iuris, electorumq́; ex forma, ac neceſsitate legis, præcepto iudicis, vel ſtatuti inter coniunctos, à qua poteſt appellari, ſecundum

cundum Glo. & Doct.& Alex.in l.arbitro in ver. appellare ff.qui ſatiſda.cogan.Bar.in l.1.C.de nouo codice componendo,& in l.fin.in 11.not.C.de iudi.Ioan. de Imol. in l.1. circa fin.ff.ſolu. matri. Paul.Caſtren.in l.à Diuo pio in prin.ff.de re iudi. Ant.in d.c.quintauallis,Oldra.conſ.16.Domi.de Sancto Gemi. in c. ab arbitro q.6. de offi. deleg. Angel.in l.apertiſsimi C. de iudi.Maranta in loco præcitato,nu.261.& ſeq.vbi docet practicam Regni Neapo.circa hoc,& huic opinioni inhæret etiam Iaſtredus in deciſ. 467. vbi narrauit, ità per Doct.communiter teneri. *Cōis opin.*

¶ Alias uerò limirationes vtiliſsimas ponit, & diſcurrit Bertachi.in ſuo repertorio in ver. appellatio ab arbitro, vel à ſentētia arbitri iuris nō valet, & Ioan. Thierry Lingonēſis in ſcholijs ibi.

SVMMARIVM

1 *APPELLARI non poteſt ab executore. quod limitatur pluribus modis remiſſiuè.*

2 *Appellari, licèt non poſſit ab executione, tamen à pronuntia, ſeu ſententia iudicis de exequēdo eſt permiſſa appellatio, ſecundum vnam communem opinionem; ſed ſecundum alteram communem contrariam, appellatio in præſenti caſu recipitur.*

3 *Appellari non poteſt à futuro grauamine. quod declaratur vtiliter.*

4 *Appellationi quando cenſeatur renunciatū remiſſiuè.*

5 *Appellari an poſsit à ſuperſeſſione in cauſa, remiſſiuè diſcurritur.*

6 *Appellari an poſſit à formatione inquiſitionis, & proceſſus ponitur remiſſiuè.*

OPINIO LIIII.

1 APPELLARI ab exeqnutore non poteſt aliquo modo, vt l. ab executione C. quorum appellat. non recipi. & in l. ab executore, & ibi Bartol.ff. de appellat.& hoc pro regula ponit Soci. in tract.Fallentiarū in reg. 26.cum quinque limitationibus, & Pet.Duénas in regula 41. appellare ab executore permiſſum non eſt cum octo fallentijs, & limitat etiam Bertachi.in ſuo repertorio in vet. appellatio ab exequutione verſ. 1.& Maranta in tract.iudiciorum in 6.par.3.partis in 2.actu, nu.248.

2 Et licèt appellari nequeat ab exequntione nihilominus à pronūciatione, ſiue interlocutione, ſententiaué iudicis de exequendo appellatio permiſſa eſt, ſecundum Glo.Bar.Iacob.But. & Ang. in d.l.ab executione vbi patefacit ita in practica ſeruari,& ſequitur ibidem Saly. in medium afferens iſtam eſſe communem opinionem, & Lanfranc.in c.quoniam contra de probatio. in c. 10. de interlocntoriis,& appellatio. ſub nu.60. & ſententiæ huic inhæret quoq; Glo. & Ray. in d.l. ab exequutore,& Spec.in tit. de appellat. §. quibus verſ.5.Bar.in l.ſi cum exceptione §. hic autem in fin.ff.quod met.cauſa, Abb.in c. quo ad conſultationē de re iudi.Ioan.de Anania conſ.36.in prin. & Berous q.131. latis pluribus ſententiis conformibus,nu.3.& Iaffredus deciſ.341. exequutor recuſari. *Cōis opin.*

¶ In contrariam verò partem, videlicet, quòd à ſententia de exequendo appellari non poſsit inclinauerè Odofre.Cyn.Bar.contra morem ſuum ſibi cōtrarius, Bal. & Imol.in d.l. ab exequutore, Guid. de Suzza. & Fulgo. in d.l. ab executione, Alex.conſ.95.col.2.vol.2.Dec.in c. nouit, nu. 6. de appellat.& Corn.cōſ.71.nu.20.vol.1. & Dec. in c.nouit,n.6.de appellat.in quibus locis palam faciunt iſtam eſſe magis communem ſententiā. *Cōis opin.*

¶ Sed exploſa iſtorum opinione reſideo cum prima Gloſſæ, aliorumque opinione, quæ ſincerè communis eſt, ſeruaturq; in praxi, teſte Lanfranco loco de quo ſupra, & Alex. conſ. 113. col.fin. vol.5.& ità conſuluit, obtinuitq; Florentiæ Syluester Aldobrandi. prout ipſe teſtatur in add. Dec. in d.c.nouit in litera a.

3 Item appellari nō poteſt à futuro grauamine, & appellatio taliter interpoſita valet ſi non admittantur exceptiones, vel ſimilia, ex nunc,& cetera appello: quia non dum illato grauamine nō licet appellare:& quamnis contrarium videatur tenere Panor.in c.ſignificauerunt de teſti.tamen veritas eſt, & communis opinio contra eum, vt per Doct.in c.2.de lit.non cōteſt. & fertiliter per Corne.conſ.80.volu.1. *Cōis opin.*

4 Vbi an, & quando etiam cenſeatur appellationi renunciatum.

5 Et an à ſuperſeſſione in cauſa poſsit appellari.

6 Et an à formatione proceſſus, & inquiſitionis planum facit.

SVMMARIVM.

1 *APPELLATIO ſemper admittitur, niſi ſit ſpecialiter iure prohibita.*

2 *Appellatio admittitur in criminalibus.*

3 *Appellatio admittitur in crimine læſæ maieſtatis humana.*

OPINIO LV.

1 APPELLATIO admittitur ſemper, niſi ſpecialiter ſit iure prohibita, ſecundum Glo. in l.qui reſtituere ff.de rei vēdicat.quę ſingularis eſt, teſte Franco in rub. de appellat. col.5. & eam commendant Bald.in l.vnica col.2.C.ſi de momen.poſſ.& in c. paſtoralis col.3.de appellat.& Deci.in c. Romana de appellati.Iacob. Manch. in patrocinio.25. appel-

appellationē interpoſitā, nu. 1. Lanfran. in c. qm̄ contra de proba. cap. 10. de interlocutoriis, & appellationib. ſub nu. 60. & Grauet. cōſ. 203. n. 24.

2 Ideò in criminalib. appellatio admittēda eſt, ſecundū Bar. in l. qui vltimo ſupplicio ff. de pęn. (Cōis opin.) & opin. hanc demonſtrant cōem eſſe Boſs. in ſua pract. in tit. de app. nu. 4. Fely. in c. quęrenti de offi. deleg. Abb. & cęteri omnes in c. 2. de iudi.

3 Quodq; admittūt inibi ꝓcedere etiā in crimine læſæ maieſtatis humanæ, cū & in eo admittenda ſit appellatio, vt voluit Glo. & ibi Aret. in l. Pātomus ꝯ. rei ꝑduellionis ff. de acqui. hær. Dec. ī d. c. cū ſit Romana ꝯ. fi. Carrerius in pract. crim. in priu. n. 85. cū duobus aliis ſeq. & Boſs. in d. pract. crim. in tit. de app ſub nu. 1. & ſeq. vbi ꝓhibet opinionē iſtā ueriorē fore, & ita cōſuluit Rolā. à Valle, cōſ. 73 ſi uid. ſſem, ꝑ totū uol. 3. & idē firmauit Amanellus etiā in ſing. 3. Andr. de Iſer. col. 9. & Afflict. nu. 42. in c. 1. in tit. quæ ſint regal. & Hierony. Gigas in tract. de crimine læſę maieſtatis q. 13. ubi uocat eandem opinionē æquiorē, limitatq; in tribus caſib. & deniq; ex memoratis authoritatibus iſtam eſſe communem ſententiam apertiſsimè diſcernes. (Cōis opin.)

SVMMARIVM.

1 *IVDEX non poteſt torquere Reū conuictū ad effectum, vt habita ab eo confeſſione non audiatur appellans.*

2 *Iudices tenentur vti quæſtionibus, & tormentis contra reos inquiſitos in omnibus caſibus, in quibus crimen non probatur.*

3 *Iudex licèt non poſſit torquere reum legitimè conuictum, tamen poteſt torquere ad detegendum ſocios in caſibus à iure permiſſis.*

OPINIO. LVI.

1 (APPELLATIO.) IVDICI ſubiicere quęſtionibus, & tormentis reū legitimè conuictū ad effectum, vt reus confiteatur ore proprio delictū, ac appareat uere conuictus, & confeſſus, & tandē appellare nequeat, ſibi licitū non eſt aliquo modo, ſecundū Ang. & Io. Igneum in l. & ſi certus ff. ad Sillanianū, Auguſt. Arimin. in add. ad Ang. in tract. de malefi. in uer. fama publica, And. de Iſer. in conſti. Neap. in tit. de homicid. & dānis clandēſtinis, nu. 33. quorū opinio cōmunis eſt, vt fatent, eā amplectendo Marſil. in l. 1. n. 2. ff. de quęſt. & in cōſ. 51. n. 51. & in pract. cri. ꝯ. nunc uidendū, nu. 25. & Carreri. in pract. crim. in princ. nu. 188. & eidem ſententiæ vr̄ inhærere Bal. in l. qui ſententiā C. de pęnis, vt recēſuit Curtius in tract. de indiciis, & tortura q. 5. nu. 16. (Cōis opin.)

¶ In contrariā uerò partē, uidelicet, ꝙ iudex conuictū plenis probationibus torquere poſsit, vt habita confeſsione oris ſui appellatio admittēda non ſit, facere ualeat, & ſibi licitū, permiſſumque ſit, inclinauit Bal. titubanter in l. obſeruare, nu. 9. C. de app. non recip. & in l. 1. nu. 9. C. de iuramen. calum. & Grāma. in uoto primo col. 1. Sed opinio iſtorum falſa eſt, imò manifeſtè iniqua cēſetur, nam tormentis locus non eſt, vbi delictum aliis probationibus apparet.

2 Cęterùm tunc demū iudices his uti debent, cū aliis probationibus crimen nō probat, tex. eſt in l. diuus pius, & in l. ædictu ff. de quęſt. & c. illi qui, 5. q. 5. Glo. in sūma 15. q. 6. & hoc uoluerūt Doct. oēs cōiter vtriuſq; cenſurę, ꝑſertimq; Gandin. in tract. maleficiorū in rub. de quęſtionibus in prin. (Cōis opin.) Aret. in tract. maleficiorū, in uer. fama publica q. 2. Pau. Caſt. in l. ſi quis in hoc C. de epiſ. & cler. Alberi. in l. 2. C. quor. app. non recip. Franc. Brunus in tract. de indiciis, & tortura q. 5. verſ. 6. & Carreri. in pract. crim. in prin. nu. 188.

3 Sed benè uerum eſt poſſe per iudicem torqueri conuictum teſtibus ad detegendos ſocios, & participes criminis in caſibus in quibus poteſt interrogari de ſociis criminis, ſecundū oēs Doct. præcitatos, & ita quotidie obſeruāt in practica. (Cōis opin.)

SVMMARIVM.

1 *APPELLATIO non admittitur à ſententia lata ſuper poſſeſſorio adipiſcendę, vel recuperandę, quo ad effectum ſuſpenſionis, ſecus quo ad deuolutionem de iure ciuili. Sed de iure canonico admittitur quo ad vtrumque. & opinio prędicta de iure ciuili limitatur remiſſiuè in viginti caſibus.*

2 *Appellari non poteſt à ſententia lata ſuper dote quo ad effectum retardandi executionem ſententię.*

3 *Dotis cauſa eſt ſummaria, & in ea coarctari debent termini, & dilationes per iudicem.*

4 *Dotis cauſa licèt sūmaria ſit, tamen in ea debet ordinatè procedi, quantū ad libellū, & alia ſubſtātialia iudicij.*

5 *Dotis cauſa, ſeu in cauſa dotis proceditur die feriata.*

6 *Dotis cauſa eſt fauorabilior, quàm cauſa alimentorum.*

6 *Appellabilis non eſt cauſa alimentorū futurorum, quo ad effectum ſuſpenſiuum. ſed cauſa alimentorum pręteritorum appellabilis foret.*

7 *Argumentum de dote ad alimenta ualidiſſimum eſt.*

8 *Dos debet ſuſtinere onera matrimonij.*

9 *Dotis cauſa dicitur pia uerè, & propriè, & ſimpliciter. Sed ſecundum communem opinionem cauſa dotis pia dicitur ob paupertatem.*

10 *Dotis cauſa, & ſtudij ęquiparantur.*

11 *Appellari non poteſt à ſententia lata in cauſa ſtudij, quo ad effectum retardandi executionem ſententię.*

12 *Dotis cauſa, ſeu pro cauſa dotis in dubio iudicandum eſt, quamuis pro ea eſſent pauciores Doctores.*

13 *Appellare nō licet in multis caſibus poſitis remiſſiuè.*

OPINIO. LVII.

1 APPELLATIO admittenda non eſt à ſentētia lata ſuper iudicio poſſeſſorio adipiſcendę, quo ad effectū ſuſpenſionis, l. unica C. ſi de mom. poſſeſſ. fuerit appella. ſed admitti debet quoad cauſę deuolutionem, ſecundū Bar. in l. 2. ff. de appel. reci. nu. 6. Ang. conſ. 107. Panor. in c. cū ad ſedem de reſtitu. ſpolia. nu. 30. Spec. in tit. de app. ꝯ. in quibus uerſ. ſexto non appellatur, Aufre

ri.in cappella Tholoſana deciſio.vltima,Bal. in l. 2.nu.21.C.de epiſ.audien.Arch.in c.de poſſeſsione 2.q.6.Cyn.Bar.Bal.Ang. Alberi. & alios oẽs ĩ d.l.unica,Corne.cõſ.190.uol.1.Deci.conſ.28.Ripã in c.ſæpè, nu.3.de reſti.ſpol.& Pariſi. cõſ.108. nu.20.uol.1. & opinionẽ iſtã in practica receptã eſſe meminit Afflict.deciſ.269.& in lib.conſtitutio.regni in t[illegible].de proba.in appellationibus in rubrica,iuriſperitorum col.3. & cõem ait Maranta in tract.iudiciorum in 6.par.cap.de appellatiõe, nu.294.& Pariſi.in d.cõſ.108.nu. 20.& procedit de iure ciuili,ſecundũ omnes ꝑmemoratos Doct. & ponit pro regula cum viginti limitationibus Ioã.Ant.de Nigris ſuper capitulis regni in c.6.incip.ſubditorum,à nu.106.vſque ad nu.127.& cõmunem exprimit poſt alios aggregatos per eum, & ponit etiã pro regula cum quinque limitationibus Pet.Duennas in regula 44.appellare à ſententia ſuper poſſeſſorio, Octauianus Veſtrius in ſua pract.lib.7.tit.de appellatione, apoſtolis, ac eiuſdẽ appellationis proſequutione, col.5. uerſ. addo alios caſus, Octauianus Cacheranus deciſ. 25.mortuo inteſtato, ſub nu.9.cũ aliis ſeq & Vrſillus in add.Afflicti in deciſio.269.

Cõis opin.

¶ De iure uerò canonico à ſententia lata in poſſeſſorio poteſt appellari,& admittitur appellatio quo ad vtrunque effectũ ſuſpenſionis,& deuolutionis,clem.1.& ibi Glo.Cardi.& oẽs alij Canoniſtæ de ſequeſtr.poſ.& fruct.Glo. in d.c. cùm ad ſedẽ,Bal.conſ.126.uol.3. Specu. & Ioan.And. in add.in tit.de app.§.2. uer. ſexto, Federi. de Senis cõſ.77.& iſta eſt cõis opinio,teſte Abb.in d. c. cũ ad ſedem,Dec.in d.conſ.28.Ripa in d.c.ſæpè,nu. 3.Ioan.Ant.de Nigris cũ aliis fertiliter congeſtis per eum in d.c. ſubditorum, ſub nu. 105. Neguſ. in tract.de pignoribus in 8.par.in primo mẽbro, nu.3.& Hiero.Grato in conſ. ultimo, requiſitus, nu.9.cũ aliis ſeq.uol.2.ubi ita conſuluit,& Cæſare Contardo in repet. l. vnicæ C. ſi de momentanea poſ.fuer.appel. in 3. limit.ubi etiã hanc opinionẽ cõem de iure canonico ampliat,& limitat.

Cõis opin.

¶ Sed prima opinio negatiua de iure ciuili uidetur magis cõis,& magis tuta,vt ad lucẽ adducunt Rolan.à Valle conſ.38.nu.13.& conſ.77.nume.9.14.& ſeq.uol.2.Hierony.Gabriellius conſ. 35.Terẽtius,nu.1.& ſeq.uol.1. & Petr. de Benintendis deciſ.17.vbi poſt longam diſceptationem fatetur ita deciſum in Rota Bononienſi,& in Rota Romana,ſic ſæpiſsimè concluſum ſimiliter extitiſſe,refert Horatius Mandoſius in add.Romani conſ.324.in litera A, ubi annectit etiam hoc ſeruari hodie in omnibus terris eccleſiæ propter cõſtitutionem Aegidianam.

¶ Siquidẽ Aegid. Card. Marchię legatus ſtatuit,in poſſeſſoriis non licere appellare,reducendo ius canonicũ ad ius ciuile. Vnde ſummi Pontifices non ſunt dedignati, ſecundũ varietatẽ temporũ imitari imperatorũ iura, vt à ſententia lata in terris eccleſiæ in poſſeſſorio ſuper re prophana propter ipſam Aegidianã,& in aliis de iure ciuili minimè appellet, etiã ſi cõdemnetur Reus in fructibus,& expenſis,ità Creſcen.deciſ.120.

¶ Sed iſta ampliatio nõ vr̃ tuta,nã licèt in cauſa momentaneę poſſeſsionis appellandũ non ſit, nihilominus hoc verũ foret,qñ de poſſeſsione ipſa iudicaretur,ſecus autẽ ſi cõdẽnaret̃ quis ad intereſſe rõne poſſeſsionis non reſtitutæ,ſeu turbatæ,vt firmat Bar.in l.creditor §.iuſſus ff.de appel. cui accedit ibi Alex. in apoſtil. ad eundẽ Bart. & Ioan.de Amicis cõſ.148.&ità iudicauit Sacrum cõſiliũ Neap.teſte Afflicto deciſ.77. fuit ſatis excitatum,ſub nu.8.& ſeq.

¶ Quia quo ad iſta acceſſoria, & ſic quo ad cõdẽnationem fructuũ,& expenſarũ,& intereſſe valet appellatio etiã de iure ciuili, atq; ſuſpenditur executio, ſecũdũ Bal.col.11.& alios oẽs in l. 1.C. ſi de momen.poſ.fue.app.& Bar.in d.l.creditor §, iuſſus in fi.Rolan.à Valle cõſ.77. nu.13. vol.2.& Virginiũ de Boccatiis in cõſtitutione Aegidiana, nu.113.cũ aliis ſeq.& Hierony.Gabriellium in d. conſ.35. ſub nu. 1.& ſeq. Et ita ſolent obſeruare DD.de Rota Roma.qui cõſueuere admittere appellationẽ quo ad fructus, & expenſas in iudicio ipſo poſſeſſorio,& illã denegare quo ad poſſeſsionẽ,atteſtãte Ant.Auguſt.ĩ reper. ſub §.1.de app. prohibita. Sed hoc quippè non procederet in fructibus pendentibus, nã fructus pendẽtes tẽpore ſñię habent̃ pro parte rei, & ſoli,vt explicat,& cõcludit Hiero.Gabriellius in d.cõſ.35.ſub nu.1.& ſeq.& cõſequenter tunc executio,nõ obſtãte appellatione,in iudicio ꝓdicto poſſeſſorio,relaxatur in re ſpoliata,& in fructib⁹ ipſis pendentibus, ſecundũ Ant.Auguſt.in loco pręcitato,& Afflict.in d.deciſ.77.in fine.

¶ Cęterũ opinio ꝑmemorata cõis ità ampliata, claudicat primò nõ habere locũ,ubicunq; aliquid cõtineret̃ in ſñia,propter qđ liceat appellare,tũc ꝓfectò nõ foret loc⁹ Aegidianæ, ità Card. Put.deci.7.de Aegid.Secũdò etiã coharctat̃ eadẽ opinio,vt nõ defendat̃ q̃s, aut tueat̃ clipeo Aegidianę,ſi ſñia reuocari queat ex eiſdẽ actis, ſecundũ Card.Puteũ deciſ.4.de Aegidia.& Virginiũ de Boccatiis in cõſtitutione Aegidiana, nu.139. cũ aliis ſeq. ubi quàmplurima nõ minutẽ diffundit in ꝑſcrutanda ueritate prędictarũ deciſionum.

¶ Et hinc eſt,ꝙ vbicũq; in Sacro cõſilio Neap. cauſa reuidet̃ ex eiſdẽ actis nunquã ſacrũ Cõſiliũ ꝓdictũ declarat appellationẽ deſertã, ſed ꝓcedit ad expeditionẽ cauſę, nõ obſtante appellationis deſertione, pronũtiatq; benè, vel malè iudicatũ, teſte Afflicto deciſ.79. in cauſa appellationis, & deciſ.243.Nardus,ſub nu.4. & ſeq.Et hinc facilè colligit̃ falſum fore qđ aſſeruere Gozad. conſ.50. nu.4.& Aufreri.in d.cappella Tholoſana deciſ.vltima,& Pet.de Benintẽdis deciſ.79.n.1.6. & ſeq. conſtanter affirmantes iure canonico appellationẽ à ſñia lata in iudicio poſſeſſorio nõ habere effectũ ſuſpenſiuũ,ſed deuolutiuũ tantũ.quia contrariũ probatur in d. clem.unica, ſeu prima, ubi Imol. col. fin.poſt Lapum hoc ipſum aſſeuerãt,& Gratus in d.cõſ.vltimo,nu.16. cum aliis ſeq. ubi ità cõſuluit: nec Doct.ab eis citati hoc uoluerũt,

nec

nec probauerũt quod ipſis adſcribitur, alioquin nulla foret differẽtia inter ius canonicũ,& ciuile, quã tñ oẽs cõſtituerunt, & pſertim Ioã. Coraſ. in l.naturaliter §.nihil commune,n.8.ff.de acq.poſ.

2 Itẽ à ſententia lata ſup dote appellari nequit, quò ad effectũ retardandi ipſius ſentẽtiæ executionẽ,ſiue mulier agat pro dote,ſeu uir ad dotem ꝓmiſſam pro ſuſtinẽdis matrimonij oneribus.& ſic ſentẽtia ipſa dotis in fauorẽ mulieris, uel uiri ꝓmulgata hẽt paratã executionẽ;ſcđm Bal.Nouel.ſecũdè in trac. de dote in 9.par.priuil.7.Affl. deci.271.ſub nu.1.uer.itẽ & in dote,& Vrſillũ in add.ibi,ſub n.3. & Io.Lupi in repet.c.per ueſtras §.15.nu.5.& ſeq.de dona.inter vir. & vxor. & ita obtinui in facto de mẽſe Octobris 1573.in cauſa ꝓpria, mota, & agitata cõtra magnificũ Iacobũ Caſella, corã D.Ioãne Baptiſta Marcheſio de Ciuitate Ducali meritiſs.tũc auditore sereniſs.Margaritę de Auſtria,:& iudice ſecũdarũ cauſarũ ciuitatis nřæ, iuris peritiſsimo, & ſũmo ingenio pdito.

3 Et rõ antedictæ opinionis aſsignari poſſet iſta: nã in cauſa dotis, quæ pia eſt, ꝓcedit ſumariè, & de plano, & in ea termini,atq; dilationes abbreuiari,& coarctari debent p iudicẽ,vt celeriter terminari queat,ſecũdũ Rom.in auth.ſimiliter in §. ſpeciali C.ad legẽ Falci.Bal. & Saly.in l.ultima C. de ſent.quæ ſine certa quãti.Imol.in l.2.p tex.ibi ff.de re iud.Barbat.cõſ.87.ꝓpe eſt dñs col.5. vol. 4.Calca.cõſ.13.pro parte negatiua col.4.Bertrã. conſ.244.uiſo proceſſu, nu.12.lib.1.Corne.conſ. 151.ſub n.9.vol.1.Glo.Bar.& omnes alios cõcorditer in l.1.ff.ſol.mat.Bertrã.conſ.94.relictum in piam cauſam.nu.11.uol.1.primæ partis,& Cephalum conſ.213.nu.19.uol.2.& iſta eſt cõis opinio, attestante Marino Frecciæ in tract.de repreſentatione inſtrumenti ſecundũ formam ritus magnæ curiæ uicariæ in 12.par.q.2.nu.10.Ripa in d l.1. ſol.mat. nu.44. & Ioan.Lupi in d.§.15.nu.6. Cõis opin.

4 Et quãuis dilationes,vt ſupra in cauſa dotis coarctari debeãt,nihilominus quantũ ad libellũ, & alia ſuſtãtialia iudicij,debet ordinatè procedi; vt firmauere Bar.in l.ſi conſtãte q.6.tertiæ partis ff. ſol.mat.Bal. Ang.& Franciſ. Aret.in d.l.1.eo.tit. Bal. in l.3. per tex.ibi C. de dot. promiſ. & Tiraq. in tract. de utroq, retract.§.1.glo.14.nu.98. licet ſuper hoc diſtinguat Ripa in d. l.1. ſub nu. 44.

5 Scđò eadẽ opinio poſſet cõprobari, qa in cauſa ipſa dotis ꝓcedit ẽt die feriata.vt cõcedũt Bal. Ang.Imo.Pau.Caſt.& Frã.Arc.& Rip.in d.l.1.nu. 46.vbi ſimiliter Alex.col.3.vř ſup hoc diſtĩguere.

6 Tertiò roboratur ſententia prædicta,nam cauſa dotis eſt magis fauorabilis,quàm cauſa alimẽtorũ,ſcđm Abb.cõſ.115. & Cy. ĩ l.nõ omni C. de admi.tut. & ꝙ dotis cauſa ſit fauorabilior, quàm cauſa alimentorum,vel ſaltẽ æquè fauorabilis,firmauerũt ẽt Bar.& Bal.in l.legatũ C.de cõd.inſer.

6 Et hinc eſt,ꝙ quẽadmodũ nõ appellať à ſentẽtia ſup dote ſoluẽda,lata,quo ad effectũ ſuſpenſiuum,ita etiã p appellationẽ nõ impediť, ac retardať executio ſentẽtiæ latę ſup ſolutione futurorũ alimentorũ Et ſic cauſa alimentorũ minimè gentiũ appellabilis eſt reſpectu futurorũ alimẽtorũ, quo ad effectũ pdictũ ſuſpenſiuũ,ſcđm Ioã.And. in add.Spec. in tit.de app.uerſ. in quibꝰ, ſup ver. aliorũ,Bar.in tract.de alimẽtis,n.47.Are.cõſ.97. col.3.Bal.in l.ſi inſtituta §.inofficioſo,nu.2. ff. de inof.teſt.Bal.Nouel.in tract.de dot.7. ſpeciali, in 9.par.Iaſ.& Dec.in l.de alimẽtis C.de trãſact. Tiraq.de priuil.pię cauſę,priuil. 153. & Alber. in l. pen.in fi.ff.de his qui ſunt ſui,vel alien. iuris, vbi in mediũ expoſuit iſtã eſſe magis cõmunem opinionẽ,& ità iudicauit in facti contingentia Rota Roma.atteſtante Caputaquenſe deciſ.118.lib.1. Cõis opin.

¶ Et iſthæc cõis ſniã ꝓcedit quippè de plano, vbicunq; ageretur de alimentis futuris,non autẽ de alimentis pręteritis, vt hoc vnanimiter omnes præmemorati Doct.expreſſiſsimè cõcedunt. Cõis opin.

7 Et licèt ualidiſsimũ ſit argumentũ de dote ad alimẽta,niſi cõtrariũ expreſſè à iure caueať, iuxta notata in l.ob æs C. de præd.min. nihilominus maior ratio eſt dotis,quàm alimentorũ, vt concedunt Cy.in l.1.C.de alien.libe.Abb.in c.peruenit extr.de arbit.Alex.in l.Cẽturio col.11.ff.de vulg. & pup.Nicola.Euerar. in ſua centuria loco 29.

8 Quartò ſuſtinẽda eſt eadẽ opinio,quia dos ipſa onera matrimonij ſuſtinere debet, l. dotis fructus ff.de iur.dot.& l.pro oneribus C.eo.tit. cum vulgarib.& quãuis aliqui plebei, & ruſtici expellant à domo uxores ob nõ ſolutionẽ dotis ꝓmiſſę debito cõgruo tpe,tñ melius,tutius,& honeſtius eſſet pſtare alimenta intuitu pietatis uxoribus, iuxta l.Neſennius de nego. geſt. & interim agere pro dote ꝓmiſſa, & procurare ſententiã proferri in eorũ fauorem, cùm ſtatim,non obſtante appellatione executioni demandari poſsit.

9 Quintò fulciri poſſet,ꝙ cauſa dotis dř pia uerè, & ꝓpriè,& ſimpliciter,ſcđm Bal.ĩ l.1.col.16.C.đ ſacroſan.eccl.& Io.Bapt de Sãcto Blaſio.in tract. de priuil.dot.in priuilegio.206. & ꝓpterea ibi infert de legato dotis, falcidiã detrahi non debere, tanquã de legato ad piã cauſam, auth. ſimiliter C.ad leg.Falci.& hoc idẽ vř firmare ẽt Bal.in l.cũ is §.ſi mulier de cõdi.& demon. vbi infert,legatũ pro virginibus maritãdis dici piũ,& nõ pati falcidiã,& cãm dotis eſſe cauſam piã,uoluit ẽt Soc.cõſi.291.col.6.vol.1.& Hierony.Alban. cõſ.39.magnifice,& illuſtris dñe,nu.2.& eſt tex.ĩ c.donare ĩ tit.qualiter olim fęud. alie.poſ.æquiparans dotẽ, & piã cãm, & multa alia cõgerit ad hãc rẽ Nicol. Euerar.in locis legalib.in loco de dote ad piã cauſam.ſed Dec.cõſ.72.aſſeruit cõtrariũ, ꝙ hoc ꝓcedat largè,& impropriè: niſi qñ detur dos pro paupere puella,ſeu pro ea,quę quãuis paup nõ ſit, tñ eius dignitate inſpecta,nõ põt nubere pari;Et ſic ob paupertatẽ cauſa dotis pia dř, vt l.cu his §. ſi ĩ ea ff.de cond.indebi.quẽ tex. ita cõiter interpretanť,& intelligũt Scribẽ.pſertimq; Iaſ.ibi,Rom.ĩ d.auth.ſimiliter col.3.Ioã. Cãpegius in tract. de dote in 9.q.primæ par.Dec.cõſ.120.& pro tenui, nu.4.Bal.Nouel. in tract.de dote in 5.par.princi- Cõis opin

pali,nu.2.& Boeri.deciſ.94.& text.eſt, & Ripa in d.l.1.ſub nu.46.

10 Sextò facit ad corroboratione͂ opinionis p̄dictę,na͂ cauſa dotis, & cauſa ſtudij æquiparant͂, ſecundu͂ Bar.Alex.Iaſ.nu.3.& alios oe͂s in d.l.1.

11 Et que͂admodu͂ in cauſa dotis no͂ appellat͂ ad effectu͂ retardandi executionem ſn͂iæ, ita etiam à ſententia lata in cauſa ſtudiorum appellari nequit,vt voluit eleganter Natta conſ.210.legatu͂ factum per nobile͂,nu.8.& ſeq.uol.1.

12 Septimò ad co͂firmatione͂ eiuſde͂ opinionis co͂grue͂ter adduci poſſet, ꝙ licèt ſup re p̄ſenti eſſent opiniones hinc inde, prout no͂ ſunt, nihilominus in dubio amplectenda uenit opinio prælibata, quę fauet doti,& eo magis,cùm non appareat co͂muniter reprobata, & ſic in dubio pro cauſa dotis eſt iudicandum, quamuis pro ea eſſent pauciores opin. doctorum, ſecundum Abb. in c. fin. de re iud.Soci.conſ.111.in fin.volu.3.Cephalum conſ.298.nu.19.vol.2.Bar.in d.l.1.ſolut.matrim. num.4.cum quo omnes communiter tranſeunt, teſte Iaſ.ibi,ſub nu.1.& Imol.col.4.& quòd iſta ſit co͂munis opinio, aperit Neguſantius in tract. de pignoribus in 4. membro, 11.par.nu.111. *Co͂is opin.*

13 Alios verò caſus,in quibus appellatio iure prohibeatur,& omnes ipſos caſus, in quibus non liceat appellare, poterit lector colligere ex Spec. qui complures ponit in tit. de appellat.§. in quibus, & Ferrarien.in ſua pract. papienſi in forma appellationis à ſententia diffinitiua in prin. nu. 9.Lanfran. in repet.c. quoniam co͂tra de probat. in cap.10.de interlo.& appellatio.nu.60.Soci. in tract.fallentiarum reg.24.per totam,Nicellus in concordia gloſſarum,concordia 6.Marſil.in l.vnica,nu.156.cum aliis ſeq.C.de raptu virginu͂,Maranta in tract.de iudiciis in 6.par.cap. de appellatione,num.269.& Doct.omnes in c.paſtoralis §. præterea de off. deleg. in c. non ſolùm de appell. in 6. & in c. qua fronte de appellat. Glo. ſummæ 11.q.6.& Bertachinus in ſuo repertorio in ver. appellatio à ſn͂ia poſſeſſorij realiter non valet, & Virginius de Boccatiis in co͂ſtitutione ægidiana, nu.190.vſq; ad numerum 210.vbi recenſuit decem & ſeptem caſus,in quibus appellare licet.

SVMMARIVM.

1 *Tempus p̄ſeque͂dæ appellatio͂is à iure ſtatutu͂,non po͂t de conſenſu partiu͂, etia͂ expreſſo p̄rogari.*

OPINIO. LVIII.

1 APPELLATIONIS proſequendæ te͂pus à iure ſtatutu͂, no͂ poteſt de co͂ſenſu partiu͂, etiam expreſſo p̄rogari,maximè ſcd͂m Bar. in authe͂.ſi ta͂ C.de te͂p.app.Abb.i͂ c.ex ro͂ne de app.ubi Dec.nu.33.& ſeq. aſſeuerat iſta͂ eſſe co͂em opinione͂, ide͂q; co͂cedunt Glo. Bart. & cæteri oe͂s in l.properandu͂ C. de iud.Ioa͂.And.in add.Spec.in ti.de app.§.nunc breuiter,verſ. licèt aute͂,Rom.co͂ſ.174.i͂ fi.Alex.co͂ſ.24.circa fi.uol. 4.Matthęſ.ſing.24.& ſn͂iam iſtoru͂ ſimiliter explanat co͂em eſſe Maranta in tract.iudicioru͂ in 6.par.tertiæ partis in 2.actu,nu.225.cum aliis ſeq.vbi & malè diſputando poſt alios multos aggregatos per eum tuetur, ſuſtinetq; contrariam parte͂,& Lanfran.in c.quoniam contra de proba. in cap.10.de interlocutoriis,& appellatio.nu.52. *Co͂is opin.*

SVMMARIVM.

1 *AQVA de flumine publico non nauigabili licitè duci,& diuerti poteſt, du͂modo poſtea reſtituatur, & remittatur in flumen nauigabile.*

2 *Aqua duci poteſt ex flumine nauigabili, dummodo poſtea reuertatur in alueum ſuum.*

3 *Aqua͂ licitè quis ducere poteſt ex riuulis ad eius p̄dia.*

4 *Aqua naturaliter ad inferiorem fundum deſcendit.*

5 *Aqua ſi ſem p deſce͂derit ad loca inferiora abſq; aliquo facto, & uſu hominis, non propterea aliquod ius ſeruitutis inferior fundus aduerſus ſuperiore͂ acquiſiuit.*

OPINIO. LIX.

1 AQVA de flumine publico non nauigabili(vt eſt Rhenus Bononię)ingredie͂s flumen nauigabile,ſ.Padu͂ licitè ducit͂, & diuerti poteſt,du͂modo poſtea reſtituatur,& remittat͂ in flumen nauigabile. & ſic ex quo ceſſat intereſſe nauigantiu͂, & vſus eiuſde͂ fluminis nauigabilis non lædit͂, q̄a aqua ipſa ducta ex flumine publico reſtituitur in flume͂ nauigabile,hoc p̄hibitu͂ no͂ eſt,ſcd͂m Bart. in l.quominus,nu.1.ff.de flumi.Alex.co͂ſ.192.uolu.2.Corn.co͂ſ.268.col.fi.uol.4.Cur.Seni.co͂ſ.33. nu.2.vbi p̄dicat iſta͂ eſſe co͂em opinione͂,ide͂q; fatetur Ripa in d.l.quominus,nu.17.& ea͂ ſequitur ibi Iaſ.nu.15.Cępo.in tract.ſerui.ruſti.pręd.i͂ tit. de ſeruitu.aquæductus cap.4.nu.39.& ſeq.Spec. in tit.de cauſa poſ.& p̄priet.§.quia uerò,uerſ.ſextum aute͂,& Boſsius in pract.crim.in ti.de aquis, & flumi.nu.7. *Co͂is opin.*

¶ Et hoc ſuaderi poſſet hac ratione, quia aqua fluminis publici communis eſt,teſte Bald.in c.1.in prin.quæ ſint regalia.in vſi.feud.

2 Imò Corne.in d.conſ.268.circa fin. iſtam opinionem communem ampliat,vt etiam ex flumine nauigabili licitum ſit aquam ducere, dummodo reuertatur poſtea in alueum ſuum, & ſequit͂, & approbat Ripa in d.l.quominus,nu.17.

3 Amplificaturque etiam antedicta communis, vt vnuſquiſque ex riuulis quoque poſsit, & licitum ſit aquas ducere, ac deriuare ad eius prædia, vt concedit Bertran.cum aliis aggregatis per eum conſ.158.pręſtatio inſolitorum ſeruitiorum,nu.5.uol.6.

4 Et ratio poſſet aſsignari iſthęc,ſiquidem aqua ex ſua natura ad inferiorem fundum deſcendere debet, l. in ſumma in princ. ff. de aqu.pluui. arcen.& Ioan.Cephal.conſ.130.nu.16.uol.1.

5 Sed ſi aqua p ſe ſine aliquo facto,& vſu hoi͂s ſemper ad i͂feriora loca,vt co͂ſueuit,deſce͂derit,no͂ p̄pptereà

pterea aliquod ius ſeruitutis inferior fundus aduerſus ſuperiorẽ acquiſiuit,l.ſolent, & ibi Gl.fin. ff.de off.procon.& legat.& notant Bart.Cepol.in tract.de ſeruit. & aqu.in 4.& 8.q.prin.Doct.omnes in l.1.C.de ſeruit. & aqu. & in c.poſſeſsionis 17.q.1.Iaſ.in d.l.quominus,nu.170.& Pariſi.cõſ. 112.nu.29.& ſeq.vol.1.

SVMMARIVM.

1 *DEBITORI quod tempus concedendum ſit,vt ſolutionem præparet relinquitur arbitrio iudicis. quod limitatur infra tribus modis remiſſiuè.*

2 *Iudices eorum arbitrio hodie de conſuetudine ſolent concedere terminum decem dierum ad ſoluendum debitori, vbicunque tempus indulgetur à lege ipſi debitori non taxatum,licèt aliqui velint concedendos eſſe triginta dies.*

3 *Tempus decem dierum conceſſum debitori ad ſoluendum,an ſit ſtatutum à iudice, vel à lege, & cuius ſit effectus ponitur remiſſiuè.*

4 *Iudex neceſſariò tenetur actori deferre iuramentum in litem, vbi ſubeſt cauſa, vel concurrentibus requiſitis neceſſarijs.*

5 *Iuramentum in litem an ſit arbitrarium,& quotuplex ſit,& quando,& qualiter deferatur.*

OPINIO LXI.

1 ARBITRIO iudicis relinquitur, eiusq; arbitrio determinari debet, quoties tempus indeterminatum à lege conceditur,& conſequẽter tempus, quòd à lege indulgetur ſoluere debenti miſerationis cauſa,non taxatum,arbitrarium cenſetur,moderandumuè iudicis arbitrio venit,ſecundum Bar. Alberi.& alios omnes in l.quod dicimus ff.de ſolutio.Cagnolum in l.quod te,n.88.& ſeq.ff.ſi cer. pet. Iacobum Menochium de arbitrariis iudicũ quæſtionibus lib.1.centuria 1.caſu 27.nu.1. cum aliis ſeq. vbi refert alias opiniones cõtrarias, Gl. in §.fin.inſtit.de inutilibus ſtipulatio.& in c.inſtitutum 27.q.11.Fabrum,Aret.Porti. n.5.Ozeriũ, ſub nu.5.& Thob.Non.cũ cæteris aggregatis per eum,nu.8.& ſeq.in §.omnis inſtitu.de ver.oblig. vbi cum Portio, & reliqua catherua Modernorum oſtendunt (Cõis opin.) iſtam eſſe communem opinionem,limitantque in tribus caſibus non procedere,& eandem communem ſequitur quoque Bar. in l. ita ſtipulatus lagrande, num.34. & ſeq.ff. de ver. oblig.

2 Vbi aſſerit de cõſuetudine hodie iudices eorũ arbitrio ſtatuere ſuper huiuſmodi caſu terminũ decem dierũ ad ſoluendum. Sed Gellius lib. 20. cap.1. in medium affert confeſsis,ſeu condemnatis de debito conceſſos fore triginta dies ad quærendam pecuniam,intra quos, ſi ſolutionem non fecerint contractu æris alieni facta eſt manuum iniectio, & neruo, ac compedibus vincti ſunt.

3 Et an iſtud tempus decem dierum ſit ſtatutũ à lege, vel à iudice,& cuius ſit effectus, vide Imol. in l.liber homo §.decem hodie ff.de ver. oblig. & Bar.Ruinumq́;, nu.11.vtiliter declarantes in d. l.ita ſtipulatus.

4 Similiterque in iudicis arbitrio reſidet, ac ab eius mera poteſtate, voluntateuè pendet an iuramentum in litem actori deferat,vel neget,vt voluit Glo.in §. præterea in prin.inſtitu.de actio. & Iaſ.in l.in actionibus in primo not. ff. de in litem iuran.

¶ In contrariam verò partem,videlicet,quòd iudex,vbi ſubeſt cauſa deferendi iuſiurãdum,vel concurrentibus requiſitis in delatione talis iuramenti neceſſariò tenetur illud deferre,nec poteſt aliter facere, & ſic non habet in eum merum arbitrium,ſecundum Bar. & Alex.in l.videamus §. deferre ff.de in litem iuran.Fabrum,& Iaſ. reuocando ſententiam in melius,n.3.in d.§.præterea, Ang.Fulg.Alex.Zaſi.Dec.n.10.& ſeq.Franc. Duaren.nu.29.& Bolognettum,nu.37.in d.l.in actio. & eundem Iaſ.in l. admonendi in 2. lectu. col.9. verſ. quid autem ſit ff. de iureiur. & iſta eſt vera, (Cõis opin.) communisque opinio, & obſeruatur in practica, atteſtantibus præmemoratis Modernis in d. l.in actionibus.

5 Et hoc iuramentum in litem quotuplex ſit, & quando,& qualiter deferatur,vide Marantam ſuſè explanantem in tract.iudiciorum in 6.par. in 9.actu.nu.16.

SVMMARIVM.

1 *IVDICIS arbitrio committitur, quæ perſonæ dicantur digniores.*

2 *Iudicis arbitrio relinquitur, quæ cauſa dicatur grauis,ardua,vel parua.*

3 *Iudicis arbitrio terminatur quis dicatur pauper, vel diues in caſibus in quibus id non reperitur expreſſum vel determinatum.*

4 *Iudicis arbitrio declaratur,quæ perſonæ dicantur miſerabiles.*

5 *Iudicis arbitrio terminatur, quando aliquid non eſt à iure deciſum.*

6 *Iudidicis arbitrio relinquitur infra quantum tempus pignora pro executione ſententiæ vendi debeant.*

7 *Iudex ex æquitate ad ſecundum decretum deuenire nõ poteſt, niſi tranſacto integro anno à die primi decreti. in Regno verò infra tres menſes iudex poteſt procedere ad ſecundum decretum.*

8 *Iudicis arbitrio terminatur infra quod tempus mora ſemel contracta purgari poſſit.*

9 *Iudicis arbitrio relinquitur, quando indicium oriatur ad torturam, vel quæ indicia ſufficiant ad torturam ipſam.*

10 *Iudicis arbitrio terminatur,an reuocata confeſſio indicium faciat ad torturam.*

11 *Arbitrium iudici attributum in cauſis, & caſibus criminalibus debet eſſe iuri, & æquitati congruum, debet itidem regulari ſecundum regulas iuris communis, & municipalis, & intelligitur tale arbitrium de arbitrio boni viri, & debet deniq; ſecundum hoc arbitrium iudicans inclinare in mitiorem partem.*

12 *Iudicis arbitrio debet declarari vtrum indicia ſint ſufficienter purgata.*

13 *Iudicis arbitrio definitur an inquiſitus ſit repetendus in tormentis.*

14 *Iudicis arbitrio ſtatur in 62. caſibus poſitis remiſſiuè.*

OP NIO LXI.

1 ARBITRIO iudicis relinquitur, quæ perſonæ dicantur digniores ſecundũ Gl. Imol. Abb. & Deci. num. 23. in c. ſedes apoſtolic. de reſcrip. vbi in medium expoſuerunt ſimul cum modernis omnibus iſtam eſſe Cōis op. n. communem opinionem, & eam ſequitur etiam Spec. in tit. de reſcrip. præſenta. §. fin. col. 1. verſ. ſed quæ ſunt perſonæ digniores.

2 Item cõmittitur iudicis arbitrio, quæ dicatur cauſa grauis, ardua, vel parua, ſecundũ Glo. Bar. & Bald. in auth. niſi breuiores C. de ſent. ex breu. recit. Alex. conſ. 32. col. 2. volu. 1. Ant. Corſet. in tract. de minimis col. 3. verſ. 16. Iaſ. in l. admonẽdi, nu. 231. ff. de iureiur. Tyraquel. in repet. l. ſi vnquam in ver. omnia, vel partem aliquam, ſub nu. 31. C. de reuocan. donatio. Dec. in c. ſi pro debilitate, nu. 38. & ſeq. de off. deleg. & Marſili. in l. quæſtionis modum, nu. 4. ff. de quæſtio.

3 Similiterq; in iudicis arbitrio reſidet, quis dicatur pauper, vel diues in illis caſibus, in quibus hoc non reperitur determinatum, vt concedunt Glo. Bal. Alberi. Faber, Saly. Alex. Corne. & Dec. nu. 10. in auth. præterea C. vnde vir, & vxor, vbi Cōis opin. denudat iſtam eſſe communem opinionem, & in d. c. ſedes apoſtolica, nu. 25. & conſ. 120. col. 2. & ſequitur Ang. in l. ſi verò §. qui pro rei qualitate ff. qui ſatiſda. cogan. Cuma. conſ. 131. in prin. Anchara. in c. per veſtras col. 5. de donatio. inter vir. & vxor. Abb. & Fely. in c. de accuſ. & in c. qui teſtium de teſtib. Ruin. conſ. 55. nu. 4. vol. 1. Tyraquel. cum alijs aggregatis per eum ubi ſupra, & Ripa in l. ſi conſtante, nu. 29. ff. ſolut. matrim. & iſtam fore communem docuimus etiam infra in opinio. 932. teſtis propter ſolam paupertatem.

4 Necnon arbitrio iudicis declaratur, quę dicantur perſonę miſerabiles, ut efficax teſtimonium eſt Ioan. And. in c. ſignificantibus de offi. deleg. Alex. conſ. 17. col. 1. vol. 4. Barbatius conſ. 3. col. 1. volu. 1. Dec. in d. c. ſedes apoſtolica, n. 28. Marſil. in d. l. quæſtionis modum, nu. 11. & Ripa in d. l. ſi conſtante, nu. 30.

Item terminatur iudicis arbitrio, quando aliquid non eſt à iure deciſum, l. 1. vbi Bal. ff. de iure deliberan. Ripa in d. l. ſi conſtante, nu. 31. & Marſil. in d. l. quæſtionis modum, nu. 41. & iſtam propolat communem regulam fore Iaſ. in l. & ſi poſt Cōis opin. tres, nu. 6. ff. ſi quis cautio.

6 Itidem relinquitur arbitrio iudicis infra quãtum tempus pignora pro executione ſententiæ vendi debeant, vt firmauerunt Glo. Bar. & cęteri omnes in l. cùm proponas C. de bonis autho. iudicis poſſ. Bartol. & alii in l. ſi finita §. Iulianus ff. de dam. infecto, & Marſi. in d. l. quæſtionis modum, n. 12. & iſta eſt communis opinio, vt latius deduximus infra in opinio. 614. pignus prætorium, & Cōis. opin. communem inſinuat etiam Maranta in tract. iudiciorum in 6. par. in uer. contumacia, nu. 12.

7 Ex æquitate uerò ad ſecundum decretum iudex procedere nequit, niſi tranſacto integro anno à die primi decreti, ſecundum Fely. in c. cõſultationibus, col. 2. de off. deleg. vbi planum facit hanc communem ſententiam fore. in Regno ve- Cōis opin. rò Neapo. eſt ſtatutum tempus trium menſium per pragmaticam relatione, & ſeq. infra quod iudex poſſit peruenire ad ſecundum decretũ, ut cumulatiſſimè deducit Maranta in loco præcitato.

8 Item mora ſemel cõtracta infra quod tempus purgari poſſit reſidet in arbitrio iudicis, ſecundũ Glo. in ver. celeri, Card. Florẽ. Imol. col. 12. Abb. & cæteros omnes in c. potuit de locat. Bar. in l. ſi inſulam in 2. oppo. ff. de ver. oblig. Bal. in l. ſancimus col. 1. C. de fideiuſſor. Ang. conſ. 312. col. 3. Glo. & omnes in l. & ſi poſt tres in prin. ff. ſi quis cau. Ancha. conſ. 42. col. 2. Alex. conſ. 14. volu. 2. & Tyraquel. vbi ſupra cum aliis aggregatis per eum, vbi addicit iſtã opinionem communẽ eſſe, Cōis opin. & explicabitur etiam infra in opinio. 521. moræ purgatio.

9 Similiter relinquitur arbitrio iudicis quando indicium ad torturã oriatur, vel quæ indicia ſufficiant ad torturam ipſam, vt concedunt Bart. in l. fin. nu. 5. & Marſil. nu. 4. ff. de quæſtio. Deci. in c. at ſi clerici, n. 119. de iudic. & Bal. conſ. 95. col. 1. volu. 1. & conſ. 101. eod. volu. Sylueſter in ſua ſumma in ver. indicium ſub §. 2. Ioannes Tabiẽſis in ſumma Tabiena in ver. indicium, ſub n. 2. in fin. Bartholomeus Fumus in ſumma Armilla in ver. tortura §. 4. Michael Ciſuentes in commentariis ſuper leges Tauri in l. 79. in nono dubio, verſ. nono dubitatur quæ indicia ſunt ſufficientia, & idẽ Dec. in l. magiſtratibus, num. 10. de iuriſdict. omnium iudi.

10 Vbi affirmat etiam in arbitrio iudicis eſſe, an reuocata confeſſio indicium faciat ad torturam, Afflict. quoq; in c. 1. nu. 21. ex quibus cauſ. feud. amit. Grammat. conſ. crim. 17. in fin. Ferrati. cautela 5. nu. 3. Marſil. in d. l. quæſtionis, nu. 38. Grauet. conſ. 6. n. 12. Tyraquel. in d. ver. omnia, n. 31. & Boſſius in pract. crim. in tit. de indiciis, nu. 30.

11 Sed aduerte, quòd tale arbitrium debet eſſe iuri, & æquitati congruum: debet etiam regulari, ſecundum regulas iuris communis, & municipalis: & intelligitur huiuſmodi arbitriũ de arbitrio boni

boni viri:& debet deniq; ſecundum hoc arbitriũ iudicans inclinare in mitiorem partem, atteſtante Ioanne Ant.de Nigris ſuper cap. regni in vltima impreſsione, in cap.272, ſi cum ſceleratis, & reprobis, ſub nu. 29.

12 Item vtrum indicia ſint purgata ſufficienter per torturã debet pariter iudicis arbitrio declarari, vt voluit Ioan.And.in c. contemplatione de reg.iur.quem ſequitur Auguſt. in add. Angel. in tract.maleficiorum in verſ.cõparent dicti inquiſiti in prima add.

13 Item an inquiſitus foret repetendus in tormẽtis, in arbitrio iudicis reſidet, ſecundum Bal. in l. 2.C.quod met. cauſa, cui inhæret Paris de Puteo in tract. ſyndicatus fol. 100.col.2. poſt medium.

14 Alios vero caſus circiter 62. in quibus ſtatur iudicis arbitrio refert Marſil.in d.l.quęſtionis modum, nu. 1.cum aliis, & plures alios caſus congerit Tyraquel.in d.l.ſi vnquam in loco præmemorato. & alium caſum ſatis vtilem ponemus infra in opinio.368.impedimentum.

SVMMARIVM.

1 *ARBITRATOR non deſinit eſſe arbitrator ob ſuperuenientem excommunicationem, & conſequenter arbitrari poſſet, nõ obſtante excommunicatione ipſa.*

2 *Excommunicatus li.ẽt non poſſit eſſe arbitrator, nihilominus poteſt eſſe arbiter.*

OPINIO LXII.

1 ARBITRATOR propter ſuperuenientem excommunicationem nõ deſinit eſſe arbitrator, & ſic non obſtante excommunicatione ipſa poſset arbitrari, ſecundum Bar. & alios in l.ſi quis arbitratu ff.de ver.oblig.& iſta eſt cõmunis opinio, vt in medium reſerauit Alex.Soci.Iaſ. Ruinus, nu.35.& ſeq.& cæteri omnes ibi. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt, videlicet, quòd excommunicatus non poſsit eſſe arbitrator Ioan. And. in c. dolo facit de reg. iur. lib.6.Alberi.in l.condemnatione §.fin. ff. de reg. iur. Abb. in c. quintauallis in 19. differentia de iureiur. & Imol. in d.l.ſi quis arbitratu:ſed quicquid Doct. iſti fabulentur, atque ſuadeant, caue tanquã ab igne, ne recedas in actu practico à præmemorata communi tãquam ſacroſanctiſsima; quam ampliant utiliter, & limitant ſcriben. in d. l.ſi quis arbitratu.

2 Sed ipſe excommunicatus non poteſt eſſe arbiter, ſecundum Glo. Guil. Odofre. & alios omnes in l.Pædius ff.de receptis arbit.Ioan.And. in reg. dolo de regulis iuris in 6. Spec. in tit. de arbitris in §. differt, nu. 10.Abb.in c.ad probandum per textum ibi, nu.2.de re iudi.Hoſtien.in c. dilectus de arbitris, Geminia.in c.decernimus, n.7.de ſententia excommunicat. Marcum Ant. Blancum in tract.de cõpromiſsis q.2.nu.9.Alex.Soci.& alios in d.l.ſi quis arbitratu, & Pet. Duennas fertiliter in regula 269. excommunicatus non poteſt eſſe arbiter, qui omnes promulgant iſtam eſſe cõmunem, & limitant in tribus caſibus Marcus Ant. Blancus, & Pet.Duennas in locis præcitatis. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ARBITRATOR exul effectus, qui vulgò dicitur bannitus non deſinit eſſe ob hoc arbitrator, & durante ipſo banno arbitrari valeret.*

2 *Executor teſtamentarius ob bannum non deſinit eſſe executor, & ſic durante banno poſſet exequi teſtamentum.*

3 *Bannitus durante banno poteſt eligi arbitrator.*

OPINIO LXIII.

1 ARBITRATOR effectus exul à ciuitate, qui vulgò dicitur bãnitus non deſinit ob hoc eſſe arbitrator, & conſequenter durãte exilio ipſo, ſeù banno poſſet arbitrari, ſecundum Dyn. in l. cum pater §.hæreditatem il primo ff. de leg. 2. & Bart.in l. ſi quis arbitratu in 7.q.ff.de ver. oblig. vbi omnes cum ſententia hac tranſeunt, & exprimunt communem eſſe, prout communis diſcernitur, & ſacroſanctiſsima. *Cõis opin.*

2 Quæ quidem comprobatur per dictum Bal.in l.id quod pauperibus in 3.q.C.de epiſco. & clericis, dum concludit, quòd executor teſtamentarius ob bannũ nõ deſinat poſſe exequi, quod ſequitur Baptiſ.de Sancto Blaſio in tract. de arbit. in 8.q.

3 Vbi annectit etiam, quòd quis dum eſt bannitus poſsit eligi arbitrator, & concedit etiam Lãfran.in tract.de arbit.in 7.q.ſecundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *ARBITER vt non poteſt arbitrari, vt iterum, & de nouo cauſa compromittatur in eius perſonam, ità etiam durante ipſo compromiſſo, ſeu infra terminum compromiſſi arbitrari non poſſet, vt is terminus à partibus prorogaretur.*

2 *Arbiter arbitrari non poteſt, vt vna ex partibus recuſans iterum, & de nouo compromittere, ſeù terminum prorogare, talem pœnam patiatur; quia quę per arbitrum ipſum per modum diſpoſitionis fieri non potuit, nec etiam per pœnæ impoſitionem.*

3 *Arbitri ſi arbitrantur ita aſſerendo, & laudando condemno te in centum, ſi non prorogaueris, vel iterum non compromiſeris nihil agunt, nec afficit aliquo modo huiuſmodi condemnatio.*

OPI.

OPINIO LXIIII.

1 ARBITER, vt non poteſt arbitrari, vt iterum in eius perſonam, vel in aliam, cauſa committatur completo tempore primi cõpromiſſi, nec etiam durante ipſo compromiſſo, ſeu infra terminum compromiſsi is terminus à partibus prorogetur, vt in l. non diſtinguemus §. quæſitum, & in §. fin. de arbit. & notat Boer. deciſ. 284. n. 25. & ita conſuluit in ſimili caſu Ang. conſ. 231. punctus talis eſt, duo compromiſerunt in duos arbitros de omnibus litibus.

2 Et ita ſimiliter idẽ arbiter arbitrari nequiret, vt altera ex partibus, quæ iterum, & de nouo cõpromittere, ſeu terminum prorogare recuſaret, talẽ pœnam patiatur: quia quę per ipſum arbitrũ per modum diſpoſitionis fieri non potuit, nec pariter per pœnæ impoſitionem, vt concedunt Ang. Paul, de Caſt. Alex. nu. 6. & cæteri omnes in l. Seius, & Augerius ff. ad legem falcid. idem Paul. Caſtren. & Cuma. in l. ſi quis ſub conditione ff. de cõdit. inſtit. Iaſ. cõſ. 40. vol. 1. & Boer. in d. deciſ. 283. ſub n. 25. & iſta eſt communis opinio, ſecundum præmemoratos Doct. *Cõis opin.*

3 Qui omnes eandem communem vnanimiter, & concorditer ampliant, vt procedat quoq; ſi arbitri ipſi arbitrantur ita aſſerendo, & laudando condemno te in centum, ſi non prorogaueris, vel iterum nõ compromiſeris: nam tunc idem eſt. & ſic illud, quod prohibitum eſt, nec per modum diſpoſitionis, nec per modum pœnalitatis, nec per modum conditionis, nec per modum etiam abſolutionis fieri poteſt. *Cõis opin.*

SVMMARIVM

1 *ARBITER de partium conſenſu, & cõmuni voluntate poteſt laudare, & procedere, ſimpliciter ſummariè, de plano, & iuris ordine prætermiſſo.*

2 *Iudex ordinarius non poteſt ſententiare, & procedere ſummariè, ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij in cauſa, etiam accedente, & concurrente partium voluntate: quia forma iudicij immutari nequit in totum, neque in partẽ de ipſorum partium conſenſu. quod limitatur pluribus modis remiſſiuè.*

OPINIO LXV.

1 ARBITER de conſenſu partiũ electus, poteſt ſententiam, ſeu laudũ proferre ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſi partes ipſæ hoc voluerint. & arbiter poſſet de voluntate litigantiũ procedere ſimpliciter, de plano, & iuris ordine prætermiſſo, ſecundum Glo. in c. fin. in ver. illuſtrium de re iudi. in 6. Abb. in c. 1. de libelli oblatio. Bar. in auth. offeratur in fin. C. de litis cõteſt. Fely. nu. 6. & Anguſtin. Beroum, nu. 44 cum aliis aggregatis per eũ in c. de cauſis de off. deleg. Crotum, ſub nu. 7. & Annibal. nu. 128. in l. nemo poteſt ff. de leg. 1. & iſta eſt vera, & cõmunis opinio, vt conſtat ex præcitatis authoritatibus, & aliis ſignatis per Beroum vbi ſupra. *Cõis opin.*

2 Sed hoc vtiq; limitatur, non procedere in iudice ordinario: nam partes inter ſe conuenire nequeũt, quòd iudex in cauſa procedat ſummariè, ſimpliciter, de plano, & omiſsis ſolennitatibus iudicialibus. & conſequenter forma iudicij non poteſt immutari de ipſarum partium voluntate, & conſenſu in totum, nec in partẽ, ità vt ſimpliciter, & de plano procedatur, ſecundum Glo. in clemen. ſæpè in ver. neceſſariò de ver. ſignifi. & in c. fin. de ſenten. & re iudi. lib. 6. Ioan. And. & cæteros omnes in c. 1. de libelli oblatio. Bar. in d. auth. offeratur, nu. 13. & in l. ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio, Alex. num. 8. Crotum nu. 7. Hannibalemque num. 124. in d. l. nemo poteſt, qui perhibent iſtam eſſe communem opinionem cõtra Glo. in l. quoties de priuileg. ſcholar. lib. 12. contrarium aſſeuerantem, & eandem communẽ ſequitur quoque, atque limitat in aliquibus caſibus Berous in d. cap. de cauſis, num. 30. cum aliis ſequen. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ARBITER in dubio quis electus videtur, & non arbitrator.*

2 *Arbiter, & arbitrator laudando, videtur in dubio laudare vt arbitrator.*

3 *Arbiter dicitur quando exprimitur in compromiſſo, & tunc ex propria ſignificatione verborum eſt potius arbiter, quàm arbitrator.*

4 *Arbiter electus, vt arbiter, & arbitrator, ſi eligeret viam ordinariam procedendo, vt iudex, erit arbiter. Si verò procederet amicabiliter inter partes omiſſa iuris ſollennitate, erit arbitrator.*

5 *Arbiter dicitur qui eligitur, vt iudex, videlicet, vt procedat iuris ordine ſeruato.*

6 *Arbitrator tunc dicitur, quando aſſumitur ſuper contractu, ac ſuper actu extraiudiciali, non autem ſuper lite.*

7 *Arbitrator ille eſt, qui in contractu communiter aſſumitur.*

8 *Arbitrator eligitur etiam ſuper diffinitione contractus.*

9 *Arbitrator eligitur etiam ſuper teſtamento.*

10 *Arbitrator dicitur quotieſcunque ſibi tradita foret poteſtas procedendi de iure, & de facto.*

11 *Arbitrator dicitur quando partes promitterent ſtare eius voluntati.*

12 *Arbitratoris electi poteſtas ſuper contractu perficiendo non extinguitur poſt mortem contrahentium, vel alicuius eorum.*

OPINIO LXVI.

1 ARBITER quis in dubio cenſetur electus, non autẽ arbitrator, ſecũdum Ant. de But. Ioan. de Imol. & alios omnes in c. quintauallis de iureiur. & Baptiſ. de Sancto Blaſio in tract. de arbitr. & arbitra. in 4. quęſtio. principali, verſ. 4. quarto.

2 Sed arbiter, & arbitrator laudando, in dubio cẽſetur laudare, vt arbitrator, adeò quòd recurri poſſet tunc ad boni viri arbitrium, vt per Canoniſtas in d. c. quintauallis, & Corne. conſ. 177. in hac re aliàs conſului, nu. 37. vol. 2.

3 Et dicitur arbiter, vbicunq; exprimitur in cõpromiſſo, & tunc profectò erit arbiter, nõ autem arbitrator, ſiquidem à verborum propria ſignificatione non eſt recedendum, l. item arbiter ff. de lega. 3. & notatur in l. ſi de meis §. recepiſſe ff. de arbit.

4 Eſt benè verum, quòd quando eligeretur quis in arbitrũ, & arbitratorem, tunc quippè talis electus ſi eligeret viam ordinariam, iudicialiter procedendo, vt iudex, hoc caſu arbiter abſque dubio aliquo diceretur, iudicareq; vt iudex deberet, ſecundum Bart. Saly. & alios in l. ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio, Inno. & cæteros omnes in d. c. quintauallis, & Corne. conſ. 251. in hac conſultatione illud ante omnia conſtat, ſub n. 5. vol. 3. Si verò non apprehenderet electus ipſe viam ordinariam iudicii, verùm procederet amicabiliter inter partes, prætermiſſa qualibet iuris ſolennitate, tunc arbitrator equidem eſſet, ita Glo. & Bar. in l. in lege ff. de iud. & in tract. de arbit. Abb. Imol. & alii in d. c. qnintauallis, Raph. Cum. conſ. 7. col. 1. cum aliis ſeq. Corne. in d. conſ. 251. ſub nu. 5. Baptiſ. de Sancto Blaſio in tract. de arbitr. & arbitra. q. 4. verſ. 6. & Lanfran. de Oriano in eodem tract. de arbitr. q. 11. vlti. q. 1.

5 Diciturq; arbiter etiam, ſecundũ Inno. & alios in d. c. quintauallis, ille qui eligitur vt iudex, ſcilicet, vt procedat ſeruato in ſubſtantialibus iuris ordine, l. 1. ff. de arbitr. & notat etiam eleganter Corne. in d. conſ. 177. ſub nu. 33. vol. 2.

6 Cæterùm arbitrator tunc quis dicitur, quãdo aſſumitur ſuper contractu, actuq; extraiudiciali, non autem ſuper lite, vt concedunt Abb. Ioan. de Imol. & cæteri omnes in d. c. quintauallis, Bar. in d. l. ſocietatem §. arbitrorum ff. pro ſocio, & Corn. copioſè in d. conſ. 177. ſub nu. 33. vol. 2.

7 Et conſequenter arbitrator ille eſt, qui communiter ſuper contractu aſſumitur, vt firmant Ioan. de Imol. in d. c. qnintauallis, Baptiſ. de Sancto Blaſio in tract. de arbitr. & arbitra. in 4. q. principali, verſ. 4. quarto, Spec. in titu. de arbitr. §. 1. verſ. eſt autem differentia, Bar. in l. 1. §. & poſt operis ff. de oper. no. nun. & Lanfran. de Oriano in tract. de arbitr. in prin.

8 Et ſic eligitur etiam arbitrator ſuper diffinitione contractus, l. fin. C. de contrahen. empt. & l. ſi merces, & l. ſi in lege ff. locat. Bald. in add. Spec. in tit. de arbitr. col. 1. verſ. eligitur, & Bar. in d. l. ſocietatem §. arbitrorum, vbi concludit, quòd dicitur aſſumi arbitrator ſuper cõtractu tranſactionis perficiendæ ſuper lite, & ſequitur Corne. in d. conſ. 177. ſub nu. 33. ſimiliterq; eligitur arbitrator ipſe ſuper teſtamento, ſecundũ Bald. in add. Spec. in d. tit. de arbitr. verſ. eligitur.

9 Necnon magis in ſpecie oſtendo, quòd arbitrator dicitur, quotieſcunq; aliquis eligitur ad æſtimandũ melioramenta, vel operas, vel partes ſocietatis, & ſimilia, ita Abb. n. 7. & Ioan. de Imol. na. 6. & ſeq. in d. c. quintauallis per textum in d. l. fin. C. de contrahen. empt.

10 Itidem arbitrator dicitur quoq;, vbicunq; partes promiſiſſent, vt ille poſſet procedere de iure, & de facto, vt firmant omnes Canoniſtę vnanimiter, & concorditer in d. c. quintauallis. Cõis opin.

11 Poſtremò tunc etiam arbitrator dicitur, quãdo partes promiſiſſent ſtare, ac acquieſcere eius voluntati, ſecundum Bal. in l. ſi de meis §. recepiſſe ff. de arbitr. Ant. de But. & Ioan. de Imol. n. 10. in d. c. quintauallis.

12 Et inde eſt, quòd arbitratoris electi poteſtas ſuper contractu perficiendo, poſt mortem contrahentium, vel alicuius eorum non extinguitur modo aliquo, ſecundum Ioan. And. & omnes cõmuniter in c. fin. de arbitr. Roma. & Alex. in l. ſi quis arbitratu ff. de ver. oblig. contra Bar. ibi cõtrarium aſſeuerantem. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ARBITER poteſt eſſe teſtis, quando ei conceſſa eſſet poteſtas per partes litigantes procedendi cum ſcriptis, & ſine ſcriptis.*

2 *Arbitrator poteſt eſſe teſtis, quando non quæreretur de iuſtitia, ſeu iniuſtitia, æquitate, vel iniquitate laudi, aut de iis, ex quibus ſibi adſcribi poſſet laus, vel vituperium.*

OPINIO LXVII.

1 ARBITER teſtis eſſe poteſt, vbicunq; ei data eſſet poteſtas per partes litigantes procedẽdi cum ſcriptis, & ſine ſcriptis: quia partes ipſæ cenſentur velle, quòd ſimplici relationi, & dicto ipſius arbitri credatur, ac ſtetur de dictis teſtium, & actis, ſecundum Bar. in auth. niſi breuiores in fin. C. de ſenten. ex breu. reci. Ang. in repeti. l. ſciendum ff. de ver. oblig. Abb. in c. quoniam contra, in cap. poſt ceſsionem, & in cap. ex literis de probatio. Paul. Caſtren. in l. ne in arbitris C. de arbit. Ant. in c. cùm ad ſedem de reſtit. ſpoli. & in d. c. quoniam contra, Roma. ſing. 52.

& Ioan.

& Ioã.de Anticis conſ.31.nu.19.& ſeq.vbi expri
Cõis opin. mit iſtam cõmuniorem,veriorẽq;opinionẽ fore.

¶ In contrariam verò partem inclinauit Roma.titubanter in d.l.ſciendum circa fin.Ang.ſibi quoq; contrarius in d.auth. niſi breuiores, & Ant.parum ſibi conſtans in c.quintauallis de iureiur.& ibi Ioan.de Imol. quoniam ſecũdum eos ob hoc daretur modus, quòd quis nunquam in cauſa reductionis obtiueret,& in medium exponunt dictum Bar. eſſe periculoſum, illaqueareq; animam ad peccandum, ac præbere materiã fabricandi falſum,& iſtam vltimam ſententiam ſequitur,& fuſiſsimè tuetur Barbatius in d c.ex literis,nu.22.& ſeq.vbi meminit aliàs in facti cõtingentia perperam, & pueriliter conſuluiſſe pro opinione Bart. tamen circunducta altercatione, (cùm tẽporis anguſtia præmar,) amplector ipsã Bart. & ſequacium opinionem tanquam magis communem,& ſacroſanctam, cui inhæret etiam Berous in d.c.quoniam contra,nu.29.cum ſeptẽ aliis numeris ſeq.vbi eam communem vocat, & limitat in duobus caſibus, & mirãdam ait Alex. in d.l.ſciendum,nu.25.

Item arbitrator poſſet eſſe teſtis, vbicunq; non quæreretur de iuſtitia,ſeu iniuſtitia,æquitate,ſeu iniquitate laudi, ſeu de iis, ex quibus ſibi adſcribi poſſet laus, vel vituperium, vt concedit conſulendo Bertran. conſ. 152. libellus,quem obtuliſſe, vel produxiſſe legitur, ſub num. 13. & ſequen. vol.8.

SVMMARIVM.

1 *ARBITRI ſtatutarij habent iuriſdictionem delegatam,& conſequenter sũt iudices delegati.*

2 *Arbitri neceſſarij dicuntur arbitri iuris.*

3 *Arbitri dicuntur qui authoritate legis, vel canonis eliguntur,& duntaxat eliguntur in caſibus expreſſis,et an eligi etiam poſſint in alijs ſimilibus caſibus remiſſiuè.*

OPINIO LXVIII.

1 ARBITRI ſtatutarij habent iuriſdictionem delegatam,& ſic iſti arbitri ſunt iudices delegati, vt firmauerunt Bart. Bal.in 7.nota.& Saly.in 3.nota.in l.fin.C.de iudic.per textum ibi, Aret. in l. nemo poteſt col.antepen.ff.de leg.1.Octauianus Veſtrius in ſua pract.in rub.ſeù titu.iudicium quinq; partibus cõſtare;poſt prin.lib.3.fol.paruo.32.& Iaſ. in l.duo iudices col.3.ff.de re iud.vbi planum fa-
Cõis opin. cit iſtam eſſe communem opinionem,& indubitatam ait Aret.vbi ſupra, & veram propalat Maranta in tract.iudiciorum in 4.par.diſtin.6.n.13. & ei accedunt complures alii Doct. ſignati per Marcum Ant.Blãcum in tract. de compromiſsis q.6.n.4. vbi ſimiliter ſupponit communem eſſe, quamuis ipſe malè, præcipitanterq; plura glomerando longa diſputatione concludat contrariũ;videlicet arbitros prædictos ſtatutarios eſſe.

2 Et iſti arbitri dicuntur arbitri iuris, vt declarat Franc.in c.cum ſpeciali,nu.3. de appellat.

3 Cùm arbitri ipſi iuris,vel neceſſarii dicantur; qui authoritate legis,vel canonis eliguntur,& eliguntur vtiq; in caſibus expreſsis tantùm,vt ponit Abb. in c. paſtoralis in prin. extra de reſcrip. vbi enumerat aliquos caſus, & diſcurrit, ſimul cum Felyno col.1.ibidem,an eligi poſsint arbitri prædicti iuris in aliis caſibus ſimilibus.

SVMMARIVM.

1 *AREA non habens ventum, niſi ab vna parte, non poteſt occupari cum ædificio vicini.*

2 *Area non habens ventum ad triturandum meſſes, niſi ab vno latere, non poteſt occupari cum ædificio vicini, quamuis nulla debita reperiatur ſeruitus.*

OPINIO LXIX.

1 AREA Titij ad triturandũ meſſes non habens ventũ, niſi ab vna parte, ſi in illa parte ſuus vicinus velit ædificare, poſſet illum prohibere, textus eſt ſingularis, ſecundum Glo. Cyn. Bar. Bal.& Alberi.in l. fin. C.de ſeruit.& aqua,Cepol.in tract.de ſeruitu.vrban.prædio.Iaſ.in l.ex hoc iure,nu.14.ff.de iuſti. & iur.Ioan.de Imol.in l.ſi prius in fin. ff. de noui. oper.nuncia.& Coraſi. in miſcellaneis iuris ciuilis lib.3.cap.24.nu.4.

2 Imò plus,quando area non poſſet habere ventum ad triturãdum, niſi ab vno latere, ſeù parte, tunc quippè vicinus minimè poſſet in illa parte (licet ſua intereſſet) ædificando tollere,impedireque ventum, quamuis nulla debita reperiretur ſeruitus, vt per Vgonem, Alberi. & Saly. in d.lege fin. & Bocri. deciſio.322. nu. 12. vbi iſtorum opinionem approbat,& recitat communem *Cõis opin.*
eſſe, & approbat ſimiliter Cæpol. in loco de quo ſupra.

SVMMARIVM.

1 *ARCHIDIACONVS, qui eſt archidiaconus, & canonicus in eadem eccleſia, duplicem vocem habet in electionibus.*

2 *Archidiaconus, qui reperitur archidiaconus,& canonicus in eadem eccleſia, debet recipere ob reſidentiam duplices diſtributiones.*

OPINIO LXX.

1 ARCHIDIACONVS, qui eſt archidiaconus, & canonicus in eadem eccleſia duplicẽ vocem habet in electionibus, vt archidiaconus, inquam, & vt canonicus, c. cùm olim, vbi Abba. & Doct. poſt Glo. quorum opinionem depromit communem eſſe inibi Fely. *Cõis opin.*

2 Imò qui eſt archidiaconus, & canonicus debet obtinere ob præſentiam perſonalem duplices diſtributiones, eas inquam, quæ archidiacono tantùm, & canonico tantùm debentur, ſecundũ Ioã. And. Abb. & Fely. in d. c. cùm olim, Bald. & Card. ei ſubſcribentem in conſ. 53. quãuis iudicio meo præcipitanter Antonius in d. c. cùm olim teneat contrarium, videlicet, quòd archidiaconus, & canonicus ſimul ob perſonalem præſentiã non poſſit habere, niſi ſimplices diſtributiones, & cũ Antonio ſentiunt Rocchus Curti. in c. fin. de cõſuet. fol. paruo 49. col. 4. & Gomeſ. in tract. de expectatiuis, nu. 54. & licèt antedicta opinio Ioan. And. ſit aliquantulum dubia, vt putat Aret. in c. 3. de probatio. tamen ea re ipſa magis vera, magisq́ue communis eſt, vt planũ faciunt Doct. in d. c. cùm olim; & tãto magis procederet de plano, & abſq; dubio ſententia Ioan. And. & obtineret, ſi per cõſuetudinem fuerit recepta, ſecundũ Bal. & Card. in d. cõſ. 53. Dec. in c. cùm omnes in prima lectu, col. 1. Exea ibi, ſub nu. 52. de conſtitutio. quamuis Curti. in loco præcitato malè, & abſq; ratione aliqua aſſerat adeò veram eſſe Ant. opinionem, quòd nec contraria, cõſuetudine poſsit admitti. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *ARGVMENTVM à contrario ſenſu habet locum regulariter in legibus, ſeu verbis legis, & canonis.*

2 *Argumentum à contrario ſenſu habet locum etiam in legibus, & canonibus conditionaliter loquentibus.*

3 *Argumentum à contrario ſenſu eſt in iure fortiſsimum, quia dicitur mens textus, legis, & ſtatuti.*

4 *Argumentum à contrario ſenſu non venit ex interpretatione, & coniectura, ſed ex ſenſu, & mente legis.*

5 *Argumentum à contrario ſenſu habet locum etiam in ſtatutis, & eſt validum in iure.*

6 *Argumentum à contrario ſenſu non colligitur in ſtatutis correctorijs, quando ſtatutum nihil operatur in ſenſu directo.*

7 *Statutum diſponens, quòd ſtantibus maſculis filiæ fœminæ patri ſuccedunt, interpretatur, vt ſcilicet ſumatur tunc argumentum à contrario ſenſu ad correctionem iuris communis; ita quòd ſtantibus maſculis filia non ſuccedãt, aliàs enim nihil operaretur in ſenſu directo.*

8 *Argumentum à contrario ſenſu habet locum etiam in contractibus.*

9 *Argumentum à contrario ſenſu procedit quoque in vltimis voluntatibus, etiam ſi diſpoſitio vltimæ voluntatis ſit conditionalis.*

10 *Argumentum à contrario ſenſu procedit ſimiliter in doctrinis Doctorum.*

OPINIO LXXI.

1 ARGVMENTVM à contrario ſenſu habet locum regulariter in legibus, ſeu verbis legis, & canonis, textus eſt notabilis in l. 1. §. huius rei ff. de off. eius cui manda. eſt iuriſdict. & in l. qui in teſtamento §. mulier ff. de teſt. & in c. apoſtolica in fin. de his, quæ fiunt à prælat. in c. cum virum de regular. cũ aliis ſimilibus.

2 Et hoc procedit ſimiliter in legibus, vel canonibus conditionaliter loquentibus, ſecundũ Pet. Cyn. & Bald. in l. conuenticulam C. de epiſcop. & cleri. Bal. & Caſtr. in d. l. qui in teſtamento §. mulier, Alex. in d. §. huius rei nu. 38. vbi Riminal. Niger, & alii Moder. aſſerũt iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

3 Nec mirùm, ſi antedictum argumentum ſit in iure fortiſsimum, vt notant Doct. in l. 1. ff. de off. eius, vbi Cagnolus, nu. 119. & ſeq. deducit iſtam eſſe communem concluſionem, quia dicitur mẽs tex. legis, vel ſtatuti, vt eſt Glo. ordinaria in d. §. mulier, quæ dicit ſenſum contrarium pro lege accipi, ita quòd iſtud quod venit à contrario ſenſu habetur perinde, ac ſi eſſet in lege expreſſũ, quã Glo. dicunt ſingularem, & celebrem Bald. & Caſtren. in d. §. mulier, & Bal. in d. l. conuenticulam, & in c. 1. col. 4. de conſtitu. *Cõis opin.*

4 Nec iſtud argumentum à contrario ſenſu venit ex interpretatione, & coniectura, ſed ex ſenſu, & mente legis, vt voluerunt Bart. in l. omnes populi ff. de iuſti. & iure, & in l. 1. ff. de off. eius poſt Dyn. & Dec. ibi nu. 59. & ſeq. vbi tenet, quòd argumentum à contrario ſenſu venit ex mente ſaltem, quę ſumitur à cauſa finali, idemq; firmat ibidem Curt. Iun. nu. 42. multa adducẽs, & reſpondens ad contraria, & Euerardus in ſua centuria in 4. loco poſt prin. fol. 59. hanc opinionem ſequitur etiam, & communem eſſe dicit Sapia, vbi ſupra, nu. 99. cum ſeq. quędam adducẽs pro vtraque parte, & num. 102. dicit argumentum à contrario ſenſu dici ex lege quantùm ad mentẽ, ſed non quantùm ad verba, & quòd dicatur potius venire ex mente, & intellectu, quàm ex verbis voluit Paul. Oria. in d. l. 1. nu. 99. in fin. poſt Imo. per eum allegatum, Iacob. Niger, nu. 42. cum ſeq. latè diſcutit articulum, & iſtam ſequitur opinionem, & ibi num. 44. præſupponit contrariam ſententiam eſſe communem, præſupponit etiam, quòd contrariam partem teneat Bar. in d. l. 1. ſed non eſt verum. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

5 Item hoc argumentum non ſolùm ſumitur in legibus, vt ſupra docuimus, ſed etiam habet locũ

in ſta-

in ſtatutis quoq; & eſt ualidũ in iure, ſecũdũ Bar. in l. omnes populi ff. de iuſti. & iur. & in l. nõ poſſibile ff. de pact. Alex. conſ. 68. col. 2. circa præmiſſam pecuniam, Corſet. in ſingu. ſuo primo in ordine, argumẽtum, Bal. Imol. in l. Gallus §. ille caſus ff. de liber. & poſthu. & Doct. omnes in d. §. huius rei, Roma. in ſingu. 106. Bal. in l. ſi cùm §. qui iniuriarum ff. ſi quis cautio. Fely. in c. ſignificaſti col. fin. de foro competen. Lauren. de Rodul. in tract. de vſuris q. 148. Bertran. conſ. 233. quia, & ad patrem, num. 5. vol. 6. & iſta eſt communis opinio, de qua atteſtatur Roma. in dicto ſingu. 106. Fely. in c. eccleſia Sanctę Marię de conſti. col. 23. Curt. Iun. in d. l. 1. num. 85. & Euerardus in loco præcitato verſ. & quia ſupra plenè, & abũdè, vbi iſtam ampliationem non nihil declarat.

Cōis opin.

6 Hoc verò argumentum à contrario ſenſu, aduerte hic, quia non colligitur in ſtatutis correctoriis, vt per Doct. in d. l. 1. vbi Alex. Iaſ. Dec. num. 20. & Cagnolus, num. 131. cum aliis ſignatis per eum, vbi adiicit iſtam eſſe cõmunẽ opinionem.

Cōis opin.

¶ Quod quippè interpretatur, quando ſtatutum nihil operatur in ſenſu directo, tunc enim poſſet ſumi argumẽtum in contrario ſenſu, etiam ſi ſequeretur iuris communis correctio, ne ſtatutum ſuperfluum foret, ſecũdum doctrinam Bal. in l. obſeruare §. proficiſci circa fin. ff. de off. procon. quam ſequitur Alex. poſt Imol. in l. ſi cũ dotem col. pen. ff. ſolut. matrim. & Fely. in d. c. ſignificaſti col. pen.

7 Et ex hoc verificatur illa deciſio notabilis Dyn. & Cyn. quã ſequitur Bal. Caſtrẽ. & omnes in d. l. cõuenticulã, n. 4. de ſtatuto Florẽtino, diſponẽte, quòd nõ ſtantibus maſculis filię fęminę patri ſuccedant, vt ſcilicet ſumatur argumẽtũ à cõtrario ſenſu ad correctionẽ iuris cõmunis, itá quòd ſtantibus filiis, fœminę non ſuccedant, aliàs enim nihil operaretur in ſenſu directo, & iſta eſt communis opinio, vt patet ex alleggatis per Alex. & Iaſ. in d. l. 1. quam communem ſequuntur Dec. ibi, num. 59. Curt. Iun. num. 37. Fely. in d. c. ſignificaſti col. fin. multa adducens, & Euerardus in loco præcitato verſ. primò vt procedat quando lex, & Vincentius Maxilla, in conſuetudinibus ciuitatis Bari, in prooemio, ſub num. 219. & in conſuetudine, dos à patre profecta, num. 3. & ſeq. in tit. de iure dotium, fol. 79. & iſtam communem luculenter tradit Alber. Brunus in ſuo tract. quòd ſtãtibus maſculis in 7. artic. in 1. q. eam ſequens, & & defendẽs, & Laurus de palatijs etiam in tract. quòd ſtantibus maſculis num. 120. cum alijs ſeq.

Cōis opin.

8 Necnon mentionatum argumentum procedit pariter in contractibus, l. inter ſocerũ §. cùm inter ff. de pact. dot. not. Bal. in d. l. cõuenticulã, & in l. ſi cùm dotem in prin. ff. ſolu. matrimo.

9 Similiter hoc argumentum habet locum in vltimis voluntatibus, etiam ſi diſpoſitio vltimæ voluntatis ſit conditionalis, l. aliquando C. de condit. & demonſtra. & in l. ſi legatum purè in prin. ff. de adimen. lega. tradit Corſettus in d. ſingu. 1. Iaſ. in d. l. 1. nu. 50. Dec. nu. 47. & Cagnol. n. 120. & iſtam ampliationem plurimùm declarat Euerardus in loco, de quo ſupra verſ. Item circa præmiſſa quæro, Iaſ. in d. l. 1. vbi Moder. præſertimq; Curt. Iun. dicunt communem, nu. 59. & Cagnol. ſub nu. 120. vbi ait ab ea non eſſe recedendum.

Cōis opin.

10 Ampliatur quoq; antedictum argumentum, vt procedat etiam in doctrinis Doctorum, & ſic in his, quæ ſcribunt, ac notant Doct. vt ex eis ſumi poſſit argumentum à contrario ſenſu, ſecundum Bertran. in d. conſ. 233. ſub num. 5. vol. 6. & conſ. 23. dicit Ioan. de Imol. num. 2. vol. 5. vbi in medium referauit iſtam eſſe magis communem opinionem.

Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *ARGVMENTVM de alimentis ad dotem valet, & tenet.*

OPINIO LXXII.

ARGVMENTVM de alimentis ad dotem valet, & tenet, ſecundum Glo. in l. ob æs C. de prædi. mino. Bart. in l. Mæuius §. duobus ff. de lega. 2. Alex. in l. centurio nu. 13. ff. de vulga. & pupil. Cyn. in l. in omni C. de admi. tut. Cyn. & Bal. in l. ſi mater C. de iure dot. Bar. in l. fin. ff. de iis, quibus vt indignis Caſtren. & Imol. in l. 1. ff. ſolu. matrimo. Ruinum conſ. 194. col. 2. vol. 1. & conſ. 199. num. 9. vol. 2. vbi deducit hanc eſſe communem opinionem, & Euerard. in locis legal. in loco de alimentis ad dotem, & iſta communis opinio, ſacroſanctiſſima diſcernitur, non obſtantibus his, quæ in contrarium ſcripſerit pœnitus inutilibus Pariſ. conſ. 29. eſto, nu. 70. vol. 3. & Ioan. de Imol. in l. 1. ff. ſolu. matrimo. vbi loquitur de donatione filiæ ſpuriæ facta.

Cōis opin.

¶ Sed in omnẽ euentũ, aduerte, hoc non fore perpetuum, cùm in multis caſibus, & exemplis poſitis, & relatis per Moder. omnes in d. l. 1. non obtineat locum argumentum ipſum de alimentis ad dotem, prout etiam ponit quatuor alios caſus, in quibus non procedat huiuſmodi argumentum Iaſ. in auth. res quæ, ſub nu. 7. 8. 9. 10. 11. 16. & 17. C. communia de lega. & Bald. Nouellus in tract. de dote in 6. par. principali in 16. priuilegio.

SVMMARIVM.

1 *ARGVMENTVM de emphiteoſi ad feudum valet, & è conuerſo.*

2 *Argumẽtũ de feudo ad emphiteoſim tũc demum procedit, ſi in vtroque caſu appareat eadem ratio.*

3 *Argumentum de emphiteoſi ad feudum non valet in exorbitantibus à iure communi.*

OPI-

OPINIO. LXXIII.

1 ARGVMENTVM de emphiteoſi, ad feudum ualet, & è conuerſo, ſecundum Bald.& Saly.in l.generaliter §.cùm autem C. de inſtit. & ſubſtitutio.Alber.Brun. con ſilio 81.nume.5.Roma.conſil.103.ſub nume. 6. Alexan.conſ. 30. colum. 5. & conſ.43.colum. 2. voln. 1. conſ. 2. & conſil. 5. volu.5.Calca.conſ.45.colum.4.Corne. conſ.97. col. 7. uolu. 1. Grammati. deciſio. 49. ſub nu. 1.Pariſ.conſ.12. num.42. volu. 1.& conſ. 1. nume.147.vol.2.Soci.Iuni.conſ.71.nume.7. & 77. uolu. 1.& conſ. 109.nume.4.uol.2.Mantuam cõſil.21,nume.5. vol.2. Ruinum conſ. 109. nnme. 14.uol.3.& Cæphalum conſ. 29. nume.3.uol.1. Et ſic,ubi reperitur contrarium à iure communi deciſum, argui poſſet de fendo ad emphiteoſim, ſecundum Specul. in titu. de feud. §. quoniam
Cõis opin. uerſi. 40.& ita etiam communem opinionem docet Soci.conſil. 167. nume. 24. vol. 2. & quòd in dubio valeat argumentum de feudo ad emphiteoſim ait etiam communiter teneri Soci. Iuni. in d.conſ.71.nu.7.

2 Sed argumentum hoc de feudo ad emphiteoſim, tunc demum procedit, ſi vtrobique appareat eadem ratio. Sed ubicunque eſt diuerſa ratio, non procedit argumentum de emphiteoſi ad feudum,ſecundum Zaſi.conſ. 2.nume. 9. uolu.4.Glo.in c.1.de vaſal.qui conſt. Lotha. Alexã. de Neuo conſilio 28. caſus talis eſt,nume. 2. & Nattam conſilio 679. in caſu mihi propoſito, numero 5.volu. 4. & Franciſcum Beccium conſilio 2.nume.6.& 10.uol.1.ubi ita conſuluit.

3 Imò ſimiliter in exorbitantibus à iure minimè ualet argumentum ipſum de emphiteoſi ad feudum,ſecundum Lauren.Syluanum conſil. 42.nu.8. & optimè Bertran. conſ. 134. illud palam eſt uol.6.

SVMMARIVM.

1 *ASSASSINI dicuntur, qui pecunia, aliouè præcio conducti homines occidunt, ſeu percutiunt, nihil tale ab eis præcauentes. Quod declaratur non procedere in ſex caſibus remiſsiuè.*

2 *Aſſaſsinus punitur etiam non ſecuto effectu. Licèt ſecus ſit in mandatore aſſaſsinij. Sed in Regno puniuntur pęna mortis naturalis tam mandans, quàm mandatarius,etiam non ſecuta morte.*

OPINIO LXXIIII.

1 ASSASSINI omnes illi dicuntur,qui pecunia, aliouè præcio conducti homines occidunt, ſen percutiunt,nihil tale ab eis præcauentes, ſecundum Bart. in l.Cicero ff.de pęnis, Ang. in l. ſepulchra C.de ſepul.uiol.Saly. in l. nõ ideò C, de accuſ.Ioan.Ant. de Nigris ſuper capitulis Regni in cap. 7. fræqnens, ſub nume. 69. Gratum conſ.52.in cauſa huius uobiliſsimi ſcholaris,nume.47.cum aliis ſequen.uol. 2.& Domi. Ancha. Vanchelium, & Probum in cap. 1. de homicid. in 6. eam conſtitutionem intelligentes in his, qui aliquem Chriſtianum mandant occidi per homicidas pecunia ad id conductos, etiam ſi homicidiarij Chriſtiani ſint, idemque tenent, & præmittunt Barto. in l.uon ſolùm §.ſi mandato,nume.14.ff.de iniuriis,& in l.Cicero,ff.de pœnis,Caſtren.in l. 1.§. fin. de eo, per quem factum erit, Bald. & Salyc. in l. non ideo minus colum. penult.C. de accuſatio.Ange. in l. qui ſepulchra C. de ſepul. niola. Alexan. conſilio 166. libro 7. Marſil.in practi.crimina.§. examinanda, nume. 21.& §.diligenter,numero 156.& in l.unica, nume.105.C.de raptu uirginum in princip.Grammati.voto 8.& 11.& Capicius deciſio. 155. quorum opinio communis eſt, & conſuetudine re- Cõis opin. cepta,teſte Areti.conſilio 165.colum.11.& Ioanne Anto. de Nigris in d. cap. 7. ſub nume. 70. & eſt adeò recepta,vt panci Scriben.admodùm refragétur,vt explicat etiam Hierony. Gabriellius conſ.170.Antonium & Paulum,nu.6.cum omnibus aliis ſeq.uol.1.

¶ Vbi iſtam cõmunem ita declaratam limitat, atque explanat non procedere in aliquibus caſibus. Et primò ubicunque quis principali opem ferret.

¶ Secundò,qnòd aſſaſsinus quis non dicatur, qui propriam ininriam ulciſceretur, ſociis pecunia conductis.

¶ Tertiò, quòd aſſaſsini minimè dici poſsint, qui ſpe,vel gratia adducti ſine promiſsione delinquerent. Et ſic aſſaſsinus non dicitur,qui ſine pecunia alium occidit, vt alteri morem gerat, atq; obtemperet, ſecundum commnnem ſcholam 1 Doctorum,& communem opinionẽ,de qua meminit Ioan.Ant.de Nigris in d.cap.7.nu. 70. ubi exploſa per eum opinione cõtraria, ſequitur iſtã cõem,adducendo oẽs Doctores pro hac parte,& Cõis opin. eſt textus in c. 1. de homicid. in 6. & firmat etiã Boſsius in ſua pract.crim. in rub.de mandato ad homicidium,nn.14.& ſeq. & de cõi prædicta meminit etiã Aretin.conſ.167. nu. 17. Bertazol. in conſ.70.nu.30.uol.2.crim.& Ant.Gabriellius in ſuis concluſio. de crim. concluſ. 1.nu.34. ubi ex communi opinione utiliter oſtendit, ſententiam Cõis opin. neceſſariò requiri declaratoriam ſuper hoc aſſaſſinio,antequam quis pro tali condemnetur.

¶ Quartò,quòd aſſaſsinium non inducat generalis, & incerta promiſsio, prout diſcurrit etiam,& probat Ioan.Ant.de Nigris in d. cap.7. nume.73.

¶ Quintò, quòd aſſaſsinium haudquaquam inducant expenſæ, ſed potius aliquid aliud quod lu.rum afferat remanens.

¶ Sextò, quòd aſſaſsinium minimè gentium

reddit, atque inducit pecunia data, & conſignata pro expenſis redditus.

2 Sed aſſaſsinos tanto leges odio proſequnntur, vt aſſaſsinus ipſe puniri queat, etiam non conſumato delicto, ita Gl. in l. 1. §. fi. ff. quod quiſq; iur. & in l. præſenti C. de his qui ad eccleſiã cõfugiũt, Ang. & Bal. in l. 1. §. hęc nerba ff. quod quiſq; iur. Ang. conſ. 14. nos, per textũ in c. 1. de homi. in 6. & ita Lugduni Senatus Pariſienſis iuſſu ſeruatũ affirmat Ant. Columbe. ſing. 4. & Marſil. in l. ſi is qui cum telo, nu. 70. C. ad leg. Cornel. de Sicari.

¶ Sed contrarium uidetur concludendum in mandatore aſſaſsinij, qui profectò non punitur non ſecuto effectu, ita Dyn. & Ang. in l. apud Labconẽ §. ſi curauerit ff. de iniur. Quod uerum arbitror, vt ſcilicet mandans ipſe puniri nequeat pœna ordinaria mortis, ſed benè puniri poſſet, atque deberet pęna extraordinaria, ſecundum Doct. præmemoratos, Ang. conſ. 14. nos Carolus & Ioan. Ant. de Nigris in d. cap. 7. nu. 66.

¶ Et cùm opinio hæc dubia quidem ſit, & nõ careat contradictoribus, etiam illuſtribus; Ideò in Regno Neapo. in anno 1573. ſub die 16. Aprilis ad tollendum tale dubium fuit emanatum regium bannum, diſponens, quòd ſi quis ſolueret, aut promitteret pecuniam, aut aliquam aliam rem Meuio, ut Titium interficeret, & Meuius mandatarius aceettaret mandatum, & procederet ad actum proximum contra Titium, illumq; ſolummodò vulneraret, & non occideret, tunc etiam non ſecuta morte, tam mandans, quàm mandatarius ex clariſsima diſpoſitione ipſius regij banni, incurrunt pœnam ultimi ſupplicij, & mortis naturalis.

SVMMARIVM.

1 *AVVS paternus non tenetur dotare neptem exiſtente filio diuite, ſecus exiſtente paupere, ſecundum unam opinionem communem, ſed ſecundum alteram ſententiam communem contrariam, auus ipſe tenetur indiſtinctè ad dotandum neptem prædictam.*

2 *Dos data nepti per auum, cenſetur conſignata contemplatione ipſius neptis, niſi aliud probaretur. Et ſic dos data ab auo non eſt imputanda in legitimam in bonis ſui patris, ſecundum vnam communem opinionem, ſed alteram ſententiam ſimiliter communem ſequimur.*

OPINIO. LXXV.

1 AVVS paternns neptem ex filio diuite, dotare non tenetur; & ſic ſi neptis hæc haberet patrem diuitem, qui eam dotare poſſet, auus illi, tunc dotem præſtare minimè tenetur, ſecundũ Bal. in auth. res quæ, nume. 12. C. communia de lega. Iaſ. in §. fuerat, nume. 103. inſtitu. de actio. Campegium in tracta. de dote q. 18. Coraſium in l. qui liberos, nu. 105. ff. de ritu nupt. Ruinum conſi. 30. nu. 10. & ſeq. uol. 2. Grauet. conſ. 219. nume. 3. Soci. Seni. conſil. 33. colum. fin. uolu. 3. Dec. conſilio 66. in fin. Aret. conſilio 17. in 4. dubitatione, Nattam conſilio 362. Sebaſtianus, numero 5. uolu. 2. Alexan. nume. 19. Iaſ. nume. 26. & Zaſi. nu. 27. in l. prima. ff. ſolu. matrimo. ubi etiam Soci. numero 46. Illuſtris D. Guliel. Pontanus præceptor meus, nu. 49. & Ripa, nume. 74. qui oſtendunt iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

¶ In contrariam uerò partem, uidelicet, quòd auus paternus teneatur dotem præſtare nepti, etiam ſi neptis iſta haberet patrem diuitem, inclinauerunt Azo. in titu. quod cum eo, nume. 43. Specul. in titu. de iudi. §. ſed quia, numero 11. Bald. in authen. ex teſtamento, numero 15. C. de collatio. & in l. fin. nume. 14. C. de dotis promiſsio. Ange. in l. 1. per Gloſ. 1. nume. 4. C. de euictio. Caccialupus in l. frater à fratre, nume. 128. & ſequen. ff. de cõditio. indebiti, Soci. nume. 47. & ſeq. Crot. numero 80. & ſequen. & Soci. Iuni. nume. 190. cum aliis ſequen. in l. prima. ff. ſolut. matrimo. ubi etiam Bulga. numero 41. qui ait iſtorum opinionem communem eſſe, & ità conſuluit idem Soci. Iuni. conſilio 79. nume. 15. 37. 38. & 39. volu. 3. *Cõis opin.* Sed quicquid Docto. iſti concludant, ob hoc in actu practico nunquàm diſcederem à prima ſententia negatiua, quę crębrior, & rationabilior, ęquiorque apparet, prout dignoſcitur apertiſsimè ex ſcriptis memoratorum Docto. in locis præmiſsis, & ità hanc eandem partem firmauimus ſupra in opinio. 47. Alimenta tenentur, numero 10. Et dixit innitis dentibus magis communem Soci. Iuni. in dicto conſilio 79. nume. 15. & ab ea non fore tutum in iudicando recedere, fatetur Soci. Seni. in d. conſil. 33. & ſequitur etiam, & utiliter declarat Vrſillus in addi. Afflict. in deciſio. 179. nu. 2. cum aliis ſeq.

2 Ideò aduerte, quòd ubicunque dos data eſſet nepti per auum, tunc cenſeretur conſignata contemplatione ipſius neptis, niſi aliud probaretur, & conſequenter in legitimam ei debitam in bonis eius patris, non ueniret imputanda dos data ab ipſo auo, ſecundum Corne. conſilio 34. colum. 2. volu. 4. ubi firmat iſtam eſſe communem opinionem, & refert Grauet. conſilio 219. numero 1. & ità conſuluit dottiſſimè Soci. Iuni. in dicto conſilio 79. nume. 1. & ſequen. 33. 46. & ſeq. 51. 67. & 73. & huic opinioni inhærent etiam alij Doctores relati per Ripam in l. in quartam, numerò 202. ff. ad legem Falcid. *Cõis opin.*

¶ Sed cõtrariam partem ſequutus eſt Grauet. in d. cõſ. 219. nu. 2. cũ aliis aggregatis per eum, ubi

Cōis opin. ubi oſtendit iſtam eſſe communem ſententiam, quam veriorem, & communiorē eſſe reor, & ſequendam in decisiuis, & ſequitur quoque Ripa in d.l. in quartam, nu. 204. & Natta cum quadā vtili declaratione in d. conſil. 362. nume. 5. & ſeq. & 22.

SVMMARIVM.

1 *SOLIDVS, & aureus in iure inter ſe æquiparātur, & ſolidus pro aureo accipit.*
2 *Solidus iuriſconſultorum, & Iuſtiniani fuit eiuſdem ponderis, & valoris.*
3 *Solidi appellati reperiuntur quaſi iuſti, & integri ponderis, ſeu à ſoliditate, qui de ſolo auro fiunt.*
4 *Aurei legales dicuntur, quorum ſeptuaginta duo conſtituunt libram auri.*
5 *Aurei taliter hodie diminuti apparent, quòd nonaginta ſex requirantur ad conſtituendam libram auri.*
6 *Aurei centum, & ſeptem hodie ob eorum diminutionem conſtituunt libram auri.*
7 *Donatio vſque ad ſeptingentos aureos, & vltra valere poteſt abſque inſinuationis interuentu.*
8 *Libra argenti valet decem aureos.*

OPINIO. LXXVI.

1 AVREVS, & ſolidus in iure inter ſe æquiparantur, & hæc ſolidorum nominatio pro aureis accipitur, l. quoties C. de ſuſcepto. lib. 10. ubi ait eſſe caſum Rogerius in l. ſi pater §. fi. ff. de donatio. nam ſecundum eum dicitur inibi, quòd ſolidus legalis ualet aureum, & hoc quippè non exprimit ille text. Sed tamen, quòd libra debet eſſe de ſeptuaginta duob⁹ ſolidis, an uerò illi ſolidi ſint aurei text. non aperit aliter. Vnde certius, & melius probatur in §. fin. inſtitu. de pęna teme. litigan. iuncta l. penult. in fin. ff. de in ius uocan. ibique Gloſ & Iaſ. notant, & ea iura ità unita ad hoc perpendit Altobrān. in §. ſed hoc iure, nume. 3. inſtit. de Attilia. tuto. & idem firmat, & tenet Gloſſ Bald. Saly. in l. quicunque C. de ſeruis fugiti. & in l. fin. & ibi Bald. & Caſtren. C. communia de lega. Nicola. de Neapoli, & Faber in §. primo inſtitu. de donatio. & conſumatiſsimus in legali ſcientia D. Ioan. Auto. de Nigris in cap. Regni, in c. 9. ad hoc, ſub nume. 10. Doctiſsimus D. Carauita in ritu 16. nume. 6. Paris de Puteo in tract. de ludo, nume. 14. Caccialupus in tract. de ludo, nume. 29. Ripa in l. ſi conſtante ſub nume. 28. ff. ſolut. matrimo. Bertran. conſilio 160. viſo inſtrumento ſponſalium, nume. 3. uolu. 6. Federicus Schench in tracta. de teſtibus, nume. 72. Cagnolus in l. prima, numero 103. ff. de offic. eius, & Roland. à Valle in tract. de lucro dotis, quæſt. 53. nume. 7. folio paruo. 168.

2 Et aureum iuriſconſultorum cuius meminerè in l. 1. §. 1. & ſeq. ff. de ſepul. uiola. & ſolidum Iuſtiniani eiuſdem ualoris, ponderiſque fuiſſe nulli dubium eſt, ſecundum Gloſ. Barto. & alios in dicta l. quotiens, Abb. & Felyn. in c. conquærente de officio ordi. quorum opinionem inquit Couarru. in ſua practi. in titu. numiſmatum c. 3. §. 1. ſub numero 1. ſolio paruo 203. communem, & Petr. Plaza in epitomis cauſarum criminalium libro 1. cap. 2. numero 4. cum alijs ſequen. Cōis opin.

3 Et ſolidi inde appellati reperiuntur, vt arbitratur Budeus, quem citat Altobrand. in loco præcitato quaſi iuſti, & integri ponderis, ſeu, & forſan melius, ſecundum Gloſſ. in l. 1. C. de ueter. numiſ. pot. lib. 11. à ſoliditate, quia de ſolo auro fiunt.

4 Et iſti dicuntur aurei legales, quorum ſeptuaginta duo conſtituunt libram auri, d. l. quotiens, ſecundum communem intellectum, not. Gloſſ in d. l. ſi pater §. fi. & in l. fin. ff. de in ius uocando, & ibidem Iaſ. Gloſ. in §. nos autem inſtitu. de Attilia. tuto. Boeri. deciſio. 327. nume. 2. Guid. Papę ſingu. 328. & Canari. in tractatu de inſinuatione in ſecunda part. quæſtio. 31. colum. fin. Cōis opin.

5 Meritò ex hoc infertur ad unum ualde utile, quòd cùm hodie aurei quibus utimur, vt Veneti, Florentini, & alij id genus diminuti reperiantur, & minoris ponderis circunſerantur, adeò, quòd nonaginta ſex aurei requiruntur ad conſtituendam libram auri, ſecundum Boeri. poſt alios quamplures relatos per eum in dicta deciſio. 327. nume. 2. & D. Carauitam in dicto ritu 16. nume. 7. Caccialupum in dicto tracta. de ludo, ſub nume. 29. & Cagnol. in dicta l. 1. nume. 104. ff. de offi. eius.

6 Imò centum, & ſeptem auri hodie conſtituunt libram, ſecundum Rolan. in d. quęſtio. 53. nume 10.

7 Colligitur itaque, ſeu ſequitur ex præfatis vtiliter donationem, vſque ad ſeptingentos aureos, & ultra ualere poſſe ſine inſinuationis interuentu, & ſic in maiori ſumma aureorum nunc decurrentium, ita Caſtren. in d. l. fin. C. communia de lega. in princip. Iaſ. in dicta l. fin. ff. de in ius uocan. Dec. conſilio 239. numero 2. & conſilio 432. numero 15. Socin. conſilio 48. colum. fin. volu. 1. Soc. Iuni. conſilio 118. numero 10. volu. 2. & Bellonus conſil. 4. col. penult. & ſequen.

¶ Imò Soci. in d. conſil. 48. Iaſ. in l. ſecunda. §. ex his ff. de uerborum oblig. & Fely. in cap. conquęrente de officio ordin. relati per Alciat. in l. hęc renunciatio ff. de uerborum ſignificat. tenent, quòd donatio ipſa valeat ultra octingentos aureos, & ita obtinuiſſe fateť Iaſ. vbi ſupra, &

ſequitur, aitque hoc uerisſimum fore Rolan. in d.q.53.nume.8.& ſeq.& ita interpretatur communis opinio, vt inquit Bellonus conſilio 74. numero 22.

¶ Imò Pet.Duennas in regu.274.limita. 19. in fin. dicit, quòd hodie ualet etiam ultra mille aureos.

8 Sed libra argenti aduerte, quòd ualet decem aureos, l.1.& ibi Docto.C.de auri, & argenti illati lib.10. Boeri.in d.deciſ.327.nu.1. Guid. Papę in d.ſing.328. in fin. & Carauita in d. ritu 16.nume.8.

SVMMARIVM.

1 *ATTENTATA, & innouata appellatione pendente ante omnia reuocari debent.*

2 *Attentata, & innouata appellatione pendente reuocanda omninò ueniunt per iudicem ad quem.*

3 *Attentata, vel innouata pendente appellatione à partibus, vel à iudice à quo, debent ante omnia ab eodem reuocari.*

4 *Attentata non ſolùm poſt appellationem interpoſitam, verùm etiam attentata ante appellationem, & poſt ſententiam, infra tamen tempus conceſſum ad appellandum ſunt nulla, & vti nulla, & inualida reuocari debent. Quod quippè procedit in cauſis ciuilibus, non autem criminalibus.*

5 *Collatio facta infra tempus datum ad appellandum, ſi potuit appellari, licèt poſtea non appelletur, eſt nulla.*

6 *Sententia capitalis exequi poteſt per iudicem contra condemnatum infra decem dies ad appellandum conceſſos, quando appellatum non eſt per ipſum reum condemnatum.*

7 *Bannitus infra tempus datum ad appellandum non poteſt impunè occidi.*

8 *Attentata reuocanda ſunt etiam deſerta cauſa appellationis, ordinariè tamen, & dato libello.*

9 *Attentata reuocari debent, etiam ſi appellanti obiiciatur notorius defectus iuris in negocio principali, etiam in cauſa, quę ſuper beneficio eccleſiaſtico tractaretur. Et vide infra nu.10.*

10 *Attentata reuocanda ſunt, vbi allegatur contra appellantem notorius iuris defectus, etiam in cauſis, & rebus profanis, & temporalibus. Sed ſacrum Conſilium Neapo. non ſolet reuocare huiuſmodi attentata, vbicunque cognoſceret calumnias notorias, atque iniuſtitias eorum, qui petunt attentatorum reuocationem.*

11 *Attentata reuocari debent etiam, quòd obiiciatur notorius defectus iuris, etiam vbi tractaretur ſuper eccleſiaſtico beneficio.*

12 *Attentata ſunt in totum purganda, nec ſufficit cedere, & deponere cum oblatione, ſed ſunt liquidanda.*

13 *Attentata in primis, & ante omnia reuocari, atque purgari debent, etiam vſque ad minimum obolum.*

14 *Attentata, appellatione pendente, non ſolùm retractantur quo ad poſſeſsionẽm, ſed etiam quo ad fructus interim perceptos.*

15 *Attentans ad fructus ita, & taliter tenetur, quòd illos, ſumptibus proprijs deferre debet ad domum illius contra quem fuerit attentatum.*

16 *Attentata facta circa acceſſoria retractantur, ſtante, quòd illa ſuſpendunt negocium principale, & acceſſorium.*

17 *Attentans condemnari debet in expenſis, quamuis reuocentur attentata ex officio.*

18 *Attentata reuocare poteſt iudex, etiam quòd de intereſſe partis aliter non conſtaret.*

19 *Attentatorum in cauſa procedi poteſt etiam ſine alia commiſsione, ſi committitur cauſa ſuper beneficio, vel ſpolio, & incidentibus.*

20 *Attentantes in Regno Neapolitano ſunt ita exoſi regijs ſuperioribus, vt contra eos relaxari conſueuerint litera, & prouiſiones pœnales reducendi omnia attentata ad priſtinum.*

21 *Iudex poſtquam ſemel pronunciauit, ſiue malè, ſiue benè, functus eſt officio ſuo.*

22 *Appellatio ſuſpendit iuriſdictionem inferioris iudicis proferentis ſententiam, & ſic eo ipſo, quòd quis ſuperiorem iudicem appellat, iuriſdictio inferioris ſuſpenditur.*

23 *Appellationis remedio extinguitur iudicatum.*

24 *Attentatorum reuocatio non exigit terminorum obſeruationem, nec libellum, nec litis conteſtationem.*

25 *Appellantes ad curiam Romanam ſolent ferre ſecum ſententiam, & appellationem, vt per exhibitionem ipſius ſententiæ, & appellationis eidem conſtet eſſe appellationem ad ſe deuolutam, aliàs non ſolent concedi in dicta curia literæ inhibitoriales.*

26 *Appellantes obtinent in regijs tribunalibus Regni Neapolitani literas inhibitoriales abſque productione ſententiæ, & appellationis.*

27 *Attentatorum, & ſic contra commiſsionem attentatorum non eſt iterum citandus abſens, ſed per procuratorem ſolummodo. Et poteſt tunc etiam procedi per contradictas.*

28 *Attentata etiam per actorem poſt commiſsionem per eum impetratam ſunt reuocanda, & hoc fortius procedit in actore, quàm in reo.*

29 *Attentati remedium competit etiam contra tertium, qui in re attentata ſucceſsit mediante titulo, & bona fide, ac etiam ſi ſucceſſor ipſe nullam habuerit cauſam à iudice, vel à partibus innouantibus.*

30 *Attentata, etiam nullitate pendente, reuocari debent.*

31 *Attentata non veniunt reuocanda ante omnia in caſibus illis, in quibus appellatio iure non eſt admittenda.*

32 *Clauſula appellatione remota, facit, vt non poſsint poſtea reuocari tamquam attentata, ſi appellatio eſt friuola.*

33 *Attentata cauſat quęlibet inhibitio ſpreta rotę Romanę.*

34 *Attentare is dicitur, qui ſua poſſeſsione alio modo, quàm antea vtendo, facit aliquid illicitum, vel doloſum in præiudicium partis.*

35 *Atten-*

35 *Attentare dicitur reſignatarius colitigantis, poſſeſſionem capiens ex titulo non apoſtolico. Sed ſurrogatus gratioſè non videtur attentare.*

36 *Attentata dicitur poſſeſſio capta uigore ſententiæ, à qua appellatum eſt, & ſequeſtranda venit.*

37 *Attentatur, ſi poſt tres ſententias ex quacunque commiſſione, quamuis parti, non autem iudici inhibitum ſit, aliquid poſtea fiat.*

38 *Attentata per non procuratorem debent reuocari ſtatim, quòd de eis habuerit notitiam Principalis.*

39 *Attentata facit etiam inhibitio attentata per aſſertum procuratorem.*

40 *Attentata non dicitur poſſeſſio capta vigore brachij ſecularis, pendente lite ſuper reſtitutione in integrum gratioſa.*

OPINIO LXXVII.

1 ATTENTATA, & innouata pendente appellatione ante omnia reuocanda ſunt, l. ex illo, & l. minimè C. de appel. & l. 1. ff. nil nouari appel. pendē. & c. bonæ memoriæ, & c. an ſit de app. & hęc regula uidetur communis utriuſque iuris, atteſtante Dec. conſ. (*Cõis opin.*) 200. in caſu propoſito ágam paucis, ſub nu. 1. & Franciſco Herculano in tract. de attentatis appellatione pendente, cap. 30. nu. 1. & omnium latiſsimè D. meo Roberto Lancellotto in ſuo fertili tract. de attentatis, & innouatis in 2. par. cap. 12. de attent. appellat. penden. nu. 78. cum aliis ſeq. qui licèt hunc citauerit locum, tamen (diuino afflante ſpiritu) tanquam ſons legum uberrimus exornauit ita mirabiliter præſentem regulam, ut quilibet eius ſitim in ea facilè explere queat.

2 Item attentata pendente appellatione ſunt omninò reuocanda per iudicem ad quem, ſecundum Ioan. And. Gemi. nu. 4. Franc. nu. 2. & alios communiter in c. non ſolùm per text. ibi, de app. (*Cõis opin.*) lib. 6. & D. Robertū Lancellottum in d. tract. de attentatis, & innouatis in 3. par. cap. 27. de iudice, & per quem attentata reuocantur, nu. 34. cū aliis ſeq. qui etſi ibi fœcundè atteſtetur de communi opinione, allegetq; benignè hunc eundem locúm, nihilominus ipſam communem ſimiliter ex propria officina, & ex ſudore vultus ſui utiliter in praxi declarat, & interpretatur,

3 Imò iudex à quo poſſet reuocare etiam, quæ ab eodem, uel à partibus nouata fuerint appellatione pendente, text. eſt in c. cum teneamur de appellat. ubi Præpo. & Dec. in c. ſolicitudinem eod. titu.

4 Item ampliatur etiam ſecundò præmiſſa regula, vt non modò reuocanda ueniant ante omnia attentata poſt appellationem interpoſitam, ſed etiam innouata ante appellationem, & poſt ſententiam, intra tamen tempus datum, ad appellandum, text. eſt in d. c. non ſolùm, quem celebrat. Franc. & cæteri omnes ibi, & ait eſſe incognitum legiſtis Corſet. in ſingu. in ver. appellatio in princ. idemque probat text. in l. & poſt. ff. de tranſactio. Gloſſ. in l. ex iudiciorum ff. de accuſatio. in uer. ſequuta, quam dixerunt ſingularem Bald. in c. quærenti de offic. deleg. Caſtren. in l. eius qui §. ſi cui, & l. ſequenti ff. de teſtamen. & Alexan. in l. 3. §. ſi ſeruus ff. de acquiren. poſſeſ. ubi eam atteſtatur eſſe cunctis Doctorum ſuffragiis receptam, prout (*Cõis opin.*) hoc idem in medium expoſuit hubertim D. Robertus Lancellottus in d. tract. de attentatis, & innouatis in 2. part. cap. 11. de attentat. penden. tempore ad appellandum, nume. 14. cum ceteris ſeq. ubi ſimiliter allegat præſentem locum munificè more ſuo, & illam met communem illuſtrare conatur rationibus, & authoritatibus.

¶ Et hoc non caret ratione; cùm attentata pendente tempore ad appellandum ſint nulla, d. c. non ſolum, & l. 1. & ibi not. Barto. nil noua. appella. penden. & Dec. in l. prima. in princip. C. de bon. poſſeſ. ſecundum tabul. etiam ſi iudicialiter, & iudicis authoritate attentata fuerint, vt aſſeruerunt plures Docto. quos refert Dec. conſ. 200. circa princip. & viam attentati exponit id eſt nullitatis, Abb. in c. bone, nume. 9. de appell.

5 Imò etiam collatio facta infra tempus datum ad appellandum, & ſic intra decem dies poſt ſententiam priuatoriam, ſi potuit appellari, licèt poſtea non appellatum ſit, eſt nulla, ita Ioan. Paul. deciſio. 78. Mohcda. deciſi. 150. & Ant. Auguſt. deciſio. 3. & 166.

6 Et hoc remedium attentatorum poteſt deduci, etiam per viam exceptionis, & replicationis Philipp. Franc. in cap. dilecti, num. 9. de appellatio. Sed hoc habet locum in cauſis ciuilibus, ſecus uerò in criminalibus. nam infra decem dies conceſſos ad appellandum exequi ſententia capitalis per iudicem contra reum condemnatum poteſt, quando appellatum non eſt per ipſum reum ſecundum Barto. in l. non tantùm ff. de appellatio. & Guliel. de Cu. Petr. & Bald. in l. addictos C. de epiſco. audien. ubi Caſtren. ait ità ſeruari de conſuetudine, & apertius poſt alios ſignatos per eum præſtantiſſimus Dominus Follerius in practi. crimina. in uer. pœnis debitis feriantur, nu. 5.

7 Et idem uidetur ſentire in bannito, videlicet, quòd impunè infra tempus datum ad appellandum interfici minimè poſsit, Specu. in titu. de exequutio. ſententiæ, Roma. Socin. & Iaſ. in lege 3. §. ſi ſeruus ff. de acquiren. poſſeſſ. Barto. & Bald. in l. addictos C. de appellatio. & Marcus Antonius Blancus in practi. crimi. in rubric. incipien. ignorantia an excuſet à delicto, numero 108. & 111. cum alis ſequentib.

poſt alios congeſtos per eum, vbi recitat iſtā opi-
Cōis nionem eſſe magis communem, & magis verā,
opin. & D. Lancellottus etiam in d. c. 11. nu. 21. qui dū alioquin ibi allegaſſet locum hunc tanquam corruptum, & deprauatum, & hæc deprauatio eius ſpiritū turbaſſet, vt ceſſaret eius admiratio, huic errori potius alieno, quàm meo obuiare decreui; & addidi negatiuam, quæ incurioſè tempore impreſsionis fuerat prætermiſſa.

8 Tertiò ampliatur, quòd attentata reuocanda ſunt, etiam deſerta cauſa appellationis ordinariè tamen, & dato libello, ſecundum Doct. in c. cùm veniſſet, Francum in d. c. non ſolùm, & in c. ſæpè de appel. in 6. Lapum in allegatio. 1. & Rotam deciſio. 130. in nouis, & Petrum de Benintendis de-
Cōis ciſio. 40. num. 3. vbi prædicat iſtam eſſe commu-
opin. nem opinionem, atque refert alios contrariæ opinionis authores.

¶ Et huic opinioni contra communem videlicet; vt appellatione deſerta non dicatur attentari, accedit etiam Card. Puteus deciſio. 1. tit. vt lite pendente nihil innouetur, & in deciſ. 2. de appelat. vbi conſtanter firmare videtur, quòd deſerta appellatione quis non attentet ingrediendo poſſeſsionē, ſed videatur nulliter agere, cæterùm in regno ſemper in praxi meritò vidi obſeruari communem præmemoratam tanquam veriſsimam, & ſacroſanctiſsimam.

9 Quartò ampliatur, quòd attentatorum reuocatio fieri debeat, etiam ſi obiiciatur appellanti notorius defectus iuris in negocio principali, etiam in cauſa quæ ſuper beneficio tractatur, ſecundum Ant. & Francum in 7. differentia in d. c. bonæ memoriæ, & Dec. in c. ex parte il 2. col. fin. de reſcrip. per text. in c. ſi conſtiterit de accuſat.

10 Vnde eadem ratione, imò fortiori idem concludunt, atque firmant ſcriben. omnes in rebus profanis, & tēporalibus, vt ſcribit Alex. conſ. 99. vol. 5. nu. 9. vbi Apoſtilla meminit iſtam fore cō-
Cōis munem opinionem, & diligentiſsimus D. Vrſil-
opin. lus cumulatiſsimè etiam in add. Afflict. in deciſ. 98. num. 3. vbi hoc vtiliter ampliat.

¶ In contrariam verò partem inclinauit Afflict. poſt alios aggregatos per eum in d. deciſio. 98. ſub num. 6. & in deciſio. 352. quidam Curbiceruix, ſub nu. 5. quam quippè tanquam tutiorē in deciſiuis amplecti ſemper non erubeſcerem.

¶ Quia licèt aliter de iure ſtatutum ſit, vt oſtēſum eſt ex communi opinione antedicta, nihilominus ſacrū regium conſiliū Neap. recognoſcēs quandoq; manifeſtiſsimas calumnias, atq; iniuſtitias poſtulantium ipſorum attentatorum reuocationem, fretum regia poteſtate reuocare nō ſolet in preſenti caſu attentata ipſa, prout euenerat in caſibus dictarum deciſio. 98. & 352.

11 Sed vbi hic tractaretur ſuper eccleſiaſtico beneficio, contrarium ſimiliter tenuerē Rota deciſ. 55. in nouis, & deciſio 14. & deciſio. 348. in antiquis, Oldra. conſ. 1. Imol. in d. c. bonæ memoriæ col. 3. & videtur verior opinio contra primā ſententiam Ant. & ſequacium ſuperius relatam.

¶ Cùm beneficium eccleſiaſticum poſsideri nequeat ſine canonica collatione, & neceſſarium ſit aliquo colore ſaltem canonici tituli poſſeſsionem iuſtificare, iuxta Glo. illam celebratiſsimā in clemen. vnica de cauſa poſſ. & propriet.

12 Quintò ampliatur etiam antedicta regula, quòd attentata veniunt in totum reuocanda, & purganda, nec ſufficit cedere, & deponere cum oblatione, ſed ſunt neceſſariò liquidāda, ita Ant. Auguſt. deciſ. 3. & 707.

13 Imò hoc intantùm procedit, vt attentata ipſa imprimis, & ante omnia reuocanda, atque purganda ſimiliter veniant, etiam vſque ad minimū obolum antequam progrediatur ad rei iudicatæ anterioris in ſpolio executionem, ſecundum Rotam deciſ. 2. de reſtit. ſpoliat. poſt medium, & Ripam in l. naturaliter §. nihil commune, nu. 50. ff. de acqui. poſſ. per textum expreſſum in c. non ſolùm de appellat lib. 6. vbi diſponitur, quòd innouata ita pœnitus reuocari debeant, vt nihil inde impurgatum remaneat.

14 Et hinc eſt, quòd appellatione pendente, innouatio facta non ſolùm retractatur, atque reuocatur quo ad poſſeſsionē, ſed etiam, quo ad fructus interim perceptos, c. bonæ memoriæ, & ibi Doct. & præſertim Bald. Card. & Philip. de appel. Franciſ. Herculānus in tract. de attentatis appellatione pendente in tit. de attentatis reuocandis cap. 30. nu. 12. & aliis ſeq. & D. Robert. Lancellottus in d. tract. de attentatis in 3. par. cap. 31. de pœnis attentatorum, nu. 20. cum cæteris ſeq. vbi ponit hoc pro regula cum aliquibus vtiliſsimis ampliationibus, & limitationibus.

15 Et attentans ipſe poſt reuocationem attentatorum ad fructus prædictos ita duriter tenetur, quòd impenſis propriis fructus perceptos per eū deferre obnoxius ſit ad domum illius contra quē fuerit attentatum, ita Bal. firmat eleganter in d. c. bonæ memoriæ, & ibi etiam Franc. & Ruin. cōſ. 75. num. 4. vol. 5.

16 Necnon innouatio facta circa acceſſoria, ſimiliter retractatur, cum appellatio ſuſpendat negocium principale, & acceſſoriū, c. dilect. & ibi Philip. & alii omnes de appell. & Rota deciſ. 363. ex hoc inſurrexit.

17 Sextò amplificatur eadem communis regula; vt attentans condemnari debeat etiam in expēſis, etſi reuocentur attentata ex officio, ita Rota deciſ. 1. aliàs 13. ſi iudex vt lit. penden. in nouis, Lancellot. in d. c. 31. num. 112. & ſeq. & Creſcen. deciſ. 180.

18 Siquidem ex mero officio ſuo iudex poteſt attentata reuocare, etiam, quòd de intereſſe partis reuocationem petentis aliter non conſtaret, ſecundum Rotam deciſ. 4. vt lite penden. in nouis, & deciſ. 5. in antiquis eod. tit. & Caſſadorum deciſ. 3. de reſtit. ſpoliat.

19 Septimò ampliatur itidem regula præmemorata, vt in cauſa etiam attētatorū procedi queat

ſine

ſine alia commiſsione, ſi committatur cauſa ſuper beneficio, vel ſpolio,& incidentibus, ita Moneda. deciſ. 100.

20 Sed in Regno Neap. mos eſt iuri cōſentaneus, in quo conceduntur literæ inhibitoriales, cum expreſſo pœnali mandato contra iudices à quibus,& partibus attentantibus reducendi omnia innonata, & attentata appellatione pēdente, ad priſtinum ſtatum ſuum, & ſic mediantibus ipſis literis impetratis inhibitorialibus in ſacro regio concilio, in regia Camera ſummariæ, in magna curia vicariæ, & in omnibus prouinciarum ipſius regni regiis Audientiis,imprimis, & ante omnia abſque ſcrupulo aliquo vtcunque innouata poſt interpoſitam appellationem, ſeu infra tēpus ad appellandum ſtatutum à iure reuocantur, reducunturq́: ad priſtinum, & optimè quidem agunt iudices appellationis,quorum maieſtas attentādo fuiſſet offenſa,ita exequi, & prouidere per textum in c.ſollicitudinem circa medium, ibi,nam ad officium eius,extra de appellat.

21 Nam iudex poſtquàm ſemel pronunciauit,ſiue malè,ſiue benè functus eſt officio ſuo, l.iudex poſtquam ff. de re iudicata.

22 Et eo ipſo, quòd ad ſuperiorem iudicem quis appellat, iuriſdictio nempè inferioris ſuſpēditur & ſilet,c.venientes de iureiur. & notat Lapus allegatione 2.ſub nu.1.& Franc.in c.ſi à iudice poſt prin.de appel.lib.6.

¶ Et eo magis cùm ipſa appellatio in omnibus eximat appellantem, ſecundum Rotam deciſ.15.in antiquis tit.de appellat.

¶ Et ſic ſuſpenſa, & ligata iuriſdictione iudicis à quo per appellationem, c. dilectus filius de reſcrip.vbi Butr.in 1.notab. appellatione pendēte nihil poteſt per eum innouari,& interim tenetur ab executione ſuperſedere,l.1.vbi Glo.& Bar. ff. nil noua. penden appel. & Iaſ.conſ.187.col.7. volum. 2.

23 Imò appellationis remedio extinguitur pronunciatum, l.1.in fin.ff.ad turpil.l.2.ff.de pœ.cōtra.& l.furt.ff. de his qui no. infa. quia ſuſpenditur,vt ſupra concluſum extat.& quòd appellatio de iure ciuili extinguat,de iure verò canonico ſuſpendat pronuntiatum,ſecundè diſcurrit intelligentiſsimus D. Quintilianus Mādoſius in tract. commiſsio. in commiſ. 20.q.3.

24 Vnde meritò tunc nulla erit terminorum obſeruatio neceſſaria,cùm non requiratur modo aliquo libellus,nec litis conteſtatio in ipſa reuocatione attentatorum,ſecūdum Bal. col.2.& Saly. col.3.in l.appellatione C.de appellat.Glo.in clemen.2.in prin.vt lit.penden.& in rub.ff.de in integ.actio.Franc. in d.c.dilecti.col.2. de appell. & Ioan.And.& alios communiter omnes in c. cùm teneamur de appellat. Cōis opin.

25 Et licèt in curia Romana non ſoleant concedi literæ inhibitoriales,niſi eidem conſtaret per exibitionem ſententiæ,& appellationis,eſſe appellationem ipſam ad ſe deuolutam, atteſtante Rota in deciſ.11.fuit dubitatum in nouis,& Ioā. And. in c.Romana §.ſi verò de appel.in 6.dū ibi aſſeuerat cautos appellantes ſolitos eſſe ferre ſecum ſententiam, & appellationem, quas oſtendunt iudici ad quem, vt appellationem ad eum deuolutam fore conſtet.

26 Tamen in regno Neapolit.in regiis tribunalibus concedi conſueuere literæ ipſæ inhibitoriales in forma à ſententiis diffinitiuis ad ſimplicē nutum partis ſuccumbentis, non aliter per eam producta ſententia,& appellatione.

27 Octauò ampliatur quoq; regula prædicta, vt nec contra commiſsionem attentatorum veniat iterum citandus abſens, ſed ſolummodò procurator, vt per Card. Puteum deciſ.33. de iud.& deciſ.20.vt lit.penden.nihil innouetur,& de attentatis. Et poſſet procedi etiam per contradictas, vt per eundem ibi.

28 Nonò extendit uires ſuas regula prælibata, vt attentata etiam per actorem poſt commiſsionē per eum impetratam veniant reuocanda, vt in clemen. 2.vt lite pendente, & hoc fortius in actore,quàm in reo locū obtineret,prout ita deciſum extitit in Rota deciſ.75.in nouis.

29 Decimò ampliatur etiam, vt attentati via ſimiliter competat contra tertium,qui in re attentata ſucceſsit, vt explicant, & firmant Franc. & alii omnes in c. vt teneamur, & Dec. & cæteri in c.bonæ de appel.& ſic appellatione pendente, facta innouatio reuocari debet,etiā per remedium attentati contra tertium poſſeſſorem in rem habentem titulum, & bonam fidem, c. ex parte de teſt.quod vtique procedit, locumq́; obtinet etiā ſi ſucceſſor non habuerit cauſā à iudice,vel à partibus innouantibus,vt ibi ſingulariter notatur.

30 Poſtremò ampliatur memorata regula,vt attentata nullitate pendente reuocari ſimiliter debeant,ſecundū Abb.in c. accedens,vt lite cōteſt. Bar.in l.1.col.3.C. quando prouoc.non eſt neceſ. Bal.in auth.quæ ſupplicatio in ver.iuxta hoc format C. de præci. impera. offe. & in l.3.col.fin.C. de ap.& Card.per textum ibi in clemen. 1.§.fin. de ſequeſtr.poſſ.& Innoc.& Imol.in c. ex inſinuatione extra de procurat. Saly. in l. 1. C. ne liceat tertio prouocare, Paul. de Caſtr.& Alex in l.4.§. condemnatum ff.de re iudic. Couarruuias in ſua pract.cap.24.num.6.& Afflict.deciſ.98.pulchrū eſt dubium,num.4. Et licèt aliqui Doct. videantur inclinare in contrariam partem, tamen eorū opiniones videtur ad facilem conſonantiam, & concordiam fœdere diſtinctionis reducere Franciſ. Herculanus in d.tract. de attentatis appellatione pendente,cap.30.nu.46.

¶ Alias verò ampliationes circiter 219.ad eādem regulam vtiliter tradit Franciſ.Hercul.in d. tract. de attentatis appellatione pendente cap. 30.à nu.3.vſque ad num.219. & 21.alias fallentias facundè diſcurrit,& reſoluit D.Robertus Lācellottus in d. tract. de attentatis in 2. par. cap. 12. in 1.ampliat. cum aliis ſeq.

31 Ce-

31 Cæterùm limitatur regula prædicta ita ampliata primò non procedere, vt attentata, & innouata reuocanda non ſine ante omnia in caſibus illis, in quibus appellatio iure non eſt admittenda, vt voluit Glo. communiter approbata in d.c. nō ſolú in ver. caſibus, Inno. in c. paſtoralis nu. 3. de off. deleg. Bald. in c. ſancimus col. 1. quo tempo. miles in vſibus feudorum, & Petrus Duēnas in regu. 42. appellatione pendente nu. 10.

¶ Vbi ipſam communem limitat, atq; declarat, ac prælibatam regulam limitat quoq; Corſettus in ſingu. incip. appellatio, il primo, nnm. 7. caſibus, & Soci. in reg. 21, & in 23. aliis caſibns limitat Duennas in d. reg. 42. per totam, atq; limitat etiam, 53. aliis modis D. Robertus Lancellottus in d. 2 par. cap. 12. limit. 1. cum cæteris ſeq. & in 228. limitat poſtremò Franciſcus Herculanus in d. tract. de attentatis appellatione pendēte, cap. 31. nu. 1. cum aliis omnibns ſequentibus.

32 Secundò claudicat etiam eadem prælibata regula, vbicunq; in commiſsione iudicis per principem foret appoſita clauſula procedendi appellatione remota, tunc quippè clauſula hæc facit, operaturq́; vt non poſsint geſta poſtea reuocari tanquam attentata, ſi appellatio ſriuola ſit, ita Ant. Auguſt. deciſ. 3. & 100. & Bellame. deciſ. 18. & in c. paſtoralis, nu. 6. de appel.

33 Sed aduerte ne ignorentur principia, ſeu veri, neceſſariiq́; termini præſentis regulæ, quòd hic ponendi, annectendiq́; neceſſariò veniunt aliqui caſus, in quibus quis attentare, vel uon attentare dicatur. Et primò nota, quòd qnælibet inhibitio Rotæ Romanæ ſpreta cauſat attentata, ſecundum Fab. deciſ. 53.

34 Secundò lite pendente is dicitur innouare, & attētare qui ſua poſſeſsione alio modo, quàm antea vtendo, facit aliquid illicitum, vel doloſum in præiudicium partis, Glo. eſt, cum qua Canoniſtæ omnes vnanimiter, & concorditer pertranſeunt in c. non ſolùm de appellat. in 6.
Cōis opin.

35 Tertiò non me præterit, quòd Reſignatarius collitigantis poſſeſsionem capiens ex titulo non apoſtolico videtur attentare, ita Ant. Auguſt. deciſ. 143. & 781. ſed ſurrogatus gratioſè non attentat modo aliquo, vt efficax huius veritatis teſtimonium eſt Moheda. deciſ. 292. & 327.

36 Quartò poſſeſsio capta vigore ſententię à qua appellatum extat, dicitur attentata, & venit ſequeſtranda, teſte Ant. Auguſt. deciſ. 1. & 9.

37 Quintò ſi poſt tres ſententias ex quacunque commiſsione quamuis parti, non autem iudici inhibitum ſit, tamen ſiquid poſteà fiat attentatur, ità Ant. Auguſt. deciſ. 3. & 377. & Card. Puteus deciſ. 2. tit. vt lite pendente nihil innouetur, & de attentatis.

38 Sextò attentata per non procuratorem debēt reuocari ſtatim, quòd de eis habuerit notitiam principalis, ſecundum Card. Puteum deciſ. 6. vt lite pendente nihil innouetur, & de attentatis, & Peregri. deciſ. 91.

39 Imò, etiam inhibitio attentata per aſſertum procuratorem inducit, & cauſat attentata, vt per Card. Puteum deciſ. 25. vt lite pendente nihil innouetur, & de attentatis, & Ant. Auguſt. deciſ. 3. & 309.

40 Septimò aduerte etiam, quòd poſſeſsio capta vigore brachii ſecularis pendente lite ſuper reſtitutione in integrum gratioſa, non dicitur attentata, Ant. Auguſt. deciſ. 3. & 738.

SVMMARIVM.

1 *BANNITVS ſeù deportatus reſtitutus recuperat bona confiſcata ac bona etiam, quæ filijs erant attributa.*

2 *Reſtitutio Principis trahitur etiam ad bona immediatè quæſita ex damnatione nulla nouo hominis facto interueniente.*

3 *Bona interfectoris ex forma ſtatuti applicata pro parte hæredibus interfecti redeunt ad interfectorem præcedente ſimplici reſtitutione eidem per Principem conceſſà.*

4 *Bannitus ſeù deportatus reſtitutus per Principem non recuperat bona alienata per fiſcum, & in alium tranſlata.*

5 *Reſtitutio facta per Principē, vel ſuperiorem cū clauſula prægnanti, quòd bannitus pleniſſimè reſtituatur, trahitur, & extenditur ad bona in tertium alienata, ſecundum magis communem opinionem, licèt ſecūdum aliam communem ſecus ſit, niſi per Principem id expreſſè declaretur.*

6 *Reſtitutus per Principem licèt recuperet bona non alienata, non tamen recuperat fructus perceptos, tempore banni, quod limitatur.*

7 *Reſtitutus generaliter recuperat iura ſibi ex teſtamento prouenientia, & quæ prius ad eum non extitiſſent delata.*

OPINIO. LXXVIII.

1 BANNITVS, ſeù deportatus reſtitutus recuperat bona confiſcata, l. 1. 2. & 3. C. de ſenten. paſsis.

¶ Recuperatq́; reſtitutus ipſe bona etiam, quæ filijs erant attributa, ita Ang. in l. ſi pater filium ff. de adoptio. & Natta conſ. 471. num. 3. vol. 2.

2 Quod in tantum procedit, vt reſtitutio Principis trahatur etiam ad bona immediatè quæſita ex damnatione, nullo facto hominis nouo interueniente.

3 Et conſequenter ſi ex forma ſtatuti bona interfectoris pro parte applicarentur hæredibus interfecti, tunc hoc ius quæſitū immediatè per ipſam damnationem nullo alio actu intermedio præcedente ex ſimplici reſtitutione ei per Principé conceſſa omnia bona amiſſa reuerterentur ad priſtinum ſtatum, & ea omnia, ex quo ſunt integra,

antedictus occiſor, ſeu bannitus recuperaret, ſecundum Cyn. Alex. & Aret. in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de libe. & poſthu. & ità doctiſsimè conſuluit cum aliis aggregatis per eum, Natta conſ. 470. redemptoris ſuffragio inuocato, num. 21. cum aliis ſeq. & conſ. ſeq. 471. nu. 2. cum aliis

Cōis opin. ſeq. vol. 2. vbi præſupponit iſtam eſſe communẽ opinionem, & reprehendit Dec. conſ. 525. viſis his, quę accuratè, & diligenter ſcripta ſunt, num. 7. & ſeq. Contrarium aſſerentem.

4 Sed bona alienata, & in tertium interim tranſlata ex contractu, puta per donationem, vel venditionem factam à fiſco, aliquo modo per reſtitutionem ſibi cõceſſam, non recuperat. Vnde reſtituto bannito ſimpliciter, eius reſtitutio non trahitur ad bona in tertium alienata, ſecundũ Bart. & Bal. in l. fin. eod. tit. Bar. & alios Doct. in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de liber. & poſthum. Card. in c. quia diligentia de elect. Abb. in c. 1. de parroch. & in c. ex tua in fi. de cler. nõ reſid. Imo. in c. noſtra de iniur. Barbat. conſ. 43. col. 4. vol. 2. Calca. conſ. 36. num. 19. & conſ. 52. num. 12. Iaſ. conſ. 21. in fin. vol. 3. Nattam in d. conſ. 470. nu. 20. & conſ. ſeq. 471. nu. 1. & Ioan. Crot. conſ. 127. num. 13. & hoc idem tenet idem Abb. in c. inter quatuor de maior. & obed. vbi Fely. atteſtatur

Cōis opin. hanc eſſe communem opinionem, & conſtat de ipſa communi etiam ex allegatis per Alex. & Moder. in d. §. & quid ſi tantum, & præcipuè per Iaſ. num. Garziam, nu. 235. & Galiaul. nu. 68. ibi, & per Ruin. conſ. 31. nu. 21. vol. 5.

5 Ampliantur etiam prædicta non ſolùm procedere in dubio, ſed etiam quando Princeps, vel ſuperior vellet expreſsè ſub reſtitutione comprehendi bona interim alienata, ſecundum Bal. Cynum, & Alex. in d. §. & quid ſi tantum, & Iacob. Menochium in tract. recuperan. poſſeſſ. remedio 10. nu. 116. cum aliis relatis per eum,

¶ Sed Card. in d. c. quia diligentia, videtur ſentire expreſsè contrarium, videlicet, quòd reſtitutio facta per Principem, vel ſuperiorẽ cum clauſula prægnanti, quòd bannitus pleniſsimè reſtituatur, ità quòd nihil de bãno opponi poſsit, trahatur, & extendatur ad bona in tertium alienata, cum quo quidẽ Card. concurrunt oẽs Doct.

Cōis opin. magis communiter, vt ſcribunt Moder. in d. §. & quid ſi tantum, & Iaſ. ibi, num. 77. Galiaula, nu. 64. Ruin. num. 120. Fortun. num. 153. Emanuel à Coſta par. 2. nu. 144. Ruin. conſ. 21. uolu. 5. nu. 9. Iacob. Philip. Port. conſ. 48. num. 7. Pariſ. conſ. 69. num. 196. vol. 3. & Fely. in d. c. inter quatuor,

6 Et licèt iſte reſtitutus recuperaret bona nõ alienata, ob hoc non recuperaret tãn in iſto caſu, quàm in aliquo alio caſu fructus, qui donec extiterat bannitus, à fiſco, ſeu ab alio priuato fuiſſent percepti, text. eſt ſingularis in auth. idem de Ne-

Cōis opin. ſtorianis C. de hæret. ſecundum omnes Doct. cõmuniter, qui ità tenẽt, vt refert Iaſ. in d. §. & quid ſi tantùm, num. 64. vbi etiam Moder. omnes.

¶ Sed hoc quippè non procederet vbicunquę bannitus, non indulgentiæ, gratiæq; intuitu, verùm iuſtitiæ cauſa reſtitueretur, tunc enim non tantùm ei bona confiſcata reſtituẽda forent, ſed etiam fructus ex illis percepti, l. quod ſi minor §. reſtitutio ff. de minorib. & Maria. Soc. in d. l. Gallus §. & quid ſi tantum, num. 112.

7 Sed benè verum eſt, quòd reſtitutus generaliter recuperaret lucra, ſibi ex teſtamento prouenientia, & quæ prius ad eum non extitiſſent delata, ut uoluit Bar. in l. 1. §. ſiu. ff. de bonor. poſſ. contra tab. & Caſtren. in l. intercidit ff. de condit. & demõſtratio. & Natta in d. conſ. 471. nu. 7. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *BANNITI noſtri temporis retinent ea, quæ ſunt iuris communis, nec illa amittunt propter bannum, etiam reſpectu Ciuitatis à qua banniuntur.*

2 *Banniti ius reddi poteſt, niſi per ſtatutum prohibeatur.*

3 *Bannitus per ſtatutum prohibitus teſtari, extra locum banni ſeruata forma iuris communis teſtari poteſt, & valet eius teſtamentum.*

4 *Banniti, qui ex forma ſtatuti poſſunt impunè offendi, amittunt beneficium iuris communis, & municipalis.*

5 *Banniti, banno imperiali amittunt quæ ſunt iuris communis.*

6 *Bannitis, & rebellibus ius non eſt reddendum.*

7 *Banniti, banno imperiali priuantur conuerſatione fidelium, & excommunicati laicaliter dicuntur.*

OPINIO. LXXIX.

1 BANNITI noſtri temporis retinent ea, quæ ſunt iuris communis, nec illa aliquo pacto amittunt propter bannum. ideoq; eis ius reddi poteſt, ſecundum Dyn. & Bart. per illum tex. in l. forma C. de iure fiſca lib. 10. Alex. conſ. 26. volu. 1. Corne. conſ. 29. & conſ. 55. volu. 2. Signo. conſ. 119. Paul. Caſtren. conſ. 16. vol. 1. Curt. ſeni. cõſ. 51. Ancha. conſ. 275. Ripam cõſ. 26. & conſ. 75. vol. 1. Bar. in tract. bannitorum, & in l. 1. C. de hæred. inſtit. ad quem alii communiter acceſſerunt, teſte Alex. ibi, & Curt. Iuni. conſ. 182. nu. 4. & Franc. à Ripa in l. ex facto §. ex facto col. fin. ff. ad trebel. quę cõmunis opinio limitatur non procedere. Cōis opin

2 Vbicunq; ſtatutum prohibet fieri rationem bannitis, tunc profectò audiri non deberent, nec poſſent, vt per Alex. in l. ſi dotem §. ſi patri ff. ſolut. matrimo.

3 Et licèt bannitus ipſe teſtari nequeat, ſecundum ſtatuta, & conſuetudinem patriæ, à qua bãnitus extitit, nihilominus ſibi licitum eſt teſtari de iure communi extra locum banni, & ſi in hoc teſtamento ſeruata fuerit ſolennitas à iure communi requiſita per eundem teſtatorem bannitũ, tunc teſtamentum illud valeret, & teneret, & ex

co ha-

eo haberi poſſet hereditas, vt uoluit Bar. in l. eius
Cõis qui ff. de teſtamen. quem Doct. communiter ſe-
opin. quuntur, & habetur per eundem Bar. in q. incip. Lucanę Cinitatis ſtatuto, & per Alex. in l. 1. C. de hæredib. inſtituen. ubi facit mentionem de hac communi opinione, & conſ. 75. col. 1. uolu. 1. & Marc. Ant. Blancũ in tract. de cõpromiſsis queſtio. 2. nu. 16. Pariſi. in conſ. 51. uol. 1. & Ripá in d. §. ex facto, nu. 14. & faciunt notata per Bar. in l. amiſsione §. qui deficiunt. ff. de capit. dimin. ubi,
Cõis & in omnibus locis pręallegatis Scriben. com-
opin. muniter uolunt huiuſmodi bannitum dici teſtabilem actiuè, & paſsiuè, quò ad ea, quę ſpectant ad ius commune, ſed non quò ad ea, quæ concernunt ſtatuta, & conſuetudines loci, à quo fuit bannitus.

4 Huc quoque pertinet alia ſecunda limitatio, niſi banniti ex forma ſtatuti impunè offendi poſſent, tunc nempè amittunt etiam iuris communis beneficia, non ſolùm iuris municipalis reſpectu territorii bannientium, ſecundum Pariſ. poſt Dec. conſ. 157. num. 19. vol. 4. tunc enim proculdubio deportato æquiparatur, vt firmauit Sign. de Homode. conſ. 84. nu. 3.

5 Congruit etiam, & alia tertia limitatio, in bannitis banno imperiali, qui amittunt ea, quæ ſunt iuris communis, & municipalis, vt per Bart. in l. amiſsione §. qui deficiunt ff. de cap. dimin.

6 Et inquit Bal. in auth habita, num. 12. C. ne filius pro patre, quòd banniti, & rebelles ſunt extra iuris communis protectionem, ideò eis ius reddi non debet, iuxta notata in l. 1. vbi Cyn. C. de natural. lib. & Ripa in d. §. ex facto nu. 18.

7 Imò per ipſum bannum imperiale bannitus priuatur beneficio, & conuerſatione fidelium imperii, ſecundum Bal. & alios in auth. item quęcũque C. de epiſc. & cleri. vbi Saly. vtiliter ſcribit, quòd huiuſmodi banniti excommunicatis ęquiparantur, & excommunicati laicaliter dicuntur.

SVMMARIVM.

1 *BANNITVS poteſt iterum banniri.*
2 *Excommunicatus iterum excommunicari poteſt.*
3 *Appellari poteſt ſæpius à ſententia de iure canonico, ſecus verò de iure ciuili.*
4 *Appellans non admiſſus per iudicem à quo ad appellandum, poteſt tunc iterum appellare ad iudicem ad quem.*
5 *Appellari poteſt ad iudicem ad quem infra decem dies conceſſos ad appellandum, non aliter interpoſita appellatione coram iudice à quo, & illa ſola ſufficit.*
6 *Appellatio, quæ permittitur ab executione in aliquibus caſibus non poteſt fieri, niſi ſemel.*
7 *Appellandi remedium, & cautela, vbi interponuntur plures appellationes, vt fiat proteſtatio, quòd vna tantùm intelligatur ſecunda, & tertia, & deinceps appellatio cum prima.*
8 *Continentia cauſæ per iudicem diuidi non debet.*
9 *Bannitus, ſeu excõicatus pluries, pluries debet abſolui.*
10 *Contumax ex varijs criminibus tenetur purgare, ante quàm audiatur, omnes contumacias per eũ incurſas.*

OPINIO. LXXX.

1 BANNITVS poteſt iterũ banniri, ſecundum Dyn. in l. 2. C. vt intra certum tempus cri. quæſtio terminetur, Bar. in l. aut damnum §. denique ff. de pœnis, Bonifacium in tract. maleficiorum in rub. de compari. accuſati, cum forma confeſsionis, promiſsionis ſatisfacti, & termini, ſub nu. 78. Lallum de Tuſcia in conſtitutione Regni Clementiæ lib. 2. ſub nume. 10. Barto. Paul. Caſtren. num. 3. & alios in l. de pupillo §. ſi in pluribus ff. de oper. nou. nunciat. Ioan. Ant. de Nigris ſuper capitulis Regni in c. 197. multorum ad aures noſtras, nume. 7. Excellentem Dom. Folleriũ in practi. crimi. in verb. banniatur, nume. 36. & Nellum in tract. de bannitis in 1. par. primi tempo. q. 3. ubi latè approbat opinionem iſtam, & meminit communẽ eſſe, ſed ab ea diſcedit Aegi- Cõis
dius Boſsius cum aliis recitatis per eum in pra- opin.
cti. crimi. in titu. de banni nullitare, nu. 9. In practica uerò aduerte, quòd obſeruatur quotidie prima opinio Dyn. & ſequacium communis ſupra recitata.

2 Et quemadmodum bannitus iterum banniri poteſt, ità excommunicatus iterum etiam excõmunicari poſſet, vt in c. gaudemus de diuor. & in c. excellẽtiſsimus 11. q. 3. & in c. omnis 12. q. 2. Glo. in d. l. aut damnũ in uer. dubitatio eſt, Bart. in d. §. denique, & Bal. in l. nihil in fin. C. de vindic. lib. 10. Thom. de Aquino in 4. ſententiarum diſtin. 18. arti. 3. quodl. 2. & Summa Tabiena in uerb. excommunicatio il 2. §. 11.

3 Necnon ſuccumbens in cauſa poteſt indiſtinctè, etiam intra decem dies de iure canonico ſæpius appellare, vt fœcundè explicat Franc. in c. ſua nobis de appellat. Tamẽ de iure ciuili appellari nequit denuò modo aliquo, vt notatur in l. cùm procurator §. ſi dominus ff. de nou. oper. nũciat. & per Bal. conſ. 430. lib. 3. Roma. conſ. 41. & Bar. nu. 4. Paul de Caſt. nu. 11. Alex. col. 4. & Iaſ. nu. 10. in d. l. cùm procurator §. ſi dominus, vbi in medium affert iſtam eſſe communem opi- Cõis
nionem. quam quidem communem denudat opin.
procedere Capicius in duobus caſibus in deciſ. 34. in cauſa magnifici Andreæ de Ebulo, numero 11. & ſeq.

4 Et primus caſus eſt, vbicunque appellans nõ extitiſſet admiſſus per iudicem à quo ad appellandum, vt tunc iterum poſſet appellare ad iudicem ad quem, & ita ibi promit fuiſſe deciſum in ſacro Regio Concilio, Et re ipſa ſic obſeruatur hodie in Regno.

5 Imò infinitis propè vicibus mei clientes, me patrocinante, nõ appellarunt aliter ad iudicem à quo,

à quo, ſed ſolummodò ad iudicem ad quem infra tempora conceſſa ad appellandum dierum decem, ac impetrauerunt literas inhibitorias, & ſemper obtinui in Regno in ſacti cõtingentia, talem appellationem ſolam ſufficientem eſſe. Et quòd ſufficiat coram altero iudice appellare, vel ad quẽ, vel à quo, firmat Lapus in allegatio. 38. An valeat appellatio, ſub nu. 1. poſt Ioan. And. in c. fin. de appellat. Sed hoc ait non obſeruari Romæ Quintil. Mandoſ. in add. Lapi in d. allegatio. 38. in litera A.

¶ Nec me pręterit, appellationem interponẽdam eſſe, atque debere regulariter coram iudice à quo, c. biduum 2. q. 6. & c. vt debitus de appellat. & Glo. in c. ſuggeſtum eod. tit. Lap. in d. allegatio. 38. nume. 6. & Quintil. Mandoſ. cum aliis aggregatis ibi per eum, in add. in litera M, ubi aſſignat concludentes rationes.

¶ Cæterùm ſi concurreret iuſta cauſa, tunc quippè licitum, permiſſumque foret appellare ad iudicem ad quem, & teneret, atque ualeret appellatio, ſecundum Abb. & alios in d. c. ſuggeſtũ, Geminian. in c. appellatio de appellat. in 6. Bald. in l. apertiſsimi C. de iud. & iſta eſt cõmunis opinio, atteſtante Socin. conſ. 39. ſub nu. 32. uol. 4. & D. meo Roberto Lancellotto in tract. de attentatis, & innouatis in 2. par. cap. 12. de attentatis appellat. penden. in 15. ampliatione, nu. 1. & ſeq. & illamet humaniorem uocat Quintil. Mandoſ. in add. Lapi in d. allegatio. 38. in litera B, & M. *Cõis opin.*

6 Secundus uerò caſus eſt, quòd in caſibus, in quibus ab executione appellari queat, appellatio fieri non poſsit, niſi ſemel.

7 Sed ego ſolitus ſemper fui in appellationibus interponendis, hanc adhibere cautelam, & præſertim in caſibus, in quibus ex uariis, diuerſiſque accidẽtibus fuerit neceſſaria non ſolùm una, ſed plures etiam appellationes, vt ſecunda, vel tertia appellatio intelligeretur eadem cum prima, & quòd cenſeretur ſemper vnica tantùm appellatio.

8 Vnde mihi euenit in facto compluribus quippè vicibus, vt nonnulli iudices in hac pęnitus infęliciſsima tempeſtare noſtra, protulerunt ſentẽtias diffinitiuas, & in eis diuiſerunt quippè continentiam cauſæ, contra formam c. 1. & 2. de ſequeſ. poſſ. & fruct. & l. nulli C. de ind. reſeruando ſibi actiones pronunciandi ſuper aliquibus capitibus ipſius cauſæ, ad finem nimirum nunquam abdicandi à ſe poteſtatem, & iuriſdictionem procedendi in ipſis cauſis. Vnde in his caſibus appellare conſueui à prima ſeǹtentia, & ab alijs ſententiis poſtmodum promulgandis ſuper memoratis actionum reſeruationibus, cum proteſtatione, vt ſupra, quòd ſemper vnica tantùm intelligeretur appellatio.

9 Sed vt eò redeamus, vnde vtiliſsimis digreſsionibus diſceſsimus, concludo, quòd bannitus, vel excommunicatus pluries ex diuerſis delictis, venit pluries etiam abſoluendus, ita Bald. in l. nihil C. de man. vin. Anchara. in clemen. grauis de ſenten. excommunicat. Bart. in l. 1. §. ſi plura in fin. ff. ad Turpil. & idem Bar. nu. 3. Alex. num. 11. & Iaſ. num. 9. in d. l. de pupillo. §. ſi in pluribus, vbi Paul. de Caſt. num. 3. concludit, quòd ſufficeret vnica abſolutio in prę́ſenti caſu, dummodò in ipſa abſolutione bannitus, ſeu excõmunicatus abſoluatur ſub vnamet nerborum conceptione ab omnibus cenſuris, & bannis incurſis: quod facilè adaptari poſſet de iure: Sed ſat eſt, quòd opinio Bartoli, & ſequacium communis, & indubitata redditur. *Cõis opin.* Vt bãnitus, vel excommunicatus ex variis criminibus, egeat pluribus abſolutionibus, quæ aut inſerantur in vna ſententia, vel in pluribus, parùm refert. Et tanto facilius hoc procedere poſſet, quanto, quòd Reo conteſtata extitiſſet ſibi vnica tantùm lis ſuper omnibus criminibus, pro quibus bannitus reperiebatur; & tunc vtiq; ex vnica conteſtatione litis ſuper omnibus bannis, vnica ſententia proferri deberet, aliàs diuideretur continentia cauſæ contra iuris regulas.

10 Cæterùm aduerte, quòd aliàs in facti contingentia mihi euenit, quendam meùm clientem repertum eſſe contumacem ex duobus criminibus, & dum extitiſſet captus, & carceratus pro huiuſmodi cauſa, purgaſſe ambas ipſas contumacias, atque ſoluiſſe ſolita emolumenta, ſtabilita in Regno, pro purgatione contumaciarum.

SVMMARIVM.

1 *BAPTIZARI non poſſunt paruuli in vtero matris.*
2 *Baptizari, propter imminens periculum, poſſunt habentes caput extra matris ventrem, quamuis omnia alia mẽbra in eo clauſa habeãt.*
3 *Baptizato capite, totum corpus baptizatum cenſetur.*
4 *Baptizata manu, vel pede pueri exiſtente extra matris vterum, totum corpus cenſetur baptizatum.*
5 *Membrum aliquod pueri non perfectè nati, ſufficit baptizari, vt efficiatur Chriſtianus.*
6 *Baptiſmus neceſsitatis tempore, & in articulo mortis, licitè ab hæretico, & excommunicato ſuſcipi poteſt. & aſſerens baptiſmum ſumptum ab hæreticis, ſecundum formam eccleſiæ non eſſe verum baptiſmum, anathema foret.*
7 *Baptiſmus in caſu neceſſitatis à laico licitè cõferri põt.*
8 *Baptiſmus in caſu neceſsitatis à muliere conferri poteſt.*
9 *Baptiſmus à Diacono in caſu neceſsitatis, abſente ſacerdote ſuſcipi poteſt.*

OPINIO. LXXXI.

1 BAPTIZARI non poſſunt paruuli in matris vtero, c. ſi ad matris corpus, & c. ſeq de conſecratio. diſt. 4. vbi text. oſtendit rationẽ, quia cùm natus non ſit, regenerari nequit, vt hoc aliis quàmplurimis rationibus, & authoritatibus approbat Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam in ver. ſuſceperit liberos

liberos, num. 153. C. de reuocan. donat. & Franciſ. Marci deciſio. 952. in 1. par.

2 Sed vbicunque puer haberet caput extra matris vterum, quamuis omnia alia membra incluſa in eo forēt, ſi tunc ſubeſſet periculum aliquod poſſet omni dubio remoto baptizari, ſecundum Guil. Lau. & Card. in clem. 1. de ſumma Trinit. Ang. Claua. in ſumma in ver. bapt. Diſcipulum in ſermone 76. niſi quis renatus fuerit col. 2. in litera V, Henric. in c. maiores de bapt. Petr. Aur. Lau. Thom. & Ricar. in 4. ſententiarum diſt. 4. q. 1. & Tiraq. cum magna catherua Doctorum in d. l. ſi vnquam in ver. ſuſceperit liberos, ſub num. 156. & iſtam opinionem ſequitur quoque, & cōmendat, ac profitetur eſſe communem, tam canoniſtarum, quàm theologorum Boer. in tract. de authoritate magni conſilij, num. 21. qui tractatus poſitus reperitur in fine ſuarum deciſionum. Et ſic ſi caput ipſum pueri aſpergeretur aqua, dicendo, Ego baptizo te in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, eſt verè tunc baptizatus, & ſi naſceretur poſtea puer, nō deberet amplius baptizari. Et ratio eſt, quia caput eſt principalior corporis pars, & in eo quippè vigent omnes ſenſus ipſius corporis, totaque virtus in eodem capite viget, & per capitis imaginem cognoſcimur.

Cōis opin.

¶ Et hinc eſt, quòd locus in quo humanum caput ſepelitur, humaturq; religioſus efficitur, l. cùm in diuerſis ff. de relig.

3 Quia baptizato capite totum corpus cenſetur baptizatum, ſecundum Glo. Alex. num. 20. & cęteros in l. 3. ff. de acquir. poſſ.

4 Et hoc videtur ampliare, vt ſimiliter procedat in aliis partibus corporis ipſius pueri, ſcilicèt manibus, & pedibus apparentibus extra matris vterum, vt ad cautelam baptizari poſsint, Diſcipulus in d. ſermo. 76. & hoc apertius firmat Bart. in l. quod certatum C. de poſthumis hæredibus inſtituendis, vel exhæredandis.

5 Vbi poſt canoniſtas concludit, quòd ſufficeret, vt aliquod membrum baptizetur pueri non perfectè nati, vt Chriſtianus efficeretur.

6 Item baptiſmus neceſsitatis tempore, & conſequenter in articulo mortis licitè ab hæretico, & excommunicato quoque ſuſcipi poſſet, ſecundum communem opinionem omnium Theologorum, quam ſequitur, declarat, & citat Couarruuias in conſtitu. alma mater de ſenten. excom. §. 6. ſub num. 8. & Franciſc. Marci deciſio. 950. in 1. par.

Cōis opin.

¶ Imò ſi quis aſſereret baptiſmum ſumptum ab hæreticis in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti, cum intentione faciendi quod facit eccleſia, non eſſe verum baptiſmum, anathema foret, ſecundum Concilium Trid. ſeſſ. 7. canone 4.

7 Et quemadmodum baptiſmus ab hæretico, excommunicatoq; in articulo mortis ſuſcipi licitè queat, ità etiam in eodem mortis articulo idē baptiſmus à laico, ſi deſit ſacerdos, conferri poſſet, c. ſanctum de conſe. diſt. 4. c. ad limina 30. q. 1. c. quod quidam 1. quæſt. 1. & c. ſuper quibus 30. q. 3.

8 Necnon eodem tempore baptiſmus etiam à fœmina ſuſcipi valeret, vt ibi, & c. mulier de conſe. diſt. 4.

9 Et demum quoque à Diacono, abſente ſacerdote, in caſu neceſsitatis conferri etiam poſſet baptiſmus ipſe, ità Card. in clem. 1. de bapti.

SVMMARIVM.

1 *BENEFICIA patrimonialia, quę hodie dantur in titulum perpetui beneficij verè ſunt, & realiter perpetua beneficia eccleſiaſtica.*

2 *Ordinatus ad titulum patrimonij, tenetur neceſſariò facere mentionem de illo titulo patrimonij.*

OPINIO LXXXII.

1 BENEFICIA patrimonialia, quę hodie dantur in titulum perpetui beneficij, ſunt verè, & realiter perpetua beneficia eccleſiaſtica, iuribus vulgaribus.

2 Et hinc eſt, quòd quando quis eſſet ordinatus ad titulum patrimonij, tenetur neceſſariò facere mētionem de illo titulo patrimonij, quia vt ſupra oſtendimus verè eſt beneficium, & de eo fieri debet mentio, vt concludit Ioan. Andr. col. 2. Abb. Fely. num. 5. in c. poſtulaſti de reſcript. & idem Ioan. Andr. in c. ſi pauper, num. 2. de pręben. lib. 6. & hoc dictum Ioan. Andreę, & ſequacium communiter tenetur, teſte Syluą. de beneficio par. 3. q. 12. nu. 27. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *BONA fides iure requiſita ad præſcriptionem, in dubio præſumitur in poſſidente, habente titulum verum, vel putatiuū, niſi contrarium probetur.*

2 *Iniuſtus error cauſat bonam fidem.*

3 *Titulus verus requiritur in vſucapione, & putatiuus, vel fictus cauſatus iuris errore non ſufficit.*

4 *Titulus putatiuus non ſufficit ad vſucapionem fructuū.*

OPINIO LXXXIII.

1 BONA fides, quæ ad præſcriptionem iure requiritur, præſumitur in dubio in poſſidente, niſi contrarium probetur, ſecundum Bart. & alios in l. Celſus ff. de vſucap. præſertimque Balbum ibi cum alijs ſignatis per eum in 3. par. ſub nu. 2. & 9. Glo. Ant. Panor. col. 3. Fely. col. 2. & re-

& reliquos omnes in c. ſi diligenti de præſcript.
Bal.& Ang.in l.ſuper lõgi.col.3.de præſcrip.lõg.
temp.Alex.conſ.200.col.1.vol.2.& conſ.75.col.
pen.vol.4. Iaſ.in §. ſed iſte nu.99.inſtit.de actio.
Curt.Sen.conſ.71.col.4.Curt.Iun.conſ.28. Alc.
in tract.de præſumpt.reg.3.præſumpt.5.nu.1.&
Couarru.in c.poſſeſſor in 2.par.§.8.nu.2.de reg.
Cõis iur.in 6. vbi fatetur iſtorum opinionem commu
opin. nem eſſe, & ſequitur etiam, & communem fore
meminit Menochius de recuperanda poſſeſsio-
ne,remedio 13.num.64.

2 Sed hoc abſque dubio,ac difficultate procede
ret, vbicunq; poſſeſſor ipſe haberet titulum ve-
rum,vel putatiuũ,etiam errore iniuſto. Et ſic in-
iuſtus error hoc caſu cauſaret bonam fidem, ſe-
cundum Bar.in d.l.Celſus nu.17. & in l.igitur §.
poteſt ff.de libera.cauſ. per text.ibi, Alciat. in d.
præſumpt.5.ſub nu.1. Couarr. vbi ſupra,& Me-
nochium in d.remedio 13.nu. 34. & ſeq.in qui-
Cõis bus quidem locis mentionati Recentiores oſtẽ-
opin. dunt hanc ſententiam communem eſſe.

3 Sed hoc non procederet aliquomodo in vſuca
pione,in qua certè requireretur titulus verus,&
non fictus,cauſatus iuris errore.

4 Et conſequenter ad fructuum vſucapionem,
& acquiſitionẽ titulus putatiuus non ſufficeret,
ſecundum Bar.in l.ſed ſi lege §.ſcire ff.de peti.hę
red.& Vrſill.cũ alijs ſignatis per eũ in addi. Affl.
in deciſ.240.ſub n.5.& ſeq.vbi deducit ita deter
minatũ extitiſſe in Sacro Regio Conſil. Neapol.

SVMMARIVM.

1 *BRAVIVM non debetur currentibus, niſi clarè conſtat quis prior metam attige rit, ſed ratione incertitudinis omnes ite- rum currere debent.*
2 *Incertitudinis ratione denegat, ꝙ vni certè dãdũ erat.*
3 *Legatum factum vni de duobus, qui primò aſcenderit Capitolium, ſi contingat ambos aſcendere, & neſcia- tur quis prior, tunc neutri debetur.*
4 *Pax, ſeu treuga ob incertitudinem rupta dici non de- bet, vbi non apparet quis aggreſſor fuerit.*

OPINIO. LXXXIIII.

1 CVRRENTIBVS aliquibus
Bra- ad brauium,ſi duo ex eis pari-
vium. ter, ſimulq; perueniãt ad ipsũ
brauium cum ſuis equis, nec
ſciatur aliter quis fuerit prior,
& quis poſterior, tunc ratione,
incertitudinis neuter habebit brauiũ, ſed iterũ
current,ſecundũ Ang.in l. eum, qui nouiſsimus
ff.ad Trebel.& Alex.in l.qui filiabus §.1.in fin.ff.
Cõis de leg. 1.vbi firmat iſtam veritatẽ eſſe,de qua ha
opin. betur etiam,ſeu tractatur per Bal.& Imol.d.§.1.
& in c.indicante de teſta. vbi cõcludunt cũ alijs
Doct.mentionatis hoc caſu,non eſſe locũ gratifi
cationi,quoniam eſſet contra tex.iuncta Glo. in
l.ſi quis ſeruum §.ſi inter duos ff. de leg.2.& hoc
eodẽ caſu,non ſolũ currunt illi,qui fuerũt primi,
verũm etiã omnes, iterum currere debent,vt vo
luerunt Barbat. in d.c.indicante,ſub n.10.Ang.
& Alex.in d.l.eum qui nouiſsimus. Nã ex quo ne
mo illorũ vicit, nemo aliorum victus eſt, de quo
etiã per Bal.& Ang.in procemio ff. §. ſed cũ nos,
& in d.l.qui filiab.§.1.per Fely.in c.capitulũ San
ctę Crucis de reſcrip.col.pen.Iul.Ferret.in tract.
de duello,ac de alijs varijs rebus in tit.ſeu cõſ.de
brauio,& curſu equorũ,nu.3. & Paridẽ de Puteo
in tract.de ludo,ſub n.57.vbi narrat iſtã opinio-
nẽ ſeruari de conſuetudine,& Tiraq.etiã in l. bo
ues §.hoc ſermone,n.72.ff.de verb.ſignifi.

2 Et quemadmodũ brauium non debetur pro-
pter incertitudinẽ,ita etiam eadem et ratione in
certitudinis,omnibus denegatur, quod vni tãtũ
certè dandum erat;ne contingat illũ habere,qui
non debet: etiam ſi foret legatum fauorabile, l.
duo ſunt Titij ff.de teſtam. tutela.

3 Necnon ſi legatum factum ſit vni ex duobus,
qui primò aſcẽderit Capitoliũ, ſi quippè contin
gat ambos aſcẽdere,& ignoretur,quis prior, tũc
neutri debetur,l.ſi ita fuerit ff. de reb.dubijs. Et
notat in ſimili caſu Ang. Aret. in §. proximus,
ſub nu 3. inſtit. de legi.agna.ſucceſ.

4 Poſtremò pace,ſeu treuga inita inter duos,at-
que pręſtita cautione de ſe ad inuicẽ non offen-
dendo,ſi tamen ſe offenderent, & non conſtaret,
quis eorũ foret aggreſſor, tũc ratione incetitudi
nis,vterq; à pœna immunis eſſet,vt firmat Mar-
ſil.in rub.n.406.C. de prob.Carre.in prac.crim.
in §.homicidium 6.nu.345.& in §.11.n.77.& Be
rous cõſ.196.in cauſa inquiſitionis, n.25.vol.3.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR non poteſt inuitus extrahi de propria domo, nec in ea perſonaliter capi pro debito ciuili. (fugiũ.*
2 *Domus propria vnicuiq; eſt tutiſſimũ re-*
3 *Debitor in propria domo,nec etiam pro maximo debito capi poteſt.*
4 *Debitor in porticu ꝓprię domus ꝓ debito ciuili capi põt.*
5 *Delinquens, pro delicto commiſſo capi poteſt in propria domo, & de ea inuitus extrahi.*
6 *Iudex debitori nõ exeunti de propria domo,poteſt facere preceptum pœnale, & non comparentem capere in propria domo, & captum confirmare pro debito cre- ditorum de iure communi.*
7 *Carceratus nulliter relaxari nequit, quando captura de nouo eſſet facienda.*
8 *Debitor fiſcalis in Regno Neapolitano,nolens dare fide- iuſſores de ſoluendo pœnam arreſtari, ſeu carcerari non debet; & ſi arreſtetur, Iudex tenetur in ſyndicatu actione iniuriarum.*

OPINIO LXXXV.

1 CAPI nõ põt perſonaliter quis
ꝓ debito ciuili in domo ꝓpria
& ſic ob huiuſmodi occaſionẽ
ciuilẽ de domo ſuæ habitatio-
nis inuitus ipſe debitor extra
hi non debet,l.nemo ff.de reg.
iur.& l.plerique,vbi Doct.po-
nũt hoc pro regula, præſertimq; Alex. & Iaſ. in
princ.ff.de in ius vocan.

2 Quia,ſecundum iura mentionata domus vni-
cuiq; eſt tutiſsimum refugiũ. Et hinc Cicero pro
domo ad Pontific. Quid ſanctius, quid omni reli
gione munitius, quàm domus vniuſcuiusq; Ci-
uium? hic aræ ſunt,hic foci,hic Dij penates,hic ſa
cræ religionis cæremoniæ continentur,hoc refu-
gium eſt ità ſanctum omnibus, vt inde arripere
neminem fas ſit.
3 Imò regula iſta ampliatur vtiliter procedere
in debito magno quoq; pro quo debitor minimè
in domo propria capi poſſet,ſecundum omnes,&
Cõis maximè Alberi.de Roſa. & Ias.nu.15.in d.l.ple-
opin. riq;, vbi perhibent iſtã eſſe communẽ opinionẽ.
4 Sed eadem regula ità ampliata limitatur non
habere locum, vbicunq; debitor cõmoraretur in
porticu domus ſuæ,tunc enim captura ipſius de-
bitoris in eo facta valeret,& teneret,vt voluerũt
Bart.& cæteri in l.cætera §.hoc ſenatus per illam
text.ff.de leg.1.Bal.Ang.Iaſ.nu.19.& Alex.cum
Cõis alijs citatis per eum,nu.4.in d.l.plerique,vbi po-
opin. nit expreſsè iſtorum ſententiã communem eſſe.
5 Limitatur ſecundò pariter in cauſis crimina-
libus,pro quibus certè inuitus quis de domo pro
pria extrahi licitum eſſet, §.quoniam in auth. vt
null.iudic.Glo.in d.l.nemo,& in d.l.plerique,vbi
Iaſ.num.27.& cæteri omnes.
6 Et hac occaſione ductus Ang.in fauorem cre-
ditorum,in d.l.pleriq; tradit cautelã, remediũq;
huiuſmodi, & quidem tutiſsimum eſt, videlicet.
Quòd creditor ipſe habẽs debitorem non exeun
tem de domo,ſuadeat Iudici ad faciẽdum ei præ-
ceptum ſub pœna applicanda fiſco, nam ſi tunc
non compareret,poſſet abſq; dubio pro tali mul
cta capi in domo propriæ habitationis, & ſtante,
ac concurrente captura iſta,poſſet ſuum debito-
rem ita captum confirmari,ſeu commendari face
re in ipſis carceribus pro ſuo debito,ſecundũ cau
telam traditam per Bar.in l.ſacrilegij §.fin. aliàs
eſt lex cum eo ff. ad legem Iul. peculat.quem ſe-
quũtur Ang.& Caſtr.in l.vnica §.fin.ff.ſi quis ius
dicen.non obtemper.Anchar. & Imol.in c. 2. de
pign.Aret.in §.fin.ſub n.2.inſti.de acti.Roma.in
l.4.§.prætor ait ff.de damn.infect.Caſtr. & Alex.
nu.7.in d.l.plerique Cæpol.cautela 51.regula eſt,
quòd nemo inuitus, & Cotta in memorali, in
ver.domus vnicuiq; la 2. vbi exprimit iſtam eſſe
Cõis magis communem opinionem,& licèt Iaſ.in d.l.
opin. plerique, nu.27.& in l.fin.in 3.not.ff.de procur.
aliquibus rationibus non leuibus,firmet contra-
rium.Tametſi in actu practico ab ipſa communi
recedere fatuum cenſeretur, quæ communis per
antedictos Doct.redditur tutiſsima.
7 Imò iuſtificari poſſet etiam ex communi opi-
Cõis nione copioſè tradita per Curt. Iun.coſ.127.nu.
opin. 5.& per Grauett. conſ. 46.nu.7. videlicet, quòd
carceratus nulliter relaxari nequeat,quando ca-
ptura contra eundem de nouo eſſet concedenda,
ſeu facienda.
8 Sed in Regno Neapolit.nullus officialis poteſt
aliquem perſonaliter capere incidentem in pænã
pecuniariam,ſeu bannum, & conſequenter debi
tor fiſcalis volens dare fideiuſſores de ſoluendo
pœnam arreſtari,ſeu carcerari non debet,vt ſan-
citum reperitur in c.eiuſdem Regni Regis Caro-
li primi, Statuimus,& in c.Regis Caroli ſecundi,
quòd iuſtitiarij,& not.Lallus de Tuſcia in cõſtit.
Regni ſi quis clericus,nu.7.lib.1. & hoc idem vi-
detur concludere Angel.in l.ſi verò §. qui pro rei
qualitate ff.qui ſatiſda.cogan.dicẽs, quòd Iudex
contrarium agens tempore ſyndicatus, per text.
ibi,poſſet actione iniuriarum conueniri.

SVMMARIVM.

1 CAPTVS pro repræſalijs conceſſis pro ſuæ communitatis facto, vel alicuius particularis perſonæ, habet ius repetendi totum, & quicquid erogat ea de cauſa ab ipſa communitate, vel ſpeciali perſona.

2 Fideiuſſor coactus ſoluere ob iniuriam debitoris per violentiam ſuperiorũ, habet regreſſum contra principalẽ.

3 Debitor coactus ſoluere ob creditoris iniuriam conſequitur liberationem ope exceptionis.

4 Repræſaliatus pro ſua communitate accipiens pro ſoluendo eius debitum pecuniam ad vſuras, non ſolùm debitum principale, ſed etiam vſuras ipſas, ſeu intereſſe decurſum licitè conſequi, & repetere poteſt.

OPINIO LXXXVI.

1 CAPTVS pro repræſalijs con-
ceſsis pro ſuæ communitatis fa
cto, vel alicuius particularis
perſonæ,habet ius repetendi to
tum,& quicquid erogat,ſeu ex
pendit ea cauſa, & occaſione,
ab ipſa communitate,vel ſpeciali perſona, ſecun
dum Bartol.in l. Neſennius, num.2. & Angel. in
princ.ff.de negoc.geſt. Bartol. in l. 2. §. fin. ff. de
verb.oblig. & in l. 2. num. 23. §. item in facto ff.
qui ſatiſda. cogan. Alex.conſil.49. num.6.vol.1.
Ruin.conſil.107.num.11.vol.5.Bald.in authen.
omnimodo in fin.C.ne vxor pro mari.Abb.conſ.
21.in quæſtione vol.2.Alex.in l.2.§.fin.num.6.ff.
de condit.ob cauſam, & in d.l.2.§.fin.ff.de verb.
oblig.nu.2.vbi iſtorũ opinionem limitat in duo-
bus caſibus, & communem dicunt inibi Moder. Cõis
in princ. & in effectu nullam in ſe habet dubita- opin.
tionem, quando repræſaliæ iuſtè indictæ ſint,
aliàs ſi iniuſtè ad incommodum debitoris reci-
dere non conuenit iniuriam, l. ſi per imprudentiam
ff. de euictio. & l. 2. ubi Bald. ff. quod me-
tus cauſ. Roma. conſ. 172. in propoſito, colu. 1.
Oldrad.conſ.218.gratia, & Alexand.conſ. 147.
vol. 2. Et hoc idem, quòd repræſaliatus repetere
ſolutum nequeat ab eo, cuius cauſa ſoluit, ſi
iniuſtè fuerint conceſſæ ipſæ repræſaliæ, firma-
uit etiam Ioan. Lig. in tract. repræſaliarum cir-
ca fin. verſic. huic membro, Bald. Angel. Ioan.
de Por. Petrus de Ancharan. Paul. de Caſtr. &
Alexand. ſub num. 11. in l. 2. §. item ſi in facto
ff. de-

ff. de uer. oblig. & quamuis Raph. Rayn. & Fulgo. in l. nam & Seruius ff. de negoc. geſt. ſuadeant aliquibus rationibus artificioſis contrarium, nihilominus, quicquid Doct. iſti inutiliter ſabulentur contra veritatem, noli in deciſiuis recedere à prima opinione præmemorata Bald. & ſequacium modo aliquo, tanquam tutiſsima, atque veriſsima, quam limitat Alexan. in d. l. 2. ſ. item ſi in facto.

¶ Vbi ſubdit etiam, quòd iudex iniuſtè concedens repræſalias, ſi poſtea caperetur earum occaſione, & ſolueret, non repeteret vtique ſolutum ab eo, cuius cauſa, & intuitu fuerint conceſſæ.

2 Et hoc procedit ſimiliter in fideiuſſore, qui coactus fuit ſoluere ob iniuriam debitoris per uiolentiam ſuperiorum, habet regreſſum contra principalem, vt uoluit Abb. conſ. 60. quoniam ſatis abundè vol. 1.

3 Proceditque communis iſta in debitore, qui ſoluere coactus ob creditoris ſui iniuriam conſequitur liberationem debiti ope exceptionis, ſecundum Bartol. in l. creditor ff. de ſolut. & in tract. de tyrannide quæſt. 7. quem ſequitur Ancharan. conſil. 64. in cauſa, quæ vertitur, & Alexand. conſ. 57. col. fin. uol. 1. & cõſil. 103. col. per. volu. 2.

4 Et iſte repræſaliatus pro ſua Ciuitate, accipiens pro ſoluendo eius debitum pecuniam ſub vſuris, non ſolùm debitum principale, ſed etiam vſuras ipſas, ſeu intereſſe decurſum licitè conſequi, ac repetere poſſet; vt conſuluit Laurentius de Rodulphis conſil. 203. volu. 2. & reaſſumit in tract. uſurarum in 2. par. quæſt. 48. de qua meminit Anania in c. 1. colu. 8. extra de vſuris.

SVMMARIVM.

1 *MVLIERES caſtè viuentes non poſſunt carcerari pro priuato debito in defectum bonorum, aut pro pecunia fiſcali, nec etiam pro quolibet crimine commiſſo.*

2 *Iudices carcerantes mulieres caſtè viuentes, & de crimine inquiſitas puniuntur pœna capitali.*

3 *Mulieres caſtè viuentes de crimine inquiſitæ carcerari poſſunt in carceribus, tamen ſeparatis à carceribus maſculorum.*

4 *Mater tutrix filiorum, ante ſuſceptam tutelam, renuncians omni legum auxilio, ob pecuniam filijs debitam ratione tutelæ, poteſt perſonaliter capi, & carcerari.*

5 *Statuto diſponenti, quòd mulier carcerari nequeat, renunciari non poteſt.*

6 *Mulieres etiam honeſtæ in Regno Neapolitano contra quas liquidatur inſtrumentum, pro ſumma liquidata carcerantur, & locus carceris ſecundum qualitatem perſonarum arbitrio iudicis deputatur.*

7 *Meretrices carcerari poſſunt in carceribus communis, & non gaudent in hoc honeſtarum mulierum priuilegio.*

8 *Meretrix maritata, ob reuerentiam matrimonij carcerari non debet in carceribus communis.*

OPINIO. LXXXVII.

1 CARCERARI, ſeu in carceres detrudi mulieres honeſtè, ac caſtè viuentes non poſſunt ex peculiari priuilegio pro debito priuato, ſi bona defecerint, nec pro pecunia fiſcali debita, nec pro quolibet crimine commiſſo auth. ſed nouo iure C. de cuſto. reorum, & l. 1. cum auth. ſequen. ff. de offic. diuer. iudi. & notat Lallus de Tuſcia in conſtitutionibus Regni ſi quis clericus, num. 6. lib. 1. licèt ibi aſſeueret, quòd circa tributa, & collectas fiſco debitas per ipſas mulieres malè obſeruari in Regno, & hoc pro conſtanti, ſeu pro regula tradit Marſil. in pract. crimin. in ſ. attingam, num. 63. & Grammati. deciſio. 33. num. 9. & ſequen. Michael Ciſuentes in commentarijs ſuper leges Tauri in l. 62. in princ. per text. ibi, & Petrus Duenuas in reg. 312. fœmina pro debito, cum multis ampliationibus, & limitationibus, & Iaffredns deciſio. 393. non incarceratur mulier.

2 Imò iudices carcerantes mulieres pudicam vitam agentes, & de crimine etiam inquiſitas, puniuntur pęna capitali, vt eſt tex. in ſ. quoniam in auth. vt nulli iudi.

3 Sed hodie pro crimine de conſuetudine contrarium ſeruatur, quòd mulieres detineri poſſint in carceribus ſeparatis à carceribus maſculorum, teſte Marco Antonio Blanco in practica crimin. in rubr. 1. num. 27. in princ. dictæ practicæ, celebre D. Follerio in practica criminali in ver. notatos capiat de perſona, num. 28. & ſequenti. & alijs quamplurimis congeſtis per Grammati. in dicta deciſio. 33. num. 9. cum alijs ſequent.

4 Hoc tamen non procederet, aduerte, vbicunque mater tutrix filiorum ante ſuſceptam tutelam renunciaret omni legum auxilio ſibi competenti, tunc quippè per renunciationem iſtam, ob pecuniam filijs debitam ratione tutelæ, poteſt perſonaliter capi, & in carceribus poni, ſecundum Bartol. in l. ſi quis ſub conditione, num. 18. ff. de teſtam. tute. & in authen. matri, & auiæ num. 13. & ibi Saly. num. 14. C. quando muli. tute. offic. fungi poſſ. Ioan. Andr. Dominic. & Francus in cap. 2. de iudic. in 6. Roma. Alexan. Socin. & Iaſ. in l. plerique colum. final. ff. de in ius vocand. Roma. conſil. 118. & in l. aliam ſ.

 elegantet

eleganter nu 11. ff.ſolut. matrim. & Matheſi. in ſing. 109. & Petr. Duen. in d. regul. 312. num. 2. cum magna catherua Doctor. relata ibi per

Cōis opin. eum, & iſtorum opinionem recitat eſſe communem, prout communis eſt, Couarruuias in ſuis reſolutionibus lib. 2. cap. 1. nume. 3. Tamen ibi tefert aliquos Scribent. contrarium aſſerentes, & tandem ipſe quoque leui quodam, & vulgari fundamento conatur à præmiſſa communi diſcedere, quod fundamentum ante eum adduxit Marſil. in dicto §. attingam, num. 64. & ſequent. vbi, & ipſe etiam infringit antedictam communem: cæterum fatuum eſſet in actu practico ob opinionem iſtorum à dicta communi ſententia tot illuſtrium Doctorum, quæ eſt in iure veriſsima, & per curioſos, & veritatis defenſores optimis, & facillimis rationibus tueri poſſet, recedere; & eam ſequitur quoque tanquam ſacroſanctam, & communem Angel. & Platea colu. penult. in l. nemo carcerem C. de exactorib. tributor. lib. 10. Iaſ. in l. penult. num. 4 ff. ſi cert. petat. Ciſuentes in d.l. Tauri 62. & Caccialupus in tract. de debitore ſuſpecto, & fugit. q. 6.

5 Cæterùm iſta communis ita retenta, non procederet quippè, vbicunque ſtatutum diſponeret contrarium, quòd mulier carcerari, atque arreſtari non poſſet, tunc enim mulier ipſa, ſtatuto ita diſponenti, renuntiare nequiret, ſecundum Bald. in l. final. C. quando mulier tutel. offic. fungi poſſ. & in authent. matri, & auiæ eodem titu. & Alexan. in l. plerique ff. de in ius uocan.

6 Item non haberet locum regula præmiſſa, quando repræſentaretur, ac liquidaretur contra ipſas mulieres inſtrumentum ſecundum formam ritus magnæ curiæ Vicariæ; quia tunc poſſet abſque dubio aliquo carcerari, & locus carceris eis ſecundum qualitatem perſonæ arbitrio iudicis deputaretur, ſeu aſsignaretur, ſecundum D. Carauitam recolendæ, & piæ memoriæ in ritu 166. num. 1. cum aliis ſeq. ubi hoc profusè diſcurrit, & meminit ità in Regno obſeruari in practica, prout, & nos hoc idem ſemper obſeruari vidimus.

7 Similiter memorata regula non procederet in meretrice, quia meretrix non gauderet quippè aliquo modo priuilegio, vt poneretur in monaſterio, ſed poni deberet ad carceres communis, ſecundum Bal. in l. conſentaneum C. quo modo, & quando Iud. & eſt text. in d.l. 62. Tauri, vbi Ciſuētes cum alijs aggregatis per eum poſt princip.

8 Sed Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de iniurijs, & damnis datis in rubr. limitauit iſtam doctrinam, videlicet, niſi iſta meretrix eſſet maritata, quia tunc ob reuerentiam matrimonij non poneretur ad carceres communis, qualecunque eſſet illud matrimonium, & ſequitur Michael Ciſuentes in d. l. 62. Tauri, & Cotta in memorali in verb. meretrix, vbi inquit hoc dictum Ioan. Andr. fore ſingulare, & limitat cum alijs congeſtis per eum.

SVMMARIVM.

1 *CARDINALEM offendens incidit in crimen læſæ maieſtatis, & punitur perinde, ac offendens Pontificem.*

2 *Cardinales temerè mutilans, verberans, vulnerans, interficiens, capiens, incarcerans, & detinens excommunicatur, & anathematizatur in Bulla Pij Quinti lecta in die Cœnæ Domini de anno 1568.*

3 *Epiſcopos, Archiepiſcopos, Patriarchas, Nuncios, vel Legatos, Sedis Apoſtolicæ offendens, ac ipſos Legatos, aut Nuncios è ſuis terris, & dominijs eijciens, excommunicatur, & anathematizatur per Bullam Pij Quinti, ſimul cum mandantibus, & conſilium ſuper hoc præſtantibus, & incidit in crimen læſæ maieſtatis, quemadmodum Cardinalem percuſsiſſet.*

4 *Cardinalem offendens ad ſui neceſſariam defenſionem, non incidit in crimen læſæ maieſtatis, nec punitur.*

5 *Cardinalem offendens verbis contumelioſis, non punitur pœna læſæ maieſtatis, ſed mitiori pœna.*

6 *Cardinalem non dicitur inſequi ille, qui vadit, etiam cum malo animo ad dandum inſultum domui Cardinalis.*

7 *Excommunicationem licèt incurrat, qui hoſtiliter inſequitur Cardinalem, tamen non incurrunt illam per ſolam inſequutionem ipſius Cardinalis, niſi percutiat, capiat, vel banniat eum.*

8 *Conatus ad percutiendum, ſeu voluntas percutiendi non ſufficit, quamuis fuerit percuſsioni proxima contra Cardinalem, ſeu Epiſcopum ad incurrendum excommunicationem.*

9 *Conatus quamuis debeat puniri aliquando, tamen hoc fallit quo ad cenſuras, quoniam impoſitas contra facientem non incurrit, qui conatur tantum facere.*

OPINIO LXXXVIII.

1 CARDINALEM offendens incidit in crimen læſæ maieſtatis, & puniri poteſt, quemadmodum percuſsiſſet propriam ſummi Pontificis perſonam, ac maieſtatem, ſecūdum Io. And. in c. ad apoſtolicæ §. perpetrauit de ſenten. & re iud. in 6. in verſ. Cardinales, Præpoſi. in c. in primis §. de perſona num. 20. 2. quæſt. 1. Anchar. in c. fœlicis de pœn. in 6. colum. 2. per illum textum Andr. de Iſer. in con-

in conſtitutio. Regni Neapo. exordiente, vt participatio colu. 2. & Afflict. in c. 11. colu. 8. in titu. quæ ſint regal. in vſibus feudorum, quorum
Cõis opinionem latè probat, ſequitur, & dicit com-
opin. munem Hieronymus Gigas in tract. de crimine læſæ maieſtatis in lib. 1. q. 5. nu. 1. cum alijs ſeq. fol. 7.

2 Imò excommunicantur, & anathematizantur in Bulla Pij Quinti lecta in die Cœnæ Domini de Anno 1568. omnes temerè mutilantes, verberantes, vulnerantes, interficientes, capientes, incarcerantes, & detinentes ipſos Cardinales Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

3 Vbi etiam extenditur d. c. fœlicis cum omnibus pęnis in eo contentis ad Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, ſediſq; Apoſtolicæ Nuncios, vel Legatos, aut prædictos Nuncios, & Legatos è ſuis terris, ſeu dominijs eijcientes, eaque mandantes, ſeù conſilium, vel auxilium præſtantes.

4 Sed hoc fallit non procedere vbicunque quis offenderet Cardinalem ad ſui neceſſariam defenſionem, tunc enim hoc impunè permiſſum eſt, ſecundum Glo. in c. fin. in verb. percuſſerit de pœnis in 6. quam ſequitur ibi Ioan. Andr. Angel. Iaſ. num. 1. & Dec. nu. 7. in l. vt vim ff. de iuſti. & iur. & Cur. ſeni. conſ. 20. num. 29.

5 Fallitque ſecundò etiam non habere locum, quotieſcunque forent prolata verba contumelioſa aduerſus Cardinalem, ſiquidem ex prolatione hac verborum quantumuis contumelioſorum offendens Cardinalem ipſum, non deberet vtique puniri læſæ maieſtatis crimine, & pœna, ſed mitiori potius, prout firmat Petrus à Plaza in epito. delictorum cauſarum criminalium lib. 1. c. 1. ſub num. 27. cum alijs ſequen. vbi reprobat ſententiam Ioan. de Anania in c. 1. de Maledic. num. 5. contrarium ſentientis, quòd proferens verba iniurioſa in Cardinalem, ſibi imponendæ ſint, debeantque pœnæ ſtatutæ, in d. cap. fœlicis.

6 Et quemadmodum in præſenti caſu non dicitur crimen læſæ maieſtatis, ita etiam non dicitur inſequi Cardinalem ille, qui vadit etiam malo animo ad dandum inſultum domui Cardinalis, ita Ancharan. & Dominic. in dicto cap. fœlicis.

7 Et licèt ex diſpoſitione d. c. fœlicis, & prælibatæ Bullæ Cœnæ Domini incurrat excommunicationem, qui hoſtiliter inſequitur Cardinalem, non tamen incurrit illam per ſolam inſequutionem ipſius Cardinalis, niſi percutiat, capiat, vel banniat eum, iuxta Clement. ſi quis ſuadente de pœnis.

8 Et hinc limitatur poſtremò etiam antedicta communis, non obtinere locum in conatu, actuque attentato contra Cardinalem, ſeu Epiſcopum, Nam ad incurrendam excommunicationem cap. ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4. non ſufficit voluntas percutiendi, neque conatus ipſe ad percutiendum, quamuis fuerit percuſsioni proximus, ſecundum conſumatiſsimum in legali ſcientia D. Nauarrum cum alijs aggregatis per eum in Manuali Cõfeſſariorum, & pœnitentium cap. 27. nu. 50. & ſeq.

9 Et quamuis conatus debeat puniri, iuxta cap. ſi fortè de pœnitent. diſtinct. 1. & alia quæ tradit ibi Felyn. an tractatus debeat puniri non ſequuto effectu in princ. Tamen hoc fallit quò ad cenſuras, nam impoſitas contra facientem non quippè incurrit, qui conatur tantum facere, per ea quæ ipſemet Felyn. citat ibidem fallentia 6.

¶ Et communem præmemoratam limitat quoque in duobus alijs caſibus D. Nauarrus in d. cap. 27. num. 67.

SVMMARIVM.

1 *CAVSA dicitur magna, vel parua ſecundum qualitatem perſonarum inter quas verſatur.*
2 *Cauſa poſſeſsionis dicitur parua.*
3 *Cauſa magna, vel parua, quæ dicatur remiſsiuè.*
4 *Cauſa vnius bouis, vel porcelli inter ruſticos dicitur magna.*
5 *Leuis occaſio interdum eſt magni ponderis.*

OPINIO. LXXXIX.

1 CAVSA dicitur magna, vel modica ſecundum qualitatem perſonarum inter quas verſatur, vt per Bar. & alios communiter in l. admonendi ff. de iureiur. & in l. in bonæ fidei C. eodem titu. & canoniſtas in c. fin. ext. de iureiur. & ratio aſsignatur iſthæc, quia inter aliquos cauſa decem librarũ erit magna, inter aliquos verò negocium centum florenorum eſſet paruum, vt notant Scribentes poſt Glo. in l. ſed, & ſi ſuſceperit §. 1. ff. de iudicijs, vbi Glo. in ver. modica ponit exemplum in Regina Matilda, dicente, aliquantulum terræ dono illi Eccleſiæ, quæ tamen in effectu donabat 30. millia iugera terræ in territorio Cremonen-
ſi, & Gloſſ. hæc communiter approbatur, teſte Cõis
Ioan. Lupi in c. per veſtras de donatio. inter vir. opin.
& vxo. in rub. §. 11. num. 12

2 Et licèt contentio eſſet de re magna: tamen, ſi ea, de poſſeſsione, non de proprietate, contenderetur, eo caſu profectò non diceretur cauſa magna l. 1. C. ſi de momentan. poſſeſſ. & l. momentaneæ C. qui legiti. perſo. non habent ſtan. in iudi. ſecundum doctrinam Ioan. Andr. in c. ex
inſinuatione ext. de procurat. communiter ap- Cõis
probatam per Doct. Bar. & alios in d. l. admonen opin.
di, quamuis conetur ibi Curt. per plures rationes ſuadere contrarium, & malè.

3 Et in materia quæ dicatur cauſa magna, vel

 parua

parua, poſuimus ſupra etiam, in opinio. 61. Arbi-
trio iudicis, & vide Ant. Corſetum latiſsimè de-
claraurem in tract. de minimis volum. 2. num. 9.
fol. 87.
4 Vbi etiam ponit, quòd cauſa vnius bouis, imò
vnius porcelli in ruſtico, eſt magna cauſa; quia
tenuis homo porcellum ſuum, ſicut oculum cu-
ſtodit, ſecundum Glo. in l. illicitas §. ne potentio
res ff. de off. præſi.
4 Et etiam leuis occaſio, interdum eſſe videtur
magni ponderis, ita Bald. in c. per tuas col. 1. de
probat.

S V M M A R I V M.

1 *CASVS non expræſſus habendus eſt re-
gulariter pro omiſſo, vbi ex coniecturis
non compræhenditur contrarium.*
2 *Subſtitutus poſt mortem vxoris, cui præ-
dium relictum eſt, donec vidua permanſerit, prædium
habet ſtatim muliere tranſeunte ad ſecundas nuptias.*
3 *Subſtitutus non nato filio admittitur, ſi teſtator filium
naſciturum inſtitueret, eique ſi in pupillari ætate, vel
poſtea quandocunque decederet aliquem ſubſtituerit.*
4 *Subſtitutio extenditur de caſu ad caſum, niſi ex veriſi-
mili teſtatoris mente aliud appareat, vel niſi ſubſtitu-
tio ſit facta in pænam inſtituti, vel tractaretur de ex-
tenſione facienda de perſona ad perſonam.*

OPINIO XC.

1 CASVS non expreſſus haben
dus eſt regulariter pro omiſ-
ſo, relinquiturq; diſpoſitioni
iuris, l. cùm in dotem in prin.
ff. ſolut. matri. l. ſi extraneus
ff. de condi. indebiti, & l. com
modiſsimè ff. de libe. & poſt-
hu. & ibi Doct. & in l. Gallus §. & quid ſi tantum
eod. titu. Dec. conſ. 15. pro tenui facultate, nu. 6.
cõſ. 296. in caſu propoſito, n. 9. conſ. 480. in caſu
qui contingit, nu. 7. conſ. 599. conſului alias nu.
7. & conſ. 627. num. 6. Paul. Caſtren. in l. 1. C. de
cond. inſert. Curt. Iunior conſ. 11. num. 3. & Soc.
conſ. 5. in princ. vol. 3. Sed hoc non procedit, vbi-
cunque ex coniecturis appareret teſtatorem vo-
luiſſe ad caſum omiſſum extendi diſpoſitionem
ſuam, l. Lucius ff. de liber. & poſthu.
2 Ideoq; ſubſtitutus poſt mortem vxoris, cui præ
dium relictum erat, donec vidua permaneret,
prędium habebit ſtatim muliere ad ſecundas nu
ptias tranſeunte, ſecundum Ioan. Andr. in addi.
Specu. in rub. de ſecun. nuptijs, & Bal. in authen.
quod locum C. de ſecun. nuptijs, Caſtr. in l. ſi ma-
ter C. de inſtitu. & ſubſtitu ſub cond. factis, Alex.
in d. §. & quid ſi tantum, & in l. mulier C. ad Tre-
bel. & cõſ. 100. viſa parte teſtamenti col. 1. vol. 4.
3 Et ex hoc etiam deciditur, quòd ſi teſtator fi-
lium naſciturum inſtitueret, eique ſi in pupillari
ætate, vel poſtea quandocunq; decederet, aliquẽ
ſubſtituerit, ſubſtitutus etiam non nato filio ad-
mitteretur, l. fin. C. de poſthu. hęred. inſtit. ſecun-
dum Guil. de Cun. quem poſt Bar. refert, & ſequi
tur Soc. in l. 1. col. 11. ff. de vulg. & pupil. & faciũt
notata per eundem conſ. 5. in prin. vol. 3. & per
Dec. conſ. 227. in caſu.
4 Et eſt communis opinio, quòd ſubſtitutio ex- Cõis
tendatur de caſu ad caſum, vt per Doct. in d. §. & opin.
quid ſi tantum, cum his, quæ ſcribit Iaſ. cõſ. 203.
Vannoctus vol. 1. Niſi ex veriſimili teſtatoris mẽ
te aliud dicendum ſit, vt per Anchara. conſ. 357.
ex ſeriẹ teſtamenti, & Fulgoſi. conſ. 49. ex facto
proponitur, de quò late diſputat Barba. in c. Ray
nutius de teſtamen. fol. 23. & ſeq.
¶ Interprętatur quoq; iſta communis opinio,
ſi ſubſtitutio eſſet facta in pęnam inſtituti, ſecun
dum Bar. in l. pater Seuerinam ff de condi. & de-
moh. & Dec. conſ. 273. in caſu, conſ. 290. domi-
na, & conſ. 298. col. 2. vel tractaretur de eſtenſio
ne facienda de perſona ad perſonam, quæ nun-
quàm fit, etiam de veriſimili mente teſtatoris, l.
Titius in princ. ff. de liber. & poſthu. cum alijs re-
latis per Dec. conſ. 394. pro vera reſolutione col.
3. & ſeq. & Iaſ. conſ. 220. teſtator vol. 2.

S V M M A R I V M.

1 *CONDEMNATVS ad pænam pecu-
niariam ex actione iniuriarũ contra ipſum
intentata, non debet admitti ad bonorum ceſ
ſionem, etiam ſi vnum nummum ſoluere non poſſet,
ſed pæna debet conuerti in corporalem.*

OPINIO. XCI.

1 CEDERE volens bonis con-
demnatus ad pecuniam ſoluen
dam ex actione injuriarum cõ
tra ipſum intentata, non debet
admitti ipſe reus ad dictum be
neficium ceſsionis bonorum;
ſed iſthæc pœna debet conuerti in corporalem,
vt per Doct. in l. 1. qui bonis cede poſſunt, per Za
ſium in §. fin. ſub num. 5. & ſeq. inſtit. de actio. &
luculenter per Nattam conſ. 361. num. 9. vol. 2.
& per Couarruuias in tract. variarum reſolutio-
num lib. 2. c. 1. nu. 8. & iſta concluſio videtur pro-
bari per text. expreſſum in l. ſed & ſi vuius §. ſi an
te ff. de iniurijs, vbi ſeruus fuerat condemnatus
ad certam pęnam actione iniuriarum, Dominus
poterat ſoluendo redimere ſeruum vnum ab in-
iuria: & nihilominus tradidit illum ſeruum ver-
berandum, & fuit liberatus. Et hoc ſimiliter pro
cedit de plano ſi antedictus condemnatus non
poſſet totam ſummam ſoluere, ſuper qua extite-
rat condemnatus excepto vno denario, ſecundu
communem opinionem omnium Doct. quam ſe Cõis
quitur, commendat, & citat Gomeſius in §. pœ- opin.
nales, num. 38. inſtitut. de actio. & Boer. deciſio.
349. num. 8.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *CESSIONARIVS dicitur propriè eſſe creditor,*

2 *Priuilegia conceſſa principali, conceduntur etiam ceſsionario.*

3 *Ceſsionarius dicitur dominus.*

4 *Exceptio excommunicationis, quæ obſtaret principali debitori ſuam actionem alij cedenti, non obſtat ceſsionario.*

OPINIO. XCII.

1 CESSIONARIVS. dicitur propriè eſſe creditor, ſecũdum Iaco. But. in l. 1. ff. ſi cert. petat. quem ibi Doct. cõmuniter ſequuntur, prout de hac communi opinione meminit Maria. Soci. conſ. 27. & ſi præſens, num. 7. vol. 2. & ità conſuluit Roma. conſil. 142. quòd ceſsionarius, & conſ. 202. non eſt dubium, & mouentur mentionati Doct. ad ſic concludendum per l. 2. C. de donatio. vbi appellatur debitor ceſsionarij ille, cui nomen ceſſum fuit. *Cõis opin.*

2 Similiter facit, quia priuilegia conceſſa principali, conceduntur etiam ceſsionario l. 2. in fine C. de priuileg. fiſci.

3 Et ceſsionarius iſte denique dicitur dominus, vt per Bald. in l. eos §. fin. C. de appell. & ad hoc etiam facit, quod ſcribit Bal. in l. ſi ſic ff. de leg. 1. vt tradit ibi Alex. & iſtam communem ſequitur, & citat etiam Dec. in 1. lectu. in fin. & in 2. lectu. nu. 99. & Niger in d. l. 1. ff. ſi cert. peta. circa fin. quam latè ventilat Veronen. in l. creditores q. 4. col. 5. C. de pignori. & latiſsimè diſputabat ad vtranque partem Illuſtris D. Raynaldus Rodulphius Peruſinus præceptor meus, dum interpræ tabatur d. l. 1. vbi aſſerebat antedictam communem non carere difficultate propter quampluſima in contrariũ allegata per Doct. paſsim, quæ omnia more ſuo ſubtiliter, & doctè fœdere diſtinctionis concordare conabatur, prout etiam concordant Alciat. Bolognettus, & cæteri moderni, ibi, circa fin.

4 Sed iſta communis limitatur non procedere, quando principalis creditor eſſet excommunicatus, & alij cederet ſuam actionem, tunc quippè exceptio excommunicationis cedenti obſtat, ſed non obſtat ceſsionario, vt pulchrè deducit, & firmat Ant. Gall. in tract. de formulis obligationis cameralis formu. de perſona petentis exequutionem, nu. 3. & ſeq. ſol. par. 128.

SVMMARIVM.

1 *CITATIO partis in petitione familiæ Iudicis ad aſſociandum vigore pactorum executiuorum appoſitorum in inſtrumento, non eſt neceſſaria, & Iudex poteſt illam concedere abſque alia citatione.*

2 *Licentia per creditorem petita ingrediendi poſſeſſionem vigore pactorum exequutiuorum appoſitorum in inſtrumento, non poteſt per Iudicem concedi abſque partis citatione.*

3 *Clauſula vendit, tradit, ceſſit, & conceßit idem operatur, quod clauſula præcarij, & conſtituti.*

OPINIO. XCIII.

1 CITATIO partis in petitione familiæ iudicis ad aſſociandum, vigore pactorum executiuorũ, appoſitorum in inſtrumento, non eſt neceſſaria aliquo modo, & conſequenter iudex parte non citata poteſt concedere licentiam aſſociandi creditorem ad poſſeſſionem, donec fuerit ingreſſus, & hoc ad prouidendum, nè ſcandala, & rixæ ſequantur, ſecundũ Saly. q. 8. Alberi. col. 2. & Iaſ. in l. credirores C. de pignor. Alex. conſ. 131. in cauſa inter Vniuerſitatem ſtrazarolorum, ſub nu. 4. & 11. volu. 4. Cottã in memorali in ver. pacta executiua circa fin. Marantam in tract. iudiciorum in 6. par. de citatione, ſub num. 11. Iacob. Menochium in tract. recuperandæ poſſeſsionis remedio 5. num. 29. & Affl. deciſio. 326. vbi firmat ità deciſum fuiſſe in ſacro Regio Conſilio Neapolitano.

2 Sed quotieſcunque petita eſſet licentia ingrediendi poſſeſsionem, tunc iudex illam concedere nequiret, non citata prius parte, vt voluerunt Bar. nu. 26. & alij omnes in d. l. creditores, & Bal. in l. 2. q. 10. ff. de ſer. & in l. 1. ff. de execu. rei iud. col. 1. & Vrſillus in add. Affl. in d. deciſio. 326. ſub nu. 1. & Cotta in præcitato memorali in ver. pacta executiua, vbi appellat iſtam cõmunem opinionem fore, & Dec. quoque, num. 90. & Mantua nu. 45. in c. quoniam contra de probat. & Alex. in d. conſ. 131. ſub num. 4. & idem firmant etiam Iaſ. in l. 2. num. 113. C. de iure emph. Zuccar. in l. fin. num. 158. C. de edicto diui Hadr. tollen. Neguſan. in tract. de pignoribus in 4 par. prin. nu. 24. Illuſtris D. Riminal. Iunior in priu. inſtitu. de donatio. num. 542. & Pariſ. conſ. 172. num. 13. volum. 4. *Cõis opin.*

3 Et licèt ſoleat concedi aſſociatio prædicta vigore clauſulæ præcarij, & conſtituti appoſitæ in inſtrumento creditoris, abſque alia partis citatione; tamen de anno 1579. dum reperiretur conceſſa huiuſmodi familia, & aſſociatio per iudicẽ primarum cauſarum Caſtri Rocchæ Sancti Stephani Bonifatio Cucciæ de eodem oppido, vigore cuiuſdam inſtrumenti producti per eum, carentis tali clauſula præcarij, & conſtituti; atque opponeretur ſimiliter per eius aduerſarium de nullitate conceſsionis huiuſmodi familiæ ex defectu

fectu antedictæ clauſulæ præcarij, & conſtituti, coram D. Hieronymo de Roſis præclaro, atque inſigni doctore conciue meo, replicaui ad defenſionem, & ſuſtentationem aſſociationis huius, quòd in ipſo inſtrumento appoſita reperiebatur altera clauſula, vendit, tradit, ceſsit, & conceſsit, & cætera, quæ idem operabatur in præſente creditore ſtipulante pro ſe, & cætera, quòd clauſula conſtituti, & præcarij. Et ita obtinui, atq; reportaui ſententiam ad fauorem antedicti mei clientis. Nan clauſula, vendit, ceſsit, & conceſsit in inſtrumento venditionis appoſita, non probat traditionem poſſeſsionis rei venditæ abſentis, ſed præſentis. Sic ſcilicet quando inſtrumentum celebratur in facie rei, & operatur quippè tunc, vt ſua authoritate emptor ingredi poſſet poſſeſsionem rei, quod alias non valeret, l. prædia, & ibi Dyn. Oldr. & Bar. circa fin. ff. de acqui. poſſ. Doct. omnes, & præſertim Pet. de Suza in l. emancipatione C. de fide inſtru.

¶ Imò hæc eadem opinio fulciri, comprobarique poſſet etiam ex doctrina Soc. in conſ. 236. ſeu 239. vol. 2. vbi affabrè concludit, quòd clauſula conſtituti, cùm ea nempè hodie apponi ſoleat in inſtrumentis venditionis, illamet ſubintelligatur in ipſis inſtrumentis appoſita, licèt appoſita aliter non fuerit.

¶ Vbi vtiliter annecti t quoque, quòd procurator ſimpliciter conſtitutus ad alienandum, poſſe vtique eum facere huiuſmodi conſtitutum. & faciunt notata per Ang. in l. benè à Zenone C. de quadri. præſcript. ad preſentis veritatis dilucidationem.

SVMMARIVM.

1 *CITATIO partis requiritur in executione ſententiæ.*

2 *Citatio partis non eſt neceſſaria in executione ſententiæ in eadem re facienda, ſuper qua lata eſt ſententia.*

3 *Executor ſententiæ non tenetur citare partem ad executionem faciendam.*

4 *Citatio eſt neceſſaria in executione ſententiæ, quando ab ea extitit appellatum, & appellatio eſt deſerta.*

5 *Citatio partis in executione ſententię faciẽdæ, eſt neceſſaria, ſiuè executio fiat in actione perſonali, ſiue in reali.*

6 *Citatio partis in delatione iuramenti in litem non requiritur, ſed duntaxat ad videndum taxationem rerum ablatarum faciendam per iudicem.*

7 *Citatio eſt irrequiſita in quinque caſibus remiſsiuè.*

OPINIO XCIIII.

1 CITATIO partis requiritur in executione ſententię facienda, l. 1. C. de iur. & fact. ignor. Bar. notan. in extrauagan. ad reprimendum in verſ. in executionem, qui filij ſint rebelles, in vſibus feudorum, quem ſequuntur Alex. in l. à Diuo Pio §. in venditione nu. 35. ff. de re iud. & ibidem Iaſ. num. 9. & Vincen. Hercul. nu. 32. & Maranta in tract. iudiciorum in 6. par. in 3. actu, nu. 16. & ſeq.

2 Vbi inquit non fore neceſſariam citationem partis hoc caſu, quãdo fieret executio in eadem re, ſuper qua lata ſententia ipſa extitit.

3 Et ſequitur, quòd executor ſententiæ non teneatur citare partem ad executionem faciẽdam Octau. Veſtr. in ſua pract. in titu. ſeu rub: de executione rei iudicatæ, expenſarum taxatione, ac fructuum liquidatione, poſt prin. fol. par. 150. vbi ait, quòd itá obſeruat Sacrum Palatium Roma.

4 Sed vbicunque à ſententiæ appellatum eſſet, ac appellatio deſerta reperiretur, tunc profectò in executione facienda debet citatio tanquã neceſſaria præmitti à iudice à quo ad dicendũ cauſam, quare ſententia executioni mandari non debeat, alioquin executio non teneret, ſecundum Bar. in l. 1. ff. nil. noua. appell. pen. Bal. Saly. & omnes in l. ſi contra C. de appe. Rotam deciſio. 422. in nouis, & iſtam prædicat eſſe communem opinionem Maranta in loco præcitato, & Caſſadorus in deciſio. 6. num. 2. in titu. de cauſa poſſeſ. & propriet. *Cõis opin.*

5 Et præmiſſa concluſio itá enucleata, quòd partis citatio requiratur in executione ſententię, ampliatur, ſiue executio fiat in actione perſonali, ſiue in reali, cum militet eadem ratio, ſecundum Cyn. in l. ab executione C. quorum appell. non recipiun. cum quo tranſeunt Io. de Imol. & Alex. in d. §. in venditione, & quamuis Bart. aſſeneret ibi contrarium, tamen inibi Iaſ. nu. 9. refert opinionem Cyni eſſe magis communem, & veriorẽ in iure dixit Alex. in d. loco. *Cõis opin.*

6 Et quemadmodum citatio rei eſt irrequiſita in executione ſententiæ, ita etiam citatio in delatione iuramenti in litem minimè eſt neceſſaria; ſed ad uidẽdum ſolummodò taxationem rerum ablatarum per iudicem faciendam reus citãdus quippè foret, itá Rota Roma. deciſ. 93. in antiquis, & deciſ. 299. licet quò ad taxationem rerũ, & ibi Ant. Maria Papozon. in add. & Phanuccius cum magna Doctorum catherua relata per eum in tract. de iureiurando in litem in 3. par. in prin. nu. 10. vbi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem, & ita in facti contingentia obtinui de præſenti anno 1579. non abſque leui certamine, coram circunſpectiſsimo, atq; integerrimo D. Cæſare Riuera compatriota meo, tãquam Auditore Illuſtriſsimi D. Pompei Columnæ in cauſa aliquorum de ſtatu, & comitatu Equicolarum. *Cõis opin.*

¶ Et dum allegatus extitiſſet per aduerſariũ Ioan. Baptiſt. Plotus in repet. l. ſi quando C. vnde vi, ſub num. 830. pro contraria parte, vbi prǽſupponebat opinionem iſtam affirmatiuã ſimiliter communem eſſe, replicabam Plotum communẽ hanc citaſſe ex ſemetipſo, ſuoque capite, & ſine ratione, & authoritate aliqua. Vnde cùm prima ſenten- *Cõis opin.*

ſententia Rotæ, & communis veriſsima nempè ſit, ex uiua ratione, in qua illa fundatur, quæ ea eſt, vt iuramentum in litem inuito reo de iure deferri ſoleat actori, facilè,& rationabiliter ſuadere poſſum, ab ea in actu practico recedere tutum non fore.

7 Et comprobatur etiam eadem opinio communis negatiua ex ſcriptis per Iaffredum Lanfrancum in deciſ. 258. citatio partis non requiritur, vbi recenſuit quinque alios caſus,in quibus non exigitur,neque requiritur partis citatio.

SVMMARIVM.

1 *CLAVSVLA, quòd tenores,& formæ quorum omnium, & aliorum habeantur pro expreſſis, etiam ſi expreſſa mentio de eis facienda eſſet,operatur per inde, ac ſi de verbo ad verbum omnia in indiuiduo expreſſa fuiſſent, & tollit clauſulam derogatoriam ad futura.*

OPINIO XCV.

1 CLAVSVLA, quòd tenores, & formæ quorum omnium,& aliorum habeantur pro expreſſis,etiam ſi expreſſa mentio de eis facienda eſſet,& cætera, operatur perinde, ac ſi de verbo ad verbum omnia in indiuiduo expreſſa fuiſſent,& tollit clauſulam derogatoriam ad futura, ſecùdum Anto.de But.conſ.2.Fely.in c. nonnulli col.7. de reſcript.Caſſado.deciſio.28. ſuper regulis, Dec. conſ.341.num.1.Grauet.conſ.126.nu.7. & Pariſ.conſ.1.num.84.volu.4.& iſta eſt magis communis opinio, vt conſtat ex relatis per Glo. concor.in tract.de forma manda.apoſto.in verb.pro expreſsis,& cætera, & per Couarruu.latiſsimè in epitom.de teſtamentis ſuper rubr.par.2.nu. 20. ſol.par.222.& ſeq. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *LEGATVS de latere, ſeu inferior à Papa, vel Imperatore non poteſt diſpenſare, quòd ſimpliciter, & de plano, vt iuris ordine non ſeruato in aliquo negocio procedatur,et taliter facta commiſſione dicta clauſula nihil operaretur.& proceſſus eſſet nullus.*

2 *Clauſula ſummariè,de plano, ſine ſtrepitu, & cætera, quid operetur remiſsiuè.*

3 *Iudex cognoſcens cauſam cum clauſula, ſine ſtrepitu, & figura iudicij poteſt venire ad pignorum captionem, abſque alia ſententia.*

4 *Exceptio non eſt neceſſaria in iudicio, vbi agitur cum clauſula ſummariè,& cætera.*

5 *Teſtes poſſunt recipi abſque iuramento, & etiam diebus feriatis, quando agitur cum clauſula ſummariè, & cætera.*

6 *Iuramentum,& votum ſunt de iure diuino.*

7 *Iuramentum,& votum de pari procedunt.*

8 *Teſtis iurare tenetur de iure diuino.*

9 *Iuramentum pro veritate accipitur.*

10 *Iudex tenetur omnino inquirere veritatem.*

11 *Iuramentum debet eſſe veritatis indagatio.*

12 *Iurare eſt aſſumere, & vocare Deum in teſtem & dicitur iuramentum quaſi pro iure introductum.*

13 *Iudex cognoſcens cum clauſula ſola facti veritate inſpecta, & cætera, manu militari, regiaq́; exequi poteſt. ſed ſecundum Rotam Romanam poſſunt ad arbitrium commiſſarij abbreuiari termini de ſtylo Sacri Palatij introducti,non autem totaliter præteriri.*

14 *Iudex cognoſcens cum clauſula ſola facti veritate, & cætera, poteſt iudicare ſecundum conſcientiam, & vt Deus poſſet,etiam in eo, quòd petitum non eſſet,& recede, e à regulis iuris.*

15 *Clauſula ſola facti veritate inſpecta aliquid plus operatur, quàm clauſula ſummariè, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu,& figura iudicij.*

OPINIO. XCVI.

1 LEGATVS de latere, & ſic inferior à Papa, ſeu Imperatore nō poteſt reſcribere, ſeu diſpenſare, quòd ſimpliciter,& de plano, & iuris ordine nō ſeruato in aliquo negocio procedatur, & caſu quo inferior ipſe huiuſmodi cauſam decidēdam commiſiſſet ſimpliciter,& de plano, & abſque ſtrepitu, & figura iudicij, talis clauſula nihil operatur; imò habeatur pro non poſita, vndè proceſſus fabricatus in caſu hoc, & ſententia lata non valerent,ſecundum Glo.in Clemen. ſæpè in ver. mandamus de ver. ſignific.& ibi Lanfran. in prin. & Celſus in add. ad eum, & Glo.in c.fin. de hæret.in 6. Ang. in q.miles Aſtenſiſ.Guliel. de Cun. in l. nequicquam §.de plano ff.de offic. proconſ. & ibi Bald. in §.fin.& iſta eſt communis opinio,cui inhærent etiam Iaffredus deciſ.381. inferior à Papa, Fely. in c.mādata de præſumpt.Dec.in c.1.de reſcript. Bar.Franciſ.Are.Alex.Crotus,Ruinus, Ripa,Ioānes Hannibalis,& Iaſ.in vtraque lectura,& cæteri omnes in l.nemo poteſt in princip.ff.de leg. 1. Bellonus conſ.25.in fin. Marſil.in ſing.102. clauſula ſummariè ante fin.Guid.Papæ deciſio. 198. ſed tàm dominus Gubernator,num,1.& Maranta in tract.iudiciorum in 4.par. 9. diſtinct.num. 3.& in 6.par.2.actus prin.nu.326. vbi hoc limitat, & de communi præmiſſa faciunt mētionem Alex.& Iaſ.vbi ſupra. *Cætera.* *Cōis opin.*

2 Et hæc clauſula ſummariè, de plano, & ſine ſtrepitu,& cætera,quid operetur in reſcripto, vide Corne.conſ.243.num.3.4.& 5.vol. 4. Marſil. declarantem in d.ſingu.102. & Octauianum Cacheranum in deciſ. 1. num. 12. cum alijs ſeq. & quid

quid operetur, & per quos concedi poſsit, uide Bar. in extrauagan. ad reprimen. in Gloſſ. in uer. ſummariè, Fely. in c. dilecti 3. oppo. de iudi. & Lāfran. in repet. d. Clemen. ſæpè, per totam, & Celſum cumulatiſsimè in apoſtillis ad eum ibi, & Roma. ſingu. 792. & conſ. 519. in cauſa præpoſitę queſtionis.

3 Et aduerte, quòd quando cauſa uenit decidēda, & cognoſcenda per huiuſmodi clauſulam, ſine ſtrepitu, & cætera. Iudex poteſt uenire ad pignorum captionem abſque aliqua ſententia, ſecundum Iaffredum deciſio. 130. quando cauſa eſt commiſſa.

4 Item quando ageretur in iudicio cū hac clauſula, utique non foret neceſſaria excuſsio, vt uoluerunt Soci. & Iaſ. nu. 205. & ſeq. in l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrimo.

5 Similiterque quando procederetur cum eadem clauſula poſſent produci, recipique teſtes abſque iuramento, etiam diebus feriatis in honorem Dei, ſecundum Bar. in l. filius, nume. 5. ff. de donatio. Barba. in d. c. dilecti, col. 2. Roma. con ſi. 20. nume. 3. & ſeq. Alex. nu. 6. cum aliis ſequentibus, & Dec. cum aliis relatis per eum in l. milites, nu. 20. C. de teſtam. milit. quam opinionem, vt veram, & communem comprobat Fely. in d. c. dilecti nume. 5. & ſequitur, & communem eſſe atteſtatur Celſus in d. Clemen. ſæpè in addi. ad Lanfrau in prin. nume. 3. & Octauianus in d. deciſio. 1. nu. 17. ubi contrariam ſententiam explanat ueriorem eſſe, & in iudicando, & conſulendo eam tutiſsimam arbitror, prout eidem opinioni accedit ultra Rotam Pedemontanam in d. deciſio. 1. nume. 17. Ang. & Bald. col. 2. uerſ. ſecundò ponamus in d. l. milites C. de teſta. milit. & idem Bal. in l. presbyteri col. 1. & fin. uerſ. quæro aliud C. de epiſ. & cleri. & Roma. reuocando iudicium ſuum in melius in d. l. filius, & Fely. etiam in c. cōſtitutus, nu. 16. de reſcrip. ubi affabrè reſpondet argumentis Bartoli, & Sequacium, & refert in eandem opinionem inclinaſſe Auguſti. de Anchona de poteſtate eccleſiaſtica quæſtio. 55. arti. ultimo, & huic opinioni contra Bar. inhæret quoque Natta in d. Clemen. ſępè §. omnia col. 28. uerſi. nonò quæritur, Cotta in memorali in uer. teſti non iurato, Marſili. in ſingu. 214. ad ualiditatem in fin. & Gabriel Saraynæ in add. ad Matthæſilanum in ſing. 38. in fin. ipſius additionis.

6 Et iſtorum opinio comprobatur ratione efficaciſsima, quòd iuramentum, & uotum ſunt de iure diuino, c. & ſi Chriſtus de iureiuran. & notat Specul. in titu. de legato in §. nunc oſtendendum eſt, nu. 24. ubi concludit, quòd iura ipſa naturalia ſunt immutabilia, & indiſpenſabilia.

7 Et quòd iuramentum, & uotum de pari, æqualiterque currant, & procedant, firmant omnes Canoniſtę unanimiter, & præſertim Panor. in c. ſi uerò de iureiur. inquiens ibi, quòd eccleſia facit maiorem vim in iuramento, quàm in voto: quia eſt maius periculum deuitādi, eo quòd crebrius fiat iuramentum, quàm uotum.

¶ Et quòd iuramentum ſit de iure diuino, habetur Geneſ. cap. 31. cùm Laban iurauit Iacob.

8 Et de hoc dubitandum non foret, quòd teſtis iurare teneatur de iure diuino; ſiquidem Iacob, vbi ſupra, uoluit teſtimonium ſoceri ſui Laban confirmatum per iuramentum.

9 Et quòd iuramentum omitti non poſsit, & neceſſarium quippè ſit ad colligendum ueritatem à teſte, & quòd aliter iudex non delato iuramento teſti iudicaret in obſcuris, & de ueritate anceps, & ambiguus remaneret, ſuadetur ex hoc, quòd ſacramentum pro ueritate ipſa accipitur, l. ſed & ſi poſ. ff. de iureiur.

10 Et iudex tenetur omninò inquirere ueritatem, l. is apud C. de eden.

11 Cùm iuramentum debeat eſſe ueritatis indagatio, ſecundum Inno. in d. c. & ſi Chriſtus.

12 Et demonſtratur hoc idem apertius, cùm iurare, ſecundum S. Thom. in ſecūda ſecundę quæſtio. 89. art. 1. eſt aſſumere Deum in teſtem, quod ideò fit, quia in rebus humanis non poſſumus habere certitudinem ab homine, tum quia plurimi in mendacium labuntur, tum etiam quia deficie in cognitione, unde quærimus illam à Deo, qui omnia ſcit, & in quo non poteſt eſſe mendacium, & omnes poteſt punire, qui illum in teſtem falsò aſſumunt. Et dicitur iuramētum, quia quaſi pro iure introductum eſt, vt quod ſub inuocatione diuini teſtimonij dicitur, pro uero habeatur. Vel iurare eſt Deum in teſtem vocare, vt concedit etiā Cardi. in c. 1. §. uos 1. q. de iureiurā. & Bal. in l. ſi quis maior, col. 2. C. de tranſactio. & Auguſti. in quodam ſermone de periuro.

13 Nec non ubi proceditur cum antedicta clauſula, ſola facti ueritate inſpecta, manu militari, regiaque exequi poſſet, ſecundum Grammat. cū coaceruatis per eum in deciſio. 19. nu. 4. & Marantam in d. 4. par. 9. diſtinct. nu. 8.

14 Poſſetque pariter iudex iudicare, ſecundum conſcientiam propriam, & vt Deus, ſecundum Alex. conſ. 6. nu. 2. vol. 3. Corne. cōſ. 5. uol. 2. Are. col. pen. & fin. & Iaſ. nu. 45. in §. bonæfidei inſtit. de actio. & Deci. in c. quoniam contra col. 2. de probatio. Poſſet quoque iudicare in eo, quod petitum non eſſet, ac denique poſſet recedere à regulis, & cenſuris iuris communis, vt tenet, & probat idem Grammati. in deciſio. 15. & in d. deciſio. 19. nu. 5. cum aliis ſeq. Sed ſecundum Rotam Roma. deciſio. 451. & deciſio. 488. in antiquis, vbicunque committitur cauſa, quòd procedatur ſola facti ueritate inſpecta, poſſunt tunc ad arbitrium commiſſarij abbreuiari termini de ſtylo Sacri Palatij introducti, ſed non poſſent totaliter omitti, & hoc idē firmat Roma. conſ. 519. nu. 4.

15 Bene tamen uerum eſt, quòd illa uerba ſola facti veritate inſpecta, aliquid plus operantur, quàm uerba ſummariè, ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſecundum Aret. conſ. 84. col. 2. Roma. in d. conſ. 20. viſo puncto, ſub

ſub num.8.Alex.conſil.6. circa proceſſum col.1. vol.3.Bertran.conſ.197.nemini puto,num.2.vol. 3.Ruin.conſ.12.in quæſtione,nu.1.vol.4. Iacob. de Sancto Georg.in l.certi condictio §.ſi númos, num.5.ff.ſi cert.peta.Dec.in c.quoniam contra, ſub num.5.de probatio. & Octauianum Cacheranum in d.deciſio. 1.num. 20. vbi in medium
Cōis opin. reſerauit iſtam fore magis communem opinionem.

¶ Sed hæc omnia ita enucleata limitãtur vtiliter non procedere per Octauianum in præmemorata deciſio. 1.num. 21. poſt alios congeſtos ibi per eum, vbicunque reſcriptum non ſimpliciter diſponeret procedendum eſſe ſola facti veritate inſpecta, cæterum adderet etiam producendam eſſe petitionem, tunc enim audiendæ forent partes in iuribus ſuis; prout hoc idem diſponitur in Regno per regiam pragmaticam Diſpẽdia litiũ, iubentem procedendum fore ſine figura iudicij, facti veritate inſpecta, dũ tamen pro libello præcedat talis qualis petitio, ex qua reus deliberare valeat, an velit cedere, vel contendere. & tanto magis conſueuit in Regno in cauſis procedi via ordinaria data petitione, ſtabilito termino ad probandum, & ſubſecuta publicatione, & cõcluſione, cùm vltra verba prædicta appoſita in ipſa regia pragmatica, apponuntur in ea etiam hæc alia verba, facti veritate inſpecta; & non adeſt illa dictio, ſola, quę eſt excluſiua, ſecundum Roma. in ſing. 792.

¶ Alios verò, & circiter quindecim effectus dictæ clauſulæ refert, probatq; Maranta in d. 4. par.9.diſt.num.11.cum alijs ſeq. & Abb.nu.6.& ſeq.& alij Canoniſtæ in d.c.dilecti.

SVMMARIVM.

1 *BENEFICIVM primum curatum uacat ipſo facto, ipſoq; iure per adeptionem ſecundi beneficij ſimiliter curati.*

2 *Clericus ob ſimplicem receptionem ſecundi beneficij curati non perdit primum, ſed propter receptionem corporalem, actualem, & realem.*

3 *Beneficium primum curatum vacat per adeptionem ſecundi beneficij curati, ſtante pacifica poſſeſſione ipſius primi beneficij, & non aliter. Et poſſeſſio pacifica quomodo intelligatur reſpectu c.de multa, declaratur.*

4 *Beneficium primum non vacat ob receptionem ſecundi beneficij, vbicunque ſecundum beneficium, eſſet acceptum per clericum calore iracundiæ.*

5 *Beneficium primum non vacaret ipſo iure per adeptionem ſecundi beneficij non curati, & requirentis reſidentiam.*

6 *Clericus ſine conſenſu, licentiaq; ſui ſuperioris non poteſt renunciare beneficio ſibi collato, ad finem accipiendi ſecundum beneficium incompatibile.*

7 *Clericus, qui in primo beneficio erogauit expenſas de proprio patrimonio, non cogitur dimittere illud, dum acciperet ſecundum incompatibile, niſi ſibi prius refarcitis omnibus ipſis expenſis.*

8 *Retentio pro expenſis conceditur in beneficijs.*

9 *Clerici hæres, poſt eius mortem, expenſas, quas clericus erogauit de patrimonio ſuo in beneficio repetere poteſt.*

10 *Clericus per aſſecutionem ſecundi beneficij curati, non amittit alia beneficia ſimplicia, quæ ob hoc non vacant modo aliquo,*

11 *Citari debet poſſeſſor beneficij, quod vacauit ipſo iure per aſſecutionem ſecundi ſimilis beneficij, quando traditur poſſeſſio eius alteri, cui fuit collatum.*

12 *Clericus infra ſpatium ſex menſium à tempore aſſecutionis ſecundi beneficij incompatibilis, tenetur dimittere primum beneficium curatum, et eius poſſeſſionem, aliàs tam primum curatum, quàm cætera omnia beneficia aſſecuta, & obtenta ipſo iure vacant.*

OPINIO XCVII.

1 CLERICVS habens beneficium curatum, recipienſque tunc aliud ſimiliter curatum beneficium, vacat ipſo facto, ipſoq; iure primũ, eoq; priuatur, ac debet per habentem poteſtatem conferendi illud infra ſex menſes conferri, c.de multa de præben. Caſſadorus deciſ.1. ſub num.1. de conſtit. & Staphil.de literis gratiæ, & iuſtitiæ fol. 70.à tergo.

2 Et hoc interpretatur vtiliter procedere, vt ipſe clericus per receptionem ſimplicem ſecundi beneficij curati non perdat primum, ſed per receptionem pacificam, realem, actualem, & corporalem, ſecundum Lauren.de Fano in l.in quorum col. 27. de pig. & Gloſſ. in d. c. de multa in verb.poſt receptionem.

3 Vt ibi etiam Abb. nu. 16. vbi expreſsè etiam voluit, & determinauit, vt vacet primum beneficium ipſum curatum poſt pacificam poſſeſſionem primi, & ſic dicta receptio ſecundi beneficij, vt inducatur vacatio primi beneficij, debet eſſe corporalis, & ſimul pacifica, & eſt textus in extrauag.exacrabilis §.qui verò de præben.& notat Caſſadorus deciſ.1.ſub num.1. & Staphil. de literis gratiæ, & iuſtitiæ fol.71.

¶ Et huic opinioni accedit quoque Caſſadorus deciſ.9.de cauſa poſſ. & proprie. ſub num. 2. vbi hoc ampliat etiam vtiliter procedere, allegando ibi textum, & Glo. in c. ſi tibi conceſſo de præb.in 6.quòd in adeptione ſecũdi beneficij, vt quis ipſo iure incurrat priuationem primi beneficij, neceſſariò quidem requiritur non ſolùm pacifica exercitij curæ animarum poſſeſſio, verùm omnium fructuum, vel maioris partis perceptio, atque actualis poſſeſſio etiam eiuſdem ſecundi beneficij.

4 Sed hoc ita, & taliter declaratum limitatur non habere locum, quando clericus accepiſſet ſecundum beneficium curatum calore iracundiæ, tunc quippè non vacaret aliquo modo primum

ſi in

ſi in continenti ipſum pœniteret, quoniam calor iracundiæ eundem clericum in præſenti caſu excuſaret, ſecundum Doct. omnes in d.c. de multa, & ibi etiam Abb. nu. 13. qui perhibet iſtam eſſe communem opinionem.

Cõis opin.

5 Limitatur ſecundò etiam dictum capitulum de multa, vt non procederet vbicunque clericus ipſe reciperet beneficium non curatum, etiam quòd requireret reſidentiam continuam, tunc enim per adeptionem dicti beneficij non curati, & requirentis reſidentiam, nõ vacaret primum ipſo iure, ſecundum Ioan. Andr. in add. Specu. in titu. de cleri. non reſiden. Innocent. in c. fin. eod. titu. & ita conſuluit Oldra. conſ. 220. & Anchar. conſ. 59 num. 4. & ſeq. vbi in fin. aſſeruit ab hac opinione non eſſe recedendum in actu practico, quam ſequitur quoq; in d c. de multa, num. 2. & 10. vbi meminit iſtorum ſententiam magis veram, ac magis communem fore.

Cõis opin.

6 Claudicat etiam tertiò d.c. de multa, quòd primum beneficium non vacet per adeptionem ſecundi, ſi ſuperior primi beneficij nollet habere ratam collationem ſecundi, ſed repeteret ipſum clericum. Tunc enim, vt clericus non poteſt directè, & expreſsè renunciare beneficio ſuo abſq; ſui ſuperioris licentia, ita nec directè percipiendo ſecundum, c. admonet de renun. Et hinc eſt, quòd requiritur conſenſus cuiuslibet, qui neceſſariò adhibetur, atque exigitur in renunciatione expreſſa, vt Collatoris, & patronorum, teſte Abb. in d.c. de multa col. 4. verſ. additur. Si tamen ſuperior acceptaret iſtius tacitam renunciationẽ, tunc vtiq; ea valeret, & teneret, vt cõcedit Abb. in c. ex ore col. 1. de his, quæ fiunt à maio. par. capitu.

7 Claudicatq; quartò loco prælibatum c. de multa, vt beneficiatus, qui in primo beneficio erogauerit expenſas de proprio patrimonio, nullatenus cogatur dimittere illud, accipiendo ſecundũ incompatibile, niſi ſibi prius refuſis, & reſtitutis omnibus ipſis expenſis, arg. c. quicunq; 12. q. 11.

8 Et ſic ex his colligitur apertiſsimè, retentionem pro expenſis facilè locum obtinere in beneficijs.

9 Et inde eſt, quòd ſi clericus moreretur inteſtatus, poſſet vtique eius hæres repetere expenſas, quas clericus erogauerit de patrimonio ſuo in beneficio. Quodq; facilius procederet, ſi ſpecificè clericus illas repetendas decreuerit, ſecundũ Abb. in d.c. de multa col. 4. verſ. ſecundò fallit.

10 Coharctatur quoq; poſtremò concluſio prædicta habere tantum locum in beneficijs curatis, non autem in ſimplicibus. Et ſic iura præcitata procedunt, atq; extenduntur dumtaxat ad obtenta beneficia curata, & alia expreſſa in d. §. qui verò, & non ad ſimplicia, vt determinauit Rota Roma. atteſtante Caſſadoro in d. deciſ. 1. ſub nu. 1. & ſeq. & Staphileo de litteris gratiæ, & iuſtitiæ fol. 71. verſ. ſecundò debent intelligi in beneficijs incompatibilibus.

11 Vnde ex his omnibus ita diſcuſsis, collige duo in practica neceſſaria. Primum quippè erit, quòd citari deberet poſſeſſor beneficij, quod vacauerit ipſo iure per aſſecutionem ſecundi ſimilis beneficij, quando traderetur poſſeſsio eius alteri, cui fuerit collatum, c. licet el 2. de præb. in 6. & Card. in Clemen. 2. q. 23. de iud.

12 Secundum verò erit, quòd clericus infra ſpatium ſex menſium à tempore aſſecutionis ſecundi beneficij incompatibilis realiter, & cum effectu, & omni fraude remota, tenetur dimittere primum beneficium curatum, & eius poſſeſsionem, alioquin tam ſecundum ipſum beneficium curatum, quàm beneficia omnia, quæ obtinet, ipſo iure vacare cenſentur, vt determinat Sancta Synodus Tridentina in ſeſſ. 24. ſub cap. 17. cùm eccleſiaſticus ordo peruertatur, & in ſeſsio. 7. de decreto de reformatione, ſub cap. 2. nemo quacunque etiam dignitate.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS in ſacris ordinibus conſtitutus ob fornicationem hodie non eſt deponendus, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram opinionem contrariam ſimiliter communem deponi debet.*

2 *Clerici fornicarij ſi moniti à ſuperioribus, à fornicatione, ſeu concubinatu non abſtinerent, tertia parte fructuum beneficiorum, & penſionum ipſo facto eſſent priuati. Et ſi in crimine perſeuerarent, & ſecundæ monitioni non parerent, ſuſpendi deberent ab adminiſtratione beneficiorum; & ſi ità ſuſpenſi non deſiſterent beneficijs, portionibus, officijs, & penſionibus quibuſcunque eccleſiaſticis perpetuò priuentur, & inhabiles, ac indigni quibuſcunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officijs in poſterum reddantur.*

3 *Epiſcopi fornicarij à Synodo prouinciali moniti, vt abſtinerent, à fornicatione, & ob hoc non abſtinerent, & ſe non emendarent ipſo facto, ſunt ſuſpenſi. Et ſi perſeuerarent ab eodem Synodo ad Papam deferendi veniunt.*

4 *Fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale, & contra legem diuinam.*

5 *Hæreticus, eſt aſſerens pertinaciter fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum.*

6 *Hæreticus eſt, putans praua opinione licere furari, & occidere.*

7 *Sacerdos cognoſcens carnaliter filiam ſpiritualem, id eſt quam baptizauit, aut chriſmauit, aut audiuit eius confeſſionem, deponendus eſt.*

8 *Sacerdos cognoſcens filiam ſpiritualem, & ipſa filia ſpiritualis cognita, ob hoc magnum facinus, & ſacrilegium, tenentur facere magnam pænitentiam.*

9 *Filia ſpiritualis circa fornicationem habitam cumca per ſacerdotem, illa dicitur, quæ eſt de parrochia.*

10 *Sacerdos cognoſcens commatrem ſuam deponi debet.*

11 *Fornicatio ſimplex, eſt coitus ſoluti cum ſoluta.*

12 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit cauſam contra clericum fornicarium, & ipſam mulierem fornicariam etiam, non autem iudex ſecularis.*

13 *Iudex ſecularis ratione præuentionis, & ob negligentiam iudicis eccleſiaſtici, poteſt punire mulierem fornicariam, cum qua habuit rem clericus.*

14 *Pœnitentia imponenda per confeſſores hodie presbyteris, ac ſacerdotibus pro fornicatione, eſt arbitraria.*

15 *Pœnitentia imponenda per confeſſores ſacerdotibus, ſeu Epiſcopis cognoſcentibus filias ſpirituales, quas baptizarunt, vel chriſmarunt, vel audiuere confeſſionem, hodie eſt arbitraria.*

16 *Sacerdotes concubinarios adeò eccleſia abhorret, vt prohibeat eos à celebratione miſſæ, & diuinorum officiorum, & fidelibus præcipiat, ne audiant miſſas, vel officia eorum, vel percipiant ſacramenta ab eis, quando eſſent notorij fornicatores.*

17 *Non confiteri melius eſt, quàm hæretico confiteri. Sicut ſanctius eſt mori ſine communione, quàm de manu hæretici communicari.*

18 *Vitium carnis deteſtandum eſt, tanquàm nociuum, eſtò quòd per ipſum ad ignem æternum peruenitur.*

19 *Studia ſcripturarum ama, & vitia carnis non amabis, & continentem fore impoſſibile eſt homini abſq; Dei auxilio, remiſſiuè.*

20 *Tentationes carnis euadere quis debet imitando S. Benedictum, qui in tentationibus proiecerat ſe nudum inter vepres, & vrticas.*

21 *Tentationes luxuriæ euaſit S. Bernardus mittendo ſe in aquas gelidas.*

22 *Tentationes luxuriæ euaſit quidam Heremita varijs opportunis remedijs adhibitis.*

23 *Adulteros, & fornicatores iudicabit Deus; eos deputando ad æterna ſupplicia.*

24 *Tentationes carnis euaſit S. Franciſcus cōmorando inter niues, formandoq; de niue vxorem, & filios.*

25 *Fornicarios, & immundos omnes Deus vilipendit, & contemnit.*

26 *Deus adeò abominari videtur immunditiam carnis, vt ipſos fornicarios non viſitat, punit, & corrigit in præſenti ſęculo, ſed ſeruat puniẽdos in futuro, et in inferno.*

27 *Fornicatio, & omnis immunditia non nominetur in vobis, ideſt quæcunq; alia ſpecies luxuriæ.*

28 *Fornicatores, & luxurioſi ſunt tanquàm porci, vel iumenta putreſcentia in fecibus ſuis.*

29 *Clerici, ſeu ſacerdotis fornicarij exemplum monſtruoſum ponitur hic. recitatum per Beatum Cyrillum.*

30 *Fidem catholicam Vandali impugnando in Africa, illis viriliter reſtiterunt aliqui venerabiles ſenes Epiſcopi, ob quod linguas ab eis penitus abſciderunt, ſed poſtmodum miraculosè ſine lingua pro defenſione fidei diſertè loquebantur, ſicut prius cum lingua. Sed cùm vnus ex eis in luxuriam lapſus fuiſſet, ſtatim priuatus fuit dono miraculi.*

31 *Clericis fornicarijs, & concubinarijs Deus reſeruat inexcogitabilia, & inaudita tormenta in alio ſęculo.*

32 *Epiſcopi fornicarij, ſeu concubinarij reperti, irreuocabili ſententia priuantur dignitate loci, & ordinis.*

33 *Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi concubinarij, & fornicatores ſi coerceri nequirent ab ipſa fornicatione vſq; ad exitum vitæ ſuæ ſub pęnitentię oneribus in monaſterijs deputantur, & relegantur, vt maneant etiam omnino ſubiecti monaſticis diſciplinis.*

34 *Crucis Chriſti laudes, & virtutes explanantur, & exponuntur hic.*

35 *Ieiunium, & oratio ſolent eijcere, & remouere peccata carnalia.*

OPINIO XCVIII.

1 CLERICVS ob fornicationẽ ab eo commiſſam hodie nõ eſt deponendus, ſecundum Glo. in c. Maximianus 8. diſt. & in c. lator 2. q. 7. Card. in Clem. ad noſtram in 2. q. de hæret. Imol. in c. vt clericorum, de vita, & honeſt. cler. col. 2. & in c. Si autem eod. tit. Abb. in c. fin. de purg. vulgar. Ioã. de Anania in c. ſignificauit col. 3. de adulter. Barbat. conſ. 13. in fin. vol. 3. Dec. num. 223. cum alijs ſeq. Abb. Fely. nu. 8. & Beroum, nu. 165. in c. at ſi clerici de iud. Vbi profitentur iſtam eſſe communẽ opinionẽ, & Corſetus in ſingu. ſuo in verb. fornicatio, & Paul. Grillan. in tract. de pęnis omnifariã coitus illiciti q. 6. ſub nu. 1. Sed huic cõmuni contradicit Paul. Eleaza. cũ multis alijs in Clem. 1. de off. ord. aſſerendo, quòd clericus in ſacris ordinibus conſtitutus propter ſimplicẽ fornicationem deponi debeat, & poſsit. Idemq; tenet Ant. de But. in d. c. at ſi, quorum ſententiam recitat eſſe communem Aret. in c. cùm non ab homine col. 10. de Iudicijs, & Dec. in d. c. at ſi clerici. Cæterùm opiniones iſtorum ad optimam conſonantiam, & concordiam reducere nixus eſt Corſetus in allegato ſingu. Quamuis ipſe in iudicando, & conſulendo nunquàm diſcederem à prima ſententia, tanquàm ſacroſancta, quæ corroboratur per Dec. & Beroum latiſsimè in d. c. at ſi clerici. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

2 Et corroboratur quoque hodie per textum expręſſum in Concilio Tridentino ſeſsione 25. capitu. 14. Quàm turpe, vbi ſtatuit Sancta Synodus, quòd ipſi clerici fornicarij ſi à fornicatione, ſeu concubinatu non abſtinuerint, tertia parte fructuum beneficiorum ſuorum, & penſionum ipſo facto ſint priuati; Si verò in eodem crimine perſeuerarent, & ſecundę monitioni adhuc non paruerint, non ſolùm fructus beneficiorum ſuorum, & penſiones eo ipſo amittant, ſed etiam ſuſpendãtur à beneficiorum pręrdictorum adminiſtratione. Et ſi ita ſuſpenſi non deſiſterent ab eadem fornicatione, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & penſionibus quibuſcunq; eccleſiaſticis perpetuo priuentur, & inhabiles, ac indigni quibuſcunq; honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in poſterũ reddãtur.

3 Et ſimiliter Epiſcopi laborantes eodẽ morbo à Synodo prouinciali admoniti, vt abſtinerent ab hoc fornicationis crimine, ſi ſe nõ emendauerint ipſo facto ſint ſuſpenſi, & ſi perſeuerarent ab eodem Synodo ad ſummum Pontificem deferãtur.

4 Benè verum eſt, quòd Eccleſia catholica docet ipſam fornicationem ſimplicem eſſe peccatũ mortale,& contra legem diuinã; & ſic iſta eſt cõmunis omnium Sanctorũ Doctorum opinio ſuper Matth. 15. de corde enim exeũt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes. Simplicẽ fornicationẽ eſſe peccatum mortale, nec vllus vnquã ex his doctoribus, qui ab Eccleſia approbati ſunt, oppoſitum aſſeruit.

Cõis opin.

5 Imò hoc adeò verũ eſt, vt aſſerẽs pertinaciter ipſam ſimplicẽ fornicationẽ non eſſe peccatũ, hęreticus eſſet, vt firmat, et copioſè diſcurrit Frater Alphonſus de Caſtro in tract. aduerſus oẽs hæreſes, libro 4. in c. ſeu uerbo coitus incip. de hac re fuit, verſ. Græci tamẽ, vt Guido illis impingit.

6 Et ſic credens męchari non eſſe delictum, ea praua opinione hæreſim committit. & aduerſus quędã alia faciens, quę Sacris Literis vetãtur ex facti genere nomen contrahat delicti, & męchando męchiæ, & fænerãdo fęnerationis reus fiat, cũ & aliud licere credens vno nomine hęreticus ſit, vt ſi furari, & occidere licere putet, hęreticus erit, c. hęreſis 24. q. 3. cũ vtrunq; faciens fur ſit, toto titu. ff. de furt. & homicida, vt toto tit. ff. & C. đ ſur.

7 Quę quidẽ cõis ita amplexa interpretatᷓ vtiliter, non habere locũ in ſacerdote cognoſcente filiã ſpiritualẽ, id eſt quã baptizauit, aut chriſmauit, aut audiuit eius cõfeſſionẽ, tũc enim deponerẽ abſq; dubio aliquo, ſecundum Abb. in c. fi. de pur. cano. Io. de Ana. in c. cũ dilectis de accu. col. 2. & in d. c. ſignificauit col. pen. Fely. in prin. Dec. nu. 232. & Berous n. 169. in d. c. at ſi clerici, & Io. de Selua. in tract. de benefi. in 3. par. q. 3. in fin. & iſta eſt cõis, & indubitata opinio, quã ſequitᷓ etiã, & declarat eloquẽtiſsimus Frater Ioãnes noſter in ſermonibus quadrageſimalib⁹ in ſermo. 50. de ſacrilegio q. 3. col. 4. uerſ. quintus modus.

Cõis opin.

8 Vbi firmat quoq;, ꝙ ambo iſti ob hoc nephãdiſſimũ ſacrilegiũ magnã pęnitẽtiã facere debent.

Et aduerte, ꝙ filia ſpiritualis circa hoc illa dicitur, quę ſit de eius parochia, vt tenet Abb. in d. c. fi. de pur. cano. Dec. in d. c. at ſi clerici nu. 233. & Ioannes de Selua in loco præcitato.

10 Et eadẽ pęna quoq; puniretᷓ ſacerdos ipſe cognoſcens cõmatrem ſuã, ſecundũ Abb. in d. c. fi. col. pen. & Fely. in d. c. at ſi clerici, col. fi. & ſimiliter aduerte, quòd coitus ſoluti cum ſoluta, dicitur fornicatio.

11 Et ſic fornicatio ſimplex; eſt habitatio carnalis ſoluti cum ſoluta, ſecundum pręcitatos Doct.

12 Et deniq; aduerte, ꝙ quemadmodũ clericus ob huiuſmodi fornicationẽ puniri ſolet à Iudice Eccleſiaſtico, ita & fęmina, quæ concubuit cum ipſo clerico punienda uenit per eundem Iudicẽ Eccleſiaſticum, non autem per ſecularẽ, vt conſuluit Anch. conſ. 195. Magnifice Illuſtris, & Domine mi ſingulariſsime, nu. 3. cum aliis ſeq.

13 Vbi hoc limitauit utiliter nõ procedere, quando iudex ſecularis præueniſſet intromittendo ſe in tali crimine contra eandem mulierem fornicariam, ob negligentiam Iudicis eccleſiaſtici; quia tunc concurrente iſta negligentia, & pręuentione, idem Iudex ſecularis poſſet vti competens cognoſcere, & diffinire dictum negocium.

14 Et aduerte etiam, & nunquam obliuioni tradas, quod diſponitur 82. diſt. Vbi habetur, quòd presbyter, ac ſacerdos pro fornicatione debet pęnitentiam agere decẽ annis, & duobus primis in pane, & aqua, aliis quinque ſequentibus, ter in ebdomada in pane, & aqua, & in reſiduis etiã aliquã pęnitentiã facere, ſecundum formã ibi traditã, & intelligit de fornicatione publica, ſecundũ Hoſt. Hodie verò talis pęnitentia eſt arbitraria.

15 Accedit etiam præmiſsis. quòd ſacerdos, qui cognouit carnaliter filiam ſpiritualẽ, id eſt, quã baptizauit, uel chriſmauit, ſi eſt Epiſcop⁹, uel audiuit eius confeſsionem; ſacerdos debet pęnitentiam agere 13 annis. Epiſcopus 15. & mulier religioni tradenda, c. ſi quis ſacerdos, & c. non debet 31. q. 1. & c. de filia 27. q. 1. Et hoc intelligitur, cùm peccatum eſſet notorium de iure, vel de facto. hodie tamẽ huiuſmodi pęnitẽtia ſimiliter eſt arbitraria. & ex hoc perpenditur quantùm horrebant Sancti Patres hoc ſacrilegium.

16 Et in tantum Eccleſia ſacerdotes concubinarios, vt iumenta inſipiẽtia deſpicit, vt prohibeat eos à celebratione miſſæ, & diuinorũ officiorũ, & fidelibus præcipiat ne audiant miſſas, vel officia eorũ, vel percipiant ſacramenta ab eis, qũ eſſent notorij fornicatores, c. præter hoc, & c. ſeq. diſtin. 32. quod propterea ſtatuit Eccleſia, non quin eorũ ſacramenta ſint vera ſacramẽta in ſe, ſicut cõfecta à bonis, ſed vt videntes ſe vitari, ſaltim uerecundia reſipiſcant.

17 Et hinc eſt, ꝙ melius eſt non confiteri, quàm hęretico confiteri, ſicut ſanctius eſt mori ſine cõmunione, quàm de manu hæretici cõicari. Vndè narrat Grego. de Hermigildo Rege, ꝙ martyrizatus extitit in ſabbato Paſchę, eo quòd de manu Arriani Epiſcopi communicari noluiſſet.

18 Vnde ò clerice intellexiſti quàm deteſtandũ ſit hoc vitiũ carnis, tãquàm nociuum, eſtò quòd per ipſum ad ignem æternum peruenitur.

19 Ama igitur ſtudia ſcripturarũ, & vitia carnis non amabis, vt ſuadet Hierony. de Conſe. diſt. 5. & Io. de Neuiz. in ſua ſylua nuptiali li. 1. nu. 118. vbi etiã, nu. 117. oſtendit, probatq; impoſsibile fore homini abſq; Dei auxilio continentem eſſe.

20 Debet ergò quis in tentationibus luxuriæ poſitus, ita carnem affligere, vt periculum non ſequatur, ſicut egit Sanctus Benedictus, cùm tentatus in ſolitudine reperiebatur, proiecit ſe nudum inter vepres, & vrticas, & dolore corporis abſtulit vulnus mentis.

21 Sic etiã egit Sanctus Bernardus, dum tentatus miſit ſe in aquas gelidas ad reprimẽdum huiuſmodi tentationem.

22 Ita quòd legitur in vitis Patrum de quodam Sancto Heremita, ad quem acceſsit quædam publicã meretrix, quæ ſe iactauerat cum amato-

ribus

ribus ſuis, quòd illum ſanctũ ad opus nephariũ pertraheret, acceſsit ergo ad cellã, ſeu hæremitorium eius quodã ſero, hora tarda, & pulſans cellã eius, ſimulabat ſe errare in deſerto, & viam rectã amiſsiſſe; propter quod rogabat, vt in aliquo angulo hæremitorij ſineret tantùm illa nocte manere, ne foras inuenta deuoraretur à feris ſyluestribus. ille autem videns neceſsitatem extremã, & ſimulationem, prauamque eius intentionem ignorans, (licèt inuitus ob periculum) tamen charitate coactus introduxit, ſeparatim manere faciens. media verò nocte diabolus cepit terribiliter illum patrem vexare tentatione carnis, qui ſibi ipſi loquens, aiebat opera mala in tenebris fiunt, bona autem in luce. accendit ergo lucernam, & cum tentatio creſceret, cepit remedium ad reprimendum excogitare de igne inferni, qui ſecundum ſcripturas paratus eſt luxurioſis, iuxta illud, Fornicatoribus, & homicidis pars illorum in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda, vt Apo. 21. Apoſto. Hebræ. 13.

23 'Quòd fornicatores, & adulteros iudicabit De⁹, ſcilicet eos deputãdo ad ęterna ſupplicia, & Eph. 6. quòd fornicatores, & immundi nõ habent partem in regno Chriſti, & Dei, & cùm non ceſſaret tentatio cępit ſibi ipſi dicere. Incipe nunc experiri pœnam illius ignis æterni, qui longe grauior erit, cuius ſe debitorem conſtituis faciendo ad quod incitaris, poſuitque vnum digitum manus ad ignem lucernæ, & tantùm tenuit, quòd totum combuſsit, tam vehemens erat tentatio carnis, quòd adhuc per hoc nõ ceſſabat, & ipſe appoſuit ſequẽtem digitũ, deinde omnes alios ſucceſsiuè, ſicq; combuſta manu tentatio ceſſauit. Illa autẽ miſera, quæ tẽpus expectabat aptũ ad inuitandũ ad malum, cùm per aliquas rimulas videret, quid iſte agebat, ita ſtupore horruit, vt obijt. mane autem facto, illi laſciui iuuenes, qui ſubmiſerant ipſam peſsimam meretricẽ ad mentionatã cellam, interrogantes ſi præterito ſero fortuitò applicuiſſet illic aliqua mulier, quæ deuia erat. reſpondit Pater, ibi iacet illa peſsima fœmina, nam, & mihi hoc fecit, quod videtis, oſtendens manũ cõbuſtã, & ordinẽ facti, videnteſq; eã mortuã, veniã poſtulabãt de malo, quod tractauerãt, & cõmiſerãt: cõmendando eam ſibi, qui oratione ſuſcitauit eam.

24 Ita ſimiliter egit Sanctus Franciſcus tẽtatus. cùm diſciplina cordæ non ſufficeret ad mortificationem tentationum, nudus ſtetit inter niues formando de niue vxorem, & filios, &c.

25 Ideo nõ mirùm fuit, ſi iſti ſancti homines abominati ſint ſuum contrarium, cùm Deus ſit mundiſsimus, & ex mundiſsima matre natus: conſequens eſt dicere, quòd omnem immunditiam carnis vilipendat, atque omnes fornicarios, & immundos contemnat.

26 Nam in tantùm videtur Deus abominari hoc vitium, quòd non dignetur corrigere delinquentes in præſenti, ſed dimittit eos ſecundum deſideria cordis ſui, vt vadant in adinuentionibus ſuis: & huius ratio eſt, quia tales ſeruat puniendos in futuro ſcilicet, in inferno. Vndè Oſeę 4. loquitur Dominus dicens, nõ viſitabo ſuper filias veſtras, cùm fuerint fornicatę, Non viſitabo (inquam) in præſenti, ſed bene in futuro.

27 Et ideo ſalubriter conſuluit Apoſt. Epheſ. 5. cùm ait, Fornicatio, & omnis immunditia nõ nominetur in vobis, ideſt quæcunq; alia ſpecies luxurię non nominetur in vobis.

28 ❡ Nec quidẽ immeritò, q̃a tales ſunt tãquã porci, vel iumẽta putreſcẽtia in fecibus ſuis. Vndè Gre. lib. 24. mora. c. 8. exponẽs illud Ioelis 1. cõputruerũt iumẽta ĩ ſtercore ſuo, dicit, ꝙ iumẽta ĩ ſtercore ſuo cõputreſcere, eſt carnales hoĩes ĩ fetore luxurię ſuę vitã finire. Ecce quomò abominatio fornicatorũ magna eſt corã Deo, Angelis, & hoĩbus.

29 Vndè refert ad propoſitũ monſtruoſum exemplum Beatus Cyrillus Epiſcopus Hieroſolymitanus in epiſtola ad Auguſtinũ de obitu Beati Hieronymi 206. dicens, ꝙ in Ciuitate Candia cõtingit corpus cuiuſdã ſacerdotis fornicarij intra Eccleſiã honorificè ſepelliri, ſed nocte ſequẽti tãtus ſtrepitus auditus eſt intra eandẽ eccleſiam, quòd omnes inhabitantes ipsã Ciuitatẽ nimio terrore excitati ad eccleſiam concurrerẽt. Stabãt igitur omnes circa Eccleſiã audiẽtes ſtrepitus vehemẽtes, atq; campanarũ ſonitus: facto autẽ diluculo, cuncta quę fuerant in eccleſia, reperta extitere reuoluta, & quaſi vndiq; flãmis igniũ violata. quo quidẽ terrifico ſpectaculo viſo, Epiſcopus illius loci ieiuniũ, & orationẽ impoſuit populo, vt dignaretur Dominus huius prodigij cauſam indicare. nocte tamẽ ſequẽti maior, quã prius ſtrepitus ibi auditus fuit, ſed mane facto omnibus in eccleſia cõgregatis orãdi gratia, glorioſus Hieronymus ſepties ſplẽdidior ſole, illicò in eccleſiã veniẽs, & ad altare gradiẽs, cunctis videntibus, & mirantibus per curriculũ fortè vnius horæ ſub ſilẽtio manẽs, obſtupenti populo intimauit antedictũ ſtrepitũ cõtingiſſe, ꝓpter prędicti ſacerdotis infęliciſsimi cadauer putridũ, indignè ſacris locis ſepultũ: ad terrorẽ concubinariorũ, & luxurioſorũ, mãdans Epiſcopo prædicto, vt huiuſmodi cadauer mirũ poſt generalẽ omniũ reſurrectionẽ tartareis manſionibus deputãdũ, de ſepulchro extrahi faceret, & ſtatim flãmis concremãdũ traderet: alioqnin peſtilẽtia, quę iam Ciuitatem ipſam inuadere cęperat, non ceſſaret. Executum ergo extitit, vt glorioſus Hieronymus iuſſerat, ac ordinauerat, & ſic peſtis ipſa penitus ceſſauit.

30 Item ad propoſitũ legitur in dialogo Gregorij lib. 3. quòd cùm Vandali fidem catholicã impugnarent in Africa, illis viriliter reſtiterunt quidã venerabiles ſenes Epiſcopi: ob quod tandẽ illis (in manibus, & in eorum poteſtatem peruenientibus) linguas ab eis penitus abſciderunt. Mira res (inquit Gregorius) nam poſt talem abſciſsionem ita diſertè loquebantur pro defenſione fidei catholicæ ſine lingua, ſicut prius cum lingua. Verùm cùm vnus ex eis in luxuriam lapſus fuiſ-

ſet,ſtatim priuatus extitit dono miraculi, ſecundum eundem Gregorium ibi.

31 Vnde hæc tam authentica exẽpla meritò terrere miſeros fornicarios, & concubinarios clericos deberent, quibus reſeruat Dominus inaudita,& importabilia,atq; inexcogitabilia tormenta in alio ſęculo, niſi citò pœnitentiam egerint, & à fornicatione ſua ceſſauerint.

32 Imò aduerte etiam,quòd eadem, & maiori pęna plectuntur quoque Epiſcopi,qui ſi detecti fuerint execrabilibus flagitijs cum quibuſlibet fœminis pollui, ac familiari peculiaritate verſari, nouerint ſe inreuocabili ſententia patrum vlciſci,ideſt,& loci,& ordinis dignitate priuari.

33 Diaconi verò,& presbyteri ſi omnino coerceri nequiuerint vſq; ad exitum vitæ ſuæ monaſterijs deputati,diſciplinis monaſticis maneant omninò ſubiecti. Hoc idem ſtatuimus de ſubdiaconis,qui hoc deinceps vulnere fuerint ſauciati,ita vt, vſque ad extremum vitæ ſuæ ſub pœnitentiæ oneribus in monaſterijs religentur, ſecundum Concilium Toletanum octauum canone 4. de caſtitate Epiſcoporum.

34 Iam quidem in ſuperioribus, prout occurrerunt teſtimonijs,& exemplis ab eccleſiaſticis viris ſumptis oſtendimus, & docuimus remedia oportuna,congrua,& tutiſsima ad euitandum,& penitus adnihilandum fornicationem. Reſtat igitur in præſentiarum, vt hoc etiam addendum vtiliter ſit,vt quis tentatus,in virtute crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti omnino confidat, & ſperet ea ſancta, & deuota meditatione liberari à tentationibus ipſis abſq; peccato aliquo. Vndè debet accedere ad glorioſam præſentiam ipſius ſacratiſsimæ Crucis,eamq; adorare,& ſe commendare omnipotenti Deo. Scribit itaq, Origenes in expoſitione Epiſtolę Pauli ad Roma.lib.6. Eſt enim (inquit)tanta uis crucis Chriſti,vt ſi ante oculos ponatur,& in mente fideliter retineatur,ita vt in ipſam mortẽ Chriſti intentis oculis mentis aſpiciat, nulla concupiſcentia, nulla libido,nulla ſuperare poſsit inuidia,ſed continuò ad eius pręſentiam totus ille,quem ſupra enumerauimus, peccati,& carnis fugatur exercitus.

¶ Scribit itaq; Ioãnes Chryſoſtomus Tomo 3. in Omelia de cruce, & latrone: Hodierna(inquit) die noſter Dominus pepẽdit in cruce,& nos,feſtiuitatẽ eius eximiã, nimia lætitia celebremus, vt diſcamus crucẽ totius ſpiritalis gratulationis eſſe ſubſtãtiã. Etenim ante ipſum vocabulũ crucis pœna fuit,ſed nunc ad gloriã nuncupatur. antea condemnationis ferebat horrorẽ,nunc ſalutis indicium eſt, crux enim nobis totius beatitudinis cauſa eſt. hæc nos à cæcitate liberauit erroris,hęc ex tenebris reddidit luci,hęc debellatos quieti ſociauit,hæc alienatos Deo coniunxit,lõgè cõſtitutos proximos præſentauit,hæc peregrinantes ciues oſtendit,hęc diſcordiæ amputatio eſt, hæc pacis firmamentum, hæc bonorũ omnium abundans largitio. Sola enim Chriſti crux eſt, quæ diſſoluit tenebras,& regnũ dęmonum diſsipauit,& omnẽ terrorem malignantiũ abſtulit. Crux ſanctitatẽ prouidit,crux nobis ſol iuſtitiæ facta eſt,vt illuminati miſericordia eius,glorificemus Patrẽ, Filiũ, & Spiritum ſanctum in ſęcula ſęculorum. Amen.

¶ Imò ex eodemet fonte, ſeu ſtipite emanare videtur illud quoq; quod explicat diuinitus Bernardus in ſermone primo feſtiuitatis Sancti Andreę, aſſerens, quod certè crux prætioſa, & crux amari poteſt, & crux habet exaltationẽ; ſi fuerit qui colligat, ſemper lignũ crucis vitã germinat, fructificat incunditatẽ, oleum lętitię ſtillat, balſamũ ſudat ſpiritualiũ chriſmatũ. non eſt ſylueſtris arbor: lignũ vitæ eſt appræhendentibus eã. arbor fructifera, arbor ſalutifera eſt: alioquin quomodo dominicam occuparet terrã? illam dico prætioſiſſimã glebam, cui clauorũ eſt infixa radicibus? ſi non eſſet hæc prętioſior cunctis, fructuoſior vniuerſis, nunquam in illo plantaretur horto, nec illam permitteretur vineam occupare. fœlix anima, quæ in cruce gloriatur, & triumphat.

¶ Necnon pro hac re efficax etiam teſtimoniũ eſt Damaſcenus in vita Sancti Ioſaphat, inquiẽs ibi religiosè,& remiſsè,ſalue crux,clauis paradiſi, infirmorũ baculus,paſtorũ virga,connertẽtiũ manuductio,ꝑficientiũ pfectio,animę ſalus,& corporis,oĩum malorũ auerſio, & oĩum bonorũ datrix.

¶ Acceditq; ſimiliter ad hanc veritatẽ oſtẽdẽdã diuinus vates Sanctus Martialis Apoſt. ita ꝓrumpens, Salue crux armatura inuicta contra ſathanã,galea cuſtodiens caput,lorica protegẽs pectus,clypeus tela maligni repellẽs,gladius iniquitatem,& angelicas inſidias peruerſæ poteſtatis ſibi propinquare nullo modo ſinens. hoc ſolo ſigno cœleſtis victoria data eſt nobis.

¶ Proinde aſſuetus erat Sanctus Antonius proferre, lignum crucis, & fidem ad Dominum, murum eſſe nobis inexpugnabilem.

¶ Eluceſcit aũt veritas hæc ex his,quæ cõmemorat etiã Caſsiod. in expoſitione quarti Pſalmi, ibi ſuauiter intonat. Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui domine, ſicut Imperatoris portat imaginẽ,ita, & fidelibus ſigna cœleſtis Principis imprimũtur, hoc munimine diabolus multiformis expellitur,& fraudulenta machinatione non pręualet ſuperare tentatũ,quem habuit primi hominis ſuaſione captiuũ. Crux eſt enim humiliũ inuicta tuitio,ſuperborũ deiectio,victoria Chriſti,perditio diaboli,infernorũ deſtructio,cęleſtiũ confirmatio,mors infideliũ,iuſtorũ vita. Ecce vera munera,ecce dona pręſentia,quibus medicorum lingua damnatis faucibus inſtruunt.

¶ Et deniq; Chryſoſtomus in Omelia de cruce Dominica,de cruce, ita dulciter inſtillat cœleſtẽ mannã, & tutã ſpẽ, omniũ fideliũ, & terribiliter intonat rigidã depopulationẽ,& ruinã obſtinatorũ peccatorũ,ita aſſeuerãs. Crux ſpes eſt Chriſtianorum, crux reſurrectio mortuorum, crux cæcorum dux, crux deſperatorum uia, crux claudorum baculus, crux conſolatio pauperum, crux refre-

refrenatio diuitum, crux deſtructio ſuperborum, crux male viuentium pœna, crux aduerſus dæmones triumphus, crux deuictio diaboli, crux adoleſcentium pedagogus, crux ſuſtentatio inopum, crux ſpes deſperatorum, crux nauigantium gubernatio, crux periclitantium portus, crux obſeſſorum murus, crux pater orphanorũ, crux defenſor viduarum, crux iudex iniuſtorum, crux iuſtorum conſiliarius, crux tribulatorum requies, crux paruulorum cuſtos, crux virorum caput, crux ſenũ finis, crux lumen in tenebris ſedentium, crux regum magnificẽtia, crux ſcutũ perpetuum, crux inſenſatorum ſapientia, crux libertas ſeruorũ, crux Imperatorum philoſophia, crux lex impiorũ, crux prophetarũ præconizatio, crux annunciatio Apoſtolorum, crux martyrũ gloriatio, crux monachorũ abſtinentia, crux virginũ caſtitas, crux gaudiũ ſacerdotum, crux eccleſiæ fundamentum, crux orbis terræ tutela, crux templorũ deſtructio, crux idolorum repulſio, crux ſcandalum Iudęorum, crux perditio impiorum, crux inualidorum virtus, crux ęgrotantiũ medicus, crux emundatio leproſorum, crux paralitycorum requies, crux exurientiũ panis, crux ſitientiũ fons, crux nudorum protectio. Hæc itaque ſcripſimus duntaxat ob recordationem ſalutiferæ paſsionis dominicę, & vt crucẽ tuam Domine adoremus, & reſurrectionem tuam laudemus, & glorificemus; Siquidem nõ eſt noſtri propoſiti, vt aliquid hic diſcurratur quantę verò vexillum crucis virtutis, quantæ uè laudis ſit, quia me imparem materiæ tantæ perſentio ad intelligendum, & elinguem ad proferendum, ſatius ratus ſum interim meis temperare verbis.

25 Item curatur poſtremo hoc luxurię peccatum per dietam, ideſt per ieiunium, & abſtinentiam. Vnde in quadã collecta quadrageſimali dicitur, quòd ieiunium corporibus, animabusq; curãdis ſalubriter inſtitutum eſt, & iſtud procedit potiſſimè in ipſis peccatis carnalibus, quæ nõ poſſent melius curari, quàm per ieiuniũ, & abſtinẽtiam, cum inuocatione gratiæ Spiritus ſancti. Et ſic intelligi poteſt illud Chriſti verbum Matthæi 17. & Marci 9. hoc genus dęmoniorum, ideſt peccatũ carnis, de quo præcipuè tentant dęmones, nõ eijcitur, niſi in oratione, & ieiunio. Sed nunquid peccatũ quodlibet eijciatur per ſolam cõtritionem? reſpondendum eſt, quòd ſic. Eſt ergo ſenſus eiuſdem Chriſti, quòd peccata carnalia non poſsint melius curari, quàm per ieiunium, & orationem. Et de hoc habetur hiſtoria in legenda Beati Andreæ de quodã homine, qui vocabatur Nicolaus, qui diutino tempore perſeuerauerat in fœda luxuria; pro quo cùm Beatus Andreas ieiunaſſet, atque oraſſet: tandem audiuit vocem de cœlo diuinam, dicentem. Andrea, obtines pro Nicolao. Nihilominus ſicut te ieiunijs pro eo afflixiſti, ita, & ipſe ſe affligat.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS debitor, laborans paupertate conueniri non poteſt, niſi in quantum facere poteſt abſque ceſſione, & deductis neceſſarijs alimentis. Quod procedit etiam in ſimplici clerico, nã appellatione clerici, venit etiam clericus primæ tonſuræ.*

2 *Clericus conuentus pro debito, non habens alia bona, quàm beneficium, non poteſt excommunicari, ſeu carcerari. Sed tenetur Iudex eccleſiaſticus adiudicare creditoribus annuos fructus illius beneficij reſeruatis congruis alimentis ex eis ipſi clerico.*

3 *Clericus tenetur de redditibus ſui beneficij ſatisfacere creditoribus, etiam ſi ſint creditores illius de debito ſuo priuato, nec intuitu Eccleſiæ facto.*

4 *Clerici debita omnia, camera Apoſtolica ſuccedẽs in ſpolijs, ſeu bonis per ipſũ clericũ relictis ſoluere tenetur.*

5 *Clericus coniugatus, non incedens cũ habitu, & tonſura pro debito ciuili põt de perſona arreſtari, & detineri.*

OPINIO XCIX.

1 CLERICVS debitor alienæ pecuniæ inopia, ſeu egeſtate laborans, non poteſt conueniri, niſi in quantum facere poteſt abſque ceſsione, & deductis neceſſarijs alimentis, ne cogatur mendicare in opprobrium clericatus, ſecundum glo. Bar. & alios omnes in l. 1. aliàs in l. miles ff. de re iud. glo. in c. ſtudeat 50. diſtin. quam ſequitur Hoſtien. & Ioã. Andr. in c. Odoardus de ſolutio. Ioan. Staphileus de literis gratiæ, & iuſtitiæ fol. 154. col. 2. Gigas in tract. de penſionibus q. 35. & Cappella Tholoſa. & Aufrerius ibi deciſ. 245. & Fely. in c. cùm ex officij col. 1. de reſcript. & communem eſſe profitetur Dec. in c. repræhenſibilis, num. 28. & ſeq. de appellatio. Iaſ. col. 3. & Ripa num. 7. in d. l. miles, & Ioan. de Neuiza. conſ. 59. nu. 2. Et quamuis de iure contrariam partem veriorem eſſe meminerint Matthesi. notab. 61. nota, quòd clerici non gaudent, & Alber. & Caſtren. in d. l. miles, ob hoc igitur non multum tribuendum eſt opinioni iſtorum, ſed ſequenda eſt ſententia communis præmiſſa in practica, tanquàm magis æqua, & vera, ac melioribus rationibus vallata. *Cõis opin.*

¶ Et hoc quippè procedit, locumq́ue obtinet in ſimplici etiam clerico, vt is quoque conueniri minimè poſsit vltra quàm facere poſsit. Et ſic diſpoſitio d. c. Odoardus locum etiam habet in ſimplici clerico. Siquidem appellatione clerici, venit etiam clericus ipſe primæ tonſuræ, c. cùm contingat de ætat. & qualitat. & Ioan. Neuiza. in d. conſ. 59. num. 5.

2 Verùm reducendo omnia hæc re, & effectu ad practicam. Si clericus ipſe haberet beneficium, & eſſet pro ſolutione debiti conuentus, nec haberet alia bona iudex eccleſiaſticus ad euitandũ

excommunicationem, & carcerationem contra ipſum clericum poſſet, ac teneretur adiudicare creditoribus annuos fructus illius beneficij, reſeruatis congruis alimentis ex eis dicto clerico, argum. text. in c. peruenit de fideiuſſ. & ita practicatur, ſeu hoc obſeruatur in Romana Curia, ſecundum Collectarium in c. Odoardus de ſolut. Aufretium in d. deciſ. Tholoſa. 245. & Rebuffum in auth. habita, priuilegio 212. C. ne filius pro patre, & Guliel. Redoanum in tract. de ſpolijs Eccleſiaſt. q. 3. 5. 1. ſub num. 28. & ſeq. & hoc modo ſeruatum extitit in facti contingentia multis vicibus coram Iudice eccleſiaſtico Ciuitatis noſtræ me patrocinante, & iſta eſt communis opinio, quam ſequitur etiam cum alijs aggregatis per eum, & citat Maranta in tract. de iudiciis in 6. pat. in 3. & vltimo actu prin. nu. 44. fol. paruo 196. & ita etiam extitit iudicatum, votatum, & obſeruatum in Sacro Regio Concilio Neapolitano in facti contingentia, teſte Vrſillo in ſcholijs ad Afflict. in deciſ. 240. ſub num. 26. & ſequen.

Cōis opin.

3 Imò ipſe clericus, ſecundum omnes mentionatos Doct. & Abb. & Card. in c. peruenit de fideiuſſ. per text. ibi, tenetur etiam de redditibus ſui beneficij ſatisfacere creditoribus, etiã ſi ſint creditores illius de debito ſuo etiam priuato, nec intuitu eccleſiæ facto.

4 Imò quoque ſi Camera Apoſtolica ſuccederet in ſpolijs, ſeu bonis per clericum defunctum relictis, deberet, & teneretur illius debita omnia ſoluere; vt firmauit Rota Roma. deciſ. 855. cum camera, in antiquis.

5 Et quamuis clericus carcerari nequeat pro debito pecuniario, vt ſupra oſtendimus, & notat Abb. in d. c. Odoardus; nihilominus hoc non procederet in clerico coniugato, non deferente habitum, & tonſuram, qui pro debito ciuili poſſet perſonaliter detineri, arreſtari, & carcerari, vt doctiſsimè conſuluit Natta conſ. 356. non eſt opus, vt mihi videtur vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS, ſeu beneficiatus de redditibus beneficii poteſt viuere, & conſeruare bona patrimonialia.*

2 *Penſionarij poſſunt viuere de penſionibus Eccleſiaſticis, & retinere propria bona.*

3 *Epiſcopus poteſt licitè viuere de fructibus Epiſcopatus retentis bonis ſuis patrimonialibus.*

4 *Clericus de redditibus beneficij viuere poteſt, reſeruatis ſibi bonis proprijs, dummodo dicat officium debito modo, & ex auaritiæ cupiditate hoc non faciat. Et dummodo fructibus beneficij vtatur, non autem abutatur in detinendo concubinam.*

5 *Clericus illud quod poſſidet poſt adeptum beneficium, in dubio præſumitur eſſe Eccleſiæ.*

6 *Clericus habens patrimonium, officium, vel aliquod exercitium, res acquiſitas per eum poſt beneficium impetratum, præſumitur acquiſiuiſſe ex ſuo patrimonio.*

7 *Clericus habens bona patrimonialia tempore promotionis, & ante, & poſt eius mortem relinquat bona, præſumuntur ea in dubio acquiſita ex bonis proprijs, ſecus ſi hoc dubium ſit: quia tunc in dubio præſumendum eſſet pro eccleſia.*

OPINIO C.

1 CLERICVS habens ſufficiens patrimonium, licitè poteſt viuere de bonis eccleſię, ac de redditibus beneficiorum, atque capere de fructibus, & prouentibus ſuis eccleſiaſticis, quantum ad congruam eius ſuſtentationem, eiusq; familiæ opus eſt, & reſeruare ſuum patrimonium cum omnibus fructibus ſuis hæredibus, ſecũdum Abb. poſt alios relatos per eum in c. poſtulaſti de reſcript. q. 2. & Dec. ibi num. 16. vbi Syluester Aldobrãd. in add. ad ipſum Dec. refert Ferrariæ ita conſuluiſſe; & ſequitur quoque Guliel. Redoan. in tract. de ſpolijs eccleſiaſticis q. 1. ſub nu. 25. fol. paruo 15. Innoc. & alij in c. Epiſcopus de præbend. vbi Dec. nu. 13. meminit iſtam eſſe communem opinionem, Præpoſi. in c. illi autem 12. q. 1. Fely. in c. ex literis col. 2. de conſtit. Soc. conſ. 91. col. 4. vol. 3. Abb. in diſputa. 4 dubio 4. Syluester in ver. clericus il 4. q. 16. & Berous conſ. 7. dubitationibus, ſub num. 1. cum alijs ſeq. vol. 2. vbi docet practicam, quomodo facienda quippè ſit diuiſio inter eccleſiam, & hæredes ipſius clerici lucratorum, & acquiſitorum per eũ ex bonis paternis, & maternis, & proprijs, & ex bonis eccleſiaſticis. Et quomodo etiam in primis, & ante omnia per eoſdem hæredes clerici ſint deducendę de fructibus beneficij recollectis, atque perceptis, expenſę erogatæ pro alimentis, alijsq; neceſſarijs, & Fely. Barbac. col. pen. in d. c. poſtulaſti, licèt ipſi ibi, & male, diſcedant à communi prædicta.

Cōis opin.

2 Imò retenta iſta communi, quam ſequitur, & citat etiam Bertran. conſil. 54. Reuerende pater, ſub num. 2. vol. 8. Paulus Roma. in tract. penſionum eccleſiaſt. c. 7. num. 19. & 20. fol. paruo 22. & Martinus ab Azpilcueta Doctor Nauarrus in tract. de redditibus beneficiorum eccleſiaſt. q. 1. corollario 24. num. 78. fol. 98. vbi mentionatam communem ampliat etiam procedere in penſionarijs penſionum eccleſiaſticarum.

3 Imò amplia ſimiliter, & dic vlterius, quod presbyter propria bona habens in Epiſcopum eligi poteſt, & illa bona licitè retinet; quod Gratianus ex concilio Agatenſi c. 48. comprobat in c. Epiſcopi 12. q. 1. & Panor. in c. 1. de teſta. plures authoritates doctiſsimè congerentes.

4 Sed antedicta communis opinio, quòd clericus poſsit viuere de redditibus beneficij, & conſeruare bona patrimonialia, ita, & taliter amplia

ta,

æ, procedit dummodo ipſe beneficiatus dicat officium debito modo, & ex cupiditate auaritiæ hoc non agat: & dummodo vtatur fructibus beneficij, & non abutatur, putà tenendo concubinam, vt voluit, & probauit Hieronymus de Zannettinis in tract. de foro conſcientię, & contentioſo, num. 33. & ſeq.

5 Et quamuis illud, quod poſsidet prælatus poſt adeptam prælaturam, & clericus poſt beneficij impetrationem, in dubio pręſumatur eſſe Eccleſię, ſecundum Ioan. Andr. in c. 3. de teſtam. quem *Cõis opin.* ſequuntur communiter Doct. vt per Soc. conſ. 91. vol. 3. & iſtam fore communem ſententiã oſtendit Corne. etiam conſ. 88. vol. 2. & conſil. 314. & conſ. 288. vol. 4.

6 Nihilominus ſi verificaretur, & probaretur, quòd clericus ipſe patrimonium haberet, vel aliquod exercitium, vel officium, vel aliquid aliud ex quo illas res acquirere potuiſſet, tunc quippè præſumeretur acquiſiuiſſe ſecundum quod magis *Cõis opin.* veriſimile eſſet, & in hoc communiter concordant omnes Doct. vt per Corne. conſ. 83. vol. 2.

7 Sed vbicunque apparet clericum tẽpore adepti beneficij, & ante habuiſſe patrimoniũ, & ejus hęres poſt mortem ſuam poſsideret bona acquiſita, relictaq; per eundem clericum, tunc vtique in dubio præſumerentur illa acquiſita extitiſſe ex bonis proprijs ipſius clerici, non autem eccleſiæ. Et ſi eccleſia, vel eius ſucceſſor fortè aſſereret cõtrarium, ac illa bona acquiſita fuiſſe ex bonis, redditibusq; eccleſiæ, ſibi incumberet onus probandi; Cęterùm ſi hoc dubium foret an tempore adepti beneficij clericum habuiſſe bona propria, eo quippè caſu in dubio præſumeretur pro eccleſia, niſi hæres probaret contrarium, videlicet, acquiſita per clericum fuiſſe de bonis proprijs, & ex ſua induſtria, & labore: prout ita iſtam diſtinctionem approbauit Ioan. Andr. in c. & vnus de pecul. cleric. & Abb. etiam ibi, vbi facilè deducit *Cõis opin.* iſtam eſſe communem opinionẽ, & Berous quoque in d. conſ. 7. ſub num. 4.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS beneficiatus habẽs adminiſtrationem, de beneficij fructibus, vel alijs rebus ex fructibus eccleſiæ, vel intuitu eccleſię acquiſitis, non poteſt teſtari; cùm in vita vſufructuario, & in morte vſuario comparetur.*

2 *Clericus non prohibetur teſtari de fructibus ſuæ prębendæ.*

3 *Clericus habens ſimpliciter beneficium ſine adminiſtratione, non poteſt teſtari de fructibus beneficij.*

4 *Clericus ex redditibus ſui beneficij. vltra honeſtum victum aliquid ſibi attribuere non poteſt. Et quicquid ſupereſt erogandum inter pauperes venit.*

5 *Clericus emens prædium ſibi, vel ſuis de fructibus eccleſiæ, pertinet ad eccleſiam.*

6 *Clericus ſimpliciter beneficiatus facit fructus ſuos beneficij, & de illis teſtari poteſt.*

7 *Clerici bona tam mobilia, & immobilia ex redditibus eccleſiæ lucrata, quàm etiam nomina debitorum, & actiones competunt ipſi Eccleſiæ.*

8 *Papa poteſt concedere clerico priuilegium teſtandi, & de rebus ex beneficio acquiſitis diſponendi, cùm ad ipſum vniuerſarum eccleſiarum plena diſpoſitio pertineat.*

9 *Papa poteſt concedere facultatem teſtandi clerico de fructibus, & redditibus beneficij, vbicunq; moueretur ex iuſta cauſa.*

10 *Iuſta cauſa eſt in Papa concedente teſtandi facultatem clerico de redditibus beneficij, vbicunq; ipſe clericus ſubuenire vellet pauperibus conſanguineis.*

11 *Conſuetudo poteſt inducere facultatem clericis teſtandi de fructibus beneficiorum, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram opinionem contrariam magis communem, talis conſuetudo non valet.*

12 *Clericus poteſt teſtari in multis caſibus poſitis remiſſiuè.*

OPINIO CI.

1 CLERICVS, ſeu prælatus habens adminiſtrationem de beneficij fructibus, vel alijs rebus ex fructibus eccleſiæ, vel intuitu eccleſiæ acquiſitis, non poteſt teſtãdo diſponere; quia in vita vſufructuario, & in morte vſuario comparatur, ſecundum Glo. in c. præſenti de officio ordina. lib. 6. Bal. conſ. 80. ad euidentiam lib. 5. Cardin. conſ. 110. tria ſunt, & in c. fin. vbi etiam Barbat. de pecu. cler. Fratrẽ Guil. Pepin. in ſermonibus de deſtructione Niniuæ in ſermo. 38. col. 10. fol. par. 313. & alios quãplures citatos per Bellonum conſ. 3. num. 2. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & Beroum etiam cõſ. 7. dubitationibus, ſub nu. 9. vol. 2. vbi eam limitat in quatuor caſibus. *Cõis opin.*

2 Contrariam verò ſententiam videlicet, quòd clericus decedens poſsit tranſmittere ſuæ præbendæ fructus ad hæredes ſuos, tenet cum alijs ſignatis per eum Iulius Clarus in tract. de teſta. §. teſtamẽtum lib. 3. q. 27. verſ. quintò dixi quòd clerici, & eam aſſeuerat eſſe communem Corſet. in ſingu. in verb. clericus, & Couarru. in c. cùm in officijs, num. 6. fol. par. 276. de teſtamen. vbi eam falſam eſſe aſſerit optimis quidem rationibus; & iſtam quæſtionem latiſsimè exagitat ad vtranq; partem Guliel. Redoan. in tract. de ſpolijs eccleſiaſt. in q. 3. §. 1. & ſeq. vbi tandem in §. ſtantibus iſtis repugnantijs, ſub num. 6. videtur reſidere cũ prima opinione negatiua; cum qua tranſeũdum eſt in deciſiuis tanquàm ſacroſancta, & in practica receptiſsima. *Cõis opin.*

Imò

3 Imò nota ſecundum veriorem doctorum opinionem, quòd procedat antedicta communis negatiua, etiam ſi clericus ſimpliciter beneficium ſine adminiſtratione habeat, vt concludit Abb. in repet.c.cùm eſſes col.7 de teſtam. & Gemini. in d.c.præſenti, & nonnulli alij relati per Barbat. in d.c. fin. & rationabilis quippè eſt hæc ſententia, & magis æqua, & fauorabilis, vt oſtendit, eam ſequendo Redoanus in tract. de ſpolijs eccleſiaſt. q. 49. & ſeq.

4 Quoniam clericus ex redditibus ſui beneficij eccleſiaſtici vltra honeſtum victum ſibi quicquã attribuere nõ poteſt, c. Epiſcopus 12.q.1. & quicquid ſupereſt, erogandum eſt in alimoniã pauperum, c. quoniã quicquid 15.q.1.& c.aurũ 12.q.2.

¶ Et hinc eſt, quòd clericus, ſalua conſcientia, de fructibus beneficij prouidere nequit, cùm re ipſa fructus qui ſuperſunt, non ſunt proprij, ſed communes ſibi, & pauperibus, vel eccleſiæ, per notata in c. fin. 16. q. vltima in fin. Et licèt dicatur dominus eorum, tamen hoc intelligitur cum grano ſalis procedere, quo ad fidelem diſpenſationem faciendam ſibi, & ſuis, c. omnino 21. diſt. c. ſtudeat in fin. 50. diſt. & c. non ſatis 86. diſt. Et notat Maria. Soc. conſ. 32. ex his, circa prin. vol. 1. vbi concludit, quòd clericorum de bonis eccleſię illud eſt duntaxat, quod probabili ratione conſumitur, & quatenus neceſsitas vrgeat, vt exprimit Apoſtolus, victu, & tegmento, his contenti ſumus, & Fely. in c. de quarta col. 10. de præſcrip. vbi conſtanter affirmat, quòd ſi clericus diſtribuat fructus beneficij in vſus nepharios teneri abſq; dubio aliquo ad eorum reſtitutionem.

5 Et ſi ex eccleſię fructibus clericus ipſe ſibi, vel ſuis prædium emerit, hoc ad eccleſiam pertinet, & ab illa, vt domina poterit vendicari, ſecũdum Glo. in c. inquirendum de pecu. cleri.

¶ Imò ipſi eccleſię tunc acquiritur dominium abſq; traditione, ita Glo. in c. 1. de pecul. cleri. & eſt textus in l. fin. C. de ſacroſan. eccleſ.

¶ Et quemadmodum clericus emens fundũ de pecunia eccleſiæ, ſi in inſtrumento facit poni nomen alterius, præſumitur facere in fraudem, ſecundum Inno. in c. cùm in officiis in glo. in ver. remanere de teſta. Bal. in l. mancipia C. ſi quis alte. vel ſibi, & Lauren. in l. in quorum col. 5. de pig. ita etiam clericus emens equum de bonis eccleſiæ non eſt dominus equi vllo modo c. res eccleſiæ 14. q. 1. & c. ſacerdos 44. diſt.

6 Sed contrariam partem, quòd clericus ſimpliciter beneficiatus, tam in vita, quàm in morte etiam æquipararetur vſufructuario, & vtroq; tempore faciat fructus ſuos, ſentit glo. & omnes in d. c. præſenti, & iſtam glo. ponit eſſe communem Imol. in c. peruenit ext. de fideiuſſ. & ſequitur, atteſtaturq; Berous in d. conſ. 7. ſub nu. 9. verſ. prætereà, Clarus in d. q. 27. verſ. quartò videndum eſt, & Bellonus in d. conſ. 3. nu. 6. & Boer. conſ. 48. & ita de conſuetudine communiter obſeruari inquit Butrius in d. c. peruenit, Imol. & Calder. in c. fin. de pecul. cler. & Corne. conſ. 314. vol. 3. Sed prima ſententia, quòd clericus ſiue habeat adminiſtrationem, ſiue non, indiſtinctè prohibeatur teſtari, ſiue illi ſuccedat eccleſia, ſiue ſucceſſor, apparet magis communis, vt deducit Redoan. in d. q. 3.5. & in hac materia, ſub nu. 33. cum alijs ſeq. fol. par. 130. Cõis opin.

7 Ampliatur etiam ſecundò præmiſſa communis exte nus procedere, vt non ſolùm bona mobilia, ac immobilia per clericum ex eccleſiæ redditibus percepta, verùm nomina etiam, & actiones competunt ipſi eccleſiæ, ſecundum Abb. & cæteros omnes in c. relatum, il 2. de teſta. vbi Couarruu. num. 1. perhibet iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

8 Sed dicta prima communis negatiua ita enucleata, interpretatur non habere locum, vbicunque clericus impetraret à ſummo Pontifice priuilegium teſtandi, ac de huiuſmodi rebus diſponendi, quod Papa ex cauſa concedere poteſt, cùm ad ipſum vniuerſarum eccleſiarum plena diſpoſitio pertineat, c. licèt de præbend. lib. 6. Clemen. 1. vt lit. pen. vt per. Abb. in d. c. cũ eſſes, Alex. Iaſ. in l. vt militibus C. de teſtam. milit. Alex. cõſ. 15. vol. 2. & Soc. conſ. 13. præſens conſultatio, & eſt communis opinio, vt prędicat Dec. conſ. 147. quæritur de expenſis, & Couarru. in d. c. cùm in officijs nu. 7. idemq; ſecundum Doct. congeſtos per Iaſ. in auth. ingreſsi C. de ſacroſan. eccleſ. & ita obſeruatur in curia, & extra Curiam Romanam teſtante Beroo in d. conſ. 7. ante nu. 10. Cõis opin.

9 Et hoc de plano procedit, quando Papa mouetur ex iuſta cauſa ad concedendum clerico teſtandi facultatem, vt voluit Abb. in d. c. cum eſſes, quem ſequitur Fely. in c. conſtitutus col. antepen. de reſcrip. & Barbac. in d. c. cum in officijs col. 6. de teſta. cum alijs coaceruatis per eum ibi. Et cauſa iſthæc, etiam quòd expreſſa non ſit per Papam in conceſsione licentiæ de teſtando, ſed ſolummodo tacita concurrat iuſta cauſa, operatur ea quidem tunc effectum ſuum, ſicut expreſſa, vt voluit Berous in d conſ. 7. num. 10.

10 Et iuſta cauſa eſſet, ſi clericus ſuis pauperibus conſanguineis ſubuenire vellet; Nam ideo bona eccleſiarum comparata ſunt, vt ex eorum fructibus pauperum inopiæ ſuccurratur; c. videntes 12. q. 1. & faciunt notata per Abb. in c. 1. de cohabitatio. cler. & mulierum.

11 Interpretatur poſtremo mentionata communis non procedere, quando conſuetudo reperiretur in contrarium; quia clerici vigore huiuſmodi conſuetudinis diſponere, ac teſtari ſine licentia poſſunt de fructibus ſuorum beneficiorum, ſecũdum omnes Doct. prçcitatos indifferenter Gemin. & cæteros in d. c. fin. de off. ord. Cald. conſ. 2. col. fin. de pecul, cler. Domin. in c. præſenti col. 4. de offic. ordin. in 6. & Abb. in d. c. cùm in officijs in 2. fallentia, & facit textus in c. cæterùm de donatio. & Ioan. de Imol. in c. fin. de pecul. cler. & iſtam opinionem aſſeuerat eſſe communẽ, vltra mentio- Cõis opin.

mentionatos ſcribentes, Bellonus in d. conſ. 3. nu. 10. & 12. & ſequitur Couarruui. in d. c. cùm in officiis, nu. 9. vbi fatetur opinionem contrariam, videlicet, quòd talis conſuetudo admittenda nõ ſit, fore magis communem ex ſignatis per eum, idemque teſtatur Frater Guil. Pepin. in d. ſermo. 38. col. 11. & ita meminit vidiſſe in Vrbe Roma ſeruari Guil. Redoanus in d. tract. de ſpoliis Eccleſiaſticis quæſtio. 3. §. fin. numero 19. & iſta eſt veritas. Cõis opin.

12 Alias verò multas limitationes, & quidem vtiles, & communes, quòd clericus teſtari poſsit. ponit Clarus in d. quęſt. 27. & Alex. de Neuo cõſi. 13. nu. 1. & ſeq. & Guiliel. Redoan. in d. tract. de ſpoliis Eccleſiaſt. quęſt. 3. §. & in hac materia, & §. ſequenti.

SVMMARIVM.

1 *CLERICI tenentur ad inſtaurationem murorum, portuum, viarum, & pontium Ciuitatis, ac contribuere cum laicis, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communem, non tenentur ad huiuſmodi contributionem.*

2 *Clerici in quibus caſibus teneantur cum laicis contribuere, & in quibus non, ponuntur hic remiſſiuè.*

OPINIO. CII.

1 CLERICI tenẽtur ad inſtructionem murorum, ac portuũ Ciuitatis, & viarum, pontiumque in quibus eſt pietas, & publicà verſatur vtilitas, l. ad inſtructionem C. de ſacroſan eccle. & l. ad portus. C. de operi. publ. Glo. & alij in c. non minus in verb. releuandas, de immunitate Eccleſiæ, Lucas de Penna in l. fin. in fine. C. de exacto. tributo. libr. 10. Ripà in lib. 2. reſponſorum capit. 22. nu. 5. & ſeq. Cyn. Alberi. Bar. Bal. & omnes in d. l. ad inſtructionem, Bellamera conſ. 45. Guid. Papæ q. 78. & Ripa in tract. de peſte. in titu. de remediis ad conſeruandam hubertatem, nu. 233. & ſeq. Vbi narrat iſtã eſſe communem opinionem, approbat viua ratione, & concordat cum opinione contraria, pro ut ita fecit, & concordat quoque Gloſſator in d. q. Guid. Papæ 78. Bertran. etiam conſ. 53. nu. 9. uol. 1. oſtendit opinionem iſtorum eſſe communem, eamque ampliat, ac refert cæteros contrarium aſſeuerantes, & ſequitur quoque Lancello. Corrad. in ſua pract. ſeu tract. de decurio. lib. 1. cap. 9 de prætore §. 1. nu. 27. & ſeq. fol. 16. vbi uocat iſtam magis communem opinionem fore, & obſeruari Mediolani, & Papiæ, & ſequitur etiam, & citat Natta conſ. 280. & de iure communi in fine vol. 2. Cõis opin.

2 Vbi refert duos alios caſus ſatis vtiles, in quibus clerici tenẽtur contribuere cum laicis, & copioſiſsimè citat ſimiliter Ioan. Ant. de Nigris in extrauagan. Clementis Septimi contra clericos non incedentes in habitu, & tonſura, conceſſa, & publicata in Regno, nu. 115. cum aliis ſeq. licèt ibi contrariam ſententiam communem aſſerat, ponatque pro regula cum ampliationibus, & limitationibus. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *CLERICI producti in teſtes corã iudice laico deponentes falſum, nõ poſſunt per iudicem laicum puniri, ac condemnari, nec principaliter, nec incidenter, ſed ſunt remittendi ad eccleſiaſticum, ſecundum communem opinionem, quæ non ſeruatur apud Gallos.*

2 *Clericus in cauſis, quę ſub iureiurando finiendæ ſunt, iurans, & poſtmodum detegatur peieraſſe per biennium à communione pellitur.*

3 *Clericus periurus magis punitur, quàm ſi venit contra fidem, quia priuatur beneficijs.*

OPINIO. CIII.

1 CLERICVS productus in teſtem coram iudice laico, deponens falſum, nõ poteſt per iudicem laicum puniri, ac cõdemnari, nec principaliter, nec incidenter, ſed eſt remittendus ad eccleſiaſticum, ſecundum Hoſtien. Inno. Ioan. And. Ant. Butr. Imo. & Fely. in c. nerum de foro competen. Ioan. de Ana. col. 1. Soci. col. 14. & alios in c. 2. de crimin. falſ. Bar. in l. Diuus col. fi. ff. de falſis, Caſtren. in l. nullum C. de teſti. Iaſ. in l. 1. §. qui mandatum ff. de offi. eius col. pen. & Ange in l. ſi vacantia col. 26. C. de bonis vacan. lib. 10. & omnes in c. at ſi clerici poſt Ioan And. ibi de iudiciis, & iſtorum opinionem ſequitur, declarat, & ſcribit eſſe communem Maranta in tract. iudiciorum in 6. part. 2. partis prin. ſuper 12. actu, nu. 4. & ſeq. Capy. deciſ. 5. nu. 13. & Afflict. deciſ. 230. ubi opinionẽ hanc appellat communem, tuetur, ſequitur, & inquit Dominos de Rota in eam inclinaſſe, licèt caſus iſte ob varietatem ſententiarum, & opinionũ conflictum, nõ fuiſſet deciſus in ſacro Regio Cõcilio. Et in effectu reiectis duabus aliis opinionibus relatis per Afflict. in d. deciſ. 230. ipſe ſequor opinionem Hoſtien. & ſequacium communem, quam magis tutam fatetur Afflict. in d. deciſ. nu. 4. & ibi Vrſillus in add nu. 1. & in practica obſeruari teſtatur Auguſt. in additio. ad Ang. in tract. malefi. in uerſ. falſario, vbi ipſe ſimul cum Angelo concurrũt cum pręmiſſa opinione communi, & Franciſcus Scaglionus in commentariis ſuper pragmaticis Regni in pragmatica, teſtẽ falſum col. 3. in prin. Iulius Clarus in pract. crim. libr. 5. Cõis opin.

q. 38.

q.38.ſ.fin.col.5.'verſ. ſed hic quæro quid ſi clericus deponat falſum teſtimonium cotam iudice laico,& Rolan.à Valle conſ.12. prima etenim eſt dubitatio, nume.48. & ſeq. uol. 2.& ita habui in facto de præſenti menſe Iulij 1573.& obtinui coram D. Triuultio Gualterio Auditore Sereniſsimæ Margaritę ab Auſtria, & eandem veriorem, & communiorem dixit Ioan. Bernar. Diaz. in practi.crim.cano.in c.87.in fi.& Soci.in tract.fallen.in regu. 428.teſtis falſum teſtimonium deponens. Et caue ne te decipiat ſuis ſuaſionibus Barbatius, qui per plura colorata fundamenta nititur contrariam partem ſubſtinere in d.c.verùm, nu.52. vſque ad nu. 62. quia eius rationes parũ, aut nihil obſtant, prout oſtenditur apertiſsimè per Moder.& alios in d. c. at ſi clerici. Bene verũ eſt, quòd eam apud Gallos ſeruari, & paſsim admicti aſſeuerat Guilicl.Benedic. in c. Raynutius de teſta.uerſ.& vxorem nomine Adelaſiam, numero 434.

1 Et iſte clericus in cauſis, quæ ſub iureiurando finiendę ſunt, præbens iuramentum, biennij tempore à communione pellitur, ſi poſt rebus euidẽtibus detegitur peierasse, ſecundum Concilium tertium Aurelianenſe, canone. 5.de clerico conuicto de furto, aut falſitate, & de periurio.

2 Imò clericus periurus magis punitur, quia plus delinquere videtur, ex quo priuatur beneficiis, quàm ſi veniret contra fidem ſuam, quia nõ priuaretur, niſi de conſuetudine fides eſſet idem, quòd iuramentum, c.cùm non ab homine de iudic. Canoniſtæ, & præſertim Abb.& Ant.de But. in c. quærelam de iureiur. & in c. ad aures quod met.cauſa, Hoſtien.in c.quærelam il 2.ne præl.& Capel.Thol.deciſ.17.nu.3.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVM percutiens, ſeu ledens in excommunicationem incidit, etiam nullo interueniente vulnere in percuſsione ipſa, & incidit in c. ſi quis ſuadente diabolo, & tenetur Romam accedere pro impetranda abſolutione à tali excommunicatione.*

2 *Papa non ſolet concedere abſolutionem ab excommunicatione incurſa ob iniectionem manuum in prælatum propter criminis atrocitatem.*

3 *Abſolutio ab excommunicatione denegatur in otto caſibus, qui ponuntur remiſſiuè hic.*

4 *Clericum degradatum percutiens incidit in excommunicationem, & in c. ſi quis ſuadente diabolo.*

5 *Clericum coniugatum verberans, ſeu percutiens, eſt excommunicatus.*

6 *Clericus ſeipſum percutiens, incidit in excommunicationem, & pœnam c. ſi quis ſuadente diabolo.*

7 *Clericum hęreticum percutiens, non incurrit pęnam c. ſi quis ſuadente diabolo, ſecus ſi percuteret excommunicatum.*

8 *Fœminæ percutientes clericos ſunt excommunicatæ, ſicut maſculi; & abſolui non poſſunt tunc, niſi à ſummo Pontifice.*

9 *Clericus alium clericum notoriè percutiens, eſt excommunicatus à iure; & opus non eſt alia declaratione.*

10 *Epiſcopus poteſt abſoluere iniuriantem clericum, ſeu eum ledentem levi iniuria, etiam perſonali, & inferens talem iniuriam, tanquam excommunicatus non tenetur Romam accedere, ſed poteſt abſolui ab ipſo Epiſcopo.*

11 *Clericum percutiens in ludendo, non incurrit excommunicationem ob talem percuſſionem.*

12 *Pater verberans filium clericum non incidit in excommunicationem aliquam.*

OPINIO. CIIII.

1 CLERICVM percutiens, ſeù ledens, incidit in excommunicationem, etiam nullo vulnere interueniẽte in percuſsione hac, inciditque in canonem. Si quis ſuadente diabolo 17.q.4. atq; tenetur accedere Romam pro impetranda abſolutione ab huiuſmodi excommunicatione.

2 Et aliquando in tali caſu per Papam nullatenus conceditur abſolutio. Vndè meminit Paulus de Roma in tract. penſionum eccleſiaſticarum capite. 6.ſub nu 30.ſe uidiſſe tempore Pauli Tertij Pontificis denegatam extitiſſe abſolutionem ob manuum iniectionem in Prælatum propter criminis atrocitatem.

3 Vbi ponit etiam otto alios caſus, in quibus abſolutio ab excommunicatione denegãda veniat.

4 Quod ampliatur in tantùm procedere, quòd percutiens etiam clericum degradatum, ſimiliter incidat in d.c.ſi quis ſuadente, ſecũdum Glo. in c.degradatio in fin.de pęn.lib.6.in c.2.in Glo. fi.44.diſt.in c.accedẽs 50.diſt.& ibi Præpo.Abb. in c.1.qui cleri.vel mona.S.Antoninum Archiepiſc.Floren.in 2.par.ſuæ ſummę tit.25.c. 1. Fely. in c.contingit,il 1.de ſenten. excommun. Marſili. ſingu.179.uiget communiter ſtatutum col. 2. & Dec. in l. in omnibus cauſis id obſeruat, ſub nu. 8.ff.de reg.iur.& ibi Hierony.Cucha.in addi.qui ampliat etiam dictum can.ſi quis ſuadente in alio caſu, & iſtorum opinio communis eſt. Cõis opin.

5 Item ampliatur habere locum etiam in clerico coniugato. Vndè ſi quis eum verberaret, incideret quippè, & abſque dubio aliquo in d. canonem ſi quis ſuadente, c.vnico de clericis coniugatis in 6.

6 Amplificatur quoque eadem regula catenus procedere, quòd ſi clericus ſeipſum percuteret, incideret quippè etiam dubio procul in excommunicationem; ex quo hoc agit irato animo: ſicut ſæpè faciunt illi, qui tedio vitæ, vel alia concupiſcentia ducti ſeipſos interficiunt, ſeu vulnerãt, ſecundum Doct. communiter omnes in d.c.contingit, & facit tex.in c. ſi non licet 23.q.5.& Ioã. And.in c.vnico de vita, & honeſt.cleri.lib.6. vbi Cõis opin.

firmat, clericum ſæuientem in ſeipſum incidere in pœnam d.c.ſi quis ſuadente diabolo.

7 Ampliatur etiam alio modo, quòd clericus hæreticus poſſet ſimiliter percuti ſine pœna d. c. ſi quis ſuadente diabolo, ſecus uerò ſi foret excommunicatus, ita Glo. in c. ſi quis deinceps 17. q. 4. & Card. in Clemen. 2. §. cæterùm de elect.

8 Poſtremò ampliatur ſimiliter concluſio prælibata, quòd fœminæ percutientes clericos, ſunt etiam excommunicatæ, ſicut maſculi, d. c. ſi quis ſuadente diabolo, & ibi Glo. & Doct. omnes. Et vti excommunicatæ mulieres ipſæ abſolui nequeunt, niſi à Papa, c. mulieres de ſent. excom. & Tiraq. in tract. de retract. §. 1. glo. 9. nu. 212.

9 Imò eatenus hoc procedit, quòd clericus alterum clericum percutiens notoriè, & manifeſtiſsimè, & ita quòd factum celari nequeat, eſt excommunicatus à iure, nec eſt opus declaratoria, vt firmat Fely. in c. Rodulphus col. 31. de reſcri. & hoc modo choarctatur deciſio Mart. Quinti in Concilio Baſil. diſponentis ibi, quòd percuſſor clerici neceſſariò per ordinarium prius debeat declarari, atque publicari pro excommunicato, vt ea quippè conſtitutio, ſeu deciſio locum obtinear, vbicunque factum non foret notoriũ, vt explicat, & explanat Ioan. Bapt. Ferret. in conſi. 342. præſupponitur in facto pro notorio, nume. 2. vol. 2.

10 Sed antedicta concluſio ita ampliata non procederet vbicunque eſſet illata leuis iniuria, etiã perſonalis ipſi clerico, quia tunc inferens talem iniuriam leuem, vti excommunicatus non teneretur certè Romam proficiſci, cæterùm poſſet illum Epiſcopus abſoluere, ſecundum Abb. in c. monialibus, & in c. peruenit in fi. de ſenten. excom. per text. ibi, vbi deducit iſtam eſſe communem ſententiam, & ſequitur etiam, & citat Rom. ſingu. 710. incidens in excommunicationem, & Deci. in c. peruenit, nu. 6. cum aliis ſeq. de appellatio. vbi ponit tres vtiliſsimos, & frequentiſsimos caſus, in quibus Epiſcopus clericos percutientes inter ſe abſoluere poſsit, & Nicolaus Pignola etiam in add. Roma. in d. ſing. 710. Et ita obtinuimus, & ſeruari vidimus de præſenti anno 1569. inter duos clericos Aquilanos, qui in eccleſia, dum celebraretur officium percuſſerant ſe inuicem manibus ſolummodò; & tamen ob hoc ab Epiſcopo Reuerendiſsimo noſtro abſoluti extitere ab excommunicatione incurſa per eos. Et licèt eius Vicarius D. Aemilius Guadagnus Aretinus, vir equidem integerrimi iudicij, & ob morum, doctrinæ, iuſtitiæque claritatem nuſquam ſatis commendatus, tunc dubitaſſet de huiuſmodi abſolutione, profitendo propter diſpoſitionẽ d. c. ſi quis ſuadente ipſos clericos ita, & taliter ab epiſcopo abſolutos debere Romam accedere pro impetranda altera abſolutione, ſtante nullitate primæ abſolutionis à dicto Reuerendiſsimo D. Epiſcopo cõceſſæ. Nihilominus recognita mẽtionata cõi opinione ſtatim acquieuit veritati.

Cõis opin.

¶ Imò in aliquibus caſibus percutiens clericum non cenſetur excõmunicatus aliquo modo.

11 Et primus quippè caſus eſt, vbicunque quis ludendo percuteret clericum ipſum, tunc profectò ob talem percuſsionem non incurreret excommunicationem aliquam, c. 1. de ſenten. excommuni. & firmat, & probat Paris de Puteo in tract. de ludo ſub nu. 55. per illum text.

12 Secundus verò caſus eſt, quando pater verberaret filium clericum, eo quippè caſu non incideret in excommunicationem, ſecundum Floria. poſt Tancredum in l. ſed & ſi §. ſi magiſter ff. ad legem Aquil.

¶ Quoniam clerici patriæ poteſtatis vinculis ſoluti non ſunt, c. ſi annum de iudic. in 6. & Rota in deciſ. Bellame. deciſ. 731. nu. 3.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS in bonis patrimonialibus non gaudet priuilegio eccleſiæ, niſi in caſibus à iure expreſsis.*

OPINIO CV.

1 CLERICI pro bonis patrimonialibus ſunt immunes à collectis ordinariis, & extraordinariis, & cõſequẽter non gaudent priuilegio eccleſiæ, niſi in caſib⁹ à iure expreſsis, vt concludunt oẽs Canoniſtæ cõmuniter in c. ſi. de foro compe. Deci. in c. Epiſcopus nu. 19. de præben. & dignita. & in c. cum M, de conſtitu. Illuſtris D. Reſtaurus Caſtaldus præceptor meus in tracta. de Imperatore q. 101. & Balbus in tract. de præſcriptio. par. 5. q. 5. nu. 2. vbi narrat iſtam eſſe communem opinionem, & Ioan. de Amicis conſ. 146. nu. 1. Glo. uerò in d. c. Epiſcopus inclinauit in contrariam partem, & Ripa etiam poſt alios citatos per eum in ſuis ſingularibus reſponſis titu. de legibus, & longa conſuet. c. 2. nu. 7. & Ioan. Bapt. Plotus in conſ. 93. in cauſa quæ vertitur, nume. 5. & ſeq. Tamen quicquid Doct. præmemorati ſuadeant contra communem, ob hoc difficile, imò impoſsibile nempè foret contra eam in actu practico obtinere, & ita conſuluit Ioan. de Amicis in d. conſ. 146. quòd clericus non teneatur ad ſolutionem collectarũ pro rebus patrimonialibus, Natta conſ. 280. de iure communi, ſub nu. 5. vol. 2. Cõſumatiſsimus D. Ioan. Ant. de Nigris ſuper capitulis Regni in c. 98. item ſtatuimus, quòd clerici, nu. 4. vbi ait hoc non habere difficultatem, & vtiliter ampliat, & Rolan. à Valle etiam in conſ. 16. etſi clariſsimi iuris ſit, in fin. uol. 4. & ita obſeruatur in Regno Neapo.

Cõis opin.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *CLERICI à poteſtate ſeculari iure diuino ſunt exempti.*

2 *Clericus tonſuratus, aut in minoribus, ſi non habet beneficium eccleſiaſticum, aut non incedit in habitu, nõ amittit fori priuilegium, etiã quòd ſe immiſceat in delictis enormibus, niſi prius ter monitus fuerit à ſuo prælato, vt reaſſumat habitum. quę monitio, ſeu citatio habet locum in clericis primæ tonſurę non coniugatis, non autem coniugatis.*

3 *Clericus trina citatione perſonali debet citari, aut moneri, vt reaſſumat habitum, non autem per proclama generale.*

4 *Clericus ſimplicis tonſuræ etiam incedens abſque habitu, & tonſura, tam in cauſis ciuilibus, quàm criminalibus conueniri non poteſt coram Imperatore, Rege, Senatu, vel quocunque alio iudice ſeculari.*

5 *Clericum primæ tonſurę percutiens, eſt excommunicatus, quemadmodum ſi percuteret clericum in ſacris conſtitutum ordinibus.*

6 *Clericus primę tonſurę, aut in minoribus ordinibus conſtitutus hodie non gaudet fori priuilegio, niſi ſit beneficiatus, & clericalem habitum, & tonſuram deferat.*

7 *Clerici primæ tonſurę, minorumque ordinum non incedentes in habitu, & tonſura, & alia, iuxta canonicas ſanctiones non obſeruantes, ſunt ſubiecti iudici ſeculari, & ab eo vſque ad vltimum ſupplicium puniri poſſunt, nulla ſuper hoc declaratione requiſita; Quod obſeruatur in omnibus Regni Neapolitani partibus, prę terquam in Ciuitate, & diœceſi Neapolis.*

OPINIO. CVI.

1 CLERICI à poteſtate, & iuriſdictione Principis ſecularis, & omnium, & quorumcunq; laicorũ ante omnem humanam legẽ iure diuino fuerunt, ac ſunt exempti, ſecundum Glo. in c. ſi Imperator 96. diſt. & in c. quanquã de cenſi. in 6. quã ſequuntur Doct. in pręmemoratis locis, Card. in repeti. c. perpẽdimus in 7. oppo. de ſen. excõ. Abb. Fely. & Dec. col. 2. in c. eccleſia Sanctæ Mariæ de cõſtit. Roma. ſing. 419. Rota Roma. deciſio. 840. in antiquis in tit. de cõſuet. Abb. in c. at ſi clerici nu. 23. de iud. Aufreri. in Clemẽ. 1. de off. ord. & Fely. in c. 2. col. 1. de maio. & obed. ubi ſcribit iſtã eſſe communem opinionem, & Curtius quoq; in c. ſi. de conſue. fol. par. 51. & Rebuffus in concor. in rub. de protectione. *Cõis opin.*

2 Et hoc procedit ſimiliter in clericis primę tonſurę, ſeu nõ habentibus beneficia, & immiſcẽtibus ſe in delictis enormibus, qui priuilegiũ fori non amittũt, ex eo ꝙ veſtibus, & tonſura nõ vtãtur, donec ter moniti fuerint à ſuo ꝑlato, ſeu Epiſcopo, vt à ꝑdictis deſiſtant, & habitũ reaſſumãt, vt probatur in c. in audientia de ſent. excõ. & tenet Gloſſ. cõiter approbata in c. ex parte, il 2. de priuile. Panor. in c. tuæ de apoſtat. Henricus in c. cùm non ab homine de iud. Aret. conſ. 163. nu. 16. Fulg. cõſ. 157. Alex. cõſ. 8. uol. 1. col. pen. Dec. in d. c. eccleſia Sanctæ Marię, num. 6. & cõſ. 241. Scripſi, Soci. conſ. 13. nu. 11. 12. & 30. vol. 4. Alciat. in rub. de iud. Grammat. in voto 33. & iſtã opinionem ponunt communem eſſe omnes Docto. mentionati, & cæteri in c. vnico de cleri. coniuga. quam declarant procedere de plano, & abſque dubio aliquo in clericis primæ tonſuræ, qui non forent coniugati, ſed in clericis coniugatis monitio iſta nõ eſt neceſſaria, pro vt omnes Scriben. affirmant in d. c. vnico. *Cõis opin.*

3 Et monitio, ſeu citatio iſta, vt omnes clerici reaſſumant habitum, aliàs priuentur priuilegio clericali, non ſufficit fieri per proclama generale, ſed neceſſariò trina monitione perſonali clericus debet citari, ac moneri, vt probat text. & ibi Cardi. Imol. & omnes in Clemen. 1. de vita. & honeſt. cler. Rubeus conſ. 76. nu. 2. & Marſil. ſingu. 259. generalis.

4 Et quòd iſte clericus ſimplicis tonſuræ conueniri nequeat in ciuilibus cauſis, & criminalibus coram Imperatore, Rege, Senatu, vel quocunque alio iudice ſeculari, etiam ꝙ incedat abſque habitu, & tonſura, non eſt mirum.

5 Quia percutiens clericum huiuſmodi primæ tonſurę, eſt excommunicatus, quemadmodum ſi percuſsiſſet clericum in ſacris ordinibus conſtitutum, vt in c. ſi quis 17. q. 4 Gloſ. in Clemen. 2. in ver. clericos de vita, & honeſt. cleri. & ita tenet Ioan. Lupus in tract. de cenſura eccleſiaſti. q. 2. & 5. & Grammat. deciſio. 10. nu. 1. Afflict. in conſtitu. Neap. lib. 1. rub. 9. & Ioan. de Imol. in c. ex literis, nu. 6. de uita, & honeſt. cler. & opinionem iſtã mentionatam facit eſſe communem Albertus Trotus in tract. de uero, & perfecto cleric. libr. 1. dubio 11. *Cõis opin.*

6 Sed hodie iſti clerici occaſionem, anſamque præbuerunt ſacroſanctiſsimo Concilio Tridentino non leuem de reuocando, ac annullando omnes leges facientes in eorum fauorem; Et ſic concilium ipſum Tridentinum ſub Pio Quarto Pontifice in 23. ſeſsione, c. 6. nullus prima tonſura initiatus, ſtatuit, & ordinauit, quòd clericus primæ tonſuræ, aut in minoribus ordinibus conſtitutus non gaudeat fori priuilegio, niſi beneficium eccleſiaſticum habeat, aut clericalem habitum, & tonſuram deferat. Idcircò ò clerici cauete, ne vobis nimis fręti in antiquis eccleſiæ conſtitutionibus obliuiſcamini dicti Concilij Tridentini, & accidat vobis, vt euenit cuidam clerico Aquilano in minoribus ordinibus conſtituto, qui incedendo abſque habitu, & tonſura fuit captus à Iudice ſeculari cum armis prohibitis, & vigore Cõcilij memorati amiſit forum iudicis eccleſiaſtici.

7 Sed hoc non eſt nouum in Regno, nam ibi extat extrauagans Clementis Septimi ędita per ipſum Clementem ad ſupplicationẽ Caroli Quinti Imperatoris pro reformando clericorum ſtatu, & honeſtate in eodem Regno Syciliæ citra Farum, diſponenſque quòd clerici in minoribus cõſtituti non incedentes in habitu, & tonſura, &

alia

alia iuxta canonicas ſanctiones non obſeruantes
tanquam laici ſint curiæ ſeculari ſubiecti, & à iu
dice ſeculari vſque ad vltimũ ſupplicium puniri
poſsint, nulla alia ſuper hoc declaratione requiſi
ta. Quæ quidẽ extrauagãs obſeruatur pro Euan
gelio in omnibus ipſius Regni partibus, pręter-
quam in Ciuitate, & diœceſi Neapo. cùm obten
tum fuerit ſuperioribus annis à ſua Sanctitate,
quòd Ciuitas, diœceſiſuè Neapolitana, & clerici
primæ tonſuræ, minorumq; ordinũ in ea exiſten
tes non cõpræhenderentur ſub tali extrauagan-
ti, ob quod Magna Curia Vicariæ cõſueuit remit
tere ipſos clericos primæ tonſuræ, & minorũ ordi
num de diœceſi Neapolis ad Vicarium Neapoli
tanum, ſed eadem Magna Curia Vicariæ in reli-
quis partibus Regni obſeruat antedictã extraua
gantem, nec remittit aliquo modo ipſos clericos
primę tonſuræ, & minorum ordinum ad iudices
eccleſiaſticos, vt teſtatur hæc omnia referendo
Albericus Oliua in ritibus archiepiſcopalis Ec-
cleſię Neapolitanę in ritu 37. ſub n. 3. fol. par. 60.

SVMMARIVM.

1 *CLERICORVM appellatione veniunt con-
ſtituti etiam in minoribus ordinibus.*
2 *Clericorum appellatione veniunt canonici, cle-
rici in dignitate conſtituti, & alij prælati in
materia fauorabili, ſecus in odioſa; nam prelati non
ſunt clerici ſimpliciter, ſed ſecundum quid.*
3 *Monachi non veniunt appellatione clericorum in fauo-
rabilibus, ſecus in odioſis.*

OPINIO. CVII.

1 CLERICORVM appellatio-
ne, ueniunt conſtituti etiam in
minoribus ordinibus, ſecundũ
Glo. Abb. & omnes indifferen-
ter in c. non liceat de præb. vbi
Dec. nu. 17. ſequitur opinionẽ
iſtorum, & meminit nullam habere dubitatio-
Cõis opin. nem, & in effectu communis eſt, vt per Scriben.
ibi, eique accedit etiam Rolan. conſ. 16. etſi cla-
riſsimi iuris ſit, nu. 10. & ſeq. vol. 4. Ioan. Lupi in
repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. col. 78. &
Stepha. Aufre. in Cle. 1. not. 1. de offi. ord.
2 Imò appellatione clericorũ veniunt canoni-
ci, & clerici in dignitate conſtituti, & alij prælati
quoque in materia fauorabili, ſecus autem in o-
dioſa; Nam prælati non ſunt clerici ſimpliciter,
ſed ſecũdum quid, vt voluit Abb. in c. bonæ, il 1.
in 1. nota. de poſtu. prçlat. & in rub. de maior. &
obed. Federi. de Senis conſil. 73. factum tale eſt,
Cõis opin. per text. in c. ſtatutum de electio. in 6. & iſtam
opinionem inſinuat communem eſſe Dec. in d.
c. non liceat, nume. 18. & ſeq. & Alciat. in l. 2.
nume. 9. de verbor. obligat. & ſequitur Ruinus
conſil. 18. nume. 17. volu. 2. & Riminal. conſilio
105. nume. 33. & ſeq. poſito inter conſilia crimi.
diuerſorum in primo vol.
3 Sed aduerte, quòd clericorũ appellatione non
veniunt monachi, l. omnes §. præterea C. de epiſ.
& cleri. & Clemen. 1. & ibi Abb. ne cleri. vel mo-
na. & Ioã. Tabien. in ſua ſumma Tabiena in ver.
Clericus, il 1. §. 3 & per Fely. in c. fin. circa princ.
de ſimo.

¶ Et hoc quippè procederet de plano, verum
quę foret in fauorabilibus, ſecus autem in odio-
ſis: quia habent ipſi monachi aliam qualitatem
à clericis ſecularibus arg. cap. ſtatutum de ce-
leb. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *ECCLESIA, clericus, vel monaſteriũ
ſuccedẽs iure inſtitutionis, vel legati lai
co iam conuento coram iudice ſeculari,
litem ipſam inchoatam cum defuncto co
ram illo iudice finire tenetur, ſecundum vnam commu
nem opinionem. Sed ſecundum alteram communem
contrariam, lis cępta cum ipſo laico denuò inchoanda
eſt coram iudice eccleſiaſtico, & non tranſit in cleri-
cum heredem.*
2 *Iudicium cœptum dicitur antę litis conteſtationem.*
3 *Iudicium cœptum dicitur per ſolam citationem, vel
mandatum cum clauſula, ſi ſenſeris te, &c.*
4 *Lis quò ad actorem introducitur literis non expe-
ditis.*
5 *Litem non facit productio mandati.*

OPINIO. CVIII.

1 CLERICVS, eccleſia, ſeu
monaſterium ſuccedens iu-
re inſtitutionis, vel legati lai
co iam conuento coram in-
dice ſeculari, tunc litẽ ipſam
inchoatã cum defuncto co-
ram iudice finire, peragere-
que tenetur, vbi iudicium cęptum eſt, ſecundum
Bal. conſ. 207. vol. 1. Ange. & Caſtren. in l. hæres
abſens ff. de iud. Alex. in addit. Bar. in auth. & cõ
ſequenter, nu. 19. C. de ſenten. Barbac. conſ. 1.
vol. 3. & in c. quia de iud. nume. 45. cum aliis ſeq.
Imol. in l. ſi eum hominem ff. de fideiuſſo. Cagno
lum in l. 2. numero 175. ff. de pact. inter empt.
Et opinio hæc obſeruatur in practica, teſte Boe-
rio deciſio. 69. nume. 32. cum aliis ſeq. Alex. vbi
ſupra, & Guliel. Benedic. in c. Raynutius in ver.
& vxorem nomine Adelaſiam, nu. 124. de teſta-
men. & eſt communis quoque, prout oſtẽdit Ro-
gerius de Mata. in l. 1. nu. 71. ff. de iud. & magis
communem, ac veram eſſe ait Boeri. in memora Cõis
ta deciſio. 69. nu. 32. 34. & ſeq. opin.

¶ In cõtrariã verò partẽ inclinarũt, videlicet,
ꝙ inſtantia cępta cũ defuncto laico non tranſeat
in clericum heredẽ, & conſequenter, quòd lis cę-
pta cum ipſo laico, denuò inchoanda ſit coram

iudice eccleſiaſtico Ioã. And. in reg. qui in ius de reg. iur. lib. 6. Bal. titubanter in c. in præſentia de probat. & in l. 1. C. ſi pend. appel. mors inter. Ange. in l. tam ex cõtractibus ff. de iud. & Ant. Abb. Fely. & Dec. col. fin. in d. c. quia, & Iacobinus de Sancto Georg. & idẽ Dec. in prin. in d. l. hæres ab ſens, vbi perhibent ita in actu practico obſerua-
Cõis opin. ri. Et iſta eſt cõis opinio, vt prædicat expreſsè Maranta, & quidẽ ex ſemetipſo, ſuoq; capite in trac. iudiciorũ in 5. par. nu. 13. & ita parũ cautè, imò laxatis cenſuris, habeniſque iuris ſuperiori anno per iudicẽ ſecularem noſtrũ Aquilanũ in cauſa non leuis momenti, iudicari uidimus. Tamen reiecta opinione iſtorũ tanquam iniqua, & plebi ſuadenda, imò in nube fundata, teſte Boeri. in d. deciſi. 69. nu. 39. mihi ſemper placuit prima ſententia, quã in iudicando, conſulendoq; ſequerer intrepidè, vti ueriorem, equiorem, ſuſtentabiliorem, & communiorem, cui profectò acquieſcunt etiam Iaſ. in authen. quas actiones, nume. 39. C. de ſacroſan. eccle. Roma. in l. ſi conſtante §. fina. & ibi Paul. Caſtren. ſub nume. 5. ff. ſolu. matr. vbi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem, & æquiorem eam appellat Annibal Cauenſis in ritu 235. & veriorẽ vocat eã, ſequẽdo, & tuẽdo Couarru. in ſua pract. c. 8. nu. 2. & ſeq. Et ita in facti cõtingentia iudicatũ religioſè quippè extitit de p̃ſenti anno 1579. in Regia Aprutina Audientia in cauſa inibi vertente, & trutinata, atq; diſcuſſa hinc inde per Aduocatos ſagaciſsimos, expertiſsimos, & intelligentiſsimos, & ſic iſta victoria, & ſnĩa in p̃ſenti negocio obtempta extitit nõ abſq; maximo certamine. Nã vbi cęptũ eſt iudiciũ ibi finiri debet, l. vbi cęptũ, & ibi Doct. ff. de iud. & Bertach. in ſuo repertorio. in ver. Iudiciũ, vbi hoc ponit pro regula. eſto, ꝙ alterius cõditio, qui iudiciũ inchoauerat, fieri non deberet deterior ex perſona hæredis, l. 1. §. ex his ff. de ver. obl.

2 Et dr̃ cęptũ iudiciũ ipſum ante litis conteſta. Guid. Papæ deciſ. 421. & Fely. in c. ſuper quęſtionũ col. 11. de offi. deleg.

3 Quinimò etiã per ſolam citationem, vel mandatum cum clauſula, ſi te ſenſeris, &c. Caſſa. conſi. 45. nume. 27.

4 Imò lis quò ad actorem introducitur etiam literis non expeditis, ita Gom. in regu. 70. & Peregr. deciſ. 90.

5 Sed aduerte, quòd ſola productio mandati non faceret, ſeu induceret litem modò aliquo, ſecundum Aut. Auguſt. deciſio. 3. & 117. & Pereg. deciſio. 88.

SVMMARIVM.

1 *CLERICI non reſidentes in eccleſiis, in quibus habent beneficia eccleſiaſtica, tenentur ad dicendum horas canonicas, aliàs reſtituere debent fructus beneficÿ, quos perceperunt eo tempore, quo à dicendis ipſis horis canonicis ceſſauerint.*

2 *Clericus beneficiatus, vel in ſacris ordinibus conſtitutus, tenetur dicere ſeptem horas canonicas. Sed clerici carentes beneficio, ac non conſtituti in ſacris ordinibus, non tenentur ad dicendum ipſas horas, ſed officiũ Beatæ Mariæ, vel ſeptenam.*

3 *Penſionarius, licèt percipiat penſionem, non tenetur dicere officium.*

4 *Horę canonicę, quę ſunt matutinale officium, 1. 3. 6. 9. veſpere, & completorium ſunt de iure diuino, & fuerunt ab Apoſtolis obſeruatę, & ab Eccleſia pręceptę, vt omni die dicantur à miniſtris beneficiatis, vel in ſacris ordinibus conſtitutis ad laudandum Deum, et gratias agendum de beneficiis.*

5 *Officium Sanctę Crucis dicentibus Ioan. XXII. dedit 40. dies indulgentiarum.*

6 *Horæ canonicæ ſunt inuentæ in reuerentiam ſeptem actuum, qui fuerunt in illis horis in corpore Domini Noſtri Ieſu Chriſti.*

7 *Papa non poteſt diſpenſare, vt clericus non teneatur ad officium, quamuis poſſit diſpenſare ſuper tempore cõmutationis ipſius officÿ.*

8 *Religioſi profeſſi, & cõuerſi, etiam religionis approbatę per eccleſiam, tenẽtur ad dicendum horas canonicas, ac etiã ad officium Diuæ Virginis, & defunctorũ, pſalmorum, letaniarum, & nocturnorum, ſecũdum quòd in eorum ſtatutis cauetur.*

9 *Clericus in peccato mortali officium dicens in eccleſia, facit fructus ſuos: quia orationes communes, vt officia, miſſæ, vigilię, & ſimilia, quę facit malus miniſter proſunt viuis, & defunctis.*

10 *Suffragia facta pro mortuis diuiduntur ſub quatuor differentÿs, & generibus hominum, id eſt bonorum, & meliorum, Iuſtorum, & peccatorum occultorum, & manifeſtorum, & omnes hi ſuffragÿs ſuis diuerſimodè proficiunt.*

11 *Opera mortua proficiunt ob bona temporalia.*

12 *Opera ſatisfactoria mortua ſunt, cùm homo permanens in peccato mortali poſſit ſatisfacere pro ſe ipſo, licèt nõ ſint meritoria ad vitam ęternam.*

OPINIO. CIX.

1 CLERICI non reſidẽtes in eccleſiis in quibus habent, ſeu obtinẽt beneficia eccleſiaſtica, tenẽt omnino ad dicendũ p̃tiuatim præces horarias à Romano Pontifice, Eccleſia, priuatiſuè inſtitutas, alioquin ipſi clerici reſtituere tenentur fructus bñficij, quos perceperint eo tẽpore, quo à dicẽdis p̃cibus canonicis ceſſauerũt, ſecũdũ Cald. in c. 1. de celeb. miſ. Dom. in c. fi. de præſcri. in 6. in 1. not. quorũ opinionẽ veriorẽ eſſe ſcribit Dec. in c. cũ oẽs in 2. lect. nu. 15. & ſeq. de cõſti. & Andrian. in 4. ſnĩarũ in tract. de reſtitu. in q. An clericus teneatur reſtituere vltra victũ de redditibus beneficij, & Ripa in l. fin. q. 65. C. de reuocan. donatio. & eandem ſententiam arbitratur tutiorẽ Glo.

Glo.in pragma. ſanctione,Qualiter horæ canonicæ ſint dicendæ col.2.

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt, videlicet, quòd antedicti clerici non teneantur aliquo pacto ad reſtitutionẽ fructuũ Abb.& Cardi.in d.c.1.de celebra. miſſa. Præpoſi. in ſumma 44.diſt.Sylneſtri.in ver. Clericus 4.q.23.& Fely. in c.poſtulaſti,nu.7.de reſcript. poſt alios, quorũ opinionem communem eſſe fatentur Moder. ibi.Et magis cõmunem ait,eam amplectendo cũ magna catherua Doctorum relatæ per eũ,Benedictus Canophylus in compendio tractatus, qualiter iudicandum ſit in foro ſori,& in foro poli, tomo 4.de religioſis, tit.de uita, & honeſtate clericorũ,fol.par.5.Sed tñ priorẽ ſententiã, tanquam veriorẽ cõprobauit Synodus Lateranẽ. ſub Iulio Secundo,ſeſsione 9.prout de hoc decreto mẽtionẽ faciũt Diaz.in pract.crim.canonica c.49.Martinus Azpilcueta in c.qñ de conſecra. diſt. 1. nu. 31.Et hoc idẽ confirmatũ extitit expreſsiſsimẽ etiã per Piũ V.in ſuo motu ꝓprio, vbi ſimiliter noua ſanctione tradidit contra clericos ꝑtermittentes horas canonicas, & earũ recitationẽ congruis tẽporibns,pęnã, & normã quantitatis fructuũ amiſorũ,quorũ ratæ rõ ſit habẽda, & iſtam opinionẽ contra cõem tanquã tutiorẽ, & veriorem,(vt ſupra docuimus) ſequendã fore duxim⁹. Et hoc triplici rõne.Primò quidẽ rõne dati; nam poſſeſsiones,redditus, & oblationes ideo dantur eccleſiis,vt offerantur præces,ſuffragia,& ſacrificia ad Dñm pro illis,q talia dederũt. Secũdò rõne ſacrilegij;nã tales ſunt ſacrilegi, & defraudãt totã eccleſiã, quã ſuis ꝑcibns, & officiis inuare debent, & illis prodeſſe pro poſſe ſuo. Vnde Alexander Papa,& recitatur.1.q.1.in c.ipſi,Ipſi(inquit)ſacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt,quia ſuis præcibus ea delent,atq; conſumunt, qui quantò digniores fuerint,tanto ſacilius in neceſsitatibus, pro quibus clamant,exaudiuntur.Tertiò rõne odij,quia prouocant iram Dei cõtra populũ;nã,vt dicit Greg. in ſuo Paſtorali c. 10. & ſimiliter recitat̃ in decr. diſt. 49.c. 1. cũ is, qui diſplicet ad intercedendũ mittitur, irati animus ad deteriora prouocat̃.

Cõis opin.

2 Et iſtã cõem ita approbatã limitat Paulus de Roma in tract.penſio.eccleſiaſt.capite 7.in quęſitu inci.Poſtquã viſum eſt de beneficio, ſub nu. 8.fol.26.habere locum in clerico habẽte beneficiũ,vel cõſtituto in ſacris ordinibus,nõ autem in alijs clericis non beneficiatis,nec in ſacris conſtitutis ordinibus, qui non obligarentur ad dicendum ſeptẽ horas canonicas, ſed ad officiũ beatæ Mariæ,uel ad ſeptenã. Et ibidẽ etiã, nu.5.& ſeq. concludit, quòd iſtæ horæ canonicę dici debeant à clericis de iure diuino. Et ponit itidem qualiter officium dici debeat, & qui excuſentur propter occupationes ab officio ipſo dicendo.

3 Limitat etiam ſecundo loco antedictã cõem Hieronymus Paulus,Doctor ille antiquus,practicus Hyſpanus in libello, qui vulgo appellat̃ Practica Cancellariæ fol.51.non ꝓcedere in penſionario,qui licèt percipiat penſionem,non tenetur dicere officiũ;& ſequit̃ Caccialupus in tracta. de penſio.q.fi.Iacob.de Ferra.in trac. de horis canonicis,& Pet.And.Gãmar.in tract.de off.lega. vbi aſsignat rõnẽ,& Hiero.Gigas in tract.de pẽſio.q. 30.nu.1.& ſeq.vbi diſtinguit. Sed Pius V.in præallegato motu ꝓprio determinauit contrariũ, ꝙ quicunq; penſionẽ,fructns,aut alias res eccleſiaſticas,vt clericus percipit, eũ modo prædicto ad dicendũ officiũ paruũ B. Mariæ Virginis fore obligatũ, aliàs amiſsioni fructuum eſſe obnoxium.

4 Septẽ autẽ horæ canonicę(quę ſunt matutinale officiũ, 1.3.6.9.veſpere,& cõpletoriũ) diuinitus inſpiratæ, ſecundũ illud Pſal.ſepties in die laudẽ dixi tibi,fuerunt ab Apoſtolis obſeruatæ.Vndè Act.3. dr̃ Pet.& Io.aſcẽderũt in templũ ad horã orationis nonã.& ab eccleſia fuerũt præceptę, vt omni die dicant̃ à miniſtris exiſtentibus in ſacris ordinibus ad laudandum Deum, & gratias agendum de beneficiis: inter quæ maximum eſt beneficium creationis,& redemptionis.

5 Quorũ primũ ſeptẽ diebns cõpletum fuiſſe dicitur. Secundũ vero beneficiũ ſeptẽ quodammodo horis peractum eſt, vt habetur in officio Sanctę Crucis,quod dicentibus Ioã. XXII. dedit 40. dies indulgentiarum, vt teſtatur Sanctus Antoninus in 3.par.ſuæ ſummæ titu.13.cap.4.

6 Et innentæ ſunt horæ canonicæ in renerentiã ſeptem actuũ,qui fuerũt illis horis in corpore D. Noſtri Ieſu Chriſti,Primò, quia matutino fuit captus, in tertia crucifixus, in ſexta tenebræ factæ ſunt,in nona emiſit ſpiritũ,in veſperis fuit repoſitus in monumẽto,in cõpletorio ſuerunt deputati cuſtodes,in prima hora reſurrexit à mortuis,vt plenè per Io.And.in c.1.de celeb. miſſ. & Ioã. de Imol.in Cle.1.eo.tit.& præceptum harum horarum habetur in c.dolentes de celeb. miſſ.

7 Nec Papa,ſecundũ Abb.in d.c.1.de celeb. miſſarũ,põt diſpenſare,vt clericus nõ teneat̃ ad officiũ;licèt poſsit diſpenſare ſuper tẽpore,& cõmutatiõe officij, q a de iure diuino eſt ipſum officiũ, ſecus in diſtinctiõe,& mutatiõe,q a eſt de iure poſitiuo.Tenent̃ pariter ad eas bñficiati,etiã nõ exiſtentes in ſacris,vt habetur in c. clericus 90.diſt.

8 Tenentur etiã religioſi profeſsi, ac etiã cõnerſi religionis approbatę per Eccleſiã, eò ꝙ ſint inſtituti non ſolũ ad orandũ pro ſe particulariter, ſed etiã pro uniuerſali vtilitate fideliũ: & eò etiã ꝙ ſint totaliter applicati ad cultũ Dei: ideo dicũtur habere bñficium interprętatiuè, ſ. viuẽdi de eleemoſynis,vel redditibus monaſterij,vel collectis,quæ eis conceduntur ab Eccleſia ratione applicationis prędictæ.

¶ Tenentur,& prædicti ad officium Diuæ Virginis,& defunctorum,pſalmorum,letaniarum,& nocturnorum, ſecundũ ꝙ in eorũ ſtatutis cauet̃, in his enim vnaquęq; ꝓuincia, & religio abũdat ſuo ſenſu:& hęc obligatio ꝓcedit ex gñrali cõſuetudine Eccleſię, vel religiõis,cuius officiũ dicũt.

9 Sed bene verum eſt, quòd clericus faciens officium in eccleſia, ſed in mortali peccato, tūc quippè, & verè faceret fructus ſuos, quia orationes cōmunes (vt officia, miſſæ, vigiliæ, & ſimilia, quæ facit malus miniſter) proſunt viuis, & defunctis, prout hæc pro mâgna parte extracta ſunt ex ſumma Antonini illius ſanctiſsimi in 2. part. titu. 11. cap. 3.

10 Vnde ad maiorem intelligentiam præmiſſorum, quatuor differentias hominū, qui pro mortuis ſuffragia mentionata agunt, reperire contingit. Prima igitur differentia eſt bonorum, & meliorum. Secunda eſt iuſtorū, & peccatorum. Tertia eſt peccatorum occultorū, & manifeſtorū: & omnes hi ſuffragiis ſuis diuerſimodè proficiunt, vel proficere poſſunt illis, qui in purgatorio reperiuntur. Prima inquā differentia eſt bonorum, & meliorū. Itaque cæteris paribus quantò, iſta ſuffragia fiant à meliori, tantò vtique meliora ſunt, & quantò perſona intercedens gratioſior eſt, tantò præces eius intentius exaudiuntur. Secunda eſt peccatorum, & iuſtorum. Hac ergo differētia conſiderata, concludendum eſt, quòd magis proficiunt ſuffragia hominis iuſti, quàm criminoſi, & peccatoris; quia eius opera mortua eſſe dicuntur, & præces amici exaudibiliores ſunt, quàm inimici. Et hinc Gregorius ait, ſi is, qui diſplicet ad intercedendum mittitur, animus irati ad deteriora prouocatur. Tertia differentia eſt peccatorum occultorum: Vnde talis homo ſuffragia, & cætera eius bona non ſunt vtilia ad gloriam ſempiternam, eo quòd mortua ſunt.

11 Tamen, ſecundum Franciſcum de Mayronis, *Cōis opin.* dupliciter defunctis ꝓdeſſe poſſent. Primò, quia opera mortua, ſecundum omnes Theologos cōmuniter, proficiunt ad temporalia bona: ſed huiuſmodi bona ſunt, quæ acquiruntur per talia ſuffragia, cùm purgatorij pęna temporalis ſit.

12 Secūdò, quia opera mortua ſatisfactoria ſunt, cùm homo exiſtens in mortali culpa poſsit ſatiſfacere pro ſe ipſo: licèt non ſint meritoria ad æternam vitā, ita dicit Scotus in 4. diſt. 15. q. 1. Quarta differentia eſt, peccatorū manifeſtorū. Cæterùm, ſecundū Bonauen. in 4. diſt. diſtinguendum eſt circa omnia genera pręmiſſa ſuffragiorū: quia ſuffragia facta, aut ſunt opera ſacramentalia, vt celebratio miſſæ; & tunc, quia opera Dei ſunt ratione contenti, proſunt; ſiue à bonis, ſiue à malis fiāt. Aut ſunt alia opera, & hoc dupliciter, aut enim purè à malis, vtputà aliquis malus orat, ieiunat, vel aliter ſeſe affligit pro aliquo alio: & tunc nō credit, ꝙ ualeant pro defunctis; aut fiūt à malis ad imperium alicuius iuſti, vt ipſius defuncti, vel eius amici de re, quę illius eſt in eleemoſyna, vel ad cōſortium alterius, vt quādo duo pſalterium legunt, vnus exiſtens in charitate, alterq; non, vel in aliis operibus, vt qñ datur eleemoſyna iuſto, vt pro defuncto oret: & tunc valeret rōne charitatis boni hominis coniuncti, licèt altera pars eſſet in crimine etiā manifeſto. Aliter etiam dici poſſet, quòd hæc ſuffragia, & ſimilia bona per miniſtrum malum, & publicum peccatorem, pro cauſa defunctorum ſimpliciter valere poſſent. Primò ex virtute coniuncta. Secundò ex virtute eccleſiaſtica. Tertiò ex virtute aliena. Primò enim valere poſſunt ex uirtute coniuncta: licèt quidem ſi fiāt ex proprio peccatorum motu talia bona non valeant, tamen ex cōſequenti, & per accidens in quantum per eleemoſynam mali hominis ſerui Dei excitati orant, pro defunctis valere poſſunt. Secundò ex virtute eccleſiaſtica: nam ſi talia bona fiant per hominem malum, vt miniſtrum publicum Dei, vel totius Eccleſiæ: vt ſacerdos, qui celebrat miſſam, vel exequia mortuorum in templo Dei, & tunc, quia ille intelligitur facere cuius fit vice, ita patet per Dyoniſium in 3. cap. cœleſtis hierarchiæ. Inde eſt, quòd talis ſacerdos hæreticus, ſecundum formam eccleſiæ conſecrans, ſecundum Auguſtini ſententiā conſecrat: & hoc ſacramentum in fide totius eccleſię perficitur, & non in fide vnius ſingularis perſonę, c. quid faciet 32. q. 4. Tertiò valere poſſent ex virtute aliena, nam ſi fierent per hominem malū, vt miniſtrum priuatū; ſcilicet, priuatę perſonę de mādato illius, ſcilicet, exiſtentis in charitate, ſiue ſit defunctus, ſiue viuus, tunc talia proſunt; quemadmodū ſeruus exiſtens in graui peccato, quodcunq; miſericordiæ opus facit ex præcepto magiſtri, vel Domini charitatem habentis, meritorium eſt: Magis tamen prodeſſet ſi miniſtri forent etiam in charitate, quia tunc opera illa meliora eſſent ex vtraq; parte, vt voluerunt Tho. & Pet. in 4. diſt. 45. Quis ergò tam impius, tam inhumanus, atq; crudelis erit, qui pro fidelibus defunctis, pro amicis, & domeſticis, pro filiis, & parentibus, pro fratribus, & ſororibus, pro cōiuge, vel vxore, atq; pro conſanguineis, & aliis quibuſlibet ſibi charis non communicabit iuxta debitū, ſeu poſſe ſuffragia prædicta? Cùm Apoſtolus. 1. Thimo. 5. dicat, ſi qs ſuorū, & maxime domeſticorū curam non egit, ſeu non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior, à qua quidem infidelitate liberet nos Rex, & Dominus viuorū, & mortuorum Chriſtus Ieſus.

SVMMARIVM.

1 *CLERICVS nō poteſt torqueri, niſi ſit infamis, & de crimine diffamatus, etiā ſi extēt indicia.*

2 *Clericus torqueri nequit, etiam quòd contra eum agatur ciuiliter, niſi ſit infamis, et de crimine diffamatus.*

3 *Tortura clerici, vbicunque de iure inferri poteſt, non debet ita eſſe ſæua, ſicut laicorum.*

OPINIO. CX.

1 CLERICI non poſſunt torqueri ſtantibus indiciis, niſi ſint infames, & de crimine diffamati, ſecundum Antonium, & alios in capitulo primo. de depoſit. & Bartol. in lege ex libero ff. de quęſtio. Iaſo. in lege magiſtratibus, de iu-

de iuriſdictio.omniũ ind.Marſil.ſingu.55.aduertas ad vnum, vbi refert ita obtinuiſſe in practica in Ciuitate Cumarum,Curti.in tracta. nobilita. fol. 15. qui dicit etiam, quòd ſi contra clericum ipſum eſſent mille indicia, torqueri non poſſet, niſi foret de crimine diffamatus,Fely.in c.de hoc de ſimoni. Moder. Hyſpani latiſsimè in deciſio. criminali in Glo.tortura,& Dec. in c.at ſi clerici nu.9. de iud. vbi ſcribit vltra mentionatos Scriben.iſtam eſſe communem opinionem, & ſequitur quoque cum magna catherua Doctorum relata per eum,Pet.Duen.in regu.190.nu.3.

Cõis opin.

2 Et hoc ampliatur ſimiliter procedere,ſi ciuiliter contra ipſum clericum ageretur,vt notat Panor. & Philip. Francus in c. dilectis de appellat. dummodo ſit de crimine diffamatus, & infamis, vt per Corne.& Barbac.in d.c.1.de depoſi.vbi aſſerunt iſtam eſſe communẽ opinionem, & Diaz. in practi. crim. canonica in uerſ. tortura c. 117. vbi materiam iſtam vſque ad nauſeam, & ſaturitatem explicat.

Cõis opin.

3 Et dato,quòd clerici ipſi torqueri poſsint concurrentibus præmiſsis, ob hoc itaque tortura eorum non deberet ita eſſe ſæua, quemadmodũ laicorum, ſecundum communem opinionem omnium Doct.quam citat Abb.in regu.cum in contemplatione,& Diaz.in loco præcitato.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *CLERICI in minoribus ordinibus conſtituti, ſunt capaces ſententię degradationis, & poſſunt degradari, ſecundum communẽ opinionem; licèt iſta actualis degradatio in minoribus ordinibus inſignitis, moribus recepta non ſit.*

2 *Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus, eſt ſine gradu, ideſt ſacro.*

3 *Clericus conſtitutus in minoribus ordinibus, lato ſumpto vocabulo, dicitur eſſe in ordinibus ſacris.*

OPINIO. CXI.

1 CLERICI in minoribus ordinibus cõſtituti, ſunt capaces ſententiæ degradationis; & conſequẽter degradari poſſunt, c. 2. de pęn.in 6.& ibi Doct.cõmuniter, Anto. in c. at ſi clerici de iudic.Barba.in c.cùm non ab homine col.2.eod. titu. & Diaz. in practi. crimin.canonica, c. 132. poſt princ.

Cõis opin.

2 Nec refragatur text.in c.clericus,il 2. de vita, & honeſta. clerico. dicens clericos in minoribus conſtitutos ordinibus, eſſe ſine gradu; quoniam intelligitur abſque gradu ſacro, ſecundum Gloſ. receptam communiter ab omnibus ibi,quam ſequitur quoque Corſet. in ſingu. in uerſ. accuſatio. Sed huiuſmodi actualis degradatio inſignitis minoribus ordinibus (ueritatem profitendo) minimè moribus recepta eſt, vt per Canoniſtas in d.c.clericus.

Cõis opin.

3 Bene tamen verum eſt,quòd clericus in minoribus ordinibus conſtitutus,lato ſumpto uocabulo,dicitur eſſe in gradu ſacro,ideſt in ordinibus ſacris,ſecundum Glo.32.diſt.in ſumma, & Grammat.in voto 33.nu.3.

SVMMARIVM.

1 *LAICVS, qui poſt delictum commiſſum religionem ingreſſus eſt, vel factus eſt clericus in fraudem, puta quia iam erat inquiſitio contra eum formata, non euitabit ob hoc forum ſeculare.*

2 *Fraus prę ſumeretur in aſſumente habitum clericalem, vel in ingrediente religionem poſt delictum commiſſum, vbicunque reperiretur infamatus, accuſatus, aut denunciatus ante ordinem ſuſceptum.*

3 *Votum emittens bona fide ante perpetratum delictum intrandi religionem, vel aſſumendi habitum clericalem, ſi poſt delictum votum perfeciſſet; & ſic religionem ingreſſus eſſet, euitabit iudicium ſeculare.*

4 *Iuramentum probat votum; & ſic iuramento probantur ea quæ conſiſtunt in conſcientia alicuius.*

5 *Pinarij laudes, & ſubtilitates.*

6 *Laicus committens delictum, & poſt modum efficiens ſe clericum abſque fraude, & dolo, puniri poteſt ſolummodo in foro eccleſiaſtico.*

OPINIO. CXII.

1 ORDO eccleſiaſticus poſt delictum commiſſum à laico aſſumptus fraude, & dolo, vt Forũ iudicijs declinet, non liberat eum à iudicis ſecularis iuriſdictiõe, vt tenet, & probat Oldr. cõſi.4.Bar.in l.1. col. 2.ff.de pęnis,Ioan.And.& Alij in c.1.de oblig.ad ratiocinia, quorum ſententia cõmunis eſt, vt apparet ex citatis per Aufre.in Clemen. 1. de officio ordi.reg.1.fallen.11.Marſil. ſing. 534. & Lãber.in c.1. de hæret. in 6.q. 13. & Marquardũ de Suſannis in tract.de iudæis,& infideli.in 3.par.c. 5.nu.3.Io.Ant.de Nigris in extrauag.Clementis Septimi conceſſa in Regno contra clericos nõ incedentes in habitu,& tonſura circa fi.ſub nu.29. fol.28. Cottã in memorali in ver. laicus,qui poſt delictũ cõmiſſum in prin.& per Petrũ, à Plaza in epito.delictorũ cauſarũ criminaliũ lib.1.cap.35. ſub nu.1.& Boſsiũ in practi.cri.in tit.de pęnis nume.38. Et ſic per huiuſmodi fori mutationẽ non impedit ſecularis iudex eũ punire. Sed Bellamera in c.,pposuiſti q.2.de for. cõp. aſſeruit contrarium, quòd abſque ulla fraudis diſtinctione non poſsit crimen hoc à ſeculari puniri. Tamen in practica nunquam diſcederem à communi prædicta

cleri cv.

Cõis opin.

dicta, tanquam ſacroſancta, & in iure ueriſsima.

2 Et fraus in caſu iſto præſumeretur, ſi quis poſt delictum, & ante ordinem ſuſceptum fuiſſet accuſatus, ſeu denunciatus, vel infamatus, ſecundũ Dyn. in l. Vlpianus ff. de excuſat. tuto. & Doct. in in locis mentionatis, & præſertim Petrum à Plaza in d. epito. delictorum cauſarum criminalium lib. 1. c. 35. ſub nu. 1. vbi meminit iſtam ſententiam communem fore. *Cõis opin.*

3 Sed hoc limitatur non procedere, vbicunque quis feciſſet votũ clericatus, vel introeundi religionem ante patratum delictum, tunc enim nullo modo poſſet à Iudice laico puniri, cùm votum hoc delicti commiſsi tẽpus præceſſerit, vt concludit Iaſ. in l. cùm quędam puella, nu. 11. ff. de iuriſdict. omniũ iudicũ, Io. Ant. de Nigris in loco ſuperius citato, ſub nu. 29 poſt mediũ ſol. 28. Thom. Ferra. caut. 23. & Cępolla caut. 9. ſi quis cõmiſit, Cotta in d. memorali in verbo laicus, qui poſt delictum commiſſum, poſt principium, Gerardus ſingu. 51. Marſil. ſingu. 534. Io. de Arnono. ſingu. 29. volo tibi, & Marcus Anto. Blancus in practi. crim. in caut. 2. nu. 3. circa fin. qui referunt ita tenere Bal. in l. 1. C. an ſeruus ex ſuo facto, aſſerunt que hoc eſſe valde notabile pro euadendo aliquem à mortis pęna.

4 Et præſertim, quia ſtaretur iuramento ſuo, ſecundum mentionatos Doct.

¶ Et tanto magis, cùm non tantùm in præſenti caſu, ſed etiam in omnibus aliis caſibus iuramento aſſerentis ſtandum foret in his quę depẽdent ab animo ſuo, & conſiſtunt in propria eius conſcientia; vt firmat Alciat. in tract. de præſumptio. in regula 3. præſumpr. 16. nu. 1. & Nicolaus Arelatanus ibi, cum cæteris quamplurimis Doctoribus, & exemplis relatis per eum in add. & Roma. conſ. 398. vt clarior, nu. 5. & ibi Horat. Mãdoſius in add. in litera E, vbi adducit alios ferè innumeros eiuſdem ſententię, & refert exempla, & planum facit iſtam eſſe regulam, quã limitat Bertachinus, ſeu apoſtilla, ibi, in ſuo repertorio, in verbo iuramentum veritatis ſuccedit loco iuramenti de calumnia, in quatuor caſibus, Paul. de Lya. in Clemen. conſtitutionem de electio. Abb. in c. quoſdam extra de pręſump. Domin. de Sancto Gemi. in c. eos de tempo. ord. in 6. Iaſ. in §. ſed iſtę inſtitu. de actionib. in glo. magna, verſ. in primis ergo limitat, Marſil. ſing. 655. memorię, & Fely. in c. ſignifica. de homi. & in c. cognoſcentes col. pen. uerſ. fallit tertiò de conſtitutio.

¶ Caſſaneus tamen in conſuetu. Burgund. rubr. 1. §. 5. teſtatum reliquit ſe non credere, quòd opinio iſta cõis in actu practico admittenda ſit; & eandem ſententiam reprobat quoque Claudius Seyſel. in d. l. 1. C. an ſeruus ex facto ſuo.

¶ Verùm opinio Bald. Iaſ. & ſequaciũ eſt magis communis, atteſtante Petro à Plaza in d. epito. delictorum cauſarum criminalium lib. 1. cap. 35. nume. 3. & 5. & eam ſequuntur omnes criminaliſtę uariis in locis & Io. an. de Ana. in c. ad falſariorum colum. fin. extra de crim. falſ. & in practica ſeruari dicit Gerard. in d. ſingu. 51. ſed Illuſtris D. Iulius Clarus, quem ego hũc locum comperi citaſſe in practi. crim. lib. 5. §. fina. q. 98. uerſic. ſed quid, ait nimis audax librum ſuum hoc non dicere, tamen decipitur, quia de practica Gerardus expręſsè teſtatur, vt meminit etiam M. Anto. Bardus in tract. de tempore vtili, & continuo cap. vndecimo, nume. 13. & Iaſ. in d. l. cum quædam puella, ſub nume. 11. Et caſus iſte euenit in facto hodie in Ciuitate noſtra, diſcutiturq; coram Iudice ſeculari, & adhuc indeciſus pendet. Sed parùm poſt præſentis opuſculi impræſſionem relata cauſa Reuerendi Marini Pandulphi clerici Aquilani, diſcuſſaque in contradictorio cum Iudice Aquilano coram Illuſtriſsimo Gubernatore prouinciali, ſuiſque Auditoribus, mediante meo patrocinio, ob memoratam doctrinam Bald. & communem reportauit ſententiam antedictus Marinus in ſui fauorem, & conſequenter obtinuit remiſſoriam ad iudicem eccleſiaſticum, qui commiſerat homicidium, & ob id formata aduerſus eum inquiſitione, & poſito in carceribus, ac illis fractis per eum, fugam arripuerat, & aſſumpto habitu clericali poſt hęc, atque accedente cum eo vigore prædicti homicidij inquiſitionis, & fugæ, iterum in eoſdem carceres reductus, & detruſus extitit: tamen allegato voto ante homicidium emiſſo de aſſumendo habitum clericalem, ac probato mediante iuramẽto dicti Marini, fuit remiſſus ad iudicem eccleſiaſticum ordinarium.

5 Sed Illuſtris D. Pinarius Hyſpanus tunc Auditor Regiæ Aprutinæ audientię, & Iudex in præſenti cauſa, & nunc meritiſsimus conſiliarius Sacri Regij Concilij Neapol. vnicum noſtri Regni lumen, fundamentaliter penetrando hanc materiam aſſerebat, quòd ex quo Thom. Ferra. & Iaſ. & alij mentionati Docto. fundant limitationem hanc ex dictis Bal. in d. l. 1. & dicunt, quòd ſi fecerit votũ quis ſimpliciter ante cõmiſſum delictũ, nec aliquid dicunt an fuerit adimpletũ ante capturã, cùm Bal. in d. l. 1. expræſsè ſupponat, ꝙ iã fuerit adimpletũ. Ipſe tñ D. Pinarius ſubtiliter, & nouiter vltra alios diſtinguebat, ꝙ ſi ſtatim poſt cõmiſſum delictũ fuerit quis captus, adeo ꝙ non potuerit adimplere votũ, & tunc procederet opinio Iaſ. & ſequaciũ: ſi autẽ poſtquã cõmiſſum delictũ potuerit votũ adimplere, & nõ adimpleuit, non ꝓcedat cautela Iaſ. & ſequaciũ, cũ hoc videatur fieri in fraudẽ, argumẽto eorũ, quę dicunt per Bar. & alios in d. l. cũ quædã puella, & facit tex. in l. 1. ff. de pęnis. Tñ recognita veritate, ꝙ fraus ex variis rõnibus ꝓſumi nõ poterat, nec debebat, lucidis, & clariſsimis verbis, atq; grauiſsimis, ꝓtulit antedictã ſnĩam Tho. Ferra. Iaſ. & aliorũ indiſtinctè procedere, prout ita, vt ſupra veritatem ante oculos habendo iudicauit. ¶ Sed iſthæc cõmunis opinio ita in practica recepta, limitatur ſignãter, & utiliter nõ procedere, vbicunque

Reus

Reus efficeretur poſt crimen perpetratum per eum de fratribus tertij ordinis, tunc enim non obſtante huiuſmodi habitu aſſumpto religionis ter tij ordinis,& voto ante crimẽ cõmiſſum emiſſo, minimè euitaret forum iudicis ſecularis, cęterùm ab eo tanquam competente puniri poſset, vt firmauere Federic. de Senis conſ. 97. num. 4. Cõis opin. Card.& alij Canoniſtæ communiter in c.perpendimus de ſenten. excommunica. Iaſ. in d. l. cùm quædam puella, num. 13. Marſil. in d. ſingu. 534. ante fin. & Petrus à Plaza in d. Epito. cauſarum criminalium lib. 1. cap. 25. ſub nu. 6. Et ita in facti contingentia iudicatũ vidimus de anno 1571. in Regia Aprutina Audientia à qua extiterat captus Iacobittus de Vulpe de Ciuitate Sancti Angeli in eccleſia Sancti Andreæ Fratrum Minorum, inibi militans,& exiſtens cum habitu tertij ordinis, qui ante ingreſſum religionis perpetrauerat infinita ferè facinoroſa crimina,& allegato voto per eum emiſſo ante delicta ipſa commiſſa, & probato etiã ad effectum euitandi,& declinandi forũ ſecularẽ. Tamen referente pręclariſsimo, & vndiq; integerrimo D. Alfonſio de Hoyo Hyſpano, tunc Auditore,& pręſentis cauſæ commiſſario, & in præſentiarum Auditore Sereniſsimæ Margaritæ Auſtriæ Caroli Quinti Imperatoris Filiæ, extitit ſententiatum, & iudicatum per memoratam Regiam Audientiam, cauſam pręd ictã in eadem remanendam, cognoſcendam,& terminandam fore, non obſtante voto emiſſo ante delicta à qua quidem ſententia, mediante appellatione fuit habitus recurſus ad magnam Curiam Vicariæ, vbi ſeruatis de iure ſeruandis confirmationem meruit,& habito denique recurſu ad Sacrum Regium Concilium, & relata eadem cauſa,& diſcuſſa ibi, prælibata ſententia iterum approbata extitit; taliter, quòd exiſtente commiſſario vt ſupra ipſo D. Alfonſio, tormentatus fuit antedictus Iacobittus. Et ideò meritò Doct. omnes, qui ſub profundiſsima, & caſtigatiſsima diſciplina, eiuſdem D. Alfonſij militarunt, & militant, & quotidie patrocinantur fœlices, beatiq; tanquam ab oraculo Apollinis pendentes ſemper iure omnes arbitrati ſunt.

6 Limitatur etiam ſecundò antedicta communis in principio poſita nõ procedere regulariter, tunc enim remota fraude, & dolo committentis delictum, licèt poſtmodũ efficiatur clericus puniri nõ poſſet, niſi in foro eccleſiaſtico,& voluerunt Riccar. Dyn. & alij in d. l. Vlpianus, Bar. in d. l. 1. ff. de pœnis, Oldra. in d. conſ. 4. Ioan. Andr. & alij in d. c. 1. de oblig. ad ratio. Alex. in l. nemo poteſt col. pen.& ſeq. ff. de leg. 1.& Alberi. de Roſa. de ſtatutis in 3. par. q. 41. ſubijcio etiam talem quæſtionem col. pen. vbi deducit iſtam eſſe communem Cõis opni. opinionem,& magis communem ait Ioan. Ant. de Nigris in d. extrauag. ſub num. 28. fol. 28. Petrus à Plaza in d. epito. delictorum cauſarum criminalium lib. 1. cap. 35. num. 1. & Ioan. Baptiſt. Ferret. conſil. 366. fuit formata inquiſitio, num. 16. vol. 2. & ita bis concluſum exsitiſſe in caſu occurrenti, aiunt Ioan. Andr. Card. & Anchar. in d. c. 1. de oblig. ad ratio.

SVMMARIVM.

1 *COMPARATIO literarum, vnà cum litera ad quam fit comparatio, facit ſemiplenam probationem, ſecundum communẽ opinionem, licèt contrarium communiter obſeruetur, quòd dicta comparatio faciat plenam probationem.*

2 *Iudex ex æquitate compellit debitorem ad reſpondendum, vtrum ſcriptura priuata ſit ipſius debitoris, & ad ſcribendum propria manu, vt ex ea ſcriptura fiat comparatio.*

3 *Comparatio literarum facit plenam probationem, vbicunque comparatio eſſet talis, quæ oſtenderet ſcripturam ſimul cum ſcriptura ad quam fiat comparatio per omnia ſimilem.*

4 *Comparatio literarum ad hoc vt faciat plenam fidem, duo neceſſariò debent interuenire. Primò quòd ſcriptura ipſa priuata ex qua comparatio fieret, deberet habere ſubſcriptionem trium teſtium. Et ſecundò, quòd deueniri non poſſet ad ipſam comparationem, niſi in ſubſidium. Et ſic petens comparationem fieri, teneretur iurare ſe non habere aliam probationem.*

5 *Scriptura priuata recognita mediante iuramento per teſtes in ea ſubſcriptos deponentes eos interfuiſſe, & & vidiſſe debitorem illam ſua manu ſcribere, plenè probat.*

6 *Comparatio literarum ſola ſine teſtibus ſubſcriptis non probat, nec vllam fidem facit.*

7 *Scriptura priuata habens ſubſcriptionẽ teſtium, & Partium, vel debitoris ſaltẽ, & teſtes ſubſcriptiones ſuas recognoſcendo facit plenam fidem ſine aliqua alia literarum comparatione.*

8 *Scriptura priuata ſcripta manu Tertij probat, ſi ſubſcripta extet tribus teſtibus, qui fuerint præſentes quando ea ſcripta extiterit, & quòd teſtes recognoſcant eorũ ſubſcriptiones mediantibus eorum iuratis depoſitionibus, & quòd ſit ſubſcripta manibus Partium, vel ſaltim debitoris, & quòd coadiuuetur comparatione literarum.*

9 *Scriptura priuata nullam habet authoritatem, niſi illã confiteatur aduerſarius, vel niſi per collationem alterius ſcripturæ, & ſubſcriptionis eiuſdem aduerſarij, & teſtium, qui ſubſcripſerint, probetur.*

10 *Scriptura priuata ſcripta à Tertio nunquam probat abſque vtriuſque Partis ſubſcriptione, etiam ſi probata ſit concludenter per teſtes ſubſcriptos, vel deſcriptos.*

11 *Scriptura priuata requirit ſubſcriptionem teſtium, & comparationem literarum, & ſic vnum ex ipſis requiſitis non ſufficit.*

12 *Citatio Partis requiritur in comparatione literarum facienda, aliàs redditur nulla comparatio.*

13 *Scriptura priuata, vt valeat debet continere diem, conſulem, & locum.*

14 *Scriptura priuata, carens loco in quo ſcripta ſit, nulla redditur; etiam ſi illa ſcriptura probata, recognitaque*

quæ ſit per teſtes in ea idem deſcriptos.

15 *Scriptura priuata non continens cauſam expræſſam, qua adductæ ſint Partes ad celebrandum talem ſcripturam, tanquam defectiua nihil probat, & habetur pro non facta: Et cauſa ipſa debet eſſe apta, potens, & cohærens. Et non ſufficit, quòd in ipſa ſcriptura ſint expræſſæ rationes, niſi adſit cauſa expreſſa.*

16 *Scriptura priuata ſcripta per tertiam perſonam exigit, vt ea lecta, & publicata ſit partibus præſentibus, & acceptantibus, aliter non probat.*

17 *Conſenſus importatur ſolummodo per verbū conſentio.*

18 *Conſenſus adhiberi debet nedum ſpecialiter, ſed nominatim; quia plus eſt conſentire in indiuiduo, quàm ſpecialiter.*

19 *Conſenſus dicitur expreſſè præſtitus, quando exprimitur verbis, putà ſi quis dicat, ita conſentio.*

20 *Comparatio literarum plenè probat in cauſis ciuilibus, non autem in criminalibus, & in crimine falſi.*

21 *Comparatio literarum vtrum faciat ſufficiens indicium ad torturam.*

22 *Comparatio literarum plenè probat in omnibus ſcripturis priuatis, excepta apocha.*

23 *Comparatio literarum plenè probat etiam in epiſtola.*

OPINIO. CXIII.

1 COMPARATIO literarum vnà cum litera ad quam fit cōparatio, facit ſemiplenam probationem, ſecundum Glo. in l. admonendi ff. de iureiur. & in l. in bonæ fidei C. eod. titu. quá celebrant, & ſequuntur Bertran. conſ. 152. ex proceſſu cauſæ agitatæ, nu. 12. vol. 6. & Moder. in d. l. admonendi.

2 Vbi audacter fatentur ſe vidiſſe practicari Iudicem ex æquitate l. vbicunque ff. de interroga. actio. compellere debitorem ad reſpondendum, num illa ſcriptura ſit manu ſua, ac etiam ſcribere propria manu, vt ex ea fiat comparatio; & hoc idem ſentit Ang. in §. ſi quis igitur, auth. de fide inſtrum. Cęterùm Glo. in l. 3. §. 1. in ver. ſpeciem ff. de teſti. inclinauit in contrariam partem, videlicet; dictam comparationem facere plenam pro-
Cōis opin. bationem, & ita affirmat ſe vidiſſe communiter ſeruari Alberic. in l. comparationes C. de fide inſtrument.

3 Hocq; de plano procederet, ſi talis eſſet comparatio, quæ oſtenderet ſcripturam ſimul cū ſcriptura, ad quam fit comparatio per omnia ſimilē; hoc itaque caſu plenam probationem faceret, d. §. ſi quis igitur, vbi probatur à contrario ſenſu, & ita firmat Vrſillus cum alijs multis ſignatis per eum in additio. Afflic. in deciſio. 181. num. 11. & in iſto caſu incorrecta remanebit d. l. comparationes, vt per Bald. & Saly. in auth. ſed nouo iure, & in d. l. in bonæ fidei.

4 Sed aduerte, quòd comparatio ipſa literarum ad hoc, vt plenam fidem faciat, duo neceſſariò interuenire concurrereq; debent. Primò, quòd ſcriptura priuata ex qua comparatio fieret, deberet vtique habere ſubſcriptionem trium teſtium. Et ſecundò, quòd ad ipſam comparationem literarum deueniri non poſſet, niſi in ſubſidium. Et ſic petens mentionatam comparationem fieri, teneretur iurare ſe non habere aliam probationem, & quòd nihil fraudis egit contra comparationē faciendam, vt conſuluit in notabili caſu in Patria mea Corne. & prædicauit iſtam eſſe cōmunē tra- *Cōis*
ditionem, & concordantiā conſ. 169. nu. 15. cum *opin.*
alijs ſeq. vol. 1. & ſequitur Affl. in d. deciſ. 181. & Vrſillus ibi in addit. cum alijs congeſtis per eum num. 1. & Aret. conſ. 64. diligenter, & maturè diſcuſsis col. 4. verſ. vel ſi dicamus, vbi profert hæc formalia verba, quòd in ſcriptura ex qua fit comparatio, requiritur ſubſcriptio teſtium, nō autem in ſcriptura ad quam.

5 Qui quidem teſtes iurati deponere debent ſe interfuiſſe, & vidiſſe debitorem ſua manu ſcribere ipſam apochā, & tunc habebitur plena probatio per illam ſcripturam recognitam, ſecundum Abb. & alios Canoniſtas in d. c. 2. de fide inſtru. Bar. & cæteros omnes legiſtas in d. l. comparationes, & in d. auth. & ſi contractus C. de fide inſtru. & in l. nuda ratio ff. de donatio.

6 Et licèt Bar. in d. l. admonendi aſſerat, quòd cōparatio literarum ſola faciat plenam probationem, & fidē ſine teſtibus ſubſcriptis. Tamen contra Bar. & eius opinionem tenuerunt Io. de Imol. in d. c. 2. Saly. Alex. col. 22. & Iaſ. num. 89. in d. l. admonēdi ff. de iureiur. Affl. deciſ. 181. col. 2. & Pariſ. conſ. 19. num. 42. vol. 3. vbi meminit contra
Bar. eſſe communem opinionem, & tradit inibi, *Cōis*
nu. 36. cum duobus alijs ſeq. intellectum ad Bar- *opin.*
toli ſentētiam, vt locū obtineat, quando extrema in comparatione requiſita concurrerent, videlicet, quando in ſcriptura ad quam fit cōparatio, adſunt teſtes ſubſcripti, vel inſcripti, qui recognouerunt illam fuiſſe manu illius, qui eam negauit; quia viderunt eum ſcribere.

7 Sed aduerte, quòd vbicunque ſcriptura priuata haberet ſubſcriptionem teſtium, & Partium, vel ſaltem debitoris, & teſtes omnes ſubſcriptiones ſuas recognoſcerent, tunc quippè ſcriptura illa faceret plenam fidem abſque aliqua alia cōparatione literarum, ſecundum Ant. de Butrio in c. 2. de fide inſtru. col. 2. & ſeq. Bar. in d. l. nuda ratio, & in d. auth. & ſi contractus, & Roma. in d. l. admonendi.

8 Cæterùm quando ſcriptura ipſa priuata, foret ſcripta manu tertij, ad hoc vt ea probaret, faceretq; fidem, oporteret, quòd eſſet ſubſcripta tribus teſtibus, qui fuerint præſentes quando ſcripta extiterit, & quòd teſtes ipſi recognoſcerent eorum ſubſcriptiones per eorum depoſitiones, & quòd eſſet ſubſcripta manibus Partium, vel ſaltem debitoris, & quòd denique coadiuueretur comparatione literarum, aliter non probaret. vt firmant Canoniſtæ omnes in d. c. 2. de fide inſtru. Legiſtæ in d. auth. & ſi contractus C. de fide inſtr.

Bar.

Bar.in d.l.nuda ratio,& in d.l.admonendi,vbi cō muniter alij omnes,& præſertim Ripa ibi,qui ad
Cōis lucem adducit iſtam eſſe communem opinionē,
opin. Bal.in auth.ſed de nouo C. ſi certum pet. Marſil. in repet.rubr. nu.267.C.de probat.Innoc. in c.n. de fi de inſtru.num.3.

Vbi concludit, quòd ſcriptura priuata non habet authoritatem, niſi hoc confiteatur aduerſarius, vel niſi per collationem alterius ſcripturæ, ſubſcriptionisque eiuſdem aduerſarij, & teſtium qui ſubſcripſerunt,probetur.

10 Et Paul.de Caſtro in d.l.admonendi affirmat, quòd ſcriptura priuata,quando ſcriberetur à tertio nunquam probaret, & Abb. in d. c.2. de fide
Cōis inſtru.num.4.exprimit iſtam eſſe communē opi-
opin. nionem,& Alex.conſ.80.viſo proceſſu cauſæ,nu. 5.vol.4.vbi in medium reſeruauit eandem ſententiam magis rationabilem fore, quòd ſcriptura ipſa priuata non valeat abſque vtriuſq; partis ſubſcriptione, etiam ſi probata foret concludenter per teſtes ſubſcriptos,vel deſcriptos.

¶ Et hoc idem concedunt Ioan. de Imol. & Fely.num.5. in præmemorato c.2. de fide inſtru. vbi concludunt,quòd ſcriptura priuata ſcripta à tertia perſona,Partibus in eadem non ſubſcribētibus, non probat modo aliquo, etiam quòd teſtes in ipſamet ſcriptura ſcripti apparerent.

11 Sed cùm hoc non ſufficiat,requiritur etiam ſecundum Alex.in loco præcitato, comparatio literarum. Et ſic vnum ex ipſis requiſitis non ſufficeret, verùm ambo requiruntur, videlicet,ſubſcriptio teſtium,& comparatio literarum, vt conce-
Cōis dunt omnes Canoniſtę in d.c.2.vbi Abb.num.4.
opin. fatetur iſtam eſſe communem opinionem.

12 Vnde primò aduerte in practica ne erres, quòd in ipſa cōparatione literarum facienda, requiritur citatio partis,aliàs nulla eſſet comparatio,c.2.de teſt.vbi caſus.

13 Secundò eadem apodiſſa neceſſariò vt probet, debet continere etiam diem,conſulem,&locum, vt efficax teſtimoniū eſt Bald.in l. ſcripturas col. 11.verſ. an iſta ſcriptura C. qui potio. in pignor. habean.& Alex.poſt Bar.in l.prætor in prin.ff.de eden.in prima conſt.Digeſtorum.

14 Et ſic vbicunque ſcriptura ipſa priuata careret loco in quo extitiſſet ſcripta,nulla, & penitus
Cōis inualida quippe redderetur,& iſta eſt communis
opin. opinio,vt planè deducit Ioan.Bapt.Ferret. conſ. 333.dico ſententiam,num.8.vol.2.vbi etiam ad dicit iſtam nullitatis obiectionem militare similiter,ſi illa ſcriptura probata,recognitaque foret per teſtes in ea ſubſcriptos.

15 Tertiò apocha præmemorata neceſſariò cauſam continere debet,qua Partes adductę fuerint ad celebrandum huiuſmodi apocham,ſed ſi nullam cauſam contineret expreſſam, vtique nihil probaret,ſecundum Oldra.Dyn.Bar.& alios om
Cōis nes vnanimiter,& concorditer in l.nuda ratio in
opin. prin.ff.de donat.& in l.generaliter de non nume. pecu.& Alex.in l.1.ff. de doli excep.

¶ Vbi vtiliter concludit,quòd non inducit donationem ſcriptura ſine cauſa, & hanc eandem opinionem,quòd ſcriptura priuata tanquam defectiua,nullamque cauſam continens, habeatur pro non facta,firmarunt Bal.in rub.C.de fide inſtru.col.12.Roma.conſ.373.Ioan.de Imol.& Fely.num.31.in d.c.2.de fide inſtru.Alex.in d. conſ. 80.ſub nu.5.vol.4 & Iaſ.in d.l.admonendi,num. 115.verſ.limita iſtum primum caſum.

¶ Imò aduertè,quòd iſta cauſa neceſſariò deberet eſſe apta, potens, & cohærens, teſte Alex. conſ.182.lectis,& pōderatis verbis dictæ ſcripturæ,ſub num.5.vol. 2. vbi hoc accuratiſsimè amplificat procedere etiam, vbicunque in ipſa ſcriptura forent expreſſæ rationes:nam rationes iſtæ nil releuarent,niſi in illa ſcriptura eſſet cauſa expreſſa,& rationem efficaciſsimam hanc aſsignat inibi,ſiquidem paria ſunt cauſam nō eſſe expreſſam, vel expreſſam fore, & non quidem apertè, certitudinariè, &intelligibiliter. Necnon exigit ipſa ſcriptura priuata ſcripta per tertiam perſonam,vt ea lecta, &publicata ſit Partibus præſentibus, & acceptantibus, aliter non probat modo aliquo,Bal.in l.ex ea ff.de teſtam.& not.in l.fideicommiſſa §.1.ff.de leg.3.

16 Imò neque probat eadem ſcriptura,etiā quòd in ea ſcriptor ipſius apponeret illam ſcriptam extitiſſe pro cautela ambarum Partium, ſeu alia ſimilia verba exprimeret:ſed tenetur apponere in ſcriptura prædicta verba importantia conſensū.

17 Nam conſenſus importatur ſolummodo per verbum conſentio, & non aliter, nec alio modo, Bal. in l. fin. §. neceſsitate col. 7. verſ. item dico quòd ſuffieit C. de bon. quæ liber. Nam conſenſus eſt ſubſtantia contractus,l.3.ff.de contrahen. emptio.

18 Et conſequenter conſenſus adhiberi debet,ne dū ſpecialiter, ſed nominatim, vt putà quia plus eſt conſentire in indiuiduo,quàm ſpecialiter,Corne.conſ.237.viſo,vol.4.

19 Et ſic conſenſus dici poteſt expreſsè præſtitus, quando exprimitur verbis, putà ſi dicat quis,ita conſentio, ſecundum Bar.in l.1.ff. de vulg. & pupil.& Ang.in §. ſi verò expreſſum in auth. de hæred. & falcid.

20 Et hoc quòd in caſibus,in quibus ſola literarū comparatio ſufficiat,& plenè probet, procederet quippè,quando ageretur ciuiliter,ſecus ſi criminaliter, putà in crimine falſi; quia ad probādum falſitatem ſola literarum comparatio non ſufficeret, ſecundum Dec. conſ.615.col.1.& Ripam in d.l.admonēdi col. 20. Purpuratus verò inibi col. 30.voluit fieri poſſe indicium ad torturam,ſecundum perſonarum qualitatem.

21 Et vtrum iſta comparatio ſit ſufficiens indicium ad torturam,vide Bar.declarantem,& reſoluentem in l.fin.de quęſtio.& Glo.Bar.& Doct. in l.fin.C.famil.ercilcun.

22 Interpretantur prædicta ſimiliter,quòd in omnibus ſcripturis priuatis,excepta apocha, ſola, & ſimplex

ſimplex literarum comparatio plenè probat, vt habetur in d.l.comparationes, Bar.in l.ſi contractus col.2.C.de fide inſtru.vbi ait, quòd d.l.comparationes, volens ex comparatione induci plenam fidẽ, ſolummodo eſt correcta in apocha, non autem in alijs priuatis ſcripturis, quem ſequitur Alex.conſ.58.& conſ.114.col.1.vol.7.& Soc.cõſ. 4.col.1.lib.3.

23 Vbi etiam voluit, quòd etiam in epiſtola ſufficiat ſola literarum comparatio, quò ad plenã fidẽ, & ratio eſt, quare d.l. fuit correcta in apocha, quia datur à debitore creditori, & ob id ſi ſola cõparatio ſufficeret, de facili reperirẽtur, qui literas alienas æmularentur, aut contrafacerent. Et quatenus diximus Soc.in d.couſil.4. firmare d.l. comparationes non eſſe correctam in epiſtola, alijsq; priuatis ſcripturis, dic iſtud etiam ſequi in epiſtola Alex.d.conſ.58.in prin. & 114.col.1. Dec.in c.2.col.5.de fide inſtrumen. & conſ.219. in fin.Purpura.in d.l.admonendi col.35.& Curt. Iun.conſ.118.col.pen. & conſ.162.& col.pen.Et de materia huius opinionis ſcripſimus infra in Opinio.833.teſtes in ſcriptura priuata.

SVMMARIVM.

1 *COMPENSATIO non fit ipſo iure, ſed ope exceptionis, ſecundum communem opinionem. Sed contrarium non fuit benè deciſum in Concilio Neapo. quòd compenſatio ipſa fiat ipſo iure, & parte non opponente.*

2 *Exceptio compenſationis efficax eſt, quia qui compenſat ſoluit.*

3 *Exceptio compenſationis probata non obſtat agenti ad debitum iuratum, ſeu promiſſum cum iuramento.*

4 *Exceptio compenſationis opponi nõ poteſt de debito etiã liquido ad debitum iuratum.*

5 *Exceptio compenſationis non admittitur contra Doctores eorum ſalaria petentes.*

6 *Exceptio compenſationis non obſtat contra dotem.*

7 *Exceptio compenſationis non obſtat agenti ad depoſitum.*

8 *Exceptio compenſationis de diuerſa ſtatione, non poteſt opponi fiſco agenti ad penſionem.*

9 *Exceptio compenſationis de debito liquido ad debitum illiquidum admitti non debet.*

OPINIO. CXIV.

1 COMPENSATIO licèt fiat ipſo iure, l. ſi cõſtat, & l.fin. C. de compenſa. Eſt tamen neceſſe, quòd ea opponatur ab homine, vt declarant, & concludunt Accurſ. & cæteri Doct. in d.l.ſi conſtat in ver.ipſo iure, & profusè Tyndarus in tract.de compenſatio.art.6.nu. 47. cum alijs ſeq. vbi deducit iſtã eſſe communem opinionem, & Iaſ.num.71.& Za Cõis ſius nu.6. & ſeq.in §.in bonæ fidei inſtit. de actio. opin. & veriorem opinionem vocat Afflict. deciſ. 381. quædam Hyppolita, ſub num. 4. & communem demoſtrauit etiam Saly.in l. ſi quid, quam legit cum l.verum.ff.de compenſatio.vbi ſubdit, quòd compenſatio debet peti in iudicio, & Glo.in d.§. in bonæ fidei inſtitu.de actio.in ver. compẽſatio, dicit, quòd exceptio compenſationis opponi debet, vt latè etiam per Bal.Nouel.in tract. de dote in 8.par.principali in prin.

2 In contrariam verò partem, videlicet, compenſationem fieri ipſo iure, & parte non opponente, inclinauit, & bene, & optimis quidem rationibus Sacrum Regium Concilium Neap. teſte Afflict. deciſ. 121. in prin. Sed hoc ſanè intellige, vt explicat Alex. conſ.85.conſideratis narratis in themate, num. 3.cum alijs ſeq.vol.3.

3 Et licèt compenſationis exceptio efficax ſit, quia qui compenſat ſoluit. Tamen hoc fallit primò in debito iurato; quia de debito iurato ad nõ iuratum compenſatio non admittitur, ſecũdum communem opinionem, de qua per Iaſ. in l. cum Cõis qui §.ſi iurauero, num.2.ff.de iureiur.& per Fely. opin in c. ad noſtram de iureiur. Benedict. de Barz. in tract.de inſtru.guarentig.in 3.par.3.q.Aret.cõſ. 99.col.2. Iaſ.conſ.134. col.2.vol.4. Marin. Frecciam in tract.de præſentat. inſtrumenti ſecundũ formam ritus in vlt.par.quę eſt 17. cap.vnic. nu. 1.Marſil.ſingu.288.& Rolan. à Valle conſ.6. quoniam, num 31.conſ.17.in cauſa num.14.vol.1.& magis communem, de qua per Gozad. conſ. 32. num.16.& conſ.69.num.4.cum alijs ſeq. vbi ita conſuluit, & Afflict.deciſ.163.Die ſeptimo Octobris, & in deciſ.381.& per Cæſarem Vrſillũ ibi in additio. num. 1. & ſeq. qui mentionem fecerunt etiam ita extitiſſe iudicatum in Sacro Concilio Neapolit.

4 Quòd exiſtente etiam debito liquido, de quo compenſatio antedicta fieri poſtuletur, quòd fieri aliter nequeat, vbicunque debitum extitiſſet cum iuramento promiſſum.

5 Item exceptio compenſationis non admitteretur contra Doctores petentes eorum ſalaria, vt voluit Alberi. in d. l. fin. ſeù ſi conſtat per illum textum.

6 Similiter exceptio ipſa compenſationis minimè obſtaret contra dotem, l.vnica §.taceat C. de rei vxo. actio.

7 Necnon exceptio prędicta compenſationis opponi non poteſt, nec obſtat agenti ad depoſitum, l.pen.C.depoſ.& d l.fin.C.de compenſa.

8 Itidem, nec fiſco agenti ad penſionem poteſt opponi compenſatio de diuerſa ſtatione, vt in l.1. C.de compenſa. & habetur in deciſ.Afflict. 192. quem omnino vide.

9 Nec etiam de debito illiquido, vt in d.l. fin.C. de compenſat. & notat Afflict. in d.deciſio.381. num. 6.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *COMPENSANS cum ſuo creditore poſt promiſſionem factam cum iuramento de ſoluendo certam quantitatem, non videtur liberatus à periurio.*

2 *Iuramentum debet ſeruari in forma ſpecifica, & conſequenter compellit præciſè ad factum; ita quòd non euaditur periurium ſoluendo intereſſe, ſecundum vnam communem opinionem. Sed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ipſum iuramentum non debet in forma ſpecifica ſeruari, & euaderetur periurium ſoluendo intereſſe.*

3 *Compenſans videtur liberatus à periurio, quando ius compenſandi perueniſſet poſtquam promiſſum foret per iuramentum, & ex poſt facto.*

OPINIO CXV.

1 *Compensatio.* PROMITTENS ſoluere certam quantitatem cum iuramento, compenſando poſtea cum ſuo creditore non videtur liberatus à periurio, tex. eſt apertus, & clarus in c. ad noſtram ext. de iureiur. in prin. & ibi omnes Canoniſtæ tenent, Abb. etiam in c. dilectus de ord.cogni.& Benedic.de Plum. in l.ſi peculium §.quod ſi hæredi.ff.de ſtatu liber. *Cōis opin.*

2 Quia iuramentum ipſum debet ſeruari, & ſic compellit præciſè ad factum, ita quòd non euaditur periurium ſolnendo intereſſe, Glo. eſt in l. ſi pecuniam in ver.neceſſe habeas ff.de cond. ob cauſam,& ita tenet Iaſ. in §.in bonæ fidei col.16. & ſeq. inſtitu. de actio. Alex.in add. ad Bart.in l. amplius non peti ff. rem ratam haberi, & conſil. 91.col.2.vol.2.Albert.Brunus conſ.89. num. 4. fol. 90. Marcus Mantua conſ.17.num.28.vol.1. & conſ.20.num.13.eodem vol.Doct.in d.l.ſi pecuniam in prin.cum concordantibus ibi latè adductis, & per Abb. poſt Innocen. Ant. de But. & alios in c.veniens de iureiur.

¶ In contrariam verò ſententiam inclinauerunt Bar.Fulgo.& Ang.in d.l. amplius non peti, Abb.ſibi contrarius in d.c. ad noſtram, Faber in d. §. in bonæ fidei col. 3. & Alex. ſibi ipſi parùm conſtans,conſ.12.col.fin.lib.2.& Auguſt.Berous per pulcherrima fundamenta, & optimas rationes in c.1.num 68.& ſeq.& nu.78.de vſuris. Et ita in facti contingentia per doctrinam Bar. & ſequacium fuit determinatum, & concluſum ſuperioribus annis in Sacro Regio Concilio Neapolitano,vt conſtat in deciſ.Capicij 167. & iſtam ſententiam Bar.fatētur eſſe communem apud Legiſtas,Moderni in tract.de contract.q.42. *Cōis opin.*

¶ Et licèt opinio hæc poſsit ſuſtineri per tam illuſtrium Doct. authoritatem,nihilominus prima opinio contra Bar.& ſequaces videtur magis communis, vt atteſtantur Fely. in d.c.ad noſtrã, nu.8.& Iaſ.in l.eum qui §.ſi iurauero,num.5.ff.de iureiur. & in d.§.in bonę fidei col fin.Gozad.cōſ. 32.num.5.& ſeq.Afflict. in deciſ.381.num.1. & ſeq. & Berons reuocando propoſitum in melius in conſ.155.circa id,de quo in themate propoſito dubitatur,num.27. & ſeq.vol.1. & ita conſuluit Boer.conſ.14. *Cōis opin.*

3 Retenta itaq; hac opinione communi,tanquã veriſsima,& ſacroſancta. Dic, limitaq; eam procedere,quando ius compēſandi perueniſſet poſtquam promiſſum foret per iuramentum, & ſic ex poſt facto,ſecundum Abb. & alios citatos per Tyndarum in tract.de compenſatio.col.17.verſ. attende,Soc.in l.Iulianus in fin.ff.de conditio. & demonſtrat. & Pariſ.conſ.121.num.40.vol.1. & iſtam diſtinctionē,ſeu limitationē ſequi videtur Capicius etiam in d.deciſ.167.Afflict.in d.deciſ. 381.& Ant.Galleſius in tract.de formulis cameralis obligationis ſuper forma camer.obligat. q. 2.nu.6.cum alijs ſeq.

SVMMARIVM.

1 *COMPROMISSVM mortuo vno ex cõpromittentibus tranſit,ad eius hæredes,etiam ſi arbitrator ſuper contractu perficiendo aſſumptus ſit.*

2 *Compromiſſum factum in Rege, vel Prælato ſub nomine dignitatis, non tranſit ad ſucceſſorem in dignitate. Et ſic hæc authoritas non competit mortuo Rege, ſeu prælato ipſo, ſucceſſori ſuo.*

OPINIO CXVI.

1 COMPROMISSVM mortuo vno ex compromittentibus, tranſit ad eius hæredes, & conſequenter durat cōpromiſſum ipſum,atq; arbitrãdi facultas poſt mortem vnius ex compromittētibus, etiam ſi arbitrator ſuper contractu perficiendo aſſumptus foret, putà vendo fundum quanti Titius arbitrabitur,ſecundum Alex.Soc.Iaſ.& alios in l.ſi quis arbitratu, ff. de verb. oblig. qui omnes ibi perhibent iſtam eſſe communem opinionem cōtra Bar.Ruinum,num.37. & ſequaces inibi contrarium aſſerentes. Et licèt Pet.Duennas ſentiat contrarium,& ponat pro regula cum ampliationibus, & limitationibus in regu.128.compromiſſum annullatur, quòd cōpromiſſum ipſum poſt mortem vnius compromittentium non tranſeat ad hæredes,& ſic annulletur,& expiret;nihilominus in deciſiuis caue ne diſcedas à mentionata communi,tanquam tutiſsima,& veriſsima. *Cōis opin.*

2 Quę quidem vtiliter limitatur non procedere in com-

in compromiſſo facto ſub nomine dignitatis; nã tunc compromiſſum nõ tranſiret ad ſuceſſorem in dignitate. Et conſequenter compromiſſum factũ in Rege, ſeu prælato ſub nomine dignitatis, tunc hæc authoritas non competit eo mortuo ſucceſſori, ſecundum Bal. col. 7. & Afflict. in c. 1. col. 13. qui feu. dar. poſſ. Bar. in l. qui liberis §. hæc verba ff. de vul. & pupil. Couarru. in c. requiſiſti, ſub num. 5. de teſtamen. Ant. Barbat. num. 39. & ſeq. & Dec. in c. quoniam Abb. num. 86. & ſeq. de offi. deleg. vbi latè alios eiuſdem ſententiæ referendo, oſtendit iſtam eſſe communem opinionem.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *COMPROMISSVM morte arbitri, ſeu iudicis expirat.*

2 *Compromiſſum expirat vbicunque vnus ex tribus arbitris ſtatutarius, & ex forma ſtatuti electis decedit; & tunc duo ſuperſtites non poſſent ferre ſententiam.*

OPINIO CXVII.

1 COMPROMISSVM morte arbitri, ſeu iudicis expirat, l. diem proferre §. 1. iuncta Glo. ibi, & l. ſi interpellatur, vbi Gl. ff. de arbitris, & hoc procedit in vno ſolo arbitro electo.

2 Sed amplia vtiliter iſtam concluſionem, quòd ſi ex tribus arbitris, qui neceſſariò eliguntur ex forma ſtatuti, vnus decedat, finitur compromiſſum, nec duo ſuperſtites poterunt ſententiã ferre, c. vno delegatorum, vbi Hoſtien. Ioan. And. & cæteri Canoniſtæ communiter notant, & Bartol. Pau. Caſtren. Alex. Iaſ. aliiq; omnes in l. duo ex tribus ff. de re iud.

Cõis opin.

¶ Hoc verò procedit in arbitris ſtatutarijs, qui ſunt arbitri iuris, & ſunt ordinarij iudices, de quibus facit mentionem text. in c. præſentata de teſt. & Barbat. in d. c. vno delegatorum.

SVMMARIVM.

1 *COMPROMISSVM factum in arbitratorem annullatur, ſi alter ex compromittentibus banniatur, & bona ipſius banniti publicata, vel confiſcata appareant.*

2 *Bannitus poteſt petere compromiſſum fieri vigore ſtatuti de compromiſſis faciendis inter affines.*

OPINIO CXVIII.

1 COMPROMISSVM ſi fecerũt Titius, & Sempronius in arbitratorem annullatur, ſi alter ex cõpromittentibus eſt bannitus, & bona banniti ſunt publicata, ſeu confiſcata, ſecundum Roma. Alex. Iaſ. & Soc. in l. ſi quis arbitratu ff. de verb. oblig. vbi ſcribunt iſtam opinionem communẽ eſſe; & ſequitur Baptiſ. de Sancto Blaſio in tract. de arbitris q. 53. Marcus Ant. Blancus in tracta. de compromiſſis q. 7. nu. 6. ſol. par. 149. & Petrus de Benintendis deciſ. 21. nu. 21.

Cõis opin.

2 Licèt ibi recitet in Rota Bononienſi deciſum extitiſſe, bannitum vigore ſtatuti de compromiſſis faciendis inter affines, compromiſſum petere poſſe, & in hanc partem per rationes inibi aſſignatas, rationabiliter Rotam ipſam inclinaſſe facilè dignoſcitur.

SVMMARIVM.

1 *COMPROMISSVM factum de rebus merè temporalibus eccleſiæ in laicum, non requirit conſenſum Epiſcopi.*

OPINIO CXIX.

1 COMPROMISSVM factum de rebus merè temporalibus, ac ciuilibus eccleſiæ in laicũ, & ſic in extraneum nõ ſubditum, & incompetentẽ neceſſariò nõ requirit conſenſum, authoritatemq; Epiſcopi, idq; valet ẽt atq; tenet ſecundũ Gl. in ver. ſpiritualibus poſt prin. in c. cõtingit interdum de arbitris, cũ qua ſentiunt omnes Doctores ibi, ꝓſertimq; Auguſt. Berous, nu. 33. & ſeq. & nu. 26. vbi deducit iſtam opinionem cõem eſſe, cui accedit etiam Bald. in l. 1. §. & poſt in apoſtil. ff. de nou. oper. nunciat. & probatur in c. dilecti de arb. & in Specul. in eodem titu. §. reſtat videre verſ. ſed nunquid.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *COMPROMITTI poſſunt cauſæ eccleſiaſticæ, etiam ſpirituales in laicum.*

2 *Compromiſſum factum de re merè ſpirituali in laicum tanquam arbitrum non valet.*

3 *Compromiſſum in laicum de cauſa ſpirituali fieri non poteſt abſque authoritate Papæ.*

4 *Compromiſſum factum de re ſpirituali in clericum, & laicum valet, cùm hoc faciat laicum capacem illius actus, quem ſolus exercere non poterat.*

5 *Inutile habilitatur per vtile.*

6 *Inhabilis toleratur per habilem.*

7 *Teſtium inhabilium admiſſio non vitiat proceſſum, ſeu ſententiam, ubicunque illa per habilium dicta poſſet ſuſtineri.*

8 *Compromiſſum in prælatum de re eccleſiæ ſuæ tanquã in arbitrum, & etiam arbitratorem fieri poteſt.*

9 *Epiſcopus eſt iudex in caſibus ſuæ eccleſiæ.*

10 *Compromiſſum in laicũ de cauſa electionis fieri nõ põt.*

OPINIO CXX.

1 COMPROMITTI poſsūt in laicum arbitratorē cauſæ eccleſiaſticæ etiā ſpirituales, ſecundum Hoſtien.& Ioā. And.in c.fin.de rerum permu. Roma.conſil. 173. pro deciſione,ante fin.Ioā. de Imol. in c. decernimus de iud.Fely.in c.c.um ſit,num. 3..de for.com peten.Ruin.conſ.66 quia dubia, num. 11.vol.4. Ancha.conſ 34 & 93.Alex.conſ.91.col.1.vol 2. & in l. quoties num.5.C. de iud & ibi etiam Iaſ. col.pen. verſ.quid autē,de alia ſpirituali, & Dec. cumulatiſsimè in c.2.num.4.de iudicijs,vbi vocat iſtam opinionem communem eſſe. Et idem firmat Hierony. Gratus conſ. 87.nu.10.vol.1.& Moder.Bononien.in c.contingit de arbitris.

Cōis opin.

2 Sed opinio hęc cōmunis limitatur primò non procedere in arbitro, nam compromiſſum de re merè ſpirituali factum in laicum tanquam arbitrum,non valet neq; tenet,vt firmarunt Ancha. in d.conſ.34.Alex. in locis pręcitatis,& Guid.Papæ conſ. 144.circa proceſſum diffinitum,nu.4.

3 Siquidem compromiſſum ipſum in laicum de cauſa ſpirituali, fieri non poteſt abſque authoritate Summi Pontificis,ſecundum Glo.in ver.Spiritualibus,& omnes alios communiter in d.c. contingit,& Hoſtien. in ſumma de arbit.

Cōis opin.

4 Limitatur itidem ſecundo loco eadem communis locum non obtinere, vbicunq; in compromiſſo facto de re ſpirituali clericus aſſociatur laico, tūc quippè compromiſſum hoc facit laicum ipſum capacem illius actus, quem ſolus exercere nequiret,textus eſt ſingularis in c. per tuas de arbit.

5 Et ſic inutile habilitatur per vtile, vt concludit Abb.ibi in 4.notab.

6 Ex quo infertur, quòd inhabilis toleratur per habilem, textus eſt,& ibi Abb. in c. cum I, & A, in vltimo notab.de re iud.

7 Vbi admiſsio inhabilium teſtium non vitiat proceſſum,ſeu ſententiam, ex quo per habilium dicta poteſt facilè ſuſtineri. Quia vtile per inutile non vitiatur, ſiquidem ſeparabile hoc quippè diſcernitur,regula vtile de reg.iur.in 6.& hoc voluit idem Abb.in ſimili in c.fin.in vltimo not.de procur.& optimè facit quod decidit text.Glo. & Anchar.in Clem. religioſus de procu.& tex.in l. ſi cōmunem ff.quemadmodum ſerui. amit. quē magnifacit Bar.in l.pręcipimus §.eodē obſeruādo C.de appell.Bald.in c.1.qui.mod. feud. amit. Card. in c. Ioannes de teſta.Abb.in c.cùm dilectus,& in c.fin. de iurepatro. Lap. & Ancharan. in c.vnico eodem titu.lib.6.& Federic. de Senis conſ. 163.

¶ Et ſic compromiſſum per clericum factum in clericum, & laicum, validum eſt propter clericum;vt diſcurrit,& probat Bathol. Soc conſil. 168.in primis circa fin. uol. 4. & faciunt notata per Fely in c.2.de iud.

8 Tertiò interprætatur etiam prælibata communis non habere locum in prælato, cùm compromiſſum in ipſum prælatum de re eccleſiæ, fieri queat, tāquam in arbitrum,ita Abb.& omnes unanimiter in c.cùm olym de reſcrip.

Cōis opin.

¶ Er ut in arbitratorem etiam,ſecundū Specul.in tit.de arbit.§.fin.Ioan And.in c.inſuper de teſt.& Oldra in conſ 156.primùm quæritur.

9 Vbi ex communi opinione Scribentium concludit etiam,ſub num.1. quòd Epiſcopus in cauſibus ſuæ eccleſiæ iudex eſſe poſsit.

Cōis opin.

10 Quartò limitatur quoque communis prememorata, ut compromiſſum in laicum de cauſa electionis fieri nequeat modo aliquo, ſecundum Inno.in d c. contingit in fin. de arbit. & Bald in Mar.in uer.compromiſſum uerſ.3.

SVMMARIVM.

1 *LOCATOR res coloni illatas in fundum ruſticum habet tacitè obligatas,& dominus res coloni nummis colentis,vel præſtantis aliquam quantitatē frumenti,vel olei,vel partiarij partientis illud quod conuentum eſt, vel diuidentis fructus fundi cum do..ino inuectas in fundo hypotecatas habere videtur.*

2 *Locator res coloni, vel inquilini illatas, habet tacitè obligatas,nō ſolū pro penſione fundi, vel domus cōducta,ſed etiam pro deterioratione,aut eius refectione.*

3 *Locatio facta pro mercede in pecunia numerata,ſeu pro penſione in certa ſpecie,tunc locator, & dominus habet res inuectas in re locata tacitè obligatas.*

4 *Locator res alienas illatas in re locata non habet tacitè obligatas pro penſione,etiam ſi res ipſæ inueherentur domino ipſarum rerum præſente, & tacente; ſecundum vnam communem opinionem. Sed ſecundum alteram ſententiam contrariam ſimiliter communem per ſolam ſcientiam inducitur tacita obligatio in re inuecta.*

5 *Locator ad hoc vt habeat tacitè hypotecatas res alienas inuectas in domo conducta,tria debent neceſſariò interuenire; & ſi vnum ex dictis requiſitis deficeret bona ipſa non cenſerentur aliquo modo hypotecata pro penſione.*

6 *Vxoris bona inducta in domo conducta per eius maritum,ſunt tacitè obligata pro penſione, quando vxor poſt mortem ipſius mariti cōmoraretur in tali domo, & tunc etiam teneretur ad ſolutionem pro rata tēporis,pro qua coluit domū,niſi appareret quòd iure familiaritatis cum heredibus mariti ſui habitauerit.*

7 *Locator res inductas in prædijs vrbanis habet tacitè obligatas abſq; ſcientia domini prædij. Sed inuecta in prædium ruſticum non videntur tacitè hypotecata,niſi ita demum ſi dominus ſciat.*

8 *Inſtrumenta, chyrografa, & nomina debitorum illata in domum conductam non videntur tacitè obligata pro penſione locatori.*

OPINIO CXXI.

1 COLONI res illatas in fundũ ruſticum dominus habet tacitè obligatas, §. item Seruiana inſtitut. de actio. Et licèt text. loquatur ſimpliciter, & aliter non apperiat de quibus colonis intelligatur, cùm plures colonorum ſpecies reperiantur, nihilominus habet locum in colono nummis colente, vel colono præſtante aliquam quantitatem frumenti, ac olei, vel in colono partiario partiente illud, quod conuentum eſt, ſeu diuidente fructus fundi cum domino, & ſic dominus omnium iſtorum colonorum res inuectas in fundo hypotecatas habere cenſetur, ſecundum Glo. Fabrum, Aret. Iaſ. num. 11. cum alijs ſeq. Gomeſium, num. 9. & ſeq. & Bellonum, num. 15. & ſeq. in d. §. item Seruiana, vbi oſtendit iſtam opinionem communem eſſe, & cum ea ſentiunt quoque Alex. conſil. 32. col. 1. vol. 1. Soc. in tract. Fallentiarũ in regu. 192. in fin. Bal. & Saly. in l. certi iuris C. locati. & Floria. in l. 2. ff. eod. tit. *Cõis opin.*

2 Hocquè ampliatur, vt coloni, ſeu inquilini res inuectæ non modò obligatæ tacitè ſint, ac appareant pro penſione fundi, ac domus conductæ, ſed pro deterioratione, aut eius refectione etiã, vt voluerunt Bart. in l. ſolutum ſolutam in fin. ff. de pigno. actio. Aret. Iaſ. cum alijs ſignatis per eum, num. 22. Gomeſius, num. 13. & ſeq. & Bellonus, num. 20. in d. §. item Seruiana, vbi narrat iſtam eſſe communem ſententiam, & ſequitur pariter Negusan. in tract. de pignoribus in 2. par. membro 4. ſub nu. 128. & ſeq. *Cõis opin.*

3 Ampliatur ſimiliter ſecundo loco vt procedat non ſolùm, vbicunque locatio ipſa facta eſſet pro mercede debita in pecunia numerata, verùm ſi facta etiam foret pro penſione debita in certa ſpecie, & per conſequens in propria, ſecundum Glo. & Aret. in d. §. item Seruiana, Cyn. Bal. q. 3. & Saly. in d. l. certi iuris, & Negusant. cũ reliquis citatis per eum in d. 4. memb. 2. par. ſub num. 138. vbi perhibet iſtam opinionem magis communem, magiſq; veram eſſe. *Cõis opin.*

4 Sed antedictã regula ita ampliata limitatur primùm, vt de plano procedat, quotieſcunq; in fundo, ſeu domo ſunt inuectæ res ipſorum colonorum, verùm ſi illatæ appareant res alienæ ibi per ipſum conductorem, non videntur tacitè hypotecatæ pro penſione, etiam ſi res eſſent alienę, quæ præſente, & tacente domino inuehcrentur, ſecundum Iacob. de Aret. Cyn. Bald. q. 7. Saly. & cæteros in d. l. certi iuris, Gomeſium in d. §. item Seruiana, num. 24. Bellonum, num. 30. vbi Iaſ. num. 53. cum alijs Doct. mentionatis fatentur iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

¶ Contrariam verò partem, videlicet, quòd per ſolam ſcientiam, patientiamque domini ſine dolo inducatur tacita obligatio in re inuecta, firmauere Glo. fin. in d. l. certi iuris Bart. in l. quæ dotis ff. ſolu. matrim. & in l. 1. ff. de pign. Iaſ. cum cæteris cumulatis per eum in d. §. item Seruiana nu. 53. & Negusan. in d. 4. memb. 2. par. nu. 152. vbi adijcit etiam hanc eſſe veriorem, communio remq; ſententiam. Sed tutius eſſet iudicio meo in deciſinis transire cum prima opinione Iacob. de Aret. & ſequacium, tanquam æqua, & indubitata, pro qua religioſè votauit, ac iudicauit etiam Sacrum Regium Concilium Neapo. teſte Affl. deciſio. 184. nobilis quidam, vbi num. 4. & Cæſar Vrſillus ibi in addit. nu. 1. & ſeq. *Cõis opin.*

5 Vtiliter declarant poſt alios ſignatos per eum, quòd quatuor requiruntur neceſſariò, vt bona ipſa aliena inducta in domo appareant, & ſint tacite obligata; & quòd ſi vnum ex mentionatis re quiſitis deficeret, antedicta bona aliena inuecta in domo conducta non cenſerentur aliquo modo hypotecata pro penſione.

6 Benè verum eſt, quòd bona vxoris inducta in domo conducta per eius virum, ſunt tacitè obligata pro penſione, vbicunq; vxor poſt mortem mariti ſui commoraretur in tali domo locata, & tunc abſque dubio teneretur ad penſionem pro rata temporis, pro qua coluit domum, niſi appareret, quòd iure familiaritatis cùm hæredibus mariti ſui habitauerit, vt iudicauit Sacrum Regium Concilium Neapo. ſecundum Vrſillum in addit. Affl. in d. deciſ. 184. nu. 5. & ſeq.

7 Limitatur ſecundò etiam, vt procedat regula præmiſſa in prædijs vrbanis, nam res illatæ in illis, indiſtinctè cenſentur tacitè obligatæ abſque alia ſcientia domini prædij. Cæterùm inuectæ in prædium ruſticum, nõ intelliguntur tacitè hypotecatæ, niſi ita demũ ſi dominus ſciat, ideò in prędijs ipſis vrbanis inducitur hypoteca abſq; ſcientia domini domus, ſecus autè in rebus ruſticis, ve firmauere Glo. & omnes in d. §. itẽ Seruiana, vbi Bellonus recitat iſtam eſſe cõmunem opinionẽ, nu. 26. & Negusan. in d. 4. mem. 2. par. nu. 145. *Cõis opin.*

8 Limitatur poſtremò, vt inſtrumenta, chirographa, ac nomina debitorum illata in domum conductam, non videantur aliquo modo tacitè obligata pro penſione, ſecũdum Ray. Cyn. & Saly. q. 3. in d. l. certi iuris, Fabrum, Aret. Nicol. de Neap. Iaſ. nu. 41. & Bellonum ſub nu. 30. in d. §. itẽ Seruiana, vbi exclamant iſtam eſſe communem opinionem, ac eidem inhæret quoq; Negusan. in d. 4. memb. 2. par. ſub nu. 153. & Vrſillus in ſcholijs ad Affl. in d. deciſio. 184. nu. 3. & ſeq. *Cõis opin.*

¶ In alijs verò multis caſibus regulam prædictam limitat, & ampliat Negusan. in d. 4. memb. 2. par. à nu. 128. vſque ad num. 155.

SVMMARIVM.

1 *CONATVS puniendus eſt in atrocibus delictis.*

Conatus in atrocibus criminibus non eſt puniendus pœna ordinaria perfecti, & conſumati delicti, etiam quòd delinquens peruenerit ad proximũ ſpiue delicti

delicti actum, ac fecerit poſſe ſuum, nec ſteterit per conſumantem, quin delictum omnino conſumatum fuerit.

3 *Venenum porrigens, ſeu propinans alicui cauſa occidendi, non ſequuto effectu, ob actum proximum conſumationi criminis, venit pœna extraordinaria puniendus.*

4 *Rapere procurans, vel tentans virginem, honeſtamque mulierem, & deducens rem ad actum proximum contra ipſam mulierem, non ſequuto effectu, & non ſtuprata muliere, punitur extraordinariè.*

5 *Conatus in crimine leſæ maieſtatis punitur pœna ordinaria, dummodò in hoc non fuerit nudus, ſolus, & ſimplex conatus, ſed reductus ad aliquem actum proximum, vel remotum.*

OPINIO CXXI.

1 CONATVS puniendus eſt in atrocioribus delictis, ſecundum Bal. in l. ſi quis non dicam rapere C. de epiſcop. & cleric. per text. ibi, Glo. in ver. Putamus in l. 1. §. hęc autem verba ff. quod quiſque iur. approbatam ibi à Cyno, Roma & ab alijs communiter, & ibi probat text. cap. 1. de homicid. in 6. & l. quiſquis C. ad l. Iul. Maieſt. & not. Grammat. in deciſ. 2. nu. 5. & Criminaliſtę omnes varijs in locis. *Cõis opin.*

2 Sed conatus iſte in atrocioribus criminibns nõ pnnitur pœna ordinaria delicti perfecti, & conſumati, etiam quòd delinquens peruenerit ad proximum ipſius delicti actum, ac fecerit poſſe ſuum, nec ſteterit per conantem, quin delictum omnino conſumatum fuerit, ſecundum Cyn. col. 2. in d. l. ſi quis non dicam, Andream de Iſer. in in cap. 1. §. ſi nerò de Capita. qni curiam vendi. Ang. in tract. maleficio. in Gloſſ. Sempronium mandatorem col. 2. Cæpol. conſil. fin. col. pennl. Grammati. d. deciſio. 2. nnm. 22. & deciſio. 74. num. 12. & in voto 20. Et iſta eſt communis opinio, teſte Catald. de Boucomp. in conſ. 55. num. 58. poſito inter conſilia criminalia diuerſorum in 1. vol. Marſil. conſil. 105. col. 1. & in l. is, qui cum telo C. de ſicar. Grammat. in voto 8. nu. 11. cum alijs ſeq. & Carrer. in pract. crimin. rubr. de homicid. §. 2. nu. 19. *Cõis opin.*

3 Et primò poteſt tradi exemplum commodum hic in porrigente, ſeu propinante venenum alicui cauſa occidendi, tunc ob actum proximum conſnmationi ipſius criminis, non ſequuto effectu, & morte: tradens venenum, vel tentans occidere veneno, nenit pœna extraordinaria puniendus; vt voluerunt Bald. conſ. 443. lib. 3. Ang. in l. 1. §. fit iniuria ff. de extraordin. crimin. Floria. in l. item ſi oſtetrix ff. ad l. Aquil. Cæpol. in d. conſ. fin. Afflict. in conſtitut. Neapolit. lib. 3. rubr. 41. Alexan. ad Bart. in l. 1. ff. ad l. Pompe. de parrici. Cremen. ſingu. 49. Defenſaui ſemel, Auguſt. in addit. ad Ang. de maleſic. verſ. Et ex interuallo in fin. Marſil. in l. eiuſdem ff. de ſicar. & Pariſ. conſ. 167. nuni. 13. vol. 4. Grammat. in d. deciſio. 2. ubi refert ita fuiſſe deciſum in Sacro Regio Concil. Neapol. & poſtmodum confirmatum per Principem contra ſententiam Magnæ Curiæ Vicariæ in prætorio ſupremo in Ciuitate Neapolis, & iſtam exprimit communem opinionem Carrer. in d. pract. in §. homicidij, nu. 19. & ſequitur ibi, & Fely. in tract. quando conatus puniatur col. 4. & Grammat. in d. deciſ. 74. nu. 16. & ſeq. *Cõis opin.*

4 Secundò tradi poteſt circa præmiſſa alterum exemplum congruens in raptore virginis, honeſtæq; mulieris, qui ob raptum, ac conatum duntaxat deductum ad actum proximum contra honeſtam mulierem non ſequuto effectu, & conſequenter non ſtuprata, & cognita ipſa muliere, ſed ſolummodò rapta, eſt puniendus ob hoc raptor non pœna l. vnicæ C. de raptu virg. verùm minori pœna, ſecundum Ang. ibi, & Anan. in c. pen. col. pen. de raptor. Dec. conſil. 234. col. fin. Cæpol. conſ. 57. Marſil, conſ. 105. col. 2. Carrer. in d. pract, in titu. de homicid. §. circa num. 285. Grammat. d. deciſ. 2. nu. 29. Er ita ſe habet communis opinio, ſecundum Boer. deciſ. 316. col. 2. & Catald. in d. conſ. 55. nu. 54. *Cõis opin.*

¶ Contrarium verò in hoc tenuerunt Andr. de Iſer. & Afflict. in conſtitutio. Neapolit. lib. 1. rub. 19. q. 2. Cæterùm fatuum eſſet, ob opinionum iſtorum recedere à memotata communi, tanquam ſacroſancta.

5 In crimine verò atrociſsimo læſæ maieſtatis conatus debet pœna ordinaria puniri d. l. quiſquis Ang. in l. 1. §. hæc verba ff. quòd quiſq; iur. Archid. in c. ſi ergo 17. q. 1. Bar. & Alex. in l. ea mẽte ff. de furt. Affl. in conſtitut. mala noxia, Marſil. in d. l. eiuſdem nn. 9. & Illuſtris D. Reſtaurus Caſtaldus præceptor meus in tract. de Imperatore quæſt. 118. col. 2.

¶ Et hoc procedit abſq; dubio ubicunq; conatus non fuerit nudus, ſolus, & ſimplex, ſed fuerit deductus ad aliquem actum remotũ, ſeu proximum ſine delicti conſumatione, ſecundum cõmunem opinionem amplexam, ab Ang. in d. §. hæc uerba, & à Bal. & And. de Iſer. in c. 1. §. ſi uoluerit de Capit. qui curiam uend. Affl. in conſtit. aſperitatẽ fallen. 2. & relatam, ac mentionatam per Carrer. in d. §. 2. nu. 15. & per alios pręcitatos. *Cõis. opin*

SVMMARIVM.

1 *HOMICIDIVM volens committere ex deliberata, & perfecta voluntate, & accedat cum armis hac de cauſa contra Titium, ſi non occidat, nec ei membrum aliquod amputet, quia non potuit, non ob id efficitur irregularis; voluntas enim ſola non facit irregularem.*

2 *Clericum percutere procurans animo deliberatiſsimo, & non percutiat eum re, & effectu, non incurrit excommunicationem; quia ad incurrendum pœnas ex-*

communicationis, & cenſuræ eccleſiaſticæ requiritur factum.

3 *Irregularis non efficitur quis ob amputationem digiti alicui factam: quia digitus non eſt membrum, ſed officium membri; ideò pro irregularitate incurrenda requiritur ſeparatio membri, vel totalis debilitatio ipſius.*

4 *Statutum puniens aliquem pro membro debilitato, non procedit in debilitante hominem aliquo digito; quia debilitans digitum, non dicitur debilitare membrum: cùm digitus ipſe non ſit membrum, ſed membri pars.*

5 *Statutum puniens aliquem pro membro debilitato, punit, & comprehendit etiam mutilantem, ſeu debilitantem digitum, ideſt pollicem alicui notabili artifici, pictori, vel ſimili: quia ex mutilatione ipſius redditur inefficax, & inutilis manus.*

OPINIO CXXII.

1 Conatus. HOMICIDIVM volens cõmittere ex deliberata, & perfecta voluntate, & accedens cum armis hac de cauſa contra Titium, nec occidat, nec ei membrum aliquod amputet, quia non potuit; ob hoc igitur irregularis non efficitur, voluntas enim non facit irregularem, ſecundum Glo. &
Cõis opin. omnes communiter in cap. ſi quis aliquis de homicid. Archid. in c. fin. 23. quæſt. 8. & Dominic. in can. ſi quis acceptum 50. diſtinct. & eundem Archidiac. in can. periculosè contra Gloſſ. fin. ibi de pœn. diſtinct. 1. Fely. in cap. ſicut dignum, num. 11. de homicid. & in tract. quando conatus puniatur verſic. Fallit ſextò, Marſil. in l. is qui cum telo col. fin. C. de ſicar. & Albert. Trotum in tract. de vero, & perfecto clerico lib. 2. cap. 20. num. 5. vbi teſtatur de communi iſta. Nam lex canonica quantum ad hoc exigit uerum actum homicidij, aut membri mutilationis, ut notat Henric. poſt alios in c. 1. de eo qui mittitur in poſſ. & ibi Card.

2 Et hinc deducitur, quòd ſi quis habeat animum deliberatiſsimum, & omni conatu curet percutere clericum, & non percutiat eum re, & effectu, non incurrit excommunicationem; ſiquidem ad incurrendum pœnas excommunicationis, cenſuræque eccleſiaſticæ requiritur factum, vt habetur poſt Glo. communiter ibi ab
Cõis opin. omnibus receptam in c. in audientiam de ſent. excommunic. Card. in Clemen. 1. q. 3. de vſuris, & Fely. in d. tract. quando conatus puniatur.

3 Et in tantum procedit antedicta prima communis opinio, quòd ſi quis digitum amputet Titio prædicto, non efficitur irregularis, ſecundum Doct. in d. cap. ſi quis, Bart. Ang. & Imol. in l. 2. de pub. iudic. Ang. in tract. malefic. in verſic. Membrum, & Rubeum conſil. 83. quia digitus non eſt membrum, ſed officium membri; ideò requiritur ſeparatio membri, vel totalis debilitatio ipſius in præſenti caſu pro irregularitate incurrenda.

4 Proinde ſtatutum puniens aliquem pro membro debilitato, non procedit in debilitante hominem aliquo digito; quia debilitans penitus digitum, non dicitur debilitare membrum; cùm digitus ipſe non ſit membrum, ſed membri pars, ac officium, ita voluit Bart. & Imol. in d. l. 2. & Iacob. Nouellus in pract. crimin. ſuper forma inquiſitionis pro inſultu, & vulneribus, num. 30. cum alijs relatis per eum, & per Rubeum in d. conſ. 83. vbi ita conſuluit.

5 Hoc verò fallit in notabili artifice, ſeu pictore, cui ſi foret pollex debilitatus, aut mutilatus, tunc certè haberet locum memoratum ſtatutũ; quia ex debilitate ipſius digiti redditur inefficax, & inutilis manus, vt firmauit peritiſsimus D. Follerius poſt Ang. Aret. in pract. crimin. in forma capitulorum in vulnere, num. 23. fol. paruo 412. & Rubeus in d. conſ. 83. in fin.

SVMMARIVM.

1 *CONCVBINARIVS ſeu fornicator publicus, ac notorius in ſacris ordinibus conſtitutus, eſt ſuſpenſus ipſo iure ab officio, & beneficio. Et celebrans ante peractam pœnitentiam efficitur irregularis, ea irregularitate, quæ á ſolo Pontifice deleri poteſt, ſecundum vnam communem opinionem. Sed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communem, publicus fornicator, ſeu concubinarius irregularis non efficitur, ſi officia celebrauerit diuina tempore ſuſpenſionis, & publici concubinatus.*

2 *Concubinarius notorius, ac publicus, ſiue ſacerdos ſit, ſiue alius in quocunque ordine conſtitutus, etiam in minori, eſt ſuſpenſus ab omnibus actibus ordinum ex ipſa notoria fornicatione, & tandiu ſuſpenſus eſt, quandiu in vitio perſeuerat, & interim exequens officia ſua, etiam ſemel, irregularitatem incurrit, & indiget Pontificis diſpenſatione.*

3 *Concubinarij publici, vſquequò cum eis per ſuos ſuperiores diſpenſatum fuerit poſt concubinæ dimiſsionem, & manifeſtam vitæ emendationem, ſunt inhabiles ad ſuſceptionem quorumcunque honorum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum, ſed ſi poſt huiuſmodi diſpenſationem vomitu recidiuo ad talem notorium concubinatum redirent, tunc abſque ſpe alicuius diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exiſtunt.*

4 *Concubinarius publicus, ac notorius, eſt adeò legibus, & ſacris canonibus exoſus, vt ab eo miſſam, & alia diuina officia non liceat audiri. Sed hoc non procedit in concubinarijs occultis, & ab eccleſia toleratis.*

5 *Concubinarij publici dicuntur non ſolùm illi, quorum concubinatus per ſententiam, aut per confeſſionem in iudicio factam, ſeu per rei euidentiam, quæ nulla ter-*

la tergiuerſatione celari poſſit; Sed etiam qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & infamatam tenet, & per ſuũ ſuperiorẽ ipſam cum effectu non dimittit.

6 *Concubinarij patiuntur triginta pœnas, vltra alias ſuperius adductas. In tantùm quòd plura ſunt damna, & incommoda concubinatus, quàm pœnæ, quæ poſſent irrogari.*

7 *Concubinarius clericus, poſt monitiones factas, concubinam dimittens, & poſtea publicè reaſſumens dimiſſam, aut aliam, præter pœnam in ſacris veteribus canonibus, vel ſtatutis eccleſiarum impoſitas, excommunicationis gladio plectendus eſt. Et cognitio aduerſus concubinarios ipſos ſpectat ad Epiſcopum, qui ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta, procedere poteſt.*

OPINIO CXXIII.

1 CONCVBINARIVS, ſeu fornicator publicus, ac notorius in ſacris ordinibus conſtitutus, eſt ſuſpenſus ipſo iure ab officio, & beneficio, & celebrans ante peractam pœnitentiam efficitur irregularis, ea quidem irregularitate, quæ à ſolo Pontifice deleri poteſt, ſecundum Abb. in cap. veſtra col. 4. de cohabitatio. cleric. & mulier. Hoſtien. in cap. ſi celebrat de cleric. excommunic. miniſ. Sylueſtr. in ver. Concubinarius §. 4. Anan. col. 1. & Fely. col. 2. in cap. cùm dilectus de accuſatio. Anton. in cap. 1. num. 32. de iudic. Albuenſem in tract. de concubinarijs clericis concluſio. 7. Florentin. in 3. parte titu. 27. cap. 3. Palluda. in 4. ſententiarum diſtinct. 27. quæſt. 4. col. 2. & Diaz. in pract. crimin. in titu. concubinarij cap. 73. & iſtorum opinionem exprimit eſſe communem Ioan. de Imol. in dicto cap. 1. col. 4. Nicolaus Plouius de irregularitate regu. 41. & plerique ex mentionatis Scribent. & Guido Papæ in quæſtio. 558. vbi eam ſequitur, & Concilium Grationopolitanum, ſecundum eandem communem iudicaſſe meminit.

Cõis opin.

2 Et hoc ampliat Florentin. in d. cap. 3. vtiliter, & doctè, allegans Innocen. Hoſtien. Archid. & Anton. quòd non ſolùm ſacerdos, ſed etiam in quocunque ordine conſtitutus, etiam in minori, eſt ſuſpenſus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, & tandiu ſuſpenſus eſt, quandiu in vitio perſeuerat, & interim exequens officia ſua etiam ſemel, irregularitatem incurrit, & indiget Pontificis diſpenſatione: quod ſequitur quoque Syluestri. in d. verſ. Concubinarius.

3 Et ſtatutum fuit in Concilio Baſilien. in ſeſſione 20. quòd publici concubinarij vſquequò cum eis per ſuos ſuperiores diſpenſatum fuerit, poſt ipſarum concubinarum dimiſsionem, ac manifeſtam vitæ emendationem, ſint inhabiles ad ſuſceptionem quorumcunq; honorum, dignitatum, beneficiorum, & officiorum; Si verò poſt huiuſmodi diſpenſationem vomitu recidiuo ad talem notorium concubinatum redierint, quòd abſque ſpe alicuius diſpenſationis ad prædicta prorſus inhabiles exiſtent.

4 Sed hic congruenter pro animarum ſalute, & pro amouendo ſcandalum, quod in mentibus aliquorum quotidie exoritur, inquirendum eſt. Vtrùm miſſam audire debeamus ab iſto publico concubinario, & breuiter videtur concludendum, quòd ſic; quoniam licèt in hoc, & circa hoc, ſit valde repræhenſibilis, exemplo tamen IESV CHRISTI redemptoris noſtri, cenſetur permiſſus acceſſus ad miſſam antedicti notorij concubinarij, qui nempè CHRISTVS, nec Iudam, & ſi falſus eſſet diſcipulus, ab Apoſtolatu eiecit, & qui Solem ſuper bonos, malosque oriri facit, cuius actio noſtra eſt inſtructio, & quia nos, cùm laici ſimus de preſbyteris iudicare, nec de illorum vita quærere debemus, & hoc modo Nicolaus ad conſolationem Bulg. reſpondiſſe legimus c. conſulendum 29. diſtinct.

¶ Cæterùm hoc non eſt ſimpliciter verum, ideoque pro reſolutione diſtinguendum arbitror ſic, quòd aut concubinatus crimen eſt notorium, vel per ſententiam, vel per concubinarij confeſsionem, ita quòd nulla tergiuerſatione celari poſsit, & tunc abſtinendum eſt ab eo, ſecundum Abb. in d. cap. veſtra col. 3. in 2. 3. & 4. quæſt. Et hoc procedit quoque, quando clericus tenet publicè concubinam, ſicut vxorem, & publicè nutrit filios, ità quòd ipſe minimè audet diffiteri eo caſu, ſecundum Abb. non eſt licitum audiri diuina ab eo, etiam ſine aliqua monitione ſuperioris. Aut eſt occultum, ſicuti eorum, qui ab eccleſia tolerantur, nec operis euidentiam habent, & hoc caſu ab huiuſmodi, quandiu ab eccleſia ipſa tolerantur, diuina miſteria, aliaque eccleſiaſtica ſuſcipere ſacramenta liberè, & licitè poſſumus text. eſt in dicto cap. veſtra, & in cap. tua eodem titu. de cohab. cleric. & mulier. & Gloſſ. in cap. nullus 32. diſtinct.

5 Et publici concubinarij, àd dilucidandum præmiſſa; intelligendi ſunt, ſecundum Concilium Baſilien. in dicta ſeſsione 20. non ſolùm hi, quorum concubinatus per ſententiam, aut confeſsionem in iure factam, ſeu per rei euidentiam, quæ nulla poſsit tergiuerſatione celari, notorius eſt, verùm etiam, qui mulierem de incontinentia ſuſpectam, & infamatam tenet, & per ſuum ſuperiorem ipſam cum effectu non dimittit.

¶ Contrariam verò partem, videlicet, publicum fornicatorem, ſeu concubinarium irregularem non eſſe, ſi diuina officia celebrauerit tempore ſuſpenſionis, & publici concubinatus, firmauerè Inno. & Ioan. Andr. in dicto

cap. ſi celebrat, Speculator in titu. de diſpenſatione §. iuxta propoſitionis, num. 20. Cardin. in d. cap. veſtra, Archid. in cap. præter §. ad hæc verò 32. diſtin. Ioan. de Imol. in d. c. 1. col. 4. de iudic. & Nicolaus Plouius in d. regul. 41. quorum opinio (iudicio meo) cenſetur magis communis. Cõis opin.

¶ Sed ipſe nunquam auderem iudicare, conſulereque contra priorem ſententiam Abb. & ſequacium communem, quæ citatur ab omnibus ferè contrarium aſſeuerantibus. Et licèt appareat dura nimis, tamen eſt obſeruanda, tanquam communis, & ſacroſancta, quam equidem multum timere deberent omnes, & ſinguli clerici in quocunque ordine conſtituti, & ne illam ignorent, omnibus illis quotidie prædicanda foret.

6 Et præſertim, quia etiam ipſi concubinarij patiuntur triginta alias pœnas, quas connumerat Rebuffus in interprætationibus per eum factis ad d. Concilium Baſilieu. quod Concilium inuenies inſertum in concordatis inter Leonem Decimum, & Regem Franciæ. In tantùm quòd plura ſunt damna, & incommoda concubinatus, quàm pœnæ, quæ poſſent irrogari per iudices.

7 Et Concilium Tridentinum ſub Pio Quarto in ſeſsione 25. cap. 14. contra clericos concubinarios detinentes concubinas, aut alias mulieres, de quibus ſuſpicio haberi poſsit in domo, vel extra, confirmauit omnes, & quaſcunque pœnas à ſacris ueteribus canonibus, vel ſtatutis eccleſiarum impoſitas; vbi etiam ſtatuit, quòd ſi clericus concubinarius poſt monitiones factas concubinam dimiſerit, & poſtea dimiſſam, aut aliam publicè reaſſumpſerit, prę̨ter pœnas ibi ſtatutas, excommunicationis gladio plectatur. Et determinauit quoque, quòd cognitio contra, & aduerſus concubinarios ſpectet ad Epiſcopos, qui ſine ſtrepitu, & figura iudicij, ſola facti veritate inſpecta procedere valeant, atque poſsint.

SVMMARIVM.

1 *CONDEMNATVS habet de iure dilationem quatuor menſium ad ſoluendum.*

2 *Condemnatus habens dilationem quatrimeſtrem ad ſoluendum, & ea gaudere volens, tenetur à principio condemnationis cauere de ſoluendo tranſactis ipſis quatuor menſibus, aliter poteſt ſtatim capi.*

3 *Dilatio quatrimeſtris ad ſoluendum, non conceditur, nec competit condemnatis ex maleficio, ſeu ex quocunque crimine, etiam ſi in ſententia in cauſa hac criminali quis eſſet ad pœnam pecuniariam, & pecunialiter damnatus.*

4 *Dilatio quatrimeſtris ad ſoluendum iudicatis à lege conceſſa, ceſſat, nec concedi debet, vbicunque facilis eſſet ſolutio iudicati condemnato.*

OPINIO. CXXIIII.

1 CONDEMNATVS habet quatuor menſes ad ſoluendum miſerationis cauſa indultos, l. 2. & 3. in princip. C. de vſur. rei iud. & cap. quærenti, & ibi Glo. & Fely. num. 2. de offic. & poteſta. iud. deleg. Bartol. in l. Adrianus C. de reb. credit. & Alexan. in l. 2. ff. de iureiur.

2 Sed aduerte, quòd ipſe condemnatus tenetur, & debet à principio cauere quòd ſoluet tranſactis prædictis quatuor menſibus, aliter poteſt ſtatim perſonaliter capi, vt decidit Bartol. & Ang. in l. ſi debitori in fin. per illum text. ff. de iudicijs, & Iaſ. hoc pro ſingulari commendat in l. ſi arrogator col. fin. ff. de adoptio. & in l. 2. in fin. ff. de re iud. & Fely. in c. quod ad conſultationem, ſub num. 9. de re iud. vbi hoc explanat, atque limitat procedere in dilatione miſerationis cauſa à lege elargita, & conceſsa, non autem in alijs dilationibus ex conuentione priuata, & ex alijs quibuſcunque pactis, & contractibus prouenientibus.

3 Cæterùm hoc non procedit in condemnatis ex maleficio, ſeu ex quocunque crimine, quibus regulariter non conceditur, neque competit dilatio quadrimeſtris ad ſoluendum, etiam ſi in ſententia in cauſa iſta criminali quis eſſet ad pœnam pecuniariam, & pecunialiter damnatus, ſecundum Glo. Bartol. & Fulgo. in l. ſi victum ff. de re iud. Innocen. in d. c. quærenti de offic. deleg. Bald. in l. fin. C. de exequutione rei iudic. & in addit. Specul. in titu. de ſententia, & re iudic. col. 9. in ver. Tertiò fideiuſsit, Alex. num. 18. & ſequen. & Iaſ. num. 16. & ſeq. in l. debitoribus ff. de re iud. vbi ſcribit iſtam eſſe magis communem opinionem. Cõis opin.

4 Item ipſa dilatio quadrimeſtris ad ſoluendum iudicatis à lege conceſſa, ceſſaret etiam ſi facilis eſſet ſolutio iudicati condemnato, d. l. debitoribus in prin. veluti, ſi locupletiſsimus fœnerator in modicam ſummam damnatus foret, ſecundum Cyn. Alber. de Roſa. & Iacob. Aret. in l. vnica §. exactio ff. de rei vxo. actio. Fely. in d. c. quod ad conſultationem, ſub num. 9. & ſequen. Aret. Ripam, & alios communiter in l. ita ſtipulatus ff. de verb. obligat. & Nicola. Pignola in addit. Roma. in ſingu. 465. vbi tollit argumenta ipſius Romani, ibi contrarium, & malè aſſeuerantis. Cõis opin.

¶ Et regulam hanc, quòd condemnatis ſoleant à lege miſerationis cauſa concedi quatuor menſes ad ſoluendum, ita declaratam, & limitatam, limitat etiam Fely. in d. c. quęrenti, nu. 2. in ſeptem alijs caſibus.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX ex præſumptionibus violentis, & indicijs indubitatis, & vehementiſſimis, non poteſt deuenire ad condemnationem, ac ſententiam diffinitiuam in cauſa capitali abſque alijs probationibus, vt corporaliter puniat, ſecus pecunialiter.*

2 *Sententia læta ex præſumptionibus, non tranſit in rem iudicatam.*

3 *Indicia indubitata, quæ dicantur, & qualia ſint, ponitur hic remiſſiuè.*

OPINIO. CXXV.

1 Condemnatio. IVDEX ex præſumptionibus violentis, & indiciis indubitatis, & vehementiſsimis, non poteſt ipſe deuenire ad condemnationem, ac ſententiam diffinitiuam in cauſa capitali abſque aliis probationibus; & conſequenter huiuſmodi indicia non ſufficiunt ad pœnę corporalis condemnationem, ſed ſolummodo pecuniariæ, ſecundum Gandi. in tract. maleficiorum in rub. de præſump. indubitatis, ex quibus condemnatio ſequi poſsit, Ioan. Andr. in add. Specu. in titu. de probatio. §. uidendum reſtat, Bald. in l. 2. C. de his, quæ pœnæ nomine in teſt. & in l. eius §. 1. ff. de teſta. vbi hoc idem firmant, Franc. de Aret. & omnes, Caſtren. conſ. 197. vol. 2. col. fin. Ang. in l. 2. ff. de fur. Ioan. de Imol. in l. fin. ff. de hęred inſti. Aret. in tract. malefic. in ver. fama publica. verſi. Quæro an vnum, & Mattheſi. ſingu. 122. & ſeq. Ioan. de Ana. conſ. 59. nu. 2. Iaſ. in l. ſeruum fugitiuum, nu. 29. C. de ſer. fugit. Ioã. de Imol. Cardi. Abb. & Fely. in c. afferte de præſumpt. & ita conſuluit Caſtren. in d. conſ. 197. & Alex. conſ. 116. in fi. vol. 3. & conſ. 15. col. 3. vol. 1. & opinionem iſtorum ſequitur quoque Boeri. deciſio. 164. nu. 6. & ſequitur, approbat, & fatetur æquiorem, & Cõis opin. communiorem Marſil. in repeti. rub C. de probatio. nu. 252. cum aliis ſeq. Iacobus Nouellus in pract. crim. in rub. de teſtibus, in materia criminali, incipiente Crimina obiecta probanda ſunt, num. 33. & ſeq. Tiraquel. copioſè in tract. de pœnis temperandis cauſa 27. num. 2. 10. & ſeq. vbi eam limitat, & Grammat. deciſio. 96. vbi refert, quòd quidam inquiſitus de homicidio in Magna Curia Vicariæ propter indicia vehementiſsima, & indubitata fuit in eadem condemnatus ad remigandum per ſeptennium, & introducta cauſa iſtius condemnati per remedium appellationis in Sacro Regio Concilio, extitit in eo moderata pœna prędicta, ſeu ſententia Magnę Curiæ, & ſic fuit condemnatus mẽtionatus homicida inquiſitus per triennium ad remigandum per Sacrum Concilium.

¶ Et licèt multi Docto. aſſeruerint contrariũ, quos recenſuit Brunus in tract. de indiciis, & tortura in 4. q. 1. partis, nu. 13. Marſil. in d. rubr. de probatio. nu. 253. & Boeri. in d. deciſio. 164. nume. 1. cum aliis ſeq. Tamen quicquid iſti ſuadeãt fatuum quidem eſſet, & inhumanum in actu practico recedere à dicta communi.

2 Imò ſi Iudex ſententiam ferret ex pręſumptionibus certè, & abſque dubio aliquo non tranſiret in rem iudicatam, vt habetur in l. ſi ij, qui adulterij de adult. Secundum communem intellectum de quo per Fely. poſt alios in c. propoſuiſti, de probatio.

3 Et quæ dicantur indicia indubitata, & qualia & quæ ſint, declarant Criminaliſtę in locis præcitatis, & Marſil. in d. rub. de probatio. nu. 253.

SVMMARIVM.

1 *CONDEMNATVS ad mortem, ſeù ad quamcunque aliam pœnam, ſi tempore, quo ducitur ad ſupplicium deſtinatum fugeret, et apprehenderet ſacerdotem portantem corpus Chriſti per Ciuitatem, eſt immunis, & tutus ab illa pœna dũmodo recurrat ad ipſum, & accipiat communionem.*

2 *Condemnatus ad mortem, ſi tempore, quo ducitur ad ſupplicium apponeret in eius capite pileum ſuum Cardinalis, erit liber; nam Cardinalis habet priuilegium liberandi ipſum condemnatum à pœna mortis apponendo ſuum pileum in capite condemnati.*

3 *Priuilegium conceſſum nobili, quòd poſsit eripere damnatum ad mortem tranſeuntem ante domum ipſius, valet.*

4 *Condemnatus ad mortem, ſi vellet ducere in vxorem meretricem exiſtentem in lupanari liberatur. Sed hoc potius procedit de conſuetudine, quàm de iure, & ita obſeruatur in Hyſpania.*

5 *Meretricem trahens è lupanari, & accipiens in vxorem, conſequitur remiſſionem omnium peccatorum, & non eſt culpandus, ſed laudandus, etiam ſi eſſet homo optimæ qualitatis, & famę, & ſine culpa aliqua.*

6 *Meretricem ducens in uxorem, facit ceſſare pœnam, & ſolemnitatem iuris humani; nam quæ ſpiritu Dei aguntur, non ſunt ſub lege humana. Et tunc videtur redemptum corpus, & anima meretricis à peccato, & à diaboli captiuitate.*

7 *Meretrices extractæ à lupanari, & in matrimonio copulatæ, habent tutam ſpem vitæ æternæ.*

8 *Degradatus actualiter matrimonium contrahere non poteſt.*

9 *Degradatus incontinenti amittit priuilegium clericale. Et efficitur de foro ſeculari. Et deſinit eſſe clericus.*

10 *Degradatus poſt degradationem de facto celebrans, conficit verum corpus Chriſti. Et tenetur dicere officium, non tamen cum Dominus Vobiſcum, & cum alia ſolemnitate.*

11 *Degradatus moriens, reſuſcitanſque poſtea, non eſt iterum ordinandus.*

12 *Condemnatus ad furcas liberari debet ſi laqueo fracto in terram cadat, ex quo videtur miraculosè factum. Si tamen prius fuerit proteſtatus de ſua innocentia.*

13 *Metus inſtantis periculi, & mortis, excuſat delinquentem à pœna capitali.*

OPINIO. CXXVI.

1 CONDEMNATVS ad mortem, ſeu ad quamcunque aliam pœnam, tempore, quo proficiſcitur ad furcas, vel ad aliud ſupplicium deſtinatum, ſi arriperet fugã, & acciperet ſacerdotem portantem per Ciuitatem Corpus Chriſti abſque aliquo dubio eſſet immunis, ac tutus ab illa pœna, vt per Glo. in c. quęſitum 13. q. 2. quam ſequuntur Archidia. ibi, Hoſtien. in ſumma de immuni. eccleſ. Cardi. in Clemen. 1. §. inſtitutione in fi. de reliq. & vener. ſanct. Corſet. in ſingu in ver. Cardinalis, & communiter omnes Canoniſtæ in c. ſanè de electio. Roma ſingu. 335. Cotta in memorali in ver. Rationis idemtitas Alberti. in c. 1. de hęreti. in 6. nu. 18. & Raynaldus Corſus in addit. Oldradi in conſ. 54. incip. Aufugiens in litera C. & iſtam eſſe communem opinionem ſcribit Gomeſi. in §. pœnales, nu. 50. inſtitu. de actio. Ioã. de Arnono in ſoliloquio 80. Dictat capitulum Regni, cuius eſt initium, & Ioan. Lupi in rub. de donatio. inter vir. & vxo. §. 38. nu. 5.

Cõis opin.

¶ Quod verum eſt, dummodò ad ipſum corpus Chriſti recurrat, & ſuſcepiſſet communionẽ, vt habetur per Fely. in c. quærenti de offic. deleg. & per Cottam in memorali in verbo Rationis idemtitas circa finem.

2 Similiterque priuilegium Cardinalis liberat antedictum condemnatum à morte; nam Cardinales habent priuilegium, vt ſi condemnatus ad mortem ducatur ad ſupplicium, & ei fiat obuiã Cardinalis ipſe, & pileum appoſuerit in capite eius, non poteſt exequi ſententia ad mortem, ſed liberatur, ita Alber. Bal. Paul. de Caſt. Saly. & alij omnes in l. addictos, C. de appellatio. Amodeus Iuſtinus in tract. ſyndicatus, num. 253. Marſil. in rub. ff. de falſis, nu. 13. Illuſtris D. Reſtaurus Caſtaldus præceptor meus in tract. de Imperatore. q. 67. nu. 3. Pet. à Plaza cum aliis aggregatis per eum in epito. cauſarum crimina. lib. 1. c. 34. & Illuſtriſſimus D. Card. Albanus in lucubrationibus ad Bar. in l. ſeruus, nu. 2. & ſeq. ff. de leg. 1. vbi ſubtiliſſimè, atque doctiſſimè remouet, ac penitus tollit, ſolita naturali facundia ſua, omnia contraria, & planum facit iſtam eſſe cõmunem opinionem, & Zaſius in §. pœnales, nu. 32. inſtitu. de actio. qui ibi hoc ampliat procedere etiam in Comitibus, & Baronibus, & abſque ratione, & fundamento vllo quidem, & Cotta in memorali in ver. Cardinales, & Pet. Duennas in regu. 81. vbi ponit hoc pro regula cum ſex limitationibus remiſſiuè. Ideoque dat cautelam Cępol. in 2. caute. in prin. vt condemnatus procuret, vt Cardinalis tranſeat per viam, per quam ducitur ipſe condemnatus, & obuiam ſibi faciat, & apponat in cõdemnati capite pileum, & erit liber, vt per Paridem de Puteo in tract. ſyndicatus in ver. Pœna, verſ. An ſi primò, & huic opinioni inhæret quoq; eam limitando, conſumatiſſimus D. Vincentius Maxilla in cõſuetudinibus Ciuitatis Bari in prooemio, nu. 211. cum aliis ſeq. vbi firmat huiuſmodi priuilegium conceſſum Cardinalibus valere, & tenere, ſed principem concedentem peccare.

Cõis opin.

3 Et concludit etiam inibi, nu. 208. cum aliis ſequen. valere priuilegium conceſſum per Principem alicui nobili, quòd poſſit eripere damnatũ ad mortem tranſeuntem ante domum ipſius, cõtra And. de Iſer. contrarium aſſeuerantem in tit. quæ ſint rega. in ver. Et bona committentium, col. 1. Et ita uidimus compluribus quippè vicibus de facto obſeruari in aliquibus Ciuitatibus Italiæ.

4 Tertiò etiam liberatur condemnatus ad mortem, ſi vellet meretricem exiſtentem in lupanari ducere in uxorem, vt per Paridem de Puteo in citato uerſ. An ſi primo, & in uerſ. Et aliæ, quę non omitto, vbi ait hoc iure non probari, ſed tantùm quod peccata omnia ſibi dimittuntur, & ita practicant Hyſpani, & obſeruant, vt ibi per eum, & ita concludit quoque Neuiza. in Sylua nuptiali lib. 4. ſub nu. 33. ubi refert ſimiliter hoc potius de conſuetudine quàm de iure communi procedere.

¶ Sed nota, quòd quidam pulcherrimus Iuuenis Hyſpanus dum eſſet depræhenſus in Palatio Catholici Regis Hyſpaniarũ nocturno tẽpore ſuperioribus annis, qui philocaptus amore cuiuſdã famulæ eiuſdem Regis procurabat eam oſculari, & ducere poſtmodum in vxorem, tamen ſtatim eo reperto: motu proprio fuit condemnatus ad mortem, & dum ducebatur ad ſupplicium, meretrix quædam, ſed ſenex, & turpiſſimi corporis obuiam ei fecit, & procurauit ipſum condemnatum accipere in virum ſuum; Nihilominus idem iuuenis, etiam quod ſciret poſſe euadere ducendo dictam meretricem in vxorem, inſpiciendo eius turpitudinem vultus, dum ſedebat ſuper aſinũ, dixit carnifici *tocca, tocca preſto l'aſino*, quia potius mori volo, quàm ducere meretricem in vxorem, quod audiens Rex iuſſit, vt iſte iuuenis relaxaretur in ſuam priſtinam libertatem, & pariter ſibi traderetur in vxorem antedicta famula.

5 Meretricem enim, aduerte, tradere de lupanari, & accipere in vxorem ꝓficit ad remiſſionem peccatorum c. inter opera de ſponſa. Imò ſecundum Card. & Præpoſi. ibi hoc opus exercenti remiſſio peccatorum omnium cõceditur, licèt iſtis Doctoribus, & malè refragetur Abb. nam Oſeas Propheta duxit meretricem in vxorem, & illam ex mala bonam fecit, & qui hoc fecerit, non eſt culpandus ſed laudandus, etiam ſi eſſet homo optimę qualitatis, & abſque culpa aliqua, & non eſt culpandus Oſeas Propheta 32. q. 1. faciunt not. per Alberi. in dictionario in verſ. Meretrix, & per Couarruu. in epito. de teſtamen. in 2. par. c. 8. §. 11. nu. 3. fol. par. 194. & profuſius per Neuizanum in loco præcitato.

6 Facit

6 Facit text. & Glo.in l. ſi ea quæ C. de adulter. & ſolemnitas iuris humani,& pœna ceſſat,puta, quando aliquis ducit puellam meretricẽ in vxorem, vt bonam reddat,& amplius non peccet,ſecundum Abb.conſ.11.in cauſa nu.1.vol.1.c. relatum de teſtamen. Quæ enim ſpiritu Dei aguntur,non ſunt ſub lege humana c. licèt de regula Abb.d.conſ.11.col.1. tunc enim uidetur redemptum corpus,& anima puellæ à peccato, & à diaboli captiuitate, ergò ceſſat ſolemnitas & pœna iuris.

7 Imò iſtę meretrices taliter reuerſę, ad meliorem frugem,tutam ſpem habent vitæ æternæ,ſecundum Matthęum 21.publicani,& meretrices præcedent vos in regno cælorum.

8 Sed iſta opinio non procederet quippè in clerico,ſeu alio religioſo: nam clericus ipſe actualiter degradatus, matrimonium contrahere nequiret,ſecundum Abb.in c.1.nu.11. qui cle. vel vo.

9 Quia licèt ille incontinenti per huiuſmodi degradationem actualem perdat quodcunque clericale priuilegium, efficiaturque de foro ſeculari,c.degradatio de pœnis lib. 6. Abb. in c. nouimus de verb.ſign.Dec.in c.cùm non ab homine, nume.68.de iud.& Rolan.à Valle cõſ.24.in cauſa præſentis proceſſus, ſub num.10. & ſeq.vol.1. Imò etiam deſinat eſſe clericus, teſte Abb. in c. cùm ſit proprium,nu.7.de cond.appo.

10 Tamen ſemper remanet character, ratione cuius,ſi de facto celebraret,conficeret nempè verum corpus Christi,vt concedit Ioan.And.in Nouel.ibi,& Abb.in d.c.1. ſub num. 11. qui clerici, vel vouentes,matrim. contrahere poſsint, & ita firmant conſtanter,& communiter omnes Theologi,attestante Abb.in d.c. 1.in fin.& præſertim S.Thom.in 3.q.83.art.8.concludens ibi,ꝙ poteſtas cõſecrãdi euchariſtiã pertinet ad characterẽ ſacerdotalis ordinis, character autem quilibet, qui cum quadam conſecratione datur,indelebilis eſt, ſicut quarumcunque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reintegrari quidem poſſunt. Vnde manifeſta res extat,quòd poteſtas conſecrandi,non amittitur per degradationem, & tenetur dubio procul,ſi in ſacris erat, dicere officium,c. dolentes de celebra. miſſ. non tamen cũ Dominus Vobiſcũ, vel alia ſolẽnitate. *Cõis opin.*

11 Et ratio huius communis ſententiæ Theologorum aſsignari poſſet iſthæc: nam degradatio non amouet characteres de anima modo aliquo. Et hinc eſt,quòd ſi degradatus moriretur,& poſtmodum reſurgeret, non deberet iterum ordinari,ſecundum Gloſ. in c.2.32.q. 7. Sicu. in c. non poteſt de re iud.& Ioan.Bertachi.in tract.de epiſco.in vlti.par.& Doct.in d.c.degradatio.

¶In contrariam verò partem, videlicet,quòd degradatus de facto celebrans poſt degradationem, non conficiat corpus Christi, inclinarunt Gemi.& Celſus ibi in apoſtil. in d. c. 2. de pœnis lib.6.Sed quicquid Doct.iſti fabulentur, noli aliter recedere à communi præmemorata tanquã pia, ſacroſancta, & fundata in illa viua ratione, quòd degradatus nullatenus amittat characterem,tanquam in anima realiter impreſſum, atque indelebilem.

12 Quartò condemnatus ad mortem liberatur propter miraculum,vt per Lucam de Penna in l. 1.C.de deſer.& occul.lib.12. & Dec.in l. fauorabiliores ff.de regu.iur. vbi ponunt exemplum de eo,qui ſuſpenditur ad furcas, & laqueus confrangitur,& cecidit ſuſpenſus in terram,tunc proculdubio erit liberandus condemnatus ad mortẽ, ex quo videtur miraculosè factum, & eſt maximum innocentiæ ſignum,Hocque intelligit Deci.vbi ſupra,ſi prius fuerit proteſtatus de ſua innocentia,vt per Paridem de Puteo in d. uer. pœna verſ.An ſi,il 2.per dictum Pſal. Laqueus cõtritus eſt,& nos liberati ſumus, & per criminaliſtas omnes variis in locis iuris noſtri.

13 Quintò metus inſtantis periculi,& mortis excuſat delinquentem à capitali pœna, ideoque ſi quis Tirannus, aut potens dicat alicui non potenti,occidas talem, aliàs occidam te,& ille reperiretur in huiuſmodi conſtitutus periculo, & calamitate, quòd ſi eius iuſſum non adimpleret, mitteret minas ad effectum, tunc ſi aliter euadere non poſſet vitam ſuam occidendo, excuſatur ſi occidat, nec vtique aliqua pœna punitur propter mortis periculum,ſecundum Bal.& Alex.in l.liber homo ff.ad l.Aquil.& Floria.ibi in priu. in l.quod dicitur,ff.ad l.Aquil.in l.1.ff.de ſicar.Pet. & Cyn.in l.ſcientia §.qui cùm aliter ff.ad l.Aqui. Bal.in l.1.q.2.C. vnde vi, in l.ſeruos C. ad l. Iul. de vi.& in c.1.§. iniuria col.fin.de pace tenenda, Gandi.in rub.de pœn.col.penult. Glo.in l. ſi familia communis, in uerſ. Et ſi ſeruus ff. ſi famil. fur.fe.Cæpol.caute.4.& 40.Ioan.de Lig.in tract. de bello fol.125.Fely. in c. ſignificaſti, il 2. circa fin.de homic.Curti. conſ.20.Iaſ. in §.mitius col. antepen.inſtitu.de actio.Deci.conſ.336.& in regula velle nõ creditur ff.de regu.iur.& in l. quod iuſſu eod.tit. & in l. vt vim ff.de iuſti.& iure, vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, Marſi. conſ.25.Corſetus in ſingu.in ver.Metus,vbi etiã hanc fatetur communem,& ſequendam,& Grãmati.voto 28. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 SVCCESSOR *ſingularis, vel emptor poteſt expellere conductorem.*

2 *Succeſſor nõ tenetur ſtare locationi factę per Rectorem,ſeù Prelatum eius predeceſſorem nomine proprio, non autem eccleſię; quia locatio ipſa ſpirat per locantis mortem.*

3 *Succeſſor non debet ſtare locationi factę per Prelatum eius predeceſſorem nomine eccleſiæ, ſed ad eius commodum,niſi eſſet ipſi eccleſię vtilis locatio.*

4 *Succeſſor ſingularis poteſt expellere colonum partiarium,& conductorem,tamen ipſi regreſſum habebũt pro eorum intereſſe contra locatorem, & dominum.*

5 *Conductioni, ac locationi nondum finitæ, ſtare non tenetur creditor, vbicunque res locata executa eſſet ad ipſius inſtantiam pro debito domini locatoris, & ſeruatis ſeruandis foret pro ipſo credito per iudicem data, & adiudicata eidem creditori in ſolutũ, & pro ſoluto.*

6 *Succeſſor ſingularis non poteſt expellere conductorem, ſeu colonum, durante tempore affictus, vbicunque fecit in inueſtitura, & contractu ſpecialiter obligari bona conducta, vel bona omnia ipſius locantis, ſecundũ vnam communem opinionem; ſed ſecundum alteram ſententiam, ſimiliter communem contrariam, ſucceſſor ſingularis ſtatim quòd offert ſuum intereſſe colono fundum hypotecatum habenti, poteſt ipſum expellere; licèt res ipſa poſsit à conductore retineri, donec ſibi ab emptore, & ſingulari ſucceſſore ſoluatur intereſſe.*

7 *Succeſſor ſingularis, ſeu emptor tenetur ſtare locationi de conſuetudine, quæ viget, & obſeruatur inter Hebræos.*

8 *Vxor non tenetur præcisè ſtare locationi factæ per maritum de bonis dotalibus, tempore quo erat dominus dotis.*

9 *Succeſſor ſingularis, ac emptor tenetur ſtare locationi, vbicunque habuiſſet notitiam locationis rei ſibi venditæ, alteri factæ.*

10 *Conductor poteſt expelli de re locata per ſingularem ſucceſſorem, & emptorem non obſtante iuramento interpoſito in ipſa locatione per locantem.*

11 *Iuramentum præcisè obligat iurantem ad factum, quãdo is qui factum promiſit facultatem faciendi habuerit, ſecus ſi amplius facere non poſſet; quia iuramentum non obligat ad impoſſibilia, & tunc præcisè debet adimpleri, quando commodè poteſt adimpleri.*

12 *Iuramentum ſemper intelligitur, vt ſit ſeruandum omni meliori modo, quo poteſt.*

13 *Iuramentum ſi præcisè adimpleri non potuit, ſed ſolùm certo modo, putà ſoluendo intereſſe, debet ſufficere.*

14 *Iuramentum ſuum in contractu appoſitum non obſeruans, licèt commodo contractus indignus efficiatur, nihilominus hoc verum eſt, quando contractu, & contentis in eo ad ſuum fauorem vti vellet contra illum, cum quo contraxit, ſeu cui promiſit, & iurauit.*

15 *Succeſſori ſingulari, & contra ſingularem ſucceſſorem non competit ius perſonale ex legibus reſultans. Et conſequenter remedium l. ſi quis maior C. de tranſactio. & aliud ſimile ad excludendum uolentem agere, vel excipere ex contractu, ad ſingularem ſucceſſorem non tranſit.*

16 *Iuramentum cùm perſonale ſit, perſonam iurantis non excedit. Et conſequenter ad ſingularem ſucceſſorem actiuè, & paſſiuè non tranſit, niſi etiam ſucceſſoribus eſſet iuratum, & promiſſum.*

OPINIO CXXVII.

1 CONDVCTOREM expellere poteſt emptor, vel ſucceſſor ſingularis l. emptorem C. locat. vbi text. Glo. & Bart. & Natta conſ. 426. quamuis regulariter emptor, num. 1. vol. 2. Io. Cæphalus conſ. 254. preſupponitur in facto monaſterium nu. 7. vol. 2. vbi deducit iſtam eſſe receptiſsimam regulam, & Berous conſ. 2. in cauſa Dauid, num. 10. vol. 1. *Cõis opin.*

2 Imò Rector, ſeu Prælatus quoque tempore ſui officij locans nomine proprio, & non eccleſiæ, huiuſmodi locationi ſucceſſor ſtare non tenetur, cæterùm locatio ipſa ſpirat ob locantis mortem, ſecundum Glo. communiter approbatam in c. fin. ne prælati vices ſuas, & Ant. de Butrio ibi ſub num 6. & ſeq. Anchara. conſ. 16. Rotam Roma. in nouis deciſ. 232. Abb. in quæſt. incipiente Sẽpronius clericus in quinto dubio, Caſtren. conſil. 2. vol. 1. & Soc. conſ. 34 vol. 3. vbi meminit iſtorum ſententiam eſſe communem. *Cõis opin.*

3 Et in tantùm hoc procedit, quòd ſi prælatus nomine eccleſiæ etiam, & ad eius commodum locaſſet bona eccleſiæ, ſucceſſor tunc cogi nequit huic locationi ſtare, niſi eſſet ipſi eccleſiæ vtilis, ſecundum Glo. communiter ibi ab omnibus receptam, vt per Abb. & Ana. col. 4. in d. c. fin. & Beroum in c. 1. nu. 53. cum alijs ſeq. de in integ. reſtit. & Soc. in d. conſ. 34. col. 3. in quibus quidem locis conantur antedicti Doct. reducere ad concordiam opinionem Anto. in d. c. fin. & ſequaciũ contrariam, quæ conſonantia ſemper mihi placuit, & hortor ſummopere fore eam ſequendam, amplectendamq; in deciſiuis, tanquam æquam, veram, & rationabilem. *Cõis opin.*

4 Imò aduerte, quòd ipſe quoque ſucceſſor ſingularis poſſet expellere colonum partiarium, vt voluit Roma. conſ. 309. Tamen colonus, ac conductor regreſſum habebunt pro eorum intereſſe cõtra locatorem, & Dominum, l. qui fundum, vbi text. Caſtren. & Doct. ff. locati.

5 Ampliatur etiam antedicta regula, vbicunq; res aliqua locata eſſet, & poſtmodum exequuta ad inſtantiam creditoris pro debito Domini locatoris, & ſeruatis ſeruandis foret pro ipſo credito per iudicem data, ac adiudicata inſolutum, & pro ſoluto cum poſſeſsione creditori memorato; tunc ipſe creditor poſſet expellere de re conducta conductorem, nec eius conductioni nondum finitæ ſtare teneretur, vt doctiſsimè more ſuo conſuluit D. Cęphalus in d. conſil. 254. per totum.

6 Sed vbicunque conductor, ſeu colonus in inueſtitura, & contractu ſpecialiter obligari ſibi fecit bona conducta, vel omnia bona locantis, nõ poſſet expelli ab emente, vel acquirente rem locatã aliquo modo, ſecundum Bar. Bald. & Saly. in d. l. emptorem, Caſt. in l. ſi merces §. 1. ff. locat. Imol. Aret. & Alex. in l. qui abſenti §. 1. ff. de acquiren. hæred. Abb. col. pen. & Ana. num. 9. in c. quærelã ne prælati vices ſuas, Aret. & Iaſ. in §. fin. inſtitu. de locat. & conducto, Corne. conſ. 6. vol. 4. Crot. in l. filiusfam. §. Diui fol. 10. ff. de leg. 1. Neguſan. in tract. de pignoribus in 1. membro 2. partis nu. 6. fol. 4. & Guid. Papæ in quæſt. 480. Et iſta eſt cõmunis opinio, teſte Grato conſ. 95. quidam, nu. 12. vol. *Cõis opin.*

12.vol.1. quam declarat, & ſequitur quoq; Co-
uarr. in tract.reſolutionum lib.2.c.15.num.3.&
ita in proprijs terminis conſuluit Ioã.de Amicis
conſ.113.Doctor præſtantiſsime, & Berous etiã
conſ.135.viſo inſtrumento locationis,nu.7.cum
alijs ſeq.vol.1.

¶ Sed aduerte,quòd non eſt facienda vis, ſeu
fundamentum in præmiſſa communi opinione;
quia hypoteca iſta, aut ſpecialis, aut generalis
ſit,nihilominus ſufficit, etiam ſine alienationis
prohibitione,habetq; tunc effectum, vt res poſ-
ſit à conductore retineri,donec ſibi ab emptore,
& ſingulari ſucceſſore ſoluatur intereſſe, & ſic in
caſu iſto non requiritur ſpecialis hypoteca,& ſta
tim quòd ſucceſſor ſingularis offert ſuum inte-
reſſe colono habenti fundum hypotecatum,po-
teſt eum expellere,ſecundum Bar.in d.l.empto-
rem, quem omnes ibi communiter ſequuntur,
Caſtr.in l.nihil §.fin.ff.de leg.1.Corne.in d.conſ.
6.Ang.conſ.245.nu.6.& Ruinus conſ.180.num.
Cõis 18.vol.1. & iſtorum opinionem refert eſſe com-
opin. munem Neguſan.in d.tract. de pignoribus in 1.
memb.2.par.num.6.& ſeq.& Natta in d. conſil.
426.ſub num.3.Rolan. à Valle conſ.6. num. 10.
vol.1.vbi ita conſuluit. Cæterùm opinio hæc ita
dubia apparet, vt ex ea veritas vlla percipi non
poſsit,ideò autumarem illam de plano procede-
re poſſe,vbicunq; venditor promitteret non alie
nare in præiudicium conductoris,tunc enim con
ductor ipſe expelli nequiret, durante tempore
conductionis, ita Bald.& Saly.in l. ea lege C. de
condit.ob cauſ.& Gozad.conſ.78.num.7.

7 Limitatur etiam ſecundo loco mentionata re
gula non procedere, vbicunque extaret conſue-
tudo in contrarium, prout extat inter Iudæos,vt
inter eos emptor locatori ſtare teneatur,quę cõ-
ſuetudo inter ipſos Iudæos ſeruanda eſt, vt con-
ſuluit Calder conſ.10.in tit.de conſt.& conſ.30.
de teſt.Gozad.conſ.24. num. 10. & Berous in d.
conſil.2.

8 Interprætaturq; vlterius regula prædicta non
habere locum ſimiliter in vxore,quæ præcisè nõ
tenetur ſtare locationi factæ per maritum de bo
nis dotalibus tempore, quo ipſe erat dominus
dotis, vt voluit Bart.per illum text.in l. ſi filius-
fam.§.fin.ff.ſolu.matrimo. cum quo ſentiunt ibi
Imol.Cuma.Roma.& Caſtren.Cyn.& Saly.in d.
l.emptorem,& Alber.in l.diuortio, num.2.ff. ſo-
Cõis luto matrim.& iſtam ponit eſſe communem op-
opin. nionem Couarr.in loco præcitato,nu.4.vbi con-
tradictores citat,& eorum rationibus reſponde-
re nititur.

9 Item limitatur memorata regula non habere
locum,vbicunque emptor habuiſſet notitiam lo
cationis rei ſibi venditæ alteri factæ, tunc enim
expelli conductor ab emptore non poſſet, ſed ſta
re teneretur dictæ locationi emptor ipſe, donec
erit finita locatio, vt conſuluit Berous in d.conſ.
2.num.15.& ſeq.

10 Limitatur etiam eadem regula non procede-
te,quando in inſtrumento locationis eſſet appo-
ſitum iuramentum per dominum locatorem,
tunc quippè conductor vigore huius iuramenti
non poſſet expelli à re conducta per emptorem,
& ſingularem ſucceſſorem,vt conſuluerunt Soc.
Sen.conſ.90.viſis quibuſdam actis,num.10.vol.
4.Natta conſ.426.quamuis regulariter emptor,
num.4.cum alijs ſeq.vol.2.Gozad.conſ.24.quę-
ritur an Dauid ſub num.9.& 22.& conſ.100.cir
ca ea quæ deduxi,ſub num.24.& ſeq.& Rolan.à
Valle conſ.6.quoniam viam ferro aperit,nu.29.
cum alijs ſeq.uol.1.qui omnes in mentionatis lo
cis pręſupponunt ita firmauiſſe in terminis Ant.
de But.in d c.fin.ne prælati vices ſuas.

¶ Tamen pace tantorum Patruũm, omnes
ſupinè errauerunt,eſtò quòd Anto. de But. ibi,
hoc non dicit, ſed num.4.ibidem firmat ſolum-
modò, & optimo quidem iure, quòd locator re-
uocat locationem factam cum iuramento infra
tempus promiſſum,& determinatum in inſtru-
mento locationis, tunc præcisè comppelleretur
ad factum vigore iuramenti de iure canonico.

¶ Vndè nos etiam concedimus,quòd vbicun
que ageretur inter locatorem, & conductorem,
quòd ob iuramentum recedi non poſsit à loca-
tione per locatorem durante tẽpore conductio-
nis, ſed quando venderetur res locata infra tem
pus locationis,tunc ſtante etiam iuramento em
ptor ſtare nõ teneretur antedictæ locationi;quia
iuramentum pręſtitum per locatorem ad ipſum
emptorem tanquàm extraneum non tranſiret.
Et quia etiam conductor ſtante venditione rei
locatæ,nullum amplius ius habet in re,ſed dum-
taxat habet obligatam perſonam domini locan
tis; meritò igitur emptor non cogitur ſtare loca
tioni;vt uoluit Bar in d.l.emptorem.

¶ Ideò non immeritò doctiſsimus,& eminen
tiſsimus Canoniſta D.Couarruuias in d.c.15.ſub
num.3.ſub verſ.Secundum hic deducitur,aduer
tit dictam opinionem Soc.& ſequacium eſſe du-
biam,reddendo ibi optimam rationem; quia cũ
non tractetur de iuramenti vinculo reſpectu iu-
rantis,ſeu eius hæredis vniuerſalis, eius promiſ-
ſioni ſtandum non eſſet.

¶ Et dum eueniret in facto caſus iſte de men
ſe Februarij inſtantis anni 1572.in Curia noſtra
inter Magnificum Ioannem Baptiſtam Viuium
patruum meum,& Cæſarem de Vigintiquatuor,
& fratres,extitit poſt longam diſcuſsionem,& di
ſputationem per D.Thomam de Sico de Ciuita-
te Campaniæ virum vndecunque perſpicaciſsi-
mum, & integerrimum, exiſtentem tunc iudicẽ
mentionatæ Curiæ Aquilanæ,iudicatum contra
Soc.& alios ſequaces,videlicet, quòd conductor
poterat,& debebat expelli de re locata, durante
locatione ob venditionem factam,non obſtantę
iuramento interpoſito in dicta locatione,& poſt
modum audiui ita etiam in facti contingentia
fuiſſe deciſum in Sacro Regio Concilio Neapol.
annis ſuperioribus in quadã cauſa vertẽte tunc
inter

inter magnificos Petrum Paulum de Antonellis, & Marcum Antonium de Riuera conciues meos, & concurrendo cum hac vltima opinione tanquam ſacroſancta.

11 Non obſtat, quòd iuramentum præcisè quem ad factum obliget, Glo. in l. pecuniam ff. de condit. ob cauſam, quia reſpondetur illud eſſe verũ, quando is, qui factum promiſit facultatem faciendi habuit, & ita loquitur illa Glo. ſecus ſi amplius facere non poſſet; quia iuramentum non obligat ad impoſsibilia, & tunc præcisè debet adimpleri, quando cõmodè poteſt adimpleri; Sicut dicitur de venditore per doctrinam Bal. in l. vnica col pen. C. de ſent. quæ pro eo q̃d intereſt.

12 Item quia iuramentum ſemper intelligitur, vt ſit ſeruãdum omni meliori modo, quo poteſt, l. cùm pater §. filius matrem ff. de leg. 2. Alex. & alij in l. 1. §. ſi quis ita col. 3. ff. de verb. oblig.

13 Ergò ſi præcisè adimpleri non potuit, ſed ſolùm certo modo, putà ſoluendo intereſſe, ſufficere debet, veluti etiã fuit de mente Alex. & Doct.
Cõis opin. communiter in l. ſtipulationes non diuiduntur q. 8. ff. de verb. oblig. & habetur per Pariſ. conſil. 110. nu. 32. vol. 1. & Alex. conſ. 69. col. 1. vol. 4.

14 Et licèt ille, qui iuramentum ſuum in contractu appoſitum non obſeruauit, omni commodo contractus indignus efficiatur, l. ſi quis maior C. de tranſactio. tamen hoc nihil obſtat; quia hoc verum eſt, quando contractu, & contentis in eo ad ſuum fauorem vti vellet contra illum, cũ quo contraxit, ſeu cui promiſit, & iurauit, & ita propriè loquitur d. l. ſi quis maior, l. Iulianus §. offerri ff. de actio. emp. & l. quæro §. inter locatorem ff. locati; ſecus verò ſi inſtrumento, & contentis in eo ad ſui fauorem vti vellet contra tertium, & ſingularem ſucceſſorem, cauſam etiam à contrahente habentem; quia hoc agere non poſſet, ſtante quòd hoc iure cautum non reperitur, niſi quãdo quis vti inſtrumento contra ſecum contrahẽtem vellet, vt in antedictis iuribus; & propterea hoc ad alium caſum, aliamq; perſonam extendi non debet, cùm ſapiat pœnam, & odium, d. l. ſi quis maior, & d. §. inter locatorem, cum ibi not. iunctis ijs quæ habẽtur in c. cùm inter de excep. & c. in pœnis de reg. iur. in 6.

15 Tum quia ius iſtud, quod ex mentionatis legibus reſultat, dicitur eſſe perſonale, quod ſolùm contrahentibus, & contra contrahentes, & non tertio, nec ſingulari ſucceſſori, etiam à contrahẽte ſimpliciter abſq; iurium, & actionum ceſsione cauſam habenti cõpetit, vt voluit Alex. conſ. 92. col. 2. vol. 1. vbi determinat remediũ d. l. ſi quis maior, & aliud ſimile ad excludendũ volentem agere, vel excipere ex contractu ad ſingularem ſucceſſorẽ, non tranſire l. fin. ff. de cõtrahen. empt. l. 1. §. ſi hęres, cũ alijs quę Alex. ibi allegat.

16 Cùm ergò hoc ius reſultet ex iuramento, non debet, nec poteſt tranſire contra emptorem, ſeu ſingularem ſucceſſorẽ; nã promiſsiones ſunt perſonales, & iuramẽtũ quoq; eſt perſonale, nec perſonam excedit, & conſequenter ad ſingularẽ ſucceſſorẽ actiuè & paſsiuè nõ tranſit c. venientes, c. clericus, & c. veritatis, cũ ibi not. de iureiur. & c. imperialem §. præterea de prohib. ſeud. alien. in vſi. feudo. niſi etiam ſucceſſoribus eſſet iuratum, & promiſſum, vt habetur in d. c. veritatis.

SVMMARIVM.

1 *CONDVCTOR equi nõ tenetur de leuiſſima culpa, nec de caſu, nec de vitio naturali.*

2 *Equus, mulus, bos, aſinus, vel aliud animal ſimile, ſi moreretur intra triduum à tẽpore locationis, vel venditionis factę alicui, præſumeretur morboſum. Intantum, quòd agi poſſet ad pretium contra venditorem; ſecus ſi ex longo interuallo animal prędictum moreretur.*

3 *Conductor equi non liberatur ab eius ſolutione ſi moriatur, licèt probaret equum illum mortuum fuiſſe in itinere, niſi ſpecialiter probaret quòd ille idem equus obijt, quem conduxerat.*

OPINIO. CXXVIII.

1 CONDVCENS equũ ſcholaris pro accedendo, ac redeundo in patriam ſuam, & equus ipſe incidat in repentinum morbũ, ob quod impedimentum cogatur eum relinquere, & conſignare vicino hoſpiti, & in effectu cõſignet equum conductum vt eum ipſe hoſpes diligenter curet, & tandem moriatur, non tenetur de leuiſsima culpa, & multò minus de caſu; & per conſequens neque de vitio naturali, ita conſuluit Bal. conſ. 22. Vanutius lib. 3. quem ſequitur, & commendat Cotta in memorali in ver. Scholaris.

2 Et hinc eſt, quòd ſi equus moreretur intra triduum à tempore locationis, vel venditionis factæ alicui, præſumeretur abſque dubio morboſus, vt agi poſsit ad pretium contra venditorẽ, ſecus ſi ex longo interuallo; & diſtinctio iſta fuit originaliter Io. And. in add. Specu. in tit. de emp. & vendit. in §. ſciendum in uerſ. de illo, cum qua certè ſentiunt Alex. in addi. Bart. in l. ſi in rixa ff. ad l. Corne. de ſica. & ibi Marſi. nu. 59. in l. ſtatu liber. nu. 15. & ſeq. ff. de quæſtio. Io. de Imol. in l. ſi quis cùm aliter ff. de verb. obli. Iacob. de Sancto Georg. in l. paciſci, nu. 4. de pact. & omnes Doct. cõiter in d. l. ſi quis cum aliter, & Ripa in trac. de peſte in rubr. de remediis ad curandam peſtem, nu. 141. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinio- Cõis
nem, ſeu diſtinctionem. opin.

3 Sed conducẽs equũ, aduerte, ꝙ non releuatur, nec liberatur à ſolutione equi aliquo modo, ſi ꝓbaret equũ mortuũ fuiſſe in itinere, niſi produceret, & ſpecialiter probaret, ꝙ equus obiit ille idẽ, quem

quē conduxerat, ſecundū doctrinam Io. And. in c. auditis de præſcript. quā ſequitur Ant. col. pen.
Cōis Abb. col 9. & alij omnes ibi communiter, & com-
opin. munem inquit, eam declarado etiā Deci. in c. in præſentia, nu. 43. de proba Iaſ. in l. non hoc, nu. 2. C. unde legiti. in l. 2. C. de bon. poſſ. ſecundū tab. in finalibus verbis, & in l. eū qui §. in popularib⁹, ſub nu. 21. ff de iureiur. Marſil. in l. ſi quis ne quæſtio, nu. 133. ff. de quæſtio. in practi. crim. in §. & quia, nu. 14. Ioan. de Amicis cōſulendo conſ. 40. nu. 1. & ſeq. & Alex. conſ. 119. viſo proceſſu ſuper cauſa inter ſpectabilem, ſub nu. 3. uol. 1.

SVMMARIVM.

1 *CONDVCTOR non tenetur de caſu fortuito, ſed dūtaxat de dolo, culpa lata, & leui.*

2 *Conductor etiam ſi ſuſcepiſſet in ſe periculum generaliter cum iuramento, ſuperueniente bello, vel peſte de tali caſu fortuito non teneretur.*

3 *Receditur ex cauſa ſuperueniente à iuramento, à promiſſione, & alijs legitimè celebratis, quaſi ſub ea conditione contractū ſit, ſi res in eodē ſtatu permanſerit.*

4 *Appellatione periculi caſus fortuitus non uenit.*

5 *Conductor, qui ſuſcepit in ſe caſum fortuitum, aduerſamque fortunam, non tenetur de caſu inſolito, & inconſueto ſuperueniente, ſed de caſu ſolito.*

6 *Conductor, qui ſe obligauit ex pacto ad omne periculum ſuperueniens ex quocunque caſu, & ſpecialiter etiam ex bello, & occaſione belli, non poteſt petere remiſſionem mercedis. Quod limitatur, non procedere in caſibus inſolitis.*

7 *Conductor ſuſcipiens in ſe periculum belli, & guerræ, & omne aliud periculum, ex vi iſtorum verborum generalium tenetur ad caſum peſtis, & cuiuslibet aduerſitatis.*

8 *Conductor renuncians in inſtrumento omni legum auxilio, petere non poteſt remiſſionem, etiam occaſione belli ſuperuenientis.*

9 *Renunciatio omni legum auxilio, etiam cum iuramēto confirmata, non impedit, quin renuncians à iuramento abſolutionem petere poſsit.*

10 *Renunciatio in contractu facta, ſi graue, vel grauiſsimum renuncianti damnū afferat, nō valet, neq; tenet.*

OPINIO CXXIX.

1 CONDVCTOR non tenetur de caſu fortuito, ſed duntaxat de dolo, culpa lata, & leui, l. ſi vt certo §. nunc vidēdum, vbi Barto. & alij ff. cōmoda. & tradit Deci. in l. cōtractus, nu. 33. ff. de reg. iur.

2 Et in tantum hoc procedit, quòd ſi conductor ſuſcepiſſet in ſe periculū generaliter cum iuramēto, ſuperueniente bello, uel peſte, aut alio caſu fortuito, non teneretur: ſecundum Bar. Bal. Alberi. Ang. Fulgo. Alex. & Iaſ. in l. ſed, & ſi quis §. quæſitum ff. ſi quis cautio. Alex. conſ. 28. uol. 1. & conſ. 33. uol. 2. Ioan. de Ana. & omnes in c. 1. de commoda. & Ripa in repeti. l. ſi uuquam, nume. 10. C. de reuocan. donat. & in tract. de peſte in titu. de priuilegiis contra peſtem, nu. 83. vbi recitat iſtā eſſe cōem opinionē, & Iaſ. quoque in d. §. quæſitū. Cōis

3 Quia regulariter, vt dicit Anchara. conſ. 43. opin. col. 2. ex cauſa ſuperueniente receditur à iuramento, à promiſſione, & aliis legitimè celebratis, quaſi ſub ea conditione contractum ſit, ſi res in eodem ſtatu permanſerit, vt habetur in c. quēadmodum de iureiu. & not. in c. tua ſuper, de his, quæ fiunt à prælat.

4 Et quia fortius Glo. & Bar. in d. §. quæſitum tenuerunt pro conſtanti, quòd appellatione periculi caſus fortuitus non veniat, vt ibidem refert Iaſ. nume. 30.

5 Imò aduerte, quòd ſi conductor ipſe ſuſcepiſſet in ſe caſum fortuitum, aduerſamq; fortunam, de caſu inſolito, & inconſueto ſuperueniente, minimè teneretur, ſed de caſu ſolito, ſecūdum Bar. in d. §. quæſitum, Bal. in l. falſus col. fin. C. de fur. Ant. in d. c. 1. Ange. conſ. 173. Alex. d conſ. 28. & d. conſ. 33. ſeu 31. uol. 2. & Iaſ. in d. §. quæſitum, nu. 33. cū aliis ſeq. vbi iſtam opinionē ſequitur, Cōis & plurimum tuetur, & cōem dicit Ripa in d. tra- opin. cta. de peſte in rubr. de priuilegiis contractuum cauſa peſtis, nu. 97. quamuis ueriorem aſſerat cōtrariam ſententiā titubanter Alex. in d. §. quæſitum, nu. 15. Sed tu ſpreta opinione Bal. Ang. & ſequacium in d. §. quæſitum inhæreas totis viribus antedictæ opinioni Bar. in cōſulendo, & iudicando, tanquam magis communi.

6 Sed vbicunque conductor in ſe ſuſcepit pacto omne periculum ſuperueniēs ex quocunq; caſu, & ſpecialiter etiā ex bello, & occaſione belli, tūc quippè pactum eſt validum, adeò quòd mercēdis remiſsio peti non poteſt, l. ſi quis fundum in prin. ff. locat. & not. Bart. in l. ſi merces §. vis ma- Cōis ior eod. tit. & Bart. & omnes in d. §. quæſitum. opin.

¶ Sed hoc videtur limitare vtiliter conſulendo Burſat. in conſ. 81. magnificus, vbi ex cōi Do- Cōis ctorū ſchola planum facit, conductorem ſuſcipiē- opin. tem in ſe omnes caſus fortuitos, & belli etiam, & peſtis, ob huiuſmodi ꝓmiſsionem, nullatenus aſſumpſiſſe inſolitos, ēt occaſione belli cōtingētes.

7 Imò ſi conductor iſte ſuſcepiſſet in ſe periculū belli, & guerræ, & omne aliud periculū, tunc ſub huiuſmodi verbis gīralibus cōprahēditur caſus peſtis, & cuiuslibet aduerſitatis, ſecundū Glo. in d. §. q̄ſitum cōiter ibi approbatā à Legiſtis, & Ca- Cōis noniſtis in d. c. 1. vt ꝑ Ripā in d. tracta. de peſte in opin. rub. de priuilegiis cōtractuū cauſa peſtis, nu. 77.

8 Itidē cōductor petere minimè poſſet remiſsionē mercedis occaſione, ēt belli ſuperuenictis, vbicūq; in inſtrumēto fuerit renunciatū ꝑ eū omnibi legū, & iuris auxilio ſibi cōpetēti, vt diſcurrit, atq; firmat Alber. de Roſa. in l. itē q̄ritur §. exercitu ff. locati, Bal. in l. 1. §. nē autē C. de cadu. tollē. Iaſ. in l. 1 in fi. C. de iur. emphy. Gozad. conſ. 87. prima facie videtur dicendū, ſub nu. 13. Capici. deciſ. 87. in cauſa magnifici Baronis, nu. 10.

9 Sed opinio hæc mihi nunquam placuit, atque eam ſemper periculoſam in practica arbitratus ſum; imò contra illam extat communis ſchola omnium Scribentium, quòd renuntiatio omni iuris, & legum auxilio, etiam cum iuramento confirmata, ſecundum ipſam communem ſententiam, impedimento non eſt, quò minus renũtians abſolutionem à iuramento petere poſsit, & conſequenter contra renuntiationem venire. ita Corne. conſ. 293. in hac conſultatione uidetur prima facie, nume. 7 & 9. uol. 4. & Pariſi. conſi. 95. eſt ferè triennium, nume. 39. uol. 3. *Cõis opin.*

10 Et ratio aſsignari poſſet iſthæc, ſiquidem renuntiatio in contractu facta, ſi graue, vel grauiſſimum quippè renuntianti afferret detrimentum, nullius momenti foret, ſecundum communem opinionem Barto. in l. fina. §. idem quęſiuit ff. de condit. indebit. Anto. Butr. Abb. & aliorum omnium concorditer in c. cùm contingat de iureiuran. Soci. conſ. 163. uol. 2. Corne. conſi. 11. volu. 2. conſ. 124. & conſil. 224. uol. 3. Alexan. conſi. 81. uol. 5. Pariſi. conſ. 75. nume. 33. volu. 3. Curti. Iuni. conſilio 141. Deci. conſilio 180. & ſequẽ. & Grammat. conſ. ciuili 195. in cauſa præſentationis inſtrumenti. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *REMISSIO concedenda eſt conductori ob bellum, peſtem, ſeu ſterilitatem maiorem, quibus quidem caſibus penſionem ſoluere non tenetur.*

2 *Remiſsio penſionis ſolet fieri in otto caſibus, poſitis remiſſiuè.*

3 *Conductor rem conducens tempore belli, vel peſtis, non poteſt petere remiſsionem mercedis ſibi fieri ob cauſam belli, vel peſtis.*

OPINIO CXXX.

1 CONDVCTORI remiſsio facienda, concedendaque eſt ob bellũ, peſtẽ, ſeu ſterilitatem maiorem, & in iſtis caſibus penſionem ſoluere non tenetur, ſecundum Canoniſtas omnes in cap. propter ſterilitatem, vbi Barbac. nume. 1. de locato, Bartol. in l. cùm in plures in princip. ff. locati, Alexan. conſilio 3. colum. penult. Ripa in tracta. de peſte, folio 6. & Cotta in memorali in ver. conductor, vbi narrat iſtam ſententiam magis communem fore; eique pariter inhæret Boſsius in practi. crimi. in titu. de remiſsione mercedis conductorum, numero 40. referens alios Doctõ. eiuſdem opinionis. *Cõis opin.*

2 Vbi ſimiliter, numero 37. & ſeq. fol. 290. ponit otto alios caſus in quibus remiſsio penſionis fieri debet ipſi conductori.

3 Sed hoc quippè claudicat non procedere, vbicunque conductor conduceret rem tempore guerræ, vel peſtis inſtantis, tunc enim remiſsio penſionis nunquam fieret, ſecundum Bal. in l. ſi ea C. de uſuris, & in titu. de pace conſtan. in §. vaſalli il ſecondo, Cyn. in addi. in l. ex conducto §. 1. locat. Alexan. & Apoſtil. ibi conſ. 112. nume. 6. vol. 2. Afflict. deciſio. 365. Gozad conſ. 74. vt ordinariè procedam, nume. 5. & Rolan. à Valle conſil. 9. in præſenti conſultatione, nume. 25. vol. 1. & conſ. 52. requiſitus, nu. 28. & ſeq. uol. 2.

SVMMARIVM.

1 *CONDVCTOR æquo animo debet pati, & ſuſtinere impenſam modicam, ac modicum etiam damnum, ſed maximum damnum de iure pati non permitteretur.*

2 *Remiſsio conductori facienda non eſt, niſi damnum ſit vltra dimidiam iuſti pretij, & in iſto caſu per conductorem ipſum agi poſſet, non obſtante iuramento præſtito de non contraueniendo aliqua ratione, vel cauſa.*

OPINIO CXXXI.

1 CONDVCTOR modicũ damnum, ac impenſam ſuſtinere, & pati debet æquo animo, l. ſi merces §. vis maior ff. locat. & declarat Barto. in l. impenſæ ff. de impen. in reb. dot. fact. & Natta conſ. 13. nume. 2. vol. 1. poſt alios relatos per eum, ſed maximum damnum de iure pati non permittitur aliquo modo.

2 Vnde remiſsio facienda non eſſet conductori, niſi damnum ſit vltra dimidium iuſti pretij, uerbi gratia. Si ipſe conductor ſoluendo atticus conuentos, reſtaſſet læſus non ſolùm in tertia parte, (vt aliqui Doctores dixerunt,) ſed etiam vltra dimidium iuſti pretij, ideſt, quòd non recollegiſſet tot fructus deductis ſumptibus, qui æquiualerẽt dimidiæ penſionis per eum ſoluendæ; quia id probando, tũc poſſet petere remiſsionem mercedis pro rata damni, aliàs non, ſecundum opinionem Barto. in l. licèt C. locati, quam aſſeuerant communem inibi Moder. & Franc. Aret. conſ. 32. citantes ſequentes eam, Soci. Iuni. conſilio 68. nume 9. uol. 2. Ioan. de Amicis conſ. 142. nume. 3. & ſeq. Lauren. Silua. conſ. 35. Chriſti, Diuiq; Euaſij, nu. 28. Gozad. conſ. 74 nu. 2. & ſeq. Boſsius in practi. crimi. in tit. de remiſsione mercedis conductorum, nu. 4. fol. 288. Rolan à Valle conſ. 86. Ioanni Torrello cõductori, nu. 2. uol. 3. & Berous cõſ. 141. in pręſenti cauſa paucis me expediã, nu. 6. & 12. uol. 1. ubi firmat etiã, ꝙ in præſenti caſu per conductorem ipſum agi poſſet, non obſtante iuramento præſtito de non contraueniendo aliqua ratione, vel cauſa. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONDVCTORES gabellarũ, doghanarũ, molendini, ac aliarum rerum ſimilium, non cogũtur ad ſoluendũ maiorẽ penſionẽ propter ubertatẽ, et augmentũ fructuũ,*

quàm

quàm fuerit tempore conductionis, & celebrati contractus, quando hubertas contingeret ex diligentia ipſorum, ſecus ſi caſu fortuito, vel inopinato, vt quia aliorum molendina eſſent diruta.

OPINIO CXXXII.

1 CONDVCTORES gabellarum, uel doghanarum, molendini, ac aliarum rerum ſimiliũ, cogi non poſſunt ad ſoluẽdum maiorem penſionem propter hubertatem & augmentũ fructuum, quàm fuerint tempore conductionis, & celebrationis cõtractus. Quod quippè procedit, quando hubertas contingeret ob diligentiã coloni, vel conductoris, vel propter eius bonitatẽ, ſecus ſi caſu fortuito, vel inopinato; tuuc ſi conductor conduxit molendinum, & alia molendina ei vicina in totum, vel in partem poſt conductionẽ iſtam eſſent deſtructa ob uiolentiam aquarum, ita quòd conductor ob iſtum inopinatum caſum lucratus ſit multò plus, augebitur penſio illius rei conductæ, ita uoluit Glo. Barto. nume. 2. & 8. Floria. & Alex. in addi. in l. ſi merces §. uis maior ff. locat. Inno. Ioan. And. Butri. & Imol. in c. propter ſterilitatem de locat. & alij quamplures relati per Bertachi. in tract. de gabellis in 21. q. 2. par. & iſtorum opinionem ſequitur quoque conſulendo Soci. Iuni. & dicit communem, conſ. 68. nu. 6. & 10. uol. 2. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *MINOR viginti quinq; annis ſi domũ cõducat, in eamque inferat res ſuas, non ob id ipſa eius bona inuecta erunt tacitè hypotecata pro penſione domus, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam ſimiliter communem, antedicta bona minoris illata in re conducta, abſque tutoris, vel curatoris authoritate videntur tacitè obligata pro penſione ipſa.*

OPINIO CXXXIII.

1 CONDVCENS minor vigintiquinque annis domũ, inferenſq; poſtea in ea etiã res ſuas, tũc bona huiuſmodi inuecta non erunt tacitè hypotecata pro pẽſione domus, ſecundum Glo. Barto. Fulgo. & Saly. in l. item quia ff. de pact. Dyn. in §. item Seruiana inſtitu. de actio. Imol. & Cuma. in l. ſi conſtante in prin. ff. ſolut. matrimo. & iſta eſt communis opinio. *Cõis opin.*

¶ In contrariam uerò partem, uidelicet, vt bona ipſius minoris illata in domo, ſeu fundo conducto abſque tutoris, uel curatoris authoritate cenſeantur tacitè obligata pro penſione, inclinauerè, & optimis quidem rationibus, Bald. Ange. Caſtren. & Cæteri in d. l. item quia, Bald. in l. vnica §. & plenius C. de rei vxo. actio. Neguſantius in tract. de pignoribus in 2. part. membro 4. nume. 154. Faber, Aretin. Nicola. de Neapol. Iaſ. cum aliis citatis per eum, nume. 57. Gomeſi. remiſsiuè, ſub nume. 25. & Bellonus, nume. 31. in d. §. item Seruiana, ubi firmant hanc communem ſententiam fore contra Gloſ. prædictam, & in effectu iudicio meo uerìſsima, & communis apparet, atque ab ea, tanquam ſacroſancta, & tutiſsima in actu practico diſcedere fatuum eſſet.

SVMMARIVM.

1 *CONDVCENS rem ſuam propriã ignoranter, dominium non perdit, neque poſſeſſionem, & poteſt referri per eum locatori quæſtio dominij. Et ſic remedium l. conductores C. locati, & l. non ab re C. vnde vi, non habet locum contra conductorem, qui rem propriam conduxit; nam iſta conductio, & locatio eſt nulla.*

OPINIO CXXXIIII.

1 CONDVCENS rem ſuam propriam ignoranter, non perdit dominium, neque poſſeſsionem, poteſtque obiici, ac referri per eum locatori exceptio, ſeu quæſtio dominij, & conſequenter remedium l. conductores C. locati, & l. nõ ab re C. vnde vi, non habet locum contra conductorem, qui rem propriam conduxit, ſecundum Gloſſ. in d. l. non ab re in verb. cedere in fin. Curti. Seni. poſt alios congeſtos per eum conſilio 70. nume. 2. & 7. vbi ita conſuluit, atque firmauit iſtam opinionem uериorem, communemque apparere, idemque ſentit Cagnol. ſub nume. 5. & Deci. in l. neque pignus, numero 4. ff. de regu. iur. & ibi Apoſtil. in litera A, & Ioan. Anto. de Nigris in capitulis Regni in c. 6. ſubditorum noſtrorum, ſub nume. 41. idem quoque reſpondit Riminal. conſilio 94. numero 16. uol. 1. quia conductio, & locatio iſta eſt nulla, ſecundum omnes, præſertimque Ripam, nu. 15. in l. ſi aliquam rem ff. de acqui. poſſ. deficitq; conſenſus, qui locationis contractum perficit. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONDVCTOR debet potius reſtituere poſſeſsionem locatori, quàm litigare de proprietate. Quod quidem ampliatur in nouem caſibus remiſsiuè poſitis hic, & in ſeptem limitatur. Idque procederet, quando de locatione conſtaret, & vbicunque colonus locationem ipſam non negaret.*

2 *Conductor tenetur locatori rem conductam reſtituere, reſeruata tamen quæſtione proprietatis in alio iudicio.*

3 *Conductor ſi contra eum agatur ad rei reſtitutionem non poſſet de dominio ſuo opponere, nec dicere locationem nullam prætextu dominij ſui; quia tale remedium dicitur eſſe momentaneæ poſſeſſionis recuperandæ, in quo exceptio dominij non admittitur.*

4 *Locator non poteſt obtinere, niſi probet ſuam poſſeßionem.*

5 *Locator tenetur probare fuiſſe ſaltem poſſeſſorem rei locatæ tempore locationis.*

6 *Conductor poteſt referre queſtionem dominij, quotieſcunque offert ſe paratum probare, quòd rem à ſe tempore locationis poſſeſſam conduxit, & quòd locator non fuit in poſſeßione eiuſdem rei locatæ.*

7 *Conducens ignoranter rem ſuam à non domino, non perdit dominium, neque poſſeßionem.*

8 *Conducens ſcienter rem propriam à non domino, & non poſſeſſore, non amittit dominium, neque poſſeßionem.*

OPINIO CXXXV.

1 CONDVCTOR debet prius reſtituere poſſeſsioné locatori, quàm litigare de proprietate, l. ſi quis conductionis titulo C. locati. quæ lex ex cõmuni opinione (*Cõis opin.*) omniũ Doct. ibi, & alibi, & Coraſij in miſcellaneis iuris ciuilis, lib. 3. c. 2. nu. 10. procedit, quando de locatione conſtaret, apparetnè, & vbicunque colonus locationem ipſam non negaret.

2 Et tunc ipſe conductor tenetur rem conductã locatori reſtituere, reſeruata tamen quæſtione proprietatis in alio iudicio, vt eſt textus in d. l. ſi quis conductionis, & Docto. communiter ſequũtur ibi (*Cõis opin.*), & in variis, diuerſiſque locis iuris noſtri, in quibus tractatur hæc materia, vt per Alexan. poſt alios in l. ſi alienam ff. ſolut. matrimon. per Paul. de Caſtr. in l. qui rem ff. depoſiti, per Barto. & Salyc. in l. commodare ff commoda. & per Anto. Abb. Ioan. de Imol. & alios omnes Canoniſtas in c. inter dilectos de fide inſtru.

3 Vbi vnanimiter, & concorditer concludunt, quòd ſi contra conductorem (*Cõis opin.*) ad rei reſtitutionem agatur per condictionem ex d. l. ſi quis conductionis, ipſe non poſsit de dominio ſuo opponere, nec dicere locationem nullam prætextu ſui dominij, ex quo tale remedium dicitur eſſe remedium momentaneæ poſſeſsionis recuperandæ, in quo exceptio dominij non admittitur, Barto. Bald. Salyc. & omnes in d. l. ſi quis conductionis, & in dicta l. qui rem, & in l. ad probationem C. locati.

4 Sed aduerte, quòd remedium reſtitutorium recuperandæ poſſeſsionis non poſſet locator obtinere, niſi probaret poſſeſsionem, vt notatur in cap. olim cauſa, in c. cùm ad ſedem, & in c. in litteris in gloſ. 2. extra de reſti. ſpol.

5 Et tunc nempè ſufficeret probari, quòd locator ſaltem fuiſſet poſſeſſor rei locatę tempore locationis, vt concedit Bald. in dicta l. ſi quis conductionis in princ. & Grat. conſ. 90. omiſsis argumentis, nu. 15. uol. 1.

6 Sed hoc non procedit quotieſcũque conductor memoratus offert ſe paratum ꝓbare, quòd rem à ſe tempore locationis poſſeſſam conduxit, ita quòd locator non fuit in poſſeſsione; & ſic exceptio poſſeſsionis propriè à conductore contra locatorem obiici poteſt, ſecundum Gloſ. in l. non ab re C. unde vi, Curtium Seni. conſilio 70. nume. 4. cum aliis relatis per eum, Pariſi. conſil. 59. nume. 30. uol. 1. & Ripam in l. ſi aliquam rem ff. de acquiren. poſſeſsio. in fin. in quibus quidem locis exprimunt iſtam eſſe ueram, communemque opinionem, & ſequitur etiam Iacob. Menochius (*Cõis opin.*) in tracta. recuperandę poſſeſsionis remedio. 11. nume. 4. ubi luculenter, & melius quàm alius, quem hucuſque uiderim ampliat in nouem caſibus d. l. ſi quis cõductionis, & in ſeptem aliis limitat.

7 Quæ quippè communis licèt de plano procedat, vt conducens rem ſuam ignoranter à non domino, non perdat dominium, neque poſſeſsionem, ex authoritate allegatorum Doctorum in locis præcitatis, & Curtij Senioris in dicto conſilio 70. ſuper controuerſia uertente, ſub nume. 2. vbi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem (*Cõis opin.*), & Gratus etiam in d. conſilio 90. numero 16.

8 Tamen hoc obtinet locum etiam, vt procedat generaliter, & indiſtinctè, ſiue conductor ignoraſſet, ſeu ſciuiſſet ſe poſſeſſorem, & dominum rei conductæ, vt ob talem conductionem rei proprię non amittat ſuam poſſeſsionem, vt firmat, & probat Grat. in d. conſilio 90. nume. 16. & ſeq. vol. 1. Alexan. in l. 1. §. ſi vir colum. 11. ff. de acquiren. poſſeſsio. Pariſi. conſilio 59. viſo inſtrumento venditionis, nume. 31. uol. 1. & Curti. Senior in d. cõſil. 70. ſub nu. 2. & 5.

SVMMARIVM.

1 *STATVTVM confeßis ſponte minuens pœnam, non procedit ſi Reus antea negauerit, & poſtea faſſus fuerit: poteſt enim accuſator, uel iudex delictum probare per teſtes, ſpernereque huiuſmodi confeßionem; & ſic confitens ipſe non debet gaudere beneficio dicti ſtatuti, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter cõmunem, talis confeßio prodeſt Reo, etiam ſi poſt negationem ſtatim confiteatur.*

OPINIO CXXXVI.

1 CONFESSIO non prodeſt cō fitenti quando prius negauit; & ſic ſtante ſtatuto, quòd confeſsis ſponte pœna minuatur, non minuitur ei, qui antea, & à principio negauit, licèt poſtea ſaſſus fuerit, ſecūdum Bart.nu. 4. in l.eum qui ff.de iureiur. Bal.in l.ſi vnus ex ſociis §.ſi.ff.pro ſocio, Salyc. in l.contra negantē C. ad l.Aquil.& Soci.in l.non vtique, nu.7. ff. de except. vbi perhibet iſtam eſſe communem opinionem. *Cōis opin.*

¶In contrariam verò partem, videlicet, quòd talis confeſsio proſit reo, etiam ſi poſt negationē ſtatim confiteatur, inclinarunt Ang.Bal. Saly.& Recentiores in d.l.cum qui, ubi Iaſo.nu.8.& ſeq. eandem ſentētiam amplectitur, aitque communem, & Fely.quoque in c.ceterùm de iud.& cum eadem opinione cōcurrit etiam Tiraquel.copioſè in tract.de pœnis temperandis in cauſa 30.nume.11.& ſeq. Sed primam partem tanquam magis communem, & magis ueram, mihi ſequendā fore decreui, prout ei inhęret etiam ultra præcitatos Doctores, & motus quidem optimis, & efficaciſsimis rationibus Marſil. copioſiſsimè in repeti.rub.nu. 400. & ſeq. ff.de fideiuſſoribus, D. Follerius in practi.crim.in 1.par.3. partis in ver. ſi confitebuntur, nu.87.cum aliis ſeq.& Phanuccius in tract.de iureiurando in 3.par.3. membri, nu.13.& ſeq. vbi vtiliter reſoluit, an hoc procedat ante litis conteſtationem, vel poſt; & firmat etiam cum aliis relatis per eum, non prodeſſe cōfeſsionem criminis in cauſa appellationis ad cōſequendum dicti ſtatuti beneficium reo, qui in prima inſtantia delictum negauerit. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *EXCEPTIO non numeratę pecuniæ infra biennium opponi poteſt, non obſtante cōfeſsione de mutuo facta. Quod ampliatur, & limitatur remiſsiuè.*

2 *Confeſsio de debito ſi geminata ſit, opponi non poteſt exceptio non numeratę pecunię infra biennium.*

OPINIO CXXXVII.

1 CONFESSIO de mutuo, quāuis non præiudicet quominus opponi poſsit exceptio non numeratæ pecunię infra bienniū, vt in §.1. inſtitut. de literarum obligatio. & in l. in contractibus C.de non numerata pecun.& not. Fely. in c. ſi cautio, numero 45. cum aliis ſequen. de fide inſtrumen. vbi hoc ponit pro regula vera, cum ampliationibus, & limitationibus, & Bernard.de Luco in regu. 249.

2 Nihilominus ſi confeſsio ipſa de debito geminata ſit, tunc non poſſet opponi exceptio hæc nō numeratæ pecuniæ, ſecundum Glo. in d.l.in contractibus §.1.in ver.penitus, Abb.& Fely.nu.56. in d.c.ſi cautio in fi. & iſta eſt communis opinio. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONFESSIO extraiudicialis abſente parte facta ualet, & facit ſemiplenam probationem.*

2 *Confeſsio extra iudicium facta abſente parte valet, & tenet etiam de iure canonico, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariā, ſimiliter cōmunem, ipſa confeſsio de iure canonico non probat aliquo modo.*

3 *Confeſsio extraiudicialis geminata facta abſente parte, & ſine cauſa in fauorem abſentis, inducit plenam probationē; quia tunc habet vim confeſsionis iudicialis.*

4 *Confeſsio facta ad liberandum debitorem abſente parte plenè probat, & præiudicat confitenti, ſecundum primam communē opinionem, ſed ſecundum ſententiam contrariam, ſimiliter communem, iſta confeſsio non præiudicat confitenti.*

5 *Confeſsio extraiudicialis facta de aliquo delicto, inducit indicium ad Torturam contra confitentem ſufficiens.*

6 *Confeſsio extraiudicialis de aliquo crimine debet neceſſariò probari per duos teſtes idoneos, & conteſtes.*

7 *Confeſsio extraiudicialis de aliquo crimine debet eſſe veriſimilis, habereque praexiſtentem cauſam, in qua cōſiſtat utilitas, & honor, vel quid aliud ſimile.*

OPINIO CXXXVIII.

1 CONFESSIO extra iudicium abſente parte facta in fauorē abſentis, inducit ſemiplenā probationē, ſecundū Glo.in l. capite quinto ff.de adulter. Ant.in c. fi.de confeſ.Bal.in l. 1. C.de fur.Caſtren.cōſi. 82.& 255.Roma.in l.1.ff. ſolu. mat.& conſ.373. Corne.conſ.261.uol.1.Bar.alioſque antiquos, & Moder.in l.admonendi ff.de iureiu. qui ibi aiunt iſtam eſſe communem regulam, & communem opinionem ait Alex.conſ.152.nu.19.uol.5.Glo. & Abb.in c.fi.de ſucceſsio. ab inteſta. & Fely. in c.ſi cautio, nu.22.cum aliis ſeq.de fide inſtru.vbi hoc ponit pro regula cum ampliationibus, & limitationibus, & Marſil.etiam ſingu. 202. tu ſcis regulam, & Cæſar Vrſillus in addi. Afflicti in deciſ.125.deciſ.364.nu.7.& ſeq.& deciſio.375.& eam ſequitur Grauet.in trac.de antiquitate temporum in 1.par.nu.50.vbi narrat iſtam eſſe communem opinionem, & Syluanus etiam cum aliis ſignatis per eum, cōſ.44.nu.7.& ſeq. Marcus Antonius Blancus in l. fi. ff. de quæſtio. ſeu in tract. de indiciis, nu.205.& Vrſillus in addi. Afflicti in d.deciſio.364.nu.3. *Cōis opin.*

2 Imò iſta communis ampliatur procedere etiã
de iure canonico, quòd confeſsio ipſa facta abſen
te parte valeat, vt p Fely. in d. c. ſi cautio, nu. 27.
& per Ruinum cõſ. 70. nu. 5. vol. 4. qui cum aliis
aggregatis per eum concurrit cum hac ſenten-
Cõis tia, & appellat eam eſſe cõmunem, & Soci. Iuni.
opin. quoque conſ. 32. nu. 18. vol. 2. & Deci. conſ. 163.
in cauſa matrimonij, quæ Mantuæ agitatur, ſub
Cõis num. 1. & ſeq. Sed magis communis opinio eſt in
opin. contrarium, videlicet, quòd confeſsio facta ab-
ſente parte aliter non probet de iure canonico,
vt tradit Alexan. conſ. 180. in cauſa Anglorum
col. 3. uol. 2.

3 Ideò retenta ſententia de iure ciuili tanquam
veriſsima, quòd confeſsio ipſa extraiudicialis ab
ſente parte facta valeat, & faciat ſemiplenam p-
bationem, interpretatur modò vtiliter, vt non
procederet in confeſsione geminata, quæ habe-
ret tunc vim confeſsionis iudicialis, etiam ſi ſine
cauſa fuerit facta, ſecũdum Bart in l. cùm ſcimus
C. de agri. & cenſi. lib. 11. per illum tex. Roma. &
Iaſ. nu. 8. in l. ſed ſi poſſeſſori §. fin. ff. de iureiur. Fe
ly. in d. c. ſi cautio, nu. 39. & Deci. in d. conſ. 163.
Cõis ſub nu. 2. & iſta eſt communis opinio, cum qua
opin. concurrunt etiam Iaſ. in §. in perſonam, nu. 48.
inſtitu. de actio. Bertran. conſ. 175. nu. 6. uol. 1. &
conſ. 175. nu. 6. vol. 2. Ruinus conſ. 72. nu. 1. & 3.
vol. 4. Marſil. in l. 1. num. 40. C. de ſica. & in l. 1. §.
quaſtioni, ſub nu 2. ff. de queſtio. Gratus cõſ. 50.
in præſenti, nu. 21. vol. 1. Maranta in tracta. iudi-
ciorum in 2. par. 5. actu, n. 115. Syluanus, nu. 57.
nu. 16. quòd eſt conſilium ultimum, Boeri. conſ.
40. nu. 74. & Soci. Iuni. in rub. ff. de verb. oblig. nu
me. 280 & ſeq. & Iacobus Philip. Port. ſeu potius
Antonius Gabriell. in concluſio. 22. Geminata
confeſsio lib. 1. vbi hoc ponit pro regula cum am
pliatione, & limitatione.

4 Item non haberet locum in confeſsione facta
ad liberãdum debitorem, videlicet ſi Gregorius
eſſet debitor Dominici in aliqua pecuniarũ ſum
ma, & confiteretur in abſentiam ſui debitoris ſi-
bi extitiſſe factam ſolutionem per prædictum de
bitorem dictæ quantitatis pecuniæ, tunc quippè
talis confeſsio ità, & taliter facta abſente parte,
plenè probaret, & præiudicaret ipſi confitenti, ſe
cundum Glo. in l. non ſolùm §. ſi liberationis uer
ba ff. de libe. lega. Alexã. & Iaſ. in l. poſtquam liti
C. de pactis, Vrſillum cum cæteris allegatis per
eũ in addi. Afflicti in d. deciſ. 364. nu. 7. & Cottã
in memorali in verb. confeſsio facta abſente par
te, vbi ait, quòd & ſi talis cõfeſsio non valeret in
vim obligatorij pacti, nihilominus ualeret in vim
Cõis meræ probationis, atque profitetur ibi iſtam eſ-
opin. ſe communem opinionem.

¶ In contrariã verò ſententiam, videlicet, quod
confeſsio emanata ad liberandũ abſente adner-
ſario, nõ præiudicet confitenti, inclinauit Gloſ. in
l. idẽ in duobus ff. de pact. Bar. in d. §. ſi liberatio-
nis verba, Lanfran. in c. quoniam contra in ẽ. de
confeſsionibus, ſub nu. 31. de probatio. Capicius
in deciſ. 133. nu. 2. & 5. Fely. cumulatiſsimè in d.
c. ſi cautio, nu. 32 Ex quibus conſtat iſtã eſſe ma-
gis cõem, magiſque verã ſententiam, prout de ea Cõis
teſtatur quoq; Cotta in d. memorali in uer. cõfeſ opin.
ſio abſente parte in fi. qui meminit iſtũm caſum
pendere in facto, & relinquit indeciſum. Tamen
veritati ipſe inhærendo ſequor prędictam opinio
nem Barto.

5 Item confeſsio extraiudicialis facta de aliquo
delicto facit indicium ad torturã ſufficiens, ſecũ-
dum Glo. Bar. nu. 1. Ang. & alios in l. capite quin Cõis
to ff. de adult. Inno. in c. ſicut, de teſti. Bal. in l. vni opin.
ca C. de confeſ. col. 6. Ang. in l. 1. col. fin. ff. eod. tit.
Inno. & Abb. in c. ſi quis in gradu, de purg. cano.
Flo. Abb. & cęteros omnes Canoniſtas cõiter in
c. ãt ſi clerici de iud. Rotã Roma. deciſ. 222. Bal.
in l. ictus fuſtium de infa. & Fely. in c. olym col. 3.
de reſcrip. Alex. Soci. Deci. & alios in l. magiſtra-
tibus ff. de iuriſdi. om. iud. vbi exprimũt iſtam eſ-
ſe communẽ opinionem, & ſequitur Franciſ. Bru
nus in tract. de indiciis, & tortura q. 3. primę par
tis, num. 14. & ſeq. Marcus Antonius Blancus in
pract. crim. circa fi. cautela 5.

6 Quod quippe verum eſt, & procedit vbicunq;
illa cõfeſsio extraiudicialis probaretur per duos
teſtes idoneos, & conteſtes de loco, & tempore,
tunc certè induceret ſemiplenam probationem, Cõis
ſeu indiciũ ad torturã ſufficiens, vt tradit Afflict. opin.
deciſio. 364. nu. 4. Alex. conſ. 132. relectis, & pon
deratis, nu. 26. vol. 5. Fran. Curt. in l. admonendi,
nu. 190. cum aliis ſeq. ff. de iureiuran. Pariſi. conſi
lio 153. nu. 29. uol. 4. Vaſquius de ſucceſ. creat. §.
4. num 43. Cardinalis Albanus in lucubratio ad
Bar. in l. certã §. ſi quis abſentẽ, ſub nu. 4 ff. de cõ-
feſsis, & Marcus Ant. Blancus in l. fi. ff. de quæſt.
ſeù in tract. de indiciis, nu. 206. & ſeq.

7 Vbi addit etiã, quòd requiritur quoq;, vt ipſa
confeſsio extraiudicialis alicuius criminis veriſi
milis ſit, habeatq; præexiſtentem cauſam, in qua
conſiſtat vtilitas, & honor, vel quid aliud ſimile.

S V M M A R I V M.

1 C*ONFESSIO facta per reum in tormentis, nullis, vel non legitimis indicijs præcedentibus non valet, & redditur nulla, etiam ſi millies fuerit ratificata, nec ex ea poſſet ſequi condemnatio. Imò tortus abſque legitimis indicijs, & confeſſus, facit vt eius confeſſio ſit ipſo iure nulla, nec præiudicet confitenti, nec alteri, etiam quòd demum ſuperueniſſent indicia.*

2 *Conſuetudo diſponens, quòd reus poſſit poni ad torturam ex indicijs non ſufficientibus, non valet, nec tenet.*

3 *Torturam inferens non præcedentibus indicijs ſufficientibus, peccat mortaliter.*

4 *Torquens ſine legitimis indicijs, tenetur læſo torto de iniuria, & de damno, & pœna capitis, & mortis quoque. Sed in Regno torquens aliquem indebitè venit puniendus pœna carceris biennalis, & publicationis tertiæ partis bonorum.*

5 *Tortu-*

5 *Tortura non infertur in crimine læſæ maieſtatis non præcedentibus legitimis indicijs.*

OPINIO CXXXIX.

1 CONFESSIO facta per reũ
in tormentis, nullis, vel non
legitimis indicijs præceden
tibus non valet, & ſic reddi-
tur nulla etiam ſi millies ra
tificata ſit ad banchum iu-
ris, nec ex ea poſſet ſequi cõ
demnatio, ſecundum Glo. Bart. nu. 1. Alex. in 1.
apoſtil. & reliquos omnes, prę̃ſertimq; Marſil. cũ
cæteris ſignatis per eum, nu. 10. cum alijs ſeq. in
l. penul ff. de quæſt. per text. ibi, vbi nu. 14. refert
mediante ſuo patrocinio ob hoc euaſiſſe aliquos
reos à pœna mortis, & eandem ſententiam ſequi
Cõis tur quoque, atque communẽ dicit Iaſ. conſ. 188.
opin. num. 2. vol. 2. & Marſil. in l. 1. nu. 14. ff. de quæſt.
Guido de Suza. in tract. de indicijs, & tortura
verſ. ſed quid ſi aliquis tortus, num. 70. Franciſc.
Brun. in tract. de indicijs, & tortu. q. 5. 2. par. nu.
47. & ſeq. Capicius deciſ. 145. nu. 3. Io. de Arno-
no in commentario 113. Annibal Troyſius Ca-
uenſis in pragmatica 35. Inoleuit, nu. 44. Boſſius
in pract. crim. in titu. de confeſſis per torturam,
num. 6. Eminentiſſimus, ac Doctiſſimus D. Pe-
trus Calephatus præceptor, & promotor meus
in conſ. 102. nu. 9. poſito inter conſ. crim. diuer-
ſorum in primo vol. & Alex. de Neuo cõſ. 86. nu.
7 cum alijs ſeq.

2 Vbi reſpondet etiã, quòd conſuetudo in con-
trarium diſponens, quòd reus poſſit ad torturã
poni ex indicijs non ſufficientibus ad torturam
non valeat, neq; teneat, & Grammat. conſ. crim.
21. nu. 18. cum duobus alijs ſeq. Vbi ait eatenus
hoc procedere, vt ſi ſuperuenirent indicia poſt
torturam, & confeſſionem, confeſſio ipſa non de
ſineret ob hoc eſſe nulla, & tam ipſi confitenti,
quàm alteri non pręiudicaret modo aliquo, & ſe
quitur Annibal Troyſius etiam in d. pragmati-
ca 35. Inoleuit, nu. 45.

3 Imò inferens torturam in huiuſmodi caſu nõ
præcedẽtibus indicijs ſufficientibus, peccat mor
taliter, ſecundum Ang. de Clauaſio in ſua Sum-
ma Angelica in verbo Torturam in prin. & Bar-
tholomeũ Fumũ in ſua Summa Armilla in ver.
Torturam, n. 1. & Sylueſt. in eius ſumma in uer.
tortura in prin.

4 Imò iniquè torquens ſine indicijs præceden-
tibus, tenetur læſo de iniuria, ac ad reſtitutionẽ
etiam omnium damnorum, l. itẽ apud §. quęſtio-
nem ff. de iniur. & firmauere Frater Io. Tabienſis
in ſua Summa Tabiena in ver. Cõfeſſio il 1. nu.
6. & Armilla in ver. Torturam, nu. 1. & Bal. in rub.
C. de pœn. iud. qui malè iud.

¶ Imò aſſeruit Marſil. cum alijs aggregatis
per eum, quòd inferens torturam indebitè, & in-
iuſtè, teneatur pœna capitis, & etiam mortis, in
l. quæſtionis modum, nu. 73. ff. de quæſt. vbi ad-
monet iſtam eſſe magis communem opinionẽ, Cõis
quam ſequitur copioſè Glo. in c. Regni itẽ quòd opin.
in cognitionibus, And. de Iſer. in conſtitu. Regni
ſi damna clãdeſtina col. 4. & Carrerius in pract.
crim. fol. 52. num. 200. & Paris de Puteo in tract.
ſyndicat' in ver. Tortura §. an ſi officialis, & in §.
officialis poſuit ad cordam col. 4. In Regno verò
torquens aliquem indebitè, puniendus venit pœ
na carceris biennalis, & publicationis tertiæ par
tis bonorum, cap. Regni 146. ſi iuſtè, & ibi notat
Ioan Ant. de Nigris, nu. 79.

5 Imò tortura etiam in crimine læſæ maieſtatis
non infertur, nec inferri poteſt non præcedenti-
bus indicijs text. eſt, & ibi Glo. Cyn. Bal. Saly. &
cæteri omnes communiter in l. ſi quis alicui C.
ad leg. Iul. maieſtatis, & eſt textus in Regno in c.
tormentis, & ibi Io Ant. de Nigris, & in c. in ac-
cuſatis, ſub nu. 15. vbi poſt Saly. in l. 1. C. de quę-
ſtio. meminit iſtam eſſe cõmunem opinionem, Cõis
quam ſequitur etiam Ioan. de Arnono in cõmen opin.
tario 114. diximus ſupra, & Follerius in pract. cri
min. in 2. par. ſecundæ partis in ver. item quòd
commiſerit crimen læſę maieſtatis, num. 103. D.
Afflict. organum, & pater veritatis in c. 1. . & bo
na committentium col. 4. in titu. quæ ſint regal.
in vſibus feudorum, & Hierony. Gigas in tract.
de crimine læſæ maieſtatis quæſtio. 26. num. 2.
& ſequen.

SVMMARIVM.

1 *CONFESSIO facta ſponte in criminalibus abſque tormentis, vel metu tormentorum, etiam nullis indicijs præcedentibus, vel non data indiciorum copia, & ſic data nullitate proceſſus, ſufficit ſine aliqua ratificatione ad condemnandum confitentem.*

2 *Confeſſio in tormentis, ſi non ratificetur non infert ad condemnationem, ſed facultatem dat repetendi tormenta.*

OPINIO CXL.

1 CONFESSIO facta ſpontè in
criminalibus abſque tormen-
tis, vel metu tormentorum,
etiam nullis indicijs præceden
tibus, vel nõ data indiciorum
copia; & ſic data nullitate pro-
ceſſus, ſufficit ſine aliqua ratificatione ad condẽ
nandum confitentem, vt eſt text. & ibi not. in c.
1. de accuſa. lib. 6 ita tenet Bal. in addit. Specul.
in titu. de confeſſis col. 1. idem Bal. & Doct. in l.
2. C. quod metus cau. Bal. & Ang poſt Glo. in l. 1.
C. de confeſſ. Anchara. in Clemen. 1. de homicid.
& idem Ang. in l. 1. col. fin. ff. de confeſſ. cum alijs
alleggatis per Follerium in pract. crim. in 1. par.
3. partis in uerſ. ſi confitebuntur, nu. 65. & 66. & Cõis
iſtam ait eſſe communem opinionem Gand. in opin.
tract.

tract.maleficiorum,ſub rub.de quęſt.& tormentis verſ. quis ſit effectus quæſtionis, & Moder.in c.at ſi clerici de iud. Boniſacius in tract. maleficiorum in rub. quæ indicia debeant præcedere torturam num.7. Ambertus de Antramonia in tract. de quæſtionibus & tortura nu.6.Io.de Arnono in cōmentario 120. dixi ſupra,& Follerius in loco præcitato nu. 65. vbi latè limitat iſtam communem in nouem caſibus.

2 Contrarium verò affirmauerunt Doctores in confeſſo in tortura ſemel; quia ſemel confeſſus in tormentis,niſi perſeuerauerit,cōdemnari per iudicem nequit,vt habetur in l.2.ff.de cuſto.reo. Tamen poteſt iterum quæſtionari, vt reſpondent omnes Doct.communiter,teſte Boer.deciſ. 163.nu.28. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 C*ONFESSIO facta coram iudice incompetente,licèt non valeat vt iudicialis, valet tamen vt extraiudicialis, & facit indicium ad torturam per iudicem ordinarium inferendam.*

OPINIO CXLI.

1 CONFESSIO facta coram iudice incompetente,quæ licèt non valeat vt iudicialis, vt per Doct.indifferenter paſsim, valebit tamen vt extraiudicialis, & iudex ordinarius poteſt ipſum confitentem ponere ad torturam, quemadmodum ſi extraiudicialiter eſſet confeſſus, argumento notatorum in l.capite quinto ff. de adulter. poteſt etiā eundem confitentem cogere ad perſeuerandum in huiuſmodi cōfeſsione extraiudiciali, niſi doceat de errore & de cauſa variandi, vt voluit Guil. de Cug.& communiter omnes Doct.in l. magiſtratibus ff. de iuriſdictio.omnium iudicum, quam quidem communem ſequitur, celebrat, & citat Iafredus deciſ.104.& Boer.deciſ.89.& ſeq. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 S*ACERDOS non poteſt reuelare confeſsionem, & ſibi reuelanti nulla fides adhibetur, niſi eſſet fide dignus, aſſereretq́; iuratus mortuum, ſeu morientem dediſſe ſibi licentiam reuelandi,tunc enim eius dicto creditur.*

2 *Confeſſor poteſt laudare confitentem,ac abſolutè aſſerere confitentem ipſum virginem eſſe,vel nunquam peccaſſe mortaliter, & alias ſuas virtutes proferre, & reuelare ſibi licitum eſt; ſed hoc non licet, quando per hoc quòd vnus laudatur, & peccatum alterius reuelatur:quia quod de vno dicitur,de altero negatur.*

OPINIO CXLII.

1 CONFESSIO, ſeu ea, quæ fuerunt dicta Sacerdoti in confeſsione per confitentē, per ipſum ſacerdotem reuelari nequeunt,& dato quòd reuelaret iſtam confeſsionem, ſibi nulla fides adhibenda eſſet.

¶ Sed hoc fallit quotieſcunque ſacerdos eſſet fide dignus,aſſereret q́; mortuum, ſeu morientē dediſſe ſibi licentiam de reuelanda confeſsione, tunc enim creditur dicto ſacerdotis, ſecundum Lapum in allegatione ſua 94.mulier in cōfeſsione, cuius doctrinam refert, ſequiturq́; Fely. in c. veniens, il 2. col. 9. de teſt.pro quo ipſe adducit ibi dicta per Io.Calder.conſ.25. teſtator habens filios.

¶ Et quòd clericus, ſeu ſacerdos poſsit reuelare confeſsionem de conſenſu,& licentia expręſſa ſibi data à confitente; firmant omnes Canoniſtæ in c.ſignificaſti de adulte. & iſtam dicunt eſſe communem opinionem Fely. in c. teſtimoniū col.10.de teſt.& Ripa in tract.de peſte in titu.de remedijs ad curandam peſtem, nu. 108.& ſequitur Cotta in memorali in ver.iurumentum probat difficultatem poſt medium, Fely.in c. nemo de ſimo.& in d.c. veniens ex mente Archidia. in c.ipſi Apoſtoli 7.q.2.vbi adijcit etiam, quòd debet deponere iuratus, & Marſili. in l. ſi quis ne quæſt.col.32.ff.de quæſt. *Cōis opin.*

2 Item fallit, quòd licet confeſſori dicere bona de perſona,quam audiuit in confeſsione, quia ſacerdos tantùm tenetur celare peccata audita in ipſa confeſsione de quibus nullo modo loqui poteſt, nec directè, nec indirectè. Hinc optimè concludit Petrus de Pal. 4. ſententiarum diſtin. 21.q.3.art.11. concluſio. 3. quòd licet abſolutè dicere confeſſori bona, quibus laudatur perſona ſibi confeſſa, putà quia virgo, vel quia nunquam peccauit mortaliter & huiuſmodi.

¶ Sed hoc non licet, quando per hoc, quòd vnus laudatur, peccatū alterius reuelatur; quia quod de vno dicitur, de altero negatur; vt ait Gregorius in Homilia ſuper illud Ioan.8. Ego dæmonium non habeo. Vndè duobus confitentibus,ſi poſtmodum confeſſor diceret de vno, iſte eſt virgo,vel iſte nunquam peccauit mortaliter, ſtatim poſſet eſſe ſuſpicio contra alium.

SVMMARIVM.

1 S*ACERDOS non poteſt reuelare confeſsionem, & reuelans non ſolùm à ſacerdotali officio deponendus eſt,ſed etiam ad agendum perpetuam pœnitentiam in arctum monaſterium detruditur.*

2 *Sacerdos non tenetur propalare confeſsionem, etiam Papa mandante ſub pœna excommunicationis: quia ſigillum,*

ſigillum,& celatio ipſius confeſſionis eſt de iure diuino,& de neceſſitate ſacramenti.

3 *Sacerdos in actu confeſſionis gerit veri Dei vices,& in hoc eſt maior Summo Pontifice, ideò à Papa,tanquã in iſto actu inferiore, compelli non poteſt ad reuelandum confeſſionem.*

4 *Sacerdos interrogatus cum iuramento per Papam,vel Epiſcopum ſuper aliqua re audita in confeſſione per eum,licitè iurare poteſt ſe nihil ſcire, quia illud quod per confeſſionem ſcio, minus ſcio, quàm illud quod neſcio.*

5 *Sacerdos non tenetur propalare confeſſionem, etiam quòd Papa, vel Epiſcopus excommunicaret omnes conſcios alicuius criminis, tunc enim debet reuelare confeſſionem, nec currit contra eum excommunicatio:quia Papa,ſeu Epiſcopus non intendunt ob hoc confeſſorem ligare, & ſi intenderent mortaliter peccarent,tanquam ponentes falcem in meſſem alienã.*

6 *Confeſſionis ſacramentalis ſecretum non eſt detegendum, etiam quò ad crimen committendum ſaltem nominato authore. Et ſic ſacerdos debet quanto cautius poteſt reuelare confeſſionem, vt facinus detectum in confeſſione committendum impediatur,nec perſonam aliquo modo propalare.*

7 *Sacerdos poteſt ad reuelandum cogi in cauſa matrimoniali omnia,quæ in confeſſione habuit.*

8 *Confeſſionem poteſt reuelare laicus, & conſequenter ea,quæ in ſecreto, & confeſſione dicatur,etiam ei præſtito iuramento; nam ſi in teſtem producatur, debet hoc propalare non obſtante iuramento ipſo.*

9 *Iurans non reuelare ſecreta,poteſt reuelare ſine reatu periurij turpia,& illicita,non omnibus,ſed ei tantùm cui poteſt prodeſſe,& non obeſſe.*

OPINIO CXLIII.

1 CONFESSIONEM ſacerdos reuelare nõ poteſt, & reuelaus punitur iuxta c.omnis vtriuſque ſexus in fin. de pœn. vbi mandat Papa cuilibet confeſſori, dicens: Caueat omnis ſacerdos,ne verbo,aut ſigno, vel alio quouis modo aliquatenus prodat peccatorem. Sed ſi prudentiori conſilio indiguerit ipſe ſacerdos,illud petat cautè abſque vlla expræſſione perſonæ. Vt autem magis ſibi caueat confeſſor à reuelatione confeſſionis, mox ibidẽ pœna tranſgreſſoribus debita ſubiungitur, cùm dicitur: Qui peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare,non ſolùm à ſacerdotali officio deponendum decernimus, verùm etiam ad agendum perpetuam pœnitentiã in arctum monaſterium detrudatur.

¶ Idemq; ad idem propoſitum loquitur Magiſter ſententiarum in 4.diſt.21. dicens; Caueat ſacerdos ne peccata pœnitentium alijs prodat; alioquin deponatur.

¶ Et notat etiam Summa Raymũdi in tract. 4.titu.de qualitatibus ſacerdotum,c.3.2.partis ſub nu.12. & Summa Armilla in ver. confeſſor, nu.13. vbi ait, quòd confeſſor ipſe peccat etiam mortaliter,& Scotus etiam in 4.diſt.21.q.2.

2 Imò Papa præcipiente, & mandante hoc ſub pœna excommunicationis minimè teneretur, nec poſſet ſacerdos ipſe confeſſionem reuelare, ſeu propalare, ſecundum Beroum in ſuis queſtionibus familiaribus q.12.nu.1. & ſeq. & Summa Tabiena in ver.Confeſſio,il 3.§.2.

¶ Quia celatio,& ſigillum confeſſionis eſt de iure diuino, & de neceſſitate ſacramenti, vt tenuerunt Ioan.de Turre Cremat Card.in c. ſacerdos col.2.de pœnit.diſtin.6.& Pet.de Pallude in 4.diſt. 21.

3 Imò fortius antedictus ſacerdos in confeſſionis actu gerit veri Dei vices,vt eſt tex.iuncta Gl. in c.dilectus de exceſſ.prælat.& habetur in c. ſacerdos de offi.ord. & effectualiter in hoc eſt maior Summo Pontifice, ideo à Papa,tanquã in iſto actu inferiore, compelli nequit, vt per Beroum in d.q.12. & per Neuiza. in Sylua nuptiali lib.3. ſub nu.45.vbi firmat etiam,quòd ſi ſacerdos ipſe interrogaretur iuramento, poſſet reſpondere ſe nihil ſcire.

4 Et ſic ipſe ſacerdos in huiuſmodi caſu poſſet licitè iurare ſe nihil ſcire, non enim adiuratur à Papa,ſeu Epiſcopo,niſi inquantum homo; & inquantum ſubditus ſuus, vt ſic autem nihil ſcit, ſed tantum inquantum Vicarius Chriſti. Ita vt dicat Auguſtinus ad Fratres in heremo, ſermone 30. Illud quod per confeſſionem ſcio, minus ſcio,quàm illud,quod neſcio.

5 Item ſi Papa, Epiſcopuſuè excommunicaret omnes conſcios alicuius criminis, quod audiuit aliquis ſacerdos in confeſſione, niſi illud reuelauerint hoc non obſtante non debet crimen reuelare, nec in tali caſu contra eum currit prædicta excõmunicatio; quia Papa, aut Epiſcopus non intendunt talem ligare: quod ſi intenderẽt, nihil ſacerent;& cum hoc mortaliter peccarent; vtpotè ponentes falcem ſuam in meſſem alienã, vt voluit Glo. in c.ſacerdos de pœn.diſt 6.

6 Sed vbicunq; quis confitetur ſacerdoti, quòd vult homicidium patrare, Titiumq; interficere, ſeu aliquod ſimile facinus committere, & quòd tentationi huic reſiſtere non poteſt,nec ab ea abſtinere aliquo pacto; tunc ſacerdos debet quantò cautius poteſt reuelare confeſſionem, vt peccatum impediatur, & non propalare perſonam quoquo modo,ſecundum Iacob.Zoccum Ferrarien præceptorem Fely. in 20.q.Inno.Hoſt. Anchara.Abb.col.fin.Card.Zaba.col.fin.Anto.col. 8.& omnes in d.c.omnis vtriuſque ſexus,Archiepiſc.in d.c.Sacerdos,& Ripam in tract.de peſte §.vltimo fol.115.Franciſc. Conſcium Decanum Senenſem in c.1.de offi.deleg.nu.92.& Ioannem Lupi.in repet.c.per ueſtras §. 26.nu. 9. de donatio. inter vir. & vxo. Et iſta eſt vera, canonica, pia, &

pia,& cōmunis opinio, ſecundùm relatos Doct. & Hierony. Gigantem in tract. de crimine læſæ Maieſtatis lib. 2. in tit. qui accuſare poſsunt in crimine læſæ Maieſtatis q. 18. nu. 8. & ſeq.

¶ Et idem iudicio meo videntur ſeuſiſſe omnes Theologi communiter in 4. ſenten. diſtinct. 21. Vbi præter alios, Gabriel q. 1. concluſio. 3. & Io. Maior q. 3. Hadr. in 4. ſent. in tract. de confeſſ. ſigillo, Caiet. in opuſculis 27. q. cau. 15. & Dominicus Soto in relectione de ſecreto membro 3. q. 4. concluſio. 2. in quibus locis dicunt, quòd confeſsionis ſacramentalis ſecretum non eſt detegēdum, etiam quò ad crimen committendum, ſaltem nominato authore.

Cōis opin.

7 Item ſacerdos cogi poſſet reuelare in negocio matrimoniali ea omnia, quæ in confeſsione habuit, ſecundum Neuiza. in loco præcitato cum alijs aggregatis ibi per eum.

8 Item laicus poſſet reuelare confeſsionem: nam quando quis ſacerdos non eſt, & in ſecreto, & con feſsione dicatur aliquid iuramento, etiam expręſtito, quòd nemini illud propalare debeat; nihilominus ſi in teſtem producatur, debet hoc reuelare, non obſtante iuramento, ſecundum Inno. in d. c. omnis vtriuſque ſexus in fin. & in c. qualiter, & quando de accuſat. Abb. in c. ſi ſacerdos col. 2. de offi. ord. Iaſ. in l. fin. col. 3. ff. qui ſatiſda. cogan. Et hoc dictum refert, ſequitur, & multum cōmendat Marſil. ſing. 424. accipe quæſo vnum dictum valdè periculoſum, & Neuiza. vbi ſupra, qui hoc vtiliter declarat, & Ang. de Clauaſio in ſua Summa Angelica in verbo. Iuramētum il 5. ſub §. 22. verſ. ſimiliter intelligitur, quòd non tenetur reuelare.

9 Similiterq; promittens, iuranſque tenere aliquid ſecretū, & illud nullatenus reuelare, poteſt non obſtante iuramento, & tacitè abſque periurij reatu illicita, & turpia reuelare illis duntaxat, quibus poſsit prodeſſe & non obeſſe, & non alijs, c. hoc videtur 12. q. 5. & ſentiunt Glo. Abb. Fely. col. pen. & alij. in c. ego. N. ext. de iureiur. Roma. ſingu. 506. & Ang. de Clauaſio. in d. ver. Iuramentum il 5. ſub §. 22. verſ. idem dic, cùm quis promiſit tenere ſecretum.

SVMMARIVM.

1 *CONFESSIO peccatorum poteſt fieri laico propter impoſsibilitatem expectandi ſacerdotem. Et huic laico confitenti in caſu neceſsitatis non eſt licitum confeſſata reuelare. Imò laicus reuelans ipſam confeſsionem, debet puniri pœnis, hic remiſsiuè poſitis.*

2 *Baptiſmus neceſsitatis tempore à laico ſuſcipi poteſt.*

3 *Laicus, qui in neceſsitate audiuit confeſsionem mulieris, non poteſt poſtea cum ea contrahere matrimonium.*

4 *Confeſsio facta puro laico, quem credebat confitens eſſe ſacerdotem, & communi opinione reputabatur ſacerdos, valet & tenet, & abſolutio etiam inde ſequuta.*

OPINIO CXLIIII.

1 CONFITERI quilibet poteſt peccata ſua laico, propter impoſsibilitatem expectandi ſacerdotem. Et ſic laicus poſſet inteiuenire ad confeſsionē ex cauſa neceſsitatis, putà tāquam interpres, vel in defectum ſacerdotis, ſecundum Glo. fin. in c. 2. de pœnit. & remiſ. in 6. & Glo. in c. cùm inferior de maio. & obed. & in c. vnum §. nomine autem criminis 25. diſt. & voluit text. in c. quem pœnitet de pœn. diſt. 1. & in c. quis vult, de pœnit. diſt. 6. & notat Guil. Pepin. in Sermonibus Dominicalibus totius de Epiſtolis, & Euangelijs, in Dominica 14. poſt Trinitatem, Sermone 2. de Euangelio col. 2. verſ. quarta veritas, & Marſil. in l. qui ædem nu. 7. C. ad l. Corne. de ſicar. qui allegat ad hoc corroborandum Glo. in c. paſtoralis de offic. ordin. in ver. mortem, quę ait, ob neceſsitatem, & quando res tempore erat peritura, laicus laico peccata ſua confiteri poſſet.

¶ Et huic opinioni quòd in articulo, caſuque neceſsitatis vrgēte mortis periculo, debeat quis confiteri laico peccata mortalia deficiente ſacerdote, inhærent etiam Duran. Palluda. Riccar. Gabriel, Maio. Beda, Marſil. & Magiſter ſententiarū in 4. Senten. diſt. 17. & S. Thom. eadem diſt. q. 3. art. 3. quoli. 2. vbi concludit, quòd vbicunque neceſsitas imminet, tenetur pœnitens facere quod ex parte ſua eſt, ſcilicet, confiteri cui poteſt, qui licèt ſacramentum perficere nequeat, vt agat id, quod eſt ex parte ſacerdotis, & conſequenter relaxare, concedereuè abſolutionem, tamen defectum ſacerdotis ſummus ſacerdos ſupplet. & cōfeſsio ipſa laico ex deſiderio ſacerdotis facta, ſacramentalis eſt quodammodo, quamuis ſacramentum nō ſit perfectum; deeſt enim ei id, quod eſt ex parte ſacerdotis. Et in corpore, & argumentis in fin. firmat idem S. Thom. quòd in neceſsitate etiam laicus vicem ſacerdotis ſupplet, vt ei cōfeſsio fieri poſsit: & ratione neceſsitatis iudiciū accipit ſuper confitente, ſecundum quod confitens ex ſacerdotis deſiderio ſe ei ſubſit, licèt ille, qui laico confeſſus in articulo neceſsitatis conſequutus ſit veniam à Deo, eo quòd propoſitū confitendi, ſecundum Dei mandatum, quod concepit, ſicut potuit, impleuit, non tamen Eccleſię reconciliatus eſt, vt ad ſacramenta Eccleſiæ admitti debeat, niſi prius à ſacerdote abſoluatur. Et ideò oportet quòd iterùm confiteatur ſacerdoti, cùm copiam habere potuerit; & præcipuè, quia vt dictum eſt, ſacramentum pęnitentiæ perfectū non fuit. Vnde oportet vt confiteatur, vt ex ipſa perceptione ſacramenti pleniotem effectū conſequatur, & vt mandatum de ſacramento pœnitentiæ impleat.

In

¶ In contrariam verò partem inclinauit Scotus in 4. ſenten.diſt.17 vbi inquit, quòd nullum eſt præceptum de accuſando peccata ſua laico, & fortè vtilius eſſet non accuſare ſe illi, ſi poſſet æqualem verecundiam habere apud ſe recogitãdo eadem peccata, & hoc, quia laicus nullam habet ſententiandi authoritatem in iſto foro conſcientiæ, & ſequitur Frater Angel. de Clauaſio in ſua Sũma Angelica in ver. Confeſsio il 3. n.1.

¶ Sed quicquid ſuadeat artificioſis rationibus Scotus vbi ſupra, non audeo me opponere contra torrentem Doctorum, & iudiciorum eccleſiaſticorum, imò concurro libenter, tanquam verè cultor, & defenſor communium opinionũ cum prima opinione communi, tanquam ſacroſancta, & communiter recepta ab vtraque ſchola Theologorum, & Canoniſtarum, quam ſequitur etiam Frater Io. Tabienſis in ſua Summa Tabiena in ver. Abſolutio, il primo nu.34. & Frater Franciſcus à Vittoria in ſua Summa Sacramentorum Eccleſię in tit. de confeſsione, ſecunda pœnitentiæ parte, nu. 143. vbi tollit omnia fundamenta Scoti, & oſtendit iſtam partem communiter à Theologis approbari, & admonet admitti, ac procedere in confeſsione non ſacramentali, non autem in ſacramentali.

¶ Benè tamen verum eſt quòd quis non tenetur de præcepto confiteri puro laico in huiuſmodi articulo ſacerdote deficiente, ſed potius de cõſilio, vt aduertit Tabiena poſt alios congeſtos Doct. per eum in d. Summa in ver. Abſolutio, il primo nu. 35. & cum hac opinione videtur concurrere etiam S. Bonauentura in 4 ſenten. diſtin. 17. q. 1. Vbi diſcurrit. An ſufficiat confiteri puro laico, & reſpondet quòd de confeſsione poteſt loqui dupliciter. Vno modo, prout eſt opus virtutis directè repugnans hipocriſi, in quo quis ſeipſum accuſat, ne alius quam ſit, appareat, vel mala ſua aperit ad inueſtigandam morbi curationem, & hoc modo cuilibet poteſt fieri, qui poteſt inſtruendo, vel orando adiuuare. Alio verò modo, Confeſsio eſt opus ſacramentale, prout ordinatur ad reconciliationem, quæ fit per abſolutionem, & ligationem; & quoniam hæc poteſtas eſt collata ſolis ſacerdotibus, ideò hæc nulli, niſi ſolis ſacerdotibus eſt facienda.

¶ Et hoc idem videtur concludere etiam Vigerius in ſuis inſtitutionibus in tract. de ſacramẽto pœnitentiæ ver. 16. num. 179. litera b, vbi firmat, quòd inter alias conditiones ad confeſsionem, hæc prima requiratur, vt ſit ſacerdos, qui non ſacerdos, quamuis in neceſsitatis articulo poſsit confeſsiones audire, & ei peccator ex charitate, & propter humilitatem confiteri valeat, non tenetur tamen ex neceſsitate; quia talis nõ habet claues eccleſię, & ſi attentat abſoluere nihil facit, & fruſtra laborat, & ſic non eſt confeſsio ſacramentalis, vbi etiam reſpondet omnibus oſtaculis contrarijs, & adducit rationes pro iſta ſententia.

¶ Et laico iſti confitenti in caſu neceſsitatis, non eſt licitum reuelare confeſſata, ſecundum omnes Doct. cõmuniter in c. ſignificaſti de adulter. Guil. Pepin. in d. Sermone 2. de Euangelio in Dominica 14. poſt Trinitatem, vbi aſsignat tres optimas rationes, & Neuiza. in Sylua nuptiali lib. 3. ſub num. 45. Et Ripam in tract. de peſte in titu. de remed. ad curandam peſtem nu. 116. cũ alijs ſeq. vbi meminit iſtam fore communẽ opinionem, & eam approbat, & ponit pariter pœnã, qua veniat plectendus iſte laicus confeſsionem reuelans. *Cõis opin.*

¶ Et certè reuelans laicus ipſe confeſsionem ſibi factam, veniret procul dubio detrudendus in arctũ monaſteriũ, ſecundum Pauor. in c. omnis de pœnitentijs, & remiſſ.

¶ Imò peccat mortaliter idem ſecularis reuelando confeſsionem, tanquam violator ſacramẽti, & ſpretor præcepti diuini, & iuris poſitiui, ut per Summam Tabienam in ver. Confeſsionis celatio il 3. n. 16. Et hoc probatur naturali ratione; quia inferretur confitenti non leuis iniuria. Et quia etiam dicitur in d. c. omnis quòd qui non celauerit confeſsionem, detrudatur in arctiſsimum monaſterium, ibi perpetuo agendo pœnitentiam; & quoniam ſi in hoc daretur aliqua exceptio, tolleretur nempè confeſsio ipſa; nemo enim auderet confiteri peccata grauia. Idcirco propter nullum bonum, quodcunque ſit illud, licèt ſigillum confeſsionis frangere: vtpotè, quia nullum poteſt eſſe æquale bonum, nec tam neceſſarium, vt eſt confeſsio.

2 Ita ſimiliter idem laicus, & ſic alius, quàm ſacerdos in caſu neceſsitatis baptizare poſſet c. cõſtat, & c. veritate de conſec. diſt. 4.

3 Et denique aduertè, quòd eſt tam magna uis, & potentia mentionatæ confeſsionis, quòd ſi laicus audiret confeſsionem mulieris in neceſsitate, non poſſet quidem poſtea cum ea contrahere matrimonium; ſed ſi contraheret, fortè teneret matrimonium; videtur enim hoc tantùm ſacerdoti prohiberi, cùm eius officium duntaxat ſit audiendi peccata confitentiũm, vt ita notabiliter firmat Glo. in c. omnes 30. q. 1.

4 Sed ſi quis forte confiteretur puro laico omnia peccata ſua, quem credebat eſſe ſacerdotem, & communi opinione reputabatur ſacerdos, licèt non erat, quid reſpondendum? Conclude breuiter, quòd ex quo iſte laicus habebatur pro ſacerdote, & tolerabatur in quaſi poſſeſsione ſacerdotij à ſuperiore, valet confeſsio, & abſolutio, ſecundum Glo. in ver. Decepto, Innoc. & alios in c dudum de elect. & omnes Canoniſtas in c. Apoſtolicam de presby. non bapti. Ioannem de Fan. in c. baptiſmi vicem de conſecr. diſtinct. 4. Iaſ. in l. Barbarius nu. 63. de officio præto. & Ripam in d. tract. de peſte in tit. de remed. ad curandam peſtem nu. 45. vbi recitat iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONFESSIO tutoris, curatoris, adminiſtratoris, executoris, & ſimilium de recepta pecunia, non præiudicat principali, nec eiſdem tantum eſt in præiudicium pupilli, minorum, hæredum, & aliorum, nulla apparente numeratione.*

OPINIO CXLV.

1 CONFESSIONI tutoris, curatoris, procuratoris, exequutoris, aut alij adminiſtratoris', ſtandum nõ eſt de recepta pecunia in præiudicium pupilli, minoris, hæredum, & aliorum, niſi de numeratione aliter appareat. Et conſequenter confeſsio hæc procuratoris, & aliorum huiuſmodi de recepto, pupillo, domino, & alijs nulla apparente numeratione, præiudicare nequit; vt tenuerunt pro conſtanti Bartol. & Imol. in l. ſi debitorem, per illum tex. ff. de nouatio. Bald. in l. omnes §. 1. C. de quadri. preſcript. in c. ex inſinuatione col. 2. extra de procur. Ang. in l. 2. §. fin. C. de quadri. præſcrip. Bar. Bal. Fulgo. Roma. Caſtr. Alex. Soc. & Cęteri in l. 2. §. fin. ff. ſi cert. peta. Feder. de Senis conſ. 43. Bal. conſ. 287. dicta mulier col. 1. vol. 4. Caſtren. conſ. 32. circa prin. in fin. vol. 2. Fulgo. conſ. 209. duobus per totum, Maria. Soc. conſ. 3. col. 2. Alex. conſ. 132. in cauſa, & lite col. 2. vol. 4. Franciſ. Aret. conſ. 4. ex facto proponitur, & Barbac. conſ. 8. Sapienter col. 15. vol. 2. & conſil. 17. Clementiſsimum col. 3. vol. 4. Ruin. conſil. 140. nu. 4. & ſeq. vol. 1. Dec. conſ. 146. col. pen. & conſ. 493. & alij innumeri congeſti per Tiraquel. in tract. de vtroque retractu, in titu. de retractu conuentionali §. 4. Glo. 6. nu. 12. & ſeq. vbi narrat iſtã
Cõis opin eſſe communem ſententiam, & magis communẽ dicit perſpicaciſsimus D. Follerius in pragmat. de cenſibus in uer. quæ quidem exequutio nullæ falſitatis nu. 51.

¶ Contrarium verò uoluerunt Bal. in l. nam, & nocere in fin. ff. de pactis, Feder. de Senis conſ. 54. Caſtren. conſ. 34. vol. 1. Cuma. conſ. 31. Saly. Imol. Cuma. Fulgo. Curti. Zaſi. Alciat. in d. l. 2. §. fin. ff. ſi cer. peta. Imol. in c. ſi cautio col. fin. ex. de fide inſtr. Barbac. cõſ. 18. col. 3. vol. 3. Iaſ. in l. duobus reis col. 2. ff. de iureiu. & cęteri relati p Tiraq. in d. tract. de retract. in tit. de retractu conſanguineorũ §. 1. Gl. 18. nu. 90. & in d. tit. de retractu cõuentionali §. 4. Gl. 6. nu. 13. Et iſtorum opinionẽ dicit ęquam, & in practica ſeruari Zaſi. in d. §. fin.

¶ Et quamuis Tiraquel. & Follerius quæſtionem hanc, & altercationem indeciſam, indiffinitamq; relinquerint, nihilominus remoto omni timore, primam partem Bar. & ſequacium, tanquam veriorem, ſuſtentabiliorem, communiorem uè ſequi poſſumus in actu practico: quam ſequitur, tuetur ab omnibus contrarijs, & ait communem Bolognettus in d. l. 2. §. final. nu. 44. cum alijs ſeq. & Ioan. Cephalus conſ. 101. num. 18. & ſeq. vol. 1.

SVMMARIVM.

1 *CONFESSIO de dote recepta conſtante matrimonio non præiudicat creditoribus præſentibus, vel futuris.*

2 *Confeſſio de recepta dote matrimonio durante etiam iurata, non nocet creditoribus tam præſentibus, quàm futuris.*

3 *Confeſsio dotis durante matrimonio non nocet creditoribus, licèt lapſum ſit tempus decem annorum opponendi exceptionem non numeratæ dotis. Nam ſi ex confeſſione ipſa præſumitur donatio, & confeſsio ſimulata, lapſus dicti temporis non poteſt quid operari in fraudem creditorum.*

4 *Præſumptio fraudis, & ſimulationis, eſt iuris & de iure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, niſi per confeſsionem partis aduerſæ.*

OPINIO CXLVI.

1 CONFESSIO de dote recepta conſtante matrimonio nullatenus præiudicat creditoribus præſentibus, vel futuris, ſecundum Glo. & Bar. in authen. ſed iam neceſſe C. de donatio. ante nupt. Alexan. conſ. 45. vol. 1. & conſil. 142. vol. 5. Bar. in l. ſi conſtante in prin. ff. ſolut. matrimo. Grauet. conſ. 44. num. 1. Doct. omnes in l. 1. ff. ſolu. matrimo. Et iſta eſt communis opinio, ſe- *Cõis*
cundum Aret. in §. fuerat nu. 14. inſtit. de actio. *opin.* Bellonum conſ. 47. Boer. deciſ. 330. & Ripam in l. fœminæ, nu. 36. C. de ſecun. nup.

2 Et hoc ampliatur etiam procedere, ſi talis cõfeſsio fuerit iurata, vt voluerunt Bartol. in l. cum quis decedens §. Titia ff. de leg. 3. Bal. in l. 1. §. idẽ facit C. de inoff. donat. & in l. 1. q. fin. C. de donat. ante nupt. Socin. in d. l. 1. ff. ſolut. matrimo. num. 103. Rubeus conſil. 119. Curt. Iun. conſ. 95. nu. 4. Couarru. in ſuis reſolutio. lib. 1. c. 7. in quibus locis iſtam eſſe communem opinionem oſtendunt.

3 Ampliatur ſecundò loco procedere quoque, licèt lapſum ſit tempus opponẽdi exceptionem non numeratę dotis, ſecundum opinionem Bulga. in d. l. 1. ſolu. matrim. quàm ſequitur Rubeus conſ. 78. num. 10. Sed Anchara. conſ. 307. videtur reſpondere contrarium, videlicet, quòd confeſsio dotis poſt decem annos, habeatur ac ſi fuiſſet verè numerata. Cæterùm hoc dictum Anchara. valde periculoſum exiſtimo; nam ſi ex confeſsione præſumitur donatio, & conſequenter ſimulata confeſsio, lapſus dicti temporis non poteſt quid operari, vt per Soci. in d. l. 1. ſolut. matrimo.

trimo.n.102.obſtat quidẽ exceptio ſimulationis, quæ eſt perpetua, vt per eum; quia talis cõfeſsio ne dum præſumitur facta in fraudem creditorũ, vt per Bar.in d.authen.Sed iam neceſſe,& in d.l. ſi conſtante, verùm etiam præſumitur ſimulata, ideò non nocet creditoribus tam præſentibus, quàm futuris Bal.in rubr.quæ in fraud.credit. & Rubeus in d.conſ.119.

4 Et præſumptio huius fraudis, & ſimulationis eſt iuris,& de iure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, niſi per confeſsionem partis aduerſæ Glo.in l.antiquę in prin.C.ad Velleia.& in §.item ex inquiſitione in ver.idonei inſtit.de ſatiſd.tut.& Doct.in d.auth.ſed iã neceſſe.

SVMMARIVM.

1 *MARITVS confitens ſe recepiſſe dotem ab vxore, vel à ſocero, vel ab alio ſub ſpe futuræ numerationis, põt opponere exceptionẽ nõ numeratæ dotis infra decẽniũ.*

2 *Exceptio dotis confeſſatæ, & non numeratæ opponi non poteſt, etiã quòd nõ ſit lapsũ decenniũ, vbicunq; prȩcederet inſtrumentũ dotale, quo dos marito eſſet ꝓmiſſa, & ſequeretur cõſtãte matrimonio confeſſio ipſius dotis.*

3 *Exceptio dotis cautæ, & non numeratæ opponi non poteſt, quotieſcunq; maritus prȩſtitiſſet vxori tanquam dotatæ alimenta, & eam retinuiſſet in domo.*

4 *Exceptio dotis non numeratȩ opponi non poteſt ſtante confeſsione geminata mariti de dote recepta.*

5 *Exceptio dotis nõ numeratæ opponi nequit vbi cũ iuramẽto aſſertorio fuiſſet renũciatũ exceptioni nõ numeratȩ dotis, iurãdo maritus oĩa, et ſingula uera eſſe, etc.*

6 *Confeſsio dotis conſtante matrimonio facta, ſtante lapſu temporis ad opponendum exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ operatur tantum, quantum vera dotis ſolutio in prȩiudiciũ mariti, & creditorũ, maximè futurorum.*

7 *Confeſsioni mariti de recepto ſtatur in prȩiudicium creditorum concurrentibus coniecturis.*

8 *Confeſſio dotis receptȩ in quibus caſibus verã numerationẽ ſaltẽ prȩſumptiuè probet, ponitur hic remiſsiuè.*

9 *Vxor, cui fuit relicta in teſtamento dos ſua per maritũ, non poteſt detrahere dotem, niſi probaret illã dotẽ datam eſſe per inſtrumentũ. Sed hoc procedit quando in legato non eſſet expræſſa quãtitas, ſeu res certa; ſecus autẽ ſi in ipſo legato dotis exprȩſſa fuiſſet quantitas, eo enim caſu non eſt neceſſarium inſtrumentum.*

OPINIO CXLVIII.

1 EXCEPTIONEM non numeratæ dotis opponere poteſt infra decennium maritus, qui confeſſus ſit recepiſſe dotem ab vxore, vel à ſocero, ſeu ab alio ſpe futurȩ numerationis l.1.& toto tit C. de dote cauta non nume.& not. Gozad.conſ.42. nu.1.& Caſſane.in conſuetu.Burgun.in titu. *Des droitz*. rub.4.§.7.nu.1. Confeſsio.

2 Sed vbicunque præcederet inſtrumentum dotale, quo dos ipſi marito extitiſſet promiſſa, & ſequeretur conſtante matrimonio confeſsio, etiam quòd non ſit lapſum decennium, adhuc huiuſmodi exceptio dotis confeſſatæ, & non numeratæ opponi non poſſet, ſecundum Caſtren.& Soc. col.14.in l.1.ff.ſolu.matrimo.Fely.in c.ſi cautio. num.82.de fide inſtru.Cyn.Bal.Saly. & Caſtren. in l.in contractibus per text.ibi C.de non nume. pecu.Aret.in §.fuerat col.10.inſtit.actio.Roma. l ſi conſtante q.4.ff.ſolu.matri. Grauet.conſ.40. nu. 10.& Hierony.Albanum conſ.8.doleo ꝙ cauſa viduæ nu.11.vbi exclamat iſtam eſſe communem opinionẽ,& Bellonum quoq; cũ alijs relatis per eum conſ.4.nu.7.& comprobat Afflictus copioſè deciſ.402.vbi recitat ita iudicatum extitiſſe in Sacro Regio Concilio,& Couarru. cumulatiſsimè in lib.1.variarum reſolutionũ c.7.ſub nu. 6.vbi ſimiliter meminit de dicta communi,& Io. de Amicis cõſ.136.nu.2.& 4. Quã cõmunẽ latè & vtiliter declarat in duobus caſibus Cęſar Vrſil.in add.Affl.in deciſ.402.nu.1.cum alijs ſeq. *Cõis opin.*

3 Item exceptio præmiſſa dotis cautȩ,& non numeratȩ opponi nequiret, quotieſcunq; maritus vxori tãquam dotatȩ præſtitiſſet alimenta, ac eã retinuiſſet in domo, vt voluit Bal.in rub C.de priuil.dota.col.3.Grammat.deciſ.103.nu 6.Tiraq. in l.ſi vnquã in ver.Donat nu.101.C.de reuoca. donat.Neuiza.cõſ.57.nu.8.in fin.& Rolan.à Valle conſ.85.nu.43.vol.1. Et iſta eſt cõmunis opinio, ſecundũ Soc.conſ.82.nu.3.vol.3.& in d.l.1. ff.ſolu.matri.Gozad.in d.conſ.42.nu.13. Couar. in d.c.7.ſub n.6.Grauet.d.conſ.40.nu.4.& Albanũ in d.conſ.8.nu.10.Licèt,& rudiτer quidẽ Bellonus conſ.48.nu.2. cõſulẽdo tenuerit cõtrariũ. *Cõis opin.*

4 Similiter vbi eſſet cõfeſsio geminata, antedicta exceptio opponi minimè poſſet l. in cõtractibus §.ſed quoniã, vbi Gl.Bal.Ang.& Saly.C.de nõ nume.pecu.& oẽs in d.c.ſi cautio. Et iſta eſt cõis opinio, vt ꝑ Soc.in d.l.1.& Grãm. in d.deciſ.103.n.3. *Cõis opin.*

5 Necnõ exceptio mẽtionata dotis nõ numeratȩ opponi non poſſet, vbi cũ iuramẽto aſſertorio extitiſſet renũciatũ exceptioni nõ numeratȩ dotis, iurãdo oĩa & ſingula vera eſſe,&c. Secundũ Bar. Bal Saly.& alios in l.fi.C.de nõ nume.pec. & oẽs in d.§.fuerat, Io.de Imo.in c.cũ cõtingat de iuroiu.in l.nemo põt ff. de leg. 1. Abb. in diſputatio. exordiente ſtante ſtatuto Ciuitatis Senarũ, & Iacob.Philip.Port.ſeu potius Ant.Gabr.in conclu. 1.in 1.limitatio.in fi.lib.2. Et iſta eſt cõis opinio, prout deducunt Soc.in d.conſ.82.Dec.conſ.137. Grammat.in d.deciſ.103.nu.4. & ſeq. *Cõis opin.*

6 Poſtremò etiam confeſsio dotis receptæ facta à marito conſtante matrimonio idem operatur, quòd dos verè numerata,& ea valet,& tenet, nõ ſolùm in præiudicium mariti, ſed etiam creditorum maximè futurorum, vbicunque præteriere decem anni à die conſtitutæ hypothecȩ,& confeſſionis prȩdictȩ, vt in indiuiduò doctiſsimè cõſuluit D.Rolan. à Valle cõſ.74.quȩſtio, vol.4.vbi n. 10.ad lucẽ adducit iſtã eſſe cõmunẽ opinionem. *Cõis opin.*

7 Iτidem confeſsioni mariti de recepto ſtatur

etiam in præiudicium creditorum cōcurrētibus coniecturis, ita Moheda. deciſ. 202.

8 Alios verò caſus in quibus confeſsio dotis receptæ veram numerationem ſaltem pręſumptiuè probet, ponit Couarr. in d. c. 7. ſub nu. 6. & Io. de Amicis in d. conſ. 136. nu. 5. & alios caſus, in quibus confeſsio de dote recepta cōſtante matrimonio tam creditoribus præſentibus, quā futuris præiudicare nequeat, poſuimus ſupra in proxima ſuperiori opinione.

9 Sed ſi vxori forent relictę dotes ſuę per maritū in teſtamento, & poſtea relicta eſſet hæres, & rogata alii reſtituere, tunc, ſecundum Bart. in l. qui vxori ff. de auro, & argen. lega. hęredes vxoris detrahere dotem nequirent, niſi probarent illā dotem datam eſſe per inſtrumentum. Et hæc Bart. doctrina procedit, quando in legato dotis non eſſet exprēſſa quantitas, ſeu res certa, ſecus autem ſi in ipſo dotis legato expręſſa extitiſſet quātitas, vtputà centum; eo enim caſu, non eſt neceſſariū inſtrumentum, vt declarat, & firmat Afflict. deciſ. 359. nu. 6. & Ferratien. in ſua pract. Papien. in for. libel. pro legato rei ſingularis nu. 64.

SVMMARIVM.

1 *BONA committentis crimen læſæ maieſtatis diuinę, vel humanę confiſcantur, ac publicantur.*

2 *Bona committentis crimen læſæ maieſtatis confiſcari debent per ſententiam de iure, ſecus in Regno.*

3 *Bona damnatorum hodie non confiſcantur, niſi in crimine læſę maieſtatis, ſed aſcendētibus, vel deſcēdentibus, & à latere prouenientibus deferuntur, et reſeruantur.*

4 *Bona contrahentium matrimonium in caſu prohibito, confiſcantur ipſo iure.*

5 *Confiſcatio bonorum fit ipſo iure, etiam in 250. caſibus, poſitis hic remiſsiuè.*

6 *Feudum rebellis, confiſcatis eius bonis ob crimen læſæ maieſtatis, non venit in confiſcatione, nec poteſt confiſcari, ſed reuertitur ad Dominum directum.*

OPINIO CII.

1 CONFISCARI debent omnia bona rei committentis delictū læſę maieſtatis, ac capite puniri l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſt. Et hoc iure communiter hodie vtimur. Et conſequēter in crimine iſto læſę maieſtatis contra Principem, vel Rempublicam bona confiſcantur, publicanturq; ac etiam in crimine hęreſis, & ita ſeruat conſulendo, & communiter totus mundus, ſecundum Alberi. in tract. ſtatutorum quęſtio. 18. num. 6. 3. par. & Cępollam conſil. 17. num. 34. Et hoc quoque firmat Bald. in c. 1. col. 4. de pace tenenda in vſibus feudorum. Vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & in l. ſi quis numerus C. de falſa monet Saly. in l. 1. eodem titu. & Cępol. in d. conſil. 17. num. 35. & Hieronym. Gigas in tract. de crimine lęſe maieſtatis in rubr. de pœnis committent. crimen lęſę maieſtatis lib. 2. q. 1. nu. 1. cū alijs ſeq. vbi ponit nōnullas alias pœnas, quę apud veteres diuerſimodè imponebantur reis inquiſitis, & cōuictis de hoc crimine lęſę maieſtatis. *Cōis opin.*

2 Et aduerte quòd tam bona rebellis prędicti, quàm hęretici non confiſcantur ipſo iure, & per conſequens feudo, & alijs eorum bonis non priuantur ipſo iure, ſed debet neceſſariò interponi, ſeu expectari ſententia, & ea lata, bona ſunt ipſo iure confiſcata d. l. quiſquis, & tenuit Dyn. Bart. & Alberi. in l. 1. §. an bona ff. de iure fiſci Bald. in tract. feudorum num. 45. Cagnol. in l. ea ſola deportationis ſententia num. 5. ff. de regulis iuris, & ita voluit cōſulendo Card. cōſ. 228. col. 1. & Boerius in deciſ. 264. nu. 11. Et iſta eſt cōmunis opinio, vt conſtat ex congeſtis per Gigan. in d. tract. de crimine lęſę maieſtatis q. 25. *Cōis opin.*

¶ In Regno verò Neapolit. committens crimen lęſę maieſtatis ipſo iure dominium, poſſeſſionemque feudi, ac aliorū bonorū, nulla interueniente appręhenſione, perdit vigore conſtitutionis ipſius Regni incipien. Contingit, & cap. inchoantis Iuſtitiario Terrę Hydruntij, & c. bona proditorum, teſte Afflicto in c. 1. §. ſed nec alia num. 107. in titu. quę fuerit prima cauſa benefic. amict. quamuis Gloſator in d. c. Iuſtitiario in verſic. Applicentur, & ipſemet Afflict. in d. conſtitut. Contingit, intelligant iura pręmiſſa Regni procedere, quòd exequutio fieri nequeat ſuper bonis ipſo iure ad fiſcum deuolutis per rebellionem commiſſam ex abrupto, ſed debet expectari declaratio, & ſententia condemnatoria. Et iſtum fore verum ſenſum, & intellectū dictorum iurium omnibus rectè intuentibus exploratum erit: imò in conſulendo, iudicandoq; caſu eueniente, ſemper per mentionata Regni iura, per rationes euidentiſsimas hic non poſitas, concluderem fore neceſſariam ſententiam ante cōfiſcationem faciendam bonorum rebellis.

3 Et nota ſimiliter ad pręmiſſorum declarationem, quòd hodie bona damnatorum non confiſcantur, niſi in crimine lęſę maieſtatis, per tex. celebrem, & exprēſſum in authen. bona damnatorum C. de bonis damnatorum, ſed aſcendentibus, vel deſcendentibus, & à latere prouenientibus deferuntur, ſeu reſeruantur.

4 Nihilominus per authen. bona, nō corrigitur authen. inceſtas nuptias C. de inceſt. nupt. diſponens, confiſcationē bonorū fieri debere ipſo iure aduerſus cōtrahentem matrimoniū ſcienter in gradu prohibito, ſecundū Glo. Bar. & Ang. in authen. nouo iure C. de pœn. iud. qui malè iud. Cy. Pet. de Bellaper. & Alber. in d. auth. bona dānatorū, & in d. tract. ſtatutorū 3. par. q. 17. in prin.

Iacob.

Iacob. de Beluiſo. in §. 1. in authent. de inceſtis nuptijs Aretin. in tract. maleficiorum in verſic. bona publicamus, colum. penult. Andre. de Iſer. & Bald in cap. vnic. quæ ſint regalia, & Martin. Lauden. in tract. de Fiſco, §. 5. & Boerius cumulatiſsimè in dict. deciſio. 264. num. 15.
Cõis opin. cum alijs ſeq. vbi recitat iſtam eſſe communem opinionem.

5 Et confiſcatio bonorum fit ipſo iure, etiam in 250. caſibus poſitis, ac relatis per Ludouicum Creſſolem, in tract. in quibus caſibus iure ciuili omnium bonorum, vel partis publicatio ſit indicta à fol. 3. vſque ad fol. fin. vbi per 30. paginas recenſuit antedictos caſus.

6 Cæterùm dicta communis in principio poſita interpræatur vtiliter non habere locum in feudo rebellis confiſcato, quod ob crimen læſæ maieſtatis patratum, confiſcari non poteſt, nec debet fiſco applicari in præiudicium domini directi, ſecundum Bartol. in l. ſi finita §. ſi de vectigalibus, ff. de damno infecto in 2. quęſt. & in §. 1. in authentic. de non alienandis, aut permutandis rebus Eccleſiæ, Bald. in l. 1. C. de bonis liberto. Fabrum in dicta authent. bona, quęſtio. penult. Cępol. conſil. 80. Bald. & Alua. in cap. 1. §. illud de prohibita feud. aliena. per Federicum, & Iacobum de Sancto Georgio in quęſtio. feud. quęſtio. 28. Ioan. Andr. in cap. quibuſdam de pœnitent. in 6. Alberi. in authent. ſi verò C. de hęredi. Alexand. conſil. 88. volum. 4. Martin. Lauden. in dicto tract. de fiſco quęſtio. 263. & in tract. de crimin. lęſę maieſtatis quęſtio. 15. Et
Cõis opin. iſta eſt communis opinio, ſecundum Roma. & Alexand. in dicto §. ſi de vectigalibus & Boer. in d. deciſio. 254. nu. 7. & ſeq.

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt multi Doctores relati per Boerium ibi, quorum opiniones concordare nititur Hierony. Gigas in d. rubr. ſui tract. de crimine lęſę maieſtatis q. 5. nu. 1. cum alijs ſeq.

SVMMARIVM.

1 *IVS patronatus non cadit in confiſcationem bonorum rebellis, ſed tranſit in hæredes condemnati, qui præſentare poſſunt ad beneficiũ patronale in caſu pręſenti, ſicut præſentare condemnatus ante condemnationẽ.*

OPINIO CL.

1 CONFISCATIS omnibus bonis rebellis ob crimen lęſę maieſtatis ab eo commiſſum, vtique in iſta generali confiſcatione bonorum non venit ius patronatus, & ſic in iure patronatu iſto non ſuccedit fiſcus, ſed tranſit in hęredes condemnati, qui pręſentare poſſunt beneficiũ patronale in pręſenti caſu, ſicut pręſentare poterat condemnatus ante condemnationem, ſecundum Gloſſ. in cap. ſatis peruerſum 50. diſtinct. & in Clement. paſtoralis in verb. Subiectè de re iudica. Archidiacon. in can. filijs 16. quęſtio. 7. Prępoſi. in c. 1. colu. penult. 10. diſtinctio. Butr. & Doctores omnes in dicta Clemen. paſtoralis, Cardinal in Clemen. ſi plures de iure patrona. & in Clemen. 1. de exceſſ. pręlat. Fely. in And. Pomum in cap. quanto de re iudic. Ancharan. in cap. Fœlicis in 10. nota. de pœn. in 6. Collecta. in cap. final. de iure patrona Bartol. in extrauagan. ad reprimend. in ver. Debellando, Angel. in tract. maleficiorum in ver. & eius bona publicamus in ver. & nota quòd facta nu. 15. Afflictum in cap. vnico §. ex eadem lege num. 9. de lege Corrad. in vſibus feudorum Alberi. in tract. ſtatutorum par. 3. quęſtio. 16. num. 17. Nellum in tractat. bannitorum in 1. par. quęſt. 32. Andre de Iſer. Euangeliſtam in Regno Neapolitan. in cap licèt in titu. ſi de feud. fuerit controuerſia inter dominum, & agnat. Et iſtorum opinionem inquit ęquiorem Curt. in tract. de iure patronat. in verſic. Ipſe, vel is quęſtio. 29. & communem Cõis
eſſe fatetur Hieronym. Gigas in tractat. de cri- opin.
mine lęſę maieſtatis in rubr. de pœnis committen. crimi. læſæ maieſtatis lib. 2. quęſtio. 4. & ſecundum communiorem iſtam conſuluerunt Soc. Iun. conſil. 51. requiſitus à magnifico volu. 2. Mantua, conſil. 5. & Hieronym. Gigas in dicta quęſtio. 4. quorum quidem conſiliorum, & pręmiſſarum authoritatum Doctorum vigore determinauit mentionatum caſum Illuſtriſſimum Dominium Venetiarum, teſte Gigante in loco pręcitato.

¶ In contrariam verò partem inclinarunt, videlicèt, quòd ius patronatus tranſeat in fiſcum facta generali confiſcatione bonorum Gl. in d. c. filijs, Ioan. Andr. & Abb. in cap. nobis de iurepatronat. & idem Abb. in d. c. quanto, cum aliquibus aliis Doct.

¶ Tamen veritatem ipſam habendo ante oculos, & inſtitutum meum ſolitum ſectando, amplector primam ſententiam negatiuam, tanquam magis piam, magisque canonicam, ac frequentiori calculo à Doctorib. vtriuſque cenſurę approbatam, & eò libentius inheſi communi pręmiſſę, quantò opinio Glo. Ioan And. & ſequacium concordari poteſt cum dicta communi, prout ad facilem conſonantiam opiniones iſtas reduxerunt Curt. in d. q. 29. Soc. in allegato conſ. 51. nu. 6. & Gigas in d. q. 4. nu. 4. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *CONSTITVTVM eſt contractus nominatus.*

2 *Conſtitutum, ſtante quòd eſt contractus nominatus, parit actionem.*

3 *Conſtitutum hic, non eſt conſtitutum, prout ſumitur*

per Doctores pro actu transferendi poſſeſsionem, ſed eſt quedam conuentio, ſeu obligatio ex conſtituta pecunia, & videtur hoc contingere, quando quis promittit pacto nudo id, quod ipſe alicui prius debebat, vel ex alio pacto nudo, vel ex contractu veſtito, vel promittit id, quod alius debebat prius illi perſonæ, cui iſte promittit; Et tunc ex iſto ſecundo nudo pacto inducitur actio de conſtituta pecunia.

4 *Feudum eſt contractus nominatus.*

5 *Contractus emphytheoticus, eſt contractus nominatus.*

6 *Contractus emphytheoticus producit actionem innominatam.*

7 *Contractus mutui, eſt contractus nominatus, qui parit actionem.*

OPINIO CLI.

1 CONSTITVTVM eſt cōtractus nominatus, ſecundum Bar. in l. iuriſgentium §. igitur nuda in fin. ff. de pac. Bal. in l. fin. C. ad legem ſalci. Alex. nu. 9. & Iaſ. nu. 33. in d. l. iuriſgentium §. ſed cum nulla, Buttig. num. 26. Iacob. Nig. nu. 60. Crot. in 1. lectu. num. 13. & 15. Ripam, nu. 30. Galliaul. num. 67. Leon. num. 97. Alciat. num. 20. Illuſtrem Guliel. Pontanum Præceptorem meum, num. 26. Soc. Iun. num. 276. Iacob. Mandellum de Alba, nu. 127. & cęteros Modern. in rub. ff. de verbo. obligat. Vbi oſtendunt iſtam eſſe communem opinionem. *Cōis opin.*

2 Et ſic ipſum conſtitutum, cùm ſit contractus nominatus, parit, producitque actionem, vt voluerunt Bart in d. l. iuriſgentium in prin. num. 2. & alij omnes ibi, Bald. in d. l. final. C. ad l. ſalci. Alexand. col. penult. in d. §. ſed cum nulla, Ozerius in rubr. num. quinto, inſtitut. de verbo. obligat. Ripa num. 30. Buttigel. num. 26. Leon. num. 97. & Soci. Iunior num. 269. in dicta rubrica ff. de verbo. obligat. vbi ſimul cum cæteris Recentioribus demonſtrant eſſe communem ſententiam. *Cōis opin.*

3 Sed aduerte, quòd iſta ſpecies conuentionis, quæ appellatur conſtitutum, non eſt profectò conſtitutum, prout ſumitur per Doctores pro actu quodam transferendi poſſeſsionem, l. quod meo, vbi Bart. ff. de acquiren. poſſeſſ. cæterùm ponitur, vt quędam conuentio, ſeu obligatio ex conſtituta pecunia, iuxta titu. ff. & C. de conſtitut. pecu. & cenſetur id contingere, vbicunque aliquis promittit pacto nudo id, quod ipſe alicui prius debebat, ſcilicet debebat vel ex alio pacto nudo, vel ex contractu aliquo veſtito, uel promittit id, quod alius prius debebat illi perſonæ, cui iſte promittit, vel ſi debebat vni promittat alij, l. 1. §. debitum, & l. eum qui §. quod exigimus ff. de conſtitu. pecu. quorum omnium caſuum ponit declarationem ibi Caſtren. poſt Bar. Et ſic ex iſto ſecundo pacto nudo inducitur actio de cōſtituta pecunia, vt ſupra concluſum eſt, & firmat etiam cum citatis per eum Matheſ. in notabili 36. nu. 3. Notam nouam regulam.

4 Et ſimiliter feudum eſt contractus nominatus, vt voluerunt Bal. conſ. 291. vol. 2. Bar. in l. iuriſgentium §. quinimò, nu 19. ff. de pactis, Alex. in locis de quibus per Clau. Aquen. in ſpecu. ſuo feud. in tit. de diffinitione feudi verſ. 4. & eandem opinionem ſequitur quoq; Iaſ. conſ. 8. col. 4. inter conſ. Bruni, Cur. Iun. conſ. 1. nu. 36. & in tract. de feud. in 1. par. prin. in 9. q. & Laurētius Syluanus cumulatiſsimè in tract. de feud. recognitione q. 3. qui fatetur iſtam eſſe communem opinionem, *Cōis opin.* & ſimul aduertunt ab ea non eſſe in practica diſcedendum, & idem Sylua. refert etiam, vbi ſupra, duas alias opiniones contrarias.

5 Item contractus emphytheoticus eſt contractus nominatus, vt firmant Bar Ang. nu. 1. & Bal. in l. 1. C. de iure emphy. quos Iaſ. ibi ſequitur nu. 69. nu. 34. in fin. ait iſtam eſſe cōmunē opinionē. *Cōis opin.*

6 Et ſic iſte contractus emphytheoticus producit actionem innominatam, ideſt condictionem ex lege, quod eſt mirabile, ſecundū Ang. in §. emphyt. in authen. de non alie. aut permu. rebus.

7 Item contractus mutui eſt nominatus, qui tamen parit actionem ſine nomine, ideſt certi condictionē, l. certi condictio, vbi Doct. ff. ſi cer. pet. nec non ſtipulatio eſt contractus nominatus, vt luculēter ſcripſimus in Opinio. Stipulatio eſt cōtractus iuris ciuilis, poſt pi in. ſimiliterq; donatio eſt contractus nominatus, vt infra tractatum eſt in Opinio. Donatio tam olim de iure.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO, ſeu ſtatutum diſponens, quòd vſuræ pro dote, & cauſa dotis, donec reſtituatur ipſa dos, ſolui debeant ad rationem quinq; pro centenario, non valet inſpecto iure, ſed de obſeruantia ſecus.*

OPINIO CLII.

1 CONSVETVDO, ſeu ſtatutū diſponēs, ꝙ vſura pro dote, & cauſa dotis, donec reſtituatē ipſa dos, ſolui debeant ad rōnē quinq; pro centenario, non valet aliquo modo, ſecundum Io. de Imol. & cęteros omnes in l. in inſulā §. vſuras ff. ſol. mat. Gl. & Bal. per text. ibi in l. eos C. de vſu. & Can. in Cle. 1. de vſu. & Iaſ. in §. fuerat n. 9. inſtit. de actio. Vbi prædicat iſtā eſſe communē opinionem, *Cōis opin.* & Rocchus Curt. etiam in c. fin. de conſuet. in quæſtio. 1. nu. 18. & ſeq. ſol. paruo 17. & magis communem atq; magis tutam dicit Hieronym. Albanus conſ. 6. nu. 21. & conſ. 19. nu. 13. & ſeq. vbi

vbi conſulẽdo ſequitur huiuſmodi communem, tuetur, ac profert in iudicando ab ea non fore recedendum.

¶ Imò ſecundum Bal. in l. 2. & in authen. ad hæc C. de vſur. tale ſtatutum, atque conſuetudo permittens vſuras, etiam in vno nummo dumtaxat, non cenſetur licita, & iudicans ſecundũ hoc ſtatutum incidit in excommunicationem, & in hæreſis labem, & proſequitur hoc apertius Iaſ. in loco præmiſſo, & ampliat ſimiliter in tribus alijs caſibus Cur. in d. q. 1. nu. 18. & ſeq.

¶ Sed Bal. in l. fin. §. præterea C. de iure dotiũ, & Card. cum alijs compluribus in d. Clemen. 1. aſſeruerunt contrarium, & optimè: quorum quidem opinionem ſequitur, atque tuetur Curt. in d. q. 1. nu. 19. vbi profert hoc vtile verbum, quòd talis conſuetudo, vel ſtatutum communiter obſeruatur abſque peccato. Et hæc eadem conſuetudo, quòd ſoluantur ſeptem pro quolibet centenario viduæ, cui non fuit dos ſoluta, viget quoque in Ciuitate Neapolis, & obſeruatur; teſte Afflicto deciſi. 284. in princ. Extatque mentionata conſuetudo in patria mea, quòd ratione dotis non ſolutę ſoluantur ſeptem pro centenario quotidie ſeruatur.

¶ Verùm vbi quæſtio hæc eueniret, & talis cõſuetudo non reperiretur, tunc caſus foret valde dubius, ac exagitandus ad vtranque partem, & denique decidendus veniret, prout decidit Rota Neapolitana in d. deciſio. 284. ad quam, caſu eueniente, tanquam ad portum clarę veritatis recurrendum eſſet.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO non ſoluendi decimas excuſat à debito earum, ſecundum Theologos, ſecus ſecundum Canoniſtas, vt apparet num. 1. cum omnibus alijs ſeq.*

2 *Decimæ ſunt de iure diuino,*

3 *Papa ſolus, & præſertim in concilijs generalibus poteſt interpretari ſacram ſcripturam, canones condendo ab omnibus ſeruandos.*

4 *Decimarum ſolutio tribuit bonum ſanctitatis corporis, vbertatis fructuum, remiſſionem peccatorum, bona eccleſiaſtica, & pacem inter homines.*

5 *Conductor licèt non teneatur ad ſolutionem penſionis propter ſterilitatem, tamen tenebitur ſi non ſoluat decimam, quia ſua culpa venit ſterilitas ob non ſolutionem decimæ; ideò cauti aduocati hanc exceptionẽ proponentes conſueuere non ſolutionem ipſam decimę verificare, & probare.*

6 *Decimæ ſunt Deo debitæ in recognitionem vniuerſalis dominij ipſo iure.*

7 *Conſuetudo non ſoluendi decimas non valet, ſaltem in decimis prædialibus.*

8 *Canoniſtis potius ſtandum eſt, quàm Theologis circa explanationem, ac declarationem dubiorum ſuper vſura, decima, voto, iuramento, matrimonio, ſimonia, & alijs ſimilibus pertinentibus ad moralia. Secus ſi agetur de interpretatione iuris diuini in his, quæ ſpectant ad noſtri Ieſu Chriſti opera, & ad agnitionem veræ fidei contra hæreticos.*

9 *Canoniſta præfertur Theologo in obtinendis beneficijs in loco, in quo non pullulant hæreſes.*

10 *Decima vbicunq; in partibus de more non ſoluitur, nec prædicatur, non peccant mortaliter homines eam non ſoluendo, ſed ſi poſt prædicationem, & monitionem retineant decimam ipſam, mortaliter peccant.*

11 *Papa poteſt aliquibus locis concedere priuilegium, vt non teneantur ad decimas.*

12 *Papa poteſt concedere Fratribus minoritanis immunitatem non ſoluendi decimas quaſcunque, etiam Papales, & tam de bonis præſentibus, quàm futuris.*

13 *Decimarum quatuor genera reperiuntur.*

14 *Decimarum materia ponitur romiſſiuè.*

OPINIO CLIII.

1 CONSVETVDO non ſoluendi decimas excuſat à debito earum, & ſic decimæ ipſæ præſcribi poſſent, & vtique valeret conſuetudo in cõtrarium, ſecundũ Theologos communiter per id, quod habetur Numeri 18. & de opinione iſta communi faciunt mentionem Canoniſtæ in c. 1. de decim. in 6. Afflict. in conſtitutio. quanto cæteris num. 11. lib. 1. rubr. 7. Vincentius Maxilla in conſuetudinibus Ciuitatis Bari in titu. de ſacroſanctis eccleſ. in conſuetudine, incip. Decimis, & primitijs nu. 9. & ſequen. fol. 20. & Io. Brunellus in repet. c. 1. de homicidio nu. 14. quæ reperitur in fin. relectionis Couarruuias ſuper Clemen. ſi furioſus de homicid. & ita conſuluit Alciat. conſ. 4. Tomo. 1. lib. 1. fol. 3. & ſequitur Lallus de Tuſcia in d. conſtitutio. quanto cæteris ſub nu. 3. Cæterùm contraria pars, videlicet, quòd non valeat conſuetudo de non ſoluendis decimis videtur verior, & ſuſtentabilior de iure, ſecundum Rocchum Curt. poſt alios relatos per eum ibi in c. fin. de conſuetu. in prin. poſt præfationem, num. 22. folio paruo 18. *Cõis opin.*

2 Et primò, quia decimæ ſunt de iure diuino, ergò conſuetudo contraria nihil valet, 8. diſtin. c. quæ contra morem, maior probatur Leuit. c. fin. omnes decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de pomis arborum domini ſunt, & illi ſanctificantur, & Numeri 18. filijs Leui. dedi omnes decimas in poſſeſsione, pro miniſterio, nam ſeruiunt mihi in tabernaculo fœderis, & Exod. 22. Decimas, & primitias tuas non moraberis offerre. Item Luc. 18. Decimas do omnium, quę poſsideo, & pluribus alijs in locis Sacrę Scripturę idem ita diſvidetur, vt notat profusè Frater Guil. Pepin. in Serm. de deſtructione Niniuæ, ſermone 39. col. 13. folio paruo 322.

3 Secundò Pontifex ſolus, & multò magis in concilijs generalibus, interpretari poteſt ſacram ſcripturam, canones condendo ab omnibus ſeruandos, c. per venerabilem §. rationibus, qui filij ſint legiti. Sed canones apertè clamant decimas eſſe de iure diuino, c. tua nobis, c. cùm non ſit in homine, & c. in aliquibus de deci. c. decimæ, & c. in ſacris 16. q. 1. & in c. parrochianos extra de deci. & in c. cum Apoſtolica ext. de his, quæ fiunt à prælat. ſine conſen. capi.

4 Et antedictæ decimæ ideò debentur, non obſtante conſuetudine in contrarium; ſiquidē multa bona tribuit ſolutio ipſarum decimarum, ſecundum Io. And. & Doct. in c. 1. de decimis in 6. & Vincentium Maxillam in d. conſuetudine, Decimis, & primitiis num. 3. & ſequ. Primum ergò bonum ſanctitatis corporis. Secundùm huberta tem fructuum. Tertium remiſsionem peccatorum. Quartum bona cœleſtia. Adde quintum ſcilicet, pacem inter homines, vt eſt Gloſſ. in c. Apoſtolicæ de re iudic. in 6. vide c. maiores 16. q. 7. hoc tollit Fiſcus, quod non accipit Chriſtus.

5 Ex quo dicto inferebat Do. in d. c. 1. & Ioan. de Imol. in c. propter ſterilitatem de locato, quòd licèt conductor non teneatur ad ſolutionem penſionis ob ſterilitatem, d. c. propter ſterilitatem: tamen tenebitur ſi non ſoluit decimam; quia ſua culpa venit ſterilitas propter non ſolutionem decimæ, &c. Ideò ſint cauti domini opponere exceptionem, & probare non ſolutionem decimæ, quod eſt notabile.

6 Et iſtæ decimę ſunt Deo debitę in recognitionem vniuerſalis dominij ipſo iure, d. c. tua nobis, & Canoniſtæ hoc firmant omnes in d. c. 1. de deci. in 6. vbi Francus meminit iſtam fore communem opinionem, & Alciat. in d. conſil. 4. num. 2. quam ſequitur Abb. in c. fin. ext. de re. permut. Illuſtris D. Afflictus noſter in d. conſtitutio. quātò cæteris, num. 11. cum alijs ſequen. Boerius deciſio. 236. & Capicius deciſio. 20. num. 5. Et amplectitur pariter, aitque communem eſſe Præſtantiſsimus D. Cornelius Benincaſius in tract. de paupertate quæſt. 7. in 6. ſpeciali, num. 2. & ponit etiam pro regula cum vndecim limitationibus conſumatiſsimus Dominus Ioannes Antonius de Nigris ſuper Capitulis Regni in cap. volumus, nume. 10. cum alijs ſequentib. fol. 112. *Cõis opin.*

7 Tertiò, quòd conſuetudo non ſoluendi decimas non valeat, ſaltem in decimis prædialibus, ſeu realibus, firmant omnes Canoniſtæ, qui ob hoc excandeſcunt quodammodo in Theologos. ita Innocen. in c. final. de paro. Hoſtien. & Ioannes Andreas in cap. à nobis de decim. Anton. & Imol. in cap. ſtatutum de tranſactio. Ancharan. conſil. 196. in primo dubio. Archidiaco. in dicto cap. decimæ, Imol. & Abb. in rubr. de decim. Gloſſ. Hoſtien. & omnes in dicto cap. in aliquibus, & Rocchus Curt. in dicto cap. final. de conſuetu. in princip. poſt rubr. num. 22. folio 18. vbi recitat iſtam eſſe communem opinionem, & Vincētius Maxilla etiam in dict. conſuetudine Decimis, & primitijs ſub nume. 10. Couarruuias in ſuis reſolutionibus lib. 1. cap. 17. num. 8. licèt ibi perhibeat ſententiam contrariam pariter communem fore. Et ita conſuluit etiam in terminis Bertran. conſil. 80 quamuis conſuetudo, volum. 5. quòd conſuetudo, vel perſcriptio per tantum tempus de cuius initio, vel contrario hominum memoria non exiſtit, non ſoluendi decimas prædiales, valeat, & teneat. Quartò, & vltimò apparet verior hæc vltima, ſeu ſecunda opinio Canoniſtarum: ſiquidem contra aſſertionem Theologorum prouiſum eſt per Georgium Nonum, vt patet in dicto cap. 1. de decim. in 6. vbi iniungit prædicatoribus, & minoribus ſpecialiter, ne audeant ea in ſermonibus prædicare, ob quæ laici à decimarum ſolutione retrahantur, imò contrario operi ſint intenti. Et ita conſuluit Alexand. conſil. 60. Romana, volum. 4. quòd hodie debeantur non ſolùm decimæ prædiales, ſed etiam perſonales. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

8 Et in hoc abſque dubio ſtandum eſſet potius Canoniſtis, quàm Theologis: ſumus enim in interpretatione iuris diuini, in his præcipuè, quæ pertinent ad moralia, vt in decimis, de quibus agitur. Et idem dici poſſet in voto, iuramento, matrimonio, ſimonia, vſura, & alijs ſimilibus, ſecus verò ſi ageretur de interpretatione iuris diuini in his, quæ ſpectant ad noſtri IESV CHRISTI opera, & ad agnitionem veræ fidei contra hæreticos, ſecundum Ancharan. in diſpu. exordiente, Antiquis, & modernis temporibus. Et hoc idem videtur firmare Sanctus Antoninus Archiepiſcopus Florenti. in ſua Summa in 2. parte cap. 7. quia vſura vorago, ſub verſic. Quis autem ſit Iudex competens in cauſa vſurarum, dum ibi concludit, quòd quantùm ad ea, quæ inſtituta eſſent per Canones contra vſurarios, interpretatio, ac declaratio dubiorum contra vſurarios potius ſpectaret ad Canoniſtas, quàm ad Theologos, & firmat etiam Natta conſil. 250. ſuperioribus diebus ſcripſi, nu. 2. vol. 2.

9 Et ideò aiebat quàm optimè Hoſtien. & Ioan. Andr. in cap. 1. de conſanguin. & affinit. quòd in electione præſulatus, & ſic in obtinendis beneficijs, præferendus foret Canoniſta Theologo in loco, quo hæreſes non pullulant, & ſequitur Fely. in cap. fin. de magiſt. Ioannes Lupi in repetit. cap. per veſtras §. 26. num. 16. de donatio. inter virum & vxorem, & Staphil. de literis gratiæ, & iuſtitiæ ſub tit. de vi, & effectu clauſularum verſ. Videndum eſt fol. 129.

10 Sed quid ego infęlix peccator dixerim in tam dubitabili paſſu? nec primam certè, nec ſecundam ſententiam mentionatas firmare audeo, at opinionem relatam per Hoſtiē. in d. c. tua nobis, tanquam tutiorem pro ſalute animæ totis viribus

bus amplector, & ſequor, vbi ait, quòd in partibus, ac regionibus, in quibus decima ipſa de more non ſoluitur, nec prędicatur, non peccant mortaliter homines non ſoluendo, quaſi Romana Eccleſia videatur in his, ſaltem quò ad præterita diſpenſare, ne tantam multitudinem ex hac cauſa damnari contingat. Si uerò poſt prædicationem, & monitionem retineant, mortaliter peccant, & in ſententiam iſtam incliuare videtur inibi Ioannes And. & idem videtur ſentire Sanctus Thomas in 2.2.q.77. quem refert Archid. in c. maiores 16.q.7. licèt non ſequatur, & ità tranſit quoque Abb. in d. c. in aliquibus in fin. Afflict. in d. conſtitutio. quantò cæteris, nu.15. Anchara. licèt obſcurè conſ.196. Magnifice, & Illuſtris, & Domine mi, ſub nu.2. & Rocchus Curti. in d.c. fi. de conſuetu. loco, de quo ſupra, Vincentius Maxilla in d. conſuetudine decimis, & primitiis, num. 12. cum aliis ſeq. & Hierony. Zaneti. in tract. de foro conſcientię, & contentioſo, nu.49. & ſeq. Licèt, & malè cõtrarium aſſerat Alex. in d. cõſ.60. vol.4.

11 Et iſtorum opinio ita retenta, non procederet profectò in priuilegio Pontificis; nam priuilegiũ à Papa concedi poteſt aliquibus locis, ne teneantur ad decimas, licèt in totum, quò ad omnia loca, tolli non poſsint, vt not. Deci. in c. cum ordinem in prin. de reſcript. Vincentius Maxilla in d. conſuetu. decimis, & primitiis, ſub num. 24. cum aliis ſeq. & Bertran. conſ.15. recolendæ memoriæ in princ. uol.6.

12 Vbi conſuluit etiam, quòd Papa poteſt concedere Fratribus minoritanis immunitatem nõ ſoluendarum decimarum, quantumcunque etiam papalium, & tam de bonis præſentibus, quàm futuris.

13 Et aduerte hic ad pręmiſſorum declarationẽ, quòd quatuor genera decimarum reperiuntur, quę explicitè ponit Pepin. in d. ſermo. 39. col. 21. fol. paruo 324. & Ioannes Brunellus in d. c. 1. de homicid. nu. 14. & ſeq.

14 Et alia quamplura pertinentia ad materiam decimarum, poſuit moraliter, pulchrè, & concluſiuè D. Cornelius in d. tracta. de paupertate in d. q.7. in 6. ſpeciali per totam, & Ioannes Anto. de Nigris in d.c. volumus, nu.1. cum aliis ſeq. & in c. ſequenti incip. item ſtatuimus, nu. 1. cum omnibus ſeq. & Vincentius Maxilla in d. conſuetudine Decimis, & primitiis per totam.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO, vt inducatur requiruntur neceſſariò duo actus, vbi actus eſſent notabiles, & qui ſæpius non occurrerent, ſecus ſi ſæpius occurrerent, quia tunc plures actus requiruntur arbitrio iudicis, cùm hoc non ſit lege cautum.*

2 *Conſuetudo inducitur ex vnico actu ſucceſſiuo, verbi gratia, quando pons in publico fiat.*

OPINIO CLIIII.

1 CONSVETVDO, vt inducatur, requiruntur duo actus, & conſequenter ad inducendam conſuetudinem ipſam duo actus neceſſarij cenſentur, ſecũdum Gloſ. in l. de quibus ff. de legi & iſta eſt communis opinio, vbi actus eſſent notorij, & qui ſæpius non occurrerent, ſecus ſi ſæpius acciderent, quia tunc plures actus requiruntur arbitrio iudicis, cùm hoc non ſit lege cautũ, argu. legis 1. in fin. de iure deliberan. de quo per Barto. colum.5. Bald. col.6. & Ange. colum. 8. in d. l. de quibus, Bald. Abb. Rocchum Curti. q.4. nume.42. & ſeq. fol. paruo 38. & cæteros communiter in c. fin. de conſuetu. vbi pariter ipſe Rocchus Curt. ponit alteram concluſionem ſatis vtilem pro intelligentia præmiſſæ communis, videlicèt, quòd ex vnico actu ſucceſsiuo, puta ſi pons in publico fiat, inducatur conſuetudo. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO non tenet, quæ remittit ſolemnitates à iure canonico requiſitas in alienatione rei eccleſiaſticæ.*

2 *Conſuetudo augens ſolemnitates in alienatione rerum eccleſiaſticarum valet, & tenet.*

OPINIO CLV.

1 CONSVETVDO non tenet, quę ſolemnitates requiſitas à iure canonico remittit in alienatione rei eccleſiaſticæ, & ſic introduci nequit conſuetudo, quòd iuris ſolemnitas requiſita non interueniat in alienatione eccleſiaſticarum rerum, ut voluerunt Innocen. Abb. & Cęteri omnes communiter in cap. nulli de rebus eccle. non alie. Rocchus Curt. in c. fi. de conſuetu. quæſt. 5. nume. 25. fol. paruo 73. & Petrus de Benintendis deciſio. 13. nu. 7. vbi prædicat iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

2 Sed benè valeret conſuetudo, quæ augeret ſolemnitates in alienatione rei eccleſię, ſecundum Ioan. And. Abb. & omnes in d. c. nulli, & Rocchũ Curt. in d. c. fi. q.5. ſub nu. 25. & ſeq. vbi ait iſtam eſſe communem opinionem, ac eam per exẽpla, & authoritates latiſsimè declarant. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *STYLVS reſpiciens deciſoria cauſæ non ligat forenſes, ſecus ſi ordinatoria iudicij.*

2 *Conſuetudo localis non ligat forenſes, ſed ſubditos tantùm. Vnde conſuetudo diſponens, quod marito præmoriente pars lucri per maritum ac-*

tum acquiſiti durante matrimonio applicetur vxori, non ligat forenſes.

3 *Stylus tunc reſpicit deciſoria cauſæ, cùm reſpicit modum probandi, vt in exemplo.*

OPINIO CLVI.

1 CONSVETVDO, ſeu ſtylus reſpiciens deciſoria cauſæ non ligat forenſes, ſecus ſi ordinatoria iudicij, ſecundũ Glo. Anto. de Butr. Abb. & communiter Doƈto. omnes in c. quòd clericis extr. de foro competen. & in c. eccleſia Sanƈtæ Mariæ de cõſtitu. vbi Abb. in leƈtu. & repet. circa fi. & latè ibi dẽ Fely. col. 10. verſ. 7. Declaratio, & col. 29. uerſ. 3. caſus, & ponunt Glo. & Doƈto. in c. quæ contra 8. diſt. c. certificare de ſepultu. *Cõis opin.*

2 Conſuetudo enim quotieſcunque eſt localis, non ligat forenſes, niſi ſubditos, vt ait Oldra. conſi. 248. & Roma. conſ. 163. vbi concludunt, quòd conſuetudo Pariſienſis, quæ habet, quòd marito præmoriente pars lucri per maritum acquiſiti durante matrimonio applicatur vxori, non ligat forenſes.

3 Sed, vt ſermo noſter redeat vnde fluxit, declarandum eſſe duximus quomodò ſtylus ipſe reſpiciat deciſoria cauſæ. Dic quòd tunc reſpicit deciſoria cauſæ, quum reſpicit modum probandi. Poteſt nempè aſsignari exemplum circa hoc in libro priuato mercatoris produƈto in iudicio, vtrũ ei detur plena fides in ipſo iudicio; quo caſu proculdubio dicitur reſpicere deciſoria, & non ordinatoria, ſecundum Bart. in l. iƈtus fuſtium C. ex qui. cauſis infami. irrogetur, & Bald. in l. 1. C. quæ ſit longa conſuet. in fin. & Aret. in c. dileƈti col. pen. ext. de iud. & Fely. in d. c. quòd clericus in fi.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO rationabilis, & æqua poteſt induci ſpatio decem annorum, ſiue ſit contra ius, ſiue præter ius. Quod limitatur quinque modis remiſſiuè.*

2 *Conſuetudo rationabilis, quæ dicatur.*

3 *Conſuetudo rationabilis, quæ dicatur, relinquitur iudicis arbitrio.*

4 *Conſuetudo interpretatiua probatur decem annis.*

5 *Conſuetudo optandi præbendas inducitur decennio. Et quomodò ea probetur diſcurritur remiſſiuè.*

OPINIO CLVII.

1 CONSVETVDO rationabilis, & æqua poteſt induci decẽ annorum ſpacio, ſecundũ Glo. in l. de quibus ff. de legi. & in l. 2. C. quæ ſit longa conſuetu. & iſta eſt communis opinio, vt aſſerit Iaſ. in d. l. de quibus, nu. 43. Doƈto. in c. fi. de conſuetu. in 6. Chriſtoph. Portius in §. ſed quod principi, nume. 21. inſtitut. de iure natur. genti. & ciui. Alciat. conſ. 29. nume. 7. breuiter agendo lib. 1. primi tomi fol. 15. Petr. Duennas in regul. 138. Conſuetudo inducitur, & Grammati. deciſio. 64. numero 34. Et hoc procedit, ſiue conſuetudo ſit contra ius, ſiue præter ius, ſecundum communem præmiſſam, quam limitat Duennas in d. regu. 138. in quinq; caſibus, & ſequitur etiã Card. Puteus in deciſio. 1. de conſue. ubi firmat, conſuetudinem, quòd locumtenens generalis non inferat ſuas facultates in Ciuitatibus, eſſe præter ius, atque probari decennio. *Cõis opin.*

2 Sed illa præſertim dicitur conſuetudo rationabilis, de qua meminit text. in d. c. fi. vbi antiquiores Canonici debent optare gradatim præbendas vacantes. Dicitur etiam conſuetudo rationabilis, quando ſoluitur aliquid pro lampada ardẽte ante ſacram euchariſtiam, c. ad Apoſtolicam de ſimo. Sed iſta cõſuetudo non dicitur induƈta, ex eo quòd aliqui particulares ex deuotione haƈtenus fecerunt hos ſumptus: quoniam oportet, quòd tales particulares impenſas feciſſent animo conſuetudinem ipſam inducendi, non autem ex particulari deuotione, vt per Panormi. in d. c. fin. Requiritur in effeƈtu neceſſariò, quòd huiuſmodi impenſæ fuerint faƈtæ ſciente, & conſentiente vniuerſo populo, vel maiori parte ſaltim, ſecundum Canoniſtas communiter in d. c. fin. & Legiſtas in d. l. de quibus, quam communem ſequitur, & citat Ripa in ſuis ſingularibus reſponſis titu. de legibus, & conſuetudinibus cap. 20. numero 7. *Cõis opin.*

3 Et conſuetudo rationabilis, quæ dicatur, relinquitur ſæpe ſæpiùs arbitrio iudicis, ſecundum Doƈtrinam Ioannis Andreæ in c. 1. de conſtit. in 6. communiter ibi, & alibi ab omnibus approbatam, vt deducit Io. Nicol. in floribus iuriſpatronat. lib. 1. nume. 15. *Cõis opin.*

4 Et quemadmodum conſuetudo rationabilis inducitur decem annis, ita etiam conſuetudo interpretatiua ſimiliter probatur decem annis, ita Card. Puteus deciſio. 1. de præſcrip.

5 Necnon conſuetudo optandi præbendas inducitur decennio, ſecundum Card. Put. deciſ. 5. de conſuet. & Moheda. deciſio. 46.

¶ Et quomodò illa probetur docet eleganter, & vtiliter etiam idem Moheda. deciſio. 296. & Card. Put. in d. deciſ. 5.

¶ Sed aduerte, quòd conſuetudo ipſa de optãdo, vbicunque canonicatus, & præbendæ forent diſtinƈtæ, tunc induci non poſſet minori tempore, quàm quadraginta annis, licèt decennalis quippè ſufficeret, vt ſupra oſtendimus, ubi non eſſet illarum aƈtualis diſtinƈtio, ita Rota Roma. deciſ. 440. in nouis.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDINEM iniquam, & irrationabilem lex decernens non ſolùm præterita*

tam

tam conſuetudinem iniquam, ſed etiam futuram damnat.

OPINIO CLVIII.

1 CONSVETVDINEM iniquam,& irrationabi lem lex decernens,non ſolum præteritam con ſuetudinem iniquam, ſed etiam futuram dã-nat.Et ſic cõſuetudo ſu tura iſto caſu minimè admittenda eſt;quia le gis diſpoſitione apparet iniqua.c.fin.de conſuet. ſentit hoc Innocen.in c.ex parte verſ. Sed diſtin-
Cõis opin. gue eod. tiru. Domi. & alij omnes communiter in c.1. circa finem. de conſtitu. in 6.& Moder. in d.c.fin. vbi faciunt mentionem de iſta communi ſententia.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDINEM præteritã lex caſſans, videtur ita caſſare, quòd de nouo vlterius introduci non poſſit.*

2 *Papa, vel Imperator caſſans ſtatuta, ſeu conſuetudines non videtur caſſare ſtatuta iuramento confirmata.*

OPINIO CLIX.

1 CONSVETVDO, etiam fu tura procedere non poteſt aduerſus legem, quę ipſam conſuetudinem ſimpliciter reprobauit: nã eam ſenſim iudicat iniquam eſſe, vt per Bar.in l.fina. ff. de legatis 2. Bal.in l.fin.C. de pact. pignor. Domini. & Francum in c.1.col. fin. de conſtitu. in 6.Abb. in c.2. nu.7.de probatio.Areti.in l.3.ff.de teſta.Imol.in c.cùm ab omni,nu. 3.de vita,& honeſta. clericorum,& Iaſ.in l.cunctos populos,nu.74.C.de ſumma trini.& fide,Tiraquel. in tract. de retractu in præfatio.nu.18.& ſeq. & hoc idem tenent, & ſequuntur Fely.& Deci.in d. c. 2. de probatio. nu.
Cõis opin. 2.aſſerentes iſtam eſſe communem opinionem, Rocchus Curt.in c.fin.de conſuetu.fol.52.col.4. Iaſ.in l.de quibus,nume.55.ff.de legi. & Alex. & Iaſ.in l.ſi mihi,& tibi §.in legatis circa fi.ff. de lega.1. & Michael de Ciſuentes in commentariis ſuper leges Tauri in l.1.

2 Et quamuis Papa, vel Imperator caſſet, irritet que conſuetudines, vel ſtatuta, non tamen cenſetur caſſare ſtatuta iuramento confirmata, ſecundum Ang.in l.1.§.quæ onerandæ ff.qua.re.actio. non datur.per Glo.finalem in c.cum non deceat de electio.in 6.vbi hoc conſtanter etiam firmant Cardi.Abbas,& Ioan.And.in nouella, & ad hoc vide Alex.de Imol. conſil.29. potuere ſubtiliter, copioſè,& Iaſ.in l.fin.C.ſi contra ius.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO ab vna familia induci nequit.*

2 *Conſuetudo per priuatam perſonam non poteſt induci.*

3 *Priuatus ius condere non poteſt, nec aliqua familia. Vnde non valens ius condere, neque poteſt conſuetudinem introducere.*

OPINIO CLX.

1 CONSVETVDO induci non poteſt ab vna familia, vt uoluit Ang.in l.fi.C.de teſta. Rapha.in l.3.ff. de teſta. & Alexã. in l.ſi non ſpeciali C.de teſta.& in l.ſi quis à filio §. ſi parte, vbi etiam Iaſ.ff.de leg.1. Licèt & malè Spec.inclinauerit in contrariam ſententiam in titu.de inſtru. edi.§.compendioſè,& ibi Ioan.And.in add.§.ſed nunquid dicemus in add. parua incip. interpoſuit Vbertus, uidelicet quòd conſuetudo vnius familię de teſtando coram duobus teſtibus valeat, & teneat, etiam ſi teſtes non ſint conſtituti in præſentia teſtatoris.

2 Sed retenta prima opinione tanquam ueriſsima, eam amplia, vt nec ipſa conſuetudo induci poſſet per priuatam perſonam, ſecundum communem opinionem, vt per Rolan.à Valle conſ.5. nu.74.& 76.uol.1. Cõis opin.

3 Et ratio eſt, quoniam non poteſt vna familia, ſeu priuatus ius condere, cùm careat iuriſdictione; & qui non poteſt ius condere, non poteſt conſuetudinem introducere, Bar.conſ.136. & in l.1. & in l.de quibus ff. de legibus, Bal. in l.2. in 1. & 3.oppoſitio.C.quæ ſit longa conſuetu. Alex.conſil.173.col.fin.uol.6.Grauet.in tract. de antiquitate temporis 4. part. nume. 13. ſol. paruo 134. Glo.quam omnes ſequuntur in l.1.ff. de iuriſdictio.omnium iud.Bal.in l. ſi quis iniquum §.1.ff. Cõis opin. quod quiſque iur.in l.fin.de iuriſdictio. omnium iudi.in l.decernimus col.2.C.de ſacroſan. eccleſ. & in l.nulli C.de ſenten.Ruinus conſi.208. uol.1. Alex. de communi ipſa meminit in l.1. ff. quod quiſque iur. & Tiraquel. cumulatiſsimè in tract. primigenio. q.16.nu.2.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO ex noua cauſa poteſt induci contra legem derogantem etiam expreſsè futuris conſuetudinibus.*

OPINIO CLXI.

1 CONSVETVDO ex noua cauſa po teſt induci contra legem derogantẽ etiam expræſsim futuris conſuetudi nibus, vt per Anto.col.27.Abb. col. fi.Rocchum Curti. fol.53. in c.fi. de conſuetudi.

Domi-

Domini.in c.1.colum. fi. de conſtitut. in 6.Abb. nume.8.& Deci.nume.2.in c.2.de probatio.quorum opinionem aſſeuerant inibi omnes, præſertimque Moder. eſſe communem, & verißimam per nonnullas rationes allegatas per eos. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONSVETVDO debet eſſe obtenta in cōtradictorio iudicio, vel ſaltem, quòd quis aliquando contradixerit, & non obſtante huiuſmodi contradictione ſic fuerit obſeruatum, ſecundum vnam opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam magis communem non requiritur conſuetudinem ipſam eſſe obtentam in contradictorio iudicio. Quę quidem communis opinio procedit in extraiudicialibus, non autem in iudicialibus actibus.*

2 *Obſeruantia non requirit contradictorium, iudiciū neq; tempus longeuum.*

OPINIO CLXII.

1 CONSVETVDO debet eſſe obtēta in cōtradictorio iudicio, ſcdm̄ Glo. in §.ex nō ſcripto inſtitu.de iure naturali, & in rub. C. quæ ſit longa conſuetud. quam ſequitur Alexan. conſ.132. in 1.dubio libr.1. conſ.136.colum.penult.uol.2.& conſ.173.colū.2.uol.6.ubi concludit idem Alexā.quòd requiritur, vt ſit obtenta in contradictorio iudicio, uel ſaltem,quòd tali vſui,aut conſuetudini aliquando contradixerit, & quòd non obſtante tali contradictione ſic fuerit obſeruatum.

¶ Et quòd requiratur ad validitatem conſuetudinis, quòd in contradictorio iudicio fuerit obtenta,quod eſt contra legem,tenet Franciſcus de Ramponibus inter conſilia Calderi.conſ.6.colū.2.in titu.de cenſibus,Anchara.conſi.178.col.fi. viſis,& diligenter inſpectis, Ange. conſi. 367. in quæſtione vertente col.3.& Curti. Iuni. in tract. feudorum in 4.par.q.30.

¶ In contrariam verò ſententiam uidelicet, quòd non requiratur aliquo pacto conſuetudinē eſſe obtentam in contradictorio iudicio, tenet Barto.in l. de quibus col. 5. & in repeti. illius legis col.5.ff.de legi.Abb.conſ.73.col.pen.in 3.dubio col.pen.lib.2.Veronenſis conſil.31.circa fin. Bald.conſ.210.col.2.lib.1.Iaſ. in d. l. de quibus col.3.verſ.in ſecunda parte,& conſil.46.col.2.volu.1.Grauet.conſ.55.nume.6.Soci.conſil.99.colum.2.lib.1.ubi aſſeuerat iſtam eſſe communem opinionem,Corne.quoque conſ.293.col.3.uolu.1.& conſil.179.col.2.uol. 3. & conſil.155.col.fi. uol.4.Tiraquel.in tract.primigeni.q.91.in fin.& magis communem Cæſar Vrſillus in addi. Afflicti in deciſio.321.ſub nu.10.& contra iſtam communem difficilè foret certè in iudiciis obtinere. *Cōis opin.*

¶ Qua quidem retenta tanquam verißima, interpretor eam, vt duntaxat procedat in actibus extraiudicialibus, ſecus in iudicialibus, in quibus requiritur, quòd ſit obtenta conſuetudo ipſa in contradictorio iudicio,ſecundum Bald.in d.conſil.210.col.2.lib.1.Areti. in d.§.ex non ſcripto colum. 3.ubi non facit aliter mentionem de Bal Sed ſolummodo citat Saly. in d.l.de quibus.

2 Et quemadmodum non exigitur, conſuetudinem in contradictorio eſſe obtentam, ita obſeruantia non requirit contradictorium iudicium, neque tempus longeuum, putà ad probandum vicarios ſolitos admittere reſignationes,ita Ant. Auguſt.deciſ.2.& 589.

SVMMARIVM.

1 *CONTESTARI litem,vel vt litem conteſtetur, Reus inuitus non poteſt compelli à iudice,ſecundum vnam communē opinionē.*

2 *Conteſtatio litis adeò neceſſaria eſt,vt Reus inuitus poſſit per iudicem ad litem ipſam conteſtandam compelli,ſecundum alteram opinionem magis communem.*

3 *Conteſtationis litis quinque effectus ponuntur hic remiſſiuè.*

4 *Conteſtatio litis conſtituit in mora. Vnde à tempore conteſtatę litis in contractibus bonę fidei, vſurę currere incipiunt.*

5 *Conteſtans litem cum proteſtatione animo non conteſtandi litem,tunc ob talem proteſtationem conteſtatio ipſa litis aliter non induceretur.*

OPINIO CLXIII.

1 CONTESTARI litem quis præcisè per iudicem compelli non poteſt;quia contra contumacem renuentem litem conteſtari, prouidetur aliis remediis.ſecundum Glo. in authen. qui ſemel C.quomodo,& quando iudex,Bar.in l. ſi finita §.Iulianus ff.de dam.infect.Ioan.And.in regu.exceptionem de reg.iur. lib. 6. in ſuis mercurialibus,& in addi.Specu. in titu. de lit.conteſta.§.nunc videndum,verſi.quòd ſi peto,& Io.de Imol.in c.primo de litis conteſta. in fi.& iſtorum opinio communis eſt. *Cōis opin.*

2 In contrariam uerò partem, videlicet, quòd Iudex præcisè aliquem cogi poſsit ad conteſtandum litem captis pignoribus,vel aliis iuris remediis oportunis, & per arreſtationem perſonæ, inclinarunt Iacob.de Aret.Bal.& Saly.in l. 1. C. de litis conteſta.Paul.Caſtren conſulens in contingentia facti conſil.203.in cauſa vertente coram poteſtate,Anto.in d.c.1.de litis conteſta. col.pen. Bal.in l.quotiēs ff.de noxali.actio.Afflict.in conſtitutio.dilationes,nu.35.lib.2.rub.17.Vrſillus, poſt Iaſ.relatum per eum,in annotationibus Afflicti in deciſio.191.nume.8.Rolan.à Valle conſ. 87.nume.20.volu.2.& Alex.in d.§. Iulianns, qui adductis pro,& contra in hoc articulo, concurrit

cum

cum iſta opinione Iacob. de Aret. & ſequacium, & vocat illam eſſe communem, prout ponderatis anthoritatibus realiter, & abſque dubio aliquo apparet magis vera, magiſque communis, vt expreſsè meminit Cotta in memorali in uerſ. lites citò expediri, verſ. Hinc ēt eſt, & Afflict. in præludiis conſtitutionum in quæſtio. 12. nu. 17. vbi profert magnum verbum in practica, ſe uidiſſe multis vicibus bonos iudices Reos fugientes, & recuſantes litem conteſtári, compuliſſe, co[...]giſſeque ſub pęna aliqua ad litem ipſam conteſtandum. Et in deciſiuis non foret tutum ab ea quoquo modo diſcedere, quam ſequitur quoque, & communem prædicat Maranta in tracta. iudiciorum in 6. par. de litis conteſtatione in 10. & vltimo memb. nu. 8. fol. paruo 125. Cõis opin.

3 Vbi nume. 9. refert ſex effectus utiliſsimos ipſius conteſtationis litis.

4 Et inter alios effectus ponit vnum valde vtilem, & memoriæ cõmendandum, videlicèt, quòd conteſtatio ipſa litis conſtituat in mora, & ſic lite conteſtata, & à tempore litis conteſtatæ in cõtractibus bonæfidei vſuræ veniunt, & currere incipiunt; quia ad iudicia bonæfidei, in quibus ante litis conteſtationem mora facta non eſt, l. lite ff. de vſur. l. 1. C. de condi. inde. & l. quoties C. de condi. ob tur. cau. in quibus locis Doct. hoc communiter admittunt, & licèt de hac communi mẽtionem fecerit Coraſi. in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 2. c. 7. ſub nume. 1. nihilominus ab ea leuiter diſcedit. Cõis opin.

5 Sed conteſtans litem cum proteſtatione animo non conteſtandi, ob hanc proteſtationem, tunc non induceretur litis conteſtatio, & talis proteſtatio operatur, vt lis aliter non habeatur pro conteſtata, ſecundum Bart. & alios omnes in l. 1. de lit. conteſtatio. Alexã. conſil. 130. in cauſa ſtrazarolorum, in qua dubitatur, ſub nu. 16. uol. 4. & Rolan. à Valle in dicto conſil. 87. nume. 19. qui oſtendunt iſtam eſſe communem opinionẽ, & Maranta ubi ſupra. nume. 10. vbi eam limitat, & declarat, & Deci. etiam in c. cum M. Ferrarienſis, nume. 88. cum duobus aliis ſeq. de conſtitu. licèt ibi videatur ſentire contrarium. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *PRAECARIAE contractus dicitur innominatus contractus: & conſequenter hodie precario eſt locus pænitentię, & maximè confectis inſtrumentis ſuper conuentione.*

2 *Præcaria quid ſit.*

3 *Permutatio eſt contractus innominatus.*

4 *Tranſactio eſt contractus innominatus.*

5 *Diuiſionis contractus dicitur innominatus: nam diuiſio ipſa poteſt appellari tranſactio.*

OPINIO CLXIIII.

1 CONTRACTVS præcariæ, dicitur eſſe contractus innominatus, vt notant. Io. And. & Anto. de Butr. quorũ opinionem ſequitur, & communem uocat Berous poſt Ioãnem de Imol. in c. 1. nu. 29. de præcariis, & ſic hodie præcario pœnitentiæ locus eſſet, præſertim confectis inſtrumentis ſuper conuentione, ſiquidem tabelliones ſtipulationẽ ſemper inſerunt, ſi Bart. credendum eſt in l. 2. C. de condi. ob cauſ. Cõis opin.

2 Et aduerte ad intelligentiam ipſius præcariæ contractus, quòd præcaria dicitur contractus ad præces alicuius aliquorum initus vſque ad certũ tempus, ſecundum, quòd partes conuenerunt, nec ante illud tempus poteſt reuocari, vt firmauere Panor. & alij in d. c. 1. Vel dicit pręcaria ad præces aliquorum facta donatio vſque ad mortem accipientis, c. præcariæ, & ibi Glo. 10. q. 2. Et præcaria in omnibus, & per omnia eſt eiuſdem naturæ cũ cõtractu emphyteotico, l. 1. C. de iure emphy. & Glo. in d. c. præcariæ. Differt tamẽ, quia renouatur de quinquennio.

¶ Vnde nota, quòd pręcaria fit aliquando etiam non gratis, ſicut quando ſuper ſolo eccleſiæ fit aliquod ædificium, & ſoluitur annuatim aliquid. Fit etiam quando aliquis dat alicui eccleſiæ poſſeſsionem, & recipit ab eccleſia duplum, vel triplum vſum toto tempore vitę ſuæ, vt not. in d. c. pręcariæ. Fit etiam vbicunque clerico, vel laico datur aliquid utendum toto tempore vitæ ſuæ.

3 Item permutatio eſt contractus innominatus, ſecundum Barto. in l. quamuis C. de tranſactio. & Glo. in rub. C. de rerum permutatio. cum qua omnes Scriben. communiter concurrũt ibi. Et licèt contrariam partem nonnullis fundamentis, & rationibus conetur defendere Fortu. Garzi. in l. iuriſgentium, nume. 14. ff. de pact. nihilominus illis omnibus ſequendo, & roborando mentionatam communem, accuratiſsimè reſpondet Beringarius Ferandus in repeti. l. pacta conuenta, ff. de contrahen. empt. nume. 45. cum aliis ſequen. in 3. lectu. Et eandem communem opinionem latè firmat, & probat Paulus de Roma in tract. de penſione eccleſiaſtica c. 7. in vltimo notab. nu. 12. cum aliis ſeq. fol. 32. & ſeq. Cõis opin.

4 Itidem tranſactio eſt cõtractus innominatus, ſecundum Bald. in d. rub. C. de rerum permuta. Glo. Bar. & alios in l. ſiue apud acta C. de tranſ. & Afflict. deciſio. 108. ſub nu. 2. Curt. in l. quamuis C. de tranſactio. & in d. l. ſiue apud acta, num. 32. ubi affert iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

5 Item contractus diuiſionis dicitur etiam innominatus, vt voluit Barto. in l. diuiſionis ff. de pactis, & Deci. cum aliis relatis per eum conſi. 351. in caſu propoſito, primo videndum eſt, nu. 4. concludit

cludit quoque, quòd diuiſio poſſet appellari tranſactio, & quòd idem iudicandum eſſet de tranſactione, quàm de diuiſione ſimplici.

SVMMARIVM.

CONTRACTVS metu initus non eſt nullus ipſo iure, ſed cauſat reſciſsionem per actionem quod metus cauſa, excepto contractu dotis, qui ſi fiat per metum eſt nullus ipſo iure, etiam ſi per ſtipulationem dos promitteretur.

2 *Metus reuerentialis non præſumitur, vt eo mediante actus reſcindi poſſit, præſertim in marito reſpectu vxoris, in prælato reſpectu Epiſcopi, in patre reſpectu filiæ, & ijs ſimilibus.*

3 *Metus reuerentialis concurrente maxima læſione ſufficeret ad reſcindendum contractum; quia aliàs ſola præſentia, & reuerentia viri non ſufficeret.*

4 *Metus probatio remittitur arbitrio iudicis.*

OPINIO CLXV.

1 CONTRACTVS metu initus non eſt nullus ipſo iure, ſed cauſat reſciſsionem per actionem quod metus cauſa, ſecus uerò eſt in contractu dotis, qui proculdubio ſi fieret per metum eſſet nullus ipſo iure, l. pen. ff. quod met. cau. quod eſt ſpeciale in dote, & procedit d. l. pen. etiam ſi per ſtipulationem expreſſam dos promitteretur, vt ſentit Glo. & communiter Scriben. in c. 2. quod metus cauſa. *Cõis opin.* Licèt Bar. & malè ſenſerit contrarium in d. l. pen. cuius opinionem ultra alios communiter impugnat Bal. Nouellus in tract. de dote in 6. par. 39. priuilegio, & de iſta communi atteſtantur Doctores variis in locis iuris noſtri, & Moder. in d. c. 2. & in d. l. pen.

2 Et his vtilirer accedit, quòd metus reuerentialis non præſumitur, vt eo mediante actus reſcindere poſſet, præſertimque in marito reſpectu vxoris, in prælato reſpectu Epiſcopi, in patre reſpectu filiæ, & in cæteris his ſimilibus, vt uoluit Innocen. in c. cauſam matrimonij de offic. deleg. quē ſequitur ibi Bal. Card. Abb. & Arehidia. Barto. & alij in l. interpoſitas C. de tranſact. Et iſta eſt magis communis opinio, *Cõis opin.* vt per Moder. in præcitatis locis.

3 Accedit ſimiliter prædictis, quòd metus reuerentialis eoneurrente maxima læſione ſuſſieeret quippè ad reſcindendum contractum; quia aliàs ſola præſentia, & reuerentia viri non ſufficeret, & conſequenter metus reuerentialis ob enormem læſionem ſubſequutā præſumeretur, vt per Bart. eleganter in d. l. interpoſitas, & in l. ad inuidiam C. quod metus cauſa, & Scriben. omnes poſt Innocen. in d. c. cauſam matrimonij. Et iſta eſt communis opinio, *Cõis opin.* teſte Curtio Seniore in d. l. interpoſitas colum. 4. & ita conſuluerunt Soci. Senio. conſ. 263. col. 3. vol. 2. Soci. Iuni. conſi. 77. nume. 154. vol. 1. Ruin. conſ. 170. nu. 17. vol. 1. Iacobus Mandellus conſil. 77. nu. 21. & conſ. 100. nu. 4. & Cæphalus conſ. 34. num. 31. vol. 1. Ruin. conſ. 98. ſub nu. 24. vol. 1. & conſ. 60. nu. 22. vol. 3.

4 Et probatio iſtius metus nota, quòd remittitur arbitrio iudieis, vt per Barto. in l. de pupillo §. ſi quis ipſi prętori ff. de noui oper. nunciа. Gloſ. Innocen. in c. cùm dilectus quod metus cauſa, & Gloſ. & communiter omnes Docto. in dicta l. interpoſitas. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *CONTRACTVS in eccleſia celebratus, ac publicatus valet, & nullus reddi nequit.*

OPINIO CLXVI.

1 CONTRACTVS celebratus, publicatus, ac initus in eccleſia ualet, & tenet, & nullus reddi non poteſt, vt voluit Gloſ. in c. decet in ver. proceſſus de immunit. eccle in 6. quàm ſequūtur ibi Ioannes Mona. Archidia. Ioannes Andr. Geminia. in verſic. Ordinarij, & Philip. Franc. in uer. Proceſſus, & Bar. in l. nemo Apoſtolorum C. de ſacroſan. eccle. & iſta eſt communis opinio. *Cõis opin.* Et ratio mentionatæ cōmunis aſsignatur ilthæc; qa dictum capitulum decet, dato quòd irritet dumtaxat ſententias, & proceſſus, & pœnalis ſit conſtitutio, non eſſet vtique extendenda, regula in pœnis de reg. iur. in 6. cum aliis concordantiis.

SVMMARIVM.

1 *CONTRACTVS poteſt fieri in teſtamento, vltimaq; voluntate, nec recipit naturam vltimæ voluntatis, ſed ſeruat naturam ſuam, & erit contractus inter viuos.*

2 *Teſtamento reuocato, non cenſetur aliquo modo reuocatus contractus in eo appoſitus, ac celebratus.*

3 *Teſtamento reuocato per teſtatorem, non ob hoc reuocatur confeſsio debiti in eo facta, ſed firma remanet.*

4 *Contractus in teſtamento celebratus, & inſertus, probatur per duos teſtes, ſicut probantur cæteri contractus, nec eget modo aliquo ſeptem teſtium probatione.*

OPINIO CLXVII.

1 CONTRACTVS fieri, ac confici poteſt in vltima voluntate, nec recipit naturam vltimę voluntatis, ſed ſeruat naturam ſuam, & erit contractus inter viuos, ſecundum Gloſſ. & Bartol. in l. hęres palam §. fina. ff. de teſtamen. Alexan. Imol. Iaſo. & alios in l. nemo poteſt ff. de lega. 1. & Cæpol. in tracta. cautelarum

larum cautela 129. & iſtam aiunt eſſe communem opinionem Pomates in addi.ad Bart.in d.§. fin.Deci.conſ. 96.& 293.& Moder.in d.l. nemo poteſt,& Boeri.deciſio. 353.num.4. Et quòd iſte contractus ſeruet naturam ſuam, vt ſit reuocabilis tenet,& decidit etiam Bal.Saly.Caſtren.& Alex.in l.ſi auia.C.de iure deliberan.

2 Vbi ſi quis de hæreditate ſibi delata diſponat in teſtamento,eo caſu uidetur eam ſimul adire,licèt reuocet teſtamentum, non tamen reuocatur contractus aditionis,& ſequitur Aret.in d. §. fin. & Ripa in d.l.nemo poteſt,nu. 35.

3 Similiterque probatur hoc alio exemplo, uidelicèt ſi teſtator legaret Titio decem, quæ confiteatur ei præſenti debere, licèt poſtea reuocet teſtamentum, tamen dicta confeſsio firma manet,nec reuocatur, tradit hoc Bart.in l.cùm quis dicens §.codicillis ff.de lega.3.Imol.in d. §. fina. Paul.de Caſtro in l.3.§.fin.nume.5.ff.de liber. & poſthu.Oldra.conſ.144.factum tale,Alex.conſi. 45.col.2.& ſeq.vol.1.Roma.in l.ex hac ſcriptura in princ.ff.de leg.1.Ruinus conſi. 169.& Dec. in d. conſi. 196. colum. 2. & Ripa in d. l. nemo poteſt,nume.34.

4 Et nota,quòd iſte contractus factus in vltima voluntate non indiget ſeptem teſtium probatione,vt requiruntur in teſtamento, ſed ſufficit numerus duorum teſtium; nam per duos teſtes poteſt probari, ſicut probantur cęteri contractus regulariter l.ubi numerus ff. de teſti.& ita tenet Alex.& Imol.in d.l.nemo poteſt colũ.1. Cępolla in dicta cautela 129.Iaſ.in l.2.col.4. C. de bono. poſſeſſ.ſecundum tabu. & Ripa in d. l. nemo poteſt,nu.32.vbi ait hanc eſſe communem opinionem,& Deci.in d.conſ.293.col.2.

SVMMARIVM.

1 *CONVICTVS legitimis probationibus, ſi à iudice interrogetur etiã in tormentis, tenetur ſub mortalis culpę reatu reſpondere an crimen commiſerit.*

2 *Carceratus iuſtè peccat fugiendo. Sed hoc non procedit vbicunque quis iniuſtè foret captus, & carceratus.*

OPINIO CLXVIII.

1 CONVICTVS reus legitimis probationibus,ſi à iudice interrogetur etiam in tormentis, tenetur ſub mortalis culpæ reatu reſpondere an crimen commiſerit;nam etiam ſi iniquè torqueatur, iuſtè tamen interrogatur,& ideò tenetur reſpondere, iuxta Innoc. & communem in c.2.de conſeſſ.& S.Thomam 2.2.q.69.arti.1. *Cõis opin.*

2 Item iuſtè captus peccaret ſi auſugeret, vt voluit Glo.in Clemen.paſtoralis in uer.per violentiam de re iud.& in c.ius gentium 1.diſt. in verſ. Seruitutes,Dec.in l. quod à quoquam,ſub nu. 3. ff.de regul.iur.& ibi Apoſtillator in litera A,& B. Vbi hoc limitat non procedere, vbicunque quis eſſet iniuſtè captus,ſeu carceratus.

SVMMARIVM.

1 *CREDITOR cogere poteſt eius debitorem ad faciendum ſibi inſtrumentum debiti,quando tenetur ſoluere ad tempus.*

2 *Debitor cogi poteſt ad faciendum ſimpliciter inſtrumentum creditori ſuo de debito, non tamen cum clauſula quarentigiæ.*

OPINIO CLXIX.

1 CREDITOR petere poteſt, vt ſibi fiat inſtrumentum debiti per eius debitorem,quando ſoluere teneretur ad tempus, & ipſe debitor per inſtrumentum non reperiretur obligatus, & inſtrumentalem obligationem facere recuſaret;& ſic cogere poſſet eius debitorem creditor ad faciendum inſtrumentum ipſius debiti, ſecundum Gloſſ. & omnes alios Canoniſtas in c. ſignificauerunt de teſtibus,& Legiſtas in l. ſi pupillus ff. de nouat. Bartol.ſub nume. 3. Caſtren. ſub nume.2.& Alex.conſilio 138.colum.fin.vol. 2. diligentiſsimum Dominum Cardinalem Albanum in lucubrario.ad Barto.in d.§. eleganter, nume.2.& Anto.Galleſium.in tract.formulę Cameralis obligationis in 3. part. de præambulis ipſius proceſſus. quęſtio. 3. incipien. poteſt hic non ineptè quæri,nume.1.fol.paruo 113. Vbi appellat iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

¶ Quę quidem communis limitatur non procedere, ſi creditor vellet cogere eius debitorem pro huiuſmodi debito ad ſibi faciendum inſtrumentum cum clauſula quarentigiæ, uel ſecundum formam ritus Magnæ Curiæ Vicariæ in Regno,vel ſecundum formam Cămeræ Apoſtolicæ,tunc enim cum clauſula prædicta inſtrumentum facere ipſe debitor non teneretur, vt uoluerunt Ang.& Imol.in d.l.ſi pupillus,& Alex. in d. l.ſi finita §.eleganter,ſub nu.32.

2 Et ſic omnes iſti Doct.concludunt, quòd debitor teneatur ſolummodò creditori ſuo facere inſtrumentum ſimpliciter, quibus quidem contra dicit Galleſius vbi ſupra tenendo per aliquas rationes contrariam ſententiam, vt debitor cogi poſſit ad faciẽdum inſtrumentum cum ipſa clauſula quarentigiæ.

¶ Tamen in deciſiuis non foret tutum recedere ab opinione tam Illuſtrium Doct. Ang. Imol. & Alex.quę veriſsima,& realiſsima apparet.

SVMMARIVM.

1 *CREDITOR conditionalis non dicitur propriè creditor,ſed impropriè,quia mox ab initio non poteſt exigere.*

1 *Inſtrumentum dotis ſoluto matrimonio poteſt pro reſtitutione ipſius dotis repreſentari ſecundum formam Ritus Magnæ Curię Vicariæ.*

OPINIO CLXX.

1 CREDITOR conditionalis, non dicitur propriè creditor, vt cõpræhendatur ſub ſtatuto faciente mẽtionem de creditore, ſed impropriè; qa mox ab initio nõ poteſt exigere. argum. l debitor ff. de verb. ſig. & ita cõcludit Bar. in l. 1. ff. ſi cer. pet.
Cõis opin. quem ſequuntur communiter Doct. vt latè proſequitur Alex. Dec. in 1. lectu. nu. 29. & in 2. lect. in fin. alijq́ue Modet. ibi. Pro iſta itaque opinione communi allegantur varia iura, præſertimq; l. videamus ff. de liber. leg. ubi ad literam dicitut creditorem conditionalem eſſe imptopriè creditorem. Faciunt etiam nonnulla alia, quæ curioſis videnda derelinquimus. Et opinionem hanc communem ſequitur etiam, ſtrenueq; tuetur ab omnibus contrariis, & denique eam limitat in quatuor caſibus Cagnolus in d. l. 1. ff. ſi cet. pet. num. 74. cum aliis ſeq.

¶ Contrarium uerò tenuit Fulgo. & Alciat. in d. l. 1. ſeu ipſe Alciat. in l. 1. ff. de verb. ſig. & Vaconius in ſua declaratione, 93. Sed Deci. in d l. 1. diſtinguendo reſoluit iſtam materiam, & Marinus Frecciæ in tract. de repræſentatione inſtrumentorum ſecundum formam ritus Magnæ Curiæ Vicariæ 12. par. quæſtio. 2. ſub nu. 8. & ſeq. vbi nu. 1. cum aliis ſequen.

1 Probat, & firmat etiam, quòd inſtrumentum dotis ſoluto matrimonio poſsit repræſentari ſecundum formam ipſius ritus pro reſtitutione dotis prædictę.

SVMMARIVM.

1 C*REDITORI non licet retinere penes ſe cadauer ſui debitoris diuitis, vel inopis inſepultum, vt pignus quoddam donec pecunia ſibi debita vigore inſtrumenti liquidi ſoluatur integrè.*

2 *Creditor appellans, ne corpus ſui debitoris humetur, & ſepeliatur, niſi prius ſoluto ſuo credito, audiendus non eſt; & conſequenter eius appellatio non admittitur aliquo modo.*

OPINIO CLXXI.

1 CREDITOR nõ poteſt retinere penes ſe cadauer, ſeu corpus mortuum ſui debitoris diuitis, vel inopis inſepultũ, vt pignus quoddã, donec pecunia ſibi debita, vigore liquidi inſtrumẽti integrè ſoluatur, §. hæc autẽ diſpoſuimus, uer. Meminimus in authẽ. vt cũ de app. cognoſcitur, nec concedenda eſt licentia per iudicẽ pro retentione cadaueris prædicti ad ipſius creditoris implorationẽ; quia cadaueri mẽtionato nullo pacto eſt impedienda, ac deneganda ſepultura, argu. text. in auth. vt defuncti. ſeù funera eorum in princ. & eſt tex. optimus in d. §. hæc autem, & in l. cùm ſit iniuſtũ C. de ſepul. viola. ubi Doct. hoc cõiter annotarunt, Panor. in c. ex parte. de ſepul. Boeri. deciſ. 287. nu. 2. & ſeq. Ripa in tract. de peſte in rub. de præſeruatiuis remediis, nu. 101. & Grammat. deciſio. 82. vbi refert iſtam cõem opinionem per
Cõis opin. annos triginta ipſo exiſtẽte iudice Neapo. in Magna Curia Vicariæ obſeruatam vidiſſe.

¶ Et quamuis Ang. in d. auth. vt defuncti, ſeù funera eorum in prin. contrariũ aſſeueret, videlicèt, ꝙ creditori habenti inſtrumentũ debiti contra ſuũ debitotem mortuũ poterit impartiri licẽtia per iudicẽ ad eius petitionẽ de retinendo corpus hoc loco pignoris, ne ſepeliatur quouſq; de debito liquido ſibi ſatisfiat. Tamẽ opinio iſta Ange. tanquã inhumana, & falſa cõiter damnatur à Scribentibus, & pręcipuè à Fely. in c. ſicut Iudæi col. 1. de Iudæis, Guiliel. Benedic. in c. Raynutius, nu. 59. de teſta. Marſil. ſing. 199. & Grammat. in d. deciſio. 82. Et ſic per præmiſſa indubia redditur antedicta communis.

2 Imo aduerte in fortioribus terminis, quòd ſi creditor appellaret, ne corpus debitoris humaretur, vtiq; non eſſet audiendus, nec eius appellatio admittenda foret aliquo modo, ſecundũ Glo. & Doct. cõiter in d. c. ex parte in prin. Specu. in tit. de app. §. in quibus uer. 8. Grammat. in d. deciſio. 82. nu. 2. & Marſil. in allegato ſingu. 199. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 C*RIMEN publicum eſt, quoties pœna venit imponenda reo, & applicanda fiſco, ſiue deſcendat ex crimine publico, ſiue non, ſecundum vnam communem opinionem, ſecus autem ſecundum alteram ſententiam ſimiliter communem.*

2 *Crimina publica, & priuata quæ dicantur remiſſiuè.*

3 *Cauſa, ſeu iudicium criminale dicitur quotieſcunque pœna delicti commiſſi fiſco applicatur. Et cauſa ciuilis dicitur quando pœna parti læſæ defertur.*

OPINIO CLXXII.

1 CRIMEN publicum illud eſſe dicitur, quoties pœna venit imponenda reo, & applicanda Fiſco, ſiue deſcendat ex crimine publico, ſiue non, ita voluerunt Gloſ. & Barto. in rubri. de popul. actio. & Auguſt. de Arimin. in add. ad Ange. in tracta. maleficiorum in verſi. ad quærelam. nu. 9. vbi vocat iſtam opinionem communem fore. Cõis opin.

¶ Con

¶ Contrariam verò partem, videlicèt, vt crimina publica ea ſola intelligantur, quæ dependunt ex illis titulis ff.& inſtitu. de publi. iud. te-
Cõis opin. net,& firmat communiter teneri Bal. in rubr. C. qui accuſare non poſ. col. 3. Sed ipſe inhæreo primæ opinioni Bar. & ſequacium tanquàm tutiori, ac firmiori in practica.

2 Item quæ ſint, atque dicantur crimina publica,& quæ priuata, uide Placentinum in tract. de accuſationibus titu. 2.nu. 1.& ſeq.& Iacobū Nouellum in pract. cri. in titu. indicia, quæ præcedere debēt, nu. 1.& ſeq. in prin. copioſè declarātes.

3 Et aduerte, quòd quemadmodum cauſa, ſeù iudicium criminale dicitur, vbicunque pœna delicti commiſsi fiſco applicatur, ità cauſa ciuilis dicitur, quando pœna parti læſæ defertur, ac conceditur, ſecundū Gloſ.& Bart. in l. 3. ff. de ſepulc.
Cõis opin. viol. quorum ſententiam affirmant eſſe communem Gomeſi. inſtitu. de actio. in prin. nu. 19. Boeri. deciſio. 349. nu. 2. Dec. in rub. extra de iudiciis nu. 9. & Marcus Antonius Blancus in practi. cri. in rub. ſeu tit. uiſis indiciis per reum, nu. 158.

SVMMARIVM.

1 *CVMVLATIO actionum regulariter permiſſa eſt. Quod limitatur remiſsiuè infra in ſeptem caſibus, ſub nu. 3.*

2 *Cumulatio actionum diuerſarum ex eodem fonte, cauſa, ſeu facto naſcentium, & ad diuerſa tendentium, non admittitur, quia abſolutoria in vna poſsibile eſt, quòd pariat exceptionem rei iudicatę in alia.*

3 *Cumulatio in eodem libello fieri poteſt c. reintegranda, & interdicti vnde vi, cum alijs remedijs poſſeſſorijs. Et conſequenter libellus recipitur, in quo omnia auxilia, & remedia coniunguntur, ideſt interdictum vnde vi cum alijs, & probata poſſeſsione rei, fertur ſententia pro actore, ſecundum remedium d.c. reintegranda.*

OPINIO CLXXIII.

1 CVMVLATIO actionum regulariter permiſſa eſt, vt voluerunt Glo. Bar.& omnes in l. edita C. de edē. vbi Cagnolus, nu. 200. narrat iſtam eſſe communem
Cõis opin. opinionem, & Zaſius etiā in §. ſi minus, ſub nu. 12. inſt. de act. Papien. in ſua practi. in for. act. real. §. ſeù ver. Saluo iure, num. 11. cum aliis ſeq.

2 Quę quippè cōmunis limitatur non procedere primò, vbicunq; actionum diuerſarum cumulatio ex eodem fonte, cauſa, ſeu facto naſcentiū, & ad diuerſa tēdentiū fieret in iudicio, tūc enim non admitteretur, ſed penitus impediretur, ſecūdum Cy. in l. interdū ff. de pub. iud. & in l. 1. C. qñ ciuil. act. præiud. Bar. in d.l. edita, nu. 15. vbi ponit exēplum in eo, qui agit actione vi bonorum raptorum, & furti, l. 1. ff. de vi bon. rapt. Papiē. in d. §. Saluo iure, nu. 13. Zaſi. in d. §. ſi minus, ſub nu. 18. cum aliis ſeq. in quibus locis ponūt ſimiliter aliqua alia ſimilia exempla, & referūt pariter cumulatiſsimè quatuor cumulationum genera: quia abſolutoria lata in vna, poſsibile eſt, quòd pariat exceptionem rei iudicatæ in alia, & opinionem iſtam ſequuntur Afflict. in conſtitutio. ſi ciuiliter agens, ſub nu. 7.& ſeq. lib. 2. rub. 20. Maranta in tract. iudiciorum in 4. par. 20. & vltima diſtinctio. ſub nu. 2.& ſeq fol. paruo 78. & omnes Doc. communiter in d.l. edita, vt refert ibi Bolognet- Cõis
tus, nu. 120. Cagnolus, num. 202.& ſeq.& cæteri opin.
Moder.& Iaffredus deciſio 287. Licèt, & malè, & inutiliter Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis libro 2. cap. 5. conetur ſubſtinere contrarium, & Ioachimus in obſeruatione 25. centuria 1. deducit, quòd in Camera Imperiali admittitur cumulatio actionis iniuriarum, & legis Aquiliæ.

3 Sed benè uerum eſt, quòd remedium c. reintegranda 3. q. 1. poſſet concurrere cum interdicto vnde vi, & cum aliis remediis poſſeſſoriis, & conſequenter ipſarum actionum in eadem petitione, & libello cumulatio fieri permitteretur, ſecūdum Præpo. in d.c. reintegranda, ubi profert magnum, & vtile quidem uerbum, quòd Palatium Apoſtolicum, & practica eiuſdem Palatij ita obſeruat, quòd dari, & recipi ſoleat ſemper libellus in quo omnia auxilia, & remedia coniunguntur, & interdictum vnde vi cum aliis, & poſtea probata poſſeſsione rei, promulgatur ſententia pro actore, ſecundum remedium d. c. reintegranda. Et iſta practica obſeruatur etiam in Regno Neapo. Alias verò limitationes circiter ſeptem profusè explicat, atque diſcurrit Cagnolus in d.l. edita à nu. 201. vſque ad nu. 231. & Zaſi. in d. §. ſi minus, ſub nu. 12. cum aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *DATIO in ſolutum, & pro ſoluto cum iudicis authoritate, ſeruatis de iure ſeruandis, reuocari non poteſt.*

2 *Datio in ſolutum omnibus ſolennitatibus adhibitis, habet vim ſententiæ diffinitiuę. Et ideò creditor, cui res ipſa data eſt in ſolutum per ius offerendi, ea priuari non poteſt.*

3 *Iuri offerendi non eſt locus poſt concluſum in cauſa, nec poſt ſententiam, niſi in ipſa fuiſſet reſeruatum.*

4 *Datio in ſolutum facta per debitorem creditori ſuo pro maiori quantitate, quàm debeatur, redditur nulla, & in totum vitiatur, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam cōtrariam ſimiliter communem, vbicunq; debitor pro ſuo debito per errorem traderet aliquid in ſolutum ſuo creditori maioris pretij, quàm eſſet creditum, vel ex facto ſuo, vel ex facto iudicis, tunc ipſa datio in ſolutum pro illa maiori ſumma valida, & firma remaneret.*

5 *Datio in ſolutū ex facto partis, ſeu ex facto iudicis retractatur, et reſcinditur mediāte remedio l. 2. C. de reſcin. vē. ubicunq; quis eſſet ſuper re ipſa data in ſolutū deceptus vltra dimidiā iuſti pretij, ſecundū opinionē cōem, licèt aliqui Doctores tenuerint contrarium, videlicèt,*

quòd in adiudicatione facta alicuius rei in ſolutum creditori, non habeat alter locum remedium d.l.2.

6 *Datio in ſolutum ſimilis eſt venditioni, & eius obtinet vicem.*

7 *Datio in ſolutum eſt vera ſpecies venditionis, imò poteſt dici venditio ipſa.*

8 *Datio in ſolutum, vel venditio facta de bonis emphytheoticis mediante decreto iudicis, & ſubaſtationibus, an reſcindi poſſit? remiſſiuè.*

9 *Datio in ſolutum, & res data in ſolutum vtrum à propinquioribus, & vicinis iure congrui reemi, & retrahi poſſit? Et ſic retractus an in datione in ſolutum locũ habeat? Et ponuntur etiam preſumptiones remiſſiuè iuris & de iure, ex quibus ipſa datio in ſolutum diſcernatur fraudulenta.*

10 *Datio in ſolutum facta, ſi certo tempore debitum non ſoluatur, non poſſet per creditorem reuocari, & pecuniam ipſam debitam exigere.*

OPINIO CLXXIIII.

1 DATIO in ſolutum, & pro ſoluto cum iudicis authoritate, ſeruatis de iure ſeruãdis, reuocari non poteſt, nec debet, ſecundũ Alex. cum aliis aggregatis per eum in l. ſi finita §. Iulianus col. fin. ff. de damno infect. quem refert, & ſequitur Deci. conſi. 592. per totum, qui poſt Alex. meminit iſtam eſſe communem opinionem, & alios eiuſdem ſententiæ congerit Tiraquel. in tracta. de retract. *Lignagier.* §. 8. Glo. 7. nu. 13 Et ſequitur etiã, & cumulatiſsimè declarat, & cõmunem vocat quoq; Ludoui. Bologninus in repeti. d. l. ſi finita §. Iulianus col. 100. & ſeq. fol. 36. Pariſi. conſi. 81. conſultus quale ſit arbitrium, nu. 27. cum aliis ſeq. vol. 2. Cephalus conſ. 286. Domina Catherina, ſub nu. 14. uol. 2. & Cæſar Vrſillus in annotatio. Afflicti in deciſio. 191. ſub nu. 3. *Cõis opin.*

¶ Imò datio ipſa in ſolutum, ſeu exequutio, non præcedente ſubaſtatione, ualet ſimiliter, & tenet, ſi iuſta quippè ſit, & appellatum non fuerit, ita Card. Puteus deciſ. 18. de re iud.

2 Ideò creditor cui res ipſa data fuerit in ſolutũ omnibus ſolemnitatibus adhibitis per ius offerẽdi, poſtea priuari non poſſet; quia talis datio in ſolutum à iudice facta habet vim ſententię diffinitiuę, ſecundum Bar. in l. cùm & minores in princ. C. ſi aduer. rem iudi. cum aliis relatis per Dec. in d. conſ. 592. nu. 3.

3 Cæterum poſt ſententiam non eſſet locus iuri offerẽdi, niſi in ipſa fuiſſet reſeruatum, quinimò nec poſt concluſum in cauſa, vt concludit Tiraquel. loco de quo ſupra §. 8. Glo. 7. nu. 13. & ſeq.

4 Et licèt hoc non habeat difficultatem aliquã, nihilominus difficultas oriretur, quãdo debitor pro ſuo debito per errorem traderet aliquid in ſolutum eius creditori maioris precij, quàm eſſet creditum, vel ex facto ſuo, vel ex facto iudicis, tunc quippè ipſa datio in ſolutum pro illa maiori ſumma ualida, & firma remaneret, ſecundum Doct. in l. certi condictio, §. quoniam ff. ſi cer. peta. & præſertim ibi Dec. in 3. not. & in l. cùm amplius, ſub nu. 2. ff. de regu. iur. & Pariſi. cumulatiſſimè conſ. 81. nu. 36. uol. 2. Et iſtam exiſtimo eſſe communem opinionem, prout ſequitur, & magis communem dicit cum allegatis per eũ eruditiſſimus D. Horatius Mandoſius in addi. Roma. conſi. 454. ſub nu. 12. in litera T. *Cõis opin.*

¶ Quamuis Ruinus deducat, ac profiteatur ex relatis per eum conſ. 136. ſub nu. 5. vol. 1. & cõſil. 160. nu. 25. cum aliis ſeq. uol. 2. conſ. 17. nu. 6. & conſ. 57. numc. 3. vol. 5. aliam ſententiam contrariam communem, videlicèt, quòd datio in ſolutum facta per debitorem creditori pro maiori ſumma, ſeũ quantitate quàm debeatur, in totũ vitietur, atque nulla ſit. Et eandem opinionem amplectitur etiam cum aliis coaceruatis per eum Marſil. in repeti. l. fin. nu. 46. ff. de iuriſd. omnium iudic. Tiraquel. fuſiſsime in tracta. de vtroque retractu, §. 23. Glo. 1. numc. 23. & ſeq. Petrus Duennas in regula 185. Decretũ ex falſa cauſa, nu. 4. & Afflict. deciſio. 358 in cauſa inter nobilẽ Antonium, nu. 7. & Alciat. in l. 1. §. ſed ſi mihi, nu. 30. ff. de verbor. obliga. vbi admonet de communi. Tamen noli ob aſſertionem hanc aliter recedere in deciſiuis à prima opinione, tanquàm cõmuni, & ueriſsima. *Cõis opin.*

¶ Et hinc eſt, quòd fructus percepti ex re data in ſolutum nõ extimata, donec extimetur non ſunt reſtituendi, ſecundum Anto. Auguſt. deciſio. 3. & 650.

5 Et dato, quòd abſque dubio huiuſcemodi datio in ſolutum non retractetur, ſed benè pretiũ, quòd excedit res data in ſolutum per partẽ eius debitori reſtituitur loquendo in exceſſu infra dimidiam iuſti pretij; ſed vbicunque quis eſſet ſuper re data in ſolutum deceptus vltra dimidium iuſti pretij poſſet illam reſcindere remedio, l. 2. C. de reſcin. vend. vt ſpecificè tradit poſt Oldr. & Ioan. And. Alex. in l ſi q̃s cũ aliter col. 5. uer. item non habuerunt locũ ff. de uer. obli quorũ opinionẽ ſequit ibi Claud. Aquenſ. col. fi. & veriorẽ aſſerit, & Cagnolus ẽt in repet. l. 2. nu. 163. & ſeq. C. de reſcin. venditio. & Mantua conſulendo conſil. 70. nu. 5. cum aliis ſeq. vol. 1.

¶ Et licèt Areti. in d. l. ſi quis cum aliter poſt Bal. & Roma. ibi. & Soci. in tract. fallentiarũ reg. 436. Venditio vltra dimidiã, nu. 4. tenuerint contrariũ, videlicèt, ꝙ in adiudicatione facta alicuius rei in ſolutũ creditori, non habeat aliter locũ remedium d. l. 2.

¶ Quia datio in ſolutũ non p̃ſumitur fęneratitia ex modicitate pretij, & pacto de retrouendendo, ita Caſſad. deci. 2. de vſur. Tñ cũ prima opinione Oldr. Io. And. & ſequaciũ indiſtinctè tranſeundum eſt, ſiue in datione rei in ſolutũ ex facto partis, ſiue ex facto iudicis; quæ vr̃, & apparet magis uera, atq; magis cõis, vt deduximus in ſimili caſu infra in Opinione Venditio vltra dimidiam. *Cõis opin.*

6 Et

6 Et quia datio ipſa in ſolutum ſimilis eſt venditioni,& eius obtinet vicem,l. fin. C. quibus ex cau.in poſſeſ.ca. & l.in prædiũ in fin. C. de euict. & notant Ioannes de Amieis conſ.120.nume. 8. Natta conſ.496.quoniã in conſultatione,nu.13. vol.3.Pariſi.in d.conſ.81.nu. 32. vol. 2. Mantua in d.conſ.70. Cephalus conſ.98.nu. 45. uol.1. & conſ.254.præſupponitur in facto,nu.8.cum aliis ſeq.uol.2.& Soci.Iuni.conſulendo conſ.47.nu.9. & ſeq.conſ.129.nu.16.& 25.uol. 2. & conſ. 118. nu.9.uol.3.& Laurent.Sylnanus conſ.49.nu. 66. Baeri.deciſio.49.in fi.Tiraq.in tracta. de retract. conſang.§.1.Glo.14.nu.4.& ſeq.

7 Imò dare in ſolntum,eſt uendere,& ſic dici poteſt uenditio ipſa,vt inquit Bar.in l.1.§.cùm prędium ff.de pigno. & Soci.Iuni.in d. conſ. 47.ſub nu. 9. & Cephalus fuſiſsimè conſ. 159.Domini Albertus,nu.21.uol.2.Licèt Corne.conſ.166.nu. 17.24.& ſeq.uol.2.uelit contrarium, & malè.

8 Orireturque dubium ſimiliter in datione in ſolutum, uel nenditione facta de bonis emphytheoticis mediantibus decreto indicis, & ſubaſtationibus in caſu relato per Coraſiũ in miſcellaneis iuris ciuilis lib.3.c.3.ſub nu.3.per Afflict.& Vrſillum in addi.vbi,nu.1.cum aliis ſeq. in deciſio.191.& deciſo in Sacro Regio Concilio Neapo.

9 Occurret dubium etiã ubicunq; res data eſſet creditori in ſolutum, vtrum tunc haberet locum ius retractus, & conſequenter res ipſa à propinquioribus retrahi poſſet?reſoluitur quęſtio per allegationes ad vtrãq; partem,& diſtinctionẽ tutiſſimam traditã per Coraſium in d.c.3.nu.2. cum aliis ſeq.& per Tiraq. in tract. de vtroq; retractu §.1.Glo.14.nu.1. cum aliis ſeq. fol. paruo. 93.& Afflict.in tract. de iure protomiſeos §.3.nu. 16. fol.paruo 62. ubi cum Doctoribus mentionatis in allegatis locis firmat,quòd ius congrui nõ habeat locum iu datione in ſolutũ,& proſoluto authoritate iudicis,& ſine fraude facta,ubi idẽ Afflict.profert magnum quippè verbum, quòd ita practicatur. Et ponit in §. ſequen. etiam omnes cõiecturas inris,& de iure, ex quibus diſcernitur ipſa datio in ſolutũ in fraudem facta.

10 Oriretur deniq; maxima ambiguitas, & dubietas de datione in ſolutum facta,ſi certo tẽpore non ſolueretur debitũ, vtrũ poſſet per creditorẽ recuſari, ſi vellet pecuniã debitã exigere? Sed Soci.Iuni.conſ.41. licèt in hac conſultatione omnibus diligenter conſideratis uol. 3. optimis rationibus,& realiſsimis fundamẽtis conſuluit cõtra Deci.quòd ſi iſta quantitas debita non ſoluatur infra tempus ſtatutum inter partes per debitorem, creditor vtiq; non poſſet rẽ ſibi in ſolutũ datã recuſare,& pecuniam ipſam conſequi.

SVMMARIVM.

1 *DECRETVM tanquam ſtricti iuris, & interpoſitum per iudicem ex cauſa partim vera,& partim falſa,totum eſt nullum.*

OPINIO CLXXV.

1 DECRETVM ſtricti iuris,& interpoſitum per iudicem ex cauſa partim vera, & partim falſa, totum eſt nullum, ac penitus annullari debet, ſecundum Fulg.in l.ſi non ſortem §.ſi centum in fi. ff.de cond.indeb.Bald.& Roma.in l. certi condictio.§.quoniam ff.ſi cer.pet Alex.in l.1.§.ſi ſtipulanti ff.de verb. oblig. Ruin.conſ. 160.num. 27. uol.2.& conſ.152.nu.10. uol. 4. & Soci.qui ſcribit iſtam eſſe communem opinionẽ in l.iuſtè poſ- *Cõis* ſidet col.fi.ff. de acqui. poſ.& Curti. Iuni. etiam *opin.* conſ.170.nu.2.& Roma.conſi.454.ſub num.12. vbi D. Horatius Mandoſius cum aliis citatis per eum ſuper litera Z, narrat ſimiliter iſtam eſſe cõ- *Cõis* munem. Et ita iudicauit Sacrum Regium Concilium *opin.* Neapo.teſte Afflicto deciſio. 218.& ita fuit aſsiſtentia,& adiudicatio.

SVMMARIVM.

1 *DEBITORES impetrantes dilationem moratoriam, ſeù dilationem quinquennalem à Principe, tenentur pręſtare idoneã fideiuſſionem de ſoluendo completo dicto tempore, aliter tali beneficio dilationis quinquennalis gaudere non poſſunt.*

2 *Debitor, cui per Principem in moratoria conceſſa remiſſa ſit cautio de ſoluendo, finita dilatione quinquennali adhuc tenetur illam præſtare, non obſtante dicto reſcripto Principis.*

3 *Debitores ad hoc vt poſſint gaudere dilatione quinquennali impetrata per eos, requiritur quòd coram iudice debitum fateantur.*

4 *Debitores impetrantes ob paupertatem moratoriam à Principe, & nõ reperientes fideiuſſores qui pro eis velĩt fideiubere, tunc eis non ſufficeret iuratoriam cautionẽ præſtare. Et ſic cautio iuratoria oblata non ſufficeret. & nu. ſeq.*

5 *Debitor non valens fideiuſſionem inuenire in caſu moratoriæ impetratę, forte ſufficeret ſe obligare, vel fideiubere cum generali hypotheca omnium bonorum ſuorum, & adiectione pœnæ.*

6 *Dilatio quinquennalis debitoribus conceſſa, non competit eorum fideiuſſoribus, & ſic induciæ ipſæ quinquennales non proſunt fideiuſſoribus. Quod verum eſſet, niſi reus compareret in iudicio, & acciperet defenſionem fideiuſſoris opponendo de priuilegio ſibi conceſſo; vel quando priuilegium conceſſum remaneret inutile, ſi non prodeſſet fideiuſſori, vel niſi dilatio prædicta cederetur cauſa iudicati, quia tunc indifferenter prodeſſet fideiuſſori iud.ſol.non autem ex contractu.*

7 *Dilatio moratoria melius eſt, & vtilius vt currere incipiat à die datæ literarum moratoriarum, quàm à die præſentationis.*

8 *Dilatio quinquennalis conceſſa ſimpliciter pro debitis, non extenditur ad debitum iuratum, & ſi debitor notificari faceret dilationem ipſam redderetur nulla, & inualida, niſi concederetur ſaluus conductus cum expreſſa mentione de iuramento.*

9 *Papa, vt poteſt iuramentum remittere, & ſuper eo diſpenſare, & moratoriam concedere debitoribus per inſtrumenta iurata, ita etiam Princeps ſecularis.*

10 *Dilatio quinquennalis, ſeu priuilegium ipſius dilationis non extenditur ad debitum ex delicto.*

11 *Debitor impetrans dilationem quinquennalem, quæ expiraret ob lapſum quinquennij, non poſſet cedere bonis, & ſic etiam quando non præſtitiſſet cautionem de ſoluendo finito tempore dilationis quinquennalis, non admitteretur ad beneficium ceſſionis bonorum.*

OPINIO CLXXVI.

1 DEBITORES impetrantes dilationem moratoriam,
ſeu dilationem quinquennalem ob aliquam eorum incõmoditatem à Principe, tenẽtur idoneam pręſtare cautionem de ſoluendo completo dicto tempore, l. vniuerſa C. de præci. Impe.
offe. quæ eſt canonizata in can. vniuerſa 25. queſtio 2. & eſt text. in Regno in cap. item quia iudicia claudicare non debent, & ibi D. Carauita in
princip. aliter huiuſmodi beneficio dilationis
quinquennalis vti, ſeù gaudere non poſſunt, ſe-
Cõis cundum communem opinionem, quam allegat
opin. Afflict. poſt Bald. in deciſio. 378. ſub nume. 1. &
Bald. Nouellus in tract. de doti. 8. part. princ. in
ver. Duodecimum ſpeciale eſt, quem refert, & ſequitur Cagnolus in l. 2. nume. 146. C. de pact. inter empto. & Cæſar Vrſillus cum aliis relatis per
eum in additio. Afflicti in deciſio. 288. nume. 1.
& in d. deciſio. 378. ſub nume. 3. in quibus locis
hoc vtiliter in deciſiuis ampliat, & copioſè declarat in aliquibus caſibus.

2 Et hoc ampliatur intantũ procedere, ꝙ ſi remitteretur ipſa cautio per Principem in mentionata
moratoria, adhuc etiam teneretur debitor illã pręſtare, & nihil iuuaret dictum reſcriptum Principis, vt eſt tex. apertus in Regno in d. c. item quia
iudicia claudicare non debent, & ibi reſolutiſſi-
Cõis mus D. Carauita, nume. 5. qui affirmat iſtam eſſe
opin. communem opinionem.

3 Item vt debitores antedicti poſsint gaudere tali dilatione quinquennali, requiritur etiam, quòd coram iudice debitum fateantur, l. penult. ff. de ceſsio. bonor. & notat Cagnol. in d. l. ſecunda, numero 146. & Afflict. in deciſio. 379. in quadam cauſa.

4 Sed ſi iſti debitores, qui ob paupertatem impetrauerint moratoriam ipſam à Principe, non reperirent fideiuſſores, qui pro eis vellent fideiubere, tunc certè eis ſufficeret iuratoriam cautionem præſtare, nota. in authen. generaliter C. de epiſco. & cleric. & in l. 1. ff. qui ſatiſdare cogan. & ita quotidie practicatur, ſecundum Iaſo. ibi, nume. 25. & Marſilium in l. fina. nume. 122. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. Et licèt Roma. ſentiat contrarium in l. 2. nu. 38. ff. ſolu. matr. & in conſ. 439. ſub nu 10. & Iaſ. in d. l. 1. nu. 24. qui ſatiſda. cog. videlicèt, quòd prædicta oblata cautio iuratoria nõ ſufficiat, nihilominus noli aliter recedere à prima opinione, quæ obſeruatur in practica.

¶ Quæ quippè non procederet vbicunq; quis ob eius malos mores non reperiret fideiuſſores, tunc enim non ſtaretur ſuæ iuratoriæ cautioni, ſecundum Canoniſtas omnes in c. qua fronte de appel. Bal. in auth. cui relictum col. 3. C. de indicta uid. toll. Afflict. in tit. quæ ſit prima cauſa beneficij amit. §. nec eſt alia, nu. 95. Iaſ. in l. 1. nume. 11. C. de proc. & Cottã in memorali in uer. Cautio cum fideiuſſ.

5 Vel forte fideiubere in caſu hoc ſufficeret cum generali hypotheca omnium bonorum ipſorum debitorum, & adiectione pœnæ, ſecundum quòd habetur in l. prætoriæ ff. de præto. ſtipulatio. & ibi Barto. & per Glo. & Ang. in l. 2. §. dubitetur ff. de iudi. Sed in Regno Neapolit. vbi ex neceſsitate, ſeù diſpoſitione d. c. itẽ quia iudicia claudicare nõ debẽt, in ipſa moratoria fideiuſſio per Principem remicti non poſſet, crederẽ ꝙ iſte debitor non valens fideiuſsionẽ inuenire, non admitteretur cum iuratoria cautiõe, prout hoc firmat etiã in caſu ſimili Marinus Freccia in tract. de repræſentatione inſtrumentorum ſecundum formam ritus Magnæ Curiæ Vicariæ in 9. par. q. 6. vbi firmat, quòd debitor præueniens creditorẽ ad finẽ impediendi reprę ſentationem inſtrumenti, ſecũdum formã ritus, non admittatur ſub iuratoria cautione ſi non potuiſſet inuenire fideiuſſorem, q̃a ex norma, & neceſſitate pragmaticæ malitiis litigantiũ inducitẽ, vt nemo conuenire poſſet ſuũ creditorẽ per viã ꝑuentionis antedictę, niſi prius ꝓſtita cautione de ſoluẽdo debitũ, ac vncias decem pro pœna, & de ſe repræſentando ꝑſonaliter in carceribus tẽpore publicationis cauſæ. Ideò ſi admitteretẽ debitor ad iuratoriã cautionẽ in pręſenti caſu, redderetur vana dicta pragmatica.

6 Sed iſta dilatio quinquennalis, ità vt ſupra,
concesſa debitoribus, non competit aliter eorum fideiuſſoribus, & conſequenter induciæ ipſę
quinquennales, non proſunt, nec prodeſſe poſ-
ſunt fideiuſſoribus, ſecundum Barto. numero 2.
Alexan. nume. 6. Soci. & omnes communiter in Cõis
l. ſi iusfamil. §. 1. ff. de verborum obligat. Mat- opin.
thæum Brunum Ariminenſem in tracta. de ceſ-
ſione bonorum 8. quæſtio. principali, nume. 2. &
Cęſarem Vrſillum in additio. Afflicti in deciſio.
5. nume. 3. in quibus locis memorati Doctores concludunt, quòd dilatio quinquennalis conceſſa Cruce ſignatis, non proſit eorum fideiuſſoribus, quia priuilegium conceditur perſonæ qualificatæ, ex quo conceditur perſonis Cruce ſignatis, & vltra perſonas qualificatas non debet extendi; quoniam qualitas informat ſubiectum, cui inhæret Pariſi. in conſilio 58. uol. 4. vbi ait, quòd qualitas ſi non interuenit, vitiatur actus & in terminis Bald. in l. ſi mandatori. nu. 8. C. de non numera. pecun.

¶ Sed

¶ Sed hoc fallit ſi reus compareret in iudicio, & acciperet defenſionem fideiuſſoris opponẽdo de priuilegio ſibi conceſſo, tunc enim ipſe principalis comparendo, ſumendoque defenſionem pro fideiuſſore, faceret eum huiuſmodi inducijs quinquẽnalib' gaudere. Et ita extitiſſe iudicatũ in Sacro Regio Concilio Neapo. refert Cæſar Vrſillus, licèt dubitet in add. Afflicti in deciſi. 288. ſub nu. 1. prout dubitat etiam, & tenet contrariũ expreſsè Alex. in d. l. filiusſamil. §. 1. ſub num. 6. Quod quidem dictũ verum eſſet, vbicunque priuilegiũ conceſſum remaneret inutile ſi non prodeſſet fideiuſſori, aliàs ſecus, vt not. Alex. in d. l. filiusfam. §. 1. & ibi Soc. & Bar in l. Stichũ §. quòd vulgo ff. de ſolut. niſi dilatio antedicta cederetur cauſæ iudicati; quia tunc indifferenter prodeſſet fideiuſſori iud. ſol. non autem ex contractu, Bal. in l. quoties C. de precibus Imper. offer. & in l. tã mandatori C. de non numer. pecu.

7 Ideò debent eſſe cauti creditores, quòd dilatio ipſa moratoria inciperet currere à die datæ literarum moratoriarũ, & non à die præſentationis, c. eam te de reſcript. & Guid. Papę deciſ. 109. vbi ait etiam, quòd dictæ moratorię non extenderentur ad creditores futuros.

8 Aduertere etiam debent ipſi creditores, quòd dilatio quinquennalis conceſſa ſimpliciter pro debitis, non extenditur ad debitum iuratũ. Vnde ſi debitor intimare, ſeu notificare faceret dilationem moratoriam, ſi debitum iuratum ſit, illa dilatio abſque dubio aliquo eſſet nulla, ſecundũ Cyn. & Saly. in l. fin. C. ſi contra ius, vel publicam vtil. Alex. conſ. 38. vol. 3. Iaſ. in l. 2. nu. 2. C. de preci. Imp. offeren. & Thom. Fer. caut. 55. nu. 2. Affl. deciſ. 5. & ibi Vrſillum in add. nu. 1. & Afflict. in deciſ. 111. num. 14 Caſſane. conſ. 7. num. 67. Roland. à Valle conſ. 31. num. 20. volu. 2. Bellum in tract. de re militari par. 9. titu. de ſaluis conductibus, num. 63. Carauitam in d. c. item quia iudicia claudicare non debent, nu. 6. & ſeq. & Grammat. deciſio. 12. Hector, & Hannibal de Amato, num. 2. & ſeq. niſi à Papa concederetur huiuſmodi indultum, ac ſaluus conductus cum expræſſa mentione de iuramento, vt per Alex. conſil. 205. volu. 2. & d. conſil. 38. & per Matthęum Brunum in d. tract. de ceſsio. bonorum q. 26. & Marti. Lauden. in tract. de priuil. conſil. 14. & de fiſco conſil. vltimo, vbi ait etiam, quòd non extenderetur ad debitum Cameræ fiſcalis, & idem tenet Roma. ſing. 179. quid ſi Titius, Dec. in 1. lectu. num. 84. ff. ſi cer. pet. & Rebuffus in commentarijs ad Regias conſtitutio. Thomo 2. ſub rubr. de litteris dilatorijs, annalibus, quinquen. art. 1. Gio. 1. num. 17. & 13. & Vrſillus in ſcholijs ad Afflictum in d. deciſ. 5. nu. 2.

9 Et quemadmodum Pontifex poteſt iuramentum remittere, & ſuper eo diſpenſare, & moratoriam prædictam concedere debitoribus per inſtrumenta iurata, ita etiam Princeps ſecularis, ſecundum D. Carauitam in d. c. item quia iudicia claudicare non debent num. 8. & ſequen. vbi profert magnum, & vtile quippè verbum, ità obſeruari quotidie in Regno.

10 Aduertere ſimiliter poſſent ipſi creditores, quòd talis dilatio non extenderetur ad debitum ex delicto, vt latè Ripa in l. 1. ff. ſi cer. peta. & ibi Alex. Alciat. Bolognettus, num. 49. cum alijs ſeq. qui reſpondet omnibus contrarijs, Roma. conſil. 43. & Matthęus Brunus in d. tract. de ceſsio. bonorũ quęſtio. 26. Et licèt Dec. & aliqui alij in d. l. 1. ff. ſi cer peta. ſentiant cõtrarium, videlicet, quòd priuilegiũ hoc dilationis quinquennalis conceſſum debitoribus, compręhendat etiam debitores ex delicto; nihilominus prior ſententia apparet magis vera, magisq; communis. Cõis opin.

11 Aduertere etiã tenentur ipſi creditores, quòd vbicunq; quis impetraret dilationem quinquennalem, & poſtea expiraret ob lapſum quinquennij, non poſſet vtique cedere bonis, & ſic etiam, quòd non præſtitiſſet fideiuſsionem de ſoluendo fuito tempore, non admitteretur ad beneficiũ ceſsionis bonorum, ſecundum Glo. & alios in l. cum ſoluto C. qui bonis cede. poſſ. Soc. in tract. fallentiarum in reg. 46. num. 14. fol. paruo 33. Grammat. in ritu Magnæ Curiæ Vicariæ incip. Item quod aduocatus fiſci, num. 18. fol. 154. in titu. de inſtru. & eorum præſentationibus, & Afflict. cumulatiſsimè in d. deciſio. 378. nu. 2. qui oſtendit iſtam eſſe communem opinionẽ. Et hæc omninò notanda ſunt; quia poſſent debitores calumnioſè vtendo priuilegio dilationis, illud præſentare ad omnem eorum libitum. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR capi, ac carcerari poteſt vt ſuſpectus de fuga, probata prius per ſolum iuramentum ſuſpitione fugæ à creditore, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communẽ, ipſe debitor vti ſuſpectus de fuga, capi & carcerari non poteſt, niſi allegetur legitima ſuſpitionis cauſa, & probetur per duos teſtes.*

2 *Licentia capiendi debitorem pro aſſecuratione iudicij, poteſt concedi per iudicem ad hunc effectum, etiam die feriata introducta in honorem Dei.*

3 *Debitor ſi eſſet fugitiuus, & aufugeret, liceret ſuo creditori ipſum capere propria authoritate, & ita captũ ad iudicem ducere.*

4 *Creditor non ſolùm poteſt capere ſuum debitorem in actu fugæ propria authoritate, ſed etiam illum, qui eſſet in fuga mentali, & ſic illum contra quem adeſſent manifeſtiſſima ſigna, vt fugere vellet.*

5 *Laicus poteſt capere clericum ſuum debitorem ſuſpectum de fuga, & præſentare iudici eccleſiaſtico ſine incurſu excommunicationis.*

OPINIO CLXXVII.

DEBITOR capi, ac carcerari poteſt vti ſuſpectus de fuga probata prius per ſolum iuramentum ſuſpitione fugę à creditore. Et ſic ſufficit iuramentum creditoris ad hoc vt capi poſsit debitor ſuſpectus, ſecundum Benedictũ de Plumbino, & Ang. in repet. l. nemo carcerem C. de exacto. tributo. lib. 10. Roma. in l. fideiuſſor §. fin. ff. qui ſatiſdare cog. Io. de Imol. poſt prin. & Iaſ. nu. 29. in l. 2. ff. ſolu. matrim. Pariſi. conſil. 107. num. 54. vol. 3. & ita conſuluit Alex. conſil. 19. num. 2. vol. 3. & Natta conſil. 29. num. 2. & 10. volu. 1. Et hanc opinionem aſſeuerat Paul. de Caſtro conſ. 474. num. 1. vol. 1. totum mundum ſeruare, & eãdem opinionem dicit cõmuniter practicari Caccialupus in tract. de debitore ſuſpecto, & fugitiuo in 6. q. num. 18. Et ita per prædictam communem practicam ego ſæpe ſæpius iudicaui, dum eram iudex criminalis in Ciuitate Terami anno Domini 1561. & 1562. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem videlicet, quòd debitor vti ſuſpectus de fuga non poſsit carcerari, niſi fuerit prius legitima ſuſpitionis cauſa allegata, & probata per duos teſtes, inclinauit Bald. conſil. 285. num. 3. & 4. vol. 1. in l. apertiſsimi nu. 9. C. de iud. Ang. Aret. in prin. inſtitu. de actionibus, num. 8. Ang. titubanter in l. ſi ab arbitrio §. qui ex cauſa, num. 9. ff. qui ſatiſda. cogan. Alex. in d. l. 2. num. 22. Iaſ. in princ. inſtitu. de actio. nu. 91. & in d. l ſi arbitro, & Pariſi. conſil. 101. num. 5. vol. 3. & iſtam opinionem eſſe ait communem Ripa in ſuis ſingula. reſponſis in titu. de legibus, & longa conſuetudine c. 13. num. 28. & Thomas Parpalia in repetitio. d. l. 2. col. 21. & ſequitur, declaratq; abundè Lanfra. in c. quoniam contra in c. 3. de recuſationibus, nu. 9. & ibi Celſus eleganter in additio. de probatio. & Grammat. conſ. ciuili 17. nu. 12. cum alijs ſeq. *Cõis opin.*

¶ Quicquid tamen ſuadeant præcitati Illuſtres Docto. propterea non diſcedo à prima ſententia, quæ quotidie obſeruatur in omnibus Italiæ Curijs, & probatur iſta optima ratione; quia hoc caſu periculum vertitur in mora, & res eſt talis, quæ celeritatem deſiderat, & vbicumque periculum eſt in mora ad probationem ſuſpitionis iuramentum ſufficit, vt eſt Glo. & ibi Innoc. in c. quoniam frequenter, vt lite non conteſt. & in l. 2. vbi Doct. C. vbi in rem actio.

¶ Benè verum eſt, quòd dictas opiniones ad optimam concordiam, & conſonantiam fœdere diſtinctionis reducit Ripa in d. l. 2. nu. 56. cum alijs ſeq. Et ſic iudex ex prædictis ſecurè, oſtenſo prius inſtrumento debiti per creditorem, ac pręſtito iuramento de ſuſpitione, & fuga, poteſt concedere, ac impartiri licentiam capiendi, & carcerandi dictum debitorem.

Quę quidem licentia capiendi, etiam die feriata introducta in honorem Dei poteſt concedi, ſaltem ad hunc effectum, vt debitor præſtet ſuo creditori cautionem de iudicio ſiſti, ſecundum Glo. ſingularem, & cõmuniter ab omnibus Scribentibus approbatam in l. dies feſtos C. de ferijs in ver. Fideiuſsionis, quam Glo. cum materia latè explicant Doct. in l. 2. ff. de ferijs, Iaſ. & Moder. in d. l. 2. & Doct. in §. 1. inſtitu. de actio. *Cõis opin.*

3 Sed ſi, (nota congruenter hic) debitor eſſet fugitiuus, & arriperet fugam, licitum eſſet ſuo creditori ipſum capere propria authoritate, & ipsũ captum ad iudicem ducere, ſecundum Specu. in titu. de accuſat. verſ. Idem fortè in debitore, argumento l. ait prætor §. ſi debitorem de his, quæ in fraudem cred. Et idem etiam probatur ex not. per Bal. in c. 1. §. 1. de pace iura. firman. Iaſ. in l. 1. num. 71. ff. de offi. eius, Marſil. in ſing. 43. & 243. & Pariſi. conſ. 107. num. 52. & conſ. 99. nu. 3. vol. 3. & Ruinum conſ. 18. nu. 4. vol. 5.

4 Et creditor non ſolùm poſſet capere ſuum debitorem propria authoritate in actu fugæ, ſed etiam illum, qui eſſet in fuga mentali, & contra eum extarent aliqua euidentia ſigna vt fugere vellet. ſecundum Angel. in l. pignoris cauſa C. de pig. actio. Marſil. in d. ſingu. 43. & Caccialupum in d. tract. de debitore fugitiuo in 4. q. col. penul. vbi hoc latè probat ex mente Doct. & declarat.

5 Imò tum etiam eſt licitum laico capere clericum debitorem ſuſpectum de fuga ſine periculo aliquo excommunicationis, dummodo pręſentet illum iudici eccleſiaſtico, Abb. in c. cùm non ab homine col. 4. & ibi Bal. col. 3. de iud. & notat Iaſ. in d. l. 1. num. 71. ff. de offi. eius, & Marſil. in d. ſingu. 43.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR recipiens pecuniam nomine mutui, nec indigens iſta pecunia ſibi mutuata, poteſt eandem inuito creditore reddere; & ſic creditor inuitus cogitur illud idem recipere.*

2 *Creditor mutuans alicui cum pacto expreſſo, vt ſolutio fiat ad omnẽ requiſitionem ipſius mutuantis, tunc non poſſet requiſitionem facere ſtatim, & incontinenti dictæ rei mutuatæ.*

OPINIO CLXXVIII.

1 DEBITOR recipiẽs pecuniam nomine mutui, nec indigens iſta pecunia ſibi mutuata, poteſt eandem inuito creditore reddere; & ſic creditor inuitus cogitur illud idem recipere, ſecundum Cynum, & Doct. omnes communiter in l. 2. ff. ſi cer. peta. quia ſufficit, quòd in eodẽ genere reſtitutio fiat, *Cõis opin.*

& non

& non poteſt eſſe magis in eodem genere, quàm ſi idem ſit, alias, & fortaſsè vrgentiores rationes adducit Dec. in d. l. 2. in t. lectu. nume. 8. corroborando, tuendo, & allegando iſtam communẽ, Licèt Bolognet. ibi num. 2. teneat ruditer cõtrarium, & Thobias Nonius etiam inſtitut. quibus modis re contrahitur oblig. in princip. num. 33. Quam quidem communem opinionẽ declarant præcitati Doct. non procedere, quando res eſſet deteriorata; nam ſi eſſet deteriorata non poſſet reddi, tunc enim non diceretur eſſe eadem res, l. 3. §. ſi reddita ff. commoda.

2 Sed aduerte, quòd contrarium determinatur in creditore mutuante alicui cum hoc pacto expreſſo, vt ſolutio fieret ad omnem requiſitionem ipſius mutuantis; quia tunc non poſſet ſtatim, & incontinenti requiſitio fieri dictæ rei mutuatæ, vt firmauit cum alijs relatis per eum Cęſar Vrſillus in additio. Afflict. in deciſio. 91. ſub num. 8.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR quantitatis ob difficultatem ſoluendi, non excuſatur à mora. Quòd limitatur remiſſiuè infra in 14. caſibus.*

2 *Bartoli opinio eſt adeò tuta, vt non liceat ab ea recedere.*

3 *Aſſeſſores non recedunt à ſententia Bartoli.*

4 *Iudex iudicans contra communem opinionem, cenſetur propter imperitiam iudicaſſe.*

OPINIO CLXXIX.

1 DEBITOREM quantitatis difficultas ſoluẽdi non excuſat à mora, ſecundum Bar. in l. cõtinuus §. illud num. 5. & ſeq. per illum tex. ff. de verb. obliga. & in l. quod te, num. 14. ff. ſi cer. peta. quem ibidem ſequuntur Alex. num. 9. Zaſius nu. 38. Curt. Iun. num. 37. Iaco. num. 3. Ant. de Butr. & Abb. in c. breui, num. 4. de iureiur. quam quidem opinionẽ Bar. audacter atteſtati ſunt eſſe cõmunem, Ruinus conſ. 150. num. 3. vol. 1. Dec. col. 5. Iaſ. num. 32. Bartholom. Soc. num. 32. Purpurat. num. 63. & Ripa num. 52. in præcitata l. quod te. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò ſententiam, ruditer, iudicio meo, inclinarunt Saly. Cuma. Roma. & Decius num. 13. in d. l. quod te, & Hierony. Gigas in tract. de penſionibus q. 75. num. 3. Quicquid tamen præfati Doctor. præcipitanter ſuadeant contra dictam communem, ob hoc ab ea non recedo.

2 Quia non eſt tutum recedere ob opinione Bar. ſecundum Paulum Caſt. conſ. 353. viſis omnibus inſtrumentis.

3 Imò Imol. in c. dilecta de appella. dicit aſſeſſores nolle à ſantentia Bar. recedere. Et eò magis non eſſet recedendum à prædicta opinione; quia conſtat eſſe magis communem, vt refert Ruinus in d. conſil. 150

4 Et iudex, qui contra communem iudicat, cenſetur propter imperitiã iudicaſſe, vt dicit Alex. in l. cum prolatis, & ibi Ang. ff. de re iud. Iaſ. in l. fin. col. pen. ff. qui ſatiſda. coga. & Curt. Sen. conſ. 49. col. 30. & conſ. 46. nu. 13. Idcoq; dictam communem tanquam veriſsimam mihi ſequendam fore cõſtitui. Quam communem ita retentam limitat, ac declarat Ruinus in memorato conſil. 150. nu. 9. in quatuor caſibus non procedere, & in quatuordecim alijs caſibus eam declarat Purpuratus in d. l. quod te, nu. 64.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR non poteſt cedere bonis, quando creditor renunciat facultati illum carcerari faciendi; quia ceſſat ratio, qua ceſſante beneficium bonis cedendi ceſſare debet.*

2 *Ceſsiones bonorum conceſſæ in Regno debitoribus non admittuntur, ſi debita contracta appareant infra annum.*

3 *Ceſſiones bonorum, & moratoriæ tam impetratæ, quã impetrandæ per inquilinos, colonos, ſeu cenſuarios, & alios debitores Neapolitanorum in Sacro Regio Concilio collaterali Neapo. non admittuntur contra Neapolitanos.*

OPINIO CLXXX.

1 DEBITOR non poteſt cedere bonis, quando creditor renunciat iuri illum carcerari faciendi, ſecundum Doctrinam Bald. in l. 1. num. 17. C. qui bonis cede. poſſ. communiter receptã, ac approbatam à Scriben. ibi, quam ſequuntur etiam Ioan. Faber, & Iaſ. in §. fin. num. 17. inſtitu. de actio. & de iſta communi opinione atteſtantur omnes Doctores in præcitatis locis. Et ratio huiuſcemodi cõmunis ſentẽtię aſsignatur iſthæc per Bal. in d. l. 1. quia ratio carceris ceſſat, qua ceſſante beneficium bonis cedendi, ceſſare debet. *Cõis opin.*

2 Item ceſsiones bonorum conceſsæ in Regno etiam cum regia decretatione, nõ admittuntur, ſi debita contracta appareat infra annum, vt diſponitur in pragmatica 2. Regni de ceſsione bonorum, titulo, incip. *Per quanto ſiamo informati, che molte perſone.*

3 Similiterq; ceſsiones, & moratoriæ tam impetratæ, quam impetrandæ per inquilinos, colonos, ſeu cenſuarios, & alios debitores Neapolitanorũ in Sacro Regio Collaterali Concilio Neap. non admittuntur aliquo modo contra Neapolitanos ipſos, vt in pragmatica 1. de Ceſsione bonorum, exordiente *Regente gli Magnifici Eletti di queſta Città di Napoli.*

SVMMARIVM.

1 DEBITOR *redditur indignus ceſſionis bonorum beneficio, indicans partem bonorum, & partem occupans.*

2 *Debitor conuictus, quod partem bonorum ſuorum non indicauit dolo, & malignitate, repellendus venit à beneficio ceſſionis bonorum.*

3 *Debitor volens cedere bonis in Regno, debet omnia bona ſua, & iura indicare, & in actis inſinuare creditoribus, & debitam quantitatem ipſorum bonorum, & iurium profiteri.*

4 *Debitor cedens bonis, & reſeruans ſibi vnum denariũ dumtaxat, ipſa ceſſione bonorum redditur indignus, & ceſſio prædicta nullatenus valeret.*

5 *Debitor errore, ſeu bona fide non indicans bona omnia ſua creditoribus, vel modica eſſet res, quæ non fuit demonſtrata, non perdis beneficium ob hoc ceſſionis bonorum.*

OPINIO CLXXXI.

1 DEBITOR ceſsionis bonorũ beneficio redditur indignus, indicans partem bonorum, & partem occupans, ſecundum Glo. & Bart in l. pen. ff. de ceſsio. bonorum, Bald. & alios Doct. communiter in l. 1. eod. titu. & Ang. Iaſ. & Zaſi. num. 5. in §. fin. inſtitu. de actio. *Cõis opin.*

2 Vndè ſi iſte debitor fuerit conuictus, quòd partem bonorum non indicaſſet ex malignitate, & dolo, tunc, vt ſuperius deduximus, eſt repellendus omnimodò ab huiuſmodi beneficio ceſsionis bonorũ, tex. eſt in l. fin. ff. de his, quæ in fraud. cred. ſecundum lecturam Bart. communiter approbatam ibi; & idem tenet Bart. & alij Doct. in l. alia §. eleganter ff. ſolu. matrim. & Bal. in l. 1. C. de ceſsio. bono. quos Doct. referunt, & ſequuntur Alex. & Paul. de Caſt. in d. §. eleganter. *Cõis opin.*

3 Et hoc reperitur ſancitum de iure Regni, in pragmatica incip. Don Petrus de Tolleto Marchio Villæ Franchę, vbi habetur, quòd volens cedere bonis, debet omnia bona ſua, & iura indicare, & in actis inſinuare creditoribus inſtantibus, & debitam quantitatem ipſorum iurium, & bonorum profiteri, vbi Ioannes Franciſcus Scaglionus appoſtillans dictam pragmaticam, nu. 2. & 4. declarans hanc materiam.

4 Et in tantùm hoc procedit, quòd ſi cedens bonis reſeruaſſet ſibi vnum denarium, ceſsio ipſa non valeret, prout ſcribit Bald. in l. fina. colum. 2. verſ. quæro quid ſi cedens bonis. C. qui bon. cede. poſſunt.

5 Sed vbicunque debitor errore, ſeu bona fide non indicaſſet bona omnia ſua creditoribus, vel modica eſſet res, quæ non fuit demonſtrata non perdit beneficium ob hoc ceſsionis bonorum, ſecundum Bald. in l. fin. §. cùm igitur col. 3. C. de iure deliberand.

SVMMARIVM.

1 DEBITOR *deficiens in ſolutione certo tempore, & loco promiſſa, poteſt vbique conueniri etiam ſi alibi non ſortiatur forum.*

2 *Debitor obligatus cum clauſula, vt poſſet conueniri Aquilæ, & vbique locorum, poteſt ea non obſtante opponere declinatoriam, niſi adiectum ſit, & vbiq; locorum, vbi fuiſſet petitum.*

OPINIO CLXXXII.

1 DEBITOR promittens, ac ſe obligans ſoluturum ſuo creditori cẽtum Aquilæ certo die, differenſque tempore debito in dicto loco ſolutionem, poſſet vtique conueniri non ſolùm Aquilæ, verùm etiam in quocunq; loco, etiam ſi ibi forum non ſortiatur, ſecundum Bal. Saly. Paul. Caſtren. in l. 1. ff. de eo quod cer. loco, poſt antiquos ibi, & alios quamplures congeſtos per Iaſ. in §. plus antem, nu. 27. & ſeq. inſtitu. de actio. vbi atteſtatur hanc eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

2 Sed nota quòd vbicunq; debitor obligaſſet ſe cum hoc pacto, ſeu clauſula, vt poſſet conueniri Aquilæ, & vbique locorum, tunc iſthæc clauſula nihil operaretur; nam prędicto pacto non obſtãte, poſſet debitor conuentus declinare forum Aquilæ, niſi promiſiſſet, ac ſe obligaſſet iſte debitor ſoluere, & vbique locorum vbi fuiſſet petitũ, ſecundum Doct. in l. 3. §. ſi quis ita il 1. ff. de eo quod cert. loco, in d. l. 1. eod. tit. in c. 1. ext. de iud. Bar. & alios in l. ſi quis in conſcribendo C. de Epiſco. & cler. vbi Alex. nu. 6. ait hanc eſſe communẽ opinionem, & Antonius Galleſius in tract. Cameralis obligationis in 2. par. q. 3. nu. 1. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 DEBITOR *non poteſt per pactum ſe obligare ad carceres, ſi in termino non ſoluerit.*

2 *Pactum, per quod renunciatur beneficio ceſſionis bonorum, non valet.*

3 *Pactum, ne debitor bonis cedere poſſit, etiam iuramento firmatum, non tenet.*

4 *Pactum, quo debitor ſe obligat ad carceres, etiam iuramento firmatum, non valet.*

OPINIO CLXXXIII.

1 DEBITOR non poteſt per pactum ſe obligare ad carceres, ſi in termino non ſoluerit; & ſic non poteſt conſentire aliquo modo, vt poſsit compelli, capi, & carcerari propria creditoris authoritate, ſecundum Dyn. Bartol. Imol. Ang. Roma. Alex. & omnes magis communiter *Cõis opin.*

in l.

in l.alia §.eleganter ff.ſolu.matrimo. & Angel.& Moder.col.1.ff.de leg.1.per illum text.& alios relatos per Ant.Galleſium in tract.Cameralis obligationis in 2.par.q.4.nu.2.

3 Nec valet pactum, quòd debitor non cedat bonis, ſecundum Iacob. de Arena, & Bald.in l.1.
Cōis col.3.C.qui bonis cede.poſſ.& alios Doct. conge
opin. ſtos per Cottam in ſuis memoralibus in memo. in verſ. Solui, poſt medium, vbi refert etiam Docto.contrarium aſſeuerantes, & Franciſcus Beccius etiam conſ.10.non parua eſt contenſio, nu.1.vol.1.vbi num.4.cum alijs ſeq.conſuluit, & in ſimul ex magno catalogo Doctorum demonſtrauit magis communem opinionem eſſe, quòd pactum, etiam iuramento firmatum, per quod renunciaretur beneficio ceſsionis bonorum, non valeret, neque teneret.

4 Quæ quidem concluſio procedit, ac ampliatur etiam, ſi huiuſmodi pactum, ſeu obligatio ad carceres eſſet iuramento firmata, vel firmatum, vt per Bal.in auth ſacramenta puberum C. ſi aduer.vendi.Alex in d.§.eleganter, & iſtam ait eſſe
Cōis communem opinionem Alciat. in c.cum contin
opin. gat, num.69.de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR ſpeciei, per interitum rei ante moram, liberatur actione præſcriptis verbis, ſeu de dolo; quia caſus fortuitus non eſt aſcribendus culpæ debitoris.*

2 *Debitor ſpeciei per interitum rei ante moram, non liberatur à condictione ob cauſam, & traditur exemplũ, vt facilius hoc intelligatur.*

OPINIO CLXXXIV.

1 DEBITOR ſpeciei per interitum tei ante moram, liberatur actione pręſcriptis verbis, ſeu de dolo, l. quod te ff. ſi cer.peta. vbi Iaſ. nu. 12. & Ripa, nu.4. cum multis alijs ſeq.Cyn.Bart.Bald.& cæteri in l.incendium C.ſi cert.pet.Ang. & Io.de Imol. in l.ſi ex legati cauſa ff. de verb.obliga. & Sigiſmundus Loffredus conſil.2.num.7.& 46. vbi af-
Cōis firmat iſtam eſſe communem opinionem, & etiã
opin. Cagnolus cum alijs citatis per eum in d.l.quod te, num.97.quia caſus fortuitus non eſt aſcribendus culpæ debitoris, vt in l.cum duobus §. damna.ff.pro ſocio.

2 Sed iſte debitor non liberaretur ob hoc à con-
Cōis dictione ob cauſam, ſecundum communem opi
opin. nionem omnium Doct. in pręcitatis locis, quam ſequitur, & atteſtatur Iaſ. in l. fin. num.12.C. de contrahe.emptio. & Ferrandus in repeti.l.pacta conuenta, nu.80.in 3.lectu.ff.eod.tit.

¶ Verùm vt facilius intelligatur iſta communis, præcitati Doct. tradunt hoc exemplum, vide licet. Do ſcyphũ, vt des Stichũ, ſed Stichus ante moram perijt, profectò non agam præſcriptis verbis in te, vt des Stichũ; quoniã eum nõ pręſtare potes. nec ſimiliter agã ad id, qđ intereſt mea, nam cùm non fueris moroſus, non eſt ſubrogata obligatio ad intereſſe, nihilominus agam ad repetendum ſcyphum; ſiquidẽ datur, conceditur q; mihi ex capite pœnitentię condictio ob cauſam, & iſtam communem latius declarat Bolognettus in d l.quod te, nu.55.& ſeq.& ſequitur, ac citat etiam Loffredus in d.conſ.2.nu.46.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR promittens cum iuramento ſoluere decem infra menſem ſub excommunicationis cenſura & pœna, non dicitur periurus, nec excommunicatus ſi ſatisfecerit poſt alium menſem ſequentem ſibi prorogatum à creditore; quia idem terminus cenſetur cum primo, & verè, ac propriè iuramentum videtur adimplere, ſi adimpleatur infra tempus prorogatum.*

2 *Debitor promittens ſoluere debitum infra menſem ſub excommunicationis cenſura & pœna, ſi prorogetur ei terminus alterius menſis ad ſoluendum, & eo termino prorogato elapſo non ſolueret, pœnam et excommunicationem incurreret.*

OPINIO CLXXXV.

1 DEBITOR promittẽs cum iuramento ſoluere decem infra mẽſem ſub excommunicationis cenſura & pœna, nõ dicitur periurus, nec excommunicatus, ſi ſatiſfecerit poſt alium menſem ſequentem; & ſic infra tempus ſibi à creditore prorogatum; quia idem terminus cenſetur cum primo, & verè ac propriè iuramentum videtur adimpleri infra tẽpus prorogatum, vt uoluerunt Hoſtien.in c.prætęrea de appellat.& Card. in Clem.1.§.nos itaq; de iureiur.& Doct.omnes in c. de cauſis de offic. deleg.& præſertim Auguſt. Berous ibi, num.31. qui exprimit hoc dictum veriſsimum fore, com- Cōis
muniter atteſtari approbatur Dec.nu.45.cum opin.
alijs ſeq.& in d.c.præterea, nu.7.

2 Sed tranſacto termino præmiſſo prorogato, & debitor non ſolueret dicta decem abſq; dubio excommunicationem incurreret; quoniam prorogatio cum qualitatibus conditionibus, conuentionibuſuè omnibus primi termini facienda venit; ſecundum Glo. & Dominicum in c. hi qui de præben.in 6.Bal.in l.parabolani C.de Epiſco.& cleri.Ioan.de Imol. conſ.11.& Beroum in d.c.de cauſis, nu.31.& ſeq.vbi meminit iſtam eſ- Cōis
ſe communem opinionem. opin.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR habens bona, quæ publica ſubaſtatione vendi poſſunt, in carceres poni poteſt.*

OPINIO CLXXXVI.

1 DEBITOR habens bona, quę publica ſubaſtatione vẽdi poſsnnt, in carceres poni non poteſt, l. à Diuo Pio §. in venditione ff. de re iudi. & c. peruenit de fideiuſſ.

¶ Hoc verò ceſſat, vbicunque debitor non haberet bona, cx quibus æs alienum ſolui poſſet, tunc quippè capi poteſt, & carcerari, ſecundum Glo. nota. in l. 3. §. tutores, ff. de ſuſpect. tuto. quam ſequuntur aſſeuerantq; ſingularem Abb. col. 5. & Fely. num. 10. in c. quoad conſultationem de re iud. Barba. in c. 1. col. 4. de depoſit. Bald. in l. ſi ſine ff. de in ius uocan. & in l. 1. col. fin. C. de iur. & fact. igno. Paul. Caſtren. in l. 4. §. prętor ait, ff. dę re iud. Alex. & Iaſ. in d. §. in vẽditione, & iſta eſt communis opinio, ſecundum Cõis opin. Aret. in l. maritum §. eleganter nu. 7. ff. ſolut. matrimo. Alex. in d. §. in venditione, & Ripam in l. obligatione generali, nu. vigeſimo ff. de pignor. Iaſ. in prin. inſtitu. de actioni. nu. 90. & Boer. deciſ. 349. num. 7.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR moroſus tenetur omninò ad reſtitutionem, atque æſtimationem, re perempta penès ipſum eodem modo, quo & apud dominum, ac creditorem foret peritura, & ſic tenetur indiſtinctè de interitu rei debitæ, nulla facta diſtinctione, an eodem modo apud creditorem ipſum peritura eſſet.*

2 *Debitor moroſus dicitur ob multas, varias, & diuerſas cauſas remiſſiuè, & particulariter dicitur in mora, qui ſine iuſta cauſa etiam litigat.*

OPINIO CLXXXVII.

1 DEBITOR moroſus tenetur omninò ad reſtitutionem, atque æſtimationem re perempta penès ipſum eodẽ modo, quo & apud dominum, ac creditorem foret peritura; & ſic tenetur indiſtinctè de interitu rei debitæ, nulla facta diſtinctione an eodem modo apud creditorem ipſum peritura eſſet, ſecundum Glo. Bar. num. 10. Bald. Ang. Saly. col. 11. & ſeq. Roma. & Pau. de Caſtr. in l. quod te mihi ff. ſi cer. peta. Glo. & omnes in l. nemo la 1. in ver. homo, ff. de verb. oblig. vbi Alex. explicat iſtam eſſe communẽ opinionem, & in l. cùm res Cõis opin. §. fin. poſt medium ff. de leg. 1. Iaſ. num. 27. & Bolognettus, nu. 71. ſimul cum omnibus alijs Moder. in d. l. quod te.

¶ In contrariam verò partem inclinauit Martinus ex antiquioribus, & quidam alij, quos ſequuntur Fulgoſi. Iaſ. num. 27. & ſeq. Dec. nu. 16. Curt. Iun. num. 33. Ripa nu. 28. & Bolognettus num. 71. cum aliis ſeq. in d. l. quod te, vbi aſſeuerat, & expreſsè præſupponit opinionem iſtam Martini, & ſequacium communiter approbari à Cõis opin. Modernis, ac æquiorem, veriorem, tutioremque fore.

¶ Tamen quicquid iſti Moderni ſuadeant lõga diſputatione, ac verborum inutilium reuolutione, ob hoc non foret tutum in actu practico diſcedere à communi præmiſſa Glo. Bart. & cęterorum Illuſtrium Doctorum, quam veritate ductus amplector, tanquam iuſtam, & veriſsimam, prout eam ſequitur, & dicit iuſtam eſſe, etiam in foro poli, & animæ Ioannes à Medina de reſtitutione q. 6.

2 Et aduerte, quòd moroſus dicitur ob multas, varias, & diuerſas cauſas, vt per pręcitatos Doct. & particulariter dicitur in mora, qui ſine iuſta cauſa etiam litigat, d. l. nemo, vbi hoc in ſummario ponit Alex.

SVMMARIVM.

1 *DEBITOR conſtituens præcario nomine creditoris omnia ſua bona poſsidere, ſi poſtea aliquid ex ipſis bonis alienaret, poſſet creditor adueniente caſu obligationis huiuſmodi bona alienata reuocare nulla facta excuſsione in bonis ipſius debitoris.*

OPINIO CLXXXVIII.

1 DEBITOR Titii conſtituens ſe præcario nomine ipſius omnia ſua bona poſsidere, ſi poſtea aliquid ex ipſius bonis alienaret, poſſet quippè petere creditor prædictus adueniente caſu obligationis, huiuſmodi bona alienata ab illlo, qui illa emit, nec requireretur, quòd fieret excuſſio contra principalem; & ſic alienata per debitorem, qui conſtituerat ſe omnia bona ſua poſsidere nomine præcario creditoris, certum eſt poſſe per creditorem reuocari eueniente caſu obligationis nulla facta excuſsione in bonis ipſius debitoris, ſecundum Bal. & Ang. in l. fin. C. de acq. poſſ. Ang. Imol. Roma. & Alex. in l. exitus controuerſiæ ff. de acq. poſſ. Francum in diſputatio. petitorij, dubio primo, nu. 40. Corne. conſ. 85. nu. 3. vol. 4. Afflict. deciſ. 139. num. 7. Dec. in l. fin. §. fin. num. 28. ff. ſi cer. peta. Ruinum conſ. 130. nu. 8. vol. 1. & conſ. 172. num. 3. & ſeq. vol. 4. Gozad. conſil. 42. num. 12. Marſil. ſingu. 158. Cagnolum in proœ-

in prœmio Digeſtorum, num. 211. Tiraquel. in tract. de iure conſtituti par. 1. num. 58. Ripam in rub. ff de interd. num. 14. Gratum conſil. 42. nu. 15. vol. 2. Bellonum conſil. 34. num. 7. conſil. 44. in fin. Pariſi. conſil. 103. nu. 8. vol. 3. Capicium deciſio. 54. nu. 4. Grammati. deciſio. 103. nu. 106. Marantam in tract. iudiciorum in 1. par. diſtinct. 7. num. 51. fol. paruo. 55. Boerium deciſ. 112. nu. 12. & deciſio. 200. num. 8. & Rolandum à Valle conſ. 79. nu 33. vol. 1.

¶ In cõtrariam verò partem, videlicet, quòd neceſſaria ſit ipſius debitoris excuſsio, inclinarunt Aret. titubanter conſil. 127. nu. 3. & Barbat. conſ. 28. col. 1. vol. 1.

¶ Sed quicquid Docto. hi ſuadeant varijs, & diuerſis ambagibus, ob hoc igitur non recedendum reor in iudicando, conſulendoque à prima ſententia, quæ communis eſt, atque veriſsima (Cōis opin.) redditur per fundamenta, rationesque non parui quidem momenti, allegatas per præcitatos Doct. omnes.

SVMMARIVM.

1 *DEFENSIO vnicuique permiſſa eſt pro rei ſuæ tuitione, & poteſt aggreſſus non ſolùm uulnerare aggreſſorem ſuum, ſed etiã interficere impunè, ſecundum communem opinionem Legiſtarum. Canoniſtæ verò ſentiunt contrarium communiter, negantes licitum eſſe hominem occidere pro defenſione rerum.*

2 *Defenſio permiſſa eſt pro tuitione vitæ, & perſonæ incontinenti cum moderamine inculpatæ tutelæ.*

3 *Defenſio iure naturali; etiam animalibus irrationalibus, permiſſa eſt.*

4 *Defenſio vnicuiq; conceſſa eſt pro tuendo honorem ſuũ, & licèt aggreſſus potuiſſet aufugere, euitareq; vulneris illationem; tamen fugam arripere non tenebatur, ſed potius vulnerare, vel occidere, cùm aliquem eſſe fugatum iniuria ſit; & ſic poteſt quis impunè offendere aggreſſorem ratione iniuriæ prædictæ.*

5 *Aggreſſus aggreſſorem ſuum percutere, ac interficere poteſt impunè, ſi de vitæ ſuæ tuitione certus non eſſet.*

6 *Occidens aggreſſorem ſuum ad neceſſariam ſui honoris defenſionem, non peccaret. Et ſic mulier occidens pro defenſione ſuæ pudicitię volentẽ eam rapere, ſeu carnaliter cognoſcere, non peccaret.*

7 *Defenſio permittitur cum moderamine inculpatæ tutelæ, id eſt cum paritate armorum. Ideò aggreſſus cũ lapide, ſeu baculo, non debet ſe defendere cum baliſta, vel aliquo alio ſimili genere armorum; nam huiuſmodi armorum defenſio iure non conceditur, quod limitatur remiſsiuè.*

8 *Defenſio ſuper prouocatione verbis facta, non eſt permiſſa facto, ſed verbis.*

9 *Defenſio vt inculpata, & licita eſſe dicatur, neceſſe eſt, vt ad vitæ tutelam fiat, non ad vindictam.*

10 *Percuſſus ab inſultante, ſi ex interuallo, ſedatoque tumultu inſultum feciſſet in vulnerantem, videtur animo ſe vindicandi, non autem defendendi percuſſiſſe.*

11 *Defenſionis modum, ac metam excedens inſultatus in rixa, & occidens aggreſſorem ex propoſito, & deliberatè, non veniret lege Cornelia de ſicar. puniedus, ſed alia mitiori pœna.*

OPINIO CLXXXIX.

1 DEFENSIO vnicuiq; permiſſa eſt pro rei ſuę tuitione, & ſic non ſolùm occaſione hac aggreſſor impunè vulnerari poteſt, verùm etiã interfici l. 1. C. vnde vi, vbi Glo. Bart. nu. 2. & 7. Bal. & cæteri communiter, Bart. nu. 6. Bald. Dec. nu. 31. & omnes in l. vt vim ff. de iuſtit. & iur. Bar. nu. 2. & Marſil. nu. 3. in l. furem ff. ad l. Corne. de ſicar. S. Antoninus Archiepiſ. Florent. in ſua Summa in 1. parte titu. 7. c. 8. de homicidio col. 8. verſ. ſed nunquid furem occidere, Afflict. in conſtitutio. Neap. lib. 1. rub. 13. nu. 20. & 51. Ioan. de Amicis conſ. 77. num. 1. Vbi exprimit iſtam eſſe communem opinionem, & ita conſuluit Alex. de Neuo conſ. 83. per totum, & Bernard. Diaz. quoq; in regu. 507. & conſtat pariter communem fore ex congeſtis per Petrum Duennas in regu. 191. Defenſio licita, vbi ponit hoc pro regula cum 4. ampliationibus. Sed hæc apparet communis ſententia Legiſtarum. (Cõis opin.) Canoniſtæ verò communiter firmant contrarium, vt per Fely. in c. 2. num. 4. de homic. negantes fas eſſe hominem occidere pro defenſione rerum.

2 Et defenſio licita eſt quoque pro tuitione vitæ, ac perſonę, cùm vim vi omnes leges repellere permittant cum moderamine inculpatæ tutelæ incontinenti, text. eſt in c. ſignificaſti, ii ſecondo ext. de homicid. & in l. ſcientiam, §. qui cùm aliter, ff. ad l. Aquil. & in conſtitutio. Neapol. pacis cultum, & not. Abb. num. 15. cum alijs ſequent. & reliqui in c. olim, il 1. de reſtitutio ſpoli. Afflict. in conſtitutio. pacis cultum lib. 1. rub. 8. ſub num. 50. Ang. in tract. malefic. in ver. Titius ſe defendendo, num. 7. & Petrus Duennas in regul. 192. Defenſio cuilibet, vbi hoc pro regula ponit cum ſex ampliationibus, & quatuor limitationibus.

3 Imò iure naturali defenſio, etiam animalibus irrationalibus permiſſa cenſetur, text. eſt in l. 1. §. cùm arietes, ubi Bar. & cęteri ff. ſi quadru. pauper. feci. dica.

4 Similiterque cuique permiſſa eſt defenſio pro tuendo honorem ſuum; nam licèt aggreſſus potuiſſet fugere, euitareque vulneris illationem, tamen fugam arripere non tenebatur, ſed potius vulnerare vel occidere; cùm aliquem eſſe fugatũ iniuria ſit, & ſic hoc caſu poteſt quis impunè offendere aggreſſorem ratione iniuriæ prædictæ, vt uoluerunt Bartol. Angel. & Saly. in

d.l.1.C.vnde vi, Ancha.& Card.Floren.in Clem. 1.de homi.Bal.in d.l.vt vim, Ioan. de Amicis in Cõis opin. d.conſil.77.num.5.vbi ſupponit iſtam eſſe communem ſententiam,& Alex. de Neuo conſil.77. num.7.poſito inter conſil. crimin. diuerſorum collecta per Ioan.Baptiſt. Zilettum vol.1.

5 Et hinc eſt, quòd aggreſſus aggreſſorem ſuũ percutere, interficereuè poteſt impunè, ſi de vitæ ſuæ tuitione certus non foret, ſecundum Glo. & Bald.in c.ſi perfodiens,ext.de homi.Glo.Bart. Bal.& Saly.in d.l.1.C.vnde vi, & Bald.in l.2.per text.ibi C.ad legem Cor.de ſicar.

6 Et quatenus ſuperius docuimus licitam eſſe defenſionem vnicuique pro tutela proprij honoris, amplia vtiliter habere etiam locũ, vt ſi quis occideret aggreſſorem ſuum ad neceſſariam ſui honoris defenſionem, minimè peccaret, vt voluit S. Antoninus in ſua Summa in 2.par.c.6.de ſtupro in fin. Vbi loquitur de muliere, quæ pro defenſione ſuæ pudicitiæ, ſi vibraret gladium cõtra volentem eam rapere,ſeu carnaliter cognoſcere,& caſu, ac ad defenſionem eum occideret, quòd non peccaret aliquo modo, & ſequitur Guil. Pepin. in ſuo opuſculo ſuper Cõfiteor in 2. tract.3.partis c. 8. de manu leproſa luxuriæ ſub litera M, la 2.verſ. Ipſa autem virgo ſtuprata in tali caſu.

7 Sed primò defenſio præmiſſa fieri permittitur cum moderamine inculpatæ tutelæ, ideſt cum paritate armorum, ita in terminis decidũt Glo. Cõis opin. Bart.Bald.& omnes communiter in dicta l.1.C. vnde vi, Bart. & alij in dict.l.vt uim, Marcus Antonius Blancus in practica crimin. in 3.& vltima parte defenſionis pro imputato pro auxilio, num.3.circa fin.d.practicę. Vbi hoc duobus modis limitat, & Ioan.de Amicis in d.conſil 77.num. 8.& 14. Vbi fatetur iſtam eſſe communem. Nã aggreſſus cum lapide,ſeu baculo,nõ debet ſe defendere cum enſe, ſeu baliſta; huiuſmodi enim armorum defenſio iure non conceditur, ſecundum præcitatos Doct.

8 Item prouocatio verbis iniurioſis, tunc verbis non facto permiſſa eſt defenſio,vt voluerunt Specul.in titu.de accuſatio. verſ. quid ſi vocauit te latronem,Ang.& Iaſ.in d.l.vt uim, & Marcus Antonius Blancus vbi ſupra, & maximus practicus D. Follerius in practica crimin. in ver. recipiantur defenſiones reorum ſub nu.11.

9 Secundò,vt defenſio inculpata, licitaque eſſe dicatur, neceſſe eſt, vt ad vitæ tutelam fiat, non ad vindictam, vt per Gloſſ.& alios in dicta l. 1. C. vnde vi.

10 Vndè percuſſus ab inſultante, ſi ex interuallo, ſedatoque tumultu inſultum feciſſet in vulnerãtem, cenſeretur abſque dubio animo ſe uindicandi, non autem defendendi percuſſiſſe, ſecundum Glo.Bar.Bal.& alios in d.l.1.C.vnde vi, Ang.in d. ver.& Titius ſe defendendo col.3.& Cõis opin. Boeri.deciſio.168.ſub num.6. cum aliis relatis per eum, vbi apparet iſtam eſſe communem opinionem, & communem inquit Ioan. de Amicis in d.conſ.77.nu.12.

11 Et quamuis inſultatus excederet modum,me tamque defenſionis in rixa, & percuteret, occideretque aggreſſorem ex propoſito, & deliberatè, tunc nihilominus non ueniret lege Corne.de ſicar. puniendus, ſed alia mitiori pœna, & ſic de exceſſu ipſo,ſecundum Iacob.de Are.num.8. & Bald.col.7.in 9.quæſt.in d.l. 1. Anto. de But. num.37.& Abb.num.15.in d.c. olim Ang.in d. verſ.& Titius ſe defendendo,num.36.& ibi Auguſtin. in additio. Roma. ſingu.520.volo commentare, Fely.in d.c.ſignificaſti col.penul.Alex. conſil.109.vol.1.Aret.conſil. 80.nu.9.Cottam memorali in ver.Defenſio,D. Follerium in dicta practica crim.in fragmentis in tit.vnde ui,num. 58.& Petrum Dueñas in d.regu.191.num.5.& Boer.in d. deciſio.168.num.7.& ſequen.Vbi prædicat iſtam eſſe communem opinionem, & Cõis opin. ita conſuluit Alex.conſil.76.vol.1.Corne.conſil. 134.col.1.vol.3.& conſil.107.col.2.vol.1. quod quidem conſilium ibi roboratum apparet ſubſcriptionibus non nullorum Illuſtrium Doctorum,& ſic, ſecundum mentionatos Doct. ſi quis percuſſus eſt à Titio,& ipſe inſequitur Titiũ vulnerantẽ, qui arripiebat fugam, ac eũ interficit, licèt hoc non agat animo ſe defendendi,non poteſt pœna mortis puniri,ſed mitiori.

SVMMARIVM.

1 *DEFENDERE offenſum,& delicto obuiare,an & quando quis teneatur, latiſſimè diſcurritur per totam opinionem.*

2 *Peccatum incurreret non repellens iniuriam à proximo ſi poſſet.*

3 *Defendens aliquem inſultatum, & eum tuendo alium occideret,non veniret puniendus.*

4 *Mediator interponens ſe inter rixantes bono zelo ad effectum illos diuidendi,& occideretur ab aliquo ex ipſis certantibus,ipſum delictum remaneret impunitũ, & ſibi adſcriberetur,& imputaretur; quia ut prudẽs debebat præparare, & interponere ſe talibus armis, vt eius defenſio non redderetur debilior.*

5 *Vaſallus tenetur offenſioni domini facta obuiare ſalua eius vita,& perſona,quam præponere debet ſaluti domini,quia vaſalli non ſunt ſicut ſerui.*

6 *Dñus tenetur vaſallum defendere,ſicut vaſallus Dñm.*

7 *Domini vaſallos aduerſus patrem,fratrem, & filios iuuare debent,ſin autem perdunt proprietatem.*

8 *Defendere quis tenetur alium in aliquibus caſibus remiſſiuè.*

OPINIO CXC.

1 DEFENDERE offenſum ſi poteſt, & delicto obuiare nemo tenetur de iure ciuili,ſecundum Gloſſ.in l. culpa caret ff. de regulis iuris, quam ſequitur Bartolus in lege prima §. Sed in eo ff.ad Sylla-

Syllania. in l. metum §. ſed licet ff. quod met.
cauſa, in l. vt vim ff. de iuſtit. & iure colum. 1.
Salycc. in l. quiſquis §. id quod ff. ad l. Iuliam
maieſt. Roma. conſil. 117. & ibi prudentiſsi-
mus Dominus Horatius Mandoſius in additio.
in litera A, Fely. in c. qui alios de hæret. & in c. 1.
col. 2 de officio delegati; vbi etiam Dec. col. 3.
& Barbat. col. 3. Ancha. in c. dilecto de ſenten. ex
com. col. 2 lib. 6. Aret. in §. iuris. inſtit. de iuſtit.
& iure, & Iaſ. in d. l. vt vim col. pen. & ibi etiã Bo-
Cōis opin. lognettus, nu. 78. & iſtam ſcribit eſſe communẽ
opinionem Dec. in d. l culpa caret, nu. 4. & Hiero
ny. Cuccalon ibi in add. in princ. & Franciſ. Con
ſcius Decanus Senenſis in c. 1. nu. 78. de offi. de-
leg. & Bertran. conſ. 297. viſo, & ponderato con-
ſultationis themate vol. 8. vbi conſuluit pro iſta
parte. De iure verò canonico tenetur quis, ſi
poteſt obuiare delicto, tuerique offenſum, vt
per Gloſſ. in dicta l. culpa caret, & per Boer. de-
ciſio. 83. num. 7. & ad hoc facit text. in dicto c.
dilecto. Tamen Andr. Siculus in d. cap. 1. af-
firmat opinionem dictæ Gloſſ. non eſſe veram,
quia etiam de iure canonico nemo tenerur a-
lium iuuare, & hoc in foro contenſioſo, ſecus
verò in foro conſcientiæ eſſe dicit, & ita iura ci-
tata, ſecundum eum intelliguntur, & idem te-
net Anton. de Butri in cap. quantæ de ſentent.
excommunic. Abb. in cap. 1. de reſtitutione
ſpoliatorum colum. final. Bald. in l. 1. C. de ſer-
uis fugit. col. 4 Ioan. de Ana. in cap. 2. de hæ-
retic. Salyc. in d. §. id quòd, Legiſtæ omnes in
dicta l. vt vim, & Canoniſtæ in dicto cap. quan-
tæ, & Sanct. Antoninus Archiepiſcop. Florent.
in ſua Summa in 1. parte titu. 7. cap. 8. de homi-
cidio colum. 9. verſic. Quæritur autem vtrum te-
neatur quilibet, videlicet, quòd dicta Glo. in-
Cōis opin. telligatur in foro conſcientiæ, & iſta eſt commu-
nis opinio, vt conſtat per ſupra allegata, & at-
teſtatur Conſcius in dicto cap. 1. num. 84. & ſe-
quen. vbi etiam Dec. & Iaſ. in dicta l. ut vim col.
pen. & Bolognettus, ſub nu. 78. & Hierony. Gra-
tus conſ. 1. nu. 40. 47. & ſeq. lib. 1. Licèt in mentio
natis locis ipſi teneant contrariũ, videlicet, quòd
de iure canonico quis teneatur aliquem iuuare.

2 Vndè dicit Ambroſi. quòd qui non repelle-
ret iniuriam à proximo ſi poſſet, tunc tam incur-
reret peccatum ipſe, quàm ille, qui committe-
ret delictum ipſum, ſeu inferret iniuriam, c. non
inferenda, & c. ſequenti 23. q. 3. & c. reos q. 5. Et
ita firmant Rayn. Guil. & Thom. 2. 2. quæſt. 79.

¶ Ego verò ſemper hortarer omnes homines,
vt obuiare deberent delictis propter periculum
animæ, conſcientiæq;, quæ cunctis rebus præfe-
renda eſt, quando poſſet tutè, & abſque aliquo
vitæ diſcrimine, & haberent ſecum arma apta
ad obuiandum delictis, & non aliter, ideoq; non
ab re in huiuſmodi caſu voluit S. Antoninus vbi
ſupra, quòd tales non teneantur ſe periculo ex-
ponere, & Bolognettus in d. l. vt vim, ſub nu. 84.

3 Nam vbicunque quis defenderet extraneum,
& eum tuendo alium occideret, non veniret pu-
niendus, ita Iaſ. in d. l. vt uim, nu. 39. vbi ait iſtam
eſſe communem opinionem, & Philip. in d. c. 1. Cōis opin.
colum. 5.

4 Et ob hoc non ſit tibi in obliuione dictũ Ang.
in l. 2. per text. ibi C. de ſicar. vbi dicit, quod me
diator interponens ſe cum baculo inter rixantes
bono zelo ad effectum illos diuidendi, & occide-
retur ab aliquo ex ipſis certantibus, tunc enim
delictum remaneret impunitum, & præſumere-
tur interfectus ad neceſſariam defenſionem, &
ſibi adſcriberetur, & imputaretur, eſto quòd vt
prudens ipſe debebat præparare, & interponere
talibus armis, cautelis, & circunſtantijs, vt eius
defenſio aliquo modo non redderetur debilior,
& Angel. vbi ſupra ſequitur cum aliis allegatis
per eum Alciat. in tract. de præſumptio. regu. 3.
præſumptio. 39. num. 13. & Gerardus in ſingul.
9. nu. 2. tenementi, Cępolla conſ. crim. 23. Marſi.
in l. 1. C. de ſicar. & in l. Diuus, & in l. de minore
col. 11. ff. de quęſt & Boer. deciſ. 83. nu. 2. 4. 8. &
10. & deciſ. 337. Et ita in anno 1573. ex his, me-
diante meo patrocinio, extitit abſolutus Ioãnes
Angelus Danielis de oppido Piacentiæ Ciuita-
tis Aquilæ à Magnifico D. Capitaneo, ſeu Guber
natore Terræ Catignani de morte caſu illata per
eum cuidã famulo hoſpitis, qui ſe interpoſuerat
inter ipſum Ioannem Angelũ, & Ioannẽ Carolũ
Marini de Caſtro Podii Piacentię muliones ſtã
tes inſimul nocturno tẽpore in ſtabulo hoſpitii:
& dum altercabantur inter ſe occaſione amotio
tionis clitellarum mulorũ prædicti Ioannis An-
geli de uno loco ad alium doloſè factæ per ante-
dictũ Ioannẽ Carolũ: ipſe Ioannes Angelus deti
nendo malleolũ mucronatũ in manibus, intulit
cũ eo ictũ in gutture memorati famuli abſq; do-
lo, atq; eũ trucidauit, & iugulauit. Et deniq; diſcuſ
ſa cauſa in iure ex eiſdẽ actis, & inquiſitione for-
mata, fuit ſeruatis ſeruandis abſolutus, & repoſi
tus in ſui priſtinam libertatem.

5 Sed iſta cõis ita enucleata, & explicita interp̃ta
tur non habere locũ in uaſallo, qui profectò tene
tur offenſioni domini ſui obuiare, ſecundũ Iaco.
Leo. conſ. 117. nu. 18. inſerto inter conſ. feudalia
Alberti Bruni, & ita tenẽt Doct. in d. l. ut uim, prę
ſertimq; Bolognettus, nu. 82. & Boer. in d. deciſ.
83. nu. 6. & Gratus in d. conſ. 1. nu. 49. & ſeq. ubi Cōis
oſtendit iſtam eſſe communem opinionem. opin.

¶ Cæterùm hoc intellige cũ grano ſalis ſecun
dũ diſpoſitionẽ c. 1. quibus mo. feu. amit. ubi ua
ſalli debẽt defendere Dñm ſalua eorũ uita, & pſo
na, quã p̃ponere nõ debẽt ſaluti dñorũ; qa uaſal-
li nõ ſunt ſicut ſerui, ut firmat Glo. ibi, quã Affl.
n. 46. dicit notãdã, & ſignandã. Et hoc idẽ uolue-
runt Glo. & omnes Feudiſtę cõiter in c. ſi à morte Cōis
de alien. feud. paterni, Aret. in l. quidam col. 4. ff. opin.
de uer. oblig. & Curt. in tract. feu. in 4. par. col. 2.

6 Vndè aduerte, quòd quemadmodum uaſal-
lus tenetur defendere Dominum, ita etiã Domi-
nus uerſa uice obnoxius eſt uaſallos ſuos iuuare,

& defendere,ſecundum Glo.in c.1.§.contra omnes in ver.fratrem in titu.Hic finitur lex, vbi Aluarot. in medium reſeruait iſtam eſſe communem opinionem, cui accedunt Iacob. de Sancto Georgio,& promiſerunt eidem Domino præſentare,col.9.Dec.conſ.469. viſa,col.1.Afflict. poſt Bal.de noua forma fidel.col.6.per text.ibi,Alex. conſil.15.viſis, col.3.vol.5.& Bertachinus in ſuo repertorio, ſeu Apoſtilla ibi in ver. vaſallus ſeruit, verſi. adde quòd vaſallus, vbi tollit omnia contraria. *Cõis opin.*

7 Et hinc aſſeuerat Aluarot.in d.§. contra omnes, iſtam determinationem eſſe ſacroſanctiſsimam,& terribiliſsimam aduerſus Dominos, qui iuuare tenentur vaſallos ſuos etiam aduerſus patrem, fratrem, & filios: & ſi hoc non agerent amitterent quippè, ac perderent proprietatem, & proprietas hoc caſu conſolidaretur cum vtili dominio,vbi hoc idem firmat Præpo.col.2. & faciunt notata per Pet. de Bella pertica de feud. c. fin.col.2.& per Barbat.conſil.11.illud col. penul. vol.2.

8 Limitatur quoq; antedicta communis in non nullis alijs caſibus traditis per Bar.& alios, maximeque per Bolognettum, num.80. cum alijs ſeq.in d.l.vt vim,per Ancha.in d.c.1.Dec, in d.l. culpa caret,nu.5.cũ alijs ſeq.Boer.in d.deciſ.83. ſub nu.6.& Gratum in d.conſ.1.nu.49.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *DELEGATIO an arguat nouationem.*

OPINIO CXCI.

1 DELEGATIONE facta, cenſetur facta nouatio etiã de iure nouiſsimo, dato. quòd non ſit expreſſum, & conſequenter l.fin.C.de noua.non procedit in delegatione, ideò delegans campſorem, qui ſit debitor ſuus concurrentibus duobus requiſitis, primò quod ille, qui delegatur ſit debitor delegantis, & ſecundò, quòd interueniat ſtipulatio inter debitorem delegatum, & eum, cui ſit delegatio per delegationem ipſam, ſit vtique nouatio, quamuis non ſit expreſsè dictum,ſecundum Glo.1.l.3.C.de noua.Bar.Ang. Imol.Caſtren.Rapha.& cęteros omnes in l.delegare ff. de noua.Bald.in l.pecuniam, quam ff. ſi cer. peta. Scriben. omnes communiter in l. qui vſumfructum ff.de verb.oblig.Dec.conſil.107. ſub num.1.& conſil.421.num.16.Caſtren.col. penul.Aret.col.1.Iaſ.num.37. Cagnolum num. 167.cum alijs ſequen. Bolognettum num.93. & ſequen. cæteroſque Moder.omnes in l. ſingularia ff. ſi cer.peta.vbi oſtendunt iſtam communem opinionem. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò ſententiam inclinauere complures Doct. prout refert Paul. Caſtren. in d.l.delegare, adeò quòd ob hoc Ang.ibi faſſus eſt iſtum paſſum Cæſarea deciſione indigere, & huic vltimæ opinioni videtur inhærere quoq; conſulendo Iacob Mandellus conſil. 2.num.10. & 13.

¶ Tamen quicquid iſti Doct. ſuadeant, & in dubium rem reuocent,noli diſcedere aliter à communi præmiſſa: cùm re vera tutiſsima, veriſsimaque appareat, & contra eam difficile, imò impoſsibile foret obtinere in cauſis decidendis.

SVMMARIVM.

1 *DEPOSITARIVS de dolo dumtaxat tenetur.*

2 *Depoſitarius non ſolùm de dolo, ſed etiam de lata culpa tenetur.*

3 *Depoſitarius de leui, & leuiſſima culpa non tenetur, quando depoſitum factum ſit cauſa deponentis, ſecus verò ſi factum ſit depoſitum ipſum contemplatione depoſitarij, quia tunc de leuiſſima culpa tenetur.*

4 *Depoſitarius tenetur de leuiſſima culpa, vbi obtulit teneri velle de ipſa culpa.*

5 *Depoſitarius tenetur de dolo, lata, & leui culpa, vbicunque depoſitum factum ſit contemplatione deponentis, & depoſitarij.*

OPINIO CXCII.

1 DEPOSITARIVS de dolo dumtaxat tenetur, l. ſi vt certo. §. nunc videndum ff. commoda. & §. præterea inſtitutio. qui modis re contra. oblig.

2 Sed aduerte, quia non ſolùm de dolo, verùm de lata culpa etiam tenetur, l.1. C.depoſi.& per Glo.in c.fin.in ver.Culpa ext.de poſi.& in d.§.præterea in ver.Dolo,& tradit Bal. conſil.218.præmittendum eſt lib.5.quoniam dictio illa tantùm non excludit latam culpam,l.1. §.1.ff.ſi menſ.fal.modum dixe.

3 Inferri etiam poteſt, quòd depoſitarius de leui,& leuiſsima culpa nullo pacto teneatur, vt in principio poſuimus, & concluſio hæc procedit, quando depoſitum factum ſit gratia deponentis; quia nulla vtilitas eius verſatur apud quem deponitur, ideò ſolus dolus præſtatur, vt dicit text.in d.§. nunc videndum; ſecus ergò ſi factũ ſit depoſitum contemplatione depoſitarij, tunc quippè de leuiſsima culpa tenetur, l. ſi quis nec cauſam in princip. ff. ſi cert. petat. ſecundum communem intellectum, de quo latè ſcripſit Dec.ibi. *Cõis opin.*

4 Eodem modo ſi depoſitarius obtulit ſe de leuiſsima culpa obligatur, ſecundum Gloſſ. in l. contractus, vbi Dec. tt. de regulis iuris per l. 1. §. ſæpè ff. depoſi. quia eius occaſione, qui rogauit contractus, videtur celebrari, l. ſi gratuita §. margaritas ff. de præſcriptionibus, & iſtam

Cõis opin. iſtam ſcribit eſſe communem opinionem Barbatius in c. bona fides, nu. 3. de depoſ. Licèt ipſe in contrarium ponderet text. ibi in æquiparatione, quam facit de eo, qui ſe obtulit, & de eo, qui pecuniam pro cuſtodia recepit, quem vide ibi col. 2. quia firmat, quòd quando quis ſe obtulit, videatur contractus celebratus gratia recipientis tantùm.

5 Si verò depoſitum factum ſit occaſione vtriuſque, depoſitarius de dolo, lata, & leui culpa teneatur, ſecundũ diſtinctionẽ, quę habetur in d. §. nũc videndũ, & latius hoc tradit Bar. in l. quòd Nerua col. antepẽ. & Abb. poſt alios in c. 1. de depoſ.

SVMMARIVM.

1 *DICTIO taxatiua poſita in lege continente caſum fauorabilem, vel pium, impedit extenſionem ad caſus ſimiles.*

OPINIO CXCIII.

1 DICTIO taxatiua appoſita in lege continente caſum fauorabilem, vel pium, impedit extẽſionem ad caſus ſimiles, ſecundum Glo. Cyn. Bar. Bal. Saly. & omnes in l. illud C. de ſacroſanct. eccle. vbi donatio vſque ad 500. aureos, quæ tunc fieri poterat ad certas pias cauſas dumtaxat ibi commemoratas, nihilominus in aliam cauſam ſimilem poterat fieri, ſecundum Glo. & omnes, ſequitur Bar. in l. ſerui ff. de vſucapi. Roma. in l. non erit §. dato ff. de iureiur. Bart. & cæteri Doct. in l. ſi conſtante in 9. quæſtione ff. ſolu. matrimo. Crotus num. 59. & Ripa, num. 86. atteſtantur eſſe communem opinionem, & tradit Riminaldus conſ. 109. nu. 24. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *DISTRIBVTIONES quotidianæ non veniunt appellatione fructuum.*

2 *Diſtributiones quotidianæ ſunt redditus cenſuales, & ad corpus prębendæ non attinent, cùm incerti ſint, & in præbendarum valore non computantur.*

3 *Fructus dicuntur illi, qui ſunt in apportatis, & dantur non ſolùm præſentibus, ſed etiam abſentibus.*

4 *Penſio reſeruata ſuper fructibus non valet, licèt dicere: fructibus, iuribus, & obuentibus.*

5 *Fructus non dicitur, quod datur pro ſeruitio.*

6 *Diſtributionum quotidianarum duo ſunt genera, Vnum eſt proprium & ſtrictum genus diſtributionum, quæ dantur intereſſentibus diuinis horis canonicis ſingulis diebus pro victu, & percipiens facit illas ſuas, & de illis etiam teſtari poteſt. Alterum verò genus diſtributionũ eſt, quæ dantur etiam non intereſſentibus diuinis, dummodò ſint præſentes, & iſtæ non ſunt propriè diſtributiones quotidianæ, ſed potius redditus canonicales, qui aliàs appellantur fructus de menſa groſſa, & diuiduntur inter canonicos ſingulo anno, ſeu ſingulo ſemeſtri.*

7 *Diſtributiones quotidianæ veniũt appellatione fructuũ, vbicunq; præbendæ non ſunt diſtinctæ in eccleſia, ſed bona veniunt in communi, & poſtea ſit diſtributio ſingulariter tantum cuilibet, & iſtæ portiones, quæ dantur in eccleſiis hoc modò, ſuccedent loco præbendæ.*

8 *Fructus licèt in groſſum diſtribuantur, dicuntur tamen propriè diſtributiones.*

9 *Diſtributiones quotidianæ veniunt appellatione fructuum, quando redigi poſſunt tanquam incertæ ad certum valorem, & extimationem.*

10 *Fructuũ appellatione non veniunt incerta, quando diuidebãtur inter ſeruientes, ſecus verò quãdo poſſent redigi ad certam ſummam; quia tunc computantur in numero fructuum.*

11 *Diſtributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum, quando verbum fructus, & redditus profertur in priuilegiis.*

12 *Canonicus priuilegiatus de percipiendo fructus in abſentia, non percipit diſtributiones.*

13 *Verba generalia prolata ſuper actu iam conceſſo, intelliguntur ſine reſtrictione.*

OPINIO CXCIIII.

1 DISTRIBVTIONES quotidianę non veniũt appellatione fructuũ, c. licet, vbi Canoniſtæ de pr. ben. in 6. notat deciſ. 8. eod. titu in nouis, Io. And. in add. Specu. in rub. de cõceſ. prębẽ. Gemi. in c. cõſuetudinẽ §. q verò de cler. nõ reſi. in 6. & Old. cõſ. 118.

2 Idq; ea ratione; quia ſunt redditus cenſuales & ad corpus præbendæ nihil attinent, cùm incerti ſint: & ideò in præbendarum valore non cõputantur, vt latè Oldra. conſil. 118. ex virtute gratiæ, Io. And. in rub. de conceſſio. præben. Gig. conſ. 35. nu. 11. Pariſi. conſ. 33. nu. 4. vol. 4.

3 Siquidem fructus dicuntur illi, qui ſunt in apportatis, etiam abſenti, non autem qui præſenti tantùm dantur, ſecundum Oldra. in d. conſ. 118. nu. 39. Staphi. de grat. expect. in 9. for. nu. 64. Repet. Rot. ſuper regulis de vero valo. §. 4.

4 Vndè penſio reſeruata ſuper fructibus, licèt ſubſtineatur ex priuilegijs conceſſis: nihilominus vbicunque in priuilegiis Sanctorum. Petri, & Pauli diceretur, quòd ſuper fructibus, & redditibus eccleſiaſticorum beneficiorum poſſint retinere penſiones, tunc equidem appellatione fructuum, non venirẽt diſtributiones quotidianæ, & ita tenuit Rota Rom. quòd penſio reſeruata ſuper fructibus non valeat, licèt diceret fructibus, iuribus, & obuentibus. Et ita pronunciauit Reuerendus Dominus Capuraquen. in fauorem Reuerendi Domini Attilij Cecij Canonici Lateranen. & nobiliſsimi Romani Ciuis, quæ

fuit confirmata per tunc Reuerendum Dominum Criſanen. & idem firmauit Rota coram Reuerendo Patre Domino Grato de menſe Martij, 1563. etiam in fauorem eiuſdem Reuerendi Domini Attilij, & aliàs idem tenuerat in vna Barchinonen.

5 Nam quod datur pro ſeruitio, non dicitur fructus, Gemi. conſ. 143. Titius in prin. cùm ratione operis, & laboris detur, l. ſi duobus §. ſi coeundo ff. pro ſocio, Rota deciſio. 134. in nouis, & 776. in antiquis, & Anchara. in Clem. 1. de præben. Barbatius in c. vltimo col. pen. de pecu. cler. Fely. in c. ad aures, num. 14. de reſcrip. Prob. in c. vnico, num. 37. 52. & 57. de cleric. non reſident. lib. 6. Ripa lib. 1. reſponſorum cap. 5. Pariſi. d. conſ. 33. col. 2. Staphil. de lit. gra. fol. 29. Gom. in tract. de expecta. nu. 104. & iſta eſt communis opinio. Cōis opin.

6 Sed, vt materia hæc clarius, ac apertius explicetur, ſciendum eſt, quòd duo ſunt genera diſtributionum quotidianarum, vt per Archid. in d. c. vnico in prin. & per Ioan. Monac. in addi. nu. 12. tenet Berous quæſtio. 114. num. 3. Vnū eſt, quòd proprium, & ſtrictum eſt genus diſtributionum, quæ dantur his, qui diuinis horis canonicis ſingulis diebus pro victu interſunt, d. c. vnico, & c. licet de præben. ext. & ideò percipiens facit illas ſuas, & de illis etiam teſtari poteſt; quia ſibi dantur pro ſeruitio, & ſtipendio perſonali, & labore diuino, c. 1. vbi Dom. de Sancto Gemin. §. qui vero in prin. de cleri. non reſiden. Ioā. de Ana. conſ. 87. circa dubium in add. num. 5. latè per Gig. in d. conſil. 35. nu. 4. & ſeq. & Berous conſil. 7. nu. 21. & ſeq. vol. 2. Vbi hoc vtiliter ampliat, & appellantur manualia beneficia; quia videntur ſuccedere loco alimentorum Cardin. c. olim in princ. verſ. quæro quæ ſunt manualia de verb. ſigni. ex. Franc. in d. c. vnico §. ſtatuimus in prin. Alterum genus diſtributionum eſt, quæ dantur his, qui etiam non interſunt diuinis, dummodò ſint præſentes, d c. olim, & iſtæ non ſunt propriè diſtributiones quotidianæ, vt per Fely. conſil. 18. col. 2. verſ. modò his præmiſſis, ſed potius redditus canonicales, qui aliàs appellantur fructus de menſa groſſa, vt per eundem Fely. in c. Iacobus de Senior. ext. eo. quia ponuntur in maſſa groſſa communi, & diuiduntur inter canonicos ſingulo anno, ſeu ſingulo ſemeſtri, quæ propriè non dicuntur diſtributiones Cald. videndus eſt conſil. 21. ſub tit. de præben.

7 Et in hoc ſecundo genere diſtributionum quotidianarum limitatur illud, quod in principio poſitum eſt; quoniam vbicunque præbendæ non ſunt diſtinctæ in eccleſia, ſed bona veniunt in communi, & poſtea fit diſtributio ſingulariter tantū cuilibet, vtique in hoc caſu appellatione fructuū veniunt diſtributiones quotidianæ Dom. in cap. præſentis ext. de offi. ord. Ioan. Monac. in d. c. vnico in addit. verſ. quòd licet hic punctus num. 60. idem tenet Ioan. de Ana. dict. conſil. 87. in addition. nu. 5. vbi ſubdit, quòd iſtæ portiones, quæ dātur in eccleſijs hoc modo, ſuccedunt loco præbendæ, & iudicatur de eis, ſicut de præbenda, & in c. ex parte ext. de conceſſ. præbend. & ratio eſt, vt per eum; quia ſubrogatus ſapit naturam illius in cuius locum ſubrogatur, l. ſi eum §. qui iniuriarum ff. ſi quis cautio cum ſimilibus.

8 Sed aduerte, hoc non eſſe ſimpliciter verum; quia in eccleſia Lateranen. licèt fiat diſtributio in tribus, vel quatuor vicibus, tamen non fit niſi inter ſeruientes, & diuinis horis non intereſſentes nil penitus percipiunt, & ſi pro parte inſeruiunt, & pro parte percipiunt, & ſic quando fit diſtributio, habet reſpectus ad dies, & horas ſeruitij; qnia qualibet die punctantur. Et ideò, licèt in groſſum diſtribuantur, dicuntur adhuc propriè diſtributiones Acchi. de diſtrib. quotid. deciſio. vni. Et ita propriè in iſtis terminis tenuit Rota Rom. vbi ſupra. Et allegata ſuperius procederēt, quando fieret diſtributio inter præſentes, licèt diuinis non interſint, vt latè oſtenſum eſt ex recitatis allegationibus.

9 Secundò limitatur, quando illę diſtributiones quotidianæ, quæ ſunt incertæ, poſſunt redigi ad certum valorem, ſeu extimationem, Pet. Ancha. in Clem. vni. de conceſſ. præben. ſequitur Fely. in d. c. ad aures nu. 14. Io. de Syl. in 3. par. ſui tractatus de benefi. q. 12. num. 7. & ſeq. meritò tunc appellatione fructuum venirent etiam diſtributiones quotidianæ.

10 Sed aduerte, quòd Anchara. & Fely. ſupra allegati non videntur hoc expreſsè firmare, verùm hoc ſolùm dicunt, & concludunt, quòd incerta, quando poſſent redigi ad certam ſummam computarentur in numero fructuum, vt in eccleſia Sancti Antonij Viennen. quæ per quæſtores hinc inde mendicantes perciperent 500. quolibet anno, quod & ſolet ſecundum Fely. vendi. Imo ſubdit Fely. quòd ſi ſolùm diuiderentur inter ſeruientes, non veniret appellatione fructuum.

11 Tertiò limitatur quando verbum fructus, & redditus profertur in priuilegijs, tunc enim illorum appellatione venirent diſtributiones quotidianæ, vt eleganter voluit Anto. de Butr. in c. licèt nobis in 3. not. per illum text. ext. de præben. Tamen communis opinio eſt in contrarium. Cōis opin.

12 Ideò Canonicus priuilegiatus de percipiendo fructus in abſentia, non perciperet diſtributiones, Glo. & Doctor. omnes in c. fin. de reſcrip. lib. 6. Staphi. de lit. grat. & iuſt. fol. 192. col. 1. etiā ſi eſſet priuilegiatus priuilegio in corpore iuris clauſo, d. c. fin. & c. 1. de cler. non reſiden. lib. 6. vt de ſtantibus cum Epiſcopo, vel in ſtudio, c. licèt, vbi Glo. Abb. & alij allegati de præben.

13 Et quamuis Papa concedat, quòd vxoratus miles poſſit penſionem retinere vſque ad ſummam 150. ducatorum eo modo, & iure, quo quis habebat, Anguſt. Berous conſil. 204. viſis dubiis num. 46. vol. 1. per tex. in l. patre furioſo ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iur. l. 2. §. item ſi voluntate cum ſeq. cum ibi not. ff. ſol. matrim. prout etiam eſt do-

Cõis opin. eſt doctrina cõmuniter approbata in l. 1. §. nunciatio ff. de oper. no. nuncia. q, quando verba generalia proferuntur ſuper actu iam cõceſſo, talia verba generalia intelligerentur ſine reſtrictionẽ Iaſ. in l. in prouinciali §. ſi in publico n. 3. eod. tit.

¶ Vndè ſi quis Comes haberet penſionem ſuper diſtributionibus reſeruatam, haberetq́; facultatem tanquàm vxoratus penſionem illam retinendi, vtiq; videretur ſine difficultate dicendum, quòd debeat illam retinere eo modo, quo per prius habebat per ſupra allegata. Nihilominus aduerte vtiliter, quòd ſi datur facultas retinendi vnum, non per hoc retinetur aliud, ex eo, quòd vtitur verbo retinere, procederet igitur argumentum, ſi Papa diceret, poſſent retinere penſiones; quia de omnibus intelligeretur, ſed vbicunque dicat ſuper fructibus, non poteſt operari ſuper diſtributionibus.

SVMMARIVM.

1 *DISTRIBVTIONES quotidianæ etiam ex conſuetudine abſentibus, & non miniſtrantibus dari non debent, & ſic hoc conſuetudine induci nequit.*

2 *Conſuetudo poteſt inducere, vt clerici aſſiſtentes alicui ex officijs diuinis, vel horis canonicis, ita reciperet totam quotidianam diſtributionem, quemadmodum ſi omnibus, & ſingulis horis interfuiſſet.*

3 *Diſtributiones quotidianæ non debentur canonicis non ſeruientibus, etiam exiſtentibus in Epiſcopi ſeruitio.*

4 *Diſtributiones quotidianæ non dantur canonicis, etiam ſi exiſtant in ſeruitio Papæ.*

5 *Diſtributiones quotidianæ non recipiuntur per exiſtentes in aliquo ſtudio, literis operam nauando.*

6 *Diſtributiones quotidianæ conſignari no poſſunt abſentibus, etiam in Theologia ſtudentibus, & ſi forte acciperent diſtributiones ipſas, tenerẽtur ad reſtitutionẽ.*

7 *Diſtributiones quotidianæ percipere nequit habẽs à Papa priuilegium, vt abſentes fructus perciperent, etiã ſi in reſcripto dicatur, quòd fructus debeantur abſenti, ac ſi eſſet præſens. Et etiam ſi diceret, quòd ei debeantur fructus, ac ſi reſideret.*

OPINIO CXCV.

1 DISTRIBVTIONES quotidianæ, etiam ex conſuetudine abſentibus, & non miniſtrantibus dari non debent, c. vnico de cleric. non reſiden. in 6. vbi Doct. c. fin. & ibi Gloſſ. in verb. exceptis de reſcript. in 6. & c. licèt de præben. vbi Io. de Imol. & alij, qui concludunt etiam, quòd huiuſmodi damnatio conſuetudinis derogaret tam conſuetudini antea inductæ, quàm etiam tunc futuræ, & iſtam opinionem ſequitur cum alijs aggregatis per eum, & ait veriorem Alex. in Cõis opin. l. ſi mihi, & tibi §. in legatis ff. de leg. 1. & magis communem ſcribit Bertran. conſil. 118. ſuper caſu mihi exhibito parte venerabilium virorũ, ſub nu. 6. vol. 6.

2 Et licèt hoc conſuetudine induci nequeat; nihilominus per ipſam conſuetudinem induci poſſet, quòd ſi clerici alicui ex officijs diuinis, ſeu horis canonicis aſsiſteret, perinde reciperet totam quantitatem diſtributionum, ac ſi omnibus, & ſingulis horis illius diei interfuiſſet, vt conſuluit poſt Glo. citatam per eum Bertra. in d. conſ. 118. ſub num. 6.

3 Imò nec canònicis, ſecundum iuris diſpoſitionem, exiſtentibus in Epiſcopi ſeruitio, & miniſterio debentur iſtę diſtributiones, c. de cętero de cler. non reſiden.

4 Imò nec eis, qui reperiuntur in ſeruitio Summi Pontificis dari debent, vt in d. c. & voluit Glo. in d. c. fin. in ver. exceptis.

5 Similiter nec illis, qui literis in aliquo ſtudio operam dant, diſtributiones quotidianas recipiunt, vt not. in c. licet de præben. vbi Glo. Abb. & Doct. communiter in c. in præſentia de proba. vbi Moder. hoc latè ampliant.. Cõis opin.

6 Imò etiam ſtudentibus in Theologia minimè huiuſmodi diſtributiones conſignari poſsent, & qui eas perciperent vtiq; tenerentur ad reſtitutionem, ſecundum Glo. in d. c. fin. in ver. exceptis quibus adſtipilatur iſtud not.

7 Quòd habens à Papa priuilegium, vt fructus beneficij, etiam abſens recipiat, non poſſet quotidianas diſtributiones ex eo habere, text. eſt, & ibi Glo. communiter approbata in c. fin. de reſcrip. Cõis lib. 6 Glo. & ibidem Doct. in cap. 2. de priuil. eo- opin. dem lib Glo. in d. c. vnico in ver. Aduerint, tradit Io Staphil. in tract. de literis gratiæ, & iuſtitię fol. 193. col. 1. Et quamuis Pontifex proprio reſcripto iubeat reddi fructus beneficij, ac ſi clericus præſens eſſet, non ob hoc ei diſtributiones quotidianæ debentur, ſecundum Glo. communi Cõis ter receptam in d. c. vnico de cler. non reſident. opin. in 6. & ibi Probus num. 50.

¶ Et hoc idem dicendum erit vbicunq; Pontifex abſenti permitteret fructus percipere, & ei debere ſtatueret, ac ſi reſideret, adhuc enim ex hac indulgentia fructus beneficij diſtinctos, & ſeparatos à diſtributionibus quotidianis percipiet, non autem ipſas diſtributiones quotidianas, quod adnotauit Caſſador. poſt alios in deciſ. vnica in tit. de cleri. non reſidentibus.

SVMMARIVM.

1 *DOCTORES iuris tam actu legentes, quã patrocinantes, ſunt exempti à ſolutione collectarũ ſimul cum eorum vxoribus, & filijs, ſecundum magis communem opinionem.*

2 *Doctor ignarus gaudet priuilegijs Doctorum, quemadmodum alij Doctores habiles, & idonei.*

3 *Doctores iuris non tenentur hoſpitari milites in eorum domibus.*

OPINIO CXCVI.

1 DOCTORES iuris ſunt exempti, & immunes à ſolutione collectarum, & conſequẽter ad earum ſolutionem cõpelli nequeunt de iure communi aliquo modo, l. medicos C. de profeſſ. & med. lib. 10. ubi Docto. ipſi legum immunes ſtatuuntur ſimul cum eorum filiis, vxoribus, atque rebus ab omni functione, ac ab omnibus publicis muneribus. Et licèt illam legem intelligant Bart. Ang. & Ioan. de Platea, Paul. Caſtren. in 1. cõſti. C. col. 2. Albe. de Roſa. in rub. ff. de muner. & honor. col. 20. Roma. in l. aduocati C. de aduocat. diuer. iud. Ang. in §. item Romę in fi. de excuſat. tuto. & Parpal. in repeti. l. placet nume. 108. & 112. C. de ſacroſan. eccle. Nicolaus Feſtaſius per aliqua frigida fundamenta in tract. de æſtimo, & collectis in 4. par. titu. de immunitate nobilium, nume. 46. cũ aliis ſeq. fol. par. 110. Laurẽ. Syluanus per nõnullas rationes conſulendo, & omnes propè ieiunas conſ. 88. nume. 6. cum aliis ſequen. uolu. 2. & Crotus doctiſsimè, & cumulatiſsime conſulendo, conſ. 64. magnifici conſules, in Doctoribus actu legentibus publicè in aliquo ſtudio generali, Cõis opin. ubi idem Crotus, & ſimplieiter quidem, nu. 12. aſſerit ita Docto. communiter concludere.

¶ Nihilominus in contrariam partem, videlicèt, quòd quilibet legum Doctores, & Aduocati gaudeant, & frui debeant, & poſsint eadem immunitate, & quòd diſpoſitio, d. l. medicos procedat generaliter, etiam in Doctoribus non legentibus, & ſic patrocinantibus, inclinauere Gloſ. in l. his oneribus in ver. anghariorũ, & in l. ſunt munera in ver. principali ff. de vacatio. munerum, Specu. in titu. de reo, §. 1. nume. 10. Ancha. Imol. & Card. in Clemen. 2. de magiſtris, Are. conſ. 94. in princ. Guid. Papæ deciſio. 88. & 388. Nicel. cõcor. Gloſ. 52. fallen. 22. Claud. Aquen. in l. Centurio col. 2. ff. de vulg. & pupill. apoſtilla ad Paul. Caſtr. in procemi. C. in fin. col. 2. Mantua libr. 2. obſerua. c. 17. & Tiraquel. in tract de nobilitate c. 29. an aduocati munus nobilitati obſit, nu. 11. cum aliis ſeq. ubi hoc larè probat, & hoc corroboratur etiam per ea quę ponentur in proxima ſequenti opinio. Et ita conſiluerunt etiam doctiſſimè, & copioſiſsimè reſpondendo equidem omnibus contrariis Ripa in reſponſo. 1. de muneri. & honori. tam nobi. quàm clerico. incip. ciues, & in colę, & Lauren. Syluanus conſ. 20. & Natta conſi. Cõis opin. 65. vol. 1. Vbi exclamat iſtam eſſe magis communem opinionem, & crebriorem vocat cum ea trãſeundo Iacob. Menochius de arbitrariis iudicũ quæſtionibus, lib. 2. centuria 4. caſu 379. num. 3. Et aduerte, quòd Bar. in d. l. medicos intelligens illum tex. habere locum in Doctoribus tantùm actu legentibus, excludere intendit Doctores ignaros, inſipidos, inſulſos, & dolores, & ſic non legentes, nec aduocãtes, & villæ ſuæ, aliiſuè negociis vacantes, non autem Doctores laborantes, & miſeros clientes fortiter, & ſtrenuè defendentes, vel cõfuſis, implicitis, & inconſultis hominibus conſilia, reſpõſaue reddentes. Et ita Alex. in d. l. Centurio col. 8. Menochius cum aliis citatis per eum in d. caſu 379. nu. 12. & Ang. citatus pro contraria parte in d. §. item Romæ intellexerunt Bar. in d. l. medicos.

2 Et hinc eſt, quòd lex loquens de Doctoribus, debet intelligi de habilibus, & idoneis; & priuilegia conceſſa per leges, & ſtatuta Doctoribus ipſis, non competunt Doctorellis, & indoctis, ſecundum Barbatium conſ. 57. col. 6. vol. 2. in procemi. Clemen. col 14. & in c. clerici col. 5. de iud.

¶ Sed ſuper hoc contrarium verius apparet, quòd etiam Doctor ignarus gaudet priuilegiis Doctorum, per ea, quæ deducit Anto. in d. c. clerici, & ibi etiam Fely. nume. 2. & idem Fely. in rub. nume. 4. de maio. & obe. vbi ait dictum Barbac. de quo ſupra, falſum eſſe, & hanc eandem vltimam opinionem poſt longam diſceprationem ad vtramque partem ſequitur Petrus de Leuandini. in tract. de Doctoribus in 13. q. 1. q. princ. & Boeri. in tract. de authoritate magni concilij, numero 4.

3 Et mentionatam opinionem communem ita enucleatam ampliandam eſſe duxi, vt procedat etiam, quòd ſecundum iura communia Doctores iuris ciuilis minimè teneantur milites hoſpitari in eorum domibus, cùm ab huiuſmodi onere hoſpitandi exempti ſint, vt voluerunt Petrus Piccolus ſuper forma appretij in Regno, nume. 125. & ſeq. Paris de Puteo in tract. Syndicatus in §. Doctor, nume. 2. ſol. paruo 117. Caſſane. in cathalogo Gloriæ mundi in 10. par. in 20. conſideratio. 192. ver. & etiam Doctores iuris ciuilis, & conſumatiſsimus Dominus Io. Antonius de Nigris ſuper capitulis Regni in c. item ſtipendiarij, nume. 24. Ripa in l. 1. nume. 133. ff. ſolu. matrim. Natta in d. conſil. 65. ſub nume. 1. Ioan. Franciſ. Ponzinibij in tract. de lamiis, & excellẽtia vtriuſque iuris in princ. nume. 19. cum multis ſeq. per text. expreſſum, cum Glo. in l. 2. C. de muner. patrimo. lib. 10. ubi etiam hoc multis rationibus, & quidem optimis comprobat, & vocat impios, & peſsimos uolentes violare talia priuilegia patrocinantium.

SVMMARIVM.

1 *DOCTORES legum ſunt conſtituti in dignitate, & ſic doctoratus eſt dignitas. Et quemadmodum iuriſperiti ſunt in dignitate, ita etiam medici, vt apparet infra ſub num. 2.*

2 *Doctorari licèt non poſſint ſpurii, vel naturales, tamen ſi de facto doctorentur eis præfererentur omnes Doctores legitimi, & naturales.*

3 *Doctores, tanquàm conſtituti in dignitate, torqueri non poſſunt.*

4 *Doctor*

4 Doctor torqueri nequit, etiam ſi extaret conſuetudo in contrarium.

5 Doctor dicitur nobilis, & nobilitatem ex legali ſcientia conſequitur.

6 Nobilitas diuiditur in quatuor genera hic poſita. Ac etiam in nouem alia genera.

7 Nobilis, & nobiliſsimus appellatur per Imperatorem Vlpianus.

8 Doctores legum Imperator appellat dominos, patres, & milites.

9 Doctoribus Princeps reuerentiam habet. Et Doctori ad Principem omnis clauſa ianua patere debet. Et Doctor ſtare debet ad latus Principis, non ad pedes.

10 Doctores ſunt repleti ſplendore ſicut ſol. Et ſacerdotes etiam nuncupantur.

11 Doctores vniuſcuiuſque domus oraculum eſt ciuitatis, ciues enim de rebus ſuis incerti per eos certi dimittuntur.

12 Doctorum ſcientia mundus illuminatur, & niſi fuiſſent Doctores eſſemus in tenebris. Et Doctores qui libros compoſuerunt reputantur velut ſtellæ in firmamento cæli: & præferuntur cæteris Doctoribus paribus.

13 Doctores ab alijs quantumuis maximis, non fratres, ſed domini debent appellari.

14 Doctori ſi nubat Domina titulo Comitis inſignita, non diceretur nupſiſſe indigno.

15 Doctores publicè legentes viginti annis efficiuntur illuſtres.

16 Illuſtris vt quis ſit, ponuntur 13. effectus remiſſiuè.

17 Doctores publicè legentes viginti annis, gaudent priuilegio Comitum, & contra eos non poſſunt teſtificari viles perſonæ. Et quæ dicantur viles perſonæ remiſſiuè po[n]itur.

18 Lotarius Imperator fuit iuſtus, & iuſtitiæ cultor, qui Hirnerium aliàs Guarnerium elegit, iſte omnium primus leges ciuiles aperuit, nouellas conſtitutiones Iuſtiniani in breuiarium redegit, gloſſaſque compoſuit, & ideo meritò iuris lucerna appellatus eſt.

18 Iuſtiniani opera, qui nec elementa quidem nouerat, deperiſſe legitur pulcherrimam, & tot librorum admirabilem bibliothecam, quot à ſanctiſſimis legum conditoribus deſcripti erant.

19 Diocletianus Imperator combuſſit, & igni tradidit omnes libros Sacræ Scripturæ eo tempore repertos.

20 Iuſtinianus credendo poſteritati conſulere, perdidit tot Illuſtrium Scriptorum congeſtos labores, tot libros propè diuinos, & prohibuit ſcripturam interpretatiuã poni in libris per modum gloſſationis.

21 Conſuetudo à trecentis annis citra admiſit Gloſſemata Doctorum, & excuſat eos à pœna poſita in l. 2. §. pen. C. de veteri iure enuclean.

22 Lotarius Imperator occaſionem præbuit Doctoribus, ut iura publicè interpretando Illuſtres efficerentur.

23 Doctoris tanta eſt authoritas, quòd ipſi creditur atteſtanti de communi opinione; & Doctores quando dicunt, quòd eſt communis opinio, illud eſt bonum verbum in practica.

24 Doctorum authoritas, vbi deficit lex, pro lege ſeruanda eſt. Imò Doctoris deciſio etiam ſine lege loquentis valet, præſertim ſi non habet contradicentem.

25 Doctoris dicto magis creditur in conſulendo, quàm in legendo, quia eſt actus magis deliberatus. Licèt aliqui Doctores aſſerant contrarium, quòd Doctores legendo magis nitantur veritati, quàm conſulendo.

26 Nobilis non virtuoſus, non præfertur ignobili excellenti virtutibus, & ſic Doctori.

27 Statutum diſponens canonicos alicuius eccleſiæ debere eſſe nobiles, non nocet, nec infert præiudicium virtuoſis ignobilibus.

28 Nobilitas ſcientiæ præfertur nobilitati ex genere.

29 Nobilitas indubitata ea eſt, quæ ex honeſtis moribus honoratur.

30 Nobilitas eſt excellentia quædam animi, qua digniores fiunt homines, & indignioribus præſtanda.

31 Nobilitas eſt antiqua virtus, atque diuitiæ antiquæ.

32 Virtute mea meis maioribus præluxi, vt ſi prius noti non fuerunt à me nomen accipiant, ſolebat dicere Cicero contra Saluſtium.

33 Nobilitas ſola eſt, atque vnica virtus.

34 Nobilitas vera eſt, clarum eſſe virtutibus.

35 Nobilẽ non naſci, ſed fieri virtute nobilem, ſolebat dicere Vrbanus Quartus.

36 Nobilitas quod melius exiſtimas, an quòd in me incipiat, an quòd in te deſinat? dictitare ſolebat Iulius Cæſar.

37 Scipio Africanus dum prouocaretur, eique diceretur militem eſſe ſub armis, & parùm pugnantem patienter reſpondiſſe fertur, quod Imperatorem peperit me mater mea, & non pugnatorem.

38 Virtuoſum laudat; quia nec à parte hæreditarium, nec ætate mutabile, nec à corpore caducum. Si verò laudas virum ipſum, quia generoſus eſt, parentes eius laudas. Si verò laudas virum, quia diues, fortunæ hoc debetur.

39 Nobiliſſimi fuerunt Socrates, et Demoſtenes, ille tamen parẽtibus ignobiliſſimis, hic prorſus ignotis natus eſt.

40 Nobilitas habuit ortum ex virtutibus, & traduntur exempla Teſtamenti veteris.

41 Nobiles debent eſſe virtuoſi, & per virtutes cognoſcuntur. Et ſic virtus, & malitia determinant nobiles, & ignobiles.

42 Honor eſt præmium virtutis. Vndè nullus eſt honorandus, niſi virtuoſus appareat.

43 Virtuoſo homini non poteſt fieri tantus honor, quin maiore honore dignus ſit. Vndè ſolus bonus honorandus eſt.

44 Virtuti perfectæ non fit condignus honor.

45 Nobilis non debet ſe ipſum iactare, & glorioſum prædicare propter generis nobilitatem, aut claritatem, ſed debet admoneri ad humilitatem, & ad nobilitatis contemptum, ob multas rationes hic poſitas.

46 Nobilitas ſumma apud Deum eſt, eſſe clarum virtutibus, & non ſeruire peccatis. Quid apud Deum in viris nobilius Petro? qui tamen piſcator fuit. Quid in fœminis Beata Maria illuſtrius fuit? quæ tamen ſponſa fabri deſcribitur, ſed illi piſcatori, & pauperi à Chriſto claues Regni Cæleſtis traduntur. Et ſponſa fabri meruit eſſe mater illius, à quo ipſæ claues datæ ſunt.

47 Nobilitas ſtercus eſt, niſi habeat virtutis concomitantiam.

48 *Nobilis,qui de nobiliori ſanguine ſuperbit, de nobiliori ſtercore intumeſcit.*

49 *Nobilis magis cenſetur Doctor, qui nobilitatem mediante virtute acquiſiuit, quàm deſcendens ex nobili genere.*

50 *Nobilis virtuoſus pręfertur virtuoſo ignobili;quia data paritate in ſcientia prę honoratur, qui eſt de nobiliori ſanguine.*

51 *Doctoratus dignitas non liberat filium à patria poteſtate.*

52 *Doctores cuiuſcunque conditionis, aut ſtatus exiſtant, non debent ſe glorioſos prędicare:quia tales ſolent à viris grauibus ſtulti,& glorioſi reputari, & de confraternia etiam de te Deum laudamus.*

53 *Doctores multi amittunt laudem, quoniam ipſi eam de ſe prędicant.*

54 *Laudem iactantes de ſapientia ſua, de ſenſu proprio, de ſcientia, de ſpeculatione, ac nouis intellectibus inuentis,atque traditis per eos ad aliquas leges, & de victorijs reportatis, ſeù ſententijs prolatis in fauorem ſuorum clientum,de diſputationibus ſuis, de ſequela populi,atque de fama celebri, & de libris compoſitis, ſunt valde vituperandi, vt per exempla poſita diſcernitur.*

55 *Sapiens non debet gloriari in ſapientia ſua.*

56 *Doctores cauere debent à lingua glorioſa, & omnia agere tenentur ad Dei honorem, & aliorum ædificationem,atque vtilitatem.*

OPINIO CXCVII.

1 DOCTORATVS eſt dignitas,& ſic doctores legũ ſunt in dignitate, ſecundũ Bart. in l.1.C. de nouo Codice cõponen. Abb. Io. de Ana. col. 2.& Fely. nu.1. in c. quanto de magiſtris, vbi ſcribunt iſtam eſſe communem opinionem,& Deci.conſ. 161.nu.2.& ſequitur Guid.Papę deciſio.388.nume.7.Marſil.in l. edictum, ſub nu. 5. ff.de quæſt. & in practi.crim.§.expedita.nu.35.Deci.in c.propoſuiſti num.63.de probatio. Vincentius Maxilla in conſuetudinibus Ciuitatis Bari, in conſuetudine,in Ciuitate noſtra,nu.17.in tit. de immunitatibus uo.ciui.ſol.24.& Bal.in l.1.col.fi. ff. de iuſti.& iure, vbi firmat, quòd doctoratus eſt dignitas,& in ſignum huius datur infula tanquàm Principi,ſeù præceptori,& Afflict.in conſtitutio. Conſtitutione præſenti, ſub nume. 3. & ſequen. lib.3.rub.38. *Cõis opin.*

2 Vbi concludit etiam,quòd licèt ſpurij,nel naturales doctorari non poſsint, nihilominus, ſi de facto doctorarentur,eis pręfererentur omnes Doctores legitimi,& naturales. Et quemadmodum in dignitate conſtituti reperiuntur Doctores legum,ità etiam Doctores artium,& medicinæ, vt voluit Bar.in l.omnes C.de decurio.lib.10.Alex. conſ.94.vol.2.Vincentius Maxilla in d. conſuet. in Ciuitate noſtra,ſub nu.17. & Rolandus conſi. 67.Dominus Iacobus de Roma,n.8.&ſeq.uol.3.

3 Et Doctores ratione dignitatis prædictæ torqueri non poſſunt,ſecundum Ioan. Andr. in c. in contemplatione de reg.iur.in antiquis,Cyn.Bar. & Alex.in l.milites C.de quæſtio.Ang. in tracta. maleficiorum in uet.fama publica fol. 18. Alex. & Galiau. in repetitio.l.Centurio nume.25.ff.de vulga.& pupil.Matthesil.notab.59.Marſil. ſing. 556.& in practi. crimi.in §. expedita numer. 30. Iaſ.in l.1.C.de iur.& facti ignoran.Brun.in tract. de inditiis ad torturam colũ. 28.& Grammat. in voto 1.nume.4.

4 Quod procedit etiam ſi extaret conſuetudo in contrarium, & ſic de conſuetudine minimè Doctor torqueri poſſet,vt voluit Barto.per illũ text. in l.omnes iudices,nu.2 C. de decurio. libro 10. Ang.in d.verſ.Fama publica,nume. 102. Roma. ſing.488.Iaſ.in l.de quibus nu.66. ff. de iuſtit. & & iure,Galiaula in d.l. Centurio, nu.35.Grammat.in d.voto 1.nu.12.& in voto 15.nu. 4.licèt corruptus ſit,Paul.Grillan.in tract. de tortura q. 6.nu.3.Marſil.ſing. 556.& Carrerius copioſiſsimè in pract.crim.in pri.n. ſub nu. 180. vbi explicat iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

5 Imò Doctor dicitur nobilis, & nobilitatem ex legali ſcientia conſequitur,ſecundum Alex.conſ. 14.in fi.vol.1.Corſet.in c.grandi nu.27. de ſupp. negli.& Ioan.Iacob.de Leonardis conſil. 39 nu. 27 & ſeq.inſerto inter conſilia Soci.Iuni.volu.2. & Deci. in d. c.propoſuiſti nu.64. & Caſſaneum in conſuetudinibus Burgundiæ in titu. *Des droitz appar in ver entre gens nobles* nu.1.§.19.& Vincẽtiũ in d. conſuetudine in Ciuitate noſtra,ſub nu.17.

6 Et hoc non mirum eſt,diuiditur enim (quemadmodum apud Diogenem Laertium ſcriptum eſt)nobilitas in quatuor genera. Vnum,quando maiores fuerunt boni, honeſti, & iuſti. Alterum, quando maiores opibus ualuerunt, & urbibus, aut nationibus imperauerunt.Tertium,quando celebres maiores fuere, vt à militia, vel à certaminibus Olympicis.Poſtremũ genus eſt, vbicunque quis præſtantem animum, ac verè nobilem habet: quæ (vt ipſe concludit) optima nobilitas eſt.Sed apud Hieronymum Gratum conſi.4.nume. 29. volu. 2. ipſa nobilitas diuiditur in nouem genera.

7 Et hoc etiam non caret ratione; quia per Imperatorem in l.2.§.fi. ff. de excuſ. tuto. Vlpianus appellatur nobilis,& nobiliſsimus.in l. dicemus eod.tit.in l.Diui fratres ff.de iurepatrona.Imperator appellat Doctorem amicum ſuum, & in l. ex Diui C.de loca.

8 Vbi Vlpianus ab Imperatore appellatur parens noſter. Et ſic ibi Imperator non dedignatur appellare legum Doctores patres, & dominos. item Imperatores vocant etiam eoſdem Doctores milites;dicentes, quòd ita militare dicuntur ſicut illi qui militant in caſtris,nec minus prouidemus humano generi, quàm ſi præſidiis,atque vulneribus patriã,parẽteſq; ſeruaremus, l. aduocati C.de aduo.diuer.iudicum.

9 Et

9 Et iuriſperitis Princeps reuerentiam habet, l. quicquid C. de aduoc. diuerſ. iudi. & habetur per Afflict. in procę. feudorum. Nam Doctori ipſi iuris ciuilis ad Principem omnis clauſa ianua patere debet, l. ſciant C. de offi. diuer. iud. Et voluerũt Imperatores Doctorem ipſum iuris ciuilis ſtare debere ad latus Principis, non ad pedes, l. iuriſperitos in princ. ff. de excuſ. tut. Et licèt Papa recipiat omnes ad oſculum pedis, tamen refert Ang. de Peruſio in l. cùm ſalutatus C. de ſenten. paſ. Vrbanum Papam recepiſſe cum ad oſculum pacis. & propterea ait Azo. in procę. inſtit. quòd ſciẽtia ciuilis facit profeſſores eius in orbem terrarum ſolemuiter principari, & ſedere in aula Imperiali.

10 Et Doctores ſunt repleti ſplendore, ſicut ſol, vt per Barbac. in c. poſtulaſti col. 3. de ſoro competen. & Doctores legum meritò ſacerdotes etiã nuncupantur, quaſi Sacra miniſtrantes, & ſacra reſponſa loco Dei dantes, proferenteſque, licitum ab illicito, æquum ab iniquo, & iuſtum ab iniuſto diſcernentes, & ius ſuum vnicuique tribuẽtes, l. 1. ubi textus ff. de iuſti. & iure. Nam Doctores ipſi legũ miniſtri ſunt, quæ ſacratiſsimæ ſunt, l. leges ſacratiſsimæ C. de legib. quia diuinitus per ora Principum ſunt promulgatæ, l. fin. C. de pręſcriptio. longi tempo.

11 Et vt inquit Cicero in lib. 1. de oratore domus vniuſcuiuſq; iuriſconſulti oraculum eſt Ciuitatis; ciues enim de rebus ſuis incerti per eos certi dimittuntur.

12 Et conſequenter ſcientia Doctorum mundus illuminatur, & niſi fuiſſent Doctores, eſſemus in tenebris, vt inquit Saly. in auth. habita C. ne filius pro patre, & præſertim illi Doctores, qui libros compoſuerunt, qui velut ſtellæ in firmamento cœli reputantur, Danie. c. 13. Et non tantùm ſibi laborant, ſed omnibus etiam veritatem diligentibus, & exquirentibus, Eccleſiaſti. c. 34. vt de eis cumulatè ſcribit Lucas de Penna in l. mulieres. col. pen. C. de dignita. libr. 12. & Caſſaneus in cathalogo gloriæ mundi, parte 10. conſideratio. 28. vbi firmat, quòd data paritate ætatis, & doctoratus inter Doctores, pręfertur qui libros compoſuerit.

13 Et ab aliis quantumuis maximis nõ fratres, ſed Domini debent appellari, l. 2. C. de offic. diuer. iudi. notat Lucas de Penna in l. mulieres C. de dignit. lib. 12. Barbac. conſi. 57. præclarè ſcribitur col. 6. & 10. uol. 2. & Imol. in Clemen. 2. colum. 2. de magiſtris.

14 Et ex hoc quoque dicit Saly. in l. prouidendũ C. de poſtul. quòd ſi Domina titulo Comitis inſignita, nubat Doctori, non diceretur nupſiſſe indigno, & ſequitur, & cõmendat Campe. in tract. de dote in 1. par. q. 13.

15 Et denique Doctores quando legerunt publicè viginti annis efficiuntur Illuſtres, ſecundũ Bart. in procę. ff. orum. col. pen. Ang. in §. item Romæ inſtitu. de excuſa. tuto. Alex. in rub. de dignitatibus libro 12. Petrum Peruſinum in tracta. de quarta canonica in procemio, Barbac. in procęmio Clemen. Bolog. in repetitio. d. authẽ. habita col. 12. & ſeq. Calca. conſi. 8. col. 14. & ſeq. Corſe. in tract. de poteſtate regia quæſtio. duodecima, Lupum in rub. de donatio. inter virum, & vxor. fol. 17. Caccialup. in tracta. de debitore ſugitiuo q. 5. col. 2. Franchinum Brixien. in tracta. quis ſit pręferendus Doctor, an miles fol. 4. Batium in addi. Afflict. in d. conſtitutio. Conſtitutione præſenti in litera G, Deci. in l. 1. ff. de off. eius, & iſtorum opinionem dicit communem eſſe Iaſ. ibi nu. 12. cum omnibus Moder. Licèt ipſe Alex. quoque, & Bolognettus, nu. 20. & ſeq. ibi noluit admittere aliquo pacto, quòd Doctores legentes publicè viginti annis ſint Illuſtres. Tamen eorum fundamenta tolluntur per Bolog. in auth. habita colũ. 13. & ſeq. & per nonnullos Moder. in d. l. 1. & per conſequens prima opinio Bar. & ſequacium videtur communis, quam approbat, ſequitur, & inquit communem Ioan. de Neuizanis in Sylua nu- *Cōis opin.* ptiali lib. 5. nu. 36. & ſeq. fol. 457.

16 Et effectus quot ſint, vt quis Illuſtris ſit Iaſ. ponit tres, Curt. quatuor, ſex verò connumerat Bolognettus in d. l. 1. nu. 22. & vnum refert Afflict. in d. conſtitutio. Conſtitutione præſenti, numero 10.

17 Videlicèt, quòd iſti Doctores, qui legerunt viginti annis, gaudeant priuilegio Comitum, & quòd contra eos teſtificari non poſsint viles perſonæ, vbi etiam num. 7. & ſeq. explicat, quæ dicantur perſonæ viles.

18 Et Imperator Lotarius fuit adeò iuſtus, ac iuſtitiæ cultor, obſeruatorque perpetuus, quòd Hirnerium elegit (quem aliqui Guarnerium vocãt,) iſte omnium primus leges ciuiles aperuit, nouellas conſtitutiones Iuſtiniani in breuiarium redegit, gloſſaſque compoſuit, & propterea iuris lucerna appellatus eſt, huius enim authoritatem eo tempore maximam ſequuti ſunt alij, nobis vſque ad trecenta librorum volumina relicta ſunt. Sed dolendum eſt valdè per ipſum Iuſtinianum pulcherrimam illam, & tot librorum admirabilem bibliothecam, quot à ſanctiſsimis legum cõditoribus deſcripti erant deperiſſe opera illius, qui ne elementa quidem nouerat.

19 Dolendum eſt etiam ob ſcelus commiſſum Diocletianum Imperatorem, perſequutorem eccleſiæ, qui omnes libros Sacræ Scripturæ eo tempore impreſſos, ſeù repertos combuſsit, ſeù igni tradidit, vt refert poſt Paulum Oroſium Petrus Meſsia. in vitis Imperatorum traductis per Alphonſum Vlloã in vita Diocletiani; quæ igitur iactura fuiſſet iſthæc, nemo eſt, qui ignoret, nec maiorem, nec equalem, paremuè unquam repertam eſſe.

20 Et licèt Iuſtinianus credendo poſteritati conſulere perdiderit tot Illuſtrium Scriptorum congeſtos labores, tot libros propè diuinos, tantam elegantiam, doctrinamque, quæ quanti nunc

eme-

emeretur, exprimi non poſſet, & ſcripturam interpretatiuã poni in libris per modum Gloſſationis, recenſerique prohibuiſſet, vt habetur in l. 2. §. pen. C. de ueteri. iure enucle.

21 Nihilominus ex conſuetudine à trecentis annis citra conſuetudo admiſit Gloſſemata Doctorum, & excuſat eos à pœna poſita in d. §. pen. & notat Alciat. in d. l. 1. ff. ſi cer. peta. in ver. Celſus.

22 Et ſic primus traditur Hirnerius, qui edictũ Iuſtiniani contempſerit, & Lotario maior locus, honor, & gloria aſcribenda eſt, quàm cæteris prædeceſſoribus Principibus, & eius memoria nullo vnquam tempore obliuiſcenda eſt, ſed reminiſcẽda, colenda, & adoranda ſemper ab omnibus: ex quo primus fuit, qui occaſionem præbuit Doctoribus, vt iura publicè interpretando Illuſtres effi cerētur. Et hęc omnia latè commemorat Petrus Meſsias in vitis Imperatorum nuper traductis per Alfonſum Vlloam in vita Lotarij Secundi folio 817. & Doctoribus ob eorum maximos labores Principes, Imperatoreſque conceſſerunt infinita propè priuilegia, quę ponuntur per Bolog. & alios in d. auth. habita, & per Ioan. de Leſnaudiere in tract. de Doctoribus.

23 Et tanta eſt authoritas Doctoris, quòd creditur ipſi Doctori atteſtanti de communi opinione, ſecundum Ferdinandum in repeti. l. filiusfa. §. Diui ff. de leg. 1. nu 93. & 342. Bal. in l. de quibus ff. de legib. & Lanc. Deci. in l. 1. in fi. ff. de leg. 1. Licèt de opinione iſtorum ucriſsima dubitare videatur Cagnolus in l. 1. nu. 265. ff. ſi cer. pet. ex frigidiſsima ratione ibi adducta per eum. Et Iaſ. in l. 1. §. ſublata col. 3. ff. ad Trebel. ait, quòd quando Doctores dicunt, quòd eſt communis opinio, illud eſt bonum verbum in practica, & refert Iacob. de Leonardis conſ. ſuo inſerto inter conſilia Soci. Iun. 121. in ordine nu. 17. vol. 2.

24 Item Doctorum authoritas, vbi deficit lex, pro lege ſeruanda eſt, l. ſi idem cum eodem, vbi Ang. notat ff. de iuriſdictio. omnium iud. Hoſtiẽ. in c. inquirendum de pecu. clerico. Iaſ. in l. illam col. 3. C. de collatio. Fabianus in tracta. de empt. & vend. fol. 25. & nonnulli alij relati per Neuiza. in d. Sylua nuptia. lib. 5. nu. 24. Imò Doctoris deciſio etiam ſine lege loquentis valet, & ſequenda eſt, teſte Paul. Caſtrenſe in l. mutum ff. de acquir. hæred. & Iaſ. in l. non eo minus col. 2. C. de procu. Necnon Doctoris deciſio ubi non habet contradicentem dicitur, & nuncupatur caſus legis, ſecudum Iaſ in l. pen. col pen. C. de pact. Tutiores etenim, & ſecuriores ſunt deciſiones in terminis, quàm argumenta, teſte Gom. in loco præcitato. propterea admonet Fely. in c. cum ordinem col. 4. de reſcript. laborandum eſſe, vt deciſio in terminis habeatur; ſiquidem miſerorum refugium eſt procedere per regulas, vt tractabimus infra huberius in Opinio. 397. iudex in iudicando; numero 48.

25 Sed adde te, quòd magis creditur dicto Doctoris in cõſulendo, quàm in legendo, & ratio huius dicti videtur iſta, ſecundum Alex. conſi. 185. viſo titulo quæſtionis col. 11. uol. 2. quia eſt actus magis deliberatus, vbi Alex. reſpondet ad quoddam dictum Romani, qui in lectura tenuerat vnum, & in conſulendo tenuerat contrarium. Sed reperio Alex. de Neuo conſ. 29. Reuerende Domine Vicarie, num. 3. Grauet. in tract. de antiquitate temporum in 1. part. fol. 19. nu. 48. & Rubeum conſ. 127. ſub nu. 8. contrarium aſſeuerantes, videlicèt, quòd Doctores legendo magis nituntur veritati, quàm conſulendo: ex quo in lectura ceſſat affectio, & cupiditas æris. Tamen quicquid iſti ſuadeant, prima pars uidetur verior, & rationabilior, vt latè probat Neuiza. in d. lib. 5. ſuę ſyluę nume. 26.

26 Cæterùm, vt è ſemita in viam redeamus, concludendum eſt, quod nobilis non virtuoſus, non pręfertur ignobili excellenti virtutibus, & ſic Doctori, ſecũdum omnes Canoniſtas communiter, Cõis
præſertimque Abb. in c. venerabilis de præben. opin.

27 Vbi per illum text. inquit, ſtatuta diſponentia canonicos alicuius Eccleſię debere eſſe nobiles, non nocere, ac inferre pręiudicium virtuoſis ignobilibus. Et ſi ſtatutum hoc non ità extenderetur, foret quippè repręhenſibile, & penitus fruſtratorium. Et primò, quia Chriſto cõtrarium eſſet. Chriſtus enim ignobiles elegit in Eccleſia ſua, vt eſſent humiles, 1. ad Corinth. 1. iſti verò nobiles canonicãt, quaſi velint ipſos eſſe ſuperbos. Chriſtus ex paſtoribus, & bubulcis elegit Reges. iſti uerò ex regibus eligunt canonicos. Chriſtus fundamentum Eccleſiæ poſuit humilitatem, ipſi veròècontrario fundamentum Eccleſię, ponunt ſuperbiam. Tale vtique fundamentum poneret diabolus, ſi ædificaret. Quomodò iſti implent illud verbum Domini, Ioannis duodecimo. Qui mihi miniſtrat, me ſequatur. Non ſunt imitatores Chriſti, ſed ſunt quaſi antichriſti. Et 1. Ioannis 2. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare: multo magis qui pro eo ambulare ſe dicit, qui pro eo legatione fungitur, qui ei miniſtrat, ſi eum non ſequitur, inexcuſabilis eſt. Terrere quippè poteſt tales illud Matthæi decimo ottauo. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in Regnum cœlorum, paruulus quantumcunq; nobilis ſit, ſocietatem pauperum non refugit: ſicq; quantumcunque aliquis nobilis ſit, in Eccleſia Dei ſocietatem non debet refugere. De ſocietate hominum diuerſorum generum in Eccleſia Dei, videtur eſſe illud dictum Eſaiæ. 11. Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit. Secundò diſcerneretur maxima, euidentiſsimaq; peruerſitas in ipſo ſtatuto circa hoc, quòd quando explorare, rimarique deberent, an perſona reperiatur idonea, quæ canonicanda eſt: ipſi diſquirũt, quis pater eius extiterit. Vndè illis poteſt rõnabiliter obiici quod dicit Angelus Thobiæ quinto, Genus quęris mercennarij, an mercennarium? Indiſcretio etiam eorum in hoc colligitur,

ligitur,ꝙ ipſi veriſsimum credũt eſſe illud, qua-
lis pater,talis filius. quod verũ eſt in perſonis in-
creatis, ſed ad perſonas creatas extendere conan
tur:& tamen hoc claudicat centũ pedibus, ſæpè
enim eſt pater ſapiens,& filius fatuus,vt pater in
Salomone,& Roboam filio eius. Tertiò cenſere-
tur eſſe reprȩhenſibile huiuſce ſtatutum:quia vi-
detur eſſe Deo abominabile.altitudo enim ſecu-
laris non videtur Deo placere. Vnde Lucæ deci-
mo ſexto,Quod altũ eſt hominibus, abominatio
eſt apud Deũ. abominationes Deo offerunt, qui
nobiles tantum canonicare volunt. Exodi deci-
mo ottauo,Abominationes Aegyptiorum immo
labimus Deo noſtro. Quartò hoc ſtatutũ damnã
dum quoq; foret tanquã valde nociuum Eccleſiȩ
Dei. Canonici enim militares nõ benè cuſtodiũt
Chriſtũ, ſicut figuratũ videtur eſſe in hoc, quòd
milites malè cuſtodierunt Chriſtum in ſepulcro:
lapides quidem ſepulchri ritè cuſtodierunt mili-
tes,ſed Chriſtum perdiderunt. Vnde cantat Ec-
cleſia:dicant nunc Iudæi,&c.ſic militares canoni
ci lapides caſtrorum rectè cuſtodiunt, ſed Chri-
ſtum amittũt. Itidem ſtatutũ hoc afferret non le
uem ruinam in Eccleſiis quoad ſpiritualia. Vnde
Prouerbiorum decimoſeptimo, qui altam facit
domum,quærit ruinam. iſtud quoq; ſtatutum in
Eccleſiis in magna parte exhæredat Chriſtũ. ſæ-
penumero igitur vbicunq; deberent inſtitui ibi
filij Dei, inſtituuntur quidẽ filij diaboli. vnde ex
his oĩbus remanet ſtabilita opinio p̃miſſa Abba.

28 Imò ad inſtitutum redeundo,nobilitas ſcien-
tiæ,prȩfertur nobilitati ex genere,ut uoluit Cyn.
l.quiſquis C.de poſtulando,quem ſequitur Rom.
ſing.644.nobilitas inducit,Neuiza. cum magna
catherua Doct.in Sylua nuptiali lib. 4. ſub num.
131.& Barbac.in c. prudentes nu. 3. de donatio.
vbi etiam ponit tres ſpecies nobilitatis nu. 4. &
Scala de conſilio ſapientis lib. 1.cap. ſexto incip.
licet quilibet approbatus iuriſperitus.

29 Et facit, quod ſcribit Caſsiodorus in epiſto-
lis,ubi aſſerit illam eſſe indubitatam nobilitatẽ,
quæ ex honeſtis moribus honoratur.

30 Et nobilitas eſt excellentia quædam animi,
qua digniores fiũt homines,& indignioribus prȩ
ſtant,cuius ſententiȩ fuere plures præſtantiſsimi
viri,referente Bartolo in l. 1. C.de digni.lib. 12.

31 Et Ariſto. 4. politicorum in fin. nobilitas eſt
antiqua virtus,atque diuitiæ antiquæ, quem re-
fert Barbac.in l.ſi certis annis circa fi.C. de pact.

32 Et Cicero contra Salluſtium, ego maioribus
meis virtute mea præluxi,vt ſi prius noti non fue
rant à me nomen accipiant.

33 Et Iuue.nobilitas ſola eſt,atque vnica virtus,
& Hierony. ad Celantiam, Vera eſt nobilitas cla-
rum eſſe virtutibus.

34 Et Vrbanus Quartus, vt refert Corius in
chronica de anno 12. reſpondit obijcienti ſibi
ignobilitatem, virum nobilem non naſci,ſed fie-
ri virtute nobilem.

35 Et C.Flaminius in oratione contra P. Corne-
lium Scipionem, ego enim non in aliena gloria,
aut falſis fortunæ bonis, ſed in propria, veraque
animi virtute nobilitatem eſſe exiſtimo.

36 Similiter narratur,dum quidam Iulij Cȩſaris
eius maternam originem deſpiceret, & paneſi-
cum eum vocaret,ridendo pertulit dicens, quod
melius exiſtimas, an quòd nobilitas in me inci-
piat,an quòd in te deſinat?Item quidam vitupe-
rabat alium de genere ſuo,dicens,tu es caput tui
generis.cui ille:& tu es cauda generis tui.Necnõ
quidam ſapiens, quum quidam ex patritio gene
re natus inferior factus ignobilitatẽ generis illi
obijceret, inquit. Gaudeo,quòd ego ex me ſurre
xi,tu ex te cecidiſti:generis noſtri vtrique ſumus
decus,& deducus. Et quidam alius Phyloſophus
aliàs alij obiurganti, reſpondit,Mihi obijcis pro-
ceciſse,crimen meum imputas gloriæ, dum tuũ
imputas ignauiæ. Itidem Hieronymus narrare
conſueuerat,quòd laudatur in quibuſdam,quòd
geniti ſint nobiles,in alijs, quòd nobilitatem vir
tute ſunt aſſecuti: pulchrum eſt reſpondiſſe nobi
litati, pulchrum etiam humilius genus factis il-
luſtraſſe.

37 Et de Scipione Africano, qui fuit bellicoſiſsi
mus,narratur quoque,quòd dum prouocaretur,
eique diceretur vilem militem eſſe ſub armis, ac
cùm parùm pugnantem uocaret, patienter reſpõ
dit,dicens,Imperatorem peperit me mater mea,
non pugnatorem, vt refert Gratus conſi. 3. ſub
nu. 16.uol.2. & audi Apuleium in lib.de Deo So-
cratis ita ad verbum dicentem.

38 Si laudas aliquẽ;quia generoſus eſt,parentes
eius laudas:Si verò quia diues,fortunæ hoc debe
tur:ſed ſi eum laudas,quia bonis moribus,& arti
bus doctus eſt,& valde eruditus, quãtũ homini li
cet,tũc ipſum uirũ laudas:qa nec à parte hȩredi
tariũ,nec ætate mutabile, nec à corpore caducũ.

39 Prætereà non ne Socrates, & Demoſthenes
nobiliſsimi fuerunt?ille tamen parentibus igno-
biliſsimis,hic prorſus ignotis natus eſt.

40 Et hinc qlibet reminiſci deberet, ꝙ nobilitas
habuit ortũ ex virtutibꝰ, quia primus Rex ſuper
Iſrael, 5. Saul electus extitit à Deo;ſiquidẽ humi-
lis fuit,& virtuoſus. 1. Reg. 15. Cũ eſſes paruulus
in oculis tuis cõſtitui te Regẽ ſuper oẽm populũ
meũ Iſrael.ſecũdus Rex fuit Dauid, qui ẽt ꝓpter
ſuã ꝓbitatẽ fuit à Deo electus. Vnde ꝑtulit Dñs
de eo. Inueni virũ ſm̃ cor meũ, vñ non ab re de di
gnitate virtutis ſcribẽs Boet.ait: Nõ virtutibꝰ ex
dignitate, ſed ex virtutibus dignitati honor ac-
ceſsit.& idẽ alibi,virtuti ꝓpria dignitas ineſt.vir
tus eſt beatitudo,vel fȩlicitas p̃ſentis vitæ.Beati-
tudo virtutũ de fonte cȩleſtis beatitudinis, ami-
cis Dei in hac valle miſeriæ ſtillat.vnde 2.Corin-
thio. 12 dicit Glo.Aug. in regione intelligibiliũ
beata uita in fonte ſuo bibitur: inde aliqd aſper-
gitur huic humanȩ vitæ,vt in tẽtationibus huius
ſȩculi tẽperãter,fortiter,iuſtè,prudenterq; viuat.
& Tullius cõcludit,ꝙ in quo virtus eſt,nihil ei de
eſt ad benè,ac beatè viuendũ.& Macrobius, ſolæ

virtutes faciũt beatũ, nullaq; alia via quiſquam hoc bonũ adipiſcitur.& Seneca patefacit,ꝙ ratio recta, & conſumata felicitatem hominis impleuit:hoc vnum bonum hominis eſt, quod qui habet,etiam ſi aliis deſtituitur,laudandus eſt,quod qui non habet in aliorum omnium copia damnatur,rationem verò rectam, & conſumatam facit virtus. vnde Auguſtinus in libro ſoliloquiorum definit, quòd virtus eſt ratio recta, vel perfecta, id eſt rationis rectitudo,uel perfectio.

41 Et ſic nobiles debent eſſe virtuoſi.& per virtutes cognoſci oſtendit Ariſt.2.poli. virtus, & malitia determinant nobiles,& ignobiles,& inſuper iſti uirtuoſi multũ honorãdi ſunt ab hominibus.

42 Vnde Ariſto.3.ethi. honor eſt præmium uirtutis,ex quo ſequitur,quòd nullus de iure eſt honorandus,niſi virtuoſus appareat.

43 Et idem Ariſto.4.ethi.concludit,quòd ſecundum veritatem ſolus bonus honorandus eſt, & quòd homini virtuoſo non poteſt fieri tantus honor,quin maiore honore dignus ſit.

44 Et tertio ethi. ait,quòd virtuti perfectæ non ſit condignus honor. ergò ex his concluditur, quòd ſoli virtuoſi ſunt honorandi, & quòd nobiles ex virtute cognoſcendi ſunt dumtaxat.

45 Ideò nemo debet ſeipſum iactare,nec glorioſum prædicare propter generis nobilitatem, aut claritatem. prout ex verbis Hieronymi euidenter colligitur, qui in 3. part. epiſtolarum ſuarum epiſtola 22. ad Celantiam ſcribens, ita ait: Fruſtra ſibi aliquis de generis nobilitate applaudit, cùm vniuerſi paris honoris, & eiuſdem apud Deum ſint precij, qui vno Chriſti ſanguine ſunt redempti: nec intereſt, qua quis conditione natus ſit: cùm omnes in Chriſto æqualiter renaſcamur.Nam etſi obliuiſcimur, quia ex vno omnes generati ſumus, ſaltem id ſemper meminiſſe debemus,quia per vnum omnes regeneramus, ſcilicet Chriſtum. Similiter idem Auguſtinus ad fratres in heremo ſermone 48. qui intitulatur de cura animæ, ad idem propoſitum loquitur, dicens:ò homo cur te iactas de generis nobilitate? nunquid omnium vna eſt naſcendi conditio?nũquid & moriendi una concluſio? quis nobilium vnquam natus eſt ſine ſanguinis cruentatione? nunquid nobilis ſimul cum paupere dum naſcitur,per eundem meatum tranſit? à regula etiam mortis nunquid parcitur nobili,aut diuiti? Item Hieronymus, vbi ſupra ad Celantiam, nobilem admonebat ad humilitatem,& ad prædictę nobilitatis contẽptũ, dicens. Nulli vnquã te de generis nobilitate ꝑferas, neq; obſcuriores quaſq;, & humiliore loco natas mulieres te inferiores putes.neſcit enim religio Chriſtiana ꝑſonas accipere,nec conditiones hominũ, ſed animos inſpicit ſingulorũ, ſeruũ,& nobilẽ de moribus ꝓnunciat. ſola apud Deum libertas eſt nõ ſeruire peccatis.

46 Summa apud Deum nobilitas eſt clarum eſſe virtutib'. Quid apud Deum in viris nobilius Petro?qui tamen piſcator,& pauper fuit. Quid in fęminis Beata Maria Illuſtrius fuit?quæ tamen ſpõſa fabri deſcribitur.Sed illi piſcatori,& pauperi à Chriſto Claues Regni Cœleſtis traduntur.& ſpõſa fabri meruit eſſe mater illius, à quo ipſę claues datę ſunt.Elegit enim Deus ignobilia,& contemptibilia huius mundi, vt potentes, ac nobiles ad humilitatẽ facilius adduceret,& ex aliis rõnibus nobilitas ipſa ex genere contẽnenda eſt; Primò, qa ſæpenumero nobilitas ex genere meliorẽ nobilitatẽ aufert, ſ. mentis nobilitatẽ. quadere ſapiens ait,Nõ eſt quo ſibi aliquis de nobilitate corporis, vel generis blandiatur, ſi ex meliori parte ſit famulus. Secundò contẽnenda nobilitas ipſa carnis venit, imò potius nil eſt reputanda, cùm re uera nobilitas nõ ſit, ſicut etiã Phyloſophi æſtimauere oẽs, & præſertim Seneca aſſerere conſueuerat,Nemo altero nobilior,niſi cui rectius eſt ingeniũ,& bonis artibus aptius.& idẽ alibi aiebat, Quid eſt eques,aut ſeru', aut libertin', niſi nomina ex ambitiõe,vel iniuria nata?necnõ Plato ſcribit,Neminẽ Regẽ, niſi ex ſeruis oriundũ eſſe,neminẽ ſeruũ,niſi ex Regibus, omnia iſta longa miſcuit uarietas, & ſurſum deorſum fortuna verſauit. Tertiò ridiculoſum eſt corpus vnũ nobilius dicere altero, vel vnum nobiliorẽ altero ex parte corporis. vnũ itaq; bonum habet nobilitas, quæ carnis dicitur eſſe,ꝙ quaſi fœnum eſt quoddam, quod homines debet cohibere ne malẽ agãt. Vnde non ab re oſtendit Hieronymus, nihil aliud video in nobilitate appetendũ,niſi,ꝙ nobiles quadã neceſſitate aſtringuntur,ne ab antiquorũ probitate degenerent. & Phyloſophus etiã apertius hoc demonſtrat.Nobilitatis tantũ ad hoc memineris,vt cũ claritate generis,morũ ſanctitate cõtendas,& cum nobilitate corporis animi nobilitate proficias. & cõplura alia ad hoc adduci poſſent, quæ breuitatis cauſa ſupprimuntur, cũ ponant per Caſſaneum in d. uerſ. *Entre gens nobles*, nu.18.cum aliis ſeq.

47 Et hoc nõ mirũ;quia nobilitas ſtercus eſt, niſi habeat virtutis concomitantiã, ſecundum Hoſt. in d.c.venerabilis.& dicit idem Hoſt.in c. tua de conſang.& affinit.col.2.

48 Quòd q. ſuperbit de nobiliori ſanguine,de nobiliori ſtercore intumeſcit; & nobiles pro maiori parte hodie ſuperbi,& inimici popularũ, guloſi, & luxurioſi pluſquam populares, & nihil aliud ſciũt,niſi comedere,bibere,& ſuperbire,ita tenet Bal.in l.qui per adoptionẽ in 1.lectu.ff.de adopt.

49 Et concluſiuè ꝓcedendo nobilis magis cenſetur Doctor, qui nobilitatẽ mediante virtute ſua acquiſiuit,quàm deſcendens ex nobili genere,vt voluit Cy.in l. ꝓuidendũ C.de poſtu.Alex. conſi. 94.col.2.vol.1.& cõſ.209. ponderatis his, quę in themate narrantur nu.8.vol.6.Deci. in c. clerici nu.54.de iudiciis, Vincentius Maxilla in d. conſuet.in Ciuitate noſtra,ſub num. 17.& Caſſaneus in d.§.19.ver. *Entre gens nobles*,nu.2.

50 Sed nobilis virtuoſus præfertur uirtuoſo ignobili, ſecundum Doctores omnes communiter, in d. *Cõis opin*

in d.c.uenerabilis,& Bal.in l.nemini in fin. C.de aduoca.diuerſ.iudicum,ubi ait, quòd data paritate in ſcientia,præhonoratur,qui eſt de nobiliori ſanguine,& ſequitur Deci. in cap.conſtitutis,nume.17.de appellatio.& Tiraquel.in tract. de nobilitate c.5.nume. 6. & ſeq. & ita dicit obſeruari Caſſaneus in d.uer. *Entre gens nobles*,numer.23.& ſequitur, & abundè tuetur etiam Cagnolus in l. cùm quid,nu.44.& ſequentibus ff.ſi cert.peta. & iuſtiſsimus D.Carauita piæ memoriæ in ritu Magnæ Curiæ Vicariæ. 101. in primis Doctores ſedeant,ſub nume.6.Et hoc quippè rationibus efficaciſsimis ſuaderi poſſet, quòd quis nobilis non euadat ex eo, quòd nobilibus parentibus tantú ortus ſit. Ex eadem enim radice exeunt uile, & nobile.Flos certè farinę, & ſurſur ex eadem radice emanant,& nihilominus ſurfur cibus uilis eſt, quo porci paſcuntur, flos autem farinæ cibus nobilis eſt.Item ex eadem radice procedit ſpina, & roſa, ſed roſa ipſa creatura nobilis eſt, quia non ceſſat fragrare, redolereque hominibus, illiſque iuxta eam commorantibus ſuum,etiam gratum odorem fundere; ſpina uerò quoddam vile eſt, quia pungit ea, quę propè ſe ſunt. Et ſic ex eodē patre eademque matre poſſunt naſci duo. Vnus igitur erit nobilis, & alter obſcurus. vnus quidē ad inſtar roſę nō ceſſabit benefacere uicinis ſuis, & iſte nobilis erit. Alter uerò erit ſpina in ignem mittenda,qui non ceſſabit pungere vicinos ſuos, hic quippè inhonorus erit. Item ex eodem libero arbitrio fluunt, oriunturque bonum, & malum: ideò ſi nobile foret quicquid à nobilibus procederet,omnes profectò nobiles eſſemus,cùm omnes originem trahimus à Deo, qui nobiliſsimus eſt. Malachiæ ſecundo. Nunquid non Deus vnus creauit nos,&c.Item ſi omne quod ex nobili oritur,nobile eſſet,ergo pediculi,& aliæ ſuperfluitates,quæ ex nobilibus procedunt, nobilia forent.

51 Et licèt Doctoratus dignitas ſit maxima, vt ſupra in princ.docuimus, nihilominus ea non liberat filium à patria poteſtate,vt tenuerunt Bartol.in l.item in poteſtate in fin.ff.de his, qui ſunt ſui,vel alie. iur. Bald. in l.ſi maritus C. de patria poteſtate,& in l.3.C.de caſtren.pecul.libro 12. & Cotta in memorali in ver.ſacerdotium.in fin.

52 Et quamuis etiam dignitas Doctoratus maxima appareat, tamen ipſi Doctores cuiuſcunque conditionis, aut ſtatus exiſtant non debent ſe glorioſos prædicare propter ſe,animaduertendo illud Prouerbiorum 27. Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.Et illud poetæ pariter,Nec te collaudes,nec te culpaueris ipſe. Hoc faciunt ſtulti, quos gloria uexat inanis.Et re uera tales ſolent reputari à uiris grauibus ſtulti,& glorioſi:Vnde vulgò dici ſolet, talis eſt de confrateria de te Deum laudamus, uel te glorioſus.Poteſt ergo cuilibet tali imputari iuſtè, quod iniuſtè improperabant Iudæi Chriſto, dicentes,Tu de te ipſo teſtimonium perhibes,& teſtimonium tuum non eſt verum.

53 Hinc Marcus Varro ad Athenienſem auditorem,Multi(inquit)laudem admittunt,quoniam ipſi eam de ſe prędicant.

54 Et huius generis ſunt illi Doctores, qui ſe iactant de ſapientia ſua, de ſenſu proprio, de ſcientia,de ſpeculatione,ac nouis intellectibus inuentis,atque traditis per eos ad aliquas leges, de victoriis reportatis, ſeù ſententiis prolatis in fauorem ſuorum clientum de diſputationibus ſuis,de ſequela populi, atque de fama celebri, de libris compoſitis,& huiuſmodi;quia tali lingua glorioſa vtebatur Caiphas,cùm aiebat his,qui congregati erant aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius:Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit uobis, vt vnus moriatur homo pro populo,& non tota gens pereat Ioannis 11. ſimiliter tali lingua vtebatur quidam nūcupatus Heliu,de quo legitur Iob.32. Quòd prorupit in hæc uerba iactatoria,dicens,Audite me, ego enim oſtendam vobis ſapientiam meam. omnia autem pręmiſſa prohibet Hierem.9. c. dicens. Non glorietur ſapiēs in ſapientia ſua.cuius ratio eſt;quia & ſi quis ſapiens fuerit, nō proptereà ſaluus erit, niſi pariter bonam vitam duxerit, quia vt habetur.1.Corinthiorum 1.Non multos ſapientes,ſed quę ſtulta ſunt elegit Deus, vt confundat ſapientes:ſicut patuit de indoctis Apoſtolis.

55 Et certè valde vituperabile eſt Doctores gloriari,& ſe iactare de ſcientia,aut ſapientia ſua, & ob hanc cauſam in componendis,& dictandis codicibus,aut libris operam dare, vt ſic nomen eorum diuulgetur per vniuerſum orbem.

56 Secus autem cùm hoc faciant,& agāt ad Dei honorem,& aliorum ędificationem,atque vtilitatem.Nam iſtud ſecundum ex charitate procedit, dicente Apoſtolo. 1. Corinthiorum. 8. Charitas, (inquit) ædificat. Gloriam ergò ſuam non quęrebat diuinus ille Plato, de quo refert Commentator Auguſti.ſuper lib. 8. de Ciuitate Dei c. 5. dicens,quòd conſuetudo ſua fuit libros ſuos intitulare nominibus magiſtrorum ſuorum, vel eorum,qui magiſtros ſuos docuerant. longè etiam à iactantia, & gloriatione erat ille Phyloſophus Pythagoras,de quo refert Auguſt.lib. 14.de ciui. c.1.dicens,ꝙ non fuit auſus ſapientem ſe profiteri,& eſſe,ſed potius Phyloſophū, id eſt amatorem ſapientiæ ſe eſſe reſpondit, à quo id nomen exortū,ita deinceps poſteris placuit, vt quātalibet de rebus ad ſapientiā pertinentibus doctrina quiſque,vel ſibi, vel aliis videretur excellere,non niſi Phyloſophus vocaretur, hæc ibi. Vos igitur Doctores cauete vobis à lingua glorioſa,& vt uerbis vtar illi9 Annę prophetiſſæ matris,ſ. Samuel.Nolite multiplicare loq ſublimia gloriātes.1.Reg.2.

SVMMARIVM.

1 DOCTORES *tam legentes, quàm non legentes,ac ſcholares quoque ex priuilegio, & fauore publicę vtilitatis, ſcientiaque poſſunt expellere fabros de ſuis officinis iuxta eorum domos malleantes.*

2 *Doctores, vel ſcholares poſſunt expellere fabros iuxta eorum domos malleantes, etiam quòd fabri ipſi Doctores, aut ſcholares ipſos præueniſſent.*

3 *Conſuetudo extans in Ciuitate Neapolis, quòd fabri malleantes poſſint retinere officinas ſuas iuxta eccleſias, & domos Doctorum, & ſcholarium valet, & obſeruatur tam ibi, quàm in toto Regno Neapo.*

OPINIO CXCVIII.

1 DOCTORES tam legentes, quàm non legentes, ac ſcholares quoque ex priuilegio, & fauore publicæ vtilitatis, ſcientiæque poſſunt expellere fabros de ſuis officinis iuxta domos eorum malleantes, ſecundum Glo. Dyn. Alberi. Bar. Bal. Ange. Caſtrē. Iaſ. Soc. nume. 64. Alciat. nume. 54. Soci. Iun. nume. 276. Ripam nume. 134. Parpal. nu. 48. & Illuſtrē D. Guiliel. Pontanum Peruſinum præceptorem meum, nume. 84. cum aliis ſeq. in l. 1. ff. ſolu. matri. & omnes alios Legiſtas, tam antiquos, quàm Modernos inibi, & Canoniſtas in c. fin. de iud. ubi Fely. poſt alios relatos per eum, Guid. Papæ deciſio. 88. & 388. Alciat. in lib. 8. parerg. cap. 2. Franciſcum Marci deciſio. 635. in 1. par. & Ioannes de Amicis conſi. 104. nume. 9. vbi exprimit poſt Moder. in d. l. 1. iſtam eſſe communem opinionē. *Cōis opin.*

2 Quę quidem ampliatur ꝓcedere, etiam quòd Doctores, vel ſcholares faber ipſe pręueniſſet; q̃a tūc, ſi Doctores, ſeù ſcholares alibi commodè habitare nequirent, poſſent abſq; dubio aliquo expellere dictū fabrum, vt voluerūt Iaco. de Aren. Bar, & Cęteri oēs, ꝓſertimq; Ripa in d. l. 1. n. 130. ff. ſol. ma. vbi affirmat iſtam eſſe cōem opinionē. *Cōis opin.*

3 Sed in Ciuitate Neapolis extat conſuetudo in cōtrarium, uidelicèt, ꝙ fabri malleantes retinēt, ac habent officinas ſubtus domos Doctorum, & aliorum iuxta Eccleſias, & Monaſteria, quæ obſeruatur, & valet tam ibi, quàm in toto Regno, vt firmauit, & conſuluit Ioannes de Amicis in d. conſi. 104. nu. 102. cum aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *DOCTOR, & Aduocatus poteſt eſſe decimo ſeptimo anno.*

2 *Doctor, & Aduocatus omittens in allegatione iuris allegare quædam in cauſa ſua, ſi ſit minor, nō poteſt allegare ſe deceptum, nec eſt reſtituendus; quia in ſuo doctoratu fuit approbatus, vt ſapiens.*

3 *Mercator ſi reperiatur deſcriptus in matricula mercatorum, & aſſerat ſe in actibus mercantię deceptū, non audiretur tanquā allegans turpitudinem ſuam.*

OPINIO CXCIX.

1 DOCTOR, & Aduocatus poteſt eſſe decimo ſeptimo anno, l. 1. §. initium ff. de poſtulan.

2 Vnde ſi ipſe, tãquam minor viginti quinque annis, allegaret ſe deceptum, ac lęſum in allegatione iuris, non eſſet reſtituendus omittens quædam allegare in cauſa ſua, allegansq; ex hoc ſe deceptum, &c. Vt per Scriben. omnes communiter in l. prima. C. qui, & aduerſus quos, Ange. conſilio 93. uiſis, inſpectis omnibus colū. 3. uerſic. Hinc deſcendit, quòd Doctor licèt minoris ætatis allegans ſe lęſum, & per Iacob. Mandellum conſilio 46. cùm præſens articulus, numero 5. & opinionem iſtam ſcribit eſſe communem Boeri. deciſio. 350. numero 6. & Guiliel. Raynerius in l. nihil §. non capitùr, nume. 5. ff. de regu. iur. cùm ſit contra eum præſumprio, argumen. d. l. 1. §. initium, quoniam in ſuo doctoratu fuit approbatus tanquam ſapiens, ita quòd in ſuo caſu profeſsio ſua, & ſuum deſiderium quoque repugnant, vt in ſimili dicitur in l. profeſsio cum ibi notat. in Gloſſ. C. de numeri. patri. libro 10. & tenet Cyn. & Docto. in dicto §. initium, & Angel. conſilio 58. & facit, quia turpe eſt Patritio viro illud ius, circa quod uerſatur ignorare, vt dicit text. in l. ſecunda. §. Seruius autem ff. de orig. iuris & ita etiam tenet Marcus Mantua in ſuis apoptheg. apothe. 20. *Cōis opin.*

3 Vbi ait hoc idem dicendum in mercatore, qui quippè ſi reperiretur deſcriptus in matricula mercatorum, & aſſereret ſe in actibus mercantię deceptum, non audiretur, ſecundum Angel. in l. prima. C. qui, & aduerſus quos, quia ſecundum Mantuam in mentionato loco quodammodo mercator iſte allegaret turpitudinem ſuam ab alio non detectam, contra tritam iuris regulam.

SVMMARIVM.

1 *DOCTORI famoſo atteſtanti de conſuetudine credendum eſt.*

2 *Doctoris aſſertio de conſuetudine, quæ obſeruatur in aliqua particulari Ciuitate, inducit pręſumptionem, & transfert onus probandi in partem aduerſam.*

3 *Doctoris dicto atteſtantis de conſuetudine ſtandum eſt, ſi atteſtatur in ſuis ſcriptis obſeruari ipſam conſuetudinem in curijs in quibus verſatus eſt.*

4 *Doctor debet ſpecificare locum conſuetudinis, vt ei credatur atteſtanti de ipſa conſuetudine.*

OPINIO CC.

1 DOCTORI famoſo, quemadmodum eſt Alexā. atteſtanti de conſuetudine, vel conſuetudinē ita eſſe, vel in aliqua particulari Ciuitate ita, & taliter obſeruari, credendum eſt, ſecundum Barto. in l.

in l. de quibus ff. de legi. à quo diſcordant omnes Moder. ibi communiter, Alciat. conſulendo, Cõis opin. conſi. 25. non videtur mihi hunc Reuerendiſsimum delegatum tomo 2. lib. 4. Grammat. in uoto 13. tremendi Dei, qui cuncta facit, nume. 3. & quamplures alij Doct. quos cõgerit Pariſi. cõſi. 158. uol. 4. Rocchus Curt. in c. fi. ſectio. 7. nume. 9. de conſuetu. & hoc Bar. dictum videtur nimis dubitabile, vt referunt Moder. ipſi in d. l. de quibus, Creſcent. deciſ. 209. & 276. & Pariſi. conſi. 105. nume. 7. uol. 4.

¶ Sed aduerte ne erres, quia Bar. opinio videtur magis communis, Cõis opin. vt ſcribit Ioannes Bapt. Ferrettus conſ. 102. nume. 6. vol. 1. Gratus conſ. 12. nume. 58. & ſeq. Natta conſil. 218. nume. 4. vol. 1. Nicolaus Feſtaſius in tracta. de æſtimo, & collectis in 2. par. titu. an, & quando foren. indic. nume. 33. par. 2. fol. paruo 39. Deci. in l. 2. §. mutui datio, nu. 8. ff. ſi cert. peta. vbi eam nonnihil tueri conatur, & Soc. Iuni. conſ. 60. uol. 2.

2 Et aſſertio prędicta Doctoris de conſuetudine, ad tollendum omne dubium, ſecundum veriorem, & communiorem opinionem, Cõis opin. ſaltem inducit pręſumptionem, & transfert in partem aduerſam probandi onus, & hoc vltra alios firmat Deci. conſil. 559. in caſu, & conſ. 694. pro reſolutione, Curt. Iuni. conſ. 60. nume. 5. cum aliis cumulatis per Moder. in dicta l. de quibus, & Stracca in tract. de mercatura in 5. par. de decoctoribus, nu. 6. Feſtaſius vbi ſupra, num. 38. cum aliis ſeq. Vrſillus in addi. Afflicti in deciſio. 192. ſub nume. 2. & in deciſio. 321. ſub nume. 10. & Petrus de Benintendis deciſio. 95. vbi meminit iſtam opinionem communem fore, & ita deciſum extitiſſe in Rota Bononienſi.

3 Et procederent quoque pręmiſſa abſque dubio etiam in Curia dumtaxat, in qua verſatus eſt Doctor ille, qui ſuis ſcripturis de re aliqua eſſe conſuetudinem atteſtatur, vt per Par. de Puteo in tract. ſyndica. in verſi. Doctor, ſeù aduocatus, Alex. conſ. 5. circa primum col. fin. lib. 3. Deci. conſ. 472. col. 2. teſtator, & Ioannes Lupi in repe. i. c. per veſtras ſuper rub. §. 21. nu. 1. de donat. inter vir. & vxor. Et hoc modo poſſet procedere dictum Bar. in d. l. de quibus col. 9.

¶ Et quatenus ſuperius cõcluſum fuit, quòd ſtandum eſt dicto Doctoris, atteſtantis de conſuetudine, dic plenè, vt per Iaſ. in d. l. de quibus, per Curt. in d. c. fina. in ſectio. 7. nume. 9. Marſil. in practi. crim. in §. conſtante col. 4. & in repeti. l. fina. ff. de quæſtio. Capicium deciſio. 176. & Grammat. d. voto 13. & in hac quæſtione variauit Dec. in d. conſil. 472. & 691. ponit Marſil. ſingu. 768. Probus in cap. 1. de conſtitu. & rubr. de conſuetu. in 6.

4 Et adde Zaſium dicentem in d. l. de quibus folio 82. & ſeq. ponderandum eſſe, an Doctor ſpecificet locum conſuetudinis, vt ei credatur.

SVMMARIVM.

1 *DOCTOR, vel aduocatus locantes operas ſuas, & morientes pendente anno locationis tranſmittunt ſalarium annuum ad eorum hęredes, qui poſſunt petere integrum ſalarium totius anni.*

2 *Prætor moriens infra tempus ſui officij, ſalarium totius temporis tranſmittit ad ſuos hæredes.*

3 *Doctor legens, & moriẽs tranſmittit ſalarium ad ſuos, & etiam ſi ſit impeditus infirmitate.*

4 *Medicus de publico conductus, ſi morte pręuentus annum perficere non poteſt, tranſmittit ad ſuos hęredes ſalarium totius anni.*

5 *Doctor, Prætor, ſeù Senator locans operas ſuas pro annua mercede, ſi Princeps amittat Ciuitatem vbi eſt conductus caſu bellico, conſequitur tunc integrum ſtipendium totius anni.*

6 *Doctores ad legendum conducti, qui legere nequeãt ob aduentum, & acceſſum alicuius Principis in loco ſtudij, conſequuntur integrum ſalarium promiſſum totius temporis.*

7 *Doctoribus legere ceſſantibus ob peſtẽ infra annum conductionis, debetur totum illius anni ſalarium.*

8 *Doctor, ſeù officialis poteſt petere ſalarium etiam non pręſtito ſeruitio ob legitima impedimenta in tribus caſibus poſitis remiſſiuè.*

OPINIO CCI.

1 DOCTOR, vel aduocatus, qui operas ſuas locauerũt, caſu quo moriantur pendente anno locationis, tranſmittũt ſalarium annuum ratione illius anni ad hæredes, & conſequenter eorum hęredes poſſunt petere integrum totius anni ſalarium, ſecũdum Iaſ. poſt alios in l. diem functo colũ. 8. ff. de offi. aſſeſſo. per text. in l. poſt duos C. de aduocatis diuerſ. iud. & ratio dicti huius iſta videtur; quia per eos non ſtetit, l. 1. §. Diuus ff. de variis, & extraordi. cogn. & iſtam ſcribunt eſſe commu- Cõis nem opinionem Moder. in d. l. diem functo, præ- opin. ſertimque Curt. Iuni. inibi, nu. 53.

2 Ampliatur hoc etiam habere locum in prætore moriente infra tempus ſui officij, qui quidem ſalarium totius anni tranſmittit ad ſuos hæredes, vt tradit Barto. Ange. Bald. Cæterique com- Cõis muniter in dicta l. diem functo, & iſtam com- opin. munem ſequuntur, atteſtanturque Deci., ibi numero 15. Iaſo. numero 38. & Curti. Iuni. numero 29. Anto. Capicius deciſio. 125. in cauſa magnifici Andreoctæ, numero 2. cum duobus aliis ſequen. & Ripa in tracta. de peſte in titu. de priuilegiis contractuum cauſa peſtis, numero 15. & Petr. Duennas cum aliis ſignatis per eum in regu. 63. aſſeſſori, numero 3. & Bolognettus in dicta l. diem functo. nu. 45. cũ aliis ſeq. ubi hoc vtiliter diſcurrit, & declarat quõ, & quãdo procedat.

3 Ampliatur quoque in Doctore legente, & moriente, qui proculdubio tranſmittit ſalarium ad ſuos, ſecundum Glo.in d.§. Diuus, vbi hoc idem procedere dicit in Doctore impedito infirmitate, cui etiam debetur totum ſalarium per rationem illius tex. & per elegantem text. in l.cùm hęredes §.Stichus ff.de ſtatulibe. Hoc idem voluit etiam Bal.in l.1.q.3.C. de ſuffrag. Capicius in d. deciſio.125.nu.4. Iaſ. Dec. Iacob.Nigri, cęteriq; Moder.in d.l.diem functo, Alex.Iaſ.& Deci. in d. l.1.ff.de offi.eius, & ibi Illuſtris Dominus Petrus Calephatus de Plumbino præceptor, & promotor meus, nume. 265. ait iſtam eſſe communem opinionem, & Curtius Iun. in d. l. diem functo; Sed contra iſtam communem aſſertionem nonnulla argumenta adducuntur per Fulgoſi.& Roma in d.l.1. quibus omnibus abundè reſpondet Deci.& poſt eum doctiſsimè more ſuo Dominus Petrus Calephatus ſequendo communem ipſam nume.266.& ſeq. *Cōis opin.*

4 Item ſalarium totius anni inchoati debetur hæredibus medici de publico conducti, qui morte præuentus annum perficere non potuit, vt cumulatiſsimè, atque doctiſsimè conſuluit Io. Cephalus conſilio 70.& ſeq.lib.1.

5 Similiter Prętor, Senator, ſeu Doctor ipſe locans operas ſuas pro annua mercede, caſu quo durante tempore locationis, Princeps amittat Ciuitatem, ubi eſt conductus caſu bellico, tunc conſequitur integrum ſtipendium totius anni, vt conſuluit Natta conſ.452. caſus præſens ſatis clarus uidetur uol.2.

6 Necnon Doctores ad legendum conducti, qui non poſſent legere toto anno ob aduentum, atque acceſſum alicuius Principis in loco ſtudij, integrum ſalarium promiſſum totius temporis cōſequerentur, vt conſuluit Deci. conſ. 70. diuino implorato præſidio, & pro tenui facultate.

7 Item Doctoribus, qui non potuerunt legere toto anno ob caſum peſtis, totum illius anni ſalarium debetur, ſecundum Caccialupum in d. l. diem functo.q. 40. & Ripam in d. tract. de peſte 2.par.4.priuilegio.

8 Alios verò tres caſus ſimiles, in quibus officialis, ſeu Doctor poſsit petere, ac conſequi integrū ſalarium, etiam non præſtito ſeruitio ob legitima impedimenta occurſa infra tempus conductionis, poſuit Capicius in d.deciſio.125. numero 5.cum aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *DOMO vēdita, ſeù legata intelligitur uēditus, vel legatus hortus quoque, quando per domum ad hortum contiguum aditus, et acceſſus haberetur; quia tūc appellatione domus ueniret etiam hortus, aliàs autem non ueniret niſi actum ſit expreſsè.*

2 *Vendita, vel legata domo, cenſentur etiam venditę, ſeù legatæ apothecæ, ac officinæ ſubtus domum exiſtentes, quando vno precio ſimul emptę fuiſſent, & apothecæ ipſæ ſimul cum domo eſſent ſub vno tecto, fundamento, & muro continerentur.*

3 *Vendita, ſeu legata domo, vel agro ſimpliciter, non cēſentur vendita, vel legata inſtrumenta exiſtentia in domo, vel fundo.*

4 *Vendita domo, an cenſeantur vendita ſtatuæ in ea exiſtentes?*

OPINIO CCII.

1 DOMO vendita, ſeù legata intelligitur uenditus, vel legatus hortus quoque, vbicunque tamen per domum ipſam ad hortum contiguū aditus, ac acceſſus haberetur; quia tunc domus appellatione ueniret etiam hortus, cùm hortus paratus ſit cauſa domus, & ſic legatarius, aut venditor domus debet habere hortum contiguum domui, vel deputatum ad vſum domus, ita quòd de domo habeatur aditus in hortum, aliàs autē non ueniret, niſi actum ſit expreſsè, vt voluerūt Glo.Archi.in c.religioſam 11.q.2.Glo.& omnes in l.olympico ff.de ſeruitu. urba. prædiorū Bart. per text.ibi in l.prædiis §.fiu.ff.de leg.3.Alexan. conſi.26.in princ.uol. 4 Cæſar Vrſillus in addit. Afflicti in deciſio.223.num.2.& in deciſio. 298. num.5.& ſequen. Innoc. & omnes communiter in c.Raynutius de teſtamen. præſertimque Barbac.ibi copioſè, nume.6.qui tollit omnia contraria.& Berous, nume.58. cum aliis ſequen.qui eā limitat, & vtiliter declarat non procedere in tribus caſibus cum aliquibus aliis interpretationibus, & declarationibus ad propoſiti caſus declarationem, & eandem opinionem ſequitur etiam Deci.conſilio 109.nume.1.& ſeq.Iaſ.in l. beneficium, nume. 14.ff.de conſtitutio.principum, vbi oſtendit iſtam eſſe communem opinionem, cui inhæret etiam Bertran.conſi.239.nume.1. cum aliis ſequen.nu. 3. vbi reſpondet in quodam caſu ſimili, & Ioannes de Amicis conſil. 1.nume.6. cum aliis ſequen.ubi ſimiliter videtur conſulere in caſu quotidie contingenti, & ſatis vtili in practica, & Soci.Iun.conſil.159.nu.8.uol.2. & conſi.61.nume 4.& 7.uol.1. *Cōis opin.*

2 Item vendita, vel legata domo, cenſentur etiā venditę, ſeù legatæ apothecæ ſubtus domum exiſtentes, quando uno precio ſimul emptæ extitiſſent, ac apothecæ ſimul cum domo eſſent ſub vno tecto, vel eadem contignatione, fundamento, & muro continerentur, vt voluit Anchara. conſilio 193.Alexan.conſil. 223. volu.2.& conſilio 104.uol.6.Ioan.de Amicis in dicto conſi.1. nume.6.cum aliis ſequen.& Natta conſilio 117. ſub numero,1.& ſequen. volumine 1. Et licet Berous in dicto capitu. Raynutius, ſub numero 63.& num.67. contrarium ſentiat, & conetur ſaluare opinionem iſtam Anchara. & poſt modum

dum eam aſſerat dubitabilem, nihilominus veriſsima, atq; tutiſsima redditur ex ſcriptis Alex. in memoratis conſilijs. Eſt benè verum, quòd Corne. conſ. 203. vol. 1. determinat conſulendo, quòd legata domo non cenſeatur legata apotheca, & conſequenter, quòd appellatione domus non ueniat apotheca ipſa, quod procedit, ſecundum caſum propoſitum per eum, vbicunq; apotheca reperiebatur ſola, ex ſe, & ſeparata à domo teſtatoris, ſed in caſu pręmiſſo apotheca reperiebatur ſubtus domum venditoris, ſeu teſtatoris. Vndè non mirum ſi appellatione domus, tunc veniret etiam apotheca.

3 Item vendita, ſeu legata domo ſimpliciter, non vtique tunc cenſerentur legata, aut vendita inſtrumenta exiſtētia in ipſo agro, vel domo, & ſic ſub ipſo legato, vel uenditione ita ſimpliciter facta, non continerentur aliquo modo inſtrumenta dictæ rei uenditæ, ac legatæ, quęcunque eſſent per Iaſ. in d. l. beneficium, nu. 10. cum alijs ſequen. per text. claros ibi citatos per eum, & per Caſſaneum conſil. 7. num. 45. cum alijs
Cōis ſequent. Vbi affirmat iſtam eſſe communem
opin. doctrinam Doctorum.

4 Similiterq; vendita domo non videntur venditæ ſtatuæ in ea exiſtentes, vbicunque poſſent auferri, & amoueri ex domo abſque diminutione domus, tanquam poſitę ad uoluptatem; ſecus verò ſi extiterint affixæ domui, ita ut auferri nequeant ſine domus deformitate: quia tunc non tranſirent in venditione, vt voluit, & determinauit in facti contingentia Sacrum Palatium Romanum per nonnullas authoritates, & rationes, teſte Marco Antonio Bardo in tract. de tempore vtili, & continuo, cap. 18. ſub nu. 20.

SVMMARIVM.

1 *CIVIS originarius vt quis efficiatur, requiritur, vt habitauerit in Ciuitate per decennium,*

2 *Ciuis dicitur contrahere incolatum, vbi conſtituerit ſedem, & larem in Ciuitate cum maiori parte fortunarum ſuarum, & habitauerit ibi ſpatio decem annorum, animo non recedendi inde.*

3 *Incola dicitur vbicunq; habitauerit in locum cum maiori parte fortunarum ſuarum cauſa ibi perpetuo habitandi.*

4 *Domus ſola poſſeſſio non facit incolam.*

5 *Domicilium contrahere non dicitur, qui manſit in aliquo loco animo inde recedendi.*

6 *Arbitrio Iudicis committitur quando quis dicatur habuiſſe intentionem perpetuo habitandi in loco.*

7 *Incolatus præſumitur ex varijs, diuerſiſq; coniecturis poſitis remiſſiuè.*

8 *Ciuis ſi mediante ſtatuto ille efficiatur, & euadat, qui per decēnium ſteterit in Ciuitate, tunc non requiritur continua manſio, ſed ſufficit, quòd pro maiori parte illius temporis ſteterit.*

9 *Ciuilitas ſicut habitatione, incolatu, & priuilegio acquiri poteſt, ita etiam pecunia.*

10 *Ciuis Romanus dicere, quid ſit remiſſiuè.*

11 *Ciues aduentitij in vniuerſitatibus Ciuitatis Aquilę dupliciter aggregantur.*

12 *Ciuis dicitur dupliciter, vno modo ſimpliciter, & alio modo ſecundum quid.*

13 *Prohibitæ videntur aliquæ perſonæ ab honoribus, & à participatione bonorum communalium Vniuerſitatum de iure ſcripto.*

14 *Conſuetudo poteſt inducere aliquid, vt dicitur de iure primogenituræ.*

15 *Statutum poteſt inducere, vt ſtantibus maſculis fæminæ non ſuccedant.*

16 *Ciues oriundi, & originarij ſunt potiores, quàm peregrini, & ſic nouitij, & aduentitij ciues iudicantur ad imparia cum terrigenis & originarijs.*

17 *Antiquitati ſtandum eſt in paſcuis, pontibus, aquis, molendinis, & comoditatibus aquarum.*

18 *Ciues noui non tenentur ad onera, & collectas pręteritas iam impoſitas contribuere, ita etiam non debent per Vniuerſitates aggregantes participes fieri de acquiſitis per eas ante aggregationem.*

19 *Argumentum à ſimili valet, & procedit in exorbitantibus fauorabilibus tantùm.*

20 *Argumentum à ſimili ſumitur quando concurrit ſimilis ratio, vel maior.*

21 *Argumentum à ſimili requirit æquitatem, quæ iungat ſimiles caſus.*

22 *Argumentum à ſimili procedit vbicunq; ſimilia ſunt omnia conuenientia.*

23 *Ciuis Neapolitanus quis efficitur eo ipſo, quòd ducit vxorem Neapolitanam, vel ædificat ibi.*

24 *Ciuis Aquilanus quis euadit, vbicunq; aggregatur in aliqua ex vniuerſitatibus in ea exiſtentibus.*

25 *Aquilæ Ciuitas primaria demonſtratur in Regno Neapol. Et narratur eius origo, excellentia, & nobilitas.*

26 *Campani audacia, dum Aquilanos nequiter, & falsò mordet, reprimitur iuſta, rationabiliq; ex cauſa.*

27 *Bellum Braccianum Aquilæ geſtum, Authore Angelo Fonticulano, narratur. In quo continentur quàmplurimi congreſſus Aquilanorum, et Braccianorum. Et finaliter Bracij exitus miſerrimus recenſetur.*

OPINIO CCIII.

1 DOMICILIVM in dubio per habitationem continuam decem annorum contractum, cōſtitutumq́ue cenſetur, & conſequenter habitans in aliquo loco per decē annos videtur ibi verum incolatum, ac domicilium contraxiſſe, l. 2. C. de incol. lib. 10. & voluerunt Glo. Bar. & cæteri omnes in l. lex Cornelia §. ſi tamen ff. de iniur. & in l. Domicilium ff. ad municipales, Fely. in c. dilectus il 2. num. 11. de reſcrip. Ruin. conſil. 59. caſus iſte, num. 7 vol. 3. Glo. Bar. & Doct. in l. incola C. de incol. lib. 10. & Pariſ. conſ. 12. nu. 20. cum alijs ſeq. vol. 3. Vbi conſuluit, faſſusq́ue fuit Cōis
iſtam eſſe communem opinionem, & Cephalus opin.
etiam

etiam conſil. 246. Magnificus, ſub nu. 25. lib. 2. & Rolan. à Valle conſil. 79. in præſenti conſultatione, nu. 53. & ſeq. vol. 3.

2 Sed communis opinio iſthæc intelligenda eſt cum grano ſalis, vbicunque quis conſtituerit ſedem, & larem cum maiori parte fortunarum ſuarum, & habitauerit in loco noui domicilij ſpatio decem annorum non receſſurus inde: cùm iſte dicatur contrahere tunc incolatum, textus eſt in l. Ciues C. de incolis lib. 10. in 2. reſponſo, & ibi not. per Bartol. vbi ponuntur hæc tria in textu, ſi quis rectè conſideret, & ita conſuluit Roma. cóſ. 264. vt is Nurſinus, & Horatius Mandoſius ibi in addit.

3 Et hoc idem notat Glo. in l. 1. C. de municip. & ori. lib. 10. quæ inter cætera vult, quòd ad hoc vt quis dicatur incola, debet habitare in loco, & ibi figere domicilium cum maiori parte fortunarum ſuarum, cauſa ibi perpetuò habitandi.

4 Quia ſola domus poſſeſsio non facit incolam, l. libertus §. ſola domus ff. ad municip. Et efficax etiam teſtimonium eſt Glo. in ca. ſignificauit de parro. & in c. nullus de temp. ord. quæ concludit, quòd ibi quis dicitur incola, & habere domiciliū, vbi maiorem partem rerum ſuarum habet, & commoratur, & conuerſatur aſsiduè, & dies feſtos colit, & hoc idem firmat Glo. & Bar. in l. 1. §. habitare ff. de his qui deiece. vel effu. & Glo. in Clemen. cauſam in ver. communiter de elect. & Paul. de Caſt. in l. 2. col. 1. C. de iuriſdictio. om. iu di. & dixit Bal. in d. l. Ciues, quòd ad hoc ut contrahatur incolatus, quòd animus debet eſſe fixus in loco illo, & non in agro.

5 Et ideò qui manſit in aliquo loco animo inde recedēdi, non dicitur ibi contrahere domiciliū, nec incolatum, l. eſt uerum, & ibi Bal. C. de incolis lib. 10. & ſic præcipuè ad conſtituendum incolatum requiritur animus perpetuò habitandi in loco, & ea mens ex varijs coniecturis elicitur, c. 2. de renunc.

6 Et in hoc verſatur arbitrium iudicis, vt tradit Abb. in c. fin. col. fin. de parroch. & Marian. Soci. in c. fin. col. 7. quæſt. 6. prin. de foro compet. Dec. conſ. 283. & diligēter col. 7. & egregiè per Alcia. in l. pupillus §. incola ff. de ver. ſig.

7 Vbi varias, diuerſaſq; proponit coniecturas, quibus incolatus præſumatur.

8 Et licèt concluſio antedicta uera ſit ex allegatis authoritatibus, & rationibus, nihilominus ſi Ciuis ex ſtatuti diſpoſitione ille efficiatur, qui per decem annos ſteterit in Ciuitate debet gaudere, & frui ciuilitate, etiam quòd pro maiori parte illius temporis ſteterit in ipſa Ciuitate, & ſic non requiritur continua manſio, & reſidentia, l. cum de lanionis §. Sabinus ff. de fun. inſtru. vbi Bar. quem textum dixit ſingularem ſequendo hanc opinionem Rom. ſing. 676. communiter ſunt ſtatuta, & ibi Nicolaus Pignolatus in add. idem Roma. conſ. 264. & ibi fuſiſsimè Horat. Mandoſius in add.

9 Et quemadmodum habitatione incolatuq́ne, & priuilegio ciuilitas acquiritur, l. 2. C. de incol. lib. 10. Dec. conſ. 283. & Alciat. conſ. cij. nu. 10. ita pariformiter etiam mediante pecunia illamet ciuilitas acquiri poſſet, vt apparet Act. Apoſtol. 22. ibi, Hic enim homo Ciuis Romanus eſt. Accedens autem Tribunus dixit illi: Dic mihi ſi tu Romanus es? At ille dixit: etiam: Et reſpondit Tribunus: Ego multa ſumma ciuilitatem hanc conſequutus ſum: Et Paulus ait. Ego autem, & natus ſum.

10 Et Ciuis Romanus quid eſt dicere, not. etiam in auth. ſed hodie, & ibi Bal. C. de iur. aur. an.

11 Et hinc reducendo hæc omnia ad practicam, concludo vtiliter, quòd diuerſimodè aggregari conſueuere uarijs in locis aduenę, & peregrini, & potiſsimum in patria mea extat conſuetudo immemorabilis aggregandi exteros ipſos, in Vniuerſitatibus, intus Ciuitatem prædictam Aquilæ exiſtentibus duobus modis. Vno modo ſimpliciter, altero uerò ad participandum; & veluti in primo modo iam tradito aggregandi nihil ſoluitur, ita etiam in ſecundo modo ſolui pecunia cō ſueuit. Vnde aggregati in primo caſu prædicto participare non poſſunt, nec debent modo aliquo de bonis, & obuentionibus proprijs ipſarum Vniuerſitatum, vt naturales alij Ciues oriū di, & originarij.

12 Nam iſti ciues neoterici, & aduentitij veri ciues dici, nuncuparique nequirent, ſed ſecundum quid: ciuis enim ſecundum Philoſophum in 3. Politicæ dicitur dupliciter, vno modo ſimpliciter, & alio modo ſecundum quid.

13 Nec eſt à iure alienum certas perſonas prohibitas eſſe ab honoribus, necnon à participatione bonorum communaliū Vniuerſitatum. Hoc etiam videmus de iure ſcripto in honoribus, l. vt gradatim §. & ſi lege ff. de munerib. & honor. l. ſpurios, & l. honores ff. de decur.

14 Nec ergò eſt abſonū ſi etiam conſuetudo hoc poteſt introducere, vt dicitur de iure primogeniturę, Bald. in l. cum antiquioribus C. de iure deliber.

15 Videmus etiam in ſtatutis vniuerſaliter per totam Italiam, & præſertim in Regno Neapo. in conſtit. In aliquibus, quòd ſtantibus maſculis fęminæ non ſuccedant, Bart. in l. fin. ff. ad Tertull. Bal. & Saly. in l. fin. C. de liber. præter.

16 Meritò itaq; cōſuetudine induci potuit quòd ſolummodò certum genus perſonarum ad præmemorata bona communia Vniuerſitatum cæteris excluſis admittatur, & re vera hoc ſuadetur ex eo, quod Cicero oſtendit primo de Amicitia. Potiores (inquit) nobis ſunt ciues quàm peregrini: Non ergò eſt ambitioſum ſi nouitij, & aduentitij ciues iudicantur ad imparia cum terrigenis, & originariis, & eiſdem commoda ciuitatis potius diſtribui debeant. Benè faciunt quę ſcribit Paul. Caſtren. conſ. 342. ſtatutum vol. 2. Roma. conſ. 121. & Barbat. conſ. 51. col. 1. vol. 2.

&ita

Et ita obſeruatur in Patria mea, vt aggregati in vniuerſitatibus ſuis ſimpliciter vti ciues, ad cõmunãtias earumdem Vniuerſitatum quouis modo non admittantur.

17 Et ad hoc videtur textus formalis in §. ſicut ab antiquo in titu. de pace conſt. vbi ſeruanda ſunt in futurum, quæ ab antiquo fieri conſueuerunt, & eleganter, affabreque Bald. ibi per illum textum notauit in paſcuis, poutibus, aquis, molendinisque, necnon in ipſis commoditatibus aquarum ſtaudum eſſe antiquitati.

18 Et probatur hoc etiam poſtremò, quòd quemadmodum ciuis nouus non tenetur ad collectas, quæ pro ueteribus debitis imponuntur, & ſic, hi qui de nouo ad habitandum venerunt, & ciues ſunt recepti, non tenentur ad onera, & collectas præteritas, & iam impoſitas contribuere, ſecundum Bart. in l. prouidendum C. de decurion. lib. 10. & in l. 1. §. cohærendũ ff. ad leg. falcid. & Bald. in l. 1. §. quòd ſi nemo col. 2. ff. quod quiſque Vniuerſit. nomi. Ita ipſi ciues neoterici non debent per Vniuerſitates aggregantes, pariformiter ſeruata æqualitate, participes fieri de acquiſitis per Vniuerſitates ipſas ante aggregationem eorumdem ciuium.

19 Valet nempè regulariter argumentum à ſimili, ſecundum Doct. in l. 1. ff. de offi. eius Glo. in l. 1. in princ. in ver. teſtari ff. de leg. 3. & Fely. vbi hoc ponit pro regula in cap. præterea, num. 9. de ſponſal. & Bal. in l. 2. C. de patr. qui fil. diſtra. vbi, & in c. 1. §. porrò col. 3. in titu. quæ ſit prima cauſa benefi. ami. in vſib. feud. & in l. conuenticulam C. de Epiſco. & cler. col. 3.

¶ Concludit hoc procedere in exorbitantibus fauorabilibus tantùm, & ſequitur Flor. in l. illud, & in l. ita vulneratus ad legem Aquil. & Innoc. in c. qualiter de accuſat.

20 Imo ſumitur etiam huiuſmodi argumentum quando concurreret ſimilis ratio, vel maior, prout diſcernitur in prę̨ſenti caſu, teſte Bal. in l. apud antiquos col. 1. C. de furt.

21 Necnon tale argumentum requirit æquitatẽ, quæ iungat ſimiles caſus, vt efficax teſtimoniũ eſt Bald. in c. ad hoc colum. 8. de pace iur. in vſibus feud.

22 Vnde ſat eſt ad hoc, vt argumentũ iſtud procedat, quòd ſimilia ſint omnia conuenientia, l. quid ergò §. ex compromiſſo ff. de his qui notã. infa. vel ſaltem conueniãt in eo de quo agitur, l. apud antiquos C. de furt. Ripa in l. naturaliter §. nihil commune, num. 23. ff. de acquir. poſſ. Quarè cùm in caſu hoc concurrat ſimilis ratio cum caſu æquiparato, concurratq; ę̨quitas etiam, quę iungit iſtos caſus inſimul, & conuenientia quoque ſecernantur in caſu occurrenti, oportunè antedictis aduentitiis cantari poſſet illud conſuetum proferri per moniales mulieribus volentibus ingredi religionem, ſi vis viuere mecum porta tecum.

23 Sed in Ciuitate Neapolis ex diſpoſitione Regiæ pragmaticæ Regis Ferdinandi Primi, exordiente pateat vniuerſis, eo ipſo, quòd quis ducit vxorem Neapolitanam, vel ę̨dificat ibi habitando, efficitur ciuis.

24 Necnon eo ipſo, quòd aduenæ, & peregrini aggregantur in aliqua ex Vniuerſitatibus in Ciuitate noſtra Aquilæ exiſtentibus, efficiuntur, & euandunt ciues Aquilani ex antiqua, & antiquiſſima conſuetudine.

25 Et hinc eſt, quòd ad ipſam Aquilæ Vrbem illuſtrem, & primariam inter alias Ciuitates Regni Neapolitani, caput Prouinciæ, & Metropolitanam (cùm ea maxima ſit) & repletam, atque conſtructam ab initio ex reliquiis vetuſtiſsimæ, & famoſiſsimæ Ciuitatis Amiterni, & Furconii poſt quarũ direptionem earumdem ciues conſederunt in villis quiſq; ſuis, quas amę̨niſsimas, & feraciſsimas habebant, & cum iam illos ruſticæ vitæ tederet, memores adhuc ciuilitatis ſuę, aliã hoc eſt Aquilam ſibi conſtruxerunt, & huc ſimul conuolitarunt octuaginta Vniuerſitates à principio ſuæ conſtructionis, quę cœperunt regi, prout hodiemet reguntur, & moderantur mediantibus Syndicis, & aliis Officialibus. Et habuerũt, & habent territoria non mediocris obuentionis in variis diuerſisq; locis, circũ circa ipſam Ciuitatem. Imò Vniuerſitates ipſæ, & vnaquæq; earũ retinuerunt, & retinent eccleſiam intus præmemotatam Ciuitatem, in qua, ſeu quibus prædictæ Vniuerſitates congregari ſolent pro negotiis ſuis terminandis: in quibus itidem conſueuere celebrari quotidie miſſæ, & alia diuina officia per Rectores, & Paſtores animarum. Necnõ omnes prælibatæ vniuerſitates, & vnaqueque earum habuerunt, & habent depicta, impreſſaque arma, & inſignia propria in palatio, & reſidentia illuſtris Magiſtratus eiuſdem Ciuitatis Aquilæ, & in fontibus ſuis publicis: inter quas quidem Vniuerſitates reperitur collocata, poſitaq; etiã Vniuerſitas noſtra de Vio, à qua noſtri Maiores cognomẽ aſſumpſerunt de Viuio: quę extat quoque ita diues, vt omnes alias diuitiis, fortunis, & obuẽtionibus de ꝓprio territorio facilè p̃cellat. Et hinc in fundatiõe antedictę Ciuitatis Aquilę meruit ex priuilegio, & gratia cudere monetas cum prærogatiua, & titulo in eis impreſsis, LIBERTAS AQVILANA, prout teſtantur ipſæ antiquæ, & priſcæ monetæ. Imò ita creuit eadem Ciuitas Aquilana à principio, vt ea quatuordecim mille quippè focularibus ſupputata, numerata, & repleta diſcernebatur. Et hoc prę̨ſertim ratione circuitus, qui Ciuitatem ipſam re ipſa ſpatio quatuor miliariorũ ambit, & ipſa centum turribus prę̨tę̨r arcem maximam inſignita. Non mirum ergò fuit, ſi temporibus illis, & prę̨ſertim in anno 1423. & ſequenti dum reperiebatur obſeſſa à Braccio Montonio, & Nicolao Piccinino Peruſinis illuſtriſsimis, & ſtrenuiſsimis militibus maximo cum exercitu per treſdecim mẽſes continuos propriis viribus animi, & corporis

cos

eos præcipitauit atque perdidit, reportando victoriam perpetua, & immortali memoria, & laude dignam. Apparetque etiam Ciuitas prædicta taliter Eccleſijs ornata, decorata, & illuſtrata, vt meritò inter alias omnes Ciuitates Italiæ gloriari valeat habere decem & octo Eccleſias collegiatas clericorum, in quibus, & vnaquaque earum adſunt Rectores, Archipresbyteri, Abbates, Priores, Canonici, & Cappellani, & in illis itidem recitantur quotidie ſuis congruis horis officia, & horæ canonicæ. Item habet quoque decem Monaſteria, & Eccleſias collegiatas Monialium, quæ à tempore immemorabili vixerunt, & viuunt tali ſanctitate, vt his temporibus inter cæteras Italiæ religioſas electæ, ac deſtinatæ extitere aliquæ moniales de mand..ro Papæ, Monaſterij Sanctæ Claræ, & Sanctæ Luciæ eiuſdem Ciuitatis ad reformandum primarias Eccleſias, & collegia Monialium Ciuitatis Neapolis. Imò eademet Ciuitas Aquilana habet etiam quatuor Patronos, Protectores, & Defenſores. Vndè in ſubterranea Eccleſia Sancti Laurentij eſt verè corpus Sancti Equitij Abbatis, de cuius vita, & miraculis mentionem fecit Beatus Gregorius in ſuis dialogis. Et in Eccleſia Sanctæ Mariæ Collis Maij reperitur etiam corpus Sancti Petri Cæleſtini Summi Pontificatus verè paſtorali cura inſignis. Necnon in Eccleſia Cathedrali ſubterranea adeſſe corpus Sancti Maximi Martyris non dubitatur. Et in Eccleſia deniq; Sancti Bernardini in toto orbe terrarũ celebertima reperitur illud diuinum, & ex omni parte integrum, & incontaminatum corpus illius Bernardini Sanctiſsimi, quod capſa argentea miro artificio conſtructa valoris vinginti millia ducatorum cuſtoditur, quibus quidem Sanctis, & electis Dei, & Patronis in conſpectu ipſius Dei exiſtentibus non ceſſo quotidie humiliter, & deuotè commendare propriam Patriam, me ipſum, & familiam. Et denique in eadē Ciuitate Aquilæ talis aeris temperies innata extat, vt in eius territorio, tam magna croci quantitas oriatur, vt toto orbi terrarum ſufficiat. Proinde homines in prædicta Ciuitate, & eius comitatu ita ſolertes, & ſummo ingenio præditi, atq; limitati indicij apparent, vt dubio procul in omnibus artibus, & ſcientijs inter primarios totius Europæ connumerari queant. Sunt pariter ita alieni ab hæreſibus, vt inibi nullo vnquam tempore (Deo annuente) audita fuit labes, ac ſuſpitio aliqua quamtumuis minima de hæreſi. Suntque ita nobiles, inſignes, generoſi, & magnanimi, vt omnes Gentes, & Nationes allicere ſoleant: & eorum fidelitas erga Sereniſsimum D. Regem Catholicum ita ſemper perſpicua, & naturalis, & ſyncera, & incontaminata apparuit, & apparet, vt ſemper etiam nuncupari re vera potuerunt, & poſſunt fideliſsimi ſuæ Cæſareæ, & Catholicæ Maieſtatis, contra lymphaticum, inſipientem, & fatuum Vulgum, & contra alios quoſcunque maledicos, atque mendaces. Intantùm, quòd antedicta Ciuitas Aquilæ, cùm inclita ſit, & decorata nobilitate, & diuitijs, & inſignita maxima, & euidentiſsima fidelitate, meruit hac tempeſtate noſtra fœlici, fortunatè gubernari à Sereniſsima D. MARGARITA DE AVSTRIA CAROLI V. Imperatoris maximi, & ſemper Auguſti Filia, ſua uita durante. Et hinc in hac inclita Ciuitate Aquilæ, mihi patria amęniſsima, hactenus fuerunt, & in pręſentiarùm ſunt aliqui Doctores doctiſsimi in vtraque cenſura, qui haudquaquam dubitant cum quocunque alio peritiſsimò v ro allegationes iuris oretenus, & etiã in ſcriptis facere. Adeò quòd (ſi vera loqui fas eſt) aliqui Doctores huius ciuitatis, ſunt Doctores nonnullorum Doctorum aliquarum ciuitatum, & Terrarum prouinciæ noſtræ Aprutinæ. Habet ſimiliter eadem Ciuitas Aquilæ generoſam nobilitatem, quę plerunque contraxit affinitates cum Regibus Hiſpaniæ, cum Pontificibus maximis, cum principalibus familiis aliquorum Sedilium Ciuitatis Neapolis, & cum aliquibus alijs familiis nobiliſsimis Vrbis Romę, vt teſtantur ſepulcra tam in ipſa Vrbe, quàm Aquilæ exiſtentia. Imò Ciuitas antedicta Aquilę habet etiam honeſtiſsimas familias de populo literis, moribus, & diuitiis ornatas, quæ nobiliter viuunt, poſſuntque audacter dicere attenta excellentia ipſius Ciuitatis, pręponendas eſſe nobilibus aliarum Ciuitatum prouincię, prout affirmat Glo. & ibi Bar. in l. 1. C. de Alexa. prima lib. 11. Et in tantùm abundat honeſtiſsimis ciuibus, quòd in regimine Vniuerſitatis (cùm ſint quatuor Decuriones) nullus eligitur, qui artem mechanicam exerceat: ſed plerique ſunt uiri literati, honeſtiſsimi, & nobiliter viuentes, & Doctores, & nobiles ex genere.

26 Et quamuis Ioannes Antonius Campanus in vita pręmemorati Braccii Montonij pręter hiſtoricę narrationis filum, & extra propoſitum, tanquàm mordax, & capitalis inimicus Ciuitatis Aquilę ex variis, diuerſiſque opprobriis quibus meritò ab Aquilanis affectus fuit, iniquè, & falsò nõnullas calumnias, & maledicta ruſticatim, & indignè more ſuo protulit contra omnes familias eiuſdem Ciuitatis Aquilæ: Tamen (parcat mihi memoria ſua) loquendo re ipſa, & veritate duce ad naturalem defenſionem, & ad proprię Patrię tutelam, quòd quemadmodum ipſe Campanus fuit in prędictis obiectibus mendax, ita reperitur etiam in pleriſque ex ſuis ſcriptis, & pręſertim in obſidio ipſius Aquilę facto per eundem Braccium fallax, & bilinguis, vt oēs ſui errores, & lapſus manifeſtarentur per omnes Hiſtoricos, & potiſsimũ per Laurentiũ Spiritũ Peruſinum, per Bernardinum Corium Mediolanenſem, & per Angelum Fonticulanum grauiſsimos uiros, & fideliſsimos ſcriptores, quibus magis, atque magis hoc bellum perſpectum fuit, vtpotè amicis ſucceſſorum Principum, quorum cauſa

cauſa geſtum fuit. Sed miror eam in hoc uiro fuiſſe audaciam, & temeritatem, vt ciues quos nobiles, atque illuſtres, & propè innumeros habemus patrum memoria celebres paſcentia curaſſe pecora affirmare ſit auſus: quos omnes, & ſingula eorum nomina cum generis nobilitate, atque eorum geſtis referre vellem, qui eo à partu Virginis anno 1423. & ſequentibus in viuis erant, & florebant: non ſolùm longior eſſem, quàm ſuſcepti negocij ratio expoſtularet, ſed etiam medio (vt aiunt) curſu deficerem: cùm hæc proprium, & deſtinatum volumen deſiderent. Nam, vt cætera ſilentio prætercam, quis eſt tam hebes, & iudicio animi carens, qui non putet Aquilanos omnis rei militaris expertiſsimos tunc fuiſſe? agebatur enim de ciuium libertate cum hoſte, eoque accerrimo, qui totam nempè Italiam perterrefecerat. Nam animi pendebat ob hoc bellum (vt ait Corius) ab illo enim pendebat Romanæ Eccleſiæ ſtatus, ius Regni Neapolitani, & Ducatuum Mediolani, & Hetruriæ. cùm igitur Aquilani tot menſium ſpatio ſe conſtantiſsimè defenderint, vt nullis largitionibus, aut pactis honeſtiſsimis propoſitis ad hoſtes deſciuerint: ſed eorum bona, liberos, parentes, vxores, & ciues ſine copiis auxiliaribus tutati ſint. Quis dubitet eos totam Italiam in libertatem vendicaſſe? quę ab eiuſmodi Tirannis oppreſſa iacebat, quod ſine ſummo conſilio fieri non poterat contra Campanum, qui ſuo ſe gladio confodit, dum ait Sereniſsimam Reginam Ioannam pluries literas ad illuſtres Ciues Aquilanos dediſſe, nec ad omnes ſolùm, ſed etiam ad quamplurimos particulares, quibus cum familiaritas maxima, & amicitia interceſſerat, quę ne in animum quidem Reginæ cadere poterat, ſi illi ciues fuiſſent ignobiles, vt vir ille mendaciſsimus poſterorum memoriæ mandauit. Idem Campanus in 2. lib. dicit Roſsium Aquilanum maximum equitum Peruſinorum ducem fuiſſe. Ob hoc igitur bellum tam fœliciter confectum Aquilanorum virtute totius Italię Principes, quot quot ſunt, de quorum omnium fortunis, & ſtatu agebatur huic noſtrę pręclariſsimæ Vrbi in æternum debent: cùm liberi, & tuti iam eorum bona poſsideant, quę ſi à maioribus fuiſſent per eorum hoſtes ablata, dubio procul priuati vixiſſent. Et niſi hominum memoria labilis eſſet, & aliquando hęc eadem Sereniſsimo, & Catholico Hiſpaniarum Regi Domino noſtro inſinuarent per aliquem virum pietate, & doctrina inſignem magnis nos afficeret pręmiis. Sed conditione temporum factum eſt, vt Principes aliis diſtracti curis omnia perlegere non poſsint: & ea eſt quorundam hominum improbitas, & malitia, qui ex aliorum beneficio timent, ne quid ſibi detrimenti contingat, vt vnum quidem verbum facere dignentur de tam inſigni facinore apud ſuperiores. Imò quòd peius eſt reguli quidam Hyſpani, quibus ſcilicet Sereniſsimi Regis munere, & ſtipendii cauſa ex errore quędam caſtra donata fuerunt, quę pertinebant ad Rempublicam Aquilanam: cùm omnes ab vno Aquilę Pretore gubernarentur, videntes ſe iure dictis caſtris priuari, cœperunt maledictis omnibus nos accuſare. Quibus non obſtantibus vertente olim lite inuictiſsimus CAROLVS QVINTVS Romanorum Imperator omnes nobis honores, & iura contra calumniantium malignitatem cumulatiſsimè reſtituit, exiſtente prorege in Regno tunc temporis illuſtriſsimo D. Petro de Toledo. Sed poſtea interuenientibus literis quibuſdam ſuperſeſſorialibus fuit res ſuſpenſa, & adhuc pendet lis ſuper reintegratione ipſorum caſtrorum.

BRaccianum autem bellum ab Angelo Fonticulano deſcriptum, ideo hoc loco apponendum curaui, vt ea, quæ ad refellendas Campani calumnias ſuperius dixi, hic clariora fiant, & maximè probentur: & vt hinc demum Hiſtoriarum ſtudioſi huius rei veritatem facilius elicere poſſint.

Belli Bracciani ſcriptoris encomium.

BRaccianum bellum Aquilæ geſtum vir doctiſſimus Angelus Fonticulanus nobilis, quidem genere, & doctrina politiſſimus fideliter ſcripſit. eoq; magis, quòd ſuis temporibus geſtum fuit, & non ſecus omnia narrauit, ac geſta fuerant: tum quia ſic decebat virum prudentem, & hyſtoricum fidum: tum quia ab illis repræhendi potuiſſet, qui tunc vixerant, ſi falſum quid nunciaſſet. nec alitet quidem ſe geſſit in cæteris ſuis operibus tam ſoluta oratione conſcriptis, vt eſt Ethymologia omnium huius regionis locotum, quàm heroico carmine decantatis, vt ſunt epigrammata pluſquam ſexcenta: in qua quidem re plus huic fidei adhiberem, quàm cuilibet hyſtoriarum ſcriptori. ſcimus enim etiam ex pleriſque hæc eadem per manus quaſi tradita ab ijs, qui eo tempore vixerunt, ſemper & paſſim eſſe narrata. hęc omnia recenſuit Amycus picus Fonticulanus eques auratus, non minori doctrina ornatus, quàm animi fortitudine inſignitus: ita vt veriſſima eſſe credenda ſint.

BELLVM BRACCIANVM AQVILAE GESTVM,

A PERITISSIMO VIRO ANGELO FONTICVLANO FIDELITER NARRATVM.

In qua quidem narratione non ſolùm Aquilanorum, & Braccianorum plurimi continentur congreſſus: verùm etiam & Braccij miſerrimus exitus recenſetur.

CVM Rex Ladiſlaus è viuis deceſſiſſet, ac illi ſuperſtes ſoror Ioanna Regnum Neapolitanum teneret; claro experimento cognitum eſt, Semiramidis prudentiam non ſine magna ratione ſexum falſa veſte diſſimulauiſſe: Illa enim mortuo Nino, cùm viros non æquo animo muliebrem dominaturam ferre cognoſceret, finxit ſe Nini filium, & amictu virili non modò ſeruauit, quod fuerat a marito relictum imperium, ſed auxit in maius, & Aſsyriorum ditionem longè vltra veteres terminos extendit. At Ioanna credens beneficijs cæcam regnandi cupiditatem extingui poſſe, in graue perdendi Regni periculum, & cuſtodiendæ ſalutis diſcrimen

C *incurrit. Nã cùm à Sfortia viro in Italia bellicis rebus clariſſimo infeſtaretur, cũq; Bracciũ è Tuſcia, & Aragonũ Regẽ Alphonſum è Sicilia in ſubſidium arceſſeret; adoptauit hunc in filium, & rata eſt eundẽ quibuſcũque periculis ſibi in poſterum præſidio fore. Depulſo tandẽ bello, qui in filij locum adſcitus erat, qui Neapoli caſtrũ nouũ acceperat, & Calabriæ Dux fuerat inſtitutus: idem hoſtẽ gerens (quaſi adoptio proditionẽ, non pietatem ſuaderet) Reginã capere, & uinctam in Siciliam trãſmittere moliebatur, vt ipſe vacuũ Regnũ antequã illa moreretur, inuaderet. Hoc non paſſi Neapolitani, & ille (vti malè meritus filius) adoptione reſciſſa, pulſus, reuerſus in Siciliam eſt, vbi Neapolim intercipere tentauit. Interim Braccius Aquilã urbẽ, incolarũ ſplendore, ac loci amænitate clariſſimã, & vnuer ſum Aprutiũ conatus eſt uel inuita Regina ſæuientibus armis occupare. Nã cũ illa pro accepto beneficio (quod Sfortia olim hoſtis opera Braccij cũ ipſa redierat in gratiã) cuperet virtutis, & auxilij præmiũ rependere; Aprutiũ qua-*

D *ſi in prouinciæ formã redegit, atq; illi Bracciũ in decẽ annos regia ferè authoritate præfecit. Hic uerò, vt erat animi magnitudine plenus ad maiora quã uerbis profiteretur, euehebatur, & Aquilam cũ Aprutio non veluti Regni partẽ ſtudebat gubernare, ſed tanquã propriũ arbitratu ſuo poſſeſſurus aggrediebatur. Braccius autẽ in agro Peruſino, oppido Montone, claris parẽtibus ortus, uir fuit maior, nobilitate ſanè magnus, rerũ uerò geſtarũ gloria maximus. Nã que ab eius adoleſcẽtia militiã ſecutus ad eã ſtratagematũ peritiã aſcẽdit, ut Dux habe retur clariſsimus: animi enim magnitudine, & prudenti cõſilio plurimũ pollebat; eratq; laborũ patientiſſimus, corpore ualidus & ſi altero pede claudus, manu tam natura, quã exercitatione perſtrenuus: honeſtate grauis, moderatione ciuilis, ſermone potens, gloriæ verò ſuper quàm dici poteſt expetens. Militibus autẽ orationis ſuauitate blandiri, oportuna liberalitate largiri. Prima eius memoratu digna cõmendatio hac via militaribus in rebus effulſit. Exulabat Peruſina nobilitas ferè omnis, cũ qua Braccius quoq; admodũ iuuenis excludebatur. Is, cũ fortuna premendo mortales non nunquã reddat eminen-*

E *tiores, factus eſt in exilio diuerſa militia, multiſq; laboribus præclarus, & tantũ conſecutus eſt authoritatis, tantũq; potentiæ, vt Peruſinos, qui domi eſſent, exulẽ nobilitatẽ armorũ violentia, coegerit in patriã recipere: ipſe autẽ & à populo, & primariis ciuibus Peruſinæ vrbis dominus electus ſit, & conſtitutus. Hinc maior factus cõuertitur benè cedentibus rebus ad ampliora. Et cùm Romana Eccleſia tres ea tẽpeſtate ſuſtineret ſummos Pontifices, Benedictũ in Hiſpania, Gregoriũ in agro Piceno; & Ioannes, quãuis Piſano Concilio depoſitus, adhuc ſe ſummũ Pontificẽ agebat: quæ Ciuitates ſub ditione eccleſię ſuiſſent furente ſchiſmate iugũ, & dominatum abiecisſe videbantur. Inuadit igitur Braccius quę ſedi Apoſtolicæ paruerãt oppida quãplurima, atq; illa ſuo poßidet, et gubernat arbitrio. Depoſitis autẽ Benedicto, & Gregorio, MARTINO verò Columna poſt hos, & Ioannẽ, Pontificatũ adepto, reuixiſſe viſa eſt Eccleſia, & vrbes quaſcũq; Braccius occupauerat Pontificia authoritate repoſcũtur. At Braccius renuere primùm, & ſe dicere armis illa conſecutum, armis porrò ſeruaturum; mox tamen intercedente Rep. Florentina pollicetur reſti*

F *tutionem, & redit in gratiam cum Martino. Sed cùm ſummus Pontifex Florentia digreſſus Romam ſe recepiſſet, & Braccius promiſsis non ſtaret, nec quę pollicebatur, oppida reſtitueret; rurſus à Pontifice diſsidet, cui tanquàm ſacrilego, quòd eccleſiaſticis incubuiſſet, aqua, & igni interdictum eſt. Sentiunt igitur Aquilani, aduertuntque magnam eius animi libidinem dominandi, & abiecta, quam in eum maximam ante id tempus ſeruauerant, beneuolentia, prætorem, quem primùm Braccio inſtituente admiſerant, tanquàm incendij principiũ urbe, & magiſtratu extrudunt: ſiquidem frequenti concione decretum eſt, vt quia Regina proximis diebus adoptione reſciſſa Alphonſum Aragonum Regẽ ipſam capere, captamq; vincire ſtudentẽ depulerat, adſciuerat q; Aloyſiũ Regẽ in Calabrię Ducatũ, & ſperatã ſui Regni ſucceßionẽ; Aquila quoq; dominiũ pariter cum Regina eundẽ Aloyſiũ fateretur, neque, quæ Regi ſemper, aut Reginæ paruerat, Braccio Peruſino ciui obtẽperaret. Itaq, legati ad Aloyſiũ, qui Romę cunctabatur hac de re miſſi ſiunt. Hoc autẽ cũ Braccius nouiſſet, arbitratus eſt poſſe Aquilanos ſiue minis perterritos, ſiue blã-*

G ditijs illectos à libert.&iã conſtituta ſentẽtia deflecti. Nouerat.n.ſi Aquilã ſibi parere cõpuliſſet, facilè totũ Apru
tium ſe in ſuã ditione acturũ:ſin ea parere abnueret, fore, vt omne Aprutiũ eius dominatũ recuſaret. Nam vt poſt
eius exitiũ latiſſimè patuit, amicis ac domeſticis, quibuſcũ arcana cõmunicare ſueuerat, ſæpius aperuerat non tantũ
his ſe contentũ, ſed omne proculdubio Regnũ hinc ſibi parari, & fœdere auſpicari. Mittit ergò Braccius Aquilã lega
tos, & eius voluntatẽ iubet Aquilanis prudenti facundia, & aſtuta interiecta calliditate declarari. Regebatur Aqui
lana Reſp. velut hodie ſex uiris. horũ primus appellatur Camerarius, reliqui pręcipuis quinq; artibus Ciuitatis ab om
ni iniuria vindicandis præfecti ciues, uq́ue primarij quinque uiri nominati fortiui fuerè. Ex artibus literatura præcedit,
ſubſequitur proximo loco mercatura, tertia metallorũ, pellium quarta, poſtrema verò nobilitatis quęcunq; eſſet indu
ſtria. Camerarij magiſtratum gerebat tunc Rentius Nuccij, ex quinq; viris præerat pro literis Notarius Petrus de
Luculo, Paulus Nicolai Pauli pro mercatoribus, pro fabris Nannes Pandulphus Berardi filius, pro pelliũ curatori-
H bus Micus Stephani, Mathęus Butij nobiliũ vicẽ gerebat. Hos ubi legati adiuerunt, & docuerunt ſe miſſos à Brac-
cio, hoc ferè ſenſu legationẽ expoſuerũt. Mirari Bracciũ ab Aquilanis cũ prætorẽ extruſum, quẽ prius admiſſum
probauerãt, quẽq; nulla fraude, nullo crimine, nulla deniq; ſuſpitione inſimularent: cognoſcere ipſos Bracciũ Aquila
no populo amiciſſimum, Reginę ſupra quã dici poſſet acceptũ, & ab ea toto Aprutio inſtitutũ Gubernatorẽ: quamob-
rẽ poſſe amicitiã eius Aquilanis tũ cæteris in rebus prodeſſe, tum maximè Reginę gratiam augere: monere igitur, vt
pareãt inſtituẽti, ne dũ ipſum renuunt Gubernatorẽ, in Reginæ odiũ, & irã dilabantur: ipſum autẽ, quòd prætorẽ eie
cerint, niſi pertinacia intumeſcant, ob amicitiã ignoſcere: at niſi Reginæ voluntati, & ei gubernaui obſequantur fo-
re, vt ſpectante Regina propediẽ cingantur obſidione: quare dũ ſpatiũ deliberandi cõceditur, amicitiã eius cuſtodiant
potius, quã Bracciũ hoſtẽ experiantur. Hæc cũ audiſſet Camerarius collegas intuens, ubi ſententiã ſuã eis quoq; pro-
bari animaduertit, placidò vultu legatos aſpiciens, cõuocabimus (inquit) noſtros ciues, vt quoniã res iſta grauiſſima
I eſt, ipſi nobiſcũ quodcũq; uidebitur, vſui fore deliberẽt: cũq; nobis tenendã ſententiã decreuerimus, admitti vos iube-
bimus, vt quęcũq; ſint nobis referenda percipiatis: inde legati in diuerſorium digrediuntur. Camerarius vero ciues con-
feſtim iubet concionem accelerare, concurrit Ciuitas frequens, proponitur dudũ accepta legatio: & quoniã erat omni
bus eadẽ ſententia, breui ſtetit, nullũ eſſe Aquilã præter regiũ iuſſum toleraturã: quod vbi legati ad Bracciũ retule-
runt, & is cognouit non procedere, quod magna ſpe cõmotus intenderat, ſtatuit, quæ conſilijs non potuerat, & coſequi
exercitu, & bello: quippè quẽ puderet voluiſſe aliquid, et fuiſſe aggreſſũ, quod fruſtra ſe cœpiſſe indoleret; protinus igi
tur ad oppugnandã hanc vrbẽ intendit, & quas habuit copias armis, & bello neceſſarijs rebus inſtruxit, tũ nouo mi
litũ numero exercitũ auxit, collegitq; equitum, ac peditũ quinq; millia pugnatorũ, feruet Hetruria, conſectantur ar
ma in caſtra, ſcribuntur ordines, & militibus ſperatur præda non mediocris. Poſtquã ex ſententia Braccius agmen
inſtituit, longis, et arduis itineribus profectus in agrũ Aquilanũ, aggreditur caſtella montana, & anno ab orbe redẽ-
K pto M. CCCCXXIII. nonis Maij. Poſtam occupat, in ſummo monte poſitu oppidũ, inde Santongiã ui capit, &
Borbonã; atq; his principijs proſperè cedentibus factus eſt ob exiguã victoriã inſolentior, minatur vrbi exitiũ, horta-
tur cõmilitones, & parato diligẽtius agmine deſcendit in loca plana Pizoli, quod diſtat ab urbe paſſuum millibus ſex:
atque hic aduertit ſuos ob hoſtiũ vicinitatem, conſpicuaq́; Ciuitatis magnitudinẽ trepidare, quippè qui iam vndique
circũſurgentibus Appennini collibus in cãpo non magno ſe circũſeptos aſpicerent, quęrebantur ſeſe locorũ ignaros in
aſperã regionẽ planè inductos ad cædem: tunc ille iubet adeſſe omnes, ac medius ipſe, & albo equo ſublimis huiuſmo-
di oratione dicitur allocutus circũſtantes. Nihil eſt, quòd poſſit nobis eſſe timori o uiri fortiſſimi, fortuna ſe nobis ex-
ponit ſecundã, hoſtes territi concluſi mœnibus, nuſquã audent occurrere, omnia, niſi (quod alienũ eſt à uobis) in tuto
formidetis, certã pollicentur victoriam, permagni refert, ubi quid facturi ſint mortales, fauſtũ principiũ ad illud ape
riri: ſiquidẽ & qui aggrediantur, animo, atque viribus augentur, quod uobis euenire intelligo, & qui præmuntur, no
L poſſunt non mente, atq; alijs præſidijs debilitari, quod Aquilanis obtigiſſe nemo eſt ueſtrũ omniũ, qui non videat: Nã
vt omittam quãto facti ſitis ob triũ caſtellorum victoriã alacriores, id enim in uobis eſt, & ipſi poteſtis ſine aliena de
monſtratione indicare, quid animi cenſetis eſſe Aquilanis, cũ ſentiant, quæ munitiſſima caſtella nobis eſſe impedimẽ-
to potuerant, primo noſtro, & repentino aduentui ſuccubuiſſe? Nec minus illud vos poteſt in audaciã accẽdere, quod
vulgus Aquilanorũ prælijs nequaquã aſſuetũ, ſi obuiam prodire nõ timuerit, temerario conflictu, ac ſine vllo ſangui
ne noſtro profligabitur: ſin mœnibus ſe maluerit continere, aut fame ſit in ſterili ſolo breui periturũ, aut ſiti, cũ aquas
ſine vlla difficultate ab urbis aditu deriuauerimus. Neq; habent hoſtes undè poſſint expectare ſubſidiũ, neq; quorũ
fortuna ſe inclinauerit, hi poſſunt hominibus fauorẽ impetrare. quid eſt ergo, quod uereamini? Imò quid eſt, quod non fir
mo voto ſperetis? nihil enim hic præter operã veſtrã deſideratur: nunquã erũt Aquilani Tudertinis, nunquã Nar-
nienſibus, & alijs, quos viciſtis fœliciores: vnũ illud prę omnibus moneo, vt velitis ad nouã tantũ victoriã animũ intẽ
M dere, ſed illud curare diligentius, ne gloriã alijs facinoribus, alijsq; victorijs partã, nunc malè pugnando per ignauiã
amittatis. Hæc ubi dixit, & ſuos omnes magis audere percepit, iuſſit eos adueniente nocte conquieſcere: poſtridie ue-
rò diuerſas villas iã vacuas inuadit, earum cultores in arcem natura, manuque inaccessam confugerant quibuſque cũ
ſuppellectilibus melioribus eodem conuectatis. Adoritur ergò caſtellum tumultuario concurſu modò plenum, id quia
pacis temporibus habitari non conſueuerat, grauiſſimo tenebatur oppidanorum incommodo: atque puerorum, & fœ
minarũ ploratus vix incluſos, & loci breuitate impeditos viros permittebant irruentes hoſtes à muris, & oppugna
tione depellere. Potitur tandẽ Braccius caſtello Pizolanorum: & quanquam ea loca multa rerum oportunitate re-
ferta ſint, placidis riuis, pratis virentibus, ubertate pomorum: nulla tamen amœnitate pellectus, ad Aquilana mœnia
obſidenda cupida celeritate properabat: Non tamẽ adeo potuit concitatis itineribus aduentare, quin Aquilana iuuẽtus
interea cõmodè ſe armis, atq; animis ante eius aduentum inſtrueret. Erant ea tẽpeſtate in vſu frequenti arma ab his

bis ferè

A his ferè diuerſa, quibus hodie milites vel pugnant, vel proteguntur. Clypei rotunda, & quadrata forma grandes, &
quibus tota penè homines tegerentur, cōpacti tabellis ficulneis, duris pellibus obducti; Et quibus ferreę laminę decora
firmitate præfigerentur: Lanceę cubitorum circiter decē breuiſſimo ferro præfixæ, & conti, atq; iacula recentioribus
firmiora, lati enſes alij, alij longiores, & in acumen protenti equitibus, quàm peditibus magis accōmodi: ſcorpiones li-
gnei oēs, & multū ſtabiles, qui haſtas maiuſculas, quaſi phalaricas contorquerēt: Galeę frequentes in occipus ſub-
mittebantur, ac inter ipſos humeros deficiebant, aliæ prominebant in conū, vt inde ſuper incuſæ ictu nequaquā diſſi-
lirēt. Florebat tūc familia Camponiſcorū in noſtra Ciuitate primaria, in ea viri celeberrima virtute inſignes: ade-
rat Antonutius bellicis rebus, & in Gallia tranſalpina, & in Italia pulcherrimè geſtis latè clariſſimus: aderant eius
fratres magnitudine animi, & conſilio non inferiores, Aloyſius clara dignitate Montorij, & nobili titulo magnifica-
tus, Baptiſta pectore & ingenio prudentiſſimus, Pyrrhus quaſi omine certo nūcupatus hoc nomine ab Aeacidarum
B genere demiſſo, & eorum ſobrinus Melchior tā manu, quàm facundia ſpectatus; his viris augebatur ſenatus Aqui-
lanus, & quæcunq; ad Ciuitatis defenſionē facerent, certis, & ad illa delectis viris edixerat: Alijs mandata eſt porta
rum cuſtodia: multi muros tenent: vniuerſaq; Ciuitas præſidijs circū munitur. Antonutius Camponiſcus, quę Paga
nicā ſpectat, maiorem vrbis partē ſeruat: Aloyſius, & Baptiſta ſuis cū equitibus per pomerium vrbē aſſiduo curſu
circūdant, atq; hos increpant, illos hortantur, laudant induſtrios, in deſides ſæuiunt. Camerarius, & quinq; viri, niſi
grauibus cauſis nihil curiam deſtituunt, ad hos deferuntur omnia, hic fit crebra conſultatio, hinc mandata ſuſcipiun-
tur. Curatum eſt, vt ante ſingulas portas firmis, & obliquis trabibus figerentur cancelli, & eius foſſarū ductus præ
tenderentur; ne ſuperuenientes equites hoſtiles irruerent, & vt noſtri faciliori aditu haberent, quò cōmodè confuge-
rent, & ſe reciperent. Melchior ad portā Riperiæ curabat, vbi fons ille uberrimus, ſex & triginta latis, & diſtin-
ctis fiſtulis eiaculatas aquas ad noſtrā vrbis partem confundit. Pyrrhus murorū latus occupauerat, quod templum
C Mariæ de Colle Maio ſpectat, quaſi hinc porta non celebri ſæpè improuiſus in hoſtes erupturus: toto ambitu mœniū
interdiu galeæ, atq; arma cętera fulgent: noctu facibus, & lanternis micantibus viciſſim confuſa vallum voce cla-
matur. Hac diligentia, & hoc ordine ſe muniuerat Senatus, & Populus Aquilanus, cū pridie idus Maias Braccius
ad Aquilanorū cōſpectū exercitū promouit, qui toto latiſſimo campo ſpargitur; Vndè facta eſt in vrbe noua trepida
tio, ſiquidē ætas, & ſexus infirmus occupatur terrore: Patres ſolicitantur conſilio, iuuentus arrectè armis, & audacu-
lè cōtumeſcit, tota vrbe clamat, vbiq; arma, vbiq; ſcuta tractātur, cāpanarū creberrimus pulſus omni regiōe immur
murat, & reboat; Curritur ad portā Labareti: hoſtes in ipſas vſq; foſſas, & cancellos impetunt: egreſſi Aquilani oc
currunt, clamatur vndiq; ac tanta ferocitate pugnatur, vt vix cācelli dirimerētur, vix lacertos torquere, & mouere
haſtas in acie confertiſſima vacaret: gladijs ergò res agitur, & pulſu clypeorū. Bracciani tamen quò inſtantibus equi
tibus niterentur, vrgebant intentius, & eorū impetu cancellorū pars euulſa proſternitur: nullus tamē in eo conflictu
D cæſus, pauci vulneribus, et ijs quidē non grauibus moti. Erant propè portā domus fœdā, et ſuburbium non magnū,
in hoc antequàm pugna ſolueretur, cœptū igni incendiū excitari, atq; idē nunquā inſtaurandū procubuit, ac tātula re
cōtentus eo die Braccius receſſit in agrū Pizolanū: quē ſupra ſex millibus paſſuū ab vrbe diſtare docuimus. Aquila-
ni facti ſunt ob eam pugnā ardentiores, quòd hoſtes expertim nihilominus lacendos, quā victuros agnouiſſe uideban
tur. Die verò, qui ſecutus eſt, Braccius agmine facto, & Aquilam dextra relinquens, vinetis, & collibus ſuperatis ad
oppidum Paganicam deſcendit. Erat autem Paganica caſtellum pulcherrimum, & diuitijs refertum, vbi nunc eiuſ-
dem nominis pagus habitatur: Plaga loci aprica, montis radicibus rigua planicie ſubiecta, ſolo fertilis, cultu facilis,
amęna fontibus, & decurrentibus riuis; vndè Paganicorum nomen originē habuiſſe non dubitauerim: tametſi indige
næ nigri Aethyopis caput inſignibus appinxerunt. Hac ſpe prędæ allectus Peruſinus, & alia bellica tormenta, &
bombardas non paucas aduexerat. Cumq; natura, & firmis mœnibus oppidum tuto munitum vidiſſet, iuſſit illud
E circumdari aggeribus, & in ijs propugnacula oppidanis muris æmula configi: tentauit exinde ſine pugna, ſolo expu-
gnationis terrore conſequi victoriā: videbat enim non abſque plurima cæde ad muros poſſe perueniri, quare cùm ſæpè
quidem, ſed fruſtra incluſorum colloquium petiuiſſet, nono poſt obſidionē die, iubet exercitum mœnibus circumfundi,
afferri ſcalas, fundamenta ſuffodi, ſagittis pugnatores à ſummo muro depelli, clamantes vrgere vincere; pariter ergò
circumcurritur vndique, nulli ſegnes, nulli trepidi ceſſabant, fit clamor virorum, fit armorum, & venientium
telorum ſtrepitus: valles, et vicini colles bombardarum boatu reſultabant. At Paganici tacere intrepidi, reſiſte-
re, deuoluere ſaxa, quæ grandia eſſent, iaculari minora, atquè omni ſilentio, quo poterant omni conatu, omnibus telis
quiſq; pro ingenio properat detrudere ſcalas, foſſores conterere, ſimulq; longè pugnantes plumbeis, atq; fulgureis pi-
lulis ferire alios, alios deterrere: Donec laſſi Peruſini reuocante Duce digreſſi ſunt peracta oppugnatione. Demū Brac
cius in tentorium ſe recepit, vbi quid rerum eſſet actū iubet explorare, nouit è numero ſuorum plurimos, & eos qui-
F dē ſtrenuos occubuiſſe: nam quo quiſq; animi plenus ad muros magis acceſſerat, eò celerius ſe obiecerat periculo: in-
doluit ergò non aperto mœrore, & tā atroci obſidione caſtellū occluſiſſe tacitum pœnitebat: pudebat tamē tot labores,
tot ſumptus, tot dies incaſſum aſſumpſiſſe, & inde diſcedere ſine victoria: Quos enim meditatus fuerat, terrore tantū,
aut pollicitis expugnare ueluti bellicarū rerū ignaros, & formidoloſos, eos pugnantes & intrepidos experiebatur,
Hæc tā varia cura vrgebat noctu ſollicitū: dū cōcluſi Paganici timētes hoſtes, quibus cœperāt eſſe timori, augebant
ſtolido cōſilio formidinē: atq; Braccianis iubēte Duce clamātibus alacrius, cōflantibus ignes crebriores, cladēq; in-
gentē ficta lætitia diſſimulātibus; cœperūt alius aliū timida oratione ſollicitare, exercitū eſſe numeroſum, quo claude
rētur, hoſtem crudelem ſeſe diu reſiſtere non poſſe, ſubſidium tamen, & ſi mittatur, intercludi, quare non eſſe ho-
ſtem vlterius exaſperandū, ne temerè pugnādo in ſeipſos mox ſuperādos moliantur crudelitatē. Hac in vulgus manā
te perſuaſione, datus eſt locus timori, & ad deditionē faciendā quęſita eſt via. Electi igitur qui plus ſapere, quiq; faci

G lius ſententiam dicere uiſi ſunt, atque à muris demiſſi per funem ad Braccium intempeſta nocte perducuntur à vigi-
libus. Hos vbi conſpicatus eſt Braccius, & audiuit quę peterent, quibuſuè conditionibus ad eius fidem confugerent, a-
lacri vultu paciſcentes admiſit: & quamquàm gaudebant, lętiores tamen, & magnis pollicitationibus in maiorem
ſpem erectos, & delinitos ad expectantes oppidanos dimiſit: poſtea verò quã aperta eſt dies, cuncti ferè Paganici
patentibus portis ad Bracciũ ſalutandũ egreſſi ſunt, quos ille vt erat prudentiſſimus, & facundus ſperare monuit ui-
uendi tranquillitatẽ, ſeque non excidium Aquilanorũ uelut hoſtẽ expetere, ſed curã, & amplificationẽ gubernato-
ris more ſibi vendicare: cũ ea ſit Reginę voluntas, vt ipſe annis decẽ vniuerſo prę̨ſit Aprutio, atq; eius prouincię ſer
uet, & defendat incolumitatẽ, neq; poſſe quemquã Braccio eſſe contrariũ, niſi qui Reginę aperta voluntate rebellaue
rint: quare dent operã, vt in Reginę, atque ſui fide permaneant ſeruaturi mandata quęcunq; ipſe proponeret, neque ci
uium Aquilanorum minas verituri, quippè qui breui ſint in eius poteſtatem redigendi. Hęc vbi dixit: cũ vltra quã
H ipſe peteret, intueretur eos polliceri; cogit ſingulos quęcunq; pollicerentur affirmare iureiurando ſe facturos. Aſſeri
cum, et Peſculum Maius in ipſa Paganicorũ obſidione, cũ ea ne uidiſſet quidẽ, à legatis acceperat. Poſteaquàm hæc
tranſegit meditatus aliis quoq; Aquilani agri caſtellis potiri proſpexit ab eminenti loco, & ad dextrã, & in Eurum
campos latè patentes, eosq; perpetuò montium iugo circunclusos, & ad ipſas montiũ radices in apricis collibus ca-
ſtella non pauca inſidere, fluuium quoq; amęniſſimũ medios agros dirimentẽ corona populorũ, & ſalicetis incingi.
Trãſmiſit ergò planiciem, & concitato agmine venit ad caſtellũ nomine Foſſam ad alterũ cãpilatus in arduo montis
dorſo collocatum, nec tantum oportuit illud oppugnari, neq; minis quidẽ terrere, Paganicorũ exemplo permoti vix
domino appropinquãti obuiã prodeuntes oppidũ, claues, & obedientiam obtulerunt. Erat in proximo ad Eurũ ædes
quędam Diuo Euſanio dicata nimirùm anguſta, & egregia, huic adhęrebant domicilia non multa, horũ incolę huc ſe
receperant ędem propugnaculis, & altis pinnis, & foſſis munitam; tũc verò pluſquàm ſatis erãt perterriti, nec pin
I nis, nec propugnaculis freti ad ſolam Braccij fidẽ confugerunt, atq; hanc geminam, & tã facilẽ victoriã vno conſecu
tus eſt die, & quaſi ventis agitatum incendiũ oppida popularia, & finitima corripuit. Rurſus abſcedens à flumine ad
ſiniſtrum cliuum exercitum cõuertit, qui mollis eſt, & apricus, atque ibi aggreſſus eſt caſtellum Bariſcianũ: quod cũ
paucis anni temporibus habitari non conſueuerit, hominibus quàm domiciliis plenus erat. Eſt ea regio ſterilis ſine vl-
lis arboribus, pabulo tantũ idonea gregibus ęſtiuis menſibus nutriendis: Huc ergò cùm omnes Bracciani aſcendiſſẽt,
ſectati ſunt primũ greges, mox quarto die potiti ſunt Bariſciano, cuius incolas Braccius cum pollicitationibus, uſque
amplis in ſententiã ſuam permulcendo pellexiſſet, iurare coegit ipſos ab eius fide nunquã diſceſſuros. Occupauerat iam
terror omnem Aquilani agri regionem, atque rumores victoris Ducis magis, quàm arma vincebant: nam progreſſus
ex illo magis ad Orientem ſuſpexit oppidum aliud alto cliuoſo, & ſummo monte impoſitum nomine Leporaucum;
nec fuiſſet auſus illuc aciem ſubducere, nec ruſtici loci oportunitate potitus: nam quanquàm pauci multũ tamen exer
K citum detruderent; populatus tamen agros, & villas non longè iacentes, cùm illi nouum hoſtium incurſum, & ſuarũ
rerum vaſtationem à ſummo caſtello deſpicerent, rati commodius eſſe pugnam non expectare, quàm ſtratis iam vil-
lis murorum quoque ſtragem conſpicere. Egreſſi ergò Braccij ditionem vltro ſua deditione amplificauerunt: & qui ſi
ne manibus potuiſſent agmini, & pugnantibus militibus ſolo loci auxilio reſiſtere ruſticana formidine perterriti, nec
oppugnati quidem in turpem deditionem peruenerunt. Lætus iam Braccius non ideò ſolùm, quòd Aquilana caſtella
ſine ſanguine, ſine ſudore corriperet; verùm etiam quòd agreſtes vincendo Aquilanis ciuibus timorem non medio-
crem incuteret; vadens vlterius, & vltra quàm paulò ante nominauimus, planitiem in eminenti colle aggreſſus eſt
oppidum Phanianum; idque, cùm leuibus pugnis duobus tantùm diebus infeſtaſſet, in fidem, & deditionem recepit. In
de reuocatus amœnitate fluuiali ad vltimam camporum partem deſcendit, vt ibi Stiffum caſtellum nõ magnum, ſed
natura munitiſſimum expugnando cõſequeretur. Eſt autem ibi ortus aquarum proculdubio mirabilis: Siquidem qui
L cunque torrentes in ſummis, & interioribus montibus vno quodam loco, & iacentibus pratis confluunt vaſto monte
pertuſo ad eum cliuum emergunt, & efferuntur in lucem, ubi Stiffum eſſe diximus: atq; is curſus aquarum ita præ-
ruptas rupes longa temporis uetuſtate peredit, ut uallem tam alterũ rupium aſpecta, quàm cadentium aquarum ſo-
nitu terribilem effecerit: ſummo uerò caſtello turris inſedit teres, et obiter ad imũ lacuna profunda adeò, ut ad turrim
aditũ nullũ eſſe non permittat: Reliqua pars murorum ita præcipiti loco poſita eſt, ut facilè poſſit ſine ullo munimine
teneri. At Braccius quò munitius caſtellum hoc intuebatur, eò nitebatur auidius, ut illo quocunq; modò potiretur, ue
rũ neq; bombardis, neq; aliis bellorũ tormentis poterat quicquàm promouere, et fortaſſis ad morẽ cæterorum timore
uicti eſſent, qui armis non uincebantur. Sed inerat eo loco uir quidã ſtrenuus, & magnanimus, cui nomen erat Anto
nutio Marini filio: Hic ergò non minus, quàm munimentũ Stiffum aduerſus Braccianos ſeruauit inexpugnabilem.
Omnia demum Aquilani agri caſtella breui ad Braccium defecerunt, præter Stiffum, Roccam Mediam, Fonticulos,
M & Nauellos. Petijt deinde Braccius Carapellem, hoc oppido potitus obſedit Ofenum, quod poſt primam oppugnatio-
nẽ pactis fœderibus adhęſit Peruſino. Tertiodecimo tandẽ Fonticulos redijt, & circum poſitis caſtris obſidione illos
aut terrere, aut ad deditionẽ cõpellere exiſtimauit: & cùm uidiſſet Braccius, nec Stiffum, nec Fonticulanũ oppidum
expugnari poſſe: calliditate oppidanos circumuenire putauit: motis omnibus inde copijs Aquilã uerſus iter capere fin
gens, ad uallem, quæ Riuola nuncupatur, applicuit: ibique Piccinino cum equitibus circiter quingentis in inſidijs poſi
to, ipſe timpanorum tinnitibus, & tubarum clangoribus ad Diui Demetrij caſtramentatus eſt. Interea Fonticulani
quidã agricolę prę̨ſertim, hoſtẽ abiiſſe rati ad colligẽdos croceos flores, quorũ maxima tũc erat copia, exire ſunt auſi.
Hos è caſtro Faniani ſigno dato Piccininus inuadit, & pleroſq; propè Celleſium fontẽ in planicie deprehendit, & ad
Bracciũ captos abducit, qui benignè quidẽ excepit, et blãdis uerbis libertatẽ pollicetur, ſi efficiant, ut cæteri Fonticu-
lani ſe dedant: id dum ſe nulla ratione uelle, aut facere poſſe negant, minis, & conuicijs in carcerem detruduntur

pridie

A pridie autem eius diei, quæ fuit quarto Nonas Octobris, prope oppidi muros ligati. ac Fonticulanis conſpicui circum-
ducuntur: vt de deditione facilius putarent. verùm cum eodem die vir ſtrenuus, & rebus bellicis experiens Roſius
Guiſfallionus Pátauio in patriam reuolaſſet: & cùm tantam ignominiam ægerrimè ferret, vaſtos quoſdam molares
ita parandos curauit, vt pilis inde miſſis hoſtiles sariſſæ, & haſtæ pleræq; frangerentur. deſperata itaq; & obſidione,
& deditione in turrim quandam Fannianenſem reducitur præda, & poſitis cuſtodibus ibi deſeritur. quibus eiuſdem
Roſii induſtria cæſis, breui libera domum reuertitur. nec in poſterũ vnquam Bracciani Fonticulos petiere, ſiue quia
Roſii vires experti fuerant; ſiue quia Braccius, & Roſius (vt creditum fuit) poſtquam apud Derutam Etruriæ op-
pidum ſimul conflixerant, alter cum altero in gratiam viciſſim redierat. ſiue vt ferebatur à quodam ſpiritu, quem
magicis artibus, et incantationibus in vitrea phiala circumferebat, ſe Fonticulis vita deceſſurum perceperat. vtrum-
que ſe res habet, ex eo tamen die res Braccianæ cœperunt retro ſublaſſæ referri. & eiuſdem Roſii cõſilijs plures Brac
B cianorum conatus irriti facti creduntur: vt & in vltimo congreſſu apertiſsimè viſum fuit. Hinc rurſus Aquilã Brac
cius repetens Monaſterium Diuę Mariæ de Colle Maio ſolo ſtadio ab Aquilanis mœnibus diſtans, occupauit; & vbi
Arenaria dicuntur, ſedere iuſsit exercitum. obſeſſa vrbe regreſsi ſunt Aquilanorum legati, qui nuper ad Regẽ Aloy-
ſium profecti eius nomine Antonellum Pappacodam Neapolitanum produxerunt, & non aduertentibus hoſtibus
in vrbem recepti; & cùm Aloyſii, & Summi Pontificis Martini largam auxiliorum pollicitationem retuliſſent, fe-
cerant ciuitatem ad reſiſtendum alacriorem. Vrget interim Braccius, & ex ipſo Diuæ Mariæ Monaſterio ferit vr-
bem bombardis, atq; ab Arenarijs iubet aciem clypeatorum ordine inſtructo mœnibus accedere: Aquilani tamen ne
que bombardas extimeſcere, neq; propinquantibus hoſtibus exire obuiam ceſſare: Quinimò longè à muris ſagittatis,
iaculisq; armati præcurrere. Peruſinorumq; impetum animo præſenti repulſare. Mouit deinde caſtra obſeſſor, &
ad eam vrbis partem progreſſus, quæ Boream ſpectat in Valle Santantię totis copijs conſedit, ratus Labareti portam
C ſuorum incurſibus magis obnoxiam. cùmq; aquam nouiſſet ex ea valle in vrbem occulto meatu perlabi, ruptis fiſtu
lis omnes ferè Aquilanos fontes exiccauit. ſed ne quid minimum Aquilano populo timoris incuſsit, quippè cùm plu-
ribus in locis præſertim qua vergit ad fluuium ea vrbs ſcateat fontibus vberrimis. Dum Braccius hic tenuit exerci-
tum, venit ad eum Reginæ legatus, monetque, vt ab Aquilana obſidione iubente Regina recedat, neq; illa inuita ſuos
populos infeſtet, neq; decere, vt quos ipſa ſeruandos commiſiſſet, horum ipſe machinetur excidium. At ille iuſſa con-
temnens Reginæ voluntatem inquit non eſſe liberam, & ea tantum conari, quæ quidem alieno conſilio decernantur.
deinde cùm hinc diſceſſum pararet: adeſſentq; Florentinorum legati, volo (inquit Braccius) antequam à nobis abeatis,
huius exercitus vires, atq; animos intueamini. Moxq; poſitis equitibus in inſidijs iubet inſtructos pedites ad Labare-
ti portã incendendam irruere. Agebatur iã hora vigeſimaſecunda, & Aquilani ciues ferè omnes pręter portę cuſto
des redierant ad cęnã. Irruentibus aũt Braccianis obſtitit cuſtodia, & ſublatis vtrinq; clamoribus, cõfeſtim manante
D tota vrbe tumultu excita eſt ciuitas, & ad Labareti portã concurſum, atq; vt noſtrorũ numerus ſingulis ſuperuenien
tibus augetur; ita Bracciani mœnibus ceſſante conatu propelluntur. cũq; tã longe à muris certaretur, vt inter noſtros,
atq; vrbẽ non parũ relictũ eſſet ſpatij, proceſſit equitatus ex inſidijs, et inſtãtes Aquilanos inopinãtes aggreditur à ter
go, nec tamẽ eorũ globus deturbatur, nec pugnã quãuis circumdentur vllo timore intermittũt. Primi ut cœptũ erat ob
ſiſtũt peditibus, poſtremi verò ad equites cõuertuntur. & vt quiſq; vel gladio, vel conto armatur, ſic ad illorũ effo-
diẽda viſcera ſe ſubigit, atq; interim dũ pedites ob equitatũ, dũq; equites ſuorũ peditũ certamine magis audẽt, & cę-
dere hoſtes vniuerſos arbitrãtur: magnũ equorũ numerus humi ſtratus ruẽtibus equitibus calcitrat, et reſupinus cõ
moritur, atq; homines non pauci occũbunt. Facto deinde crepuſculo, cùm ad Bracciũ pedites, atq; equites rediſſent, et
cognitũ eſſet, quãtũ ibi ſtragis factũ eſſet, quot viri, quotq; equi perijſsent; ferũt Bracciũ, vt forte diſcubuerat, pręu do
lore, ac rabie poſitã menſã calce poſtrauiſſe: Aquilani vero cum vnũ duntaxat amiſiſsẽt ſuperiores, atq; alacres in
E vrbẽ ſe receperant. iiſdẽ ferè diebus Palmatius quidã miles è numero Braccianorũ captiuũ, quẽ in vinculis habebat
Aquilanũ, quòd non tẽpeſtiuè ſe redemiſſet equo alligatũ ad mortẽ vſq; protraxit. Cũq; à Monte Regali, ac cæteris
montanis oppidis maximus eſculentarũ rerũ commeatus ad Bracciũ deferretur, iretq; in præſidiũ equitatus non exi-
guus; auſi ſunt Aquilani globũ hunc medio cãpo aggredi, ordinẽ confundere, onerata quędã iumenta depellere, & ca-
ptiuos pariter in vrbẽ pertrahere. E quibus quidẽ captiuis in eius, qui fuerat equis raptatus vltionẽ, plerosq; trucida
tos dilaniauere. Cæterũ ne Bracciani molariã domũ, ipſasq; molas vaſtarent, omnẽ circa hanc domũ agrũ ſic immiſ
ſo fluuio mollierunt. vt quaſi palus neq; pedites, neq; equites ſuſtineret. imperante igitur Braccio vt molæ frangeren
tur, qui parere ſtudebant, eo peruadere nõ potuere. Moles, quę amni oppoſita fluuiũ perducit ad molas ſępe à Brac
cianis diſrepta, ſępius eſt à noſtris inſtaurata: Atq; in ea diruendi, reficiẽdiq; viciſſitudine multorũ dierũ opera conſũ
pta eſt. Cõmotus eiuſmodi certamine Braccius repente vniuerſũ coegit exercitũ, cũq; ad Labareti portã cõuertit, vt
F de improuiſo irruens cæſis cuſtodibus in ipſam vrbem faciat irruptionem. Sed quia præſto fuit magno cum Ciuium
numero Antonutius Camponiſcus, longe aliter acceptus eſt Braccius. Pugnatum eſt igitur ante portam acerrimè,
& tumultuosè: nam neque ordo affuit vllus, neque ob celeritatẽ, & clamores imperatũ eſt quicquam, aut obtempe
ratum. pro ingenio, pro animo, pro viribus quiſque ſuis agebat. creſcente tamen noſtrorum numero, vt ex tota vrbe
currebatur, coacti ſunt Bracciani terga vertere, cũ equos ibi plurimos, & equites amiſiſſent. Venerat ad Bracciũ Re
ginæ legatus Monachus, eumq; vt ab Aquilana obſidione deſiſteret multis rationibus monuerat, quòd illa gubernan
dum cõmiſsiſſet Aprutiũ, non vaſtandũ, quòd eiuſmodi obſidio hoſtiles animos aperiret, quòd oportet ipſam ſui Regni
Ciuitates ab iniuſto bello, quacunq; via poſsit, protegere, non armis tendendam gubernationẽ, ſed conſilijs, quibus niſi
pareatur eius eſſe Maieſtatis, non Braccij vindicare contumaciam. Ad hæc cum ille Reginæ voluntatẽ haud quaquã
eſſe liberam reſpondiſſet. vade tum inquit ò Monache perſuade Aquilanæ Reip. vt quatuor ad me legatos dimittat,

G audias volo quanta ſit Aquilanorum inſolentia, te fortaſſis interprete res iſta componetur, quamuis aliàs eadem me
fruſtrata ſit opinio; nolim me quiſquam temeritatis vitio coarguat: venit itaque Monachus in vrbem, Aquilanum
Senatum alloquitur, Reginæ obſidionem à Braccio adductam docet eſſe moleſtiſſimam, peti ab eo legatos quatuor, eos
eſſe ne pacem videantur renuere mittendos. Redeuntes à Braccio Iacobus Antonius Mantini filius, & vir multa
prudentia clarus Spallecta docuere poſcere Braccium, vt eius nomine prætor Aquilanus acciperetur. id verò Aqui-
lani non repudiauere tantum, ſed audacius & contempſerunt, & irriſerunt, & cùm obſidionem fore prouectiorem
intelligerent, timerentq; famem incumbituram; toto oppido frumentarij ſunt inſtituti inquiſitores, vt quod vniuerſa
ciuitate frumenti haberetur, id ita venire cogeretur, ne vel pauperrimus magis quàm cæteri laboraret inedia, veni-
bat autem tritici cuppa ſolidis viginti: accurata, & opportuna facta diſpenſatione, cuſtodiæ quoque, & excubiæ adhi-
bentur diligentiores: cùm Braccium nouiſſent non dolo minus incumbere quàm armis. Mutat deinde caſtra Braccius,
H & progreſſus Rodio altius, & ad Roccam Cambienſem appulit caſtellum vel paruum quidem, ſed cultoribus habita-
tum firmioribus. Fuerat idem vetuſtiore tempeſtate in ditione cum Subequis, quo tempore Sicinarium erat Aquila-
norum; ſed facta commutatione caſtellorum, quò facilius contineretur poſſeſſio, Sicinarium Subequis, Cambienſis Roc-
ca aſcripta eſt Aquilanis. Tentat Braccius oppidanorum animos ſuaſione primùm blanda, deinde minaci: nec tantē
eos dulci, neq; atroci alloquio perterruit: tum ille paratis copijs aggreditur vndiq; muros. hic bombardæ maiores,
ibi minores feriunt: hac parte ſcalis aſcendere, alia ſuffodere muros adoriuntur. Contrà obſeſſi communi, & pari
labore ſuffodientes conterere, aſcendentes detrudere, bombardarum pilulas, & ſaxa quanto poterant ſtudio deuitare. la
bor, & ſudor vtrosq; diremit. Et cùm noſtri his oppugnationibus nouiſſent non poſſe obſiſtere, cùmq; nullum vſquam
expectaretur ſubſidium, ſatius eſſe putant facere deditione, quàm in caſtelli præcipitari euerſionem: nā & aquis auer
ſis hoſtes permanſuros, ipſarumq; expectare ſiccitatem intuebantur. Paucis igitur poſt primam obſidionem diebus in
I Braccij voluntatē ſatis honeſtis conditionibus deueniūt. Dū hæc à Braccio geruntur, Nicolaus Verrerius magno equi
tatu ſub valle Santarciæ poſito progreſſus ipſe ſexdecim tantùm comitibus ſecū ductis circa Sixti templum quaſi prę
dabundus apparuit. quibus proſpectis Aquilani, vt ſunt pugnę, ac victoriæ cupidi, ſine inſidiarū meditatione certatim
erumpunt, & fugam ſimulantem Nicolaum in inſidias vſq; perſequūtur. hi verò cū pedites ab equitibus numero, et
ordine ſuperioribus obruerentur, diſpergi conati ſunt, & diuerſis callibus ex hoſtiū manibus elabi; ſed notę, & repenti
næ rei timore perculſi ſimul, & equorum celeritate præpediti, pauci per vineta diffugientes euadunt, reliqui circiter
quinquaginta capiuntur, & pertrahuntur Paganicā. Eodem ferè tempore Braccio Rocca Cambienſi potito hic inſidia
rum exitus nunciatus eſt. & Ocre oppidum arduum poſſe ſi exercitus eò traducatur haberi, quippe cum ibi fame labo
raretur, & Aquilani ciues frumenti quicquam mittere cunctarentur, nocte qua ſecuta eſt magna Bractianorū copia
Ocre petebat: cùm ex vrbe Aquila magno iumentorū numero, et equitum, peditumq; comitatu ſubſidiū frumenti, &
K bellicarum rerum mittebatur. ſentiunt hoc Bracciani, veniuntq; obuiam, præcognito tamen occurſu, qui ſubſidio præ-
erant cū iumentis, & omni comitatu imperfecta re Aquilam ſe recipiunt. dederunt igitur ſe Ocrini, & Braccius poſi
tis ibi præſidijs ad Roccam Medianam proficiſcitur. Cùmq; hic plurima, vt oppidanos terreret, moliretur bombarda-
rū tutam collocationē, ſcalarum ferramentorūq; oſtentationem, & tubarū ad futuram pugnā veſpere claſsicum terri
bile; muros mane aggreditur, fit clamor, extrinſecus acceditur, propinquāt ſcutati, & ſcorpionarij mœnibus, & oculis
qua parte facilior eſſet aſcenſus metiebantur: at oppidani taciti expectare, ſpeculari, audere. vbi verò muros attigere
Bracciani, ibi noſtri ſaxis, ſagittis, trabibus, vt denſa corona ſteterant confeſtim coegerunt oppugnatores recedere. Ad-
uertit Braccius defenſores oppidum habere firmiores, & plures quàm eſſet opinatus, tota pariter mœnia non poſſe vna
oppugnatione circumcingi, neque vſquam ob defenſorum multitudinem expugnari, ſuis pericula parari, & occulta, &
grauiſſima, dubitare quid ageret, diſcedere, & fruſtra tentaniſſe pudebat, oppugnare, & milites manifeſtę cędi ſine vl-
L la ſpe victoriæ obijcere non placebat. cùm ſic vero animo fluctuaret, nunciatum eſt poſſe Aquilā vrbem dolo capi, prę
ſto eſſe proditores, proditionemq; iam inceptā ꝓcedere, qua re vrbi propinquet, vt vbi opus fuerit exercitu nulla mora
perdat occaſionē. Ad hæc Braccius erectus, relicta quam obſidebat Mediana, ad Balnenſem Ciuitā cum copijs deſcen-
dit, ibiq; ſpe maxima ſuſpenſus proditionis exitum expectat. Sed qui id in vrbe moliebantur, dum proditorum nume-
rum augere ſtudent, requiſitus quidam non modo non aſſenſit, ſed rem omnē callidè perceptā ad Camerarium, & colle
gas clanculum detulit. Itaq; de captis proditoribus meritum ſupplicium eſt ſumptum. depoſita ſpe tantæ proditionis
confuſus omninò Braccius, & longè magis quàm oſtenderet ira pariter, & mœrore ſollicitus. quippe quòd tanto exer-
citu, tot conſilijs, tanto ſumptu nihil Aquilanis eripuiſſet, quòd illi nacti occaſionem non eſſent vno momento recupera-
turi, progreditur, et Aquila ad leuam relicta apud Sanctum Victorinum ſex millibus paſſuū ab vrbe cōſedit. Interim
Farindola oppidum Pinnēſe à ſuis deficiens, quòd iniurijs agitaretur, Aquilanis adhæſit, & confeſtim Pinnenſes rebelle
M caſtellum magnis viribus obſident. Nam & ab eorum vrbe vix ſtadus duo de viginti diſtat, & quamuis exiguum na
tura munitum eſt. Nec Farindulani putantre Aquilam, licèt graui bello fatigatam, non poſſe ipſos à prementibus defen
dere; neq; Aquilani ſpem eorum paſſi ſunt eſſe irritam: Quinimo, vt Braccius quoq; Aquilanis eſſe maiores vires in-
telligeret, Troylo à Farindulanis pro auxiliaribus copijs miſſo & magnam, & electum pugnatorum numerum dedere.
hic ergò regreſſus à ſuperiore loco, in obſeſſores irruēs, Aquilani nominis acclamatione coegit eos caſtris deſertis fugā
arripere, & cæſi quàm pauci ſunt, capti verò circiter ducentū. Sic Aquila, quę ſua putabatur amiſiſſe, aliena ſibi con-
ciliare caſtella viſa eſt. Braccius, vbi Aquilanos Farindulæ ſucceſſu lætari accepit, veritus ne caſtella rebellarent, quæ
citra vrbem in eius poteſtatem deuenerunt; rurſus vnde prius abierat ad Ciuitam Balnenſem, vicum amœniſſimum re
greditur, cùmq; ibi eſſet biduum commoratus, pergit vt alia quoq; Aquilanorum caſtella ſubijciat. obſidet igitur Tu-
xium, & eo poſt acerrimam pugnationem potitus, Sanctum Pium facilius, Capurcianum vero ægrius, Bominacū aūt
commode

G *cõmodè capit. Ad hæc monet, quos Paganicis habebat Comitẽ Brandolinũ, Gattamelatum, & Nicolaũ Piciniuum, vt Aquilã quã crebrioribus poſſent excurſionibus fatigarent: ob hanc enim rationem hos cũ equitibus tricentis, pedi:ibus vero pluribus ibi morã facere inſtituerat. Nulla erat igitur quies Aquilanis, neq; frumẽtũ, neq; fructus vllos ex agris colligi, neq; aliunde aduehi ſperabatur; quibus quidẽ rebus adhibita ciuitas animũ a tanta ſaria cõſultatiõe intẽdit. itur ergò in cõcionẽ. atq; hic huiuſmodi res deliberãda proponitur. urbẽ ut manifeſtũ eſſet obſideri, hoſtiũ uires fieri maiores quotidie, equites qui tenerẽt Paganicã ab inſidijs, et excurſionibus nõ ceſſare, quod haberetur frumẽti, id cõtinuè diminui, nouũ vero neq; colligi, neq; poſſe aliunde cõportari, caſtella Aquilani agri rebellauiſſe ferè omnia, Bracciũ nõ modò quæ Aquilæ fuiſſent, ſed alia oppida ſuis viribus adiũgere, Reginã cuius fides teneatur, hæc omnia negligẽter habere, imminere niſi proſpiciatur vrbis, & Aquilani populi exitiũ. Quare ſi quis cõſilij quicquã habeat, ſi quis patriæ charitate moueatur tẽpore tam opportuno ſententiã exponat, cum cunctantibus alijs Spallecta, vt erat animo, & ſer*

H *mone liber, Vos (inquit) iureconſulti, & prudentiſſimi ciues, quæ fuerint meliora, meditamini: Ego uerò quæ ſentio ideò primus expono, vt ſi quid inepte attulero ueſtro conſilio, ueſtraque authoritate caſtigetur: ſic enim me Natura progenuit, neque patitur à meæ vitæ inſtituto diſcedere, vt quæcunque ſint beneficia tum in amicos, tum maxime in patriam conferenda, ea putem oportere ſine dilatione præſtari neque conſilia, neque remedia ſunt hoc tempore differẽda: hoſtem enim habemus & atrocem, & potentem, atque illi diutius obſtare non poſſumus; cùm fame potius, quàm bello ſuperandi videamur. Quare cenſeo Reginam noſtram dominam faciendam certiorem, nos bello vrgeri aſperrimo, indigere auxilijs, eſſe diuturnis armis fatigatos, neque poſſe longo ſpatio expectare ſubſidium, vrbem hanc eius eſſe maieſtatis, ſtudeat eam potius defendendo ſeruare, quàm eius fidelitatem ſpectando corruere in excidium patiatur. Eadem cenſeo Aloyſio Regi pariter ſignificanda, atque illud adijciendum exiſtimo, vt Sfortiam iubeant miſeris rebus noſtris ſuccurrere. Nam etſi putandum eſt Reginam, Regemque huiuſmodi obſidionem non latere, quid tamen*

I *eis mittant auxilium, qui neque uexari, neque laborare quicquam conquerantur, inſtituit illa Braccium gubernatorem, quomodò niſi nos ipſi declaremus, credat eum hoſtis non gubernatoris ueſtem induiſſe? tum quia Braccius eſt in re militari clariſſimus, quis audeat illi obuiam ire, & cum eius exercitu concurrere, niſi qui parem habeat bellicis in rebus claritatem? ducis nomen magis quàm exercitus hoſtes terrefacit, & parit victoriam. Sfortia (inquam) ſi ad nos ierit, uicimus Ciues: & Braccius ubi eius aduentum audierit, eiuſdem famam duntaxat, quàm multa hominum millia pluris faciet. eligatur ergo legatus, qui Reginam, quique Aloyſium cum noſtris literis petat, hac via ſuccurratur obſeſſis, hac noſtra uictoria, noſtra quies comparetur. oſtendamus in noſtris dominis nos habere præſidium, vt illi hoc tempore defenſionem exhibeant, deinceps uerò vt fideliores, & ab ipſis protectos maiore, atque vberiore nos gratia complectantur. Hæc cùm Spallecta dixiſſet, & rediſſet in conſeſſum, uenit in ſuggeſtum Licus vir notarius, & patriæ amator, iſque dixit huiuſmodi exempli ſententia, quæ dicta ſunt à Spallecta. Magnifici domini, & Ciues Aquilani*

K *ea mihi placent omnia, nunciandam eſſe Regi, ac Reginæ hanc longam, & aſperam obſidionem, & petendum ad noſtri ſubſidium Sfortiam; hic enim hodie apud Reginam gratioſus. & eſt inter hos duces penè pares, quæ ſemper inter eiuſdem ſtudij conſortes uerſatur æmulatio, quin etiam prælijs nonnunquam concurrere: itaque alter alterius interitum meditatur. Quamobrem Sfortia cupido animo (modo Regina inſtituat) auxilia nobis contra Braccium afferet. Sed aliud quoque cenſeo non minori cura pro noſtra ſalute efflagitandum, ſtudendumque, vt Martinus Summus Pontifex aliquam ſuarum copiarum partem ad noſtram hanc defenſionem ire iubeat, quod eam ob rem facilius conſequemur; quia Braccius eſt ipſi Pontifici ſupra quàm dici poſſit odioſus: Cum oppida quæ Gregorio, & Benedicto Pontificibus occuparat, quanquam ſæpe pollicitus non reſtituerit, & fama ſit ſummum Pontificem aqua, & igni Braccio interdixiſſe, non eſt igitur extimeſcendum, neque remittendi ſunt animi, bene ſperandum eſt: Petantur quæ diximus auxilia, quæ ſi (vt ratio ſuadet, vtque firma ſpondet coniectura) acceſſerint, aut fugiet Braccius Aquilanam terram:*

L *aut in noſtris finibus cum uniuerſo exercitu ſuo profligabitur. Spero quod mihi uiſum eſt, uobis quoque omnibus uiſum iri uer ſimile. Cum Licus his dictis aſſediſſet, factum eſt tota concione aſſentientium murmur quaſi plauſus, & vt omni mora ſublata pro Regijs, & Pontificijs auxilijs mittatur, decretum eſt. Cumque cæteri legationem renuerẽt. Licus huic periculoſo labori ſe patriæ charitate permotus obiecit. ſed iter aggreſſus, cum euaſiſſe putaret, & Taliacotium tantùm vſque peruenisset, ibi aſtu, & inſtitutione Braccij detentus, aſſumptum munus obire non potuit. Nicolaus Picininus, Gattamelatus, & Comes Brandolinus, quos diximus commorari Paganicis ſatis eſſe uidebantur ad Aquilanorum commoda ſic impedienda, vt neque ipſi agrum colere, neque alieni queant ad eos quippiam afferre, quo procedentibus interea menſibus Aquilani fame perdomarentur: itaque Braccius his per nuncios monitis, vt culturam & rerum allationem diligentius arceant, ad Sanctum Valentinum citato agmine proficiſcitur, qui cum per Toccanũ agrum iter haberet, erumpunt Toccani, eò onerata Braccij iumenta aggreſſi bombardas tres, & aliàs res plurimas*

M *accipiunt, & ſtrenuum uirum Nicolaum Piſanum commeatum defendentem capiunt, pergit nihilominus Braccius, & obſeſſo Sancti Valentini Comite breui cum illo ex arbitrio, ſententiaque ſua paciſcitur. Inde Manupellum progreſſus, quòd id oppidum à militaribus viris teneretur, non armis, ſed arte vſus eſt, & ſuaſionibus: pellexit enim milites eos, vt qui ſub Antonutio Camponiſco mererent, ad Braccij ſtipendia tranſirent. horum qui primus erat Fornarius & Manupellum ipſe tradidit, & arcem curauit Braccio ab Abante caſtellano concedi. Regina interim precantibus Aquilanorum literis commota; Braccium, quem Monachus quoque ſua relatione accuſauerat, conceſſa prius gubernatione diſpoliat, & Sfortiam creat magnum ſui Regni Seneſcalcum, iubetque ad Aquilanam obſidione leuãdam proficiſci. hoc vbi Braccius accepit, progreditur Amiternum, & ſtudet anguſtiora loca, quacunque Sfortia tranſiturus eſſet occupare. Aquilani verò cum idem tam fama, quàm regiis literis accepiſſent, ea ſunt affecti lætitia, & talem euadendi ſpem concepere, vt è languidis ferociores, & ex mæſtis alacriores ſint redditi, neque iam hoſtes, neque famem ex*

horre-

A *horreſcere. Quinimò clamoribus, tubis, campanis, nocturnis denique luminibus hilaritatem oſtentant. Dum Brac-*
cius Manupello Antianum proficiſcitur, dumque Nicolaum Picininum Piſcariam ad Aterni oſtium demittit, ne
Sfortiæ liceat ibi fluuium ſuperare, dum denique alios alijs opportunis locis ad Sfortiam arcendum collocat, & Aqui
lam iubet crebrius infeſtari; progreditur Sfortia, & Braccium in oppido Antiano cum exigua ſui exercitus parte de
præhendit, morari ibi paucis diebus, & cùm alterius vires tentare meditaretur, & rixæ quædam à militibus vtrin-
que obuijs agerentur; accidit aliquando, vt duces quoque ad ſuorum defenſionem deſcenderent in pugnam. Et quamuis
non paratis aciebus, tumultuario tamen concurſu geſtum eſt prelium arduum, & acerrimũ, Braccius paucis amiſſis
in oppidum ſe recepit: Sfortia verò ne dies ibi teras, quòd hoſtis pugnam detrectaret digreſſus in Vaſtum & Lateſ-
ſam ditia, & ualida oppida corripit. At Braccius digrediens prouenit Buccanicum, quo cùm Sfortia quoque appulіſ-
ſet, ille iam mœnibus tutas hoſtiles incurſus eluſerat. Aquilani interim ab ęquitatu, & peditibus Paganicis inſiden-
B *tibus aſſiduo circum curſu fatigati cum quo prodire nequirent, & eſſent iam ferè omnium rerum egeni, auſi ſunt ta-*
men Cambienſis Roccæ iumenta, boueſque prędari; fuerant enim ſpeculati quorſum armenta procederẽt in paſcua:
itaque duce Ioãnne Matelicano, vt circumſidentes hoſtes fallerent per ardua montis iuga noctu profecti non longe à
Rocca conſedere in inſidijs, cum autem dies clаruiſſet ante viſi ſunt, quàm erumperent: attamen facto agmine incur-
runt, atque alij refugientes Roccanos proſequuntur, alij abigunt armenta, eaque non patiuntur diſcedere, ſed agunt
in montem, neque prius inde recedunt, quàm homines duo de viginti, & ingentia equorum, vaccarumque armenta
abigant. Fiunt interim clamores, audiunt qui pręſident Ocre, audiunt, & qui Paganicis commorantur. Occurrunt igi
tur vtrinque pedites, equiteſque Bracciani; ante tamen noſtri in Diui Laurentij monaſterium ſe recipiunt, quàm illi
ſuperato alueo conſequantur. Non erit ab re hoc loco referre, quam à pluribus accepi rem memoratu digniſſimam.
Verebantur qui prędam agerent, cum monaſterium vti ſolitarium, & ab hominum frequentia ſeiunctum clauſum
C *proculdubio crederent; ne dum oſtium effringerent, hoſtes ſuperuenientes prędam reciperent, & ipſos agerent capti-*
uos. Quibus iam propinquis ecce monachus monaſterium aperit: itaque patentibus ianuis confeſtim, & prædam in-
cludunt, & ſemetipſos ad monaſterij defenſionem conſtituunt. Monachus verò, quem aperire conſpexerant diligen-
ter quæſitus inuentus nuſquam fuit: ergo fama fuiſſe illum Aquilanæ Ciuitatis protectorem Diuum Petrum Cæle-
ſtinum conſequuntur. Tandem hoſtes circumſepiunt monaſterium, & illud expugnare quibus poſſunt viribus aggre
diuntur. At noſtri forti animo accedentes repellunt, parietes diruunt, ſaxis petunt vrgentes, neque parietes ſinunt vl
lo modo prenſari. Ciues Aquilani vrbe tota vehementer fremere, pulſari campana, arma capi, alter alteros hortari.
Erumpitur porta Rodiana, aſcenditur perpetuo armatorum agmine ad monaſterium: ante tamen quàm eò peruenia-
tur Bracciani pluribus in locis occurrunt, à fluuio ad monaſterium vſque multis pugnatur certaminibus. Ex vrbis
mœnibus mulieres, puerique prælia ſpectantes nunc lætari, nunc verò dolere, vt noſtros aut pellere, aut pelli conſpi-
D *ciebant. Denique cum Aquilanorum numerus frequenter augeretur coacti ſunt hoſtes terga dare, & multis affecti*
ignominiis Ocre, atque Paganicam repetere: noſtri verò victores, & captiuos, & prędam perduxere: quamobrem
magna fuit in Ciuitate lætitia, & iuuenum animi ad pugnam facti ſunt erectiores. Vix pauci poſt hęc præterierant
dies, cùm Ardizonus ex ijs, qui Paganicam tenebat, haud longe ab vrbis porta Paganica poſuit inſidias equitum fe-
rè trecentorum, hos in valle inſidentes Aquilanorum aduerterat nullus. Et quia Braccius aberat, inermes magis
quàm armati vrbem Aquilani pererrabant. Propellit Ardizonus equites circiter ſexdecim. hi autem tanquam ex
plorabundi mœnibus propingui acceſſerunt, quos ubi primùm portę cuſtodes aſpexere ſublatis vocibus ad arma, at-
que hoſtes inclamauere. Multi, vt erant inermes accurrerunt, pauci arma capiunt: prodibant enim quaſi ſpectatores
non pugnatores. ibi Antonutius Camponiſcus vetabat prodire, & inſequi equites hoſtiles. pleraque tamen iuuentus
pugnandi cupiditate pellecta recedentes equites ſolis haſtis muniti ſequebantur. Tum ex improuiſo proſiliunt Brac-
E *ciani ex inſidijs, & noſtros aggrediuntur: itaque omni conatu ſtudent circumuenire depræhenſos, quod Antonutius*
vbi proſpexit, abrepta de alterius manu lancea pedes, vt forte ſpectabat accurrit. comitantur alij non pauci, ſed haſtis
tantum armati: clamat Antonius & comites ad noſtros circumuentos ne vereantur, ſint fortes, feriant hoſtes, ſuffo-
diant equos. hoſtes verò vbi Antonutium nouerunt, & procedere conſpiciunt inermem, in hunc plerique ſe conuer-
tunt, hunc petunt, hunc vt pugnę, atque belli ſummam adoriuntur. At hic animo plenus regere ſuos, imperare quæ
vſui fore cognoſceret: hoſtes autem velut irrideret appellare magnanimos, laudare, hortari, vt viros ſeſe habeant.
noſtri ergò Antonutij fauore ac ductu audent ferocius, et ab vrbe ad hanc pugnam plena via proceditur: itaque Brac
cianis animus minuitur, noſtris augetur. Erat in ea valle ſupercilium quoddam, hoc Aquilani occupant, equites &
ſcutati peditatus hoſtiles agebant inferius: ea loci commoditas noſtros ad ſaxa torquenda adhortatur. equi, equiteſq;
feriuntur. Deſilierat Antonutius è via, vt incurrentium impetum euitaret. & Ardizonus clamans ad ſuos agite (in-
F *quit) commilitones vrbem, & ipſam portam impedite, portam (inquam) aggredimini. Huic Antonutius, uade (ait)*
Ardizone iamdudum parata tibi cœna, uade (inquam) tempus. quid alios iubes? Ardizonus cùm ſuos iam recedere,
& Aquilanos uideret agmine perpetuo ab urbe accelerare, vertit equum, & eo recurrente omnes ad loca ſuperiora
ſe recipiunt: ac deinde illi Paganicam: hi vero Aquilam repetiuere. Aquilani quidem ſani, & læti omnes: at illi mi
lites pleroſque ſaucios, equos verò claudos quamplures reduxere. Non ceſſant interea noſtri crebris epiſtolis Sfor-
tiam in ſubſidium uocare. is ergò cernens, quòd Braccius omnem pugnandi copiam auerteret, & oportuna loca præſi
diis occupaſſet; ſtatuit ſuperato Aterno ualidam equitatus partem tranſmittere Aquilam, & Braccianos ab ob-
ſidione depellere. At ſi Braccius eos inſequitur in agro Aquilano prælium commiſcere, quòd in maritimis, &
circa Buccanicum promouere non licuiſſet. Nec propter locorum difficultates ordine quodam ſe poſſe crede-
bat moderari equites, & regere, ac inſequentem exercitum ſuum animis implere, & hoſtem proſternere.

Hæc

*A Hęc igitur meditanti, & an vſquam profluentis vadum eſſet, exploranti; monſtratus eſt locus ęſtiuis quidem
menſibus vadoſus: ſed cùm hoc tempore Ianuarius ageret, & fluuius torrentibus, ac pluuijs excreuiſ-
ſet, non poterat hoc vado ſolita facilitate tranſiri: audet tamen Sfortiæ magnanimitas, & præmiſſo pedite quodam, vt
aquæ intueretur altitudinem, ipſe velut arduo equo vehebatur conſecutus eſt. Cùmque ad vtramque ripam bis, ite-
rumque iſſet, atque rediſſet, & ſpectantibus ſuis iam omnem traijciendi metum ademiſſet, atque equites iam fluuiũ
ſuperarent: Ecce familiaris adoleſcentulus animo, atque equo deficiens medio amne mergebatur, cui Sfortia dum fer
re opem feſtinat, & terga dat vndis uementibus ſic eſt fluctuanti gurgite abſorptus equus, vt ipſe alternis ſuperue-
nientibus vorticibus eũ retractare nequiuerit, atq; ſubito iã longius auectus, neque ipſe, neq; equus vſquã ſit viſus ap
parere. Quas voces, quos exanimatos clamores putes vtraque ripa ſublatos? Ante militum oculos optimus, & cla-
riſſimus Dux, in vnici, & amantiſſimi filij conſpectu chariſſimus, et inclytus pater interijt: neque arma illi, neq; equi
B profuere, neque vlla vis humana potuit auxilium tam ſubito, tamque improuiſo caſui afferre. Eius rei fama Braccio
gaudium, Aquilanis dolorem, & pauorem intulit: nam illi moleſtiſſima ſollicitudo, his uerò ſpes immenſi, & firmiſſi
mi auxilij ſublata eſt. Filius autem Franciſcus tametſi luctu, & mœrore grauiſſimo confuſus, ſtudet tamen & cum
militibus, & apud Reginam in locum, & dignitatem paternam ſuccedere. Hæc agens conſulit quos habebat paternos
amicos, atque his ſuadentibus exercitum reducit in Apuliam, ne forte, quæ Sfortia ibi oppida tenuerat, audita eius
morte rebellarent. Gloriatur intereà Braccius apud ſuos, & ſua quaſi conſilia, & militaria pręcepta iactans aſſeue
rat, manus conſerere ſe cum Sfortia renuiſſe, & loca oportuna præſidijs communiſſe, vt his aduerſarius impeditus
afflictis rebus cum eo conflicturus omninò vinceretur. Deindè ad Nicolaum, quem à Piſcaria, & Aterni oſtio mor-
tuo Sfortia reuocauerat conuerſus. Vade (inquit) tu cum nepote chariſſimo (hic autem erat Nicolaus Fortebraccius
eius nepos ex ſorore, quæ Stella vocabatur) repete Paganicam, et Aquilam excurrendo, & pręſidia commodis locis
C ponendo ſic claudito, ſic vndique noctu, atque interdiu præmito, vt nec minimum quidem frumenti, ac rei cuiuſquam
poſſit inferri. Paret Nicolaus, ſeque Paganicam ad Gattamelatum, & Ardizonum, & comitem Brandolinum con-
fert cum magno peditum numero. Poſtridie verò, quàm eò veniſſet ad monaſterium Diui Laurentij cõſcendit id-
que multorum dierum opera firmo muro, & validis in turri propugnaculis munit, ac poſitis ibi militibus circiter
tricentis iubet eos noctu vigilare, ne quid rerum ad Aquilanos aduehatur: ipſe verò ad oppugnandos Nauellos acce-
dit, atque id oppidum quamuis arduũ et viris, armiſque benè munitum, ita tamen ſcutatis militibus, minis, bombis,
& terrificis vocibus urgebat, vt illud ob aquæ penuriam, & uires hoſtiles diutius durare non poſſet: Sed pendente á
pugna Nicolao, & circum clamantibus militibus uenit à tergo Sancti Valentini Comes, & eius fratres vna acceſſe
re viri animi præſtantia, & fortitudine, ac rerum experientia clari; Hique aggreſſi Nicolaum, & eius copias om-
nes eo terrore ſuperuenientes incuſſerunt, vt qui oppidanis cœpiſſent eſſe timori, ipſos iam & timere, & fugere opor-
D teret, & niſi preſtò fuiſſet Ciuita Ardenga oppidum, turpiter ſuccubuiſſet. Eo die Nicolaus, cùm hoſtes domum ſe
recepiſſent, retulit ſe ille Paganicam, & cùm aduertiſſet ex multis partibus res Aquilam afferri, Diui Antonij
quoque templum foſſis, & propugnaculis muniuit, poſuitque ibi milites centum, vt quæcunque noctu afferri ſenti-
rent, ea confeſtim erumpentes interciperent: noctu enim & ſal, & frumentum, & pecora in vrbem perducebantur,
tanta erat lucri faciendi cupiditas. Quare cùm omne urbis latus clauderetur, neque poſſet quicquam rerum ad mor-
tales alendos inferri, malè ſe habent Aquilani. Latus Furconium ab ijs, qui Ocre, & Paganicam tenerent, cuſtoditur:
Amiternimum ab ijs qui Diui Antonij templum. Aequicolarum viam, qui Diui Laurentij monaſterio inſident diur
nis, nocturniſque cuſtodijs intercludunt. Regina, quòd ab Alphonſo rege infeſtaretur, & iam Caietam amæniſſimam
Campaniæ urbem amiſiſſet, quo ipſa indigebat, ad ſuos auxilium mittere nequibat. Audijt miſerorum preces Deus,
& qua non credas via iuſtè pugnantibus oportunè ſuccurritur. In huiuſmodi Aquilanę Reip. calamitate perlata eſt
E fama Reginam cum Rege Aloyſio, Duce Mediolani, & ſummo Pontifice ſocietatis fœdus iniuiſſe Mediolani Ducem
Philippum claſſem in regnum demiſiſſe, recuperatam eſſe Caietam. Ea res Aquilanis ſpem reddidit, & quod de Sfor
tię morte doloris, hoc de nouo fœdere gaudij perceptum eſt. Conſultatur ergò, & ad ſummum Pontificem, atque Re-
ginam miſſum iri legatum decernitur, & auxilium ab utroque quanta poßit ſuaſione implorandum, vt quod á Lico
fieri non potuiſſet, hoc à nouo legato conficeretur. Ad hanc legationem Simon Abbantis filius eligitur, ciuis pruden
tia, & facundia clarus. Is Romam fortunato itinere proficiſcitur; Et cùm ad ſummi Pontificis pedes procubuiſſet, at-
que Braccium retuliſſet Aquilam obſediſſe iam diu, atque vrgere, vehementius exhauſtam, & fatigatam ciuitatem,
eamque promiſſum auxilium in Sfortia amiſiſſe, orat, ſupplicat, obteſtatur, vt ciuitatem ſemper eccleſiæ deuotam
reſpiciat, & ſaltem Petrum Nauarinum, aut quemlibet alium ad Aquilę protectionem demittat, eſſe Aquilanum
populum magnum, & validum, non patiatur illum adiungi potentię Braccianę, ne fortè Aquila perdomita ad Ec-
F cleſiam quoque vexandam Aquilanis viribus auctus ſe conuertat. Sed Martinus, cùm de Braccio, & eius copijs mul
ta interrogaßet, & ſuum cum Regina, & Mediolani Duce fœdus aperuiſſet. Vade inquit, fili benedicte, pete Reginã,
ipſa primùm aliquid mittat auxilij, illud noſtris quoque viribus iungetur, quibus omnibus Braccij ſuperbia extenua-
bitur. Abijt Simon Neapolim, & à Regina Iacobum Caldoram bellicis rebus clariſſimum, Franciſcum Sfortię fi-
lium cum magnis, & fortibus copijs impetrat, atque apud Reginam, & Duces ipſos, quanta ſit opus acceleratione
declarat, Aquilanæ reip. feruentia mandata oſtendit, & literas poſt eius diſceſſum ad eum datas recitat, ſtudetque
ſuaſionibus crebris, & vehementibus eos promouere. Intereà Nicolaus Piccininus, atque alij proceres Bracciani vr
bem, & quęcunque caſtella non corripuiſſent incurrendo, prædandoque plurimum infeſtare: Et Antonutius Marini
filius Stiffij, eos ad id caſtellum oppugnandum venturos pręſenſerat: quamobrem reuocatis è Rocca Mediana præſi-
dijs peditum, eos, & quos ipſe equites haberet, in inſidijs ſtare iuſſit. Accedentibus itaque Braccianis inſurgunt noſtri,*

& eos

G & eos aggredientes repente circumueniunt, cumque illi in niuoſo loco ſeſe tuerentur, & arata mollita hyeme tellure
paſſim equi præpedirentur, omnes terrore corripiuntur: plerique fugiunt, alij capiuntur, atrox quidem & acerrimus
conflictus: è noſtris occiſus eſt Nicolaus è Sancto Euſanio oriundus, ex hoſtibus uerò tres capti uiri animis, atque
armis preſtantes, Antonellus Sancto Polio præfectus, Ioannes Drutemus, & Chriſtophorus Certaldus. Pergit Nico
laus, & Aquilanis famem nocturna, ac diurna opera intentat: nunc eos ad diligentem cuſtodiam hortatur, qui San-
ctum Laurentium, nunc verò qui Sanctum Antonium tenebant, ne quid rerū in obſeſſam Ciuitatē inferretur: praci-
puum tamen eius ſtudium erat, vt molas, molariaſque domos perfringeret, atque dirueret: ad hoc animum & mili-
tes tanquam ad belli ſummam, & victoriam comparandam intenderant: neque dies vllus, neque nox vlla abibat,
quin hinc, atque illinc diuerſis inſidijs aduerſus molas noui apparerent incurſus. At Aquilani poſita in mœnibus cu-
ſtodia iuxta Diuæ Mariæ Goriani templum in murorum propugnaculo campanam appenderant: eam cuſtodia cum
H primùm hoſtium aduentum proſpiciebat horrendo tinnitu pulſitare, inde ſubito Sanctæ Iuſtæ campana maiore ſoni-
tu excitare Ciuitatem, itaque hoſtibus nullus dabatur ad molas acceſſus, quin repente oppidani erumperent. Cùm
hanc frequentem, & audacem eruptionē Piccininus animaduertiſſet, meditatus eſt populum Aquilanū extra vrbē depræ
hendere, & magno captiuorū numero Ciuitatis deditionem, aut grādem pecuniam adipiſci. Poſitis ergò inſidijs trinis
in Colle Maio, in valle Roſareoli, et in medijs vinetis, iubet paucos quaſi de more, vt molas petant, ꝓcedere, quibus à cu
ſtodia viſis datur cōtinuò cāpanis indiciū: feruet Ciuitas, egreditur populus, et progreſſos hoſtes, quia pauciores eſſent,
animis erectioribus impetit, quibus ad Roſareolum tanquàm Sanctum Laurentium repetituris fugientibus, noſtri
pleno agmine illos vltra fluuium iam collem aſcendentes inſequuntur, & quamuis iniquo loco fundunt, fugarūt que la
tiſſimè. Ecce tamen exiliunt equites è Roſareolo, & aſcendentibus Aquilanis occurrunt: à tergo autem qui vineta te
nuerant, & qui latuerant in Colle Maio adſunt præcipites: Tunc uerò Aquilani neque primis terga dare, neque alios
I pati propius accedere: alij namque paulatim recedentes lanceis, ſagittiſque hoſtilem impetum ſuſtinere: alij autem ad
accedentes conuerſi eos ſuperiore cliuo adiuti in pontem vſque depellunt. Clamatur interim, pugnatur acer-
rimè, lanceæ paſſim, & vndique infeſtæ ſagittæ alterno uolatu commiſcentur. Deſcenditur ab urbe ad hanc pugnam,
& pontis aditus à deſcendentibus occupatur. Quare hoſtes ne ab aduerſis, & à tergo cædantur, abeunt ad læuam: &
noſtri omnes in globum coeuntes fiunt hoſtibus formidoloſi: qui ergò ſuperius egerant digreſſi ad Sanctum Lauren-
tium, qui verò inferius ad Collem Maium ſe recipiunt ſuperato fluuio. At Aquilani cùm ipſi pontem haberent com-
modè, & lætis animis, ac uocibus redeunt, quippè cùm ipſi incolumes omnes duos viderint ex hoſtibus occiſos: quos cū
exanimes poſcentibus reddidiſſent, diuerſos in clypeis alterum ad Collis Maij, alterum ad Diui Laurentij templum ef
ferri perſpexerunt. Exulabant ea tempeſtate Aquilani non pauci: hi cùm aduertiſſent ciues ſuos vrgeri iam fame, &
ob eam rē pleroſque patriam deſtituere, inſtabant, adhortabanturque Braccianos, vt urbs oppugnaretur: ingens enim
K illos patriæ repetendæ inuaſerat cupidò: ueniunt igitur ad Piccininum, cui quòd Aquilana Ciuitas ſit exhauſta fru-
mento, & à pluribus, quod à propinquis accepiſſent ob inediam relicta ſuadent aggrediendos, oppugnandoſque muros,
eoſque quòd rari ſint, & debiles defenſores à gētibus intus ipſorum propinquis facilè fore ſine cæde ſuperandos. Tum
ille, erat enim apud Diuum Laurentium, vndè omnem ferè urbem deſpicere licebat, cœpit oculos ad hanc rem perci-
piendam intendere; & viſi ſunt ei rari homines per fora, perque plateas vagari, nullam que obſeruat eſſe per urbem
vt ſolitum fuerat alacritatem, omnia ſtupenti quodam teneri ſilentio: credit ergò exulibus, & mox Braccium, qui
Piſcariæ cunctaretur ad urbem frumento, ac ciuibus penè uacuam oppugnandam per literas euocat, cauſas quoque
adiungi, quibus ille ſtudeat accelerare. His literis acceptis, quia quod fieri valdè cupimus, hoc facilè factum iri ani-
mum inducimus, redit in agrum Aquilanum Braccius, ſed eius reditum quanta poteſt arte, & diligentia conatur oc-
cultare: iubet omnes copias diſſimulabundus paulatim accedere ex agro noſtro, & ex alijs, quę cœperat, oppidis, &
L vſque Tuderto curat milites confluere, arma comportari, ſcalas fieri, atque aduehi, bellica tormenta, quæcunque ha-
beri poſſint, parari. At Aquilani quòd Braccium adueniſſe præſenſerant, & cohortes cernebant augere mœnia om-
nia viris, ordinibuſq; compleran tcuſtodias, ac ſtationes ſortiti, alios etiam inſtituerant, qui per interiora pomeria to-
tam vrbem circumirent, bonos quoſque laudarent, ſegnes increparent, omnes pariter adhortarētur, tota vrbe mirabi-
li ſolicitudine trepidatur. Quarto calendas Martij cùm denſa nebula incumberet ſub ipſa Aurora; cunctus Braccij
exercitus ad Aquilana mœnia venire contendit, & ordine ſeruato qui ſcalas afferrent, quique eſſent in muros ante a-
lios aſcenſuri ꝓcedūt, ſubſequūtur ſcutatorū phalanges. Hinc equitum, peditūq; cohortes; taciti oēs lento procedunt in
ceſſu, ne obſtrepant, Et iam hęrentibus ſcalis aſcendebatur: ſed noſtri hoſtilem audaciam ſentientes excitato clamore
ſcalas deturbant, ſaxa detorquent, feriunt deiectos, ante mortem obire cupiunt, quàm vel paſſum à murorum pinnis,
& propugnaculis recedant, tinniunt æra campanarum: itaque hominum voces, & metallorum murmura aerem om
M nem complere, & loca adiacentia omnia tremefacere: hæc accipiens hoſtis quam urbem viris, rebuſque crediderat
exhauſtam, hanc intelligit plenam, atque omni ex parte minacem: circuit tamen ambitum urbis, & omnia diligenti
cura explorans nullum animaduertit murorum latus non firmius, & defenſorum multitudine frequentius: triſtis er-
gò, cùm ſuos videat non procedere cogitatus, ſtari imperat, & circumfuſis urbi legionibus expectari, quippè diiudica-
re meditatur metu ne, vel animorum fortitudine tam vaſta fieret inclamatio: abeunte mox nebula receſſit exerci-
tus. Braccius autem cùm nullam implendi voti ſpem videat, hortatur Fulginatum dominum, vt tanquàm ſuapte uo
luntate permotus ſtudeat inter ipſum, & Aquilanos componere. Is literas ad Aquilanum Senatum huiuſmodi ferè
exempli ſcribit. Ipſum apud Braccium magnam habere familiaritatem, Aquilanos præcipites ire in excidium, hoſtē
enim eſſe potentem, & pertinacem, eique & cælum, & hominum genus fauere, ſe tantæ Ciuitatis caſum miſereri:
Quare niſi aliter uiſum fuerit operam ſe daturum, vt aliqua fiat inter ipſos cum Aquilanorum honore compoſitio.

A *eiuſdem exempli, & à Laureti Comite ad Aquilanos eodem tempore defertur epiſtola. Vtrique animo præſenti, &*
intrepido reſponſum eſt. Agere ſe tantis proceribus de oblata opera gratias: quod uerè illi excidium parari prædicent
nulla ratione extimeſcere. Braccium eſſe quidem potentem, & fortunatum; Aquila tamen illum potiturum nunquã:
Eſſe illi ſatius ad alias expeditiones animum intendere, quod niſi breui ex terra Aquilana recedat fore, vt in ea eius
tituli omnes tollantur. Defeſſus igitur animo, & ira inflammatus Braccius, conuocatis, quos proceres in exercitu ha
beret. Pœnitet (inquit) pudetque o viri noſtrorum laborum, & gloriæ participes tantum in unius urbis obſidione tem
poris triuiſſe. Quippè dum hinc fruſtra pendemus bellum aduerſus Mediolani Ducem, ad quod Florentini obnixè voca
bant, omiſimus; Et vniuerſum Aprutium, atque omnis Apuliæ, Campaniæque ora eſſet his laboribus, & hoc tempo-
re ſubacta: Tum Bononiam, Tudertum, & quaſcunque præclaras urbes deuicimus, cùm hæc noſtris uiribus obduret
non virtute militari, ſed communi hominum fortuna ſuperaſſe videmur: hic neque conſilio, neque armis, neque mora
B *proficimus, conſulite quæſo, & exponite ſententiam. Iam ſummus Pontifex, iam Regina, & Mediolani Dux ſocieta-*
tem inierunt, iam ab hoc incepto niſi quid properè confecerimus, depellemur: Aquilani neque ſiti, neque fame, neque
armis perdomantur, & qui bellicæ rei fuerant ignari habiti, iam ſæpè pugnando hoſtem contemnere, armatis occur-
rere & ſperare victoriam didicerunt. Quæ quidem ipſe ſtratagemata cognouerim, ea diligenter exacta uidetis om-
nia: Dicite quæſo quid vobis moliendum, quidue tranſigendum uideatur, ſequar enim ſententiam, quocunque vel ad ui
ctoriam vel ad honeſtum fœdus facere videatur. Cùm hæc dixiſſet, & longa facta eſſet toto conſilio deliberatio; vi-
ſum eſt, quia Camponiſcorum prima eſſet in Aquilanis familia, vt Braccius Antonutij Camponiſci colloquium ten-
taret, & efflagitando conſequeretur: hoc enim pacto poſſe paciſcendi uiam inuenire. Id quoque Braccius aggreditur,
atque internuncijs mandatis, ac literis conatur Antonutium ad colloquium euocare, & ipſe ad muros, cum paucis
ſæpius accedit: At cùm hoc neque Antonutius probaret, & Senatus Aquilanus omninò prohiberet, nihil accedenti
C *Braccio præter ignominiam, & ſagittas obijcitur. Creuerat interim fama, & agreſtium quoque aures oppleuerat*
Reginæ, ac Mediolani Ducis ſocietatem coheſiſſe: itaque Tuſſium, & Sanctus Pius uicina inuicem Aquilanorum ca
ſtella, vt ad Braccium iam antea defecerant, ita ob eam famam Aquilæ ſalutem, & Braccij exitium acclamauere:
Quamobrem Braccius vt erat ob rerum difficultatem indignatus ad ea caſtella, confeſtim deuoluit exercitum, Tuſ-
ſium expugnare non poteſt uel exiguum caſtellum non eſſe tanti arbitratur, vt illud multò ſuorum & labore, & ſan
guine potiatur: Iam Sanctum Pium par oppidum vix multorum dierum oppugnationibus euerterat, ubi non modò
in muros, & rerum direptionem ſuperbè ſæuierat; ſed uiros omnes, & omnes fœminas cruciatibus, & ignominijs hor
rendis affecit: mulieres enim iuſſit ad urbis conſpectum perduci, ibique iuxta profluentem ignem accendi maximum,
mulieresque illas ad unam denudari, ac omnium ueſtes in apparatas flammas proijci. Quod latum dedecus, quamvè
crudelitatem ibi fuiſſe putemus; cùm anus, ac puellæ militum impiorum nefandis, ac ſceleſtis manibus laceris magis,
D *quàm detractis ueſtibus expoliarentur? Dumque nudæ, lachrymantes, ac ingemiſcentes adeò cogerentur in globum,*
vt aliæ aliarum corporibus tegi ſtuderent; Ite (ait miles) ite inquam ad Aquilanos, eiſque dicite ciuium quoque ma-
tronas iſtiuſmodi pœna afficiendas, niſi ciuitas quàm primùm Braccio morem geſſerit: eis ad urbem venientibus pleri
que tunicam, & quodcunque veſtis genus ad honeſtatem operiendam obijciunt. Rebellauit etiam Bariſcianum, huc ho
ſtis ſpe maioris prædę commotus admouet obſidionem: repugnant oppidani animo ferociore, neque hoſtium multitudi
ne, neque muris, neque armis ullis perterrentur. Et cùm diebus pluribus obſiſteretur; facti ſunt pluribus in locis cuni-
culi, eorum aliqui ſub oppidi, & interiorum ædium fundamentis inuicem occurrunt: Suffoſſis igitur propugnaculi eu
iuſdam fundamentis, & bombarda propugnaculum ſæpè feriente procumbit turris, & cuniculi autrum ſua ruina in
tra murum aperit. Hinc armatus hoſtis exiliens oppidum inuadit, terretque vehementer: pueris igitur, ac fœminis
clamantibus magnus hoſtium numerus erumpit: oppidani occurrere primùm, cognita autem re fugere. Mox verò
E *cùm hoſtium numerus ſuperare, ſternuntur portæ: hi diripiunt: concurrunt alij: extruduntur ſedibus ſuis domini: vi-*
dent ſuas ueſtes, & alia meliora exportari, & cùm de ſalute agatur, pecuniam magis quàm ſalutem deplorant. Viri
capti omnes Teramum ducente cuſtode mittuntur; Fœminę verò nudato corpore Aquilam adueniunt, miſerabile
ſpectaculum eis qui mœnia ſeruant, ex quibus vt quiſque occurrebat quo contegerentur pallium, aut lacernam obie-
ctabat, exclamabatque in Braccij ob eius crudelitatem interitum. Interim furente circa noſtra caſtella Braccio A-
quilanorum legatus, quem & ad ſummum Pontificem, & ad noſtram Reginam miſſum ſupra diximus, Reginę opes,
& arma Pontificis commouerat; & Aquilana Reſp. tum à Regina, tum à Pontifice ſtudet per literas vt auxilia iam
pridem impetrata, iubeantur accelerare: cauſam tamen longiuſculæ moræ hanc fuiſſe comperio. Iacobus Caldora, cu
ius opes maximæ, & ſcientia rei militaris plurima erat, Braccianas partes agitans Braccij auſpicijs, & pecunia ad-
uerſus Neapolim, & Reginam bellum gerebat. Hunc ſummus Pontifex, & Regina ſtudebant à Braccij ſtipendio ad
F *ipſorum copias amplificata conditione conuertere. Donec huiuſmodi agitata eſt ſollicitatio, cunctatus eſt & Pontifica*
lis, & Reginalis exercitus, cùm primum Iacobus eſt aſſentitus, quod quidem peracto menſe Martio factum eſt: Nã
eo uſq; Bracciana prorogabatur obligatio; ſtatim & Reginę. Auerſæ commoranti reſtituta Neapolis, & ipſe Iaco-
bus eſt Reginali exercitui præfectus. Morantibus auxilijs, cùm apud Ciuitatem Balnenſem Braccius cunctaretur, Ar-
dizonus ab eo mittitur, & cum ſuis militibus quatrigentis Aſculum repetit: quare hic ne diminutus exercitus uide-
retur; Dux milites cogit omnes in vnum, & ad muros Aquilanos accedit, atque proxima via præteriens multam ac-
cepit Aquilanorum vocibus ignominiam: ſtantes enim pro mœnibus clamant, prętereuntemque mille generum op-
probrijs afficiunt, & milites quo fiunt abominatiores Ducis deſpectu eo magis alacres; cùm primùm Braccij uexillũ
in ipſo progreſſu equo ceſpitante procubuit, & viſum eſt Braccianorum exitum portendere. Id etiam Braccio potuit
eſſe timori, quòd nocte proxima ante eius diſceſſum per ſomnium viſus eſt à mana ho quodam baculo pulſari, mone-
rique

G riquæ minanter, vt ab urbe ſua obſidenda deſiſteret: quod tamen ille cùm ſuis retuliſſet, & quãquam vigil plagas quo
que ſentiret, ſicuti rem vanam irriſit. Putatum eſt autem fuiſſe illum Diuum Petrum Cœleſtinum Aquilanę Ciuita
tis Protectorem. Eo tenente Pectinum maximus peditum numerus diuerſo armorum genere munitorum & Peru-
ſio, & à Ciuitate Caſtelli, & Tuderto, atque omnibus oppidis montanis, & Aequicolanorum ad eum confluxit. Et
Nicolaus Verrerius in uico Sancti Heliæ cum altero exercitu commoratur: itaque hic ab Oriente, ille autem ab oc-
cidente Aquilam obſident: cùm interim & colles, & valles omnes militibus, & armis horrere viderentur, iuſtè ta-
men bellantibus, aliquando aſpirat auxilium diuina fauente clementia. Mouet tandem Caldora ſuas copias, vt ad Põ
tificis exercitum proficiſcatur agens ipſe ſuos equites noningentos, Franciſcum Sfortiæ filium cum equitibus octin-
gentis, & Micchelettam cum quattringentis: atque hi quidem omnes equis, arniſque tuto muniti, omnes verò ad vi-
ctoriæ pugnam paratiores, cùm in agrum Albenſem peruenium Martini, inueniunt exercitum expeditum, & pecu
H nijs, atque bellicis rebus inſtructum. Clamatur in occurſu, & aer ac latiſſima regio lætis hominum uocibus clangori-
bus tubarum, ac timpanorum murmure exterretur. Aderat à ſummo Pontifice legatus Cardinalis Hiſpanus: duo
enim ad hanc expeditionem á ſummo Pontifice legati, Franciſcus quidem Picciolpaſſus Bononienſis ciuis, qui inde
Pontifex Mediolanenſis creatus Aquilam miſſus, Cardinalis autem cum exercitu venit. Hic vbi Iacobum Caldo-
ram, & eius Comites alacri, atque blando vultu admiſit, ſic eſt eques equites vtroſque proceres allocutus. Audite Du
ces celeberrimi, & quicunque adſunt viri magnanimi audiant. Santiſſimus Dominus noſter ſummus Pontifex, ſacro
ſanctæ Eccleſiæ præſes beatiſſimus, & Chriſti Dei noſtri Vicarius in terris, huc ad vos me uenire, & quęcunque expo
ſuero afferre mandauit. Cupere ſe hoc iuſtiſſimum prælium aduerſus Braccium Ducem fama quidem clariſſimum,
cæterùm audacia, & rebus iniquè geſtis ſacrilegum moueri: quippè cùm Eccleſiæ Romanæ, & Apoſtolicæ ſedis ma
ieſtatem lędere iam pridem ſtuduerit, & adhuc pertinaci animo in ſententia perſeueret, cumque Regnum Eccleſiæ
I præſidio, fultum inuaſerit, & Aquilam ſummi Pontificatus amiciſſimam urbem annua iam obſidione ſine ulla hone
ſtatis, ac iuſtitię cauſa infeſtet: eius ergò Sanctitatis nomine vos ad hanc iniuſtitiam propulſandã adhortor. Sed quid
Duces inuictos, & viros frequenter victoriæ aſſuetos adhorter? noſtra eſt iuſtitia, noſtra erit diuino nutu concedente
victoria. Iuſſit inſuper Beatiſſimus Dominus noſter me ueſtra vexilla benedicere, & eorum animas omnium delicto
rum infectione expiare, qui fortè in hoc prelio pro eccleſia pugnando ceciderint, vt læti, & liberi poſſint ad æternę ſa-
lutis patriam aſcendere. Ite igitur animo forti, ac victoriam, diuitias, & laudem ſempiternam adipiſcamini. His di-
ctis vexilla ſibi iuſsit afferri, & eis diuini auxilij aduocatione benedixit, vt ſtabilia, vtique firma, & victricia procede
rent, noſtris fauorẽ, & audaciã; hoſtibus uerò terrorẽ, & formidinẽ afferrent. Deindè iunctis, & erectis ad cœlũ ma
nibus Põtificali, & Apoſtolica authoritate illos oĩbus ſceleribus, criminibuſq; abſoluit, quicunq; forẽt ea pugna hoſti
li manu perituri; & mota ſuper oẽm exercitũ dextera precatus eſt ſũmæ, & infinitę potentiæ pſonas adeſſe. Poſt hęc
K baculo quodã aſſumpto, hunc quoq; ſacrificis uerbis, & ducta in crucẽ dextra ominatus eſt imperatoriũ ad victoriã,
& cõuerſus ad Iacobũ Caldorã, qui proximus erat, militiæ cæterorũ peritiſſimus habebat. Accipe inquit Iacobe ſce
ptrũ hoc, et beatiſſimo Patre mãdante fœlici huic exercitui, et magnanimis cohortibus imperatorem te enim huic Duce ad
uerſus Braccium noſtri exercitus elegit, inſtituitque Imperatorẽ, quod fœlix fauſtumque ſit, & gloriã, decuſq; tuum
efficiat cumulatius. Tum Iacobus appulſo calcaribus equo, expectaniſſe ſe ait, vt ea dignitas, & id munus alij cuili-
bet tribuatur, cùm plures ibi extarent, qui euiſmodi Imperium prudenter, pleneque obiuiſſent: verùm quia ſic placet
Pontifici, accipere ſe illud lęto, atque obedienti animo, ſeque operam daturum pollicetur, vt quę fuerit de ipſo conce-
pta ſpes, ea Beatiſſimi Patris expectationem non fruſtretur. Hęc dicens, capite reuerenter nudato, baculum de legati
manu accipit; & ſummo Pontifici, atque ipſi Cardinali Reuerendiſſimo gratias agit: pariterque toto exercitu in con
ſenſum, & alacritatem, tubis, tibiis, & hominum uocibus acclamatum eſt. Hinc Petrus Nauarrinus ſpe nominis prę
L dæ compulſus: (erat enim vir cupidus rerum, ſed bellicæ gloriæ cupidiſſimus) ſtatuit ad hoſtes infeſtandos procedere,
& ad hæc Aquilani agri caſtella ſollicitanda, quæ Braccij ditionem ſequuta fuiſſent; proficiſcens inde, à Marſis aſcẽ
dit cum ſuis ad Roccam Mediam, quod oppidum: quia parebat Aquilanis prætermiſit, & in vallem Aterni deſcen-
dit, vbi ex pluribus caſtellis, ſoli Fonticuli, & Stiffum Aquilanorum fidem tenebant. Petens igitur Fonticulos fuit vi
cinis populis præmeditato timori; ibi cùm eſſet paucis diebus commoratus, ſtatuit excurrere, & prædari. atque ad
Sanctum Demetrium pergens, occurrit Nicolao Verrerio: hic enim cùm accepiſſet Petrum eſſe Fonticulis, ibat vt
cum illo ſi fortè ad excurrentem erumperet, congrederetur. Vterque igitur alteri improuiſus, vterque terruit, vter-
que timuit; uerùm quia Nicolaus hoſtem putabat paratiorem, & magis numeroſum comitatum habere: namque ip-
ſe prędabundus tantùm egrediebatur. Sed vt primùm è faucibus Campanę Petrus emergerit, uidetur paucis comitã
tibus impar uiribus, & hoſtem contra uenientem & maiorem, & firmiorem intuetur; qui cùm poſſet in loca magis
M ardua ſe recipere, puduit virum magnanimũ fuga prælium detractare. Ab vtriſque igitur lõgè clamatur, hinc Brac
cij nomine, inde Pontificis: clamorem haſtati equites ſequuntur, neque inſtituta eſt acies, neque quicquàm impera-
tum, ſatis fuit ex acclamationibus nouiſſe hoſtem adeſſe. Et cùm ęquo loco, ac prato latiſſimo res ageretur; omnibus
licet, quam habent virtutem oſtendere, & ſinguli occurrunt ſingulis, quibus congrediantur: ex vtriſque pulſant, ex
vtriſque pulſantur: Bracciani numero præualent, contenduntque ſuperare. Nauarrinus ingenio ac uiribus adnititur
non circumueniri, non ſuperari. Cõuerſo igitur ordine conflictus, quia Campanenſi vico pugnabat, iam à caſtello Stif
fio præliatur, ac paulatim cedens, Stiffium ad amicos ſe recepit: pugna penè pari, neutri aut minus dolere, aut magis
viſi ſunt gratulari. Hoc celeri nuncio perlatum eſt ad Braccium, is autem expeditionem exercitus partem ad Naua
rinum obſidendum properare inſtituit, atque ubi illum Stiffii clauſum intelligit, ratus & Petro, & oppido ſe potitu-
rum; ſi paucis ibi diebus in obſidione commoretur, quòd paruo loco ingens multitudo contineretur; ad hanc expeditio-
nem fre-

A uem frequentẽ exercitũ traducit. Cũ autẽ diutius cũctatus nouiſſet arduũ locũ neq; expugnari poſſe, neq; ullius rei penu
ria fatigari, animũ ad calliditatẽ conuertit; & quaſi oppidi potiundi deſperatione permotus, poſito Nicolao Piccinino in
inſidijs progreditur; & in Bazzani uinetis cũ reliquis copiis conſedit. Petrus uerò cũ omnes hoſtes abiuiſſe autumaret, re
licto Stiffio ibat ut ſe ſe Ponticulos reciperet. At Nicolaus ex inſidijs progrediens ingenti hunc equitatu aggreditur. Cõ
uertit ſuos omnes Nauarinus in hoſtem, & ipſe animo intrepido hunc, atq; illũ, ut quiq; occurrebat, deturbat, & haſta
fulminea diſiicit. Itaq; quò plures ab uno ſternebantur, eò plures in ſuorũ ultionẽ in unũ cõcurrere. ſocij quoq; ducis exẽ
plo cõmoniti tam audacter, tã ſtrenuè decertant, vt Nicolaus cũ ſuis formidine trepidaret. Verùm quia numero longè
ſuperiores erant, & feſsis alijs, alij recentiores occurrere, obrutus multitudine Nauarinus cõprehenditur: maiore tamen
ſanguine Bracciani maduere, quàm ſocij Nauarini. quo quidẽ capto, ingẽs in exercitu Bracciano exoritur lætitia. & qui
Sanctũ Laurentiũ tenerent ad Ciuitatis inſultationẽ agite clamant ò, Aquilani, expectate auxilia, ubi nã Sfortia? ubi
B ueſter Nauarinus. Cõdoluere quidem Aquilani, quaſi malũ omen opinati, quòd primũ auxilium in Aterno demerſum
eſſet, & alterius principiũ intermiſſũ in Nauarino. ſed cũ in dies certioribus nuncijs acciperẽt regina copias ad ipſorũ au
xilium Põtificis acceſſiſſe; magna diluebat eiuſmodi dolorẽ cõſolatio. ꝓgreſſus ſalutaris exercitus in mõtes Aquilanos,
& ad Rocchã Cambianã uſq; ꝑuenerat. Cũ ſuperueniente nocte tãtos, ac tã multos ignes accendũt, vt eorũ fulgores ab
Aquilanis facilè perſpiciant de mœnibus, deque cæteris eminentibus locis. Primũ Cuſtodia, dehinc cæteri, & qui domo ad
hoc prodibant immenſam flãmarũ lucẽ proſpectabant. exhilarat Aquilana Ciuitas huiuſmodi ſpectaculo, ſoluuntur ani
mi timore grauiſsimo ac diuturno, & cũcti pari uoto Braccianis minãtur interitũ. Braccius quoq; hũc hoſtium aduentũ
intelligens, ſingulos capit proceres lætis uerbis hortari, ſingulis blãdiri, et diuitias, potentiãq; ultra uictoria polliceri, ſin
gulorũ equos, ſingulorũ arma intueri; laudat oẽs, eiſq; uictoriã firmis promittit cõiecturis. iubet cunctos armari, & ꝓ
cedere in ordinẽ, pedites, ſcorpionarios, haſtatoſq;, dehinc equites claris, & fulgentibus armis coruſcos. tubarũ clangores
C hanc pompã, & oſtentationẽ adornant, equorũ hinnitus, hominũ clamores, & oĩa militũ colloquia præſeferunt lætitiã.
Iamq; oẽs in tentoria ſe receperant, cũ exercitus proceres ad Bracciũ conueniunt, vt eius ſñiam de loco, & ſtatu pugnę
accipiant: qbus hilari vultu admiſsis, Braccius, Quales inquit viſæ noſtræ copiæ uiri magnanimi, nũ nè in noſtra manu vi
ctoria eſt? non nè ubi primùm in hos cãpos hoſtes deſcenderint noſtro numero, atq; viribus obruentur? ſed quid uobis ani
mi, quæuè ſñia eſt. cupio enim quid arbitremini audire. Illis uerò alijs alios aſpicientibus, et dum ſe inuicẽ uenerant ſilen
tibus; dic, inquit ille, Cattamelate, qua nã uia tẽderes ad victoriã? Expectabã inquit Cattamelatus, aliorũ ſñias, prouo
catus tñ dicã quæ ſentio. Hoſtilis exercitus Aloyſium Sancto Seuerino oriundũ, & Sanctẽ Parentẽ ſuarũ copiarũ incre
mentũ expectat; horũ acceſſu fiet numero ſuperior, exultabitq; inſolẽtius. quare dũ ſe minorẽ, & nobis imparẽ meditat.
dumq; ſolũ aduerſum nos cogitat irruere, ſentiat ſe pręter opinionẽ occupari. Deprehẽditur improuidus, confundetur tu
multu, & in ipſa trepidatione fundetur. hinc antequàm ſe redigat in ordinẽ uicerimus. Cras igitur ſurgẽte aurora cliuũ
hunc aſcendamus inclyte dux, & erimus vt mea fert ſñia ſuperiores. eiuſmodi ſñia proceribus quidẽ omnibus uiſa eſt te-
D nenda. Braccius uerò cũ Cattamelatum laudaſſet, decreuiſſe ſe, inquit, omniũ hoſtiũ deſcenſum expectare, vt in ęquo, ac
plano ſolo, & cãpis latè patentibus magis vniuerſalẽ, & clario ẽ victoriã conſequatur. Poſtridie tñ vt rẽ clarius intelli
gat diſpoſitis cohortibus cunctis, & acie quaſi ad pugnã inſtructa iubet eas ſtationibus immorari, neque loco quęquã de
moueri. At ipſe ſummiſsis peditũ duobus milibus in montis dorſum cũ equitibus triginta coſcẽdit, atq; hos diligenter, et
omni ex parte cõtẽplatus, ad ſuos ingenti lætitia diffuſus ingreditur, aitq; hoſtiũ omnium euaſurum eſſe neminẽ. pedites
autẽ qui fuerãt Braccium comitati, hoſtium caſtris ꝓpinquantes, & Braccij nomẽ acclamauere, & minaces antè illorũ
oculos inſtitere. ſic euocati hoſtes armati cõfeſtim obuiã ꝓcedunt, fit rixa, ſagittis, atq; haſtis dimicatur. Bracciani tãdẽ
depulſi ſaucios plures, mortuos tres retulerũt: quã qdẽ rẽ Braccius ꝙ pręter eius uoluntatẽ facta eſſet grauiter, et aſper
rimè coarguit. Caldora poſt Braccianorũ temerariũ inſultũ mouit paululũ loco exercitũ, vt tutius ſederet, et ab hoſtibus
ſine ipſorũ periculo nõ poſſet infeſtari. id autẽ fuit Frãciſco Sfortiæ moleſtiſſimũ, et iuuenili, amaraq; oratione de Caldo
E ra conqueſtus eſt, cũ nõ deceat ſuũ uexillũ unquã retro fieri, neq; ſit ea diſciplina parẽtis, neq; cedẽdum unquã hoſti, ſed
audacius occurrẽdũ: quẽ Caldora blandiſsimè prudẽtibus uerbis demulcẽs, ęgrè ꝑſuaſit aſſentiri. equites autẽ q cũ Brac
cio iãdudum hoſtes uiſerãt, et alij nõ pauci horum ſñiam cõprobãtes, Braccium ſimul adeunt: eumq; p̄ſenti, et efficaci
ſuaſione, qd a Cattamelato dictũ fuerat adhortant; ut poſtridie ei⁹ diei hoſtes in ſuis caſtris aggrediat: ꝙ ibi futurus eſſet
oĩno ſuperior. qbus ille auditis, ꝑditionẽ ſe arbitari dicit aliter, quã in inſtituta acie dimicare. Itaq; nolle ſe niſi cum inſti
tutis, et ſuapte rõne paratis hoſtibus decertare, in uirtute uerã eſſe uictoriã, nõ in fraude, ſuã ſibi gloriã uera militię diſci
plina creuiſſe, nõ in inſidiis. Iubet deindè literas ad Iacobũ Caldorã huiuſmodi ferè ſñię dari, ut aliquãtulũ eius authorita
tẽ derogaret. Braccius Iacobo Caldorę Salutẽ. Accepimus te cõtra Braccium arma ferre, cuius auſpicijs, et authoramẽ
to nup militabas, id qua iuſtitia, quauè fide moliaris tu uideris: ipſe uerò nulla cõmot⁹ iniuria quę ducẽ habueris, hũc ẽt
hoſtẽ experiare nõ improbo. teq; uenientẽ hac lege expecto, ut niſi ad æquũ locum ꝑueneris, nullo ſim incurſu laceſſitu
F rus; atq; hoc his literis ꝓmiſſum fide incõcuſſa ſeruabo; ꝓgredere igiẽ tutus. uale. At Caldora nihil iniuriarũ à ſe factum
eſſe rñdet, Braccio dum operã dederit, bona fide deſunctum officio. iã uerò et ſummo Põtifici, & Reginę parere, deſcẽſu
rum uerò ad pugnã cùm ei libuerit. Intereà meditẽ poſſe q agẽte Caldora uiciſſet, rurſus aduerſãte Caldora ſuperari.
Cũ Braccij tubicẽ accepto Caldorę reſpõſo eſſet inde digreſſurus, Aloyſius Sãcti Seuerini cũ Sancte Parẽte, et alijs ple-
riſq; magnis, & florẽtib⁹ copiis tã equitũ, quã peditũ ſequẽtibus ꝑueniunt ad exercitũ, q̃ res tubicini admirationẽ ad
Bracciũ referendã attulit. ſiquidẽ accedentibus illis vtrinq; in Braccij clamatũ eſt exitium, & exercitus erat iam terri
bilis, & maximus. Imminente igitur die, quo erat deſcendendum ad pugnam, primùm Iacobus Caldora legatum alloqui
tur tp̄s eſſe dicens, vt exercitus ſuis ordinibus inſtituatur; & eo annuẽte iubet oẽs equites, ac pedites vt cognoſcant appa
rari, inq; lata planitie diffundi, id ubi tubarũ ſono p̄nunciatũ, & edictum eſt; ipſe arduo equo uectus Ludouicum Colum-
nã primo loco primã cohortẽ capere imperat, & cum eo Micutium Vgolini conſtituit. cohors uerò ſecunda Federi-

co Mathelicano demandat. hos, alioſq; deinceps eligendos iubet toto quẽq; loco ſiſtere cũ ſuis, quoto in ſeriẽ deligeretur. Appellat deindè Frãciſcũ Sfortiã, hic autẽ cohortibus tribus tria ex ordine loca cõplectitur. Euocat indè Antoniũ Caldorã, & huic ſextã ſpectatis uiris conſtantẽ comendat. ſeptimã Ioãni Sterlino. octauã verò credit Scaramutiæ Aſcolano. poſt hos nonã Comes Sancti Valentini moderatur, & cũ illo eius frater uir fortis, & magnanimus. Decimo loco vexilla ſtatuunt, Pontificale quod Bernardus Aquauiuus, et Reginale quod Iacobus Sãgrus firma manu ſuſtinet: ea cuſtodiunt electi ac ſpectati equites trecẽti, qbus legatus Põtificis cũ equitibus centũ et quinquaginta iungitur. Habet vndecima uiros Tartalliſcos bellicis rebus inſignes, hanc regit Paulus Theutonus. Leonellus Peruſinus præficit duodecimæ, eũq; Micchelottus, & Raynerius pari gradu comitantur. Tertiadecima quæ Hiſpanos habet milites, à Ioãne Garillo curatur. ſũ Petrus armis, et corporis, et animi uiribus excellẽs curã habet quartadecimæ, Andreæ Serano cura eſt quintadecima, ſextadecima Aloyſio Sancti Seuerini. Poſtremã agit Miccheletta: hinc habens Antonellũ Lopidianum, inde Franciſcũ Caracciolũ. nec minori ſtudio pedites inſtituunt. eis enim pręficiũtur Comes Dulcis, et Petrus Teſta. Cõmeatus autẽ omnis Ioanni Verſolino, Armilio, Antonello, Ouinulo, & eorũ peditibus cuſtodiendus comendat. Hoc ordine cõſtituto exercitu, uadẽs huc, atq; illuc Caldora; nunc hos, nũc autẽ illos appellat, recolit, atq; laudat eorũ res geſtas, quas nouerat. Docet imminere tps, quo antiquę nobilitati multũ facere queant acceſsionis, aduerſus eos eſſe dimicandũ, qbus Aquilani fuerunt ſæpenumero pugnando ſuperiores, quiq; toto iam anno tẽpus ibidẽ terentes, vix agreſtes Aquilanorũ edomuerint, nec iam poſsint ullũ expectare ſubſidiũ, & ſint numero, ac loco inferiores. Bracciũ eſſe cũ ſuis omnibus Deo, atq; hominibus inuiſum. quippè cũ nulla innitatur iuſtitia, & ſacroſanctæ eccleſiæ ſacrilegus hoſtis, ſit omninò graues omniũ ſuorũ ſcelerũ pœnas ſubiturus. preſtò eſſe inſuper populũ Aquilanũ, qui iã annuis iniuriis agitatus ſæuiſsimo impetu ſit iturus in vltionẽ; eſſe ipſis vna pugna, & ſummi Pontificis, et Reginæ, & Aquilanorũ gratiã cõparandã; nec minus honores, & diuitias ex hoſtium ſpolys accipiẽdas. Non igitur expectent ab oratione virtutẽ, intendant ad uictoriã animos, fiãt ex fortibus fortiores, quo deindè hoſtiũ ſpolys ſint, & gloria pſtantiores. Nõ ceſsat interim Braccius & peditũ tria millia, quos in ſummo monte pręſidio collocarat, miſſo tibicine monet, ne quiſquã hoſtes antequã illi deuenerint in planiciẽ adoriatur, neuè aliqua ꝓuocet occaſione, niſi malint ſummũ de ſe ſumi ſuppliciũ. Poſt hęc iubet exercitũ quieſcere. uigiles nõ modò circũ caſtra, uerũ etiã longè obſeruare, ſi quid hoſtiliũ rerũ exaudiant. cũctos monet ſic accingi, vt poſtridie prima luce ſint ad hoſtes uincẽdos ad diripiẽdos progreſſuri. Dehinc ſe ad locorũ oportunitatẽ eligẽdũ conuertit, & rupto fluminis alueo aquas in lacunas duas, & eas quidẽ latas, ac non multo ſpatio diſtantes immittit, vt mollita humus fieret hoſtibus impedimẽto. Cúmq; futuræ pugnæ ſtatũ animo cõcepiſſet cohortiũ ordinẽ, & procerũ ſtationes diuidit. primũ autẽ locũ tenere iubet Petrumiampaulũ virũ armis, & nobilitate clariſsimũ. loco verò ſecũdo Populi Comitẽ cũ eius veteranis militibus cõſtituit. deindè Nicolaũ Verreriũ eius uirtute ac magnanimitate pręlaudatũ tertiũ eſſe imperat. Huic proximũ mandat accedere comitẽ Brandolinũ, & quintũ Cattamelatũ, cũ vtrunq; magnificis laudibus extuliſſet. ſextæ cohorti præficitur Strangulinus. ſeptimę Malateſta Caſenas, quibus & laudes mirificas accõmodat, & diuitias pollicetur ampliſſimas. his admouet Nicolaum Piſanũ: quem ſequitur Antonellus Senenſis. Vngarus verò locatur decimus, & undecimus Matthęus Prouenzanus. quibus laudatis, & ſuis locis appoſitis tradit cohortẽ duodecimam Horrio Toccano, & tertiamdecimã Iannecto Sparſaquano, & hos quoq; diuitibus pollicitationibus accumulat. Deniq; quartãdecimã tradidit Nicolao Piccinino, quẽ & laudis, & rerũ ſuarum participẽ ſe facturũ pollicetur. Quintadecima tandẽ ex famulis centum collecta eſt, & vexillũ Vgolino Marerio traditum mandat cuſtodiri fidis, & fortibus equitibus ducentis. Hæc inſtituerat Braccius, & mirabili alacritate, lætitiaq; diffuſus iubet omnes capere quietem, & animos, atq; vires ad ſequentis diei victoriã præparare. Aquilani quoq; ſe parauerant ad pugnam, & media ferè nocte cũ hoſtilẽ, & amicum exercitum paratum eſſe nouiſsent, tota urbe armis, cãpanarum tinnitibus, luminibus, & cohortantum hominum uocibus trepidatum eſt. ſingula quarteria explicitis vexillis ad expectatiſsimũm certamen accingebantur. & Sancti Petri vexillum Corporilongo traditum eſt. ſequebatur autẽ plurima, & benè armata iuuentus. vexillũ uerò Sancti Ioannis, Ioannes habet notary Blaſy nepos, & hunc armis munita ſequebatur multitudo. Tum Diui Georgy volitantẽ cum dragone equitẽ fert Iacobus Caſaſsus, is quoq; magnanimos, & virtute præſtantes uiros ducere gloriatur. Dinę autẽ Mariæ nigrũ, & anguſtius humana forma caput niueo velo appictũ prouehit Nicolaus Ciminellus, quẽ quidem animis, atq; armis munita multitudo proſequitur. Poſt hos tota procedit Camponiſcorũ nobilitas, Antonutius bellicis rebus longo iam tẽpore clarus, Aloyſius Montory dignitate ac multa uirtute inſignis, Baptiſta qui animi ſagacitate, & conſilys omnes anteiret; hinc Pyrrhus auidus pugnę arduus, et ſtrenuus, et audẽs ſe, atq; alios adhortatus accelerat: qui quidẽ ſinguli ſingulis turmis pcedebant, & diẽ ardebant illuceſcere: oẽs tamẽ Antonutÿ ductu gubernant. Rareſcentibus autẽ ꝓxima luce tenebris, Braccius maxima uincẽdi ſpe iandudũ elatus, fortunę quoq; varietatẽ aĩo volutabat, quippè cũ hoſtiũ exercitũ expectaret violentũ, et magnũ: Aquilanorũ quoq; populũ, qui maximus eſſet cogitabat iniurys, et cõtumelys agitatũ, in tanta oportunitate erupturũ ad vltionẽ ſcilicet pręcipua illi cura à Iacobi Caldoræ authoritate, & belladi ſcientia occurrebat. nulla tñ ei metus aperta ſignificatio, ſola victoria in eius uultu relucebat, uerbo ſonabat, geſtu ꝓmittebat tãta animi magnitudine uehebat, tã alacri uultus maieſtate vt diuino aliquo uidereẽ numine afflari, hũc atq; illũ appellat, hortaturq;, ne ſegniꝰ eo die ſe habeãt, quã aliàs, atq; aliis facinoribus geſsiſſent; ſimul imperat, ſimul claſsicũ indicit: et optimũ quẽq; ipſius uirtutẽ memorando cõfirmat. Iubet deindè veniri in concionem, ad quã ita eſt ex equo et fulgẽtibus armis loquutus. Hic dies ſocy locupletabit uos oẽs, et quos aliàs adepti eſtis honores efficiet cumulatiores noua gloria: quas n. Ioãna, quaſq; Martinus copias in nos mittit, eas uobis ſternẽdas diripiẽdaſq; parauero; neq; fuerit his rebus periculoſa, neq; laborioſa qdẽ difficultas. nouus Imperator nouos milites agit. et Iacobus Caldora nup á noſtro ſtipẽdio diuulſus adhuc noſtra ſigna, et Braccy nomẽ vereẽ. magiſq; ipſe noſtrũ uenerabiẽ imperiũ, quã à ſuis cũ imperauerit intelligaẽ. At ego qd quiſq; veſtrũ audeat, qduè poſsit ita noui, ut qd animi ſit à quoq; exigendũ, aut qd uiriũ expetẽdũ callẽs ſine vllo poſſim errore certis laboribus certos uiros opponere.

A *uere ſtat etiam pro nobis ſanctiſſima cauſa iuſtitia:nam Ioanna,quã toto Aprutio poteſtatem,& iura mihi tradidit,*
ea rurſus malè ſuaſa,& fœminea leuitate impulſa ad ſe reuocat.non meminit ingrata quantis ipſam eripuerim pe-
riculis,& quo pacto penè pulſam in regnum ipſam reſtituerim? Tum Martinus à me Romam quaſi manu reductus,
cùm Florentia diſcedere non auderet, ob noſtra in ipſum merita hæc nobis præmia rependit, uterque noſtris corruet
manibus.& Pontifex,quod ſæpè dixi,eò redigetur,vt pro quatrãtibus ſingulis ſingula ſit ſacra peracturus:vt enim
interficiatur abſit,imò ita millies animam actur ũ puto:olim enim fœlices,miſereque deinceps viuentes mortuos re-
ctius cenſeo appellandos,quã viuos.ipſe uerò cùm uideam ex hoc prelio nobis parari diuitias, neq; Ioannã, neque
Martinũ culparim ingrato animo.Incredibile dictu eſt quàm claram ſimus habituri victoriam.Aquilanos iam fa-
me confectos campeſtris hæc pugna præuicerit,poſt Aquilam nullam in hoc Regno Ciuitatem ſuperari pudebit. Ro-
ma noſtras uires formidabit, Neapolis meditabitur obſequium.hæc omnia in veſtris haſtis, & gladijs ueſtris ſita
ſunt.locorum periti locorum ignaros aggredimur.Fluuius quoq; fuerit nobis præſidio;& qui noſtros gladios feſtina-
B *bunt aufugere,lacunis & mollita tellure morabuntur,uobis pugnaueritis,uobis viceritis,arma,equi, captiui,reſque*
omnes veſtræ ſunt,mihi ſatis fuerit veſtrum exercitũ fuiſſe ſuperiorem.Cùm hæc dixiſſet,& à nuncijs hoſtes iam ca
ſtris egreſſos procedere acciperet,imperat ſingulos proceres præmonſtratos ſtationes occupare, atque ibi hoſtilem
impetum percunctari.Braccius antè alios ſtationibus conſtitutis huc atque illuc obequitans quoſque laudat,& ſuo lo
co ſic ſtare iubet,vt laudato militiæ more irrideri malit,quã loco uel minimum quid decedere. Gaudet magnanimus
dux exercitus ordinem,& lætam,atq; pugnam meditantem iuuentutẽ intueri. his itaque geſtis præparare quiſque
ſe ad pugnam.Ex aduerſo qui nuper aduenerat cum equitibus quadringentis,& peditibus centũ Aloyſius de Sancto
Seuerino præmiſſa moræ cauſa ducibus adhuc in vnum coactis primus hortatoria effatur talia.Eia præclariſſimi du-
ces,magnanimi cõmilitones ueſtras iam exhibete uires,præparate animos ad victoriã capeſſendã, capeſſendam, in-
quã,crudelis enim tyrannus eſt contra quẽ res agitur,chriſtianæ religionis inimicus, omniq; obſcœna morte digniſſi-
C *mus:quibus auditis omnibus ad hoſtes inuadendos fuit alacri uoce conclamatũ.At legatus qui ſupra conuocato exer*
citu iterũ grauibus,multiſq; ſermonibus omnium releuat animos,ac uictoriæ ſpẽ firmat; apoſtolica ſancta iterat mu
nera;vexilla,baculum benedicit,& exercitũ omnĩ.mori ſi quibus contigerit in acie æternum largitur indultũ.Brac
cio autẽ,atque Braccianis cunctis maledicit,æternoq; ſubijcit igni, & anathematizat. quæ dum Apoſtolica fierent
inſtitutione ſeruata,euidentiſſima victoriæ emicant ſigna: ſiquidẽ aura quędam lenis exorta ſigna Aquilam uerſus
omni decentia deferre videbatur.Sed & Aquilæ duæ ex alto ſubuolantes,vna inſedit in vexillis ipſis,altera uerò cir
cumuolabat magna cunctorũ admiratione,ac lætitia ſpe gloriæ. quo iucundo ſpectaculo terminato iterum Cardinalis
cum baculo Iacobo Caldoræ exercitum tradit,& eius imperiũ inquiens,accipe baculum iſtud quod tibi ſit auctio,ini
micis autẽ vindex fiat flamma.quare memento Sanctæ matris Eccleſię generalẽ ad eius,tuamq; gloriam conſtitutũ
eſſe ducem:cui Iacobus humili corpore,uoce leni,omni ſe reuerentia illud munus ſuſcipere reſpondit. ſicq; ſtatim clã
D *gentibus tubis & Papæ,Reginę,ac Eccleſiæ acclamata eſt uictoria. Finito verò clamore affuit Ludouicus Columna,*
qui omnia,quę caperentur cenſebat fore cõmunia:quã ſententiam, Dux quidã Andre[?]s Sellanus eques refellit au-
dacter,& cuiq; ſibi ſuum cenſuit cedere lucrum.Tunc dominus Iacobus cum cæteris ducibus inito concilio,perſonã-
te præcone edicta proponit.quod quiſq; alacri animo ad ſequentis diei ſe præparet pugnã,& Braccium debellandum,
ordinemq; ſuum omninò ſeruet immutatum. Verũ iam altera exorta die Iacobus dux ſummus quoſq; nominatim or
dinat,aduocatq; duces,quorum primus Ludouicus Columna,& Micutius Vgolini Aquilanus ciuis cũ equitibus tre
centis,vſq; pluribus Aquilanis.hinc Federicus cũ ducẽtis,comes Franciſcus cum Gherardo Cotognola cum trecẽtis.
Antonius Caldora equitibus comitatus ducentis.Ioãnes Sterlinus centũ quinquaginta,quẽ Scaramutia ſequitur.ue
rùm huius calcẽ terit comes Sancti Valentini,cum Bruno Germano magna comitãte cohorte,quã dominus Iacobus
dux inſequitur,quẽ vexilliferi cũ Cardinali Hiſpano conſequuntur.primũ enim Bernardus de Aquauiua Pontificale
E *deferebat vexillũ propè legatum centũ quinquaginta comitatus equitibus,ac demum dominus Iacobus Sangrus Re-*
gni alia vehens inſignia gradiebatur,quę á trecentis ambiebantur equitibus.poſt quos Paulus Theutonus,& Tar-
talliſci trecenti. Leonellus,Micchelettus,Raynerius. hi omnes vno gradiuntur cuneo centũ quinquaginta. poſt quos
Petrus Aluerinus,Andreas Serranus,& Aloyſius Sancti Seuerini,Miccheletta, Antonellus de Sancto Lopidio.
vltimi verò Petrus Teſta,& Armelleus cũ peditibus ſarcinarum pręerant cuſtodię.aciebus ducibuſq; iam diſtin-
ctis,claſſicũ iterum duce iubente inſonuit,imperialia mandantur edicta maximè de inuiolato ordine ſeruando,ni vel-
lent mortis pœna mulctari.Braccius relatione percepta,certuſq; ad ſe de inimicorum deſcenſu calliditate iandiu prę-
meditata victorẽ ſeſe fore omninò promittebat.vndè lacunas inducit duas in ſubiectã planiciem,in qua conflictũ fu-
turũ ſperabat:fluuijq; alueũ,qui dirimit eaſdẽ duobus in locis iubet effodi,quo omne dimiſſo replerentur foſſæ,molle-
ſcerent arua,ſicq; & equis fierent inuia,& hominibus, ac demũ incautè aduentantes hoſtes ijs paludibus ꝓpediti fa-
F *cillimè caperentur.quocirca et ibidẽ locũ adinuenit, in quo tutiſſimè ad hoſtes alliciendos propriũ ſeruaret uexillum.*
mandat ꝓtereà peditibus ſuis,qui montis aditus ſeruabãt,vndè noſtros deſcẽdere oportebat. erant autẽ ferè tria mil-
lia,ne ſi nollẽt plecti,et ſuſpendi,quis eorũ hoſtes irritare ꝓſumat.Alloquitur inſuper ſuos animo inquiens hilari,ac
vultu iucũdo,exultate uiri fortes,gaudete cõmilitones ſtrenui oẽs;nanq; hoſtiũ ditabimur ſpolijs,audeat quoq; quiſq;
noſtrũ,ſauciat,trucidet ad libitũ,dilaniet:oẽs enim uos aſtatis ad bella doctiſſimi,uictorijs creberrimis glorioſi,armis
optimè muniti, quinetiã fauentis fortunę cõmoda multa tenetis,hoſtiũ autẽ omni in re conditio eſt infima.vndè ue-
ſtrũ neminẽ tantæ credimus eſſe ignauiæ,vt rebus damnũ,gloriæ autẽ ſuæ uelit inferre crimen. his itaque uerbis, &
alijs multis modò omnes,modò ſingulos hortatus,duces in craſtinum pugnaturos componit,& exercitum.ducum au
tẽ cum ſuis cohortibus ordinem nunquã tale diſpoſuit,ſic enim conſtituti conſpectu quidẽ decori apparebant Petrus

Iampaulus, Comes populi, Nicolaus Verrerius, Comes Brandolinus, Cattamelatus, Strangolinus, Malateſta Caſe-
nas, Nicolaus Piſanus, Antonellus Senenſis, Ioannes Vngarus, Matthæus Prouenzanus, Oringus Theutonicus,
Ioannittus Sparſaquanus, Nicolaus Piccininus, quem etiam noua ſequuta eſt cohors, quam Braccius, tunc primùm
ex domeſticis, conſiliarijs, famuliſq; instituit. huic autem præcipitur cum ſuis omnibus collium propè Aquilam de-
ſcenſus occupare, ne ciuibus quoquo modo facultas ad ſuorum ſubſidium campos incurrere daretur. Regale vexillũ,
quod apud ſe erat, Braccius illud credidit Vgolino Marerio cum equitibus ducentis, proprium uerò Scardoctio con-
ceſſit. Igitur omni iam aſtante exercitu ſerico, argenteo, aureoque fulgenti ornatus Braccius iterum, atque iterum
quæ dixerat replicat, diuitias cunctis, dominatus promittit, & honores: demum, inquit, attendite animo chariſſimi
fratres, ſi quis fortè in futura pugna ſenſerit ſe nimium defatigari, ne deficiat cautè ſubducat ſe á prælio, & ad locũ
veniat condictum, in quo uelim noueritis optima uina queque ad refocillandum animos opiperè, abundanterque fore
H præparata. Talia dum circa vineta perficiuntur; ecce contra in montis dorſo cœpere hoſtium emicare cohortes, quæ
non ad ſubiectos campos deſcendebant, ſed cùm in dorſo illo cliui ſint plurimi, & in adiacentibus concauitatibus lacu-
nas, & viuos fontes aquarum habeant non paucos, apud eos nocte illa caſtrametantur. Quos Braccius conſpicatus
ad Nicolaum Verrerium ſe vertens hac ſubſannatione alacri, eia, inquit, uirorum fortiſſime, qua ſtrage eos cras te
profligaturum autumas. cui Verrerius. Fœliciſsime dux ſi conceſſeris, dicam profectò, quę ſentio, quidni? dicito ait
dux. ait Nicolaus dentur mihi tres cohortes, & incautos aggrediar eos, & vſque ad internitionem deſæuiam, quod
Braccius nullo modo ſe probare reſpondit, poſſe quippè maximæ eis eſſe formidini, & binas, aut tres proſtrare cohor
tes: cæteros uerò fuga fore ſeruandos, quare abſque dubio melius eſſe in campo illos operiri, in quo cùm fuerint ho-
ſtes aggreſſi paludibus iam dictis circumuenti; nullus eorum poterit Braccianorum manus effugere. Reuocate queſo
in memoriam, quę alibi ſæpè geſsimus, ſtrenuiſſimi commilitones, & duces, fortuna interdum fauente, ſæpiſſimè etiã
I aduerſante. Dum Alberici partes ſectabamur, non uos latet cuiuſmodi maximas Bononienſium copias pauci, & no
ui quaſi milites intrepidè, & repente non ſolùm fudimus, uerùm etiam totum exercitum profligauimus. Obſeſſi apud
Rhenum tenebamur, & repente firmato vallo, & foſſis, frænato inimicorum impetu, & conſtitutis pontibus incolu-
mes flumen traiecimus, nec unus noſtrum perijt: licèt omnes ſe neci datos, & in hoſtium manibus implicitos arbitra-
rentur. hinc vt ſcitis Albericus totius exercitus curam nobis tribuit: hinc ſuis armis, & uexillo inſigniti ſumus. Pau
lò poſt mille, & quadringenti equites à Bononia Peruſium verſus me ſunt ſequuti, quorum multi hìc nunc adeſtis, &
animum erga nos meum, & militarem diſciplinam, ac fortunam mecum ſæpiſſimè experti eſtis. Inde vnà cum Roſ-
ſio Aquilano Pataıuo opẽ tuli; & propulſatis hoſtibus ſummi Pontificis legatus ad ſe nos vocauit; & eiuſdem equita-
tui præfecit. quo quidem tempore quid à nobis actum ſit, manifeſtius eſt, quàm vt hìc recenſere ſit opus, Nõ ne Ludo
uicus Firmianus exercitu quanquàm numeroſiſſimo munitus, non ſine maximo copiarum detrimento, & pluſquàm
K dimidij ſtatus direptione ſenſit, quid noſtrę uires efficere poſſent? ſenſerat enim ille me pro tuenda arce caſtra mouiſſe:
oppidanorum nomine literas miſit, quibus ſcriptum erat ſe obſidione liberatos eſſe, & hoſtem aliò tetendiſſe. Ego au
tem inimicorum fraude id factum eſſe exiſtimans, literę eodem exẽplo conſcriptæ licèt alteræ redderentur, non prius
deſtiti, quàm illos fuſis hoſtibus longa obſidione liberaui, & tribus diebus tria munitiſsima hoſtium Caſtella in meam
poteſtatẽ reduxi. Mox deindè Angelũ Pergulanũ vnà cũ ſeptingentis equitibus, & maxima peditũ multitudine, to
ta die manu conſerta, trecentũ tantũ ſtipatus equitibus non ſolũ fugaui, verùm etiã pleroſq; grauiſſimis vulneribus,
ac morte mulctaui. Quare factũ eſt, vt penè omnia, quę circũ iacebant Caſtella deditionẽ fecerint. Qua queſo via An
conitanorũ fœdus, & amicitiam comparaſtis? Non ne dũ maximam prædam abducebatis grandẽ pecuniam ultrò, et
fœdus obtulerunt? veſtrũ multi, qui mecũ nunc hoc diſcrimen habetis proprijs oculis vidiſtis, & ueſtris viribus exper
ti eſtis, quanto impetu, quantaq; multitudine in nos irruiſſet Ludouicus, & quanta virtute à uobis ſit dimicatũ, ac de
L mum ſtratis copijs, quanta trepidatione ille fugã ornauerit, quot illius populi quã breui tẽpore ad nos defecerint, ita
vt ditiſsimus ille Princeps, & multarũ copiarum imperator ſupplicibus manibus ad nos uenire cogeretur, & noſtra
omniũ ope Aſculum, quod ad hoſtes defecerat paucis diebus ſibi obtemperare coegit. Quis ueſtrũ Caroli Malateſtæ
audaciam, & magnas militum vires proſpiciens ſibi perſuadere poterat, vt turpiſsimè fuderetur? & equę multę cũ
dominis, & armis captę ducerẽtur? & cùm quilibet veſtrũ, ac ueſtri omnes equi diutius pugnando deſeſſi eſſent, nec
cliuum, quo hoſtes properabant ulla vi ſuperare poſſent, præmiſſa tamen equarũ earundẽ multitudine, quas præ li-
bidine adeò inſectati ſunt equi, vt inimicos illuc penè appulſos præuenirent, & deturbarent? nõ minori deinde vſi vir
tute Lapirum munitiſſimũ oppidũ cæpiſtis; & Martini equitatum fudiſtis: ac ditiſsimi inde facti, ad Cingelũ oppidũ
natura forti ſitũ arma vertiſtis; & me duce nõ prius ab armis, & pugna receſsiſtis, ac Cingolani terga uertiſſent,
& manibus ſe ſepſiſſent. Non ne dũ Romam petebamus, Fulginates pœnituit nobis cõmeatum denegaſſe? quãta eum
M eorũ ignominia, & pernicie agros, & Caſtella plurima depopulati fuimus? quis eo tẽpore nobis obſiſtere potuit? exer
citus licèt maximi circũſtarent? quę oppida ſub Ladiſlat Regis poteſtatẽ redegimus? Non ne penè omnia, quę Tuder
tinis obtẽperabant? non fuit poſtmodũ parui laboris, paruiq; diſcriminis Derutã cæpiſſe, & cũ ea Roßium Aquila-
num alioquì inuictiſsimum ducem, nec illum ſolum, ſed ducentos, & quadraginta equites ſecum captiuos duximus.
quem animum creditis nunc illum habere? cùm ſemel, atque iterum ſit expertus quid Braccius poſsit? quantum-
que robur ſit in militibus meis? redijt nuper Patanio, &, quid ipſe de hoc bello, ſentiat, non me latet, eſſet qui-
dem formidandus, ſed quid vnquam faciet inermis? deſidet nunc in patria, uobis licèt aliter relatum ſit, illum ſci-
licet, nunc Caldoræ exercitũ inſtruere. ſed fac eſſe, non militarunt ſub ipſo noui penè milites Caldoræ. Nihil eſt quod
vereamini Aquilanos eruptionem facere poſſe: graui enim obſidione premit illos vigilantiſsimus noſter Piccininus;
& quod in tredecim menſes uix quater, aut quinquies facere auſi ſunt, nunc in tanta formidine conſtitutos

facere

A facere poſſe arbitramini? temerè quidem hoc auderent; nec tales vos vnquam Aquilanos noviſtis, ſed conſultiſſimi
intra mœnia ſe ſe continuerunt, & nunc maximè continebunt, nec eſt cur Caldoram timeamus: illius nanque milites
locorum ignari facilè deprehendentur, vel turpiter terga dabunt. & ſcitis me non pluris facere ſolere numeroſum
exercitum virorum præſertim non experientium, quàm paucos veteranos milites, quorum dux frequenti victoria ſit
aſſuetus. hinc colligendum vobis eſſe cenſeo, breui victores fore. & licèt alibi plerunque ſummo cum honore, & uo-
ſtra omnium vtilitate ſimus victoriã conſequuti, hic tñ honorũ honorem, vtilitatũ vtilitatem, victoriarũ victoriã con
ſequemur. alibi pro amicis ferè ſemper certauimus, nunc res noſtra potiſſimũ agitur; quòd ſi Aquilam cœperitis, ni-
hil erit in poſterum, quod vobis, veſtriſque armis obſiſtere poſſit. & quos Regina fautores renuit, breui atrociſſimos
inſectatores experietur. Vnde præterea ſummus Pontifex ſibi copias comparabit, ſi has quas egerrimè comparauit
profligatas eſſe ſentiet? Mediolanẽſium Dux ſibi maximè formidabit, vbi percipiet nullum eſſe in Italia exercitum,
qui à nobis fuſus non fuerit. noſtra igitur erit Italia, ſi uires, quibus hactenus vſi fuiſtis, nunc potiſſimũ adhibeatis. &
B ſi nihil aliud præter Aquilanos agros conſequi daretur, quid quæſo melius? quid vtilius? quid iucundius? quid amœ-
nius? valeant illi, qui Aquilanum frigus inferorum pœnis comparare ſunt auſi. Nos enim ipſi aeris clementia exper
ti ſumus, ubinam gentium meliori valetudine uſi eſtis? vel quę nam totius Italię partes uberiorem commeatum
ſuppeditarant? Quid quæſo uobis vnquàm defuit, & ſi foris, ac ſub dio aſsiduè pernoctaſtis? triticum, vinum, & fru
ctus omnes, quos villa ſuggerit, paſsim naſcuntur: fontes uberrimi ubique ſcatent, non ſine agrorum commodo, &
proſpectantium oblectamento. Si verò tibi Cattamelate hic præſidere non eſt cordi, non deerunt Braccio comites, qui
reliquum vitæ hic peragere concupiſcant. Cuncti diuites, cuncti honoribus pluribus affecti, cunctorũ fama perennis
erit. hæc Caſtella ditiſsima, hos feraciſsimos agros, hos bene conſitos hortos, has vineas tam bene cultas, quidquid de-
nique circumſpicitis, uobis ipſis hodie comparabitis, præter uaſa aurea, & argentea, ſupellectilium maximam co-
piam, crocum, & grandem pecuniam, quibus omnibus hanc vrbem, hæc oppida, & villas denique omnes refertas eſ-
C ſe noviſtis. & vt quiſque ſe hodie ſtrenuiſsimè geſſerit, ita maximo à me munere donabitur. nũc igitur uiribus opus,
nunc animo forti, nunc qua ſoletis vti audacia. quid autem Braccius facturus ſit, malo re ipſa, quàm meis uerbis com
probari. Quo dicto calcaribus equo citato, & magno impetu cuiuſdam haſta correpta, eam dextra uibrans, ac circum
quaque curſitans, animi maximam oſtendit alacritatem, & ſuas in armis uires oſtentauit, & peritiam: quocirca ab
omni exercitu clamor in cœlum extollitur, & Braccio acclamatur, & uictoriæ. Hinc ducis munificentia ſtatim uina
proferuntur, & cruſtacea multa, & uaria exhibentur, & tandem quiſque optimis promiſsis, ſumptoque uno fa-
ctus hilarior propria repetit tentoria. Aſt Aquilani cùm iam hora diei eſſet una de uiginti, quando certis nuncijs re-
ſciſſent propè Balneum militum copias aduentaſſe auxiliares, quanta exultatione exilierint, quo fuerint circumfuſi
gaudio, qua ſpe deiectos erexerint animos, legentium cõmodius ingenio cenſeo derelinquendum, quàm chartis poſſe
mandari. Aduocatur quamprimùm concio, qua decernitur ut Quartus quiſque uiribus quibus poteſt ſe pręparet ad
D pugnam, quod illicò præconis uoce in publico foro mandatur, ne aliqua cauſa cunctaretur, qui poteſt arma mouere,
quin ea capeſſat, & cum rectoribus ſuis publica perſonante campana nulla ratione moretur adeſſe. Tunc erat uidere
ciues in hoſtes fremere, inuicem ſe monere, inuicem hortari, arma parare, & qui Reip. præerant iubere, parere alij,
& agri oppida, quæ non defecerunt celeritate qua poterant adire. Erat tunc Camerarius, ac Aquilanam Remp. mo-
derabantur primus Nicolaus Galliardus, quinque uiri Ioannes Petri Pauli, Franciſcus de Cambiano, Iacobus Facto
ris, Nicolaus Ciminelli, Antonius Tuij de Filantia. quorum iuſſu Quarterius quiſque proprium ſibi pręparat uexil
lũ, & audito belli ſigno, quiquè ſuo adhęret. Interim ubiq; Aquilanis ſonare campanas, uocibus quibuſcunq; pote-
rant ſe, alioſque hortari. Dominis autem Aquilani abſque mora allata uexilla quę iuſſerant latoribus aſsignant, prout
celerius afferebantur. Vnde Quarti Sancti Petri uexillum primũ allatum Corpori longo. Quarti Sancti Ioannis Ia-
cobo notarij Blaſij. Quarti Sancti Georgij Iacobo Caſaſſo. Quarti Sanctæ Mariæ Nicolao Ciminelli committunt. Cam
E poniſcorum uero domus ut cęteris nobilior erat genere, ita & uiris, & armis cunctis aderat inſignior. nam aſtabat co
mes Montorij cum Baptiſta, Pyrrho, & Antonutio, qui Aquilanum regebat exercitum uir in armis peritiſſimus.
Interea nunciatum eſt Braccio Aquilanos de eruptione cogitare, quod quidem egerrimè tulit; licèt Piccininum agri
fauces occupare iuſſiſſet, quo Aquilanis impedimẽto fuiſſet, ne cum auxiliaribus copijs iungi potuiſſent: uerebatur
enim, ne fugato equitatu, & fuſis Piccinini cohortibus eò demũ irruerent, unde ſuas cohortes eripere nequiret, maius
etiam malum ſibi imminere proſpiciebat, vbi illi irrupiſſent: nam paludes, quas flumine deducto ad impediendos, uel
potius deprehendendos hoſtium equites parauerat, in ſuorum perniciem factas eſſe ſentiebat. non ſolùm enim Picci-
nini equites illuc deuenire cogebantur, uerùm nec ipſe cum ſuis poterat ſe in latam planiciem diffundere, vbi illa cã-
porum pars, quę ad Aquilam vergit, occluderetur. ab altera nanque parte Caldoram premere, ex altera Aquilanos
includere, à tergo flumen, &, quas dixi paludes, impedimento eſſe ſentiebat, optimum igitur factu ratus, binas lite-
F ras ſtatim ſcribendas curauit, alteras, quæ Piccinino redderentur, alteras, quibus Caldoræ nomine Aquilani mone-
rentur. primæ ſic ferè habebant. Braccius ſuo Piccinino ſalutem. Niſi tuam vigilantiam, tuũ roboreum animum,
tuamque in re militari peritiam, ac ſtudium proſpectum haberem, ad te ipſe cum exercitu properare compellerer; au
diui nanque Aquilanos intra mœnia, vt demum irrumpant, aciem properanter inſtruere: quod quidem ſi fieret
(vt certè fiet niſi abs te quamprudentiſſimè obuiam ibitur) de te, de tuis cohortibus, de nobis, de exercitu, ac
penitus de re noſtra actum eſſe cenſerem; ſunt natura audaces Aquilani, pertinaces, ne cedant, & nunc potiſſi-
mum cùm familiares copias præſto eſſe uident: fame laceſſiti, nihil intentatum relinquent, vt ſe quàmpri-
mum auxiliaribus iungant. quod quidem ne fiat, te etiam, atque etiam rogo. Vale. literas præterea, quas tibi
ad Aquilanos dedimus quamdexterrimè, & quamcelerrimè perferendas curabis. iterum vale, & vigila.

G Quibus quidem á Piccinino acceptis vigilantius inſtare,tutius fauces occupare,portis obſidere,ſtationes diuidere,ip-
ſe omnes monere,ſtrenuiſsimos quoſque appellare, præmium maximum proponere , multa polliceri. Interea literas
ſibi ad Aquilanos datas quàmprimum certo nuncio reddendas curare. quæ quidem vbi acceptæ fuerunt,& in con-
cione perlectę,maximè dubitatum fuit , non enim arbitrari poterant Caldoram ſuadere potuiſſe, vt Aquilani nullã
opem ſibi afferre tentaſſent. Exemplum enim harum literarum ſic monere uidebatur. Iacobus Caldora Aquilano-
rum Senatui Salutem. Veſtra omnium virtus,& firmiſsimum animi robur hactenus in Italia celeberrimum fuit,
cuius quidem fama iure effecit , vt non ſolùm Regina, ſed etiam ſummus Pontifex uobis opitulari,& tam graui ob-
ſidione oppreſſos pro viribus leuare cogantur: ad quod peragendum nos huc miſsi ſumus ſanguinem , & vitam im-
penſuri pro ueſtra omnium ſalute tuenda.nihil igitur eſt,quod vereamini circumſtantes hoſtium copias:ſic enim pa-
rati ſumus, ut vitã citius profundere,quã uos,veſtramq; urbẽ diutius obſeſſã eſſe patiamur.uos tamen interea intra
H mœnia ueſtras cohortes,& uoſmetipſos omni vigilantia, obduratione, & conſtantia tenere iubemus : peruenit enim
ad noſtras aures Braccium multos hac nocte in inſidiis poſuiße, vt ſi fortè uos inſtructa acie portis exire auſi fueri-
tis,illicò partim in urbem irruant,partim á tergo uos inſectentur,ut ſimul & urbe, & luce priuemini; & quod diu
ſummo cum honore , & labore obſeruaſtis,unico tantùm lapſu diffundatur: non hæc ſcribo, quo de ueſtra fortitudine
& ſolertia verear, ſed ne animi fortitudo tantum audaciæ iuuenibus prębeat , ut in arenam deſcendere audeant, &
ad nos venire concupiſcant,nec diu hoc perpeſſuros eſſe credatis,armis enim hodie decernetur Braccius ne,an Aqui-
la ſuperſtes ſit,nec prius conquieſcam,quàm aliquid , quod manducetis ad uos comportandum omni conamine inſti-
tuam.obdurate,vigilate,& ualete. Aquilanorum pleriſque hęc uera eße perſuaſum erat,cùm vir quidam bellica-
rum rerum experientiſsimus, ſic dicere inſtituit.Creditis Ciues ampliſſimi Caldoræ literas ad nos peruenire potuiſſe
vndique circumſtantibus inimicorum pręſidiis?ſic notus eſt Braccius? ſic Piccininus? an non conſueuerunt his calli-
I ditatibus,& fraude circumuenire?ipſi, ipſi, inquam,hoſtes hanc impoſturam excogitarunt : timet enim ſibi Brac-
cius,ne nos à tergo aggrediamur.quodſi fiet,quò ſe recipiat,non habebit. quę uox ita permouit omnium animos, vt
ſtatim ab omnibus conclamatum ſit , & ad vnum in illius ſententiam pedibus itum . Aderat iam utriſque promiſſa
dies, aduenerat dies pugnæ, dies ſecunda Iunij Aquilanis quidem memoranda , qui conflictus non ferentes moram
ſummo mane per turmas ſuas urbem egrediuntur. Siquidem primus Quartus Sancti Georgij progreditur , ſecundus
Sanctæ Mariæ,poſt quem Sancti Petri,& ultimò Sancti Ioannis inſequitur . Et tranſmiſſo cliuo contra Ciuitatem
reſpiciente occupant circa locum,qui Roſareolus dicitur, & hoſtibus,qui ſupra manent , & Diui Laurentij in ipſius
cliui Serra ſeruant ædes horribili voce minati acclamauere;& conuicia multa in eos dixerunt.Ecce autem Braccius
& ipſe impiger mouerat è caſtris,aderant in campo ſigna cum pręſidiis externa die ordinatis,acieſque iam inſtruxe
rat.Erant Braccio equeſtres milites electi duo millia,deſtinauerat etiam iamdudum, vt diximus,Nicolaum Picci-
K ninum pro ut decreuerat cum equitibus quatuor centum , quos ipſe in duas digeſſerat cohortes ad introitus camporũ
occupandorum,ne Aquilani in hoſtium auxiliũ è collibus deſcenderent . Verùm Antonutius Camponiſcus vir ab
adoleſcentia in armis eruditus monet Aquilanos quieſcere,ac expectare ſilenter affirmans nuncium á Caldora acce
ptum iri,quando eis fuerit eundum. Mouerat iam tum & Caldora copias ſuas auro ,& argento Braccianis ornatio-
res,numero uerò pauciores: mouerat quidem ſed gradatim,globatimq; magno procededat diſciplina ordine ſeruato:
neq; enim tũc poterat aliter cùm adhuc ſatis cliuoſus ſupereſſet deſcenſus . Exoritur interim in aere augurium quo-
dam,ſeu potius,vt ita dixerim,miraculum in conſpectu exercitus vtriuſque: ſiquidem ab oriente hic, á meridie ille ſi
bi iam propinquabant. Extemplo auis quædam magnarum alarum ſubalbuli coloris , quæ Cozza vulgò dicitur,& al
tiſsimas rupes, ac montium incolit iuga cum Aquila quadam apparuit pugnans tantis,tamq́, validis incurſibus , vt
plumarum copia non minima decideret in terram, donec certamen tandiu geſtum eſt à cunctis ſiquidem poterat inſpi
L ci; quoad Aquila in ſublime euolans , inde velut fulmẽ quodã in auẽ inimicã ſe iecerit ,& unguibus pectus,ac roſtro
caput ueluti ferro mediũ ſecuerit. Sed hæc dũ aguntur Caldora munitur;ſiquidẽ,vt diximus,quò cautè,globateq; in
cederet cũ equitibus,pedites cũ omni pmiſerat cõmeatu,quos Bracciani adoriuntur,& á ualle bona uſq; ad collẽ Rai
neriũ aſperrimo inſectantur conflictu, et eis profligatis cũ ſarcinis abducũt iumenta:quod ubi Duci Caldoræ innotuit;
nolite,inquit, nolite vereri,interceptio iſta noſtra erit euectio.Talia enim ſunt niſi victorũ?ſumma hęc inter armatos
uertitur milites,cũ uicerimus pfectò recipiemus : vos ergò ordine accepto pręcedite integerrimè. At Braccius ſolito
pulchrius ſumptuoſis decoratus veſtibus, alios hortari,alios inſtruere, alios laude,alios ampla munerũ ſpe ſollicitare.
Vbi autẽ hoſtium copias plana ſubiiſſe conſpexit,& Aquilã uerſus à dextris relicto ſe iter arripere duas cohortes flu
men imperat tranſmeare,& hoſtibus occurrere:conſultò enim uterque fluuium tranſire recuſabat,ne ſi quando re-
trocedere cogeretur,aluei læderetur repagulo.properant itaque Bracciani in locum,qui Aſperetus dicitur: & Ludo-
M uico Columnæ, Micutioque Vgolino,qui primi ibant,ſe obuciunt,ualideque cum eis committunt,& haſtis comminu-
tis ferro res agitur. Bracciani terga vertunt,quod vt primùm dux eorum aduertit,tres cohortes in vnum congerit cu
neum,quibuſcum & ipſe ad locum vſque conuolat certaminis,quò vbi aduenit è pugna ſe eximit,atq; eos,qui primò
ceſſerãt cõflictui ad refocillandũ euocat vltra flumen : tunc & Caldorenſiũ tres cohortes in ſuarũ properãt ſubſidiũ,
quibus Braccius quinq; imperat occurrere:quod vt factũ eſt equorũ,hominumq; horrẽda fit ſtrages vtrinq;. At tũc
dux Iacobus cũ ſuo toto cõmiſit exercitu,ſed nec minus ex aduerſo hoſtiles cunei eis occurrere. Porrò tanta á cũctis
dimicabatur audacia,tam efferatis animis,tam ualidis uiribus,ut iam non de diuitijs,aut gloria,libidineque dominan
di;ſed tantùm de hoſtium interitu magis,quàm de propria ageretur ſalute . Aduolat interea nuncius quidam Picci-
nino,quid inquiens hic ſtatis? victores ſumus,ceſsere hoſtes ad vineas vſque : tamq; conſertis pugnatur aciebus , vt
quid nunc ſucceſſerit conycere non poſſis,properate. Exiliunt Nicolai milites talia cùm audiſſent , & ad certamen

prope-

A properant quãcitius. Tunc illi conſerere manus, hoſtes deijcere, vulneribus debilitare. At contra & ſi numero im-
pares inſtare animo, viribuſque ſuperiores. Iam non tubarum, non timpanorũ ſonitus vllus ſentiebatur, ſed armorum
tantum tinnitus, & morientiũ equorum, hominumq́; gemitus horrendus vndiq́; opplebat auditum: quæ vt Braccius
aduertit nouã cohortem ex conſiliariis, atque ſuis armigeris nuper electam, & centum milites ex vexillorum præſi
dijs pręcipuos efferato animo ſecum aſſumit. En, ait, tempus adeſt fortiſſimi viri, quo quiſque veſtrũ ditiſſimus fiat,
& inclytus gloria, eò namque, quod quiſque in hoc prælio fuerit lucratus duplũ id ſupra polliceor me ex munere cui-
que fore largiturũ: tantum audete nunc, mecumq́, hoſtium vexilla aggredimini, humiq́; illa vi qua poteſtis proſterni
te, incidite, dilaniate. Talia vt dixit, impetu citato dux primus ipſe irruit in hoſtes, & contritis haſtis gladio aperien-
te viam ad vexilla uſq́; perueniunt, circa quæ noſtrorum pręcipua militũ præſidia. Durus utriſque agitur conflictus,
in quo ſumma rerum undique nutabat. Nam Bracciani ſigna hoſtium ita comminuunt, vt vix tertiam partem apud
B illos dimiſerint, Iacobum Caldoram ex equo deijciunt: ſed & quamprimùm reſilit, & ſuos qua potuit releuat voce,
viribuſq́;, nec tamen incaſſum: etenim Braccius in gena cuſpide vulnus accepit. Et ſic propria repetit vexilla: noſtro-
rum autem optimus quiſque cadere, plurimi capi, equites conſternari quamplurimi. At Aquilani quorum ora Brac
cianorum ſanguinem ſitiebant iam aderant, & maximè ex collibus vinearum defluebant: quibus Baptiſta Camponi
ſcus ait, hodie ciues, hodie virtus, ſaluſque noſtra cognoſcetur: Antonutius autem nolite, inquit, nolite amplius cun-
ctari ad hoſtiũ conflictus quàmcitius properate: vexilla ordine, quo vrbe exierunt ſeruato gradiebantur, tanta pu-
gnatorum multitudine vt noſtri cœperunt animos erigere, aduerſarij ita intimo corde pauere. Occurrit interim nun-
cius quidam Simon, qui auxilio Caldorę properè uenire iubet: retrò enim cedere noſtros, & fugam arripere; actumq́;
eſſe de rebus Caldoræ niſi ipſi præſtò ſint. Aſſuit inſuper & fœminarum temeritas, quę caſu magis, quàm virtute ho
ſtibus multum incuſſit formidinis: nam pluſquàm mille fœminę cùm primùm norunt ſuos admouere, Collem Maiũ
C deſerentes, tanquàm iam tunc uerè victrices ad Bracciana caſtra diripienda, per planitiem ipſam propera-
bant: eis uerò qui contra proſpiciebant è loco certaminis videbantur homines aliqualiter armati. Quò circa Brac-
cius illas, & mares Aquilanos conſpicatus erumpens dolore cogente victum ſe ingemuit, & proditum: nam
cùm hanc eruptionem prævidiſſet, Piccininum curaturum reliquerat, ne vlla eſſet Aquilanis facultas auxi-
liaribus copijs ſuas vires coniungendi: qui tamen eius ſpretis præceptis ſpoliorum auiditate ad conflictum acceſſe-
rat; miraturque vndè Aquilanis tanta pugnatorum copia, & en ſuper nos ait aduenere laniſtæ? Aquilanorum autẽ
hæc fuit ſententia, vt eorum aliqui vadum, quo Bracciani flumen tranſierant occuparent, rati ſe omninò fore victo-
res, cùm iam omnes penè viribus deſeciſſe conſpicerent. Alij etiam ad certaminis diſcrimen accurrerent, qui autem
vada adhibant impediuntur ab hoſtibus, ſed minimè, quin proficiant præpediuntur. Occupant ergò hi vada, cęteri ve-
rò pugnam ineunt. multis varijſque clamoribus cœlum omne replebant, & adiacientium vallium curua: omnes ta-
D men Braccianis minabantur exitium, quibus uerò poterant tota quidem uirtute acerrimè inferebant: quilibet nam-
que ſuffodere equos, deijcere milites, trucidare deiectos. Antonutius Camponiſcus Caldoræ percunctanti de ſero eius
aduentu conſultò ſe egiſſe reſpondit, cũ pedites niſi feſſis equitibus non poſſint emitti utilius; equumq́; poſcenti validũ
dat, is inſilit, & ſtatim ambo comiſerunt: quo facto Iacobus dux, ac noſtri omnes victorię reſumpta fiducia audacius
repugnare cœperunt. Legatus verò Apoſtolicus interim, quia & ipſi manu pugnare nõ licebat; hortationibus quibus
poterat ad Eccleſiæ Sanctę inimicorũ exterminium ſuos hincinde impellebat, & ſæpius eis benedictionem, & diui-
num auxilium, Braccio uerò, & Braccianis vltimum exterminium apoſtolica imprecabatur authoritate, ne cederẽt
hoſtibus inſtabat, quò vel in hoc mundo glorioſam victoriam, uel illo die munere eccleſiaſtico æternam conſequeren-
tur ſalutem. Igitur reſumptis interim viribus, accenſis animis, qui paulò prius cedere videbantur noſtri fiunt iam ho
ſtibus intolerabiles. Illi uerò cùm è faucibus præda uideretur eripi, ſimulque pudet modò terga dare, qui antè ſe ui-
E diſſent ferè victores inſtare atrocius: vndè duriſſimus cunctis aciebus, mixtimque ingruit conflictus. quique hoſtem
ferire, & inſtare pro viribus. Aquilanorum autem non tam uoces iam audiebantur, quàm audaces eorum manus
ſentiebantur; & regio illa omnis morientiũ gemitibus, cõcurrentiũ armorũ colliſionibus, horrendo mugire boatu. Capi
tur interim à noſtris Braccianus dux Nicolaus Piccininus, qui penè ſtatim euadit cuſtodiam. Deluſus Braccius iã,
& labore defeſſus, & animi anxietate correptus, ita fuerat raucus effectus, vt nec ipſe clamare, nec ab alijs audiri poſ
ſet. Annuebat tamen enſe militibus ſuis inſtanter, nec erat iam qui vellet parere. Aquilani namque vocibus, telis, vul
neribus urgere atrociter: quapropter Petrus Iampaulus ſua cohorte, & Comes Populi, qui primùm comiſerãt à Brac
cianis, cùm focillatu reduxiſſent, viderẽtque Aquilanorum audaciam, quia aut fortè mori, aut vincere ſunt parati, fuiſ
ſentque aliàs eorum experti congreſſus, cæteros inſuper hoſtes longè alacriores aduerterent, quàm in ipſo pugnæ ini-
F tio extiterint, ſatius cenſent inde fugere, quàm ibi inutiliter mori. Vndè ipſi cum ſuis prout quiſque poterat diffugere
huc, atque illuc. Quod vt Braccius agnouit ſe proditum, victumque iterum congemuit, qui cùm quidam è ſuis fugam
arripere ſuaderet, nolle reſpondit: ſed in ſuo malle ſe mori vexillo. At Nicolaus Verrerius cum Cattamelato, quia
nummis refertos ſe nouerant non cum Braccio commori volunt, ſed fugam accelerant, & Ocre ſe recipiunt. Tandem
multi è Braccianis qui rem non nouerant, cùm vellent ad refocillandum trans flumen ſe recipere, ab Aquilanis vada
cuſtodientibus trucidati depereunt: inter quos Ioannittus Aquaſpartanus ex Braccianis dux occubuit. Aſt Micche-
lottus unus è ducibus noſtris callidus ingenio, uidẽs globũ quendã procul in cãpis, & è pugna illuc hoſtes defluere, qd
nã id eſſet armigero mandat inquirere; qui diligenter perſpecta re quamprimùm redijt, & globum quidem ſarcinas
eſſe, et quos pręmiſimus hoſtes fugiſſe perdocuit. quo audito Micchelottus domino Iacobo duci mandat refer-
ri: quæ vbi duci patuere, ac cęteris, tumultus exoritur: inſultantes exclamant omnes Aquilani ad profligandos Brac-
cianos, carnes ex eis expoſtulant, morteſque crudeles. Braccius fortè ſecum tunc ſuum deplorabat exitium, & eos
qui

G *qui fugerant accuſabat, & fortunam, quam ſemper penè ſenſerat ſecundam: mirabatur autem Aquilanorum*
ferocitatem, & conſtantiam, maximè cùm idem Bononiam, Perusiam, Tudertum, aliaque loca aliquando ſuperaſſet,
& talia multa huiuſmodi componens (vt credi poteſt) animo fluctuabat. Sed acclamationum nouitate commotus cu-
currit ad ſuos, eia inquiens filioli, eia viri fortes nolite victoriam, quam iam manibus tenetis derelinquere, fortiſſimi
viribus nolite nocentis pauere, et his dictis ſigna mouit in hoſtes maximo, & intolerabili illos propellens impetu. Sed
ſtatim Antonutius Camponiſcus affuit, & cum ſuis Aquilanis lanceis, contis, ſcorpionibuſque armatis, Bracciano-
rum irrumpit cuneum auxiliaribus ſequentibus militibus. Quantis verò ibi fuerit viribus, qua indignatione animi,
quantè ſtrage dimicatum, quis poterit verbis exponere? nullæ iſto conflictu inſidiæ, ſtratagemata nulla, viribus legi-
timè eſt actum. Denique noſtri acto cuneo vexilla impetunt, conſequuntur, proſternunt, atque dilacerant. quo viſo
Braccius ſolùm ſe extruit è turmis, & ad flumen properat, ſed uada reperiens ab Aquilanis obſeſſa, quò ſe vertat
H *ignorans, mœſtus, laſſuſque, huc atque illuc errabundus accedit. At noſtri aliud maius vexillum, quod adhuc ſuo in-*
tactum permanebat præſidio plurima aggrediuntur multitudine, committunt, dimicant, viriliter tandem ſuperant, di
ripiunt vexilla, & Vgolinum Marerium capiunt, cunctos vndique fugant, denique exultantes exclamant, regio om
nis inſonuit à clamoribus eorum. Miles autem quidam Durandus nomine, aduertit Braccium, cognouitque homi-
nem ſingularem circa flumen errantem cum rapido impetit curſu, quem vt Braccius euadat flumen tranſnatat, ſed
cùm iam feſſis viribus animo defeciſſet, Durandus eum in ipſa aluei crepidine conſequitur, ac vt deditionem
faciat efflagitat, euadatque, à quo Braccius cui ſe vellet virum tam celebrem dare manus ſciſcitatus, Durando Iaco
bo Caldora reſpondente, eius (inquit) fateor me fore captiuum, tantum precor ſeruato me viuum, & caute ad virum
ducito, ſpondet Durandus. Idque perficere totis viribus dabat operam: uerùm Leonellus quidam ciuis Peruſinus, qui
diu Braccio ſeditioſo fuerat inimicus, odio, eoque olim pulſus è patria quatuor armigeris ſtipatus affuit extemplò ſi-
I *tibundus Braccij nece, quibus Durandus cùm nequiret obſiſtere, vnus eorum Braccij ſauciat caput, guttur perfo-*
rat, eum proſternit humi, & iam mortuum ratus equo diſceſſit abducto. Leonellus autem hic ſponte exul iam factus
propter ſimultates quas cũ Braccio diu perpeſſus erat, antequàm cũ Braccio dimicaſſet, eodẽ die corã multis recẽſe
bat ſe eadẽ nocte ſomniaſſe Bracciũ forti equo prouectũ magna inimicorũ ſtrage iã facta ſtricto enſe in ſeſe cucurriſ-
ſe, vt neci eũ daret. et dũ ictum incuteret Leonellũ ſe ſe defendiſſe, & eodẽ tpe, eodemq́; conamine Bracciũ in iugulo
vulneratum eſſe: ac paulò poſt ex equo deſiluiſſe, & ſeminecẽ in quodam tentorium relatum. hoc idem bis, aut ter ea
dem nocte, quoties ſomno premeretur, ſomniaſſe aiebat. & licèt ſomnianti nulla eſſet fides adhibenda, tamen rerum
euentus haudquaquam vana inter dormiendum illum vidiſſe comprobat, quod quidem ſomnium audaciam nentiquã
minimam Leonello accreuit. & niſi Durandi, & aliorum interceſſiſſet auctoritas, è veſtigio illic Braccius ſæuiſſime
dilaniatus eſſet: tanto odio, tanta indignatione, & impetu Peruſinus in hoſtem ferebatur; imò grauiter ingemi-
K *ſcens eos accuſabat: qui uirum nequã, pacis perturbatorem, ſeditioſum, & eum, qui Deo, & hominibus ſemper fuiſſet*
infeſtiſſimus, & Aquilanorum omnium procuraſſet interitum ſeruare tentarent. Contra Durandus præter legem
militarem fieri ſi captus hoſtis viuus non ſeruaretur præſertim is, qui totius exercitus ſummus eſſet imperator. Ad
hoc accedebat quòd Mathematicus quidam ſenex, aſpectu uenerandus, ac barba impexus, eodem die Ioanni Vrſino
Picænorum præſidi ab eodem poſtulatus Braccij prædixit interitum ſi pugnæ interfuiſſet. Si autem abfuiſſet glo-
rioſam eiuſdem uictoriam vaticinatus eſt. hoc etiam & ſi ab initio plurimis riſum peperit, re tamen ipſa ueriſſi-
mum fuiſſe compertum eſt. Interim Bracciani omnes terga dare, diffugere, ſalutem quærere: noſtri uerò
contra in vnum coire, hoſtes inſequi, debilitare, ſauciare, capere, trucidare, conſequi quos poſſunt. Victor
autem dux adueniens comitibus eius laudes acclamantibus, Braccium conſternatum reperit ſolum. Aſtitit ei
Durandus, qui Braccij deditionem, & cuncta quæ acciderant cùm retuliſſet; ſanè miſertus Braccio Iacobus,
L *eumque lenibus uerbis demulcens adhibita cuſtodia defendit, ſcuto impoſitum quodam non longè à Bazano pa-*
go ad ſua caſtra iubet deferri. Tunc autem tantus erat animus, & ducis amor, haud longè in campo Bazanenſi Brac-
ciani adhuc uiribus confiſi milites ferè quatringenti globo congeſto ſeſe cohortantes noſtros debellare moliuntur. quos
Aloyſius Sancti Seuerini aggreſſus unà cum Aquilanis deuicit, ac fugauit, poſtremos quoſque trucidans Pagani-
cam vſque tanto eſt eos impetu proſequutus, vt applicante eò illuc hoſtium multi ſtatim deſilirent ex equis, & in
murorum foſſas quò euaderent ſeſe ducerent præcipites. Sæuiebant nempè Aquilani nulla deditione: quapropter
multi vndique ſponte deditionem fecere auxiliarijs, ne in ſæuientes manus venirent Aquilanas. Peditibus verò, qui
circumquaque fuerant in præſidijs ſententia fuit noſtrorum non expectare aggreſſus, ſed diffugere, ac propriæ conſu-
lere ſaluti. Bracciani uerò milites, qui Stiffum, & Fonticulos obſidebant audita ſuorum ſtrage fugam ſtatim
ornare ſuę quiſque ſaluti proſpicere, eò demum ire properabãt, quò fortuna tuliſſet, quorum nonnulli eo ſe recipe-
M *re conabantur, vbi amicos eſſe cenſebant: confugere aliqui ad Diuum Pium, qui dum in ſpeluncas ſe ſe abde-*
re tentarent, á muliere quadam deteguntur. En, inquit, direptores, en proditores, accurrite dilaniemus. Et arre-
ptis lapidibus audacter in quinque milites impetum fecit; & proſtratis duobus, tantum, clamauit, donec cæteri mul-
titudine necarentur, non ſecus eorum cadauera mulieres dilaniabant, ac ſi venatuum præda fuiſſet, memores ſci-
licet ignominiæ nequiter acceptæ. Alij eodem modo pariter profuſi in hoſtium manus deuenere, pauci uerò vbi
Braccius ſeruabatur ſe ſe recipiunt, non ignorantes ſe in hoſtium manus incurſuros. Diripiunt igitur uictores
caſtra, colligunt ſpolia, equos, arma, ueſtes, argentum congerunt, & aurum. Tanta victoribus inuenta ſunt
ſpolia, vt ſæuiſſimo Duce perempto ipſi contenti fugientes haud longius fuerint proſequuti. At Caldora vir
prouidus cupiens hoſtem acerrimum, ac toti Chriſtianitati famoſiſſimum viuum conſpectui ſeruare Pontificis
accito medico virum, qui eum curare valeret, inquirit, cui chyrurgus vulneribus inſpectis, ſe prorſus curaturum
pollicetur,

A polliceturr, & ſalutem ei omninò fore reſtituendam. quod vbi comes Franciſcus Sfortia audiuit, acceſſit, &
medici manui, qua Braccij caput ferreo ſtylo purgare curabat, manum impoſuit, atque impreſſit, & læſo cerebro pau
lò momento peſsimus ille tot ſubiacens eccleſiaſticis maledictionibus nèquam animam omnium peccatorum ſarcinis
oppreſſam euomuit. Hinc ſubito cadauer Iacobi, aliorumque ducum conſilio ſcinditur ferro, & inteſtinis, cerebroque
proiectis, reliquum corpus totum ſale perfunditur, & capſa incluſum Romam Beatiſsimo Papæ Martino deſtinatur.
Pontifex uerò qui nouerat eum in excommunicatione, ac tanta vitiorum pertinacia reddidiſſe animam, nec urbe qui-
dem tam horrendum cadauer dignum exiſtimauit; ſed velut chriſtianum peſsimum, ac in ignes æternos detruſum,
non longè ab eccleſia Sancti Laurentij extra muros in quadã crypta mãdat humari. Aquilani verò quia noua lux
in die hac oriri eſt viſa collectis ſpolijs plurimis diebus tripudijs, conuiuijſque uacantes, delectos tanta, tamque longa
obſidione luſibus quibus valent releuant animos, corpora refocillant: ſiquidẽ ab orbe redẽpto anno M.CCCCXXIII.
die Maij VII. Braccius agrum Aquilanum depopulari, & Aquilanorum caſtella in ſuam deditionem accipere, die
B que XIII. obſidione vrbem premere cœpit. anno verò M.CCCCXXIIII. die Iunij ſecundo in campo Balnen-
ſi profligatus eſt, & à pago Paganico non longè vita priuatus. Hic miſerrimus finis abſtulit virum tot facinori-
bus illuſtrem. & qui in tot annos toti penè Italiæ formidini fuerat, nunc autem ab eo confoſſus iacet, quem ipſe
proculdubio uilipẽdebat. Nullus quidẽ arbitratus eſſet eũ, qui tot muniriſsima caſtra acerrimè expugnauerat, tot for
tiſsimos, & maximos exercitus magna animi uirtute profligauerat, qui Regibus, ſummis Pontificibus, & Maximis
Principibus terrores ingẽtes incuſſerat ſic miſerrimè extinctus iacebat. Cœperat uir ille fortis magna totius exerci
tus conflictatione cum multis circumiacentibus oppidis munitiſsimum Tudertum, Regem Ladiſlaum, & cum eo
Sfortiam non procul ab Aretio poſt acerrimum certamen vnà cum ſuis copijs omnibus ad fugam vertit. & vbi La-
diſlaus vires receperat fœlici ſemper certamine Braccius victor in caſtra redibat. imo ſi interdum Regis milites vel
C commeatus comportandi cauſa, uel vt equos paſcerent, aliquã proficiſcerentur, ſtatim multa uigilantia illos obſerua-
bat, alios diripiens, alios proſternens, alios captiuos ducens, alios in eorum penè caſtra inſequens peſsimè Regem confi
ciebat; & ne nocte quidem illum ſomnum, aut quietem aliquam capere ſinebat, tanto impetu, & ſtrepitu ſingulis no
ctibus eiuſdem caſtra inuadebat, propter quod Rex potentiſsimus ſupplices ſæpè legatos ad Braccium miſerat ad con-
ciliandam cum illo pacem, inuitatus interdum idem Braccius à Iulio Cæſare Regis duce, vt ad ſe cœnatum ueniret,
iuit quidem Braccius, ſed menſam paratam non inueniens multos illic Cæſaris milites peſsimè affecit, ac equites quin
quaginta captos abduxit. Cluſinum agrum latè patentem omni grege, & armento ſpoliauit, nec fuit, qui illius auda
ciæ ſeſe opponere voluerit, licèt exercitus munitiſsimus non procul abeſſet. Turſianum, quanquàm multo præſidio
munitum, vnius tantùm noctis oppugnatione cœpit, & tanta erat in hoc duce celeritas, & præſtantia, vt eadem no-
cte, quàm longa erat, pedeſtri certamine huc atque illuc diſcurrens Caſtellionum expugnauit, & militibus ad diripiẽ
dum dedit hoc idem plerique alijs locis effecit, & cùm exercitui aliqua ex parte cibum, aut alia militibus neceſſaria
D deeſſe ſentiebat, ſtatim hoſti detrahere cogitabat, vt ſuis opitularetur, amicorum agros, & alia omnia ſumma cum
vigilantia ſeruabat. Senſerunt hoc populi multi, & præſertim dum Interamnem petijt: indeque præda abducta in
multos menſes ſuos nutriuit. ſenſerunt & Peruſini quàm acerrimus hoſtis eſſet Braccius Ciuitatis eiuſdem quam-
quam ciuis; nam ſuburbano direpto in portam impetum fecit, quæ labans ariete crebro Braccianis militibus demum
ceſſit; & fugato Peruſinorum exercitu ſexcentos equites captiuos duxit, & magnam ciuium multitudinem, qui
Braccianis militibus ſtipendium in multos menſes perſoluere coacti fuerunt. ſic Dux Braccius, quamuis eſſet pau-
per, numeroſum exercitum ſemper alebat: ac ab illis ſtipendia parabat. Nunquàm in agro Peruſino uiſus eſt hoſtis,
qui tanta cum dexteritate, & animi fortitudine cuncta perluſtraſſet, quanta Braccius quaſi alter Annibal Pœ-
nus caſtra, & villas ſæpiſsimè ſuperauit. in quorum oppidis, & arcibus oppugnandis vigilantia, celeritate, & taci-
turnitate ſemper eſt vſus. Nouerunt id Pretolani, Petramelenſes, & Cattaniani, quibus facilius fuit poſt uictoriam
E illius amicitiam comparare, quàm eiuſdem viribus prius obſiſtere. &, vt Cattamelatus ſæpè recenſuit, nunquàm ar
cem aliquam oppugnauit, quam breui non expugnaſſet: & mirabatur vir ille, quî fieri potuiſſet, vt Aquilani, &
quædam Aquilanorum oppidula Braccianorum impetum tandiu ſuſtinere valuiſſent. dum uerò cum hoſte manus
conſereret, vel ſtatim ipſe inuadebat, uel ſi cum ſuis peſsimè factum eſſet, tunc ipſe cum paucis extremis uiribus ad
actis in hoſtes irruebat, donec uel frangeret, vel profligaret. ueluti Fauentinorum copias paucis, qui ſibi reſtiterant
terga dare coegit. non longe ab Imola hoc idem accidit Micheletto Cotoniolæ, cuius quadringenti equites capti Brac-
cio in poſterum paruerunt. hoc eodem modo Cæſenatum arx dedit illi: ſic Malateſta ſuos amiſit; ſic Montonenſes ad
illum deficiunt; ſic Regis milites, quos non procul à Tuderto in prima noctis vigilia ille inuaſerat, dum à ſomno exci-
tantur, & arma trepidi parare feſtinant captiui ducuntur, & quatuor rapta vexilla referuntur, & in Regis tento-
rium demum penetratur. Craſsus Venuſinus innumeris copijs conſtipatus Braccianis paucis terga dedit, trecentis
F equitibus prius amiſsis. & paulò poſt per arcem Bononienſem iter faciẽs in forum cum exercitu ſe ſe contulit, non ſi
ne multorum formidine, & non paucorum interitu. Iiſdem artibus Fortunatum oppidum debellauit, & Franciſchi-
num Mirandolanum cum multis militibus duobus tantùm cohortibus conſtipatus in ſuam ditionem redegit. Si qui
uerò deditionem feciſſent, ſtatim amplectabatur, & benignè ſuſcipiebat, tanta erat in eo ad ignoſcendum facilitas. te
ſtati hoc ſunt Mantignanenſes, Ripenſes, Spinenſes, & Pilenſes. multa verò Peruſinorum oppida, & villæ direptæ,
& malè affecta fuerunt, quia illi parere pertinaciter neglexerunt. Fruſtra Roma apud Tybrim fluuium Braccianis
viribus, à Romanis obſtatur. quinimò cùm illi in ponte propugnaſſent longa inſtructa cohorte exercitum in prata
duxit, & ſuburbana expilauit, captis Romanorum octingentis, & niſi animo aliò tetendiſſet, Romanis omnibus fa-
cillimè imperaſſet. Campanis poſtmodum non mediocrem timorem, ac damnum incuſsit, & niſi plerique deditionẽ

feciſſent

G feciſſent, egerrimè cum omnibus actũ fuiſset. Sueſſani nanque, & Capuorum villici dum ſe à Braccianorum furore
defendere poſſe perſuadent, Braccium cum maximo eorum detrimento intra diruta mœnia miſerrimè accipiunt.
A Sulmonenſibus manus non illicò dantur, ſed dum propugnare nituntur ſe victos, & expugnatos eſſe fatentur.
Tantum deindè huius uiri creuerat nomen, vt inuictus crederetur; itaque prouerbio efferebatur. Forti Braccio nul-
lus obſiſtit, eò demum deuenerat, vt ſolus Braccius vniuerſę Italię Principibus praſtare putarretur. & quòd magis
in homine mirum eſt, homo quaſi nouus repente in tantas opes, & imperium creuerat. à Bracchinis Cartaginenſibus
genus ducere cenſebatur. primò à teneris paleſtrę, & curſui ſe dedit, deindè vbi ex ephębis exceſsit, ad arma ſe ſe
contulit. & dum annum ageret ſextumdecimum, duos eius inimicos in foro publico, tertium in via Peruſina intre-
pido animo trucidauit, biennio poſt, quindecim catafractis eum pręficiunt Feltrenſes. hinc à Florentinis numero au
getur, & ad eundẽ modum propria virtute ſemper in dies ſummam laudem eſt adeptus, & nunquàm ab armis rece-
H dens huc demum miſerrimum fortuna deuexit. ſic eum fore armis illuſtrem prædixerant Mathematici, & uirtute
animi pręſtãtem. nec illi à ueritate aberrarunt. non enim animi uirtutes corporis uiribus cedebant. adeò enim bene-
ficus erat, vt ſępè ſe ueſte priuaret, vt in amicos aliquid erogaret. & quidquid in bello adipiſcebatur, id omne militi
bus diſtribuebat, nunquàm nũmos circumferre ſolebat: nam interdum, dum nihil eſſet quod daret hoſpiti, qui lautum
ſibi ſoli cõuiuium parauerat, pallij aureum lembum diſſuere cępit, ne ille de ſeſe iure conqueri potuiſſet. patet præter
eà nullum copiarum ducem cuiuſcunque ætatis ſuis militibus illo chariorem fuiſſe; nam natura ſic illum genuerat,
vt non minus mitis loquendo, quàm mirabilis animi fortitudinem exercendo uideretur. nullus placabilior in ſuos,
nullus ſæuerior, ſed cum maturitate, & iucundi: ate in omnes, nullus ardentior ad excitandum militum animos in
acie. & ubi periculum imminebat, ipſe ſemper primus efferebatur. & ubi plurimum erat laboris, illuc intendebat.
patientiſsimus inediæ, vigiliæ, algoris, caloris, & cuiuſcunque incommodi ſibi gloriam alijs diuitias comparabat. in
I negocijs peragendis prudentiſsimus, in conſilijs ſapientiſsimus, in aggrediendo opere celerrimus, ita, vt multas prius
ſæpè facta quàm ab eo dicta uiderentur. nec vnquam aliquem à ſe abire ſinebat, quin, quod à ſe petiiſſet, potiri poſſe
ſperaret. & ſi quid interdum rogatus eſſet, quod ipſe ſecum facere neglexiſset, nunquàm ſe nolle prædicebat, ſed cau
tè cauſam quæritabat, cur id ſe exequi non poſse putaret, maximum interea animi angorem præſeferens. ſic dum
beneficia negabat, animi liberalitatem, & beneuolentiã oſtentabat. Tanta memoria cęteros anteibat, vt qui ſemel
vidiſset, vel illius nomen percepiſset, ſemper in poſterum proprio nomine uocitabat. quid? quod nunquàm uidit mili-
tẽ, quin ſtatim noxiſset ſub ſe, an ſub alio militaret? itaq; nunquã á ſimulatis militibus decipi poterat. Pauperũ, &
egenorum defenſor acerrimus, otioſorum, & deſidum ſæuiſsimus inſectator. itaque fori conſultores, & oblatrato-
res illos vocitare conſueuerat. Quę quidem uirtutes eum ad ſummam dignitatem euexerunt. & niſi ſumnij Pontifi
cis ſcita, & mandata neglexiſset, & ſe anathema factum nihiliduxiſset, tam miſerum exitium forſitan non deplo-
K raſſet. quare non mirum eſt, ſi uario dolore, uel gaudio varij ſunt affecti, & ſi Lætitia vbique cum mœrore permiſta
uidebatur hoc tempore, quando Braccianis pernicies, Aquilanis victoria parta ſentiebatur. Nam qui Braccij partes
ſunt ſequuti tantum ducem, tot virtutibus ornatum, & natura pręſtantem extinctum ingemiſcũt. Alij uerò ſe diuti
na obſidione liberatos eſſe lætantur. Condoluere pręcipuè primi exercitus milites, pręſertim Verrerius, Piccininus,
& Cattamelatus, quòd eorum conſiiis, quæ in omni certamine plurimi facere conſueuerat, nunc nulla ſuaſione ob-
temperare uoluerit, imò ea conſilia propulſauerit, quę rationi magis conſentanea eſſe crederentur. accuſabant pari-
ter eundem, quòd in mulieres contra ius, & morem belli atrociſsimè ſæuiſset. & licèt militibus inſtituiſſet ne mulie-
rum pudorem macularent: tamen impium, inhumanum, & præter id, quod decet optimum ducem uiſum fuit, quòd
inciſis ueſtibus miſellas circumduci iuſsiſſet: & ob id hanc calamitatem illum nunc perpeſſum eſſe affirmabant. nam
nunquàm ante hac tali inhumanitate uſus fuerat. vtcunque ſit, magnum quodam, & mirum uiſum fuit, vt uirtus
L huius uiri, quæ nunquàm ulli ceſſerat, modò conſternata iaceat. & quod magis miſerandum huiuſmodi equites iudi-
cabant erat, quòd paucos admodum de militum numero uiuos reliquerat. perijt enim ſimul Dux, exercitus, & præ
cipuè ſtrenuiſsimus quiſque eques. Fuerunt enim Aquilam relatę centum ſupra mille Braccianorum equorũm pel-
les, præter ingentem multitudinem, quæ fluminis aqua abſorpta fuerat. Grandi etiam mœrore affecti ſunt miſeri ca
ptiui, quòd cùm antequàm è uita decederet Braccius, cùm poſſit ſanari, nullam opem admiſiſſet; nec illis quærentibus,
& rogantibus, vt bono animo eſſet, vnquàm reſpondere uoluiſſet. nullus inimicorum fuit, qui, cùm vidiſſet hos equi-
tes tam perditè collachrymantes, & ſe ſe miſerrimè conficientes, quin & ipſe lachrymis perfunderetur. nam dum
quiſque fortunæ mutabilitatem reputabat, & humanarum rerum ſtatum infirmiſsimum, & quid ipſis interdum
poſsit accidere dolore concutiebatur. augebatur tam triſte ſpectaculum, quòd milites proprias veſtes dilacerabant,
quaſi cum duce ſpem omnẽ amiſiſſent. Dum tam miſeri eiulatus, & animi conſternationes omnia complerent, & un
M dique grauiſsimis gemitibus cuncta reboarent; en Roſſius Dux impiger, & uigilantiſsimus, qui vnà cum Iacobo
Guelfallimo fratre minore natu, Amyco Pico, & quibuſdam alijs Fontuulis, quò nuper reduſſe diximus eruptio-
ne facta, & vnà cum Antonutio Cine Aquilano, qui intrepido animo Stiffij præſes erat, & omni deditione contem-
pta viriliter propugnauerat. Iacobum Caldoram, quem ad Cambianam arcem cum ingenti copiarum exercitu iam
perueniſſe diximus, ſeſe contulerat, cum quo concilio inito, & aciebus inſtructis, rurſus in eandem planiciem deſcen
derat ſeruaturus, niſi inimicorum aliqui illorſum fugam ornare auſi fuiſſent. nec tantum uirum fefellit opinio: nam
dum Nicolaus Piccininus, qui, vt ſuperius memoratum fuit, poſt Braccianorum exitium ſe ſe ſumma cum celerita
te, atque animi calliditate cuſtodia liberauit, illuc fortè tetendit, vbi Roſsius fugientes opperiebatur: quem vt agno-
uit Piccininus, ſtatim ad pedes deſiliuit, licèt fortaſſe ab hoſte facilè euadere potuiſſet, uerũ cũ illũ antea non minus
fortem, quàm mitem, & qui nullo negocio ad ſe confugientibus ignoſcere conſueuiſſet: ad eundem modum proſilierę

equites

A equites circiter quinquaginta, qui cum illo illuc deuenerāt, benigno animo ſuſcipiuntur ab hoſte, & non captiui, ſed ſo
luti, & tanquam hoſpites recipiuntur. Diſputant tamen hi duo duces benè ne an malè ſe geſſerit Braccius in ea obſi-
dione, ac potiſsimum in conflictu. Benignius agi non potuit cum Aquilanis, inquit Piccininus, quando non precibus,
non minus, non deniq; vllis iuribus exorari potuerunt, vt Braccium intra mœnia reciperent, eiuſdemq; obtempera-
rent imperijs: & non ſecus Braccij vires, eiuſdemq; formidabilem exercitum ſemper contempſerunt, ac ſi ruſtico-
rum viliſsima cohors in illos impetum feciſſet. nec vnquam ad eum legatos mittere de ineunda pace curauerunt: nec
demum verbum vnum amicum ab illis extorquere valuit. quid faceret vir tot alioquì victorijs formidandus cum
florentiſsimo, & copioſiſsimo veteranorum exercitu? qui tot oppida munitiſsima debellauerat? qui ſummos Duces,
& præcipuos totius Italiæ deuicerat populos, qui Peruſinos, Bononienſes, Hetruſcos, Picœnos, ac totā penè Italiam
ſuo imperio obtemperare coegerit? ubi ſe vni Ciuitati, eiq; vt tunc videbatur, inopi, & inermi contemptui eſſe ſen-
B tiebat: vnum quidem, idque maximum erratum admiſit Braccius; quòd in oppugnandis oppidulis, & in expugnan-
dis villulis tempus contriuerit: quòd ſi meo conſilio vti voluiſſet, ne pedem quidem tranſuerſum ab Aquila dimouiſ-
ſet: nam ſi id feciſset, comportandorum commeatuum via Aquilanis clauſa fuiſſet. à tergo autem vt aggrederentur
villici rei militaris omninò imperiti, nihil verendum fuit. Non te eum noui Piccinine? inquit, Roſsius, vt inanes ru-
ſticorum impetus eſſe exiſtimes: non ab re, nec inconſulto vir rei militaris experientiſsimus prius impedimenta, quę
vel fortaſſe eſſent, vel eſſe potuiſſent remouenda curauit: facilior fuiſſet in Aquilam ingreſſus vicinis, & amiciſsimis
agricolis, ſi ſe Aquilanorum ditioni ſubeſſe ſenſiſſent. memini ego apud Derutam plurimum detrimēti mihi attuliſſe
ruſticos: nam dum noſtrum Braccium inſectari tentaſsem, & duplices cuneos premere iuſsiſsem, circumfuſa paſto-
rum, & ruſticorum multitudo à latere, & à tergo lapidea grandine, ſudibus præuſtis, & pilis infeſtare, donec deditio
nem facere compellerer. debuit præterea Braccius maturius perpendere quātæ eſſent Aquilanorum vires, quæ ne à
C Regibus quidem dominis debilitari vnquàm potuerunt. ſi ab obſidionis initio interfuiſſem, quid mihi cordi ſediſſet
commonefeciſſem; & noſtros à tanta armorum clade vendicaſsem: & Braccianæ gloriæ pariter conſuluiſ-
ſem. Hæc ſecum hi duo clariſsimi viri per planiciem propè flumen Aquilam verſus equitantes peragebant, cùm
ingens fugitiuorum peditum, & equitum multitudo illuc tendere tentabat, quò Piccininum tetendiſſe crediderant.
quos vbi conſpicatus eſt hoſtis, & agnouit Piccininus, ille inuadere, hic autem pro viribus eripere conatur: quinimò
hic non ablatæ ſibi libertatis, & beneficiorum immemor ſuos cohortari, vt facto cuneo, & magno conamine ac im-
petu in hoſtes ferantur, nunc de libertate, & vita potiſſimum agi exclamans. Roſsius, vt erat intrepidus, contrà ho-
ſtibus mortem minitari, ſuos inſtruere, acriter pugnare, ac demum cum ſuis ingratum circumuenire, nec prius con-
quieſcere, donec multorum ſtrage peracta Piccininum iterum ſub retia duceret, & captiuum duci iuberet. Fugiti-
uorum circiter triginta preſſis calcaribus apertam planiciem ſumma cum celeritate petebāt, & hoſtiles manus iam
D euaſiſſe ſibi perſuadebant: ſed in traiectu fluminis à Roſsij comitibus deprehenduntur: vbi penè omnes confoſſi rema
nent: & parum abfuit quin Antonutius, & Iacobus, quos paulò ante memoraui, flumine abſorberentur, tam acri
pugna in fluminis ripa, & interdum in alueo dimicatum fuit: quorum alter in ſiniſtro pede vulnere accepto, alter ve
rò propter oculum vulneratus diſceſſit. Nec minus intereá ad armorum ſtrepitum, & maximum dimicantium cla
morem ingens ruſticorum manus circumfuſa ruit ſpoliatura, videlicèt, morientium cadauera; & ſpoliaſſent ſanè, ni
dux ſpoliare vetuiſſet. ægrè quidem tulit Roſsius, quòd Piccininus inconſtanti animo facilè penè deſciuerit, & ſe be-
nignè ſuſceptū minimè cognouerit. Cuius quidem ingrati animi uitij cùm ab eodē argueretur, ſuū tamē haud aſper
nandum errorem diluere, & audacter purgare ſtudebat: verùm ſemel, atq; iterum fallenti noſtri haud quaquam cre
dendum eſſe ſtatuerunt. itaq; ad tentoria vinctum adducunt, commendatum cuſtodibus tradidit Roſſius, vt ad Brac-
cium, quem adhuc viuere arbitrabatur, perduceretur. verùm vbi percepit vita illum exceſſiſſe, ægerrimè quidem tu
E lit, acriter illos accuſans, quos eiuſdem necis auctores fuiſſe intellexit. Quare ſummum ducem Iacobum Calderam
illicò conuenit: & multis verbis, ac demum precibus exorauit, vt non inſepultum, vt quidam pertinaciſsimè ſtatue-
rant deſererent, & hac potiſsimum de cauſa perlatum eſt eius cadauer, vt diximus, Romam: & captiui eiuſdem Roſ-
ſij precibus, & auctoritate vinculis leuati, tanta erat in illo viro placabilitas, atque animi fortitudo. Multi Ciues
Aquilani, & ij, præſertim qui primo loco habebantur malè licèt affecti eſſent, & à Braccio, & Braccianis militibus,
tamen dum non modica hoſtium multitudo captiua teneretur, tam in tentoria ipſa, quàm aliò, quò ducti fuerunt, ci-
bum, aliaque neceſſaria abundè comportare iuſſerunt, vt eorum ſæuitiam liberalitate compenſarent; cuius quidem
munificentiæ plerique Peruſini non immemores fuerunt: ex eo nanque cum Aquilanis firmiſsimam amicitiam inie
runt; & qua potuerunt ope, huiuſmodi beneficia compenſare ſtuduerunt. Leonellum verò qui primus in Brac-
cium vulnus incuſsit nullo honore affecerunt, quippè qui eo animo viſus eſt pugnare magis uter viueret, quàm vter
F imperaret. inhumanum quoque Caldoræ viſum fuit, quòd dum Chyrurgus Braccianus vulneribus medendi gratia
manum admoueret, alter inconſulto eiuſdem manum & ſtylum impreſſiſſet. nouerat enim huius viri virtutem penè
inconcuſſam, & quaſi cum nulla conferendam; omnia tamen benè geſta comprobauit: ideòque Aquilanorum ſerua
tori gratias immortales agendas eſſe iuſsit. Indicuntur igitur Aquilæ, & vbique per oppida poſtulationes, ſacra
templa viſuntur, diuino numini quidquid boni eueniſſet acceptum refertur. & eadem hora, qua tanta, tamq; ſæua
obſidione ſunt liberati, ſingulis diebus campanæ pulſantur in acceptorum beneficiorum recordationem DEO
OPTIMO MAXIMO gratias agentes.

Braccianæ hiſtoriæ Finis.

Nullus

G NVLLVS, quòd ſciam, hanc Aquilanorum obſidionem, bellum vniuerſum, quod Braccius intulit, & totam rem geſtam exactius, fuſius, diligentius, verius, ac fidius narrauit quàm hic auctor, quem aſcribēdum curaui: nec quiſquam mihi vitio vertat, ſi tantam digreſsionem meis ſcriptis intertexendam ſim paſſus. Cognoueram enim nullo meliori modo, nulla faciliori via me probare poſſe, & lectoribus perſuadere falſa penè omnia fuiſſe ea, quæ Ioannes Antonius Campanus de hoc bello, & contra Aquilanos ſcripta reliquerat. Credebat enim ille Braccij poſteros extollere, ſi Aquilanos ſua petulanti lingua depreſsiſſet: quod quidem eſt contra illam regulam, quam ſibi Rhetores potiſsimam delegerunt. vt ſcilicèt, ille fortis habeatur, qui fortia vincit, ille ſapiens, qui ſapientes, ille prudens, qui prudentes, ac demum ille virtute præſtans, qui omni virtute præſtantes ſuperare poſsit. Si
H enim Braccius viles homuncios, inertes, quos ipſe appellat, paſtores, inſcios militaris iuris, & peritiæ, non modò nō vicerit, verùm etiam victus ab illis, & occiſus remāſerit. Quid quæſo laudis, quid gloriæ tanto viro aſcripſiſſet? recantaret me hercle vir Campanus, ſi adhuc viueret; & palinodiam credo ceciniſſet ſi vel hanc hiſtoriam perlegiſſet, vel ſaltem hæc ratio in mentem ſubijſſet. Verùm facilè eſt homines decipi: vbi nō ratione, ſed animi impetu, & amore, vel odio feruntur. Nec mirum eſt, ſi vir ille multum à veritate aberrauit: cùm & illi, qui epigrammata eiuſdem Braccij conſcripſerunt, decepti magnopere videantur. cùm dicant in quodam verſiculo

Hoſtili ſcelere Hyrpina procul occubat vrbe.

Dicant quæſo; quæ nam eſt iſta vrbs Hyrpina? nonne mons Soractes longe diſtans ab illis agris, vbi
I Braccius occubuit? quod vt manifeſtius pateat, epigramma integrum hic ponetur. quod quidem Peruſinis, qui quotidie legunt, manifeſtum eſt. eſt enim Peruſij in æde Diuo Franciſco ſacra in dextera parte chori in loco ſublato, vbi tumulus non admodum elegans ex cœmentitijs lapidibus eſt affixus. Epigramma autem ea parte, qua legi poteſt ſic habet.

Anno Domini M. D. V.

Exciderat Latijs bellandi gloria terris,
Nec pedes ad pugnam, nec fuit aptus eques,
Pro ſcelus externo populi duce bella gerebant,
Atq; erat externi militis illud opus.
Ereptum Italiæ reddit decus inclytus armis
Braccius; & ciues reſtituit patriæ.
Hoſtili ſcelere Hyrpina procul occubat vrbe,
Dum Capuæ Princeps Regia ſigna gerit.
Triſtia ſic ſemper miſcet fortuna ſecundis,
Hic patriæ pietas oſſa reuecta locat.

SVMMARIVM.

1 *DOMINIVM rei legatæ tacitè non transfertur ipſo iure in legatarium ſine traditione, ſicut transfertur dominium rei expreſsè legatæ.*

2 *Dominium rei legatæ transfertur in legatarium ipſo iure, quando res legata eſſet apud legatarium ipſum, & ſic quando teſtator legat rem hæredis, tranſit dominium recta via in legatarium, quando res erat apud eum.*

OPINIO CCIV.

1 DOMINIVM rei legatę tacitè non transfertur ipſo iure in legatarium ſine traditione, ſicut transfertur dominiũ rei expreſsè legatę, ſecundum Bart. in l. 1. col.fin.ff.de lega.1.& in l. emptor §. Ancilla ff. de rei vendi.quem ſequuntur Bald. Ang. Floria. Paul.Caſtren. Alex.& Iaſ.in l.ſeruum filij §.final. ff.de lega. 1.Dec.in l. traditionibus col.fin.C. de pactis, Bertachinus in ſuo repertorio in ver. dominium transfertur verſ.9.Et iſtorum opinionẽ aſſeuerat eſſe communem Soc. & Iaſ. in d. l. 1. Sed contrariam partem, quòd imò dominium rei tacitè legatę tranſeat ipſo iure in legatarium abſque conditione, tenent Imol. Alex.& Aret.in d.l. 1. ad quorum fundamenta reſpondent Soc. & Iaſ. ibi.

Cõis opin.

2 Tamen poſſet interpretari, ac limitari, ni fallor, quando res tacitè legata eſſet apud legatarium, tunc quippè trãsfertur dominium in eum per text.in §.interdum inſtitu. de rerum diuiſio. & per id, quod ſcribit Bal.in l. 1.col.5.C. communia de lega. vbi concludit, quòd quando teſtator legat rem hęredis, tranſit dominium recta via in legatarium, quando res erat apud eum.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO facta concubinæ, ſeu meretrici valet, & tenet non tantùm quò ad exceptionem, ſed & quò ad actionem etiam; & ſic fieri põt donatio dictæ meretrici, & cõcubinę.*

2 *Meretrici, ſeu concubinę quis non ſolùm donare poteſt, ſed legare in teſtamento, etiam atque illam hæredem inſtituere.*

3 *Meretrix, ſeu concubina inſtituta hęres per concubinarium, vel fornicarium ſuis fratribus conſanguineis exhæredatis præbet occaſionem annullandi, & penitus irritandi ipſam inſtitutionem factam, & tunc locus eſſet querelę inofficioſi teſtamenti.*

4 *Querela inofficioſi teſtamenti intẽtari debet infra quinquennium per conſanguineos fratres exhęredatos per concubinarium, ſeu fornicatorem, aliàs tranſacto iſto termino, teſtamentum valeret, & teneret, & concubina totam hæreditatem conſequi poſſet.*

5 *Concubina inſtituta hæres à concubinario, qui cum ea aliter matrimonium contrahere non poſſet: ex quo virum habebat, hæreditatem ſibi relictam capere non poſſet, ſed applicanda fiſco veniret.*

6 *Clerici non poßunt donare concubinis, ſeu meretricibus, nec eis legare, imò donationes, & legata eiſdem facta non valent.*

7 *Milites non poſſunt donare, & legare in teſtamento concubinæ, ſeu meretrici, & donatio facta ei non valeret, neque teneret.*

8 *Priuilegia militibus conceſſa gratia prærogatiuæ, & dignitatis, competunt quoque Clericis.*

9 *Legatum, ſeu donatio facta per clericos concubinæ pro ſeruitijs præſtitis valet, & pręſtari debet proportionabiliter, ſecundum ipſorum ſeruitiorum qualitatẽ.*

10 *Clericus profitens ſe debere eius concubinæ centum pro bonis ſeruitijs, vel ex alia cauſa legitima, non ſtaretur eius confeſſioni, ſed præſumeretur ipſa confeſſio facta in fraudem legis prohibentis legatum ipſum, vel donationem.*

11 *Meretrix, vel concubina, vel alia turpis mulier non poteſt donare ſeu legare clerico, ſeu presbytero, & dicta donatio, ſeu legatum non valet.*

OPINIO CCV.

1 DONATIO facta concubinæ, ſeu meretrici valet & tenet, non tantùm quò ad exceptionẽ, ſed & quò ad actionẽ etiã; & ſic fieri põt donatio dictę meretrici, & cõcubinę ſecundũ Ang.conſ.171. ſuper puncto prædicto pro eius deciſione videre oportet, Ancha.conſ.247.Roma. conſ.43.nu.5. Ang.de Clauaſio in ſua Summa Angelica in ver. Donatio nu.32.Ant.de But.cõſ.14.& Iaſ in l.miles nu.16.ff de re iud.Bart.& omnes in l. affectionis per text.ibi, & in l.donationes in concubinã in princ.ff.de donat. Et iſta eſt communis interpretatio Doct.contra Glo.ibi. Cõis opin.

2 Quæ quidẽ communis extenditur, ac ampliatur, vt non ſolùm donare quis poſſit meretrici, & concubinę, verùm legare in teſtamento etiã, atq; illas hæredes inſtituere, vt voluerunt Ancha. in d.conſ.247.poſt prin. Ant.But. in d. conſ. 14. & Iaſ.conſ.37.vol.3.

3 Quod limita non procedere, vbicunq; mentionata concubina, ſeu meretrix inſtituta eſſet per cõcubinariũ, aut fornicariũ eius fratribus cõſanguineis exhęredatis; quia tũc locus foret quærelę inofficioſi teſtamenti, l.fratres C. de inoff.teſta.

4 Cæterũ q̃rela ipſa intẽtari deberet infra quinquẽniũ, aliàs trãſacto iſto termino teſtamẽtũ valeret & teneret, & cõcubina totã hæreditatẽ conſequi poſſet, vt conſuluit Ang.in d. conſ.171.

5 Limitatur etiam vbicunq; concubina ipſa eſſet inſtituta hæres à cõcubinario, qui cũ ea aliter

matrimonium contrahere non poſſet, ex quo virum habebat concubina, tunc enim non valeret dicta inſtitutio, nec prædictam hęreditatem capere poſſet, ſed applicanda eſſet fiſco, vt conſuluit Capra conſ. 127.

6 Sed mentionata communis ita ampliata non haberet locum in clericis, qui non poſſent donare concubinis, ſeu meretricibus, nec eis legare, & donationes, vel legata facta eiſdem non valent, ſecundum Bartol. in dicta l. affectionis & in l. miles §. mulier ff. de milit. teſtamen. & Ancharan. in dicto conſil. 247. Abb. in c. 1. num. 4. de cleric. ægro. Angel. in dict. conſil. 171. Bartol. num. 4. & Iaſ. num. 15. in l. miles ff. de re iudic. Dec. conſil. 132. num. 1. Ioan. Lupi. in rubric. de donatio. inter virum, & vxorem §. 39. & Capicium deciſio. 102. num. 1. Ioan. de Anan. in c. de his colum. fin. de ſepul. Grauet. conſil. 229. num. 3. & Ripam in l. Centurio num. 19. ff. de vulga. & pupil. & in l. ſi plagij num. 13. ff. de uerb. oblig.

7 Quia quemadmodum donatio, ſeu legatum factum per militem concubinæ, vel meretrici non valet, l. 2. C. de donat. inter virum, & vxor. & per Glo. & omnes in l. miles ita hęredem §. mulier ff. de teſtam. milit. ita non tenet donatio facta per clericos, presbyteroſuè huiuſmodi turpibus perſonis, tanquàm milites Dei, vt concludunt Bertran. conſil. 109. quilibet regulariter eſt arbiter, & moderator rei ſuæ, nu. 2. vol. 8. & memorati Doctores.

8 Siquidem omnia alia priuilegia militibus cóceſſa gratia prærogatiuæ, & dignitatis, competunt quoq; clericis, ſecundum Fulgo. in l. quamuis C. de iur. & facti ignor. Glo. & omnes in d. l. miles de re iud pręſertimq; ibi Alex. num. 3. Iaſ. num. 11. & Zaſi. num. 9. Abb. in c. 1. num. 5. extra de cleric. ægrotante, Euerard. in loco à milite armatæ militiæ ad militem cœleſtis militiæ, Alex. num. 15. & Gaiia. in l. num. 51. in d. l. centurio, qui

Cõis opin. omnes mentionem faciunt iſtam eſſe communem opinionem. Et licèt aliqui Doctores in d. l. Centurio contrarium ſenſerint, tamen in deciſiuis ridiculoſum foret recedere à dicta communi, tanquam ſacroſancta.

9 Benè verum eſt, quòd legatum factum per clericos ipſos concubinæ pro ſeruitijs preſtitis, valeret & teneret, atque præſtari deberet proportionabiliter ſecundum ſeruitiorum ipſorum qualitatem, & ſic donare, vel legare poteſt presbyter pro bonis ſeruitiis vſque ad concurrentem quantitatem prædictorum ſeruitiorum, vt firmant pleriq; ex præcitatis Doctoribus in mentionatis locis, & Afflict. in deciſio. 101. legatum factum, vbi aſſerit ita fuiſſe decisum in Sacro Regio Concilio Neapo.

10 Vndè ſi clericus fateretur ſe debere eius concubinæ centum pro bonis ſeruitiis, vel ex alia cauſa legitima, puta depoſiti, tunc quippè non ſtaretur eius confeſsioni: præſumeretur enim facta in fraudem legis prohibentis legatum, vel donationẽ; quia clerici videntes ſe expreſsè donare non poſſe, vt fraudent legem confitebuntur ſe teneri concubinis ex cauſa ſeruitiorum, depoſiti, mutui, aut aliter, ita Anchara. in d. conſ. 247. & ſequitur Dec. in d. conſil. 132. & Ripa in d. l. ſi plagii col. fin.

11 Et aduerte, quòd quemadmodum presbyter, ſeu clericus non poſſunt donare, legareuè concubinæ, vel alteri mulieri cum eo turpiter conuerſanti, ita è conuerſo ipſa concubina, meretrix, ac turpis mulier donare, legareq; non poſſet clerico, & dicta donatio, aut legatum non valeret, nec teneret, ſecundum Iaſ. in l. 3. §. ſed quod meretrici circa fin. ff. de condictio. ob turpem cauſam, & ita conſuluit Bertran. in d. conſil. 109. nu. 2. cum aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *MVTVVM petens ab aliquo, & ille ob talem requiſitionem numerando non ex cauſa mutui, ſed ex cauſa donationis, aduerte, quòd tunc hæc numeratio ratione diſſenſus inter partes non erit donatio, nec mutuum. ſed ſi pecunia mutuata conſumpta ſit, obſtabit mutuãti exceptio donationis, ſed ſi extaret adhuc pecunia numerata repeti non poßet, et ſic re ipſa extante videretur voluntate tam dantis, quàm etiam recipientis reconciliari poſſe donationem, & tradens cenſeretur tunc tradere animo non repetendi.*

OPINIO CCVI.

1 MOEVIVS petens mutuum à Titio, & ille ad huiuſmodi requiſitionem numerãdo Titio non ex cauſa mutui, ſed ex cauſa donationis, hæc numeratio tũc ratione diſſenſus inter partes non erit donatio, nec mutuum; verùm ſi pecunia conſumpta ſit, erit quidem credita pecunia ipſa, & obſtabit Titio in repetitione facienda exceptio donationis ſcilicèt, quòd pecunia intentione & animo non repetendi conſumpta ſit, l. ſi ego ff. ſi cer. peta. Cæterũ ſi adhuc extaret pecunia numerata, tunc quoq; tradens, cẽſeretur tradere animo non repetendi, & ſic re ipſa extante videretur voluntate tam dantis, quàm recipientis reconciliari poſſe donationem, & repetens idem Titius præfatam pecuniã obſtaret exceptio doli, & tali exceptione reijceretur, ſecundũ Glo. in ver. conſumpſerit, Bart. Ang. Caſtren. Alex. ſub num. 4. & Dec. in d. l. ſi ego. Et licèt Cyn. Ray. Bald. Odofredus, Oldradus, Fulgo. & Iaſ. ibi ſub num. 5. ſentiant contrarium, quòd res ipſa donata adhuc extans, repeti poſſit; nihilominus prima opinio Glo. & ſequacium apparet quàm manifeſtiſsimè magis communis, teſte Couarruui. in regu. peccatum de regu. iur. *Cõis opin.*

Donatio.

iur.lib.6.in princip.2. relectionis, ſeu partis fol. paruo 49.&eam ſequitur etiam Raphael Cuma. Paul.Caſtr. & alij in l. ſi tibi dederim ff.de donatio. per text. ibi.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO omnium bonorum præſentium, & futurorum tanquam liberam teſtandi facultatem tollens, non valet. quod limitatur infra ſub num.7. remiſſiuè pluribus modis.*

2 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum facta eccleſiæ, vel piæ cauſæ valet, & tenet: tamen ipſa eccleſia tenetur donanti alimenta ſubminiſtrare.*

3 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum in qua fuerit appoſitum precarium valet: quia tunc habetur loco traditionis.*

4 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum in qua fuerit facta retentio fructuum, ac alicuius rei certæ à donante, de qua diſponere poſſet, valet & tenet. Quod limitatur non procedere, vbicunque vſuſfructus reſeruatus, & bona retenta pro teſtando, eſſent tam parui momenti, vt non ſufficerent ad alimenta ipſius donatoris; quia tunc donatio non valeret.*

5 *Donatio omnium bonorum facta alicui per ſtipulationem valet, quia tranſit in contractum, qui eſt irreuocabilis, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam ſimiliter communem, ipſa donatio in totum vitiatur tam in bonis præſentibus, quàm futuris.*

6 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum valet quò ad bona præſentia tantùm, non autem quò ad bona futura, & ſubſtinetur per clauſulam omni meliori modo poſitam in ipſa donatione, ſecundum vnam communem, ſed ſecundum aliam ſententiam magis communem contrariam, dicta donatio in totum vitiatur, tam in bonis præſentibus, quàm futuris.*

7 *Donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum ſubſtinetur, vbicunque ipſa bona tacitè, vel expreſſè eſſent donata cum honoribus, & oneribus, & deducto ære alieno, & ſolutis debitis donantis parùm ſupererat pro donatario de ipſis bonis donatis.*

OPINIO CCVII.

1 DONATIO omnium bonorum præſentium, & futurorum aliàs prohibita, tanquam liberam teſtandi facultatem tollens, non valet, nec tenet; ſecundum Bartol.Caſtren.Cuma. Imol.Alexand. & alios Doctores communiter in l. ſtipulatio hoc modo concepta ff.de verb.oblig. quam uimirùm communem ſequuntur, declarant, & citant Modern. inibi, Bald. Fulgo. Caſtren. & cæteri omnes in l. fin. C.de pactis, Bertran.conſil.260.etiam ſi donatio inter viuos, num.1. volum. 8. & Curt. Iunior conſil.23.num.1.& infiniti conſulentes varijs in locis, & Iulius Clarus cum cæteris ſignatis per eum in tract.de donatio.quæſt.19. & Excellentiſsimus Dominus Horatius Mandoſius in additio.Roma.conſil.26.ſuper litera A. Licèt, & inutiliter contrarium ſuadere, & ſubſtinere conetur Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib.6. c.17.nu.1.cum alijs ſeq. *Cōis opin.*

2 Sed fallit iſta communis vbicunque donatio hæc eſſet facta eccleſiæ, piæque cauſę, tunc enim valet, & tenet, vt ponit Iaſ.in d.l. ſtipulatio hoc modo concepta, num.10. & latius in l. fin. colu. fin. C. de pactis, ibique Dec.num.31. aſſeuerat iſtam eſſe communem opinionem, & in cap. in præſentia num.8.& 27.de probatio.& poſt eum, Auguſtin.Berous ibi num.81. cum alijs ſequen. Et idem Dec. teſtatur conſil.488. num.5. & Iaſ. conſil.169.colum.4.volum.4.& Clarus in tract. de donatio.quæſt.20.verſ.vlterius quæro, & Marcus Mantua in dicto c. in præſentia, nu.10.cum aliis ſequen. Licèt ibi, & malè contrarium firmet, & ſequitur etiam, & tuetur, & magis communem prædicat Tyraquel. in tract. de priuilegijs piæ cauſæ, priuilegio.100.Tamen in hoc caſu eccleſia ipſa teneretur donanti alimenta ſubminiſtrare, l.ſunt qui, cum tribus ſequentibus ff. de regu.iur. & ita tenent omnes præcitati Doct. examinantes materiam iſtam. *Cōis opin.*

3 Fallit ſecundo loco dicta communis ſi in iſta donatione omnium bonorum præſentium, & futurorum fuerit appoſitum precarium, tunc quippè habetur loco traditionis, vt per Doctores in dict.l.ſtipulatio hoc modo concepta, Alex. in l.3.§. inceptam, ff.de acquiren.poſſ.& ibi Iaſ. audacter aſſerit iſtā eſſe communem opinionē, quam ſequitur, & citat etiam Affl. deciſ.37.nu. 4.& deciſ.335.nu.8.& ſeq.& Tiraq.cumulatiſsimè in tract.conſtit.poſſ.in 2.par.30.amplia. nu. 1.cū ſeq.Et licèt idē Affl.parùm ſibi cōſtās, ſenſerit contrarium in deciſ.139. nihilominus rationabiliter eum ibi in addit. nu.5.repręhendit Cęſar Vrſillus. *Cōis opin.*

4 Tertiò limitatur communis iſta, quādo in donatione omniū bonorum pręſentiū, & futurorū fuerit facta retentio fructuū, ac alicuius rei certę à donante, de qua diſponere poſſet, quo (inquā) caſu valet donatio, ſecundum Doctor. omnes in in d.l.fin.C.de pact. & in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, & alios quàmplures congeſtos per Boer.deciſio.204.num.25. ibi affirmat iſtam eſſe communem opinionem, & Dominus Horatius Mandoſius in additio.Roma. in dicto conſil.26.ſuper litera A, & ita conſuluit Bertran. conſil.41.punctus quæſtionis vol.8. Licèt Dec. præcipitanter conſ.33.& conſ.351.& conſ.203. tenuerit contrarium, in quibus locis voluit etiam ipſe Dec. donationem omnium bonorum præſentium, & futurorum non ualere, quando *Cōis opin.*

donans reſeruaſſet de illis bonis in vita diſponere, ſimul ac in morte; ſed in hoc caſu, ſicut in alio ſuperius relato communis opinio videtur contra Dec. vt abundè deducit Boer. in d. deciſ. 204. nu. 25. ideò retenta dicta communi, tanquam veriſsima. *Cõis opin.*

¶ Limitatur vtiliter per Bertran. in d. conſil. 260. non procedere, vbicunq; vſusfructus reſeruatus, & bona retenta pro teſtando, eſſent tam parui momenti, vt non ſufficerent ad alimenta ipſius donatoris; quia tunc donatio iſta omnium bonorum præſentium, & futurorum, non valeret, nec teneret. Et iſtã limitationẽ ſequitur etiã Claud. de Seyſell. in l. ſtipulatio hoc modo concepta col. fin. ff. de ver. oblig de modicis enim non curat prætor, l. ſcio, cum vulgaribus ff. de in integr. reſtitut. & nemo inueniretur, qui ob tam modicam donantis hæreditatem adiret, argu. in prin inſtitu. ad l. falcid.

5 Quartò limitatur pręcedens communis, quãdo aliquis donaret omnia bona ſua alteri per ſtipulationem, tunc enim donatio iſta tranſit in contractum, qui eſt irreuocabilis, vt ſentit Glo. in dicta l. fin. C. de pact. in verb. accomodauerit, quam communiter ſequuntur Scriben. ibi & de iſta communi vltra Moder. in d. l. ſtipulatio, & in dicta l. fin. teſtatur Boer. deciſio. 353. num. 2. & 14. *Cõis opin.*

6 Quintò limitatur, quòd licet huiuſmodi donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum non valeat, nihilominus valeret, & teneret quò ad bona præſentia, & ſubſtineretur per clauſulam, omni meliori modo, deſcriptam, ac poſitam in ipſa donatione, quò ad bona præſentia, non autem quò ad futura. vt voluit Ang. conſil. 106. quędam mulier, Dec. & cęteri in l. fin. C. de pact. & Vrſillus cum aliis relatis per eum in add. Afflict. in deciſio. 107. num. 4. vbi fatetur ita obtinuiſſe de facto in Sacro Regio Concilio Neapolitano.

¶ In contrariam verò ſententiam, uidelicet, quòd dicta donatio in totum uitietur tam in bonis pręſentibus, quàm futuris, inclinarunt Bal. num. 19. & Purpurat. num. 247. in dicta l. final. vbi explicat iſtam eſſe communem opinionem, & Guido Papę etiam conſil. 214. ſub num. 6. & ſequitur quoque Angel. titubanter, Ioan. de Imol. & Alex. num. 31. in dicta l. ſtipulatio hoc modo concepta. *Cõis opin.*

¶ Sed quicquid Scriben. iſti ſuadeant, etiam in deciſiuis noli aliter diſcedere à dicta prima opinione, tanquàm veriori, ęquiori, & amplexa à memorato Sacro Concilio Neapolitano, cum qua concurrit quoque conſulendo Bertran. conſil. 41. punctus quęſtionis talis eſt, nume. 9. & ſequen. volum. 8. & Natta conſil. 453. placet concluſio reddita, num. 16. & ſequen. volum. 2. & Thobias Nonius conſil. 55. ſub num. 5. & ſequen. quia in huiuſmodi donatione videntur eſſe duę donationes, vna ſcilicet de pręſentibus, altera verò de futuris, argumento l. ſcire debemus ff. de verb. oblig. & l. ſi peculium ſeruo ff. de pecu. lega. & ſecunda donatio facta, videlicet de futuris, eſt cauſa tollendi per indirectum arbitrium teſtandi, ideò illa uitiaretur in omnibus poſtea quęſitis, velut ſub illa generalitate compręhenſis.

7 Sextò limitatur, quòd donatio ipſa omnium bonorum pręſentium, & futurorum ſubſtineatur, ubicunque ipſa bona tacitè, uel exprę́ſsè eſſent donata cum honoribus, & oneribus, & deducto ęre alieno, & ſolutis debitis donantis, quaſi aſcendentibus ad ualorem bonorum donatorum parùm reſtabat, ſupererat, aut remanebat pro donatario de dictis bonis donatis, ut optimis rationibus conſuluit Bertran. conſil. 331. multa ſunt, de quibus volu. 8. Alias verò quamplures limitationes communes, & valdè utiles, ponit copiosè Clar. in d. quęſt. 19. & ſeq. & unam aliam limitationem refert Bertra. conſ. 165. nu. 5. uol. 6.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO facta à patre filio in poteſtate, non valet regulariter.*

2 *Donatio iurata facta à patre filio in poteſtate valet, & ſubſtinetur ratione iuramenti.*

3 *Donatio facta à patre filio in poteſtate non eſt imputanda ipſi filio in legitimam.*

4 *Donatio facta à patre filio exiſtenti in poteſtate ob benemerita valet, quia præſumitur ſibi deberi ex operibus ſuis, & imputatur in quartam, niſi expræſſè dicatur.*

5 *Donatio facta à patre filio, qui ei contulit beneficia, nulla etiam facta mentione meritorum, præſumitur tamen facta intuitu meritorum præcedentium, non autem intuitu filiationis.*

6 *Donatio inter patrem, & filium valet, & tenet, vbicunque in inſtrumento donationis eſſent ſpecificata merita, & beneficia. Sed ſi exprimeretur in ipſo inſtrumento, ſeu diceretur donatum eſſe ſanguinis affectione, tunc præſumeretur potius ipſam donationem celebratam eſſe naturali affectione, quàm ob merita.*

7 *Donatio facta per patrem filio ob benemerita valet, quando ipſa beneficia rei donatę reſponderent.*

8 *Iudicis arbitrio relinquitur, quomodo, & quando dicatur merita æquiualere donationi.*

9 *Beneficia collata à filio patri veniunt probanda: quia non ſtaretur aſſertioni ipſius patris.*

10 *Donatio in qua pater remittit filio vſumfructum in bonis aduentitijs ipſius filij valet, etiam non expectata morte patris.*

11 *Donatio facta à patre filio in poteſtate cauſa ſtudij valet, ſicut facta pro dote, ſecundum unam opinionem cõmunem, ſed ſecundum alteram ſententiam ſimiliter communem talis donatio non ualet.*

12 *Donatio facta filio in poteſtate p Imperatorẽ Regẽ, ſeu*

quem-

quemcunq; aliu Principem habentem poteſtatem in terris ſuis legis condendæ, ualet, & tenet.

13 *Donatio regia facta filio in poteſtate ualet, etiam quã tumuis in tali donatione per Regem, ſeu Principem expræſſum non ſit ſe donare regia authoritate; quia in dubio etiam Princeps præſumitur uti plenitudine poteſtatis, quãdo actus aliàs nõ ualeret niſi ea uterct.*

OPINIO CCVIII.

1 DONATIO facta à patre filio in poteſtate, non valet regulariter, ſecundum Alberi. in l. ſi patre in princip. C. de inoffic. teſtament. Bertran. conſil. 274. quamuis donatio inter viuos in princ. vol. 8. Pariſi. conſil. 18. num. 19. vol. 2. Doctor. communiter in l. frater à fratre ff. de condit. indebi. quam communem citat, & latè limitat in decem caſibus Crotus ibidem. *Cõis opin.*

2 Et inter alios caſus interpræ̃tatur per Scriben. iſta communis non procedere, vbicunque donatio eſſet iurata inter patrem, & filium in poteſtate: quia tunc valeret, & ſubſtineret ratione iuramenti, vt tenet Bald. in l. fin. C. de vſucap. pro dot. in conſil. 430. præmittendum eſt volum. 1. aliàs 362. volum. 3. Abb. cæteriq́ue Canoniſtæ in c. cùm contingat de iureiuran. & Legiſtæ in d. l. frater à fratre, & in l. pacta, quæ contra C. de pactis, Aretin. conſil. 27. colum. 2. & conſil. 72. in fin. Alex. conſil. 20. colum. 1. volu. 3. & in l. ſi donatione C. de collatio. vbi Iaſ. quoque, Dec. & Riminal. atteſtantur iſtam eſſe communem opinionem, & idem Dec. conſil. 202. Alciatus conſil. 45. num. 2. Grauet. conſil. 202. col. 2. Pariſi. conſil. 69. num. 12. volum 3. Bertran. conſil. 35. col. 2. & conſil. 62. num. 4. & conſil. 135. num. 7. num. 1. vol. 1. vbi dicit, quòd iſta hodie videtur communis ſententia, tam Scribentium in iure, quàm Conſulentium, & in d. conſil. etiam 274. num. 1. volum. 8. & ita conſuluit etiam conſil. 159. viſo caſu mihi exhibito, exordiente anno præſenti, volum. 6. & Tobias Nonius conſil. 56. num. 6. cum alijs ſequen. vbi tollit elegantiſsimè omnia contraria, quam etiã latè tenet Iaſ. conſil. 118. colum. 1. volum. 4. Soc. Iun. conſil. 13. colu. 1. vol. 2. Ruinus conſil. 179. col. 2. volum. 1. & conſil. 96. num. 5. volum. 5. Capici. deciſio. Neapolit. 56. colum. 1. & Alciatus conſil. 29. aduerſus donationem, num. 1. & ſequen. & Vaſquius cum alijs innumeris ſignatis per eum in tract. de ſucceſſ. reſolutio. l. 1. §. 3. num. 8. vbi ait magis communem fore, atque refert alios Doctores contrariæ ſententiæ, prout illoſmet aggregauit etiam ante eum Bertran. conſil. 206. viſo caſu, num. 1. cum quinque alijs ſequen. vol. 5. eamque fatetur quoque communem Alciat. in d. cap. cùm contingat, num. 207. & Clarus cum aliis relatis per eum in tract. de *Cõis opin.*

donatio. quæſt. 8. verſ. Sed quæro, vbi ait in practica hodie non habere difficultatem aliquam.

3 Et donatio iſta ſimplex, facta à patre filio in poteſtate non eſt imputanda filio in legitimã, niſi tẽpore donationis hoc dictũ ſit l. ſi quãdo §. generaliter C. de inoff. teſta. & ibi Glo. Bart. Iaſ. & alii oẽs, & notat Grauet. conſ. 136. n. 2. & ita cõſuluit Bertr. conſ. 103. ponitur in facto, col. 3. & ſeq. vol. 5. vbi in mediu referauit iſtã eſſe cõmunem, prout de ea meminit etiam cum magno cathalogo Doct. relato per eũ Franciſ. Beccius conſ. 20. n. 1. *Cõis opin.*

4 Fallit ſimiliter dicta communis quotieſcunq; donatio facta eſſet propter benemerita præcedentia filio in poteſtate conſtituto, tunc vtique iſta donatio ſtatim valeret, ſecundum Glo. in authen. vnde ſi parens C. de inoff. teſta. cuius opinio communiter approbatur, teſte Decio in d. l. ſi donatione, nu. 10. & Riminald. conſil. 240. nu. 3. Et ratio eſt; quia præſumitur filii deberi ex operibus ſuis, & ſic iudicatur aduentitium: & aduentitia in quartam non computantur l. ſcimus §. repletionem C. de inoffic. teſtam. Cæterũm Alex. conſil. 8. vol. 2. col. 2. allegando concordantia, dicit communem opinionem eſſe, quòd imputetur, niſi expræſsè dicatur, & ei innititur Franciſ. Beccius in d. conſil. 20. num. 2. vbi nu. 5. cum alijs ſequen. conſuluit in notabili caſu, quòd donatio facta filio contemplatione matrimonii cenſeatur facta ob cauſam. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

5 Ampliatur dicta limitatio eatenus procedere, quòd ſi pater donaret filio, qui ipſi patri beneficia contulerat, nulla facta mentione, vel expræſsione meritorum, tunc præſumeretur iſtam donationem eſſe factam intuitu meritorum præcedentium, non aũt intuitu filiationis, ſecundũ Glo. Saly. cæteroſque Doctor. communiter in d. l. ſi donatione, & Crotum, qui communem aſſeuerat in d. l. frater à fratre, num. 79. *Cõis opin.*

6 Tamen ſi in inſtrumento diceretur ſanguinis affectione, tunc potius præſumeretur dictam donationem celebratam fuiſſe naturali affectione, quàm ob merita, vt per Doctor. præcitatos, & ita conſuluit Paul. de Caſtr. conſil. 105.

¶ Sed quæſtionis tollendæ gratia, cautè pater poſſet ſpecificare benemerita; vbicunq; enim in inſtrumento forent ſpecificata beneficia, valeret donatio inter patrem, & filium, vt concludũt Doct. communiter in locis citatis, & communis iſta non habet contradicentem, vt per Moder. in d. l. frater à fratre. *Cõis opin.*

7 Et intellige limitationẽ hanc procedere, quãdo videlicet benemerita rei donatæ reſponderẽt, eſt Glo. not. cõmuniter approbata in d. l. ſi donatione in verſ. poſtulas, & in c. relatum il 2. in verſ. iuxta ſeruitii de teſta. Bar. in l. ſi forte, nu. 5. ff. de caſtren. pecu. & de hac communi atteſtatur Dec. in l. petens. nu. 17. de pact. *Cõis opin.*

8 Sed quomodo dicatur merita æquiualere donationi, dic, quod hoc relinquendum eſt iudicis arbitrio, qui attentis meritis, iudicat donationẽ

moderatam, vel non moderatam, ſecundum
Cōis communem opinionem omnium Doct.citatam
opin. per Iaſ.conſ.154.nu.5.vol.2.
9 Et in hoc nō ſtandū eſſet cōfeſsioni patris, ſci
licet merita præceſſiſſe, ſed opus eſt, quòd ſerui-
tia ipſa probētur, vt tenēt Glo.& Bar.in d.l.ſi ſor
te,Iaſ.in d.l frater à fratre,n.44. Corne.cōſ.144.
n.10.vol.2. Mantua in d.l.ſi donatione,n.46.vbi
Riminal.n.8. Cotta in memoralibus iuris in ver.
Donatio inter patrem,& filiū,Ruin.conſ.96. nu.
2.uol.5. & Afflict. deciſ.360.num. 15. & iſta eſt
Cōis communis, vt in ſequenti concluſione ponam
opin. poſt princ.
10 Fallit quoque dicta communis, quando pater
remitteret filio uſumfructum in bonis aduenti-
tijs filij, nam in caſu hoc donatio ſtatim valeret,
non expectata morte patris, ſecundum Bart. in
d.l.frater à fratre, num.57.Glo.& Bart.in l.2.C.
de inoff.teſtam. quam doctrinam Bart. ſequun-
Cōis tur Doct.communiter Bar. in d.l. frater à fratre,
opin. num.44.& Crotus ibi col.4.
11 Fallit vlterius dicta communis non procede-
re in donatione facta filio in poteſtate à patre
cauſa ſtudii, quam donationem valere dicunt, ſi
cuti pro dote factam, Bal.Ang.Alex.& Iaſ.in l.1.
ff.ſolut. matrimo. qui ſimul cum Ripa ibi,num.
Cōis 140.aſſerunt iſtam eſſe communem opinionem,
opin. & Clarus in tract.de donatio.quæſt.8.verſ.3. Re
fertur, quorum opinio certè videtur dubia,& ni-
mis periculoſa. Nam contrarium, quòd non
valeat huiuſmodi donatio, tenet Bart. Bald. ſibi
contrarius, Imol. Alex. Iaſonq́;, ſimiliter Saly. re-
ligioſiſsimus D. Gulielm. Pontanus præceptor
meus bonæ memoriæ,& Ripa, qui prædictos ci-
Cōis tat in d.l.1.in fin. & recitat iſtam eſſe magis cō-
opin. munem opinionem. Nec procedit hic æquipa-
ratio dotis, & ſtudij; quoniam pater tenetur do-
tare filiam,l.fin.C.de dotis promiſsio. Sed non te
netur aliquid dare filio cauſa ſtudij, præter gram
maticam; qua filius cum honeſtate conditionis
ſuæ carere non poteſt. vt per Alex.in d.l.1.in fin.
meritò donatio facta filio cauſa dotis per patrē
valet, ſed non idem iuris cenſeri debet de dona-
tione facta cauſa ſtudij: Cùm in donatione ſtu-
denti facta fraus ſubeſſe poſsit, & tanto magis,
quia ſcholares ſunt calidi,& aduerſus eos præſu-
mitur, vt tradit Bald. in d.l. neque natales C.de
probat.& Iaſ.in l.non hoc, nu.17.C.vnde legiti.
12 Limitatur poſtremo etiam antedicta com-
munis non procedere in donatione Regis, Im-
peratoris, ſeu alterius cuiuſuis habentis poteſta
tem in terris ſuis legis condendæ, facta per eos
filijs ſuis in poteſtate, quæ valet, & tenet, ſecun-
dum Oldra.conſil.231. vt eius, de quo quæritur
aliqualis cognitio, cui inhæret Fely. cum alijs ſi-
gnatis per eum in c.cùm non liceat de pręſcript.
Soc.conſil. 68. fruſtra plenitudini vol. 1. & Ber-
tran. conſil. 227. prout dicit Oldradus, num. 6.
volu. 3. Et iſta regia donatio, etiam quòd exce-
deret ſummā 500. aureorum ſimiliter valeret,
vt dicemus infra cumulatiſsimè in Opinio. 685.
Rex, vel Dominus.
13 Et iſta donatio regia valeret etiam quantum-
uis in huiuſmodi donatione per Regem, ſeu Prin
cipem expræſſum non ſit ſe donare regia autho-
ritate; quia in dubio etiam Princeps præſumitur
vti plenitudine poteſtatis, vbicunq; actus alias
non valeret, niſi ea vteretur, ſecundum commu- Cōis
nem opinionem, quam ſequitur,& citat Bertran. opin.
in d.conſil.227.nu.12.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO inter virum, & vxorem conſtante matrimonio regulariter non valet.*
2 *Donatio inter virum, & vxorem conſtante matrimonio valet, vbicunque appareat iuramento firmata, ſecundum vnam communem opinionem; ſed ſecundum alteram ſententiam ſimiliter communem, ipſa donatio non firmatur iuramento aliquo modo.*
3 *Donatio ſimulata, vtpotè facta in fraudem, non valet, nec firmatur iuramento.*
4 *Donatio inter virum, & vxorem in qua appareat interpoſitum iuramentum aſſertorium non validatur ipſo iuramento, ſed ſi eſſet promiſſorium iuramentum de futuro, ſcilicet, quando promitterem non contrauenire vllo vnquam tempore, vigore iſtius iuramenti promiſſorij firmatur ipſa donatio.*
5 *Donatio inter virum, & vxorem facta ex cauſa ſeruitiorum valet.*
6 *Donatio inter virum, & vxorem facta ex cauſa benemeritorum valet, quatenus non excedat ipſa benemerita.*
7 *Seruitia præſtita inter coniuges non probantur per confeſsionem ipſorum coniugum.*
8 *Seruitia non probantur ex confeſsione coniugum, etiā facta cum iuramento aſſertorio.*
9 *Seruitia pręſtita inter virum, & vxorem, vt eius occaſione poſſit inter ipſos fieri donatio debent eſſe talia, vt digna ſint compenſatione.*
10 *Donatio reciproca inter virum, & vxorem collata poſt tempus mortis valet, ſi fiat incontinenti ſecus ex interuallo.*
11 *Donatio facta à marito vxori, vel econtra de iure patronatu tantùm ualet, ex quo maritus non efficitur locupletior.*
12 *Donatio facta per uirum plebeum futurę ſponſæ nobili, ſeu per uirum infirmum, ſeu ſenem iuueni pulchræ per publicum inſtrumentum antequàm ſint facta ſpōſalia de futuro ualet, & tenet.*
13 *Donatio remuneratoria facta ad recompenſationem propter inęqualitatem coniugum ualet, etiam conſtante matrimonio.*
14 *Donatio facta ab uxore marito pro expenſis in refectione ædium incendio conſumptarum ualet.*

OPINIO CCIX.

1 DONATIO inter virũ & vxorem regulariter cõſtante matrimonio eſt inualida, & prohibita, ut in toto titu. ff. & C. de donatio. inter virum & vxo. & huius dicti aliquas rõnes reddit Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 5. cap. 1. nume. 1. cum aliis ſeq. & ponit pro regula cum aliquibus ampliationibus Ioan. Lupi. in repeti. c. per veſtras ſuper rub. §. 46. & ſeq. de donat. inter vir. & vxo.

2 Sed hoc fallit vbicunque donatio iſta prohibita ratione perſonarum firmaretur iuramento, tunc quippè valet, prout tenet Guil. de Monte Laud. Lauret. & Zabarell. in 5. q. & Ioan. de Imol. poſt Landulf. in 2. q in Clemen. Romani de iure iur. Corſet. in rub. priuileg. 25. eod. titu. Bal. in l. 2. col. 49. ff. eod. titu. & in l. cùm multæ C. de dona ante nupt. Ripa in l. ſi vnquam in 15. q. num. 35. C. de reuocan. donatio. Nicol. Euerard. in Centur. in loco à vi energ. ſeu effec. iuram. in 2. effec. verſi. Vndecimò ex iſto ſequitur fol. paruo 703. Ludoui. Gomeſ. in §. quędam, nume. 19 de actio. Alex. in l. ſi donatione C. de collatio. Panormita. conſi. 95. factum ſic proponitur, Alex. conſ. 142. col. pen. vol. 5. & conſ. 8. vol. 2. Paul. de Caſt. conſil. 99. in iſta donatione, Roma. conſ. 44. ex ſupra narrato, Corne. conſi. 118. in hac, col. 1. uol. 1. conſi. 104. circa primum, vol. 2. & conſ. 41. videtur, col pen. uol. 3. Soci. conſ. 1[illegible]l. 3. vol. 1. accuratiſsimus D. Ioſephus de Ruſticis conciuis meus in tract. ſuo artificioſiſsimo de bonis paraſernalibus in pręfatione, quem vidi manu ſcriptũ, Bart. in l. Seius, & Augerius ff. ad legem Falci. & in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſo. Feder. de Senis conſil. 150. Guil. de Cun. & Alberi. in l. ſed, & ſi poſſeſſori. §. item & ſi iurauero ff. de iureiur. Maranta in tract. iudiciorum in 6. par. nume. 26. Abb Imo. alijque Canoniſtę in c. cùm contingat de iureiu. Paul. Caſtren. & Iaſ. abundè plures cumulans, & dicens iſtam eſſe magis cõem opinionem in l pacta quæ C. de pact. Marſil. in pract. crim. §. ſecunda quęſtio. nume. 59. Boeri. deciſio. 92. nu. 6. Deci. conſi. 232. col. 2. & conſ. 240. Ripa lib. reſp. 3. in 3. reſpon. nume. 3. & reſpon. 4. nume. 6. eodem lib. & reſpon. 6. nume. 3. Guid. Papæ conſ. 204. in cauſa col. fin. Grauet. conſi. 81. nume. 1. & conſil. 102. nume. 2. Rube. conſ. 25. nu. 5. & conſ. 54. colum. 1. Ruinus conſ. 179 nume. 111. uol. 1. & conſi. 132. num. 2. uol. 4. Aret. conſil. 84. in 2. dubio Socin. Iunior conſ. 44. col. 2. vol. 2. Bertrandus cõſi. 205. vol. 4. conſ. 301. nu. 3. & conſil. 327. nu. 4. uol. 1. & Clar. cum cæteris congeſtis per eum in tract. de donat. q 9. verſ. ſed quid ſi in ipſa donatione, ubi ait eſſe indubitabilem in conſulendo, & in iudicando, & Pariſi. qui pari modo ſupponit eſſe magis communem opinionem conſ. 86. nume. 46. vol. 3. Iacob. Mandellus cõſ. 4. nu. 12. Cotta in lib. memoralium in ver. Donationem inter virum, & vxorem, ubi dicit, quòd ſecundum iſtã communem ſæpius vidit iudicari, & Crotus in repet. l. frater à fratre, numero 72. & ſequen. ff. de conditio. indebi. reſpondet omnibus Doct. contrarium aſſerentibus.

Cõis opin.

¶ In contrariam verò partem inclinauit idẽ Barto. in l. 1. ff. de donatio. inter virum & vxor. Bal. poſt Dyn. in l. ſi quis inquilinos §. fin. ff. de lega. 1. & in l. cùm mulier C. de donat. ante nupt. Saly. & Fulgo. in d. l. 1. Cyn. in l. 1. in fin. C. de ſacroſan. eccle. Ange. in l. ſi quis pro eo ff. de fideiuſſor. Bald. conſ. 29. caſus col. 1. & ſeq. conſ. 398. ſuper eo vol. 1. & conſil. 294 donatio, uol. 3. Ant. de Canar in diſput. exordiente Augerius, cum aliis congeſtis latè per Iaſ. in d. l. pacta quæ, & Soci. conſ. 65. circa, colum. 6. & ſequen. uol. 1. vbi allegat Laudenſ. & Henric. ita tenere, & conſil. 66. eod. uol. & Curt. Senio. conſ. 66. num. 3. 4. 5. & 6. vbi recitat ſententiam iſtam communiorem eſſe, quam ſequitur etiam, tuetur infinitis propè rationibus, & exprimit pariter communem fore Caſſaneus in conſuetudinibus Burgundiæ in tit. *Des droitz et appar à gens mariez.* §. 7. in ver. *ſuppoſè, que les dicez contraulx* à num. 1. vſque ad num. 28. Cõis opin.

¶ Tamen quicquid ſuadeant Curt. & Caſſaneus longo ſermone in locis præmiſsis à prima opinione affirmatiua, & magis communi tatuũ foret in actu practico diſcedere, quam minimè ſpernit Ioannes Lupi. in repeti. c. per veſtras ſuper rub. §. 51. nu. 10. de dona. inter vir. & vxor. cũ aliis ſignatis per eum ibi.

3 Sed hoc certè non procedit in donatione ſimulata; quia hoc caſu videtur eſſe facta in fraudem non valet, nec firmatur iuramento, ſecundum Bar. in l. Codicillis §. Titia in fin. ff. de legat. 3. & Ruinum conſ. 130. nume. 4. vol. 1. & Clarum, in d. q. 9. hæc tamen concluſio, vbi docet iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

4 Et iuramentum hoc dicitur aſſertorium, quod quidem nõ valet, ſed ſi eſſet promiſſorium de futuro ſcilicet, quando promitterem non contrauenire nullo vnquam tẽpore, tunc vigore iſtius iuramẽti promiſſorij, firmatur donatio iſta, vt per Bart. & Alex. in l. Seius, & Augerius. ff. ad l. Falci. Guiliel. de Cun. in l. ſed, & ſi poſſeſſori §. item ſi iurauero ff. de iureiuran. Bal. Nouellum in tract. de dote in decima par. col. 5. & Ripam in 3. libr. de donationibus capi. 6. & per Bertrã. conſ. 122. Aret. nu. 2. & ſeq. vol. 8. vbi oſtendit iſtam eſſe cõmunem opinionem. Cõis opin.

5 Fallit ſecundò dicta cõcluſio, ſeu regula in donatione facta inter virum, & vxorem ex cauſa benemeritorum, ſeu ſeruitiorum, quæ donatio vtique valet, ſecundum l. quòd autem §. ſi vir vxori ff. de donat. inter vir. & vxo. & præcitatos Doctо. ac Iacob. Mandellum in d. conſil. 4. num. 15. Cy. Bal Saly. Iaſ. Deci. & alios in l. ſi pater puellæ C. de inoffi.

de inoffi. teſta. Abb. & omnes in rub.ext.de donat.Iaſ. in l. ſi is qui pro emptore, nume. 109. ff. de vſucap.Soc.in d.conſi.65.circa primam quæſtionem,& cõſ.ſequenti,col. 1.uol. 1.Hyppolit.Riminal.inſtitu.de donatio.in prin.nume. 262.Iaſ. in l.ex hoc iure,col. 12.verſ. tertius effectus ff. de iuſti.& iur.& conſi. 173.nu. 5.vol.4. Deci. in l.ſi donatione,nume.8.C.de collatio.& in l.licet,nume. 11.C.de pact.& Veronenſ.cautela 112.

6 Et donatio hæc fieri permitteretur ad ratam ſeruitiorum præſtitorum, ac factorum,& non vltra,text.eſt in l.quod autem §.ſi vir,& vxor.ff. de donatio. inter vir.& vxor. & notat apoſtilla ad Barto.in d.l.ſi forte,& Boſsius in dicta practi.cri. in tit.de principe,nu. 323.

7 Tamen ſeruitia iſta debent probari aliter, quã per confeſsionem ipſorum coniugum; quia ipſis coniugibus hoc caſu, ex quo non poſſunt liberè donare de meritis,& ſeruitiis,non adhiberetur fides aliqua,niſi probarentur: ſecundum doctrinam Bar.in l.ſi fortè ff.de caſtren.pecu.communiter approbatam ab omnibus in l. ſi donatione C.de collatio. de qua communi vltra Scriben.ibi,facit mentionem Soci.conſilio ſexageſimo quinto,colum.2.& conſil. 66.col. 3. vol. 1.& Grauet.conſ.175.nume.2.& uide Barto.in l.ſi uerò non remunerandi §.inde Papin.ff.mand. & in l.ſi tibi §.ſi pactum ff.de pact.& in l. 1.§. nec caſtrenſe ff.de collat.Ripam in l.ſi vnquam 15.quæſtio.nu.35.C.de reuocan.donatio. Alex.conſ. 18. vol. 3.Ange.conſ.341.Deci.conſ.96.col.2. Gratum conſi.97.nu. 17.uol. 1. Ioan.de Amicis conſi. 31.num.8.Grammat.deciſio.73. nu. 10.& Capicium deciſio. 203.col.3.& ſeq.

Cõis opin.

8 Imò ipſis coniugibus etiam cum iuramento aſſertorio minimè crederetur in præſenti caſu, ſecundum Alex.in l.ſi donatio C.de collatio.col.2.

9 Et debent eſſe talia ſeruitia iſta, quę egeant, atque digna ſint compenſatione, & remuneratione,non autem ſeruitia obſequialia, ad quæ vxor teneatur,ſecundum And.de Pomate in addit.ad Bart.in d.l.ſi fortè in addi.precedẽtibus meritis.

10 Fallit tertiò dicta regula in donatione reciproca,uidelicèt reciprocè inter cõiuges hoc modo facta, quòd ſi contingat alterum præmori ſuperſtes habeat bona, valet, & tenet talis donatio;ita concludit Cyn.Bald.& Salyc. quos refert, & ſequitur Iaſ.in l.ſi pater puellæ C.de inoffi. teſta.& Soci. in tracta. fallentiarum fallen. 204. in primo verſiculo. Salyc. in l. fin. C. de pact. Ioan. And.in add.ad Specul.in titu.de inſtru.editio. §. porrò circa vlti.col.Iaſ.in d. l. ſi quis pro emptore,nume. 109. ff. de vſucap. Oldra. conſ. 130. ad habendam,Alex.conſ. 152.in cauſa col. 3. uol.6. Roman.ſing.820.prohibita,Hyppolit.ſingu.50. donatio,& ſing.333.Georg.Natta in tract.quòd ſtantibus maſculis in 2.quęſtio.princ.nu. 104.folio 132.Hyppolit.conſ.107.in ciuil.& conſil. 106. in criminal.Ang.conſi. 169.viſis,& Boerius conſil.51.& viuaciſsimus D.Ruſticus in d.tracta.de bonis paraphernali. in præfatio. & ea nempè ratione ſubſtinetur ipſa donatio reciproca inter virum,& vxorem:quia neuter in illa lęditur,l.quod autem §.quod ait ff.de donat. inter vir. & vxorẽ. Deci in l.licèt,nu. 11.C.de pact.Cępol.caut. 112. nu. 1.& Iaſ.conſ. 173.nume.5.uol.4.Quod quippè de plano procederet ſi vnius donatio alterius donationem incontinenti ſequeretur, ſecus ſi ex interuallo: quia tunc talis reciproca donatio infirma,& inualida redderetur,l. qui iam nuptæ ff. de donat. inter vir. & vxor. ſecundum Roma. in d.ſing.820. prohibiti inter ſe donare, & Nicolaũ Pignolam ibi in addit. & Cępol.cautela 181.vbi etiam alio modo declarat, Socin. in regula 104. Ioan.Coraſi.lib.miſcellanearum 5.cap. 14.nu.5.

11 Limitatur quarto loco non habere locum pręcedens regula, quotieſcunque vxor marito donaret iuſpatronatus tantùm: quia tunc valeret donatio,ex quo maritus non efficitur locupletior,l. naturalis §.fin.ff.de præſcr.uer.& l.planè,la 2. in fin.ff.de leg.1.& ita tenet Alex.in l.ſi conſtante §. ſiue autem circa fin.ff.ſolut.matrimo.& Domini de Rota deciſio. 11. in antiquis ſub rubr. de pact. incipien. conſuetudo circa fin. & Marcus Mantua lib.6. Enchyridij rer. ſingul. cap. 129. incip. de coniugibus multa.

12 Limitatur quintò, vbicunque plebeus acciperet mulierem nobilem in vxorem, ſeu ſenex puellam,& conſtante matrimonio faceret inſtrumentum de receptione dotis,quam in effectu nõ receperat. Et quamuis iſta dicatur donatio inter virum,& uxorem,nihilominus valet; quia fit in remunerationem & ad recompenſationem propter inæqualita[illegible]orum, ita eleganter concludit Bar.poſt Glo.ibi in l.ſi voluntate,nume.2. C. de dotis promiſsio.& in l.ſi diuortio,& ibi Iaſ.nu. 9.ff.de uerb.oblig. idem tenet Bal.in l. 2. §.fin.ff. ſi cer.peta.Abb.in c.1.nu.8.de adult.Iaſ. in l.fin. col.fin. C.de verb. ſignifi. & in l. ex hoc iure, nu. 55.ff.de iuſti.& iur. Tiraquel.in tract. de legibus connubia.in 4.l.nume.7.& in l.5.nu. 18.& Clar. in d.quęſtio.9.uerſi. ſed pone,quòd maritus. Et iſtam recitat eſſe communem opinionem Curti. Iuni.conſ.6.numero 20.& Bal.Nouellus in d. tracta.de dote in 10.par.nu.7. Cõis opin.

13 Imò talis donatio facta ob cauſam,& in recõpenſationem nobilitatis mulieris per virum plebeum, vel alterius cuiuſuis inæqualitatis viri, & vxoris,valet etiam & tenet conſtante matrimonio,ita Bart.Imol.Raphael Cuma.Alex.Iaſ.& alij communiter in d.l.ſi diuortio. Cõis opin.

14 Limitatur poſtremò huiuſmodi regula non procedere, quando vxor donaret pecuniam marito pro refectione ædium, quę incendio conſumptæ fuiſſent, vt in l.quod ſi vir vxori. ff. de donat. inter vir. & vxo.nedũ rõne ibi poſita: verũ etiã.

15 Quia reipublicæ intereſt vrbem ruinis non deformari, l. 2. ff. ne quid in loc. public.l.ſi quis nemine C.de ædific. priuat.& ita dicebat Mantua in d.lib. Enchyridij,6.cap. 129.

¶ Hinc.

¶ Hincque eſt, ꝙ Ciuitatum ædificia dirui prohibentur, l. Senatus ff. de contrahent. empt. l. cętera §. primo. ff. de leg. 1. l. fin. de dam. infec. & l fin. C. de iur. reipub. Imò diruta refici iubentur, l. præſes prouinciarum ff. de offi. præſid. l. curatoris de dam. infect. l. ſi vt proponis C. de ędifi. priuat. & l. ſingularum, D. Marinus de Caramanico inſignis iuriſconſultus in gloſ. conſtit. ſi damna de homicid. & dam. clandeſtin. in uer. in quorumcunque territoriis locorum.

¶ Limitaturque eadem regula in nonnullis aliis caſibus per Ioānem Lupi. in d. c. per ueſtras in rub. §. 49. cum ſex aliis ſeq.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO facta per patrem priuato, per ſuperuenientiam liberorum reuocatur. Quod limitatur infra nume. 10. remiſſiuè pluribus modis.*

2 *Donatio facta priuato per patrem reuertitur poſt natiuitatē filij in dominio ipſius donatoris ipſo iure nulla præcedente petitione, etiam, quòd dominium illius rei donatæ fuiſſet translatum in donatarium per patrem ante natiuitatem filij.*

3 *Donatio facta priuato reuocatur per ſuperuenientiam filiorum ipſo iure; quia continet in ſe tacitam liberorum conditionem.*

4 *Donatio facta priuato reuocatur per ſuperuenientiam filiorum, etiam ſi in ea interuenerit iuramentum.*

5 *Donatio partis bonorum reuocatur per ſuperuenientiam liberorum.*

6 *Donatio cuiuslibet rei particularis reuocatur per liberorum ſuperuenientiam.*

7 *Donatio facta Eccleſiæ non reuocatur per ſuperuenientiam liberorum, niſi dumtaxat vſque ad legitimam, quod procedit in foro contentioſo, ſecus in foro poli; nā tunc eccleſia per ſuperuenientiam liberorum tenetur donata reſtituere.*

8 *Donatio facta per patrem uni filiorum non reuocatur per natiuitatem aliorum filiorum.*

9 *Donatio facta priuato non reuocatur per legitimationem filij poſt donationem factam.*

10 *Legitimatio filij facta non tollitur, nec reuocatur per ſuperuenientiam filiorum legitimorum, & naturalium: ſed effectus illius legitimationis limitatur, atque reſtringitur.*

11 *Donatio remuneratoria facta priuato non reuocatur per ſuperuenientiam liberorum.*

12 *Donatio facta extraneo ob cauſam non reuocatur per ſuperuenientem donanti prolem: quia propriè donatio non eſt.*

13 *Dotis conſtitutio facta per patrem filiæ etiam de maiori parte ſuarum fortunarum non reuocatur per ſuperuenientiam filiorum.*

OPINIO CCX.

1 DONATIO facta priuato propter ſuperuenientiam liberorum penitus reuocari ſolet, l. ſi vnquam & ibi not. omnes communiter C. de reuo- Cõis opin. can. donatio. & in l. 1. C. de inoffi. donat. & Ruin. conſ. 107. nu. 22. volu. 1. Et beneficium hoc euacuandæ donationis ob nouæ prolis ſuſceptionē concedit quippè lex patri miſerationis cauſa, quaſi eidem lex miſereri uelit, cogitans, quòd ſi pater filiorum ſuſceptionem conſideraſſet hanc donationem non feciſſet, & iſta eſt communis ra- Cõis opin. tio, vt tradunt omnes concorditer in d. l. ſi vnquam, & Corne. cum aliis quamplurimis aggregatis per eum in conſil. 15. ex quo dictus Franciſcus, ſub nume. 2. uol. 1.

2 Et amplia hoc in tantum procedere, quòd licèt illius rei donatæ dominium fuiſſet tranſlatū in donatarium per patrem ante natiuitatem filij, nihilominus poſt natiuitatem filij reuertitur in dominio donatoris dicta donatio ante petitionem ipſius ipſo iure, vt per Glo. & alios Doct. cō- Cõis opin. muniter in d. l. ſi vnquam, & Bar. in l. Titia la 2. §. Imperator, nu. 2. ff. de lega. 2. quam opinionem declarat, & citat Ripa in d. l. ſi vnquam, nu. 103. ſimul cum aliis Moder.

3 Ampliatur ſecundò etiam, quòd iſta donatio reuocatur per ſuperuenientiam filiorum ipſo iure; quia continet in ſe tacitam liberorum conditionem, ſecundum Bar. col. 1. Rubeum, nu. 28. in d. §. Imperator, & Ioannem Cephalum conſulendo cum aliis citatis per eum conſi. 94. nu. 11. uol. 1. vbi ſcribit iſtam opinionem communem Cõis opin. eſſe, & magis ęquam, & Corne. etiam conſil. 15. ſub nume. 23. uol. 1.

4 Item ampliatur, quòd reuocetur ipſa donatio, etiam interueniente iuramento, ſecundum Bar. in d. §. Imperator, Oldra. conſi. 238. cùm mulier, Aret. conſi. 24. quatuor dubia in prin. Alex. in d. conſ. 71. vol. 4. nume. 7. Iaſ. cum aliis ſignatis per eum conſi. 125. col. 2. uol. 1. Gozadi. conſ. 8. nu. 16. Deci. & omnes communiter in l. 1. nu. 28. C. de pact. Ruin. conſ. 70. nume. 13. uol. 1. Deci. conſil. 180. viſa in fin. Pariſi. conſ. 73. donatio, nu. 12. & 48. vol. 1. Soci. Iuni. conſi. 44. tenore, num. 46. vol. 2. Grat. conſ. 25. in pręſenti uol. 1. in fi. Caſſane. conſi. fina. anno Domini, nu. 20. & Ripam in d. l. ſi vnquam in 3. q. & in reſpon. 15. licèt donatio, nu. 17. uol. 3. vbi prædicat iſtam eſſe commu- Cõis opin. nem opinionem.

5 Ampliatur poſtremò d. l. ſi vnquam, reuocans donationem extraneo factam propter ſuperuenientiam filiorum, quòd procedat non ſolùm eo caſu quo donata extet quota bonorum, ex communi opinione allegata per Ripam in di- Cõis opin. cta l. ſi vnquam, nume. 14. & ſequen. C. de reuocan. donatio. & in l. 1. ſub nume. 5. & ſeq. C. de pactis, & per Bolognettum ibi, ſub nu. 36.

6 Sed etiam vbicunque donata reperiatur res particularis, aut pars illius: vtpotè quia ratio d. l. ſi vnquam fundata diſcernitur in hoc, quòd ueri ſimile non cenſeatur donantem ita donaſſe, ſi de liberis procreandis cogitaſſet, ita militat etiam eadem ratio, quotieſcunque donaretur res quædam certa, aut ſingularis, veluti caſtrum, fundus, vel domus, aut pars illius, aſcendēs in effectu ad valorem

valorem alicuius quotæ bonorum donatoris, ſi-
cut ſi donaretur illa quarta bonorum, vt idemti-
tas rationis vtrumque caſum aſſociet, debet ita-
que vtroque caſu eſſe eadem iuris diſpoſitio, l. à
Titio ff. de uerb. oblig. & c. 2. de tranſla prælat. a-
liàs quippè videretur fuiſſe lex impoſita verbis,
& non rebus, quod eſſe non debet, l. fin. de vſur.
l. 2. in fin. C. commu. de legat. & c. commiſſa de
electio. in 6. & huic opinioni accedunt Ioan. de
Plat. in l. 1. C. de reis poſtula. lib. 10. Bart. & Bald.
in d. l. Titia §. Imperator, Ioan. de Imol. in c. fi. de
donatio. & ita doctiſsimè conſuluit Alex. conſil.
71. conſideratis his quæ narrantur in themate,
nume. 2. cum aliis ſeq. volu. 4. idemq; firmat etiã
conſi. 162. uiſis his quę copiosè, & eleganter alle
gata ſunt. nume. 1. & 3. vol. 6. Iaſ. Claud. Aquenſ.
Deci. nu. 9. Ripa, ſub nu. 5. & ſeq. & Bolognettus
ſub nu. 36. in d. l. 1. C. de pactis, & Tiraq. cum ma
gna catherua Doctorum relata per eum in d. l. ſi
vnquam, ver. omnia, vel partem, nu. 2. & iſta eſt
Cõis communis opinio, atteſtante Ripa in d. l. ſi vn-
opin. quam. nu. 16.

7 Sed fallit primò iſta communis, vbicunq; do-
natio eſſet facta Eccleſiæ, tunc dumtaxat reuoca
tur uſque ad legitimam, vt voluit Glo. & Archi-
dia. in c. fin. 17. q. 4. Bar. in d. §. Imperator, & poſt
eum Cuma. Roma. in Auth. ſimiliter in 8. ſpe-
cia. C. ad l. Falc. Bal. Ang. Saly. & Paul. de Caſt. in
d. l. 1. Abb. & Imol. in c. fin. de donatio. Barba. in
repet. l. cùm acutiſsimi col. 37. C. de fideicom. Ia
ſo. in authen. ſi qua mulier col. 1. C. de ſacroſan.
eccle. & in l. generaliter §. cùm antẽ col. 2. C. de
inſtitutionib. & ſuſtitutio. Fely. in cap. in pręſen-
tia col. 22. de probatio. Corne. conſi. 11. col. fina.
uol. 3. & conſi. 30. colum. 2. uol. 4. Calca. conſ. 13.
col. 2. Corſet. ſingu. in verſ. Donatione, incipien-
te. Licèt donatio, Pariſ. conſ. 73. nu. 24. uol. 1. ubi
Cõis recitat iſtam eſſe communem opinionem, idem-
opin. que teſtatur Ripa in d. l. ſi vnquam, nu. 115. & Ti
raquel. ibidem nu. 66.

¶ Verum communis iſta procedit in foro con
tẽtioſo, in foro verò poli ipſa Eccleſia tenetur ꝓ-
pter ſuperueniẽtiam filiorum donata reſtituere,
tex. eſt in d. c. fin. 17. q. 4. quem text. dicit ad hoc
menti tenendum eſſe Auguſtinus Berous in c. 1.
ſcũ rub. nu. 217. de conſtitu.

8 Limitatur ſecundò dicta communis quando
facta eſſet per patrem vni filio, quæ quippè dona
tio non poſſet reuocari poſt natiuitatem aliorũ
Cõis filiorum, vt ſentit Barto. & omnes Legiſtæ com-
opin. muniter in d. §. Imperator, & Canoniſtæ in d. c. fi.
de donatio. vt per Ripam in d. l. ſi vnquam, nu-
mero 115.

9 Limitatur tertiò antedicta communis, quòd
licèt donatio reuocetur per ſuperuenientiam li-
berorum, nihilominus non reuocaretur per legi
timationem filij poſt donationem factam, ſecun
dum Bald. in l. 2. in fi. C. ſi quid in frau. pa. & in l.
1. col. pen. C. de inoffi. teſta. & Saly. in l. ſi tota C.
de reuo. donat.

10 Benè uerum eſt, ꝙ legitimatio ipſa prius fa-
cta, non tolleretur, nec reuocaretur per ſuperue-
nientiam filiorum legitimorum, & naturalium,
ſecundum communem opinionem omniũ Scri- Cõis
ben. citatam per Deci. conſ. 566. pro reſolutione opin.
caſus propoſiti, & per Gozad. conſ. 6. nu. 65. ſed
effectus illius legitimationis limitaretur, & re-
ſtringeretur, vt voluit, & declarauit Goza. ibi nu.
65. 67. 68. & 69.

11 Interpretatur poſtremò quotieſcunque do-
natio eſſet remuneratoria, tunc quantumuis ſit
facta priuato non reuocatur, nec reuocari poteſt
aliquo modo, ſecundum Roma. conſ. 26. pro de-
ciſione eorum, ſub nume. 6. & ſeq. Ang. & Bal. in
d. l. ſi vnquam, Alex. conſ. 28. præclarè in fin. uol.
3. Iaſ. in l. ſi non ſortem §. libertus col. 6. ff. de con
dit. indeb. Dec. conſ. 20. in cauſa iſtorum fratrum
in princ. & conſ. 366. pro declaratione in tertio
dubio, Ruin. conſ. 123. quia agitur, nu. 7. vol. 1. &
conſ. 140. circa caſum, nu. 6. uol. 4. Bertran. conſ.
47. attento caſu, nu. 7. vol. 1. conſ. 205. ſi eſt verũ,
nume. 12. uol. 2. & conſ. 292. dubia, nume. 8. uol.
3. Ioan. Bapt. Ferret. conſi. 94. reſpondendo, nu-
me. 2. vol. 1. Iaſ. col. pen. & Claud. Aquenſ. in 6.
effectu in l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iur. & Cagno.
& Deci. in d. l. 1. C. de pactis, & Scriben. omnes
communiter in d. l. ſi vnquam, ubi Moder. & Ri-
pa nume. 29. citant, & nonnihil iſtam communẽ Cõis
declarant. opin.

12 Et limitatur quoque non procedere in do-
natione facta extraneo ob cauſam, vt ea non re
uocetur ob ſuperuenientem donanti prolem;
ſecundum Bald. Ange. Ripam, Tiraquel. in gloſ.
donatione largitus, nume. 11. cum aliis ſequẽ. &
alios in d. l. ſi vnquam, & Bertran. in conſ. 4. ad ca
ſum, ſub nume. 1. vol. 5. vbi aſsignauit rationes
concludentes, & conſuluit etiam, quòd conſtitu-
tio dotis facta per patrem filiæ de medietate om
nium ſuorum bonorum, & fortunarum non cen-
ſeatur reuocata per natiuitatem aliorũ filiorũ.

13 Alias verò quamplures limitationes commu
nes, & vtiles quidem ponit vltra Ripam, & Ti-
raquel. in d. l. ſi vnquam Clarus in tracta. de do-
natio. quæſtio. 22. & ſeq. & Bolognettus in d. l. 1.
nu. 36. cum aliis ſeq. C. de pactis.

SVMMARIVM.

1 *NOTARIVS ſtipulans pro abſente, ipſi
abſenti, & ignoranti nullum ius acquirit,
niſi ratificatione ſequuta, & abſentis con
ſenſu concurrente, & tunc ſufficit tacita
ratificatio, licèt non interueniat expreſſa, vt habetur
infra num. 7.*

2 *Notarius ſtipulans pro abſente non valet eius ſtipula-
tio, niſi ipſo abſente ratificante ipſam ſtipulationem.*

3 *Pœna pacis ruptæ non acquiritur complicibus, & ſe-
quacibus abſentibus pro quibus fuerit pax facta, niſi
illorum ſecuta ratificatione, & ſi interim vnus ex his
fuerit offenſus agere non poſſet ad pœnam ipſam.*

4 *Renuntiatio litis, & cauſæ facta abſente aduerſario, nō prodeſt illi, niſi ſecuta ratificatione. Ideò renunciatio ipſa reuocari poſſet re integra.*

5 *Frater nomine fratris abſentis, & ſuo nomine ſtipulatus apparens emphyteoſim non acquirit fratri, niſi ratificauerit, & illo non ratificante totum acquiritur ipſi ſtipulanti.*

6 *Pœna promiſſa in inſtrumento pacis, vt pro parte acquiratur parti offenſæ, & pro altera fiſco, tunc fiſcus agere non poſſet, niſi notarius ſtipulatus eſſet fiſci nomine.*

7 *Beneficium collatum abſenti ante habitam notitiam, & præſentationem literarum, ac ratihabitionem non acquiritur.*

8 *Priuilegium, ſeu beneficium ciuilitatis conceſſum abſenti ſibi non prodeſt, niſi poſt ipſius beneficij acceptationem.*

9 *Beneficium legitimationis impetratum per patrem filij naturalis, ipſo filio ignorante ei non prodeſt, niſi ad eius notitiam deuenerit, & impetrationem ipſam ratam habuerit.*

10 *Abſens electus familiaris Papę non acquirit beneficium familiaritatis ante notitiam, & acceptas literas familiaritatis.*

11 *Abſens cui conceſſum extat feudum non poteſt petere inueſtituram ante pręſentatas, & acceptas literas conceſſionis.*

12 *Priuilegium collatum abſenti, & ignoranti ſibi non prodeſt ante habitam notitiam.*

13 *Beneficium collatum per Papam abſenti, & ignoranti, qui deinde non acceptaret, vel moreretur extra curiam ante illius acceptationem dicitur vacare in ipſa curia. Imò poteſt etiam conferri per ordinarium.*

14 *Abſenti ſi conferatur beneficium, non poteſt reuocari, etiam ante abſentis acceptationem.*

15 *Promittens ex ſolo aſſenſu, naturaliter obligatur ad promiſſa.*

16 *Donans obligatur naturaliter ante donatarij acceptationem.*

17 *Obligatio naturalis repetitionem impedit.*

18 *Renunciatio facta abſenti valet, etiam ad pręiudicium renunciantis, ſecus ad præiudicium abſentis, donec nō fuit notificata.*

19 *Ratificatio donationis abſenti factæ, & ſtipulatę ſuo nomine per notarium tacita ſufficit. Et ſic abſens poſt eius ſcientiam tacitè ratificaſſe cenſeri poteſt.*

20 *Abſens quibus modis, & ſignis colligatur, & diſcernatur tacitè ratificare donationem, remiſſiuè.*

21 *Pręſentia donatarij in dubio pręſumitur, licèt nihil fuerit dictum de pręſentia ipſius.*

22 *Donatio facta abſenti, & mortuo ante acceptationem euaneſcit, & facultas acceptandi non tranſit in hęredes.*

23 *Dominium, nec poſſeſſio acquiritur donatario abſenti, & ignoranti per conſtitutum, nec per uſusfructus retentionem, niſi ſequuta ratihabitione facta verbis, vel facto.*

24 *Dominium non quęritur ei, cui conceditur ante ratificationem, ſed penes conſtituentem, & concedentem remanet.*

OPINIO CCXI.

1 DONATIONEM ſtipulās notarius abſenti, & ignorāti adhuc ex parte abſentis, & ignorantis non eſt donatio, nec ei aliquod ius quęritur, niſi ratificatione ſequuta, & ſic eius conſenſu concurrente, vt tradit Bald. conſ. 200. libro 2. Alber. in l. non enim col. 2. ff. de adoptio. Paul. Caſtren. conſi. 195. colum. 3. vol. 2. Dec. legendo in l. certi condictio §. ſi nummos col. 2. ff. ſi cert. petat. in l. 1. nume. 22. C. de pact. in l. contractus, nu. 16. ff. de reg. iur. & conſulendo conſi. 226. col. 2. conſi. 247. col. pen. conſil. 432. circa fin. conſ. 486. nume. 13. & conſ. 661. col. 2. Curti. Iuni. conſ. 52. nume. 12. conſ. 55. nume. 9. & conſ. 120. col. 2. Bertran. conſ. 116. col. 4. lib. 2. & conſ. 34. vol. 3. Soc. in l. 1. §. ſi iuſſerim in fin. ff. de acquir. poſſeſ. Ruinus conſ. 121. col. 2. lib. 1. & conſi. 174. col. 2. eod. lib. Caſſane. conſ. 7. col. 8. & conſ. 59. colum. fina. Pariſi. conſ. 12. nume. 100. lib. 2. Rube. in repeti. l. non ſolùm §. morte, num. 9. & 59. ff. de no. ope. nuncia. & conſi. 132. Gratus conſ. 12. col. 1. conſi. 25. nume. 37. conſ. 67. col. 2. conſil. 92. colum. 2. & conſ. 127. colum. 2. lib. 1. Galliau. in rubr. nume. 84. ff. de uerb. oblig. ubi refert iſtam eſſe opinionem ueriorem, & Apoſtilla ad Alexā. in conſ. 31. colum. pen. lib. 6. ſcribit eſſe magis commu- *Cōis*
nem opinionem. Et ad hoc corroborandum om- *opin.*
nes præcitatos Doct. cumulat Tiraquel. in tract. de conſtitu. poſſeſſ. in tertia par. limitatio. 30. nume. 10. & ſeq.

2 Concludens inibi non valere generaliter ſtipulationem notarij pro altero, niſi eo ratum habente, prout voluit Salyc. in l. Gaius ff. de vſur. Soci. Iuni. conſi. 126. nu. 12. lib. 2. Alcia. in c. cùm contingat, nume. 234. de iureiurā. qui audacter
recitat iſtam eſſe communem ſententiam, Ca- *Cōis*
gnolus etiam in l. fin. nume. 273. C. de pactis. *opin.*

¶ In contrariam verò partem, quòd imò valeat donatio facta abſenti, notario pro eo ſtipulante, & recipiente, vt per huiuſmodi ſtipulationem continuò ius quæratur abſenti abſque alia ratificatione, inclinauit titubanter Deci. conſil. 293. colum. 2. Ruinus conſ. 119. col. 4. conſ. 126. nume. 10. vol. 1. & conſ. 47. vol. 5. Corne. conſ. 21. col. 2. vol. 4. Bertran. conſ. 156. nume. 5. vol. 1. Soci. Iuni. conſ. 118. colum. pen. vol. 2. Alciatus conſi. 27. num. 6. & nonnulli alij Doctores relati per Tiraquel. in præcitato tract. conſtitu. poſſeſ. nume. 13. & ſeq. Et ita uoluit etiam doctiſsimè conſulendo Ioan. Cephalus conſ. 33. per totum uol. 1. & Thobias Nonius cōſ. 53. nu. 4. vbi admonet
hanc ſententiam fortè hodie crebrioti calculo re- *Cōis*
ceptam, approbatamque fore. *opin*

¶ Sed quicquid iſti Doctores ſuadeant contra iſtam opinionem, ob hoc fatuum foret ab ea recedere, quam quidem cōmunem citat etiam,

& am-

& ampleċtitur copioſè Anto. Capicius deciſio.
180.in cauſa Illuſtriſsimi,nume.8. & ſeq. Hora-
tius Mandoſius in additio.Romani in conſ.295.
donatio patris in litera C, Roma conſ.353. quò
ad primum,nume.10. & ibi idem Mandoſius in
add. in litera E, & Couarru. in rubri. de teſtam.
in 3.part.nu.13.

3 Pro qua facit quod ſingulariter voluit Barto.
in l.ſi vxor.§.ſi qs uxori col.fi.ff.de adul. vbi pœ-
na pacis ruptæ non acquirit cõplicibus,& ſequa
cibus, pro quibus abſentibus facta fuit pax, niſi
illorum ſequuta ratificatione. Et ideò ſi interim
unus ex his fuerit offenſus, agere non poteſt ad
pœnam; quia quò ad eum pax nõ dicitur rupta.

4 Facit etiam,quòd voluit Bald.in l.fi.C.ad Ma
ced.& optimè per Alex. in l. poſtquam liti.C. de
pact.ubi renunciatio litis,& cauſæ facta abſente
aduerſario illi non prodeſt, niſi ſequuta ratifica-
tione,ideoque reuocari poteſt re integra, vt ibi,
& argu.l.bonorum cum ibi not.ff.rem ratam l a
beri; quia abſenti nunquàm acquiritur, niſi per
ratificationem, vt per Imol. in c. potuit de loca-
to fol.fin.

5 Et faciunt optimè verba Barto.& Alex.in l. ſi
mihi,& Titio.ff.de verb.oblig. quando frater no
mine fratris abſentis, & ſuo nomine ſtipulatus
fuiſſet emphyt eoſim, quia fratri non acquiri-
tur,niſi ratificauerit, & illo non ratificante totũ
acquiritur ſtipulanti.

6 Facit etiam dictum pulcherrimum Bart. in l.
1.in fin.ff.de iure fiſci, ubi ſi in inſtrumento pa-
cis pœna fuerit promiſſa, vt pro parte acquira-
tur parti offenſæ,& pro alia fiſco, tunc fiſcus age
re non poſſet, vel melius, quod tenendum eſt,
niſi aliquis,vt notarius, vel iudex fuerit ſtipula-
tus fiſci nomine,Bart.in l.arbiter verò ff. de arbi
tris per illum text.

7 Adduco hic illud etiàm conſimile,ad præſen-
tem materiam cõſentaneum, quod beneficium
collatum abſenti, ſibi non acquiratur, nec ſibi
proſit ante habitam notitiam, & præſentatio-
nem literarum,per ea, quæ ponit Bartol. in l. ab
ſenti ff.de donation.& quod habetur in l. Labeo
ff.de iureiuran.& per Gloſ.in c.quia cũctis de cõ
ceſ.præb.in 6.& in c.ſi tibi abſenti de p̃bẽ.eo.lib.

8 Et meminit vtiliter Roma. in l. qui abſenti ff.
de acqui.poſ.fuiſſe in facto conſultum,ꝙ benefi-
cium ciuilitatis collatũ cuidam ciui originario
alterius territorij tunc abſenti, ſibi non prodeſ-
ſet ante habitam notitiam,& factam acceptatio
nem;nam beneficium collatũ abſenti nullo mo-
do quippè prodeſſet,niſi poſt acceptationẽ, vbi
Roma.rationem aſsignat iſtam.

9 Alium caſum ſimilem adducendo,quòd bene
ficium legitimationis impetratum per patrem
filij naturalis,ipſo filio ignorante, nõ proſit filio,
niſi ad eius notitiam deuenerit,ipſamque impe-
trationem ratam habuerit, §. generaliter auth.
qui.mo.natu.effi.ſui,collatio.7.

10 Itidem ab eodem fonte, ſiue ſtipite uidetur
emanare, quod voluit Ancharanus conſ. 398.
præmitto pro clariori deciſione, nu. :. cum aliis
ſeq. concludens ibi, quòd ſi abſens, & ignorans
fuerit conſtitutus familiaris Papæ, vt non acqui-
rat vtique beneficium familiaritatis abſens ipſe
ante notitiam,& acceptas literas familiaritatis.

11 Necnon ab eadem radice procedit quod vti
liter ſcribit Bald. etiam in præludiis feudorum,
aſſerens,quòd ſi prælatus concederet feudum ali
cui abſenti,vt quippè peti non poſſet tunc inue-
ſtitura ante præſentatas, & acceptas literas con
ceſsionis.

12 Et de hoc ſimiliter fidem habes penes Bart.
in l.beneficium ff. de conſtit. concludentem ibi,
quòd priuilegium collatum abſenti,& ignoran-
ti,ſibi non proſit ante habitam notitiam.

13 Facit quoque ad præmiſſa illud quod poſt
Ioan.Andr.in additio Specu.in titu.de actio.ſeu
petitione §. ſuper petitionibus in vltima addit.
voluit Gemin. in c. 2. in fin. de præben. in 6.vbi
concedit,quòd vacante beneficio in Curia,& Pa
pa illud conferret abſenti tunc, & ignoranti, qui
deinde ante quàm acceptaſſet moreretur extra
Curiam ipſam, quòd eo caſu diceretur illud be-
neficium vacare in eadem Curia, ex eo quia: cũ
ille abſens ipſum non acceptaſſet,dici non pote-
rat eſſe ſuum,d.c.ſi tibi, cum aliis iuribus allega
tis per Ioan.And.& Geminia.in locis præcitatis.
& beneficium hoc ita abſenti collatum caſu quo
is non acceptet, vel moriatur, poteſt etiam con-
ferri ab ordinario,vt concedit Anchara.in d.c. ſi
tibi,colum.11.& Rebuffus in practi. beneficio-
rum, de reprobata beneficij viuentis impetra-
tione,nume.65.

14 Sed aduerte hic vtiliter,quòd beneficium ip
ſum collatum abſenti non poſſet reuocari,etiam
ante abſentis acceptationem,text.eſt in d. c.ſi ti
bi. Vbi diſponitur, quòd ſi abſenti beneficium
conferatur,conferens non poteſt illud reuocare,
quamuis abſenti non quæratur ante accepta-
tionem.

15 Quod ex alio nõ videtur procedere, niſi quia
conferens ſuo ſolo conſenſu, ſaltem naturaliter
ſe obligauit,vt oſtendit Illuſtris D.Guliel.Ponta
nus præceptor meus in rubrica de verb.obli.ſub
nu.23.verſ.quarto facit.

16 Et hoc idem concludendum eſt in donatio-
ne facta abſenti;nam ante acceptationem dona-
tarij rei donatæ,donans obligatur naturaliter, ſe
cundum D.Pontanum in d.rubrica de verb.obl.
ſub nu.23.vbi ita explanat,& declarat d.l. abſen
ti ff.de donat.

17 Siquidem obligatio naturalis impedit repeti
tionẽ,l.naturales ff. de act. & oblig. Et ſic donãs
reuocare nequit donationẽ factã abſenti ante ip
ſius abſentis donatarij acceptationẽ, ſecundum
oẽs Doct.& pręſertim Moder.in d.rub.ff. de uer.
obli.Fran.Are.col.pen.Alex.& Iaſ.col.8. & alios
oẽs in l.qui Romæ §.Flauius Hermes eo.tit.& Ti
raq. cũ magna caterua Doctorũ relata ꝑ eũ in
tract.

tract.conſtituti poſſeſſorij in 3. part. limitatione 30.ſub nu.49.& 66.

18 Et hoc idem explicandum eſt, procedere etiam in renunciatione facta ad fauorem abſentis, vt renunciatio ipſa valeat, etiam in præiudicium renunciantis, ſecus ad præiudicium abſentis, donec ſibi non fuerit notificata, textus eſt notabilis in lege. ſed & ſocius §. ſi abſenti ff. pro ſocio.

19 Et iſtam commnnem ita receptam, & approbatam tanquam ueriſsimam intellige, vt non requirat expreſſam ratificationem, ſed ſufficiat, vt abſens tacitè ratam habeat donationem iſtam, ſecundum Decium. in dicto conſilio 586.colum.fin.Gozadi.conſilio 42.colum. fi. & Gratum d.conſ.12.

20 Et quomodo, quibuſque modis & ſignis uideatur, ſeù colligatur tacitè abſens ratificare donationem, vide Tiraqnell. latè declarantem in dicto tractatu conſtituti. poſſeſſor. in tertia parte 30. limitatio. numero vndecimo, & ſequentibus.

21 Et his accedit ſimiliter, quòd in dubio præſumitur præſentia donatarij, licèt nihil fuerit dictum de præſentia ipſius, vt tenet Gloſſ. in lege prima. in verſicu. Inter præſentes, & ibi Bartol. ff. de donationib. cauſa mortis, & Gloſſ. in l. optimam, in uerb. Ipſo die. & in uerſicu. Seruus, & Iacob. Butri. C. de contrahen. & committ. ſtipul. & tenet Ioannes, de Imol. conſilio 7. Sed Bald. videtur tenere contrarium in lege ſi quando, per illum textum C. de ſtatu. & imagi. vbi reſpondet ad dictam l. primam, & ad legem optimam, quòd ibi per ſcripturam apparebat partes fuiſſe præſentes, ſed ubi uon apparet, non præſumitur.

22 Occurrit pariter præmiſsis hoc valdè vtile, quòd mortuo abſente ante acceptationem, euaneſcit donatio. Et ſic facultas huiuſmodi ratificandi, vel acceptandi non tranſit in hæredes, vt voluerunt Paul. Caſtrenſ. conſilio 195. uolumine 2. Deci. conſilio 226. & 513. in fin. & Alciat. in dicto conſilio 77. ſub nume. 6. & Berous conſ. 4. viſo toto præſenti proceſſu, ſub nume. 34. vol. 1.

23 Sed ſecuta ratihabitione abſentis, ſtatim vtique transfertur dominium, & poſſeſsio in ipſum abſentem donatarium, per id quod habetur, & notant Scribentes in l. ſi hac mente, aliàs ſi ego. ff. de negociis geſtis, & l. communis ſeruus ff. de acquiren. poſſeſsio. et quod notat Alexand. in lege qui iure eodem titu. iunctis his quę ſcribunt Docto. prętertimque Salyc. in l. traditionibus ff. de pactis, Alexan. & cæteri omnes in l. quod meo in princip. ff. de acquiren. poſſeſsio. & Domini de Rota decisio. 150. incipien. item quod licèt amicus, Alexand. conſilio 110. volumine 1. & Canoniſtæ omnes in capit. cùm veniſſent de reſtitutio. ſpoliatorum, & Ruinus conſilio 174. conſideratis, & ponderatis omnibus, numero 1. volumine 1. Tiraquel. in tracta. conſtitu. poſſeſſorij 3. parte limitatione 30. nume. 57. & ſequen. & Berous conſilio 4. viſo toto præſenti proceſſu cauſę, ſub numero 34. cum 4. aliis ſequen. volum. 1. quibus in locis ſentiunt expreſsè, quòd ſi ego conſtituam me tenere, & poſsidere rem aliquam nomine abſentis, vel precario nomine illius, & deinde re adhuc integra ille ratificet, ipſe quærit poſſeſsionem.

24 Vnde ante ratificationem dominium non quęritur modo aliquo, ſed remanet penes conſtituentem, ſecundum Gloſſ. in dicta l. ſi hac mente in ver. ſuam facere, quam ſequuntur omnes com- *Cõis*
muniter ibi, & potiſsimum Barto. ſub nume. 3. *opin.*
vbi innuit iſtam eſſe veritatem, & Paul. de Caſt. ſub nume. 6. & ſequen. opinionem hanc receptã à Doctoribus oſtendit, & eidem opinioni accedunt Barto. nume. 2. & alij vnanimiter, & concorditer in l. ſi ſponſus §. ſi vxor ff. de donatio. inter virum, & vxorem, & Ruin. conſilio 143. viſis omnibus inſtrumentis, nume. 15. volu. 1. vbi meminit de communi, & ei inhærent Ruin. in dicto conſilio 174. & Berous in dicto conſ. 4. ſub numero 34. cum aliis ſeq. quibus in locis ampliant vtiliter iſtam communem.

SVMMARIVM.

1 D*ONATIO inter viuos facta vſque ad quingentos aureos valet ſine inſinuatione.*

2 *Donatio facta Eccleſiæ, vel alteri pio loco vltra quingentos aureos valet, etiam ſi in ea non interuenerit inſinuatio. Licèt aliqui Docto. ſenſerint contrarium, quòd donatio ipſa non teneat ſine inſinuatione.*

3 *Donatio reciproca, ſeù uiciſsitudinaria, etiam, quòd excedat quingentos ſolidos valet, & tenet.*

4 *Donatio facta vltra quingentos aureos valet ultra talem ſummam nulla interueniente inſinuatione, vbicunque ſoluta gabella non aſcenderet vſque ad quingentos ſolidos.*

5 *Donatio excedens quingentos aureos confirmatur iuramento, & ſic iuramentum tollit ſolemnitatem ipſius inſinuationis, ſecundum unam communem opinionẽ, ſed ſecundum alteram ſententiam ſimiliter communẽ, talis donatio non tenet. Tamen retenta prima opinione, dic eam de plano procedere, dummodo tale iuramẽtum non tenderet in prẹiudicium tertij. vel ſtante ſtatuto, inualidante donationem non inſinuatam infra certum terminum, iuramentum enim tunc non ſuppleret defectum inſinuationis.*

6 *Donatio remuneratoria non eget inſinuatione.*

7 *Inſinuatio donationis, non requirit decretum iudicis.*

8 *Inſinuatio donationis fieri poteſt coram quocunque iudice, etiaon cui non ſubſit donator, nec res donata.*

9 *Inſinuatio donationis nihil aliud eſt, quàm eam facere redigi in ſcriptis coram iudice.*

OPINIO CCXII.

1 DONATIO inter viuos facta vſque ad quingentos aureos valet ſine inſinuatione, l. ſi quis pro redemptione §. fina. C. de donat. & vltra non valet: quia donatio excedens quingentos aureos debet inſinuari, dicto §. fi. l. ſancimus eod. titu. & notat Clar. in tracta. de donatio. §. Donatio q. 16. ubi ampliat iſtam regulam in nonnullis caſibus vtilibus, & communibus.

2 Sed hoc limitatur in donatione facta Eccleſiæ, vel alteri pio loco. Nam donatio iſta vltra quingentos aureos non inſinuata, facta Eccleſiæ valet quippè, & tenet, ita Specu. Ioan. Andr. poſt Pileum in titulo de inſtrumen. editio. in §. porrò in fin. Hoſtien. & Ioan. Andr. pariter in capitulo fina. de fide inſtrumento. Butrius, & Imol. in cap. ad hæc de teſtamen. Bald. & Alberic. in l. illud. C. de ſacroſanct. eccle. Abb. in cap. relatum il primo, numero 4. de teſtamen. Paul. Caſtrenſ. conſilio 212. numero 6. volum. 2. in nouiſsimis, Calderi. conſilio 111. de donatio. Cannari. in tracta. de inſinuatio. in 3. parte quęſtio. 8. & Pariſi. conſilio 70. nume. 23. volum. 4. Et opinionem
Cõis opin. iſtam ſupponit eſſe communem Felyn. in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ, nume. 57. de conſtitut. Iaſ. conſil. 169. col. 4. uol. 4. & Ripa in 3. lib. reſponſorum cap. 11. col. fin.

¶ Cæterùm in contrariam ſententiam inclinauit Gloſſ. in §. ſi minus in authen. de non alienan. Vbi tenet, quòd donatio non valeat Eccleſiæ facta ſine inſinuatione vltra quingentos ſolidos, & eam Gloſſ. Bartol. præter morem ſuum contrarium latè confirmat, ſequuntur etiam Cynus, Albericus, Angelus, & Salycetus, in dicta l. ſancimus, Angel. & Fulgoſi. in lege penult. C. de donatio. Cyn. Odofre. Bald. Salyce. & Paul. Caſtren. in dicta l. illud Barbac. in dicto cap. ad hæc. Sed primam opinionem amplectendam eſſe ſuadeo, quæ videtur magis communis, teſte Ruino conſilio 182. nume. 13. uol. 1. & Clar. in tracta. de donatio. quęſtio. 17.

3 Fallit ſecundo loco dicta concluſio in donatione reciproca, & uiciſsitudinaria, quę non requirit, nec eget inſinuatione, etiam quòd excedat quingentos aureos, ſecundum Angel. conſilio 169. viſis prędictis inſtrumentis colum. penultima, & uoluit Gloſſ. in lege Attilius Regulus ff. de donatio. & ibi, Docto. Gloſ. & communiter Scribent. in l. licet, C. de pactis, Bald. poſt Guilielmum de Cun. in lege illud C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. tertia. C. qui bonis cedere poſſ. & in l. ſi mortis, circa finem. C. ad legem Falcidiam, & in l. fina. ff. de exercito. Alexan. conſilio 133. ſtantibus his, quæ in facto pręſupponuntur, numero 10. volumine 7. Ioan. Andr. in additio. Specul. in titu. de inſtru. editio. §. porrò circa finem, Iaſ. in lege ſi pater puellæ C. de inofficio. teſtamen. vbi plura congerit in materia uiciſsitudinis, & idem Iaſo. conſilio 9. numero 13. poſito inter conſil. feudalia Alberti Bruni, & Curti. Iuni. conſilio 81. nume. 5. vbi deducit iſtam eſſe Cõis opin. communem opinionem.

4 Fallit tertiò regula prædicta, vbicunque donatio eſſet facta vltra quingentos aureos, tamen ſoluta gabella non aſcenderet in effectu vſque ad quingentos ſolidos, tunc profectò ualet donatio vltra talem ſummam nulla facta inſinuatione, ſecundum Bartolum in l. quotiens C. ad leg. Falcidiam, quem ſequitur Bald. Imol. Paul. Caſtrenſ. in lectu. Paduana. & ibi Alexan. quoque, Roma. ſingu. 200. & Cremen. ſingu. penult. Licèt Angel. & præcipitanter in dicta l. quotiens aſſerat contrarium, cuius fundamenta confunduntur per Alexand. & alios communiter ibi. Et Cõis opin. iſta Bartoli opinio communis, etiam ſeruatur quotidie in practica, ſecundum citatos Doctores.

5 Limitatur quartò quotieſcunque donatio hæc eſſet iurata: quia donatio ſine inſinuatione, iſto caſu firmaretur iuramento, & iuramentum tolleret ſolennitatem inſinuationis, ſecundum Ioan. Andr. & Imol. in loco ſuperius citato, & hoc idem firmat Alexã. in lege nemo poteſt ff. de legat. primo. dicens, quòd ita ſæpè conſuluit, prout reperitur conſilio 4. nume. 10. conſil. 12. colum. ſecunda. volum. 1. conſilio 21. colum. penult. volum. 3. conſilio 217. colum. 2. uolu. 6. & cõſilio 133. colum. 4. volu. 7. Ripa lib. reſpon. 3. reſpon. 31. Afflict. in cap. 1. in 12. fallen. ad capitu. quamuis de pact. in titu. de feud. dat. in vicem legis commun. Idemque latè Aret. conſilio 247. & 77. & Deci. conſilio 239. numero 2. vbi ſcribit iſtam eſſe magis communem ſententiam, & con Cõis opin. ſilio 432. colum. penult. & conſil. 488. num. 6. Rubeus conſi. 59. nume. 5. Soci. Iuni. conſ. 118. nume. 2. volu. 2. Pariſi. conſil. 33. & 45. & conſil. 69. nume. 67. volum. 3. Ruinus conſilio 172. in fin. 180. nume. 14. uol. 1. & 159. numero 15. volu. 4. Bellonus conſilio 60. colum. fina. Gratus conſilio 70. nume. 28. volu. 1. Bertrand. latè conſilio 1. numero 19. vol. 2. & conſil. 78. nouiſsimorum numer. 7. volumine 3. & Curtius, Iunior, conſil. 47. colum. 4. Sed Curti. ipſe conſilio 66. cum ſequen. inclinauit in contrariam opinionem negatiuam Bald. & Salyc. eamque communem aſſerit Bane- Cõis opin. rius in tracta. de virtute iuramenti prima parte, verſicu. 22. nume. 35. Ferratius cautela 33. colum. 3. multos cumulans, Anto. de Cannaria in tracta. de inſinuatio. in 2. par. q. penult. & Calca. conſilio 25. colum. antepen. & Crotus in dicta l. nemo poteſt num. 21. & Tiraquel. in l. ſi unquã, numero 138. & 154. C. de reuocan. donatio. vbi congerit nonnullos Doctores hinc inde pro vtraque parte. Et opinionem iſtam negatiuam contra communem ſupponit eſſe magis communem Barba. cõſilio 16. colum. decima. volum. 2. & conſilio 52. volumine 3. Bertrand. conſilio 22.

vilis

viſis dubijs,& ſcripturis,numero 14. cum 4. ſe-
quent. volumine 8. & multi alij relati per Mo-
der.Senen.cōſilio 69.colum.8. libro primo. vbi
citant omnes Doctores pro iſta parte; & cum
eadem parte concurrit etiam Bertrand. con-
ſilio 113. Viſo caſu mihi exhibito,numer.8.& ſe
quen.volum.8.& Apoſtilla ad Alex.in d.conſ.4.
in litera E. vbi meminit,quód ita obſeruatur in
Regno Galliæ poſt nouam conſtitutionem. Ta-
mē prima ſententia affirmatiua videtur uerior,
& magis communis,vt ſupra oſtendimus,quam
ſequitur etiam cum infinita catherua Doct. &
communem,& magis communem teſtatur Ho-
rat.Mandoſ.in addit.Romani conſilio 26. ſuper
litera E. & Bertrand.conſilio 85.Vidi publicum
inſtrumentum matrimonij,numero 2.& conſil.
269 Ex themate mihi exhibitæ conſultationis,
num.3.vol.8.& conſilio 38. Ex caſu, ſeù con-
ſultationis themate,ſub num.1.volu.6.& Tho-
bias Nonius conſulendo conſilio 56.num.12.&
ſequen.prout docet etiam illam ſequendo cum
alius ferè innumeris ſignatis per eum Clarus in
tract.de donationib.q.18.& Roland. à Valle cō-
ſilio 19.Facta fuit donatio, num. 48. volum. 1.
& conſil.70.Quód hæredes,num.22.uolu.2. Et
caſu eueniente libenter ſemper ſecundùm eam
iudicarem, & conſulerem, & ita aliâs conſuluit
doctiſsimè inſignis D.Pax conciuis meus, cuius
conſilio ſubſcripſerunt ſe omnes Doctores illu-
ſtres Bononiæ tunc temporis,teſte Alexan. in d.
conſil.4.ſub num.10.& Bertran. in d.conſil. 38.
ſub num. 1.

¶ Qua opinione retenta tanquàm ueriſsima,
& magis communi, limitatur non procedere,
quando iuramentum donationis ſi confirmaret
donationem, tenderet in præiudicium tertij:
tunc enim donationem ipſam non confirmat,
prout in notabili caſu tradit Socin.in d. conſilio
69.num.40.uol.1.

¶ Secundó limitatur etiam, quòd mentiona
ta communis procedat iure communi inſpecto;
ſecùs ſtante ſtatuto donationem non inſinuatā
infra certum terminum inualidante: iuramen-
tum enim non ſupplet tunc inſinuationis defe-
ctum; cùm intelligatur rebus ſic ſtantibus. iſta
fuit originalis deciſio Federici de Senis conſilio
281.Ant. de Butr. & Ioan. de Imol. in cap. cùm
contingat,num.79.de iureiuran. Franciſ. Aret.
conſilio 2.colum.2.Corne.conſilio 186.num.2.
vol.2.Curt.Iun.conſilio 141. Circa inſtrumen-
tum,in fin.num.22.& Alexand.conſilio 125.co-
lum.penult. volu. 1. & conſilio 170. numero 5.
volumine 7.

6 Quintò etiā non procedit regula præmemo-
rata,vt donatio quingentos aureos excedēs abſ
que inſinuatione ualeat,cùm fieret ob merita,&
ſic ob cauſam:tunc enim ipſa inſinuatio non fo-
ret neceſſaria, nec ullo modo requireretur. vt
concedunt Bart.& Io.de Imol.in l. Aquilius Re-
gulus.ff.de don.Bal.in l.ſi cùm mihi. ff. de dolo,
Iaſ.in l.ſi non fortè.§.libertus, nu.8.ff.de cond.
indebiti.Iaſ.in l.ex hoc iure, nu. 53.ubi Claud.
Aquen.col.9.ff.de iuſt & iur.& in l.ſi pater puel
læ,col.2.C.de inoffi.teſta.Io.Lupi in rubr.de do-
nationib.inter virum,& uxorem.§.50.nu.8.Pra
ctica Papienſ.in forma libelli,quo agitur pro do
natione,in uer.Solenniter.Alex.conſ.12.col.2.
uol.1.& conſil.83.uol.2.& conſ.216.in princip.
eodem vol.Roma.conſ.26.nu.3. & ibi tractabi-
liſsimus D.Horatius Mandoſius in addit. in lite
ra D.cum magna catherua Doctorum aggrega-
ta per eum,Dec conſilio 414.colum.fina. Curt.
Iun.conſilio 67.numero 6.& conſilio 142.nu. 5.
Bertran. conſilio 205. colū. 2. volu. 2. Nicolaus
Bellonus conſilio 60. numero 20. Aret. conſilio
11.colum.2.Ferrat.cautela 33.colum.fin. Ruin.
conſilio 11, numero 7. volu. 1. Marcus Mantua
conſilio 51.& conſil.132. Guid. Papæ quęſt. 95.
Cappella Tholoſ.deciſ.381.& Cephalus conſilio
272.In facto prȩſupponitur,nume.130.volu. 2.
& iſta eſt communis,ut ad lucem adducunt ple- Cōis
rique ex prȩcitatis Doctoribus, & elegantia & opin.
doctrina inſignis D. Ioſephus de Ruſticis con-
ciuis meus in tract. de bonis paraphernalibus,
quem vidi manu ſcriptum,in præfatione.

7 Et prædictis accedit,quód in inſinuanda do
natione decretum iudicis non requiritur: ſe-
cundùm Bartolum,Roma.& alios in l. Modeſti-
nus.ff.de donat.poſt num. 3.& opinionem iſtam
aſſeuerat eſſe communem Rogerius ibi nume-
ro 16.Faber,& Aret.in §.primo,inſtitut. de do-
nat. idemque tenet Bald.in l.illud,colum.2. nu-
mero 8. C. de ſacroſan. eccleſ. Angel. Paul. de
Caſtr.& Iaſon,in l.omnium.C. de teſtamen per
text.in terminis in l.fin.C.de præd. cur. lib. 10.
Bertrand.conſilio 248.numero 14.libro 1. Tira-
quell.in tractatu de ll.connubial. in Glo.5. nu-
mero 32. Clarus in tractatu de donationibus,
quæſtione 15. in fine. & Canarius in dicto tra-
ctatu de inſinuatione, quæſtione 10. ubi abun-
dè reſpondet fundamentis Doctorum contra-
rium tenentium.

8 Occurrit ſimiliter præmiſsis utiliter hìc,quòd
inſinuatio fieri poteſt coram quocunque iudice,
etiam cui non ſubſit donator,nec res donata;ſe-
cundùm Bartol.& Roma.in dicta l.Modeſtinus,
Saly.in l.lata,aliàs data.C.de donationib. Alex.
conſilio 156.colum.ſecunda, uol. 2. Guid. Papæ
conſilio 23.numero 6.& Fabrum.in d §.1.inſtit.
donationibus.

¶ Sed contrarium tenuit Imol.in d.l. Mode-
ſtinus, cui uidetur inhærere Capycius deciſ.Nea
pol.203.col.7. idemque tenet titubanter Guid.
Papę deciſ.325.Cæterùm prima opinio Bart.eſt
uerior,& magis communis,quam ſequitur An- Cōis
to.de Canar.in d.tract.de inſinuatione quęſt.12. opin.
& Rogerius in d.l. Modeſtinus,n.19.& Clarus in
d.q.15.uerſ.Vlterius quæro.

9 Occurrit ultimo loco, quòd donationis inſi-
nuatio nihil aliud eſt, quā eam facere redigi in

ſcriptis coram iudice. ita tradit Bart. in d. l. Modeſtinus, numero 2. quem Roma. Paul. Caſtren. & alij communiter ibi ſequuntur, vbi Cuma. dicit, quód magis propriè loquendo eſt reductio donationis ad acta iudicij. Idem quoque tradit Bar. in l. donationis. C. de dona. Bal. in d. l. illud, colum. 2. & in authen. ſi omnes. C. ſi min. ab hęr. Oldr. conſilio 253. in fin. Alexan. conſilio 156. colum. 1. vol. 2. & Soc. Iun. conſilio 67. numero 19. volum. 2. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DONATIO ex quibus cauſis poſsit reuocari; & an ex eo, quia donatarius non aluerit donantem.*

2 *Donatio reuocari poteſt per heredem donantis, & ſic agere ad ipſam reuocationem, vbicunque ingratitudo ipſi donatori nota non fuit, vel repentina morte præuentus impeditus fuit eam reuocare: quia non uidetur remiſſa ingratitudo ex taciturnitate defuncti, vel eius ignorantia, vel alio quouis impedimento.*

3 *Donatio propter pacta non ſeruata reuocari poteſt nedum à donante, ſed etiam ab hærede poſt eius mortem.*

4 *Donatarius, qui non obſeruauit pacta conuenta inter ipſum, & donantem, præſertim ſi iurauit, non poteſt purgare moram; nam iuramentum obſtat purgationi.*

5 *Mora purgatio an admittatur de æquitate canonica, remiſſiuè.*

6 *Donatio remuneratoria propter ingratitudinem reuocari non poteſt.*

7 *Priuilegium exemptionis, licèt aliàs reuocari poſsit propter ingratitudinem; tamen quando eſſet conceſſum in remunerationem, reuocari non poſſet propter ingratitudinem.*

8 *Donatio facta Eccleſiæ non reuocatur per ingratitudinem prælati, etiam ſi concurreret ingratitudo capituli.*

9 *Renunciatio, ſeu collatio beneficij in fauorem alterius facta nunquàm reuocatur, etiam ratione ingratitudinis, poſtquàm tale beneficium fuerit alteri collatũ: quia beneficia gratis conferuntur.*

OPINIO CCXXIII.

1 DONATIO ex quinque caſibus ingratitudinis reuocari poteſt, quos enumerat Gloſſ. in §. primo. inſtitut. de donat. & text. in l. fina. C. de reuocan. donationibus.

¶ Sed ex hoc dubium reſultat, nunquid ex alia cauſa ſimili nõ expreſſa in dictis locis liceat donationem reuocare; vt putà ſi donatarius donatorem non aluerit. Goffred. Alber. Ang. & Fulgoſ. in d. l. fi. & Faber. in d. §. 1. tenent quòd non, & opinio iſta fuit de mente Gloſ. in l. in condemnatione. ff. de regulis iur. quatenus dixit cautum non reperiri donatarium teneri ad alimenta donatori; ergò propter ea non præſtita, priuari donatione non debet. 1

¶ Contrarium veró tenet Gloſ. Cyn. Faber, & alij in dicta l. fina. & poſt eos Ripa in quæſtione 41. & 49. numero 163. & ſequen. Abb. Anchara. Imol. & Barba. in d. cap. fin. de donatio. Iaſo. in authen. non licet. colum. 2. C. de liber. præter. Lupus in rubric. de donat. inter virum, & uxorem. §. 70. num. 25. Guiliel. Benedict. in capitulo Raynutius, nume. 19. de teſtamen. Guliel. Mayner. & Cagnolus in dicta l. in condemnatione, & Clar. in tract. de donat. quæſtio. 21. verſiculo Quid ergò, ubi oſtendit opinionem iſtam æquiorem, communioremque fore; & id ſaltem procedi, ſecundùm pleroſque prædictorum, quando donatio eſſet facta omnium bonorum, vel magnæ quantitatis; aut propter dictam donationem donator ad egeſtatem redactus eſſet. & diſtinctionem iſtam ponit Rogerius in l. qui ex donatione ff. de donationib. & hęc eſt æqua, & communis opinio. *Cõis opin.* Contraria autem ſuperius relata, impia, & quæ gratos animos ad ingratitudinem prouocat, prout Salyc. Ripa, Guiliel. Benedictus, Maynerius, & præcitati Doctores teſtantur, & Moder. in dicto cap. fin. & aliud exẽplum, vltra allegatum dictæ communis opinionis, ponit Ripa in d. l. fin.

2 Declaratur primò regula iſta, ubicunque donator donationem reuocare non potuit, vel quia ingratitudo ſibi nota non fuit, vel repentina morte prçuentus impeditus fuit eam reuocare. ita uoluit Ioan. Andr. Anchara. Imol. & cæteri Canoniſtæ in d. capitulo fina. Roma. & Alexand. in l. rei iudicatæ. ff. ſoluto matrim. colum. ſecunda; Faber in d. §. primo. & Ripa in d. l. fina. quæſt. 61. colum. 3. ubi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & Moder. in allegato capit. fin. *Cõis opin.* Quæ communis probatur hac ratione: quia non poteſt uideri remiſſa ingratitudo ex taciturnitate defuncti, qui agere propter ignorantiam, uel aliud impedimentum non potuit. argumento. l. mater decedens. ff. de inoffic. teſta. ergó non mirum ſi hæres ſuus poteſt ad reuocationem agere.

3 Declaratur ſecundo loco dicta concluſio, quando fit reuocatio donationis in ultimo caſu poſito in dicta l. fina. videlicet, ob pacta donationi impoſita, & per donatarium non adimpleta: nam hoc ius ad heredem quoque donantis tranſmittitur. vt concludunt ibi Baldus, Angelus, Albericus, Salycetus, & alij communiter *Cõis opin.* moti; quoniam non fit eo caſu reuocatio propter ingratitudinem, ſed propter pacta non

non ſeruata, prout etiam dicunt Abb. Siculus, & Barba colum. 3. in d. capit. fin. Fulgoſi. & Ripa quæſtio. 63. in d. l. fin. tradunt in hoc quandam diſtinctionem, quæ erit ſatis vtilis in practica.

4 Amplia prędicta, quòd donatarius in iſto caſu non poſſet purgare moram, pręſertimque quando ipſe donatarius iuraſſet conuenta inter ipſum, & donantem adimplere: nam iuramentum obſtaret purgationi, l. ſi quis maior, ubi Bartol.
Cõis opin. C. de tranſact. & idem Barto. & alij communiter in l. ſi inſulam ff. de verborum oblig. & ita in terminis conſuluit Corne. conſil. 101. colum. fina. volum. 1.

5 Sed nunquid purgatio iſta morę admittatur de æquitate canonica, vide Moder. declarantes in dicta l. ſi inſulam, & Ripam in d. l. fin. nu. 110. cum ſequen.

6 Sed vbicunque nota ad præmiſſorum interpretationem, donatio eſſet remuneratoria, propter ingratitudinem reuocari non poſſet, ſecundum Roma. conſil. 298. in fi. circa pręmiſſum, & voluit Alexan. conſ. 215 colum. 2. nec arguendi co. 3. vbi ſubdit.

7 Quòd licèt aliàs priuilegium exemptionis poſſit reuocari propter ingratitudinẽ, vt not. Bal. in l. 2. C. de libe. & cor. lib. tamen quãdo eſſet conceſſum in remunerationem non poſſet reuocari propter ingratitudinem, ad quod allegat Bal. in l. ſi cum mihi ff. de dolo.

8 Nec poſſet reuocari donatio ſacta Eccleſiæ, propter ingratitudinem prælati, vt ſentiunt omnes
Cõis opin. Canoniſtæ in dicto cap. fin. & iſta eſt communis opinio, teſte Ripa in dicta l. fi. nu. 173. & ſeq. vbi eam latè probat, & declarat.

¶ Imò ampliatur hoc in tantum procedere, vt ſi concurreret ingratitudo prælati, & capituli ſimul, nihilominus donatio ipſa reuocari non
Cõis opin. poſſet, ſecundum communem opinionem Doctorum, quam citat Ripa loco de quo ſupra, & in libro 2. reſpon. quæſt. 28. nume. 20. & Clar. in d. q. 21. in fine.

9 Itidem collatio, ſeu renunciatio beneficij in fauorem alterius facta nunquam reuocatur, etiam ratione ingratitudinis, poſtquàm huiuſmodi beneficium fuerit alteri collatum, vt voluit Hoſtiẽ. in §. qualiter reuocaretur de donatio. Ioan. And. Card. & Imol. in dicto cap. fin. de donatio. Deci. in c. cùm acceſſiſſent in 11. not. de conſtitu. & in c. relatum in 4. nota. de præben. & Ripa in d. l. fina. in quæſtio. 49. quia beneficia gratis conferuntur. cap. gratia. 1. quæſtio. 1. & pro eis temporale obſequium præſtare ſimoniacum foret, c. cùm eſſent de ſimo. nam tunc eſſet quaſi homagium petere, c. ex diligenti eodem titu. Et ſic renuncians nunquam poterit habere regreſſum ad illud beneficium, ſcilicet, quòd reſcindatur renunciatio ipſa facta occaſione ingratitudinis: ſiquidem etiam conditiones, & iura donationis non poſsint in beneficialibus adaptari, videlicet ingratitudo liberti circa patronum, l. ſi vnquam C. de reuocan. donatio. vel ſi manus uiolentas iniecit in donatorem, vel ſi atrocem iniuriam irrogauerit, vel ſi graue damnum rerum ſuarum molitus ſit, vel ſi vitę periculum inferre pręſumpſerit, cap. fin. de donatio. vel ſi conditionem appoſitam non adimpleuerit; quoniam in beneficialibus conditio non apponitur, vtpotè quia ſunt actus legitimi, regula actus de regulis iuris, libro 6. l. fin. C. de reuocan. donatio. & §. alię inſtitu. eodem titu. ver. ratione ingratitudinis impugnantis, cap. fina. de poſtulan. & c. grauem de exceſſ. prælat. cuius ratione aufertur etiam feudum, can ſi Imperator. 96. diſtinctio. & ſimiliter legatum, l. Papinianus §. meminiſſe. vel qui patronum impugnat, qui redigitur in ſeruitutem, l. ſi manumiſſori C. de obſequi. patro. pręſtan. canon. libertis. 11. quæſtio. & c. ottaua de ſer. non ordin. & cap. de famulis §. fi. Alteram etiam rationem efficaciſsimam aſsignat Ripa in dicta l. fina. quęſtio. 49. quòd ideò collatio beneficij non reuocatur propter ingratitudinem; quia beneficium datur propter officium, cap. fina. de offic. ordin. in 6. vt beneficiatus ſeruiat altari, c. cum ſecundum de præbend. ideò non eſt donatio ſimplex, ſed ob cauſam, quæ regulariter non reuocatur propter ingratitudinem.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO quando incipit à promiſſione, obligat donantem de euictione.*

2 *Donatio facta per libertum in fraudem patroni, etiam quòd incipiat à promiſſione, & reuocata ſit à patrono: tamen donatarius non habet actionem de euictione contra libertum.*

3 *Donatio etiam quòd incipiat à promiſſione, licèt euicta ſit virtute hypothecæ ignoratę, vt quia res fuerat obligata per anteceſſores donantis, non obligat donantem de euictione.*

4 *Donatio non incipiens à promiſſione, ſed à traditione, non obligat modo aliquo donatorem de euictione.*

5 *Donatio incipiens à ficta traditione, vt quia donator conſtituit ſe donatarij nomine poſsidere, non obligat donãtem de euictione.*

6 *Conſtitutum licèt ſit ficta traditio: tamen ex eo transfertur uera, & propria poſſeſsio, ac ſi vera traditio interueniret.*

7 *Donatio remuneratoria incipiens à traditione obligat donatorem de euictione.*

8 *Donatio incipiens à traditione, & in ea promiſſa ſit euictio, ſiue per ſtipulationem, ſiue nudo pacto obligat donatorem de euictione.*

9 *Donator, promittens rem donatam bonam facere verbis generalibus, tenetur de euictione.*

10 *Donator promittens pro ſuo dato, vel facto circa rem donatam, dicitur de euictione promiſiſſe.*

OPINIO CCXIV.

1 DONATIO vbicunq; incipit à promiſsione, donator tenetur de euictione, ſecundum Gloſ. Barto. cæteroſq; Docto. communiter in l. Ariſto §. fin. ff. de donatio. vbi Rogerius plures caſus conſiderat, & D. Fuluius Conſtantinus Peruſinus in §. 1. nu. 5. & ſeq. inſti. de donatio. & Thobias Nonius conſil. 14. nu. 14. & Angelus de Clauaſio in ſua Summa in verbo. Donatio, nu. 37. Sed cõtrarium expreſsè tenet, & firmat Glo. fi. in l. Iulianus §. qui fundũ ff. de ver. obli. Iacob. de Are. & Alberi. in l. 1. C. de iure do. Cuma. in d. l. Ariſto in fi. Fulgo. in l. ad res donatas ff. de ædil. & in l. ſi tibi §. pactum, Bar. in l. ſi id quod aurum, nu. 7. ff. de uerb. oblig. idem ſentit Ripa lib. 3. reſponſorum cap. 8. nu. 2. & Faber in §. 1. inſtitu. de donatio. *Cõis opin.*

2 Cæterùm rationes iſtorum Doct. parùm, aut nihil me mouent ad diſcedendum à præmiſſa cõmuni opinione, quæ quippè ita amplexa abſque alia rationum inculcatione limitatur non procedere in donatione facta per libertum in fraudem patroni, quam licèt patronus reuocet, nihilominus donatarius non habet actionem de euictione cõtra libertũ, poſito ꝙ donatio cœperit à promiſsione, caſus eſt ſingularis, ſecundũ vnum intellectum Glo. quem Bar. Ang. Paul. Caſtr. Imol. alijq́ue communiter ſequuntur ibi, & in l. qui res §. 1. ff. de ſolu. & Roma. in d. l. Ariſto §. fin. inferẽs ibi idem eſſe in patre reuocante alienata per filium in eius fraudem. *Cõis opin.*

3 Limitatur ſimiliter dicta communis, quando euictio ſequuta fuit virtute hypothecæ ignoratę, vt quia res fuerat obligata per anteceſſores donãtis, ita Paul. Caſtr. in l. ſi rẽ meã in fi. ff. de ſolu. quem ſequitur Afflict. in cap. 1. numer. 8. de lege Corrad.

4 Interprętatur tertiò loco dicta cõis non procedere, quando donatio ipſa non incipit à promiſſione, ſed à traditione, tunc donator non teneretur aliquo modo de euictione, ſecundũ Glo. in d. §. 1. inſtit. de donatio. vltra quã Glo. & alias, quas citat Aret. ibi habes aliam in d. l. ad res donatas, quam ſequitur Cæpolla ibi in nu. 7. Docto. in d. l. Ariſto §. fi. Imol. in c. fin. de empt. & vendi. Corn. conſ. 141. uol. 2. Iaſ. conſ. 34. colũ. fin. & conſ. 73. col. fin. uol. 1. Ruinus conſ. 184. lib. 1. & Thobias Nonius in d. conſ. 14. nu. 2. & 14. Boerius cõſ. 67. in princ. & Angelus de Clauaſio in d. Summa in ver. Donatio, ſub nu. 37. & iſta eſt communis opinio, teſte Aret. in d. §. 1. inſtitu. de donatio. & Curti. Iuni. conſ. 178. nu. 27. *Cõis opin.*

5 Quæ ampliatur in tantum procedere, vt habeat locum non ſolũ in donatione, quę incipit à vera traditione, verùm etiam à ficta, vt quia donator conſtituit ſe donatarij nomine poſsidere: id enim conſtitutum eſt actus fictus, & ficta traditio, vt tenet Gloſſ. & Docto. in l. ab emptione. ff. de pactis, Barto. in l. ſi is, qui pro emptore colum. penult. ff. de vſucapio. Bald. in l. penult. C. pro dona. Corne. conſ. 343. col. 2. lib. 1. & Cuma. conſ. 173. col. 3.

6 Et ratio huius ampliationis ad præmiſſam tertiam limitationẽ per Doctores præcitatos allegatur iſta; quoniam licèt conſtitutum ſit ficta traditio, tamen ex ea transfertur uera, & propria poſſeſsio, ac ſi vera traditio interueniſſet, vt tradunt Barto. Ange. Bald. Fulgoſi. in d. l. ab emptione in fin. Barto. Imol. & Iaſ. in d. l. ſi is, qui pro emptore, Roma. in l. traditionibus colum. 1. C. de pactis, Aret. in §. per traditionem colum. 1. inſtitu. de rerum diuiſio. Alexan. conſ. 83. col. 2. vol. 6. & Bertran. conſil. 312. non eſt dubium, quin viſo libello, nume. 2. & ſequẽ. uol. 8. cum infinitis aliis, quos cumulat Tiraquel. in tract. de conſtit. poſſeſſ. in 2. parte nume. 2. vbi tandem, numer. 6. concludit iſtam fore magis communem opinionem, propterea non eſt mirum ſi donans de euictione non tenetur. *Cõis opin.*

7 Sublimitatur, ſeù declaratùr dicta vltima limitatio, ita ampliata in donatione remuneratoria, in qua donator tenetur de euictione, licèt à traditione cœperit, ita Rayner. Iacob. de Areti. Barto. Aret. Alexan. Iaſ. & alij communiter in d. l. Iulianus §. qui fundum Iaſ. in l. ex hoc iure, nume. 68. ff. de iuſti. & iure, & conſ. 34. col. fiu. ſupra citato, Alex. conſ. 47. col. fin. vol. 3. Corne. conſil. 144. volu. 3. Rubeus conſilio 95. in fin. Tiraquel. in l. ſi vnquam C. de reuocan. donatio. numero 51. Grauet. conſilio 64. nume. 2. & Boeri. deciſio. 67. colum. 1. *Cõis opin.*

8 Declaratur quoque dicta limitatio non procedere, quando promiſſa foret euictio, ſiue per ſtipulationem, vel nudo pacto hodie, ſecundum Barto. in dicta l. Ariſto §. fin. Aret. & Iaſ. in d. §. 1. inſtitu. de donatio. in additio. Chriſtophori, & Boeri. in citata deciſio. 67. in princ.

¶ De quo tamen ſecundo dubitat Imol. in d. l. Ariſto §. fin. colum. 2. quia hoc ſecundum eum non reperitur iure cautum, nec tale pactum uidetur poſſe veſtiri cohærentia contractus, qui non producit actionem. Sed quicquid ipſe ſuadeat, opinio Barto. & ſequacium eſt communiori calculo approbata, vt atteſtantur Doctores in pręcitatis locis. *Cõis opin.*

9 Procederet etiam iſta communis, ſi verbis generalibus promiſſa fuerit euictio, vt quia donator promiſerit rem donatam, bonam facere, ita tenet Corne. conſilio 141. numero 1. volumine 2.

10 Procederet ſimiliter, quotieſcunque donator promiſit pro ſuo dato, vel facto: dicitur enim de euictione promiſiſſe, iuxta notata per Gloſſ. Barto. Bald. Salyc. Paul. de Caſtr. in l. ſi ſeruus in princ. ff. de conditio. furti. & ita tenet Gozadi. cõſil. 60. nume. 16.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO non obligat donantem, niſi in quantum facere poteſt, habita ratione ne egeat, & hoc in liberali, ſecus in facta ob cauſam.*

2 *Donator dicens in donatione ſe non habere niſi prædiũ, ex quo percipit alimenta, & non vltra; donatario aſſerenti contrarium hoc caſu incumbit onus probandi, quod de plano procedit, quando præſumptio eſt pro negante aliquid de pluri.*

OPINIO CCXV.

1 DONATOR habet priuilegium, vt non exigatur, niſi in quãtum facere poteſt, habita ratione ne egeat, l. inter eos in fin. ff. de fideic. ſecundum Ioan. de Por. in l. rei §. ſocero ſolut. matrimo. ne liberalitate ſua inops factus periclitetur.

¶ Declara hoc habere locum in donatione ex liberalitate donantis emanata, ſecus verò in donatione facta ob cauſam; quippe quia illa nõ eſt propriè donatio, nec liberalitas, l. 1. ibi Glo. & Bar. in l. Attilius, Regulus, & ibi Rapha. Cuma. ff. de donatio. quem ſequitur Ang. in l. ſed hoc ita in prin. ff. de re iud. Roma. in d. l. inter eos.

2 Vndè ſi donator, aduerte, diceret ſe non habere niſi prædium, ex quo percipit alimenta & non vltra; donatario aſſerẽti contrarium hoc caſu incumbit onus probandi, l. fin. §. licèt C. de iure de liber. & tenet Glo. in l. cùm de lege ff. de iud. quã ſequitur Iaſ. poſt alios relatos per eum, Bal. conſ. 60. vol. 4. Roma. conſil. 222. in fin. Paul. Caſtren. conſ. 72. col. 1. & conſ. 212. col. 2. vol. 1. Alex. cõſ. 41. in fin. lib. 3. conſil. 71. col. fin. lib. 4. & conſ. 16. col. fin. lib. 5. & Gozad. conſ. 94. col. 7. & Curt. Iunior conſ. 150. col. 5. qui aſſerit d. Glo. in d. l. cùm de lege communiter approbari. Quę Glo. de plano procedit, quando præſumptio eſt pro negante aliquid de pluri eſſe, ſecundum Iaſ. conſil. 34. col. 3. & ſequen. lib. 1. & in l. ſi conſtante ff. ſolut. matrimo. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DONATIO facta ſub conditione dicitur propria donatio.*

2 *Donatio propria an poſſit fieri ſub conditione, & quæ, & qualis ſit iſta conditio.*

OPINIO CCXVI.

1 DONATIO ſub conditione facta dicitur propria, & ſimplex donatio, vt concludit Bal. Panl. de Caſt. Cuma. cæteriq; communiter per illum tex. in l. 2. §. ſi pecuniam ff. de donat. Dec. in 1. lectu. *Cõis opin.* num. 29. & Moder. omnes in l. 1. ff. ſi cer. peta pręſertimq; Curt. Iun. nu. 73. vbi meminit de communi.

¶ Contrariam verò partem tenuit Aret. in §. 1. inſtitu. de donat. vbi voluit, quòd donatio propria debeat fieri purè, & mera liberalitate, ita, quòd donatarius non ſit adſtrictus ad aliquid dandum, vel faciendum.

2 Circa primum, quòd purè facienda ſit donatio, ſentit Aret. quòd donatio propria ſub conditione fieri non poſſit, meritò concludendum eſt in hac re diſtinguendo. Quòd quædam eſt conditio dependens ex facto donatarij, & commodũ donantis reſpiciens, putà ſi donatarius quid donanti dederit, vel fecerit, & iſta non eſt vera donatio; cenſetur enim donans moueri non ex liberalitate, ſed ſpe lucri futuri, caſus eſt in l. hoc iure §. 1. ff. de donatio. & ita procedit ſententia Aret. in d. §. 1. quæ communis eſt, vt copioſè deducit Clarus in tract. de donatio. q. 2. Altera verò eſt conditio nõ reſpiciens donantis commodum, ſed futurum euentum, & iſta non impedit quominus dicatur vera donatio: quia non cenſetur moueri ad donandum contemplatione illius caſus, ſed ex ſua liberalitate, non tamen vult donare, niſi caſus eueniat, ita tradit Paul. Caſtr. in d. l. 1. ff. de donatio. Bar. in d. §. ſi pecunia, Dec. in l. Diuus ff. de reg. iur. & in d. l. 1. in lectu. col. fin. ff. ſi cer. pet. & Grauet. conſ. 85. col. 1. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *IVS patronatus poteſt eccleſiæ, vel religioſis concedi per laicum patronum ſine conſenſu Epiſcopi.*

2 *Donans laicus eccleſiæ, vel pio loco eccleſiam de conſenſu Epiſcopi, tunc ex hac donatione trãſferuntur ius patronatus, dominium, proprietas, & omnia iura temporalia, quæ habet Epiſcopus in ipſa eccleſia.*

3 *Donatio facta de eccleſia per laicum patronum pio loco de conſenſu Epiſcopi in caſu, in quo patronus occuparet ipſam eccleſiam de facto, & ab eius manibus ob ſuam potentiam aliter eripi non poſſet eccleſia, niſi mediante tali donatione, valeret & teneret.*

4 *Donatio facta per laicum patronum de eccleſia alicui pio loco abſq; Epiſcopi conſenſu non valet, etiam quò ad ius patronatus; & conſequenter ex tali donatione nihil transfertur.*

5 *Ius patronatus non poteſt legari, vel donari à patrono priuatæ perſonæ, & laico abſque conſenſu ſui Epiſcopi.*

6 *Patronus antequàm leget in ſuo teſtamento ius patronatus laico debet impetrare conſenſum Epiſcopi legandi, ad hoc vt valeat legatum.*

OPINIO CCXVII.

1 DONARI, ac concedi poteſt ius patronatus eccleſiæ, vel religioſi per laicum patronum ſine cõſenſu Epiſcopi, c. licèt vbi Abb. de iure patro. & in c. illud eodem titu. & eſt text. in c. vnico de iure patrona. In 6. per quem text. hodie ſublata eſt omnis dubitatio, quæ erat de iure antiquo inter Gloſ. & Docto. an patronus poſſet donare loco religioſo ius patrona. abſque conſenſu epiſcopi; quia aliqui volebant quòd ſic, aliqui verò quòd non, vt habetur in d. c. illud. hodie auté emanauit diſpoſitio, d. c. vnici ad præcidendum dubium iſtud.

2 Sed vbicunque, (nota) laicus donaret eccleſiæ, vel pio loco eccleſiam de conſenſu epiſcopi eo caſu ex huiuſmodi donatione transfertur nõ ſolum ius patronatus, verùm etiam dominium, proprietas, & omnia iura temporalia, quæ habebat epiſcopus in eccleſia transferuntur, ſecundũ Glo. in c. de monachis de præben. quam ſequuntur Card. Butr. & Abb. in c. illud de iure patron. Glo. & Abb. in c. quod autem eodem tit. Abb. in c. paſtoralis de dona. Hoſtien. in Summa de iure patro. §. quid competat patrono, & Domini. in c. 1. de iure patr. in 6. & iſta eſt communis opinio, teſte Dec. in d. cap. de Monachis, num. 24. cum alijs ſequen. *Cõis opin.*

3 Et donatio hæc eò magis valeret etiam quò ad proprietatem, & iuriſdictionem temporalem, quandocunque patronus laicus donaret eccleſiam cum conſenſu epiſcopi loco religioſo, in caſu, in quo patronus ipſe occuparet de facto eccleſiam, & ab eius manibus ob ſuam potentiam aliter eccleſia eripi non poſſet, niſi mediante donatione prædicta, ita tenet Abb. & omnes communiter, & indifferenter in d. c. illud, & in c. cura, & in c. nullus de iure patro. Et ita intelligunt communiter Doct. in dictis locis text. in d. c. quod autem, vt ibi refert Auguſt. Berons nu. 51. *Cõis opin.*

4 Sed iſta ceſſant, quando patronus laicus donaret eccleſię, ſeu pio loco abſque epiſcopi conſenſu eccleſiam, tunc quippè ea donatio facta, ſine epiſcopi conſenſu non valet etiam quò ad iuſpatronatus, & per conſequens ex ea nihil transfertur, ſecundum Glo. Calder. Abb. Dec. & omnes in d. c. quod autem, & iſta eſt magis communis opinio, ſecundum Dec. in d. c. de monachis, nu. 27. circa medium. *Cõis opin.*

¶ Contrarium verò tenuit Glo. in ſumma 16. quæſtio. 2. quam ſequitur Anchar. Butr. & Imol. in d. c de monachis, quorum fundamentis ſequẽdo, & atteſtando dictam communem reſpondet Auguſt. Berous in d. c. quod autem, nu. 40. cum decem alijs ſeq. & fatuum eſſet ab ea diſcedere in actu practico per optimas rationes citatas per relatos Scriben.

5 In præſentiarum verò vtiliter limitatur regula iſta ita declarata non habere locum in priuata perſona, & ſic in laico, ad quem patronus abſque conſenſu ſui epiſcopi iuſpatronatus trãsferre, legare, vel donare non poteſt, d. c. nullus, & d. c. illud, vbi Abb. alijque Doctores tenent, & firmant, & Abb. in ſua diſputatio. incip. Augerio col. 9. & iſtam ſcribit eſſe communem opinionẽ, Dec. conſ. 541. & Bertran. etiam conſil. 148. quã uis iuſpatronatus eccleſiæ, num. 1. cum alijs ſequen. vol. 2. par. 3. ſol. 284. vbi iſtam communẽ plurimum tuetur. *Cõis opin.*

6 Sed, vt valeat hoc legatum teſtator debet obtinere, ac impetrare conſenſum epiſcopi priuſquàm leget; quia tunc valebit legatum, vt conſtat ex relatis per Cæſa. Lambe. in tract. de iure patro. lib. 6. par. 2. q. 6. prin. & eadem q. articu. 2. vbi refert iſtam eſſe communem opinionem, & Roma. ſing. 427. accidit mihi Romæ. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 D*ONATIO tam olim de iure Digeſtorum, quàm hodie eſt contractus nominatus.*

OPINIO CCXVIII.

1 DONATIO tam olim de iure Digeſtorũ, quã hodie eſt cõtractus nominatus, ſecundũ Bar. Bal. Ang. Paul. Caſtrẽ. Alex. & alios per pulcherrimas rationes in l. iuriſgentium ff. de pactis, Cyn. Bar. & Bal. in l. 2. C. de condi. ob cauſ. Paulum Romanum in tract. de penſionibus eccleſiaſticis capite 8. ſub nu. 10. & Coraſium in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 1. cap. 23. ſub num. 8. Bertran. conſil. 90. donatio quam dudum, num. 7. volu. 8. quorum opinionem ponit eſſe communem Iaſ. in d. l. iuriſgentium, num. 8. & Ferrandus in repetitio. l. pacta conuenta, nume. 51. 52. & 55. in 3. lect. ff. de contrahen. emptio. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt præcipitanter Fulgo. Roma. & Iaſ. in dict. l. iuriſgentium, aſſeuerantes ibi donationem ſemper fuiſſe contractum innominatum. Sed Glo. in l. fin. ff. de condit. ob cauſam, & in l. ædibus §. 1. ff. de donat. & in d. l. iuriſgentium fuit in alia opinione, aſſerens in dictis locis de iure Digeſtorum fuiſſe contractum innominatum. Cæterùm hodie, qui ſola conuentione perficitur, & ſolo conſenſu producit actionem, videtur ipſa donatio contractus nominatus, quam Glo. ſequitur Fortunius Garzias in d. l. iuriſgentium, nu. 14.

¶ Tamen quicquid iſti Doctores ſuadeant in tam variis ſententiis, ob hoc opinio Bart. & ſequacium communis ſequenda eſt, quæ videtur in iure veriſsima, vt per Moder. in locis præcitatis abun-

tis abundè reſpondentes omnibus fundamentis contrariis,& per Clarum in tract.de donat.q.1. vbi adducit vtilitatem huius ſententiæ cõis.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO cenſetur facta cauſa mortis, quando de morte fit mentio; aliàs dicitur inter viuos.*

2 *Donatio facta ab infirmo, non præſumitur cauſa mortis donatio, ſed inter viuos.*

3 *Donatio facta à conſtituto in extremo vitæ ſuę, reputatur donatio inter viuos, niſi in ea facta reperiatur ſpecialis mentio mortis.*

4 *Donatio facta cauſa mortis nudo pacto perficitur.*

5 *Donatio cauſa mortis in ſe poteſt onus recipere: & ſic in donatione cauſa mortis onus adijci permittitur.*

OPINIO CCXIX.

1 DONATIO cenſetur facta cauſa mortis, quando de morte fit mentio.l.Seia,in fi.ff. de dona. cau. mort.& l. quę dotis, & ibi Bar.Bal.Dec.& oẽs.ff.ſol. mat. Io Faber,Bar.Bal.& Sal.& in l. 2.C.de iure dotiũ,& in l.in donationibus.C.ad l. Falc.Rom.conſ.229.col.1.Alex.conſ.14. in prin. vol.1.& omnes Doct.in l.non omnis,in prin.ff.ſi cer.pet.& Couarru.in rub.de teſta.in 3.par. nu. 25.& Clar.in tract.de donationib.q.4.ver. Cętc- Cõis opin. rum ſi in donatione, ubi docet iſtam eſſe communem opinionem,cum aliis citatis per eum.

2 Et hinc nota perpetuò,quòd ubicunque donatio facta eſſet ab infirmo, non præſumeretur Cõis opin. donatio cauſa mortis;ſecundùm Bart. & omnes Scriben.communiter in d.l.quę dotis.

3 In tantum,quòd donatio facta à conſtituto in extremis vitæ ſuę,reputatur,ac cenſetur donatio inter viuos, niſi fuiſſet facta mentio ſpecialis Cõis opin. mortis:ſecundùm communem intellectum d l. Seia.§.fi,traditũ ibi per Doc. & in locis pręcitatis.quam cõem ſequitur, declarat, & atteſtatur Ripa in tract.de peſte,in tit. de priuilegiis contractuum cauſa peſtis,& ultimarum uoluntatũ cauſa mortis,nu.175. Fuluius Conſtantinus inſtit.de donat.in prin.nu.9.& Couarr.in d.3.par. nu.25.& Clarus in d.q. 4. ver. Et hęc,vbi iſtam cõem ſequitur cum quadam moderatione.

4 Accedit ſimiliter premiſsis, quòd iſta donatio cauſa mortis nudo pacto perficitur; ſecundũ Bar.in l.cũ pater.§. Mæuio.ff.de leg. 2.& in l.1.ff. de dona. cauſa mor. & omnes Doct. cõiter in l. Cõis opin. ſciendũ,aliàs.l.2.ff.de leg.1.vbi Alex.nu.7.& cæteri Scriben.communẽ iſtã citant,comprobant, & pluribus mediis tuentur;&Rolan.Paſſager.in tract.de donatione cauſa mortis,rub.1.n.9.Couarr.quoq; cum cęteris ſignatis per eum in d.3. par.n.14. & Fuluius Conſtantinus inſtit. de donat.in prin.ſub nu.1.ver.Pro reſolutione eorum.

5 Et finaliter aduerte, quòd in donationẽ cauſa mortis nullum poſſet adiici onus: ſecundùm Glo.in l.licet.C.de pactis,in uerbo,Mortis cauſa,in ſecunda ratione.Sed Glo.hæc communiter Cõis opin. reprehenditur per Doct. ibi, & præſertim per Fulgoſ.Alex.Iaſ.Claudium Aquenſ.& alios, pro quorum ſententia videri poteſt, l. ab eo. C. de fideicommiſsis, & alia fundamenta quæ inducuntur per præmemoratos Doct.in d.l.licet.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO per patrem facta filio, conferenda non uenit; morte enim confirmatur. quod limitatur infra remiſsiuè tribus modis.*

2 *Donatarius vigore donationis ei factæ, non poteſt tanquàm hæres hæreditatem adire: ſed benè poteſt tanquàm hæres ſingularis, tunc aliquid poſsidere.*

OPINIO CCXX.

1 DONATIO facta p patrẽ filio in poteſtate non debet cõferri; quia morte confirmatur, & ſic donatum vĩ eſſe quęſitum poſt mortẽ patris: ſecundũ communẽ opin. Doct. in auth. ex teſta- Cõis opin. mento.C.de collat. de qua per Vaſquiũ in tract. de ſucceſsionũ reſolutione, lib.2.§.19. ſub n. 49. & per Iaſ.in d.auth.ex teſtamento. Et iſtam cõmunem limitat in tribus caſibus Glo.ibi,& Soc. in tract. fallent.in litera D.regu.103.

2 Cæterũ aduerte,quòd donatarius ipſe, donationis vigore eidẽ factæ, non poſſet ullo modo tã quã hæres hæreditatẽ adire. Et ratio ea eſt,quoniã tunc, nec ex teſtamento, nec ab inteſtato ei ullatenus fore delatã hæreditatẽ diſcernitur. & cũ donatio hæc uim teſtamenti non habeat,meritò igitur donatarius aliquid tanquã hæres ſingularis uirtute donationis poſsidere poſſet:quia cũ de alio teſtamento aliter non conſtet, ex illa donatione p̃ſumitur. vt infallibiliter tenet oculatiſsimus D.Oradinus p̃ceptor meus in ſuis ſertiliſsimis atq; ſolidiſsimus deciſionib. dec.345.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO ſimplex facta à patre filio, quæ ab initio valuit, conferri non debet, quando implebat eius legitimam; quia tunc cõtemplatione legitimæ facta cenſetur, & ſic magis relicti, quàm inter viuos donationis naturam imitatur.*

OPINIO CCXXI.

1 DONATIO ſimplex facta à patre filio, q̃ ab initio ualuit, conferri non debet, quando implebat eius legitimã: quia tunc contemplatione legitimę facta cenſetur, & ſic magis relicti, quàm inter viuos donationis naturam imitatur:ſecundùm Bar.Paulum,Picum,nu.62. Ripa in num.493.& num. 560. cum aliis ſequẽ. & Ruinum nu.18.& 23.in l.in quartam.ff.ad legem

Cõis opin. gem Falcid. vbi appellãt iſtam eſſe communem opinionem, & Coraſi. in l. filium, quem habentẽ, num. 106. C. fam. ercisc. licèt ibi, & malè ſentiat contrarium, & Corn. quoque in l. illud. C. de collat. & Soc. conſ. 18. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *DONATIO remuneratoria facta à tutoribus, curatoribus, cæteriſque adminiſtratoribus rei alienæ, remunerandi cauſa eos, qui erga ſuos principales benemeriti fuerint, valet.*

2 *Minores abſq; decreto iudicis poſſunt facere donationẽ remuneratoriam, occaſione remunerandi eos, qui erga ipſos minores benemeriti fuerunt.*

3 *Minor, ſeu eius tutor poteſt donare magiſtro pupilli, vel alteri iuſta cauſa ſuadente pro remuneratione.*

4 *Minor donans ex cauſa remunerationis, videtur potius ſoluere debitum naturæ, quàm donare.*

5 *Remuneratio beneficiorum ex naturali ratione procedit.*

6 *Donatio remuneratoria non eſt propriè donatio.*

7 *Ingratitudo deſiccat fontem pietatis.*

8 *Beneficientibus nemo ſe opponere debet.*

9 *Beneficij creditor diligentius quærendus eſt, quàm pecuniæ.*

10 *Donatio remuneratoria facta per minorem de rebus immobilibus eſt potius quædam permutatio, vel beneficij compenſatio, quàm liberalitas.*

11 *Minori promittenti pacem de nece patris ſine tutoris authoritate non conceditur in integrum reſtitutio.*

12 *Donatio remuneratoria facta per perſonas prohibitas ualet, dummodò merita ſint æquiualentia rebus donatis.*

13 *Arbitrio iudicis terminandum eſt, quãdo merita dicantur æqualia rei donatæ.*

14 *Remuneratio eſt debita ex honeſta, & morali obligatione, non autem legali.*

15 *Actio non datur contra ingratos.*

16 *Ingratius animal homine nullum eſt: quia ſi accipientium animos intueare, beneficiorum magna pars perditur; & ideò omnes vici lamentationibus aduerſus ingratos pleni ſunt.*

17 *Actio aduerſus ingratos apud Macedonas data fuit.*

18 *Hadria vetuſtiſſima Ciuitas in prouincia Aprutij.*

19 *Actio cõtra ingratos concedebatur in Ciuitate Hadriæ, et ibi aduerſus tales fuit olim conſtitutum particulare tribunal.*

20 *Minor ſi fuerit læſus ex tutoris, ſeu curatoris defectu, non reſtituitur, donec prius egerit ad intereſſe cõtra tutorem, uel curatorem, ſi ſit ſoluendo.*

21 *Reſtitutio in integrum vt habeat locum, requiritur neceſſariò, vt minor ſit læſus ſui facilitate, & dolo aduerſarij.*

22 *Pupillus, vel minor poteſt ex ſe ipſo ſine tutore præſentare.*

23 *Tutores, ac curatores poſſunt donare bona Principis in omnem caſum; & præſertim in his rebus, quæ Princeps conſuetus erat, non autem in alijs rebus, quæ rariſſimè largitus appareat.*

OPINIO CCXXII.

1 DONARE tutores, vel curatores, cæterique adminiſtratores poſſunt bona minorum remunerationis cauſa, atque in eos conferre, qui erga minores benemeriti fuere. l. cùm plures. §. penult. ff. de adminiſt. tut. l. 1. §. ſed nonnullos. ff. de tutel. & rat. diſtrahen. & l. qui filium. ff. vbi pupil. educari debeat, & l. filius, in princip. ff. de procurat. & uoluit Gloſ. in c. fin. de offic. vicarij, libro 6. Batt. in l. ambitioſa. ff. de decretis, Fulgoſ. conſilio 101. Iaſ. conſil. 101. numero 2. vol. 4. & in l. contra iuris. §. ſi filius, nu. 7. ver. Secundò fallit. ff. de pactis, Roma. conſ. 50. & Aret. conſ. 24. vbi appellat iſtam eſſe communem opinionem, & Roland. à Valle etiam conſ. 18. num. 62. vol. 2. Cõis opin.

2 Imò ipſi minores, etiam abſq; iudicis decreto, poſſent facere huiuſmodi donationem; ſecundùm Roma. in l. ſi ante nuptias. ff. ſolut. mat. Marian. Soc. conſ. 66. volum. 1. Bertran. conſ. 205. col. 2. vol. 2. conſ. 244. Viſo inſtrumento ceſsionis, ſub nu. 4. & ſeq. vol. 4. & Alciat. in l. creditores ff. de uerb. ſign.

¶ Contrarium verò, & malè, titubanterq; firmauit Iaſ. in l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iure, & in l. cum filio, col. pen. ff. de leg. 1. & circumſpectiſsimus D. Octauius Simoncellus in tract. de decretis, cæteriſque ſolennitatibus in contractibus minorum adhibendis, lib. 1. tit. 2. inſpectione 4. ſub num. 28. cum aliis ſequen. fol. paruo 53. vbi reperi hunc locum citaſſe, & aſſeruiſſe iſtam cõmunem per me incautè relatam; cõcludereque denique autedictam communem procedere, & veram eſſe ſolummodó in rebus mobilibus, vt eas minor, ſeu eius tutor donare valeat remunerationis occaſione, & inſiſtere etiam inibi aliquibus artificioſis rationibus, vt ipſa communis nullatenus habere locum poſsit in rebus immobilibus, quæ per minorem intuitu remunerationis donari nequeant.

3 Sed conſtanter permanẽdo in incepto, perſeuerandoque etiam, & optimo iure in prima ſententia communi, ac illam funditus ſtabiliendo, atq; confirmando, aduertendum non iniuria eſt, quòd cõis prædicta fundat in Glo. in l. cõtra iuris ciuilis. §. fi. in ver. Nõ habere. ff. de pact. ubi firmat licitum eſſe minori, vel eius tutori, iuſta cauſa ſuadente, donare pro remuneratione magiſtro, etiã de peculio caſtrẽſi, vel quaſi; & loquitur indiſtinctè, & generaliter, ſiue de bonis mobilibus, ſiue immobilibus donet magiſtro ipſius pupilli, prout ita loquuntur etiã oẽs Doct. præcitati hanc partem communem amplectentes.

4 Et iſte minor in huiuſmodi caſu non uidetur donare, ſed potius ſoluere debitum naturæ. vt l. Aquilius Regulus. ff. de donat. & l. ſed ſi lege, in §. conſuluit. ff. de pet. hæred. & in cap. cùm in

officiis

officijs de teſtam.& l.ſi pater §.fin.ff.de donatio. & l.metum autem §. ſed licet ff. quod met. cauſ.

5 Cum remuneratio hæc ex ratione naturali procedat, vt deducit Fortun.in l.1.§. ius naturale ff.de iuſt. & iure, illatio. 10.

6 Nec iſta donatio remuneratoria poteſt propriè donatio dici, d.l. Aquilius Regulus, & ibi Bart. Abb. in rub.de donatio. Tiraquel.in l.ſi vnquam C.de reuocan.donatio.in verb.donatione largitus, num.11. vbi Ripa quæſt.14. Bertran.in d conſil.244.ſub num.4.volum.4. Bar.in proœmio Digeſtorum colu.4.& ibi Cardinalis Albanus in lucrubationibus, num.74. Iaſ.in l. ex hoc iure ff. de iuſtit. & iure, & in §.ſed ſi quis, num.8. de actio. & Fuluius Conſtantinus inſtitu. de donatio.in rub.num.5. vbi refert effectus huiuſcemodi opinionis, & iſta eſt communis opinio, vt ex allegatis authoritatibus facilè cernitur, & magis communem vocat Clarus in tract.de donatio.quæſt.3. *Cóis opin.*

7 Illa enim obligatio, quæ ex naturali ratione ineſt hominibus, vt grati benefacientibus ſint inducit ad remunerationem.

8 Nam ingratitudo deficcat fontem pietatis, l. ſi non ſortem §.libertus ff. de condictio.indeb.& not.Ang.in tract.maleficiorum fol.7.col.3.

9 Et nemo debet ſe opponere illi à quo recepit beneficium, c.de forma.22.q.5.c. vltimo ext. de poſtu.c.illud §.hoc autem 8.quæſt. 2. & l. ſi pars in fin.ff.de inoffi.teſtam. Et vt ſcribit Seneca lib. 11.de benefic.c.18.diligentius quærendus eſt beneficij, quàm pecuniæ creditor, huic enim reddendum, & quantum accepi, & ſi reddidi ſolutus ſum, ac liber, at illi plus ſoluendum eſt, & nihilominus relata gratia cohæremus.

10 Et conſequenter donatio memorata facta per minorem de rebus immobilibus cauſa remunerationis eſt potius quædam permutatio, ſeu beneficij compenſatio, quàm liberalitas, l.ſed & ſi lege §.conſuluit ff.de pet.hæredit. vbi Bal. Curt. Seni.conſil.54.col.4.Aret.conſil.17.col.6.& Barbac.conſil.26.col.fin.

11 Et ſi ò D.Octaui, minor poteſt facere, ac promittere pacem de nece patris ſine tutoris, vel curatoris authoritate, nec ei conceditur in integrũ reſtitutio aduerſus talem pacem, vt voluerunt Dyn.in l.Diuus in apoſtil.ff.ad Sillani. Afflict. in conſtitutio. minorum iura. nu.6.lib.2.rubr. 38, Moronus in tract. de fide, treug. & pace parte 2. quæſt. 48. num. 4. cum alijs ſequen. & alij relati infra in Opinio 561. pacem facere per totam. Quare igitur contradicere audeas, minori ipſi licitum non fore donare immobilia, ratione naturali duce, & abſque eius læſione in recompenſationem beneficiorum receptorum.

12 Vndè ex his communis præmemorata procedit ſine ſcrupulo aliquo, dummodo merita forẽt æquiualentia rebus donatis, vt in c.relatum il 2. de teſtam.ibi Iuxta ſeruitij meritum, & ita concludit Dec.conſil.174.colu.1. Caſſaneus in conſuetu. Burgundiæ in titu. *Des droitz.* rubr. 4. §.7. num.9.fol.157. Iaſ.in auth. vnde ſi parens num. 14.& ſequen.C.de inoffi.teſtam. Rolan. in dicto conſil.18.num.69.70. & 71.vol. m. 2.& Cardinalis Albanus in lucubratio ad Bart. in d.prima conſtitutio. Digeſtorum num.72. & Clarus in tract. de donatio. quæſt. 3. verſ. ſed nunquid ad hoc, vbi explicat iſtam eſſe communem opinionem. *Cóis opin.*

13 Et ſimiliter ibi docet ex communi opinione reſidere in iudicis arbitrio, quando merita ſint æqualia rei donatæ. Et ita videtur etiam declarare Aret.in d.conſil.24. num. 14. quòd tutoribus licitum ſit donare . ona minoris benè conſideratis facultatibus ipſius minoris, & benemeritis donatarij.

14 Et quatenus laboret totis viribus ſuis idẽ D. Octauius loco de quo ſupra ſaluare eandem cõmunem, poſſe procedere de plano, vbicunque ex meritis ius agendi competeret inferenti beneficia, reſpondeo talem conſiderationem penitus inutilem eſſe: nam memor eſſe debet, quòd remuneratio non eſt debita ex obligatione legali, ſed ex honeſta, & morali, vt probat S. Thom. de Aquino 2. 2.quæſtio. 105.articu.5.cum duobus alijs ſequen.

15 Adeò quòd nullum ius, nullaque actio in republica datur, ac conceditur aduerſus ingratos, atque vtile reipublicæ fuit nullam actionem ex hoc conſtituere, authore Seneca lib. 3.de benef. c.7.& Fratre Sabba in ſuis recordationibus, recordatio.122 col. 2.

16 Siquidem iſtis actionibus omnia fora non ſufficerent: cùm omnes homines ingrati dignoſcantur, & omnes eodem morbo laborare videantur, & animal ingratius homine nullum eſt: nam ſi accipientium animos intueare, beneficiorum magna pars perditur, quidam ſe obliuione relaxabunt, alij forſan iniurijs beneficia penſabunt, vt ceſſent iniuriæ, non ceſſabunt querimoniæ. Audiſti apud Lucanum de Pompeio querentẽ Photicum, apud Senecam Sabinam de Auguſto, & apud Liuium, & Valerium Maximum Coriolanum de propria Patria.

17 Vndè cõtemplate totum Orbem vici omnes lamentis talibus pleni ſunt, poſſem breuius totius mali cauſam ſtultitiam dicere. Benè tamen verum eſt conſtare apud Macedonas actionem aduerſus ingratos temporibus illis lege & datam fuiſſe, teſtatur ſe legiſſe Ludoui.Cælius lib.4. lectio.antiq.c.28. quod ex Valerio Maximo cõſtat lib.5.c.3.§.Phocion.

18 Et in Ciuitate vetuſtiſsima Hadriæ in Prouincia noſtra Aprutij per ſtatutum aduerſus ingratos conſtitutum tribunal, actionemque extitiſſe, vt meminit Frater Sabba in dicta recordatio. 122.col.2.

19 Et ſi minor maior factus vellet fortè petere reſtitutionem in integrum aduerſus donationẽ remuneratoriam factam per eius tutorem, vel cura-

curatorem de rebus ſuis ſtabilibus, credendo eui tare Scyllam, incideret quippè in Carybdim.

20 Nam ſi prætenderet læſionem minor ipſe ex tutoris, vel curatoris defectu, vtique non reſtituetur modo aliquo, donec prius egerit ad intereſſe contra tutorem, vel curatorem, ſi eſſet ſoluendo, ſecundum Ang. de Peruſio in auth. de hæredibus, & falcid. in §. illud quoq; collatio. 1.

21 Et ſi cuperet minor ipſe ex donatione remuneratoria facta, per ſe ipſum petere reſtitutionẽ in integrum requireretur, quòd eſſet læſus, l. nam & poſtea, §. ſi minor ff. de iureiuran. Imò dato, quòd eſſet verè ex hoc læſus, non tamen eſt adhuc iuſta cauſa obtinendæ reſtitutionis in integrum: nam opus eſt, requiriturque neceſſariò, vt ſit minor, & ſit etiam læſus ſui facilitate, & dolo aduerſarij, vt firmat Bart. in l. fin. C. de in integ. reſtitu. Iaſ. in d. l. nam & poſtea, §. ſi minor, quam legit cum l. ait prætor la 2. & Bertr. conſil. 169. col. 1. vol. 1. & Dec. in l. nihil conſenſui, §. 1. ff. de regu. iur.

22 Et quemadmodum ex his minor poteſt donare immobilia cauſa remunerationis, ita etiam idem minor poteſt donare immobilia cauſa remunerationis, ita etiam idem minor ſeu pupillus poteſt præſentare abſque tutore, ſecundum Glo. & Ioan. And. in c. ex eo de electio. lib. 6. Ancharan. conſil. 355. in fin. Abb. in cap. 1. num. 4. de iure patrona. Anton. de Butr. conſil. 29. in fin. Calder. conſil. 9. in titulo de iure patrona. Cæſar Lamberti. in tract. de iure patrona. lib. 1. 2. articu. 7. quæſtio. principali 1. par. nume. 35. & Lapus in allegatio. 8. præſentatus per patronos ſub nume. 2. verſic. & pupillus licèt non eligat, vbi etiam in additio. in litera H. ſapientiſsimus Dominus Quintilianus Mandoſius cum alijs aggregatis Doctor. per eum prædicat iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

23 Et ſimiliter in omnem cauſam, ſeu caſum tutores ipſi, & curatores poſſent donare bona Principis, vt conſuluit Bertran. conſil. 8. volum. 2. & eſt Glo. in cap. grandi de ſupplẽ. negl. præl. quod diffusè limitauit conſulendo Rolan. à Valle dict. conſil. 18. num. 65. cum alijs feq. volum. 2. procedere in his rebus, quas Princeps donare conſuetus erat, non autem in alijs rebus, quas ra riſsimè largitus appareat.

SVMMARIVM.

1 *DONATA ſponſæ per conſanguineos ſponſi ſoluto matrimonio morte ſponſæ, remanere debent penes ſponſum, & non veniunt reſtituenda hæredibus vxoris. Sed donatio facta ipſi ſponſæ per eius conſanguineos ad eam, ſeu ad ſuos hæredes reuerti debet.*

OPINIO CCXXIII.

1 DONATA ſponſæ per conſanguineos, & attinentes mariti, & ſpõſi ſoluto matrimonio per mortem vxoris, & ſponſæ remanere debent penes maritũ, & non veniunt reſtituenda hæredibus vxoris, ſecundum Bar. in l. ſed, & ſi plures §. ad ſubſtitutos ff. de vulga. & pupill. quem ſequitur Iaſ. ibi, & cæteri, quos ipſe refert, & in l. vt liberis col. pen. C. de collatio. Ruinus conſ. 133. ſub nu. 1. volum. 4. Ang. Aret. in §. fuerat inſtitu. de actio. & Lupus in repet. rub. de donat. inter vir. & vxorẽ §. 45. & eſt deciſum per Rotam in deciſio. 1. de donat. inter virum, & vxor. in antiquis, vbi latè Domini de Rota diſtinguunt, & ita concludunt in dubio, quam opinionem oſtendit communem eſſe Cagnolus in l. contractus nu. 38. ff. de regulis iur. & magis communem Clarus, in tract. de donatio. q. 10. ver. ſed nunquid ea. *Cõis opin.*

¶In contrariam verò partem, videlicet, quòd non acquirantur marito, ſed vxori, quàmuis à conſanguineis mariti donatio proceſſerit, inclinauit Alcia. cum aliquibus Doct. Illuſtr. ſignatis per eum, in tract. de præſum. reg. 1. præſump. 18. Verùm ipſe inhæreo communi præmiſſæ, quæ roboratur, declaratur, tutaque redditur pluribus fundamentis per Lupum in d. §. 45. ferè per totum, & ita conſuluit etiam Ang. conſ. 134. qui dam nomine Matthæus de Tuderto cœpit in vxo rem, & ita è contra donatio facta ipſi ſponſæ per eius conſanguineos ad illam, ſeu ad ſuos hæredes debet reuerti, ac ſpectare, vt voluit Bar. in d. §. ad ſubſtitutos, & Ruinus, in d. conſ. 133. num. 1. vbi affirmat hanc ſententiam non habere contradictorem. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *PACTVM, quòd donatio reuocari nequeat ratione cuiuſcunque ingratitudinis committendæ non valet, nec tenet, niſi fuerit iuratum: nam tunc ingratitudo futura non poſſet remitti, & pactum firmatur iuramento, ſecundum vnam communem opinionem, licèt altera opinio contraria ſimiliter communis appareat.*

OPINIO CCXXIV.

1 DONATOR promittens non reuocare donationem ex quacunque cauſa, uel ingratitudine futura, non obſtante pacto hoc, ſuperueniente ingratitudine utique poteſt eam reuocare; & ſi pactum quòd reuocari donatio nequeat

queat ratione cuiuſcunque ingratitudinis comittendæ non valet, nec tenet, ſecundum Bart. Bald. Paul. Caſtren. Iaſ. nume. 17. & Bolognettum ſub nume. 96. in l. fina. C. de pactis, Bald. in l. fina. C. de bonis, quæ liber. Salyc. in l. pactum, C. de collatio. Specul. in titu. de donatio. §. 1. verſic. quid ſi actum ſit, Anton. & Imol. in cap. fin. de donatio. Corne. conſil. 102. num. 7. cum alijs ſequen. volum. 1. Roma. conſil. 26. colum. fin. Alex. conſ. 40. volu. 4. & in l. ſtipulatio hoc modo concepta num. 23. ff. de verb. obligatio. & iſta eſt communis opinio, vt per Moder. ibi, & Rubeum cõſ. 64. num. 1. *Cõis opin.*

¶ Hoc verò limitatur non procedere, vbicunque interueniret iuramentum: nam tunc, etiam ingratitudo futura poſſet remicti, & pactũ iſtud firmaretur dicto iuramento, ſecundum Ioan. Andr. in additio. Specul. in d. §. 1. verſic. quid ſi actum ſit, Ioan. de Imol. conſil. 35. col. 6. Alexan. in d. conſil. 40. colum. fina. Fely. in cap. ſi diligenti, colum. 7. de foro competen. Iaſ. in dicta l. fin. C. de pact. num. 17. Alexand. in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta, num. 22. vbi ait opinionem iſtam veriorem, communem, & in practica ſeruari, & ſequitur Socin. conſil. 53. colum. 2. volu. 1. Aquen. in dicta l. ſtipnlatio colum. 4. Bauer. in tract. de virtute iuramen. caſu. 38. Ripa in repetitio. l. fin. C. de reuocan. donatio. quæſt. 54. Tiraquel. in l. ſi vnquam eodem titu. & Rubeus in d. conſil. 64. num. 3. vbi ita conſuluit, & prædictæ opinioni inhæret quoque Bolognettus in d. l. fin. C. de pactis num. 97. & ſequen. & iſtorum aſſertio adeò clara, communisq́ue eſt, & iure probatur, vt nefas ſit eam in cõtrouerſiam aliquam mittere. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem, vt huic hæredi, ſeu donatario indigno hæreditatem, vel donationem teſtator adimere poſsit, & periurium nõ incurrat, ac committat, inclinauit Glo. in c. vltima voluntas 3. quæſtio. 3. & ibi Archidiac. Corne. conſil. 224. volum. 4. vbi appellat iſtam eſſe communem opinionem, quam ſequitur, & communiter teneri ait Alcia. in cap. cum contingat, num. 39. de iureiuran. Bart. in l. ſi duobus §. idem reſpondit ff. pro ſocio, Cyn. in l. 1. in fin. C. de ſacroſanct. eccle. Angel. de Gambil. in tract. de teſtamen in Glo. & iurauit non reuocare, & Caſſane. conſil. 55. nu. 26. *Cõis opin.*

¶ Et licet primam opinionem Alexan. & Socin. num. 50. in dicta l. ſtipulatio hoc modo concepta, aſſerant communem eſſe Legiſtarum, nihilominus ingenuè fatentur quoque contrariã præmiſſam eſſe communem ſententiam Canoniſtarum de qua per Mayneri. & Cagnol. in l. nemo poteſt mutare ff. de regulis iuris, per Alciat. vbi ſupra numer. 77. per Moder. in tractat. de teſtamen. parte 2. nume. 15. & Curti. conſil. 33. numer. 21. Sed ipſe inhæreo memoratæ opinioni Legiſtarum, tanquam tutiori, & communiori.

SVMMARIVM.

1 *DONATORI aſſerenti ſe ob benemerita donaſſe plena fides adhibenda eſt, vbicunque non erat prohibitus eam rem donare.*

OPINIO CCXXV.

1 DONATORI aſſerenti ſe ob benemerita donaſſe plena fides adhibenda eſt, ubicunque donare eam rem, de qua agitur prohibitus non erat, ſecundum Bartol. reliquosq́; omnes in l. ſi forte ff. de caſtren. pecu. Paul. Caſtren. in l. Attilius Regulus, ff. de donatio. Doctores omnes communiter in l. ſi donatione C. de collatio. Guidonem Papæ quæſtio. 95. Bertran. conſil. 3. & 154. colu. 2. volum. 3. Bartholom. Socin. conſil. 295. colum. 3. uolum. 2. Iaſ. conſil. 154 Pariſi. conſil. 38. colum. final. uolum. 3. & Dec. conſil. 20. colu. fin. & conſ. 531. & iſta eſt uera, communisq́ue opinio, ſecundum memoratos Doctores omnes; ſed donatòri aſſerenti merita præceſsiſſe non creditur, quãdo donare liberum non erat, ut latè ſcripſimus in prima parte in Opinio. 74. exordiente Donatio inter uirum, & uxorem in ſecunda limitatione. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DOS exigi debet in loco domicilij mariti, non autem in loco contractus: quia agitur de contractu reſoluendo, & ideò actor ſequitur forum rei, quem mulier elegiſſe videtur.*

OPINIO CCXXVI.

1 IN dote exigenda non locus contractus, ſed ſemper locus mariti attenditur, ſecundum Abba. & omnes communiter in cap. 1. de ſponſ. Bartol. & cæteros in l. exigere dotem, ff. de iud. Bald. in cap. primo §. final. de inueſti. de reali. fac. in uſibus feudorum, Abba. & Felyn. in fin. & reliquos in c. final. de foro competen. & Alex. conſi. 100. uolum. 3. Nec libet hac in re uti ampliori Doctorum cathalogo: cum ſit apud eos hæc, opinio frequentiori calculo recepta & ratio eſt: agitur enim de contractu reſoluendo, quo caſu *Cõis opin.*

actor ſequitur forum rei cap. cùm ſit generale de foro competenti, & l. iuris ordinem C. de iu. & quòd exigi dos debeat in loco mariti, quóniam mulier illum elegiſſe videtur, in quo etiam morari debebat, l. de iure §. fina. ff. ad municipa. & not. in l. 2. C. de iudi. & quia etiam matrimonium contractum eſt cum aduena ſtatim receſſuro, ergò in loco domicilij mariti dos exigi debebit, l. quæro ff. ſoluto matrimonio, & not. Salice. in l. cunctos populos colum. 2. C. de Summa Trinit.

SVMMARIVM.

1 *DOS promiſſa licèt nondum tradita, cenſetur propriè dos.*

2 *Dos promiſſa ex proprietate ſermonis comprahenditur in ſtatuto ſimpliciter loquente de dote.*

3 *Stipulatio de dote lucranda committitur in dote promiſſa.*

4 *Pactum ſimile procedit in dote promiſſa.*

5 *Stipulatio debet ſecundum proprietatem verborum intelligi.*

6 *Dos conſtituitur eo ipſo quòd promittitur, vt dicitur etiam in proxima ſequenti opinione ſub nu. 2.*

7 *Dos duplici modo creatur, & in eſſe deducitur, vel promiſsione, vel traditione rerum.*

8 *Dotem appellant nonnullæ leges per verba importantia proprietatem, ex eo ipſo quòd eſt promiſſa.*

OPINIO CCXXVII.

1 DOS promiſſa licèt nondum tradita, cenſetur propriè dos; & ſic dos data, & promiſſa à pari procedunt, ſecundum omnes Doctores communiter in rubr. ff. ſoluto matrimonio, præſertimq; Iaſ. & Ripam ibi, nume. 58 & ſequen. perhibentes iſtam communem opinionem fore, quam ſequitur, & approbat pariter viuis rationibus cum alijs relatis per eum Tiraquel. in tractat de retractu, in §. fina. num. 32. circa fin. d. tractatus. *Cōis opin.*

2 Et ſic dos ipſa promiſſa compræhenditur ex proprietate ſermonis in ſtatuto ſimpliciter loquente de dote, vt voluerunt Angel. conſil. 76. ſtatutum loquitur, & conſil. 180. præmitto, Iaſ. Vinc. Saui. num. 69. Ruinus nu. 95. Parpal. & Bulgarus, Ioan. Annibal. num. 476. Aretin. & Ripa num. 59. in d. rub. ſolu. matrimo. & hoc probatur ex pluribus.

3 Primò, quia ſtipulatio de dote lucranda committitur in dote promiſſa, l. ex morte C. de pact. conuen. tam ſuper dot.

4 Item, & pactum ſimile procedit in dote promiſſa, ſecundum Glo. in l. mulier in ver. Debebat ff. de conditio. inſtitut. & in l. ſi donatarius in penult. Glo. in ver. Dumtaxat, de conditio. ob cauſ. Glo. & Doctor. in §. dotes autem in verb. Percipiente authent. de nupt. ergò dos promiſſa, videtur propriè dos.

5 Nam ſtipulatio debet ſecundum proprietatem verborum intelligi, l. quicquid, & ibi nota. ff. de verborum obligation. & ita arguit Iaſ. in dicta rubr. ff. ſoluto matrimonio, nu. 203. per illum textum.

6 Secundò, quia fit, & conſtituitur dos eo ipſo quòd promittitur, vt aiunt Doctor. in l. de diuiſione ff. ſolu. matrimonio, & Glo. in l. 1. §. accidit in ver. Fecerit, C. de rei vxor. actio. & probatur in l. quemadmodum, & in l. tale ff. de iure dotium.

7 Vt potè, quia duplici modo creatur dos, & in eſſe deducitur, vel ipſa promiſsione, vel traditione rerum, cum antea promiſſa non eſſet, vt inquit Salyce. in d. §. accedit, Angel. in d. conſil. 76. & Ruinus conſ. 125. viſis nu. 3. vol. 1. & conſ. 151. viſo ſtatuto vol. 5.

8 Tertiò & vltimo, quia reperiuntur complures leges, quæ appellant dotem per verba importantia proprietatem, ex eo ipſo, quòd eſt promiſſa, l. ſi mulier §. ſi dos ff. quod met. cauſ. & toto titul. C. de dote promiſſ. l. ſi pater mulieris, l. dotis promiſsio, l. cùm poſt §. patrona, l. ſi mulier, & l. ſiue generaliter ff. de iure dot.

SVMMARIVM.

1 *DOS propriè etiam dicitur ſoluto matrimonio.*

2 *Dos promiſſa propriè dos dicitur, & comprahenditur in ſtatuto ſimpliciter loquente de dote.*

OPINIO CCXXVIII.

1 DOS propriè etiam dicitur ſoluto matrimonio, vt uoluerunt Bald. Paul. Caſtren. & cæteri in leg. 1. C. vnde vir, & vxor, Dec. in l. fina. eodem titu. & Bartol. in 3. oppoſit. Paul. Caſtren. & Socin. & Ripa num. 70. & ſequen. in rub. ff. ſoluto matrimonio, vbi ſimul cum alijs Modernis perhibent iſtā communem opinionem fore. *Cōis opin.*

2 Item dos promiſſa eſt etiam propriè dos, & ex ſermonis proprietate compræhenditur quoque in ſtatuto ſimpliciter loquente de dote, ſecundum Ang. conſ. 180. præmitto, & conſ. 76. ſtatutum loquitur, Aret. Ruin. num. 95. Iaſ. Parpal. Bulgar. Ripam num. 59. Vince. Saui. num. 69. & Ioan. Annibalem, num. 476. in dicta rubr. ſoluto matrimon. quia fit, conſtituiturque dos eo ipſo, quòd promittitur, vt inquit Glo. in l. 1. §. accidit in ver. Fecerit C. de rei uxo. actio. & Doct. in l. de diuiſione ff. ſolut. matrimo.

¶ Et licèt Soc. Senior ibi, Alexand. & Alciat. in dicta rubr. & ibi etiam Socinus Iunior in 1. parte nume. 49. in 2. parte nume. 20. videantur ſentire, concluderéque contrarium, dotem promiſſam non eſſe propriè dotem; tamen exploſis eorum frigidiſsimis rationibus, noli in deciſiuis aliter recedere à prima opinione Angel. & ſequacium, tanquam ſacroſancta, & magis communi. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DOS legata, vel legatum dotis cauſa factum non debetur, niſi ſequatur matrimonium temporale, vel ſpirituale*

OPINIO CCXXIX.

1 DOTIS legatum, vel dotis cauſa factum alicui mulieri, conditionale cenſetur: nec debetur niſi ſequuto matrimonio, vt in l. Publius Mœuius, in princip. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus, firmat Ioan. Dilectus in tractatu de arte teſtandi titu. 6. cautela 51. Barbatius per text. ibi in l. Titio centum §. Titio genero, ff. de conditionibus, & demonſtrationibus. Et iſta eſt communis opinio, ſecundum Paul. Caſtren. ibi, colum. 3. Corne. conſil. 229. volum. 4. Bald. Nouellum in tracta. de dote in 6. par. priuilegio 50. Couarru. in cap. 3. nume. 2. de teſtam. & diſputat Iaſ. in l. ſi Titio nu. 12. ff. de leg. 1. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem, videlicèt, vt ipſum legatum dotis purum ſit, inclinauere Imol. in dicta l. Titio genero, numer. 7. & 10. vbi perhibet iſtam opinionem communem fore, quam firmant etiam alij non pauci per eum relati, & per eos de quibus ſupra.

¶ Sed quid ipſe infœlix peccator dixerim in tam dubitabili paſſu? concurram ergò cum prima opinione tanquàm realiter magis communi, & ſacroſancta, cum qua concurrit etiam Grammatic. in conſtitutio. in aliquibus numer. 25. vbi refert ita extitiſſe iudicatum in facto in Sacro Regio Concilio Neapolitano, ipſo patrocinante, vbi trattabatur de muliere ingreſſa monaſterium poſt legatum dotis ei factum, & nihilominus fuit deciſum cõditionem ipſius legati adimpletam fuiſſe ob ingreſſum prædictum, ac dotem ſoluendam eſſe eidem moniali.

SVMMARIVM.

1 *DOS per actionem ex ſtipulatu exigi poteſt, licèt nulla fuerit adhibita ſtipulatio.*
2 *Actio ex ſtipulatu datur mulieri ſoluto matrimonio.*
3 *Dos nuda pactione, nudoque conſenſu conſtituitur, & conſenſus ipſe tam nutu, & facto, quàm verbis declaratur.*
4 *Actio ex ſtipulatu conceditur marito ſoluto matrimonio ad petitionem dotis promiſſæ.*

OPINIO CCXXX.

1 DOS per actionem ex ſtipulatu exigi poteſt, licèt nulla fuerit adhibita ſtipulatio, ſecundum nouam conſtitutionem l. vnicæ C. de rei vxoriæ action. vbi Bar. & omnes communiter hoc firmant. *Cõis opin.*
2 Et ob talem conſtitutionem receſſum eſt à l. ad exactionem C. de dotis promi.
3 Vbi dos nuda pactione, nudoque conſenſu conſtituebatur, pariebatque actionem ea conſtitutio, qua dotem exigere maritus poterat, & conſenſus ipſe tam nutu, & facto, quàm verbis declaratur, l. nutu. ff. de lega. 3. l. vbi non voce ff. de regulis iuris, & l. item Labeo ff. de pactis dotalibus. Et ita notat Angel. conſil. 335. ſtatuto communis. Paul. verò Caſtren. contra omnes conatur defendi poſſe per dictam l. vnicam non eſſe correctam l. ad exactionem: tamen iſthæc Paul. opinio non videtur tuta, ſecundum præcitatos Doctores, ideò inhærendum eſt dictæ communi.
4 Et aduerte, quòd quemadmodum mulieri ſoluto matrimonio datur actio ex ſtipulatu per dict. l. vnicam, ita etiam in fauorem mariti conceditur ipſi eadem actio ad petitionẽ dotis promiſſæ, ſecundum Glo. in l ſi diuortio ff. de verb. obligatio. & in d. l. vnica, in §. fuerat eiuſdem l. cum qua ſentit Bartol. aliique omnes communiter in locis allegatis, & in l. qui liberos ff. de ritu nuptiarum. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DVELLVM pugna, ſeu pancratium, quod fit gratia virtutis, & occaſione publicæ lætitiæ, & Principis, & gratia gloriæ, & pro honore licitum eſt.*
2 *Homicidium commiſſum in ludo lapidum, pugnorum, gladiorum, ſeu perticarum ex conſuetudine in loco patrati delicti, non eſt punibile: quia conſuetudo excuſat delinquentem.*
3 *Conſuetudo excuſat à pœna temporali, ſed iſta conſuetudo penitus annullata reperitur per Concilium Tridentinum, diſponens occiſores, & interfectores in pugna, ſeu ludo gratia virtutis facto, puniri debere*

pœna vltimi ſupplicij, non obſtante tali praua conſuetudine.

4 *Conſuetudo mala non excuſat peccatum, ſed potius aggrauat peccatum.*

5 *Clericis permittitur ludus pro experimento virtutis, & gloriæ de iure ciuili, & canonico; dummodò talis ludus, ſeu duellum, aut exercitium ad mortẽ non tendat, ſed ſecundum Concilium Tridentinum clerici non poſſunt ſe exercere in huiuſmodi ludis.*

6 *Sententia condemnatoria contra clericos pro eorum morum correctione habet executionem paratam, & pro exactione huiuſmodi pœnæ declaratæ proceditur executiuè, omni appellatione remota, & non admiſſa.*

OPINI O CCXXXI.

1 DVELLVM, pugna, ſeu pancratium, aliquando conceditur ex alia cauſa, quàm tatione iniuriæ, vel dignitatis conſeruandę, ſcilicet occaſione publicę lętitiæ, & Principis, & gratia gloriæ, & pro honore, & experimento virtutis; & ſic huiuſmodi duellum, quod fit gratia virtutis de iure ciuili permiſſum videtur, ſecundũ Glo. in l. qua actione §. ſi quis in colluctatione ff. ad legem Aquil. Bal. in l. 1. ff. de ædil. edic. Paridem in tractatu de duell. in §. permittitur lib. 6. & §. pone quòd ex conſuetudine lib. 8. Claudium Aquen. in l. ex hoc iure ſub nume. 34. ff. de iuſtit. & jure, vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & Alciat. in tract. de ſingulari certa c. 3. per leges ſignatas per eum, & alios pręcitatos, vbi tradit.

Cõis opin.

2 Quòd quoties moribus ciuium ludus aliquis in vrbe admiſſus eſt, vt lapidum Bononię, Peruſij, & Aquilę patrię meę, pugnorum Senis, & perticarum Laudæ, & gladiorum, ſeu enſium in prędicta patria mea, & in toto Regno, ſi quis occiſus fuerit, nullus ſit pœnę locus, & refert ante eũ ita conſuluiſſe Dec. conſil. 9. num. 3. cum alijs ſequen. & ſequitur hoc etiam Cremen. ſingu. 150. mos puerorum.

3 Quia licèt talis ludus lapidum, pugnorum, & perticarum, & gladiorum prohibitus ſit, nihilominus propter conſuetudinem quis excuſaretur pœna temporali, ſecundum Glo. in cap. venerabilis de conſuetudine, quam ſequitur Roma. ſingula. 19 an conſuetudo reprobata, & Nicola. Pignol. cum alijs relatis ibi in additio. & idem Roma. conſil. 466. ſub numer. 1. & Dominus Horatius Mandoſius ibi in addition. cum alijs ferè innumeris ſignatis per eum, & Cęſar Vrſillus in additio. Afflicti in deciſione 91. num. 9. & Iacobus Menochius ſimiliter cum magna catherua Scribentium in tractat. de arbitrarijs, iudicum quęſtionibus, & cauſis lib. 2. caſu vltimo, ideſt 406. nume. 6. cum alijs ſequentibus: Sed in huiuſmodi conſuetudine peccati nutritiua, & deteſtabili, parùm, aut nihil confidendum hodie eſſet: cùm penitus ea annullata ſit per Concilium Tridentinum in ſeſsione 25. ſuper decreto de reformatione cap. 19. deteſtabilis duellorum vſus, vbi in verſicu. qui verò pugnant, diſponitur quòd tales occiſores, & interfectores in memorata pugna, & ludo, vt homicidę puniri debeant, non obſtante quocunque priuilegio, ſeu praua conſuetudine, etiam immemorabili.

4 Et iſta conſuetudo mala minimè excuſat peccatum, imò aggrauat ipſum peccatum, vt firmat, & probat Diſcipulus in Sermone 30 ſinite vtraque creſcere vſque ad meſſem in litera E, & Pepin. in euangelijs quadrageſimalibus ſuper euangelio Cùm intraſſet Ieſus Hieroſolymã, feria 3. poſt primam Dominicam quadrageſimę col. 4. fol. paruo. 36.

5 Adeò quòd clericis ſimiliter permittitur huiuſmodi ludus pro experimento virtutis, ſecundum Hoſtienſem, quem ſequitur Abb. in cap. 1. de internia. Vbi concludit, quòd in hoc caſu nulla eſt differentia inter ius ciuile, & canonicum; & ſequitur etiam Dec. in dicto conſil. 9. ſub nume. 4. & Iacobus Menochius cum alijs citatis per eum de arbitrarijs iudicum quæſtionibus lib. 2. centuria 4. caſu, 440. nume. 3. dummodo dictum duellum, aut exercitium veriſimiliter ad mortem non tendat, licèt in aliquo caſu mors ſequi poſsit: quia hoc tanquam accidens non eſt in aliqua conſideratione. Sed Concilium Tridentinum ſeſsione 22. cap. nihil eſt: ſtatuit clericos ſub pœnis ordinarijs aliàs ſtatutis, ac alijs maioribus arbitrio ordinarij imponendis nõ poſſe in huiuſmodi colluctationibus, choreis, aſtiludijs, commeſſationibus, luſibus, ac alijs quibuſcunq; leuibus delictis, & in negocijs ſecularibus interuenire, ſeu ſe exercere.

6 Atque determinat eadem Sacroſancta Synodus Tridentina, vbi propè finem quòd condemnatio, quæ fit contra clericos in huiuſmodi caſibus pro morum correctione habeat executionem paratam, ac contra eos pro exactione pœnæ incurſæ, & declaratæ procedatur exequutiuè omni prorſus appellatione remota, ſeu non admiſſa. Ideo ò clerici, qui in ſortem Domini vocati eſtis, ſtudete continuò, & totis viribus vitam, ac mores veſtros componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, alijſq; omnibus rebus, nil niſi graue, moderatum, ac religione plenum pręſeferatis, vt vtar verbis d c. 1. poſt princ.

SVMMARIVM.

1 *DVELLVM eſt omni iure prohibitum, tã reſpectu prouocati acceptantis, quã prouocantis, quibus deneganda ſunt ſacramenta eccleſiæ, & præcipuè eucharistia, niſi eos peniteat.*

Duellum

2 *Duellum etiam ſuſceptum poteſt recuſari.*
3 *Duellum radicitus extirpauit ſub pœnis hactenus inauditis, & quidem neceſſarijs Concilium Tridentinum.*

OPINIO CCXXXII.

1 DVELLVM eſt omni iure prohibitum, ſcilicèt iure diuino, canonico, & humano propter peccatum mortale, tam reſpectu prouocati acceptantis, quàm prouocantis, quibus omnibus proculdubio eccleſiæ ſacramenta, præcipuéque eucharistia denegantur, niſi eos quippè pœniteat cap. monomachiam 2. quæſtio. 4. vbi Glo. & Archidiacon. & ext. de torneamentis, & de cleric. pugnan. in duello, & de purgatione vulgari, per totum, & Ioan. de Platea per text. ibi in l. 1. C. de gladiat. lib. 11. Lauren. Corradus in tractat. de duello in princip. num. 1. Abb. in cap. ad audientiam de homicid. Paris de Puteo in tract. de duello §. an qui lib. 9. Iaſ. in l. ex hoc iure num. 13. & ſequen. ff. de iuſtit. & iur. & Felyn. in cap. qualiter il 2. §. ad corrigendos colum. fin. de accuſat. cum alijs latè congeſtis per Laurentium Syluanum conſil. 51. num. 1. & ſequen. vbi iſtam opinionem abundè probat, declarat, & dicit eſſe communem poſt præcitatos Doctores, & Gratus etiam conſilio 3. & ſequent. volumine 2. *Cõis opin.*

2 Propterea duellum etiam ſuſceptum, & acceptatum licitè poteſt recuſari, ſecundum Iaſ. conſil. 144. facti colum. 5. volum. 2. Cottam in memorali in ver. Perduellionis, & Socin. Iunior conſil. 125. num. 2. & ſequen. volum. 2. & Ioan. de Neuizanis in ſua Sylua nuptiali lib. 1. numero 82.

3 Et ideò non immeritò Concil. Tridentin. ſeſſio. 25. cap. 19. penitus, & radicitus extirpauit duellum ipſum ſub horribilioribus, maioribus, & terribilioribus pœnis, quæ excogitari poſsint.

SVMMARIVM.

1 *STILLICIDIVM recipiens, poteſt ædificare in area ſua, ſeu ſolo, dummodò ſeruitus debita ſtillicidij non impediatur, & ædificans ipſe ſtillicidium recipiat; eo magis ſi ſtillicidium recipiens ædificat citra, & non vltra: cùm ius nullum competat vicino citra ſtillicidium, tam in prædijs vrbanis quàm ruſticis.*

2 *Stillicidium habens, poteſt ædificare intra locum vbi cadit ſtillicidium, dummodò relinquat vnum pedem inter murum ſuum, & murum vicini, in quo attenditur loci conſuetudo, vbi talis pes debeat incipere, qua ceſſante, pes de iure communi ſumendus foret à muro, non autem à ſtillicidio, præcipuè vbi area in qua ſtillicidium cadit, eſſet recipientis ſtillicidium.*

OPINIO CCXXXIII.

1 AEDIFICARE poteſt in area ſua, ſeu ſolo recipiens ſtillicidium, dummodò ſeruitus debita ſtillicidij nõ impediatur, & ædificans ipſe ſtillicidium recipiat ſecundum Gloſſam Bartol. Odofred. Flor. & omnes in l. ſeruitutes §. fina. ff. de ſerui. vrban. prędio. quorum opinionem inquit communem Socin. conſil. 141. colum. 1. & Cępolla in tractat. ſeruitu. in cap. de ſeruitute ſtillicidij quæſtio. 7. nume. 7. licèt ipſe aliter ſentiat, & temerè quidem. Cæterùm abſque dubio aliquo procederet communis iſta, vbi recipiens ſtillicidium ædificaret citra, & non vltra: cùm nullum ius competat vicino citra ſtillicidium, vt declarant Doctores omnes in locis mentionatis, & eſt text. in d. §. fin. *Cõis opin.*

2 Et aduerte quòd ædificans iuxta murum alterius tenetur, & debet relinquere vnum pedem per l. fina. ff. fin. reg. Sed vnde capiendus, ac ſumendus ſit pes ab ipſo muro, ſeu à loco, vbi cadit ſtillicidium; & in hoc iudicio meo inſpicienda foret conſuetudo ciuitatis: cùm conſuetudo quemcunque actum regulet leg. quod ſi nolit §. quia aſsidua ff. de ædilit. edic. Dec. in l. ſemper in ſtipulationibus ff. de regulis iuris, Felyn. in cap. 1. colum. 6. de probationib. & ita arguit Cepolla in dicto tracta. de ſeruitu. in cap. de ſolo, & area nume. 2. Sed vbi ceſſaret conſuetudo, & iure communi decidenda eſſet, pes ſumendus foret à muro, non autem à ſtillicidio, præcipueque vbi area in qua ſtillicidium cadit eſſet illius recipientis: vndè concludendum eſt, quòd in re ſua quilibet eſt moderator, & arbiter l. in re mandata C. mandati, ideò ei licebit intra locum, vbi cadit ſtillicidium ædificare.

¶ Et aduerte ſimiliter quòd dicta l. fina. ff. fin. regu. procedit tam in prædijs vrbanis quàm ruſticis, vt latè concludit Cæpolla in dicto tractat. de ſeruit. in cap. de pariete, & muro nume. 2. vbi dicit ita ſeruari, & Natta conſil. 277. ſuper caſu propoſito teneo ſub numer. 1. volumine 2.

SVMMARIVM.

1 *AEDIFICARE domum, & alid in ſua area, ac ſolo quilibet poteſt, etiam quòd vicino noceat, dummodo animo nocendi non faciat; & ſi ex hoc ædificium vicini ruat non tenetur ædificans, imò poteſt etiam illud quandocunq; amouere, nec tenetur de damno infecto, niſi ſciens ſtipulando ſe obligauerit ad damnum reſarciendum.*

OPINIO CCXXXIV.

1 AEDIFICARE in ſua area, ac ſolo quis poteſt, & in eo opus facere, etiam quòd vicino noceat, dummodò animo nocendi non faciat, l. 1. §. denique C. de aqua plu. arcen; & ſi ex hoc ædificium vicini ruat, non tenetur ædificans, vt probatur in l. fluminum §. fin. ff. de dam. infecto. Imò ſi ædificium illud aliquo tractu temporis præbuerit vicino iuuamẽ, & poſtmodũ velit dominus amouere alicuius ſuę commoditatis, & intereſſe gratia, nihil ſibi imputandum eſt, ſecundum Glo. in d. l. fluminum §. fi. & ſic ædificans in iſtis caſibus non teneretur de damno infecto aliquo modo; & licèt in hoc, & circa hoc ſtipulatio interponi non debeat, tamen ſi interpoſita fuerit, & ædificans ſe obligaſſet ſponte ex certa eius ſcientia, & non per errorem aliquem, & ſic ſciens non teneri ad damnum reſarciẽdum teneri voluit, tenetur, & tenaciter obligatur, ſecundum Glo. Dyn. Iacob. de Aret. & Bar. in d. l. fluminũ §. fin. & Corne. cõſ. 282. nu. 5. vol. 4. vbi recitat iſtorum opinionem eſſe communem, & ſuadet ſequendam fore. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *EMANCIPATVS non tranſmittit partem hæreditatis non aditam ſicut ſuus. quia ſuitas in patria poteſtate regulariter fundatur, & propter ſuitatis exiſtentiam confirmantur tabulę pupillares, tutelę, & libertates, datò quòd filius ſe abſtinuerit ab hæreditate, quod non eſt in emancipato.*

2 *Emancipatus vocans in ius patrem non prius impetrata & obtẽta venia, incidit in pęnã l. pen. ff. de in ius uocan. quam ſoluere tenetur, ſed acta facta circa hoc, & proceſſus fabricatus valet parte citata non opponẽte.*

OPINIO CCXXXV.

1 EMANCIPATIONIS, ac patrię poteſtatis differentia hodie penitus ſublata eſt, vt iure cautum reperitur §. nullam in authen. de hæred. quæ ab inteſta. Tamen emancipatus ipſe, non obſtante remotione dictæ differentiæ non tranſmittit patris hæreditatem non aditam, ſicut ſuus; & ratio videtur iſthæc, ſecundum Alex. in l. emancipati colum. 6. C. de collationib. & in l. cùm quidam §. ſuum hęredem ff. de acquir. hæred. quia ſuitas in patria poteſtate regulariter fundatur, §. ſui, inſtitut. de hæred. qualit. & different. Item propter ſuitatis exiſtentiam confirmantur tabulæ pupillares, tutelæ, ſimul ac libertates, datò quòd filius ſe abſtinuerit ab hæreditate, l. filius qui ſe paterna, & l. quęſitum ff. de acq. hęred. ſecus in emancipato, & iſta eſt communis opinio Doct. in l. Gallus §. & quid ſi tantum ff. de liber. & poſthu. quam ſequuntur, atteſtanturque Moder. ibidem, & quòd filij in poteſtate cõſtituti, vt ſuperius docuimus, tranſmittant hęreditatem patris non aditam, & ad quoſcunque hęredes, probatur in l. apud hoſtes C. de ſuis, & legi. & Doct. tenent hoc communiter omnes in l. infanti C. de iure deliberan. *Cõis opin.*

2 Et his accedit cõgruenter, quòd quando emãcipatus in ius vocauit patrem nulla prius venia impetrata, obtenta, ac petita, tenetur pœnam in d. l. pen. ff. de in ius vocan. ſtatutam ſoluere; tamen proceſſus fabricatus valeret, & teneret parte citata non opponente, ſecũdum communem aſſertionem Scribẽt. de qua atteſtatur Alex. in l. fin. nu. 2. C. de in ius vocan. & Petr. Duen. in reg. 351. nu. 10. poſt Purpu. in l. fin. num. 36. in tract. quem fecit poſt lecturam illius l. C. de eden. *Cõis opin.*

¶ Contrariam verò ſententiam, quòd filius vocans in ius patrem abſque venia, volenſque ſoluere pœnam d. l. penul. non ob hoc poſſet proceſſum conualidare, dixit meliorem Grammati. poſt alios relatos per eum conſ. ciuili 40. nu. 4. vbi ita conſuluit.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOTA eo ipſo, quòd probat ſe ſoluiſſe canonem, ſeu cenſum per tres continuos annos, præſumitur ſoluiſſe toto tempore retro, niſi contrarium probetur; quòd habet locum, etiam in colono ſimplici, ac in cenſuario, & conductore.*

OPINIO CCXXXVI.

1 EMPHYTEOTA eo ipſo, quòd probat per ſcripturam, vel per duos, vel per tres teſtes ſe ſoluiſſe canonem, ſeu cenſum per tres continuos annos præteritos præſumitur ſoluiſſe toto tempore retro, niſi contrarium probetur, ſecundum Glo. & communiter Doctores in l. 2. C. de iure emphy. & pręſertim Iaſ. ibidem, nu. 168. & 170. per text. in l. quicunque C. de apochis publi. libro 10. Berous conſ. 152. ſuper dubiis propoſitis *Cois opin.*

poſitis multum non inſiſtam, ſub nume. 3. vol. 1. & Curt. Iuni. qui facit mentionem de communi conſil. 95. nume. 5. qui quidem Scribenres vbi ſupra ſubdunt d. l. quicunque habere locum etiam in ſimplici colono, & in quolibet cenſuario, & in alio quolibet obligato ad annuas præſtationes ex idemtitate rationis, vt ibi per eos, & Iacob. Philip. Porti. ſeu potius Anro. Gabriel. in concluſio. 5. lib. 6. vbi ponit hoc eriam pro regula cum aliquibus aliis ampliationibus, & limitationibus, & limitat etiam, & declarat Laurentius Syluanus conſ. 83. nu. 8. & ſequen. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *SOLVENS alicui canonem, vt feudatarius, emphyteota, vel colonus triginta annorum ſpatio parit ius illi, cui ſoluit perſonale pro ſe, hæredibus, ac ſucceſſoribus.*

2 *Feudalem rem poſſidens per decennium vt feudalem, præſumitur tunc preceßiſſe ſolemnis confeßio feudalis.*

OPINIO CCXXXVII.

1 EMPHYTEOTA SOLVENS alicui canonem vt feudatarius, emphyteota, vel colonus triginra annorũ ſpario, hoc caſu dicit illi acquiri hoc ius perſonale pro ſe, hæredibus, ac ſucceſſoribus, vt per Bald. Bart. Saly. Cyn.
Cõis opin. alioſque communiter in l. malè agitur, & in l. omnes, & in l. 2. C. de iure emphy. & ibi nonnulli Docto. aiunt iſtam eſſe communem opinionem, & Auguſt. Berous in c. dilecti filij, num. 24. de arbitris, & Balb. in tract. de præſcrip. in 3. par. princip. q. 10. primæ par. nume. 38. & in 2. par. princ. quæſt. 6. nume. 1. in fin.

2 Sed ſi quis per decennium poſſediſſet aliquã rem vt feudalem, tunc vtique præſumeretur præceſsiſſe ſolemnis conceſsio feudalis, ſecundum
Cõis opin. communem opinionem omnium Doctotum, quam citat Balb. in d. q. 10. poſt nume. 35. & Parif. conſ. 23. nu. 3. volu. 4. nam in hoc caſu de minori præiudicio agitur, quàm in ſuperiori, quantum ſcilicet intereſt inter perſonam, & res; meritò etiam curſus minoris temporis ſufficit ad inducendam præſcriptionem.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOTA priuatus ceſſans à ſolutione canonis per trienniũ, & Eccleſiæ per biennium cadit à iure emphyteotico, etiam ſi teneatur ad canonem vnius ſoli nummi.*

2 *Emphyteota obligatus ad ſoluendum certum canonem, ſi ſoluat excepto vno nummo, res incidit in commiſſum, ſecundum communem opinionem, licèt contrarium decíſum reperiatur in Rota Bononienſi, quòd deficiens emphyteota à ſolutione canonis in minima parte non cadat à iure ſuo.*

3 *Emphyteota promittens ſoluere canonem etiam ſub pœna, & poſtea ceſſans in ſolutione ipſius canonis, poteſt expelli non obſtante, quòd pœna promißa ſit.*

4 *Emphyteota differens tempore congruo ſoluere canonem, non ſolùm perdit rem emphyteoticam, ſed etiam fructus ipſius rei; & ſic poſſidens à tempore, quo res incidit in commiſſum, fructus perceptos reſtituere tenetur.*

5 *Emphyteota non ſoluens canonem, non perdit fructus rei cum ipſa re à die, quo à ſolutione canonis ceſſauit, ſed à die, quo dominus declararet emphyteotam incidiſſe in commiſſum.*

6 *Emphyteota cadens à iure ſuo propter canonem non ſolutum, non ob hoc uidetur cadere à iure luendi, vel francandi.*

7 *Cenſuarius non ſoluens cenſum, vel canonem vigore rei accenſatæ, & ſub annuo cenſu conceſſæ non incideret in commiſſum.*

8 *Vaſallus in ijs, in quibus incurrit pœnam priuationis feudi non priuatur ipſo iure, ſed requiritur ſententia declaratoria.*

9 *Emphyteota ceſſans à ſolutione canonis cadit ab emphyteoſi domino uolente, & ſic tum demum priuatur, ſi dominus voluerit.*

10 *Dominus poſt declaratam caducitatem poteſt propria authoritate ingredi poſſeſſionem rei emphyteuticæ, ſed in hoc reperiũtur opiniones hinc inde communes. Imò ſi emphyteota verbis tantùm reſiſteret, poſſet dominus tunc illum expellere.*

11 *Emphyteoſis renouatio, inducta tacitè præſumitur ob canonis receptionem à domino factam poſt incurſam caducitatem ob canonem non ſolutum, quod limitatur duobus modis.*

12 *Mora purgari poteſt in emphyteoſi eccleſiaſtica, non autem in emphyteoſi priuata.*

OPINIO CCXXXVIII.

1 EMPHYTEOTA priuatus ceſſans à ſolutione canonis per triẽnium, & Eccleſię per biẽnium cadit à iure emphyteotico, c. potuit de locato, vbi Canoniſtæ, & Legiſtæ omnes communiter in l. 2. C. de iure emphyteo. vbi notat Iaſ. in 3. col. & Gozadi. conſ. 57. numero 1. Cõis opin.

¶ Ampliatur hoc in tantum procedere, quòd emphyteota, qui tenetur ad canonẽ ſolùm vnius nũmi cadit ab emphyteoſi, ſi ceſſauerit per biennium à ſolutione, vt concludunt omnes Doctores communiter in auth. qui rem C. de ſacroſan. eccle. & iſtam communem, vltra Moder. in præcitata authen. ſequitur, & citat Ripa in l. fin. numero 129. & ſequen. C. de reuocan. donatio. & Clarus cũ aliis quampluribus ſignatis per eum Cõis opin.
in tra-

in tracta. de iure emphyteo. quæſtio. 8. uerſicu.
Sed pone.

2 Ampliatur etiam ſecundo loco, ſi emphyteo-
ta obligatus ad ſoluendum certum canonem ſol
uerit excepto vno nummo res incidit in commiſ
ſum, vt not. Bal. in rub. C. de contrahen. empt. q.
10. Oldra. conſ. 29. Alex. latè in l. in exequutione
§. item ſi ita ff de verb. oblig. Bertran. conſ. 257.
quia tempore initæ, ſeu contractæ ſocietaris, nu-
me. 5. vol. 8. Iaſ. qui latius ait iſtã eſſe cõmunem Cõis
opinionem in l. 2. nume. 54. C. de iure emphyt. opin.
Gozadi. conſ. 57. nu. 15. & conſ. 69. nu. 8. Rimi-
nal. conſ. 181. nu. 5. Ioan. Cephalus conſ. 139. nu
me. 18. vol. 1. & Albertus Brunus in tract. quòd
ſtantibus maſculis fœminę non ſuccedant in no
no articulo principali, nu. 107. & eſt Gloſ. notab.
in l. res bona fide ff. de contrahen. empt. volens
re vendita hoc pacto, quòd niſi certa die totum
pretium fuerit ſolutum, eam inemptam eſſe, pre
tio ſoluto infra tempus excepto vno nummo in-
emptam reputari.

¶ Sed contrarium, & optimo quidem iure iu-
dicio meo deciſum extitit in Rota Bononienſi, te
ſte Petro de Benintendis deciſio. 6. Epiſcopus Bo
noniæ, videlicet, quòd emphyteota deficiens à ſo
lutione canonis in minima parte, non cadat ob
hoc à iure ſuo, & hoc idem diſtinguendo videtur
ſentire Clarus in tract. de iure emphyt. in d. q. 8.
verſi. Hoc autem de plano.

3 Ampliatur tertiò ſimiliter vbicunque emphy
teota promiſiſſet ſoluere canonẽ etiam ſub pœ-
na, & poſtmodum ceſſaſſet in canonis ſolutione:
quia tunc poſſet abſque dubio aliquo expelli, nõ
obſtante quòd pœna promiſſa eſſet, ſecundum
Glo. in d. l. 2. C. de iur. emphyt. & Alex. conſ. 132.
Cõis ſub nume. 2. vol. 4. vbi demonſtrat d. Gloſſ. com-
opin. muniter approbari.

4 Ampliatur quarto loco pariter, vt emphyteo-
ta differens tempore congruo ſoluere canonem
non ſolùm perdat emphyteuticam, ſed fructus
etiam ipſius rei; & ſic poſsidens à tempore, quo
res incidit in commiſſum fructus perceptos reſti
tuere tenetur, ſecundum Ang. in §. ſi verò in au-
then. de non alie. Bal. in l. ſi pater C. de vſufruct.
Iaſ. in d. l. 2. Fely. in c. de quarta colum. 10. de præ
ſcript. & Tiraquel. in repet. l. ſi vnquàm C. de re-
uocan. donatio.

5 Ideò aduerte, ne erres in deducendo præmiſſa
ad practicam: quia emphyteota canonem non
ſoluens, haudquaquam perderet fructus rei cum
ipſa re à die, quo à ſolutione canonis ceſſauit, ſed
à die, quo dominus declararet emphyteotam in-
cidiſſe in cõmiſſum, vt voluit, ac expreſsè deter-
minauit Rota Bononienſis apertiſsimis quidem
rationibus, & non ſpernendis authoritatibus, te-
ſte Petro de Beninten. in deciſio. 37. per totam,
qui ibi concludentiſsimis reſponſionibus tollit,
remouetque omnia contraria. Aliàs verò am-
pliationes tradidit Afflict. deciſio. 153. & ibi Vr-
ſillus in additio. nume. 1. cum aliis ſeq. & Gram-
mat. deciſio. 52. Iulius Vicedomini antiquus pro
curator.

6 Et iſta concluſio ita explicita interprætatur
non procedere in iure francandi: quia emphyteo
ta cadens à iure propter canonem non ſolutum,
non ob hoc videtur cadere à iure luendi, aut fran
candi, ſecundum Veronenſem relatum per Iaſo.
in d. l. 2. col. 3. in 3. nota. licèt ipſe Iaſ. arguat con
tra Veronenſem, quòd imò debet cadere etiam
à iure luendi: quia pactum de luendo, videtur eſ-
ſe pars inueſtituræ; & ſic vult Iaſ. quòd etiam in
illa materia pœnali fieri debeat extenſio. Sed in
hoc contrarium tenet Barbac. conſ. 51. colũ. 18.
uol. 1. quem ſequitur Deci. in l. in bonæ fidei col.
4. C. de pact. & in l petens in fi. eod. titu. & Iaſo.
etiam ſibi contrarius, qui certè reuocauit conſi-
lium in melius tenendo cõtrarium, in l. cùm qui-
dam in 7. not. ff. de liber. & poſthu. quòd imò in
pœnalibus non ſit licita extenſio ex idemtitate
rationis, vbi abundè hoc probat, dicens hanc eſ-
ſe communem opinionem per regulam præmiſ- Cõis
ſam, Clarus in tract. de feudis q. 51. opin.

7 Item limitatur non procedere in re accenſata,
ſeu in accenſamentum ſub annuo cenſu conceſ-
ſa, tunc enim propter ceſſationem ſolutionis ca-
nonis, vel cenſus non caderet in commiſſum, vt
conſuluit Bertran. conſ. 21. quamuis emphyteo-
ta priuati uol. 6.

8 Modò uero pulchrum eſt ſcire, vtrùm requira
tur ſententia declaratoria priuatiua in conclu-
ſione iſta in principio poſita. In hoc itaque arti-
culo ſunt opiniones variæ Canoniſtarum, de qui
bus per Glo. & Doct. in d. c. potuit. Sed quòd re-
quiratur ſententia, & aliàs non priuetur vaſallus
ipſo iure in caſibus, in quibus vaſallus ipſe incur
rit pœnam priuationis feudi, voluit Gloſ. in c. 1.
in ver. iure feudi, cuius opinionem communem
dicit Clarus cum aliis congeſtis per eum in tra-
cta. de feud. q. 62. tandem nõ videtur neceſſaria,
ſecundum magis communem opinionem, quam Cõis
ſequitur, & allegat Iaſ. in d. l. 2. Caſſadorus in 2. opin.
deciſio. in tit. de locato, & conduct. & Auguſti. Be
rous in c. 1. nu. 43. de precariis.

9 Sed ſecundũ Legiſtas limitatur pariter tertio
loco, quòd emphyteota ceſſans à ſolutione cano-
nis cadat ab emphyteoſi domino volente; & ſic
tum demum priuatur, ſi dominus voluerit, ſecun
dum Barto. Bald. Ang. Saly. Iaſ. cæteroſque com- Cõis
muniter in d. l. 2. per text. ibi Bar. & Bal col. fi. in opin.
auth. qui rem C. de ſacroſan. eccle. vbi ait, quod
emphyteoſis priuatio ob canonem non ſolutum
non eſt in facti eſſe, cęterùm eſt in potentia fieri
domino volente, ac latius proſequitur Deci. con-
ſil. 138. col. 2. & ſeq. & iſta eſt communis opinio,
vt per Iaſ. in d. l. 2. in 5. notab. & per Iulium Cla-
rum cum aliis cumulatis per eum in tract. de iu-
re emphyt. q. 9. videlicet, quòd non facta aliter
declaratiõe, emphyteota retinet ius ſuum, & per
conſequẽs dominium vtile, atque poſſeſsionem.

10 Ideò aduerte, quòd dominus poteſt poſt de-
clara-

claratam caducitatem propria authoritate in-
gredi poſſeſsionem rei emphyteoticæ,ſecundum
Glo.in d.l. 2. in verb. Præpellere,cuius ſententiā
Cōis communem eſſe docet Deci.conſ.146.nume.7.
opin. Alex.conſ.117.nume.2.vol.4. Sigiſmun. conſil.
feudali 37.nu.3.& Corne.cōſi.271.vol.3.quam-
uis & malè Bertran.conſ. 243. ſi uenerabilis vir,
ſub nu.1.& ſeq.vol.8. contrariū reſpondeat. Imò
ſi emphyteota uerbis tantùm reſiſteret, adhuc
poſſet dominus illum expellere, ſecundum ma-
Cōis gis communem opinionem citatam per Corne.
opin. conſ.193.vol.3.

¶ In contrariam verò partem,videlicet,quòd
poſt caducitatem dominus emphyteotam pro-
pria authoritate expellere nequeat, niſi cum au-
thoritate Iudicis,inclinarunt aliqui Doct. quorū
Cōis ſententiā ait communem Alberi.col. 1. & Iaſ. in
opin. d.l.2.& illam ſeruat Parlamentum Delfinale, ſe-
cundum Guid.Papę deciſio.107.nu.1. prima ſen
tentia Gloſ. magis communis apparet, & ab ea
non foret tutum recedere in iudicando,conſulen
doq; aliquo pacto.

11 Coharctatur etiam quartò, quòd emphyteo-
ſis renouatio tacitè inducta præſumitur ob rece-
ptionem canonis factam à domino poſt incur-
ſam caducitatem ob non ſolutum canonem; &
ſic dominus ipſe recipiens ab emphyteota cano
nem,poſtquam ipſe cecidit à iure ſuo, videtur ſi-
bi remittere caducitatem, eumque reintegrare,
ſecundum Glo.Cyn.Saly. & Legiſtas omnes in l.
2.C.de iure emphy. & Ioan. And. & alios Cano-
niſtas in d.c.potuit de loca.& pręſertim Barbac.
ibi,nu.24.& Auguſti.Beroum, nume. 69. & Ro-
ma.conſ.103. viſo propoſitæ quæſtionis thema-
te,ſub num. 5.verſ.tertiò,quòd quemadmodum
ob canonis receptionem, vbi ad lucem adducit
Cōis iſtam eſſe communem opinionem, & Barbat.
opin. etiā,& Berous in d.c.potuit,quam ſequitur quo-
que, & limitat Marſilius in l. qui falſam mone-
tam,nume.92.ff.ad legem Corne.de falſis, proce
dere,obtinereque locum dummodò Superior ſci
uiſſet emphyteotam ob huiuſmodi cauſam à iu-
re ſuo cecidiſſe, ſecus verò ſi ignorauiſſet: tunc
enim ignorans ſuam caducitatem, canonem re-
cipiendo ſibi,ſuoque iuri non præiudicaret: quæ
nempè ignorantia ipſius domini dubio procul
mediante ſuo proprio iuramento probaretur,
quod eſt vtique notatu dignum; & opinio hæc
fuit originaliter Cyn. in d.l.2.quęſtio.4.cui inhæ
ret Ioan.de Imol.in l.Mœuius §. duobus ff.de le-
ga.1.& idem Marſilius in repetitio.rub.nu.138.
C.de probatio.

¶ Limitatur ſimiliter ſecundo loco eadem cō
munis opinio extēdere vires ſuas tantummodò
in priuato,ſecus verò in Eccleſia,quę non poteſt
in hoc ita facilè præiudicare Eccleſiæ: quia tunc
prælatus recipiens ſcienter canonem futurorum
annorum,& ſic pro futuro tempore, non videtur
quippè ei remittere ius expellendi, & conſequen
ter caducitatē ipſam,vt conſtanter firmant Glo.
& alij in d.c.potuit,& potiſsimum ibi Barba. ſub
nume.24.& Berous,ſub nume.69.vbi iſtam limi
tationem affabrè reſoluunt mediante diſtinctio-
ne tradita inibi per eos,licèt Abb.ibi ſub nu.14.
contrarium aſſerat, & concludat, & malè quidē,
vt nulla admodum ſit differētia inter eccleſiam,
& priuatum. Tamē quicquid ſuadeat inutiliter,
noli recedere in deciſiuis à dicta diſtinctione tan
quam tutiſsima.

12 Quintò,& poſtremò limitatur, eadem regu-
la in principio poſita, quòd mora purgari poſsit
in emphyteoſi eccleſiaſtica,d.c. potuit, non autē
ipſa purgatio moræ fieri deberet in emphyteoſi
priuata, ſi non ſoluit canonem intra tempus em
phyteota d.l.2.C.de iure emphy.& c. propter de
locat.Alex.in l.ſi inſulam col.6.de verb. oblig.&
in d.l.2.& notat Bertran.conſ.146.quamuis bo-
na emphyteoticaria,nume.2.vol.8.vbi ait iſtam
eſſe communem opinionem, licèt concludat, q Cōis
in iſto caſu etiam celeriter mora purgari poſsit, opin.
vt ſcripſimus infra in Opinio.218.

SVMMARIVM.

1 EMPHYTEOTA *priuati, ſi iurauit in contractu, poteſt expelli ſtatim ob ceſſationem à ſolutione fictus, licèt lapſum non ſit triennium.*

OPINIO CCXXXIX.

1 EMPHYTEOTA priuatus
non ſoluens canonem circu
lo triēnij, & emphyteota Ec
cleſiæ biennij curriculo, ca-
dit à iure ſuo,c.potuit de lo-
cato,vbi Doct.in l.2.C.de iu
re emphyt.vbi not. Iaſ. in 3.
col. Sed ſi emphyteota iuraret,& poſtmodum ca-
nonem ipſum ſtatim non ſolueret,hauquaquam
expectato biennio,ſeù triennio caderet quippè à
iure emphyteotico, ſecundum Bald.in c. quære-
lam de iureiu.Alex.conſi.85.& conſ.126. vol. 1.
Corſetum in ſingu.in verb.Emphyteota,incipiē.
Licèt emphyteota Eccleſiæ,Gozadi.conſ.69.nu-
me.9.Nattam cōſ.426.quamuis regulariter em-
ptor prædij,nu.21.vol. 2. & Marcum Antonium
Baueri.in tract. de virtute iuramenti in conclu-
ſio.10.vbi appellat opinionem iſtam communē Cōis
eſſe,Gozadi.etiam conſ.57.nu. 10. & ſub nu.19. opin.
& Clarus quoq; cum aliis citatis per eum,in tra-
cta.de iure emphy.quęſt.8.verſ: Et hoc quidem,
ubi & malè firmat contrarium.

SVMMARIVM.

1 EMPHYTEOTA *alienans rem emphyteoticam abſque conſenſu domini cadit à iure ſuo,etiam ſi poſt alienationem celeriter reemat rem illam: nā per hoc non releuatur à caducitate iam incurſa. Quod ampliatur, & limitatur infra pluribus modis.*

OPI-

OPINIO CCXL.

1 EMPHYTEOTA alienans rē emphyteoticam abſque cōſenſu domini cadit à iure ſuo, etiā ſi poſt alienationem celeriter reemat rem illam: nā per hoc nō releuatur à caducitate iam incurſa, l.fi.C.de iure emphy.vbi Doct. & ita ſe Cōis opin. habet communis opinio, teſte Iaſ.in l.cùm dubitatur,nu.135.C.de iure emphy.& Claro,cum cęteris compluribus ſignatis per eum in tracta.de iure emphy.quæſtio.13.verſi.Sed quid ſi emphyteota,quæ procedit de rigore iuris, ſecus de æquitate, ſecundum Antoni.de Butr.conſ.34.in fin. & Bertran.conſil.146.venditio,nume.5.cum aliis ſeq.uol.5.

¶ Amplia hoc etiam procedere in conductore ad longum tempus,ſecundum Fulgo.conſ.25. quod dictum pro ſingu.refert, ſequiturque Iaſ. in l.1.col.7.ver.Circa differentias,C.de iure emphyt.dicēs hoc eſſe valde notandum:cùm ſit materia pœnalis.

¶ Amplia ſimiliter, vt ſi huiuſmodi alienatio eſſet facta ſine conſenſu domini directi, ꝙ tunc talis facultas poſſet exerceri, etiam contra tertium poſſeſſorem,habentem cauſam ab ipſo primo emphyteota,ita Cyn.in l.2.q.4.C.de iure emphy.ita Bal.ibi q.13.& ibi Iaſ.colū.62.& ſeq. vbi Cōis opin. dicit iſtam eſſe communem opinionem.

¶ Sed interpretatur primū iſta concluſio ita ampliata non habere locum in alienatione emphyteoſis facta ſine traditione:nam dicta alienatio abſque traditione caducitatem non inducit, d.l.fin.& notat Specul. in titu.de locato, §.nunc aliqua verſi.195.& Canoniſtæ in capitu. potuit, eodem titu.& Bertran.in d.conſilio 146. numer. Cōis opin. 1.vol.5.& iſtam ſcribit eſſe communem opinionem Iaſ.in l.cùm dubitatur,nume.132.C.de iure emphy.& Bertrā.conſ.243.ſi venerabilis vir, nume.1.vol.8.quam ſequitur cum aliis innumeris ſignatis per eum,& demum ait communē fore Tiraquel.in tracta.de retractu conſanguineorum §.1.Glo.2.nu.42.43.& 44.fol.17.

¶ Alexand.verò conſil.173.viſo themate, & ſcriptis col.2.vol.2.ampliat hoc dictum procedere non ſolùm in emphyteoſi, verùm etiam in feudo,ſequitur Syluanus conſi.2.nu.54.Iaſ.in d.l.fi. Cōis opin. col.pen.ſcribens iſtam eſſe communem opinionem,& Neguſan.de Fano in tracta.de pignori & hypote.in 2.par.princ.3.membri,num.79. & Tiraquel.cum aliis relatis per eum in d. Glo.2. nume.45.Et ratio aſsignatur iſthæc:ſiquidem venditio perfecta non dicitur ante traditionem,c.cū Ioannes de fide inſtru.& §. venditę inſtitu.de rerum diuiſio.& finaliter verba alienationis de quibus in d.l.fin.intelligi debent cum effectu,c.relatū de cleri.non reſiden.& l.1.§.hęc verba ff.quod quiſque iur.

¶ Interpretatur etiam ſecundò eadem concluſio, vbicūque emphyteota aſsignaret fructus fundi emphyteutici in ſolutum, & pro ſoluto ſuo creditori, tunc enim non caderet à iure emphyteuſeos,quippè:quia non transfert ius in re, nec poſſeſsionem in emptorem,ſecundum Bald.in c. quæ in eccleſiarum de conſtitu. & in l. codicillis §.inſtituto,& ibi Alex.ff.de lega.2.& Iaſ. cū aliis citatis per eum in l.filiusfamilias §.Diui ver.12. ff de leg.1.in 2.lectu.

¶ Declaratur etiam præfata concluſio pluribus aliis modis per Afflict.deciſio.98.& per Marſil.in ſingu.412.plures, Ioan. Cephalum conſil. 139.vol.1.Clar. plenius, quàm alium in tracta. de feud.quęſtio.31.& in tracta.de iure emphy.in d.q.13.verſic. Sed nunquid, cum aliis ſequen.& per Vrſillum in addi.Afflicti in deciſio. 107. nume.7.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOTA alienans partem ſuam alteri emphyteotę poſſet vtique alienare indiſtinctè etiam irrequiſito domino.*

2 *Iulij Clari laudes.*

3 *Emphyteotę poſſunt inter ſe diuidere rem emphyteoticam,abſque domini conſenſu.*

4 *Emphyteota, ſeu vaſallus alienans partem emphyteoſis,vel feudi irrequiſito domino,cum proteſtatione,& clauſula appoſita in inſtrumento, quòd talis alienatio intelligatur facta reſeruato ſemper conſenſu Eccleſię, ac domini,debet priuari pro illa parte alienata,& pro illa parte cadit à iure ſuo.*

OPINIO CCXLI.

1 EMPHYTEOTA ſine domini conſenſu, ac eo irrequiſito rem emphyteoticam alienans,regulariter cadit à iure ſuo, vt docuimus abunde ex communi opinione in ſuperiori proxima Opinione.Sed hoc non procederet,vbicunq; emphyteota partem ſuam alienaret alteri emphyteotę, tunc vtique alienare poſſet in alium emphyteotam partem ſuam, etiam irrequiſito ipſo domino,ſecundum Barto.Caſtren.& cæteros in l. qui Romæ §.duo fratres ff.de uerb.oblig.& in l. cùm hi.§.ſi vnì ff.de tranſact.Io.And.in addi.ad Spec. in titu.de locato. §. nunc aliqua uerſ.72. Calde. conſi.10.in titu.de locato,Ang.in l.ſi domus §. ſi na.in princ.ff.de lega.1.Saly.in l.ea lege C. de cōditio.ob cauſam,Alex.conſ.189.col.3.vol.2. Bartol.in l.& ideò ff.de condi.furti.& conſ.52. Marſil.ſingu.28.emphyteota alienans. Et licèt non deſint aliqui,qui teneant contrarium,de quibus meminit Iaſ.in l.1.nu.116.C.de iure emphy. nihilominus opinio Bar. & ſequacium communis eſt,ſecundum Iaſ.in d.§.duo fratres,nu.24.

2 Et Illuſtrem D. Iulium Clarum, qui melius, quàm

quàm alius, quem hucuſque viderim olfecit, ſeu guſtauit in omnibus ſuis ſcriptis communes opiniones in tract. de emphyteoſi. q. 14. quęro, nunquid plures emphyteotæ.

3 Vbi etiam oſtendit copioſè etiam more ſuo Cõis opin. ex communi opinione Docto. emphyteotas quoque poſſe inter ſe abſque domini conſenſu, videlicet, rem emphyteoticam diuidere.

4 Sed quotieſcunque emphyteotæ non inter ſe, ſed aliis extraneis alienarent aliquam partem emphyteoſis irrequiſito domino, & cum proteſtatione, ſeù clauſula appoſita in inſtrumento, ꝙ huiuſmodi alienatio intelligatur facta, reſeruato ſemper conſenſu Eccleſiæ, & domini, tunc pro illa parte dumtaxat alienata cadit à iure ſuo, & ipſa pars alienata deuoluta cenſetur, non obſtante dicta proteſtatione, vt determinauit Sacrum Regium Concilium Neapolitanum, teſte Gramma. deciſio. 49. vbi ſcribit cum aliis glomeratis per ipſum, nu. 2. hoc idem procedere in feudo, videlicet, quòd vaſallus alienans partem feudi, debeat ſolũmodo priuari pro illa parte alienata, & affirmat iſtam eſſe communem opinionem prout veriſsima, & tutiſsima apparet. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOTA ius emphyteoticum donare poteſt, etiam irrequiſito domino, quod declaratur latiſſimè infra.*

OPINIO CCXLII.

1 EMPHYTEOTA ius emphyteoticum donare poteſt, etiam non requiſito domino, ſecundum Glo. in l. fin. in verſ. alius vendere, C. de iure emphyt. quam communiter approbant Docto. vt ſcribit Alexan. in l. ſi domus. §. fin. ff. de leg. 1. & conſilio 90. ſuper eo in fin. lib. 4. & conſ. 189. col. 3. vol. 2. & Alciat. conſi. 8. nu. 4. tomo 2. lib. 6. fol. 116. & Alex. conſ. 120. ſuper eo quod quæritur, nume. 5. uol. 1. vbi eam declarat: quoniam non eſt eadem ratio donandi, & vendendi, l. nec adiecit ff. pro ſocio. Cois opin.

¶ Si verò teſtator ſimpliciter legaret, vel donaret prædium emphyteoticum, tunc coharctatur iſta communis, & emphyteota ipſe priuatur ſuo iure, ſecundum Barto. in d. l. ſi domus §. fin. cuius opinionem aſſerit eſſe communem Alex. ibi, Corne. conſ. 84. uidetur colum. 1. uol. 2. & Iaſo. conſ. 109. ſpectabilis vol. 2. Et ratio iſtius limitationis videtur hæc. Nam teſtator uidetur legãdo malè vti re ſibi in emphyteoſim data: cùm ex eo pareretur legatario cauſa cõtra dominum pręſcribendi, auth. qui rem C. de ſacroſan. eccle. vt per Bald. in l. ædem C. locat. col. 1. in l. vſufructu ff. ſolu. matrimo. Cõis opin.

¶ In contrariam verò ſententiam, videlicet, quòd emphyteota fiſci, vel priuati donare, ac legare poſsit non requiſito aliter domino, inclinauit Bal. conſ. 160. quæritur lib. 1. cum aliis congeſtis per Alex. in d. l. ſi domus §. fin. ubi Iaſ. nu. 34. & ſeq. poſt Alex. conſ. 17. colum. fin. volu. 5. audacter ſequitur, & atteſtatur iſtam eſſe communẽ opinionem contra Bar. Cardina. Floren. etiam in c. potuit de locato, & Moder. in c. cum M. Ferrarienſis de conſtitu. & ſequitur quoque, declarat vtiliter, atque ait magis communem cum aliis ferè innumeris citatis per eum Clar. in tractatu de iure emphyt. quæſtio. 15. per totam, & Alexã. in d. conſ. 120. ſub nume. 20. ſimiliter tenet Bal. conſ. 139. diuiſio. vol. 4. in caſu ſimili, quòd emphyteoſis diuidi poſsit irrequiſito domino. In iſto igitur conflictu opinionum, & ne res emphyteotica rediret ad dominum d. §. fin. quàm optimè, ac tutiſsimè ageret emphyteota iudicio meo, vt ante teſtamentum, & legatum obtineret, impetraret, & haberet conſenſum directi domini de legando, vel donando emphyteoſim, ſecundum Alex. in d. §. fin. & hoc modo tolleretur penitus omnis dubitatio, & dato emphyteota in omnem euentum, quòd donaret, vel legaret emphyteoſim, ob hoc non poſſet eam tradere, uel aliquem in poſſeſsionẽ inducere, vt per Modern. in addi. ad Alexand. in d. conſ. 120. in litera E, & Curt. Iuni. conſ. 130. circa fin. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *ECCLESIA poteſt rem ſolitam concedi in emphyteoſim, vel feudum, caſu quo reuertatur ad eam, eam concedere abſque ſolemnitate, & authoritate ſuperioris.*

OPINIO CCXLIII.

1 RES ſolita in emphyteoſim, vel feudum concedi, caſu quo reuerteretur ad Eccleſiã, Eccleſia quippè poſſet illam concedere abſq; ſolemnitate, authoritateq; ſuperioris, iuxta doctrinam Federi. de Senis conſ. 174. quem ſequuntur Scriben. in c. vt ſuper. de rebus eccleſiæ non alienan. Specu. in §. ſequitur ver. & hoc, circa finem in titu. de locato, vbi Io. And. audacter aſſeuerat ita in practica ſeruari, & Moder. in c. 1. de precariis. EMPHYTEOSIS Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOSIS finitæ propter generationem, & reuerſæ ad dominum per deſcendentes, ſeù hæredes emphyteutæ, ſeu generationis finitæ, poteſt peti confirmatio, et ſi dominus negauerit, poſſunt appellare ad ſuperiorem, & implorare officiũ iudicis pro renouatiõe huiuſmodi faciẽda.*

2 *Eccleſia*

2 *Eccleſia determinans rem emphyteoticam ad ſe reuerſam pro ſe retinere, non tenetur de illa inueſtire hęredes, & deſcendentes vltimi morientis.*

3 *Emphyteoſis renouatio facta in extraneo, re non integra, excludit conſanguineos vltimi morientis à renouatione ipſis ſpectante, ſecundum vnam communem opinionem, licèt & altera ſententia contraria ſimiliter communis appareat, ſed hoc reſoluitur per irrefragabilem diſtinctionem.*

4 *Emphyteoſis renouatio infra quantum tempus peti debeat remiſſiuè.*

5 *Emphyteoſis renouatio fieri debet, non obſtante quòd primus accipiens in emphyteoſi ceciderit propter inobſeruantiam.*

6 *Emphyteoſis renouatio ob canonem non ſolutum peti non poteſt per deſcendentes, & hæredes vltimi morientis.*

7 *Emphyteoſis renouationem petens, opus eſt, vt ille inſtitutus hæres ſit. Sed inſtituto hęrede extraneo, his præfertur non inſtituto.*

8 *Emphyteoſis renouari debet generatione finita, etiam agnatis, & collateralibus, dummodo ſint hęredes inſtituti.*

9 *Emphyteoſis renouationem petens, debet eſſe hęres vniuerſalis, uel ſucceſſor ſingularis; & tunc ſucceſſor ipſe ſingularis præfertur hęredi vniuerſali penes quem res non extat.*

10 *Emphyteoſis renouari debet agnatis, etiam ſi eccleſiaſtica ſit.*

11 *Emphyteoſis renouatio debet agnatis renouari, etiam ſi noua ſit.*

OPINIO CCXLIV.

1 EMPHYTEOSI finita pro
pter generationem, & reuer
ſa ad dominum, deſcenden-
tes, ſeù hęredes iſtius em-
phyteotę, ſeù generationis fi
nitæ poſſunt petere confir-
mationem; & ſi dominus de
negauerit, poſſunt appellare ad ſuperiorem, pari
ter ac implorare officium iudicis pro renouatio-
ne prædicta facienda, ſecundum doctrinam Bar.
in l. 1. §. permittitur ff. de aqua quotidia. & æſti.
Cõis communiter approbatam à Doct. vt refert Bar-
opin. batius in c. reſcripto col. 4. de locato, & cõducto,
Marſil. in ſing. 419. licèt in re ſua, Alciat. conſ. 27.
placet mihi, nu. 4. lib. 1. primi tomi fol. 14. Boe-
rius deciſio. 107. circa fin. & Ripa in tract. de pe-
ſte, in titu. de remediis præſeruatiuis contra pe-
ſtem, nume. 260. cum aliis ſeq. Clarus copioſè in
tracta. de iure emphyt. q. 43. & iſtam communẽ
declarat Ioan. Cephalus conſ. 147. nume. 5. 21.
22. & ſeq. vol. 1. & ſequitur etiam nouiſsimè poſt
alios relatos per eum Pariſi. conſ. 118. nume. 55.
lib. 1. D. Horati. Mandoſi. cumulatiſsimè in addi
tio. Roma. conſi. 22. in litera K, & conſ. 70. in lite
ra G, & D. meus Oradinus deciſ. 107. in princ. &
Iacob. Philip. Porti. ſeù potius Anton. Gabriel.
in conclu. 12. finita emphyteuſi lib. 1. qui prædi-
cant hanc eſſe magis communem opinionem, &
ponunt eam pro regula.

2 Et ſententia iſtorum de plano procedit, & abſ
que dubio aliquo, quando vult Eccleſia rem ip-
ſam emphyteoticam alteri locare, tunc agnati
admittuntur ad renouationẽ. Sed ſi Eccleſia nol
let alteri concedere, ac vellet pro ſe retinere, vti-
que poſſet, ſecundum Abb. & Imol. in c. bonę, de
poſtula. prælat. Aret. in l. ſi mihi ff. de verb. oblig.
Curti. Seni. conſ. 48. Calca. conſ. 8. nu. 45. & iſta
eſt communis opinio, teſte Horatio Mandoſio in Cõis
addi. Roma. in d. conſ. 22. in litera K, in 5. limita- opin.
tio. & Petro de Beninten. deciſio. 19. ubi aſſerit
ita fuiſſe deciſum in Rota Bononienſi.

¶ In contrariam uerò partem, & malè, & ieiu
nis quidem rationibus, videlicet, quòd ſi Eccle-
ſia uellet rem reuerſam pro ſe retinere, teneatur
inueſtire de eadem re hæredes, & deſcendentes
vltimi morientis, inclinauit cõſulendo Thobias
Nonius conſ. 3. per totum, ubi præſupponit iſtã
eſſe communem ſententiam. Tamẽ ne erres no- Cõis
li modo aliquo recedere in actu practico à prima opin.
opinione realiter cõmuni, & ſacroſancta, quam
interprætatur prudentiſsimè locum ſortiri Be-
rous conſil. 98. uiſa facti ſpecie, ſub nu. 16. vol. 1.
ubicũq; Eccleſia hoc ageret ex cauſa.

3 Limitatur, itaq; primò præallegata commu-
nis opinio, quando eſſent extranei hęredes inſti-
tuti: Et ſic ubicunque res non eſſet integra, & re-
nouatio ipſius emphyteoſis facta foret in extra-
neo, ad eius renouationem conſanguinei admit-
ti nequirent, ſecundum Ange. conſ. 110. in fin. Ro
ma. conſ. 70. ſub nume. 3. Afflict. in c. 1. ſub num.
4. quemad. feud. ad fil. perti. Alex. conſ. 10. nu. 9.
vol. 3. & conſ. 83. nume. 3. vol. 7. Marſil. in d. ſing.
419. & Gozad. conſ. 39. ſub nu. 2. 17. 18. & 19. &
conſ. 71. nume. 1. vbi ad lucem adducit iſtam eſ- Cõis
ſe communem opinionem. opin.

¶ In contrariam verò partem, videlicet, quòd
etiam re non integra exiſtenti proximiores ad-
mittantur, inclinarunt Alex. nume. 20. & Iaſ. in
fin. in l. ſi mihi, & tibi ff. de uer. oblig. Ripa in d. l.
1. nume. 1. ff. de priuil. credi. Pariſ. conſ. 8. num. 4.
vol. 2. Curt. Seni. conſ. 47. nume. 10. & Gozad. cõ
ſil. 86. & Horati. Mandoſi. in addi. Roma. in d. cõ-
ſil. 22. ſub litera K, ubi deducit iſtam eſſe magis Cõis
communem opinionem. opin.

¶ Sed quid ego infœlix peccator dixerim in
tam dubitabili paſſu? concurram igitur cum di-
ſtinctione tutiſsima (iudicio meo) tradita ſuper
hoc per Curti. Seni. in d. conſ. 47. & Gozad. in d.
conſ. 86. concludentes in præcitatis locis, quòd
aut agnati fuerunt negligentes, & renouatio fuit
facta extraneo, & eo quippè caſu dubio procul il
la valeret, & teneret. Aut non fuerunt negligen
tes, & tunc, non obſtante renouatione extranei,
deberet nempè agnatis fieri renouatio, & iſtã di
ſtinctionẽ tanquã ſacroſanctã reperio approbaſ-
ſe Rotã Ro. teſte D. meo Oradino in d. deciſ. 107.

4 Et infra quantum tempus debeat peti confirmatio iſta vide Mandoſium in additio. Roma. in d.conſ.22.in litera K, in 8.limitatio. Alex. & Pariſi.declarantes, in additio.ad Barto. in d. §. permittitur.

5 Vbi etiam dicit in fin. addi. ipſe Pariſi. quòd deſcendentes poſſunt petere renouationem emphyteoſis, etiam ſi aſcendentes fuiſſent priuati, eo quia ueniſſent contra conuentiones. Et ita deciſum extitit etiã in Rota Rom.ſub die 25.Octobris 1568.atteſtante D.meo Oradino in deciſio. 178. renouationem faciendam eſſe, non obſtante, quòd primus accipiẽs in emphyteoſim ceciderit culpa ſua propter inobſeruantiam.

6 Limitatur præfata communis ulterius per Iaſo.in l.2.nume.21.C.de iure emphyt. habere locum quando emphyteoſis expitaſſet per generationem finitam, ſecus ſi per canonem non ſolutum, & idem firmant Anchara.conſ.174.colum. pen.Alex.in d.l.ſi mihi col.pen.Gozadi.conſ.46. nu.16.Soci.conſ.167.nume.23.vol.2.Deci.conſ. 329.circa fin.Ripa in l.1.col.3.ff.de priuile.credi.& Auto.Gabriel.in d.cõcinſione 12.in 1.limi.

7 Itidem aduerte, quòd opinio præmemorata Barto.communis in d.§.permittitur, abſque ſcrupulo aliquo ſortitur locum etiam, vbicunque petentes renouationem, reperirentur inſtituti hæredes, ſecus uerò ſi extranei inſtituti forent: quia illi tunc præferri deberent, teſte Alex. in l. ſi mihi, & Titio ff.de uerbo.oblig. & Apoſtil. ad Abb. in c.bonæ memoriæ de poſtul. prælato. vbi firmat, quòd extranei inſtituti præferuntur non inſtitutis, & Berous etiam in d.conſil.98.nume.9.10.& & 27.uol.1.

8 Necnon interpretatur quoque eadem communis opinio, vt tam deſcendentes, & agnati, quàm collaterales etiam, & cognati, dummodo ſint hæredes inſtituti, renouationem petere queant, ſecundum Imol.conſ.27.nume. 3.Ruin. conſ.12.nume.20.uol.1.& Deci.conſ.131.vbi in
Cõis medium reſerauit etiam iſtam eſſe communem
opin. opinionem, & D.meus Oradinus quoque in d.deciſ.107.poſt princ. & Hierony. Gabriellius conſ. 30.Alphonſus, ſub nume.10.uol.1.

9 Similiterque renouationem petens, neceſſariò debet eſſe hæres vniuerſalis, vel ſaltem ſucceſſor ſingularis in re, quo nempè caſu ſucceſſor ipſe ſingularis pferꝛeretur hæredi vniuerſali penès quẽ res nõ extaret, ex teſtimonio Dec.cõſ.78.circa fi.

10 Poſtremò opinio communis præmemorata ſine dubio obtineret etiam locum, & procederet in emphyteoſi eccleſiaſtica, ſecundum Anchara. conſilio 171.& conſ.174.Alexan.conſ. 80. uol.1. Imol.in dicto conſ.27.Ruin. in d. conſ.12.Deci. in d.conſ.131. colum.penult. Hierony. Gabriel.
Cõis in d.conſ.30. ſub nume.10.& iſta eſt communis
opin. opinio, atteſtante Claro in d.quæſt.43.& D.meo Oradino in d. deciſio. 107. ſecundum quam, ita iudicaſſe, & tenuiſſe DD. de Rota recenſuit, & huic ſententiæ accedit etiam Berous in præcitato conſ.98.nume. 5. & 45.uolu. 1. & Ruin. conſ. 151.nu.16.uol.1.

11 Qui deducit eam ſimiliter procedcre ſi emphyteoſis noua ſit.

¶ Alias uerò declarationes ad iſtam communem pouit Corſetus in additio.Abb.in uerſic.Renouationem in c. bonę, il ſecundo de poſtulatio. prelat. Clar. in dicta quęſtio. 43. per totam, Horati. Mandoſi. in additio. Roma. conſilio 22. in d. litera K, & Anto. Gabriel. in dicta concluſione 12.

SVMMARIVM.

1 *HAEREDVM appellatione etiam extranei includuntur. Niſi quando fit mentio de hęredibus maſculis. Et niſi quando eſſet aliqua coniectura in contrarium, vt non intelligatur de extraneis, & quando concederetur aliquid alicui, & hæredibus ſuis.*

2 *Emphyteoſis conceſſa alicui, & hæredibus ſuis ad extraneos non tranſit, ſecundum unam communem opinionem. Sed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communem ipſa emphyteoſis ad extraneos hæredes porrigitur.*

OPINIO CCXLV.

1 REGVLA eſt, quòd ſub nomine hæredum, etiam extranei includuntur, l.ſciendum l.hæredis appellatio.ff. de uerbo.ſignific. & l. annalibus C.de lega.iſta uerò iura, quę ad hoc per Doctores allegantur de numero hęredũ, uidentur loqui, vt omnes ueniant in infinitũ, probatur etiam iſta concluſio ex eo, quòd nomen hæredis generale eſt, & in plures ſpecies diſtinguitur, vt inſtit.de hæred. qual.& differen.in prin.Nam hęres dicitur, id eſt dominus in l. Nerua.§. legis. ff. ad leg. Aquil.& ſecundum iſtam concluſionẽ arguit Ange.conſ. 350.chariſsime Frater. EMPHYTEOSIS

¶ Et procedit hoc etiã ſi dicatur pro hęredibus ſuis, l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita. ff. de uerbo. obliga.not.Specu.in titu.de locat.§.nunc aliqua ver.113.Bar.& Doct.in l.Gallus §.etiam ff.de liber.& poſthu.& Alex.conſ.9.col.2.uol.2.

¶ Iſta uerò regula fallit, qñ dicitur de hęredibus maſculis: tunc enim non ueniunt extranei, ſed dumtaxat deſcendentes, ſecundum Ray. de Forliuio in diſputa.incipi.quidam habebat duos filios, quem ſequitur Bald.in l. Gaius col. pen. ff. ſoluto matrimo.& in d.l.Gallus §.etiam in fi. diſtin.Barto.quem refert cum concordantibus traditis ibi p eũ Alex.col.3. & in l.qđ dr̃ in 6.chart. ff.de uerb.oblig.& conſ.105.perſpectis uol.1.

¶ Coharctatur ſecundò prædicta concluſio non procedere, quãdo aliqua coniectura eſſet in cõtrarium, ut uerba de extraneis hęredibus non

intelligerentur, vt eſt text. in l. ex facto. §. ſi. ff. ad Trebel. ibi enim conditio, ſi ſine hęrede deceſſerit, intelligitur tantùm de liberis: quia illa conditio etiam ſi intelligeretur de extraneo hærede, quodammodo impoſsibilis redderetur, vt declarat Abb. in c. in præſentia de probatio. in princ. Gloſſ. Barto. & Doćto. in d. §. ſin. & Angel. conſil. 305. & conſ. 265. Cumanus conſ. 125. Alex. conſil. 105. vol. 1. & conſ. 17. uol. 2.

2 Interpretatur poſtremò iſta regula, quando emphyteoſis fuiſſet conceſſa ab Eccleſia alicui, & hæredibus ſuis, tunc quippè ad extraneos hæredes non porrigeretur, ſi nominatim non fuerit dictum quibuſcunque hæredibus, §. emphyteoſim in authen. de non alienan. & not. Barto. in l. etiam, & ibi Alexand. ff. ſolut. matrimo. & idem Alex. fatetur iſtam eſſe communem opinionem conſilio 23. oportunè conſideratis colum. 2. uol. 1. Imol. in dicta l. ex facto §. fina. Deci. in d. cap. in præſentia, nume. 153. & ſequen. & conſ. 117. Afflict. deciſio. 100. Gozadi. conſ. 39. Ruinus conſ. 161. uolum. 1. Pariſi. conſilio 84. & 85. uolu. 4. & Boeri. deciſio. 268. nume. 7. & Clarus cum aliis ſignatis per eũ in tract. de iure emphy. q. 28. uer. Tertius eſt caſus, ubi congerit Doct. cõtrariæ ſententiæ, uidelicet, quòd ipſa emphyteoſis tranſeat ad extraneos hæredes, refertque iſtorum opinionem magis communem eſſe, & copioſè declarat. Sed in deciſiuis nunquam recederem à prima ſententia Barto. & ſequacium, tum quia ſecernitur realiter magis communis, tum etiam, ſiquidem conſuetudine ſeruatur, vt affirmat conſulēdo Thobias Nonius poſt alios coaceruatos per eum conſil. 2. nume. 30. & ſeq.

Cõis opin.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOSIS conceſſa priuato comprehendit naturales, niſi conditio concedentis aliud ſuaderet.*

OPINIO CCXLVI.

1 *Emphyteoſis.* IN emphyteoſi conceſſa priuato compræhenduntur naturales, niſi conditio concedentis aliud ſuaderet, ſecundum communem aſſertionem Doctorum, quam ſequitur, & citat Alexand. in l. ex facto §. ſi qs rogatus col. 13. ff. ad Trebell. Abb. Deci. nume. 136. & Moder. in c. in præſentia de probatio.

¶ Contrarium uerò tenuit Angel. in l. generaliter §. cùm autem C. de inſtitutio. & ſubſtitutio. quoniam uerba dubia in contractibus interpretanda ſunt contra illum, qui ſtipulatur, l. ueteribus ff. de pact. & uerba in dubio propriè accipiuntur, l. 1. §. is qui ff. de action. filius uerò naturalis non dicitur propriè filius ff. de his qui ſunt ſui, & iſtam partem ſcribit eſſe veriorem Deci. in loco præcitato, tandem ipſe conatur præfatas opiniones ad bonam conſonantiam, & concordiam reducere, quam uidendam ſuademus, quia eſt ueriſsima.

SVMMARIVM.

1 *REMISSIO penſionis non eſt facienda emphyteotæ ob ſterilitatem, uel ob alium caſum fortuitum.*

2 *Remiſsio mercedis, & canonis tempore belli habet locum in contractu emphyteutico, quando propter timorem hoſtium fundus datus in emphyteoſim coli non poſſet.*

3 *Emphyteota propter diffidam guerræ canonem, & mercedem ſoluere non tenetur.*

4 *Diffida eſt initium belli, quæ fieri debet antequam Chriſtianus, Chriſtianum offendat niſi authoritas iuris, uel iudicis conceſſa ſit ad offendendum.*

5 *Diffidæ tempus computatur inter tempora belli, ex quo diffidare eſt licentiare quemlibet ad offendendum.*

6 *Emphyteota non tenetur ſoluere penſionem tempore treugæ.*

7 *Bellum quod actualiter fit, vel ſola belli ſuſpicio paria ſunt, ad hoc vt penſionis remiſſio ob cauſam belli fiat.*

8 *Metus eſt inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio.*

OPINIO CCXLVII.

1 EMPHYTEOTAE nulla eſt facienda remiſsio penſionis ob ſterilitatem, vel ob alium caſum fortuitum, ſecundum Iacob. de Arena, Cyn. Bartol. Bald. Angel. Salyce. & cæteros omnes in l. prima, per text. ibi, C. de iur. emphyt. Specul. in titu. de emphyteo. §. nunc aliqua, uerſic. 137. Gloſ. Abb. Anto. de Butr. Imol. & Barba. nume. 17. in c. potuit de locato, vbi Abb. colum. fina. præſupponit iſtam eſſe communem opinionem, prout hanc fore communem ſcholam Legiſtarum, atque Canoniſtarum omnium, fatetur etiam Cotta in memoriali, in verſic. Conductor poſt princip. & Natta conſ. 49. nume. 15. & ita conſuluit Areti. conſ. 55. colum. 1. & Alberi. de Roſa in dicta l. 1. referens ibi pro hac parte conſuluiſſe in arduis quidem cauſis, & poſtremò obtinuiſſe, & ſic conſuluit, ac iudicauit pariter Collegium Paduæ, teſte Abba. in dicto capit. potuit, & ſequitur quoque, dicitque communem, atque limitat Clarus in tractat. de iure emphyt. quæſtio. 8. uerſicu. Sed nunquid propter ſterilitatem, *Cõis opin.*

2 Et

2 Et iſta communis, quòd remiſsiò ob ſterilitatem rei emphyteoticę fieri nequeat, limitatur nõ procedere propter guerram, cùm eo tempore remiſsio penſionis, & canonis fienda ſit, ſi fundus datus in emphyteoſim coli non poſſet propter timorem hoſtium, vt concedunt Iacob. de Arena, Cyn. Bar. Saly. Bal. & Iaſ. col. 4. in d. l. 1. C. de iur. emphy. Glo. Iacob. de Bel. & Bal. in l. interdum §. 1. ff. de acqui. poſſeſ. Glo. in authẽ. ſi quas ruinas C. de ſacroſan. Eccle. Ange. in auth. de non alie. §. quia verò coll. 2. & Doct. in d. c. potuit, vbi Bero. nu. 176. & Barbat. ſub nu. 17. ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem, & Abb. inibi ſub nu. 18. meminit etiam de eadem communi, & Boſsius in practi. crimi. in titu. de remiſsione mercedis conductorum, nu. 114. vbi in medium reſerauit communem hanc opinionem nõ obſeruari Mediolani, & eandem ſententiam contra cõmunem veriorem indicauit Abba. in d. c. potuit, ſub nu. 18. vbi nunciauit ita aliàs in facti contingentia cõſuluiſſe Collegium Paduanum. Sed ego in actu practico nunquam recederem à memorata communi tanquam ſacroſanctiſsima. *Cõis opin.*

3 Necnon propter diffidam guerræ emphyteota canonem minimè ſoluere tenetur, ſecundum Ioan. de Pra. in l. qui proprio §. item quæritur ff. de procur. & hoc non caret ratione: ſiquidem diffida eſt quodammodo initium belli, quæ fieri debet antequàm Chriſtianus, Chriſtianũ offendat, niſi iuris, vel iudicis authoritas ad offendendum conceſſa ſit, vt voluit Bal. in l. 2. col. 21. C. de ſerui. in auth. item nulla C. de epiſcop. & cleri. & in l. 4. C. de obſe. pa. præſtan. & Hoſtien. & Ioã. And. in uerſ. diffidatus in c. 1. de homi. lib. 6. in nouel.

4 Et conſequenter diffidæ tempus, computatur inter tempora belli.

5 Cùm diffidare ſit licentiare quemlibet ad offendẽdum, Bal. in l. 3. C. ad l. Falc. & Ang. cõſ. 14.

6 Nec itidem ipſe emphyteota tenetur penſionem ſoluere tempore treugę, per notata per Bal. in tit. de pace Conſtan. §. uaſalli, qui tempore in prin. Nam, ſecundũ pleroſq; ex Scribentibus uariis in locis iuris noſtri, tempus treugæ, quod eſt dubium inter pacem, & guerram, poteſt nũcupari potius tempus belli, quàm pacis, vt not. in c. ſignificauit extra de Iudę. & ita arguit Ancha. conſi. 88. præmiſſa facti ſerie diligenter conſiderata, ſub uume. 2.

7 Et ſic paria ſunt, quòd ſit actualiter bellũ, uel ſola belli ſuſpitio, vt penſionis remiſsio ob cauſam belli fiat, ſecundum Anchara. in loco præcitato, vbi refert dictum illud Senecæ in tragædiis. Peior eſt bello timor ipſe belli, quem refert, & ſequitur Alexan. in l. diuortio col. 3. ff. ſolut. matrimo. Imol. conſilio 7. colum. 11. Iaſ. in l. clam poſsidere §. qui ad nundinas 8. not. ff. de acquiren. poſſeſ. & in l. cùm te proponas, la prima, & ſeq. C. de tranſact. Lauren. Syluanus conſ. 28. viſo caſu propoſito, necnon inſtrumentis, nume. 7. & ſequentibus, Ioan. Iaco. Leonardus conſi. 117. altiſsimi redemptoris, nume. 168. cum duobus aliis ſeq. poſito inter conſilia feudalia Alberti Bruni, & Deci. in l. 1. num. 67. ff. de offi. eius. Vndè ſecundum Franciſcum Petrarcham de remediis aduerſę fortunæ, non immeritò magis eſt timendus caſus inſtantis pugnę, quàm pugna ipſa. nam vix benè geritur quòd pauidè geritur. timor modeſtus cautionem, vehemens verò deſperationem parit; quarum altera nil in treuga melius: altera peius nil in rebus omnibus.

8 Metus enim eſt inſtantis, vel futuri periculi cauſa mentis trepidatio, l. 1. §. metus ff. quod metus cauſ.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOSIS eccleſiaſtica non tranſit ad extraneos hęredes, ſecundum unam communem opinionem, ſed ſecundum alterã ſententiã contrariam, ſimiliter communem, ipſa emphyteoſis, tranſire uidetur ad dictos hęredes extraneos. Sed retenta prima opinione, limitatur infra non procedere ſi emphyteoſis, ſeu feudum reperiretur receptum pro ſe, & ſucceſſoribus quibuſcunque, tunc enim tranſiret ad hęredes extraneos.*

OPINIO CCXLVIII.

1 EMPHYTEOSIS eccleſiaſtica, quamuis ad filios tranſeat, nihilominus ad extraneos hæredes non tranſiret aliquo modo; & ſic emphyteoſis eccleſiaſtica conceſſa pro ſe, & hęredibus nunquã tranſit ad extraneos hęredes, ſed dumtaxat ad filios, ſeu deſcendentes ipſius recipientis, §. emphyteoſim, & ibi not. in authen. de non alie. Gloſſ. & omnes Doct. in l. etiam ff. ſolut. matrimo. Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua, verſ. 115. Bart. Bal. Ang. & cæteri in l. Gallus §. etiam ſi à parente ff. de liber. & poſthu. & in l. in conuentionibus ff. de verbo. obligatio. Calderi. conſ. 6. in titu. de loca. & iſtam ſententiam magis communem fore affirmat Alex. in l. quędam §. nihil, nume. 6. ff. de ædên. conſil. 23. uol. 2. uol. 1. conſil. 8. colum. 4. conſil. 37. colum. fin. volum. 2. conſ. 89. volu. 4. & conſil. 129. volu. 5. Imol. in l. ex facto §. fina. ff. ad Trebel. Gul. Benedict. in c. Raynutius in ver. Si abſque liberis ſecundò, nume. 29. de teſta. Aret. conſil. 55. in fin. Deci. conſil. 171, colum. 1. & in c. in præſentia, nume. 44. de probatio. Ruin. conſilio 117. colum. 11. uol. 1. & conſil. 109. nume. 30. volu. 3. Goza. conſil. 39. nume. 6. Curti. Iuni. conſil. 130. nume. 5. Segura in l. cohæredi. §. cùm filiæ, numero 160. ff. de uulga. & pupil. Pariſi. conſilio 98. nume. 8. uol. 2. Soci. Iuni. conſil. 71. nume. 3. uolu. 1. & conſilio 79. nume. 5. & ſequen. volumine 4. & ultra prędictos ſequitur quoque eandem opinionem, & ait, quòd conſuetudo *Cõis opin.*

ferè nbique eam approbat Corne.conſ. 100. colum. 11.vol.4.& Afflict.deciſio.100.num. 1.qui teſtatur de communi, & refert ita extitiſſe indicatum in Sacro Regio prætorio Neapol.& Cæſar Vrſillus etiam copioſè ibi in additio. Afflicti, & Iulius Clarus cum aliis propè innumeris ſignatis per eum in tracta.de emphyteoſi quæſtio. 28. incipiente,qnæro nunquid emphyteoſi s tranſeat ad extraneos hęredes, ubi utiliter, & laborioſè quidem declarat dictam opinionem, ſequitur, & ait ita in facti contingentia conſuluiſſe Collegium Papienſe.

¶In contrariam uerò partem uidelicet,quòd emphyteoſis ipſa eccleſiaſtica tranſeat ad extraneos hæredes,inclinauit Imol.titubanter in lege quod dicitur ff.de verborum obligatio. qùem refert Corne.conſ.131. nu.13.& conſ. 172. nume. 17.uol.2.& Soci.Iuni.conſ.124.colum.fin.uol.1. & Clarus cum aliis relatis per eum eiuſdem ſententię in dicta quæſtio.28.verſ. contrariam uerò ſententiam, vbi affirmat iſtam eſſe communem poſt citatos per eum;& antedictæ opinioni Imolę,quòd emphyteoſis eccleſiaſtica tranſeat ad extraneos hæredes, inhæret ſimiliter Natta conſil.117.Inſignis Doctor,nume.3.uolum.1. & Cephalus cum quodam moderamine,ſeu diſtinctione conſulendo cõſilio 9. bona præpoſiturę Eccleſiæ,nume.8.cum aliis ſeq.uol.1. *Cõis opin.*

¶ Tamen in deciſiuis noli aliter recedere à priori ſententia,quæ apparet tutior,verior, & cõmunior, quòd dicta emphyteoſis eccleſiaſtica indiſtinctè conceſſa nunquam tranſeat ad extraneos hæredes,& cnm ea concurrit Ioannes Bapt. Ferrettus conſil.103.nume. 11. vltra præcitatos Scribentes,uol.1. ubi uocat eam magis communem, & conſuetudine approbatam Paulus de Monte Picho in l.Titia §.Titia cũ,q. 37. ff.de leg. 1.Alciat.conſil.27.placet mihi concluſio,nume. 1.fol. 15. & conſ. 39. licèt magis communis tomo 1.lib.1.fol.17.& Bertran.conſ.129.uiſo,& põderato caſu nume.13. uſque ad nume.24. uol.8. & ſcripſimus etiam in Opinio. 98. regula eſt ante finem.

¶ Sed iſta ſententia magis communis ita retenta, limitatur ſecundum Bald. in l.1. ff. de rerum diuiſio.in quęſtio.24.non procedere ubicũque quis accepiſſet feudum, ſeù emphyteoſim pro ſe,& hæredibus ſuis quibuſcunque: quia dictio illa quibuſcunqne, tunc porrigeret feudum ipſum ad omnes hæredes, etiam extraneos per text.in c.1.de feudo non habẽte propriam naturam, & ita cum Bald.cõcurrit Roma. in l. etiam in princ.ff.ſolu.matr.

¶ Limitatur etiam quotieſcunque inueſtitura feudi conceſſa foret pro ſe,& ſucceſſoribus quibuſcunque:quia Bald.in c. 1. in princi.de prohib. feud.alienatio.per Feder.firmat, quòd ſi recipio feudum pro me, & ſucceſſoribus quibuſcunque, quòd iſta uerba non ſolùm compræhendunt tria genera hæredum, ſcilicet uoluntariorum non ſuorum,& neceſſariorum tantùm, de quibus inſtitutio.de hęred. qualit. & diffe.in princip. Sed etiam continent legatarium,l.quędam §.his autem ff. de edendo: quia legatarius in re legata quodammodo eſt hæres,l.id tempus §.primo. ff. de vſucap.pro quo, licèt non alleget, facit l.1.§. permittitur, ibi qualitercunque hæredem, & ſucceſſorem ff.de aqua quotidia. & æſti.& huiuſmodi opinionem,quòd emphyteoſis conceſſa ab Eccleſia pro ſe,& hæredibus quibuſcunque,tranſeat ad extraneos hæredes,ſequitur etiam, & meminit ita in facti contingentia obtinuiſſe in Sacro Regio Concilio Neapolitano Vrſillus in adnotationibus ad Afflictum in d.deciſio.100.poſt princ.Et ratio eſt iſta, ſecundum Barthol. Socin. in conſilio 45. capiendo circa princip. colum.2. uolum.1. quia tunc ueniunt hęredes ipſi extranei ac ſi mentio expreſsè de eis facta fuiſſet. Imò tunc tranſit emphyteoſis ipſa ad legatarium etiam, de quo uide itidem Bald. in l. etiam filios ff.ſoluto matrimo. & Corne. conſilio 13. in pręſenti,uol.3.

SVMMARIVM.

1 *EMPHYTEOSIS Eccleſię ſuſcepta pro ſe, & hęredibus ſuis comprehendit tam fœminas, quã maſculos,& ſic filij,filięque in ipſa emphyteoſi unà ſimul ſuccedunt.*

2 *Emphyteoſis conceſſa pro ſe, & filijs maſculis,& fœminis,ſtante ſtatuto non excludente ipſas fœminas,intelligitur ordine ſucceſſiuo, & conſequenter tranſiret primò ad filios maſculos, & eis deficientibus ad fœminas.*

OPINIO CCXLIX.

1 IN emphyteoſi pariter filij,filiæque ſuccedunt;& ſic vbicunque emphyteoſis Eccleſiæ ſuſcepta eſſet pro ſe, & hęredibus ſuis,compræhenderet tam fœminas, quàm maſculos, vt per Alexand. cum aliis ſignatis per eum in l. ſed ſi hac §. liberos ff.de in ius uocan.& latè Soci.Iuni.conſil.79. nume. 6. uolum. 4. vbi deducit iſtam eſſe magis communem opinionem; Et hoc caſu procedit argumentum de feudo ad emphyteoſim, vt ſcripſimus diffuſius ſupra in Opinione exordiente Argumentum de emphyteoſi ad feudum. *EMPHYTEOSIS* *Cõis opin.*

2 Sed dicta communis de plano procederet,dũmodo filiæ per ſtatutum ſtantibus maſculis à ſucceſsione non excluderentur, tunc enim emphyteoſis ipſa conceſſa, vt ſupra, ac etiam pro ſe, & filiis maſculis, & fœminis, ſtante memorato ſtatuto, intelligeretur ordine ſucceſsiuo, & ſic tranſiret ad filios maſculos primò,

primò, & eis deficientibus ad ſœminas, ſecundum Barto. in l. ut iuriſiurandi §. ſi liberi, ſub nume. 5. ff. de oper. liber. Ancha. conſil. 125. numero 6. Alex. conſ. 9. in princip. uolum. 5. Socin. conſil. 51. nume. 36. uolum. 4. & Soci. Iuni. in dicto conſil. 79. nume. 9. cum cæteris alle gatis per eum, vbi fatetur iſtam eſſe communem opinionem, & Curti. Iuni. quoque conſil. 171. materia præſentis, nume. 3. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *PATER ſtipulans rem emphyteoticam pro ſe, & ſuis filiis, ordine ſucceſſiuo ſtipulari cenſetur, & ſic durante vita patris, primò ad ipſum emphyteoſis ipſa ſpectat, & poſt eius mortem, ad eam filij, filiæque admittuntur.*

OPINIO CCL.

1 Emphyteosis. PATER ſtipulans rē emphyteoticā pro ſe, & ſuis filiis, ordine ſucceſsiuo ſtipulari cenſetur, & ſic durāte vita patris, primò ad ipſum emphyteoſis ipſa ſpectat, ac ad eam admittit, & poſt eius mortem filij, filiæque admittuntur, ſecundum Gloſ. in l. Gallus §. 1. ff. de liber. & poſthu. Bar. Bald. & cæteros omnes in l. quod dicitur ff. de uerb. obliga. Calderinum cōſil. 12. in titu. de loca. Capra conſil. 5. col. 1. Curt. Seni. conſ. 73. col. 5. Ancha. conſ. 143. in princ. & conſ. 225. nume. 7. Barbac. conſ. 18. colum. 8. uolu. 2. Iaſ. in l. 2. nume. 86. C. de iure emphyt. Ioā. de Amicis conſ. 133. nume. 9. vbi affirmat cum dicta opinione totum mundum tranſire, & Corne. quoque conſ. 47. nu. 5. uol. 4. & Pariſi. conſ. 23. nume. 129. uol. 1. & in effectu iſta eſt communis opinio, communiſque obſeruantia. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *EMPTORES poſſeſsionum Eccleſiæ eorum vita durante, cum pacto, quòd poſt eorū mortem ad Eccleſias ipſas reuertantur non committunt vſuram, & valet talis emptio.*

OPINIO CCLI.

1 EMENTES terras, ſeu poſſeſsiones ab Eccleſiis, vel Monaſteriis cum pacto, quòd poſt eorū mortem ad Eccleſias ipſas reuerterentur, committerēt uſurā: ex eo, quòd homines ſperarent diu viuere, & ſic ſperarent ſe amplius percepturos de prouentibus poſſeſsionum, quàm ſit pecunia, quam dederunt, vt voluerunt Raymundus, & Goffre. in Summa de uſuris, & alij relati per Boeri. deciſio. 44. ſub nu. 35.

¶ In contrariam uerò partem, uidelicet, quòd huiuſmodi emptores poſſeſsionum Eccleſiæ eorum vita durante non committant uſuram, & valeat talis emptio, inclinarunt Hoſtien. in Summa de vſur. §. an aliquo caſu, colum. fin. Ioan. And. in rub. de vſur. Archi. & Ioan. de Fantu. in cap. quicunque 13. q. 4. Petr. Cynuſque in l. ſi pater puellæ C. de inoffi. teſt 1. & in l. ſi ea C. de vſur. vbi etiā Bald. Oldra. conſil. 160. Roma. conſ. 202. & 424. & iſtorum opinio communis eſt, & ueriorem eā ſequendo uocat Boeri. in d. deciſione 44. nu. 35. & ſequen. & ſequitur etiam Marſil. latè, & vtiliter declarat Cæſar Vrſillus in additio. Afflicti in d. deciſio. 402. nume. 1. cum aliis ſequen. in repe. rubr. C. de probatio. nume. 428. & ſeq. vbi ponit alium caſum ſimilem. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *EMENS rem aliquam nomine proprio de pecunia aliena eſt ipſius ementis, & ei acquiritur, non autem illi cuius eſt pecunia.*

2 *Emens rem aliquam nomine proprio de pecunia Eccleſiæ acquirit Eccleſię, & non ſibi, quotieſcunque emptor eſſet adminiſtrator ipſius Eccleſiæ. Quod procedit etiam in re empta ex pecunia militis, vniuerſitatis, aut minoris.*

3 *Clericus emens prędium de fructibus, & pecuniis præbendę ſuæ non poteſt illud dare etiam intuitu pietatis, licèt pecuniam potuiſſet dare, quia ſtatim prædium fit Eccleſię, ſiue emerit nominè Eccleſiæ, ſiue ſuo, ſiue alieno. Quod non procedit vbicunque per prælatum pecunia Eccleſiæ eſſet alicui mutuata, & de illa, quis prędium emeret, quia tunc emens ex tali pecunia ſibi, non autem Eccleſiæ acquirit.*

OPINIO CCLII.

1 EMPTA res de pecunia aliena nomine proprio ementis, eſt ipſius ementis, & ei acquiritur, non autem illi, cuius eſt pecunia, l. ſi ea C. de rei vendica. Gloſ. in cap. inquirendum, & ibi Abb. num. 5. & in c. 1. nume. 4. de pecul. clerico.

2 Sed hoc fallit non procedere in re empta de pecunia Eccleſiæ ab adminiſtratore ipſius Eccleſiæ, tunc enim empti dominium acquiritur Eccleſiæ, non ementi, vt uoluerunt Gloſ. in capitulo Apoſtolico 12. quæſtio. 11. Bal. in l. ſi quis presbyter C. de epiſc. & cler. Glo. Inno. Hoſt. Io. And. Abb. Card. Barbat. col. 1. & oēs cōiter in c.

inquirendum de pecul.cleri.Roma.in auth. ſimiliter col.6.C.ad legem Falcid.Tiraquel. in tract. de priuileg.piæ cauſæ in priuileg..120. Corſetus ſingulari in ver.Emptio,Aretinus in l. cùm hæredes in princ.ff.de acquir. poſſeſ.Lapus in allegatio.58.nume.12. & in allegatio. 74. qnęro an res empta de pecunia,ſub num. 3.verſ.Licèt ſecus dicamus in milite,& Gloſ.in l.vxor marito ff.de donat.inter vir.& vxor.& in l. ut proponis C. de rei vendica.vbi dicitur in re empta ex pecunia militis, ſicut in re empta ex pecunia populi, aut minoris,l.2.quando ex facto tut.& l.3.C.arbitr.tute. eſt & in Eccleſia Gloſ. in l. 1. C. ſi quis alteri,
Cõis opin. vel ſibi, cuius opinionem prædicat communem eſſe Ripa in l. Senatus conſulto, nume. 16. ff. in quibus caſibus pign.vel hypot. contrah.pro qua videtur text.expreſſus in c. 1.12.q.3.& 2. quæſt. ver.fixum.

3 Quod adeò uerum eſt, inquit,quòd ſi clericus habens pecuniam de præbẽda, emerit prædium, amplius non poterit illud dare,etiam intuitu pietatis,licèt pecuniam potuiſſet dare : quia ſtatim prędium fit Eccleſiæ, ſiue emerit nomine Eccleſiæ,ſiue ſuo,ſiue alieno,c.1. de pecul.cleri. & d. c. inquirendum.

¶ Hoc uerò limitatur non procedere, vbicunque per prælatum pecunia ſibi acquirit', & ſibi, non autem Eccleſiæ emit, ſecundum Bald. in c. Eccleſiæ,vt lit.penden.in l.etiam C.de fideicom. & conſ.298.uol. 1. & Bertachin. in tract. de epiſcopis 4. parte quęſtio. 44. quæro, vbi ait hoc de plano procedere ceſſante fraude.

SVMMARIVM.

1 *EMPTOR non percipiens,nec percipere valens fructus ex re empta, non tenetur uenditori ad intereſſe pretij non ſoluti à die traditionis rei uenditæ.*

OPINIO CCLIII.

1 EMPTOR qui nullos fructus percipit, neque percipere potuit ex re empta, vt quia ſterilis,uel alia ratione, nõ tenetur ad uſuras pretij non ſoluti à die traditionis rei uenditæ ab emptore, ſecundum Cyn. Salyc. & Paulum in l. minorum C.in quibus cauſ.reſtitu. in integrum, non eſt neceſs. Salyce. in l. ſecunda, C. de vſur. Corne.conſilio 59.volum.3.Maria.Soci. conſilio 109.colum.2.uolum.1.Paul.Caſtren. in l. Iulianus ſ. vendito ff. de action. empti, Alexand. & Claudi.in l.de diuiſione colum.fina.ff. ſoluto matrimonio, & Iacobum Manchellum conſil. ſeù patrocinio,5.ſub numero 6.& Cagnolum in l.curabit,nume.26. cum duobus aliis ſequent. C. de action. empti, vbi exclamat iſtam opinionem communem eſſe, atque refert alios Docto. contrariæ partis. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EPISCOPVS regulariter diſpenſare poteſt vbicunque ſpecialiter, & expreſſè non prohibetur.*

OPINIO CCLIV.

1 EPISCOPO regulariter diſpẽſare permittitur,niſi ſpecialiter,& expreſsè prohibitum reperiatur,& ſic epiſcopus diſpenſare poteſt vbicũque non prohibetur, ſecundum Doctores omnes in c. atſi clerici ſ.de adulteriis de iudic.& Specu.cum cęteris ſignatis per eum in titu.de diſpen.verſic. Nunc de epiſcoporum, ubi perhibet iſtam eſſe Cõis
communem opinionem. opin.

SVMMARIVM.

1 *EPISCOPVS habet fiſcum, qui poteſt confiſcare Cameræ Epiſcopali bona confiſcanda clerici iuriſdictionarij,nec tenetur deuoluere, ſeu applicare ipſa bona Cameræ Romanæ.*

2 *Epiſcopus,ſeù eius Vicarius poteſt applicare Cameræ Epiſcopali pœnam pecuniariam, quam imponit laico pro crimine eccleſiaſtico perpetrato per eum.*

OPINIO CCLV.

1 EPISCOPVS habet fiſcum, ſeù procuratorem fiſcalem, & ſic omnia poteſt cõfiſcare, vel applicare ſuę Camerę,& in ſententia contra aliquem clericum iuriſdictionarium proferenda poteſt pœnam eius Curiæ Epiſcopali deuoluere, & applicare, non autem Cameræ Romanæ, ſecundum Butri. & Imo. ex mente Gloſſ. ibi in cap. quia diuerſitatem de conceſſ.pręben.Abb.Anani. & Socin.in cap. excommunicatus,de hęret.in princip.Oldra.conſi. 302. Afflict. in præludiis conſtitutionum quęſt. 15.nume.9.D. Follerium iuris peritiſsimum, & ſummo ingenio præditum, qui ait hoc omnes tenere in practi.canonica crimi.titu. de denunciatione facta c. 5. nume. 14. & ſeq. Ioan. Bernar. Diaz.in practi.crimi.canonica c.134. ubi deducit iſtam opinionem ueriorem eſſe, & obſeruari de conſuetudine generali; & Franciſcum Marci quoq; deciſione,ſeù q.339.nu. 10. cum aliis ſeq. in 1.par. & Fely. cum cęteris ſignatis per eum in c.cæterum de offi.ord.nu. 10. ex quibus apparet iſtam eſſe cõem opinioné, & vſu frequentiſsimo, Cõis
& conſuetudine immemorabili approbatam. opin.

2 Imò

2 Imò pœnam pecuniariã, quam imponit Epiſcopus, ſeu eius Vicarius laico pro crimine eccleſiaſtico perpetrato per eũ, poteſt ſimiliter applicare Cameræ epiſcopali: ex eo, quòd ipſe Epiſcopus habet fiſcum, vt elegantiſsimè, & doctiſsimè conſuluit Barbat. conſ. 39. poſito inter conſ. crimin. diuerſorum collecta per Ioan. Baptiſtam Zilettum in 1. vol.

SVMMARIVM.

1 *AETAS debet probari per fundantem ſe in ea, ſiue is maior ſit, ſiue minor.*

2 *Fundamentum ſuæ intentionis quilibet tenetur probare.*

3 *Minor iurans in inſtrumento ſe maiorem, & allegans poſtmodum ſe minorem, non auditur, nec poterit hoc probare.*

4 *Subſtitutus pupillariter allegans pupillum deceßiſſe in pupillari ætate non tenetur hoc probare, ſed eius intentio videtur fundata, & admittitur ad ſubſtitutionem, niſi per aduerſarium de maiori ætate probetur, ſecundum vnam opinionem, licèt nonnulli alij Doctor. ſenſiant contrarium.*

4 *Aetatem allegans, tunc eam probare tenetur, quando fundatur in ea, ita quòd ætas principaliter allegatur, ſecus quando actus allegatur, qui ad ſui validitatem acceſſoriè ætatem includit.*

OPINIO CCLVI.

1 AETAS debet probari per fundantem ſe in ea, ſiue ea maior ſit, ſiue minor, ſecundum Glo. in cap. presbyter 78. diſtinct. & Abb. in c. in pręſentia de probatio. poſt alios relatos ibi per eum, & in c. 1. de reg. Bald. per illum textum in l. ſi minorem, vbi latius inſiſtit Saly. C. de integr. reſtitu. Bart. l. 1. circa finẽ ff. de except. Corne. conſ. 98. vol. 1. Alexan. conſ. 147. num. 9. vol. 7. & Natta conſil. 249. reuoluto diligenter proceſſu cauſæ, num. 1. vol. 2. & iſtam ſcribunt eſſe communem Fely. Dec. num. 166. & Moder. in d. c. in præſentia. *Cõis opin.*

2 Quia quilibet tenetur probare quod eſt fundamentum ſuæ intentionis, vt per Parpal. in l. ſi quis maior in 1. nota. C. de tranſact. Corſetum in ſingu. in verb. qualitas, Felyn. in c. examinata de iudi. Iaſ. & Dec. in l. qui ſe patris col. 1. C. vnde liberi, & clarius in l. ſi emancipati col. 2. C. de collatio. & Fely. in in d. c. in pręſentia in Glo. in verb. ſecundæ.

3 Iſtaque communis ita probata interpretatur primùm non procedere, quando in inſtrumento iurans, vel fundans ſe in maiori ætate, etiam dixiſſet, & iuraſſet ſe maiorem: quia tunc ex inſtrumento ſatis probatur eum fuiſſe maiorem, & creditur ita eſſe, nec ipſe contrarium dicens audiretur, vt eſt text. in l. pen. C. ſi minor ſe maiorem dixerit circa fin. & Roma. conſil. 112. & Auchara. conſ. 126. Soc. conſ. 66. col. 8. vol. 1. & Cagnolus in d. l. ſi quis maior, nu. 42.

4 Limitatur ſecundò iſta communis in ſubſtituto pupillariter: nam qui allegat pupilum deceſsiſſe in pupillari ætate, ipſe non tenetur hoc probare, ſed eius intentio uidetur fundata, & admitti debet, niſi per aduerſarium de maiori ætate probetur, ſecundum Bald. conſ. 45 1. in 4. par. per text. in l. ex facto ff. ad Trębel. vbi ſubſtitutus Titio decedenti ſine liberis, mortuo Titio fundata eſt intentio ſubſtituti, niſi probetur, quòd Titius ipſe haberet liberos, & hoc in fauorem ſubſtituti introductum fuit, de quo per Bar. & Ang. ibi, & tradit Alex. conſil. 29. viſo themate vol. 1. & iſtam limitationem ſequitur etiam Dec. in d. c. in præſentia nu. 170. & Maranta in repetit. l. is poteſt, nu. 199. ff. de acquir. hæred.

¶ in contrariam verò partem inclinauit Bal. conſil. 19. volu. 5. Bart. conſil. incip. B. fecit teſtamentum in fin. Soc. in l. qui duos §. cùm in bello, & in d. l. ex facto §. pen. vbi etiam Ripa hoc idem tenet.

5 Limitatur poſtremò iſta communis, quando quis fundatur in ætate, ita quòd ætas principaliter allegatur, ſecus autem, quando actus allegatur, qui ad ſui validitatem acceſſoriè ætatem includit: quoniam ætas idonea præſumitur, vt cõcludit Abb. in d. c. in pręſentia per text. ibi, & idem Abb. in c. cum virum de regu. Bald. conſil. 264. factum tale eſt col. fin. vol. 1. Et adeò iſta præſumptio procedit, quòd non tollitur, niſi per aduerſarium contrarium concludenter probetur, d. c. in præſentia, vbi Abb. & Dec. nu. 167. hoc pleniſsimè declarant.

SVMMARIVM.

1 *EXCEPTIO inuentarij non confecti, propoſita per hæredem conuentum impedit litem conteſtari, niſi caſu quo conueniatur ad reſtituendas vſuras, quas defunctus iuſſit reſtitui; Et niſi conueniretur pro legatis pijs, & alimentis non requirentibus dilationem, & niſi conueniretur rei vendicatione: quia tunc conuenitur, vt quilibet poſſeſſor, & quotieſcunq; petitur aliquid ab hærede pro impenſa funeris.*

OPINIO CCLVII.

1 EXCEPTIO oppoſita per hæredem conuentum inuentarij nõ confecti, impedit litem conteſtari, l. fin C. de iure delibera. & ibi Bar. qui ait exceptionem hanc, quã hæres habet infra tempus conficiendi inuentarium impedire litis ingreſſum: cùm etiam hæc exceptio impediat ſententiæ exequutionem, & quotidie practicatur, quòd

inſtru-

inſtrumenta non exequuntur cõtra hęredes exi-
ſtentes infra tempus cõficiendi inuentarium,&
huiuſmodi opinionem ſequuntur Paul.de Caſtr.
Cõis Alex.Iaſ.Corne.cæteriq; communiter in d.§.do-
opin. nec per illum text. Alex.in l.uir bonus in add.ad
Bar.ff.iud.ſol.Ang.in §.æque inſtitu.de actio.ver
ſic.11.& Philip.Francus in c.1.fallent.19.de lite
conteſta.

¶ Sed interpretatur primò iſta cõis non pro
cedere in hærede conuento,vt reſtituat vſuras, ſi
quando defunctus iuſsit eas reſtitui,vel cauit ſe-
cundum formam c. quàmuis de vſuris lib.6. tũc
etiam propter animæ periculum,quæ cunctis re
bus eſt pręferenda non debet differri,l.ſancimus
C.de ſacroſanct.eccle.c.cùm infirmitas de pœn.
& remiſsio.& hoc etiam: quia animæ detrimen-
tum infereretur illo medio tẽpore, quod poſtea
nõ tolleretur,l.2.ff.de appella.recip. cùm ſit da-
mnum irreparabile, meritò diſcedimus à regu-
lis iuris communis,d.l.2. & l. tutor qui reperto-
rium ff.de adminiſt. tut. Diſpoſitio verò præce-
dens procedit, quando omnia ſalua remanent,
ita tenent Ricar. Alberi.Cyn.Rayne.Bal.Angel.
Fulgo.Paul.de Caſt.Alex.Corne. Iacob. de San-
Cõis cto Georgio, Iaſ.cæteriq; communiter in allega-
opin. to §.donec.

¶ Limitatur ſecundò præcedens communis
non habere locum, quando conueniretur hæres
pro legatis pijs, non requirentibus dilationem,
puta alimentorum pauperum, qui interim neca
tur fame, ita limitat Ang.in l.1.§.hæc ſtipulatio.
ff. ſi cui pluſquam per l. falcid. quem ſequitur
Imol.ibi,& Alex.Corne.& Iacob. in præcitato §.
donec.

¶ Tertiò cohar͡ctatur dicta communis non
procedere, vbicunque conuenitur hæres rei ven
dicatione:tunc enim cõuenitur, vt quilibet poſ-
ſeſſor,non vt hæres,l.de eo §.pen. in fin.ff.ad exhi
ben.quod uoluit Odofred.Guil.de Cu.Nicolaus
de Matar.Bal.Saly.Paul.de Caſt.Ang. Alex.Cor-
ne.Iacob.de Sancto Georgio in d.§.donec:quàm
uis ibi Cyn.ſenſerit contrarium, ob id, quòd di-
ſpoſitio illius text.generaliter loquatur, dũ etiã
in eo loquitur de hypothecaria, quæ eſt actio in
rem, daturque contra quemlibet poſſeſſorem, l.
eos C.qui potio.in pigno.habean.& iſtam opinio
nem Cyn.ſimpliciter refert Alberi.in d.§.donec,
tamen Alex.Corne.& Iacob.ibi pręcedentem li-
Cõis mitationem aiunt eſſe veriorem, & communio-
opin. rem:cùm in text.dicatur creditoribus hæredita-
rijs, ex quo, qui non ſunt creditores hæreditarij
non comprehenduntur;idem etiam voluit Ang.
Imol.in d.§.hæc ſtipulatio. Vndè hæres rei ven-
dicatione conuentus, non poſſet obijcere pen-
dentiam inuentarij.

¶ Limitatur prædicta communis vlterius nõ
procedere,quotieſcunque petitur aliquid ab hę-
rede pro impenſa funeris.tunc proculdubio non
poſſet opponere de inuentario,ita tenent,& con
cludunt Angel.Alexand. Corne. Iacob. de San-
cto Georgio in dict.§.hæc ſtipulatio.

¶ Addeque præmiſsis,quòd ex huiuſmodi ex
ceptionibus impedientibus litis ingreſſum cu-
mulauit triginta Martinus de Fano in tract. de
excep.Alex.in l.vir bonus in add.ad Bart.ff.iud.
ſol.Ang.verò Aret.in §.æque inſtitut.de except.
retulit quadraginta,Maria.Soc.poſuit 33.in c.1.
de litis conteſta. in 6. Philippus Francus in dict.
cap.1.colum.4. & ſequen.poſuit per viam fallen
tiarum 43.

S V M M A R I V M.

1 *EXCEPTIO ſpoliationis impedit li
tis ingreſſum: cùm ſpoliatus debeat
ante omnia reſtitui.*
2 *Exceptio ſpoliationis eſt dilatoria.*
3 *Exceptio ſpoliationis non poteſt opponi
poſt litem conteſtatam.*
4 *Iuramentum præſtitum per debitorem ante ſpolium nõ
obſtat aduerſus exceptionem ſpoliationis.*
5 *Iuramentum calumniæ ſi omittitur vbi petitum ſit,
reddit totum proceſſum, & ſententiam inde ſecutam
ipſo iure nullam, & nullum.*

OPINIO CCLVIII.

1 EXCEPTIO ſpoliationis im
pedit litis ingreſſum: cùm
ſpoliatus debeat ante om-
nia reſtitui,l.ſi quis ad ſe fun
dum C.ad l.Iul.de vi pub. &
ibi Glo.& in c. 1. de reſtitut.
ſpoliato. & dicit Ang. in l. ſi
maritus ff.de donatio.inter vir.& vxo.quòd ſpo-
liato fauetur, ſi ſpoliatus eſſet omnibus bonis
eius, vel maiori parte à tertio:tunc etenim à ne-
mine inquietari poteſt,neque ciuiliter, neq; cri-
minaliter,niſi prius,& ante omnia reſtituatur,vt
ſupra deduximus.

2 Et Bar.in l.naturaliter §.nihil commune ff. de
acquir.poſſeſſ. ait præfatam exceptionem eſſe di
latoriam: ideò impedire debet litem conteſtari,
quem ſequuntur omnes Docto.ibi, & Ang. in §.
æque inſtitu.de except.in 39.except. & Francus
in c.1.de lit.conteſt.lib.6.in fallen.22.Vndè alle
gans dictam exceptionem eſt profectò audien-
dus, vt per Specul. in.§.1.in tit.de cita.Innocen.
& Abb.in c.nouit de appellat. & Ioan.And.in c.
eùm olim circa fin.ext.de reſtit.ſpoliat. quorum *Cõis*
opinionem ſcribit eſſe communem Grammati. *opin.*
deciſio.85.nume.1.& 3.

3 Sed huiuſmodi exceptio ſpoliationis non po-
teſt opponi poſt litem conteſtatam, ſecundum
Bar.in d.§.nihil commune, quem ibi communi- *Cõis*
ter ſequuntur omnes, vt aſſerunt Fulgo. & Mo- *opin.*
der.inibi,quàmuis nonnulli ſenſerint contrariũ,
quorum fundamentis abundè reſpondent præ-
citati Moder.inhærendo communi opinioni.

4 Et aduerſus iſtam exceptionẽ aduerte, quòd

non obſtaret iuramentum præſtitum per debitorem ante ſpolium, vt per Ioan. Andr. in c. 2. de ordi. cognit. & alios citatos per Grammati. in d. deciſio. 85. Item exceptio præſcriptionis oppoſita, & in iudicio allegata impedit litis conteſtationem, ſecundum Hoſtien. & Canoniſtas omnes in c. 1. de præſcript. quorum opinionem comprobat Boeri. deciſio. 344. num. 1. cum alijs ſeq. vbi (Cõis opin.) deniq; fatetur etiam communem, & ſecundum eandem decidiſſe Conciliũ Burdegalenſe, & hoc idem conſuluit ſenatus Grationopolitauus, teſte Guid. Papæ in deciſ. 221.

5 Similiterque iuramentum calumniæ tanquã inductum iure naturali, & diuino, quàmuis remitti poſsit, nihilominus ſi peteretur à parte, & nõ præſtaretur, totus tunc proceſſus quippè, & ſententia inde ſecuta annullaretur, & conſequenter iuramentũ calumniæ eſt adeò potens, vt ſi omittatur vbi petitum ſit, reddat proceſſum totum ipſo iure nullum, ſecundum Bar. Bald. Alexan. & alios omnes in l. 2. §. ſed quia veremur ff. de iura. calum. Afflict. in conſtitutione Lite legitimè cõteſtata, ſub num. 4. & ſub nume. 6. lib. 2. rubr. 23. Marantam in tract. iudiciorum in 6. part. in 10. membro actu. 1. num. 2. & Proſperum Carauitã in ritu 288. capitulum emanatum, num. 34. cum alijs ſequen. vbi admonet iſtam eſſe veriorẽ opinionem, & ita in terminis conſuluit Soc. Iunior conſil. 59. viſo proceſſu agitato inter Iacobum, (Cõis opin.) & fratrem, num. 1. cum alijs ſeq. vol. 2. vbi optimè reſoluit iſtam eſſe communem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *EXCEPTIONES, quæ opponuntur ad impediendum executionem ſententiæ in rem iudicatam tranſactæ, ſi reſpiciunt actionem primam, & eſſent natæ ante ſententiam non poſſunt opponi, & oppoſitæ non impediunt executionem.*

2 *Exceptio expenſarum, ſeu melioramentorum poteſt opponi in executione ſententiæ, etiam ſi ius retentionis in ſententia excipienti reſeruatum non fuiſſet.*

3 *Exceptio, ne quis exigatur vltra quàm facere poſſit, opponi poteſt in executione ſententiæ.*

4 *Exceptio nullitatis impedit executionem ſententię.*

5 *Nullitas patens ex actis, impedit ſententiæ executionem, & perimit negocium.*

6 *Nullitas incontinenti allegata, & iuſtificata ex proceſſu, in quo deficerent ſolemnia iuris impedit executionem ſententiæ.*

7 *Signatura dat commiſſionem procedendi ſuper nullitate abſque clauſula, ſine prę iudicio rei iudicatę.*

8 *Signatura ſolet dare commiſsionem in materia penſionis, non apponendo in illa clauſulam ſolitam ſine retardatione penſionis ſi agatur de nullitate notoria, reſultante ex literis penſionis.*

9 *Nullitates, ne impediant executionem ſententiæ, prouidere conſueuit Romana Curia per viam reſcripti, committereq; cauſam ſuper aſſertis nullitatibus, ſeu in integrum reſtitutione.*

10 *Stylus Sacri Concilij Neapo. Regię Cameræ Summariæ, & Magnæ Curię Vicarię circa executionem ſententię, vbicunque nullitates propoſitę non militarent.*

11 *Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes non cõceduntur in Romana Curia, niſi cum clauſula ſine prę iudicio trium conformium.*

12 *Concilium Sacrum Neap. conſueuit dare inhibitoriales literas in ſententiis latis in magna Curia Vicariæ infra ſummam centum quinquaginta ducatorum abſque prę iudicio executionis ipſarum ſententiarum.*

OPINIO CCLIX.

1 EXCEPTIONES omnes, quæ opponuntur ad impediendum exequutionem ſẽtentiæ in rem iudicatã tranſactę, ſi reſpiciunt actionem primam, & huiuſmodi exceptiones natæ eſſent ante ſententiam, nunquàm opponi poſſunt, & oppoſitæ non impediunt exequutionem, vt habetur per Bart. quem Docto. omnes communiter ſequuntur (Cõis opin.) in l. 1. C. de iuris, & facti igno. & alijs in locis, citatis per Iaſ. in d. l. 1.

2 Sed iſta communis opinio claudicat primò loco non obtinere, vbicunque opponeretur exceptio expenſarum, vel melioramentorum, vel aliæ ſimiles exceptiones non redarguentes ſententiam de iniquitate, tunc enim illæ opponi poſſent, etiam poſt ſententiam, & impedirent vtiq; ipſius ſententiæ executionem, ita Specul. in titu. de except. §. 3. Bart. Bal. Alber. de Roſa. col. fin. & alij communiter omnes in l. in fundo ff. de rei vẽ(Cõis opin.)dicat. Lanfran. in c. quoniam contra in ver. Teſtes, verſ. ſed dubitatur de huiuſmodi quęſtione, de probat. & Rolan. à Valle conſil. 28. quoniam nemini dubium eſt, ſub num. 2. & ſequen. vol. 1. vbi huius communis ſententiæ aſsignat efficaciſsimam rationem.

3 Secundò limitatur etiam eadem communis, quòd exceptio, ne teneatur quis vltra quàm facere poſsit, quę ſolet concedi ex iuris diſpoſitione clerico, marito, & iudici in ſyndicatu, opponi valeret, etiam in executione ſententiæ, l. ex diuerſo §. fin. & ibi Doct. ff. ſolut. matrimo. & in l. 2. C. quod cum eo, & in l. 1. C. de iur. & fact. ignorant. & Rolan. in d. conſ. 28. nu. 7.

4 Tertiò fallit quoq; communis prędicta, quòd exceptio nullitatis ſententię impediat ſimiliter executionem ipſius ſententię, Spec. in tit. de executione ſententię §. 2. Glo. in c. paſtoralis §. quia verò de offi. deleg. Bald. & Saly. in l. ſi non cognitio C. ſi contra ius, vel vtil. pub. Alex. conſ. 33. in fin. uolu. 1. Paul. de Caſt. & Alex. per text. ibi in l. ſi feriatis ff. de fer. & idem Alex. in l. ſi expreſsim de adpell.

5 Vbi concludit, quòd ſi nullitas appareret ex ſententia, poſſet tunc illa opponi ad impediendũ executionem eiuſdem ſententię, vtputà quando ſenten-

ſententia lata extitiſſet in die feriata in honorem Dei,quo nempè caſu non foret opus reuocatione:quia conſtaret tunc de nullitate notoria,& maniſeſtiſsima, & talis nullitas negocium perimeret,d.l.ſi feriatis,& l.1.C.de exec. rei iudi.l. ſi cùm nulla de re iud.& l.fin.C.ſi ex fal.inſtru.Bal. in l.ab executione colu.3.C.quor.appell.non recip.Roma.conſ.51.Zuccard. in l. fin. nu.280. C. de edic.Diui Adriani,& Fely.in c.de cȩtero extra de re iud.

6 Et ſic, ſi nullitas poſſet probari incontinenti ex eiſdē actis, & produceretur proceſſus, in quo deficerent iuris ſolennia, ſecundum l. prolatam C.de ſenten.impediretur tunc abſque dubio aliquo executio ſententiȩ, l.3.§. ibidem ff. de exhiben.& l.ille à quo §. ſi de teſtamento ff. ad Treb. Bar.in l.fin.ſi de fal.inſtru.& in l.4.§.condemnatū ff.de re iud.Octauianus Veſtrius in ſua pract. lib.8.in tit.de nullitate, eiusque temporibus, & proceſſu col.5. ſub verſic. ſed maius dubium eſt, Cõis opin. vbi aperit iſtam eſſe communem opinionem, & Ioan.Staphil.in tract. de literis gratiȩ, & iuſtitiȩ fol.150.& ſeq.

7 Vbi firmat in prȩſenti caſu ſignaturam concedere commiſsionem ſuper nullitate ſine clauſula parito iudicato.

8 Et huc ſpectat etiam deciſ.Caſſad 10.in tit.de reſcript. vbi recenſuiț ſignaturam ſolitam eſſe concedere in materia penſionis,non apponendo aliter in illa clauſulam conſuetam, ſine retardatione penſionis, ſi agatur de nullitate notoria reſultante, & ſcaturiente ex forma literarum penſionis.

9 Itidemque eadem ſignatura conſueuit concedere literas inhibitoriales, ſeu reſcriptum ad inſtantiam partis ſuccumbentis, committereque cauſam ſuper aſſertis nullitatibus,ſeu in integrū reſtitutione ad impediendum executionem ſententiȩ; & verſa vice pro altera contraria parte victrice impetrari ſolet in eademet ſignatura aliud reſcriptum, vt iudex nullitatis prefixo aliquo breui termino ad proponendum nullitates, & reſtitutionem in integrum petitam, quo quidem termino elapſo,& non apparentibus nullitatibus, idem iudex tenetur ſententiam exequi, prout de huiuſmodi ſtylo meminit Caſſad.deciſ. 4.in fin.in titu.de cauſ.poſſ.& propriet. Vantius in tract. de nullitatibus in titu. quoties, & infra quod tempus de nullitate agi poſsit, & nunquid pariat aliquos iuris effectus,& quos, nu.7 & Virginius de Boccatijs in conſtitutione Aegidiana, num.107.cum alijs ſequent. vbi hoc probat authoritatibus,& rationibus.

10 Et ita etiam obſeruatur in Regno in Sacro Cōcilio,in Regia Camera Sūmariȩ, & in Magna Curia Vicariȩ in cauſis deuolutis in ipſis regijs tribunalibus per remedium appellationis, in quibus allegatis nullitatibus ad finem impediendi executionem ſententiȩ habētis executionem de iure paratam, conceditur aliqua breuis dilatio ad proponēdum nullitates ipſas, quibus propoſitis, illisque guſtatis,atq; diſcuſsis, & non militantibus in iure, demandatur executioni ſentētia, & ſic reſcribitur iudici à quo, vt ſuam exequatur ſententiam literis conceſsis inhibitorialibus non obſtantibus.

11 Sed reſcripta, ſeu inhibitoriales literȩ ſuper nullitatibus poſt tres ſententias conformes in Romana Curia,in ipſa ſignatura nullatenus conceditur, niſi cum clauſula ſine prȩiudicio trium conformium,atteſtante Vantio in d.tit.quoties, & infra quòd tempus de nullitate agi poſsit, nu. 6.& Octauiano Veſtrio in loco prȩcitato per textum expreſſum in Clemen. vt calumnijs de re iudic.& ratio aſsignari poſſet iſthȩc: quia ſpeciale eſt propter prȩſumptam calumniam ſuccūbentis per tres conformes, vt earum executio nō impediatur agendo per viam nullitatis, vt firmat Rota deciſ.21.nota,in antiquis.

12 Similiterq; Sacrum Concilium Neap.conſueuit dare inhibitoriales literas in ſentētijs latis in Magna Curia Vicariȩ infra ſummam centū quinquaginta aureorum abſque prȩiudicio executionis ipſius ſententiȩ. Et hoc quidem ea ratione agit, cùm ita ſancitum extet expreſsè in Regia pragmatica, exordiente, Nos autem in primis cauſis,poſita poſt pragmaticam 3.in tit. de officio Sacri Regij Concilij, & his quæ ipſi tribunali incumbunt,vbi diſponitur ſententias promulgatas in eadem Magna Curia Vicariæ,in primis ciuilibus cauſis,à ducatis quinquaginta infra,plenariæ executioni demandandas fore non obſtante appellatione interpoſita, quæ committitur cū clauſula,facta prius executione, vel citra præiudicium executionis ipſarum ſententiarum à quibus appellatur.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS non poteſt eſſe teſtis, dum eſt in excommunicatione.*

2 *Excommunicatus poſt abſolutionem impetratam ob excommunicatione, poteſt eſſe teſtis, & recipi in teſtem.*

3 *Excommunicatus teſtis eſſe non poteſt, etiam poſt impetratam abſolutionem, ſi fuit excommunicatus pro furto, vel alio facinore.*

4 *Excommunicatus admitti poteſt in teſtem, & pro teſte in teſtamento.*

5 *Excommunicatus poteſt condere teſtamentum, ſicut alius non excommunicatus.*

6 *Excommunicatus habet teſtamenti factione, tam actiuè, quàm paßiuè; & traditur hic etiam cautela remiſsiuè excommunicato volenti teſtamentum condere, quando teſtes, & Notarij ad eum ob timorem excommunicationis accedere nollent.*

7 *Excommunicatus admittitur in teſtem in contractibus.*

OPINIO CCLX.

1 EXCOMMVNICATUS non poteſt eſſe teſtis, ſecundum omnes in c.teſtimonium,& in c. veniens il 2.ext. de teſti. Nellum in tract. de teſti.in ver.Excommunicans, Ferrarienſ. in ſua pract. in forma iuramenti teſtium in §.proteſtante,num.18.Alberi. in tract. de teſti. colum. 1. fol. 5. Iodocum Demhauderi.in ſua praxi rerum criminalium,c. 50.num.16.Fely.in c. Rodulphus, ſub num. 39. in fin.d.numeri de reſcrip. vbi Apoſtilla in litera A,&Lanfran.in c.quoniam contra in c.8.de teſtibus,ſub num.76.de probatio. vbi deducit iſtam opinionem communem fore. *Cōis opin.*

2 Quæ quippè fallit non procedere, vbicunque excommunicatus abſolutus eſſet: nam poſt abſolutionem impetratam ab excommunicatione recipi debet,& poteſt in teſtem, vt voluerunt omnes in d.c.teſtimonium, Apoſtilla ad Fely.in d.c. Rodulphus,ſub num.39. ſub litera A, vbi hoc interpretatur vtiliter, & Lanfran.in d.c. quoniam contra in verb. de teſtibus, num.76. vbi recitat iſtam eſſe veram,& communem ſententiam. *Cōis opin.*

3 Licèt ipſe poſt Innocen. in d. c. teſtimonium hoc coarctet non habere locum, quando quis excommunicatus extitiſſet ob furtum, vel aliquod aliud facinus, tunc etenim teſtis eſſe nequiret,& ſequitur Bertach.in 1.par. ſui repertorij in verb. excommunicatus, teſtis eſſe poteſt in contractibus,ſub nu.50.

4 Fallit ſecundo præmiſſa communis videlicet, quòd excommunicatus admitti poſsit in teſtẽ, & pro teſte in teſtamento, ſecundum Ferrarien. in d.§.proteſtante,num.20.& Bald.in l.fin.C. de contra tab.

5 Quoniam condere poteſt teſtamentum, quẽadmodum alius non excommunicatus, & teſtamentum vires habet, vt voluit Ioan.And.& Gemi.in c.decernimus de ſenten.excommu.in 6.Iacob.de Bel.in §.omnibus in authent. de ſan.epi. Bar.& Aret.in l.ſi quæramus, ff.de teſti.Archid. in c pias,de except.in 6.Innocent.in c. cum voluntate,de ſenten.excommu.Bald.in l.fin.col.3. C.ſi à non compe.iud.& iſtorum opinionẽ,quòd excommunicatus teſtamentum facere poſsit, ſequuntur quoque, aiuntq; communem,Franc.in rub.de teſtam.lib.6.num.32.Barbatius in c.qui ingredientibus,num.17.de teſtam.Lallus de Tuſcia in cõſtitutione Regni Inconſutilem veſtem, num.12.lib.1.Clarus in tract.de teſtam.lib.3.q. 25.Fely.in d.c.cum voluntate in fin.Bertachi.in ſuo repertorio in 1.part.in verb.Excommunicatus teſtatur,ſub.num.20. Dilectus in tract.de arte teſtandi tit.1.caute. 10. Couarruuias in rubr. de teſtam.num.18.Vaſquius in tract. de ſucceſſ. proceſſ.lib.1.§.1.num.120.& Petr.Duen.in reg. 272. vbi congerit Doct. contrariũ aſſeuerantes, & hanc communem plenè ampliat in duobus caſibus,ac in duobus alijs limitat. *Cōis opin.*

6 Et quamuis communis præmiſſa amplietur per Petr.Duen. vbi ſupra, tamen vltra eum amplia, vt excommunicatus ipſe tam actiuè, quàm paſsiuè teſtamenti factionem habeat, ſecũdum Federicum de Senis conſ. 118. factum tale eſt cũ alijs ſignatis per Dilectum in d. cautel.10.nu.2. Vbi ſupponit iſtam communem opinionem fore,& tradit pariter remedium, cautelamque congruentem excommunicato volenti teſtamentũ condere, quando teſtes,& Notarij ad eum ob timorem cenſurarum, excommunicationiſuè accedere nollent. *Cōis opin.*

7 Fallit tertiò in contractibus prædicta communis, in quibus quidem excommunicatus in teſtẽ admittitur, ſecundum Bertachi.poſt alios complures ſignatos per eum in d. verſ. excommunicatus teſtis eſſe poteſt in contractibus,ſub num. 50.& præmiſſa, aliaque multa ponentur infra latius in Opinio 920. in verbo Teſtis eſſe non poteſt excommunicatus.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS pro quacunque cauſa, etiam ciuili perſiſtens per annum in excommunicatione habetur ſuſpectus de hereſi, & ob hoc poteſt inquiri ad indicendam ſibi purgationem, in qua ſi forte deficeret, habetur pro conuicto de hereſi: nam permanendo tanto tempore in cenſuris videtur malè ſentire de ſacramentis eccleſia, & de clauibus.*

2 *Concubinatus continuatus vltra annum facit præſumi de mala fide.*

3 *Excommunicatus perſeuerans in excommunicatione per annum, & monitus nolens reſipiſcere, poſſet tanquam hereticus condemnari, & eius bona publicari.*

4 *Excommunicatus occaſione contumaciæ contracta per eum in non comparendo pro cauſa criminali, pro qua vocatus extiterat, & perſeuerans per annum in ipſa excommunicatione, conuictus cenſetur pro eo crimine cuius accuſatus fuit.*

5 *Excommunicatus perſeuerans in Regno in excommunicatione vltra annum debet per prelatos qui eum excommunicarunt denunciari iudici ſeculari, & legitima pœna condemnari per ipſum iudicem ſecularem.*

6 *Excommunicatus perſeuerans in excõmunicatione per annum debet in Regno ſecundum ſtatum, & qualitatem ſuam variè puniri.*

7 *Clericus perſeuerans in excommunicatione per annum præbet occaſionem, vt contra eum procedi poſsit, tanquam de hereſi ſuſpectum.*

8 *Suſpitio de hereſi operatur, quòd ſuſpectus deficiat in purgatione indicta, & poſsit tanquam hereticus condemnari.*

9 *Clericus per perſeuerantiam triennalem in excommunicatio-*

nicatione, eſt priuatus ipſo iure, abſque aliqua alia ſen tentia declarato ia, ſuis beneficijs.

10 *Clericus priuatus ipſo iure beneficijs non facit fructus ſuos.*

11 *Clericus priuatus ipſo iure beneficio, poteſt à ſuo ordinario amoueri abſque alia hominis ſententia, nec prętendere poteſt ſe ſpoliatum.*

OPINIO CCLXI.

1 EXCOMMVNICAtus pro quacunq; cauſa, etiam ciuili permanens, ac perſiſtens per vnius anni circulum in excommunicatione de hæreſi ſuſpectus habetur, ſecundũ Ioã. Andr. & Panorm. poſt alios communiter, in c. fin. de pœnis. Et licèt ſuſpitio hæc ad condemnationem non ſufficiat, vt ſentiunt Inno. & Panor. in loco præcitato, Henri. poſt alios in c. excommunicatus extra de hæret. & Ioan. Lupi. in c. per veſtras §. 18. nu. 24. tametſi ſufficeret ad inquiſitionem formandam contra excommunicatum de hæreſi, & ad inducendam ſibi purgationem, in qua ſi fortè deficeret, haberetur pro conuicto, c. inter de purga. cano. in fin.

Cōis opin.

2 Ita etiam concubinatus vltra annum continuatus facit quem præſumi de mala fide, & non ante, vt per Guil. Benedict. in cap. Raynutius in ver. nomine Adelaſiam num. 708. de teſtam.

3 Et ſic, ſi excommunicatus perſeuerauerit in excommunicatione per annum, & monitus noluerit reſipiſcere, tunc vtiq; poſſet tanquam hæreticus condemnari, c. cùm contumacia de hęre. in 6. & conſequenter poſſent eius bona publicari, c. cùm ſecundum eodem titu. in 6. vtpotè quia excommunicatus iſte præſumitur, ſecundum Panor. in d. c. fin. & Franc. in c. cùm contumacia de hæret. in 6. malè de ſacramentis eccleſiæ ſentire, & de poteſtate clauium permanendo tanto tempore in excommunicationis cenſura, nec videtur curare de hoc, imò expreſsè contemnere excommunicationem ipſam.

4 Et aduerte, quòd conuentus ſuper crimine ciuiliter, ſiue criminaliter ob contumaciam excōmunicatus poſtea, & in eadem excommunicatione perſeuerans per annum, conuictus cenſetur de eo crimine, cuius accuſatus fuit, ſecũdum Glo. & Abb. in c. contingit de dolo, & contuma. Rom. ſing. 303. Glo. & Franc. in d. c. cũ contumacia, Abb. in c. 1. num. 27. de iud. & ibi Doct. præcipueque Ripa num. 77. & Alciat. nume. 74. vbi profitentur opinionem iſtam eſſe communem; licèt Dec. ibi, in 2. lectu. præcipitanter contrariũ aſſeruerit, & Selu. in tract. de beneficijs in 3. par. quæſt. 4. ſed ſententia Glo. & ſequacium eſt communis, & veriſsima, ſecundum Moder. in d. c. 1. & eam ſequitur Panor. in c. veritatis colum. 5. de dolo, & contuma. Ioan. Lupi in d. c. per veſtras §. 18. num. 24. Petr. Duen. in reg. 153. nu. 4. incip. Contumax in non comparendo, Ripa in l. ſi conſtante, nu. 46. ff. ſolu. matri. & Maranta in tract. iudiciorum in 6. part. 2. membri de contumacia, nu. 33. fol. paruo 117.

Cois opim.

5 In Regno verò Neapolitano perſeuerans in excommunicatione vltra annum debet denunciari iudici ſeculari per prælatos, qui eum excommunicauerunt, vel per eorum ſucceſſores, & legitima pœna condemnari per iudicem ipſum ſecularem, c. 102. item ſtatuimus, quòd ſi contingat, quod citat, ſequiturque ibi Ioan. Ant. de Nigris, Afflict. in conſtitut. patarenorum colum. 9. & in conſtitut. pœnam eorum, in 1. not. & Maranta vbi ſupra.

6 Item morantes in excommunicatione per annum debent in Regno ſecundum ſtatum, & qualitatem perſonarum variè puniri pœnis taxatis in altero cap. eiuſdem Regni 163. incip. ſi quis in excommunicatione à canone lata, vbi Io. Anto. de Nigris.

7 Et quemadmodum excommunicatus perſiſtens in cenſuris per annum, videtur ſuſpectus de hæreſi, ita clericus perſeuerans, inſordeſcenſque in ipſis cenſuris dicto tempore vti excommunicatus, poſſet procedi contra eum tanquam ſuſpectum de hæreſi, ita Doct. omnes, præſertimque Ioan. de Anania, & Fely. col. 1. & ſequen. in c. excommunicamus il 1. de hæreticis per textum ibi.

8 Et talis ſuſpitio operatur tunc, quòd deficiat in purgatione indicta, poſsit tanquam hęreticus condemnari, arg. c nos inter de purg. cano. & ita firmat Abb. in c. fin. de pœn.

9 Vndè hinc manifeſtè colligitur, quòd clericus per perſeuerantiam triennalem in cenſuris, cenſetur priuatus ipſo iure, & abſque aliqua alia ſententia declaratoria ſuis beneficijs, ita Glo. in d. c. contingit de do. & contu. & in d. c. 1. de iudi. vbi omnes concorditer, & potiſsimùm Dec. in 2. lectu. Berous, ſub num. 86. Mantua, num. 29. Ripa, ſub num. 78. & Felyn. col. 5. num. 8. vbi docet iſtam eſſe communem opinionem, & Ioan. Bapt. Ferrettus etiam conſ. 342. præſupponitur in facto pro notorio, num. 1. & ſequen. volu. 2. vbi ita conſuluit. Cōis opin.

10 Deducitur itaque ex his vtiliter, quòd clericus ipſe ita, & taliter priuatus ipſo iure beneficijs, non faciat modo aliquo fructus ſuos, ſecundum Inno. in c. cum noſtris de conceſ. præben. cũ quo ſentiunt omnes communiter ibi. Cōis opin.

11 Siquidem priuatus ipſo iure beneficio, poteſt de facto à ſuo ordinario amoueri abſque alia ſententia hominis, nec allegare poteſt ſe ſpoliatum, vt firmat Glo. in extrau. execrabilis Ioan. xxij. §. qui verò de præben.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS non poteſt agere in iudicio.*

2 *Excommunicatus per ſententiam repellitur à iudicio abſq; aliqua alia declaratoria, ſeu publicatoria ipſius excommunicationis; & oſtenſa ſolummodo in iudicio fide ſententiæ excommunicationis, ab eodem iudicio penitus repelli debet.*

3 *Excommunicatus non admittitur ad compenſationem: quia qui compenſat quodammodo agit, & petit.*

Excommunicatus tam per ſe, quàm per procuratorem comparere non poteſt in iudicio, ſcilicet agendo.

4 *Excommunicati debitores, qui promiſſerunt cum iuramento ſoluere, conueniri non poſſunt in iudicio per excommunicatum durante excommunicatione, licèt ipſi excommunicati poſſint à creditoribus conueniri.*

5 *Excõmunicatus audiri debet in iudicio comparens per procuratorem, & non per ſe ad proponendas eius defenſiones. Sed excommunicatus non poteſt eſſe procurator, aduocatus, tutor, curator, vel hoſpitalarius.*

6 *Excommunicatus repelli debet à iudicio officio iudicis, etiam parte non opponente, quod procedit in publico excommunicato.*

7 *Excommunicationis exceptionem opponens cõtra actorem non auditur, nec impedit litis ingreſſum in Regno: quia excommunicationis exceptio in Regno, quandocunq;, tàm ante litẽ conteſtatam, quàm poſt, in quacunq; cauſa ciuili, criminaliq́; ſiue contra partẽ, ſiue contra teſtes oppoſita non admittitur, niſi opponens in promptu, & in ipſo inſtanti legitimè doceat in iudicio de excõicatione allegata per legitima documenta.*

OPINIO CCLXII.

1 EXCOMMVNICATVS agendo non poteſt ſtare, cõparereq́; in iudicio; & per cõſequens ad agendum inhabilis eſt, c. intelleximus de iud. Specu. in titu. de actore, verſ. Item quòd eſt excommunicatus, & Ferrar. in ſua pract. Papien. in for. libellorum in actio. rea. §. veris, ac legitimis, ſub nu. 31. & in forma iuramenti teſtium §. proteſtãte, nu. 18. & ſeq. Pet. Duen. in regu. 268. Carauita in ritu. 236. Item quòd in quibuſcunq; cauſis ciuilibus, vel criminalibus, n. 9. & Affl. decis. 268.

2 Imò antedictus excommunicatus per ſententiam repelleretur etiam in iudicio abſq; aliqua alia declaratoria, ſeu publicatoria ipſius excommunicationis; & conſequenter antequàm fuerit declaratus pro tali, oſtenſa ſolummodo in iudicio fide ſententiæ excõicationis, ab eodẽ iudicio penitus repelli debet, vt copioſè, & realiter conſuluit Ioan. Bapt. Ferrettus conſ. 351. coram reuerenda vol. 2.

3 Imò ipſe excommunicatus compẽſatione vti nequiret, & ſic aliter recipiendus, ac admittẽdus non eſſet ad ipſam compenſationem: ſi quidem qui compenſat quodãmodo agit, & petit, vt voluerunt Oldra. & Bar. in l. amplius non peti, ff. rẽ ratam haberi, Glo. & cęteri omnes in c. cũ inter de except. Iaco. de Are. & Cyn. Alex. in l. quoniã C. de adulte. & iſtorum opinio magis communis Cõis
eſt, ſecundum Tynd. in tract. de compenſationi- opin.
bus art. 7. nu. 24. cum alijs ſeq. vbi tuetur, & ſequitur cum alijs coaccruatis per eũ contrariam partem, videlicet, quòd excommunicatus admittatur ad compenſationem. Tamen quicquid ſuadeat noli aliter in deciſiuis diſcendere à dicta cõmuni, tanquam tutiſsima, atq; veriſsima. Quod etiam in tantũ verum eſt, vt tã per ſe, quàm per procuratorẽ cõparere nequeat, ſcilicet agendo.

4 Imò in tantum verum eſt, etiam quòd debitores ſui, qui promiſerunt cum iuramento, non tenerentur, neque ei ſoluere poſſent, ſecundũ Glo. per illum tex. in c. nos ſanctorum, & in c. iuratos 15. q. 6. licèt ipſi excommunicati poſſent à creditoribus conueniri, d. c. intelleximus.

5 Sed defendendo ſemetipſum non per ſe, verũ per procuratorem in iudicio audiri poteſt, & de-
bet, ſecundum Doctores communiter in c. cùm Cois
inter de exce. Bart. in l. de pupillo §. fin. de operi. opin.
no. nuncia. & in l. non cogẽdum §. fin. de procur. & in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſaria, qui ſatiſda. cog. vbi inquit eũ poſſe cõparere in iudicio ad neceſſariam ſui defenſionem, & opinionem iſtam ſequitur, declarat, atque communem eſſe dicunt Bertachin. num. 6. in ſuo reperto. in verſicu. Excommunicatus in 1. parte ſub nume. 20. & Felyn. in dicto cap. intelleximus.

¶ Sed aduerte, quòd tunc minimè admittitur in iudicio procurator ipſe, ſi foret excommunicatus, c. poſt ceſsionem, & ibi Doctor. de probat. Nec excommunicatus poteſt eſſe aduocatus, cap. decernimus de ſentent. excommunic. Nec poteſt excommunicatus ipſe eſſe tutor, curator, vel hoſpitalarius, vt decidit Marianus Socin. in cap. ſacris q. 7. principali 19. articu. q. 3.

6 Et excommunicatus iſte officio iudicis repelli poteſt à iudicio, etiam parte non opponente, c. quia in fin. de exceptio. in 6. & Philip. in cap. cùm parati. colum. 1. de appellatio. Quod procedere, habereque locum interpretatur in publico excommunicato, Bertachin. in dicto verb. Excommunicatus, ſub verſicu. 10. & Ioan. Bapt. Ferretus conſ. 351. coram reuerenda dominatione veſtra, nu. 4. & 9. vol. 2.

7 Sed hoc non procederet in Regno: ſiquidem opponens exceptionem excõicationis cõtra actorẽm non audiretur, nec impediret litis ingreſsũ, ſed nõ obſtãte iſta exceptione procederet in cauſa, vt voluerũt Glo. And. de Iſer. Affl. ſub nu. 8. & alij in conſti. ſi ciuiliter agẽs per tex. ibi, lib. 2. rub. 20. & Marant. in tract. iudiciorũ in par. 20. & vltima diſtin. nu. 14. & 19. fol. par. 78. quia in Regno exceptio excõicationis, quandocunq;, tam ante litẽ conteſtatã, quàm poſt in quacũq; cauſa ciuili, criminaliuè, ſiue cõtra partẽ, ſiue cõtra teſtes

oppoſita non admittitur, niſi opponens in promptu, & in ipſo inſtanti legitimè doceat in iudicio de ipſa excommunicatione allegata per legitima documenta, vt eſt text. in d. ritu. 236. item quod in quibuſcunque cauſis ciuilibus, vel criminalibus, vbi Carauita, nu. 1. & ſub n. 26. & ibi ſimiliter, & vtiliter mentionatum ritũ limitat in duobus caſibus, ſub nu. 2. cum alijs ſeq.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS occultus, ſeu toleratus non poteſt alium excommunicare, ſecundum vnam communem opinionem, licèt altera opinio contraria ſimiliter communis ſit.*

2 *Excommunicatus eſt in manibus diaboli.*

3 *Excommunicato non aßiſtit angelus bonus.*

4 *Excommunicato non proſunt bona opera, quæ facit. & excommunicatio ſeparat à multis bonis. & excommunicatus audiens diuina peccat mortaliter. & participans cum excommunicato incurrit excommunicationem minorem, cum qua ſi accederet ad aliquod ſacramentum peccaret mortaliter. & participans ipſe vrbanè cum excommunicato peccat venialiter, ſecus ſi ex contemptu eccleſiæ, tunc enim peccaret mortaliter.*

5 *Excommunicatio eſt maxima pœna, & nulla maior pœna de iure canonico inferri poteſt, quàm excommunicatio.*

6 *Excõmunicatio adeò timenda eſt, vt nil debeat ſic chriſtianus formidare, quàm ſeparari ab eccleſia.*

7 *Pœna non modica eſt inter homines eſſe, & hominum conſortio carere.*

8 *Excommunicatio non ſolùm corpori, ſed animę etiam detrimentum affert: cùm hominem à Deo ſeparet.*

9 *Excommunicatus non debet ſepeliri in loco ſacro. Et damnatis obeſt eccleſiaſtica ſepultura.*

10 *Excommunicatus non poteſt ordinari, ſed ſi ordinatur caracterem recipit.*

11 *Excommunicatus dicitur infamis, & æquiparatur deportato, ſeu damnato in metallum.*

12 *Excommunicatus efficitur ſeruus peccati, et hęreticus.*

OPINIO CCLXIII.

1 EXCOMMVNICATVS occultus, ſeu toleratus nõ poteſt alium excommunicare, ita quod talis ſentẽtia non valet modo aliquo, & habetur perinde ac ſi non eſſet promulgata, ſecundum Glo. in rub. 24. q. 1. & in c. aduerſus de immu. eccl. & in c. exceptionem de except. Io. Cald. in c. ad probandum de re iud. Hoſtien. & Abb. n. 4. in c. 2. de ord. ab epiſ. qui renun. epiſc. Archid. in c. audiuimus d. 24. q. 1. & in c. 1. de ſenten. excom. lib. 6. Io. And. & Anchara. in c. pia §. ſi verò, ſub nu. 5. lib. 6. Feder. de Senis conſ. 137. viſo, & examinato poſt medium, Fely. cum alijs aggregatis per eum in c. ad probandũ, nu. 7. de re iud. Iaſ. poſt Alber. in l. Barbarius ſub nu. 62. ff. de off. præt. & Abb. in c. ab excõmmunicato, ſub nu. 8. de reſcript. & in c. veritatis, ſub nu. 44. de dolo, & cont. in quibus locis oſtendit iſtam eſſe commu- *Cõis*
nẽ opinionẽ, & Sũma Tab. etiã in verb. Excõica- *opin.*
tio, il 1. §. 12. Et licèt opinionẽ contrariã, videlicet, quod excõicatus occultus non ſit ſuſpenſus ab officio, & quod geſta ab eo valeãt, nec irrita cẽſeãtur quandiu toleratur ab eccleſia aliqui Illuſt. Doct. amplexi ſint, & præſertim Inno. & Panor. in d. c. veritatis, Ricard. 4. ſent. diſt. 18. art. 7. q. 1. Sylue. in ſua Sũma in verb. Excõmunicatio il 3. §. 10. & ſeq. Inno. & Ant. de But. in c. ſi verò de ſenten. excom. Cayetan. in Summa in ver. Abſolutio, & cõmunẽ fateatur eã ſequẽdo peritiſsimus D. Quintil. Mandoſ. in add. ad Lapum in alleg. 89. in litera G, la 2. & F. Franc. à Vittoria etiam in Sũma ſacramentorũ eccleſię in tract. de excõicatione, q. 14. & veriorẽ aſſeueret Soc. in tract. fallentiarũ, *Cõis*
regula 166. fallẽtia 2, & Lamb. in tract. iur. patr. *opin.*
art. 2. q. 3. par. 1. lib. 2. nihilominus hęreticũ foret diſcedere à cõmuni præmiſſa, tãquã ſacroſancta.

2 Quia excõmunicatus ipſe eſt in manibus diaboli, & tranſuerſo ordine de familia Dei in familiã diaboli trãſit, c. audi. deniq;, & ibi Glo. 11. q. 3.

3 Nec Angelus bonus ei aſsiſtit, ſecundum Pan. in rub. de ſent. excom.

4 Nec ei proſunt bona opera, quæ facit, ſecundũ Pan. in c. ita quorũdã de Iudæ. Imò excommunicatio ipſa ſeparat à diuinis officijs. Hinc Iſido. & recitatur in c. cum excõicato, 11. q. 3. Cùm excõicato (inquit) orare non licet; propter quod dicunt Doct. quod ſi ſit aliquis excõicatus in eccleſia, quãdiu celebrantur diuina, admonendus eſt, vt eccleſiã exeat, & ſi exire nõ velit, põt violenter inde expelli, & ſi expelli nõ poſsit: quia forſan potẽs eſt, & parat ſe ad reſiſtentiam, tunc quippè ceſſandum eſt à diuinis officijs, ac etiam miſſa intermittenda eſt in tali caſu, ſi modò ſacerdos nõ cœperit ſacrũ canonẽ, non aũt hoc licet vbi iã inceptus eſt, verũ tũc proſequi debet vſq; ad communionem ſumptam, & poſtea reſiduum de eccleſia exeundo in ſacriſtia dicendum eſt. Et inſuper excommunicatus, qui ſcienter ſe ingerit, vt audiat diuina, mortaliter peccat, quantũcunq, hoc ex deuotione videatur facere, eo quod agit contra pręceptũ eccleſiæ. Separatq; ipſa excommunicatio à perceptione cuiuſcunq; ſacramenti eccleſiaſtici, vt notat in c. Engeltrudã, 3. q. 4. Excõicatus enim in huiuſmodi ſtatu nullius ſacramenti eſt capax, cuius ratio eſt: quia talis eſt extra eccleſiã. Vnde abſolui nequit à peccatis in cõfeſsione ſacramẽtali, etiã quantũcũq; eſſet contritus, atq; diſpoſitus ad omnia facienda, niſi primùm abſoluatur à vinculo excõicationis: quia ſi abſolueretur exterius, abſolutio nõ valeret, ſed iterũ poſtea ipsũ abſolui oporteret, vt tenet expreſsè Beatus Thomas in 4. ſententiarum. Et hinc eſt, quòd ad cautelam in ſacramentali abſolutione præmitti

ſolet

ſolet abſolutio ab excommunicatione; & ſi in tali excommunicatione contraheret matrimonium, teneret quidem matrimonium, ſed tamen mortaliter peccaret contrahens;ſi verò reciperet ordines ſacros, vel exequeretur actus eorundem, vtpotè celebrando, euangelium cantando, confeſsiones audiendo, baptizando ex officio, & huiuſmodi, efficeretur abſque dubio per hunc modum irregularis, & indigeret diſpenſatione Papæ. Separat quoque memorata excommunicatio à cœlo: In tantum, quòd excommunicatus iuſtè, & debitè nunquam intrabit cœlum, niſi primùm abſoluatur in præſenti, vt apertè innuit CHRISTVS Matthæi 17. cùm ait Petro, Quæcunque ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, ideſt à CHRISTO, & à tota curia cœleſti ſeparabuntur, & hoc claue non errante, & ſi clauis erraret, adhuc authoritas eccleſiæ non deberet contemni. Vndè Chryſoſto. ſuper epiſtolam ad Hebræ.& ſimiliter recitatur in decretis in cap. nemo, 11. quæſtio. 3. Nemo (inquit) contemnat vincula eccleſiaſtica: quia non eſt homo, qui ligat, ſed Chriſtus, qui dedit poteſtatem talem hominibus,& ipſos fecit dignos tanti honoris. De Chriſto autem dicitur Apoca. 3. quòd habet clauem ſcilicet regni cœleſtis, & quòd claudit, & nemo aperit,ideſt cui claudit cœlum per excommunicationem, nemo præter illum poteſt ei aperire, qui certè nunquam ipſum aperit illi,qui permanet ſcienter,& obſtinato animo in excommunicatione. Separat etiam excommunicatio à conſortio fidelium;nõ enim poteſt licitè participare excommunicatus cum alijs fidelibus, nec illi cũ eo in comedendo, & bibendo, in ſalutando, vel orando. Vndè verſus, *Os, orare, vale, communio, menſa negatur.* ſcilicet excommunicatis. & nota,os,ideſt locutio,menſa,ideſt comedere cum eis. Qui autem extra caſum à iure conceſſum facit contrarium, incurrit profectò minorem excommunicationem;cum qua ſi quis ſcienter accederet ad aliquod ſacramẽtum mortaliter peccaret,à tali tamen excommunicatione, quæ minor vocatur,poteſt abſolui à quolibet ſacerdote, qui poteſt eum à peccatis ſibi confeſsis abſoluere,qui autẽ participat prædicto modo cum excõmunicato ex quadam vrbanitate peccat ſolummodò venialiter, qui verò hoc agit ex contẽptu eccleſiæ, mortaliter quidem peccaret; maximè cùm omnis contemptus ſi mortalis. Et idẽ iudiciũ eſt de excommunicato ſcienter participante cũ alijs. Excipiuntur tamen aliqui caſus, in quibus permittitur à iure habere cõmunicationem cum excommunicatis, qui continentur in hoc verſu; *Vtile, lex, humile, ignota, neceſſe.* Sed pro declaratione huius verſus facit c. quoniam 11.q. 3.& ibi Glo.& quòd non debeant fideles participare cũ excõmunicatis, eſt ex ordinatione Apoſtolorum. Vnde 1. ad Corinth. 5. dicit Apoſtolus, Si quis frater nominatur, ideſt excõmunicatur, ſecundũ Auguſt. aut fornicator, aut idolis ſeruiẽs, aut auarus, ideſt vſurarius: cùm huiuſmodi nec cibum ſumere licet. Priuatur poſtremò excommunicatus à ſuffragijs eccleſiæ, ita vt nõ habeat partem in illis:nam vt dicitur ad Roma. 12. omnes ſumus vnum corpus in Chriſto, ſcilicet miſticum, & ſpirituale,modò ſicut membrum putridum,& à corpore naturali ſeparatum nõ recipit nutrimentum,nec partem nutrimenti, quæ, vel quod per cibum ſumitur, ita nec excommunicatus:cùm ſit ſeparatus à conſortio Chriſti fideliũ, tanquam membrũ putridum nõ recipit partem ſuffragiorum eccleſiæ. Et inſuper non eſt capax cuiuſcunq; indulgẽtię:ex quo relinquitur,ꝙ diabolus habeat maiorẽ poteſtatem ſæuiendi in eũ ſpiritualiter,corporaliter,& temporaliter, vt concludit,& expreſsè firmat Magiſt. ſentent. in 4.

5 Et excõmunicatio eſt maxima pœna,& ea nulla maior eſt pœna inferenda de iure canonico, c. corripiantur, 24.q.3.

6 Et dicit text. in c. nihil, 11.q.3. ꝙ nihil debet ſic Chriſtianus formidare, quã ſeparari à corpore Chriſti, ideſt ab eccleſia, qđ facit excõicatio.

7 Accedat etiam text. in l. hi qui ſanctam C. de apoſt. dicens non modicam pœnam eſſe inter homines eſſe, & hominum conſortio carere.

8 Et hinc eſt, quòd dicimus excommunicationem nedum corpori, ſed etiã animæ detrimentũ afferre:cũ hominẽ à Deo ſeparet, c. certũ 24.q.4.

9 Imò excõmunicatus nõ debet ſepeliri in loco ſacro, c. ſacris de ſepul.& c. ad hęc de priuil. in 6. Quia damnatis obeſt eccleſiaſtica ſepultura, quę quãto fuerit ꝓcioſior, tanto plus illis obeſt, ſcdm Beatũ Gregoriũ in ſuo dialogo lib. 4. & ſimiliter recitatur in decretis in c. cũ grauia, 13.q.11. vbi tex. ſic ait. Cùm grauia peccata non deprimunt, tũc ꝓdeſt mortuis ſi in eccleſia ſepeliãtur:nã eorũ proximi, quotiens ad eadẽ ſacra loca veniũt, ſuorũ ſepulchra aſpiciunt, ipſorũq; recordantur; & ꝓ eis ad Dñm preces fundũt, quos aũt grauia peccata diprimũt nõ ad abſolutionẽ, ſed poti' ad maiorẽ damnationis cumulũ eorũ corpora in eccleſijs ponũtur. Vndè ad confirmandũ dictũ ſuũ narrat terribilẽ, & ſtupendam hiſtoriam, de quodã epiſcopo. qui nũcupat' fuerat Valẽtinus. Hic igitur epiſcopus vitã valdè lubricã duxerat, propter qđ poſt mortẽ nocte quadã media vidẽtib' eccleſię cuſtodibus duo teterrimi ſpiritus pedes eius quadam ligatura ſtringẽtes, foras ipsũ traxerunt; mane igitur facto ſepulchrũ eius apertũ fuit, ſed vacuũ omninò inuentũ eſt. Refert etiam aliã hiſtoriã ibidẽ de quodã tintore Romano valde diuite, cuius miſerũ cadauer: cùm fuiſſet poſt mortem more diuitum ſepultũ intra eccleſiam Beati Ianuarij Martyris, ſequenti nocte audiente cuſtode eccleſiæ, ſpiritus ex ipſius ſepulcro cœpit clamare dicens, ardeo, ardeo, ardeo; cumque mane facto cuſtos hoc ipſum vxori ſuæ denunciaſſet, & illa veritatem ſcire volens, ſepulchrum eius aperire feciſſet, corpus illius ibidẽ minimè

repertum eſt,& hoc eſt quod cõminatur propheta Domini Eſa.22.vbi ait. Ecce Dominus aſportari te faciet,ſupple per Angelos de loco ſacro, ſicut aſportatur gallus gallinaceus.

10 Et excommunicatus ipſe ordinari non poteſt, cap.cùm illorum de ſentent. excommunica. ſi tamen ordinatur, caracterem recipit, vt notatur in cap. finali de eo, qui furt. ordin. recept.& firmat Soc.in d.regula 166. fallentia 3.

11 Et deniq; excommunicatus dicitur infamis, Bal.in c.1.quo tempor.mil.in vſib. feud. & Glo. in §.minor, inſtitu.de capit.dimi.quæ æquiparat excommunicatum deportato, ſeu damnato in metallum.

12 Et excommunicatus, ſeruus peccati effectus eſt,l.fin.C.de ſen.pa. & c. ſequuti §. quia ergò 2. q.7.& hæreticus quoq;, l.iubemus C.de epiſ.audi.& §.quia enim in auth.de priui.dot. ideò non mirum eſt,ſi excõmunicatio excludit ab officio; ita quòd excommunicatus eſt ſuſpenſus ab officio,beneficio,& vſu iuriſdictionis, vt neque ligare, neq; abſoluere poſsit, d.c.audiuimus 24.q.1. & c.aduerſus de immu.eccl.& ibi Glo.S.Tho. de Aquino in 4. ſentent.diſt. 18.q.2.art.2.quodl.3.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS poteſt eſſe arbitrator,ſeu arbiter.*

OPINIO CCLXIV.

1 EXCOMMVNICATVS arbitrator, ſeu arbiter eſſe poteſt, ſecundum Glo.Odofred. & omnes in l.Pedius ff. de receptis arbit. Specul. in titu. de arbitris in §. differt, num.10. Ioan.Andr. in reg. dolo.de regu.iuris lib.6.Aretin.in §.penul.num. 19.inſtitu.de except. Hoſtien. in c. cùm dilectus de arbitris, Abb. in cap. veritatis, num. 32. de dolo, & contumac. Bertachi. in prima parte ſui repertorij in verb. excommunicatus poteſt eſſe arbitrator, ſub num. 50. Dec. in cap. intelleximus, in 1.nota.de iudic. Ioan.de Imol.in l.ex facto, §. ſi quis rogatus, ff.ad Trebell.Dominic. de Sancto Gemin. in cap. decernimus, num. 7. de Cõis opin. ſentent.excommunic.& iſtorum opinionem inquit communem eſſe Alexand. in l. ſi quis arbitratu,colum.penult.ff. de verborum obligationibus,& Pet. Duennas in regu.269.cum cæteris ſignatis per eum, vbi communem hanc limitat latè tribus modis.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS nõ prohibetur contrahere, ſed contrahens cum eo peccat mortaliter,niſi in caſu neceſſitatis contraheret.*

OPINIO CCLXV.

1 EXCOMMVNICATVS non prohibetur cõtrahere, & ſic ſibi permiſſum eſt contrahere, diſtrahereq́ue non obſtante excommunicatione,ſecundum Innocent.cæterosq́ue Canoniſ. in cap. veritatis de dolo, & contuma. Ferrarien. in ſua practica Papien. in forma iuramenti teſtium, num. 23. Cardin. in cap. perpendimus, 35. quæſtio. 1.de ſentent.excommunic.& Dec.in cap.poſt ceſsionem, ſub num.13.de probatio. vbi præſupponit iſtam eſſe communem opinionem, cui conſentit Syluester in ſua Summa in ver.Excommunicatio, il 3. ſub §. 23. vbi aduertit, quòd contrahens cum ipſo excommunicato peccat mortaliter,niſi in caſu neceſsitatis contraheret. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EXCOMMVNICATVS non poteſt cõferre beneficium. Nec patronus excommunicatus præſentare poteſt modo aliquo.*

2 *Excõicatus occultus,ſeu toleratus põt conferre beneficium, & eius collatio valet,& tenet.*

3 *Confeſsio facta excommunicato occulto,& tolerato valet:nec eſt aliter reiteranda poſt notitiam habitam de ipſa excommunicatione.*

4 *Excommunicatus optare non poteſt.*

OPINIO CCLXVI.

1 EXCOMMVNICATVS beneficium conferre non poteſt,c. quia diuerſitatẽ, de cõceſ. præb. notant Glo.& Doct.communiter in c.fin eod.titu. Cõis opin. Nec patronus excommunicatus præſentare poteſt aliquo modo, ſecundũ Lapũ allegat.8. Abb.& omnes cõmuniter in c. nobis de iure patr. Cõis opin. Rotam Roma.deciſ.707. in antiquis,Bertach. in tract.de epiſco.lib.1.3.par.q.31.Rochũ Curt. in tract.de iure patro.in verſ.Cõpetẽs q.8.& Lãbert.in tract.de iure patro.in 1.par.lib.2.q.2.art. 2.& Gom.deciſ.1.& 77.

2 Sed vbicunq; collatio ipſa facta eſſet ab excõmunicato occulto,ſeu tolerato,tunc abſq; dubio aliquo valeret,atq; ſubſiſteret,ſecundum Innoc. & alios in c.nihil de electio.Feder. de Senis conſ. 137.viſo,& examinato,Io.Bapt.Ferr.cũ alijs aggregatis per eũ conſ.9. in quæſt.de qua col.3.vol. 1.Henr.Boic,& Abb.ſub nu.43.in c. veritatis de dolo,& contum. vbi prædicat iſtam eſſe communem opinionem, & Sylueſter etiam in ſua Sũma in ver.Excommunicatio il 3.ſub §.23.& 11. Cõis opin.

3 Et ſimiliter etiam confeſsio facta per ipſum confitentem excommunicato ipſi occulto, & tolerato

tolerato valeret,& teneret,nec eſſet aliquo modo reiteranda, poſtquàm confitens memoratus notitiã haberet de excommunicatione eiuſdem confeſſoris,vt firmat,& probat Armilla in ſua Sũma,ver. Abſolutio nu. 30. & Syluester in eius Sũma in ver. Excõmunicatio,il 3.ſub §. 23.& 11.

4 Itidem ipſe excõmunicatus minimè poſſet optare, ſecundum Aeneam de Falconibus in tract. reſeruationum Papaliũ,ac legatorum in 4.principali q.in 5.effectu.nu.3.vbi hoc probat aliquibus rationibus,& reſpondet omnibus cõtrarijs.

SVMMARIVM.

1 *BOVES, & aratra, & alia ruralia instrumenta non poſſint capi pro exequutione ſententiæ; nec pro pignoratione, & hoc ne ſterilitas fructuũ damno eſſet reipublicæ; Et ſi capiantur, poſſint impunè recuperari per partem à manu executorum propria authoritate. Quod limitatur infra pluribus modis.*

2 *Boues,& instrumenta aratoria, & ruralia capi poſſũt pro debito fiſcali,ſi debitor non eſſet ſoluendo, vel non reperirentur alia bona pro executione facienda.Idem eſt quando capiuntur pro executione ex forma iuris communis non loco pignoris, nec ſimplicis executionis,ſed vt vendantur,vel dentur in ſolutum.*

OPINIO CCLXVII.

1 EXECVTIO rei iudicatæ,nec pignoratio fieri poteſt ſuper bobus,aratris,cæteriſq; inſtrumẽtis ruſticorum, l.executores C. quæ res pignor.da.poſſ. & not. And.de Iſer.& alii Doct.in c.1. §.agricultores de conſuet.quę cont.lib.eccl.coll. 9.& Maranta in tract.de iudicijs in 6.par.in 3.& vltimo actu.prin.nu.31.fol.paruo 196. Tamen in rei veritate, & ſecundum corticem verborum d.l.executores,ille text.loquitur dumtaxat de bobus,& inſtrumentis agrorum tributariorum, ne ſolutio tributi retardetur:nihilominus, ſecundũ
Cõis opin. Bar.communiterq; omnes Doct.vbi ſupra,idẽ eſſet dicendum ſi mentionata prædia nó eſſent tributaria: quia ſi ceſſaret ratio ſolutionis tributorum,militaret quippè alia ratio,ſcilicet ne ſterilitas fructuum damno eſſet reipublicæ,argumẽto l.1.§.de eo opere ff.de aqua plu.arcen.& ne ſegetes cœleſti prouiſione conceſſæ pereant, l. 2.C. de fruct. & lit. expen. Hoc idem videtur hodie ſtatutum in Regno Neapolit. vt habetur in cap. 156.ĩnci. conſtitutioni boues,& cætera,exceptis duobus caſibus relatis ibi per text. & talia prohibita capi, ſi capiantur poſſunt impunè propria authoritate recuperari per partem à manu executorum, ſecundum Iaſ.conſil. 20. pro liberatione vol.3.text.in l.defenſionis, & l.prohibitum,& ibi Glo.C.de iure fiſci.

2 Sed interpretantur iſta omnia non habere locum pro debito fiſcali, tunc enim ſi debitor non eſſet ſoluendo, vel non reperirentur alia bona pro executione facienda, poſſent iſto caſu capi boues, & alia inſtrumenta aratoria; & hoc videtur expreſsè ſancitum in c.Regni exordiente,Pridem contra inſolentiam in prin.dictorum capitulorum.

¶ Limitantur etiam antedicta, quando præmiſſæ beſtiæ aratoriæ, & alia prohibita capi pro executione ex forma iuris communis,& cap.Regni capiuntur non loco pignoris, nec ſimplicis executionis, ſed ut uendantur, maximè ad haſtam, vel dentur in ſolutum, & pro executione ſententiæ,vel crediti,vt alia bona colantur, tunc enim hæc impunè fieri poterunt, ſecundum Ruinum conſ.130.ad dubiam,nu.9.vol.1.

¶ Coharctãtur etiam poſtremò iam poſita,in ſubſidium, vbi non ſunt alia bona, ideſt quando executores non inuenerunt alia bona ſufficientia pro facienda integra executione crediti, niſi feciſſent executionem in beſtijs aratorijs, & alis prohibitis: tunc enim præmiſſa prohibita pignorari, poſſunt capi pro executione crediti, non obſtante l. communi, & ſtatuto quolibet contrario, ſecundum Glo. in dict.l. executores, & ibi Docto.Petr. Gerard. in ſingul. 35. dictum eſt, & Ripa in tracta. de peſte rubr.de præſeruat. remed. num. 121. Specul. in titul. de primo, & ſecundo decreto §. reſtat.Andr.de Iſer.& omnes Scriben.Regnicolæ in conſtit.ab officialibus, & in conſtitut.quiſquis.

¶ Contrarium verò aſſeruerunt, & malè Petrus de Bellapert.Cyn.& Salyce.in dict.l. executores, & Neguſantius in tracta. de pignori. in 2. parte nume. 48. quæ omnia latiſsimè cumulantur per Iulium Ferrett. in tracta. de gabellis, & publicanis inſerto inter ſua conſilia, nume.525. cum alijs ſequen. vbi ponit alias limitationes, & Ioan. Anton. de Nigris etiam in dicto capit. pridem contra inſolentiam, numer.1. cum alijs ſequen.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS, vel nepos pauper exiſtens, & agens querela inofficioſi teſtamenti, vel petens bona paterna ſibi reſtitui, ac reportans primam ſententiam in eius fauorem aduerſus reum conuentum in iudicio, poteſt petere ſibi ſubminiſtrari per ipſum reum, officio iudicis expenſas litis,alimenta,ſeu victus.*

2 *Vxor litigans cum viro ſuo pro exactione dotis poteſt petere ſibi ſubminiſtrari per maritum, durante lite, expenſas ipſius litis vnà cum alimentis,quando mulier non habeat niſi dotem.*

3 *Reus in quibus caſibus teneatur ſubminiſtrare litis expenſas actori, remiſsiuè.*

OPINIO CCLXVIII.

1 EXPENSAS litis,& alimenta, ſeu victus petenti bona paterna ſibi reſtitui debere, agentiq́; quærela teſtamenti inofficioſi reus ſubminiſtrare debet; & ſic concurrẽtibus tribus requiſitis, videlicet actorem eſſe filium, vel nepotem, actoréq́; pauperem fore, & primam ſententiam in eius fauorem reportaſſe aduerſus reum, ipſi actori ſumptus litis, & alimenta mediante officio iudicis prouideri debent, ſoluenda ac præſtanda tamen per dictum reum, ſecundum Glo.Bartol.Alberi. Ang.Caſtren.& Fulgo.in l.ſi inſtituto §. de inofficioſo ff.de inoffi.teſta.per textum ibi Alciat. in tract. de præſumpt. reg.3.prę́ſumpt.9.num.9.&
Cõis opin. iſtorum opinio communis eſt, ſecundum Io.Cephalum cum alijs relatis per eum conſ.127.nu. 10.& 12.vol.1.Sed nulla lata ſententia, concurrentibus tamen duobus alijs ſaltem requiſitis prædictis, prouidendum fore de litis ſumptibus, & alimentis conſuluit doctiſsimè Io. Cephalus in d.conſ.127.nu.10.vbi congerit alios eiuſdem ſententiæ, qui in alijs curijs in præſenti caſu mentionem fecerunt prouidiſſe de expenſis litis.

2 Item vxori litiganti cum viro pro exactione dotis, quando mulier nõ habeat niſi dotem, maritus interim ſubminiſtrare tenetur expenſas litis vnà cum alimentis, ſecundum Imol. Abb. Fe-
Cõis opin. ly.& alios communiter in c. ex parte ext. de accuſat. Afflict.decif.10.& 152.Soc.conſ.286.vol. 2.Hoſtien.in ſumma titu.de accuſat.§. quis poſſit, Specu.in titu.de inquiſitio.§. fin. verſ. quid ſi matrimonium Io. Lupi in repet c. per veſtras §. 39.ampliatione 8.Boer.deciſio.325.num.2. Alciat.in d.prę́ſumpt.9 ſub num.10.& Cornelium Benincaſium in tract. de paupertate q.7. ſecundo ſpeciali, nu.4.& ſeq.

3 Alios verò caſus, in quibus reus actori litigãti ſecum, teneatur litis expenſas ſimul cum victu ſuppeditare, ponunt Doctores in d.c.ex parte, & plerique ex relatis Doctoribus in locis præcitatis, & Boer.deciſio.303.num.4. & Dominus Cornelius Benincaſius in d.tract. de paupertate q.7 1.ſpeciali num.11.& ſecundo ſpeciali eiuſdem 7.q.nu.4. cum alijs ſeq. & Cæſar Vrſillus in add.Affl.in d.deciſ.10.per totam.

SVMMARIVM.

1 *EXTENSIO fit etiam in correctorijs, vbi tractatur de fauore publico; & conſequenter ſtatutum puniens homicidas, extenditur in præcipientibus fieri homicidium: cùm hoc tendat ad fauorem reipublicę. Et hoc procedit in grauioribus delictis, non autem in leuibus.*

OPINIO CCLXIX.

1 EXTENSIO fit etiam in correctorijs, vbi tractatur de fauore publico; & ſic lex pęnalis, quæ reſtringi debet, vbi tractatur de publico fauore extenditur, ſecundum Bart. in l. quemadmodũ C. de agri.& cenſi.lib.11. & in l.2.§. exercitium C. de his, qui notan.infa.Bald.in l.non ſine C.de bonis quæ liber. Caſtr.in l.bona fides ff. depoſi.Roma. conſ.105.viſo themate propoſito ſub nu.2. & ſequen.Barbat.conſ.48.col.1.vol.2.Fely.in c.trãſlato col.fin.de conſt.Iaſ.in l. qui ſe patris, nu.56. C.vnde libe.in l.fratres col.3.C.de inoffic.teſta. in l.ſi filiusfam.colum.penul.ff.ſi cer.peta.& in l. cùm quidam colum.penul.ff.de liber. & poſthu. Corſet.ſingu.in verb.Extenſio, Dec.conſ.65.nu. 3.conſil.72.col.2.conſi.352.col.1.& conſil.669. nu.4.& in l.in teſtamentis poſt princ.ff. de regu. iur.Grauet.in tract.de antiqui.tempo.in 4.part. nu.96.& conſ.291.nu.3.& Ruin.conſil.60.nu.5. vol.5.& iſta eſt communis opinio, quòd ſtatutũ Cõis
puniens homicidas verificetur, extendaturq́; in opin.
præcipientibus fieri homicidium: cùm hoc tendat ad fauorem reipublicæ. Et ſic ex his, quando tractatur de puniendis delictis, quo nempè caſu materia dicitur fauorabilis, & reipublicæ expediens, l.ita vulneratus ff.ad legem Aquil. extẽſio fieri debet, ſecundum Doctor.præmemoratos, & Roma.conſ.105.viſo themate propoſito, ſub nu. 2.& ſequen.

¶ Sed aduerte, quòd opinio hæc communis procedere, obtinereq́; locũ videtur ſaltẽ in grauioribus delictis, vt firmat Hoſtien.in cap.fin. de immu.eccleſ.non autem in leuibus, vt efficax teſtimonium eſt Abb.ibi, num.9. & in c.inter alia, nu.23.eod.tit.de immu.eccleſi.

SVMMARIVM.

1 *EXTENSIO in correctorijs non ſolùm à ſimili, ſed ex maioritate rationis non eſt licita.*

OPINIO CCLXX.

1 EXTENSIO in correctorijs non ſolùm à ſimili, ſed à maioritate rationis non eſt licita, ſecundum Gloſſam, & Doctores in authentic. quas actiones C. de ſacroſanct. eccleſ. & in l. ſi conſtãte ff.ſoluto matrimonio, Iaſ. in l.fratres colum. 3. C. de in offic. teſta. & in auth. non licet colum. 2. C. de libe. præteritis, Imol. conſil.64.

Areti.conſ.27.colum. 2. Corneus conſ. 271. col.
4.uol.4.Curti.Iuni.conſ.6.colum.6.& iſtam opi-
Cõis nionem aſſeuerat eſſe communem Iaſ.in l.de qui
opin. bus,nume.14.ff.de legi.& in d.auth. quas actio-
nes,nume.21.Deci.in l.nõ debet cui, quod plus,
nume.4.ff de regu.iuris.quicquid aliter uoluerit
idem Deci.pręcipitanter,& ſibi contrarius conſ.
333.colum. 3.

SVMMARIVM.

1 *EXTENSIO in odioſis, & pœnalibus, vbi lex figit pedem non admittitur: quia odioſa reſtringi debent, niſi ratio eſſet expreſſa in lege pœnali, & niſi fieret extenſio de caſu ad caſum: quia aliàs lex fieret eluſoria.*

OPINIO CCLXXI.

1 EXTENSIO. IN odioſis, & in pœnalibus,
ubi lex figit pedem,non de-
bemus ultra ꝓcedere: quia
odioſa reſtringi debent, vt
in regula odia,de regul. iur.
in 6. & eſt optimus text. ad
hoc in l. at ſi quis §. Diuus
autem Marcus ff.de religioſis,ubi licèt hęres de-
linquat prohibendo teſtatorem funerari ab eo,
quem teſtator elegerat, ſeu per quem funerari
uolebat,tamen non punitur,ratio dicit tex.quia
pœna in hæredem ſtatuta non eſt,& Gloſſ. ibi ait
nota, quòd illicitum non punitur, & illum text.
dicit notabilem Bal.in l.3.in princ.C de epiſc.&
cleri.unde in pœnalibus:quia odioſa ſunt, nõ eſt
licita extenſio,vt in regu.in pœnis, de regul. iur.
in 6.& hoc not.Dec.& Cagnol. in l.factum ſuum
§.pœnalibus colum.2.ff.de regu.iur. iſtamq; opi
Cõis nionem ait eſſe communem Iaſ. in l. cùm quidã,
opin. nume.10.& 24.ff.de liber.& poſthu.& in l.fin.ff.
de in ius uocan.& latè proſequitur Grauet.in tra
cta.de antiquitate temporum in 4. part. nu. 87.
& in conſ.6.plura uidenda,ante nume.11.& Ro-
ma.conſ.150.in propoſita,nu.4.& ſeq.

¶ Quæ quidem communis regula limitatur
non procedere, quando ratio eſt expreſſa in lege
pœnali:quia tunc fit extẽſio ad alios caſus,in qui
bus uiget eadem ratio,ita tradit Domi. Gemini.
in c.ſi ciuitas §.1.de ſenten.excommu.in 6.Alex.
in l.cùm mulier in 2.nota.per illum text.ff.ſolut.
matrimo.Decius in d. §. pœnalibus limitatio. 7.
Iaſ.in d.l.cùm quidam limita.5.& in l. 1. ff. de in
ius uocan.colum. 2.& Grauet.latius in d. tracta.
de antiquitate temporum in par. 4.numer. 107.
cum ſeq.

¶ Interpretatur quoque iſta communis non
procedere in pœnalibus, in quibus fit extenſio
de caſu ad caſum, cap t.§.porrò,quę fuer. ptima
cauſa bene. amitten. vbi in materia priuationis
feudi ꝓceditur de ſimilibus ad ſimilia,& ibi Bal.
col. 3. dicit illum textum meliorem, & quòd in
pœnalibus proceditur de ſimilibus ad ſimilia,
quem ſequitur Salyc.in l.2.colum.10.C.de noxa
li.Alex. in authen. non licet C. de liber. præteri.
Cyn.& Saly.in l.fin. per Gloſ.ibi in uerb. Volue-
rit, C.de reuocan.donatio.Iaſ.in l.fin.ff. de in ius
uocan.Barbatius conſ.64.cùm res iſta,colum.7.
uol.1.Ruin.conſi.153.de pluribus,num.1. & 10.
uolum.1.Deci.conſ.555.licèt in caſu,nume.8.&
conſ.697.his ſtantibus,nume. 10.& Sylua nupt.
lib.6.nu.49. Et iſtam opinionem,quod fiat extẽ-
ſio de uno caſu ad alium latè probat Grauet. in
loco præcitato, & dicit communem Gome. in c. Cõis
ſtatutum,nume.39.de reſ.in 6.Iaſ.in d.l.fin.ff.de opin.
in ius uocan. & Ripa in tracta. de peſte, de rem.
conſeruã.huber.numero 50.& 54.& iſta commu
nis probatur viua ratione.Nam ubicunque aliàs
lex fieret eluſoria,tunc fit extenſio de caſu ad ca-
ſum, ita uoluit Iaſ. in dicta l. cùm quidam in fin.
Deci.in dicto §. in pœnalibus in 3. limitatio. per
Gloſ.in c. quanquam de uſuris in 6. ubi dum di-
cit,aliàs facilè eſſet hanc conſtitutionem elude-
re,& ibi notat Domini. colum.penult. idemque
in effectu tradit Butri.in diſputatio.ſua incipien.
Bononienſis in fin.3. dubio, ubi, quòd fit exten-
ſio in materia pœnali, quando aliàs magna pla-
ga legi inferretur,& ſic quando fieret eluſoria, ſe
quitur Soci.conſi.240.colum.3.uol.2. & Graue.
in d.tracta.in 4.par.nu.110.

¶ Limitatur etiam præfata communis in qua
tuordecim aliis caſibus,quos ponit Gemi.in c.1.
de temp.ord. in 6. Sed ultra iſtos uide ſex alios,
quos refert Iaſ.in d.l.cùm quidam,num.24. cum
aliis ſequen.

SVMMARIVM.

1 *EXCEPTIO oppoſita per poſſidentem hęreditatem contra agentem petitione hęreditatis,vel familię erciſcundę iudicio, quòd eſt indignus hęreditate,vel quòd defuncti uxorem adulterauerit,uel liberos occiderit,uel tacitam fidem incapaci accommodauerit,nihil operatur.*

OPINIO CCLXXII.

1 POSSIDENS hæreditatem,ſi EXTENSIO.
contra agentem petitione hæ-
reditatis,vel familiæ erciſcun-
dæ iudicio exciperet, quòd eſt
indignus hæreditate, ut putà
ſi defunctum teſtari prohibue
rit,l.2.C.ſi quis al.teſta.prohi.
cum nota.per Bart.in l.fin.ff.eod.titu.& per Soc.
conſ.105. uiſo proceſſu uol. 3. uel quòd defuncti
vxorem,ſeu liberos occiderit, vel tacitam fidem
de reſtituenda hæreditate incapaci accommoda
uerit,vt ſæpè accidit in his, qui inſtituuntur hæ-
redes ab habentibus filios ſpurios, vt per Bal. in
l.ſi quis presbyter C.de epiſ. & cleri. & Barba.in
c.cùm in officij col. fina. de teſta. exceptione iſta
non iuuabitur,ſecundum Glo.in l.his conſequen
ter

ter §. 1. ff. fami. erciſc. l. loci §. competit ff. ſi ſer. uen. & opinio hęc communiter approbatur, vt per Corne. conſ. 150. circa præſentem lib. 2. Do. cto. uariis in locis iuris noſtri; & ſic exceptio oppoſita per poſsidentem hęreditatem contra agẽtem petitione hęreditatis, uel familiæ erciſcundæ iudicio, quòd eſt indignus hæres ipſe hęreditate, vel quòd defuncti vxorem, vel liberos occiderit, vel tacitam fidem incapaci accommodauerit, nihil operatur.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *FALSITAS quæ nemini nocet, non poteſt pœna ordinaria falſi puniri, ſiue per teſtem, ſiue per notarium, vel alium commiſſa ſit.*

2 *Falſum committens inquiſitus, uel accuſatus de falſo debet ſub cautione relaxari, & habilitari.*

3 *Falſitas commiſſa per teſtem, cuius depoſitio nulla ſit, non debet puniri pœna falſi ordinaria, ſed extraordinaria pecuniaria, uel ſimili iudicis arbitrio.*

4 *Falſum commiſſum in inſtrumento nullo non poteſt puniri pœna falſi ordinaria.*

OPINIO CCLXXIII.

1 FALSITAS, quæ nemini eſt nocibilis non poteſt de iure cõi puniri pœna falſi ordinaria, ſiue p teſtes, ſiue notariũ, vel alium ſit commiſſa, ſecũdum Barto. in l. ſi quis legatum, ff. ad l. Cornel. de fal. & iſta eſt communis opinio omnium Docto. vt atteſtatur Alex. conſ. 145. uiſis, uol. 6. & Soci. conſil. 103. in facto, & 104. poſt reditum uol. 1. & Cotta in memorali in uerbo Mendax colum. 3. uer. Sed quid de teſte inutili, qui non expedit producenti. quamuis Saly. in l. 1. C. de ſepul. uiola. & malè, imo abſque nulla concludenti ratione uideatur aſſerere contrarium, vbi tenet, quòd ſi quis in libro ſuo falſò reſcripſiſſet Titium eſſe ſuũ debitorem, ſeu tabellio in ſui fauorẽ falſum inſtrumentum confeciſſet, puniri debent pœna falſi.

Cõis opin.

2 Sed aduerte utiliter, & perpetuò, quòd accuſatus, ſeu inquiſitus de crimine falſi debet ſub cautione habilitari, ac relaxari, ſecundum Ioannem Anto. de Nigris, cum magna catherua Doctorum in c. Regni, vt quę ab excellentia, 31. nume. 20. fol. 88. ubi tuetur iſtam opinionem, limitat, & ait communem.

Cõis opin.

3 Item ubicunque teſtis deponeret falſum, ſed eius teſtimonium non ualeret, vt putà quia deponeret non iuratus, vel iuraret nõ pręſentibus partibus, tunc quippè puniendus non ueniret pœna falſi ordinaria, ſed extraordinaria. crimine ſtellionatus, ſeu pœna pecuniaria iudicis arbitrio, ſecũdum Alber. de Roſa. in 2. par. ſtatuto. quęſt. 141. & Gand. in tracta. malefi. in titu. de falſ. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, quam ſequitur etiam Cotta in d. memorali in uer. Mendax, poſt princ. uer. Sed an prædicta, ubi ponit alterum ſimile congruum exemplum.

Cõis opin.

4 Et hoc idem concludendum eſt in Notario, falſum conficiente inſtrumentum aliàs nullum, & inualidum, vt firmauere Glo. in c. ne quis arbitretur 22. quæſt. 2. Cyn. in l. 1. C. de ſepul. viol. Ioan. And. in regu. non eſt ſine culpa in mercurialibus ext. de regu. iur. in 6. & Bald. in l. fin. C. ſi ex falſ. inſtru. & in l. data opera C. qui accuſa. & in l. preſbyteri C. de epiſco. & cleri. Barto. in l. ſi quis legatum, nume. 2. ff. de falſis, Soci. conſil. 62. colum. 1. uolu. 1. Iaſ. in l. ubi pactum, nume. 26. C. de tranſactio. Vantius in tract. de nullit. titu. quoties, & intra quod tempus de nullitate dici poſsit, num. 62. & 64. & Rubeus conſ. 15. nu. 6.

SVMMARIVM.

1 *FAMA publica regulariter facit ſemiplenam probationem, non autem plenam.*

2 *Fama publica in antiquis, quorum non extat principij memoria habetur pro plena ſcientia, & veritate, taliter, quòd teſtis deponere poteſt, ſcio Chriſtum crucifixum, & Conſtantinum Imperatorem fuiſſe, quia nouit indubitanter, quamuis non uiderit.*

3 *Fama in antiquis plenè probat, & infra etiam, ſub nume. 4.*

4 *Fama publica ſola in antiquis, cuius initij memoria non extat, probat dominium antiquiſſimum, uidelicet, quòd iſta domus fueris Dantis Poetæ Florentini, & Vergilij in Mantua.*

OPINIO CCLXXIV.

1 FAMA publica regulariter ſemiplenam facit probationem, non antem plenam, l. 3. §. eiuſdem quoque, iuncta Glo. ff. de teſti. c. 1. ubi Gloſ. de appellat. c. illud de præſumpt. & c. ex literis de iureiuran. quæ quidem concluſio in iſtis iuribus expreſsè probatur, eamque ſequuntur communiter Doct. omnes in d. §. eiuſdem, & in c. veniens, il 1. extra de teſti. Bart. in l. de minore §. tormenta de quęſtio. Dec. conſ. 146 colum. 2. Soci. conſ. 22. nume. 7. vol. 1. Fely. in c. ex tenore, nume. 6. extr. de reſcript. & Caſſadorus deciſ. 2. nume. 1. in titu. de probatio. & de iſta communi atteſtantur Deci. in c. dilecti, nume. 36. cum aliis ſequen. de appellat. Fulgo. conſ. 145. quoniam plurima, & Alex. conſ. 18. uiſo proceſſu colũ. 2. uol. 1.

Cõis opin.

2 Sed interpretatur iſta communis non procedere in factis antiquis, quorum non extat principij memoria, tũc publica fama ipſa habetur pro plena ſcientia, & veritate. Vndè teſtis poteſt deponere, ſcio Chriſtum crucifixum, & Conſtantinum Imperatorẽ fuiſſe: quia nouit indubitanter, quãuis nõ viderit, ita Inn. in c. ſi. ext. de iura. cal.

3 Et quòd iſta fama in antiquis plenè probet, Cōis opin. eſt communis opinio, teſte Grauet. in tractat. de antiquitate temporum in 1. part. nume. 302. Iaſ. in l. prætor ait §. prætor, num. 25. ff. de eden. Dec. in l. ex his col. 3. C. de teſta. mili. Curti. Iuni. conſ. 17. Marſil. in l. de minore, §. plurimum, num. 60. & ſeq. ff. de quæſtio. & in rub. de probatio. numero 194. & ſingu. 505.

4 Declaratur etiam præcedens communis opinio, quòd ſola fama publica in antiquis, cuius initij memoria non eſt, probet dominium antiquiſſimum, videlicet, quòd iſta domus fuerit Dantis Poetæ Florentini, & Vergilij in Mantua, ſecundũ Glo. & Angel. in l. at qui natura §. cùm me abſente ff. de neg. geſtis, Bald. Ange. & Paul. de Caſtr. in l. proprietatis C. de probatio. Bal. in c. uaſall. ſi de feudo fuer. controuer. & in l. conuenticulam C. de epiſc. & cleric. Alex. conſ. 4. colum. 5. uol. 2. & in l. rem quæ nobis, col. 7. ff. de acquiren. poſſ. Cōis opin. vbi ait iſtam eſſe communem opinionem, Soci. quoque, & Deci. in c. cauſam de probatio. in 2. nota. idem Deci. conſi. 42 colum. 2. & 428. & in c. 1. colum. 4 de appellatio. ſequitur etiam iſtam communem Aret. conſilio 15. colum. 4. Calca. conſ. 11. col. 5. Iaſ. in l. cùm aliquis colum. fina. C. de iure deliberan. & Caſſadorus deciſio. 2. in titulo de probatione.

¶ Contrariam uerò ſententiam tenuit Corn. conſ. 304 col. 2. lib. 3. quòd ſola fama in antiquis non plenè probet, niſi alia adminicula concurrant; iſtas tamen opiniones conatur ad optimã conſonantiam reducere diſtinguendo Ripa in d. l. rem quæ nobis col. penult. quæ videtur ueriſsima, & ſemper mihi placuit.

SVMMARIVM.

1 *FAMVLVS ſeruiens pro mercede, ualetudine impeditus operas præſtare; ſalarium pro eo tempore, & ſic durante infirmitate habere non debet: nam merces debetur, quatenus operæ præſtentur.*

OPINIO CCLXXV.

1 FAMVLVS ſeruiens pro mercede, valetudine impeditus operas promiſſas præſtare, ſalarium pro eo tẽpore, & ſic duranre infirmitate habere non debet, ſecundum Gloſ. & Bart. in l. opere ff. de vſufruct. leg. & Bar. in l. ſi vno §. item cùm quidã ff. locat. Barto. in l. liberti, C. de oper. lib. Anto. de Butr. Anchara. & Imol. in c. propter ſterilitatem ex. locat. & Paul. Caſtren. in d. §. item cùm quidã, vbi dicit, quòd merces dicitur eſſe pretium operæ, meritò ſi opera non præſtatur, merces non debetur, quæ eſt correlatiua, argu. l. ſi ſumma fides. ff. de actio. empti. Et ob hoc concludit Bald. in d. l. liberti, quòd non laboranti, ſalarium non debetur, & Alexan. inquit in d. §. item cùm quidam in additio. ad Bart. quòd promiſsio ſalarij illam tacitam conditionem habet, ſi operas præſtabit.

¶ Sed opinio iſtorum uidelicet, quòd famulus proportionabiliter pro rata temporis operarum præſtitarum per eum debeat conſequi ſalarium, videtur nimis periculoſa; cùm pro vtraque parte allegentur urgentiſsima fundamenta, vt vix veritas dignoſci poſsit, vt refert Iaſ. in l. diem functo, ff. de offi. aſſeſſo. & Barbac. in d. c. propter ſterilitatem, nu. 25. vbi per multa iura inclinat in hanc partem contrariam, quòd pro tempore infirmitatis famulo ſalarium debeatur, & in huiuſmodi ſententiam inclinarunt quoque originaliter Glo. in d. §. item cùm quidam, & in l. arboribus §. illi ff. de vſufruc. Inno. in d. c. propter ſterilitatem, Ioã. And. & Hoſtien. in Summa de locat. §. quę actiones, verſi. Quid autem, & Azo. in ſumma, C. de loca Glo. & Porti. in §. apum, nume. 11. inſtitu. de rer. diuiſio. & apoſtillator in c. vnico de cler. non reſiden. in 6. in apoſtilla exordiente, Notat hic Dominus Philippus.

¶ Tamen prima opinio Gloſ. Bar. & ſequaciũ Cōis opin. eſt communis, ſecundum Abb. in c. 1. de cleric. ægrot. nume. 6. & Curti. Seni. in d. l. diem functo ait quoque, quòd de rigore iuris, communis opinio eſt, quòd infirmus famulus non debeat habere ſalarium deperditi temporis, licèt de æquitate ſalarium conſequatur pro tempore, quo operas p̃ſtitit, quàmquã ipſe de hac cōi opinione dubitet per text. in l. cùm hæres §. Stichus, ff. de ſta. lib. vbi quos curamus nobis ſeruire dicuntur. At ego non recedo ob talem ſuaſionem, & alias quã plures, quæ fruſtra in medium adduci poſſent à communi præmiſſa, quam in practica millies obſeruari vidi, & eſt verior de iure, teſte Ioan. de Imol. in d. c. propter ſterilitatem: cùm ei inhęreat etiam Cagnolus in d. l. diem functo, nume. 215. & Bolognettus, nu. 72.

SVMMARIVM.

1 *FOEMINA regulariter non ſuccedit in feudo, tanquam incapax ipſius feudi.*

2 *Fœminæ ſuccedunt ſimul cum maſculis in feudo, ſi feudum reperiatur conceſſum pro maſculis cum fœminis.*

3 *Fœmina ſimul cum maſculo ſuccedit in feudo, ſi feudum acceptum ſit pro hæredibus vtriuſque ſexus.*

4 *Fœmina ſuccedit in feudo ſimul cum maſculis, vbi feudum fœmineum eſſet debendum fœminæ, vel vbi ſpecialiter conueniret, vt ad fœminas tranſiret. Quod procedit dummodò tunc filij non extarent.*

5 *Fœmina licèt incapax feudi ſit, tamen in eo ſuccedit cũ maſculis, vbicunque feudum pretio acquiſitum ſit, tunc enim magis conſideratur natura contractus, quàm feudi.*

6 *Feudum acquiſitum ex re patris, & non gratis conceſſum, poteſt pater, qui illud recipit pro ſe & filijs, vni filiorum aſſignare.*

7 Fæ-

7 *Fœmina in quibus caſibus feudi incapax non ſit, ponun tur hic remiſſiuè.*

OPINIO CCLXXVI.

1 FOEMINA regulariter in feudo aliter non ſuccedit, & ſic ipſius feudi incapax eſt, ſecundum Hoſtien. in Summa. de feudo, §. in quibus caſibus, Bar. conſi. 60. in princ. Calderi. conſ. 4. ſub titu. de feud. Card. conſ. 64. in princ. Fulgo. conſ. 129. colum. 2. Alex. conſ. 29. nu. 5. vol. 1. & cõſ. 9. in princip. uol. 5. And. de Iſer. in c. 1. §. filia, de ſucceſſ. feud. Bar. in l. liberti, libertęque col. 6. C. de oper. liber. & conſil. 276. colum. 2. uol. 2. Ancha. conſi. 274. colum. 1. Cuma. conſil. 138. nu. 2. Corn. conſil. 16. nume. 4. & conſil. 239. nume. 2. nol. 1. Curt. Seni. conſ. 49. nume. 1. & conſ. ſeq. nume. 5. Ruin. conſil. 18. nume. 1. uolu. 1. Curt. Iuni. conſil. 21. nume. 7. Soci. Iuni. conſi. 65. nume. 2. & conſ. 76. nume. 3. uol. 1. Iaſ. in l. de quibus, nu. 64. ff. de legibus, & in prælu. feud. 111. Lamber. in tract. de iure patro. in 1. par. 1. lib. arti. 27. q. princ. num. 7. Nattani conſ. 460. perlectis maturè, & diligẽter ſcripturis, nume. 1. uol. 2. ubi hoc ampliat, Deci. cónſ. 139. & conſ. 193. ſub nu. 5. & conſi. 208. nu. 3. & in l. fœminæ, ſub nu. 64. ff. de reg. iur. Gozad. cõſil. 8. nume. 8. conſ. 26. nume. 32. & conſ. 50. ſub nume. 13. Bertran. conſ. 276. nume. 1. uolu. 1. Pariſi. conſ. 23. nume. 49. uol. 1. & conſi. 72. nume. 75. uol. 4. & Clarum in tract. de feudo, libr. 2. §. feudum quæſtio. 73. ubi vocat iſtam eſſe communem opinionem, & regulam, & reprobat cõmunem rationem, quę allegatur pro corroboratione dictæ ſententię communis, & ſequitur etiã Rolan. à Valle conſ. 82. nume. 8. & ſeq. vol. 2. vbi hoc ampliat procedere tam in feudo paterno, quàm materno, & hæreditario.

Cōis opin.

2 Quæ quidem communis limitatur primò, ſi feudum conceſſum foret pro maſculis cum fœminis, tunc profectò ad ſucceſsionem ipſius feudi fœminæ quoque cum maſculis ſuccedunt, vt voluerunt Bal. in l. fin. C. de ſuis, & legi. Cremen. ſingu. 70. Deci. d. conſ. 200. nume. 3. & in l. diſcretis, nume. 30. C. qui teſta. face. poſſ. & Clarus in d. q. 73. verſ. Et in hoc propoſito, vbi refert conſuluiſſe in pręſenti caſu, quòd maſculi, & fœminæ ſuccedunt ſimul, & ſemel, & eſt veriſsimum.

3 Secundò limitatur, vt nõ procedat, ſi feudum acceptum eſſet pro hęredibus vtriuſque ſexus: eo enim caſu fœmina pariter cum maſculo ſuccederet, ſecundum Dec. d. conſ. 208. colum. 4. & in d. l. diſcretis, nu. 29. & ſeq. Gozad. conſi. 56. nume. 22. Rube. conſ. 100. nume. 8. Ruin. conſil. 16. nume. 6. & ſeq. uol. 1. licèt diſcrepet Alex. d. conſilio 9. nume. 4.

4 Tertiò limitatur, ubi feudum fœmineum eſſet debendum fœminę, vel vbi ſpecialiter conueniret, vt ad fœminas tranſiret, ſecundum Aluarot. in c. 1. §. & quia nu. 8. qui feud. dar. poſſ. Fran. Areti. in l. Gallus §. nunc de lege, nume. 53. ff. de liber. & poſthu. Deci. conſil. 516. colum. 5. Nattã conſ. 467. uiſa inueſtitura facta per Illuſtriſſ. nume. 11. uol. 2. Campeg. in tract. ſtatuto. de dot. loquen. quæſt. 42. poſt medium, & Ripam in 1. reſpon. nu. 70. lib. 1. ubi uocat iſtam eſſe communem opinionem. Quę quidem communis interpretatur, ac declaratur vtiliter, vt procedat dummodò maſculi non extent, & ita intelligit text. in c. 1. de feud. fœmi. Cardi. in d. conſ. 64. col. 1. Afflict. in c. 1. ſub nume. 18. de natu. ſucceſ. feud. & Ferrarien. in ſua Practi. Papien. in for. libelli ad reuoca. feud. in verb. nec ſuperſtitibus, nume. 3. & Curti. Iuni. conſ. 181. nu. 2. qui aſſerit iſtum intellectum eſſe communiter recéptum.

Cōis opin.

Cōis opo.

5 Quartò fallit vbicunque feudum pretio acquiſitum fuit, tunc enim magis conſideratur natura contractus, quã feudi, & in hoc caſu licèt fœmina incapax ſit feudi, nihilominus in eo ſuccedit, ſecundum Odofred. in Summa ſua ſub rubr. qui in feu. ſucc. poſſ. quem refert, ſequitur que Bal. in c. 1. §. & quia uidemus col. fin. qui. feud. dar. poſſ. Roma. conſ. 367. ſub nume. 12. & Alex. in l. vtrũ turpem ff. de uerb. oblig. Gozad. conſ. 9. num. 55. Campeg. in tracta. ſtatuto. de dot. loquen. q. 42. Frater Ang. de Clauaſio in ſua Summa Angelica in ver. Feudum, ſub nume. 7. Dec. conſ. 390. nume. 7. Ruin. conſ. 18. nume. 18. vol. 1. Ripa in 1. reſpon. num. 76. uol. 1. & Anto. Rubeus in d. conſil. 100. nume. 3.

6 Et ſimiliter dicit Bal. in l. 1. in fin. C. per quas perſonas nob. acqui. quòd vbi ſeudum non fuit gratis conceſſum, ſed quæſitum fuit ex re patris, poteſt pater, qui illud recepit pro ſe & filiis, vni filiorum aſsignare: quia hoc feudum non competit filiis ex beneficio domini concedentis, ſed ex patris acquirentis beneficio, quod reuocare poteſt.

7 Aliquos alios verò caſus, & quidem vtiles, in quibus fœmina ipſa ſuccedere valeat in feudo, & ipſius capax ſit, ponit Roma. in d. conſ. 367. numero 12. Clarus in d. quæſt. 73. per totam, & Frater Ang. in d. Summa Angelica in uer. Feudum, numero 7.

SVMMARIVM.

1 *FOEMINA ſemel excluſa à feudo exiſtentibus maſculis, cenſetur perpetuo excluſa. Imò ex rigoroſa conſuetudine feudorum, etiam mortuis maſculis, & eis non exiſtentibus, qui eam excluderẽt adhuc ſemper, & perpetuo incapax eſt.*

2 *Fœmina ſuccedit in feudo, & in eo admittitur, vbicunque maſculus eam excludens ſtatim poſt mortem patris moriretur.*

3 *Fœmina in Regno Neapo. mortuo maſculo ſuccedit in feudo.*

OPINIO CCLXXVII.

1 FOEMINA ſemel excluſa à feudo exiſtentibus maſculis, perpetuò excluſa cenſetur, quod equidem nullam habet dubitationem. Cæterùm fœmina ex rigoroſa conſuetudine feudorum, etiam mortuis maſculis, & eis non exiſtentibus, qui eam excluderẽt adhuc ſemper, & perpetuo eſt incapax feudi, & admitti non poteſt, ſecũdum Calde. conſ. 4. in tit. de feud. Cuma. conſilio 100. nume. 4. Ange. Aret. in tract. de teſta. Gloſ. 87. Alex. conſi. 29. num. 7. vol. 1. Affliċt. in c. 1. nume. 113. de natu. ſucceſſ. feud. Dec. conſ. 390. nu. 4. Rube. conſ. 57. nume. 2. & Clarum in tracta. feud. lib. 2. §. feudum q. 80. verſi. Sed quæro quid è conuerſo, & Pariſi. conſ. 22. nume. 15. & conſil. ſeq. nu. 50. uol. 1. & conſ. 16. nume. 5. & 9. uolu. 4. cum aliis relatis per eum, ubi prędicat iſtam eſſe communem opinionem, quam non parùm hæſitationis habet: nam nonnulli Doct. concludunt contrarium, quòd imò temporaliter, donec maſculus viuit, ipſa fœmina cẽſeatur excluſa, quod videtur humanius, ſecundum Fulgo. conſ. 8. & conſ. 12. Soci. Iuni. conſil. 76. nume. 3. & ſeq. uol. 1. Roma. conſ. 33. & Io. Bapt. Ferret. conſil. 108. vol. 1. Sed aduerte, quòd non foret tutum recedere à dicta communi in actu practico, quæ tutior apparet. *Cōis opin.*

2 Sed hoc non procedit vbicunq; maſculus iſte excludens, ſtatim poſt mortem patris moreretur, tunc quippè fœmina veniret admittenda, ſecundum Glo. Iacob. de Belui. Bal. & Aluaro. in c. 1. §. quin etiam in titu. epiſc. vel Abb. Bal. in l. vnica §. in nouiſsimo C. de cadu. tollen. & Andre. de Iſer. in d. c. 1. nu. 9. de natu. ſucceſſ. feud. Et quamuis idem Andr. de Iſer. & Affliċt. in d. §. quin etiã, aſſerant contrarium, nihilominus pace tantorũ patrum opinio prædicta communis eſt, teſte Bertran. conſ. 276. colum. 1. volu. 1. & Curti. Iuni. in tracta. feud. lib. 3. q. 27. & Claro in d. q. 80. verſic. Sed pręſuppoſita communi opinione pro vera. *Cōis opin.*

3 In Regno uerò Neapolitano ſublatę apparẽt huiuſmodi queſtiones in dictis duobus caſibus relatis: quia ibi maſculo mortuo ſuccedit fœmina, vt per Affliċtum in d. c. 1. nume. 113. de natu. ſucceſsio. feud.

SVMMARIVM.

1 *FEVDORVM liber fuit compilatus ab Oberto de Orto ciue Mediolanenſe, & poſtea fuit lectus in publicis ſcholis.*

2 *Feudorum liber habet plenam fidem, ſicut alię leges.*

3 *Feudorum liber non ligat Gallos, & ſic in Gallia in ſucceſſione feudorum allegari non poteſt.*

4 *Feudorum liber, ſeu conſtitutiones feudales, & iura feudorum allegari non poſſunt ad deciſionem aliarum cauſarum non feudalium.*

5 *Libris Ariſtotelis, ſeu Hyppocratis, Galeni, vel aliorũ authorum in eorum facultate ſtandum eſt ad deciſionem cauſarum.*

6 *Authori cuilibet credendum eſt in arte ſua.*

7 *Filius non præſumitur hæres patris: cùm non valeat conſequentia filius ergò hęres. Et ſic agens contra filium vti heredem patris, debet hoc probare: cùm ſit fundamentum ſuæ intentionis.*

8 *Mulier non uidetur dediſſe omnia bona ſua in dotem marito, quando iſti viro, neque alteri priori marito dotem dederat.*

9 *Dos aliqua quando nunquam reperitur conſtituta, vtrũ præſumatur data.*

10 *Mulier non conſtituens dotem marito, ſed patiens, & videns omnia bona ſua poſſideri à marito, præſumitur tunc dos conſtituta.*

11 *Dos, vt conſtituta præſumatur, quanto tempore opus ſit virum bona mulieris poſſediſſe vt dotalia.*

12 *Patientia poſſeſſionis rei ſuæ duplex eſt.*

13 *Patientia ſola non ſufficit ad præſumendum dotem.*

14 *Maritus, cui non appareat promiſſa dos, & poſſidens bona omnia vxoris ea vidente, & patiente, præſumitur ea dediſſe in dotem, vbicunque mulier eſſet inferior, & inæqualis marito: quia foret dignus habere in dotem omnia bona ipſius mulieris.*

15 *Conſuetudo diſponens mulieres abſque dote nubere, ſed potius omnia bona ſua in dotem dare ſolitas, valet, & tenet.*

OPINIO CCLXXVIII.

1 FEVDORVM liber fuit cõpilatus à quodam Oberto de Orto ciue Mediolanenſe, vt notat text. in c. 1. quæ ſit cauſa benefic. amittẽ. in vſi. feud. & Aluaro. in c. 1. in princip. de feudi cognitio.

2 Poſtea uerò iſte liber fuit lectus in publicis ſcholis, & communiter approbatus; Ob hoc igitur exploratum eſt habere plenam fidem, ſicut aliæ leges, ſecundum Andrę. de Iſernia in pręludio feudorum in 1. quæſtio. & alios ibi communiter, & iſtam eſſe communem ponunt, Ripa in l. fina. nume. 699. & ſeq. C. de reuocan. donatio. Maranta in tracta. iudiciorum in 3. par. princ. num. 63. & Zaſi. in uſi. feudorum, nume. 3. & Clarus cũ aliis allegatis per eum in tract. de feud. quæſt. 3. vbi eam ampliat, & limitat. *Cōis opin.*

3 Sed iſte liber feudorum non ligat Gallos; & ſic in Gallia in ſucceſsione feudorum allegari non poſſet, teſte Caſſaneo in conſ. 8. nu. 34. cum aliis ſeq.

4 Item aduerte, quòd iſtæ conſtitutiones feudales, ſeu iura feudorum allegari non poſſent aliquo modo ad deciſionem aliarum cauſarum nõ feudalium, eſtò quòd huiuſmodi conſuetudines feudales non ſunt regulę, vel rationes à iure communi traditæ, ſed ſunt ius conſuetudinarium, & ſic ſin-

ſic ſingulare, & trahendum ad conſequentias, l. ius ſingulare, cum ſuis ſimilibus ff. de legibus, & ita determinant Iacob. de Bel. in c. 1. in titu. de epiſco. vel Abb. Glo. & Bal. circa fin. in d. c. 1. de feudi cognitio. & Saly. in l. fin. C. de iure emphyt. Bar. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. num. 5. ff. de o- Cōis opin. per. libert. cuius doctrina eſt communiter approbata teſte Curt. Inn. in l. 1. nu. 24. C. de eden.

5 Idemque videmus in aliis ſcripturis, ſeù libris in ſtudiis approbatis, vt ſunt dicta Ariſtotelis, ſeù Hyppocratis, quibus ſtandum eſt, ſecundum Bart. cęteroſque poſt eum in l. 1. ff. ſi cert. petatur per l. ſeprimo menſe ff. de ſtatu homi. & l. ſi pater ff. de ſolutio. quæ iura aliqui Doctores dixerunt non probare: cùm id ſit de authoritate, & approbatione legis facta, prout Butr. Paul. Caſtren. Deci. in 1. lectu. in d. l. 1. nume. 16. & idem Dec. in c. ne innitaris in 1. lectu. de conſtit. & in c. 1. 7. nota. de offi. delega.

¶ Retenta igitur prima opinione affirmatiua Barto. quæ eſt cōmunis, prout teſtatur & Niger in d. l. 1. quòd authores paſsim citari poſsint, Cōis opin. Quę communis ſanè venit declaranda, vt procedat in arte ſua, vt ſi Poetæ ſunt, illis credēdum ſit in arte Poetica & literis humanioribus, ſecus ſi de Medicina, vel Philoſophia loquerentur, in his enim Hippocrati, Galenoque medicis, Platoni, Ariſtoteli Philoſophis potius credēdum eſſet, vt tradit Niger in d. l. 1.

6 Quæ quidem communis ea iuris regula confirmatur, qua cantum eſt vnicuique in arte ſua credendū eſſe, c. vt cōſtitueretur, 50. diſt. l. 1. in fi. ubi Bar. ff. de vent. inſpici. Lucas de Penna in l. curioſi C. de curio. lib. 12. Neniz. in Sylua nuptiali libro 3. ſub nume. 6. & ſeq. & Alexan. conſil. 15. colum. fi. vol. 1. cum ſimilibus, quę congerit Afflict. deciſio. 253. nume. 10.

7 Et hoc declaratur non procedere quando lex reperiretur in contrarium, ſecundum Paul. de Caſtro, & Deci. in d. l. 1. Ponitur itaque exemplū in authoritate Pauli Apoſtoli. Si filiꝰ ergò hæres, quā conſequentiā lex non admittit, l. 1. C. ſi mi. ſe ab hęre. & in §. ſed ſui inſtitu. de hæred. quali. Siquidem dictum hoc procederet in filio agente, non autem in filio conuento vti hærede: quia agens, tunc contra filium ipſum vti hæredem patris, debet hoc probare: cùm ſit ſuæ intentionis fundamentum, voluerunt Bald. & alij omnes in l. neceſſariis ff. de acqui. hæredi. Alex. conſ. 34. colum. 2. vol. 3. & conſ. 183. in princ. vol. 6. & Soci. conſil. 60. col. 3. vol. 1. vbi prędicat iſtam eſſe magis communem opinionem, Cōis opin. & Imola etiam in l. ſi cum dotem §. tranſgrediamur in princ. ff. ſolu. matrimo.

8 Probatur quoque ex authoritate Ariſtotelis in Topicis dicentis, quòd mulier nubens marito videtur dare omnia bona ſua in dotem, quam authoritatem lex non recipit aliquo modo, vt inquit Glo. in l. mulier bona, ff. de iure dot. eamque ſequitur Deci. conſi. 521. nume. 11. & in authen. præterea in 3. nota. C. vnde vir, & vxor, per illum text. & ibi etiam Curt. Bar. in quæſtio. mulier habens amplum patrimonium, Ang. conſi. 335. ſtatuto communis Bononiæ, Lau. Calca. conſil. 11. colum. 1. & ſeq. Alex. conſ. 144. circa primum colum. 1. vol. 5. & conſ. 142. viſo ſtatuto vol 7. Rom. conſ. 314. Corne. conſ. 127. licèt in hac volum. 4. Ruin. conſ. 224. vol. 1. Soci. Iun. conſ. 8. vol. 2. & in l. ſi conſtante vbi Iaſ. & cæteri ff. ſolut. matri. Bal. in l. nulla C. de iure dot. & in l. fin. C. de ſent. quæ ſine cer. & Gozad. conſ. 33. nume. 20 & iſtam opinionem contra Ariſtotelem deducunt eſſe communem, Cōis opin. Deci. in d. authen. prætereà, numero 6. Curti. Iun. conſi. 168. nume. 4. Rolan. à Valle in tract. de lucro dotis quæſtio. 74. nume. 6. cum aliis ſeq. & in quæſtio. 71. nu. 7. & Franciſ. Turzanus in ſuis Opinio. communibus 119. mulier nubens, vbi eam limitat; & ampliat vtiliter Curti. in d. conſ. 168. ſub nu. 4.

9 Verùm ex coniecturis ſæpè aliud iudicatur, & ideo Deci. & Curti. in d. auth. prætereà dixerunt ad hanc regulam dari plures limitationes.

10 Et præſertim limitatur primò, niſi vir poſſederit bona vxoris vt dotalia, ſciente, vidente, & patiente ipſa uxore, tunc quippè pręſumitur dos cōſtituta. vt firmauere Bar. in d q. mulier habēs amplum patrimonium, Ang. in d. cōſ. 335. Bal. in d. cōſ. 3. Laur. Calca. in d. conſ. 11. col. 4. Bertr. conſi. 160. in fi. vol. 2. Bal. Nouellus in tract. de dote in Cōis opin. 6. par. priuileg. 14. in fi. & Rolan. in d. q. 74. nume. 13. Et hoc non videtur habere difficultatem aliquam, ex quo pręſumptionem dotis inducit indubitatam, eſtò quòd maritus poſſederit ſub nomine dotis.

11 Et vt dos ipſa conſtituta præſumatur, opus eſt virum bona mulieris poſſediſſe per decennium, iuxta ea, quæ dicit Iaſ. in l. 2. verſ. Decimoſextò quæro, C. de iure emphyteu. Alciat. poſt alios in l. ſi certis annis C. de pact. Cæterùm Bart. in d. quęſtio. mulier habens amplum patrimonium col. 11. verſ. Concedo, vult triennium ſufficere, ſi id ex teſtamento haberi contingat, aliàs titulus non præſumitur. Imò poſſeſsio minoris & breuioris temporis ſufficeret ad præſumendum dotem ipſam: quia per indicia poſſet de dotis cōſtitutione probari, vt concludit Bald. conſ. 185. punctus vol. 5. Abb. conſ. 46. tria, num. 3. vol. 1. & Lau. Calca. in d. conſi. 11.

12 Sed aduerte, quòd patiētia antedicta in permittendo vxorem maritum ſua bona poſsidere, debet eſſe formis, ideſt, quę ſub aliquo titulo præſtetur, quæ quippè parit iuris effectum, ita tradit Barto. in d. q. mulier habens amplum patrimonium. Altera uerò patientia mulieris informis, ideſt, ſine cauſa, nullum ius tribuit, & non releuat, vt ſi vir etiam decem annis poſſederit nihil adiuuetur, vt ſecundum communem opinionem Cōis opin. ita tenendum eſſe dixit Roland. in d. q. 74. numero 8.

13 Quia poſſeſsio ſola non ſufficit ad præſumen

dum

dum dotem. & hinc Corne. conſ. 282. circa, nume. 31. vſque ad nume. 58. volu. 1. poſſeſsionem, quæ ex parte mariti probatur in bonis mulieris, noluit ſufficere ad præſumendam dotem: quia vel iure familiaritatis, vel alia de cauſa, quàm dotis potuit ea poſsidere, & hoc dixit Rolan. in d. q. 74. nume. 2.

14 Secundò limitatur vbicunque mulier eſſet inæqualis, & inferior marito: quia foret dignus in dotem habere omnia bona mulieris, ſecundum Curti. poſt Martinum de Fano in d. authen. præterea. Lauren. Calca. in d. conſil. 11. colum. 3. Deci. conſil. 421. nume. 8. Soci. conſ. 81. non eſt dubium, nume. 6. vol. 3. Alex. conſ. 122. vol. 7.

15 Limitatur poſtremò ex conſuetudine, qua mediante abſque dote non ſoleant mulieres nubere, ſed potius omnia bona ſua in dotem dare conſueuerint, vt firmauere Bald. in authentic. res quæ, ver. Sed nunquid C. communia de lega. Curtius. in dicta authen. præterea, nume. 13. Corne. conſil. 127. licèt in hac, & Alexan. conſ. 144. circa primum num. 11. vol. 5. vbi refert Bald. ita ſaluare opinionem prælibatam Ariſtotelis, & in conſ. 142. viſo ſtatuto vol. 7.

SVMMARIVM.

1 *FEVDVM hæreditarium non tranſit, niſi ad illos, ad quos tranſit hæreditas, & feudum ipſum hæreditarium.*

2 *Feudum hæreditarium dicitur illud, quando ex tenore inueſtituræ fuerit conceſſum, & acquiſitum pro ſe, hæredibus, & ſucceſſoribus.*

OPINIO CCLXXIX.

1 FEVDVM hæreditarium nõ tranſit niſi ad illos, ad quos tranſit hęreditas, & feudum ipſum hęreditarium; & ſic volens in eo ſuccedere, ſiue filius, ſiue agnatus ſit, ſemper debet eſſe hæres, & primi acquirentis feudum, & etiam vltimi morientis, ſecundum Barto. in l. iuriſiurandi §. liberi ff. de oper. liber. Bal. in c. 1. §. decedẽti, qui feud. da. poſ. Moder. in l. quicquid aſtringendæ, & in l. ita ſtipulatus §. Griſogonus ff. de verbo. oblig. & per Alex. conſ. 10. ponderatis vol. 3. ubi aſſerit iſtam eſſe cõmunem opinionem, & cõſ. 19. ſuper eo colum. fin. & conſi. 28. in cauſa, & lite colum. penul. vol. 5. cum aliis congeſtis per Afflict. deciſio. 140. nume. 19. & 240. & per Deci. conſil. 295. in cauſa magnifici, & per Grauet. conſ. 197. nume. 5. & Pariſi. conſ. 4. nume. 28. volu. 1. ubi ait iſtam eſſe etiam communem, & conſ. 1. nume. 6. eod. volu. & Clarus copioſè in tract. de feud. quęſtio. 9. verſic. Hoc præmiſſo, dic, & ita conſuluit doctiſsimè, & loculentiſsimè Sigiſmund. Loffredus conſil. 1. per totum, & præſertim, nume. 60. & ſequitur etiam cum aliis aggregatis per eum, & communem vocat doctiſsimus D. Thomas de Marinis in tract. de generibus, & qualitate feudorum lib. 1. titu. 5. de feudo hæreditario, nume. 34. fol. 86. — *Cõis opin.*

2 Vnde ſciendum eſt hic ad præmiſſorum intelligentiam, nec ab re putamus, quale dicatur feudum iſtud hæreditarium. Feuda igitur hęreditaria conſtat illa eſſe, quum ex tenore inueſtiturarum fuerint conceſſa, & acquiſita pro ſe, hęredibus, & ſucceſſoribus, & cætera, ſecundum Andr. de Iſer. in c. 1. in princ. & §. hoc quoque de ſucceſ. feud. & in cap. 1. de eo, qui hæres ſuus, & per Alexan. conſilio 10. ponderatis colum. 4. vol. 3. & cõſil. 55. perſpectis colum. 2. eod. vol. & nonnullos alios, quos congerit Pariſi. conſilio 4. nume. 27. vol. 1. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & conſilio 2. nume. 17. eod. lib. & latius Anto. Capicius etiam in inueſtitura feudali in titu. feudorum genera, verſic. Hæreditarium feudum fol. 234. & D. Thomas de Marinis in d. titu. 5. de feudo hæreditario, nu. 6. — *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *BONA non præſumuntur in dubio feudalia, vel emphyteotica, ſed allodialia, & libera: quia omne prædium à qualibet ſeruitute liberum cenſetur, & opponenti incumbit probare contrarium.*

OPINIO CCLXXX.

1 FEVDALIS res, vel emphyteotica in dubio non præſumitur modo aliquo, ſed allodialis, & libera: quia omne prædium à qualibet ſeruitute liberum cenſetur, l. altius C. de ſerui. & ita tenet Alexã. conſil. 129. ponderatis his vol. 1. & conſil. 55. proſpectis his col. 10. vol. 4. vbi patet ex congeſtis per eum iſtam eſſe communem opinionem, & ita aſſeuerat Curti. Iuni. conſ. 184. nume. 1. idemque firmat Bellonus conſilio 10. numero 9. ubi ſubdit, quòd omnes Doctores legendo, & conſulendo, communiter ſequuntur iſtam opinionem, idem quoque firmat Dec. cõſ. 464. ſuperiori anno col. 2. & cõſil. 498. viſo caſu col. 1. ubi ait feudum nõ præſumi, niſi probetur, & allegant concordan. & conſ. 588. viſo puncto col. 2. & conſ. 424. proponitur col. 2. & Pau. Caſtrẽ. conſ. 179. in cauſa uol. 1. nouiſsimorum, & Clarus in tract. de feud. quęſtio. 18. vbi ponit etiam alterum caſum ſimilem communem, & in practica ſæpiſsimè contingentem. Et ſic ex iſtis concludendum eſt, quòd huiuſmodi præſumptio transfert in aduerſariam partem probandi onus, vt bona feudalia, & — *Cõis opin.*

non allodialia ſint, vt tradit in terminis Curti. Senior eleganter conſil. 75. colnm. 2. & ita conſuluit Bellonus in præcitato conſil. 10. per totum.

ſ V M M A R I V M.

1 *FEV D V M in dubio præſumitur antiquum, non nouum.*

2 *Prælati inueſtientis aliquem in feudo, & antiquum eſſe aſſerentis, confeſsioni, & aſſertioni ſtabitur, & ipſa inueſtitura valebit, quæ non naleret, ſi eſſet nouum.*

OPINIO CCLXXXI.

1 FEVDVM in dubio præſumitur antiquū, non autem nouum c. 1. §. 1. de ſucceſsio. fratrum, ſeu grad. ſucceſ. vbi Bal. hoc firmat, & eſt text. in c. 1. vbi Aluar. poſt alios, ſi de feudo fuerit controuerſ. inter domi. & agna. & dicit ibi Iaco. de Belui. & Nicola. de Neapo. quòd benignior eſt præſumptio, quòd ex quo apparet fuiſſe feudum, cenſetur potius quòd antiquum ſit, quàm nouum, vt agnati ſuccederent, qui aliàs excluderentur, vt ibi per eos.

2 Ex quo igitur infertur, quòd ſi prælatus aliquem in ſeudo inueſtiat, & antiquum eſſe aſſerat, eo caſu quippè ſtabitur huiuſmodi confeſsioni, & inueſtitura ipſa valebit, licèt ſi nouú eſſet, non valeret aliquo pacto; & eſt ratio, quoniam ſtatur confeſsioni prælati in Eccleſiæ præiudicium, præſertimque quando cum illa confeſsione præſumptio iuris concurreret, c. ſi diligenti, vbi Abb. in 3. notab. infra de præſcript. & c. 2. infra de Capellis Monachorum, & ita reſident ibi Moder. communiter omnes. *Cōis opin.*

¶ In contrariam vero ſententiam inclinauit Bald. in procemio feudorum, in 3. diuiſio. quia nō ſtatur ſimplici contrahentium aſſertioni, vt actus per talem confeſsionem licitus fieret, & qui aliàs eſſet illicitus, l. ſi fortè, vbi Barto. ff. de Caſtren. pecu. & l. ſi donatione C. de collatio. & hoc Baldi dictum ſequitur Martin. Lauden. in c. 1. colum. 7. qui feud. dare poſsit, Imo. in capit. 2. infra de feud. Alexan. conſil. 10. uol. 3. & Afflict. in commentariis conſtitutionum Neapo. in titu. de ſucceſ. nobilium, nume. 60. rubric. 26. dicens ibi, quòd in dubio feudum pręſumitur nouum, niſi ſint indicia, quòd maternum ſit, & quòd indicium bonum erit, ſi probaretur antiquitas temporis. Item ſi probaretur, quòd ſeudi pars eſt antiqua: tunc enim ratione partis pręſumitur idem de toto, & mouetur dicta Baldi authoritate, & iſta opinio verior apparet, vt per Docto. præcitatos, quę procedit etiam ſi prælatus cum capitulo iuraſſent, ſecundum Iaſ. poſt alios in procemio feudorum in 7. char. & iſtam opinionem vltimā Bal. ſequitur, & tuetur Alciat. in tract. de præſumptio. in 3. regu. præſumptio. 28.

ſ V M M A R I V M.

1 *FEV D V M nouum quando conceditur iure antiqui feudi, non aſſumit naturam, & qualitatem feudi antiqui, nam iſta verba, iure antiqui, facti qualitatem non mutant. Sed communis opinio eſt in contrarium, quòd imò aſſumat.*

OPINIO CCLXXXII.

1 FEVDVM nouum quando conceditur iure antiqui feudi, non aſſumit naturam, & qualitatem feudi antiqui, ſecundū Oldra. conſilio 178. quidam nobilis circa finem, vbi ſupplet, quòd iſta verba, iure antiqui feudi, facti veritatem non immutant, per l. ſi fortè ff. de caſtrē. pecu. & l. ſi donatione C. de collatio. & iſtam opinionem Oldra. ſequitur Iaſ. conſilio 57. colum. 5. lib. 1. & conſ. 152. colum. 1. & ſeq. & conſ. 180. colum. 6. lib. 2. & nonnulli alij coaceruati per Tiraquel. in tract. de vtroque retractu Gloſ. vnica, §. 32. nume. 37. 2

¶ Contrarium uerò, quòd imò per talia uerba feudum nouum aſſumat naturā antiqui feudi, tenet Bald. in c. 1. an agna. vel filius in vſib. feudo. quem ſequitur Alexan. conſil. 30. col. 3. volu. 1. quod eſt repetitum conſ. 2. volu. 5. tradit idem Alex. conſ. 55. colum. 8. volu. 4. & iſtam ſententiam aſſerit eſſe communem Deci. conſ. 194. colum. 2. ſequitur idem Deci. conſilio 185. colū. 5. Iaſo. etiam ſibi contrarius reuocando ſententiā in melius conſil. 1. colum. 2. libr. 3. & conſi. 136. col. 4. & ſeq. lib. 4. Curti. Iunior in tract. feudorū in 1. part. quæſtio. 8. primę par. nume. 8. eandemque opinionem atteſtatur eſſe communem, & ſequitur Crotus in l. is, qui pro emptore, colum. 23. ff. de vſucapio. & in l. re coniuncti colum. antepen. ff. de lega. 3. & Ripa in l. prima. col. 2. ff. de leg. 1. Aret. conſ. pen. Ioachimus in obſeruatione 84. qđ autē, cēturia 4. Tiraq. in d. tract. de vtroq; retrac. glo. vnica §. 32. n. 31. & ſeq. & Alcia. in tracta. de præſumptio. in reg. 3. præſumptio. 28. numero 4. & Clarus cum aliis copioſè relatis per eum in tracta. de ſeud. quæſtio. 8. ver. Sed hic occurrit notabilis quæſtio. & iſtam communem latè limitant, & declarant Moder. in d. l. re coniuncti, & pręcitati Doctores in multis caſibus, & ampliat vtiliter Clarus, & ponit effectus ipſius in d. quęſtio. 8. verſic. Hæc quidem concluſio. & ſequen. *Cōis opin.*

ſ V M-

SVMMARIVM.

1 *VASALLVS non poteſt priuari feudo à Principe ſine cauſa, & abſque ſua culpa, etiam de plenitudine poteſtatis.*

2 *Feudum dicitur contractus innominatus. Et eſt contractus etiam vltro citroque obligatorius.*

OPINIO CCLXXXIII.

1 FEVDO priuare non poteſt vaſallum Princeps ſine cauſa, & abſque eius culpa, c. 1. de feudo ſine culpa non amitten. c. 1. de natu. feud. & notat, & tenet Bald. conſil. 326. Rex Romanorum col. 2. prope fin. & conſi. 345. ad euidentiam colum. 2. uoln. 1. & conſilio 182. colum. 2. libro 2. Paul. Caſtren. conſ. 229. colum. 2. lib. 1. & conſ. 46. libr. 2. Abb. conſil. 3. colum. penult. libr. 2. Soci. conſi. 38. colum. 2. vol. 4. Deci. conſ. 410. colum. 3. & conſilio 445. colum. 11. & conſ. 544. colum. 2. Alexan. conſ. 203. col. 3. lib. 6. Iaſ. conſil. 177. colum. 2. & conſil. 227. colum. 5. & conſ. 233. col. 3. libro 2. & conſil. 86. colum. 3. lib. 3. & in l. pecuniam colum. 6. ff. de conditio. ob cauſam, Curti. Iuni. in tracta. ſeudorum in 2. par. quęſtio. 12. & conſil. 1. colum. 10. Gozad. conſilio 9. colum. 6. & conſil. 26. colum. 6. & iſta concluſio videtur communis, quòd vaſallus non poſsit priuari feudo abſque cauſa, etiam de plenitudine poteſtatis.

2 Et ratio eſt, quia feudum dicitur contractus innominatus, c. forma 22. q. 5. Abb. & Docto. in c. quæ in eccleſiarum colum. fin. de conſtitut. & Curti. Iuni. in tract. feudorum, in prima par. q. 9. princ. nume. 35. vbi planum facit iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.* Et ſic Princeps ſubiicitur cõtractibns, c. 1. vbi latè Moder. de probatio. & cõſequenter feudum ipſum eſt etiam re ipſa contractus ultro citroque obligatorius, l. Labeo §. contractum ff. de verborum ſignificat. & tradit Barto. in l. iuriſgentium §. quinimò colũ. fin. ff. de pact. & Curt. Iunior in d. tract. fendorũ in 2. part. quæſtio. 7. nu. 52.

¶ Sed tamen contrarium aſſeruit pręcipitanter Soci. ſibi contrarius conſil. 87. col. 7. lib. 3. Deci. conſil. 390. col. 6. Iaſ. conſil. 236. colum. 2. libr. 2. & conſ. 107. colnm. 3. libr. 4. ſimiliter Gozadi. conſ. 8. in fin. & conſil. 92. colum. fin. Tamen difficile eſſet in actu practico obtinere contra iſtam communem, quæ videtur veriſsima, & poſſet infinitis rationibus, & authoritatibns fulciri, quæ omittuntur breuitati ſtudendo, & ita ſubtiliter ediſſerebat D. Raynaldus Rodulphus Peruſinus legum interpres Peruſij, & Piſis doctrina, & integritate ſingulariſsimus, dum eum pnblicè audiebam.

SVMMARIVM.

1 *VASALLVS regulariter non poteſt de feudo teſtari, niſi ſit feudum hæreditarium.*

2 *Pater in teſtamento poteſt feudum hæreditarium prælegare vni filiorum.*

OPINIO CCLXXXIV.

1 VASALLVS regulariter non poteſt de feudo teſtari, vt in c. 1. de ſucceſſ. feudo. & in c. 1. §. donare qualiter olim fend. pote. alie. per Soci. conſ. 19. adſit colum. 3. lib. 1. & hæc eſt communis regula, ſecundum Clarum, & alios relatos per eum in tracta. de feud. quæſt. 40. FEVDVM. *Cõis opin.*

2 Tamen hoc interpretatur non procedere in feudo hæreditario: nam vbicũque feudum eſſet hęreditarium, pater abſque dubio in teſtamento poſſet pręlegare vni filiorum: cùm in tali feudo quis ſuccedere non poſsit, niſi ſit hæres, ſecundũ Barto. in l. iuriſiurandi §. ſi liberi. ff. de oper. lib. Bal. in ſimi. c. 1. §. decedẽti qui ſeu. da. poſſ. Mod. in l. quicquid aſtringendę, & in l. ita ſtipulatus §. Griſogonus ff. de uerbo. obligat. & per Alex. conſilio 10. ponderatis vol. 3. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & conſilio 19. ſuper eo. col. fina. & conſilio 28. colum. penult. lib. 5. & *Cõis opin.* Clarus iu d. quæſtio. 40. verſic. Secundò iufertur, & hoc factum teſtatoris impugnari non poteſt, nec debet, l. cùm à matre C. de rei uendic. & per Alexan. conſilio 124. quod citant Moder. in tracta. de feudis fol. 28. & ponit Prępoſitus in capit. Imperialem, in princ. colum. 6. de prohibi. feud. alienatio.

SVMMARIVM.

1 *MARITVS non tenetur dare fideiuſſorem de dote conſeruanda conſtante matrimonio.*

2 *Fideiuſſio pręſtanda eſt vxori de dote conſeruanda, & reſtituenda in caſu inopię mariti.*

OPINIO CCLXXXV.

1 FIDEIVSSOR de dote conſeruanda per maritum pręſtari non debet conſtante matrimonio; Et ſic maritus ipſe non tenetur dare fideiuſſorem in hoc caſu, lege 1. & 2. C. ne fideiuſſ. dot. dentur.

2 Sed per Pontificem prouiſum, cautumuè reperitur in cap. per veſtras de donatio. inter vir. & vxorem, fideiuſsionem ipſam in caſu inopiæ

mariti vxori preſtandam fore de dote conſeruanda, atque reſtituenda, vt voluerunt ibi Inno. Car di. Abb. & Lupus, Barto. in l. ſi conſtante §. quotiens ff. ſolut. matrimo. Bald. & Imol. in princip. illius legis, & poſt eos Iaſ. nume. 15. Ripa, nu. 15.
Cõis opin qui affirmant Bart. eo loco ſibi contrarium com muniter damnari.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR conueniri nequit, niſi prius facta excuſſione principalis debitoris.*
2 *Debitor condemnatus pro delicto, & eius bona ſint fiſco applicata, tũc contra eum excuſſio bonorum non eſt neceſſaria, ſed contra fiſcum.*
3 *Debitor vbicunque notoriè non eſſet ſoluendo, excuſſio non eſſet neceſſaria contra eum, ſed poſſet deueniri, & procedi contra fideiuſſorem ante principalem ipſum excuſſum.*
4 *Debitor quis dicatur notoriè non ſoluendo, remiſſiuè ponitur.*

OPINIO CCLXXXVI.

1 FIDEIVSSOR conueniri non poteſt, niſi prius facta excuſſione principalis debitoris, auth. præſente, C. de fideiuſſ.

2 Et hoc eatenus procederet, quòd ſi debitor ipſe eſſet effectus notoriè non ſoluendo, & ſic extitiſſet condemnatus pro delicto, eiuſque bona omnia fuiſſent fiſco applicata, tunc excuſſio bonorum debitoris non foret neceſſaria, ſed contra fiſcum vtique requireretur huiuſmodi diſcuſſio, datò quòd fiſcus teneretur ſoluere debitum dicti debitoris condemnati, vt voluerunt Gloſ. & Bald in l. ſententiam C. de fideiuſſ. Bal. etiam conſ. 192. proponitur in 3. dubio vol. 1. Fulgo. Caſtren. Roma. Iaſ. nume. 10. & Deci. in l. fi. ff. ſi cer. pet. Cremen. in ſingul. 44. an fideiuſſor, Roma. ſingu. 641. Scis quòd hodie requiritur, vbi refert, quòd ita obtinuit, & ita conſuluit idem Roma. conſ. 93. per totum, & eandem opinionem ſequitur Neguſan. in tractat. de pignoribus in 8. par. 1. membri, ſub num. 15. vbi
Cõis opin. oſtendit iſtam eſſe communem contra Barto. in d. l. fina. & Abb. conſi. 29. colũ. 2. vol. 2. contrarium ſentientes.

3 Sed regula prædicta in principio poſita ita, & taliter interpretata non procederet, quãdo principalis debitor notoriè non eſſet ſoluendo, tunc quippè excuſsio non foret neceſſaria, & poſſet deueniri, ac procedi contra fideiuſſorem, ante principalem ipſum excuſſum, ſecundum Gloſ. Barto.
Cõis opin. Alex. Iaſ. nume. 10. & reliquos in d. l. fi. vbi Iaſ. d. nume. 10. perhibet iſtam eſſe cõem opinionem.

4 Et eam ſequitur Neguſan. in d. 1. membro. 8. partis, ſub nu. 14. vbi docet vtiliter quibus modis dicatur quis notoriè non ſoluendo.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR pro euictione diu ſtans in fideiuſſione non poteſt petere liberationẽ, niſi re euicta.*

OPINIO CCLXXXVII.

1 FIDEIVSSOR euictionis, ſeù pro euictione petere nequit ſe liberari, eximiq; à fideiuſsione, licèt diu ſteterit in promiſſione, niſi re euicta; & conſequenter fideiuſſor, qui diu ſtetit in promiſsione de euictione, priuſquàm euenerit caſus, non diceretur ſtetiſſe in obligatione, ideò petere non poſſet liberationem, ſecundum Cyn. Bald. Saly. & cæteros omnes in l. ſi pro ea C. mand. vbi ipſe Salyce. nume. 5. adiicit iſtam eſſe communem opinionem, cui inhærent etiam Barto. Bald. Caſtren. Alex. Iaſ. & Deci. in l. facere poſſeſ. ff. ſolut. matrimo. Bal. Caſtren. Alex. Iaſ. & Deci. in l. ſi pater C. de colla. vbi etiam ita firmabat infinitis rationibus more ſuo Illuſtris Dominus Raynaldus Rodulphus Peruſinus pceptor meus, dum ipſum audiebam interpretantem d. l. ſi pater in gymnaſio Peruſino; & hoc idẽ tenet Afflic. deciſio. 241. quidam Notarius Iacobus, nu. 45. & ſeq. & Vrſillus ibi in additio. ubi ſub nu. 4. Cõis opin.

¶ Sed hoc non procederet vbicunque fideiuſſor diu ſtetiſſet in obligatione, tunc enim in aliquibus vtiliſsimis caſibus narratis per Afflict. & Vrſillum vbi ſupra, poſſet petere ſe ab obligatione liberari, vbi Vrſillus adiicit etiam hoc eſſe arbitrarium.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR non poteſt ſe obligare in plus, quàm reperiebatur obligatus reus principalis, & obligatio tunc ipſius fideiuſſoris in maiori ſumma non valet.*
2 *Fideiuſſor efficacius obligari poteſt, quàm ſuus principalis.*
3 *Fideiuſſor promittens cum iuramento maiorem quantitatem, quàm à debitore promiſſa, debitaque fuiſſet, teneretur non tantùm ad quantitatem promiſſam, ſed ad id etiam, quòd vltra eum ſcienter ipſe promiſerat.*

OPINIO CCLXXXVIII.

1 FIDEIVSSOR non poteſt ſe obligare in plus, quàm obligatus reperiatur reus principalis, & ſic obligatio ipſius fideiuſſoris, pro qua in plus obligatus appareat, quàm principalis non ualet, nec tenet; & fideiuſſor in huiuſmodi caſu non obli-

Cõis opin. obligatur, nec tenetur, ſecundum Scriben. omnes in §. fideiuſſores inſtitu. de fideiuſſo. Glo. Bar. nume. 2. & reliquos in l. Græcè §. illud, per illum text ff. de fideiuſſoribus, Hoſtien. & Abb. colum. 4. in c. & ſi Chriſtus de iureiur. Marcum Anto. Baueriam in tract. de uirtute iuramenti in princip. Alex. in l. 1. §. ſi ſtipulanti col. 1. ff. de uer. obli. & Marſil. in repet. rub. nu. 342. cum aliis ſeq. ff. de fideiu. vbi ponit hoc pro regula cũ multis limitationib⁹, & vtilibus declarationibus, & coẽm opinionẽ dicit Bart. in d. §. illud, Bellonus ẽt in d §. fideiuſſores, nume. 3. & Marcellus Berincutius Senenſis in d. l. 1. §. ſi ſtipulanti, vel §. ſi quis ita col. 6. in fin. licèt iſti Moder. in memoratis locis ruditer quęrant ſuſtinere contrarium.

2 Et quamuis efficacius ipſe fideiuſſor obligari poſsit, ſecundum aliquos ex memoratis Docto. & Soci. Iuni. latiſsimè in d. rub. ff. de verb. oblig. nu. 362. cum aliis multis ſeq.

3 Tamen ſi iuramentum interuenerit in huiuſmodi fideiuſsione; & ſic ſi ipſe fideiuſſor ſcienter cum iuramento promiſiſſet maiorem quantitatem, qnàm à debitore promiſſa, aut debita fuiſſet, tunc fideiuſſor teneretur vti principalis ratione iuramenti, nõ tantùm ad quantitatem per principalem promiſſam, ſed ad id etiam, quod vltra ea ſcienter ipſe promiſerat, ſecundum Barto. in l. hi qui ff. de fideiuſso. Roma. in l. 1. §. ſi quis Cõis opin. ita ff. de verbo. oblig. Abbat. & omnes communiter, præſertimque Alciat. nume. 173. in cap. cùm contingat de iureiuran. Alex. conſil. 31. vol. 4. & Ang. in l. his qui acceſsiones ff. de fideiuſſo. Marcum Anto. Baueriam in d. tracta. de virtute iuramenti in princ. & Marſi. cum cæteris ſignatis per eum in d. rubr. ff. de fideiuſſo. ſub nume. 342. & Natta conſil. 453. placet concluſio reddita, numero 15. volu. 2. & iſta eſt communis opinio, vt ſupra docuimus.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR eius, qui uerè debitor eſt ad debitam quantitatem infra ſex menſes ſoluere promittens non liberatur, nec eximitur ab obligatione fideiuſſoria, licèt creditor ſine licentia, & conſenſu ipſius fideiuſſoris diem ſolutionis debitori prorogauerit.*

OPINIO CCLXXXIX.

1 FIDEIVSSOR eius, qui verè debitor eſt ad debitam quantitatẽ infra ſex menſes ſoluere promittens non liberatur, nec eximitur ab obligatione fideiuſſoria, licet creditor ſine licentia, & conſenſu ipſius fideiuſſoris diem ſolutionis debitori prorogauerit; & ſic fideiuſſor iſte non liberatur ſi creditor mutat obligationem ex conuentione facta cum debitore principali citra conſenſum ipſius fideiuſſoris, ſecundum Hoſtien. Anchar. Imol. & Abba. in c. conſtitutus de fideiuſſo. Bar. in l. Lucius §. Paulus ff. de adminiſt. tuto. Alex. Iaſo. nume. 9. Deci. & Curti. Iuni. nume. 2. in l. lecta, ff. ſi cert. peta. & Marſili. in repetitio. rub. ff. de fideiuſſ. nume. 99. & ſequen. cum aliis relatis ibi per eum, quorum opinio communis eſt, teſte Iaſ. & Deci. Cõis opin. in dicta l. lecta. & Marſil. in d. rub. vbi citat etiam Docto. contrarium aſſeuerantes, eoſdemque allegat Auguſt. Berous, in c. de cauſis, numer. 34. & ſequen. de offic. iud. deleg. vbi hoc indeciſum derelinquit.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR intercedens, obligansſque ſe ſimpliciter pro reo principali obligato ad ſoluendum infra certum tempus, etiam facta prorogatione inter partes principales tenetur ad ſoluendum, non obſtante ipſa prorogatione termini.*

OPINIO CCXC.

1 FIDEIVSSOR intercedens, obligansſque ſe ſimpliciter pro reo obligato ad ſoluendum infra certum tempus, etiam facta prorogatione inter partes principales tenetur non obſtãte prorogatione termini facta in ipſo compromiſſo ſimiliter, ſecundum Barto. poſt Iacob. de Arena, & Dyn. in l. Lucius, la 2. §. Paulus ff. de adminiſtra. tuto. Gloſ. Bald. & Saly. in l. ſi cùm Hermes C. locat. Hoſtien. Anchara. Imol. Boic, Panor. & alios omnes in c. conſtitutus de fideiuſſ. Barbac. conſil. 31. colum. fina. uol. 1. Deci. conſ. 93. Pariſi. conſil. 48. vol. 1. & Iaſ. num. 9. Deci. Curti. colum. 2. & ſequen. Cęterique Moder. in l. lecta. ff. ſi cert. peta. vbi perhibent iſtorum opinionem communem eſſe, & Franciſc. Cõis opin. Marci. etiam deciſio. 539. nume. 5. 9. & ſeq & Iacob. Philipp. ſeù potius Antonium Gabriel. cum aliis relatis per eum in concluſionibus ſuis lib. 3. concluſione 14. vbi ſequitur opinionem iſtam, dicit magis communem magiſque veram, refert alios contrariæ ſententiæ, & limitat in 4. caſibus, & ſequitur quoque Marcus Antonius Blancus, aitque communem in tracta. de compromiſsis quæſtio. 7. numero 17. vbi loquitur de fideiuſſore dato de ſoluendo in compromiſſo, quòd remaneat obligatus, & dicemus etiam infra in proxima ſequenti Opinione.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR, qui promiſit aliquem repræſentare toties, quoties, ſeu de eum ſiſtendo iuri, ſi non repræſentauit, nec fecit eundem in iudicio ſiſtere, vltra pœnam debitam fiſco ratione fideiuſsionis, tenetur parti, ad cuius inſtantiam fuit captus, ad intereſſe.*

OPINIO CCXCI.

1 FIDEIVBENS pro Titio de eum repræſentando toties, quoties, ſeu de eum ſiſtendo iuri, & non repræſentauit, nec fecit eundẽ in iudicio ſiſtere, tenetur vltra pœnam debitam fiſco ratione fideiuſsionis, & prædictæ promiſsionis parti, ad cuius inſtantiam fuit captus, ad intereſſe, ſecundum Gloſſ. fin. in l. fina. ff. ſi quis in ius vocat. nõ ierit, quam communem eſſe aſſeuerat Afflict. deciſio. 234. & ibi quoque explicat ita Sacrum Cõcilium Neapol. iudicaſſe, & ſequitur iſtam communem Follerius pariter in ſua practi. crimin. in fragmentis, rub. de fideiuſſoribus, nume. 260. circa fin. d. practi. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR nominatus apud acta præſens, & non contradicens nominationi de ſe factæ, non cenſetur promiſiſſe, nec inducitur ſtipulatio ob iudicij calorem, vbicunque fideiuſſor nihil reſpondeat.*

OPINIO CCXCII.

1 FIDEIVSSOR patiens nominari, poni, ac deſcribi in actis Curiæ à Notario pro fideiuſſore alicuius, & incontinenti non contradicens, tunc obligatur, teneturque, licèt expreſsè non dicat, & ita promicto, atque fideiubeo; & ſic iſte fideiuſſor nominatus apud acta eo præſente, & non contradicente nominationi de ſe factæ cenſetur promiſiſſe, & quòd omnia fuerint ſolemniter acta, ſicut ſi fideiuſſor expreſsè deſcribi conſenſiſſet, vt voluit Barto. in l. cùm oſtendimus §. fina. ff. de fideiuſſ. tuto. & curatorum, & Ruinus, nume. 1. Marcellus Berincutius colum. 10. cum aliquibus aliis Moder. in l. 1. ff. de verborum obligatio. Bald. conſilio 204. uolumine 1. Ang. in tracta. maleficio. in gloſ. pro quibus Antonius fideiuſsit, numero 12. Benedict. de Plumbi. in l. manumiſsio, ff. de manumiſ. uindic. & Alberi. de Roſate, in tracta. de teſtibus, ſub numero 129. in rubri. qui teſtes non cogantur teſtificari.

¶ Sed opinio hæc Bartol. & ſequacium communiter à noſtratibus reprobatur in dicto §. fin. & variis in locis iuris noſtri, vt latè deducit, & apertè fatetur Boeri. deciſi. 314. numero 5. uidelicet, quòd non inducatur aliquo modò ſtipulatio, etiam ob iudicij calorem, vbicunque fideiuſſor ipſe deſcriptus nihil reſpondeat. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR non eſt idoneus, quotieſcunque cuſtodiam caſtri haberet, vbi fideiuſsio per eum præſtari debet: quoniam iudex, uel familia non poteſt accedere ad exequendum contra eum.*

2 *Procurator rixoſus, cauilloſus, & potens non eſt idoneus fideiuſſor.*

3 *Fideiuſſor licèt eſſe non poſſit non poſsidens immobilia, tamen eſt idoneus, ſi principalis eſt valdè diues.*

OPINIO CCXCIII.

1 FIDEIVSSOR non eſt idoneus, quotieſcũque cuſtodiam caſtri haberet, ubi fideiuſsio per eum dari, ac præſtari debet: quoniam iudex, ſeu eius familia nullo modò poteſt accedere ad exequendũ cõtra eum, ſecundum Gloſ. Bar. nu. 1. Ange. Roma. Pau. & Alex. in prin. in l. 2. ff. qui ſatiſd. cogan. & Boeri. deciſio. 238. nu. 5. poſt modium, vbi ait ſentẽtiam iſtorum communem fore, & Alex. in d. l. 2. nu. 1. & ſequitur Marſil. in repeti. rubr. ff. de fideiuſſor. nume. 302. *Cõis opin.*

2 Idemque videtur dicendum in Notario, vel procuratore valdè rixoſo, litigioſo, cauilloſo, ſiue potenti, qui tanquàm nõ idoneus haudquaquã ad fideiubendum admittitur, ſecundũ Glo. Bart. Alex. nu. 2. in d. l. 2. & Nattam conſ. 143. num. 10. & ob doctrinam iſtam, ſicuti ueram, & communem declaraui in facti contingentia in Ciuitate Terami, dum eram ibi iudex criminalis quendã Horatium Delficum ciuem ibi, & procuratorem, non fore idoneum fideiuſſorem. *Cõis opin.*

3 Item non eſt idoneus fideiuſſor, qui caret bonis immobilibus, ideò ob hoc poteſt tanquã non idoneus recuſari à creditore, vt voluit Gloſ. in §. Suſcepto, in auth. de exhi. reis Spec. in titu. de ſatiſ. §. dicto. ver. Sed ſi ſcholaris, Bal. in c. coram, colum. fin. de offi. deleg. Ang. Paul. Caſtren. Alexã. nume. 5. & Iaſ. nu. 1. in d. l. 2.

¶ Sed hoc nõ procedit, ubi principalis valdè diues, & idoneus foret, ſiue reperiretur; tunc equidem quis quantumuis pauper, ſeu non idoneus facultatibus admittitur ad fideiubendum pro eo, ſecundum Gloſſ. in verſicu. præſtitiſſe, in l.

mulier

mulier C. de iure dot. Paul. Caſtren. Roma Ale-. nu. 4. Iaſ. num. 5. & alios in d. l. 2. & Marſil. in d. Cõis opin. rub. ff. de fideiuſſ. num. 269. vbi ponit iſtam eſſe communem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR repetens à debitore principali quod pro eo ſoluit, non admittitur ad probandã ſolutionem per ſolam creditoris confeßionem, ex hac enim non probatur ſolutio: ſed in contrariũ, quòd imò probetur, apparet communis opinio.*

OPINIO CCXCIV.

1 FIDEIVSSOR repe rens à debitore principali quod pro eo ſoluit, non admittitur ad probandum ſolutionẽ per ſolã creditoris confeſsionem, & ſic per huiuſmodi confeſsionem non probatur ſolutio, & fideiuſſor ob hoc dumtaxat reperere nequit à debitore illud, quod aſſerit ſoluiſſe pro eo, ſecundum Glo. in l. duobus reis §. 1. ff. de iureiu. quam ſequitur Bart. ibi, & Fulgoſi. Bar. in l. reos in 5. q. ff. de duobus reis, & Roma. in l. prædia ff. de acquir. poſſeſſ. Sed Bar. ipſe reuocando, ſeu mutando indicium in melius tenuit, & voluit contrarium conſil. 160. Titius promiſit, videlicet, vt fideiuſſor poſsit agere contra debitorem, vigore talis confeſsionis creditoris, dicentis ſibi ſatisfactum eſſe à fideiuſſore, & ſequitur Saly. Paul. Caſtren. Roma. Alex. & Iaſ. in d. l. duobus reis, & ita conſuluit Alex. conſil. 25. viſo inſtrumento voln. 2. & conſil. 123. vol. 6. & opinionem iſtam inquit
Cõis communem Fulgoſi. & Alex. in d. l. duobus §. 1.
opin. num. 2. Bellonus conſ. 77. num. 6. & ſequen. Tiraquel. in tract. de vtroque retract. in tit. de retractu conuentionali §. 1. Glo. 18. nu. 84. & Marſil. in repeti. rub. ff. de fideiuſſo. nu. 310. 311. & 312. vbi eam ſequitur, & declarat, & ſecundum communem iſtam conſuluit quoque Paul. Caſtren. conſil. 396. quæritur vtrum fideiuſſori, prout ipſe refert, & teſtatur, in d. l. duobus reis; Et ſequẽdo ego communem ſententiam prædictorũ breuiter concludo, quòd licèt multi ex Doctoribus dicant Bar. contrariari, in hoc tamen non meretur allegari contrarius: nam in d. l. duobus reis non firmat pedem, vtitur enim verbo fortè, & opinionem iſtam cõmunem plenius poſui, quã hic infra in Opinio. 301. fideiuſſor poteſt agere, & eam ibi quoque ſequutus fui.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR pauper à creditore vocatus, & conuentus in iudicio poteſt ſoluere de bonis principalis ſtante paupertate ſua, & impoßibilitate, difficultate, ſeu impotentia ſolutionis de ſuo proprio, ne in carceribus maceretur, & in eis perpetuò detineatur.*

OPINIO CCXCV.

1 FIDEIVSSOR pauper à creditore vocatus, & conuentus in iudicio poteſt ſoluere de bonis principalis ſtante paupertate ſua, & impoſsibilitate, difficultate, ſeu impotentia ſolutionis de ſuo proprio, ne in carceribus maceretur, & in eis perpetuò detineatur, ſecũdum Bar. per illum tex. in l. ſi procuratorem §. ignorantes, in princ. ff. mandat. Ang. in auth. vt omnes obe. iud. colum. 4. Bal. in c. ſi qui teſtium in fin. ext. de teſti. & Bart. & Bald. in fin. in authen. qua in prouincia C. vbi de crimi. agi. opor. quorum ſententiam ſequitur, declarat, & ait eſſe communem Cõis
Marſil. in repet. rub. ff. de fideiuſſor. nu. 429. opin.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSORES dare promittẽs dando pignora etiam inuito creditore liberatur; nam melius, & tutius eſt incumbere pignori, quàm in perſonam agere.*

2 *Debitor dans pignora creditori, ſi poſtea vellet dare fideiuſſorem, & repetere pignora, non poſſet inuito creditore.*

OPINIO CCXCVI.

1 FIDEIVSSORES dare promittens, certè dando pignora, etiam inuito creditore liberatur, ſecundum Glo. Bar. & omnes in l. 1. ff. qui ſatiſda. cogan. Glo. & Bartol. in l. prætoriæ la 3. ff. de prætor. ſtipu. Cyn. Bal. & cæteros Scriben. in l. 1. C. de procurato. Ioan. And. in additio. Specu. tit. de ſatiſda. §. dicto, in prin. & in titu. de pigno. ſuper rub. & opinionem iſtorum ſequuntur, & aſſeuerant eſſe communem Alex. nu. 6. & Iaſ. nu. 12. Cõis
in d. l. 1. ff. qui ſatiſda. cogan. Ant. Neguſa. de Fa- opin.
no in tract. de pigno. & hypothecis in 5. par. principali, num. 5. & Marſil. in repet. rub. ff. de fideiuſſor. num. 349. & ſequen. quoniam melius, ac tutius eſt incumbere pignori, quàm in perſonam agere, & ſic quàm habere fideiuſſorem, l. plus cautionis ff. de regu. iur. & voluit Bart. in l. in eo §. 1. eod. titu.

2 Et in caſu hoc debitor dans pignora creditori, ſi uellet poſtea dare fideiuſſorẽ, & repetere pignora ſibi permiſſum non foret, nec facere poſſet inuito creditore, ſecundum Gloſſ. in §. ſuſcepto, in Glo. magna, circa medium in authen. de exhiben. reis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSORES dare promittens, intelligitur promiſiſſe eos dare in loco promiſſionis celebrati contractus, & de hominibus eiuſdem loci.*

OPINIO CCXCVII.

1 FIDEIVSSORES dare promittens cenſetur, ac intelligitur promiſiſſe eos in loco promiſsionis, & celebrati cõtractus, & de hominibus eiuſdem loci, ſecundum Bart. Ang. & omnes communiter, Cõis opin. per illum text. in l. ſi fideiuſſor §. ſi neceſſaria ff. qui ſatiſda. cogan. vbi Alex. iſtam communem ſequitur, num. 3. vbi refert ſuper hoc ſe aliàs de facto conſuluiſſe, prout apparet conſil. ſuo 37. & opinionem hanc approbat etiam Iaſ. in d. §. ſi neceſſaria, nu. 23. & 8. & ſequitur, approbat, declarat, & dicit veriorem Marſil. in repet. rub. ff. de fideiuſſ. nu. 307. cum alijs ſeq.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSIONEM, cautionem, ſeu ſatiſdationem dare non tenetur, qui eſt manifeſtè idoneus facultatibus, etiam ex diſpoſitione iuris communis, vel municipalis, quando nulla veriſimilis cauſa ſuſpitionis ſubeſt, ſed ſibi remittenda eſt hæc ſatiſdatio, & tenetur dumtaxat nomine proprio abſque fideiuſſoribus cum generali hypoteca omnium bonorum ſuorum.*

2 *Officialis, qui ex forma ſtatuti tenetur ante ingreſſum ſui officij ſatiſdare, non teneretur ſi ipſe idoneus foret, ſed crederetur ei ſoli cum generali obligatione omniũ bonorum ſuorum. Tamen contrarium ſeruatur in Regno Neapolitano, vbi traditur forma præſtãdi cautionem, & iuramentum. in Regno per officiales regios ante ingreſſum eorum officij.*

OPINIO CCXCVIII.

1 FIDEIVSSIONEM, cautionem, ſeu ſatiſdationem dare non tenetur, qui eſt manifeſtè idoneus facultatibus, etiã ex diſpoſitione iuris communis, & municipalis, quãdo nulla veriſimilis cauſa ſuſpitionis ſubeſt, ſed ſibi remittenda eſt ſatiſdatio hæc, & obligatur, ac tenetur dumtaxat nomine proprio abſque fideiuſſoribus cum generali hypotheca omnium bonorũ ſuorum, ſecundum Bar. Io. de Pla. in l. quicunque la 2. C. de fund. patrimo. lib. 11. & Bart. in l. priuatę C. de muri leg. lib. 10. Roma. conſil. 67. viſo themate prænarrato col. 3. Paul. Caſtren. & Iaſ. nu. 16. & ſeq. in l. 1. ff. qui ſatiſda. cogan. et Alex. conſil. 179. viſo, & oportunè diſcuſſo proceſſu, col. 6. vol. 2. & licèt Alex. ipſe titubanter in d. l. 1. & in l. diuortio, §. interdum ff. ſolut. matrimo. aſſeueret contrarium. Tamẽ opinio Bar. & ſequacium, qnicquid fruſtrà ſuadeat Alex. eſt communis, ſecundum Iaſ. in d. l. 1. num. 20. & obſeruat Cõis opin. conſuetudo, teſte Angel. in dict. l. prętore colum. 3. & ſequitur in rubr. ff. de fideiuſſori. nu. 270.

2 In quibus quidem locis tam Bart. quàm alij poſt eum tradiderunt ſuper hoc congruum exẽplum, videlicet, quòd ſi ex forma ſtatuti officialis teneatur ante officij ſui ingreſſum ſatiſdare, tunc certè, & abſq; dubio aliquo, ſi ipſe idoneus foret, crederetur, ac ſtaretur ei ſoli cum generali obligatione bonorum ſuorum.

¶ In Regno verò Neapolitano practica, & ſtylus obſeruat contrarium, & officiales omnes in officij principio, & ante ipſius adminiſtrationem omni facultate, diuitijs, & idoneitate remotis, ac reiectis, & excluſis præſtant neceſſariò idoneam cautionem ante ſuſceptam officij tutelam de parendo ſyndicatui finito eorum officio. Imò officiales ipſi iurari debent in præſentia decem teſtium, ſecundum formam traditam in capitulo Regni, exordiente, Item recipiant ſacramentum in forma ſubſcripta, aliàs non præſtita cautione prædicta in Regia Camera Summariæ, & iuramento coram vno ex Regentibus Regiam Cancellariam non poſſuut officium exercere ſub pœna vſurpatæ iuriſdictionis Principis, poſita in d. c. Item recipiant; & tam cautio, quàm etiam iuramentum hoc in commiſsione officialium ſpecialiter exprimenda ſunt ob diſpoſitionem d. c. Item in fin. & verba d. capituli refert Afflict. in conſtitu. baiuli locorum, vbi pulchrè loquitur.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR datus, ſeu acceptus in prima inſtantia, non tenetur in eo quod poſtea iudicatur in cauſa appellationis, niſi aliud actũ ſit.*

2 *Actio iudicati non oritur ex prima ſententia, ſed ex ſententia appellationis confirmatæ.*

3 *Cautio de iudicio ſiſti, aut de repræſentando, non ſe extendit in cauſa appellationis: quia per ſententiam expirauit.*

4 *Cautio præſtita de iudicio ſiſti pro abſente expirat ſemel repræſentato reo, ſecus ſi fuerit petita pro reo pręſente: quia durat tunc vſq; ad ſententiam.*

5 *Cautio præſtita de ſiſtendo reo in iudicio toties, quoties iudici viſum fuerit, durat etiam poſt ſententiam.*

OPINIO CCIC.

1 FIDEIVSSOR datus, ſeu acceptus in prima inſtantia non tenetur in eo, quod poſtea iudicatur in cauſa appellationis, niſi aliud actum ſit, l. cum apud ff. iudicatum ſolui, quem text. dicit ſingu-

ſingularem, ibi Bart. in princ. & quàmuis dict. l. cùm apud loquatur vbicunque prima ſententia fuit abſolutoria, & actor appellauit, nihilominus idem eſt ſi prima ſententia condemnatoria fuerit, & reus appellauerit, ſecundum Bar. num. 4. & Ang. ibi per text. cum Glo. in l. 2. C. de procurat. & ibi Cyn. & communiter omnes, & inſtitutio. de ſatiſdat. §. ſin autem, de quo ibi per Fabrum, & Areti. *Cõis opin.*

2 Nam non oritur actio iudicati ex prima ſententia, ſed ex ſententia appellationis cõfirmatæ, ideo que imputetur actori contra reum in cauſa appellationis, ſi non petierit caueri, l. eos §. fin. C. de appellat.

¶ Hocq; verum apparet, vbi appellatio non eſt deſerta, aliàs ſecus, ſecundum Bartol. in dicta l. cùm apud.

3 Imò memorata communis ſententia ampliatur in tantùm procedere, vt cautio de iudicio ſiſti, aut repræſentando, minimè ſe extendat in cauſa appellationis: quia expirauit per ſententiam, l. græcè §. & poſt litem ff. de fideiuſ. & ibi per Pau. Caſtren. & Imol.

4 Verùm huiuſmodi cautio, quotieſcunq; præſtita eſt pro abſente, tunc expirat, ex quo ſemel reus extirit præſentatus, ſecus ſi fuerit præſtita pro reo præſente: quoniam durat vſque ad ſententiam, ſecundum Alex. in additio. ad Bartol. ibi, & per Bartol. in l. 1. ff. ſi quis in ius voca. non ierit.

5 Hoc verò limitatur non procedere, quãdo cautio de ſiſtendo reo in iudicio toties, quoties iudici viſum fuerit, præſtita foret: nam durat etiam poſt ſententiam, iuxta not. per Bartol. in l. ſi quis res, ff. de cuſto. reorum, & per Ang. in l. 1. §. 1. eodem titu.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR dicitur propriè, & indiſtinctè debitor; & creditor propriè dicitur ille, cui debetur ex fideiuſſione.*

1 *Fideiuſſoris obligatio tollitur, ſicut tollitur obligatio principalis.*

3 *Fideiuſſorem comprehendit etiam lex probibens minoris debitorem eſſe tutorem.*

4 *Statutum loquens de debitore, habet locum in fideiuſſore. Quod limitatur num 5.*

OPINIO CCC.

1 ILLE cui debetur ex fideiuſſione, dicitur propriè creditor; & fideiuſſor dicitur propriè, & indiſtinctè debitor, ſecundum Bar. in l. 1. nu. 34. ff. ſi cer. pe. per l. ſi fideiuſſor. iu princ. ff. de leg. 1. quã opinionem teſtatur eſſe cõmunem Cur. Iun. in d. l. 1. ff. ſi cert. pet. num. 79. & iſta Bar. opinio corroboratur pluribus rationibus. *Fideiuſſor* *Cõis opin.*

2 Primò quia ſicut tollitur obligatio principalis, ita tollitur obligatio fideiuſſoris, l. cum quis ff. de ſolut.

3 Secundò facit, quia lex prohibens minoris debitorem eſſe tutorem, comprehendit etiam fideiuſſorem, vt per Ang. in auth. vt hi, qui oblig. perhi. res mino. §. 1.

¶ Tertiò confirmatur, ſecundum Dec. in d. l. 1. quia ab eo inuito creditor exigere non poteſt, toto titu. ff. & C. de fideiuſſo. & iſta Bar. ſententia ſic corroborata eſt communis, teſte Areti. in §. 1. num. 8. inſtitu. de obligat. Alex. in d. l. 1. num. 48. Nigro, Bolognetto, & alijs Moder. ibi, qui quidẽ Moder. reſpondent omnibus in contrariam partem allegatis, & Dec. in 1. lectu. nu. 30. *Cõis opin.*

4 Imo regula prædicta poſſet ampliari per ea, quæ voluit Curt. Iun. in præal. l. 1. ff. ſi cer. pet. nu. 80. vbi ſtatutum loquens de debitore, comprehẽdat etiam fideiuſſorem.

5 Quod intelligendum eſſet, ſecundum eum ex mente Imolæ in l. 1. ff. de ſol. quando fideiuſſor renunciaſſet auth. præſente C. de fideiuſſo. & ſequitur Cagn. in d. l. 1. ſi cert. pet. nu. 285.

SVMMARIVM.

1 *FIDEIVSSOR poteſt agere contra ſuum principalem, vbi creditor conſiteretur ſe ſatisfactum eſſe ab iſto fideiuſſore. Et ſic confeſſio creditoris ſibi ſatisfactum fuiſſe à fideiuſſore ſufficit ad agendum contra principalem.*

OPINIO CCCI.

1 FIDEIVSSOR poteſt agere contra principalem, vbicunq; creditor confiteretur ſe ſatisfactum eſſe ab iſto fideiuſſore; & ſic confeſſio ipſius creditoris aſſeuerantis ſibi ſatiſfactum fuiſſe à fideiuſſore, ſufficit ad agendum contra principalem, ita expreſſè tenet Bar. conſil. 160. Titius promiſit Sempronio eundem indemnem ſeruare, & ibi apoſtillantes ad eum, & eandem opinionẽ ſequitr Saly. & ibi Pau. de Caſt. Roma. nu. 1. Alex. & Iaſ. nu 9. in l. duobus reis, ff. de duob. reis, Fely. in c. ſi cautio. num. 89. de fide inſtru. Cepolla, conſil. ciuili 12. Dec. in l. 2. §. fin. ff. ſi cert. pet. & conſ. 493. num. 6. Tiraquel. in tract. de vtroque retractu in titu. de retractu *Linagier.* Glo. 16. num. 84. & in titu. de retractu conuentionali Glo. 6. num. 17. & Alciatus in l. ſolutionis verbo, ff. de verbo. ſignifi. & in l. 1. in fin. C. de tranſact. & Afflict. in deciſio. 91. num. 3. & in deciſio. 94. num. 3. vbi dicit magnum verbum, quòd ita communiter tenetur per Doct. & iſtam opinionem veriorem, & magis communem audacter atteſtatur Marſil. in repet. rubr. num. 265. C. de fideiuſſori. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauit G[illegible] in d[illegible]

in d.l.duobus reis §.in fideiuſſ.in verſ.Solutionis, quam ſequitur Bart.præcipitanter,& ſibi contrarius ibi,& in l.& per iuſiurandum §.antepenul.ff. de acceptilatio.& in l.cùm filius in fin.prin.ff. de verb.obligat.& in l.reos in,§.q.ff.de duobus reis, Roma.in l.prædia ff.de de acquir.poſſeſſ.Fulgoſi. in d.l.duob. reis, & Moder. in add. ad Alex.conſ. 90.col.3.in add.ad nu.3.vbi refert Alex. in multis conſ. tenere iſtam ſecundam opinionem.

¶ Tamen quicquid dicat Bar.cum alijs ſequacibus in præcitatis lecturis, ob hoc non diſcedendum ſuademus à dicta communi, quę videtur verior de iure,& ſequenda eſt in conſulendo, & iudicando,tanquam communis;& ita per iſtam cómunem conſuluit in Ciuitate Florentiæ Paul. de Caſt.vt ipſe refert, in d.l.duobus reis, & pro hac parte conſuluit Fran.Tigrinus, vt referunt Alex. & Iaſ.in d.l.duobus,vbi dicit ſe pro hac opinione communi bis conſuluiſſe,& ita in effectu conſuluit,conſ.90. nu.3.vol.3.& conſ.123.vol.6.

SVMMARIVM.

1 *FILIVSFAMILIAS regulariter non poteſt teſtari, etiam patre volente, imò patris conſenſus non operatur, vt teſtamentum valeat.*

2 *Filius non poteſt teſtari, non ſolùm in aduentitijs, quorū vſusfructus ſpectat ad patrem, ſed etiam in his, quæ ſunt ſua pleno iure.*

3 *Filiusfamilias non poteſt teſtari pendente patris ſui captiuitate, ſecundum vnam communem, licèt altera opinio contraria ſit ſimiliter communis.*

4 *Filius poteſt teſtari poſtquam eius pater religionem ingreſſus eſt.*

5 *Filius de conſenſu patris de peculio aduentitio poteſt condere teſtamentum ad piam cauſam.*

6 *Filiafamilias licèt ſit nupta, & conducta ad domum viri, non ob id liberatur à patria poteſtate, & non poteſt de bonis maternis, ſeu ſuper dote facere teſtamentū.*

7 *Filiafamilias poteſt teſtari ad pias cauſas cum conſenſu patris.*

8 *Filiafamilias poteſt teſtari vbicunque eſſet emancipata.*

9 *Filiafamilias, ac filijfamilias per contractum matrimonij liberantur à patria poteſtate in Hyſpania, & in Regno Neapolitano, quod qualiter procedat, declaratur infra.*

10 *Mulier tenetur viro ad alia ſeruitia preter copulam, ſcilicet ad mutuum auxilium, & ad obſequium.*

11 *Maritus profeſſus in monaſterio compelitur exire, & vxori neceſſitati prestare obſequia.*

12 *Vxor virum, & vir vxorem, qui lepre morbum incurrunt, ſequi debent, & eis coniugali affectione miniſtrare tenentur, & ſi non faciunt aſtringuntur ad hoc vinculo excommunicationis.*

13 *Filiafamilias nupta, & conducta ad domum viri, licèt non remaneat in patria poteſtate de conſuetudine, tamen mortuo marito iterum reuertitur in poteſtatem patris, quod non procedit in Hyſpania.*

14 *Pater, mortuo marito ſuæ filiæ, non habet actionem ad dotem aduentitiam ipſius filiæ: quia illius dotis aliter adminiſtrator nō eſt, & cōſequēter ſoli filiæ exiſtenti in patria poteſtate ad dotem repetendam actio ipſa cō ceditur, ſecus eſt in dote profectitia promiſſa, & tradita à patre, vel eius contemplatione.*

15 *Dos de iure communi ſoluto matrimonio reuertitur ad dotantem nulla interpoſita ſtipulatione, ac pacto facto in contrarium.*

16 *Dos de generali conſuetudine mortua matre debet retineri per maritum pro filijs ſuis, & ſic conſuetudo generalis poteſt prohibere dictam dotem reſtitui patri.*

17 *Conſuetudo generalis prohibens dotem vxoris reſtitui patri, non procedit, quando decederet primò maritus, & poſtea vxor, & ſtantibus liberis, tunc enim non ueniret extendenda, & ſic pater dotans poteſt repetere dotem ipſam.*

18 *Filiafamilias tam in dote aduentitia, quàm in dote profectitia, vbicunque actio de dote eſſet ſolummodò ipſius filiæ ob donationem ei factam de integra actione dotis haberet heredem ab inteſtato, ſecundum communem opinionem, licèt altera opinio contraria ſit ſimiliter communis.*

19 *Filijfamilias, & filiæfamilias Hyſpani, & Galli, qui nō ſunt in poteſtate patris poſſunt teſtari abſque licentia, etiam de aduentitijs.*

20 *Filiusfamilias pōt teſtari de bonis ſibi donatis per Principem.*

21 *Filiusfamilias poteſt teſtari de peculio caſtrenſi, uel quaſi: quia in ipſis bonis habetur pro patrefamilias.*

22 *Filiusfamilias licèt teſtari non poſſit, etiàm patre conſentiente, poteſt tamen donare cauſa mortis ipſo permittente, vbi præſtatur conſenſus in aliorum commodum, non autem ipſius patris.*

23 *Filiusfamilias, vel filiafamilias non poteſt donare patri cauſa mortis cum eius conſenſu ſimplici, & non interueniente iudicis authoritate.*

24 *Donatio cauſa mortis facta per filiam patri, eo conſentiente bona fide, & non animo defraudandi alios ſucceſſione, prout eſſet, quando extantibus filijs ex filia ipſa cum eius conſenſu donaret patri, valet, & tenet.*

25 *Donatio cauſa mortis facta per filium, ſeu filiam patri, vbicunque pater generaliter conſentiret eis, vt poſſint donare cauſa mortis quomodocunque, & qualitercunque, & cuicunque non ſpecificè, vt ſibi donaret, valet, & tenet, ſecundum communem opinionem, licèt altera ſententia contraria ſit ſimiliter communis.*

26 *Conſenſus patris, qui requiritur in donatione mortis cauſa facienda per filiumfamilias, debet interuenire tempore, quo fit donatio, aliàs ſi facta donatione pater ipſam ratificaret, non teneret.*

27 *Conſenſus de ſui natura poteſt interuenire ex poſt facto, & poſt rem inchoatam, & in eſſe deductam, & etiam tacitè.*

28 *Donatio cauſa mortis facta à filiofamilias abſque patris conſenſu conualidatur per ſuperuenientem ipſius patris conſenſum, vbicunque filius perſeueraret in prima voluntate.*

29 *Teſtes quinque requiruntur ad probandum perſeuerantiam filij in prima voluntate, & ſic in donatione*

cauſa

cauſa mortis,facta abſq; patris conſenſu,vt conſenſus patris ſuperueniens operetur effectum ſuum.

30 *Donatio cauſa mortis facta per filium patri eo conſentiente non valet, vbicunq; eſſet facta incontinenti poſt præſtitum conſenſum: quia duo actus celebrati eodem die,& coram eiſdem teſtibus,vnus ex eis cenſetur celebratus contemplatione alterius.*

31 *Filiusfamilias quare de patris voluntate teſtamentum facere non poteſt, & tamen cauſa mortis donat patre permittente,redditur ratio concludens, & communis.*

32 *Filiusfamilias non poteſt legare, fideicommitterre, & codicillare,etiam de conſenſu patris.*

33 *Donatio cauſa mortis facta à filiafamilias neceſſariò requireret præſentiam donatarij,vel alterius, qui pro eo talem donationem acceptaret,aliàs non valeret.*

34 *Filiusfamilias licèt teſtari non poſſit,etiam patre cõſentiente, poteſt tamen diſponere inter viuos de bonis, in quibus patri vſuſfructus non quæritur.*

35 *Statutum,ſeu conſuetudo poteſt concedere filiofamilias ius teſtandi, & omnia faciendi, quæ ſunt de iure poſitiuo.*

36 *Statutum,vel conſuetudo diſponens,quòd filiusfamilias poſſit teſtari,licèt ſit contra ius commune, tamen interpretari debet ſecundum ius commune, dummodo in tali teſtamento adſint ſeptem teſtes rogati,requiſiti de iure communi, vel quinque requiſiti ex forma ſtatuti: quia ſtatutum hoc recipit interpretationem paſſiuam à iure communi,vel ab alio ſtatuto.*

37 *Teſtamentum faciens de dotibus ſuis filia, poſt mortem patris valet, & tenet, etiam ſi in dote ipſa filiæ pater ſubſtitutionem feciſſet.*

38 *Teſtamentum conditum per filiumfamilias cum conſenſu patris, non obſtante clauſula in eo appoſita ſi nõ valet, vel valebit iure teſtamenti, valeat eo iure quo valere poteſt,non ſuſtinetur vt teſtamentum tunc,nec vt donatio cauſa mortis.*

39 *Donatio cauſa mortis facta à filiofamilias requirit ſpecificam patris permiſſionem.*

40 *Specificum eſt, quod ab omni generalitate eſt abſtractum.*

41 *Pater generaliter filio donare permittens,non poteſt ex tali permiſſione cauſa mortis donare,niſi hoc ſpecialiter ei pater permitteret.*

OPINIO CCCII.

2 FILIVSFAMILIAS in poteſtate conſtitutus regulariter non poteſt teſtari,l.ſeniũ, & l. pen. C.qui teſt.fac.poſſ. & §.1.inſtit.eod.tit.ac etiam patre volente,ac permittente,l.qui in poteſtate,ff.de teſta.vbi ait Aret.col.3.quòd iſta eſt communis regula: *Cõis opin.* quia teſte Apoſtolo ad Gal.4. tales non differunt à ſeruo. Imò patris conſenſus non operatur,vt teſtamentum valeat,l. teſtamenti eodem titu.& c.licet de ſepultu.lib.6. vbi latè per Alex. & alios in l.ſenium C. qui teſt.fac.poſſ.& per Bertran. conſil. 280. cùm tempore prætenſi conditi teſtamenti in princ.vol.8.

2 Imò amplia hoc, quòd non ſolùm filiusfamilias non poteſt teſtari de aduentitijs, quorũ vſuſfructus patri quæritur, ſed etiam de aduentitijs ad ipſum pleno iure ſpectantibus, vt habetur in l.fin.& in l.3.vbi omnes Docto.communiter ponunt *Cõis opin.* C.qui teſta.fac.poſſ.Calder.conſil.10.in tit. de teſtamen.Io.Monteferratus in repet.l.frater à fratre in fin.& Crotus ibidem nu.121.ff.de cond. indebi. & iſta eſt magis communis opinio,prout ſcribunt Alex.Corne.Iaſ. & Riminal. in d.l. pen. in fine C.qui teſt.fac.poſſ. & vltra præcitatos Doctor.idem tenet Roma.conſil.512.nu.3.Rubeus conſil.93.num.2.Ruinus conſil.24.num.2.uolu. 5.Iulius Clarus cum cæteris ſignatis per eum in tract.de teſtam.lib.3.q.18. & Soc.Iun.conſil.77. nu.10.vol.2.

3 Ampliatur etiam, quòd filiusfamilias non poteſt teſtari pendente patris ſui captiuitate, & ſic filius ad teſtamentum condendum non admittitur, & licèt eius pater ab hoſtibus captus ſit, ſecundum Glo.fin.in l.ſi pater ff.de iniuſ.rup.Cyn. colum.penul.Odofre.& Angel.in l.fina. C.de ſent.paſ.Imol.colum.8.Iaſ.num.243.& Crotum num.18. in l.ſi is, qui pro emptore ff. de vſucap. Alex.num. 10.Iaſ.num.9. in l. lex Cornelia ff. de vulga.Corne.conſil.204.colum.fin.volum.3.Marium Salom.num.16.Emanue. in 2. part.nu.92. in l.Gallus §.& quid ſi tantum ff.de liber.& poſthu & iſta eſt communis opinio contra Bar.num. *Cõis opin.* 9.Bal.num.15.contrarium aſſeuerantes in l. fin. C.de ſenten. paſſ.

¶ Ampliatur poſtremò,vt filiusfamilias minimè teſtamentum condere valeat, licèt ſui iuris reputaretur,ſecundum Bal.in l.2.in fin.C. de ſent.Alex.conſil. 147.colum.pen.volum.7.Dec. in l.ſi emancipati colum.3.C.de collat.Alex.col. 2.& Iaſ.in l.1.C.de ſentent. Cottam in memorali in verbo Opinio communis il 2.& Tiraquel. in legibus connubialibus Glo.8.nu.144.& iſta eſt cõmunis opinio,vt exiſtimant Doct.præcitati. *Cõis opin.*

4 Sed fallit primò iſta cõcluſio, quando pater ingrederetur monaſterium: tunc enim eius filij propter talem ingreſſum efficiuntur ſui iuris, poſſuntque teſtamentum condere, ſecundum Bart. in l.patre furioſo ff.de his, qui ſunt ſui, vel alieni iur. vbi hanc limitationem probat tribus rationibus, & in l. patri per illum text. ff. de adulter. circa fin.Iacobus verò Butr.& Bald.poſt Glo.ibi, in auth.excipitur C.de bonis quæ libe. inclinauerunt in contrariam ſententiam,ſed primam Bar. & ſequacium aſſerit eſſe communem Iaſ. in d l. *Cõis opin.* patre furioſo,num.45.Moder.in c.in præſentia de probatio.Alber.in auth.ingreſsi,nu.13.C. de ſacroſanct. eccleſ. & Boeri. in deciſio. 121.num.2. & ſequen.

5 Limitatur ſecundo loco, quando filiusfamilias patre conſentiente, conderet teſtamentum de peculio aduentitio ad piam cauſam, eo qui pè caſu proculdubio valet teſtamẽtum,d. c. l

in

in fin.& tenet Ang.Bald.& Salyc. in d.l. ſenium, Roma.in authen.ſimiliter in 13. priuilegio C. ad l.Falc.Feder.de Senis conſil.298.& Vaſqui. cum alijs relatis per eum in tract.de ſucceſſ.proceſſ. titu.qui teſtari poſſ. lib.1.§.1.nu.50. vbi recenſuit tres alias ſententias contrarias, & iſtam opinio- *Cõis opin.* nem ſcribit eſſe communem Crotus in d.l.frater à fratre,vbi reſpondet omnibus ferè fundamentis Fulgo.cæterorumq; Moder. contrarium aſſeuerantium in d.l.ſenium, & ſequitur quoque, & magis communem ait Clarus in tracta.de teſtamen.lib.3.quæſtio.5.verſicu.ſed nunquid filiusfamilias.

6 Et hoc etiam procedit in filiafamilias,quæ quidem licèt nupta ſit, & conducta ad viri domum, propterea patria poteſtas non finitur, ſed remanet in poteſtate patris,l.ſi vxor, vbi Glo.& Ang. C.de conditio.inſer. & Gramm.deciſ.54. nobilis Portia, nu.4.& ſequen. Sed quæſtionem iſtam ad vtrãq; partem copioſè exagitat Rodericus Suares in ſuis allegationibus in l.9.titu.*De los pleytos*, num.11.cum alijs ſequen. & non poteſt de bonis maternis,ſeu ſuper dote facere teſtamentum viuente patre, & etiam cum licentia ipſius patris, vt per Glo.in l.filiæ ff.ſolut.matrimo. Brunum in tract.quòd ſtantibus maſculis,q.5.articu.11.nu.77.Bal.in d.l.ſenium quæſtio. antepenul. Iaſ.in l.poſt dotem ſub nume.91.ff.ſolut.matrimon. & Alex.conſ.17.viſis vol.2.Bert.conſ.327.cùm tẽpore teſtamenti,nu.1.vol.8.

7 Niſi ad pias cauſas, & cum patris conſenſu,d. *Cõis opin.* c.licet §.fin.& iſta eſt communis opinio, vt patet ex allegatis per Alex.& alios in d.l.ſenium, & per Barba.in rub.de teſtam.fol.12.

8 Sed vtique poſſet teſtari ipſa filiafamilias,vbicunq; eſſet emancipata,ſecundum Glo. & Doct. *Cõis opin.* communiter in d.l.ſi vxorem,& Felyn. in c.ſuper eodem,il 2.col.2.ext.de teſta.

9 Similiterq; filia ipſa maritata fit ſui iuris;& cõſequenter filiusfam.& filiafami. per contractum matrimonij liberantur à patria poteſtate in Hyſpania,text. eſt in l.Tauri 47. & ibi Ciſuentes, & hoc idem obſeruatur in Ciuitate Neapolis ob cõſuetudinem Neapolitanam, incipientem, Sed ſi mulier non obſtante, vt refert Neapodanus ibi in verb.Nubit,Gramm.in d.deciſ.54. & conſ.ciuili 63.num.15. vbi hoc intelligit procedere quoad debitum carnis,operasque obſequiales, in cæteris verò dicit, quòd remanet ſub patria poteſtate,& latius hoc explicat conſ.ciuili 87.nu.4.cum alijs ſeq.& benè dicit.

10 Nam mulier tenetur viro ad alia ſeruitia præter copulam,ſcilicet ad mutuum auxilium, & ad obſequium,c.nuptiarum 27.q.1.& eſt Glo.fin.in c.quidam de conuerſio.coniug.

11 Vbi vir profeſſus in monaſterio compellitur exire,& vxoris neceſsitati præſtare obſequia. Et hoc eſt quod dixit Adam Deo. Mulier,quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi, & comedi; facit c. [illegible] de coniug.lepro.

12 Vbi mandatur,quòd vxores viros,& viri vxores, qui lepræ morbum incurrunt,ſequantur, & eis coniugali affectione miniſtrent, & ſi non faciunt,aſtringuntur ad hoc vinculo excommunicationis,vt ibi dicitur,& in c.trãſmiſſa de eo, qui cogno.conſang.vxor. ſuæ,ibi Neceſſaria ſubminiſtrans.

13 Et datò propter huiuſmodi conſuetudinem filiafam.nupta,& conducta ad domum viri non remaneat in patris poteſtate,nihilominus ipſa filiafam.mortuo marito,& in viduitate perſiſtens,nõ remaneret ſui iuris,ſed reuerteretur in poteſtatẽ patris,vt tenet Spec.in titu.de tuto.§. quid ſi mulier,& Afflict.in conſtitu.proſequentes,num.12. lib.2.rub.31.& ita ſeruatur vbique, prout refert Boeri.in deciſ.197.num.4. & Grammat.d.deciſ.54.nu.9.cum alijs ſeq.vbi refert ita deciſum extitiſſe in Sacro Regio Concilio Neap.

¶ Sed aduerte, quòd licèt hoc procederet in Ciuitate Neapolis,& in Gallia,tamẽ iudicio meo in Hyſpania non haberet locum aliquo modo:nã d.l.47.Tauri loquitur generaliter, videlicet,ꝙ filiusfam.& filiafam nuptus,ſeu nupta ſemper,& perpetuò in omnibus rebus habeãtur tanquam emancipati, & ſui iuris: nimirùm ergò eſt ſi poſt mortem mariti ipſæ mulieres non reincidant in patris poteſtatem.

14 Benè tamen verum eſt, quòd pater mortuo marito non haberet actionem ad dotem aduentitiam filiæ: cùm illius dotis aliter adminiſtrator non ſit;& ſic ſoli filiæ exiſtenti in patria poteſtate ad dotem repetendam actio ipſa conceditur, ſecundum Docto.omnes in auth.quod locum C. de collat. & Alex.conſ.20. viſo proceſſu col.fina. volu.2.& eſt text.in l.2.§.quòd ſi patris, vbi com- *Cõis opin.* muniter Doct.ff.ſolu.matrimo.& in l.Caius eod. titu. & benè faciunt, quæ narrantur per Corne. conſ.162.vol.2. & conſ.138.col.1. & ſeq.volu.3. Alexan. conſillo 158.in 3.dub.volum.5. & conſ.31.colum. 4. volu.6.Barbat.conſ.61.vol.2.Contrarium verò concluditur in dote profectitia promiſſa, & tradita à patre, vel eius contemplatione, iuxta l.profectitia ff.de iur.dot.& Caſtren.in l.fin.col.2.verſic. ſed pone quinto C. communia vtriuſque iud. quia pater iure hodierno eſt legitimus adminiſtrator in dote profectitia filiæ,vt explicatur infra Opinio. 601. Pater eſt legitimus adminiſtrator.

15 Et hinc eſt, quòd dos profectitia data à patre pro filia,nulla interpoſita ſtipulatione, ac pacto facto, & mortua poſtmodũ ipſa filia in poteſtate patris cõſtante matrimonio, ſiue ſuperſtitibus filijs,ſiue non,ſecundũ ius cõmune deberet reuerti ad ipſum patrẽ dotantem,ſecundum Bart.nu.28.cũ alijs ſeq.Iaſ.nu.99.& alios omnes in l. poſt dotẽ ff.ſolu. matr. vbi opinionẽ iſtam communẽ *Cõis opin.* ait idẽ Bar.& l.vbi adhuc C.de iure dot.& l.dos à patre C.ſolu.matrim. & not.Grauet in tract. de antiquit.tempo.in vltima par.nu.44.& Rolan.in tract.de lucro dotis q.2.

15 Sed

16 Sed ſentẽtia Marti. Gloſſatoris ibidẽ contraria de generali cõſuetudine obſeruatur,& approbař, vdelicet, ꝙ dos in pręſenti caſu debeat eſſe liberorũ, & conſequenter retineri debeat per maritũ pro ipſis filijs, pro vt firmat Barto. & alij, & præſertim perſpicaciſsimus Dominus Cardinalis Albanus in l. dos à patre C. ſol. matri. quod ampliat vtiliter Iaſ. in d. l. poſt dotem.

17 Quę quidem conſuetudo generalis prohibens dictam dotem reſtitui patri, & ita ampliata limitatur non procedere, vbicunque matrimonium prædictum diſſolueretur per mariti mortem, & decederet mulier vidua exiſtentibus ex ea filijs, & patre ipſius mulieris, & ſic quando decederet primò maritus, & poſtea vxor ſtantibus liberis, tunc non veniret tanquam exorbitans extendenda ad præſentem caſum, ſed reſtringenda ad caſum ſuum; & conſequenter pater dotans repetere poſſet antedictam dotem, vt uoluerunt Bart. in d l. poſt dotem, num. 31. Alexan. & Iaſ. nume. 102. & ſequen. cum alijs aggregatis per eum, vbi

Cõis opin. prędicat iſtam eſſe communem opinionem, prout communis eſt, & ſacroſancta, vt meminit etiã Cardinalis Albanus in dict. l. dos à patre in fine & ſecundum eam vltra bis vidimus iudicari in facti contingentia.

18 Et aduerte, quòd ipſa filiafamilias tam in dote aduentitia, quàm in dote profectitia, vbicunque actio de dote eſſet dumtaxat ipſius filiæ, ob donationem ei factam de integra actione dotis, haberet hæredem ab inteſtato, ſecundum Bart. quæſt. 3. & ſequen. Caſtren. Alex. & Iaſ. num. 92. cum cæteris ſequen. in d. l. poſt dotem, vbi oſten-

Cõis opin. dit iſtam eſſe communem opinionem, & licèt ini bi aſſerat contrariam ſententiam ſimiliter com-

Cõis opin. munem fore, nihilominus ſequitur Bartol. & ſequaces, & tuetur eorum opinionem, à qua tanquam realiter communi periculoſum, imò ſatuum eſſet in deciſiuis diſcedere.

19 Sed vt redeat ſermo noſter vnde fluxit, dic ꝙ Galli etiam, qui non ſunt in poteſtate patris poſſunt teſtari abſque patris licentia, vt refert Bald. in cap. 1. §. fin. de duob. fratrib. de no. Et Hyſpani quoque filiifamilias, & filiæfamilias poſſunt teſtari etiam, textus eſt in l. 5. Tauri, vbi Michael Ciſuentes; Imò poſſunt ſimiliter teſtari prædicti filiifamilias Galli, & Hyſpani de aduentitijs, vide quæſtionem poſitam per Bal. in l. fin. C. communia vtriuſq; iud. nu. 8.

20 Limitatur, ac declaratur tertio loco, quando filiusfamilias teſtaretur de bonis ſibi donatis per Principem, de quibus quidem teſtari poteſt, vt

Cõis opin. ſentiunt omnes Doctores communiter in l. cùm multa C. de bonis quæ liber. per illum textum, & Alex. in l. 1. §. hoc autem ff. ad Trebell. & iſtam eſſe communem ponit Crotus in repeti. d. l. frater à fratre, nume. 112. vbi ait, quòd contrarium eſt uerius.

21 Interpretatur quartò, quando filiusfamilias teſtaretur de peculio caſtrenſi, vel quaſi caſtrenſi, tunc enim valebit teſtamentum, l. fin. C. de inoffi. teſtamen. vt per Corne. conſil. 87. iura dubia colum. 3. volum. 3. & Alex. conſil. 2. in conſultatione uol. 6. quia in bonis caſtrenſibus, vel quaſi ipſe filiusfami. habetur pro patrefami. l. 2. ad Mac. Bar. in l. is, qui pro emptore in 3. q. princ. ff. de vſucap.

22 Quintò limitatur, quòd licèt filiusfamilias nõ poſsit teſtari etiam patre conſentiente, poteſt tamen donare cauſa mortis patre permittente, l. tam is §. fina. ff. de donatio. cauſa mort. Bertran. conſil. 35. donatio cauſa mortis vol. 6. Imò ipſe filiusfami. bona aduentitia etiam pleno iure habens, non poteſt de eis donare cauſa mortis abſque conſenſu patris, ſecundum communem opinionem, quam citauit, & declarauit, ac ita conſuluit Rubeus conſil. 46. & conſil. 127. atque eidem inhęret cum citatis per eum Vinc. Maxilla in conſuetudinibus Ciuitatis Bari, in conſuetudine, dos à patre profecta, ſub nu. 147. tit. de iure dotium, fol. 88. & Clarus in tract. de donatio. q. 6. verſ. aut verò quæris, utrum poſsit donare, vbi docuit ſimiliter magis communem, & poſuit alia multa utilia circa conſenſum ipſum præſtandum per patrem. Cõis opin.

23 Quam tamen limitationem ſanè intelligas, ubi pręſtatur conſenſus in aliorum commodum, non ipſius patris illum præſtantis: quia filius, uel filiafa. non poteſt donare patri cauſa mortis cum eius conſenſu ſimplici, & non interueniente iudicis authoritate, de qua in Glo. in l. ſi furioſi C. de nupt. & ibi Doct. eſt Glo. ſingularis, & ibi Bart. in l. 1. in fin. ff. de auth. tut. ſequũtur Moder. in l. 1. §. fuit quęſitũ ff. ad Treb. Bar. Imol. & Doct. in d. l. tã is, idẽ Bar. in l. frater à fratre ff. de condict. indeb. idẽ Imol. in c. non ne de pręſump. & Bal. in l. ſi uxori, nu. 1. C. de cond. inſer. in l. bonorũ la 2. nu. 9. C. qui admi. Glo. & Bart. in d. l. ſi furioſi, Ioã. And. in add. Spec. in tit. de inſtr. edit. §. porrò in addit. incip. Petrus, Soc. conſ. 87. uol. 1. Inno. in c. dudũ de reb. eccl. nõ alie. Corne. conſ. 242. n. 1. uol. 4. Cyn. in l. ſeniũ C. qui teſt. fac. poſſ. Dec. cõſ. 280. nu. 5. & ſeq. & Tiraq. in ll. connubia. Glo. 8. nu. 115. & ſeq. quam quidẽ Glo. ait cõmunem eſſe Bal. cõſ. 50. in prin. uol. 2. Soc. conſ. 112. in 2. dubio uol. 1. idẽ confirmat, addens à tali opinione: cùm ſit cõmunis non eſſe recedendũ, & in d. l. 1. §. fuit quęſitũ, nu. 6. refert illã magis cõmuniter ſequi Doct. & Riminal. inſtitu. de donatio. in prin. nu. 521. & copioſius doctor D. Hora. Mandoſius in addi. Roma. conſil. 515. ultra quos illam fatentur communem alij relati per Clarum in 3. lib. ſenten. in §. Donatio q. 6. uerſ. hanc etiam opinionem, ubi plures refert, & admonet in uerſ. & ſic ut uides, ipſam fore magis communem, & ueriorem, & ab ea non eſſe in iudicando recedendum, & ita per prędicta ſublimitatur dicta limitatio. Cõis opin.

24 Quã ſublimitationẽ (ut de plano ꝓcedat) limita primò nõ habere locũ, quãdo pr cõſenſit bona fide, & nõ eo dumtaxat aĩo, ut alios defraudaret

 ſucceſ-

ſucceſsione, prout eſſet quando extantibus filijs
ex filia ipſa cum eius conſenſu donaret patri, tūc
enim valet donatio facta patri, Bal. in d. conſil 19.
verſic. poteſt dici, vbi dicit hoc eſſe ſatis æquum,
quod ſequitur Soc. in d. conſ. 112.

25 Secundò limita nō procedere vbicunq; pater
generaliter cōſentiret, ꝙ filius, ſiue filia poſsit do
nare cauſa mortis quomodocūq;, qualitercūq; &
cuicunq; nō ſpecificè, vt ſibi donaret: tunc enim
valeret actus, etiā ſi filius poſtea donet ipſi patri,
ſecundū Bal. cōſ. 16. quatuor pūcta, relatū p Soc.
vbi ſupra, aſſerentē id æquiſsimū eſſe, quod ſequi
tur etiam Cyn. & Iac. de Aret. in d. l. 1. ff. de auth.
tut. in quibus caſibus intelligatur ꝓcedere dictū
Pet. in d. l. 1. & eiuſdē Bal. in l. ſi quando §. 1. C. de
inoff. teſta. vbi in locis præcitatis ſibi videtur con
trarius, Ang. qui ſimiliter ſibi videtur contrarius
in loco prædicto, & Cuma. in d. §. fuit quæſitum, &
idē Ang. conſ. 203. pactū tale eſt, Fulgo. & Paul.
Caſtren. in d. l. ſeniū, & in d. l. qui in poteſtate, vbi
refert vidiſſe cōſilia quāplurimorū Doct. ita tenē
tiū, ꝙ pater poſsit præſtare conſensū filio ſibi do-
nāti mortis cauſa, Oldra. conſ. 36. Roma. conſil.
515. Ancha. conſ. 106. Alex. in d. §. fuit quæſitū, &
aliorū idē tenētiū, quorū opinionē de iure verio-
rē eſſe poſt Bal. & Soc. in cōſ. mētionatis affirmat
ibidē Alex. & illā admittit eſſe cōem Maxilla in
d. cōſuetudine Dos à patre profecta ſub n. 142.
& ſeq. & Clarus vbi ſupra in prin. vbi inquit fuiſſe
opus magna librorū reuolutione, dū fuiſſet hæſi-
tatū, quæ prædictarū opinionū eſſet magis cōis, &
ſecundū eā ita, & taliter intellectā dicit eſſe iudi-
candū Soc. in d. conſ. 112. verſ. vndè dominus iu-
dicans: quod ſatis placet, & plurimū rationi con-
fert, quicquid alij dixerint. Nō eñ omninò, & indi
ſtinctè videtur verū, & indubitatū fundamentū,
quo præcipuè fundatē ſupra relata huic contraria
opinio, ꝙ cōſenſus patris præſtādus filio requiratē
ad authorādā, & integrādā perſonā filij, non aūt
ad præiudiciū patris, licèt Clarus vbi ſupra q. 5.
Cōis opin. ver. habes ergò, admoneat id eſſe cōiter receptū,
ea ratione, ꝙ de iure antiquo filius poterat agere
ſine cōſenſu patris, vt eſt text. in l. noxali ff. de no
xal. & not. Bar. in l. cū non ſolū §. neceſsitatē C. de
bonis quæ libe. n. 2. Et ꝙ agere nequicquā, poſsit
abſq; cōſēſu patris, fuit introductū poſt iura C. p
quæ fuit delata ꝓprietas filio in bonis per ipſum
acquirendis, & patri ablata, ſecūdū diſpoſitionē
l. cū oportet C. eod. vnde non ſimpliciter ad inte
grādā perſonā filij patris cōſenſus requiritē, ſed ra
tione p̄iudicii ipſius patris, & quaſi in recōpenſa
tione iuris filio delati, & fauoris, quo fuerat ipſe
pater priuatꝰ: qđ & cōprobatē, authoritate, ꝙ ſi fi
lii pſona ſimpliciter nō eſſet integra citra cauſā
p̄iudicii p̄dicti ipſius patris, nō poſſet vtiq; filius
donare donationis titulo inter viuos illa bona, in
quibus patri nō quæritē vſusfructus abſq; eius cō
Cōis opin. ſenſu, qđ eſt falsū, & cōtra cōem opinionē Doct.
relatā p Grauet. conſ. 84. nu. 9. & cōſ. 92. poſt n. 1.
verſ. ſed poſito, vbi dicit in hoc neminē eſſe, qui
dubitet, & cōem eſſe fatetē etiā Hor. Mād. in add.
Roma cōſ. 512. in litera B. & ſi magis cōis opinio
ſit, ꝙ nec huiuſmodi bona filius poſsit abſq; pr̄is
cōſēſu cauſa mortis donare, vt refert Clarus vbi
ſupra, verſ. aut verò, & Rubeus in d. cōſ. 46. ex hu
iuſmodi: ſiquidē caſuū varietate pſonā filii in ſe
citra cauſā p̄dictā integrā eſſe, vel nō eſſe videtē,
inferri minimè poſſe ex prædictis, & aliis not. per
Bar. & Doct. in d. §. neceſsitatē, quoru opinionem
predicat eſſe cōem contra Glo. ibi Alex. in d. §.
fuit quæſitum, & veriorem, & tenendam eſſe.

26 Sed aduerte, ꝙ conſenſus patris, qui requiritur
in donatione cauſa mortis facienda per filiumfa.
iuxta l. tā is §. filiusfa. ff. de donat. cauſa mor. de-
bet interuenire tempore, quo fit donatio, alio-
quin ſi facta donatione pater ipſam ratificaret,
nō teneret, ita elegāter Bal. in l. ſi vxor C. de cōd.
inſer. & refert, & ſequitē Cremen. ſingu. 69. ac etiā
Marſi. in pract. cri. in 2. q. prin. in fin. practi. nu. 5.
& nota, quia occurrēdo hoc in facto quilibet pri-
ma fronte diceret contrarium.

27 Nā conſenſus de ſui natura pōt interuenire, &
adhiberi ex poſt facto, & etiā tacitè, iux. doctrinā
Bar. in l. ſi aūt plures, de aqua plu. arcen. & not. p
Doct. in l. cōſenſu de actio. & oblig. & bonus text.
qui hoc ꝓbat etiā poſt rem inchoatā, & in eſſe de
ductā in l. p fundū ff. de ſer. ruſt. præd. & vide not.
per Alex. & alios in l. ſi quis mihi bona §. iuſsum
ff. de acquir. hæred.

28 Sed aduerte, ꝙ licèt donatio cauſa mortis fa-
cta à filiofa. p ſupueniētē pr̄is cōſensū nō cōuali
detē, tñ cōſenſus iſte ita p̄ſtitus, & ratificatio eiuſ-
dē donationis facta poſt donationē à patre vtiq;
valeret, & teneret, ſi filius in prima volūtate pſe-
uerare appareret, vt cōcedit Bar. in l. tā is §. fin. in
fin. ff. de donat. cauſa mortis, Ang. Aret. inſtitut.
quibus non eſt permiſ. fac. teſt. in princ. & facit l.
1. §. Sed ſi filiusfa. ff. de leg. 3.

29 Et tūc quinq; nēpè teſtes requirerētē ad ꝓban
dū directā perſeuerātiā ipsā filii, ſecūdū Ang. in
loco p̄citato, ꝓ quo allegat text. in d. l. 1. §. ſed ſi fi
liusfa. & ibi Bar. & faciunt notata per eundē Bar.
in l. hæredes palàm §. ſi quid poſt ff. de teſtam.

30 Itidē ipſa donatio facta p filium patri minimè
valeret, vbicūq; extitiſſet facta incōtinēti poſt p̄
ſtitū cōſensū. Nā quotieſcūq; duo actus celebra-
rentē eodē die & loco, & corā eiſdē teſtibus, unus
quippè ex eis uideretur celebratus cōtēplatione
alterius, ut firmāt Bal. in l. petens C. de pact. Soc.
conſ. 273. col. 3. uol. 2. & Corne. conſ. 36. uol. 2.

31 Sed hic pulchrū eſt diſquirere de rōne, quare fi
liusfa. de pr̄is uolūtate teſtamētū facere nō pōt,
& nihilominꝰ cauſa mortis donat patre pmittēte;
reſpondeas breuiter, ꝙ communis ratio eſt, quæ *Cōis*
originaliter fuit Accur. in §. 1. inſtit. quibus non *opin.*
eſt permiſſum face. teſta. & d. l. tam is, §. fin. Nam
donatio cauſa mortis, & ſi contractus, & ultimæ
uolūtatis naturam redoleat, magis tamen acce-
dit contractui, & de huiuſmodi communi ratio-
ne teſtatur Coraſius, in repet. l. qui liberos, n. 29.

cum

cum alijs ſeq. in 2. lect. ff. de ritu nupt. vbi vltra rationē communem præcitatā aſsignat aliam meliorem, & hanc rationem communem approbat etiam Bar. poſt Dyn. in d. l. tam is, §. 1. Ang. Aret. inſtitu. quib. non eſt permiſſum fac. teſta. in prin. Glo. & Doct. in l. 2. in prin. ff. de donat. Ang. Aret. & alij inſtitu. de donatio. in prin.

32 Et quatenus diximus, quòd filius de patris cōſenſu poteſt donare cauſa mortis, d. l. tam is, §. 1. nota hic, quòd licèt poſsit donare filius, tamen non poteſt legare, fideicommittere, aut condere codicilles, vt probatur in l. 2. ff. de leg. 1. à contrario ſenſu iuncta l. qui in poteſtate ff. de teſtamen. & inſtit. qui. eſt permi. fac. teſtam. in prin. & iſtam differentiam pariter firmauit Glo. in d. l. 2. ff. de lega. 1. cum qua communiter alij Doctor. tranſeunt, vt refert Ruinus in princ. ibi, & Glo. in d. l. ſenium, vbi Iaſ. num. 8. ſimiliter teſtatur iſtam eſſe communem opinionem, idemque tenet Alex. conſil. 53. nu. 8. vol. 7. Bertran. in d. conſ. 327. ſub num. 1. Domin. Peruſi & alij in c. ſi pater de teſt. in 6. vbi Gomeſius colum. 1. dicit circa hoc non eſſe dubium, ſicque omnes concludere, aliosque refert eiuſdem ſententiæ Dilectus, in tract. de arte teſtandi, cautel. 1. titu. 1. col. 1. & ponit Guliel. Benedic. in repe. c. Raynutius de teſta. nu. 48. Solus Cumanus in d. l. tam is, §. 1. & in d. l. qui in poteſtate tenuit contrarium, videlicet, quòd nec etiā donare cauſa mortis poſsit filius patre quantumuis conſentiente per multas rationes, tamē concludebat ipſe Cuma. non eſſe contra ſtimulum calcitrandum, & ſic in communem ſententiam declinabat, quam ſequitur reſpondēdo omnibus fundamentis Cuma. Socin. Iun. in l. 2. nu. 15. ff. de legar. 1. & celeberrimus iureconſultus D. Guilielmus Pontanus præceptor meus, nu. 15. *Cōis op. n.*

33 Sed aduerte, quòd donatio ipſa cauſa mortis, facta à filiofamilias de neceſsitate requireret præſentiam donatarij, vel alterius, qui pro eo huiuſmodi donationem accetaret, aliàs non teneret, nec valeret, ſecundum Doctores in d. l. ſenium, & ita conſuluit Bertran. in d conſ. 327.

34 Sexto loco limitatur, quòd quamuis filiusfamilias teſtari nequeat, etiam patre conſentiente, poteſt tamen diſponere inter viuos de bonis, in quibus patri vſusfructus non quæritur, ſecundum communem opinionem omnium Doctor. quā citat, & latè declarat Grauet. conſ. 84. nu. 9. *Cōis opin.*

35 Item conſuetudo poteſt concedere filiofamilias ius teſtandi, & omnia, quæ ſunt de iure poſitiuo faciendi, vt voluerunt Innocen. in cap. Raynutius de teſtamen. Ancharan. & Imol. in cap. 2. eodem titu. Bartol. & alij in l. ſi quæramus, Paul. Caſtren. in l. qui in poteſtate ff. de teſta. colum. 1. Bald. colum. 1. & Iaſ. colum. 1. in authen. ingreſsi C. de ſacroſan. eccle. & Bald. in tract. ſtatutorum in verb. teſtari, verſ. ſtatutum, ſiue conſuetudo.

36 Et conſuetudo hæc, ſeu ſtatutum diſponens, quòd filiusfamilias poſsit teſtari, aduerte, quod licèt ſit contra ius commune, nihilominus interpretari debet, ſecundum ius commune, dummodò in huiuſmodi teſtamēto adſint ſeptem teſtes rogati, requiſiti de iure communi, vel quinque requiſiti ex forma ſtatuti: quia hoc ſtatutum recipit interpretationem paſsiuam à iure communi, vel ab alio ſtatuto, Bart. & omnes in l. 1. §. lex Falcidia per illum textum ff. ad l. Falc. & Iaſ. in l. omnes populi, nu. 62. ff. de iuſt. & iur.

37 Limitatur etiam mentionata regula, quòd ſi filia teſtaretur de dotibus ſuis poſt mortem patris, valeret, & teneret abſque dubio aliquo huiuſmodi teſtamentum, ſecundum Bald. conſ. 49. quæſtio iſta eſt de apicibus iuris volum. 2. quod interpretatur, ſeu limitatur per Caſtren. conſil. 108. ſuper eo, de quo queritur in fine cum conſil. ſeq. in vol. antiquorum conſiliorum, ſecundū primam impreſsionem, vt locum habeat, niſi pater in dote ipſi filiæ ſubſtitutionem feciſſet, quæ limitatio falſiſsima redditur, & communiter improbatur per Scriben. varijs in locis iuris noſtri. *Cois opin.*

38 Claudicatq; etiā vltimo loco eadē regula, vt ſi filiusfamilias conderet teſtamētū patre cōſentiēte, opponeretq; in ipſo teſtamēto illam clauſulā, ſi nō valet, vel ualnerit iure teſtamēti, valeat eo iure quo valere poteſt, vt tunc talis diſpoſitio minimè ualeat vt donatio cauſa mortis, ita Saly. & oēs cōiter in l. ſeniū C. qui teſta. fac. poſſ. Ang. Aret. Port. & cæteri omnes vnanimiter, & cōcorditer inſtitu. quib' nō eſt permiſ. fac. teſt. in prin. *Cōis opin.*

39 Siquidem ſpecialis, & ſpecifica requiritur ad hoc conceſsio, vt filiusfam. cauſa mortis donare queat, l. filiusfam. §. fin. ff. de donatio.

40 Et Specificum eſt, quod ab omni generalitate eſt abſtractū, l. ſed & ſi quis §. q̄ſitū ff. ſi quis cau. & facit l. fi. 4. deciſionem C. de adminiſtra. tuto.

41 Imò adeò neceſſaria eſt ſpecialis p̄miſſio in donatione cauſa mortis, vt ſi quis ſuo filio generaliter donare permiſerit, non poſſet quippè ex tali permiſsione cauſa mortis donare, niſi ſpecialiter hoc ei pater permitteret, d. l. filiusfam. §. fin.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS nō poteſt ſtare in iudicio ſine cōſenſu patris, & iudiciū ita cum eo actum eſt nullum.*

2 *Cōſenſus patris, qui requiritur in legitimādo perſonā filij agētis in iudicio, debet eſſe expreſſus, & ſpecialis, nec generalis ſufficeret, in quibuſcunq; cauſis.*

3 *Conſenſus patris præſtitus in cauſa principali filio de agendo in iudicio durat etiam in cauſa executionis, nec requiritur nouus conſenſus.*

4 *Conſenſus patris non ſolùm in cauſis plenarijs, ſed etiam in ſummarijs, & executiuis interuenire debet circa legitimandam perſonam filij in iudicio.*

5 *Filiusfamilias licèt agere, & cōueniri nequeat in iudicio abſq; patris cōſenſu, tamē hoc nō p̄cedit, quādo interuenit vt procurator, tutor, aut curator: quia officij neceſſitas in hoc, & multis alijs caſibus excuſat.*

6 *Filius poteſt comparere in iudicio abſq; patris licentia ſtante, & durante abſentia patris.*

7 *Filius in cauſis ſpiritualibus poteſt agere, & conueniri in iudicio abſque conſenſu patris; & conſequenter poteſt ingredi monaſterium nullo patris conſenſu interueniente.*

8 *Filius poteſt impetrare reſcriptum abſque conſenſu patris, imò poteſt impetrare ipſum reſcriptum à Principe contra patrem, vel auum.*

9 *Filius in beneficialibus poteſt agere in iudicio ſine patris conſenſu.*

10 *Patri in bonis clerici ſui filij, quæ reputantur quaſi caſtrenſia peculia, nihil quæritur, ſiue quæſita ſint intuitu eccleſiæ, ſiue non, aut ante clericatum, aut poſt.*

11 *Filiusfamilias poteſt ſibi eligere ſepulturam abſq; patris conſenſu.*

12 *Filius poteſt agere in iudicio in cauſa reconuentionis ſine conſenſu patris.*

13 *Filius in cauſa appellationis poteſt comparere in iudicio ſine patris conſenſu.*

14 *Filius in his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis poteſt agere nullo conſenſu patris implorato.*

15 *Filius poteſt implorare officium iudicis ſine conſenſu patris.*

16 *Filius poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris in omnibus cauſis, in quibus minor poteſt eſſe in iudicio abſq; tutoris authoritate.*

17 *Filius coram arbitro, vel arbitratore poteſt comparere agendo, vel ſi conueniatur defendendo ſine patris conſenſu: nam compromiſſum fieri poteſt verbis nulla interueniente obligatione.*

18 *Filius poteſt ſtare in iudicio in cauſis criminalibus ſine conſenſu patris, & præſertim in cauſa ad defenſam.*

19 *Filius poteſt conſtituere procuratorem ad defenſam ſine conſenſu patris. Imò ad defenſam etiam ipſe filius poteſt comparere in iudicio ſine patris licentia.*

20 *Filius accuſans, uel accuſatus pro criminali cauſa poteſt comparere in iudicio abſq; cõſenſu patris, & ſic licentia patris non eſt neceſſaria in tali caſu.*

21 *Filius obligans ſe cum conſenſu patris, poteſt tale debitum peti in iudicio contra filium, etiam quòd non interueniat patris conſenſus.*

22 *Filiusfamilias poteſt conueniri in iudicio ſine patris cõſenſu ex decreto Iudicis, & iudicium propter authoritatem iudicis ſubſtinetur.*

23 *Filiafamilias poteſt eſſe in iudicio ſine patris licentia, petereq; dotem aduentitiam.*

24 *Filiusfamilias poteſt agere in iudicio ſine patris licentia in omnibus caſibus, in quibus patri non quæritur vſusfructus.*

25 *Filiusfamilias miles pro ſuo caſtrenſi peculio eſſe poteſt in iudicio abſq; patris conſenſu.*

26 *Filiusfamilias habens bona caſtrenſia, vel quaſi poteſt ſe obligare nullo patris conſenſu interueniente, & de ipſis bonis diſponere poteſt abſque paterna licentia.*

27 *Filiusfamilias comparens in iudicio, & iurans non contrauenire ex defectu licentiæ non impetratæ à patre de comparendo, legitimat eius perſonam mediante iuramento antedicto.*

28 *Timens ſententiam contra ſe proferendam in fauorem filijfamilias, qui egit in iudicio ſine conſenſu patris, poteſt allegare in fine cauſæ nullitatem iudicij, tanquam agitati cum filiofamilias, & tunc filius ex huiuſmodi nullitate ſuccumberet in cauſa.*

29 *Notarij in Regno Neapolitano non poſſunt recipere obligationes, & inſtrumenta, vel contractus à filijsfamilias ſine præſentia, & conſenſu patrum ſub pœna priuationis officiorum, & vnciarum auri centum, niſi in caſu, quo viuerent ſeorſum ab eorum patribus, & habitarent, vel emancipati reperirentur.*

OPINIO CCCIII.

1 FILIVSFAMILIAS etiã maior exiſtens, nõ poteſt ſtare in iudicio citra conſenſum patris, l. fina. §. neceſsitatem C. de bonis quæ liber. & l. 1. §. fin. C. de anna. except. vbi Bal. cap. fin. vbi Gemi. & alij de iudic. in 6. Corne. conſil. 17. num. 6. volum. 2. & Doctor. in l. 1. C. qui admit. Specula. in titu. de actore, verſicu. item quòd eſt filius. Glo. Bartol. Bal. Salyc. & alij omnes, in l. fin. §. 1. per text. ibi, C. de bonis quæ liber. & Guid. Papę deciſio. 54. vbi ſub numer. 1. ad lucem adducit hoc non obſeruari in Curia Parlamenti Delphynalis: cùm in ea de patria poteſtate tam in agendo, quàm in defendendo nullatenus curetur, & iudicium cum eo actũ ſine licentia, & conſenſu patris eſt nullum, ſecundum Bald. conſil. 193. volum. 3. & Cottam in memorali in verb. filiusfamilias non poteſt eſſe in iudicio, de qua nempè nullitate aduerte vtiliter, quòd poſſet opponi quandocunque, tam ante, quàm poſt ſententiam, ſecundum Specula. in dicto titu. de actore §. 1. colum. 10. verſicu. Sed & filiusfamilias, & Marantam in tracta. de iudicijs in 4. part. diſt. 16. nu. 18.

2 Imò conſenſus requiritur expreſſus, & ſpecialis: ideò non ſufficeret generalis in quibuſcunque cauſis, l. ſi quis mihi bona §. iuſſum ff. de acquir. hæredit.

3 Sed vbicunque conſenſus patris eſt præſtitus in cauſa principali, durat etiam in cauſa executionis, nec requiritur nouus conſenſus, vt per Gloſſ. in l. 3. §. ſed vtrum ff. de minoribus, & ibi Alex. Et ſic conſenſus patris non requiritur in petendo executionem primæ ſententiæ latæ pro filiofamilias, ſi in primo iudicio pater conſenſerit, vt firmat etiam Bald. in dicta l. fina. §. neceſsitatem colum. penul. verſicu. quæro ſi pater conſenſit, & in l. nequicquam §. de plano ff. de offic. proconſul. Angel. conſil. 180. & Alexand. conſ. 59. vol. 2. vbi aſſerit hoc uerum eſſe, quando pater cõſenſit in primo iudicio ordinario præambulo: aliàs requireret̃ in executiuis, & ſummarijs conſenſus patris. Et quemadmodũ conſenſus patris ſufficit in agendo, nec opus eſt alio conſenſu in executione ſententiæ, ita ſimiliter conſenſus

patris

patris in reconuentione filij non requiritur, ſi conſenſus præſtitus fuit in prima cauſa conuentionis, vt efficax teſtimonium eſt Bald in d.l. fina.§. neceſsitatem col.pen.verſ.demùm quæro quid in cauſa reconuentionis.

4 Et hic aduertendum eſt, conſenſum patris minimè eſſe neceſſarium in cauſis ſummarijs, & exequutiuis, vt per Vrſillum in add. Aſſl.deciſ.180. nu.5.& per Bal in d.§. ſed vtrum, motū authoritate Glo.in d.l.1.C.qui admitt.tamē communis ſententia omnium Doct. videtur in contrarium illic, & alibi, vt atteſtātur Moder.in l. qui liberos ff.de ritu nupt. & Bal.parū ſibi conſtās reuocauit iudiciū in melius in l. nequicquā §.de plano ff.de off.procon. videlicet, quod conſenſus patris ſemper nō tantū in cauſis plenarijs, ſed etiā in ſūmarijs, & exequutiuis interuenire debeat, & ſequitur Marſi.in l.ſi q.s ne quæſt.nu.6.de quæſt. Alex. conſ.58. viſo proceſſu cauſæ col.1.uol.2. & Iaſ.in l.quāuis C.de edi.Diui Adri.& hæc omnia habēt locū ſimiliter in emancipato, ut latè deduximus ſupra in ver.Emancipationis in fin.

5 Et quamuis ipſe filiusfa. agere, nec conueniri poſsit in iudicio abſq; patris conſenſu, ſecūdum Bal.in d.§.fi. Fallit tamē hoc, quando interuenit vt procurator, tutor, aut curator alterius, c.qui generaliter §.1.de procu.in 6.& ita tenet Odof.in l. filiusfa.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alie.iu.Glo.Bar. Bal.& cæteri omnes in d.§.neceſsitatem, Spec. in tit.de actore verſ.ſed nunquid tutor, vbi Io.And. in addi.Cotta in d.memorali filiusfa.non poteſt, circa medium, Maranta in tractat.iudiciorum in 4.parte 16.diſtinct.num.19.fol.paruo 74.Guid. Papæ ſingul.732. vbi refert Doctor. contrarium aſſeuerantes, & iſta eſt cōmunis opinio, teſte Antonio de Tremo.in additio.ad Bona.in pract. except. in rubr. quib. mo.ſuo.no.aui.nume.14. in uer.ſine conſenſu patris: quoniam officij neceſsitas in hoc, & multis alijs excuſat, vt dicit Alciatus in fin.primi libri de verbor.ſignifi. *Cōis opin.*

¶ Et opinionē hanc cōem amplio verā eſſe, etiā ſi filiusfamilias tanquam tutor alterius ageret contra patrem ſuum: quia tunc etiam ſine venia agere poſſet, vt concedit Bald. in d. §. neceſsitatem colum.3.verſic. modò quæro vnā cum Glo. & eſt textus in l.quæſitum ff. de in ius vocan. vbi diſponitur, quòd filius tutor non ſolum alios ſine patris conſenſu in ius vocare poteſt, ſed etiam patrem.

6 Item fallit quando pater commoratur extra territorium, tunc quippe ſtante abſentia hac poteſt eſſe in iudicio abſque patris licentia, ſecundum Bald.in dict.§. neceſsitatem, & in authent. quòd locum colum.1.C.de collatio.Alexan. in l. cum filius ff. ſi cert. peta.Guid. Papæ ſingu.896. licèt libellus, & Marſi.in l.1.§.præterea nu.93.ff. de quæſt. ubi opinionem iſtam latè comprobat. Et ratio congrua aſsignari poſſet iſthæc: quia pater abſens præſumitur in dubio conſentire agenti, ſecundum Bart. in l.1.in fin.in penul. quæſtio. C.de decur lib.10 in l.ſi cùm dotem §. ſi pater ff. ſolu.matrimo.

7 Item quando agit, uel conuenitur in cauſis ſpiritualibus, c.fin.& ibi Gemin.de iudi.lib.6.Inno. in c.2.de regular.Maranta, loco de quo ſupra, nu. 20. Et per conſequens filiusſa. poteſt ingredi monaſterium ſine conſenſu patris, ſecundum Abb. & Aguſtin. Beroum nu.526. in c.in pręſentia de probatio.

8 Item ſi impetrat reſcriptū, ut notat Rota deciſ. 283.Inno.Dyn.& Pan. in d.c.fin. de iud. idemq; concludere uidetur Capicius deciſio.57.nu.7.in filiofa.impetrante reſcriptum à Principe contra patrem, uel auum.

9 Item in beneficialibus, ut nota.Glo.ſingu.in c.1.de iureiur.Io.And.in c.ex parte de reſti.ſpol. Doct.omnes communiter in l. ait pr̨etor in prin. ff.de mil.teſta.Bart.in l.ſi infanti col.3.C. de iur. delibe.& Io.de Pra.in l.filius ff.de proc.& probat tex.in c.fin.de iud.in 6. *Cōis opin.*

10 Quia in bonis clerici, quæ reputantur quaſi caſtrenſia peculia, patri de eis nihil quæritur, ſecundum Bar.conſ.61.filiusfa.in fin.uol.1.Bal.in l.ſacroſan.3.nota.C.de epiſ. & cler.Iaſ.in l.patre furioſo, in fin.ff.de his, qui ſunt ſui, vel alien iur. & Guli.Benedic.in repet.c.Raynutius in verſ. Matrem, nu.17. de teſt.ſiue ſint quæſita intuitu eccleſiæ, ſiue non, aut ante clericatum, aut poſt, ſecundum eum ibi, & ſequitur etiam D.Carauita in ritu 201.item ſeruat ipſa curia, quòd quando venit aliter, ſub nu.3. hocq; cum grano ſalis intelligendū venit, & ſecūdum declarationē traditam per Couuarr.in c. quia nos, nu.1.& ſeq. folio paruo 260.de teſta.

11 Item poteſt filiusfam. eligere ſepulturam abſque patris conſenſu, vt nota. Guid. Papæ ſingu. 898.filiusfam.

12 Item in cauſa reconuentionis, ſecundum Glo. in l. ſed & hę in prin.ff.de proc.

13 Item in cauſa appellationis, ſecundum Bal. in memorato §.neceſsitatem.

14 Item in his, quę ſunt voluntarię iuriſdictionis, ut per Bal.in d.§.neceſsitatem.

15 Item ſi implorat officium iudicis ſecundum Glo.in l.1.C. qui admitti, quam dixit ſingul. ibi, Angel.Roma.in repet. rubricæ ff. de arbitris colum.8. & Hyppo.de Marſil. poſt alios relatos per eum in ſua practica crimin.in §. oportunè, n. 72. & ſequen.

16 Item fallit in omnibus cauſis, in quibus minor poteſt eſſe in iudicio abſque tutoris authoritate, ut not. Roma.ſingu.320. Tu ſcis, ubi allegat ſingulare dictum Specul. in titu. de actio. §. 1.uerſicu.ſed nunquid, & ibi Bald. in additio. ad eum, & eſt Glo.in dicto cap.fina.de iudi. & ita limitant regulam iſtam Socin. in regu. 151. Bald. conſil.192.& 193.uol.3.& Fulgo.conſ.165.

17 Itē fallit in cōpromiſſo: nā corā arbitro, ſeu arbitratore poſſet filiusſa.cōparere, agēdo, uel etiā ſi cōueniat defendēdo ſine cōſēſu patris, ſecūdū

Io.And.in add.Spec.in tit.de iuriſdict. om.iud.§.
expedito,Hoſtien.in Summa de arbi. §. de qua re
verſ.Impeditur,Spec. in tit. de actore verſ.ſed an
filio, Glo.in d.§.neceſsitatem in ver. Imponēda,
Guli.& Bart.in l.ſicut §.ſed & ſi in 3.not.in noua
lectu.ff.de pecu.& Ang.in d.§.neceſsitatem:quo
niam vt uoluit Bald.ibi cōpromiſſum fieri poteſt
uerbis nulla interueniente obligatione.

18 Item fallit in cauſis criminalibus, in quibus
poteſt ſtare in iudicio ſine patris conſenſu, & præ
ſertim in cauſa ad defenſam,in qua conſenſus pa
tris non requiritur,l.noxali, & l.quotiens la 2. &
& ibi Bar.ff.de noxal.& in l.ſi longius §.1.ff.de iu
di.& Bald in d.§.neceſsitatem.

19 Et ſimiliter ad defendendum ſemper conſti-
tuere poteſt procuratorem abſq; cōſenſu patris,
l.ſeruū quoq; ff.de procu.& not.Guid. Papę ſing.
450.conſtitutiones ſeudales in fin.Imò,& ad de-
fenſam etiam poſſet ipſe filiusſam. comparere in
iudicio abſq; patris licentia.

20 Et conſequenter licentia, & conſenſus patris
non requireretur, nec neceſſarius eſſet in crimi-
nalibus, atq; publicis criminibus, ſeu accuſaret,
ac inſtitueret quærelā,ſeu accuſaretur de ipſo pu
blico delicto,ſecundum Bar.in nu.12. Caſtrē.Io.
Fabr.Saly.& alios in d. §.neceſsitatem, Pariſ.cōſ.
147.nu.16.vol.4. Gandinū in tract. maleficiorū
in q.de filiofa. vtrum poſsit accuſare n.32.Vrſill.
in add.Affl.in d.deciſ.180.nu.6.& D.Carauitam
cum alijs aggregatis per eum in ritu 201.itē ſer
uat ipſa curia,ꝙ quando venit aliquis,nu.5.cum
Cõis opin. alijs ſeq.vbi meminit iſtam eſſe communem opi
nionē,& plurimum declarat,& ita de pręſenti an
no 1571.iudicaui in cauſa maximi momenti, &
vidimus etiam obſeruari, & iudicari in Curia no
ſtra Aquilana per magnum practicum D.Tho-
mam de Sico de Ciuitate Campanię,exiſtentem
iudicem in dicta Curia. Et licet de plano hæc cō
munis procedat in criminibus publicis, tamē in
priuatis patris conſenſus requireretur, ſecundū
Gandinum in loco præcitato; & ſic in cauſa iniu
riarum ciuili neceſſarius foret conſenſus patris,
vt per Bal.in d.§.neceſsitatē, & Specu.in titu.de
actore ver.quid ſi filiusfamilias agit iniuriarum,
& Guid.Papæ deciſ.54.ſub nu.2.vbi apoſtilla in
Cõis opin. litera B,planum facit iſtam eſſe communē diſtin
ctionem; & requiritur etiam patris conſenſus in
cauſa criminali,vbicunq; pater teneretur pro fi-
lio ad pœnam ex forma ſtatuti,ſecundum Bal.in
l.filius ff.de his qui ſunt ſui, vel alie.iur. & in d.§.
neceſsitatē,col.5.verſ.quæro nunquid iſte §. ha-
beat locum, & Alex.in l. inter liberos §. filius de
adulte.

21 Item ſi filiusſam.cum conſenſu patris ſe obli-
gaſſet, tunc poteſt id, ad quod ſe obligauit in iu-
dicio peti,& licèt non interueniat patris conſen-
ſus,valet tamen, ſecūdum Bal.poſt Glo.in l.3.ff.
de minor.quam ſequitur Alex.conſ.11.viſo pro-
ceſſu vol. 5.

22 Item ſi iudex interloquatur, poſſet procedi cū
filiofam. valet iudicium propter authoritatē iu-
dicis,ſecundū Io.And.in add.Spec.iu tit. de acto
re,verſ.quid ſi pater noluit cōſentire, & Bal.in d.
§.neceſsitatē,col.1.verſ. ſecundo quæro, pone ꝙ
pater.Poſſetq; adhiberi aliud quoq; remediū,vbi
cunq; pater recuſaret conſenſum in iudicio filio
pręſtare, vt cogatur mediante iudicis mandato
pater ipſe conſentire filio captis pignoribus, &
mulcta indicta, vt cōcedunt Glo.in ver.Imponē
da,Bar.col.2.& Bald.col.1.in d.§.neceſsitatē, vel
etiā per bannum,vt ibi per Bal. & Spec.in tit. de
actore verſ.Sed quid ſi pater nolit, & ibi Io.And.
in add.Quod quippè de plano procederet, niſi iu
ſta,rationabiliſq; cauſa ꝓponeret, ob quā pater
denegaret cōſensū, ſecūdū Spec.in loco p̄citato.

23 Fallit quoq; in filiafa.quę poteſt eſſe in iudicio
abſq; patris conſenſu,& petere dotem aduētitiā,
quæ ab auo, vel matre proceſsit,ſibi reſtituendā
fore, ſecundum Iaſ. cum alijs congeſtis per eū in
auth.quod locum,nu.[illegible].C.de colla. vbi exprimit
iſtam eſſe communem opinionem: quia in dote Cõis
prædicta patri non quæritur vſusfructus. opin.

24 Et ſic in omnibus caſibus,in quibus patri vſuſ
fructus non quæritur, vt per Vrſillum copioſè in
add.Affl.in d.deciſ.180.nu.4.& per Niconit.in re
pet.c.quoniam contra nu.69.de probatio.

25 Fallit poſtremò in filiofa.milite,qui poteſt pro
ſuo caſtrenſi peculio eſſe in iudicio ſine patris cō
ſenſu,c.fin.de iud.in 6.& ibi Glo.in ver.Regulari
ter,& l.filiusfam.in prin.& ibi Bar.ff.de procu. &
Spec.in tit.de actio.verſ. hoc quoq;, & verſ. quid
ſi filiusfa.& nota.in l. lis nulla ff. de iud.& firmat
Guid.Papæ deciſ.54.ſub nu.2.

26 Quia filiusfa.habens bona caſtrēſia,vel quaſi,
poſſet ſe obligare ſine conſenſu patris, eſtò quòd
de antedictis bonis diſponere valeret omni pror
ſus licentia paterna remota, ſecundum Bart.nu.
12.Bal.Saly.& omnes alios in d.§.neceſsitatem,
& inſignem D.Carauitam in d.ritu 201.nu.2.vbi
oſtendit iſtam eſſe communem opinionem con- Cõis
tra Glo.in d.§. neceſsitatem contrarium aſſeue- opin.
rantem.

27 Tu ergò aduocate,qui agis cum filioſam. ſi cu
pis, vt eius perſona legitimetur ſine patris cōſen
ſu,cautela eſt ſecundum Bartol. in l.minor 25.ff.
de minorib.quòd facias, quòd iuret non contra-
uenire, tunc enim eius perſona legitimatur, ita
not.Bar.in l.quid ergò §.contrarium in lectu.Ni-
col.de Neap.ff.de contra.ind.tute.& not.in deciſ.
Tholoſa.45.& 49.

28 Poteſt quis pariter vti altera cautela contra fi-
liumfa.quotieſcunq, timeret ſententiam contra
eū proferendā eſſe in fauorem filijfa.quòd priuſ-
quàm ſententia publicetur,opponeret de nullita
te proceſſus, ex quo aduerſarius eſt filiusfami-
lias, & ſtare in iudicio non poteſt abſq; patris cō
ſenſu, ergò petere poteſt proceſsū declarari nul-
lū,nō obſtāte quauis replicatione ipſius filijfam.
ita voluit Ang.per Glo. ibi in l. ſed, & ſi de ſua ff.
de acqui.hęred.& Cępolla caut.118.Et licèt Pau.
Caſtren.

Caſtren.Ioan.de Imol. & Rapha. in d. l. ſed, & ſi de ſua, aſſeuerent contrarium, nihilominus Marſil.in l.ſi quis ne quæſtio, nume.44.cum aliis ſeq. ff.de quæſtio. tenet, tueturque prædictam doctrinam Ang.& ſequitur etiam cum aliis aggregatis per eum Cotta in d.memorali, Filiuſfam.non poteſt eſſe in iudicio poſt princ.

29 In Regno verò Neapol. cautè procedendum eſt cum filiisſamil. propter pragmaticam incipientem, *Per Excellentem Dominum Regentem Magnæ Curiæ*, diſponentemque, quòd notarij ſub pęna priuationis officiorum, vnciarumque auri centum, non debeant recipere obligationes, inſtrumenta, ſeu contractus aliquos à filijsfamilias, ſine præſentia, expreſſoque eorum patrum conſenſu, ſaluo tamen, niſi fuerint emancipati, vel habitent, ac viuant ſeorſum à patribus eorum, quam pragmaticam latè, ac diffuſè declarant D.Carauita, & Scaglionus Doctores Regnicolæ ibi.

SVMMARIVM.

1 *FILII ex legitimo matrimonio procreati ſuccedunt de iure in feudis.*

2 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium admittitur ad ſucceſsionem feudi,*

3 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium, quantum ad effectum iuris dicitur uerè, & propriè natus, imò talis propriè agnatus dicitur legitimus naturalis.*

4 *Statutum loquens de legitimis comprehendit legitimatum per ſubſequens matrimonium: quia perinde cenſetur, ac ſi matrimonium à principio contractum fuiſſet ante ortum filiorum.*

5 *Veneti non admittunt legitimatos per ſubſequens matrimonium ad eorum conſilia, & nobilitatem, licèt illos admittant vti legitimos ad bonorum ſucceſſionem, fideicommiſſa, & feuda.*

6 *Statutum excludens fœminas propter maſculos, excludit etiam per legitimatum per ſubſequens matrimonium.*

7 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium ſuccedit etiam in emphyteoſi eccleſiaſtica.*

8 *Emancipatus in feudis admittitur: quia hodie in ſucceſſionibus ab inteſtato eſt ſublata differentia emancipationis, & patriæ poteſtatis.*

9 *Legitimatus per ſubſequens matrimonium poteſt eligi in epiſcopum.*

10 *Legitimantur filij ſuſcepti ex concubina, quando vir in mortis articulo conſtitutus eam accipit in vxorem, & conſequenter matrimonium antedictum, ita & taliter contractum valet, & tenet.*

11 *Filij nati ex clerico in minoribus ordinibus conſtituto, & concubina legitimantur per ſubſequens matrimonium, ſed ſi talis clericus eſſet beneficiatus tempore natiuitatis filij, non legitimantur per ſubſequens matrimonium, ſecus verò ſi non eſſet beneficiatus.*

12 *Legitimantur filij orti ex concubina, etiam ſi medio tēpore interueniret aliud matrimonium.*

OPINIO CCCIV.

1 FILII nati ex legitimo matrimonio ſuccedūt de iure in feudis, c. 1. §. naturales in vſibus feudorum in titu. ſi fuerit controuerſia inter domi. & agna.

2 Imò ampliatur hoc procedere etiam in legitimatis per ſubſeqnens matrimonium, qui quidem legitimati admittuntur ad feudi ſucceſsionem, vt notant omnes Canoniſtæ communiter in c.lator, qui filij ſint legitimi; quam communem ſequuntur, & citant Anto.de But.Cardi.& Moder.ibi, Alexan. in l.ex facto §.ſi quis rogatus, nume.18.ff. ad Trebell.Ripa.in repet.l.ſi vnqnam, nu. 68. cum aliis ſequen. C. de reuoc. donatio.Ioann.de Imol.in l. quòd dicitur, ff.de verbo.ſignifi. poſt Hoſtien. & Ioan.And.in d.cap.lator; hoc idem tenet Boeri. in deciſio.240. nume. 16. cum duobus aliis ſeq. poſt alios congeſtos per Pet.Ducn.in ſuis regulis in reg.350.in verb. Filius naturalis legitimatur per ſubſequens matrimoninm in 6.ampl.& Lauren.Syl.conſ.3.nume.32. vbi iſtam communem latè ſubſtinet, ſequitur, & tuetur. *Cōis opin.*

3 Et ratio huiuſmodi communis videtur iſthęc: quoniam legitimati per ſubſequens matrimonium, quantum ad effectum iuris dicuntur uerè, & ꝓpriè nati, imò iſti legitimati propriè agnati dicuntnr legitimi naturales, c. tanta, qui filij ſint legitimi, & notat Paul.de Caſt.in l. fin. C. de his qui ven.æta.& Abb.in d.c. tanta, vbi ait.

4 Quòd ſtatutum loquens de legitimis compræhendit legitimatum per ſubſequens matrimonium: quia perinde cenſetur, ac ſi matrimonium à principio contractum fuiſſet ante ortum filiorum, vt in d.c.tanta, & in §. dubitatum in authē. de inceſtis nuptiis, & ibi Iacobus de Bellaperti. Bal.in l.eam quam col.11.C.de fideicom. & in l. nuper C.de natura.libe.& Prępoſitus in c. per venerabilem §.quod autem, qui filij ſint legitimi.

5 Sed nota, quòd Veneti non admittunt iſtos legitimatos per ſubſequens matrimonium ad eorum nobilitatem, licèt illos admittant vtì legitimos ad bonorum ſucceſsiones, fideicommiſſa, & feuda, iuxta terminos d.c. tanta; imò tales legitimatos non admittunt ad nobilitatem, nec ad eorum conſilia, vt dixit Fulgoſi.conſil.62.ſtante ſtatuto col.2.

6 Vndè dic ex prædictis, quòd ſtatutum excludens fœminas propter maſculos, excludit etiam per legitimatum per ſubſequens matrimonium, ſecundum Anchar.conſ. 243. ex tenore, & Deci.conſ.155.diligenter, & pro tenui.

7 Similiterque iſti filij per ſubſequens matrimonium legitimati, ſucceduut etiam in emphyteoſi eccleſiaſtica, ſecundum Alex.& Moder.in d. l. ex facto §.ſi quis rogatus, Anchara.conſil. 241. nume.5. ſeu in dicto conſil. 242. Imol.in d. l. quòd dicitur nume.10.ff.de verbor. obligatio. & alios

quam-

quamplures relatos per Petr.Duen. in præcitata
regula,Filius naturalis legitimatur,nu.7.

8 Ampliatur ſecundo loco dicta concluſio,vt ha
beat etiã locùm in filiis emancipatis,qui quidem
in feudis admittuntur,ſecundum Bald.in c.1. de
ſucce.feud. in vſibus fendorum col. 3. cuius ſen-
Cõis tentiam ſupponit eſſe communem Marcus Man
opin. tua in ſuis apotheg.apotheg.64.quia ſecundum
Scriben.inclinantes in iſtam communem hodie
in ſucceſsionibus ab inteſtato videtur ſublata
differentia emancipationis, & patrię poteſtatis
§.ſi verò in auth.de hæred.ab inteſta.veni.

9 Item tales legitimati per ſubſequens matri-
monium ad epiſcopatum admittuntur, ſecundũ
Iaſ.in l.generaliter §.cum autem col.penul. C.de
inſtit.& ſubſtitu.Deci.in d.conſ.155.ante nume
Cõis rũ 5.vbi etiam ſub nu.3. oſtendit iſtam eſſe com
opin. munem opinionem,& Caſſaneus in conſuetudi-
nibus Burgundię rub.8.§.3.nu.6.

10 Itidem matrimonium prædictum,contractũ
etiam in articulo mortis valet, & tenet, & per id
legitimantur filij iam nati, & naſcituri, & conſe-
quenter legitimãtur filij ſuſcepti ex concubina,
quando vir iu mortis articulo conſtitutus eam
accepit in vxorem,vt firmarunt Abb.& Zachar.
in addi.ad eum in c. commiſſum de ſponſa. & in
c.2.de coniugio leproſorum,Cyn.& Salyc.in d. l.
nuper C.de natural.libe.& Ioan.Fab. in l.cũ quis
eod.titu.Præpoſitus,& alij in d.c.tanta,& Bal. in
c. 1.§.naturales colũ.2.ſi de feudo fuerit contro-
uer.inter domi.& agna.Sed Anto. Roſell. in tra-
cta.legitimationum lib.1.in cap. de cauſa mate-
riali legitimationis,nume. 32. hoc diſputat,& ex
agitat ad vtramque partem, & tandem diſtin-
guit,& Ludouicus de Sardis etiam in tracta. de
legitimatione in §. de legitimatione per verum
matrimonium, vbi concludit antedictos filios
ita,& taliter ſuſceptos legitimari,dummodò eo-
rum pater non ſit ita proximus morti, vt careat
intellectu.

11 Similiterq́ue filij nati ex clerico in minoribus
ordinibus conſtituto,& concubina legitimantur
per ſubſequens matrimonium, ſecundum Ioan.
Fab.in d.l.cùm quis in fin. Bald.in dicto cap.1.§.
naturales colum.11.Ioan.And.in regu. ſine cul-
pa,& Deci.in d.conſ.155.ſub nume. 1. Sed circa
hoc cautius,& melius loquitur Bart.in l. in con-
cubinatu ff.de concubinis,vbi firmat,quòd ſi hu
iuſmodi clericus eſſet beneficiatus tempore na-
tiuitatis filij,tunc ipſe filius non legitimatur per
ſubſequens matrimonium, ſecus verò ſi non eſ-
ſet beneficiatus, eo quippè caſu legitimatur, &
ſequitur Prępoſitus in dicto cap. per venerabi-
lem §. quod autem colum. 5. qui filij ſint le-
gitimi.

12 Necnon legitimantur per ſubſequens ma-
trimonium filij,de quibus ſupra, etiam ſi medio
tempore interueniret aliud matrimonium,vt vo
luerunt Prępoſitus in d. c. tanta, & Ioan.Fab. &
Bal.in d.l.cùm quis C.de natura.libe.

SVMMARIVM.

1 *PATER neceſſariò tenetur filios inſtitue-
re,vel exhæredare, & illis legitimam ho
norabili titulo inſtitutionis relinquere,a-
liàs teſtamentum non valeret, vt infra
exactiſſimè diſcurritur.*

2 *Filius inſtitutus in re certa totam hęreditatem habebit
hærede vniuerſali non adeunte.*

3 *Teſtamentum in quo filius non eſt honoratus titulo ho-
norabili inſtitutionis eſt nullum, & filius tunc ſucce-
deret patri ab inteſtato.*

4 *Filius poteſt præteriri de eius conſenſu in teſtamento pa
tris,vel matris.*

OPINIO CCCV.

1 FILII ſunt neceſſariò à parenti
bus inſtituendi,vel exhæredan
di,vt valeat teſtamentum,l. in
ter cætera ff. de libe.& poſthu.
& de iure nouiſsimo authenti
corum iſti parentes tenentur,
ac debent honorabili titulo inſtitutionis filiis le
gitimam relinquere, §. aliud quoque capitulum
in auth. vt cùm de appell. cognoſ. & hoc tenent
Glo.& Aret.in §.tam autem, & in §. igitur inſtit.
de inoffi.teſta.vbi latè Moder.Glo. & Doct. om-
nes communiter in auth.nouiſsima, prout ibi re Cõis
fert Iaſ.nume.13.C.de inof.teſta.in d.l. inter cę- opin.
tera col.penult.& in l.omnimodò poſt Paul. Ca-
ſtren.C.de inoffi.teſta.Alex.conſil.70.vol.2. Ber
tran.conſil.316.ex caſu mihi exhibito, nume. 1.
vol.8.& Ripa.in rub.ff.ſol.matrimo.nume.44. li
cèt Alexan.in d.l.inter cætera recitet de iure ca-
nonico communiter eſſe contrariam,& Couarru Cõis
uias latiſsimè in c.Raynutius §. 1.nume.1.& ſe- opin.
quen. de teſta. Et ratio eſt iſta: quoniã viſus eſt
iuris prudentibus inſtitutionis titulus honorabi
lior,ſecundum Gloſ.in l. filium §.ſed,& ſi portio.
ff. de lega.præſtan. & quamuis titulus quoque le
gati honorabilis ſit,l. amiciſsimos ff. de excuſat.
tuto.& ibi Nicol.de Neapo. nihilominus inſtitu-
tio eſt etiam vtilior.

2 Nam filius inſtitutus in re certa totam hæredi
tatem habebit hærede vniuerſali non adeunte,
vt notant Docto.in l.quoties,C.de hæredi.inſtit.
& latius dicemus infra. Et ſępè euenit,quòd teſta
tor ſobolem maſculinam non habens, agnatos
hæredes inſtituat,& certam ſummam filiabus re
linquat,ipſas non inſtituendo in dicta quantita-
te,quam relinquit, & ita teſtamentum tam iure
ciuili, quàm canonico ſubuertitur, ſecundum
opinionem magis communem, quam ſequitur Cõis
declarat,& citat Iaſ.in d.auth. nouiſsima, Bertr. opin.
conſil. 18. ponitur in facto, ſub nume. 6. vol. 6.
Anchara.Anto.& Moder. in c. Raynutius de te-
ſta.vbi Barbac.de hoc latiſsimè diſputat.

3 Et ſic de iure nouiſsimo expeditum eſt filium
honorari titulo honorabili inſtitutionis,aliàs te-
ſtamen-

ſtamentum eſſet nullum, & filius ſuccederet patri ab inteſtato, vt concludunt præcitati Doctores indifferenter, vt recitat Iaſ. in d. auth. nouiſſima, nume. 13. & iſta eſt communis opinio, ſecundum Picum in repeti. l. in quartam, ſub nu. 60. ff. ad leg. Falcid. Alex. in d. l. inter cætera in princ. & Bertran. conſ. 232. nume. 1. volu. 6. De iure verò ſſorum. legitima ipſa erat filio relinquenda, etiã titulo inſtitutionis, ſecundum communem opinionem, relatam per Nigr. in repeti. rub. ff. de lega. 1. nume. 17. & Guil. Benedic. in d. c. Raynutius in verbo, In eodem teſtamento relinquens', il 1. num. 15. De iure canonico neceſſe eſt etiam, vt legitima ipſa relinquatur filio titulo inſtitutionis, ſecundum Glo. & Ioan. And. Ancha. Domin. & Franc. in c. ſi pater de teſtamen. in 6. & Glo. in d. c. Raynutius in verſic. Relinquens, quã aiunt ibi communiter receptam Berous, nu. 37. & Couarru. in d. §. 1. nume. 1. & opinionem iſtam ſequitur, & communem eſſe inquit etiam cum cæteris ſignatis per eum Clarus in tract. de teſtamen. lib. 3. q. 38. ver. Hęc autem concluſio. Et licèt Hoſtien in d. c. Raynutius velit de iure pontificio, vt ſufficiat legitimam relinquere filio quocunque titulo, & eius ſententia communis ſit, vt ſupra oſtendimus ex Alexan. in d. l. inter cætera: nihilominus priori opinioni, tanquam tutiori, & communiori inhæremus. Aliàs verò limitationes, ſeù interpretationes valdè vtiles, & communes ponit Clarus in d. q. 38. verſi. Sed quid in teſtamento cum aliis ſeq.

Cõis opin. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

4 Sed limitantur prædicta non procedere, vbicunque filius de conſenſu ipſius pręteriretur in teſtamento patris, vel matris: tunc enim poteſt præteriri, ſecundum Docto. communiter in l. poſthumo, C. de bonor. poſſeſ. contra tabu. de qua communi atteſtantur Boeri. in deciſio. 204. nume. 40. & Iaſ. in d. l. poſthumo. nume. 26. cum aliis ſeq. & copioſè Couarru. in c. Raynaldus §. 2. nume. 2. de teſta. Limitatur etiam conſulendo in altero caſu per Bertran. in dicto conſilio 316. numero 2.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS vltra cauſas comprehenſas in §. illud in auth. vt cùm de appel. cognoſc. poteſt ex ſimili, vel grauiori exhæredari, licèt ibi non expreſſa.*

2 *Lex, vbi eſt eadem ratio, vel maior non dicitur extendi, ſed declarari: quia non dicitur quis addere nouum caſum extendendo, ſed quod erat in primo in ratione concluſum enudare, & declarare.*

3 *Lex dicitur eſſe, quòd in ratione conſiſtit.*

4 *Lex dici debet circa illud, vbi locum habet legis ratio.*

5 *Ratio dicitur lex communis ad omnes caſus; vnde diſpoſitionis ratio an eadem ſit conſideratur.*

6 *Extendi non dicitur lex, vbi eſt eadem ratio, & omnimoda ſimilitudo, ſed caſus ſub eiuſdem legis diſpoſitione includi.*

7 *Extenſio aliud eſt, & aliud enucleatio.*

8 *Extenſio fit de ſimilibus ad ſimilia, & ſic de caſu ad caſum, etiam in pœnalibus ex identitate rationis: quia aliàs extenſio fieret eluſoria.*

9 *Extenſio fit vbi militat eadem, vel maior ratio.*

10 *Vaſallus priuatur feudo ex omni alia cauſa expreſſa, quæ poſſet dici ſimilis, vel maior expreſſis.*

OPINIO CCCVI.

1 FILIVS vltra quatuordecim cauſas expreſſas in §. illud, in authen. vt cùm de appel. cogno. ex quibus velut ingratus exhęredari poteſt, ſi conſimilem grauitatem, vel grauiorem committat, licèt ibidem non expreſſam, poteſt exhęredari, voluit hoc Guil. de Cu. & quamplurimi, quos refert, & communem opinionem dicit Iaſ. in auth. non licet colum. 3. C. de liber. præteri. Couarruuias in c. Raynutius, nume. 16. de teſta. & Ripa in repet. l. fin. nume. 137. C. de reuocan. donatio. ſequitur Alex. in l. ſi quis id quod col. 3. ff. de iuriſdict. omni. iud. Gerar. in ſing. 1. in princ. Marſil. ſing. 78. Fely. in c. paſtoralis, nume. 2. & ſeq. de reſcript. Alex. conſil. 203. ſuper themate, col. 2. vol. 2. Caſſan. in conſuetu. Burgun. in rub. 7. §. 2. verſic. Sed quæro pone, Guil. Benedict. in l. ex donatione, ff. de donatio. Afflict. in c. 1. §. ſed quia nam, quæ fuerit prima cauſa benefic. amitten. & Ripa in d. l. fin. in q. 41. col. 2. & Clarus in tract. de teſta. lib. 3. q. 4. Et ratio iſtius communis videtur iſthæc vltra aſsignatã per Doct. allegatos. *Cõis opin.*

2 Quia vbi eſt eadem ratio, vel maior, non dicitur lex extendi, ſed enucleari, ſecundum Oldra. conſi. 185. thema tale eſt in fin. & Calderi. conſi. 1. in tit. vt lite pendẽ. vbi ait, quòd vbi eſt eadem ratio, non dicitur quis extendendo nouum caſum addere, ſed quod in primo caſu in ratione concludebatur ſecundum æquitatem detegere, ſeu declarare.

3 Lex enim dicitur eſſe, quod in ratione conſiſtit, c. conſuetudo. 1. diſtin.

4 Ergò vbi habet locum legis ratio circa id prędicta dici debet lex.

5 Alibi ſcribit Calderi. conſi. 1. in tit. de regulari. Quòd ratio dicitur lex communis ad omnes caſus, ob id non inſpicitur diſpoſitio, an in ea ſit idem caſus, vel non, vel ratio dumtaxat conſideratur.

6 Alibi ſcribunt Pet. & Cyn. in l. iura, Bald. in l. de quibus ff. de legibus, & in auth. poſt fratres C. de legit. hære. Ioan. Crot. conſ. 16. nume. 12. Deci. conſ. 372. num. 7. & Ioan. de Ana. inter conſil. Pauli de Caſtro conſ. 261. col. 2. lib. 2. quòd vbi eſt eadem ratio, & omnimoda ſimilitudo, non dicitur lex extendi, ſed caſus ille ſub eiuſdem legis diſpoſitione includi, per Glo. in c. 1. de tempo. ordi. lib. 6.

7 Vndè

7 Vndè ſi quis ſubtiliter inſurgeret contra iſtã
rationem dicendo, quòd hic non ſit enucleatio,
ſed extenſio propriè, ergò iſta ratio non conclu-
dit: quia aliud eſt extenſio, aliud enucleatio.

8 Reſponde fundando præallegatam ſententiã
communem meliori ratione, quòd in caſu com-
munis opinionis, & in aliis ſimilibus, quamuis
ſint pœnales, ſit extenſio de ſimilibus ad ſimilia
ex idemtitate rationis, vt notat Alex. in l. ſi quis
id quod, nume. 17. & ſeq. Iaſ. in §. ſequens colum.
7. in §. tripli. inſtitu. de actio. & in l. 1. colum. pen.
C. de tranſactio. in l. à Titio in 3. nota. ff. de verbo
rum oblig. Deci. in c. translato in princ. de conſti
tu. poſt Abb. ibi, vbi Deci. allegat Roma. conſilio
429. in 2. dubio, vbi Roma. multa exempla addu
cit, idem tenet Deci. in l. illam, num. 11. C. de col
latio. in c. ſecundò requiris colum. fi. de appellat.
& in c. 1. col. 13. de probatio.

9 Et patet, quòd in caſu dictę communis non ſo
lùm militat eadem ratio, ſed maior; ergò à fortio
ri poteſt fieri extenſio.

10 Idem videmus in feudo, videlicet, quod vaſal
lus priuetur feudo ex omni alia cauſa non expreſ
ſa, quæ poſſet dici ſimilis, vel maior expreſsis,
ſecundum Iacobum de Leo. conſil. 117. numer.
34. quod quidem conſil. reperitur inter conſil.
feudalia Alberti Bruni.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS exheredatus excluditur à ſuc-
ceſſione in feudis hæreditariis, quando
mala mente fuerit exhæredatus: dum-
modò cauſæ exhæredationis fuerint iu-
ſtæ, & expreſſa.*

2 *Filius iuſtè exhæredatus non ſuccedit in feudo.*

3 *Vaſallus non poteſt de feudo teſtari.*

4 *Pater in teſtamento poteſt feudum prælegare uni filio-
rum, quando feudum eſt hæreditarium: quia in tali feu
do nullus, niſi hæres ſuccedere poteſt.*

5 *Exhæredationis cauſas non tantùm exprimere, ſed
etiam probare pater tenetur.*

6 *Hæredi incumbit onus probandi exhęredationem.*

7 *Pater poteſt in vita probare ingratitudinem filij, ac pro
curare examinationem teſtium ad futuram rei memo
riam ſuper tali ingratitudine: ſed hęc examinatio, &
teſtium receptio debet fieri ritè, & rectè exhæredato
formiter citato.*

8 *Feudum hęreditarium ex inueſtituræ illa forma tibi,
& tuis hæredibus ex tuo corpore legitimè deſcenden-
tibus conſtituitur.*

OPINIO CCCVII.

1 FILIVS exhęredatus exclu-
ditur à ſucceſsione in feu-
dis hæreditariis, quãdo ma-
la mente fuit facta exhære-
datio, & cauſæ exhæredatio
nis fuere iuſtæ, & expreſſę, ſe-
cundum Iacob. Ardizo. in
Summa ſua de ſucceſsio. feud. ſub rub. an filij ſuc
ced. in feud. & per And. de Iſer. in c. 1. in princ. de
ſucceſ. feud. & per Odofred. in Summa de ſucceſ.
feud. Pariſium conſi. 1. nume. 7. uol. 1. & per An-
ge. in auth. de nupt. §. ſoluto, dicentem.

2 Filium iuſtè exhæredatum non ſuccedere in
feudo, & optimè facit quod vult Bar. in l. iuriſiu-
randi §. ſi liberti ff. de oper. liberto. col. fina. cum
aliis congeſtis per Moder. in tracta. feudorum fo
lio 27. colum. 2. & 3. vbi aſſeuerant iſtam eſſe cõ- *Cõis*
munem opinionem, quę quippè probatur. *opin.*

3 Nam licèt vaſallus non poſsit de feudo teſtari,
vt in c. 1. de ſucceſ. feud. & in c. 1. §. donare quali-
ter olim feud. pote. alie. & per Soci. conſil. 19. ad-
ſit col. 3. lib. 1.

4 Tamen quando feudum eſt hæreditarium, pa-
ter ſine dubio poteſt in teſtamento prælegare v-
ni filiorum: cùm in tali feudo quis non poſsit ſuc
cedere, niſi ſit hæres, ſecundum Bart. in d. §. ſi li-
berti. Bal. in c. 1. §. decedenti, qui feud. dar. poſſ.
Moder. in l. quicquid aſtringendę, & in l. ita ſtipu
latus §. Griſogonus ff. de uerb. oblig. & per Alex.
conſil. 10. ponderatis colum. 3. vbi ſcribit iſtam
eſſe communem ſententiam in conſil. 19. ſuper *Cõis*
eo col. fin. & conſ. 28. col. pen. libr. 5. ideoque fa- *opin.*
ctum teſtatoris impugnare debet, l. cùm à matre
C. de rei vend. & per Alex. conſil. 124. quod qui-
dem citant Moder. in d. tract. de feudis fol. 28. co
lum. 3. & ponit Præpoſi. in c. Imperialem in prin.
col. 7. de prohi. feud. alie.

5 Et his occurrit, quòd non ſufficit exprimere
cauſas in teſtamento per patrem, ſed neceſſe eſt
eam probare, vt eſt text. iuncta Glo. in uer. dicãt
in l. 1. in princ. ff. ſi quadru. paupe. feciſſe dicatur,
& in c. dilecti, vbi appoſita, & probata, de excep.
& eſt text. vbi Alex. & alij in l. ſi prius ff. de oper.
noui nuncia. & Pariſius conſil. 1. uol. 1. nu. 136.
Et iſta eſt communis opinio, vt patet, ex conge- *Cõis*
ſtis per Couarruuias in c. Raynutius, numero 8. *opin.*
de teſtamen.

6 Onus enim probandi cauſas exhęredationis
incumbit hęredi. §. ſi verò igitur in ver. Demon-
ſtrauerit in authen. vt cùm de appella. cognoſci.
& ibi Barto. & Ang. & plenius per Barto. Aret. &
alios in l. 1. ff. de teſta.

7 Fallitque, quotieſcunque teſtator eo viuente
feciſſet examinare teſtes ſuper illis cauſis ad fu-
turam rei memoriam, quod poteſt fieri, & ſic cau
ſæ ingratitudinis poſſunt probari viuente patre,
ſecundum Alex. conſi. 104. ſuper themate vol. 2.
Cęterùm dicta examinatio debet fieri ritè, & re-
ctè exhæredato formiter citato, vt dicit Alex. cõ
ſil. 104. in fi. & Pariſi. in d. conſ. 1. nume. 137. & ha
betur per Canonis. in c. Albericus & in c. ſignifi
cauit de teſta.

8 Feudumque hęreditarium ex communi for-
ma inueſtituræ tibi, & tuis hæredibus ex tuo cor
pore legitimè deſcendentibus in perſona deſcen
dentium conſtitui, poſt Anto. de Alex. dicentem
ita maiores tenuiſſe referendo D. Ioan. Antoniũ
Carrafam, & Do. Goffredum de Gayeta tradit
Afflict.

Afflict.deciſio, 140. tene menti, aſſerens ita bis fuiſſe in Sacro Concilio pronunciatum, & ita tenere Sebaſtianum Neapod.in conſuetu. Neap.in cip.& ſi teſtator,& alios ibi allegatos, quos ſequitur, licèt contrarium uerius exiſtimer,& eſſe cõmunem opinionem atteſtatur idem Matthæus Afflict.deciſio. 195. dictat capitulum Regni nume.7.& pro vera,ac indubitata opinione excipit etiam Deciſio eiuſdem Rotæ Neapolitanæ 240. in cauſa Cubelli nume.10.Alex.conſ.25.ponderatis nume.3.conſ.28.in cauſa nume. 18. uol. 5. conſ.118.vol.6.quod repetitur conſ.18. attentis nume.10.eod. uol. 5. & Dec. conſ. 395. in cauſa nu.4.poſt Andream de Iſer. & alios quos citat. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FILIA peccans in corpus ſuum à patre poteſt exhæredari,& ei alimenta non debentur, nec dotem dare pater tenetur.*

2 *Pater luxurioſè viuens, poteſt filiam luxurioſè viuentem exhęredare.*

3 *Mater meretrix filiam meretricem exhęredare non poteſt.*

4 *Filia viuente patre ad meliorem vitam rediens à patre exhæredari nequit.*

5 *Mulier turpiter viuens, ſi poſtmodum reuertatur ad honeſtam vitam, non debet reputari turpis perſona, quia conſuetudo vltima eſt inſpicienda.*

6 *Semel malus ſemper pręſumitur malus.*

7 *Nouus homo quis pręſumitur, ſi eum malæ actę vitæ pœnituerit,& per triennium benè uixerit.*

OPINIO CCCVIII.

1 FILIA, quæ peccauit in corpus ſuum,poteſt exhęredari per patrem,vt eſt tex.in l.ſi filiam C. de inoffi. teſta. Imò pater eidẽ pôt denegare dotem,& alimẽta,& ſic à patre non eſt alimentãda,nec dotanda aliquo modo,vt voluit Spec.in tit. qui filij ſint legi. verſicu. Quid ſi filia.

2 Imò ſi pater viueret luxurioſè, ſimiliter hac exhæredatione vti poſſet,ſecundum Fulgo.in authen.ſed ſi poſt,& Iaſ.in l. in arenam C. de inoffi. teſtamen.

3 Eſt benè uerum, quòd mater meretrix filiam ſuam pariter meretricem exhæredare nequiret, ſecundum Barto. Bal. & omnes communiter in d.l.in arenam. *Cõis opin.*

4 Tamen hoc fallit, ſi viuente patre reſipuerit, vel ad bonos mores,honeſtamque vitam conuerſa ſit & pœnitentiam egerit, non poteſt per patrem exhæredari,ſecundum Specu. in loco pręcitato,Anto.in c. Quintauallis col.2. de iureiur.& alios Docto.communiter ibi,Bal.in l. ſi filiam ſuperius citatam,Alex.in l. 1.ff. ſolut. matrimo. & ibi Ripa colum.15. verſi.Fallit in filia, nume. 71. *Cõis opin.* Camp.in tract.de dote q.13. in fi. Plot. conſil.1. nume.23.& Marſil.in repeti.rub. ff. de fideiuſſo. nume.260.& ſeq.

5 Ideoque dixit Bald.in d.l.ſi filiam,quòd ſi mulier turpiter uixit,& deinde ſe correxit, & ad honeſtam vitam reuerſa ſit, non debet reputari turpis perſona:quia vltima conſuetudo inſpicienda eſt argu.l.Mela,ff.de alimen.& ciba. lega. & Bal. ſequitur Alex.in locis ſupra citatis,& Iaſ. qui dicit eſſe mirabile in authen.non licet col.1.C. de liber.præter.& Ripa in repeti.l.fin.nume.223.& ſeq.C.de reuocan. donatio. qui aſſerit iſtam eſſe communem opinionem ,& ita in terminis conſuluit Ioan.de Amicis,conſil.91. *Cõis opin.*

6 Vndè benè inferri poſſet, quòd quamuis vera ſit reg.quòd ſemel malus ſemper pręſumitur malus,c.ſemel malus ext.de reg.iu. vbi latè apoſtil. poſt Dyn.concord.glomerat,Corſet. ſingu. 225. præſumptio,reg.eſt,Marſil. ſingu. 74. Tu habes, Marc.Anto.Bard. in tract.de temp. vtil.& cont. cap. 18. nume. 11. vbi hanc reg. poſt prædictos exornare contendit.

7 Nihilominus non procedit,ſi ille,contra quem adeſt talis præſumptio, reuerſus ſit ad meliores fruges, & malæ actę vitę pœnitẽtia ſe correxerit, & per continuum triennium benè, ac honeſtè vixerit, ſecundum Alex. & alios in l. ſi fideiuſſor §. ſatiſdatum nu.13 ff.qui ſatiſ.cog. Thom. Gram. conſi.ciui.50.n.7.Tiraq. vbi plura eleganter more ſuo congerit in tract.de pœnis leg.cauſ.29.nume.5.per tex.in §. 1. ver. Hinc nobis,in auth. de monach.quem tex.vti ſing. & memoriæ commẽdandum,ex mente adductorum ibi per eum plurimum celebrat. Et hinc pulchrè Rom.cõſ.236. vt pręmiſſa conſultatio,colum. 2.verſi.ponderandum,aſſerit, quòd quis benè uiuendo per triennium dicitur nouus homo.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS furioſus exhæredari poteſt ex cauſa ingratitudinis ante furorem commiſſa contra patrem.*

2 *Ingratitudo pręcedens non purgatur per furorem superuenientem.*

3 *Ingratitudinis vitium, ex quo filius poteſt exhęredari tollitur per reconciliationem,per quam videtur remiſſa ingratitudo.*

4 *Exhæredari nequit filius, quem ante teſtamentum patris commiſſę ingratitudinis pœnitet.*

5 *Exhæredatio ex cauſa ingratitudinis non tenet, hæreditate ex teſtamento patris non adita.*

OPINIO CCCIX.

1 FILIVS furioſus poteſt exhęredari ex cauſa ingratitudinis commiſſæ contra patrem ante furorem.

2 Vndè propter furorem ſuperuenientem non purgatur vitium ingratitudinis præcedens, ſecundũ Bart. & com-

& communiter omnes in l.ex facto in princ.ff.de vulga.& pupil.ſubſtit. quam quidem communē ſequitur,& citat Iaſ.in l.patre furioſo, numē. 42. ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur. & Ripa in fi. C. de reuocan.donat.nume.227.licèt, & malè Clarus in tracta.de teſtamen.lib.3.q.41.verſic. Sed pone, contrarium ſenſerit. Sed propter reconciliationem dictæ cauſæ ingratitudinis, poſſunt reuocari,atque remitti; & huiuſmodi remiſsio, ac reconciliatio aufert omnem ingratitudinem, ac cauſas exhæredationis,vt inquit Barto. in l. 3. in fi.ff. de adimen. leg. Cotta in memorali in uerſi. Filiusfamilias,l'vltimo, & latè Moder. Pap. in l. de queſtione col.5.C.de pactis, & in l. in arenam colum.fin C.de inoffi.teſta.& in l.filio,quem pater,ff.de libe.& poſthu.& Couarruuias in c.Raynutius,nume. 17. de teſta. vbi citat omnes alios Doct.contrariæ opinionis. *Cōis opin.*

4 Item ſi filius ingratitudinem commiſiſſet,cuius occaſione exhæredari poſſet, tunc ſi uiuo patre ante teſtamentum pœnitentiam egiſſet,vtique exhæredari non poſſet,ſecundùm pulcherrimum dictum Alex.in l.1.nume.33.ff.ſolu.matr. quod tacito Alex.ſibi aſcripſit Campeg.in tract. de dot.quæſt.13.1.part.in fine, contra quem tanquàm tacentem alienos labores,& maximè Alexan.ſui pręceptoris multum exclamat Thom.Diplouat.in addi.ad Alex.d.nume. 33. quod dictū tanquàm memorabile ſequutus eſt ibi Ripa, & Curt.Iun.in l.admonendi nume.73. ff.de iureiu. Tiraquel.in l.ſi unquam C.de reuo. dona. in uer. Donatione largitus, numer. 51. & extollit Ioan. Dilec.in tract.de art.teſta.titu.3.caut.17.nume. 2.quamuis ibi aſſerat non tranſire ſine difficultate,tamen opinionem Alex.ſequitur, & communem fore præſupponunt Cotta in d.memorali filiusfamilias poſt princ.& Couarruui.in d.c.Raynutius, nume. 18. & ſequitur Clarus in d.q.41. verſi.Prætereà quæro.

5 Ceſſat etiam præfata exhæredatio,quando nō apparet ex teſtamento patris eſſe aditam hęreditatem,vt eſt text.in l.filium, quem patrem §. ſed cùm exhęredatio ff.de bonorum poſſeſ.cōtra tabu.& in l. ſi quis Sempronium cum concordantibus ff.de hæred.inſtit.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS poteſt repudiare hæreditatem retentis bonis emphyteuticis,pręſertim,quando pater ſibi, & filius emphyteoſim ſtipulatus eſſet.*

2 *Filius ſuccedere volens in feudo ex pacto,& prouidentia debet eſſe hæres,& non poteſt feudum retinere, & hæreditatem repudiare,quod in Regno obſeruatur.*

3 *Feudum non retinetur hæreditate non retenta,& ſic repudiata in Regno Neapolitano.*

4 *Frater renuncians fratri hęreditatem paternam,ob hoc non videtur renuntiare partem feudi, vel emphyteuticorum bonorum, etiam ſi in huiuſmodi renuntiatione interueniſſet iuramentum, quia feudum non debetur iure hæreditario,ſed vigore contractus.*

5 *Emphyteoſis pro ſe, & filijs, & hęredibus maſculis ſtipulata,debetur filijs,etiam ſi non ſint hæredes.*

6 *Emphyteoſis à patre ſibi,filiis, & hæredibus ſtipulata à filiis hęredibus tantùm haberi poteſt, & obligabuntur æs alienum ſoluere: cùm cenſeantur hęredes.*

7 *Filius renuntians hęreditati, & bonis paternis, etiam emphyteoſi renuntiare intelligitur: quia bonorum appellatione,etiam data in emphyteoſim continentur.*

OPINIO CCCX.

1 FILII poſſunt repudiare patris hæreditatem retētis emphyteoticis bonis pro eis,pręſertim que,quādo pater ſibi, & filiis emphyteoſim, ſeu feudum ſtipulatus eſſet, ſecundum Dyn. quem refert, & ſequitur Bar.Bal.& Ange.in l.item videndum §.fin.ff. de petitio.hæredi.Cy.in l.2.in fin.C.de lib.& eorum lib.Alua.in c.1.an agna.col.4.Iacob. de Belui.in c.1.de eo,qui ſibi,& hęre.ſuis,Ioan.Andr.in addi.Specu.in tit.§. nunc dicamus in 2. additio. Ioachimus in obſeruatione. 67. cùm incideret quæſtio,centuria 3.nume. 5. & Antonius Capicius cum magna catherua Doct. relata per eum in inueſtitura feudali in titu. feudorum genera verſ.Tertia declaratio, fol.238. vbi prędicat eſſe iſtā communem opinionem. *Cōis opin.*

2 In contrariam uerò partem,videlicet, quòd filius ſuccedere uolens in feudo ex pacto,& prouidentia deberet eſſe hæres, nec poſſet hæreditatē repudiare,& feudum retinere,inclinauit And.de Iſer.in d.c. 1. cuius Opinio obſeruatur in Regno Neap.teſte Anto.Capicio vbi ſupra.

3 Et ſic in Regno ipſo in feudo ex pacto,& prouidentia filius non ſuccederet, niſi adhiret hęreditatem, prout quotidie iudicari, & obſeruari uidimus.

4 Idem uidemus, vbicunque frater renuntiaret fratri hęreditatem paternam, aut faceret quietantiam de omni eo,quod poſſet petere,vel conſequi ex hęreditate paterna, ob hoc non impediretur petere partem feudi, aut partem poſſeſsionum emphyteoticarum: quia cenſentur hæreditaria,nec profectò debētur iure hæreditario,nec tanquam ex hæreditate paterna,ſed vigore contractus,vt per Barto.in d.l.item videndum §.fin. Quod etiam procedit ſi in huiuſmodi renuntiatione hæreditatis paternę interueniſſet iuramentum,vt per Bal.in c.2.colum.4. in titu. an agna. vel filij.

5 Amplia hoc etiam procedere, quando emphyteoſim pater accepiſſet pro ſe,filiis, & hæredibus maſculis:tunc enim,ſi non ſint hæredes, admittuntur ad emphyteoſim eius liberi, vt per Deci. conſil.239.primo col.2.

6 Limitatur præallegata concluſio primo loco, quando

quando pater ſtipulatus eſſet emphyteoſim ſibi,
filiis,& hæredibus: eo caſu filius poſsidendo em-
phyteotica bona, videtur hęreditati ſe immiſcuiſ
ſe, & ad æs hęreditarium ſoluendum obligatur:
Siquidem ſtipulatione ſic concepta emphyteo-
ſim habere non poteſt, qui non ſit hæres, vt per
Barto.in l.iuriſiurandi §.ſi liberi ff.de oper.liber.
Alexan.in l.Gallus §.etiam ſi parente ff.de liber.
& poſthu. cum aliis per eundem allegatis conſi-
lio 19.ſuper eo colum. 1.& conſ. 129. perſpectis
Cõis lib.5.vbi aſſeuerat iſtam eſſe communem opinio
opin. nem,& ſequitur Iaſ.in l.ſi poſt mortem ff.de leg.
1.& conſil.57.in cauſa col.1.& ſeq.lib. 1.

7 Interpretatur ſecundò, quando filius renuntia
ret hæreditati, & paternis bonis: Renuncians
enim bonis paternis, intelligitur renuntiare etiã
emphyteoſi, ſecundum Specu. in titu. de loca §.
nunc aliqua, & Iaſ.in authen. vndè ſi parens co-
lum. 2.C.de inoff. teſtamen. & in l.ſi non ſortem
§. libertus, nume. 34. & ſeq. ff. de condictio. in-
Cõis debi. vbi atteſtatur iſtam eſſe communem opi-
opin. nionẽ; Et ratio iſtius limitationis videtur iſthæc:
quoniam appellatione bonorum continentur da
ta in emphyteoſim, text.eſt in l.bonorum appel-
latione, la 1.ff.de verbor.ſigni.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS debet habere legitimam ex bonis, & ſubſtantia patris defuncti, non autem in pecunia numerata, etiam ſi pater legaſſet ei in teſtamento certam pecuniam pro eius legitima. Quæ quidem debet aſsignari in aliquibus bonis ipſi filio arbitrio iudicis.*

2 *Filius cui iure inſtitutionis relictum eſſet minus quàm legitima, poteſt pro ſupplemento recurrere, non ſolùm contra hæredem vniuerſalem, ſed etiam contra legatarios pro rata.*

3 *Fructus percepti in legitimam, vel Trebellianicam filijs non imputantur. Sed benè ipſi fructus imputantur in dotem.*

4 *Filius grauatus de reſtituendo poſt tempus non tenetur fructus perceptos computare in quartam Trebellianicam.*

5 *Filius non poteſt approbare teſtamẽtum patris, ſeù matris in pręiudicium aliorum ſuorum fratrum in minori parte inſtitutorum.*

6 *Filius alienans rem alienari prohibitam, in dubio pro ſua legitima eam elegiſſe cenſetur.*

7 *Filius poteſt eligere an uelit ſibi in legitimam imputare rem alienatam, cùm creditor ſit.*

OPINIO CCCXI.

1 FILII debent habere, ſeu reci-
pere legitimã ex bonis, & ſub-
ſtantia patris defuncti, non au
tem in pecunia numerata, l.
cùm ſcimus §. repletionem C.
de inoff.teſta. Etiam ſi pater le
gaſſet ei in teſtamento certam pecuniam pro eo
rum legitima: quia poſſent tunc filij illam pecu-
niam refutare, & dicerè ſe velle habere legitimã
in bonis eorum patris, vt per Docto. communi- Cõis
ter in dicto §.repletionem, quam quidem com- opin.
munem inibi ſequuntur, & atteſtantur Moder.
& conſulentes variis in locis, & Bertran.conſilio
3 6.ex caſu mihi exhibito, nume.4.vol.8. Bar.&
alij in l.ſuus quoque de hæred.inſtit.& in l. Mar-
cellus §.res quæ ff. ad Trebel. Bal. & Moder. in l.
non amplius §.fin.ff.de leg.1.Paul.Caſtren.Saly.
Bald.& Iaſ.per illum text.in l.ſcimus C. de inoff.
teſtamen.ubi Iaſ.hoc limitat in duobus caſibus.
Sed aduerte, quòd filius ipſe non habet poteſta-
tem eligendi legitimam, uerùm ſibi eſſet aſsignã
da in aliquibus bonis arbitrio iudicis, ſecundum
Iaſ.in d.l.ſcimus in prima limitatio.Abb.in cap.
Raynaldus colum.fin.de teſtamen.& Alex. in d.
l.Marcellus §. res quæ, vbi meminit iſtã eſſe com Cõis
munem opinionem, & Deci. etiam conſ.81. nu- opin.
mero 7. & Rolan. à Valle conſil. 12. nume. 3. &
conſilio 78.nume.15.vol.1. Et legitima ipſa non
debetur, niſi de iis bonis, quæ tempore mortis
parentis in eius patrimonio reperiuntur, l. cùm
quæritur, auth. nouiſsima, & ibi omnes Doctor.
communiter C. de inoff. teſtamen. detracta ſo- Cõis
lummodò funeris impenſa, & ære alieno, l. Papi- opin.
nianus, §.quarta autem ſupra C.de inoffic.teſta-
men.Soci.Iuni.conſ.137.nu.71.vol.1.

2 Et dato, quòd pater, ſeù mater ſimpliciter reli
quiſſent iure inſtitutionis filiis, uel filiabus mi-
nus quàm legitima, poſſunt tunc recurrere pro
ſupplemento legitimæ, ſecundum Barto. in l. in
quartam q.fin.ff. ad legem Falcid. cum quo ſen-
tiunt omnes Scriben. communiter ibi, teſte Cor Cõis
ne.conſ.148.vol.4. opin.

3 Imò dic fructus perceptos per filios non com
putari in legitimam, ac Trebellianicam, l. iube-
mus C.ad Trebell.& d.§.repletionem, tamen cõ
putantur in dotem, iuxta communem opinionẽ Cõis
omnium in locis ſuperius citatis, quam citat, & opin.
nonnihil declarat Boerius in deciſio. 44. nu-
mero 16.

4 Et quòd filij grauati de reſtituendo poſt tem-
pus non teneantur fructus perceptos computa-
re in quartam Trebellianicam, tenent Doct. præ
citati, Iaſ.in l.Marcellus, nume. 53. ff. ad Trebel.
Deci.conſil.480.nume.15. Picus in d. l. in quar-
tam, nume. 10.Pariſius conſ.126.nume. 35. uol.
1.& conſi.16.nu.65.conſ.547.& 149.145.& ſeq.
uol.3.& in multis aliis conſil.ſuis, & Ripa in l. ne
mo poteſt, nu.53.ff.de leg.1.

5 Sciendum eſt etiam ad præmiſſorum intelli-
gentiam, quòd filius non poteſt patris, ſeu ma-
tris teſtamentum approbare in præiudicium a-
liorum fratrum ſuorum in minori parte inſtitu-
torum, vt concludunt omnes Docto. communi- Cõis
ter per optimas rationes in l.filio pręterito ff. de opin.
iniuſto rup. teſta.contra Bar.& Salyc. ibi; & iſtã
communem citat, ſequitur, & declarat Boeri. in
deciſio.96.nu.8.& ſequen.

6 Inſuper filius alienans rem alienari prohibitam, cenſetur in dubio ipſam elegiſſe pro ſua legitima, l. Mar.ellus §. res quæ, ibi Barto. ff. ad Trebellia.

7 Qui quidem Barto. licèt loquatur ibi in Trebellianica, idem tamen eſt, & multò fortius in legitima, in qua pręfato filio competit electio, quaſi creditori, ſecundum Bald. in l. ſi quis filium in princ. ff. de inoffic. teſtamen. & in l. filium quem (Cōis opin.) habentem C. famil. erciſcun. & iſta eſt communis opinio, vt per Doctor. in locis citatis, & vbique.

SVMMARIVM.

1 *INSTITVTVS in re certa, hærede vniuerſali non adeunte habebit totam hæreditatem.*

2 *Hæres in re certa inſtitutus, ita quòd nil aliud petere poſſit non exiſtente hęrede vniuerſali, aut repudiante, non obſtante taxatiua habebit per ius accreſcendi totam hęreditatem, ne teſtator videatur decedere pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, ſecundum communem opinionem, licèt altera contraria ſententia ſit ſimiliter communis.*

3 *Ius accreſcendi poteſt à teſtatore in teſtamento prohiberi expreſsè, & cenſetur prohibitum ex dictione taxatiua, & ita quòd amplius habere non poſsit; quod totum militat inter legatarios, ſecus inter hæredes.*

4 *Teſtator inter legatarios poteſt expreſsè prohibere ius accreſcendi.*

5 *Subſtitutus pupillariter in re certa admittitur ad totam hęreditatem, & ad omnia bona pupilli, hærede vniuerſali non adeunte.*

OPINIO CCCXII.

1 FILIVS inſtitutus in re certa habebit totam hæreditatem, hærede vniuerſali non adeunte, vt notant Docto. in l. quotiens C. de heredi. inſtit.

2 Hincque ſciēdum eſt, quòd ſi quis inſtituatur hæres particularis in re certa tantùm, ita quòd nihil aliud petere poſsit, tunc ſi nullus alius ſit hæres vniuerſalis, aut ſit quippè, ſed repudiet, huic hæredi particulari accreſcet tota hæreditas non obſtante taxatiua; Et ratio videtur iſta: quoniam teſtator non potuiſſet prohibere ius accreſcendi in iſto caſu, per quam prohibitionem decederet pro parte teſtatus, & pro parte inteſtatus, ſecundum Bald. poſt Cyn. in, lege ſi quis ita hęres inſtituatur ff. de hæredi. inſtitu. in l. dominus §. primo. ff. de vſufruct. in cōſil. 480. teſtator vol. 1. conſil. 468. quidam Titius eodem vol. & latius conſ. 379. colum. 2. uol. 4. Alex. in d. l. quoties colum. fina. & in l. ſi quis in priore col. fina. ff. ad Trebel. ubi aſſeuerat iſtam (Cōis opin.) eſſe communem opinionem, & Auguſtinus Berous in cap. Raynutius ext. de teſta. nume. 247. & ibi etiam Couarruuias §. 1. num. 9. & alios Docto. hanc ſententiam tenentes latè cumulat Iaſ. conſilio 8. colum. 2. uol. 3. Calca. conſil. 33. col. 4. & ſequitur Curtius Senior conſil. 75. Iaſ. conſilio 72. circa finem, libr. 3. & Capra conſ. 9. Et iſthæc communis opinio contra Barto. procedit etiam in foro poli, vt per Federi. de Senis conſ. 131. caſus talis eſt.

3 Contrariam uerò partem, quòd imò ius accreſcendi poſsit expreſse prohiberi, & quòd ex dictione taxatiua cenſeatur prohibitum, & quòd eo caſu teſtamentum ſit nullum, nullo exiſtente hærede vniuerſali per huiuſmodi prohibitionem expreſſam, uel tacitam, firmant Bartol. in dicta l. ſi quis in priore circa fin. per illum text. & in l. pater filium colum. pen. ff. de inoffi. teſtamen. & in pluribus conſil ſuis, & complures alij Doctores, quos refert, & ſequitur Iaſ. in pręcitato conſil. 8. colum. 9. Curt. Iuni. conſ. 12. colum. 2. Gozad. cōſilio 21. colum. 6. eandemque ſententiam ſequitur Ripa in l. re coniuncti colum. 32. ff. de leg. 3. licèt mentionem faciat communem opinionem eſſe contra Barto. Cæterùm Iaſ. in d. conſil. 8. col. 9. fatetur contrarium, quòd imò opinio Bart. eſt magis communis, idem etiam Iaſ. in l. ſi mora in (Cōis opin.) 4. nota. ff. ſolu. matrimo. dicit, quòd ius accreſcēdi prohiberi poteſt in inſtitutione, ſed requireretur prohibitio expreſſa, nec ſufficit tacita, quæ inducitur ex dictione taxatiua, aut prohibitione de plus non petendo. Retenta tamen prima opinione contra Barto. quę videtur verior, & cōmunior, vt efficaciſsimis rationibus eam tuendo, ac ſequendo demonſtrat Berous in d. c. Raynutius, nu. 247. cum aliis ſequentibus, dic procedere inter hæredes, ſecus in legatis.

4 Nam teſtator inter legatarios poteſt expreſsè prohibere ius accreſcēdi, l. Lucius §. quæ habeat, ff. ad Treb. Bar. in l. pater filium col. fi. in 2. lectu. ff. de inoff. teſta. Ang. Aret. in tract. de teſtamentis, uerſ. Item inter dictos B. & D. prohibuit ius accreſcendi cum aliis cumulatis per Barbac. cōſilio 71. illud in medio vol. 3.

5 Ampliat ſecundo loco iſtam communem Berous in d. c. Raynutius, nume. 251. non ſolùm in inſtitutione facta de re certa, ſed etiam in ſubſtitutione pupillari, verbi gratia, Si quis ſolùm ſubſtitutus eſſet pupillariter in re certa, tūc iſte ſubſtitutus ſimpliciter ad totam hęreditatem, & ad omnia pupilli bona admitteretur l. cohæredibus §. cùm filiæ ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. ſecundū communem intellectum, quem ipſe Berous ſequitur vbi ſupra. (Cōis opin.)

SVMMARIVM.

1 *FILIVS neceſſe habet parentes inſtituere hæredes in aliquo, in caſibus, quibus poſſunt facere teſtamentum, aliàs teſtamentum eſt nullum, ſi prętereantur parentes.*

2 *Legitima debetur parentibus à filijs propter honorem, & reuerentiam, & matri ne dicatur à luctuoſa filij hereditate excludi, & propter pericula partus.*

3 *Legitima debetur parentibus iure naturali, non autem vinculo ciuili, vt agnationis.*

4 *Deſcendentes obtinent primum locum in ſucceſſione, & ipſis ſtantibus aſcendentes non habent neceſſe inſtitui: quia prima cauſa ſucceſſionis eſt filiorum.*

5 *Clauſula codicillaris in teſtamento filij poſita operatur, vt ij, qui ab inteſtato ſuccederent, videantur rogati hæreditatem reſtituere ei, qui in teſtamento hæres ſcriptus eſt.*

6 *Clauſula codicillaris concepta per verbum, futurum tempus deſignans, quid operetur.*

7 *Teſtamentum filij, in quo matri relictum eſt legatum aſcendens ad legitimam cum clauſula omni meliori modo, &c. valet, & tenet, quemadmodum ſi titulo inſtitutionis relictum ſit.*

OPINIO CCCXIII.

1 FILIVS. INSTITVTIO parentum eſt neceſſaria in teſtamento filiorum; Vndè filius faciens teſtamentum in caſibus à iure permiſsis tenetur parentes in aliquo inſtituere heredes: ſiquidem illis præteritis teſtamentum uiribus careret, §. ſi ſiue igitur, & §. hęc autem diſpoſuimus in authē. vt cùm de appellatio. cognoſci. notat Calderi. cõſilio 5. an ſi teſtator in titu. de teſtamen. Bal. conſilio 84. veritas lib. 4. & Coraſius in miſcellaneis
Cõis opin. iuris ciuilis libro 6. cap. 11. in fin. & iſta eſt communis opinio, vt conſtat ex allegatis per Doct. in authen. nouiſsima C. de inofficio. teſtamento, & per Barb ac. & Moder. in cap. Raynutius de teſtamen. & per Clarum in tracta. de teſtamen. libro 3. quæſtio. 48. & ſequen. contra Barto. in d. authen. nouiſsima.

2 Quia parentibus debetur legitima propter honorem, & reuerentiam, quam filij erga illos præſtare tenentur, d. §. hæc autem. Secundò, quia debetur miſerationis, & pietatis cauſa, l. nam & ſi parentibus ff. de inofficio. teſtamē. & l. ſcripto, ff. vnde liber. Debetur tertiò præcipueq; matri, ne à luctuoſa filij hęreditate dicatur excludi, l. fina. C. de inſtitu. ſubſtitutio. ſub condi. factis, & l. liberi §. primo. C. de inoffic. teſtamen. Quartò debetur propter pericula, & ſæpè propter mortem, quibus matres in partu ſubiiciuntur, §. ſed nos inſtitu. de Senatuſconſul. Tertul.

3 Poſtremò, quia legitima, uel ſucceſsio parentibus debetur non iure agnationis, & ſic vinculo ciuili, ſed cognationis, quæ eſt de iure naturali, §. ſciendum inſtitut. ad Senatuſconſult. Orficia.

4 Sed limitatur præfata communis concluſio, vbicunque extarent deſcendentes, qui obtinerent in ſucceſsione primùm locum, auth. in ſucceſsione. C. de ſuis, & legit. hær. tunc enim non eſt neceſſe in aliquo inſtituere aſcendentes, vt per Barto. conſilio 18. viſo teſtamento colum. 2. cùm prima cauſa ſucceſsionis ſit filiorum, l. filium ff. de ſuis, & legit. & in authen. de heredi. ab inteſta. in princip. Alex. conſil. 90. in cauſa col. 1. volum. 2.

5 Fallitq́ue ſecundò iſta communis, quotieſcunque in teſtamento filij non continente parentū inſtitutionem fuerit appoſita clauſula codicillaris, quæ quidem facit videri eos, qui ab inteſtato ſuccedunt, rogatos eſſe hæreditatem reſtituere ei, qui in teſtamento hæres ſcriptus eſt, vt nota. in l. in teſtamento C. de fideicommiſ. & licèt Barto. in l. prima. ff. de iure codicill. quęſtio. 1. & conſilio 12. teneat clauſulam codicillarem non operari tranſmiſsionem hæreditatis conuerſę in fideicommiſſum, tamen opinio hęc, vt dicit Alexand. in d. l. cum filio, iure non probatur, & ſic cõſtat communem eſſe contra Barto. ex relatis per Alex. ibi. Cõis opin.

6 Et iſtam communem allegat ſequitur, & declarat Soci. in dicta l. cùm filio non procedere, cùm clauſula codicillaris concepta eſſet uerbo, quod futurum tempus ſignificaret, ſecundum Bartol. in l. prima. quęſtio. 12. ff. de iure codicil. & Corne. conſilio 62. Aliàs conſului, volum. 2. & declarauimus infra latius in verſicu. Statutum in Opinione. 796. incipiente Inſtitutio patris, & matris, &c.

7 Limitatur etiam tertiò, vbicunque matri in teſtamento filij ſui foret relictum legatum aſcendens ad legitimam, ac in eo appoſita eſſet clauſula (omni meliori modo &c.) tunc quippè valeret teſtamentum, quemadmodum inſtitutionis titulo ipſi matri reliquiſſet, vt conſulendo reſpondet Pariſi. conſilio 12. nume. 1. & ſequen. vol. 3.

SVMMARIVM.

1 *FILIVSFAMILIAS ea, quę lucratur ex pecunia data à patre ad negotiandum, aut occaſione negotiandi, non tenetur tanquam peculium aduentitium communicare fratribus poſt mortem patris, ſed dimidia pars lucri attribuitur operæ, ac induſtriæ ipſius filij negotiantis, & hoc non erit fratribus conferendum. Altera autem pars dimidia attribuitur paternæ pecuniæ, & illa tanquam profectitia communicabitur alijs fratribus mortuo patre.*

2 *Filiusfamilias, quęſita per eum ex delicto, puta per vſuras ex pecunia habita à patre ad negotiandum non confert fratribus poſt mortem patris: cùm aduentitia non conferantur.*

3 *Filius ea, quę acquirit in ludo, non acquirit patri, tanquã quæſita ex illicito, & turpi queſtu, nec communicantur fratribus mortuo patre.*

4 *Luſor, ac vſurarius ſe ipſum, vxorem ſuam, filios, & hæredes damnat; ideò à luſu, & turpi, illicitoque quęſtu eſt abſtinendum. Et hiſtoria de quodam luſore, & vſurario ex viſione cuiuſdam deuoti hominis rapti, et ducti ad videndum gaudia beatorum, & pœnas damnatorum recitatur.*

5 *Filius fœnerans volente patre cum pecunia paterna, vel materna tenetur ad reſtitutionem huiuſmodi illiciti quęſtus, ſimul cum ipſo patre: quia ambo deliquerunt.*

OPINIO CCCXIV.

1 FILIVSFAMILIAS ea, quæ lucratur ex pecunia patris ſibi data, ac conceſſa ad negotiandum, aut occaſione negotiandi dicitur peculium profectitiũ, ideoque erunt fratribus cómunicãda poſt patris mortem, ſecundum Specu. in titu. de iudi. in §. ſequitur, verſ. Quòd ſi aliter, poſt Gloſſ. in l. cùm oportet C. de bonis, quæ liber. & ſequitur Fulgoſi. ibi, vbi ſatetur hoc idem ſentire Bald. neminemque contradicere, & denique aſſeuerat iſtam opinionem eſſe in practica ſequendam.

¶ In contrariam uerò partem inclinauit Barto. in l. 1. §. nec caſtrenſe C. de collatio. bono. in l. ſi tibi §. ſi pactus ff. de pactis, in dicta l. cùm oportet in princip. & in l. illud C. de collatio. & in tracta. de duobus fratribus ſimul habitantibus in 2. quæſtio. in princip. videlicet, quòd dimidia pars lucri attribui debeat operę, ac induſtriæ filij negotiantis, ideò illud tanquam aduentitium fratribus non erit aliquo pacto conferendum, l. fin. C. de collatio. Altera autem pars dimidia attribui debeat paternæ pecuniæ, proinde de illa tanquam profectitia communicabitur aliis fratribus mortuo patre, l. certum ff. famil. erciſcun. & cum Barto. ſentit Bald. & Paul. Caſtrenſis in d. l. cùm oportet, & ibi Moder. Perufini atteſtantur iſtam eſſe communem opinionem, quã *Cõis opin.* ſequitur Ange. etiam conſil. 85. colum. 2. pater habet plures filios, ex eo, quòd nititur magna æquitate, Soci. conſ. 92. colum. antepen. vol. 1. Pau. Caſtren. Fulgo. Iaſ. & Dec. in d. l. illud, Corne. conſil. 24. vol. 1. & conſilio 58. uo u. 4. Coraſi. in l. filium, quem habentem C. famil. erciſcun. Roma. & alij in authen. ex teſtamento C. de collatio. Ripa, in l. in quartam ff. ad leg. Falcid. nume. 157. Bertran. conſil. 103. uolu. 3. Abb. conſilio 36. in princip. Roma. conſil. 469. colum. fina. vbi dicit non eſſe recedendum ab opinione Bar.

¶ Sed enimuerò Bald. ipſe in dicta l. cùm oportet colum. 4. in auth. ex teſtamento colum. 4. C. de collatio. in l. omnimodò §. imputari colum. penult. C. de inoffic. teſtamen. & in c. 1. colum. 1. de beneficio fratris, videtur contradicere Barto. in locis ſuperius citatis tenendo, quòd hoc totum remittendum ſit arbitrio iudicis, qui plus, aut minus poterit aſsignare perſonæ ipſius filij; propterea non parùm laborarunt Docto. in concordando opiniones iſtorum in dicta l. illud, pręcipueque Deci. & Iaſ. inibi, ubi fœdere diſtinctionis reduxerunt hoc ad ueram, genuinam, & legitimam conſonantiam.

2 Tamen retenta communi opinione Bart. quæ eſt veriſsima, & obſeruatur in iudiciis, & actu practico, interpretatur non procedere, ubicunque filius ex pecunia habita à patre negotiando vſuras exerceret, tũc proculdubio illud, quod ex ea ſuperlucraretur, non acquireret patri, nec poſt eius mortem teneretur fratribus communicare, l. quòd ſeruus ff. de acquiren. poſſeſ. vbi Docto. omnes hoc tenent & firmant, & Barto. Saly. Bald. Pau. de Caſtr. & alij in dicta l. cùm oportet, Bald. in dicta authen. ex teſtamento, Angel. conſilio 60. morte dicti filij aliorum filiorum confratris colum. prima, verſicu. Super ſecundò dico, quòd ſi patrui, & Iaſ. in additio. ad Portium. in §. primo, numero 29. inſtitu. de his qui ſunt ſui, vel alien. iur. reprobata Gloſ. in dicta l. cùm oportet, & in dicta l. cùm ſeruus, ubi Claudius Aquenſis aſſerit iſtam eſſe communem opinionem; Et *Cõis opin.* ratio communis præcitatorum Docto. videtur iſta: quia filius ex delicto non quærit patri, ſicut nec ſeruus domino, vt eſt caſus in d. l. cũ ſeruus, ſed vſurę ſonant in quoddam furtum, ſeu rapinam, & de iure diuino ſunt prohibitę, ergò ex tali illicita cauſa filius patri non quærit, ideoque mortuo patre filius huiuſmodi lucrum non tenebitur fratribus conferre: cùm aduentitia non cõferantur, d. l. fina. C. de collatio. & iſtam communem per plures, & vrgentiores rationes corroborant Doctores præcitati.

3 Idemque uidemus in quæſitis per filium in ludo. Nam ea quæ acquirit in ludo filius, non acquirit patri tanquam acquiſita ex turpi quæſtu, & ex illicita cauſa, vt per Bald. & Roma. in dicta authen. ex teſtamento colum. 7. Alexand. conſilio 77. in fin. uolumine 5. Deci. in dicta l. illud colum. fin. & omnes communiter in dicta l. frater à fratre. ff. de condictio. indeb. & in locis præcitatis.

4 Ideò penitus abſtine à quærendo partem huiuſmodi illicitorum, ac turpium lucrorum: quia luſor ipſe, & vſurarius non ſolùm damnat ſe ipſum, ſed vxorem etiam, filios, fratres, & hæredes, qui ſcienter poſsident bona hæc quęſita ex vſuris, & ex ludo. Vndè legitur exemplum de quodam homine ſatis deuoto rapto, & ducto ad uidendum gaudia beatorum, & pœnas damnatorum, qui vidit quendam in inferno ſepultũ, & arborẽ latam, & magnã de eius uiſceribus procedentem

dentem

dentem, & in ramis ipſius arboris pendebant homines vtriuſque ſexus, qui omnes torquebantur flammis ab imo inferni aſcendentibus, & tunc ille deuotus quæſiuit ab Angelo quid hoc eſſet, & quare iſti tam crudeliter torquerentur? Reſpondit Angelus, iſte in imo ſepultus eſt pater, & omnium origo illorum, qui in ramis pendent, & olim erat pauper, & diues euaſit per vſuras, nec in vita reſtituit malè acquiſita, & ſic obiit, proindè hic in inferno ſepultus eſt, & iſti in ramis pendentes ſunt hæredes eius, qui ſcienter poſt eius mortem poſsiderunt illa bona iniuſtè à patre per vſuras quæſita: Et ideò ipſi, & omnes ſequaces, & deſcendentes eorum poſsidentes talia bona ſcienter pertinent ad dictos ramos.

5 Et hinc eſt, quod ſi filius fœneraretur volente patre cum pecunia materna, vel paterna, tunc quippè ad reſtitutionem huiuſmodi illiciti quæſtus, & vſurarum, tam pater, quàm filij ipſi tenerentur, & obnoxij forent eis, quibus extortę ſunt, vtpotè quia ambo deliquerunt, vt uoluit Angel. conſ. 207. reperitur quædam ſcriptura tenoris, & continentiæ infraſcriptæ ante fin.

SVMMARIVM.

1 FILIVS naturalis propriè dicitur ille, qui natus eſt in domo ex concubina in ea retenta, & ex legitimo concubinatu.

2 Concubinatus probatur, ac iuſtificatur ſeptem requiſitis interuenientibus: addito etiam octauo requiſito, quòd concubinarius non ſit mente captus, vel furioſus; quia iſti concubinatum ipſum contrahere non poſſunt.

3 Concubinatus de iure ciuili permittitur, licèt de iure canonico omnis fornicatio ſimplex prohibeatur.

4 Peccatum mortale eſt omnis coitus præter quàm cum vxore, & tenere, ſeu firmare contrarium hæreticum eſſet.

5 Concubinatus in omnibus, & per omnia condemnatur, & reprobatur lege diuina, lege Eccleſiaſtica; & lege ciuili etiam prohibetur viris vxoratis.

6 Concubinatus etiam ab ijs, qui cæcas, claudas, debiles, infirmas, ſteriles, & inhoneſtas habent vxores, abhorreri debet.

7 Vxor ſana cogitur reddere debitum viro leproſo, ſed non aſſiduè cum eo morari in lecto, tamen ſi ob morbi atrocitatem, & horribilitatem non poſſet reddere debitum, compelli non deberet.

8 Concubina dicitur illa, quę indubitato affectu in domo eſt retenta ab vxore pariùm diſtans.

9 Legitimatus per ſubſequens matrimonium, non ſuccedit, niſi quatenus natus eſt ex concubina domi maritali affectione retenta, ſecundum communem opinionem Legiſtarum. Contrariam verò ſententiam firmauere communiter Canoniſtæ, quòd mulier etiam quòd non fuerit retenta in ſchemate concubinæ, tamen filij antea nati legitimentur per ſubſequens matrimonium: quia meretricem ducere inter opera charitatis reputatur. Sed hęc vltima opinio procedit cum grano ſalis.

10 Filij naturales, qui à lege tales conſiderantur, veniunt appellatione coniunctorum.

11 Coniunctus, qui pro coniuncto à lege admittitur ad agendum, intelligitur, quòd ſi ſit filius naturalis, admittatur.

12 Filij naturales excludunt à ſucceſsione ſimpliciter ſubſtitutum. quod limitatur remiſſiuè in ſex caſibus.

13 Filij naturales poſſunt inſtitui à patre non habente legitimos, etiam ſi habeat aſcendentes, dummodò legitimam eis relinquat.

14 Affinitas contrahitur inter concubinam, & fornicatorem.

15 Filij patrum concubinas, vxores ducere non poſſunt; nec nati in concubinatu valent contrahere matrimonium cum patris conſanguineis.

16 Filia, ſeu filius naturalis dumtaxat, dummodò ex damnato coitu procreatus non ſit, ſuccedit matri excluſa auia etiam quò ad legitimam.

17 Filius naturalis ſimul, & æquè ſuccedit matri, etiam inteſtatæ cum legitimis, etiam ſi mater eſſet Illuſtris.

18 Filius naturalis non habet ius agendi ex titulo inofficioſi teſtamenti, licèt pater ei nihil relinquat.

19 Filius naturalis poteſt agere de inofficioſo teſtamento contra teſtamentum matris, vbicunque ei per ipſam matrem nihil relictum ſit.

20 Filius naturalis non obtinet parentum nobilitatem, nec eſt aliquo modò nobilis genere, nec dicitur de parentela.

21 Filij baſtardi non poſſunt portare arma, ſiue inſignia parentum, nec eis vti.

OPINIO CCCXV.

1 FILII naturales propriè dicũtur illi, qui nati ſunt in domo ex concubina in ea retẽta, & ex legitimo concubinatu, vt notat Barto. in l. fin. ff. de concubi.

2 Sed in iuſtificando, probandouè concubinatu ipſo ſeptem requiſita concurrere debent, quæ abundè ponuntur per Grãmati. in voto 4. numero 6. cum 12. aliis ſequen. Debetque concurrere etiam octauum requiſitum, quòd concubinarius non ſit mentecaptus, vel furioſus: quia illi concubinatum ipſum contrahere non poſſent, ſecundum Beroum in c. in præſentia, nu. 244. de probatio. vbi reddit optimam rationem.

3 Et licèt de iure ciuili concubinatus ipſe licitus, permiſſuſque ſit, vt toto titu. ff. de concubi. &

& not. Coraſius, vbi aſsignat rationes in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 1. c. 3. nume. 4. cum aliis ſequen.

4 Nihilominus de iure canonico omnis fornicatio ſimplex prohibita reperitur; Imò omnis coitus, præterquam cum vxore eſt peccatum mortale, & tenere contrarium eſſet hæreticum, pro ut firmat Neuiza.cũ magna catherua Doct. in Sylua nuptiali libr. 4. ſub nu. 25. & ſeq.

5 Et huius ratio eſt, quia concubinatum reprobat, & condemnat lex diuina, quæ dicit, Non mœchaberis, Exod. 20. ſuper quo inquit Glo. interli: quòd per hoc præceptum interdicitur cuilibet, ne miſceatur carnaliter cuicunque excepto fœdere matrimonij, & ſimiliter illum reprobat lex Eccleſiaſtica, c. nemo 32. q. 4. vbi dicitur, quòd nemini licet ſcire mulierem præter vxorem. Rurſum ipſum reprobat etiam lex ciuilis, præſertim, in viris vxoratis, l. nemini C. de concu. vbi diſponitur, nemini licentia concedatur conſtante matrimonio concubinam penès ſe habere poſſe. Sed non obſtantibus memoratis prohibitionibus infiniti propè viri vxorati paruam, aut nullam ſibi formant conſcientiam de concubinatu. Quinimò nonnulli ſpretis propriis vxoribus quantumcunque bonis, honeſtis, & formoſis fouent concubinas immundas, fœdas, iniquas, proditorias, & omni dolo, atque malitia plenas.

6 Et tamen ubi tales haberent vxores corpore vitiatas, moribus deprauatas, incontinentes, & nullam bonam gratiam habentes, nihilominus adhuc deberent à concubinatu abſtinere, ſic eis dicit Augu. lib. de adulterinis coniugiis, & ſimiliter recitatur in c. ſi vxorem 32. q. 5. ubi text. ait, Si vxorem quis habeat ſterilem, ſiue corpore deformem, ſiue membris debilem, uel cœcam, vel claudam, vel ſi quid aliud, ſiue morbis, ſiue laboribus, doloribuſque confectam, & quicquid excepta fornicationis cauſa excogitari poteſt uehementer horribile pro fide, ſocietateq; ſuſcipiat.

7 Imò ſi maritus leproſus eſſet, & vxor ſana adhuc cogeretur ei reddere debitum, ut in c. quoniam exr. de coniug. lepr. ſed quippè non tenetur ſecum aſsiduè morari in lecto, ſecũdum Glo. in d. c. ſi vxorem. Benè tamen verum eſt, quòd ſi vxor ob morbi horribilitatem non poſſet reddere debitum, compelli non deberet, vt uoluit Abba. in d. c. quoniam, & Gozadi. conſil. 2. In hac cauſa ex Ciuitate Florentiæ mihi tranſmiſſa, numero 27.

8 Et concubina dicitur illa, quæ indubitato affectu in domo eſt retenta ab vxore parùm diſtans, l. in concubinatu ff. de concubi. ita dicit Bal. conſil. 129. factum proponitur lib. 2. Abb. in c. tanta, qui filij ſint legiti. Caccialupus in l. ſi qua Illuſtris colum. 3. C. ad Orficia. & Alex. conſil. 55. uolu. 3. & cautus D. Ioſephus de Ruſticis, vti frater colendiſsimus, compatriota meus in tract. de cõdit. ſi ſine liber. deceſſ. in 1. par. princ. ca. 1. in prin.

9 Et hinc eſt, quòd legitimati per ſubſequens matrimonium non ſuccedunt, niſi quatenus nati fuerint ex concubina retenta in domo affectione matrimoniali, vt in authen. de trien. & ſemiſſe in §. conſideremus, & auth. qui. mo. nata. effi. ſui in §. ſi quis autem defunctus, per que iura ita tenent Docto. ibi, & Anto. de Roſellis in tract. de legitimatione lib. 1. cap. de cauſa matrimoniali legitimationis, nume. 45. Bal. conſ. 195. nu. 1. uolu. 3. & Rota in deciſio. 64. omnes Domini de anno 1547. vt in recoll. deciſio. D. P. Fabij Epiſcopi Veſtan. vbi ad hoc etiã allegat Cepol. cautela 250. & Soci. conſ. 32. uol. 1. & ita conſuluit Ang. conſil. 29. ex themate in 3. dubio, & Soci. Iunior conſil. 52. memini, nume. 4. uol. 1. & Ruin. conſ. 211. prima, nume. 6. vol. 1. & iſtam opinionem ſcribit eſſe communem Curt. Iun. conſ. 136. nume 9. Sed *Cõis opin.* ſententia hæc de iure canonico nõ procedit; imò ſi mulier non foret retenta domi in ſchemate concubinæ, nihilominus filij antea nati legitimãtur per ſubſequens matrimonium de iure canonico contra ius ciuile, ſecundum Glo. Compoſtellanum, Ioan. And. Imol. Abb. cæteroſque cõmuniter *Cõis opin.* in cap innotuit de elect. Abb. nume. 12. & Prepo. in d. c. tanta, nume. 6. Bal. in d. conſ. 119. & conſil. 206. col. fin. vol. 3. Goffredum in Summa de filiis preſbyt. ver. Quid ſi quis, Glo. in c. qualis 30. q. 5. Nicola. de Vbaldis in tract. de ſucceſsio. ab inteſta. in 1. par. nume. 58. Guil. Mayne. in l. quoties idem, nume. 12. ff. de re iud. Iaſ. conſil. 51. col. 3. vol. 3. Aldob. in §. fin. nume. 2. inſtitutio. de nupt Grauet conſil. 166. nume. 8. Ripam in repet. l. ſi vnquam C. de reuocan. donatio. nu. 55. & Abb. in c. per venerabilem, numer. 31. qui filij ſint legiti. qui ſimul cum Grauet. in d. conſi. 166. nume. 8. hanc opinionem conſuetudine receptã eſſe fatentur, & ſequuntur etiam, & citant tanquã communem Ioã. Lupi in c. per veſtras §. 20. de donatio. inter vir. & vxor. Cagno. in l. ſi qua Illuſtris C. ad Orficia. Paul. Caſtren. conſ. 426. præſuppoſito, quòd iſte pater colum. 11. Iaſ. conſilio 234. ſolemnis uol. 2. per totum, Ioan. Ban. in tracta. de ſpon. & matri. in 4 declar. nume. 14. vſque ad nume. 18. in 2. concluſio. Tiraquel. in tract. de nobilita. Cap. 15. nume. 23. & cap. 20. num. 172. Sard. in tract. de natural. libe. §. de legitimis per verum matrimonium in fin. & §. ſeq. nume. 7. & Caſſado. deciſio. 1. de ſpon. & matrim. firmat omnes indifferẽter legitimari: quia inter opera charitatis computatur ducendi meretricem in vxorem, uel aliam quantumuis viliſsimam mulierẽ. Et non tantùm per verum matrimonium legitimari, ſed per putatiuum etiam, voluit Caſſado. d. deciſio. 1. & opinio iſta communis ita retenta procedit, niſi filij eſſent incerti, an ſcilicet eſſent ſuſcepti, & procreati ab eo, qui meretricem in vxorem duxiſſet, ſecundum Iaſ. in d. conſil. 234. & Sard. & Nicolaum de Vbal. in locis præallegatis, tunc quippè eis non ſuffragaretur ius matrimonij ſubſequuti ſi non conſtiterit cum eorum patre contractum extitiſſe.

10 Iſti itaque naturales, qui conſiderantur à lege
veniunt appellatione coniunctorum, & propriè
appellantur coniuncti, ſecundum Inno. Hoſtien.
Io. And. & alios in c. nonnulli de reſcript. vbi Fe-
Cõis ly. circa finem ſcribit iſtam eſſe communem opi-
opin. nionem.

11 Hinc præcitati Doctor. concludunt, quòd de-
terminatio illa, quæ ſe habet, quòd coniunctus
admittatur pro coniuncto ad agendum, vendi-
cat ſibi locum in filio naturali etiam.

12 Reſultat alius effectus ſimiliter ex prædictis
in fauorem naturalium liberorũ videlicet, quòd
ſubſtitutus abſolutè excluditur à naturalibus li-
beris hæredis inſtituti, vt ſentit Glo. in c. Raynu-
tius de teſta. & in c. in præſentia de probatio. quã
ſequitur Io. And. in additio. Specu. in titu. de ſuc-
ceſſ. ab inteſta. §. in ver. quid ſi duobus, Bar. & alij
Cõis communiter in l. ex facto §. ſi quis rogatus ff. ad
opin. Trebell. & Dec. in d. c. in præſentia, nume. 101. &
107. vbi iſtam communem limitat in ſex caſi-
bus, nu. 108. cum alijs ſequen. & Moder. ſimiliter
plurimùm iſtam communem declarant, & ex-
Cõis preſsè citant, huiuſmodique opinionem com-
opin. munem, & ab omnibus receptam eſſe admonet
D. Ioſephus de Ruſticis plures allegans, & accu-
ratiſsimè diſputans in d. tracta. de condit. ſi ſine
lib. deceſſ. in 1. par. princ. c. 1.

13 Tertius quoque effectus eſt iſte, quòd pater ca
rens filijs legitimis, poteſt filium naturalem hæ-
redem inſtituere, etiam ſi habeat aſcendentes,
dummodò eis legitimam partem relinquat, au-
Cõis th. licet C. de natur. liber. & ibi Glo. communiter
opin. ab omnibus recepta.

14 Quartum etiam effectum reperio, quòd inter
fornicatorem, & concubinam contrahitur affini
tas, & ſunt inter ſe vna caro, vt vxor, & maritus, c.
ſi quis 30. q. 4. & c. in eo 32. q. 4. & notat Coraſius
in miſcellaneis iuris ciuilis in dict. c. 3. num. 1. &
ſeq. lib. 1.

15 Vbi ſimiliter probat, quòd concubinas patrũ
filij uxores non ducunt, nec nati in ipſo concubi-
natu patris conſanguineam ducere poſſent.

16 Reſultat poſtremò ex præmiſsis alius vtiliſsi-
mus effectus ſcilicet, quòd filia naturalis dumta-
xat, dommodò ex damnato coitu procreata non
ſit, ſuccedat matri excluſa auia, etiam quo ad le-
gitimam, §. nouiſsimè inſtitu. de S. C. Orfi. & d. l. ſi
qua Illuſtris Bar. Salyc. & alij omnes tranſeunt in
Cõis trępidè cum iſta ſententia, quam dicit commu-
opin. nem Caſſadorus in deciſ. vnica in titu. de ſucceſſ.
ab inteſtat. vbi refert in contingentia facti ita
fuiſſe deciſum, & confirmatum in prætorio Rotę.

17 Imò filius naturalis matri, etiam inteſtatæ cũ
legitimis ſimul, & ęquè ſuccedit, d. l. ſi qua Illu-
Cõis ſtris, etiam ſi mater eſſet Illuſtris ſecundum com
opin. munem opinionem, & notat Aret. in d. §. nouiſsi-
mè, quamuis Fortu. in tract. de vlt. fine illat. 8. in-
iuſtam eſſe exiſtimet, d. l. ſi qua Illuſtris, in conclu
ſione iſta.

18 Ex quibus omnibus concludendum eſt, quòd
non competit naturalibus ius agendi ex titulo
inoſſicioſi teſtamenti, licèt pater eis nihil relin-
quat, ſecundum Glo. in l. 1. C. de bono poſſeſſ. cõ-
tra tab. quam commendat Bar. in l. Gallus §. & ſi
parente ff. de liber. & poſthu. Bal. in l. 1. colum. 3.
C. de bono. poſſeſſ. ſecundum tabu. & Aret. in l. ex
facto col. 9. ff. de vulg. & pup.

19 Poſſet tamen contra teſtamentum matris age
re de inoſſicioſo teſtamento, Glo. & Pau. Caſtren.
in d. l. ſi qua Illuſtris.

20 Sed ipſe filius naturalis non obtinet parẽtum
nobilitatem, nec eſt aliquo modo nobilis genere:
quia filij nobilium baſtardi non dicuntur de pa-
rentela, vel familia l. pronunciatio ff. de verbo. ſi-
gnifi. §. familiæ vbi Bar. cùm ſordes non mercan-
tur inter præcipuos nominari Bal. in l. cùm legiti
mè ff. de ſtatu hom. per text. in l. humilem C. de
inceſt. nupt. & tradit latè Tiraquel. in tract. de no
bilita. in c. 15. vbi ex relatis per eum conſtat iſtã
eſſe communem opinionem, & apparet quoque Cõis
ex ſignatis per Petr. Duen. in reg. 69. opin.

21 Neque poſſunt baſtardi ipſi portare inſignia,
ſiue arma parentum, nec eis vti, ſecundum Bart.
in tract. de inſig. & arm. num. 11. quamuis aſſerat
contrarium ſeruari in Tuſcia de cõſuetudine, cui
ſtandum eſt, & refert, & ſequitur cum aliis relatis
per eum Nicol. de Vbal. in tract. de ſucceſs. ab in-
teſt. in prima par. num. 52. & ſeq. vbi ſubdit quòd
in aliquibus partibus, prout eſt in Britannia, Ger
mania, Francia, & alijs partibus eis adiacentibus
arma illegitimorum ab armis legitimorũ differ-
ri, & variari, & ad id demonſtrandum addunt ali
quod ſignum ſiue barram per tranſuerſum, quæ
incipiat à ſiniſtra, & tendat ad dexteram, & non
ècontra, vt ibi latius per eum, qui in materia plu
ra congerit.

SVMMARIVM.

1 *DOMINIVM queritur filio in aduentitijs.*

2 *Dominium non quęritur filio in aduentitijs ex ſtipulatione paterna. Nam ſicut pater ſtipulando filio ex cauſa caſtrenſi, vel quaſi totum quærit, ita ſtipulando ei ex cauſa aduentitia debet acquirere proprietatem.*

3 *Argumentum de toto ad partem valet.*

4 *Filius ſtipulans patri, & non ſibi acquirit patri etiam proprietatem, & ſibi imputatur ſi dominio priuari debet, cùm potuerit ſtipulando ſibi illud quærere.*

5 *Stipulatio ſemper debet interpretari, vt aliquid operetur.*

OPINIO CCCXVI.

1 FILIO quæritur dominium in ad-
uentitijs, vt in §. 1. inſtitut. per quas
perſo. nobis acqui.

2 Hoc verò fallit, niſi quęratur ex ſti
pulatione paterna, ſecundum Aret. in d. §. 1. ſed
contra-

contrarium tenet Bart. in l. dominus ff. de verb. oblig. Glo. & Doct. omnes ibi, ſecundum Saly. in l. 2. C. de contrahend. & commit. ſtipul. & iſtam opinionem communem eſſe ſcribūt Alex. & Iaſ. in l. quod dicitur la 2. ff. de verb. oblig. & rationē aſsignant Doct. Nam ſicut pater ſtipulando filio ex cauſa caſtrenſi, vel quaſi, totum quærit, ita ſtipulando ei ex cauſa aduentitia debet acquirere proprietatem. *Cōis opin.*

3 Arguendo de toto ad partem, l. quæ de tota ff. de rei vendi.

4 Fallit ſecundò niſi fuerit ſtipulatus patri, & non ſibi: quia tunc acquirit etiam proprietatem, ſecundum Dyn. & Bart. in l. quodcunque in prin. ff. de verb. oblig. vbi Alexã. ponit iſtam eſſe magis communem opinionem: pro quo facit regula l. peu. C. de pactis, vbi licet ſuo fauori renuntiare; ergò ſi filius patri ſtipulatur, ſibi imputatur, ſi dominio priuari debet: cùm poſſet ſtipulando ſibi illud quærere: quia etiam abſque filij ſtipulatione proprietas erat filij, d. §. r. *Cōis opin.*

5 Vt aliqnid ergò operetur ſtipulatio, iuxta l. ſi quando C. de inoffic. teſta. debet eriam acquiri proprietas patri, ex qua ratione tollitur vnū fundamentum Iaſ. in d. l. quodcunque contra communem, qui poſt Alexand. & Cuma. diſſentit à mentionata communi, à qua non eſt recedendū in iudicando, & conſulendo quicquid dixerit Iaſ. & alij ante eum.

SVMMARIVM.

1 FILIVS non poteſt vocare patrem, aut matrem in ius abſque venia, etiam ſi ſint pater, & mater ſpiritualis, qui ſuſceperint eum de ſacro fonte. Et ampliatur, etiam ſi ſit paratus ſoluere pœnam, non validabitur proceſſus, valeret tamen parte citata, & non opponente.

2 Ciuis vocans in ius patriam, ac Vniuerſitatem ſuam, ante omnia tenetur petere veniam.

3 Vocans in iudicium magiſtratum, vel aliquem conſtitutum in ipſo magiſtratu debet prius, & ante omnia petere veniam.

4 Papa in caſu quo poſſet ab alio iudicari, non deberet in ius vocari ſine venia.

5 Scholaris vocat in ius Præceptorem ſuum abſq; venia.

6 Vaſallus vocat in ius dominum feudi ſine venia. Quod non procedit in vaſallo vocante in ius Principem ſuum.

7 Filij inceſtuoſi, & ex damnato coitu procreati (vt ſunt filij monialium, & ſacerdotum, & ſimiles) vocāt in ius parentes ſuos ſine venia.

OPINIO CCCXVII.

1 FILIVS vocare in ins patrem, aut matrem abſque venia non poteſt, l. fin. C. de in ius uocan. Glo. in §. pœnales, in verb. vel parentem, inſtitu. de actio. & ibi Zaſi. num. 18. & Cotta in memora. iuris, in verſicu. Filius.

¶ Imò hoc procedit qnoque in patre, matreque ſpirituali ſuſcipiente eum de ſacro fonte: nā per filiū ipſum vocari in ius ſine venia nequeūt, ſecundum Ang. & Fulgo. iu l. adoptiuum, per illum text. ff. de in ins uocan. Guliel. de Cu. Bald. Ang. Pau. Caſtren. Roma. Alex. & Iaſ. in l. generalitet eod. tit. Ang. Aret. Iaſ. col. 10. Zaſi. num. 24. Gomeſi. num. 24. in d. §. pœnales, Alex. in l. 1. in prin. C. de in ius vocan. Franc. in c. poſtremò col. penul. de appell. Pari. de Puteo in tracta. ſyndi. in verb. Suſcipio, colum. fin. Guliel. Benedict. in repet. c. Raynutius, de teſta. in ver. & vxorem nomine Adelaſiam, num. 765. & Tiraquel. in repet. l. ſi vnquam C. de reuocan. donatio. in verbo, ſuſceperit liberos, num. 28. & in tracta. de pœnis temperandis, aut remirtendis, cauſa, 21. nu. 3. & ſeq. vbi audacter faretur iſtorum ſententiam fore communiorem, & veriorem. *Cōis opin.*

¶ Ampliarur etiam dicta regula, quòd filius vocans patrem in ius abſq; venia, licèt paratus ſit, & vellet ſoluere pœnam, l. pen. ff. de in ius vocand. non proprerea proceſſum conualidare poſſet; Vndè pœna in caſu iſto exigibilis eſt, & proceſſus annullarur, ſecundum Cyn. Rayn. Alberi. Fulgo. Alex. num. 2 & Moder. in d. l. fina. C. de in ius vocan. Rolan. à Valle conſil. 18. num. 52. vol. 2. Ioan. Fabrum in 4. q. in l. 2. eodem tit. & Gram. conſ. ciuili 40. num. 4. vbi atteſtatur opinionem iſtam eſſe meliorem, & communem dicit Purpu. in l. fin. nu. 36. in tract. quem fecit poſt lecturam illius legis C. de eden. & Capic. deciſio. 56. num. 6. Sed aduerte, quòd proceſſus iſte valeret, & teneret parre citata non opponente, vt voluit Cyn. Bart. Ray. & omues in d. l. fin. C. de in ins vocan. vbi opinionem iſtorum ſequitur Alex. num. 2. & dicit communem, veriorem, & communiotemq; inquit Capicius in d. deciſio. 56. nume. 6. ac amplectitut Guido Papæ in ſing. 565. vtrum ſi procurator. *Cōis opin.* *Cōis opin.*

2 Ampliatur regula prędicta ſimiliter procedere in ciue vniuſcuiuſq; Vniuerſitatis, qui volens ſuam uniuerſitatem in ius vocare, debet, & tenetur prius, & ante omnia petete veniam, ſecundū Ang. in d. l. generaliter, & Atet. in d. §. pœnales col. 7. & Nattam conſil. 445. arbitror, quòd dictū maudatum, ſub num. 5. volum. 2. & ita conſuluit per pulchèrrimas rationes Grammatic. in dicto conſil. 40.

3 Ampliatur etiam eadem regula, vt venia petenda quoque ſit, quando vocandus in iudicium conſtitutus eſt in magiſtraru, vt voluerunt Ang. Paul Caſtren. Alex. Iaſ. & cęteri omnes in d. l. generalitet.

4 Amplificatur poſtremò antedicta regula vtiliter etiam, vt Papa in caſu, quo poſſet ab alio iudicari, non poſſet modo aliquo in ius vocari ſine eius permiſsione, & venia, ſecundum Anton. de Butr. in cap. cùm veniſſent colum. penult. de iudic.

¶ Alias

¶ Alias verò quàmplures ampliationes,& limitationes ad dictam regulam vtiles,& neceſſarias tradidit Petr. Duenn. in ſuis regulis,regula 351. filius non poteſt uocare patrem in ius,quas videre poteris.

5 Sed limita vltra ipſum in ſcholaribus,qui ſine uenia obtentà poſſunt in iudicio uocare eorum præceptorem,ſecundum Zaſium in d.§.pœnales num.23. ibi meminit iſtam eſſe magis communem opinionem. Cõis opin.

6 Item limitatur in vaſallo,qui in ius poteſt vocare dominum feudi abſque venia,vt uoluit Natta,vbi reddit rationem in d. conſil.445.nume.8.& ſequen.& Glo.Iaco.de Belu.Bald.And.de Iſer.& Afflict.nu.128.in titu.de mili uaſal. qui cõtu.eſt, Ioachimus in ſingularibus obſeruationibus iudicij Imperialis Cameræ,obſeruatione 91.centuria 2. vbi meminit ita concluſum fuiſſe in ipſa Camera Imperiali, & in obſeruatione 92. centu.4.vbi ait huiuſmodi ſentẽtiam obſeruari in Germania, prout obſeruatur etiam in Regno Neap.& ſequitur quoque Zaſius in d.§. pœnales, num.26.qui vocauit ibi iſtam communiorem ſententiã fore, & communem etiam dixit Roland.in d. conſil.18.nu.8.11.& 15. vbi eam limitauit conſulendo non procedere in vaſallo vocante in ius Principem ſuum. Cõis opin.

7 Et ſimiliter poſtremò limitatur non procedere in filijs ortis ex inceſtuoſo,damnatoq; coitu, (vt ſunt filii monialium,& ſacerdotũ, & ſimiles) qui parentes ſuos in ius vocare poſſunt ſine venia impetrata,ſecundum Glo.& Doct. omnes in l.quia ſemper ff.de in ius uocan.& Zaſium in d.§. pœnales,ſub num.19. vbi perhibet iſtam opinionem eſſe communem. Sed uulgò quæſitus tenetur petere ueniam, quando agit cõtra matrem, vt per Alexand. in l. 2. & ſeqnen.ff. de in ius vocand. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *EPISCOPALIS dignitas filium à patria poteſtate eximit.*

2 *Cardinalis non eſt ſub patria poteſtate.*

3 *Religionis profeſſione filius ſoluitur nexibus patriæ poteſtatis,ſi tamen hoc vtile ſit filio, ſecus ſi damnoſum.*

4 *Ordo ſacer ligamina patriæ poteſtatis non diſſoluit.*

OPINIO CCCXVIII.

1 FILIVM à patria poteſtate eximit, ac liberat epiſcopalis dignitas, authentica ſed epiſcopalis C.de epiſc.& cler. & c.uenerabilẽ, qui filij ſint legiti. & notant Bart. in l. patre furioſo ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.iur.& in l.ſi maritus C.de pa.po.Francus in rub.de teſta.colum.17.& omnes alii Canoniſtæ communiter in cap.ſi annum de iud.lib.6.& in c.Iudæorum de ætа. & qualita. & Legiſtæ poſt Bart.in d.l. patre furioſo, ubi Iaſ.num.48.& ſeq.inquit iſtam eſſe communem opinionem. Cõis opin.

2 Item filiusfamilias creatus Cardinalis Romanæ eccleſiæ,immunis eſt à patria poteſtate, ſecundum Glo.in extrauag. execrabilis de præben.inter communes, verſ.ſublimitatem, & Barbat. in tract.de præſtan.Card.in 1.par.q.1.nu.69.

3 Et hoc idem operatur religionis profeſſio,ſecundum Gloſ.in l. ſi ex cauſa §. Papinianus ff.de minor. quam dixit ſingularem Barbac. in d.q.1. nume. 69.

¶ Et hæc omnia procedunt,ſeu limitantur in his dumtaxat, in quibus utile eſt ipſi filio à patria poteſtate liberum cenſeri, non autem in his, in quibus libertas hæc eſſet ei damnoſa, & grauis,ſecundum Bart.in l.apud hoſtes C.de ſuis, & legit.& in l. itẽ in poteſtate ff. de his qui ſunt ſui, uel alie.iur.in fin.& D.Card.Albanũ ibi in lucubratio.ad Bart.nume.13.& ſeq.ubi reddit rationem,Alex.in l.ſub conditione ff.de liber.& poſthum.Barbat. in d.q.1. colum.pen.& iſtam fatetur communem opinionem Cotta in memora.in verſ.Epiſcopalis dignitas. Cõis opin.

4 Et quamuis prædictæ dignitates liberẽt filios à patria poteſtate, nihilominus ſacer ordo non eximit filium à dicto patris nexu, ſeu poteſtate, authen.presbyteros C.de epiſc.& cler.Abb.in c.cùm deſideres,& in c.cùm voluntate §.fin.de ſen tent.excommu.& in d.c. Iudæorum,contra Glo. ibi, & iſta eſt communis opinio, quam ſequitur, & citat Ioan.de Arnono, in dialogo 691. exordiẽte.Sed ſi filiusfamilias eſſet ſacerdos, & Cotta in memorali in uerb. Sacerdotium,Iaſ.in l.filiæ col.2.C.de collatio.Guliel.Benedict.in c.Raynutius de teſtam.uerſic.inſuper de re milit.nu.17.Boer. decis.121.nu.12.& Caſſane.in conſuet.Burgun. fol.213.nu.4. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS Fratris non intrat in locum patris ſui in fideicommiſſo, quando agitur de ſucceſſione hominis, ſecus quando agitur de ſucceſſione legali, ex ratione, ſecundum vnam communem opinionem; ſed ſecundũ alteram ſententiam contrariam,ſimiliter communem filius fratris, quamuis agatur de ſucceſsione hominis, tamen naнciſcitur locum patris. Quod ampliatur, vt filius ſubeat locum patris etiam in emphyteoſi,& feudo,ſicut in hæreditate.*

2 *Gloſæ ſunt naues, per quas nauigamus per hoc vaſtum pelagus iuris ciuilis,ducentes nos ad portum claræ veritatis.*

3 *Gloſæ habent vim legis.*

4 *Gloſa eſt idolum aduocatorum,& iudicum.*

5 *Gloſa eſt maximæ authoritatis; imò ſomniare dicuntur eius opinionem infringentes*

6 *Doctores boni cõueniunt cũ Gloſa,mali verò diuertũt.*

7 *Gloſa*

7 *Gloſſæ ſtandum eſt, vbi non habemus textum contradicentem.*

8 *Gloſſæ adhæreas, & in perpetuum non errabis.*

9 *Gloſſæ ff. Veteris, & inſtitutionum cæteris ſunt meliores.*

OPINIO CCCXIX.

1 FILIVS fratris non intrat in locum patris ſui in fideicõmiſſo, quando agitur de ſucceſsione hominis, ſecus verò quando agitur de ſucceſſione legali, ſecundum Bal. in l. cùm ita §. in fideicommiſſo, ff. de leg. 2. quem ſequuti ſunt ibi Cuma. & Flo. Iaſ. in l. 2. colum. 2. C. de ſucc. edic. Alex. conſ. 204. conſideratis uerbis, nu. 6. volum. 2. & Dec. conſil. 1. ferè per totum, conſil. 478. in cauſa Domini Aurelij nume. 2. & ſequen. & conſil. 480. in caſu, qui contingit, ſub nu. 9. cum ſequen. in quibus concor. allegat; & mouentur ea ratione: quoniam in fideicommiſſo, ſeu diſpoſitione hominis conſideratur affectio, quam quis videtur habere ad proximiores in gradu, ſed in titulo hæreditario, ſeu diſpoſitione legali conſideratur diſpoſitio iuris, quæ eſt, quòd filius ſubintret locum patris, vt per citata, vbi ſupra, & opinionem iſtam Bald. *Cõis opin.* dicit magis communem, & veriorem Dec. in d. conſil. 1. nu. 5. & ſequitur quoque conſulendo, & ait pariter eſſe magis communem Natta conſil. 127. num. 4. & ſequen. & conſil. ſequen. nume. 4. volum. 1. & Bellonus conſil. 50. num. 1. & ſequen. vbi refert quàmplures Doct. ita conſuluiſſe, præſertimque Iaſ. Rubeum, & Crotum, vt habetur inter conſilia Domini Rubei conſil. 36. cum tribus ſequen.

¶ In contrariam verò partem inclinauit Glo. in d. §. in fideicommiſſo, in ver. Proximo videlicet, quòd filius fratris, licèt agatur de ſucceſsione hominis, aſſumat locum patris, quam ſequutus eſt Alex. ſibi contrarius conſil. 26. videretur fortaſſe colum. fin. volum. 3. vbi inquit Doctores magis communiter ſequi opinionem Glo. quàm Bald. & citat Bal. ſibi etiam contrarium in conſ. vt ibi, idem Alex. conſ. 124. viſo proceſſu cauſæ, ſub num. 3. volum. 7. vbi pariter ſequitur ſententiam Glo. Dec. qui memor ſui primi conſilij non erubuit, tanquam ueriorem amplecti Glo. conſ. 217. in caſu propoſito, vbi in terminis conſuluit, hanc ſimiliter ſcribit communem Iaſ. conſ. 159. magnifica colum. 2. lib. 4. & conſil. 215. colum. 4. cum ſequen. libro ſecundo, Curt. Iun. conſil. 57. colum. 4. & alij innumeri, quos refert, & ſequitur Grauet. conſ. 67. vltra per me ſcripta, num. 5. ubi ſupponit communem opinionem cum Glo. contra Bald. & Dec. vbi ſupra; Et ſic ſecundum communem premiſſam, quando ſumus in diſpoſitione hominis, & præſertim quando agitur de hæreditate aui, uel patrui, filius indifferenter aſſumit locum patris. Et licèt ſuper hoc Doctor. ita varij fuerint, vt uix diſcerni poſsit, quæ ſit communis opinio: tamen veritatem profitendo iſta ſecunda opinio Glo. uidetur, & apparet cum effectu magis vera, magisq; communis, prout atteſtatur, & *Cõis opin.* eam ſequitur Dilectus in tract. de arte teſtan. in titu. 5. cautc. 27. Soc. Iun. conſ. 20. non diſputabo in præſentiarùm, num. 1. uolum. 3. Thobias Nonius conſ. 4. nu. 6. Ioan. Cephal. copioſiſsimè atq; doctiſsime conſulendo, ac reſpondendo contrarijs omnibus, conſil. 16. nu. 28. cum alijs ſequen. volum. 1. & Petr. de Benint. deciſ. 88. in præſenti difficultate, Iacob. Philip. Porti. ſeu potius Anto. Gabriel. cum magna catherua Doctorum relata per eum in Concluſio. 33. lib. 5. ubi limitat utiliter pluribus modis, ita conſuluit etiam ſubtiliſsimè Hyppol. Riminal. conſil. 167. Laurentius de Arduinis, num. 5. cum aliis ſeq. poſito inter conſilia ultimarum uoluntatum uolum. 1. ubi ſimiliter tollit, & remouet omnia obſtacula, & Hieronymus Gabriel. conſil. 86. Mariotus, nume. 9. lib. 1. ubi ampliat cum cæteris Doct. aggregatis per eum, num. 6. & 10. ipſam communem procedere etiam in feudo, & emphyteoſi, ut filius ſubeat locum patris in ipſo feudo, & emphyteoſi, ſicut in hæreditate, & ſecundum eandem opinionem magis communem ipſe conſului, & obtinui de præſenti anno 1565. in cauſa non leuis momenti, reiectis tamen conſilijs aliquorum clariſsimorum uirorum per iudices cauſæ prædictæ in contrariũ ſcriptis copioſiſsimè, & in proceſſu productis, Imò aliàs ſuperioribus annis, ſecundum eandẽ opinionem Glo. iudicaui, & ſententia mea per iudices ſuperiores ad quos fuerat appellatum approbata, & confirmata extitit; & hoc non abſq; ratione euenit. Nam Dec. non ualens aliquo modo remouere obiectionem, & obſtaculum Gloſſ. prædictæ auſus fuit atteſtari opinionem communem eſſe contra ipſam Glo. quando ſcilicet agitur de ſucceſsione hominis, prout fecerat in dict. ſuo primo conſilio ex ſe ipſo ibidem citato, non animaduertẽs ipſe Dec. quam ibi in d. conſ. 480. & in conſ. 1. dicit communem opinionem fuiſſe à ſe ipſo reiectam in d. conſ. 217. vbi non erubuit, tanquam ueriorem, & communiorem ſequi opinionem, d. Glo. & hoc minimè ab re concluditur per Dec. Gloſſ. & alios præcitatos Doctores per rationes allegatas per eos optimas, & uериſsimas.

2 Nam Glo. ſunt naues per quas nauigamus per hoc uaſtum pelagus iuris ciuilis, ducentes nos ad portum claræ ueritatis, ut eleganter dixit Saly. in l. 1. C. de pact. & Ripa lib. 3. de donationibus nu. 45. fol. 77.

3 Et Gloſas ipſas uim legis habere teſtatur Grat. conſ. 1. nu. 16. uol. 2.

4 Et ipſam Gloſſam idolum aduocatorum, & iudicum appellat Cyn. in l. non moriturum C. de contrahen. ſtipu.

5 Et ſomniare dicuntur uolentes infringere opinionem

nionem Gloſſæ, vt dixit Bal. in cap. contingit col. 6. ext. de dol. & contu. & alios multos ad propoſitum citat Zuccard. in rubrica C. de pact. ſub nume. 15.

6 Et boni Doctores conueniunt cum ipſa Gloſſ. mali verò diuertunt, ſecundum Affl. deciſ. 384. nume. 3.

7 Standum eſt ergò ipſi Glo. vbi non habemus text. contradicentem, vt voluit Corne. in l. ſororem, colum. fin. C. de his quibus vt indi, apoſtilla ad Dec. in l. ut uim ff. de iuſt. & iur.

¶ Imò ſecundum Grat. conſil. 13. num. 36. & ſequen. volum. 1. ex mente adductorum ibi per eum, dictum Gloſſ. non habentis contradictorẽ pro text. allegari, & adduci poteſt, etiam contra ipſam communem, ſecundum Felyn. in cap. primo colum. penul. verſic. 2. limita ext. de conſtit. nimirùm: quia accurrit, & ſuccurrit tenebris legum, ut ipſe Accurſ Gloſſator teſtatur in l. facta, §. in danda in uerb. Conditio. ff. ad Trebell.

8 Adhęreas deniq; opinioni ueritatis, ideſt Gloſſatori, & in perpetuum non errabis, ſecundum Bal. in l. fin. §. neceſsitatem colum. 3. C. de bonis quæ liber.

9 Maximè Glo. ff. veteris, & inſtitutionum: quia cæteris ſunt meliores, ſecundum Hieronym. Cagnol. in rubr. C. de edend. num. 48. ubi reddit rationem.

SVMMARIVM.

6 *FILIVS eo ipſo, quòd declarat velle ſupplementum legitimæ, tale ſupplementum acquiritur, & conceditur cum fructibus à tempore mortis teſtatoris.*

OPINIO CCCXX.

1 FILIO ſupplementum legitimę acquiritur, ſeu debetur ipſo iure eo declarante; & ſic eo ipſo, quod filius declarat velle tale ſupplementum, ei acquiritur, ac conceditur, ſecundũ Glo. 2. in l. ſcimus C. de inoff. teſt. cunctis Doctorum ſuffragijs receptam ibi, Corne. conſ. 265. in hac videtur colum. fin. volum. 3. & conſ. 264. videtur prima uol. 4. & Alex. conſil. 69. in ſecundo dubio, uol. 1.

Cõis opin. ¶ Et hæc communis Gloſſæ ſententia procedit, ut ſtatim mortuo teſtatore memoratum ſupplementum ipſo iure debeatur abſq; filij declaratione, licèt commutabiliter, & illa declaratio, quæ ſecundum Glo. communem requiritur, operatur, ut ipſa acquiſitio fiat incommutabilis, quòd clarum eſt: quia defuncto filio, nulla per eũ declaratione facta, huiuſmodi ſupplementum purè, atque ſtatim filio ipſo iure acquiritur, non autem conditionaliter ſi petatur, & tranſmittitur ad quoſcunq; hærèdes, ut declarat, & firmat Saly. in d. l. ſcimus, & ſequitur Alex. conſ. 55. col. 3. uol. 2. & Iaſ. in d. l. ſcimus.

¶ Imò fructus legitimę cum ipſa legitima debentur ipſi filio à tempore mortis teſtatoris, ſecundum Bald. in l. Papinianus, §. unde ſi quis, ff. de inoff. teſta. & conſuluit Corne. in d. conſ. 265. uol. 3. in fin.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS ſuccedens patri non dicitur acquirere, ſed acquiſitum capere, ac dominium continuare etiam in feudis.*

2 *Feudale ius mortuo vaſallo continuatur in filium abſque aliqua inueſtitura, adeò quòd non ſit opus in poſſeſsionem immitti: cùm in feudo etiam habeat locum ſuitas.*

3 *Filius in vita patris nominatur feudatarius.*

4 *Poſſeſsio hęreditatis paternæ non continuatur, neque tranſit in ſuum hæredem ſine apprehenſa poſſeſsione.*

5 *Poſſeſsio ſine animo retineri non poteſt.*

OPINIO CCCXXI.

1 FILII non acquirunt, cùm patri ſuccedunt, ſed acquiſitum capiunt, ſecundum Glo. fin. ſingularem ab omnibus cõmuniter receptam in c. 1. de feudi cognitione, quam Glo. Bal. ibi commendat, & dicit menti tenendam, & M. Claudius Lemarlet conſ. 23. nu. 27. poſito inter conſ. Caſſan. Cõis opin.

2 Ex qua quidem Glo. & Aluar. ibi, in fin. refert, quòd mortuo vaſallo ius feudale in filium continuetur, argu. l. 1. §. largius, de ſucceſſ. edic. dicens feudum in filijs de nouo non acquiri, & idem tenet Prępoſit. loco prædicto volens, quòd in feudo antiquo, & paterno, non ſit opus filios in poſſeſsionem mitti, quam prius habebãt, exprimensq; dictam Glo. ſignandam fore, quòd materia ſuitatis etiam in feudum locũ habeat. Faciunt, quæ tradit Bald. in l. cùm antiquioribus quæſt. 10. C. de iure delibe. qui per Glo. præcitatam voluit, quod in feudis poſſeſsio ad ſuum hæredem tranſmittatur, qui & uiuo patre inueſtitus eſſe, & poſsidere cenſeatur, & propterea poſſeſsionem in eũ abſq; aliqua inueſtitura continuari.

3 Idem Bal. in c. 1. an mut. uel ſurd. ait filium in uita patris nominari feudatarium, ita quòd poſt mortem patris potius dicatur feudum retinere, quam de nouo ſuccedere.

4 Ampliatur prædicta, quòd & iure communi nedum feudalis poſſeſsio hæreditatis paternæ cõtinuetur, vt eſt Glo. in l. in ſuis, de libe. & poſthu. vbi dicit filios hæredes ſuos ſicuti in uita patris ſunt quodammodo domini, ita & poſſeſsionem habere

habere dicantur, & idem inquit Glo.in §. ſed ſui
inſtitu.de hæred.qualit.& diff.videlicet,filium vi
uo patre poſſeſsionem habere videri,per l.2.§.fi-
lium ff. pro hæred. Et dicit Bartol. filium ſe non
poſſe nominare hæredem de nouo,ideſt dominũ,
& poſſeſſorem:quia ante erat,idem & Paul.Caſt.
ibidem, qui filium viuente patre quodammodo
dominum, & poſſeſſorem eſſe ait; & ſic per præ-
miſſa ſatis apparet quòd à patre in filium, & in
feudis, & in alijs rebus poſſeſsio continuatur.

¶ Sed ſi rem ſincera iuris veritate conſidera-
re volumus,iſta ampliatio, quòd poſſeſsio hære-
ditatis à parente in ſuum hæredem continuatur,
uera non eſt,& licèt Gloſſ.in d.l.in ſuis, & in d.§.
ſed ſui,huiuſmodi continuationem admittere ui
deantur;nihilominus hę.Glo.iure non probãtur,
& contrarium docuit ipſamet Glo.in l. cùm mi-
les ex quibus cauſis maior. & in l.cùm hæres, &
Cõis ibi Bar.& communiter omnes de acquir. poſſeſſ.
opin. Inquit Bald.in d.l. in ſuis,poſſeſsionem non tran
ſire in ſuum hæredem ſine apprehenſa poſſeſsio-
ne,quod & Alex.ibi aſſeueranter tenuit, qui pro
hoc plura allegat Bal.in auth.ingreſsi, colum.3.
C.de ſacroſanct.eccle. & in l. fin.in princip.C.de
edict. Diui Adria. tollen. quod ſubſtineri poteſt,
iſta ratione.

5 Nam poſſeſsio ſine animo retineri non poteſt
l.ſi quis vi.§.1.de acquir.poſſ. & l.licèt C. eodem
titu. ſed animus patris morte finitur, nec ad hæ-
redem tranſit l.4.ff.loca.vnde morte patris rum-
pitur, & extinguitur poſſeſsio, l.qui vniuerſas §.
quod per colonum de acqui.poſſ.

SVMMARIVM.

1 *FILIATIO ex ſola parentum nomi
natione non probatur, niſi aliqua adm-
nicula concurrant, quod limitatur qua-
tuor caſibus.*

2 *Filiatio probatur ex eo, quòd quis nominatur vt filius
in actu, qui magis conuenit filio, quàm extraneo.*

3 *Filiatio non probatur ex ſola nominatione, loquendo in
ſpurijs non in legitimis, & naturalibus, vel naturali-
bus tantùm, probatur ex ſolo tractatu alijs non con-
currentibus.*

4 *Filiatio quomodò articulanda, & probanda ſit remiſ-
ſiuè.*

5 *Filiatio per ſolum tractatum non probatur, niſi alia ad
minicula concurrant, & præſertim parentibus hoc ne
gantibus, ſecundum vnam communem opinionem.
Sed ſecundum alteram ſententiam ſimiliter commu-
nem contrariam ipſa filiatio plenè probatur per tra-
ctatum.*

6 *Filiatio probatur ex tractatu, et communi opinione, cui
ſtatur, niſi contrarium doceatur.*

7 *Matrimonium ex epiſtolis miſsis ab altero coniugum
alteri, in quibus ſe coniuges affirment, ac nominent,
plenè non probatur, ſed talis nominatio inducit aliqua
lem præſumptionem.*

OPINIO CCCXXII.

1 FILII, ſola, ac ſimplex nomi-
natio non operatur, vt quis
filius eſſe dicatur; & ſic filia
tio ex ſola parentum nomi-
natione non probatur, niſi
alia adminicula concurrãt,
ſecundum Bart. in l.1.§. idẽ
per contrarium ff. de liberis agnoſcendis, Anto.
de Butr.in c.Michael,in fin.de filijs presby.Ang.
& Paul.Caſtren.in l.non epiſtolis C.de probatio.
vbi Dec.nume.28.exprimit iſtam eſſe communẽ Cõis
opinionem, Rebuffus quoque in tracta. nomina- opin.
tio.fol.1.verſicu. Primo fallit, Couarru.in epi.4.
c.8.§.3.num.7.& Pet.Duennas in regu.342.filia
tio non probatur, & ita conſuluit Natta conſil.
473. quædam nomine Syluia num.24. cum alijs
ſeq.vol.2.in quibus locis vtiliter, & copioſè limi
tant communem iſtam in 4. caſibus non proce-
dere, quorum vnus communiter approbatur, vt Cõis
clarè in locis præmiſsis colligitur. opin.

2 Vndè, vt voluit Bar. in d.§.idem per contrariũ
& Anchar. in Clementina ſi ſummus 3.nota.de
ſent.exco.quòd ſi dico bene eueniat filius meus,
quem uolo, vt res meas omnes tractet, dicitur ex
hoc filius conſtitutus in quaſi filiationis poſſeſ-
ſione:quia illud, propter quòd nomino filium, cõ
uenit magis filio, quàm extraneo; Similiterque
alij actus inducunt probationem filiationis vide
licet, mittere ad ſcholas, facere ſibi veſtimenta
differentia à famulis, & ſcribere eum in natali-
bus filiorum, ſecundum Bal. in cap. per tuas col.
fin de probat.

3 Sed in caſibus prædictis, in quibus præcitati
Doct.aiunt nominationem filiorum probare, ve
nit facienda neceſſariò talis interpretatio, vt hoc
intelligendum, verificandumq; ſit in filiis legiti-
mis, & naturalibus, vel in naturalibus tantũ, non
autem in filijs ſpurijs, inter quos nominatio ipſa
nihil prodeſt, ita Ang.conſ.191. colum.1. quem
ſequitur Iaſ.conſ.102.lib.4. & Gratus conſ.158.
col.1.lib.2.

4 Ideò debent eſſe cauti aduocati in probanda
filiatione, quos inſtruit Bart.in d.§. idem per con
trarium in d.l.non nudis, & Dec. cum alijs rela-
tis per eum, in d.c.per tuas, nn.4.

5 Item filiatio minimè probatur per ſolum tra-
ctatum non concurrentibus alijs adminiculis, &
per conſequens, quando quis producit fuiſſe tra-
ctatum vti filium, parentibus poſtmodum hoc
negantibus, non ob hoc videtur ſufficienter pro-
batus tractatus ipſe filiationis, ſecundum Albe.
Bal.Ang.& Saly.in l.non ignorat C.qui accuſ.nõ
poſſ.Bal.in d.c.per tuas colum.2.Bar.in d.l.non
nudis in 2.lectu. & in l.quidam ff.de probat.Iaſ.
in l.neque profeſsio, C.de teſta. & conſil.106. in
fin.lib.1.& conſil.102.lib.4.& Alciat.in tract.de
præſump.in 3.regu.præſump.38. vbi ſcribit iſtã Cõis
fore veriorem, magisq; communem opinionem. opin.

¶ In

¶In contrariam verò partem, videlicet, filiationem plenè probari per tractatum, inclinanerunt Felyn. poſt alios relatos per eum in dicto c. per tuas num. 13. Iacobus de Sancto Georgio in dicta l. quidam, Natta conſil. 159. nume. 15. uolum. 1. & Dec. conſilio 54. colum. 3. vbi ait iſtam opinionem eſſe communem, & ſequitur Aegidius Boſsius, in practica criminali in titu. de par tu ſuppoſito, numer. 9. 11. 27. 28. & ſequen. Sed prędictas opiniones ad optimam conſouantiam uidetur reducere Couarruuias in dicto §. 3. numero 6. & Alciat. in dicta præſumpt. 38. numc. 5. cum aliis ſequentibus, vbi occaſione ſumpta concordandi opiniones iſtas ponit quatuor caſus neceſſarios, & Vaſquius in tractatu de ſucceſsionum proceſſu lib. primo §. 4. numero 4. & ſequen. *Cōis opin.*

6 Benè verum eſt in omnem euentum, quòd antedictus tractatus filiationis, & communis opinio facit probationem, donec doceatur contrarium, ſecundum Glo. in dicto cap. Michael, & ibi omnes alios, Bald. in dicta l. non epiſtolis in 2. nota. per illum textum, & Alexan. cum alijs aggregatis per eum conſ. 51. viſo, & diſcuſſo proceſſu col. 2. uol. 1.

7 Item nominatio facta inter coniuges in epiſtolis tranſmiſsis inter eos, in quibus ſe coniuges affirment, ac nominent, licèt aliqualem præſumptionem faciat, nihilominus non induceret plenam matrimonij probationem; & ſic ex huiuſmodi nominatione non probaretur huiuſmodi matrimonium, l. non epiſtolis C. de probatio. Bald. in l. non ignorat colum. 1. C. qui accuſ. non poſſunt, & Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 3. cap. 4. num. 7. & ſequen. ubi oſtendit iſtam eſſe communem opinionem, eamq; plurimum declarat ibidem, & ita iudicauit etiam Rota Roma. ſub die 24. Nouembris 1570 atteſtante Illuſtri Domino Oradino præceptore meo in deciſione 277. *Cōis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FILII duorum fratrum, ſeu nepotes ex fratre nullo ſuperſtite patruo ſuccedũt eidem patruo ab inteſtato in capita non in ſtirpes, etiam in feudis, & eſt communis opinio, alia magis communis, quòd ſuccedant in ſtirpes.*

2 *Nepotes ſuccedentes ſimul cum patruo ex teſtamento in hæreditate patrui, & nepotes ipſi inſtituantur, vel ſubſtituantur ſimul cum fratre teſtatoris per patruũ proprys nominibus expreſſis, ſuccedunt patruo in capita non in ſtirpes.*

3 *Nepotes in Hyſpania ſuccedunt ſimul cum patruo in hæreditate patrui decedentis ab inteſtato in ſtirpes, non in capita.*

4 *Fratres, & filij fratrum in Ciuitate Neapolis de conſuetudine ſuccedunt in hæreditate patrui ab inteſtato decedentis in ſtirpes, non in capita.*

OPINIO CCCXXIII.

1 FILII duorum fratrum venientes ad ſucceſsionem patrui nullo ſuperſtite patruo, ſuccedunt eidem patruo ab inteſtato poſt mortem in capita, non autem in ſtirpes, ſecundum Azo. in Summa C. de leg. hæred. §. iure verò nouiſsimo, Glo in §. hoc etiam inſtit. de legit. agna. ſucceſſ. Hoſtien. in Sũma de ſucceſſ. ab inteſt. §. & qualiter, item in eius Summa Roffredus, & Iacob. Ard. in Sũma feud. Ioan. And. in add. Specu. in titu. de ſucceſſ. ab inteſta §. 1. verſ. ſed an filij fratrum, Iac. But. Bal. & Saly. in auth. ceſſante C. de legi. agna. ſucceſſ. Michael Ciſuentes in commẽtarijs ſuper leges Tauri in l. 8. nu. 4. & Couarruuias in ſuis epito. in tit. de ſucceſſ. ab inteſtato, ſub nu. 8. fol. paruo 399. cum aliis congeſtis per eum, & per Tiraquel. in lib. 1. de retract. §. 11. Glo. 11. nu. 3. quorum opinioni ſtipulatur etiam Capra conſil. 21. num. 13. proferens ibi hoc communiter teneri, & ita ſanciuit, ac determinauit Carolus Quintus Imperator in comitijs de anno 1529. Spirę habitis, aſſentiente Senatu Imperij, teſte Ioach. in ſingularib. obſeruationib. iudieij Imperialis Cameræ, obſeruatione 94. cent. 3. & hoc idem determinauit aliquibus uicibus Imperialis Camera in ſucceſſione feudali, vt fratrũ filij in feudo paterno, ſeu antiquo in capita ſuccedant, & ſuccedere debeãt, vt meminit Ioach. in d. obſeruat. 94. in fin. *Cōis opin.*

¶In contrariã verò ſententiam, videlicet, filios fratrum, aut ſororũ ſuccedere patruo in ſtirpes, non in capita inclinauerũt Glo. Dyn. Iaco. Arct. Cyn. Alber. Io. Faber, Pau. Caſtren. Corn. & Ang. in d. auth. ceſſante Glo. Bar. & Ang. in l. 1. §. fin. ff. ſi pars hæred. peta. Faber, & Pert. in d. §. hoc etiã, & iſtorũ opinionẽ ſaſsi fuere cõem eſſe Nicol. de Vbal. in trac. de ſucc. ab inteſt. 3. par. col. 1. Zaſi. in 1. lib. reſponſ. c. 7. Tiraq. in d. Glo. 11. Alex. cõſ. 55. nu. 4. vol. 4. & Bert. cõſ. 2. uol. 1. vbi ita cõſuluit, & ita cõſuluit etiã aſſerendo iſtã eſſe cõem traditionem Boer. cõſ. 2. poſito in fin. opuſc. ſeu cõmentarii Dyni de reg. iur. in 6. & in effectu iſta eſt veritas, ꝓut deducit pluribus rõnibus, & autho. Bar. in l. poſt cõſanguineos, §. hæreditas, ff. de ſuis, & legit. hęred. & Alex. ibi in add. ad ipsũ Bar. ſup litera G. & Cyn. Alb. & alij cõiter in d. auth. ceſsãte, & ita laudauit in facti cõtingẽtia excellẽs vir D. Ioã. Vincẽtius Burrus cõpatriota meus de pſẽti mẽſe Martij 1574. in cauſa ſibi cõpromiſſa p Marcũ Anto. Notariũ Alex. Leouardũ, & Franciſc. de Frãcãtonio de oppido Aſſerici olim comitatus Ciuitatis nrę. Et ſic etiã extitit iudicatũ in Anno 1575. in Regia Aprutina audientia, vt ſupra, in cauſa vertente in ipſa Regia audientia inter Frãciſcũ, & Martinũ, & Ioſephũ de Rotũdo de Ciuitate Theatina, aſsidẽte inibi ꝓ Auditore meritiſs. ꝓ clariſs. D. Roberto Robertutio viro undiq; iuſto, & natura, & diſciplina vigilãtiſs. in audiẽdis cau *Cōis opin.*

ſis, &

ſis,& tutiſsimo in eis decidendis, prout eius iudicia hactenus promulgata in eadem regia audientia quaſi diuina, & irrefragabilia appellari queũt. Et aduerte ne te decipiat Capra in d.cõſ. ſuo 21.in fin.& conſil,104.num,1. qui aſſerit primam opinionem Azo. & ſequacium communiter approbari;quia aſſertio hæc falſa redditur, & ipſe Capra decipitur in hoc,teſte Tiraquel.in dicta Glo.11.num.3.cum alijs ſequen.fol.165.vbi inhęret iſti vltimę opinioni Glo.communi ſimul cum alijs innumeris Doctor. relatis per eum, & Franciſcus Beccius etiam cumulatiſsimè conſil. 16.Tametſi, per totum volum. 1. vbi ita doctiſſimè conſuluit.

2 Sed hoc limitatur non procedere vbicunque nepotes ſimul cum patruo ſuccederent ex teſtamento in hæreditate patrui, & prædicti nepotes inſtituti,vel ſubſtituti eſſent per patruum nominibus proprijs expreſsis vnà cum fratre teſtatoris, tunc vtique omnes inſtituti,vel ſubſtituti ſuccederent in capita, ſecundum Afflict. deciſ.309. pater quidam nobilis inſtituit filios, vbi teſtatũ reliquit ita fuiſſe deciſum in Sacro Regio Concilio, & Cæſar Vrſillus in additio. Affl. vbi vtiliter limitat,& interpretatur iſtam deciſionem.

3 In Hyſpania verò ab inteſtato ſuccedunt in hæreditate patrui nepotes ſimul cum patruo in ſtirpes,non autem in capita text.eſt in d.l.8.Tauri,& ibi Ciſuentes.

4 Item fratres,& filij fratrum in Ciuitate Neapolis in ſtirpes ſuccedunt, & non in capita per conſuetudinem Neapolitanam incip.ſi quis, vel ſi qua de ſucceſſ. ab inteſtat. & refert Afflict. in cap. 1. ſi de feudo fuerit controuerſ. inter domi. & agna.num.11.

SVMMARIVM.

1 *FRATER non tenetur conferre fratribus libros ſibi datos á patre, vt literis operam impenderet: nec expenſas factas ad nanciſcendum lauream doctoratus viuo patre: nec arma,& equos ſibi emptos pro eundo ad bellum; nec expenſas factas in adipiſcendis officys, quæ non poſſunt vendi nec tranſmitti ad hæredes.*

OPINIO CCCXXIV.

1 FILIVS, cui à patre conceſsi, datique libri apparent, vt literis vacaret,illos quippè fratribus ſuis cõferre non tenetur, ſecundum Bart. in l.1.§. nec caſtrenſe ff. de collatio. bono. Paul. Caſtren.Alexand.num. 20. & Ripam num.168. in l. in quartam, ff. ad legem Falcid.Iaſ.in l. filiæ licet C. de collatio. Coraſi. in l. filium quem habentem,num.92.& 100.C.famil. erciſcun. Ang. Bald.& Saly.num.8. in l.omnimodò §.imputari, C.de inoffic.teſt. Bertran. conſil.284. multi ſunt conſultationis articuli nume.9.volum.8.& Dec. Alex. in l.ſi donatione, C.de collat.vbi perhibet iſtorum ſententiam communem eſſe. Cõis opin.

¶ Quæ quidem procederet,quando filius erat emancipatus, & ſic ubicunque filio emancipato donatio fieret:argu.l.quę pater ff.famil.erciſcun. cum Glo.iuncta,l.illud C.de collati.Contrarium verò firmauere,& malè quamplures Doct. citati per Ruinum in d.l.in quartam nu.18.& per alios Doct.præcitatos.

¶ Intelligiturq; ſeu ampliatur præmiſſa communis opinio ſimiliter habere locũ in filio ſcholare,cui ſi pater libros in ſtudio donaſſet, & poſtea viuo patre Doctor euaderet, illos fratribus conferre minimè teneretur, ſecundum communem opinionem omnium Scribent.quam ſequitur,& citat Alex.conſ.142.col.penul uol.2.& Ripa in d. l. in quartam; imò ipſe filius minimè tenetur conferre fratribus expẽſas factas ad gradum doctoratus ipſius adipiſcendum:quia quaſi caſtrenſe id reputaretẽ, vt voluerũt Bal.Ang.Saly. & Pau.Caſt.in d.§.imputari,Bar.in d.§.nec caſtrẽſe,Bert.in d.cõſ.284.ſub nu.9. & iſta eſt cõis opinio,cui inhęret etiã Ripa in d.l.in quartã nu.166. & Coraſi.in d.l. filium,quem habentem nu.110. quamuis Ruin.ibi, & leuiter ſentiat cõtrarium. Cõis opin. 2 Cõis opin.

¶ Imò quoq; ipſe filius equos,& arma à patre ſibi cõceſſa,vt ad bellũ proficiſceretẽ, fratribus nullo modo conferre teneretur,ſecundũ Glo. & cõiter Doct.in d.l.quę pater,Bal.Ang.Saly.in d.§.imputari,& Ripam in d.l.in quartam nu. 167. Cõis opin.

¶ Imò etiã expenſę factæ à patre,vt filius ſcriptoriã apoſtolicã, uel nõ apoſtolicã,vel decurionatũ adipiſceretẽ,cõferendæ fratribus non eſſent: cũ nec uendi,nec ad hæredes tranſmitti poſsint, ſecũdũ aliquos Doct.in d.§.imputari,& Nicol.de Vbal.de ſucce.ab inteſtato.Cõtrariũ verò ſẽſere, vt cõferendę veniãt huiuſmodi expẽſæ,Pau.Caſt. & Iaſ.in d.§.imputari,& Ripa,in d.l.in quartam, nu.163.& iſta eſt communis opinio. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *HAEREDITAS per caput vnde legitimi poteſt agnoſci à filijs etiam poſt triginta annos; ſed a capite vnde liberi ea præſcriptione remouentur.*

2 *Extraneus reſtituitur ad hereditatem non agnitam lapſu triginta annorum,dũmodo ignorauerit ſibi delatã.*

3 *Pręſcribitur ius adeundi hereditatem extraneorum triginta annorum curriculo.*

OPINIO CCCXXV.

1 FILII nõ obſtante pręſcriptione, ſeu lapſu triginta annorum poſſunt agere,& agnoſcere hæreditatem maternam, vel paternam ex capite unde legitimi, dato quòd excludantur pręſcriptione à capite,vnde liberi, vt per Bartol.conſil.128.Alex. cæteroſq; omnes,in l.licet C.de iur.delib. & iſta

eſt

Cōis opin. eſt communis opinio, ſecundum eundem Alex. conſil.89.volum.2.Corn.conſil.70.volum.4.Gozad.conſil.59.num.7.& Dileƈt. in traƈta.de arte teſtandi titu.de acquit.vel repud.hæredit. caut. 6.num.2.

2 Quò ad extraneum verò, ſi extat ignorantia, reſtituitur aduerſus præſcriptionem triginta annorum, non autem maiorem, vt per Alex.conſil 106.vol.5.Fulg.conſ.64. Dec.conſ.103. & Dileƈtum cum alijs cumulatis per eum in d. caute. 6.nume.3.vbi docet iſtam communem ſententiam fore. Cōis opin.

3 Quia regulariter ius adeundi hæreditatē ipſorum extraneorum præſcribitur ſpatio triginta annorum, ſecundum communem opinionem, quam firmat Glo.& Doƈto.in l.is,ff.de acquiren. hæred. Bald. & Iaſ.cum cæteris ſignatis per eum in d.l.licet,verſicu.pro cuius rei euidentia, Imol. conſ.73.in caſu præpoſito in prin. & iſtam communem ſequitur etiam, & citat Corn.conſ.299. videtur prima facie nu.3.volum.3.Felyn.in cap. de quarta poſt num. 22.de præſcrip.Tiraq.in l. ſi vnquam C.de reuocan.dona.in uer. Reuertatur num.392.Franc.Balb.in traƈt.de præſcrip. in 4. par.4. partis principalis quæſt.19.& Ioachimus in obſeruatione 71.cent.2.vbi oſtendit ita obſeruari in Camera Imperiali Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *MATREM dotare filius non tenetur, ſed duntaxat alere. Quod reſtringitur, ſi facultates vtrique ſufficiant.*

OPINIO CCCXXVI.

1 FILIVS tenetur alere matrem, l.ſi quis à liberis in princip.ff. de libe.agno.l.filia, & ibi Bald.C.de pa.poteſt.

¶ Quod vendicat ſibi locum, ſi facultates vtriq; ſufficiant, aliàs ſecus, l.1.§.præterea ff.de tut. & rat. diſt.vbi DD. ſed dotare minimè tenetur, l.tutor ſecundum §.fin de admi.tut.Bald.& Ang.in l.3. C.de præſcript.long.temp.Ang.Alex.nu.20.Ripa num.82.& omnes communiter in l.1.ff.ſolu. matrimo.& Campeg.in traƈta. de dote in 1.par. queſt.21. Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *PATER tenetur dare dotem filiæ iam nuptæ de eius conſenſu.*

2 *Filia poteſt nubere ſine patris conſenſu, maximè de iure canonico, & ſi excedat 25.annum, quo caſu etiam de iure ciuili poteſt: & tūc etiam poteſt cogere patrem ad congruè ſe dotandum.*

3 *Filius non poteſt de iure ciuili contrahere matrimoniū abſque patris conſenſu, niſi ad vigeſimumquintum annum vſque peruenerit.*

4 *Homo frigidior frigiditate ipſa, eſt calidior calidiſsima muliere.*

5 *Filius contrahens matrimonium abſque parentum cōſenſu exhæredari non poteſt.*

6 *Statutum imponens pœnam contrahenti matrimonium abſque patris conſenſu non valet: quia metu pœnę matrimonij libertas impediretur.*

7 *Dos relicta filiæ per patrem à lege, hac conditione, ſi nubat cum conſenſu matris, vel hæredis exigitur tali cōſenſu nullo modo præſtito: quia matrimonia debent eſſe libera, nec pendere ab alieno arbitrio.*

8 *Matrimonium affirmans à filiofamilias contractum irritum eſſe abſque conſenſu parentum, ac parentes ipſi illud ratum, ſeu irritum facere poßint, anathema eſt.*

9 *Pater non perdit vſumfructum, quem habere debet iure patriæ poteſtatis in bonis filij, qui matrimoniū contraxit ſine eius conſenſu, ſecus ſi eius conſenſu.*

OPINIO CCCXXVII.

1 PATER tenetur dare dotem filię iam nuptę de eius conſenſu, ſecundum Glo.communiter approbatam in l. obligamur §.l.ff.de aƈtion. & obliga. quā ſequitur allegat, nonnihilq; declarat Ripa in l. 2. col. 9.ff.ſolu.matrimo.& in l.1.nu.12.55.& ſequen. eod.tit.Bal.conſ.456.recolo volum.5 & Brun.in traƈt.de ſucceſsio.ab inteſta.in 1.par.in 9.artic. 2.q.num.50.Nec iſta communis videtur habere dubitationem: cùm ita pater aſtringere tacitè ſe videatur, l.2.in princ.ff.ad municip. ſed dubium inſurgit, quando filia contraxerit matrimonium abſque patris conſenſu, tunc huiuſmodi communis redditur anceps, & dubia, & ab omnibus Doƈtoribus in utranque partem agitata. Filia Cōis opin.

2 Cæterùm, vt veritas eluceſcat, filiæ licet ſpreto patris conſenſu nubere, ſecundum commun ē ſententiam Doƈtorum, teſte Iaſ.in authen. ſed ſi poſt ſub num.5.C.de inoffi.teſta.& Coraſio, in repet.l.qui liberos nu.99.C.de ritu nupt.in 2.leƈt. & hoc probatur in c.ſufficiat 27.q.2.& Glo. in c. fin.32.q.2. Cōis opin.

¶ Iſta verò communis procedit de iure canonico videlicet, vt filij poſsint matrimonium contrahere ſine conſenſu patris, & dicit Glo.in l.Paulus, ff.de ſtatu.hom.& in §.1.inſti.de nupt. in uer. ſecundum datum, & ibi Ang. Ioan. de Platea, & Ioan.Fabri, & Iaſ.in addi.1.ad Portium per text. in c.videtur, qui matrimonia accuſa. non poſſ. & tanto magis habet locum iſta concluſio, quando filia nupſit poſt vigeſimumquintum annum: cùm eo caſu nihil ſit quòd ei imputari poſsit, ſed potius patri, qui tantum diſtulit filiā

in matrimonio collocarę §.ſi verò vſque, authen
tico, vt cùm de appellatio. cognoſcitur, & tunc
poſſet cogere patrem ad congruè ſe dotandum,
ſecundum Neuizan. cum aliis coaceruatis per
eum in Sylua nuptiali lib. 2.nume. 36.& Sylua-
num conſil.2.numer. 71. Et iſtud, ut patet rectè
intuenti, procedit etiam de iure ciuili, videlicet
ut filia non poſsit contrahere matrimonium abſ
que patris conſenſu, niſi ad uigeſimumquin-
tum annum uſque peruenerit, authen.ſed ſi poſt,
C. de inoffic. teſtam.& not. Ioan. de Amicis con-
ſil.91.nume.5.& Syluanus in dicto conſil.2. nu-
me.44. ubi poſt Ripam in dicta l. 1. narrat iſtam
Cōis eſſe magis communé opinionem, ꝙ pater filiam
opin. minorem vigintiquinque annis nubentem abſ-
que eius conſenſu priuare dote, & exhæredare
poſsit. Sed contrariam ſententiam amplectitur
Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 1. c. 17.
num. 3.& ſeq.

3 Et quamuis iſte textus in dicta authent. ſed
poſtquam, loquatur in filia, idem dicendum eſt
in filio, cui magis, atque etiam magis ſanguis,
quàm filiæ feruet, & bullir, vt in dicto §.1. inſti-
tut. de nupt.& tenet Ioan. Fabri ibi per iſtam ra-
tionem.

4 Quia frigidior homo de mundo calidior eſt
calidiſsima muliere, ſecundum naturales, & ita
dicit Auicéna prima primi capituli de ætatibus,
vt refert Gabriel de Taragna in text.

5 Contrarium verò firmat Coraſius in dicto c.
17.nume.5. vbi ait quòd filii contrahentes ma-
trimonium abſque parentum conſenſu exhære-
dari non poſsint, & hoc idem firmat Abba.&
alij in c. 1. de ſponſ.impub.& Ioan. Baptiſt. Fer-
rettus conſil. 34. in præſenti cauſa matrimoniali
Cōis Paduana nu.14.vol.1. vbi docet iſtam eſſe com-
opin. munem opinionē poſt Abb. vbi ſupra, & reddit
rationem.

¶ Iſthæc concluſio declaratur, ac limitatur in
quinq; caſibus per Coraſium in d. l. qui liberos,
nume.99.cum aliis ſeq. in 2.lectu. quos omicto
breuitatis ſtudio.

6 Amplia etiam dictam concluſionem, quòd in
tantum procedat, quòd ſi ſtet ſtatutum impo-
nens pœnam contrahenti matrimonium abſque
patris conſenſu, non valere, nec tenere: quia me-
tu pœnæ matrimonij libertas impediretur, vt
voluit Ioan. Andr. in cap. ſtatutum, il primo de
hæret.lib.6.cum alijs latè congeſtis per Ruinum
conſil.144.num.20 lib.5, vbi aſſeuerat iſtam eſ-
Cōis ſe communem opinionem, & Curt. Senior conſ.
opin. 27.nume.3. & Dec.in cap. eccleſia Sactæ Mariæ
de conſtitutio.num.128.& ſequen.& ſic conſul-
uit Alexand. conſil. 1.volum.3. conſil.59.nume.
5.conſil.97.principalis dubitatio numer.2. cum
alijs ſequen.volum.6.& videtur opinioni huic in
hęrere quoque cum aliis citatis per eum Rode-
ricus Suares, in ſuis allegationibus, in l.2.in titu.
De los caſamientos, nume. 13.19.& ſequen. vbi re-
fert Docto. contrarium ſentientes, & Moder. etiã
in ſcholiis ad Alex.in dicto conſ 97. in litera, E.

7 Amplia etiam eandem concluſionem proce-
dere etiam, vbicunq; pater legaret filię ſuæ 400.
tempore nuptiarum conſignandos, caſu quo nu-
beret cum conſenſu, licentiaue matris, & hære-
dis, aliàs non impetrata, & adhibita iſta licentia,
quòd recipere deberet dumtaxat 100. tunc igi-
tur quamuis contraheret matrimonium ſine
conſenſu ipſius matris, & hæredis; nihilominus
deberet habere dictos quatringentos ſcutos:
quia pater committere nequiret alteri arbitriũ
maritandi filiam, eſtò quòd matrimonia libera
eſſe debeant, nec pendere poſſunt ab alieno ar-
bitrio, vt doctè conſuluit Natta, conſil.355. No-
bilis Lucas uolum. 2. & ita eleganter, ac doctè
declarabat iſtam materiam Illuſtris D. Raynal-
dus Rodulphus Peruſinus, dum eum publicè au-
diebam Peruſii.

8 Imò anathema eſt affirmans matrimonia à
filiisfamilias contracta abſque conſenſu paren-
tum irrita fore, ac parentes ea rata, ſeu irrita fa-
cere poſſe, ſecundum Concilium Tridentinum
ſeſsione 24.cap.1.incip. Tametſi poſt princ. Ideò
caue à Coraſio, qui in dicto cap. 17.num.6.cum
aliis ſequen. nimis licentioſus auſus eſt hoc coar-
ctare, & firmare non procedere in ſponſalibus
inuitis parentibus per filios contractis, dũmodò
nuptiæ non ſint perfectæ mediante concubitu.

9 Interpretatur inſuper prædicta non habere lo
cum, vbicunque filius facto ſuo proprio libera-
tus à patria poteſtate reperiatur, hoc caſu pater
non perdit vſumfructũ, quē habere debet iure pa
trię poteſtatis, l.fin.C.de vſufru.& l.2.C.de bonis
mater. Sin aũt pater cõſentiret matrimonio filij,
& ſic ex patris facto eſſet patriæ poteſtatis nexu
liberatus, tũc perderet totum vſumfructum ſine
reſeruatione partis dimidiæ vſusfructus, prout
reſeruat per l.cum oportet §.cùm autem &§. hoc
quoque C.de bonis quæ liber. vt per Bartol. in
authen. item eſt C. eodem titu. à cuius ſententia
nemo ex Doctoribus diſcedit, & ſic iſta opinio eſt
communis, vt conſtat ex allegatis per Scribent. Cōis
inibi, & in multis conſ. opin.

SVMMARIVM.

1 *PATER relinquens filiæ mille ſi nupſe-
rit, & centum ſi ingrediatur monaſte-
rium, poterunt peti mille à monaſterio,
& ea conditio tanquam turpis reicitur.
limita niſi pater ipſe expreſſè declaret, & lim ita etiã
in duobus alijs caſibus remiſſiuè.*

OPINIO CCCXXVIII.

1 FILIAE relinquens in teſtamento
pater mille ſi nupſerit, & centum ſi
ingrediatur monaſterium, quo ca-
ſu inquam, ſi ingrederetur religio-
nem poteſt petere mille, ac ſi nupſiſſet, vt per
Bartol. in l.2.numero primo ff.de his, quæ pœnæ
nomine,

nomine, Matthesil. ſingul. 52. exordiente, nota quòd ſi teſtator, Alex.conſil. 35. ſuper contentis colum.2.volum.3. Alber.de Roſa.in tractat. ſtatu.in ſecunda parte quæſtio. 104. Ioan.Campeg. in tracta.de dote in 1.parte quæſtio. 30.& Marſi. in rubr.ff. de fideiuſſo. nume. 127.& Felyn.num. 37. & Auguſtinus Berous in c. in præſentia, numer.494.& ſequen.de probatio. Et iſta eſt communis opinio, teſte Ripa in l. 1.nume.62.ff.ſolu. matrimon.Marſil.in l.1.nume.45.ff.de rapt. virgin.& Dec.in dicto cap.in præſentia, numer.59. & conſil.684.in teſtamento Bernardini, Gabriele Sarayna in additio. Matheſil. in dicto ſingula. 52. & Cæſare Vrſillo in annotationibus Afflict. in deciſio. 348.nume.2.vbi meminit ita fuiſſe deciſum in Sacro Regio Concilio Neapolitano, quod mulier ipſa ingrediens monaſterium, tunc non obſtante mente teſtatoris deberet recipere dotem, ſecundum conditionem ipſius monaſterij, nec ſufficeret legitima.

Cōis opin.

1 ¶ Sed interpretatur iſta communis non procedere, quando teſtator expreſsè declarat dicta mille filiam non poſſe conſequi, niſi matrimonium contraxerit, & ſi monaſterium ingreſſa fuerit, non poſſet petere, niſi centum. Nam ſeruanda eſt uoluntas teſtatoris, quando de illa apertè conſtat, §. diſponat in authen.de nupt.& l.in conditionibus ff. de condition.& demonſtration. Et quilibet rei ſuæ poteſt, quam uelit legem imponere, l.quoties C.de donatio. quæ ſub modo. Et quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, l. ſed, & ſi lege §. conſuluit ff. de petit.hæred. Nec æquum eſt, quòd monaſterium habeat bona teſtatoris inuiti, ideſt illa mille, quæ relicta ſunt, ſi uirgo nuberet. Inuitus enim nemo cogitur benefacere, cap.de Iudæis 45. diſtinctio. Et iſta eſt uerior, & magis communis opinio, vt ſcribit Dec. conſil. 419. uiſo eleganti conſilio colum.2. poſt relatos per eum, & nouiſsimè Auguſt.Berous in dicto c. in præſentia nume. 494. & ſequen. & in hac opinione ſunt etiam quamplurimi Doctores, quos refert Iaſ.conſi.43.Ioan.& conſi.5.lib. 3. vbi audacter fatetur, quod totus mundus ſequitur iſtam opinionem, idemque ſentit, & firmat Vaſquius lib.3.§. 29.numer.23.in tracta. de ſucceſſ. proceſſ.tit.communia de legat.& fideic. vbi dicit veriorem æquioremq; fore.

Cōis opin.

¶ Limitatur etiam mentionata communis in duobus aliis caſibus per Felyn.in d.c. in præſentia, ſub nu.37.

SVMMARIVM.

1 *FILIVS, cui ex teſtamento, vel ab inteſtato delata eſt hæreditas, non poteſt legitimam abſque onere capere, & reſiduum ipſius hæreditatis repudiare, ſed totum aut capere, aut repudiare debet.*

OPINIO CCCXXIX.

1 FILIVS ſi tota patris, hęreditas illi delata eſt ex teſtamēto, vel ab inteſtato, non poteſt legitimam abſq; onere capere, & reſiduum hæreditatis repudiare, ſed totum, aut capere, aut repudiare debet, vt cōcludūt Bar.Aug.& cæteri omnes in l. quia poterat ff.ad Trebell.& in l. pro hærede §. ſeruo ff. de acquir.hæred.Cyn.Bald.Salyc.& Alex.in l.hæres C de impub. Abb.& alij communiter in fin.in c. Raynutius de teſta.& Bald.in l.unica C.quando non peten.par.

Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *HAEREDITAS paterna delata non cenſetur adita à filio, niſi probetur ex aliquo actu ſe geſſiſſe pro hærede.*

OPINIO CCCXXX.

1 FILIVS, cui mortuo patre eſſet delata hæreditas patris, non cenſetur tunc ſe gerere pro hærede, ſiquidē non eſſet aliquo modo fundata contra eum intentio creditorum hæreditariorum, niſi probarent filium ipſum ſe paternæ hęreditati immiſcuiſſe, ſecundum Glo.Bart. Ang. & alios omnes in l.neceſſarijs ff.de acquir.hæred. Bal.& Caſtren.in l. 1.C. ſi minor ab hæreditate abſtineat, vbi etiam Anton.de Alex. qui refert iſtam eſſe communem opinionem, cui inhæret quoque Bartol.in l.ſi dubitetur, §. ei ff.de fideiuſſoribus, Alexand. conſilio 72. viſo proceſſu, & omnibus actis, ſub numer. 1. & ſequen.volum.5. Gloſ.& Alexand. cum alijs ſignatis per eum, numero 10.in l.ſi cùm dotem §.tranſgrediamur, ff.ſolut. matrimo. vbi adijcit hanc magis communem opinionem fore.

Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *TERTIVS non poteſt de iure fiſci excipere, vbicunque cum effectu bona non eſſent per fiſcū apprehenſa.*

OPINIO CCCXXXI.

FISCI iura tertius opponere non poſſet de præſenti, tam vbi legatarius faceret ſe indignum legato ſibi relicto ob offenſam, iniuriamque per eum illatam teſtatori, quàm in quibuſcunq;

cunque alijs caſibus in quibus quis priuaretur
aliqua re,& applicaretur fiſco,& ſic nemo oppo-
nere poſſet iura fiſci, eo quòd bona ipſo iure ſint,
in eum tranſl ata, niſi corporalem eorum poſſeſ-
ſionem appręhenderit ſecundum Bar.conſil.82.
Martinus, Bald. & alios in l. ex facto §.fina.ff. de
vulg.& pupil.& Gloſſ.in l.is conſequenter §. ſed
an ff.famil.erciſcun.quam ſequitur,& ait ſingu-
Cõis opin. larem ad hoc,& communiter approbatam Alex.
conſil. 209.conſideratis his,quę in themate nar-
rantur nume.19.volum.6. & Socin.conſil.79. &
conſil.84.volnm.4.& Hieronymus Albanus con
ſil.8.doleo,quòd cauſa viduæ mortalis propè ad
immorta itatem protrahatur,nu.88.

SVMMARIVM.

1 *FISCVS ſuccendens in bonis priuati per
viam publicationis bonorum, ſiue alio mo-
do tenetur ea obligatione, quæ tenebatur pri-
uatus.*
2 *Fiſcus onera creditorum ſubit, quando bona vacantia
ſibi deferuntur, ſecundum vnam communem opi-
nionem, ſed ſecundum alteram ſententiam ſimili-
ter communem, ſi ſine culpa hæredis ipſa bona va-
care cœperint, adhuc fiſcus onera ſubire debet, vt te-
neatur legata, & fideicommiſſa agnoſcere*
3 *Rebellis non obſtante teſtamento confecto per eum pu-
blicatis poſtea bonis ſuis propter felloniam, vel aliud
ſimile crimen decedit inteſtatus, tanquam incapax,
tam quoad legata, & fideicommiſſa, quàm quoad in-
ſtitutiones.*

OPINIO CCCXXXII.

1 FISCVS ſuccedens in bonis
priuati per uiam publicatio-
nis bonorum, ſiue alio mo-
do, tenetur ea obligatione,
qua tenebatur priuatus, tex-
tus eſt in l. uia conſtituti §. ſi
fundus, ff. de ſeruitu. ruſtic. prædio. & in l. cùm
quidam §.fiſcus,ff.de vſu.& in l.ſi marito ff.ſolu.
matrimo.
2 Idemque concludendum eſt in oneribus le-
gatorum, & fideicommiſſorum, & reliquis om-
nibus, ut onera creditorum fiſcus ipſe ſubire
debeat, quando bona uacantia ſibi deferuntur,
l. recuſare §. ſi fiſco, ff. ad Trebellia. l. ſi Titio,
ubi Bartol.& alii ff. de legat. 2. & l.ſi ſeruus plu-
rium, §.ſi quis ante, & ibi omnes Doctores ff.de
legat. primo. Et hoc certè, ac tutè intelligen-
dum eſt, vbicunque culpa hæredis bona vacare,
& ad fiſcum tranſuolare cœperunt, l.ſororem, C.
de his, qui. vt indig. & dict. §.ſi quis ante, & te-
net Iaſ.in l.eam quam, nume.13.C. de fideicom.
Cõis opin. & Alex.in d.§.ſi fiſco, vbi appellat iſtam eſſe com
munem opinionem.
¶ Contrariam verò partem, vt etiam ſi ſine
culpa hæredis ipſa bona uacare cœperint, adhuc
fiſcus onera ſubire debeat, & ſic, vt teneatur le-
gata, atque fideicommiſſa agnoſcere, tenet Saly.
in §.pen.per text.ibi C. de cadu. tollen. ubi pro- Cõis opin.
mit hanc eſſe communem ſententiam.
3 Sed ſi propter crimē læſæ maieſtatis, vel aliud
ſimile publicarentur bona teſtatoris ille tam in-
teſtatus, inteſtabilis decedit quò ad legata, & fi-
deicommiſſa, quàm quò ad inſtitutiones, l. 2. per
quam ita firmant ibi Barto. Alberi. Paul. Caſtrē.
Cuma. Alex. Iaſ. Ripa, & alij communiter, ff. de Cõis opin.
lega. 1.

SVMMARIVM.

1 *FRATRIBVS ſi legetur, primis tantùm
fratribus legatum relictum intelligitur.*
2 *Statutum loquens de fratre, de primis fratri-
bus intelligitur.*

OPINIO CCCXXXIII.

1 FRATRIBVS vbicunque le-
gatum ſimpliciter relictum fo
ret, intelligeretur utiq; de pri-
mis dumtaxat fratribus, non
autem de vlterioribus, ſecun-
dum Barto.in l.Lucius §. quęſi
tum poſt princ.ff.de leg.3.
2 Et hoc idem voluit in ſtatuto loquente de fra-
tribus Bal.in l.iubemns §.fin.ad Sena.conſ. Tre-
bel.in l.1.in princ.ff.de inoff.teſtamen. Anchara.
in repeti. c.1. poſt medium de conſtitu. Imol. &
Alexan.in l.ſi dotali, ff. ſolnt. matrimo. conſilio
97.colum.1.& conſi. 204.uol.2.& conſil. 221.uo
lu.6. Roma.conſil.16. Paul. Caſtren. in l.tres fra-
tres, ff.de pact. Corne.conſ.92.uolu.3. Alex.& Ia-
ſo.in l.ſi mater C. de ſucceſſ.edict. Bal. in l.vxor.
poſt princip. C. qui accuſa. non poſſ. & in c. quæ
in eccleſiarum colum.penult.de conſtitu. vbi lo-
quitur de conceſsione feudi, & ſtatutis, Corne.
conſil.92.colum.2.vol. 3. & Iaſ.conſ. 205.vol.2. Cõis opin.
Et iſta èſt communis opinio, licèt, & malè aliqui
ſenſerint contrarium, pręſertimque Ioan. Andr.
in addi.Specu.in rub. de ſucceſ. ab inteſta. colú.
1.& Bald.titubanter in l.ſcimus col.fin.C. de in-
off.teſtamen. & Ange. etiam ſibi contrarius con
ſilio 369. & Roma. pariter ſibi parùm conſtans
in l. prima. C. de ſucceſ. edict. Eſt benè verum,
quòd nonnulli Doctores in mentionatis locis di
cunt iſtam eſſe potius limitationem, quàm con-
tradictionem: tamen quicquid ſit, in actu practi-
co noli aliter recedere à prælibata communi tan
quam veriſsima.

SVMMARIVM.

1 *FRATRES vtrinque coniuncti, præferantur
fratribus ex parte patris tantùm.*
2 *Statutum quòd ſtantibus fratribus fœmina non
ſucce-*

ſuccedant, intelligitur de fratribus vtrinque coniunctis, ſecundum vnam opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam magis communem frater ex parte patris tantùm coniunctus excludit in hoc caſu ſororẽ vtrinque coniunctam.

3 *Soror vtrinque coniuncta excluditur à fratre ex vno tantùm latere coniuncto, ſed debet habere paragium dotis.*

OPINIO CCCXXXIV.

1 FRATRES vtrinq; coniuncti præferũtur fratribus ex parte patris tãtum: quia duo vincula vnũ uincũt; & conſequenter fratres cõiuncti ex vtroq; parente in ſucceſsione fratris inteſtati pręferuntur in omnibus bonis aliis fratribus ex altero tantũ parente cõiunctis, auth.itaq; C.cõia de ſucceſsio.& not.Capra conſ.8.nume.1. & conſil. 67.nume.2.Ferrarien.in ſua pract. Papien.in forma libelli pro hæredi. ab inteſta. in §. nulliſque ſuperſtitibus ex eo liberis,nume.30.Curti. Iuui. conſ.78.nume.1.Natta conſi.395.uiſo inſtrumẽto Guilielmini Mantelli nume.1.uol.2. & Tiraq. in tracta.de retractu titu.de conuentionali retractu.§.14.Glo.2.nume.5.fol.paruo 170.

2 Sed ſtante ſtatuto quòd fœminæ, ſeù ſorores extantibus fratribus non ſuccedant, intelligitur etiam ſecundum ius cõmune de fratribus vtrinque coniunctis, & non de coniunctis ex parte patris tantum; Et ſic ſoror utrinque coniuncta ſola ad ſucceſsionem patris ſui vtrinq; coninncti admittitur excluſis aliis fratribus ex parte patris tantum coniunctis,ſecundum Anchara.in repeti.cap.canonum ſtatuta col. 150.verſ. Occurrũt alię quęſtiones de conſtitu. cum quo videtur concurrere Tiraquellus in d. tract.de vtroq; retract. titu. de retractu conſanguineorum §.14. Gloſ.2. nu. 6.fol. par. 120. Caccialupus in repeti.l. omnes populi.ff.de iuſti. & iur. fol. 15. verſ. Quæritur,& Soci.conſi.252.nume.18. uol. 2. cum aliis citatis per Alber.Brun.in tract.ſtantibus maſculis,&c.articu.12.q.14. & pro iſta opinione nonnulla argumenta adducit etiam ad eius corroborationem Laurus de Palatiis in tract. de ſtatutis excludentibus fœminas à ſucceſsione in verſic. Nunc autem vtiliter quęro nume. 163.cum aliis ſeq.& ita conſuluit Ruinus in conſil. 38. uolu. 3. Alex.conſ.5.vol.6.Pariſi.conſi.19.uol.3.& Ioan. de Guidonibus de Acumulo in conſ. 64. numero 4.cum aliis ſeq.poſito inter conſil. vltimarum uoluutatum collecta per Zilettum, vol.1.

¶ In contrariam verò partem, videlicèt, quòd frater legitimus, ideſt ex parte patris tantùm cõiunctus excludat in hoc caſu ſororem, ſeu ſorores vtrinqne coiiunctas defuncto, inclinarunt Bald.Fulgo. Paul.Caſtren. & Corne. in l.1.C. de legit.hæred.Roma.conſ.411.Alex.conſ.9.col. fi. uol.5.Soci.conſ.fin.in fi.uol.2.Soci.Iuni.conſilio 67.num.37.vol.3. Campegius in tract.de ſtatutis excludentibus fœminas à ſucceſsione in quęſtio.27.& ſeq. ubi refert ita aliàs Mantuæ extitiſſe obtentum, & ita conſuluit Alciatus conſ. 37. uol.2.vbi congerit alios eiuſdem ſententiæ, & firmat iſtam eſſe magis communem opinionem, *Cois*
idemque conſuluit doctiſsimè, & copioſiſsimè *opin.*
Iacob.Mandellus conſilio 81.vbi ſimiliter prædicat iſtam eſſe magis communem ſententiam, ac ſimul tollit melius,quem alius, quem hucuſque uiderim omnia fundamenta partis contrarię, & in effectu iſta eſt ueritas, & in iudicando conſulendoque quis non erraret in amplectendo ipſam communem, cui aliàs inhæſit Anto. Roma. iureconſultus inſignis in aula epiſcopali Paduana, ut meminit Laurus de Palatijs in loco ſuperius citato, & pro hac parte conſuluit quoq; Capra in d.conſ.8.

3 Et ita fuit deciſum in Sacro Regio Concilio Neapolitano, quòd ſoror vtrinque coniuncta excludatur à ſucceſsione bonorum paternorum à fratre cõſanguineo, ſed deberet habere paragiũ ſecundum conſuetudinem Neapolis, vt refert Cæſar Vrſillus in additio.Afflicti,in deciſ.38.ſub nu.11.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *FRATER germanus in ſucceſsione fratris præfertur vterino in bonis à patre prouenientibus. Sed vterinus pręfertur germano in bonis maternis, in alijs verò bonis aliunde quæſitis æqualiter ſuccedunt.*

2 *Frater germanus præfertur vterino tantùm in fratris inteſtati ſucceſsione in bonis prouenientibus à patre, et vterinus præfertur germano tantum in bonis maternis. Quod quippè procedit in fratribus, & eorum filijs, non autem in nepotibus fratrum: nam iſti æqualiter admittuntur.*

OPINIO CCCXXXV.

1 FRATER Germanus in ſucceſsione fratris inteſtati præfertur vterino tantùm in bonis præſertim à patre prouentis, & vterinus pręfertur germano tantùm in bonis à matre prouentis, & in bonis aliunde quęſitis æqualiter ſuccedunt, l.de emancipatis C. de legit. hęredi. quam ſingularem ait Guiliel. Benedict. in c. Raynutius de teſtamen. ver.Et vxorem nu. 665. Et hoc expreſsè uoluerunt Glo.in auth.poſt fratres C.de legit. hæredi. & in auth.itaque C. communia de ſucceſsio.vbi Corne. & in conſ. 266. perhibet iſtam eſſe com- *Cõis*
munem opinionem, idemque aſſeruut Ferrariẽ, *opin.*
in ſua practi. Papien. in forma libelli pro hęredi. ab inteſta.dela.in §.nulliſque ſuperſtitibus ex eo liberis

liberis nume. 29. & Tiraquel. copioſè cum aliis ſignatis per eum in tracta. de utroque retractu titu. de retractu conſanguineorum §.14.Gloſ.2. nume.4.fol.169.Boeri.deciſio.185.nume.3. Anto.Rube.conſil.76.& Iaſ.in l. poſt dotem in fi. ff. ſolu.matrimo.

2 Sed hæc communis intelligenda eſt in fratribus, eorumque filiis, non autem in fratrum nepotibus: nam illi æqualiter admittuntur, ſecundũ Pet. de Bellapertica in d. auth. itaque, cum quo cæteri omnes Doctores communiter tranſeunt, & ita extitit deciſum in Sacro Concilio Neapol. teſte Cæſare Vrſillo in ſcholiis ad Afflictum in deciſio.38.ſub nu. 11. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FRATRES, & mater ad bona filij inteſtati vnà cum aliis filiis, & ſic fratribus defuncti, in capita admittuntur. Idem in auo, & auia.*

2 *Auus paternus excludit in ſucceſſione nepotis fratrem conſanguineum, & ſic ex vno tantùm latere coniunctum, & ſuccedit excluſis fratribus conſanguineis.*

OPINIO CCCXXXVI.

1 FRATRES, aut ſorores germanæ, & ſic vtrinque coniunctæ inteſtato fratri, decedenti ſine filiis ſuccedunt ſimul cum eorum parentibus, ita quòd diuiſio hæreditatis inter eos facienda venit per capita, vt not. Boeri.deciſio.185.nume. 1. & ita fuit deciſum in Sacro Regio Concilio Neapo. fratres ipſos debere admitti ſimul cũ matre ad bona paterna, vt teſtatur Cæſar Vrſillus in addi. Afflict. in deciſio.38. ſub nu. 11. Sed mentionati fratres vtrinque coniuncti non excludunt auum, nec auiã à dicta ſucceſſione fratris, imò admittuntur ſimul cum auo, vel auia per capita, ſecundum Gloſſ. Bar. Caſtren. Salyce. Corne. & cæteros omnes in d. auth. defuncto. Nicol. de Vbal. in tract. de ſucceſ. ab inteſta. 2. part. q.2.& Bald. conſil. 168. text. in auth. defuncto, ſuper uerbo, in gradu col.4. vbi exclamat iſtam eſſe communem opinionem, & Bar. etiam in d. authen. defuncto, & ſequitur quoque, ac ueriorem eſſe ait Ferrarien. in practi. Papien. in forma libelli pro hæredi. ab inteſta. dela. in §. nulliſque ſuperſtitibus ex eo liberis ſub nume. 25. Et licèt contrariam partem teneat Iacob. de Belui. in §. ſi uerò in auth. de hæred. ab inteſtato uenien. & Caſſane. in conſuetu. Burgun. rub.7. §. ſexto colũ. 9. cum aliis coaceruatis per eum, videlicet quod auus admittatur ad ſucceſsionem nepotis inteſtati, quando ipſe obiiſſet non relicto patre, nec matre, nec relictis fratribus vtrinque cõiunctis; nihilominus ipſe Caſſan. dumtaxat inhæret huic ſententiæ, non autem alij Doctores allegati per eum; ideò caue ne te decipiat cũ huiuſmodi falſa aſſertione, & conſequenter in deciſiuis à mentionata prima communi tanquam ueriſsima, & ſacroſancta noli aliter diſcedere. *Cõis opin.*

2 Sed aduerte quòd auus ipſe paternus excluderet quidem in ſucceſsione nepotis fratrem conſanguineum, & per conſequens ex uno latere tãtùm coniunctum; & ſic auus ſuccedit excluſis fratribus conſanguineis, ſecundum Glo. in l. 1. in ver. Potiorem ff. de iur. & facti ignotan. Barto. & Bal. in d. authen. defuncto, Tiraquel. cumulatiſsimè in tract. de retractu in titu. de retractu conſanguineorum §.14. Glo. 2. num.9. fol. paruo 170. Boeri. in d. deciſio. 185. numer. 2. & Bellonum cõſilio 24. nume. 1. ubi oſtendit iſtam eſſe communem opinionem, & Bald. etiam conſ. 366. mater, quæ tranſiuit ad ſecunda vota uol.4. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *FRATER legitimus, & ſic ex eodem patre tantùm coniunctus, dummodò diues ſit, tenetur dotare ſororem inopem, patre, auo, & matre inope exiſtente.*

2 *Clericus carens patrimonio tuta conſcientia poteſt dotare ſororem ſuam, vel aliam conſanguineam pauperem de redditibus beneficiorum.*

3 *Pauper dicitur pater, auus, & mater ad hoc vt non teneantur dotare filiam, & ſororem, quando deducta dote commode ſecundum eorum qualitatem, & dignitatem viuere non poſſent ex bonis, quæ ſupereſſent.*

4 *Frater dotans ſororem inopem (cùm ex beneficio ſpeciali ei hoc concedatur) non tenetur iterum dotare, ſi dos depereat.*

5 *Dotans extraneam, non tenetur iterum dotare, dote deperdita.*

OPINIO CCCXXXVII.

1 FRATER legitimus, & ſic ex eodem patre tantùm coniunctus tenetur dotare ſororem inopem, patre, auo, & matre inope exiſtente, niſi & ipſe frater quoque inops eſſet, ſecundum Glo. fin. & Barto. in l. non omni C. de admi. tuto. Bal. in l. qui liberos, ff. de ri. nuptia. Glo. & Barto. in l. cùm plures ff. de admi. tuto. Ang. & Imo. in l. à filia in prin. ff. ad Trebel. Guid. Papæ ſing. 479. & in q. 439. nume.7. Mantuam conſi.57. nume. 11. & ſeq. vol. 1. & Tiraq. in tract. primogeni. q.62. Afflict. deciſio. 371. nume. 3. Nattam conſil. 401. duo pro fiſco nume. 4. volu. ſecundo, Lauren. Syluanum conſ. 13. numero 1. & 9. Boeri. deciſio. 129. num. 1. & 7. Iaſ. nu. 28. & Illuſtrem D. Pontanum præceptorem meũ nu. 53. & Ripam nume. 83. in l. 1. ff. ſolu. matrim. vbi perhibent iſtorum opinionem communem eſſe, & Angel. de Clauaſio. in ſua Summa in ver. Dos, §.5. Summa Tabiena, in ver. Dos, nume.5. *Cõis opin.*

Sum-

Summa Armilla in ver. Dos, nume. 7. Pinellus in l. 1. C. de bonis mater. in 3. par. num. 101. & Soci. Iuni. quoque nu. 99. & ſeq.

2 Vbi cum aliis allegatis per eum ampliat, vt procedat ſimiliter in fratre clerico, vt de fructibus eccleſiaſticis, ac redditibus beneficiorum teneatur, ſi aliundè ſororem ſuam dotare non poſſet, & ſequitur Ange. de Clauaſio in ſua Summa in ver. Clericus, il 13. §. 11. & Guilielmus Redoanus in tractat. de ſpoliis eccleſiaſt. quæſtio. 3. §. 1. nume. 10. cum aliis ſequen. vbi reddit optimam rationem poſt Abb. & fatetur clericum ipſum carentem patrimonialibus bonis cum bona, tutauè conſcientia poſſe dotare ſororem, vel aliam conſanguineam de fructibus beneficiorum.

3 Et aduerte, quòd pauper dicitur pater, auus, mater, & fratres ad effectum, vt dotare non teneantur, quando dotando non ſupereſſent eis tãtum, quod viuere commodè poſſent ſecundum earum qualitatem, & dignitatem, vt voluit Dyn. in §. item ſi de dote inſtitu. de actio. Ang. & Imo. in l. Neſennius §. fin. de re iudi. & Arct. conſil. 17. colum. pen.

4 Sed ſi ipſe frater ſemel dotaret ſororem inopem ex ſpeciali beneficio antedictæ ſorori inopi conceſſo, tunc nõ teneretur iterum eam dotare, etiam ſi nulla ſororis culpa, doloue dotem amiſiſſet, vt voluit Bart. in l. ſi cum dotem §. 1. ff. ſolu. matrim. Bal. in l. fin. colum. 2. C. de dotis promiſſio. idem Bal. & Roma. colum. 2. in auth. quod locum, C. de collatio. & Alex. quoque cum quodã quippè moderamine in d. l. ſi cùm dotem §. 1. numero 7.

5 In aliis uerò extraneis dotantibus non coactis à lege, contrarium reſpondendum eſt, vt nõ teneãtur dotare rurſus, ſi ſemel dotem dederint, vt l. ſi ſocius pro filia, & ibi Bal. ff. pro ſocio, ait quòd iterum dotare non ſpectat ad officium tertij: quia ſemel dotaſſe ſufficit, ſecundum Specu. in titu. qui filij ſint legiti. verſi. Sed pone, & Boer. cum aliis aggregatis per eum in deciſio. 131. numero 4.

SVMMARIVM.

1 *FILIA fratris de bonis communibus dotata, exiſtentibus fratribus ſocys omnium bonorum, cenſetur dotari de bonis ipſorum fratrum, & non debet imputari dos in portionem patris filiæ nuptæ in diuiſione facienda inter eoſdem fratres, ſecundum vnam communem opinionem: ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam ſimiliter communem pater ipſius filiæ tenetur ſuo fratri compenſare.*

2 *Frater dotans filiam de bonis paternis viuo patre, non imputat mortuo ipſo patre talem dotem in partem ſuam, quando diuidit cum alys fratribus.*

3 *Pater non imputat in ſuam portionem tempore diuiſionis dotem ab auo filiæ ſuæ præſtitam. Et ſic dotata nepte ab auo pater ipſius poſt mortem aui non tenetur in partem ſuam imputare.*

4 *Expenſæ factæ in ſtudio, & doctoratu per vnum ex ſocys omnium bonorum non præſumuntur factæ de communi patrimonio, vel capitali ſocietatis, ſed de parte tantùm patris ſui, & in eius portionem imputari debent.*

5 *Libri empti per vnum ex fratribus durante ſocietate omnium bonorum pro eius filio de pecunia communi, debent imputari in portione ipſius fratris ſaltim illi libri, qui tempore diuiſionis reperirentur extare.*

6 *Fratres vnà ſimul viuentes ſimpliciter poſt mortem patris, cùm ſint ſocy ſingulares, repetunt alterutro quod alius plus alio impendidit, quia inter ipſos fratres ita, & taliter ſimul uiuentes non poſſet dici contracta ſocietas.*

7 *Fratres uiuentes inſimul poſt mortem patris modicas impenſas, quas alter ex ipſis fratribus ſingularibus fecerat, non repetunt ab altero fratre, ſi alius ex ſuo patrimonio magnos redditus haberet.*

OPINIO CCCXXXVIII.

1 FRATRES non poſſunt petere partem dotis traditæ filiæ fratris, ac nepotis eorum, vbicunque ipſis fratribus exiſtẽtibus in communi, ſocietateque omnium bonorum, atque ipſis ſcientibus, & non contradicentibus eſſet prædicta fratris filia maritata de communi; & ſic filia ipſa fratris in huiuſmodi caſu cenſetur dotata de bonis fratrum commorantium in communione, nec imputari debet dos antedicta in portionem patris filiæ nuptæ in diuiſione facienda inter fratres, ſecundum Bald. & Caſtren. in l. ſi ſocietatẽ vniuerſorum, ff. pro ſocio, Ang. in l. ex duobus, ff. de nego. geſt. Anto. de Butr. conſ. 7. Anchara. conſil. 289. Bald. in tracta. de duobus fratribus colũ. pen. verſ. Sed an ſumptus, Alex. conſi. 70. uol. 5. & Dec. conſulendo cum aliis relatis per eum conſil. 66. ſub numer. 3. & ſeq. vbi adiicit iſtam eſſe *Cõis*
communem opinionem, & magis communem *opin.*
ait Cagnolus, in l. ſi emancipati nume. 202. C. de collatio. & eandem opinionem ſequitur Iacob. Mandellus conſ. 12. num. 4. & Lauren. Syluanus conſulendo cum aliis citatis per eum conſi. 2. numero 13. 18. & ſeq. Corne. conſi. 58. nume. 10. uolu. 4. Marſil. ſingu. 344. poſt medium, & Ruinus firmat eandem opinionem conſulendo, & reſpõdendo ſubtiſsime more ſuo omnibus contrariis conſ. 104. per totum uol. 1. & Rolan. à Valle conſil. 91. nume. 23. cum aliis ſeq. vol. 1. Deci. conſil. 68. nu. 4. vbi & plenius quidem tollit omnia contraria, & Thobias Nonius ſimiliter cumulatiſsimè ita conſuluit conſ. 64. cum Fabius nume. 3. cum aliis omnibus ſeq.

¶ In contrariam uerò partem, videlicet quòd filiæ fratris dotatæ de bonis communibus cum alio fratre, nõ cenſeatur tradita dos de bonis fratrum

trum exiſtentium in cōi, & conſequenter quòd
frater ſciens,& patiens filiam fratris de commu
nibus bonis dotari,non videatur hoc facere ani-
mo donandi, ſeu repetendi,inclinauerunt Bald.
ſibi contrarius in auth.ex teſtamento C.de teſta
men.& conſ.120.quidam Antonius ante fin.vo-
lu.1.Ro.conſ.145.Spec.in tit.de ind. §.ſequitur
verſ. Quòd ſi vnus ex fratribus nume.11.Fulgo.
& Alberi.in l.cum duobus §. ſi fratres, ff. pro ſo-
cio,Capra conſ.10.nume.31. Petr. de Vbaldis in
tract.de duobus fratribus,aliis ſociis q. 10. & ſe-
quen.ſexta par. Afflict. in titu.quę ſint regal. in
vſibus feud.verſ. Et bona committentium. nu-
me.120.& Iaſ. in auth. quod locum nume. 6. C.
de collatio.vbi congerit alios eiuſdem ſententię,
Cōis & ſcribit magis communem eſſe, & Iacob. Phi-
opin. lip.Porti.ſeu potius Antonius Gabriel.etiam, in
1 concluſionibus ſuis,cōcluſio. 6.lib.3.& eximius
D.Horatius Mandoſius in addi.Roma.in d.con-
ſil. 145.& Ioan. de Neuiza quoque cum relatis
per eum in ſua Sylua nuptiali lib.2.nume.83. &
ſequitur eam etiam conſulendo Natta conſ.100.
nume.7. cum aliis ſeq. & Cotta in memorali in
verb.Expenſa, vbi explicat iſtam eſſe magis cō-
munem opinionem, & ſimul refert Mediolani,
vbi dantur maximę dotes iſtam præualuiſſe ſen-
tentiam in facti contingentia, & iſtorum ſenten
tia verior,communiorque apparet,& ita tutè,&
abſque animæ diſcrimine iudicari,ac reſponderi
poſſet caſu eueniente.

2 Sed frater dotans filiam de bonis patris pa-
tre viuente, tunc defuncto patre ipſo non tene-
tur conferre dotem prædictam aliis fratribus, &
imputare in partem ſuam, ſecundum Bal.in au-
then. res quæ colum. 2. C. communia de lega.&
in auth.ex teſtamento C.de collatio.Roma.ſing.
407.Aret.conſ.17.Ioan.de Neuiza.in d.lib.2.ſuę
Syluæ nume.84.& ita conſuluit Deci. in d. conſ.
Cōis 66.vbi ait hoc eſſe indubitatum col.penult.& in
opin. effectu iſta eſt ueritas,& communis opinio.

3 Verùm quando auus dotaſſet neptem ipſam,
& ſic filiam filij, tunc non teneretur dotem tradi
tam pater ipſius filiæ nuptæ poſt mortem patris
imputare in partem ſuam, vt voluerunt Cyn. in
l.ſcimus q.5.C.de inoffi.teſta.Auge.Alexā.colū.
penult. Alciat. & cæteri Moder. in l. in quartam
ff.ad l.Falcid.& Deci.conſil.81.in 6.dubio.

4 Item ſumptus,expenſæque factæ in ſtudio, &
doctoratu per vnum filium à ſociis omnium bo-
norum,non præſumuntur factæ de communi pa
trimonio,ſeu capitali ſocietatis,ſed de parte tan-
tùm patris ſui, & ſic in portione ſua imputātur
omnes antedictæ expenſæ,non autem in ſocieta-
te,ſecundum Specu.in titu.de iudiciis §.ſequitur
nume.10.Roma.in d.conſ.145. & ibi D. Horati.
Mandoſi.in additio.Iaſ.ſub nume.6. & Bolognet
tum ſub nume.60.in l. ſi emancipati C.de colla-
tio.& Roland. à Valle cumulatiſsimè in d. conſ.
Cōis 91.nume.23.vbi deducit iſtam eſſe magis com-
opin. munem opinionem,ſed Bald.in addi. ad Bartol.
in tracta. de duobus fratribus ſimul habitanti-
bus ſub nume.28.& Pet.de Vbaldis in tracta. de
duobus fratribus,& aliis ſociis q.8.6.par. & Cor
ne.d.conſ.58.nume.10.& ſequen.volu.4.ruditer
videntur ſentire contrarium,verum ipſe Bald. ti
tubanter in d. conſ. 120. reuocauit propoſitum
in melius,& firmauit primam partem.

5 Et expreſsè, ſignanterq; voluit, quòd vbicun
que libri empti forent per vnum ex fratribus du
rante ſocietate omnium bonorum pro eius filio
de pecunia communi, tunc deberent computari
in portione ipſius patris,ſaltem illi libri,qui tem
pore diuiſionis reperirentur extare, & infiniti
propè Doctores in hoc conueniunt variis in lo-
cis, & in effectu iſta eſt ueritas & magis tuta opi Cōis
nio tam legentium,quàm conſulentium,&ita ſæ opin.
pè ſæpius conſului,& iudicaui.

6 Quæ omnia limitantur non procedere, quan-
do fratres vnà ſimul ſimpliciter viuerentur poſt
mortem patris, qui eſſent tunc ſocij ſingulares,
& illud plus,quod alter ex ſociis prędictis ſingu-
laribus impenderet, repetere poſſet, ſecundum
Ange.& Iaſ. nume. 8. in l. vltima C. de collatio.
Bald.& alios in l.1.C. qui teſta. facere poſſ. Petr.
Vbaldum,in tracta.ſocietatis 6.par.princ.q.23.
Barbat.conſ.22.colum.4.vol.1.Corne.conſ.301.
colum.fin.vol.1.Ruin.conſ. 101. nu. 4. vol. 4. &
Iaſ.conſ.5.colum.1.& ſeq.vol.1.qui ſcribit iſtam
eſſe communem opinionem, quoniam inter di- Cōis
ctos fratres,qui ita,& taliter ſimul vixerunt,non opin.
poſſet dici contracta ſocietas, ut voluit Barto. in
l.ſi patruus C.communia vtriuſque iud.& ita cō
ſuluit Ruin.conſ.29.nu.15.vol.5.

7 Quæ quidem communis non procederet pro-
fectò in modica impenſa facta ab vno ex ſociis
ſingularibus, tunc ſocius, qui plus impenderet,
ab altero ſocio non repeteret aliquo modo: nam
ob rei modicitatem, & ob communem ſocieta-
tem inter dictos fratres ſocios ſingulares rema-
nētes poſt mortem patris in ſocietate,illud plus,
quòd erogaret vnus ex fratribus habēs magnos
redditus de ſuo patrimonio pro victu communi,
& in alimentis familiæ communis ab alio non eſ
ſet refundēdum pro rata ad eum ſpectante: quia
ipſa pecunia expenſa pro alimentis in dubio prę
ſumeretur donata,ſecundum Bal. Ang. Caſtren.
& Deci.nume. 4. in dicta l. vltima C.de collatio.
Petr.de Vbald.in d.q.23.Ruin.d.conſ.101.nu.1.
& Pariſ.conſ.vltimo loco 23.vol.2.

SVMMARIVM.

1 *DIVISIO inter fratres debet fieri ſorte,
vel officio iudicis, ſecundum communem
opinionem Legiſtarum. Canoniſtæ verò
dicunt maiorem natu debere diuidere,
& minorem eligere,& hoc conſuetudine receptū eſt.*
2 *Fortuna eſt Dei nutus nobis incertus, ſeu altera natu-
ra in cœlo caducorum dominium habens.*

OPI-

OPINIO CCCXXXIX.

1 FRATRVM diuiſio, ſeu diuiſio inter fratres debet fieri ſorte, vel iudicis officio, & ſic in diuiſionibus fratruum ſortes micti debent, aut iudicis officio expediri, vt voluerunt Bartol. & Ange. in l. 1. C. de his, qui ſe deferunt, lib. 10. Bal. in l. pen. in princ. C. com. diuid. Leo Speluncanus in pract. artis notar. in for. inſtrumenti diuiſionis fratrum, fol. par. 283. & Iaſ. latiſsimè in l. 1. num. 39. ff. ſi cert. peta. in l. 4. §. Cato, ff. de uerb. obliga. & in l. ſi duobus, nume. 7. C. com. de le. in quibus locis deducit iſtam eſſe communem ſententiam; Cōis opin. Et demum cum opinione hac tranſeunt omnes Legiſtę communiter, & nouiſsimè Ripa in dicta l. 1. ff. ſi cert. pet. nume. 70. Cōis opin. Canoniſtæ verò videntur aſſeuerare, concludereque contrarium videlicet, quòd maior natu facere debeat portiones, & minor eligere, vt latè hoc tractat Iaſ. in §. quædam colum. 12. & ſeq. inſtitu. de actio. Ange. in l. 3. in vlt. not. C. commu. de leg. Bald. in c. licet cauſam colum. 7. de probatio. Angel. in d. §. quędam col. 9. Petrus de Vbald. in tract. de duobus fratribus in 11. par. quęſt. 12. nume. 13. fol. paruo 133. Picus in repeti. l. in quartam, col. 55. verſic. Ego dum aliàs, ff. ad leg. Falc. & Bal. in d. c. licêt.

2 Vbi dicit quòd fortuna eſt Dei nutus nobis incertus, ſeu altera potius natura in cœlo caducorum dominium habens; & ob hoc nullo pacto debemus de ſuo officio immiſcere. Sed opinio hæc Canoniſtarum procedit de conſuetudine, nō autem de iure communi, ſecundum Bertac. in 1. par. ſui repert. in ver. Diuiſio, ſub nume. 7. & eſt veriſsimum, vt apparet ex rationibus citatis per omnes memoratos Docto. Et pro ſententia hac, quòd maior natu diuidere debeat, minorque eligere dicit facere text. in c. 1. de paroc. Afflict. in tract. de iure protomiſeos, in prin. ſub num. 45. fol. par. 34. faciuntque alia congeſta per Ripam in d. l. 1. nume. 70.

SVMMARIVM.

1 *FRATER tenetur alere ſororem etiam uterinā, ſed non cogitur eam dotare.*

OPINIO CCCXL.

1 FRATER tenetur alere ſororē, etiam vterinam, l. qui filium §. fin. vbi Bald. ff. vbi pupil. edu. deb. & Gloſ. in l. 1. C. de alie. liber. Sed non cogitur eam dotare, ſecundum communem opinionem, de qua per Ange. & Cōis opin. Alexan. in l. 3. filio ff. ad Trebel. Fulgo. conſ. 224. Anto. de But. Abb. & cæteros in c. peruenit, de arbit. & per omnes, præcipueque Iaſ. & Ripam in l. 1. nume. 83. ff. ſolut. matrimo. Bald. in l. ſi pater dotem nume. 7. C. de do. promiſ. & Boeri. deciſio. 129. ſub nu. 8. & ſequen.

SVMMARIVM.

1 *FRVCTVS: quia ſunt de rebus, quę ſeruando ſeruari non poſſunt, vltra triennium durare non præſumuntur, vt vinum, oleum, triticum, & ſimiles fructus.*

2 *Fundum, & fructus perceptos proſequens, perceptos iam à decem annis vſque modo petere non poteſt: quia non præſumuntur durare, ſed agit ad æſtimationē.*

OPINIO CCCXLI.

1 FRVCTVS prædiorum conſiſtentes in frumento, vino, oleo, & ſimilibus rebus, quæ ſeruādo, ſeruari nō poſſunt, nō cēſentur, ſeu pſumunt̄ durare vltra triennium, ſecundum Glo. in l. 1. C. ſi aduer. vſucap. cum qua ſentiunt omnes Docto. ibi, & Corn. conſulendo conſ. 104. nume. 25. & ſequen. vol. 2. vbi ſcribit iſtam eſſe communē opinionē. Cōis opin.

2 Vndè, ſi quis ageret ad fundum, & fructus perceptos ex eo annis decem, pluribuſuè tranſactis, non debet petere ſuum aduerſarium condemnari ad ipſos fructus, verùm petere tenetur condēnari ad æſtimationem: quia non eſt veriſsimile quòd extent, ſecundum Glo. in d. l. 1. quę ad hoc allegatur per omnes Docto. teſte Paul. Caſtren. ibi nume. 4. Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *FVGIENS à carcere publico habetur pro cōfeſſo, & cōuicto, et cōtra eum poteſt ferri ſententia, ac ſi eſſet verè confeſſus, etiam ſi ſit abſens.*

2 *Fugiens à carcere cum licentia cuſtodis, non poteſt condemnari, ſed cuſtos tenetur.*

3 *Fugiens à priuatis carceribus non habetur pro confeſſo, & conuicto.*

4 *Carcer publicus quis, & quis priuatus, explanātur hic.*

5 *Mulier fugiens è carcere publico, vt euitet libidinem, non habetur pro confeſſa, & conuicta.*

OPINIO CCCXLII.

1 FVGIENS à carcere publico habetur pro confeſſo, & pro conuicto, text. eſt ad literam in l. eos, ff. de cuſto. reorum, ſecundum Doct. magis cōmuniter ibi, & iſtam communem ſequuntur, & allegant Moder. in l. admonendi ff. de iureiurand. & Boeri. deciſio. 215. nume. 9. Cōis opin. Vndè iudex iſto caſu poſſet ferre ſententiam

tiam contra fugientem, ac ſi fuiſſet uerè confeſſus in iudicio, etiam quòd ſit abſens, ſecundum Gloſ.& Bar.in d.l. eos, vt ſequatur confeſsionis effectus,& eſt text.in l.ſi apparitor C.de coart.libro 12. & iſte eſt caſus exceptus contra iuris cõmunis regulam, vt abſens pro crimine damnari poſsit,l.abſentem,ff.de pœnis.

2 Sed interpretatur primò iſta communis non procedere, quando quis aufugit de cuſtodis licẽtia: quia iſto caſu tenebitur cuſtos,& non ipſe fugiens, ſecundum Guil. de Cun. in l. quoties C.de exac.tribut.lib.10.Bald. in l. commentarienſem eodem titu. & facit text. in l. conſiliarius. C. de aſſeſſo.

3 Coarctatur ſecundò præcedens communis, vt dumtaxat locum habeat in eo, qui aufugit ex publicis carceribus, non autem in eo, qui ex priuatis carceribus aufugeret, ſecundum Gloſſ. Guil. de Cune. Bald.& omnes in l. ſuccurritur ff. quib. ex cauſis maio. Iaſ.& Moder. in d. l. admonendi ſuper Gloſſ. in uerſic. Fuga,& iſta eſt communis opinio, teſte Boerio, in præcitata deciſio. 215. numero 13. Cõis opin.

4 Et ſcias quòd publici carceres, non ſolùm dicũtur illi, qui fortibus clauibus aperiuntur, & habent perpetuos cuſtodes, verùm etiam dici poſſunt carceres publici aliqua alia camera in palatio poteſtatis, imò totum palatium, qñ prętor, vel iudex ſtatueret alicui aliquem locũ pro carcere: quia carcer publicus, dicitur locus ordinatione, & decreto iudicis deputatus, in quo cuſtodiatur perſona, ſicut eſſet palatium poteſtatis, arx, vel alia domus, vt notant Docto. in l. 1. ff. de cuſtod. reorum. Ideò ſi tirannus, vel aliqua priuata perſona caperet aliquem, & violenter detineret in aliqua arce, hoc caſu dicuntur carceres priuati, qui deſtinati ſunt per hominem nullam habentem iuriſdictionem ſuper homine capto, ſecundum Bal.in dicta l.ſuccurritur, Barto.& Doct. in l. 2.ff. de priua. carcer.

5 Interpretatur tertiò non procedere in muliere aufugiente de carceribus cauſa euitandæ libidinis, tunc per huiuſmodi fugam non habetur pro confeſſa, ſecundum Bal.in l.1.colum.3.C.de ædil.edic. Aliæ uerò interpretationes in ſeq.concluſione ad iſtam communem latius ponentur.

SVMMARIVM.

1 *FVGA ſi opponatur alicui vt delictum, probat delictum, & facit plenam probationem.*

2 *Fuga nec plenam, nec ſemiplenam probationem facit in delictis requirentibus ordinarias probationes, ſed facit qualem ſuſpicionem, tamen de conſuetudine facit indicium ad torturam.*

3 *Fuga facit indicium ad torturam, etiam ſi vnus pes moueatur ad fugam capeſſendam.*

4 *Fuga ſocij in delicto illius, qui in carceribus detinetur, facit indicium ad torturam contra detentum, extantibus tamen alijs indicijs ad torturam etiam non ſufficientibus.*

5 *Fuga ante inquiſitionem, & accuſationem de delicto, ex quo pœna ſanguinis ueniret imponenda nullam inducit præſumptionem: cũ liceat vnicuique per fas, & nephas redimere ſanguinem ſuum.*

6 *Fuga in capitalibus cauſis etiam poſt inquiſitionem non facit indicium ad torturam, quoties adeſt aliqua præſumptio propter timorem carcerum, non delicti, & quoties adeſt aliquis iuſtus timor.*

7 *Fuga ante libellum, accuſationem, ſeu inquiſitionem comminatam, licèt nondum factam, non facit indicium ad torturam: quia timor fuit iuſtus.*

8 *Fuga licet faciat indicium ad torturam, purgari poteſt per reuerſionem.*

9 *Fugiens à carcere, an habeat intentionem reuertendi, probatur per teſtes. Quia forſitan prius quam fugeret declarauit animum ſuum coram ipſis teſtibus, quòd diſcedebat animo reuertendi. Si uerò hoc per teſtes probare non poſſit, iudicatur fuga prædicta habita conſideratione perſonæ, an ſit nobilis, honeſta, & legalis, vel potius vilis, & ſuſpecta.*

10 *Fugiens à carceribus, ſi cito ſponte reuertatur, non præſumitur fugiſſe: nam non dicitur fugere, qui aliquo momento facit ſe abſentem, ſecus ſi diutius fuit abſens, nume. 11.*

11 *Statutum puniens fugientes à carceribus, non includit exeuntes animo reuertendi.*

12 *Fugiens à carceribus ex aliqua cauſa rationabili non eſt culpandus: & hic numerantur multæ iuſtę cauſę.*

13 *Fugientis iuramento ſtatur de iuſta fuga cum cauſa facta.*

14 *Fugiens carceratus, accuſatus, vel illegitimè detentus, non habetur pro confeſſo, nec fuga iſta facit indicium ad torturam contra ipſum; Imò poſſet accidere cuſtodes, ſi aliter fugere non valeat. quod intellige, quando eſſet moriturus, nec aliter poſſet mortem euitare.*

15 *Fuga à carceribus non facit prĝiudicium tertio.*

16 *Fuga non nocet, ſi à crudeli, & iniuſto iudice fugiatur: quia adeſt, & concurrit iuſtus timor: cùm de malo iudice malum præſumendum ſit.*

17 *Syndicandus habens crudeles iudices poteſt adire ſuperiorem, & à ſyndicatoribus aufugere facta proteſtatione, quòd non animo fugiendi diſcedebat: quia arripiens iter ad ſuperiorem videtur appellare, & acceſſus ille loco appellationis habetur.*

18 *Fuga probata per duos teſtes, vel aliam legitimam probationem, & non aliter, nec alio modo facit indicium ad torturam.*

19 *Fuga famuli facit plenam probationem, vbicunque concurrerent lamentationes domini factæ de bonis ſibi ablatis ante inquiſitionem, & poſt accuſationem.*

20 *Famulus prĝſumitur ſubtraxiſſe bona, quæ non reperiuntur extare in domo domini, & quę aderant ante fugam.*

21 *Fuga non facit indicium contra fugientem exiſtentem bonę famę, & conditionis.*

22 *Fuga licet faciat indicium, tamen non procedit hoc in incarcerato aufugiente.*

23 *Fugiens carceratus habetur pro confeſſo, & ipſa fuga plenè*

plenè probat contra fugientem prædictum, & fractorem carcerum, & punitur illa pœna delicti, qua erat accuſatus, ſeu potius extraordinariè iudicis arbitrio. Quod procedit, etiam ſi fugiens non detineretur in arcto carcere.

24 *Fugiens fractis carceribus cauſa adimplendi votum, vel audiendi miſſam, vel euitandi combuſtionem carceris, vel ſuſpitionem ipſius, ſi ſtatim redeat, putà intra diem non tenetur.*

25 *Fugiens fractis carceribus propter aquam domus, vel carcer eſſet frangendus, non tenetur.*

26 *Scholaris conducens domum, & eam deſerens propter peſtem, non tenetur ad ſoluendum penſionem, dummodò reddat claues, vel denunciet domino.*

27 *Fugiens retentus in palatio per oſtium ipſius non habetur pro confeſſo, ſecus ſi muros ipſius palatij exileat, ac traſcendat.*

28 *Carcer, palatium, ſeu camera largo modo non poteſt appellari, nec dicitur in carcere clauſus, qui detinetur in palatio.*

29 *Carceratus dicitur omnis, qui ſuo libitu de loco aliquo liberè recedere non valet. Sed hoc declaratur.*

30 *Carceratio quando prohibita eſt iudici ſub pœna, non tenetur ad pœnam in ſyndicatu, quamuis aliquem in palatio, ſeu in camera arreſtaſſet: quia carceraſſe propriè non dicitur.*

31 *Fugiens, ac renuens perquiri tempore, quo repertus extitit per officiales portare rem contra formam banni, vel deueti, erit puniendus illa pœna banni.*

32 *Fugiens officialis, ſeu iudex tam ab officio, quàm à ſyndicatu habet præſumptionem contra ſe de obiectis in ſyndicatu, & talis fuga facit ſemiplenam probationem, & defertur tunc iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis, dummodò non ſit reductus ad carceres.*

OPINIO CCCXLIII.

1 FVGA QVAERIT Barto. in l. admonendi ff. de iureiuran. de fuga, vtrum per illam fiat plena probatio, ponit tres concluſiones, prima eſt concluſio, quòd ſi fuga opponitur alicui vt delictum, tunc probat delictum, & facit plenam probationem, l. quis ſit fugitiuus ff. de ædilitio edict. l. deſertorem, & l. qui cum vno §. qui poſt deſertionem, ff. de re milita. & l. prima, & ſecunda. C. de deſerto. & ita notat, & concludit in dicta l. admonendi, & in lege in bonæ fidei C. de iureiuran. Gloſſ. in capitu. fina. de ſucceſsionib. ab inteſta. & in capitulo fina. de iureiuran. & ibi Doctores, Lallus de Tuſcia in conſtitutione Regni, in quæſtionibus numero 3. libro 1. & Oldrad. quem ſequitur Ioan. Andr. in additio. Specul. in titu. de præſumptio. §. præſumpta, verſicu. Violenta, & iſtam opinionem ſequitur etiam Ripa in dicta lege admonendi, numero 165. & Iaſo. in repetitio. nume. 166. & Bartol. in lege prima, ff. de bonis eorum.

¶ Secunda concluſio clara eſt, & communiter approbatur. Tertia eſt concluſio Barto. quòd quando ſumus in delictis, in quibus requiruntur plenæ, & ordinariæ probationes, vt l. ſciãt cuncti. C. de probatio. c. in literis de teſt. & cap. licèt clamor eodem titu. tunc per fugam non fit plena probatio, & nec ſemiplena, ſed qualis qualis præſumptio, ſiue ſuſpitio, vt l. lege Cornelia, ff. ad Syll. l. prima. C. de rap. uirg. & ibi Cynus, Bal. & Salycetus hoc idem tenent, & Lallus de Tuſcia etiam in dicta conſtitutione, in quęſtionibus ſub numero 3. & Barto. in l. fina. ff. de quęſt. & iſtam opinionem ait eſſe communem Curti. Seni. in l. admonendi nume. 155. & Moder. ibi. Et hæc fuga de conſuetudine indicium ad torturam facit, vt dicit Iaſo. in repetitio. d. l. admonendi, nume. 188. Curtius, & Ripa nume. 168. Thomas Grammaticus conſilio crimina. 32. numero 7. & conſilio 42. numero 8. & ſequentibus. Cõis opin. Cõis opin.

3 Ampliatur iſta communis, vt uera ſit, etiam ſi quis moueat vnum pedem ad fugiendum, & ſic ſit in principio fugæ. d. l. quis ſit fugitiuus, §. 1. vbi Gloſſ. Bald. conſil. 220. lib. 3. & ſecundum aliam impreſsionem conſil. 38. libr. 4. Soc. Seni. conſil. 99. libro 4. & Boeri. deciſio. 215. nume. 2. & 12.

4 Ampliatur ſecundo loco quoque, vt faciat indicium ad torturam fuga ſocij in delicto illius, qui in carceribus retinetur, ſecundum Alexand. conſ. 65. in fin. libro 1. Gramma. conſil. criminali, 14. num. 4. & 17. Sed Boer. in dicta deciſio. 215. nume. 15. tenuit contrarium, ideò dicas quòd Alexan. vult ſentire extantibus multis aliis indiciis, & ita loquitur Grammat. & ſic concordabũtur opiniones iſtæ: quia quæ non proſunt ſingula, multa iuuãt, licèt alia indicia non ſint ad torturam ſufficientia.

5 Et præmiſſa omnia ita declarata, limitantur primò, vbi quis aufugeret ante inquiſitionem, & accuſationem factam de delicto, ex quo pœna ſanguinis veniret imponenda: quia tũc fuga nullam induceret præſumptionem: cùm liceat vnicuique per fas, & nephas redimere ſanguinem ſuum, ita ſingulariter Bart. per text. ibi, in l. 1. C. de his qui mor. ſibi conſci. cuius dictum exclamat pro ſingulari, & ſequitur Roma. & Iaſ. in dicta l. admonendi nu. 69. Mattheſi. nota. 145. idẽ Roma. in l. lege Cornelia ſupra citata, Ang. in l. fina. C. de quæſtio. & in dicta l. admonendi, Aret. in tract. maleficiorum in verſic. Fama publica, verſic. An fama ſit ſufficiens indicium, & Fely. in c. nullus extr. de præſumpt. Cuma. conſilio 175. Domina Andriola, Corne. conſilio 58. & conſil.

198.volum.2.Dec.conſi. 234. in effectu colum. 1.Brun.in tracta.de indic. & tortu. & iſtam ſcribit eſſe communem opinionem Boeri. deciſio. 215. numero 10. Marſil. ſingu. 215. Soci. in regu.163.& ſequen. & Ioan. de Amicis conſil. 37. ſub nu.7.

Cōis opin.

6 In capitalibus uerò cauſis, etiam poſt inquiſitionem fuga ipſa minimè facit indicium ad torturam, ſecundum Romanum, in l. lege Cornelia ff.ad Syllan. Deci. in dicto conſil. 234. Marſil.ſingu.497.Sępiſsimè in iure,& ita conſuluit Ioan.de Amicis conſilio 7. nume. 11. & Bertran.conſilio 171.quamuis aliqui ex teſtibus pro ſecreta informatione in fine volum. 6. & hoc eſt firmiter memoriæ commendandum ad amicorum defenſionem,ſecundum Curti.in dicta l.admonendi nume. 155. Et hoc intelligas generaliter, quoties adeſt aliqua præſumptio propter timorem carcerum,non delicti,ſecundum Corne. conſilio 58.volum.2.Boeri.in dicta deciſio. 215. & quoties adeſt aliquis iuſtus timor,Ripā, & Iaſ. in d.l.admonendi.

7 Et his accedit congruenter, quòd idem uidetur obſeruari, ſi ante libellum, & accuſationem, ſeu inquiſitionem comminatam, licèt non dum factam aufugiſſet: quia iuſtus fuiſſet timor fugiendi, & iuſtè debuit timere comminationem, per text. in lege miles §. ſocer ff. de adulter. niſi alia indicia, ſeu ſuſpitiones laborarent contra fugientem:argumento l.fin.C.qui.nume.tut.ſe excuſ.ita expreſsè Roma.in dicta l.Cornelia,& ſeq. Angel.in dicto verbo,Fama publica, verſicu. An fama ſit ſufficiens indicium. & Ioan. de Amicis in d.conſ.37.nu.7.

8 Limitantur ſecundò prædicta,vt fuga ipſa faciat indicium, ſed purgari poſsit per reuerſionem, ſecundum Bald.in l.prima, C. de ſeruis fugit.Fely.in cap. 2. nume. 7. de fid. inſtrumen. & Ioan.de Amicis in d.conſilio 7. nume. 21.Et ita ſe habet communis opinio, de qua teſtatur Ripa in dicta l.admonendi nume.65.Gramma. conſi. crimina. ſupracitato, & Boer. deciſio. 215. nume.17.Et indicium hoc purgatur, ſi fugiens intra annum redeat, ſecundum Ripam in dicta l. admonendi.nume.65.Sed hoc videtur falſum, vt conſtabit ex infra dicendis.

9 Et qualiter hic probetur,quòd fugiens habeat animum reuertendi,dic quòd per teſtes:quia forſan antequam fugeret,declarauit animum ſuum coram teſtibus, quòd diſcedebat animo reuertendi, iuxta nota.per Barto. in l. prima. §. ſi quis ipſi prætori,ff.de oper.noui nuncia.Si verò id per teſtes probari non poteſt, conſideratur conditio perſonæ, an ſit nobilis,honeſta,& legalis, vel potius vilis,& ſuſpecta,& ſecundum illius conditionem iudicatur fuga l.non omnes §. à barbaris ff. de re milita.

10 Item attenditur, an ſit diuturna, vel breuis abſentia: quia ſi citò reuerſus fuerit ſpontè ſua, præſumitur quòd aufugerit animo reuertendi, pro vt reuerſus fuit. Et quia etiam non intendit fugere,qui aliquo momento vult facere ſe abſentem,l.ſi quis ita legauerit, dum vxor mea, ff. de conditio. & demonſtra.& optimè declarat Bart. in l.aut facta §.tempus colum. 1.ff.de pœnis,Bal. in l.prima colum.3.& ſeq.C. de edi. actio. & in l. 1.C.de ſeruis fugit. vbi ſubiicit.

11 Quòd ſi ſtatutum puniat fugientes à carceribus,non includit eos,qui exiuerunt animo redeundi, Idem etiam tenet Ioan. de Ana. conſilio 1.nume.6.Marſil.conſilio 122.in princip.Barto.in l.in eos,ff.de custo.reorum,Fely.in cap.nullus.de præſumpt.Grammat. conſilio crimin. 57. vbi hoc limitat multis modis,Marſil.in ſua practica crimin.in §.diligenter nume.46. in rubric. C.de probatio.nume.261.& in l. prima.in princip.ff.de ſicariis. Secus autem ſi diutius ſteterit abſens: quia tunc præſumitur, quòd animo fugiendi,& reuertendi receſſerit d.l. deſertorem,§. emanſor, & ibi Gloſſ. & Bartol. qui hoc optimè notant,in dicta l. quis ſit fugitiuus in princip. & tenet Bald.in l.prima. colum. 5. C. de ſer. fugit. Curt.Seni.in dicta l. admonendi dicit, hoc nunquam eſſe obliuioni tradendum:quia ſibi in practica, & conſulendo ſæpæ maximum honorem fecit.

¶ Et nota congruenter hic, quòd ſi inquiſitus fractis carceribus fugam arripiat, & poſtmodum opera, & induſtria fideiuſſorum ad eos fuerit reductus, an teneantur ad pœnam fractæ fideiuſsionis, cùm ſe obligauerint ipſum inquiſitum non fore diſceſſurum è carceribus, & dato quòd diſcedi, aut recedi contingerit,& ſtatim fuerit reuerſus, adhuc pœnæ vnciarum auri centū ſe obnoxios conſtituerunt? Hic caſus euenit in facto in hac Ciuitate de anno 1552. Et quòd dicti fideiuſſores nullatenus tenerentur,ex quampluribus iuribus, & rationibus doctè conſuluit conciuis meus Excellens, & celeberrimus Paſchalis Turcanicus V.I.D. conſumatiſsimus, cui conſ.nonnulli Docto.eminentis ſcientiæ tam Ciuitatis Sulmonis, & Ciuitatis Theatinæ, quàm etiam vrbis Romæ ſe ſubſcripſerunt; & mouebatur quòd ex tali fuga ius curiæ in nihilo deterius erat effectum, imò auctum, Gramma. voto 37.per totum,& Boer.d.deciſio.215.in prima parte:quia per prius non poterat ſuſpendere inquiſitum,poſtea ſuſpendidit,ac etiam per tex. in ſui ratione in l. apud Celſum §. Labeo ff. de dol.except.per iniquum enim eſt hominem poſſidere,& pœnam petere: & cùm non dicatur diſceſsiſſe, qui ſtatim reuerſus eſt, vt ſupra diximus. Nec dicebat obſtare, quòd intelligatur de ſponte redeuntibus;quia ſufficit habere factum, & non refert quomodo fiat, maximè ad euitandum pœnam,vt poſt Barto.in l. continuus, & in l.quidam cùm filium,concludit Iaſo.in l.cùm ſeruus nume.4.& 5.ff.de verborum obligatio.Alexan.in l.ſi res §. 1.nu.3.ff.ad Trebel. Ang.de maleſ.in verſ. Nec non ad denūciam nu.34.Afflict.

in con-

in conſtit. Minoribus, de iure baiuli nume. 24. Bal. in addit. ad Spec. in tit. de reo, verſ. Qui pro-
Cõis mittit, teſtatur de communi, & latè Marſil. in
opin. practica crimi. in §. ſecunda nume. 20. 21. & ſeq. & per hæc, & quamplura alia non abſque leui, & longo certamine re admodum diſcuſſa, & trutinata fuit in fauorem dictorum fideiuſſorum, ſcilicet nobilis magiſtri Vincentij de Rubeis, & Caroli Gratioſi, & ſecundum prædictum conſilium per iudicem Ciuitatis Aquilæ religioſiſsimè deciſum, & determinatum, non obſtante illa claufula (etiã quòd fuerit ſtatim reuerſus, &c.) quia tanquam inſolita, & in ſimilibus apponi non conſueta, prout ex aliorum quamplurium proceſſuum inſpectione conſtabat, & tanquam contra ius aliquid operari non debebat, & per conſequens neque iuramentum deſuper interpoſitum, vt prædictus Excellens Dominus Paſchalis in dicto ſuo conſ. latiſsimè, & pulchrè inſiſtebat.

12 Limitant tertiò, vbi quis aufugeret ex aliqua cauſa probabili, ſine rationabili ſic ſuadente, puta ratione partialitatis, ac inimicitiæ, ſeu factionis exiſtentis in Ciuitate, vel quia locus non erat ſibi ſecurus, uel quia officialis erat valdè crudelis, vel ſimilibus ex cauſis, tunc fuga nullam cauſat ſuſpitionem: quia ex quo inculpatus de homicidio, ſeu delicto ibi ſecurè, ac tutè ſtare non poſſet, neque poteſt fuga ſibi imputari, cap. accedens, il primo ext. vt lit. non conteſt. ita in terminis decidit Bal. in l. in bonæ fidei colum. pen. C. de iureiuran. allegans Cle. paſtoralis de ſent. & re iud. Gloſ. & Ioan. Andr. in c. ſtatutum §. 1. de reſ. lib. 6. & firmauit conſulendo Ioan. de Amicis in d. conſ. 7. nume. 12. cum aliis ſeq.

13 Et de fuga iuſta cum cauſa facta, ſtatur dicto fugientis cum iuramento, ſecundum aliquos Docto. in dicta l. admonendi, & ſecundum alios ſine iuramento, vt per Marſil. ſing. 115. Et quòd ſtetur ſimplici dicto abſque iuramento, teſtatur Boeri. deciſio. 215. nume. 9. & ſequen. & Grammat. conſ. crimi. 42. num. 18. Parisi. conſ. 163. nume. 10. vel 20. lib. 4.

14 Quarto loco limitatur, quoties eſſet quis illegitimè accuſatus, carceratus, vel iniuſte retentus l. non omnes §. à barbaris, ff. de re mil. Aulus Gell. libro 2. ca. 17. Paris de Puteo in tracta. ſyndic. in verb. Carcerem, & Ripa in d. l. admonendi, vbi hoc nume. 172. ampliat per l. nihil, ff. de capt. vt ſi iniuſtè retinetur, nec poſsit aliter aufugere, poſsit occidere cuſtodes. Sed hoc interpretatur Boeri. in d. deciſio. 215. nume. 32. habere locum, quando eſſet moriturus, nec aliter poſſet euitare mortem.

15 Quintò limitatur, vt non habeat locum in præiudicium tertij, vt per Curt. Sen. & Ripam in dicta l. admonendi, nume. 164. & 174. & Ioan. And. in capitu. ad audientiam extra de fide inſtrumen.

16 Sextò fallit, vt non procedat, quando quis aufugit præſentiam ſæuientis iudicis, qui conſueuit eſſe multùm crudelis cum ſubditis ſuis, in quo plus ſæuitiæ, quàm iuſtitię reperitur ineſſe, & in caſu iſto fuga non nocet, ſecundum Par. de Puteo, in d. tract. ſyndica. in verb. An iudex, Paulum Girland. in tracta. de relaxat. carcerat. in tit. de fuga carcerat. nume. 13. Boer. latè in d. deciſ. 215. nume. 9. & ſequen. & Felyn. in cap. nullus, colum. 7. extra de præſumpt. & iſte quippè dicitur iuſtus timor, & fuga iſto caſu dicitur eſſe facta ex iuſta cauſa, ſecundum And. de Iſer. in conſtit. Regni in conſti. Grandis, & in conſtitu. pœnam eorum. & Lucam de Penna in l. ſi coloni C. de agri. & cenſi. libro 12. vbi ait, quòd ſi quis timens ſæuitiam impij iudicis, in quo nulla eſt iuſtitia, ſed tota crudelitas, aufugeret ex curia, in qua tenebatur, aut cuſtodiebatur detentus, non debet haberi pro confeſſo: quia de malo iudice malum pręſumendum eſt, l. ſi quis per impreſsionem, C. quod met. cauſa, l. non omnes, §. à barbaris, ff. de re milit. pro quo facit etiam quòd not. Bart. in l. prima. §. ſi quis ipſi prætori ff. de oper. noui. nuncia. vbi dicit, quòd ille omnino, aut probabiliter timet præſentiam iudicis, dubitans ne contra ipſum inuitum ſæuiat, actus ille, qui fiendus erat coram iudice, ſufficit ſi fiat coram vicinis, & amicis, idem tenet Paris de Puteo, in dicto cap. an ſi iudex.

17 Qui demum oſtendit optimam cautelam officiali, cuius fuga faceret pręſumptionem contra ipſum, vt vbicunque videret officiales ſyndicatores ſibi inimicos, & ſibi ſuſpectos, iter arripiat ad ſuperiorem cum proteſtatione, quòd non intendit per illum receſſum arripere fugam, vt fugiat iuſtitiam, ſed accedere ad ſuperiorem, vt audiatur in cauſa ſua pro iuſtitia ſine ſuſpitione: ſiquidem, qui arripit iter ad ſuperiorem, videtur appellare, & acceſſus ille loco appellationis habetur, ſecundum Hoſtien. in c. vt debitus de appellatio. de quo Bald. dixit text. in l. ſed ſi per prætorem §. fin. ff. ex qui. cau. maio.

18 Sextò limitatur, ſi conſtat de fuga legitimè, ſaltem per duos teſtes, uel legitimam probationem, aliter non poſſet facere indicium ad torturam, ſecundum Brunum. in tract. de indiciis, q. 3. numero 12.

19 Septimò fallit in famulo fugiente, in quo fuga facit plenam probationem, ſecundum Gloſſ. in §. ſi verò etiam in authen. de exhib. reis, vbi Angel. hoc firmat, & Paul. Girland. in dicto tracta. de relaxat. carcerat. in titu. de pœna carcer. & Boer. in dicta deciſio. 215. numer. 29. vbi multos adducit, Gramma. conſil. crim. 32. nume. 6. Bartol. in lege cùm probatio. ff. de probationib. Marſil. ſingu. 497. ſæpiſsimè, Blanc. in lege fina. numero 432. ff. de quęſtio Marſil. in ſua practica criminali, §. diligenter numero 47. & 91. Thomas Grammaticus in conſilio crimina. 22. numero 6.

¶ Sed opinionem iſtam intellige, quando ma-

maximè concurreret ucriſimilitudo ex parte
domini condolentis, & famuli fugientis, præ-
ſertimque ante inquiſitionem, & poſt accuſa-
tionem: qnia tunc facit indicium ad tortu-
ram, vt concludant Docto. ſuperius citati, & iſta
Cõis eſt communis opinio, ſecundum Curt. Sen. in d.
opin. l. admonendi num. 171. quamuis ipſe ibi teneat
contrarium.

20 Imò plus dic retenta communi opiuione,
quòd præſumitur famulus ipſe ſubtraxiſſe bona,
quæ non reperiuntur extare in domo, quæ ante
fugam aderant, Glo. eſt notab. ad hoc, ſecundum
Ange. ibi in §. ſi uerò quidam etiam iurant, in
auth. de exhib. reis, & Brun. in trac. de indiciis q.
3. in princ.

21 Ottauò limitatur, quando fugiens eſſet bonæ
famæ, & conditionis, vt per Brunũ in d. tracta. de
indiciis q. 3. nu. 22. Pariſ. conſ. 163. nu. 19. & Ca-
tald. in tract. de indiciis nu. 73. uel 76. in tom. 17.
vel 14.

22 Nonò fallit, quòd licèt fuga faciat indicium,
non habet locum in incarcerato aufugiente, ſe-
cundum Iaſ. in repeti. d. l. admonendi. nu. 172. &
Ripam nu. 170. Paul. Girlan. in tract. de relaxat.
carcera. in tit. de fuga carcera. nume. 13. & latè
Boer. in allegata deciſ. 215. nu. 9.

23 Et ſic carceratus habetur pro confeſſo, ſi au-
fugit, per text. in l. in eos, ff. de cuſt. reorum. Nam
iſta fuga probat plenè contra fugientem iſtum,
vbi etiam ille text. quærit, an ille fugiens punia-
tur pœna, qua pro illo crimine accuſatus ue-
niret puniendus, & videtur quòd ſic; & per hunc
Cõis text. Doct. dicunt communiter, quòd fugientes
opin. ibi habentur pro confeſsis: tamen re uera nihil
probat ille tex. nã nõ loquitur de fugiẽtibus, ſed
de conſpirantibus, & tractantibus fugere, litera
dum dicit, quòd habentur pro confeſsis, & pu-
niendi ſunt, non tamen aperit qua pœna: nam il
la lex eſſet nimis rigoroſa, vt punirentur fugien-
tes illa pœna delicti; quia non ſequutus fuit effe-
ctus, ideò dicas quòd puniuntur extraordina-
riè iudicis arbitrio, & ſic intelligas illum text. vt
illos mittat in carceres ſecretiores: cùm auſi fuè
rint frangere carceres, ſecundum Alber. ibi, &
Rayner. de Forliuio, & Boer. in d. deciſ. 215. mira-
tur de Iaſ. in d. l. admonendi, quòd non poſuerit
iſtum intellectum. Probatur tamen concluſio
hæc per text. in l. 1. ff. de effract. ubi fractores car
cerum habentur pro confeſsis, & puniuntur vlti
mo ſupplicio. Sed hoc limitatur, vt ibi per illum
Cõis text. & iſtam ait eſſe veram, & communem opi-
opin. nionem Boer. in præcitata deciſio. 215. nume-
ro 9. & poſuimus latè ſupra in præcedenti con-
cluſione.

¶ Ampliaturque iſta noua limitatio commu
nis, etiam ſi quis non detineatur in arcto carce-
re, ſed in camera, ſeu palatio, vel in aliquo ta-
lamo: nam tunc fuga facit plenam probatio-
nem, & hæc ampliatio pro ueriori firmatur à
Boer. in allegata deciſio. 215. & Paul. Girlan. in
tracta. de relaxat. carcerato. in tit. de fuga carce-
ra. nume. 12. & 16.

24 Sublimitatur prædicta nona limitatio, quan
do aufugeret cauſa adimplendi uotum: argu-
mento l. illud ff. de offic. præſid. dum tamen re-
deat intra diem, uel infra modicum tempus,
& hoc pro ſingulari tenet Marſil. ſingu. 149.

¶ Sublimitatur ſecundò, vt non habeat lo-
cum, quoties generaliter recedit à carcere cau-
ſa religionis ſeruandæ, putà propter audiendam
miſſam, dummodò redeat, ſecundum Bald. in l.
1. C. de ſer. fugiti. & Boeri. in d. deciſio. 215. nu-
mero 17.

¶ Sublimitatur tertiò, quando quis aufuge-
ret de carcere propter neceſsitatem, puta quia
carcer comburebatur, vel propter ſuſpitionem
iſtius timoris: argumento l. habitatores. §. fin. ff.
locat.

25 Item ſi propter aquam domus, vel carcer, eſ-
ſet frangendus.

26 Qui profectò text. notandus eſt pro ſchola-
ribus conducentibus domum. Nam propter
peſtem poteſt relinqui, dum tamen tu reddas cla
ues, vel denuncies domino, vt per Ripam in tra-
cta. de peſte titu. de priuileg. contra cauſam pe-
ſtis, nume. 22. & Boeri. in d. deciſio. 215. nu-
mero 22.

27 Quartò ſublimitatur hoc non procedere,
quando retentus in palatio aufugeret per por-
tam, l. nemo carcerem, in uerb. Aperta, & libera,
C. de exact. trib. libro 10. per quem text. ita con-
cludit Bald. in lectu. antiqua, Roma. Iaſ. & Ripa.
in dicta l. admonendi, Brunus in tracta. de indi-
ciis. quæſt. 3. nume. 12. Paul. Girlandus, in d. tra-
cta. de relaxat. carcerat. in tit. de fuga carce. & Fe
ly. in dicto cap. nullus; ſecus autem ſi muros pa-
latij tranſcenderet, l. fina. ff. de rerum diuiſ.
Nam fugientes fractis oſtiis, vel muris carce-
rum habentur, ac ſi confeſsi fuiſſent crimen, pro
quo fuiſſent carcerati, d. l. in eos, vbi Barto. & alij
notant; Et ſic hoc caſu fuga facit plenam proba-
tionem, adeò quòd punitur fugiens, ac ſi commi
ſiſſet delictum, l. commentarienſem, C. de cuſt.
reorum, & ita notat Ioan. And. in additio. Specu.
in tit. de præſumpt. §. præſumpta, ver. Violent,
Aret. in tract. maleſ. in verb. Fama publica, verſ.
Sed quid ſi quis fuerit poſitus in carcere.

28 Sed tali ſublimitationi obſtat iſta ratio, ſe-
cundum aliquos Docto. in dicta l. admonendi:
quia palatium, ſeu camera, largo modo carcer
poteſt appellari, nec dicitur in carcere clauſus,
qui retinetur in palatio. Hoc tamen in contra-
rium non obſtante teneo, ac ſequor iſtam ſubli-
mitationem, tanquàm veriſsimam, quam com-
probo hoc medio.

29 Quia couſtat quòd carceratus dicitur om-
nis, qui non poteſt de loco tutè, libereque rece-
dere ad ſui libitum, ſecũdum Ang. in l. prima. C.
de priuat. carcer. Bal. in lege vnic. colum. 2. C. de
confeſsis, & not. idem Ang. in l. qui in carcerem,
ff. quod

ff.quod metus cauſa,Innoc.& Docto.in c. nuper extra de ſenten. excom. ex quo fugiens de palatio,fugit contra præceptum iudicis: ergò habetur pro conuicto, & confeſſo. Sed Doctores in d. l.admonendi conantur opiniones iſtas ad huiuſmodi conſonantiã, & concordiã reducere,quòd detentus in palatio,vel ſub aliqua fida cuſtodia, propriè non dicitur carceratus.

30 Adeò quòd ſi iudici prohibita eſſet carceratio ſub pœna, non tenetur ad pœnam in ſyndicatu, licet aliquem ſic cuſtodiendum arreſtaſſet: nam propriè carceraſſe non dicitur,ita Bart. per illum text.ubi Gloſſ.in l.fina.C.de decur.& ſtat. libro 12.quem ſequitur Ange.in tracta.malefic. in d.verſi.Fama publica,uerſ.Quotuplex ſit carceratio; impropriè uerò, & largè carceratus eſt, ſed non puniendus eſt,veluti cõfeſſus, tanquam probatum ſit delictum ex tali fuga, & ita procedit prima opinio, ſecũda autem habebit locum, quando retentus in palatio aufugeret fractis oſtiis,& muris,ſecundum Roma.in d.l.admonendi,& Docto.in dicta l.eos;Imò Roma.ibi hoc ampliat etiam procedere, ſi retentus fugam arriperet poſt accuſationem, & inquiſitionem, & hoc caſu habetur, ac ſi confeſſus fuiſſet crimen, pro quo fuiſſet carceratus d.l.in eos.

31 Decimò poſſet limitari,quando eſſet factum bannimentum,vel decretum,quòd quis non poſſet deferre talem rem per talem locum: nam ſi inueniatur aliquis ab officialibus, & iſte renuat perquiri, & aufugiat,erit puniẽdus illa pœna bãni,ſecundum Bar.in l. 3.C.de cur. pub. & angar. lib. 10. quia habetur pro confeſſo ille fugiens, & de hac materia vide latè per Boeri. in d. deciſio. 215.vbi ad ſaturitatem vide,videlicet,quòd frãgens carceres poſsit condemnari abſque citatione.

32 Vndecimò limitatur in officiali, ſeu iudice fugiente ab officio ſuo: quia tenetur crimine læſæ maieſtatis §.1.in auth.de admini.& not. Ripa in dicta l.admonendi, ne propter diſceſſum ſcelera committantur à ſubditis: quia tunc pœna eſt delictum,& ſic plenè probat,vt per Barto. & Iaſ.in dicta l.admonendi, Ioan. Ant.de Nigris in capitulis Regni,in capit. 132. Item ſtatuimus quòd tam iuſtitiarij,quàm officiales nume. 12. & Mar ſil.ſing. 115. & iſta limitatio videtur communis, vt per Docto.præcitatos.

Cõis opin.

¶ Quòd ampliatur etiam finito officio, dum tamen ſtet in ſyndicatu,ſecundum l. 1.C. vt omnes iud.tam ciui. quàm crim. Alberi. vltra omnes in rub.nume.2.ff.ad leg.Iul.maieſt. allegans l.2.& eod.tit.Sed tex.ille non probat,melius probat text.in d.§. 1.in auth.de adminiſt.tenet Gig. in tract.de crimi.læſæ maieſtatis lib. 1. c. 42. vbi allegat Alber.in d.rub. tamen errauit non recordatus de doctrina,in d.l.admonendi:quia iſti iudices non tenentur crimine læſæ maieſtatis, vt per Ripam in d.l.admonendi, & per text. in d.§. 1.Benè tamen verum eſt,quòd iſta fuga facit præſumptionem contra eos de obiectis in ſyndicatu,& ſic pondera d.§.ſed hoc in authen.de collat. & in l. 1.C. vt omnes iud. tam ciui. quàm crim. vbi in his duobus allegatis habetur pœna ſtatuta iſtius fugæ:nec obſtat,l.2.ff. ad leg.Iul.maieſt. nam non loquitur in his terminis: concludo ergò non eſſe ueram opinionem Alberi.& Gig.

¶ Cæterùm defendi poſſet vno modo iſtorũ ſententia,videlicet, quando eſſemus in criminalibus,vt videtur ſentire Ripa in d. l. admonendi, Saly.& Roma. dum allegant text. in l. conſiliarios C.de aſſeſſ. Sed text. ille non habet locum in hoc:cùm loquatur in fugante officialem, meritò teneo contrariam partem,quòd iſta fuga officialis faciat ſemiplenam probationem d. §. ſed hoc, & ſequitur Ioan.Ant. de Nig.etiam, & declarat in d.c. 132.ſub nume. 12.& hoc caſu defertur iuramentum in defectum ſemiplenæ probationis.

¶ Quod quidem limitatur in officiali reducto ad carceres,ſecundum Roma.& Iaſ.in d.l.admonendi,Fely. in c. nullus de præſumpt. & Brunum in tract.de indiciis,q. 3.mouentur per §. neceſsitatem per eos citatum, id tamen Ripa in d. l.admonendi non admittit, & reſpondet ad dictum §.neceſsitatem, niſi probatum fuerit per iuramentum partis,& ille text. hoc modo intelligitur,ſecundum §.ſed hoc,ſupra citatum,quamuis fiat illi text.aliqua violentia.

SVMMARIVM.

1 *FVRIOSVS occidens aliquem, non punitur, nec tenetur de homicidio: quia fati infœlicitate excuſatur.*

2 *Furor ſuperueniens excuſat à pœna corporali delicti commiſſi ante furorem, non tamen confiſcatione bonorum: quia contra eum non poteſt formari proceſſus.*

3 *Furioſus factus poſt condemnationem non poterit puniri,vel in eum exequi ſententia, dummodo non conſtet de ſimulatione.*

4 *Furor qualiter probetur,remiſſiuè.*

5 *Furioſus non præſumitur quis, ideò allegãti ipſum furorem incumbit onus probandi.*

6 *Furor an probetur per teſtem non reddentem rationem dicti ſui,remiſſiuè. Et teſtis iſte deponens ſuper furore debet reddere rationem dicti ſui, etiam non interrogatus,aliàs non probat.*

7 *Peccans mortaliter dum eſt ſanæ mentis,ſi poſtea efficiatur furioſus,& moriatur in furore, dicitur mori in peccato mortali.*

OPINIO CCCXLIV.

1 FVRIOSVS occidens aliquem, nõ punitur,nec tenetur de homicidio: cùm eum fati in fœlicitas excuſet, l.Diuus ff.de offic. præſ. & tradunt

omnes Docto.in l.ex facto, ff.de vulga. & pupill. ſubſt.& in l.furioſum,C.qui teſt.fac.poſſ.

2 Ampliatut hoc in tantum procedere, vt furor ſuperueniens excuſet furioſum ipſum à pœna corporali delicti antea commiſsi,prius quàm efficeretur furioſns,non autem à pœna confiſcationis bonorum, ſecundum Bald.in l.humanitatis colum.12.C.de impub. & aliis ſubſtit. & in cap. 1.de eo, qui fratrem ſnum occidit, ubi Alua.& Imol. in c.Raynutius de teſtamen. & not. idem Bald.& Docto.in d.l.furioſum in fin.& iſta eſt cōmunis opinio,vt per Iaſ.poſt Alexan.in d.l. ex facto,colum. 10. Bal. in c.ex literis de reſcript. Ripam in repet.l.fin.nume. 229.C.de inoffic. teſta. & in d.l.ex facto nume.30.Carer.in pract. crim. in tracta.de homicidio in §.6.fol.101.nume.14. Marcum Anto.Blanc.in pract.crim.in c.incipiē. imbecillitate,nume.11.& Ioan.Brunell.in repe. c.1.de homicid.nume.66.poſt medium, quę repetitio poſita reperitur poſt relectionem Couarruuias in Clem. ſi furioſus de homicid. & ratio iſtius communis uidetur iſta, ſecundum Docto. præallegatos: quia non poteſt formari proceſſus contra furioſos. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò ſententiam inclinauit Petrus Duen. in tracta. ſuarum reg.in reg. ætas, ſeu fragilitas in 3.ampliatione,per pulcherrima fundamenta,licèt ibidem ſuadeat non eſſe recedeudum in conſulendo, & in actu practico à prædicta opinione Bal.cùm ſit communis.

3 Amplio hoc etiam procedere, ſi ante furorem fuerit condemnatus, ſecundum Doct.citatos,& alios quamplures congeſtos per Carrer. in d.§. 6.nume.15.Sed ſi conſtaret de ſimulatione, benè poterit condemnari,& puniri, vt per Bald. in dicta l.furioſum; Vndè cauti, peritique iudices mirabili quodam artificio detegunt malitiam malefactorum fingentium ante condemnationem,& poſt,ſe eſſe furioſos.

4 Qualiter autem probetur ipſe furor? vide Barbac.in c. cùm dilectus, de ſucceſſ.ab inteſta. col. 2.Iaſ.in d.l.furioſum colum. 1. Carrer.latè in loco ſuptacitato,nume.16.& Mar.Ant.Blanc.in d. c.imbecillitate,nu.12.& ſeq.

5 Quia quis non præſumitur furioſus, ſecundū Bald. per illum text. in l.fin.C. de hæred. inſtitu. ideò alleganti incumbit onus probandi, vt per Bal.in l.nec ſi codicillos C.de codicil.& Card. in Clemen.1.de homicid.in 6.q.2.

6 Er an probetur ipſe furor per teſtem non reddentem rationem dicti ſui? vide Bal. declarantem in l.ſolam C.de teſtib.Paul.de Caſt.in d.l.furioſum,Carrer.in d. loco nume. 16. Marc.Anto. Blan.in præallegata practica crim. nume. 13. & Vrſillum in additio. Afflict. in deciſio. 365. ſub nume.3.& Io.Bap.Ferret.conſi.107.num. 14. volù.1. vbi firmat, quòd teſtis iſte deponens ſuper furore,debeat reddere rationem dicti ſui, etiam non interrogatus, aliàs non probet. Et iſtam cōcluſionem ita ampliatam limitat in quinque caſibus Carrer. in d.§.6. numero 13. cum aliis ſequen.

7 Hiſque accedit vnum notatu dignum, quòd ſi quis dum eſſet ſanæ mentis, commiſiſſet peccatum mortale,& poſtea efficeretur furioſus, & moreretur in furore, videř mori in peccato mortali, ſecundum Barto.in l.nunquam §.ſi vi. ff. de vſucap.per illum textum,quòd dictum Barto. refert pro ſingulari Iaſ.in l.patre furioſo nume.41. ff.de his,qui ſunt ſui,vel alien.iuris, licèt Brunel. in d.c.1.nume. 66. hoc deciſioni Theologorum relinquat, & Marcus Anto. Bardus in tracta.de tempore vtili,& continuo cap.18.nume.9. aſſerat,quòd uerè contrarium eſſe poſſet, vt iſte furioſus non moriatur in peccato mortali, in quo reperiebatur conſtitutus tempore furoris.

SVMMARIVM.

1 *FVRTVM etiam in gallina,imò in ouo, & penna committitur.*

2 *Furtum ſemper eſt peccatum mortale,cùm ſit contra dilectionem proximi, dummodò id, quod furatur,non poſſit præſumi eſſe de uoluntate domini.*

3 *Subtrahens fœnum, vel pabulum de nocte è præſepio in Ciuitate Parmæ à quodam equo,ex ſententia iudicis bracchij pœnam ſubſtinet.*

OPINIO CCCXLV.

1 FVRTVM cōmittitur in gallina l.naturalem §.gallinarum,ff. de acquir. rerum dom. & §. gallinarum inſtitut.de ret.diuiſ.& conſequenter furans anſeres, & gallinas punitur, & datur actio furti pro huiuſmodi paruo furto,ſecundum Iacob.de Bel. in pract.crim.in rubr. de fur. colum.10. Bonifa. in tracta. malefi. in rubr. colum. 3.Andr.de Iſer. & Afflict.in conſtitu.ſuper inciſionibus colū.fin & in conſtitu. locorum baiuli colum. penult. & ibi Glo.in ver.De magno,& minori.

¶ Imò committitur furtum ipſum etiam in ouo,& in pennis,ſecundum Glo. in d. §. gallinarum, quam ſequuntur omnes Doct. communiter, Tiraquel.in tract. de iudicio in rebus exiguis ferendo in 94.nor.fol.paruo 50.Franciſc. Marci, deciſio.264.nu.2.in 2.par.Dec.in c. de appellat. nu.8.de appel.Iulius Clarus in practi.cri.lib.5.§. furtū,ver. Pariter etiā poſſet fur allegare, & Ioā. Ant.de Nig.ſuper cap. Regni in c.ad hoc de furtis n.20.vbi iſtā cōem luculenter declarat. *Cõis opin.*

¶ Contrariū uerò, & ruditer quidē voluit Zaſi.in lib.2.reſpon.c.26.nu.3. cui reſpondet optimis,& realiſsimis fundamentis ſequendo, & corroborando antedictam cōem opinio.Stephanus Forcatulus in auiario iuris ciuilis cap.11.nu.1.

¶ Et

¶ Et antedicta communis comprobatur etiã per tex. in c. vltimo fur. 14. q. vltima, vbi loquitur Hieronym. dicens, Fur autem non ſolùm in maioribus, ſed etiã in minoribus iudicatur; & quòd furtum eſt iniuſta oblatio rei, quantumcunq; parua ſit: quia in furto non quòd ablatum eſt, ſed mens furantis attenditur.

¶ Hocque intelligendum foret quando voluntas eſſet talis, quòd etiam maiora ſubtraheret, ſi poſſet, vel quando ex oblatione paruæ rei dominus intelligeretur grauari, ſi quidem ſicut firmat Thomas. 2. 2. q. 66. ſi quis res minimas furtiuè accipit, per quas homo non reputat ſibi nocumentum inferri, & ille, qui accipit, præſumere poſsit hoc non eſſe contra voluntatem domini, excuſatur.

2 Aliàs furtum ſemper eſt peccatum mortale: quia contra dilectionem proximi eſt, cui infertur nocumentum; Vndè etiam in talibus minimis, ſi quis haberet animum furandi, & inferendi nocumentũ ſuo proximo, eſſet abſque dubio peccatũ mortale, vt concludit S. Thomas ibidem, & venerandus Frater Ioannes Aquilanus conciuis meus in ſermonibus quadrageſimalibus nuncupatis, lima vitiorum in ſermo. 39. qui ſequitur me non ambulat in tenebris q. 3. col. antepe. niſi damno prius, ſecundum arbitrium læſi, reſtituto 14. q. 6. c. competimus.

3 Eſt benè verùm quòd ſæpe ſæpius fures inſto Dei iudicio receperunt, & quotidie recipiunt, dũ furantur eorum mercedem: Legitur ergò ad propoſitum, quòd in Lombardiæ partibus apud Parmam Ciuitatem euenit, quòd receptus extitit in quodam hoſpitio nobilis quidam cum magna hominum comitiua, cumque equis prima noctis hora pabula fuiſſent data, famulus hoſtis clã ante equos pabula poſita furtiuè accipiebat, cumq; ad equum, cui nobilis ipſe inſedere ſolebat, veniſſet, manumq; ad pabulum applicuiſſet, equus ipſe furis bracchium dentibus ſtringens detinebat, cumq; latro ab equo ſe detentum ſentiret, ac præ nimio dolore clamaret, domicelli dicti nobilis vnà cum hoſpite occurrerunt, ſed nullo ingenio mentionatum furem de dentibus equi extorquere potuerunt, donec vicinorum aures huius rei negocium permonuit, ſicque factum eſt, vt delatus reus ad iudicem, confeſſoque crimine, mediante ſententia ad abſciſsionem manus damnatus extitit, teſte Fratre Iacobo de Ceſſulis in trac. de ludo ſcacchorum c. 6. de tabernarijs, & hoſpitãtibus in fin. ideò mirùm non fuit ſi pro tali paruo furto famulus iſte ad truncationem, ſeu ſciſsioné manus deſteræ damnatus extitit: quia forſan habita conſideratione per iudicem vltra furtum pabuli, ſeu annonæ equis prædictis ſubtractę de periculo, diſcrimineque uitæ dicti nobilis, in quod incidere facilè potuiſſet: quia equi fame laſſati aſcenſores eorum occaſione tali, quali in inimicorum manus incidentes perirent, & ſic tanti mali cauſa famulus eſſet. Et hoc idem perpetrãs alius famulus ita calce equi ſemel adeò percuſſus in facie, vt cicatrices cum impreſsione ferri, & clauorum in eo poſtmodum apparerent, quod ita euenire, & contingere poſsit omnibus furibus.

SVMMARIVM.

1 *FVRANS cibaria neceſsitate famis, vel veſtimenta nuditatis neceſsitate, nõ tenetur pœna furti, et excuſatur in utroque foro, dummodò ſufficientem non exceſſerit quantitatem.*

2 *Neceſsitas extrema, quæ dicatur.*

3 *Furans ſi ab amicis, vel alijs inueniret victum, non excuſatur neceſsitate.*

4 *Furans neceſsitate, ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit, tenetur ad reſtitutionem, ſecundum vnam communem opinionem, licèt & altera ſententia contraria ſit ſimiliter communis.*

5 *Furans rem alienam æquiualentem rei ſuę ab alio occupatam, non tenetur pœna furti, ſi aliter ipſam recuperare non poteſt.*

6 *Furans vſurarijs, fraudatoribus, raptoribus, & ſibi damnificantibus, aliud eiuſdem valoris ſimiliter non tenetur.*

7 *Furari creditor poteſt rem ſui debitoris tuta conſcientia, & ſine pœna furti propria authoritate.*

8 *Furans creditor debitoribus occultè non tenetur ſubtracta reſtituere, vel propalare, etiam ſi fiant monitoria, neq; ſcientes reuelare debent.*

9 *Furans bona meretricis, impunè furatur.*

10 *Furans in domo, in qua luditur tempore luſus, non tenetur: quia aduerſus eum actio furti non datur ad pœnã: nec ad rem furto ſubtractam.*

OPINIO CCCXLVI.

1 FVRANS, ac ſurripiens cõmeſtibilia, & cibaria in extremæ famis neceſsitate cõſtitutus, ſeu ſubtrahens nuditatis neceſsitate veſtimẽta, vt quia infirmus eſt, & nõ poteſt quærere victum, vel careſtia eſt, excuſatur à pœna furti, tam in foro poli, quàm fori, dummodò ſufficientem non exceſſerit quantitatem, in c. diſcipulos de conſecra. diſt. 5. in c. ſi quis ext. de furt. per Archid. in c. pœnale 14. q. 5. Et ſic tempore neceſsitatis extremæ licitum eſt furari, & iſta eſt communis opinio Doctorum teſte Cagnolo in l. quę propter neceſsitatem, *Cõis* nn. 3. 5. 7. & ſequen. ff. de reg. iur. & ita tenet etiã *opin.* Abb. in fi. & Ana. circa fin. in c. 3. de furt. & Ang. in l. 2. §. cùm in eadem, ff. ad leg. Rhod. de iact. Boniſa. de Vitel. in tract. malef. in rub. de furibus, & latronibus, num. 29. fol. paruo 90. Alex. de Neuo conſil. 103. num. 1. & ſeq. S. Antoninus Archiep. Floren. in ſua Summa in prima par. tit. 1. cap. 15. de furto, ſub verſ. de furto in genere, vbi hoc vtiliter declarat, & in 2. part. eiuſdem ſummæ c. 15. de fur-

de furto colum 6.verſ. quòd ſi quis furatur propter neceſsitatem, Frater Iaonnes in ſua Summa Tabiena in 1.par.in verſ.furtum,num.7. Conarruuias in regula peccatum,de reg.iur.lib.6. in 2. par.§.1.fol.paruo 67.celeberrimus D.Cornelius Benincaſius Peruſinus in trac.de paupertate q.7. 11.ſpeciali num.20.cum alijs ſeq.fol.paruo 105. & Foller.in pragmatica de cenſibus in uer.Nicolaus Epiſcopus,nu.218.fol.127.in quibus locis infinitis prope authoritatibus approbant iſtam ſententiam,& fatentur communem eſſe.

2 Et aduerte, quòd neceſsitas extrema tunc dicitur, vbicunque periculum vitę imminet,cui aliter, quàm per iſtam acceptionem cibariorũ ſubueniri non poteſt,ut per Thom. in 2. 2. quæſt.66. articu.7.

3 Cæterùm ſi ab amicis,uel ab alijs petendo inueniret victum, & ob verecundiam non peteret, vtique non excuſaretur à furto ſubtrahendo ab alijs,vt voluit S.Anto.in d.c.15. ſub eodem verſ. quid ſi quis furatur propter neceſsitatem.

4 Sed iſte fur,qui propter ineuitabilem neceſsitatem aliena ſubtraxit, licèt prædicta licitè ſubripuerit, tamen ſi ad pinguiorem fortunam peruenerit, reſtitutionem ſubtractorum bonorum facere tenetur,ſecundum Abb.& omnes Canoni-
Cõis opin. ſtas cõmuniter,in c.ſi quis ext. de furt.& Caguolum in d.l.quæ propter neceſsitatem,nu.8.alioſque quàmplures relatos per Couarruuias, loco de quo ſupra, vbi explicat iſtam eſſe communem ſententiam.

¶ In contrariam verò partem, videlicet, quòd accipiens rem alienam in extrema neceſsitate conſtitutus, deueniensque poſtmodum ad pinguiorem fortunam, non teneatur reſtituere rem ſubtractam,& præſertim conſumptam, inclinauit Scotus in 4. ſententiarum, & Bartholomęus Fumus in ſua Summa Armilla in ver. Furtũ, nu.
Cõis opin. 10. fol. paruo 243. vbi admonet iſtam eſſe communem opinionem.

5 Item licet alicui rem alienam furari æquiualentem,quando rem ſuam occupatam ab aduerſario opulenti, & potẽti aliter habere non poteſt, vt eſt Glo.in c.ius gentium,1.diſt.& ita tenet Innoc.in c.olim il 1.num.8.de reſtit.ſpol.Alex.cõſ. 135.num.1.uolum.1.& conſ.127.num.8.uol.4. Fely.in c.quoniam num.13.de ſimo.& in c.2.de ſponſalib.in fin.Afflict. in conſtitut.Neap.lib.1. rub.7.num.36.Marſil.in ſing.177.& in ſua pract. crim.in §.conſtante,num.36.& ſeq.Foller.in d.loco,nume.116.Frater Ioannes Aquilanus ſupremus Theologus melius, quàm alius,quem hucuſque viderim in ſermonibus quadrageſimalibus in ſerm.39.qui ſequitur me non ambulat in tenebris q.3.col.antepen.

6 Vbi hoc ampliat procedere ſimiliter in uſura, fraudolentia, rapina, & alijs damnificationibus iniuſtè paſsis, vt quis tunc in conſcientia ab iſtis vſurarijs, & damna inferentibus aliud eiuſdem valoris furto ſubtrahere,ac accipere poſsit, & ſequitur etiam huiuſmodi ampliationem S. Anto. in d.c.15.2.par.ſub ver.de furto in genere,& Cotta in memorali, in verſicu. dolum bonum, circa finem.

7 Vbi tenet,quòd creditor poteſt furtiuè accipere propria authoritate rem ſui debitoris,& idem firmat Marſil.in d.§.conſtante nu.37.& Neuiz.in Sylua nuptiali lib.3.nume.43.vbi concludit hoc etiam in conſcientia licitum eſſe.

8 Imò ſi in eodem caſu poſt acceptionem occultè factam bonorum debitorum per ipſum creditorem fierent monitoriæ, non teneretur aliquo modo ea bona reſtituere, nec propalare, nec etiã alij hoc ſcientes tunc reuelare debenr,ſecundum eundem Neuiza.ibi,cum alijs relatis per eum, & Bartholomæum Fumum in ſua Summa Armilla in ver.Furtum nu.15.fol.par.244.

¶ Sed præmiſſam opinionem ita,& taliter ampliatam vtiliter limitat, & declarat procedere in duobus caſibus S.Anton.in d.c.15. ſecunda par. ſuæ Summæ col.2.verſ.de furto in genere, & Raymundus in ſua Summa tractatu 8. de furtis c.6. in prin.fol.paruo.595.

9 Similiterque furtum impunè poteſt commicti in bonis meretricis,ut voluit Marſil. in repetit.l. vnicæ C.de rap.uirg.nu.88.& 52.

10 Necnon ex furto perpetrato per quoſcunque tempore,quo luditur in domo,in qua luditur,nõ datur,nec conceditur aliquo modo actio furti ad pœnam,nec ad rem furto ſubtractam l.1.§.prætor ait ff.de aleat. & not. Gram.deciſ.40.nu.6.& Foller. in pragmatica de cenſibus in rubr. Nicolaus nu.211.fol.127.vbi recitat alios caſus,in quibus furtum non eſt punibile,& Neuiza. ſimiliter vbi ſupra,& ſequitur etiam Barba.in c.1.de ſortilegijs,Corſet.in ſing.in uerb. Furtum, & Caccialupus in tract.de ludo fol.6.uer.Prætereà,ubi per dictum text.teſtatur defendiſſe quendam militẽ poteſtatis in patria mea.

SVMMARIVM.

1 *ACTIO ciuilis,& criminalis contra furẽ intentari poteſt, ſed ciuilis pro priuata, criminalis verò pro publica vtilitate intentatur.*

2 *Fures ad dupli interdum, & interdum ad quadruplĩ pœnam condemnantur.*

3 *Iudex in eodem iudicio,inſtantia,& ſententia,& ad pœnam mortis, & rei furtiuæ reſtitutionem furem condemnare debet: aliter non condemnans modo prædicto tenetur de ſuo proprio.*

4 *Pœna quadrupli in foro poli contra fures non eſt permiſſa.*

5 *Fures in foro poli tantùm ad ſubtractorum bonorum reſtitutionem tenentur,& non fori.*

6 *Furans,vel iniuſtè occupans,ſi res furto ſubtracta, vel iniuſtè occupata perierit ſine culpa furis, vel iniuſti ocupatoris tenetur tamen ad æſtimationem, etiam in foro poli.*

7 Fur

7 *Fur puniri debet pœna furti, etiam ſi poſt commiſſum furtum pœnitentia ductus rem furtiuam domino reſtituat.*

8 *Rapior reſtituens rem raptam ante iudicium motum, non liberatur à pœna.*

9 *Gabellarius auferens alicui rem non probibitam, & gabella minimè ſubiectam, ſi illam reſtituat ante quàm conueniatur, non euitat ob hoc aliter pœnam.*

10 *Furtum receptans non euitat pœnam, etſi illud reſtituat, quamuis ſecus ſit in ſeruo fugitiuo.*

11 *Pœnitentiæ an locus ſit aliquando in delictis, remiſſiuè.*

OPINIO CCCXLVII.

1 FVRTA ita, & taliter leges, & iura abhorrent, vt contra fures actiones ciuiles ad utilitatem priuatam, & criminales pro bono publico inducere curauerint; & ſic aduerſus fures ciuiles, & criminales actiones competunt, l. licitatio, §. quòd illicitè, ff. de publicia. & l. fina. ff. de furt. & per Dec. conſ. 520. col. 1. & optimè per Reuerendum Fratrem Ioannem conciuem meum in ſermonibus quadrageſimalibus, nũcupatis lima vitiorum in ſerm. 39. de furto q. 2. col. 2. & Fratrem Ioannem Tabienſem in ſua Summa Tabiena in 1. part. in ver. Furtum §. 2.

2 Siquidem contra fures agitur aliquando petendo pœnam dupli, & aliquando quadrupli, §. dupli, & §. quadrupli, inſtit. de actio.

3 Ideoque ſi aliquem furem condemnari contingerit ad mortis pœnam uigore cap. Regni, incipien. ad hoc quod noſtrorum, iudex in eodem iudicio, iuſtantia, & ſententia condemnare debet, & tenetur ipſum accuſatum de furto ad pœnam mortis, & ad rei furtiuæ reſtitutionem, vt eſt cautum in cap. Regni, ſi de furto, & ibi Andr. de Iſer. in ſcholijs in verb. de ipſa criminatione quęſitum, & ante dictum cap. voluit Glo. & Bart. & l. interdum, §. qui furem, ff. de furt. & Innoc. in c. cũ oportet, ext. de accuſat. aliter iudex ipſe tenetur de ſuo proprio. Caue igitur cùm eris iudex in caſu iſto in iudicando, diffiniendouè negocia, ne erres.

4 Verùm prædicta pœna quadrupli in foro conſcientiæ non eſt permiſſa, ſecundùm Gloſ. in cap. fraternitatis, 12. q. 2. quam ſingularem eſſe ſcripſit Iaſ. in l. vt uim, nu. 22. ff. de iuſt. & iur. Matthe ſil. ſing. 23.

5 Et hinc Bal. in l. poſt deciſionem, C. de furt. & & in alijs locis relatis per Dec. in c. quoniam contra, num. 129. de probat. dixit quòd fures in foro poli dumtaxat ad reſtitutionem bonorum furto ſubtractorum tenentur, & iſta eſt communis opinio, teſte Gomeſ. in §. ex maleficijs, nu. 14. inſtit. de actio. cui conſentit Frater Ioannes Tabienſis d. Summa Tabiena in uer. Furtum ſub numer. 2. in 1. par. *Cõis opin.*

6 Et dato quòd res iſta furto ſubtracta, & iniuſtè occupata abſque culpa furis, ſeu violenti occupatoris perierit; nihilominus fur tenetur ad æſtimationem dictæ rei peremptę etiam in foro cõſcientię, & animę, ſecundum Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. Syluest. in uerſ. Furtum, . 16. Glo. Anchar. in 5. oppoſit. & Couarruias in reg. peccatum, de regu. iur. lib. 6 vbi in 2. par. §. 6. nu. 1. & ſeq. fol. paruo 153. declarat iſtam opinionem, & explicat cum ea omnes ibi communiter tranſire. *Cõis opin.*

7 Imo fures ipſi videntur ita, & taliter legibus exoſi, vt ſi pœnitentia ducti poſt patratum furtũ reſtituerent rem furtiuam, furtoque ſubtractam domino, minimè euitarent pœnam furti, l. ſi ea mente, & ibi Bart. ff. de furt. & in l. ſed ſi vnus §. ſi ea mente ff. de iniurijs.

8 Et quemadmodum fur punitur non obſtante reſtitutione facta de re furata, ita etiã raptor reſtituens rem raptam per eum ante iudicium motum, non liberatur à pœna, l. penult. ff. de vi bon. rapt. & Glo. in c. quod ſicut §. fin. de elect.

9 Et ſimiliter publicani, ſeu gabellarij auferentes res non prohibitas alicui, ſi illas reſtituerẽt ante quàm conuenirentur, non vtique euitarent pęnam, ſed puniri deberent: arg. l. pen. ff. de vi bon. rapt. & ita firmant Doct. omnes communiter, atteſtante Ang. de Perig. in l. ſi multi, de pub. contra Bart. in l. hoc edicto eod. tit. & in d. l. ea mente contrarium aſſeuerantem. *Cõis opin.*

10 Nec non furtum receptans, pœnam minimè euitat, licèt illud reſtituat, quamuis ſecus ſit in ſeruo fugitiuo, l. 1. & ibi Bar. ff. de ſeruo cor.

11 Et an ſit locus pœnitentiæ aliquando in delictis, vide Doct. declarantes, & hoc planum facientes, & potiſsimùm Ioan. de Port. in l. ſi inſulam ff. de verb. oblig. & in l. quamuis, & ibi Doct. & præſertim Roma. ff. de in ius voc. Glo. & omnes in l. Imperialis C. de nupt. Bar. in auth. ſed nouo iure C. de pœna iud. qui malè iudic. Bal. in l. ſi quis nõ dicam rapere C. de epiſc. & cler. & in l. 1. & l. 3. C. de ſer. fug. & Pau. Caſtren. in l. qui fidem de tranſactio.

SVMMARIVM.

1 *GERVNDIA de ſui natura non important neceſsitatem, ſecundum magis communem opinionem.*

OPINIO CCCXLVIII.

1 GERVNDIA neceſsitatem important, ſecundum Glo. in rub. C. de eden. Ioan. Fabr. in rub. inſtit. de act. & Caſtane. conſ. 41. nu. 8. & 17. Sed Bar. in d. rubr. C. de eden. inclinauit in cõtrariam ſententiam concludendo gerundia ipſa de ſui natura non importare aliter neceſsitatem, quem ſequuntur

omnes

Cōis opin. omnes ibi,& Iaſ.in d.rub.nu.28.de actio.& Ozerius in rub.inſtit.de hæred.inſtit.num.3.qui perhibent Gloſſ. prædictam ſentientem contrarium communiter ab omnibus Scribentibus reprobari;& ſic opinio Bar.& ſequacium magis communis,& magis vera,tutaque apparet,teſte Cagnolo cum alijs aggregatis per eum in d.rub.de edē. num.49.cum alijs ſeq. vbi vtiliter hoc reducit ad practicam ponendo aliquas quæſtiones quotidie contingentes.De participio verò poſuimus infra in Opinio.in ver.Participium.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX nec in iudicando, nec in conſulendo ab opinione Gloſſę recedere poteſt: quia communis habetur.*

2 *Gloſſa omnes alias authoritates antecellit.*

3 *Gloſſa nihil allegans non eſt tenenda: quia ei fides non adhibetur.*

4 *Gloſſæ authoritas non eſt neceſſaria, ſed magiſtralis.*

5 *Doctoris authoritas probabilis dumtáxat eſt, & non neceſſaria, ſecundum communem opinionem. Quòd ampliatur hic, & limitatur remiſſinè.*

OPINIO CCCL.

1 GLOSSAE opinio communis cenſetur,& ab ea in iudicando, conſulendoque iudices recedere non poſſunt, ſecundum Iacob.Butrig.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd.& Bal.in l.quanquam,C. de ſentent.quæ ſine cert.quant.& in l.hæreditas, C. depoſi.

2 Imò Gloſſa ſolet eſſet talis, tantæque præheminentiæ, & authoritaris, vt abſque dubio aliquo omnes alias authoritates antecellat, ſecundum Bar.in l.vt vim,num.8.ff.de iuſt.&iur.Abb. in c.1.de conſtit. Bertr.conſ.115.num.24.vol.2. Zaſi.conſ.3.num.63.lib.2.Iaſ.num.34.Dec.eod. num.& Claud.Aquen.in lectura,1.nu.334. in d. l.vt vim.

3 Sed hoc non eſt ſimpliciter credendum opinionem Gloſſę fore communem,& ſequendam:quia Gloſſæ nihil alleganti fides adhibenda non eſt,ſecundum Bar.in l.nemo,C.de ſenten.& argum.l. illam C.de colla.

4 Eius enim authoritas non eſt neceſſaria, ſed
Cōis opin. magiſtralis,vt per Ioan.Andr.& alios communiter in c. 2. de reſcript.& opinionem iſtam,quòd Doctoris authoritas dumtaxat probabilis ſit, & non neceſſaria dicit communem fore, ponitque pro regu.cum ampl.Petr.Duen.in regula 66.Authoritas Doctoris, & hoc uberius, ac commodius ſcripſimus, & docuimus infra in Opinione, Iudex in iudicando non poteſt recedere, circa finem.

SVMMARIVM.

1 *GRATIA ex certa ſcientia Principis probari poteſt per teſtes. Quòd equidem limitatur infra remiſſiuè in quinque caſibus.*

2 *Gratia conceſſa motu proprio per teſtes probari non poteſt.*

OPINIO CCCL.

1 GRATIA ex certa ſcientia Principis probari poteſt per teſtes,ſecundùm Gloſſ. fina. in Clem. ſecunda de reſcrip. Bellame.deciſ.746.licèt obſeruet poſt prin. Lambet. in tract.iuriſpat.in art.15.q.9. 3.par.lib.2.nu.3.Rotam Rom.deciſ.332.num.1. licèt Romana Curia in no. ſecundum antiquam impreſsionem deciſ.27.titu. 1.de conſtit.Felyn. Dec.num.46.& ſeq.Beroum ſub numer.83.cum alijs ſeq.& Mantuam num. 25.& ſeq.in rubr. de conſtit.Caſſad.deciſ.20.num.2.in tit. de præben. & ſuper regula cancell.35.num.2.fol.55.&ſuper dictis regulis in titu.de reſeruationibus deciſ.1.n. 2.fol.78.Marſil.in repet.rub.C.de probat.nume. 35.& ſeq.& Boer.latiſsimè in tract.de poteſt.leg. à latere in 1.q.ſub num. 78. qui oſtendunt iſtam eſſe communem opinionem. Cōis opin.

2 Quæ quippè limitatut in motu proprio: quia gratia conceſſa motu proprio per teſtes probari nequiret,ſecundum Glo.fin.in c.ſi motu proprio de præben.lib.6.& Rota Rom.in antiq.deciſ.130. & Beroum in d.rubt.de conſtit. nu.88. vbi tradit quinque alias vtiles limitationes ad dictam communem.

SVMMARIVM.

1 *HAERES, qui hæreditatem adire vult ſine periculo intra triginta dies à die ſciētiæ,inuentarium inchoare debet, & intra alios 60.dies complere.*

2 *Hæres niſi intra triginta dies inuentarium inchoet, licèt intra 60.perficiat,tamen non valet, & hæc eſt magis communis opinio,licèt altera opinio contraria ſit ſimiliter communis.*

3 *Hæres intra prædictum tempus tenetur conficere inuentarium,ſi bona hæredis reperiantur in eodem loco, vel parùm diſtanti,ſecus verò ſi tota hæreditas,uel maior pars hæreditatis in eodem loco non ſit,tunc enim intra annū inuentarium hęres inchoare,& cōficere pōt.*

4 *Hæredi tempus conficiendi inuentarium incipit currere à die aditæ hæreditatis, & ſic à die ſcientiæ delatæ hęreditatis. Quod procedit, quando hæres eſſet ſine culpa,malitia,& dolo.*

5 *Hęres licèt non proteſtetur poſt aditam hęreditatem intra 30.dies de confectione inuentarij,poteſt tamen ipſum conficere infra alios 60.*

6 Hæres

6 *Hæres debet in inuentario diſcribere bona quæcunque, quę in domo teſtatoris ſunt, tam mobilia, quàm immobilia etiam non ſua.*

7 *Hęres non debet ponerę in inuentario fructus poſt mortem defuncti, ſed debet illos inſcribere in libro rationũ.*

8 *Hęres ſi doloſè omittat rem quantumuis minimam in inuentario, punitur in duplum rei omiſſę, & perdit Falcidiam, & Trebellianicam: ſed valeret inuentarium.*

9 *Vſufructuarius occultans res hęreditarias, ne deſcribi poſſint, cadit ab vſufructu.*

10 *Hęres intra tempus conficiendi inuentarium à creditoribus conueniri non poteſt. Sed hoc fallit in relictis ad pias cauſas.*

11 *Hęres intra tempus conficiendi inuentarium alios conuenire poteſt.*

12 *Exceptio non confecti inuentarij impedit litem conteſtari.*

13 *Legatarius, ſeu quilibet creditor, ſi dicat, opponatq́; plura bona, quæ oſtenduntur per hęredem eſſe in bonis teſtatoris, debet iſtud probare.*

14 *Hęres ſi exhibeat patrimonium teſtatoris in iudicio, & dicat nil aliud eſſe, niſi contrarium probetur, ſtatur eius aſſertioni.*

15 *Inuentarium non tenet, quando non eſt legitimè confectum, vel factum eſt ſine ſollemnitatibus, quæ debent adhiberi.*

16 *Mulier non habet reſtitutionem in integrum ad conficiendum inuentarium.*

17 *Mulier habet reſtitutionem in integrum in Regno Neapol. ad inuentarium conficiendum.*

18 *Mulier in Regno Neap. indifferenter reſtituitur, quando lęſio eſt in promptu ex aliquibus omiſsis, vel productis, & non probatis in iudicio.*

19 *Hęres debet omnes creditores, & omnes ad quos pertinere putauerit in confectione inuentarij conuocare, & citare, ad hoc vt valeat inuentarium.*

20 *Creditores per publicum proclama citandi ſunt ad confectionem inuentarij nominatim, vt ipſis ſit cautela, & inuentarium teneat.*

21 *Citantur creditores, legatarij, fideicommiſſarij, & alij ſuper confectione inuentarij ſemel tantùm, & ſufficit, nec interueniunt tres citationes.*

22 *Creditores incerti vocandi ſunt per proclama in locis ſolitis determinata die, hora, & loco.*

23 *Creditores abſentes aliter citari non debent in confectione inuentarij.*

24 *Creditores, licèt ſint abſentes, tamen ſi ſunt ſub iuriſdictione illius loci, in quo conficitur inuentarium, debēt citari nominatim ſpecialibus, & non generalibus citationibus.*

OPINIO CCCLI.

1 HAERES volens adire hæreditatem defuncti abſque eius periculo t⸗etur inchoare inuentariũ intra triginta dies à die ſcientiæ, l. fin. ſ. ſin autem dubius, C. de iure delibe. & inuentarium ipſum intra alios complere, p⸗ficereque tenetur.

2 Et conſequenter, ſi inuentarium ipſum non inchoaretur infra 30. dies per hęredem, licèt poſtea perficeretur infra alios 60. dies, vtique non valeret, nec teneret, ſecundum Ang. & Alberi. in d. l. fin. ſ. ſi verò poſtquam, Vitalem in tract. clauſularum, in clauſula, nil nouari inuentarij cõfectione pendente col. 2. Ioan. And. in add. Spec. in tit. de inſt. edit. in fin. ver. Item poſtquam ſumpta occaſione ex dicto Gulielmi Durandi dicentis, Hoſtien. in c. Raynaldus in fin. de teſta. Ioã. Fabrum num. 5. & Ang. de Aret. num. 4. in ſ. extraneis inſtit. de hæred. qual. & diffe. Dec. conſ. 633. conſului ſuperioribus diebus nu. 2. & 9. Bellonum conſ. 68. num. 4. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem; idemq́ue fatetur apoſtilla ad Guid. Papę in tract. de inuentario ſub num. 17. in litera A, & Cornelius Benincaſius in tract. de paupertate q. 9. nu. 18. Cõis opin.

¶ In contrariam verò partem, videlicet, quòd licèt inuentarium inchoatũ non ſit infra 30. dies; nihilominus, quòd ſufficiat inchoari tranſactis dictis 30. diebus, & compleri, perficiq́; infra alios 60. dies, inclinauerunt Cyn. Bar. Bal Saly. Caſtrē. & Iaſ. in d. l. fin. ſ. 1. Guid. Papæ q. 171. & in d. trac. de inuentario infra menſem, & Guilie. Benedict. in c. Raynutius de teſtam. in ver. mortuo itaque teſtatore il 1. num. 401. & Bal. conſ. 383. quęritur, an ſignum crucis num. 7. vol. 1. Fabius Monteleo in ſua praxi ſuper quatuor literis arbitrarijs in par. q. 5. nu. 205. fol. 148. & Roland. à Valle conſ. 73. viſo inuentario confecto nu. 20. & ſeq. volum. 2. Et iſta apparet communis opinio, vt innuit etiam Caſtren. in loco præcitato, & Monticulus etiam in tracta. de inuentario hæredis poſt decimum, & vltimum membrum, ſeu quæſtionem n. 40. fol. paruo 127. vbi poſt Corn. in d. l fin. meminit, quòd ita communiter practicatur. Et hæc opinio magis communis, magis ſubſtentabilis, magiſq́ue æqua, & tuta in deciſiuis, actuuè practico dignoſcitur ex teſtimonio Franciſci Burſati conſ. 96. ſequitur teſtamentum magiſtri Iacobi nu. 4. vol. 1. & ex ſcriptis, & rationibus mentionatorũ Doctorum, ſecundum quam ſententiam religioſè more ſuo iudicauit D. Bartholomæus de Gorioſtriola Hyſpanus iuriſconſultus excellentiſſimus, & ſubtilitate, præſtãtia, ac conſilij integritate, infalibiliq́; iudicio celebratiſſimus, exiſtens Iudex Curiæ noſtræ Aquilanæ de præſenti anno 1573. in facti contingentia, in cauſa vertente coram eo inter Magnificum Mutium Piccolum, & Magnificam D. Catherinam de Picis, & pro Piccolo prædictam opinionem ſequendo conſuluit D. Ioſephus de Ruſticis, vir quidē eminentis ſciētiæ conciuis meus in conſ. incip. duo vidētur, vbi latè hanc opinionem diſputando ſubtiliter comprobat. Cõis opin.

3 Quæ communis ita amplexa de plano procederet, vbicunque bona reperirentur in eodem loco, & ſic in domicilio hęredis, ſeu parum diſtanti,

ſecus

ſecus ſi tota hęreditas,vel maior pars reperitetur
alibi, tunc enim infra annum poſſet inuētarium
Cõis inchoari,& perfici,ſecundum Bar.Bald.& omnes
opin. alios in d.l.fin.§.ſin autem à locis,& Bertachi. in
ſuo repertorio in ver.inuentarium debet inchoa
ri per hæredem intra menſem,& Monticulum in
d.tract. de inuentario hæredis in ſeptimo princi-
pali membro, ſeu quæſtione ſub numer. 35. fol.
paruo 50.

4 Sed adnerte, quòd tempus cōficiendi inuenta
rium,& conſequenter 30.dies inciperent currere
à die aditæ hęreditatis,& non prius,& ſic tempus
hoc à die ſcientiæ delatæ hæreditatis,& aditionis
currere deberet, vt voluerunt Glo.Bar.& alij om
nes in d.l.fin.§.cùm igitur,Ang.in tract. de teſta.
Glo.102.verſ.qui B.ſciens col. 1.uerſ.& debet di-
ctum inuentarium, Cuma.conſ.43.Bart.in l.ſi in
diem in fin.ff.de condit.& demonſtr. Guid. Papæ
in tract.de inuentario num.14.& in d.deciſ.571.
& Franciſ.Porcellinus in tract.de inuentario c. 3.
num.11. Et iſtam opinionem ſequuntur quoque,
Cõis & profitentur communem Bertran.conſ.123.vi-
opin. ſis dubijs ex parte nobilis, & generoſi viri nume.
6.vol.7.& conſ.284. multi ſunt conſultationis ar
ticuli num.1.vol.8.Dilectus in tract.de arte teſtā
di tit.11.caute.8.ſub num.2.& magis communē
Dec.in d.conſ.633.num. 2. & ſeq.Soc.Iun.conſil.
19.col.pen.vol.3.Bellonus conſ.65.numer.15.&
Franciſ. Maruphus ibi in ſubſcriptione in conſil.
[illegible]q.num.6. & Rolan.à Valle in d.conſ.73.nu.16.
& ſeq.quæ communis ſententia abſque ſcrupulo
aliquo procederet, dummodò hæres non eſſet in
culpa,malitia,vel dolo:tunc enim,ex quo diſtulit
malitioſè hæreditatem adire in aliorum præiudi
cium, currit tempus ante aditam hæreditatem,
vt aduertit Dec.cum alijs aggregatis per eum in
d.conſ.633.ſub num.5.& Rolan.à Valle copioſiſ
ſimè in d. conſ.73.nu.34.& ſeq.

5 Et ſimiliter lectorem admonitum eſſe deſide-
ro,quòd iſte hæres ſimpliciter,expreſsè, vel taci-
tè adiens hęreditatem defuncti infra tempus ſta-
tutum ad conficiendum inuētarium, tunc, datò
quòd non proteſtetur de confectione inuentarij,
nec aſſerat,quòd dubius ſit de iuribus hæredita-
rijs; nihilominus poſſet infra tempus præmiſſum
iuris ſibi conceſſum inuentarium conficere, non
obſtante omiſsione proteſtationis, ſecundū Saly.
Caſtren.& Alex.num.3.in d.l.fin.Io.And.in add.
Spec.in tit.de teſt.in rub.col. 2.Io.de Imo.in l.1.§.
hæc ſtipulatio in fin.ff. ſi cui pluſquā per leg. Fal.
quicqd dixerit Barbat.in d.c.Rainaldus col.4. &
ita cōſuluit Pau.Caſt.conſ.212.paſſus de quo quę
ritur,tangitur per D.Angelum, & Ioan.de Imol.
in eius conſ.incip.Io.contra Bulgarinum,& Ber-
tran.cum alijs ſignatis per eum, conſ.95. viſo in-
ſtrumento contracti matrimonij per verba de fu
turo nume.7.& ſeq.vol. 2. vbi oſtendit iſtam eſſe
Cõis communem opinionem, & Monticulus etiam in
opin. d.tract.de inuentario poſt decimum,& vltimum
membrum num.174.fol.paruo 155.& ita iudica
uit iuſtiſsimus D. Thomas de Sico, vir equidem
acris iudicij in Curia noſtra Aquilana de anno
1571.in negocio tunc agitato inter mentionatos
dominos Mutium Piccolum, & Catherinam de
Picis.

6 Item hæres ipſe tenetur deſcribere, ſeu deſcri-
bi facere in inuentario omnia bona defuncti tam
mobilia, quàm ſtabilia, & alia omnia, quæ repe-
riebantur penès teſtatorem,etiam quòd non eſ-
ſent ſua d.l.fin.vbi Bal.col.6.Paul. Caſtren.Iaſ.in
verſ.tertiò requiritur,& alij communiter,Angel. Cõis
Paul.Caſtren.Roma.Alex.& Imol.in l.ſi de eo §. opin.
fortè ff.de acquiren.poſſeſ.& Dec.in d.conſ.633.
num.10.

7 Sed hoc non procederet in fructibus recolle-
ctis poſt mortem defuncti, qui deſcribendi non
forent in inuentario, verùm poni deberent per
hæredem in libro rationum, ſecūdum Ang.Alex.
colum.3.in d.l.fin.C.de iure delib. & Bertran.in
d.conſil.123.nu.2.qui ait iſtam opinionem verio
rem eſſe.

8 Ideò ſi hæres doloſè vnam rem dumtaxat quā
tumuis minimam hæreditariam occultaret, nec
eam in inuentario poneret, ſeu conſcriberet, &
hoc probaretur, puniretur in duplum valoris rei
omiſſæ,perderetque Falcidiam, ac Trebellianicā
in totum ex legatis, & fideicommiſsis detrahen-
dam:ſed ualeret inuentarium, ſecundum Bartol.
conſ.154.num.7.Ang.in l.Paulus ff. ad leg.Falc.
Roma.conſ.276.nu.8.Vitalem in tract.clauſula-
rum,clauſula 41.nu.38.& 44.Et iſta eſt commu- Cõis
nis opinio, vt prædicant Alex.num.4.& Iaſ.num. opin.
3.in d.l.fina.§.licentia, C.de iure deliber.Gratus
conſ.17.in fin.uol.2. Bellonus conſ.30.num.6. &
Dilectus in d.caut.8.ſub num.2.vbi ponit omnia
alia remedia,quæ neceſſariò obſeruare debet hę-
res in confectione inuentarij ad euitandum eui-
tanda, & ſic nullitatem ipſius inuentarij.

9 Et hoc idem ait procedere in uſufructuario oc
cultante res hæreditarias, ne deſcribi poſsint, vt
ſimiliter cadat ab vſufructu, Natta conſ.477.de
quatuor quæritur pertinentibus ad vſumfructū
nu.11.vol.2.

10 Sed adnerte,quòd hæres ipſe, licèt intra tem-
pus mentionatum ei conceſſum ad conficiendū
inuentarium à creditoribus conueniri non poſ-
ſet,ſecundum Bar.in d.l.fin.§.donec C.de iure de
lib.Iaſ.in §.fuerat num.61.inſtit.de act.Bart.in l.
fin.C.de fruct.& lit.expen.Cappel.Tholoſ.q.157.
& Boer.deciſ.10.

11 Nihilominùs hoc fallit in relictis ad pias cau-
ſas,& ſic in pijs cauſis inuentario etiam nondum
confecto poteſt hæres conueniri à legatariis, vt
firmauere Angel.& Imol.in l.hæc ſtipulatio,ff. vt
leg.no.cau.Bal.in repet.l.in 9.q.C.de ſacroſan.
eccleſ.Iaſ.in l.cam qua col.antepenul.C. de fi-
deicommiſſ. & Richard. Cyn. & Bald. in dicto §.
Donec.

¶ Limitatur etiam hoc ſecundo loco, vt me-
morato [illegible] permiſſum ſit interim alios conue
nire,

nire,vt voluerunt Barto. & omnes alij communi
ter in d.§.donec Bocr.decíſ.53.nume.4.& Guid.
Papæ queſtio. 571. numero. 8. & Petr. Duen. in
regu. 367. exceptio inuentarij numero 2.vbi
hoc declarat, & ponit pro regula cum limitatio-
nibus.

12 Quòd exceptio non confecti innentarij impe
diat litem conteſtari.

13 Aduerte quoque,quòd ſi legatarius,ſeu quili
ber creditot teſtatoris opponeret, aſſereretque
plures res,ac bona in hæreditate ipſius teſtatoris
eſſe, quàm ea, quæ per hæredem oſtenderentur:
tunc dictus creditor ita excipiendo,ac opponen-
do hoc probare teneretur, eique incumberet o-
nus probandi;Er ſic ſi hęres exhiberet in iudicio
patrimonium teſtatoris,diceretque non eſſe alia
bona in hęreditate,& creditores,& legatarij con
tradicerenr:tunc certè ſtaretur eius aſſertioni,ni
ſi probaretur alia bona extare, ſecundum Gloſſ.
in l cùm de lege,ff.de prob.quam ſequuntur Bar
to.Bal.Iaſ.& alij in d.l.fin.§.licentia,Ang.in l.qui
mutum §.1.ff.de acquiren. hæred. Caſtren. con-
ſil.112.volu.1.& in l.maritus,la 2.ff.ſolut. matr.
Aret.conſilio 120.in fin.Roma.conſi.222.in fin.
Alex.conſil.35.colum.1.volu.4 & conſ.55.colũ.
fin.volu.1.Guid.Papæ deciſio.142.Bar.in l.con-
ficiuntur §.codic illis,ff.de iure codicil.Iaſ.conſi-
lio 34.volu.1. & in l. cùm ex cauſa in fin. ff.de re
iud.Curt.Iun. conſ. 150. poſt nume. 10. Gozad.
conſ.94.colum.7.Grauet.conſ.2.ante nume.11.
Cõis & conſ. 218. colum. 1.& iſta eſt communis opi-
opin. nio,vt narrant Curt.Sen.conſ.27.& Ripa in c.cũ
eccleſia Sutrina num.84.de cauſa poſſeſ.& pro-
priet.Monticulus in d.tract. de inuentario hære-
dis in princ.nume.44.& ſequen.fol. paruo 12. &
Alciat.in tract.de præſumpt.in reg.3.prꝗſumpt.
28.Et licèt Iaſ.in d.§.licentia,& Sigiſmun.Loffre
dus conſilio 32. numero 9. & ſequen. conclu-
dant dictam Gloſſ.procedere,vbicunque adeſſet
pro ea aliqua præſumptio, vt cõfecto inuẽtario.

14 Nihilominus illa Glo.procederet, ſiue pro ea
ſtaret præſumptio, ſiue non, ſiue confectum ſit
inuentarium,ſiue non, & in hoc eſt communiter
approbata,vt per Curt.Sen.in d. conſ. 27.& Ri-
pam in d.c.cùm eccleſia nume.83.

15 Similiter aduerte,quòd inuentarium ipſum
non valeret, nec teneret aliquo modo, quando
non reperiretur legitimè confectum,& deeſſent
ſolẽnitates ad inuẽtariũ prędictũ requiſitę, ſecũ
Cõis dũ Bar.& alios oẽs cõiter in d.l.fi.C.de iur.delib.
opin. per tex.ibi, vbi ipſę ſolemnitates enumerantur.

16 Ideò nec mulier ſuper hoc releuaretur, vt
poſſet in integrum reſtitui ad conficiendum hu-
iuſmodi inuentarium : quoniam mulieribus
hoc caſu non concederetur talis reſtitutio, vt vo
luit Bald.in dicta lege fina.in princip.quæſtio.3.
Barto. conſilio 154. maritus fecit hæredem, &
Alexand. in l. iuris ignorantia, C. qui admit-
ti, & dicam infra in proxima ſequenti Opinio.
Hæres non conficiens inuentarium circa fin.

17 Sed in Regno Neapolita. obſeruatur contra-
rium,conceditur que antedicta reſtirutio in inte-
grum mulieribus in iudiciis,Conſtitutio.obſcu-
ritatem legis Diui Regis Rogerij aui noſtri libro
2.titu.44.vbi And.de Iſer.Afflict. & alij, & ita in
facti contingentia iudicari vidimus in curia no-
ſtra Aquilana de anno 1571. per antedictum
D. Thomam de Sico in cauſa tunc vertente in-
ter magnificam Iuliam Stellam, & Proſperum
Romanellum.

18 Imò mulieres ipſæ indifferenter reſtituun-
tur, quando læſio eſt in promptu ex aliquibus o-
miſsis,vel productis, & non probatis in iudicio,
& ita obſeruatur in magna Curia Vicarię, vt te-
ſtatur Gloſſ. in dict. Conſtitutio.obſcuritatem
in fin.

19 Item nota,quòd hęres in confectione inuen
tarij deber omnes creditores hęreditarios, ac
omnes,qui ſua intereſſe putauerint conuocare,
& ſic omnes creditores ipſi certi nominatim ne-
ceſſariò perſonaliter, vel domi in dicta confectio
ne inuentarij citari debent, aliàs non valeret in-
uentarium,ſecundum Bal.in authen. ſed cùm te
ſtator nume.5.C.ad leg.Falc.Anchara. & Gemi.
in c.fin.in fin.de elect.in 6.Bar.Bald.Salyc.Alex.
& cæteros omnes in dicta l. fin. in princ.Bald. in
terminis in auth.ſi omnes nume. 12. C. ſi minor
ab hęred.ſe abſt.Ange.conſilio 193. pro deciſio-
ne quæſitorum colum. 2. Sigiſmun. Loffredum
d.conſilio 32.nume.8.& Dec.conſilio 251.in cau
ſa magnicæ Dominę nume.5. vbi affirmat iſtam
eſſe veram,& communem opinionem,& Alciat.
etiam,vbi reddit rationem iſtius communis con Cõis
ſilio 43. dubitationibus viſis nume. 7. & ſeq.to- opin.
mo 2.lib.6.fol.128. & Grauet.conſ.89.nume.6.
vbi perhibet iſtam eſſe ueriſsimam, ac commu-
nem opinionem.

20 Et dat cautelam creditoribus ipſis citandis
nominatim, quando vocarentur per proclama,
vt tacerent : quia inuentarium, tanquam nul-
lum, nulliterque confectum ei aliquo modo non
prꝗiudicaret.

21 Et in hoc caſu ſufficeret vnica citatio contra
creditores,legatarios,fideicommiſſarios,& alios,
nec interuenire deberent aliquo modo tres cita
tiones, vt uoluit conſulendo Bertran. d. conſilio
123.ſub nu.4. & ſeq.& ita vltra bis obſeruari vi-
dimus in practica.

22 Incerti uerò creditores per publica banna,
ſeu proclama in locis ſolitis,& conſuetis emittẽ-
da,ſeu publicanda pro determinara die, hora,&
loco nocandi eſſent,vt voluit Bar.conſ. 154. ma
ritus col. 1.

23 Sed abſentes creditores citandi aliter non
ſotent, ſecundum communem opinionem om- Cõis
nium Doct.in d.l.fi.relatam per Loffredum in d. opin.
conſ.32.ſub nu.8.

24 Vbi cõſulẽdo determinat poſt alios quãplures
Illuſtres Doct. aggregatos ꝑ eũ hoc nõ procede-
re, qñ creditores reperirent in iuriſdictiõe illius

loci, in quo eſſet conficiendum inuentariũ, & ſic ſi eſſent extra Ciuitatem ſub iuriſdictione ipſius Ciuitatis venirent citandi nominatim mediantibus certis, & ſpecialibus literis citatoriis, non autem generalibus, & per proclamata, & ita concludit etiam Dec. in d. conſ. 251. ſub nu. 5.

SVMMARIVM.

1 *HAERES non conficiens inuentariũ, non tenetur in foro conſcientiæ creditoribus hæreditariis ſatisfacere.*

2 *Hęres adiens hęreditatem ſine inuentario in foro iudiciali, ſiue ſuus, ſiue extraneus ſit, tenetur etiam vltra vires patrimonij creditoribus ſatisfacere.*

3 *Hęres per non confectionem inuentarij infra tempora à iure ſtatuta tenetur etiam in foro canonico contentioſo vltra vires hæreditarias.*

4 *Hęres non conficiens inuentarium tenetur inſolidum: quia preſumeretur contra eum, vt bona hæreditaria occupaſſet.*

5 *Mulier, ſicut maſculus tenetur inſolidum, ſi adeat ſine inuentario vltra vires hæreditarias.*

6 *Hęres vſurarij non conficiens inuentarium ad vſuras reſtituendas vltra vires tenetur inſolidum, & preſertim ſi fœnerator ipſe decederet pœnitens.*

7 *Hęres ſe immiſcens hęreditati ſine inuentario confecto infra legitima tempora tenetur etiam legatarijs.*

8 *Hæres non conficiens inuentarium tenetur ad alimenta ſoluenda, etiam vltra vires patrimonij ſi legata fuerint.*

9 *Hęres inſtituta eccleſia, vel pia cauſa adeundo hęreditatem abſque beneficio inuentarij non tenetur vltra vires hęreditarias.*

OPINIO CCCLII.

1 HAERES nõ cõficiens inuentarium, non tenetur in foro animæ, & cõſcientię vltra vires hęreditarias creditoribus hæreditariis ſatiſfacere, ſecundũ Glo. in ca. parrochiano de ſepul. Ioã. And. in tit. de inſtr. edit. §. nunc uerò aliqua in add. exordiente An in foro conſcientię, Hoſt. in Summa de teſtib. §. penul. verſ. Quid ſi bona, & Io. And. in c. quanquàm de vſuris, lib. 6. in nouellis, quos refert Barto. qui ait ita teneri per Theologos, quorum firmat plures de re hac ſententias ſe uidiſſe, & cum hac eadem opinione concurrunt quoque Anto. Butr. in c. quia pleriq; de immun. eccleſ. Ancha. in cap. Raynutius de teſta. Abb. in cap. Rainaldus, colum. 9. eodem titu. & in c. ſua nos de vſuris, Lauren. de Rodul. in repet. c. conſuluit de vſuris, quæſt. 24. Feder. de Senis. conſ. 20. Barto. Ange. & Bald. in l. gerit, ff. de acqui. hæred. Imo. in l. 1. §. hæc ſtipulatio, ff. ſi cui plus quam per legem Falc. Bart. nume. 3. Bal. Ange. Alex. num. 5. & Iaſ. nume. 23. cum aliis ſequen. in rub. ff. de acquirẽ. hęred. & Ang. in l. fin. in princ. C. de iur. delibe. & in l. ex teſtamento, ff. de teſta. mil. Alexan. de Neuo. conſ. 98. ſub nume. 8. & Boer. conſil. 53. ſæpè ſub nu. 3. & iſta eſt communis opinio ſecundum Docto. præcitatos, & Ruinum cõſ. 20. contra Paulum, qui dicitur vnà cum aliis domum dirupiſſe nu. 6. vol. 8. qui ſimiliter ibi ſequitur dictam cõmunem. *Cõis opin.*

2 Sed regulariter de iure ciuili in foro iudiciali hęres adiens hęreditatem ſine beneficio legis, & inuentarij, ſiue ſuus, ſiue extraneus ſit, tenetur in ſolidum etiam creditoribus hæreditariis ſatisfacere, etiam vltra vires hæreditarias, vt in l. fin. §. fin. vbi Glo. C. de iure delib. & in l. quę dotis, ff. ſolu. mat. Barto. in l. filiusfa. §. Diui nu. 8. ff. de lega. 1. Bald. in l. filium quem habentem nume. 36. & ſequẽ. C. famil. erciſ. Ioan. de Amicis conſilio 3. nume. 21. & conſ. 70. nume. 2. Alciat. conſ. 29. occupationes meæ nume. 2. tomo 3. lib. 9. fol. 200. Boeri. in d. conſil. 53. nu. 3. & in deciſio. 57.

3 Et hoc procedit ſimiliter de iure canonico, vt hæres vltra vires hęreditarias, etiam in foro contentioſo canonico per non confectionem inuentarij infra ſtatuta tempora à iure teneatur, ſecundum communem opinionem Bal. in d. leg. fin. C. de iur. delib. Ang. & Alex. col. 1. in d. rub. ff. de acquiren. hæred. Ange. in l. 1. §. hæc ſtipulatio ff. ſi plus quàm per l. Fal. & Imol. in rubr. ff. de acqui. hæred. citatam per Roma. in auth. ſimiliter circa fin. C. ad legem Falc. & per Alexã. de Neuo in d. conſ. 98. ſub nu. 8. *Cõis opin.*

4 Et ſic non conficiendo inuentarium ipſe hæres inſolidum teneretur, vt per Abb. in d. c. Raynutius nume. 13. & ſequen. Imol. in d. l. gerit nume. 5. & Caſſado. deciſ. 3. nume. 3. de teſta. quoniam contra eum pręſumptio foret, quòd hęreditaria bona occupaſſet, §. ſi quis autem auth. de hære. & Fal. Afflict. deciſ. 44. colum. penult. & Alciat. in l. prima. nu. 14. ff. de leg. 1.

5 Et præmiſſa, quòd hæres non conficiens inuentarium teneatur ultra vires hæreditarias creditoribus ſatisfacere, amplientur, vt compręhendant quoque mulierem ſuccedentem; Et ſic mulier ipſa tenetur inſolidum quemadmodum maſculus, ſecundum Barto. conſ. 154. maritus fecit hæredem vxorem, Bald. in l. fin. in princip. C. de iur. deliberan. colum. 2. & Alex. in l. iuris ignorantiam C. qui admit. ad bon. poſſ. pet. colum. pen. & iſta eſt communis opinio omnium Scribentium. *Cõis opin.*

6 Ampliatur ſimiliter dicta communis, vt hæres etiam vſurarij non conficiens inuentarium inſolidum teneatur in foro contentioſo ad vſuras reſtituendas, præſertimque ubicunque fœnerator ipſe pœnitens decederet, vt

uoluit

voluit Hoſtien.in d.c.ſua nos,Abb. in c. in literis de rapto.& Alexan.de Neuo in dicto cōſ. 98. ſub numе.8. vbi deducit iſtam opinionem communiter approbari. Cōis opin.

7 Item ampliatur,vt hęres ipſe ſe immiſcens hæreditati ſine inuentario infra tempus legitimum confecto,teneatur non ſolùm omnibus creditoribus,ſed legatariis, auth. ſed cùm teſtator C. ad leg.Falc.& in corpore vndè ſumitur,& quod notat Gloſſ.in d.l.fi.§.cùm igitur hæreditas,in verſ. Omnibus,C.de iu.delib.

8 Ampliatur etiam mentionata communis, vt hęres ipſe non conficiens inuentarium bonorũ hęreditariorum teneatur quoque vltra vires hæreditarias in legato alimentorum alicui facto, & conſequenter huiuſmodi legatum alimentorum,tunc ſoluendum veniret per hæredem vltra vires patrimonij,ſecundum Iaſo. in l. fin §. ſi pręfatam C. de iure delib. & Nattam conſ. 387. in quæſtione alimentorum nu.9. volu. 2. contra Bald.in l. voluntatis colum.2.C.de fideicommiſ. contrarium aſſeuerantem, quòd hæres ipſe non teneatur ad ſolida legata, ſi ageretur de legato alimentorum.

9 Sed pręmiſſa communis opinio ita, & taliter ampliata limitatur non procedere, vbicunque eccleſia,vel pauperes, vel alia pia cauſa inſtituerentur hæredes, & adirent hæreditatem abſque beneficio inuentarij, tunc quippè non tenerentur vltra vires hæreditarias, ſecundum Barto. in l.1.queſt.4.prin.C.de ſacroſan. eccle.& Cardinalem Albanum ibi in ſuis lucubrationibus nume. 9. qui exprimit iſtam eſſe magis communẽ opinionem,& ſequitur copioſè, & citat etiam Tiraquel.in tracta.de priuilegiis pię cauſę in priuileg.88.ubi refert quoq; Doct.contrariæ ſentẽtię.

SVMMARIVM.

1 *HAERES quærens mitti in poſſeſſionem vigore legis fina. C. de edic. Diui Adr.tollen.debet pręſentare teſtamentum iudici, & dicere ſe nominatum in illo,nec aliæ probationes requiruntur, & ſic tunc mittitur in poſſeſſionem rerum hæreditariarum, quando iudici teſtamentum in publicam formam reaſſumptum pręſentat.*

2 *Hęres vigore teſtamenti oſtenſi iudici debet mitti in poſſeſſionem omnium bonorum, quę per teſtatorem poſſidebantur tempore mortis,uel ſua ſint,vel aliena.*

3 *Filia vnica hæres inſtituta vigore pręſentati teſtamenti in poſſeſſionem omnium bonorum, etiam feudalium poni debet, non obſtante agnatorum oppoſitione.*

4 *Filia hæres inſtituta non mittitur in poſſeſſionem ex teſtamenti pręſentatione, ſi cognati incontinenti opponerent velle probare illa eſſe bona feudalia: quia tunc eſſent legitimi contradictores ad impediendum huiuſmodi immiſſionem in poſſeſſionem.*

5 *Hęres remedio l.fin.de edic. Diui Adr.non tantùm mittitur in poſſeſſionem appræhendendam, ſed & in iam appræhenſa confirmatur.*

6 *Remedium l.fin. de edi.Diui Adr.non competit volenti ſuccedere ab inteſtato: quia tunc competeret officium iudicis.*

7 *Remedium l.fi.de edic. Diui Adr. ceſſat contra habentem titulum ante mortem teſtatoris.*

8 *Hæres in re certa inſtitutus non habet beneficium l.fin. C.de edic.Diui Adr. toll.*

9 *Hæres in re certa inſtitutus, non dato alio cohærede habet beneficium l.fi.C.de edic.Diui Adr.toll.*

OPINIO CCCLIII.

1 HAEREDI petenti mitti in poſſeſſionem vigore l.fi.C. de edi. Diui Adr.toll. ſufficit præſentare teſtamentum, & aſſerere ſe eſſe illum nominatum in ipſo teſtamento,nec aliæ probationes exigũtur,& ſic iudex tenetur mittere in poſſeſſionem hæredem ſimpliciter oſtendentem ei teſtamentum faciens mentionem expreſsè de inſtitutione;& conſequenter ſufficit hęredi oſtendere teſtamentum, & eo oſtenſo iudex debet eũ mittere in poſſeſſionem hęreditatis, ita colligitur ex d.l. fin. & hoc non habet difficultatem aliquam,vt aiunt Doct.ibi,& Alex.conſ.101.nu.9. vol.1.Dec.conſ.84.& Gozad.7.ſub nu.5. & conſil. 21.nume.10.& ſub nume.26. Imò omnes Doctо.concludunt, quòd ſufficit oſtendere ſimpliciter teſtamentum, & dicere ſe eſſe illum nominatum in teſtamento, nec aliæ probationes requiruntur, vt per Scriben. omnes communiter in præcitatis locis. Cōis opin.

2 Et hoc ampliatur in tantum procedere, vt hęres ipſe ex oſtentione prædicta teſtamẽti debeat poni,ac mitti in poſſeſſionem bonorum,quæ tẽpore mortis teſtatoris per ipſum poſſidebantur, etiam ſi non eſſent ſua dicta bona, ſed aliena, ſecundum Glo.& omnes in d.l.fi.& Ruinum conſ. 107.ſuperfluum eſt iudicio meo nu. 1.vol.4.

3 Ampliatur etiam hoc eatenus procedere, ꝙ ſi filia vnica eſſet hęres inſtituta à patre vaſallo, & peteret mitti in poſſeſſionẽ bonorũ omnium defuncti,& pſertim feudaliũ bonorũ, adhuc deberet poni in poſſeſſionẽ, non obſtante ꝙ agnati dicerẽt,& opponerẽt eſſe feudũ,& eos admicti debere,vt voluit Guid.de Suza.in d.l.fin. cui inhęrent oẽs ibi, Afflict.deciſ.119.nu.4.& Vrſil.in add.ibi nu.1.& Natta conſ.473.quędam nomine Syluia. nu.8.vol.2.& Rolan. à Valle cum aliis aggregatis per eum conſ. 2.viſo,& perlecto eleganti conſilio nu.26.cum aliis ſeq.vol. 3. vbi perhibet iſtã eſſe communem opinionem. Cōis opin.

4 Quæ limitatur vtiliter non habere locum, vbicunque ipſi agnati offerrent, & opponerent incontinenti velle probare,& oſtendere bona eſſe feudalia, aſſerendo hodie conſtat,hodie agatur:tunc enim eſſent legitimi contradictores mẽtionati agnati ad impediendã huiuſmodi immiſſionẽ in poſſeſſione,ſecundũ Alua.Prepoſ. And. de Iſer.& Mar.Laud.in c. 1.§. inter filiã ſi de feu. fuer. contro. inter dom. & agnatum & Gozad. conſ.12. in hac cauſa ex Ciuitate Florentiæ mi-

hi tranſmiſſa ſub nume.8. & ſequen. vbi deducit
Cõis iſtam eſſe communem opinionem, idemque fa-
opin. tetur Roland.in d.conſ.2.nu.32.& ſeq. vbi intel-
ligit hoc procedere cum grano ſalis.

5 Et ampliatur quoque hoc idem, vt remedium dictæ l.fina. hæredi ſcripto detur, non modò vt de nouo in bonorum hæreditatis poſſeſſionem inducatur, ſed etiam ut in poſſeſsione iam appræhenſa fortè propria authoritate confirmetur; & conſequenter memoratum remedium dictæ l.fin. conceditur nedum, vt inducatur ad poſſeſsionem bonorum hæreditariorum de nouo, ſed etiam, vt confirmetur in poſſeſsione illorum, quam hæres ſcriptus prius habebat, & quam antea fortè apprehenderat authoritate propria, vt volunt Cyn. & Bartol. in dicta l. fina.
Cõis & ibi Alexand.in fin.& cæteri omnes communi-
opin. ter ſequuntur, Bald. etiam in additio. Specul. in titu. de teſtamen. in verſ. An ſemel, & Pariſ. conſil.60.ſi conſideramus petita numer.2.volum.3. licèt, & malè Ioan.Andr.in addit.ibi in §.pen.in verſ.quòd ſi in diem, contrarium velit.

6 Sed aduerte hic, quòd remedium dictę l.fina. non competit ab inteſtato; & ſic beneficiũ eiuſdem legis non procedit in ſuccedente ab inteſtato, vt apparet ex ſignatis per Alexand.nume.22. Dec.num.39.& Zuccardum numer.306.ibi, vbi
Cõis ita reſident, & iſtam communem opinionem fo-
opin. re prædicat Pariſius in mentionato conſil. 60. ſi conſideramus petita numer.1.volum.3. Cephalus conſil. 152.nume.31.uolum.2.Ripa in rubr. ff.quorum bonorum circa finem, & Gozadin. in dicto conſil.7.ſub numer.5.& in d.conſil.21.ſub num.30.

7 Item beneficium dictæ l. fin. ceſſat contra habentem titulum ante teſtatoris mortem: tunc.n. impeditur poſſeſsionis immiſſio ex diſpoſitione
Cõis eiuſdem legis, ut firmãt omnes communiter ibi,
opin. & Afflict.in d.deciſ.119.nu.6.

8 Nec non antedictum beneficium ceſſat in hærede in re particulari inſtituto, cui non datur aliquo modo illud beneficium, vt uoluit Bartol. in d.l.fin.col.4. verſic. ſecundò quæro vtrùm quan-
Cõis do, eſt ſubſtitutus, cum quo concurrunt omnes
opin. Doct.communiter ibi.

9 Sed inſtituto hærede, tunc aduerte, quòd concederetur tale beneficium, ſecundum Gloſſ.in d. l.fin.Alex.in l.quot.de hęred.inſt.Saly.Pau.Caſt.
Cõis Dec.& alios Modern.qui ibi perhibent iſtam eſſe
opin. communem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *HAERES ad id, quod ſupra dodrantem legatum fuit, naturaliter obligatur, & conſequenter integra legata naturali ęquitate pręſtare tenetur.*

2 *Hæres debet præſtare quòd nudo pacto per eum promiſſum eſt, quaſi illud operetur geminatio naturalis obligationis.*

OPINIO CCCLIV.

1 HAERES ad id, quod ſupra dodrantem legatum fuit, naturaliter obligatur; & ſic hæres legata integra naturali æquitate præſtare tenetur, ſecundum magis communem opinionẽ, (Cõis opin.) vt per Bartol. & cæteros in l.1.ff.de condic.indeb.ac ſi ſolo pacto nudo promiſſum foret.

2 Et nihilominùs ſi nudo pacto promittatur per hęredẽ, efficaciter debetur, quaſi illud operetur geminatio naturalis obligationis, & ita diffusè firmat Alexand.in rubr. ff.de verborum obligationibus, vbi ait Iaſ.quòd ita ſe habet communis (Cõis opin.) opinio, quam ſequitur ibidem Buticel. & Dec. nume.10.in l.legem C. de pactis, licèt, & leuiter quidem Iaſ.Bald.Nouellus, & Camillus Plautius lib.8.cap.6.in dicta rubr.ff.de verborum obligationibus ſentiant contrarium, & per longam diſputationem inutiliter laborent contra veritatem ipſam. Alteram verò interpretationem, ſeu limitationem poſuimus infra in Opinione, Teſtamentum non ſollemne.

SVMMARIVM.

1 *HAEREDITAS in codicillis neq; adimi, neque dari poteſt, neque adijci poteſt hæredi inſtituto in teſtamento condito.*

2 *Hæreditas põt dari, & adimi in codicillis per patrem inter filios factis, ſecundum vnam communem opinionem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam magis communem inſtitutio filiorum in teſtamento facta in codicillis reuocari non poteſt.*

3 *Hæreditas in codicillis licèt directò dari non poſſit, poteſt tamen per fideicommiſſum.*

4 *Hęreditas in quibus caſibus in codicillis dari, vel adimi poſſit, ponitur hic remiſſiuè.*

5 *Trebellianica poteſt in codicillis prohiberi.*

6 *Codicilli, in quibus adimeretur, vel daretur de nouo legatum, eſſet ſollemnis diſpoſitio, licèt tractaretur de adimendis legatis in ſollemni teſtamento relictis.*

OPINIO CCCLV.

1 HAEREDITAS in codicillis neque adimi, neque dari poteſt, & neque ſimiliter hæredi inſtituto in teſtamento condito adijci poteſt, §. penult. inſtitu.de codicill.l.2.§.fin.& l.Diui Seuerus ff.de iure codicil. & l.hęreditatẽ C.de codic.Spec. in tit. de iudicijs §. 1.ver.ſi verò, cũ ſimilib.&Dile.in trac.de ar. teſt. titu.

titu.10.cautela 8.nume.1. & in titu.2.caute.10. nume.1.& licèt in codicillis ipſis hæreditas neq; dari, neque adimi poſsit.

2 Nihilominùs hoc non procederet in codicillis inter filios per patrem factis, tunc quippè in codicillis hæreditas directò dari, & item adimi poſſet, vt uoluit Bartol. in l. militis codicillis, ff. de milit. teſtamen. quem ſequuntur Fulgoſi. Paul. Caſtren. Alexand. & Franc. de Aretio in authen. hoc inter liberos §. ſi quis autem, C. de teſtam. Saly. in l.2. C. de codicill. Aret. in l. cohæredi §. cùm filiæ, ff. de vulga. ſubſtit. Iaſ. in l.1. C. de codicill. & iſtorum opinionem in puncto iuris defendi poſſe arbitratur idem Iaſ. in l. hac conſultiſsima §. ſi quis autem colum. 2. & ſequen. C. de teſtamen. & ſubſtentabiliorem, & veriorem pariter vocat Boer. deciſio. 241. colum. 2. & magis communem fore affirmat Gulielm. de Benedict. in cap. Raynutius in verb. Teſtamentum il 3. nume. 57. de teſtamen. & ab eadem ſententia Bartol. non eſſe recedendum: cùm nemo ſit, qui ab ea diſcrepet: cùm fauorabilis ſit patris inter liberos diſpoſitio, teſtatur Iaſ. in l. Lucius numero vndecimo, & duodecimo ff. de vulg. & pupill. ſubſt.

Cõis opin.

¶ In contrariam verò partem, videlicet, quòd inſtitutio filiorum in teſtamento facta, in codicillis reuocari nequeat, inclinarunt Bald. in l. inſtitutio, ff. de conditionibus inſtitutio. & in dicta l. hac conſultiſsima, §. ex imperfecto, Salyce. in dicto §. ſi quis autem, Iaſ. in l. omnimodò, numer. 9. C. de inofficio. teſtamen. Bertran. conſilio 70. diſpoſitio, volum. 1. in nouis, & conſilio 143. numer. 4. & ſequentibus volum. 3. & Ludou. Roma. conſil. 179. ampliſsimè Doctor ſub numer. 12. ubi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem contra Bartol. & ſequaces, prout communis eſt, & veriſsima apparet ex ſcriptis infinitorum conſulentium varijs in locis, & iuris interpretum in lecturis.

Cõis opin.

3 Sed aduerte retenta dicta communi contra Bartol. & alios, quòd licèt in codicillis hæreditas dari non poſsit directò, tamen quando datur, quàmuis iure directo non valeat, nihilominùs trahitur ad fideicommiſſum, ſecundum Glo. Aret. Fab. Port. & alios communiter in §. penult. inſtitut. de codicillis, Odofred. Bart. Bald. Paul. de Caſtr. Alexand. Aret. Iaſ. & cæteros communiter in l. verbis ciuilibus, ff. de vulga. & pupil. ſubſtit. Bartol. Alber. in l. Sceuola, ff. ad Trebellianum, Alexand. in dict. authent. hoc inter liberos §. ſi quis autem, & Dilectum in dicta cautela 10. ſub num. 1. & iſta eſt communis opinio, vt per Scriben. in memoratis locis.

Cõis opin.

4 Alios verò caſus, in quibus hæreditas ipſa codicilis dari, vel adimi poſsit, ponit Dilectus in d. caut. 10. & in d. caut. 8.

5 Et aduerte, quòd Trebellianica in codicillis ipſis prohiberi abſque dubio aliquo poſſet, ſecundum communem opinionem Scribentium in iure relatam per Curt. Iun. conſil. 73. ſubtilia proculdubio, & ſucci plena ſunt motiua, numero 26.

Cõis opin.

6 Et aduerte etiam, quòd codicilli in quibus adimeretur, vel daretur de nouo legatum eſſet ſolemnis diſpoſitio, etiam ſi tractaretur de adimendis legatis in ſolemni teſtamento relictis, ſecundum Gloſſ. in l. fideicommiſſum C. de fideicommiſſ. communiter ab omnibus approbatam, vt per Alexand. conſil. 131. ſuper themate, & dubijs ſupraſcriptis numero primo volumine 7.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *VXOR instituta à marito cum grauamine de reſtituendo, adiens hæreditatem nõ perdit hypothecariam obligationem, & ſic non confunditur hypotheca, nec obligatio pignoratitia extinguitur.*

2 *Vxor hæres instituta à marito cum grauamine de reſtituendo poteſt ante reſtitutionem hæreditatis ſibi dotem, & creditum retinere.*

3 *Hypotheca in quinque caſibus non confunditur per aditionem hæreditatis poſitis hìc remiſſiuè.*

OPINIO CCCLVI.

1 HAERES vniuerſalis vxor à marito inſtituta cum grauamine de reſtituendo, adeundo tunc hæreditatem non perderet ob hoc obligationem hypothecariam, quando haberet, ſeu prætenderet; & ſic per aditionem hæreditatis ipſius mariti debitoris factam per vxorem ſuam creditricem hypothecariam non cõfunditur hypotheca, nec aliquo modo remanet extincta obligatio pignoratitia ob prædictam aditionem hæreditatis, ſecundum Scribent. omnes in l. debitori, C. de pactis, Roma. conſilio 276. numer. 1. cum alijs ſequent. Neguſantium in tracta. de pignorib. in 1. membro 5. partis ſub nume. 49. & ſequent. & Gratum conſ. 63. uiſis num. 14. & conſ. 86. num. 24. vol. 2. Vbi profitetur iſtam eſſe communem opinionem.

Cõis opin.

2 Vtpotè, quia hæres prædicta ante reſtitutionem hæreditatis poſſet retinere dotem, ſeu debitum ſuum, ſecundum Bald. in dicta l. debitori colum. 2. & ibi Dec. numer. 6. Roma. in dicto conſil. 276. in princ. Curt. in additio, Alexand. in dicta l. debitori ſuper litera B, qui meminit ita in Ciuitate Cremonæ conſuluiſſe, & iſtã opinionem ſequitur etiam, & latè probat cũ aliquibus rationibus aggregatis per eum Gram. deciſ. 58.

Magniſica Margarita, Capra conſil. 63. colum. 2. Socin. conſil. 44. num. 1. volum. 3. Bertran. conſilio 246. in fin. uolum. 1. in antiq. & conſil. 57. nu. 3. uol. 2. in antiq. & Hierony. Gig. in tracta. de penſionibus q. 49. in fin.

3 Alios verò quinque caſus, in quibus hypotheca non confundatur ob aditionem hęreditatis debitoris factam per eius creditorem hæredem vniuerſalem inſtitutum, ponit Neguſan. in d. 1. membro 5. partis nu. 53.

SVMMARIVM.

1 *HAERES extraneus grauatus reſtituere, Trebellianicam ſolam detrahit, ſi ſponte adiuit, ſecus ſi coactè.*

2 *Hęres rogatus alteri reſtituere hæreditatem ne amittat Trebellianicam, debet inuentarium facere.*

3 *Declaratio textus in §. ſi verò non fecerit in auth. de hęred. & Falc.*

4 *Hæres non faciens inuentarium Trebellianicam perdit, ſicut Falcidiam, ſecundum vnam opinionem communem, ſed ſecundum alteram ſententiam contrariã ſimiliter communem non perdit.*

5 *Hæres grauatus per patrem reſtituere, etiam ſi ſit filius teſtatoris debet facere inuentarium, aliàs amittit Trebellianicam, ſecundum vnam communem, ſed ſecundum alteram communem contrariam non amittit Trebellianicam, & ita fuit in Sacro Concilio Neapolitano deciſum.*

6 *Filius grauatus per patrem, licèt ob omiſſionem inuentarij perdat Trebellianicam, tamen non perdit legitimam.*

7 *Teſtator ſi remittat hæredi neceſſitatem inuentarij faciendi, tunc ſi omittat inuentarium non nocet ſibi.*

OPINIO CCCLVII.

1 HAERES extraneus grauatus reſtituere hæreditatem, ſolam Trebellianicam detrahit, & hoc ex Senatuſconſulto inductum fuit, vt inuitentur hæredes ad adeundam hæreditatem, §. ſed & quia in ſtitu. de fideicommiſſ. hæred. l. filium C. famil. erciſcun.

¶ Quod intelligendum eſt, ſi ſpontè adiuit, ſecus ſi coactè, l. quia poterat, ff. ad Trebell.

2 Hinc eſt, quòd hæres rogatus alteri reſtituere hæreditatem inuentarium facere cogitur, vt Trebellianicam non amittat, §. ſi verò non fecerit in auth. de hæred. & Falc.

3 Qui textus generaliter de fideicommiſſarijs loquens, vniuerſalem quoque fideicommiſſariũ compræhendit l. 1. §. generaliter, ff. de leg. pręſtan. c. ſi Romanorum, 19. diſt. & not. Doct. in l. Marcellus ff. ad Trebell.

4 Et quòd hæres extraneus, qui non fecit inuentarium rerum hæreditarium perdat Trebellianicam, tenent Oldrad. per pulcherrimas rationes conſil. 134. Bartol. conſil. 51. Bonaueutura, & conſil. 234. Hęlena Matarelli, Paul. de Caſtr. conſil. 207. ſuper primo, & in l. cum tale §. 1. ff. de de conditionibus, & demonſtrationibus, Imol. etiam ibi, & in authen. ſimiliter, C. ad leg. Falcid. Fulgoſi. conſil. 23. humaniſsimè, & conſil. 96. pro deciſione poſt princ. Corne. conſil. 303. colum. 4. volum. 1. conſil. 22. colum. 8. volum. 2. & conſil. 168. colum. 4. volum. 3. Mattheſil. in ſingul. 158. Dec. conſ. 236. in quæſt. 5. 480. colum. fin. & 495. in quibus conſilijs iſtam eſſe magis communem opinionem aſſeuerat, idem atteſtatur Caſſadorus, deciſio. 3. num. 1. 4. & 6. in titu. de teſtamen. & Aymon Grauett. conſil. 17. nume. 1. Benedict. Capra, conſil. 7. in fin. Socin. in rubr. in fin. ff. ad Trebellian. & in l. Marcellus, §. quod autem col. peuul. eodem titu. Curt. Iunior conſil. 54. colum. 3. & Aleiat. conſil. 29. nume. 4. occupationes meę tomo 2. lib. 9. fol. 200. vbi conſulendo affirmat iſtam eſſe veriorem, & communiorem opinionem, & Octauianus Cacheranus deciſio. 147. per totam vbi allegando locum iſtum cum infinita propè Doctorum catherua teſtatur ita deciſum extitiſſe in Sacro Senatu Pedemontano. *Cõis opin*

¶ In contrariam verò ſententiam inclinauerunt Iacob. de Are. Ioan. And. in additio. ad Specul. in titu. de inſtrum. editio. §. fin. verſicu. nunc videamus, Bartol. ſibi contrarius, conſil. 2. & in authent. ſed cùm teſtator, C. ad legem Falcid. Et ibi etiam Bald. & Salyc. & idem Bald. affirmat iſtam opinionem eſſe ueram conſil. 99. ſuper primo quæſito, volum. 4. licèt ibi, & in l. cum tale §. 1. ff. de conditionibus, & demonſtrationibus ſubijciat de conſuetudine inducta per errorem opinionum ſeruari contrarium, & iſtam partem audacter aſſerit eſſe communem Alexand. conſil. 67. uiſis lib. 4. & in dict. authent. ſed cùm teſtator, Iaſ. etiam in rubr. ff. ad Senatuſconſult. Trebellia. nume. 7. & in repetitio. rubr. nume. 17. & in d. l. Marcellus, eodem titu. num. 57. & refert Aymon Grauet. in pręcitato conſil. 17. & pro iſta parte reperio conſuluiſſe Paul. de Caſtr. conſilio 202. volum. 2. in nouis incipien. in CHRISTI nomine, & conſilio 299. & iudicaſſe Cameram Imperialem, teſtante Ioachimo in obſeruatione 60. centuria 3. & iſta quæſtio adeò ambigua eſt propter conflictum opinionum, & diuerſas iuris interpretum ſententias, vt conſtat ex hís, quæ congerunt Doctores in dict. l. Marcellus, ut deciſionem Principis deſideret, vt refert Caſſadorus, in prææallegata deciſio. 3. in titu. de teſt. circa finem. *Cõis opin.*

5 Benè tamen verum eſt, quòd iſtas opiniones ad veram concordiam reducere conatur Monticulus in tract. de inuentario hæredis 9. membro princip. nu. 186. cum alijs ſequen. fol. paruo 105. & ſequen.

¶ Re-

¶ Retenta itaque prima parte, tanquam ma-
gis uera, & communi amplia, vt procedat etiam
ſi hæres ſit filius teſtatoris, vt per Bald. conſilio
404. in ſubſtitutione lib. 2. & Corne. 168. in hac
conſultatione, colum. 3. vbi ponit iſtam eſſe ma-
Cõis gis communem opinionem, idem dicit Deci. con
opin. ſi. 236. non pauca difficultas, col. 4. & Corn. con-
ſil. 22. in hac conſultatione, lib. 2. eãdem opinio-
nem ſequitur Barba. conſ. 46. difficile col. fin. li-
bro 3. & Auguſtinus Berous in c. in præſentia, nu-
me. 448. in fin. de probatio. & Couarruuias in c.
Raynutius §. 11. nume. 10. de teſtamen. & latius
quam vllibi innumerabiles recenſentur pro iſta
Cõis parte communi, & pro altera parte contraria, ſi-
opin. militer communi per Vrſillum in addit. Afflict.
in deciſ. 367. ſub nu. 13. vbi deducit ita fuiſſe de-
ciſum in Sacro Regio Concilio Neapo. pro prædi
cta magis communi relata, quòd filius non amit
tat Trebellianicam ob non confectionem inuen
tarij. Et iſtam quæſtionem ſubtiliſſimè, ac latiſſi
mè ad vtranque partem diſputat Franc. Porcelli
nus in tract. de inuentario cap. 5. per totum.

6 Et licèt filius ob omiſſionem inuentarij per-
dat Trebellianicam, tamen non perdit legitimã,
Cõis & in hoc Doct. conueniunt communiter, vt re-
opin. fert, & atteſtatur Corſetus in tract. de poteſtate
Regia, in materia Trebellianicæ q. 37. & Lauren-
tius Calca. conſ. 36. tota iſta quęſtio, & iſtam opi
nionem originaliter tenuit Gloſſ. in auth. hoc am
plius C. de fideicommiſ. Oldra. in d. cõſ. 134. Bar.
in d. auth. Sed cùm teſtator, & alij quamplures
congeſti per Corne. in loco ſupra citato.

7 Interpretatur præfata concluſio, quando teſta
tor hęredi remitteret neceſſitatem inuentarium
faciendi: quia tunc omiſſio inuentarij hæredi nõ
noceret, l. fin. de arbi. tut. l. cùm tale §. 1. vbi Bal.
& Imol. ff. de cond. & demonſt. Curt. conſ. 29. in
Regno Hyſpaniæ in fin. cum allegatis per Deci.
conſ. 306. viſa iterum lecta, col. 2. & Soc. conſ. 51.
viſo teſtamento lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *HAERES rogatus hæreditatem reſtituere ex Senatuſconſulto Trebelliano quartam retinere poteſt.*

2 *Filius, ſeu de liberis, quibus legitima debetur iure naturæ, quartam Falcidiam vltra legitimam detrahere poſſet.*

3 *Filius hæres in diem, vel ſub conditione rogatus reſtituere duas quartas detrahere poteſt, ſecus ſi purè de iure pontificio.*

4 *Pater licèt filijs primi gradus Trebellianicam prohibere non poſſit, tamen hoc habet locum, quando vna quarta detrahi poſſet, vt quia purè fuiſſet grauatus filius per fideicommiſſum, ſecus verò quando duas quartas detrahere poſſet, vt in caſu, quo grauatus eſſet ſub conditione, vel in diem, iſto enim caſu pater poſſet prohibere Trebellianicam, & filius haberet ſolummodò legitimam, ſecundum unam communem opinionem: ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communem pater non poteſt prohibere Trebellianicam ipſam.*

5 *Teſtator hæredi extraneo inſtituto, & grauato poteſt prohibere detractionem Trebellianicæ, & valeret iſta prohibitio, & tunc deuenire poſſet hæreditas ad hęredem abſq; Trebellianicæ, detractione.*

6 *Teſtator reſtitui mandans hæreditatem, vtenſque his verbis, videlicet, reſtituat hæres omnia bona, vel reſiduum bonorum, vel quicquid ex bonis peruenerit, videtur tunc Trebellianicam prohibuiſſe, ſecundum vnam communem opinionem: ſed ſecundum alteram ſententiam contrariam, ſimiliter communem detrahi poteſt ipſa Trebellianica.*

OPINIO CCCLVIII.

1 HAERES rogatus hæreditatem
reſtituere ex Senatuſconſulto
Trebelliano quartam retinere
poteſt, §. ſed quia ſtipulatio-
nes, inſtitut. de fideicommiſſ.
hæred.

2 Et ſi filius eſſet, ſeù de liberis, quibus legitima
debetur iure naturę, quartam Falcidiam vltra le
gitimam poſſet detrahere, c. Raynutius & c. Rai-
naldus de teſta.

3 Quòd procedit quando vno, eodemque tem-
pore vtriuſque quartæ detractio non concurrit,
vtputà quando filius eſſet in diem, vel ſub condi
tione rogatus reſtituere, tunc enim poteſt duas
quartas detrahere; Secus autem quando purè eſ
ſet rogatus: quia tunc non poteſt de iure canoni-
co, nec eius ęquitate detrahere, niſi vnam quar-
tam, ſecundum Gloſſ. & communiter Canoniſt. Cõis
in d. c. Raynutius, & Legiſtas. in l. quãquam C. ad opin.
leg. Falc. & in l. Papinianus. §. meminiſſe ff. de in-
offic. teſta. & iſtam communem ſequitur Bartol.
in l. 1. §. interdum, ff. ſi cui pluſquàm per legem
Falcidiã in d. l. quanquam, & in d. §. meminiſſe,
Fulgoſi. conſ. 26. ſtante ſtatuto, & Bertran. conſil.
129. viſo, & ponderato caſu mihi exhibito nu. 52.
& conſ. 134. viſis vltimo, & nuncupatiuo teſta-
mento nu. 3. vol. 8. & Alex. in l. in ratione. §. quod
vulgo ff. ad l. Fal. cõſ. 43. attenta in fin. vol. 2. con
ſi. 142. circa primam dubitationem, col. 4. vol. 2.
& iſtam ſententiam approbauit vſus totius mũ-
di, volentis in hoc ſtare canonibus, vt legitur in-
ter conſ. Bal. conſ. 282. & conſ. 387. quidam Ale-
xan. lib. 3. & iſtam communem atteſtatur Afflic.
deciſ. 367. num. 4. & Georg. Natta in tract. quòd
ſtantibus maſculis, 4. q. princ. ſub nume. 114. &
ad vtranque partem diſputat, ſequitur, allegat,
plurimumque declarat Auguſtinus Berous in c.
in præſentia, nu. 437. cum aliis ſeq. de probat. &
Ripa in l. iubemus. C. ad Trebel.

4 Limitatur hoc, vbicunque pater expreſsè fi-
lio primi gradus grauato Trebellianicam prohi-
buiſſet: quia quamuis pater ipſe filiis primi gra-
dus Trebellianicam prohibere nequeat, vt l. iu-
bemus

bemus ad Trebel. nihilominus hoc uerum eſt, quando vna tantùm detrahi poſſet, vt quia purè fuiſſet grauatus per fideicommiſſum. Sed quando duas regulariter poſſet detrahere, vt in caſu, quo grauatus eſſet ſub conditione, vel in diem, iſto caſu pater prohibere Trebellianicam poſſet, vt filius haberet dumtaxat legitimam, vt voluit Paul. de Caſt. & Alex. in l. mulier, §. cùm proponeretur, ff. ad Trebel. & idem Alex. conſ. 28. & 165. vol. 5. & Corn. conſ. 22. vol. 2. vbi ſcribunt iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

¶ Contrariam verò partem, quòd inefficax ſit iſta prohibitio, tenuit Paul. de Caſt. reuocando ſententiam in melius, in d. l. iubemus, & fuit de mente Barto. & Alexã. in l. quod de bonis §. qnod auus ff. ad leg. Falcid. & ideo Alexã. conſil. 250. volu. 6. non fuit auſus conſulere pro prima opinione, & iſtam ſecundam partem tenuit etiã Ange. conſ. 121. & Alex. in d. §. quod auus, vbi reſpondet ad d. l. iubemus, Bal. & Saly. in d. l. iubemus, Roma. conſ. 206. Barbac. in d. c. Raynutius circa fi. Alex. conſ. 5. vol. 3. & conſ. 201. & 67. vol. 6. Dec. conſ. 81. & 270. & conſ. 218. & iſta eſt cõmunis opinio, vt ponunt præcitati Doct. Alexã. & Soci. in l. Marcellus ff. ad Trebel. ſeu in d. l. iubemus, vbi etiam Moder. Curt. Iun. conſ. 160. nu. 3. & Gozad. conſ. 45. & 97. num. 4. vbi refert, quòd teſtator indiſtinctè non poteſt aliquo modo prohibere Trebellianicam filio, etiam ſi deducendæ forent duæ quartæ, & fatetur tandem iſtam eſſe communem opinionem, & iſta in effectu videtur communior. Et ſecundum eam tanquàm tutiorem de præſenti anno 1580. de iure reſponſum vidi per Excellentem Dominum Paſchalem Turcanicum conciuem meum in fauorem Excellẽtis Equitis D. Lelij Riueræ ſimiliter de Ciuitate Aquilæ, vbi quamplura concordantia, & ad punctum facientia doctè, & eleganter congerebat. *Cõis opin.*

5 Secus autem eſſet, quando teſtator prohiberet extraneo hæredi inſtituto, & grauato detractionem Trebellianicę: quia iſto caſu valeret prohibitio, & hæreditas deuenire poteſt ad hæredẽ abſque Trebellianicæ detractione, §. ſi verò expreſsim in auth. de hęredi. & falc. Gloſſ. in §. ſed quia ſtipulationes inſtitu. de fideicom. hæred. in verſ. Liceat, Bart. in authen. ſed cùm teſtator. C. ad legem Falcid. & iſta opinio ratione non caret: quia tex. in d. §. ſi verò expreſsim loquens de Falcidia, & de Trebellianica, eſt extendendus: nã per hoc ad ius commune reuertimur, l. verbis ff. de verb. ſignific. Et vbi redditur ad ius commnne, lex noua etiam correctoria recipit extenſionem, ſecnndum Glo. in c. ſtatutum de præben. libro 6. pręſertimque vbi ſublata ſignificatione uocabuli caſus, de quo fit extenſio, compręhẽditur, Glo. in Clemen. 1. de electio. & appellationem Falcidiæ ad Trebellianicam porrigi certum eſt, per nota. in auth. vndè ſi parens, C. de inoffic. teſta. & ſententiam iſtam communiter approbari ſcribit Alex. in d. l. Marcellus poſt Ioan. de Imol. ibi, & quòd iſta communis ſit, fatetur etiam Barbat. conſ. 10. illud, col. 10. lib. 4 Iaſ. conſil. 84. omiſſa col. 8. lib. 1. & conſ. 146. præſuppoſito, uol. 2. Alexan. in l. ſi filius à patre, nume. 3. ff. de libe. & poſthu. & in l. extraneum C. de hęred. inſtitu. nu. 8. Iaſ. in l. ſi fundum §. ſi libertus nu. 10. ff. de lega. 1. & in dicta l. Marcellus nume. 40. & Bald. Nouellus in tracta. de dote in 6. part. in 13. priuilegio. nume. 2. *Cõis opin.*

6 Interpretãtur pręd icta etiam procedere, ſi teſtator hæreditatem reſtitui mandauerit totam, vel integram, vel pleno iure, vel vſus fuerit his verbis. Hæres reſtituat omnia bona, vel reſiduũ bonorum, aut quicquid ex bonis peruenerit. Videtur tunc Trebellianicam prohibuiſſe, per ea, quæ notat Glo. in l. decem, C. de fideicom. liber. quam ſingularem eſſe dicit Ang. ibi & Bal. in authen. ſed cùm teſtator, C. ad leg. Falcid. facit l. fi. eod. tit. & hoc approbat Alex. in l. Centurio. col. 22. ff. de vnlg. & pup. & conſ. 201. perſpectis verbis colum. 1. lib. 6. & iſtam opinionem communem eſſe ſupponit idem Alexã. conſ. 5. circa primum lib. 3. Gozad. conſ. 97. nu. 6. & magis communem dicit Alex. conſ. 67. nume. 1. vol. 1. & cõmunem etiam dicit Bellonus conſ. 64. num. 2. & iſthęc opinio comprobatur ex multis rationibus relatis per Corſetum in tract. de poteſtate regia in q. 73. §. 2. *Cõis opin.*

¶ Contrariam verò ſententiam, quòd detrahatur, tenuit Roma. conſi. 75. neſcio, & conſ. 79. totum fundamentum, & conſ. 239. in hac re, & Fely. in c. auditis colum. 3. de præſctipt. & Iaſ. conſil. 84. puto. vol. 1. Deci. cõſ. 495. & Paul. de Caſt. in auth. ſed cùm teſtator, C. ad leg. Falc. & iſtam opinionem ait eſſe communem Roma. in dicto conſ. 239. & magis communem dicit Bellonus, conſ. 55. nu. 1. & conſil. 66. nume. 1. & ſequen. & conſilio 80. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *HAERES niſi adeat hæreditatem omnia iura teſtamenti peribunt. Quod limitatur in fine remiſſiuè in 20. caſions.*

2 *Filiusfamilias, etiam infans ratione ſuitatis, licèt non adeat, tamen tranſmittit hæreditatem patris non agnitam ad quoſcunque hæredes.*

3 *Pupillus, ſeu infans moriens non adita hæreditate tranſmittit beneficium reſtitutionis in integrum ad hęredes ex clauſula generali, ſi qua mihi, &c.*

4 *Reſtitutio in integrum competit hæredibus infantis aduerſus non aditam hæreditatem à minore.*

5 *Infans per ſe ipſum hæreditatem adire non poteſt, ſed vel per patrem, vel per tutorem opus eſt vt adeat.*

6 *Legata ad pias cauſas non debentur hæreditate non adita, ſecundum communem opinionem, ſed contraria opinio obſeruatur in practica.*

7 *Hæreditas poſtquam eſt adita, non dicitur amplius hæreditas.*

OPI-

OPINIO CCCLIX.

1 HAEREDE non adeunte hæreditatem omnia iura teſtamenti pereunt, & ſic, ſi nemo hæreditatem ipſam adierit, nihil valet ex his, quę in teſtamento ſcripta ſunt, l. ſi nemo la prima, ff. de teſta. tute. l. eam quam C. de fideicom. & l. ſi nemo ſubiit, ff. de regu. iur. & notat Roma. conſi. 428. Deci. in d. l. ſi nemo, & in terminis Alex. conſilio 198. viſo proceſſu colum. fin. vol. 7.

2 Fallit hoc principaliter in filiofami. etiam infante, qui abſque aliquo dubio tranſmittit hæreditatem patris non agnitam ad quoſcunque hæredes iure ſuitatis, l. apud hoſtes, C. de ſuis, & legit. & iſta eſt communis opinio, vt apparet ex relatis per Deci. conſ. 331. pro reſolutione colū. 5. conſ. 245. & conſ. 250. in antiqua, & Iaſ. conſ. 130. magnificus col. 3. vol. 1. *Cõis opin.*

3 Sed imò pupillus, ſeù infans moriens hæreditate non adita tranſmittit ad hæredem ſuum beneficium reſtitutionis in integrū aduerſus omiſſam hęreditatem, & per conſequens hęredes eius poſſunt petere reſtitutionem in integrū, ex clauſula generali. Si qua mihi iuſta cauſa, &c. aduerſus hęreditatem non aditam à minore, vt tenet Bar. in l. ſi infanti col. fina. C. de iure deliber. & alij multi, quos referūt Paul. de Caſt. Alex. & Iaſ. ibi dicentes iſtam eſſe communem opinionem, prout etiam atteſtatur Soci. conſ. 9. col. 7. vol. 1. & latè plures citans Guil. Benedic. in c. Raynutius nume. 179. de teſta. Corne. conſ. 312. in fin. Roma. conſ. 58. viſis narratis, & Riminal. conſil. 20. nume. 15. & conſ. 120. nu. 3. Bal. verò conſil. 226. quęſtio. vol. 2. arbitratur quęſtionem iſtam eſſe difficilem, & conſ. 213. caſus talis, lib. 3. habet pro abſurdo ratione minoris ætatis dari reſtitutionem in integrum, & Soci. conſ. 216. non poteſt negari, colū. 5. aſſerit in iſta quęſtione eſſe locum gratificationi, & per authoritatē eorum, qui ſunt in contraria ſententia, & ob validiſsimas quoque rationes, quibus reſponderi nequit, indigere Cæſarea deciſione. *Cõis opin.*

4 Nihilominus Doct. communiter tenent, quòd competat reſtitutio in integrum etiam hęredibus infantis, vt per Corne. conſ. 87. circa primū, & latè ſupra deduximus, & ab iſta communi fatuum eſſet recedere in actu practico.

5 Hiſque accedit congruenter hìc, quòd infans non poteſt adire hęreditatem ex ſemetipſo, ſed pater pro eo, aut tutor, ſecundum Barto. in d. l. ſi infanti, & omnes Docto. communiter in l. bonorum C. qui admi. & iſtam ſcribit eſſe communē Bellonus conſ. 24. nu. 16. *Cõis opin.*

6 Interpretatur quoque prædicta regula non procedere in legatis ad pias cauſas, vt notat Bar. in l. prima colum. penult. C. de ſacroſanct. eccle. Sed contra Barto. ipſum audacter aſſeuerat eſſe communem opinionem Canoniſtarum, & Legiſtarum Alexan. conſ. 354. ſtatutis num. 17. uol. 2. Iaſ. in d. l. eam quam colum. 2. & in d. l. 1. in 1. lectu. col. 6. & in 2. lectura colū. fin. & Quintilianus Mandoſius cumulatiſsimè in additio. Lapi in allegatione. 91. in litera I, quòd imò relicta ad pias cauſas non debeantur hæreditate nō adita; ſed iſtam communem non auſus eſt firmare Tiraquel. in tract. de priuilegiis piæ cauſæ, priuilegio. 33. vbi congerit Doct. propè innumeros remiſsiuè. Opinionem verò Bart. ſequitur Deci. in d. l. ſi nemo, & Lapus in d. allegatione. 19. ſub nume. 4. & ſeq. ubi expreſsè fatetur ſententiam Barto. ſeruari in practica, & eſſe magis ęquam, & alios complures eiuſdem ſententię refert Quintilia. Mandoſius in add. Lapi, vbi ſupra in litera I, vbi eam, tanquam fauorabiliorem, & æquiorem ſequitur, & ait uidiſſe ſeruari in facto. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

7 Et his accedit ſimiliter, quòd hæreditas poſtquam eſt adita per hæredem, nō dicitur amplius hęreditas, ſecūdum communem opinionem Doctorum, quam citat, & ſequitur Iaſ. in l. poſſeſsio appellata. §. veteres, nume. 18. ff. de aquiren. poſſeſsio. *Cõis opin.*

¶ Fallit etiam pręfata concluſio in viginti aliis caſibus, quos ponit Barbatius in rubr. extra de teſta. colum. 58. uerſ. Nunc ad vltimam quæſtionem.

SVMMARIVM.

1 *HAERES mariti defuncti lucratur vxore ſuperſtite fructus dotis rerum mobilium tempore anniculę dilationis.*

2 *Vxor tranſacto anno poteſt repetere ab hęrede mariti bona mobilia, nec ei nocet exceptio de adulterio commiſſo, de quo vir non intentauit querelam adhuc viuens.*

3 *Hęres tenetur alere vxorem viri defuncti, quouſque durat in viduitate.*

4 *Vxor quando dicatur in viduitate durare,*

5 *Vxor debet etiam alimentari ab hęrede viri defuncti, etiam extra domum ſi in ea commorari nollet, licèt poſſet propter honeſtatem, ſiue alimenta vxori venirent pręſtanda ex voluntate teſtatoris, ſiue legis diſpoſitione.*

6 *Mulier habens in ſua poteſtate dotem repetere, & non curauit, non poteſt poſt annum alimenta, ſeu dotis vſuras petere.*

OPINIO CCCLX.

1 HAERES mariti defuncti lucratur vxore ſuperſtite fructus dotis rerum mobilium tempore anniculę dilationis, ſecundum communem opinionem omnium Doctorum in l. diuortio. ff. ſolu. matrimo. quam impugnare pluribus rationibus conatus fuit Iaſ. ibi, tamen quicquid ipſe *Cõis opin.*

ipſe ſuadeat coloratis fundamentis, ob hoc non diſcederem à dicta communi, cum qua ſentiunt Doct.& Moder.in d.l.diuortio reſpondendo omnibus contrariis.

2 Cæterùm tranſacto anno vxor ipſa abſque aliquo dubio poſſet ab hærede mariti petere prædicta bona mobilia,& ſi hæres mariti exciperet,ſeù opponeret aduerſus vxorem dotem petentem, quòd ipſa perdit dotem propter adulterium, de quo maritus eo viuente quærelam non porrexit, nihil prodeſſet iſta exceptio hęredi, ſed tenetur vxori reddere dotem ſuam non obſtante iſta friuola exceptione,vt per Canoniſtas communiter in c.plerunque de donat. quam communem ſequuntur Moder.inibi,& Ripa atteſtatur in l. fin. nu.201.& ſeq.C.de reuoc.donat. *Cõis opin.*

3 Et prædictis accedit, quòd hæres tenetur alere vxorem,dum in viduitate maneret, ſiquidem durante tempore viduitatis durat proculdubio onus alimentandi.

4 Et dicitur durare vidua in matrimonio, dum vitam viduilem obſeruat, vt per Iaſ. in §. fuerat, nume.5.& ſeq.& 25.inſtit.de actio. vbi ponit vltra annum vxorem alendam fore ab hęredibus mariti defuncti.Quod procedit durante in viduitate, aliàs non, & iſta eſt communis opinio omnium Doct.vt per Scriben.paſsim. *Cõis opin.*

5 Et iſta alimenta præſtari deberent ipſi vxori extra domum hęredis,caſu quo in ea commorari nollet,& dato etiam,quòd cum hærede honeſtè viuere poſſet, & ſic ſiue huiuſmodi alimenta deberentur ex noluntate teſtatoris, ſiue ex legis diſpoſitione venirent ſoluenda extra domum hæredis,ſecundum Bart.in princ.Iaſ.colum.7. & alios in dicta l.diuortio,vbi deducit iſtam eſſe cõmunem opinionem, quam ſequitur, & citat etiã Capici.deciſio.24.in cauſa Lucentis nu.8. *Cõis opin.*

6 Accedit ſimiliter præfatis aliud not. ſatis vtile, quòd mulier non poteſt alimenta, ſeù vſuras dotis poſt annum petere, cùm habuerit in poteſtate ſuam dotem petere,& non curauit,l. 1.cum ibi not.per Glo. & Doct. C. de ſent. quæ ſine cer. quanti.& ita tenet Barto.in l.at qui natura,§.nõ tantùm,ff.de negoc. geſtis, Gloſ. & communiter omnes Legiſtæ in l.inſulam §.vſuras,ff.ſolut.matrimo.& communiter omnes Canoniſtæ in c. ſalubriter,de vſuris,de qua communi faciunt mentionem Moder.in d.§. vſuras, & conſulentes vbique,pręſertimque Rolan.à Valle conſ.55.ſiue cõſideremus diſpoſitionem iuris communis, nu. 1. & ſeq.& 18.vol. 2. vbi ait magis communem, & declarat. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *TESTATOR poteſt hęredem inſtituere ad interrogationem ipſius hęredis, vel notarij, vel alterius, & tenet eiuſmodi inſtitutio.*

2 *Hæredis inſtitutio facta per interrogationem ipſius hęredis procedit,ſi teſtator articulatè loquatur, adeò vt conſtet de eius voluntate.*

3 *Hæredis inſtitutio facta ad interrogationem eiuſdem hęredis valeret, ſi notarius in conſpectu teſtatoris ſcribat teſtamentum, & non ſeorſum, & ſi teſtator ſit ſanę mentis, & non infirmitate valde grauatus.*

4 *Inſtitutio hęredis ad interrogationem ipſius hęredis facta valet, ſi notarius non ſcribit teſtamentum illius, qui balbutiendo loquitur: quia aliter noceret teſtamentum.*

5 *Inſtitutio hęredis per interrogationem notarij,vel prędicti hęredis facta procedit, quando notarius non ſcribit teſtamentum ad nutum teſtatoris, ſed ad ita claram reſponſionem, vt benè exaudiatur à teſtibus.*

6 *Teſtamentum non fit nuda uoluntate,ſed uerbis.*

7 *Fideicommiſſa nutu relinqui poſſunt.*

OPINIO CCCLXI.

1 HAERES quilibet poteſt per ſe, vel notarium, vel alium interrogare teſtatorem ad inſtituendum ſe hæredẽ, & ſi in caſu dictæ interrogationis teſtator faciat interrogãtem hęredem, valet & tenet iſta inſtitutio,ſecundum Docto.in l.iubemus, C. de teſta. & alios quamplures congeſtos per Clarum in tract.de teſta.lib.3.q.37.vbi meminit de communi. *Cõis opin.*

2 Hæc verò opinio communis,& ueriſsima procedit,ſi teſtator articulatè loqui poterat,& cõſtabat de intentione ipſius, quòd volebat ita facere,ſecundum Gloſ. in dicta l.iubemus, cum qua ſentiunt omnes Scriben.ibi,Bal. conſ.120.ſuper primo vol.4.Paul.de Caſtro conſi.363.viſo puncto per l.Pamphilo §.propoſito ff.de leg.3.& Michaelem de Ciſuentes in commentariis ſuper leges Tauri in l. 3.nume. 11.& iſta eſt communis opinio,teſte Corneo conſ.261.nume.18.num.4. poſt alios ibi relatos per eum,& Boer. in deciſio. 35.nu.5.& iſtam conſtat eſſe communem ſentẽtiam,etiam ex congeſtis per Alexã.conſ.12. viſo inſtrumento libro 1.& per Iaſ.conſ. 124. factum ſic ſe habet,in fin.lib.1.& per Corne. in præcitato conſil.Iaſ.in d. l. iubemus nume. 20.& Bellonum conſil.26. *Cõis opin.*

3 Procedit ſecundò pręfata concluſio, quando notarius non ſeorſum, ſed in conſpectu teſtatoris ſcribat teſtamentum, & quando apparet teſtatorem eſſe ſanæ mentis,aliter quippè non valeret teſtamentum ipſum, ſi teſtator tunc fuiſſet infirmitate valdè grauatus,vt per Ioan.Andr.in addi.Specu.in §.1.de teſta.Marſil.in ſingu.449. Afflict.deciſio.143.in d.l.iubemus. col. fi.& per Soci.conſ.20.in facto,& conſ.28.viſis,col. fin. libro 3.de quo etiam per Calca.conſ.92.viſo puncto, & ita voluit etiam Bertran.conſ. 2.quoddã prætenſum teſtamentum factũ vol.6. vbi præſupponit iſtam eſſe magis communem opinionem. *Cõis opin.*

4 Proce-

4 Procedit ſimiliter præallegata concluſio, quādo notarius non ſcribit teſtamentum illius, qui balbutiendo loquitur, ſecus autem quando ſcribit teſtamentum iſtius balbutientis: nam ſi hoc probaretur, rueret teſtamentum, vt per Bal. in l. quidam, ff. de condi. inſtit. & Iaſ. in l. quoniam C. de teſta.

5 Procedit quoque iſta concluſio, quando notarius non ſcribit hæredem ad nutum capitis teſtatoris, ſed facit teſtatorem ita clarè reſpondere, quòd exaudiatur à teſtibus.

6 Quia teſtamentum non fit nuda voluntate, ſed verbis, vt per Gloſſ. in l. in fraudem §. 1. ff. de mili. teſta.

7 Fallit hoc in fideicommiſſo: nam fideicommiſſa nutu relinqui poſſunt, l. nutu, & ibi, Bart. ff. de lega. 3. cum citatis per Alex. in d. l. iubemus.

SVMMARIVM.

1 *HAERES non poteſt cogi ad ſoluendum relicta in teſtamento non ſolemni.*

2 *Teſtator poteſt in teſtamento, licèt non ſolemni legatarijs, & fideicommiſſarijs expreſsè permittere, vt poſſint propria authoritate accipere poſſeſſionem rerum relictarum.*

3 *Licentia tradita per teſtatorem legatariis apprahendendi propria authoritate poſſeſſionem rerum relictarum probatur etiam per actus inualidos.*

OPINIO CCCLXII.

1 HAERES cogi non poteſt ad ſoluendum relicta ex teſtamento non ſolemni, l. ſi veritas, C. de fideicommi. & ibi omnes Doct. notant, & Bal. quoque conſ. 284. & ſequē. & conſil. 308. iſta ſcriptura libro 3. Cōis opin.

2 Interpretatur vtiliter hoc, quando teſtator in teſtamento non ſolemni legatariis, & fideicommiſſariis expreſsè permittat, vt poſsint propria authoritate accipere poſſeſsionem rerum relictarū, l. 3. §. Lucius. ff. de leg. 2. & ex poſſeſsiōe legatarios, fideicommiſſarioſque retentionis commodum conſequi nemini dubium eſt, l. militis codicillis, §. veteranus ff. de mili. teſta. & per Docto. in l. poſt diuiſionem, & in l. cùm quis, C. de iuris, & facti igno. & per Canoniſt. in c. fin. de ſol. & ab opinione hac non eſt recedendum, teſte Alex. in l. nemo, ff. de leg. 1. col. 6. Et quamuis Barbac. in d. c. fin. colum. 7. & ſequē. dicat nonnulla contra iſtam ſententiam, tamen ſecundum eam iudicā dum eſt: quia opinio prædicta communiter approbatur, & magis communiter approbatam eſſe aſſerit Iaſ. in d. l. cùm quis colum. 5. & in allegata l. nemo col. 15. Cōis opin.

3 Hiſque accedit vnum valdè vtile, quòd ad probandum licentiam per teſtatorem traditam apprehendendi poſſeſsionem rerum relictarum propria authoritate, ſufficit etiam actus inualidus, l. qui à patre, vbi Bald. ff. de confirma. tuto. l. fin. & ibi Bar. ff. de rebus eorum, Deci. conſ. 171. in cauſa venerabilis, & Iaſ. conſuluit, conſ. 127. dubitatur col. 5. uol. 2.

SVMMARIVM.

1 *HOMICIDIVM confitens commiſiſſe ad ſui defenſionem, niſi probet defenſionem, habetur pro confeſſo, & capitaliter puniri debet, ſecundum communem opinionem. Licèt aliqui Doct. aſſeruerint contrarium, quòd homicida confitens homicidium commiſſum ob ſui defenſionem, niſi aliter in proceſſu appareat, vel probetur, non punitur pœna mortis, ſed alia mitiori.*

OPINIO CCCLXIII.

1 HOMICIDIVM deponēs, ſeù confitens commiſiſſe ad ſui defenſionem, & ſic ſe defendendo, niſi probet defenſionem, habetur pro confeſſo homicidiū, debetque capitaliter puniri, ſecundum Glo. & Panor. in c. dum veniſſet extr. de conſtit. Bar. in l. Aurelius, §. idem quęſiit, ff. de libe. leg. Bal. & cęteros in l. 1. C. de confe. Bal. Franciſ. de Aret. & Alex. in l. decem, ff. de uerb. oblig. Ioan. de Imo. & Roma. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter. eod. tit. & Boer. poſt alios innumeros congeſtos per eum deciſio. 164. num. 10. cum aliis ſeq. vbi exprimit iſtam eſſe communem opinionem, & ſequitur, & ait in praxi obſeruari Aret. in tracta. maleficio. in verb. comparent dicti inquiſiti, & partim negant, poſt princ. 1 Cōis opin.

¶ Contrariam verò partem tenuerunt Abb. Sicul. in c. auditis, col. fin. & ibi Fely. col. 7. de preſcri. Dec. in c. cùm venerabilis, colum. 11. de except. Marſil. ſing. 185. confeſsio inquiſiti, Thom. Ferrat. caute. 5. Iaffredus deciſio. 360. Dicens, Tiraquel. in tract. de pœnis temperandis, cauſa 17. nu. 7. & ſeq. Grammat. deciſ. 5. nume. 13. & ſeq. Capicius deciſio. 155. nume. 11. Maranta in tracta. iudiciorum, in 6. part. verſic. Confeſsio nume. 29. fol. paruo 134. & alij citati per Boerium in d. deciſio. 164. nu. 10. & ſeq. videlicet, quòd ſi de homicidio aliter non conſtat in proceſſu, ſed reus captus, & inquiſitus deponit ſe patraſſe homicidium ad ſuam defenſionem, tunc non punitur quidem pœna mortis, verùm alia mitiori pœna, defenſione non probata; & prędictam Abba. opinionem Doctores pręcitati eam ſequentes appellant limitationem, & licèt Deci. in d. c. cū venerabilis, & Boeri. in d. deciſio. 164. nu. 10. cū aliis ſequen. conentur opiniones iſtas ad veram conſonantiam, & concordiam reducere, & diſputando admitti poſſet huiuſmodi concordia opinionum per eorum optimas rationes, iura non leuia,

leuia, & authoritates omnium Modernorum, nihilominus caue ne incidas in Scyllam credens euitare Charybdim, frœtus fortaſſe opinione iſta vltima, quam tanquàm periculoſam nunquàm obſeruari vidimus: nam Bal. ſignanter conſuluit conſ. 245. *Dauanti di uoi.* volu. 2. confitentem etiã delictum cum qualitate, putà quòd occidit ad ſui defenſionem, niſi qualitatem probauerit, puniri: in delictis enim præſumitur dolus, l. 1. C. de ſicar. & l. 1. C. de iniur. & pariter per confeſsionẽ, factum eſt notorium: ergò puniri debet maleficium, ne delicta impunita remaneant. Ideoque ob hæc noli diſcedere à præmiſſa Barto. ſententia communi in actu practico, quam communem fore aſſeuerant ferè omnes contrariæ opinionis authores in memoratis locis, & Iaſ. in l. vt vim, ff. de iuſti. & iure. nume. 13. & copiosè Iacob. Philipp. Port. ſeù potius Ant. Gabriel. in ſuis concluſionibus vtriuſque iuris, lib. 1. concluſione 15. in princip. ubi ipſam communem limitat in ſex caſibus.

SVMMARIVM.

1 HOMICIDIVM *commiſſum per ſolas minas ſibi factas ab eo, qui ſolitus eſt eas executioni mandare non eſt punibile, ſecundum communem opinionem. Quę procedit de iure ciuili non autem canonico, & diuino.*

OPINIO CCCLXIV.

1 HOMICIDIVM commiſſum à Titio per ſolas minas emiſſas contra eum eſt licitum, nec aliquo modo eſt punibile, imò excuſatur iſte homicida, quando huiuſmodi perſona erat ſolita verisimiliter tales minas executioni mandare, aliàs ſecus, & ſic ille, qui ipſi Titio mortem minatur, poteſt in illo actu occidi impunè: nam expectare non debet ſe vulnerari, percuti, aut occidi, ita voluit Bald. in l. 1. C. quando liceat ſine iudi. vendi. Ang. in l. quemadmodum, ff. de inoffic. teſtam. Ioan. de Ana. in c. pen. de homi. Abb. in c. cauſa matrimonij, extr. de offic. deleg. Ange. Areti. in §. iuſgentium inſti. de iure naturali gen. & ciui. Cyn. in l prima. C. vnde vi, Marſil. in ſua practi. crimi. in §. diligenter, nume. 87. Iaſ. in l. vt vim, nu. 14. ff. de iuſti. & iur. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, quam ſequitur quoque Petrus Duennas in regula 192. nume. 4. poſt alios innumeros relatos per eum, & Corſet. in ſingu. in ver. Metus, vbi teſtatur etiam de communi, & declarat eam procedere ſolummodò de iure ciuili, non autem de iure canonico, & diuino, meliuſque, apertius, & latius interpretatur, & audacter communem fore exprimit Petrus Duennas in d. regula 192. nu. 4. & Ioan. de Amicis, conſ. 116. nu. 4. & ſeq.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 HOMICIDIVM *commiſſum eſſe pręſumitur ab eo, qui dixit ſumam vindictam de te, ſi ille, cui minatus fuerat, reperiatur interfectus, & talis ſolitus erat minas executioni mandare, & huiuſmodi præſumptio ſufficit ad imponendam pœnam ordinariam.*

2 *Indicium ad torturam faceret præſumptio, vbicunque homicidium commiſſum reperiretur ex eo ſolùm, quòd quis dixerit ſumam vindictam de te, & præſertim, ſi is ſolitus erat minas executioni mandare, & minatus reperiatur occiſus.*

OPINIO CCCLXV.

1 HOMICIDIVM commiſſum eſſe pręſumitur ex eo ſolummodò, quòd quis dixerit ſumam vindictam de te, & præſertim hoc procedit, ſi is ſolitus erat minas executioni mãdare, & ſic pręſumptio hæc ſufficeret ad imponendam pœnam ordinariam, vbicunque ille, cui minatus fuerat, interfectus, occiſuſque reperiretur, ſecũdum Imol. cum aliis relatis per eum in l. fina. nume. 10. ff. de hæred. inſtit. vbi firmat iſtam communem opinem fore.

Cõis opin.

¶ Contrariam verò partem videlicet, vt huiuſmodi præſumptio, ſeù probatio non ſufficiat ad imponendum pœnam ordinariam homicidij ſequitur, atque ait communiter teneri Anania in c. 1. num. 7. de maledicis, & Docto. omnes in l. 1. C. de his, qui. vt indignis, & cum hac opinione tanquàm veriori, atque mitiori libenter concurrimus.

Cõis opin.

2 Eſt benè verum, quòd præmiſſum indicium, & pręſumptio ad torturam ſufficeret in præſenti caſu, ſecundum eundem Ananiam, vbi ſupra teſtantem hanc ſententiam communiter receptam eſſe.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 LEGES *ſacratiſſimæ ab omnibus ſciri debent.*

2 *Leges ab omnibus ſciri oportet in caſibus vulgaribus, & qui frequenter ſunt in facto.*

3 *Leges, vt ſciantur, debet quis à peritis ſe informare.*

4 *Leges ab omnibus ſciri tenentur. Quòd procedit in iure ſcripto, ſecus in non ſcripto.*

5 *Errans in iure, vel ignorans leges, ſtatuta, & proclamationes non dicitur in dolo, ſed in lata culpa.*

6 *Ignorantia iuris excuſat ignorantem à dolo, & excuſat in acquiſitione fructuum, ſecus in præſcriptione; excuſat etiam in quatuor aliis caſibus remiſſiuè poſitis.*

7 *Igno-*

7 *Ignorantia non excuſat mulierem, niſi in caſibus, in quibus eſt in iure cautum.*

8 *Pœna l. ſi quis in tantam, C. vnde vi, procedit etiam contra mulieres.*

9 *Ignorantia iuris non excuſat mulierem in lucris captandis, quando potuit conſulere peritos.*

10 *Ignorantia iuris non plus excuſat ruſticum, quàm alios, quando potuit peritos conſulere.*

OPINIO CCCLXVI.

1 LEGES ſacratiſsimæ ab omnibus ſciri debent, text. eſt in l. 3. C. de legi. *Ignorantia iuris.*

2 Quod intelligendum eſſe arbitratur Aret. in §. ſuſpectus inſtitu. de ſuſpect. tuto. de iuribus vulgaribus, & caſibus, qui frequenter ſunt in facto, & Alexan. in l. ſi quis ita nume. 4. ff. de verbo. obligat. & Iaſ. in l. quòd te, nume. 35. ff. ſi cer. peta.

3 Tenent, quòd circa hoc quis debet ſe à peritis informari.

4 Sed iſta concluſio habet locum in iure ſcripto: ſecus in iure non ſcripto, vt per Bart. in l. de quibus, ff. de legi. refert Iaſ. in additio. ad Portium, in §. ſed, & quod Principi nume. 24. inſtitu. de iure nat. gent. & ciuil. & Ripa in c. ſæpè nume. 92. de reſtit. ſpoliat.

5 Et hinc eſt, quòd errans in iure, vel ignorans leges, ſtatuta, & proclamationes non dicitur in dolo, ſed in lata culpa, ſecundum Iacob. Butr. Barto. Bal. & alios omnes in d. l. 3. & in l. lata, ff. de verb. ſign. & iſta eſt communis opinio, vt ſcribit Alciat. in tract. de præſumpt. in 3. regula præſumptio. 31. nu. 6. quamuis contrarium, & malè ſentiat Coraſius in miſcellaneis iuris ciuilis lib. 4. c. 17. nu. 1. cum aliis ſequen. *Cõis opin.*

6 Iſto itaque caſu errans in iure uidetur carere dolo; & ignorantia ipſa iuris excuſat ignorantem, prout excuſat etiam, & in altero caſu, ideſt in acquiſitione fructuum: ſecus in præſcriptione, ſecundum Barto. Imol. & Paul. de Caſt. in l. ſi fur, §. primo. ff. de vſucapion. Panor. aliiq́ne Canoniſtæ in c. ſi diligenti colum. 5. infra de præſcript. & Fely. in c. de quarta colum. 9. de præſcript. & iſtã ponit eſſe communem opinionem Curti. Iunior conſilio 6. colum. penult. & Moder. in dicto cap. ſi diligenti. *Cõis opin.*

¶ Item quatuor alios caſus, in quibus ignorantia iuris inconuincibilis excuſat ab excommunicatione, & à ſententia canonis, & in omnibus ſtatutis latis ab ordinariis, non autem in ſententiis iuris latis à Papa, ponit, & exactiſsimè diſcutrit Frater Franciſ. à Vittoria in ſua Summa ſacramentorum Eccleſiæ in tract. de excommunicatione, q. 8. per totam.

7 Et ſimiliter iſta iuris ignorantia minimè excuſat mulierem, niſi in caſibus, in quibus reperitur in iure cautum, l. fin. C. de iuris, & facti ignor. & not. Bar. Bal. Alex. & cæteri omnes Doct. in l. iuris C. qui admitti.

8 Quod uerificatur etiam in l. ſi quis in tantam C. vnde vi, ubi Gloſſ. & Doct. communiter concludunt pœnam illius legis procedere contra mulierem, & iſtam communem ſequitur, citat, & declarat Alex. in l. iuſtè poſsidet nume. 34. ff. de acqui. poſſ. & Moder. in dicta l. ſi quis in tantam. *Cõis opin.*

9 Et ſic mulieribus ipſis ignorantia iuris non prodeſt, præſertimq́ue in lucris captandis, ſi potuerint conſulere peritiores: ſecus ſi non potuerint, l. in bonorum ff. de bon. poſſ. & ibi Bart. & l. iuris ignorantiam, & ibi Bal. & omnes C. qui admit. ad bon. poſſ. & Gloſſ. in l. 3. C. de iur. & facti ignoran.

10 Et idem in ruſtico concludendum eſt, ſecundum Bald. ibi, & in d. l. iuris ignorantiam, & ratio eſt: quia ſicut mulieres, & ruſtici vadunt ad ſyluam pro lignis, & ad Ciuitatem pro indulgentiis, ita debent ire pro conſiliis habendis: nam hoc non eſt, ſecundum eum multum difficile propter loci vicinitatem, l. 4. §. ſi tam vicinum, ff. de damno infecto, & tenet Ang. conſ. 172. in fi. & vide Cyn. & Bald. in l. 3. C. de iur. & facti ignorã. Roma. conſ. 125. Ancha. & Imol. in c. 2. de teſti. colum. fin. Salyce. & Alexand. in d. l. iuris ignorantiam.

SVMMARIVM.

1 *IMMVNITAS conceſſa alicui ab oneribus, & collectis ordinarijs, & extraordinarijs, ſolitis, & inſolitis non extenditur ad onera impoſita ratione belli diuini, puta peſtis, vel belli humani.*

2 *Immunitas conceſſa etiam verbis generalibus, & amplis non extenditur ad onera impoſita ratione belli, vel alterius publicæ neceſſitatis inexcogitatę, ſecundum vnam communem opinionem, licèt & altera ſententia contraria ſit ſimiliter communis.*

3 *Immunitas conceſſa per hæc uerba, videlicet ab omnibus, & quibuſcunque extenditur ad onera ratione peſtis, belli, & alterius magnę neceſſitatis reipublicæ propter ipſa verba geminata ab omnibus, & quibuſcunque oneribus.*

4 *Immunitas conceſſa ex contractu oneroſo, & non ex priuilegio non procedit: quia tunc immunis quoque grauari non poſſet propter onera belli.*

OPINIO CCCLXVII.

1 IMMVNITAS conceſſa alicui ab oneribus, & collectis ordinariis, & extraordinariis, ſolitis, & inſolitis nõ extẽditur ad ouerá, quę imponuntur rõne belli diuini, puta peſtis, vel belli humani, ſecundum Cyn. Dyn. Albe. Soe. Alex. Iaſ. & Ripã in l. ſi ex toto ff. de lega. 3. vbi Ripa nu. 17. ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, quã ſequi- *Cõis opin.*

tur Thom.Parpal.in l.placet colum.fin. C. de ſacroſan.eccle.Cępolla in cante.63.aliàs 80.incip. quia priuileg.Fely.in c.cauſam quæ nume.17.de reſcript.Roma.conſilio 436.quòd indultum nume.10.per text. in l. iubemus nullam, vbi Bald. & alij notant,C.de ſacroſanct.eccleſ.Alexan.cõſilio 216.nec arguendi nume.12. uol.2. & de hoc eſt text.cum Gloſſ. & ibi not. Docto. præſertimq́ue Lucas de Penna in l.1.C.vt nemini liceat in empt. ſpec. ſe excuſ. libro 10. & Pariſius conſil. 68.nume.14.volu.1.& iſta eſt magis communis opinio,teſte Ripa in tracta.de peſte, in titu.de remediis ad conſeruandam hubertatem numero 231. Curt. Iun. conſilio 61. habita. colum. 6. Aegidi.Boſſ.in pract.crimi.in titu.de Principe,& priuileg.eius, nume. 140. folio 252. Leonardus conſilio 117.nume.25.& ſeqnen. quod quidem conſilium teperitur inter conſilia feudalia Alberti Bruni fol.128.& Iaſ.in dicta lege ſi ex toto colum.3.

2 Vbi dicit immunitatem conceſſam etiam verbis generalibus,& amplis non extendi ad onera, quæ imponuntut ratione belli, vel alterius publicę neceſsitatis inexcogitatæ, & quòd in hoc eſt magis communis opinio, vt per eum ibi nu.8.& 12.Ioan.Andr.in additio.Specul.in titu.de cenſibus §.2.verſic.Sciendum eſt,per Anto.de Butr. in cap.peruenit per illum textum, vbi alij Doct. de immunita.eccle.Alberi.de Roſa.in 2. part.ſtatutorum quęſtio. 138. ſtatutum eſt in Ciuitate, Bald.conſ.106.lata fuit volum.5.& Alexan.in d. conſilio 216.& Roland.à Valle conſil.52.requiſitus,vt dicam nume.20.cum aliis ſequen.vol.2. vbi copioſiſsimè, & doctiſsimè tuetur dictam opinionem,ait magis communem, refertq́ue ſententiam contrariam ſimiliter communem, & eam confutat. *Cõis opin.*

3 Sed retenta antedicta prima opinione negatiua,tanquàm magis communi, & magis vera, & magis tuta in deciſiuis, interpretatur ea vtiliter non procedere,quando immunitas ipſa eſſet conceſſa alicui ab omnibus, & quibuſcunque oneribus:tunc immunitas iſta extenderetur etiam ad onera ratione peſtis, belli, & alterius magnę neceſsitatis reipublicę propter ipſa verba geminata,ab omnibus,& quibuſcunque oneribus,ſecundum Alexan.conſil.25.primo aſpectu num.113. & conſil.68.quæritur primò nume.17.& 29.uolu.1.& Ioan.Cephalum conſ.58. per totum volumi.1.vbi doctiſsimè,& latiſsimè ita conſuluit, & Natta etiam conſ.275.viſis motiuis ſub nu.4. volu.2.& conſ.397.in fi.eod.vol.

4 Vbi & ſecundo loco conſulendo ſnpradictam communem limitat non procedere, vbicunque immunitas ipſa conceſſa eſſet ex contractu oneroſo,non autem ex priuilegio: quia tunc immunis quoque grauari non poſſet propter onera belli.

SVMMARIVM.

1 *IMPEDIMENTVM quodlibet, ac caſus fortuitus probari debet ſolo iuramento, concurrēte optima qualitate perſonæ iurantis arbitrio iudicis.*

2 *Impedimentum probari poteſt mediante iuramento, quando agitur de leui præiudicio.*

3 *Impedimentum per iuramentum probari poteſt ſemel tantùm.*

4 *Impedimentum non probatur mediante iuramento, vbicunque quis aliàs fuiſſet periurus, & vbicunque tractaretur de caſibus, in quibus aliter probari deberet ex forma iuris.*

5 *Metus, ſeu perorreſcentia probatur etiam iuramento.*

6 *Vidua, vel alia quæuis priuilegiata perſona habens fori electionem poteſt per orreſcentiam probare in foro,& iudice electo in quacunque parte iudicij, etiam poſt ſententiam in ſecunda inſtantia ſolo iuramento, & acta quæ præceſſerunt eiuſmodi iuramentum valent. Et in eo capite, in quo iuratum eſt, quicquid eſt, relinquitur conſcientię iurantis,& aduerſarius poſt eiuſmodi iuramentum non auditur, ſi vult oſtendere, & de contrario docere.*

OPINIO CCCLXVIII.

1 IMPEDIMENTVM quodlibet,ac caſus fortuitus propter quem quis inſtrumēta ſua producere non potuerit, vel non comparuerit,aut intra terminnm præfixum non procurauerit ſuos teſtes examinari, vel appellationem infra tempus debitum non interpoſuerit,probari debet ſolo iuramento,concurrente optima qualitate perſonę iurantis arbitrio iudicis,vt voluerunt Specu. in titu.de appella.§.nunc, verſ. Quis ergo,Anto. Imol. & reliqui omnes in c.quęrelam de procura.Bar.Panl.Caſt. Iaſ.nnm.1.& ſeq.in l.2.§. quod diximus,ff.ſi quis cautionibus, vbi uocat iſtam ſententiam cómunem eſſe,quam citat etiam Matcus Ant. Baueri. in tracta. de uirtute iuramenti deciſio. 53. in limitatione 4.Curt.Sen.nnm.280.& Cato Saccus nume.34.in l.admonendi ff.de iurciuran.Alexā. in d.l.2.§.quod diximus,nu.2.Soc.Iuni.conſulendo conſ.76.nume.14. vol. 1.Guid. Papęquęſtio. 64.Antonius Petrucius in l.2.nume.348.de iure iuran. Vantius in tracta. nullitatum in titu. de nullitate ex defectu iuris ordina.nume.166.& copioſè Cornelius Benincaſius in tract. de paupertate q.7.3.ſpeciali in iudiciis,num.25.cum aliis ſeq.fol.paruo 79. vbi eam declarat, & ab omnibns contrariis tuetur, & Cæſar Cõtardus etiā in l.diffamari ſub 4.limita.nn.120.cum aliis ſeq.C. de inge. & manumiſ. vbi ſimiliter admonet iſtā eſſe magis cõem ſentētiā, & D.Proſper Caranita legum Princeps tēpeſtate noſtra, & clariſsimus inter Modernos in ritu magnę Curiæ Vicarię, 268.Itē ſeruat ipſa curia, quòd petitio excuſat, *Cõis opin.*

ſnb

ſub nu.2. & ſequen. & Ioachimus in obſeruatione 92.frequenter, centuria 3. & in obſeruatione 57.noti iuris eſt,nu.2.centuria 4. in quibus locis meminit ita fuiſſe deciſũ in cõſiſtorio Imperiali.

2 Sed iſta communis, quòd iudex ex ſuo arbitrio arbitrari queat, per iuramẽtum probari impedimentum ipſum, de plano procederet vbicũque ageretur de leui præiudicio, ſecundum Bald. in l.qui accuſare C.de eden.& Ioan. And.& alios omnes in c.1.de dolo,& contu.in 6.

3 Similiterque procederet eadem cõmunis abſque ſcrupulo aliquo in eo, qui aliàs ſemel iuraſſet de impedimento, & ſic hoc verum eſt ſemel tantùm, & conſequẽter verificatur in vna vice: quia pluries quis non admittitur ad probandum impedimentum per iuramentum, ita Paul.Caſtr.in l:veluti ff.de eden.& in l.fi.ff.de fer.

4 Et poſtremò procedit quoque præallegata cõmunis, quòd iudex poſsit arbitrari impedimentum probari mediante iuramento, niſi in eo, qui aliàs fuiſſet periurus, & niſi in caſibus, in quibus aliter probari debeat ex forma iuris, vt firmat Alex.& alij in d.l.2.§.quod diximus.

5 Itẽ metus, ſeu perorreſcentia probaretur etiã iuramento.

6 Vndè vidua, vel aliȩ quæuis perſonȩ priuilegiatȩ habentes fori electionem, & proponentes ipſam perorreſcẽtiã in foro, & iudice electo poſſent in quacũque iudicij parte, ac etiam poſt ſententiam in ſecũda inſtantia iurare ſe perorreſcere potentiam aduerſarij, & acta, quæ pręceſſerũt, abſque dubio aliquo valerent, & tenerent, & penitus ſubſiſterẽt ex indulto Inno. VI. in extrauagan.ſua de facult.audito.Rotæ, & in eo capite, in quo iuratum fuerit.quicquid ſit iurantis conſciẽtiȩ relinquemus, Rota Rom.deciſ.42. ſi impetratur de reſcrip.& commiſsio.in nouis:neque audiretur aduerſarius, ſi vellet oſtendere, docereque de contrario, Rota Roma.deciſio.79. nota quòd vbi impetrat, de reſcript.in antiq.

SVMMARIVM.

1 *IMPERATORES Deus de cœlo conſtituit ad hoc, vt per hora eorum diuinitus leges cõderent.*

2 *Leges dicuntur ab Imperatore emanare diuino quodam modo.*

3 *Imperator lex eſt animata in terris.*

4 *Imperator eſt pater legis.*

5 *Imperator propriè dicitur poſt triplicis coronȩ ſuſceptionem.*

6 *Imperator vbi, & à quibus triplices coronas accipiat.*

7 *Imperator ante coronationem vocatur Rex.*

8 *Electus in Regem Romanorum poteſt, quæcunque poteſt Imperator poſt coronationem.*

9 *Imperator hodie conſuetudine receptum eſt, vt ſtatim adminiſtret poſt electionem.*

10 *Imperator poteſt adminiſtrare non ſolùm ante coronationem, ſed etiam ante approbationem aliquam de eo factam.*

11 *Imperator perſonaliter Romam ire debet ad ſuſcipiendum coronam, nec per alium poſſet ei aliò mitti.*

12 *Imperator poteſt coronari per Legatum, & alibi quàm Romæ, ſi ſit de voluntate Papȩ, & ipſius Imperatoris.*

13 *Coronatio Imperatoris eſt de iure poſitiuo.*

14 *Carolus Quintus Imperator vbi coronatus fuerit, & quo tempore.*

15 *Imperator indiget approbatione papali, vnctione, conſecratione, & coronatione.*

16 *Imperator an vngatur per Cardinalem Hoſtienſem ex priuilegio, vel per Papam.*

17 *Imperator licèt conſecrari debeat per Papam, non tamen per ſuſceptionem ordinis.*

18 *Imperator iurare tenetur fidelitatem in manibus Papȩ tempore coronationis, & conſecrationis.*

19 *Papa eſt ſupra Imperatorem, & omnes Reges.*

20 *Imperator debet à Papa tanquam ſuperiori confirmari, examinari, vngi, conſecrari, & coronari, ſi dignus ſit, vel reijci ſi ſacrilegus, & excommunicatus appareat, etiam ſi electus reperiretur ab Electoribus Imperij.*

21 *Papa deponere poteſt ex cauſa Imperatorem ab Imperio.*

22 *Imperator iurat tempore coronationis de non alienando bona Imperij.*

23 *Alienatio, ſeu donatio facta per Imperatorem tendens in diminutionem iuriſdictionis Imperialis non ualet, etiam ſi ea iurata ſit, ſecus verò ſi donaret ciuitates, & alias res, qua non ita diminuerent eius iuriſdictionem.*

24 *Imperator eſt dominus totius mundi.*

25 *Reges, Principes, & omnes nationes ſubſunt Imperatori.*

26 *Imperator eſt dominus totius mundi, quò ad omnimodam poteſtatem, & vniuerſalem iuriſdictionem, & non quò ad proprietatem rerum ſingularium; Et ſic eſt dominus ipſe Imperator totius orbis, quò ad protectionem, et defenſionem tantùm, non quò ad dominiũ.*

27 *Hæreſim committit, dicens pertinaciter Imperatorem non eſſe dominum, & monarcham totius orbis.*

28 *Imperator tantæ eſt authoritatis, & praeminentiȩ, vt ab ipſo ad Papam non poßit appellari.*

29 *Appellatio non fit de inferiori ordinario in temporalibus in terris Imperij ad Papam.*

30 *Imperator quòd eſt Dominus totius orbis quò ad protectionem, & defenſionem, non quò ad dominium, procedit vniuerſaliter, non autem particulariter; Vndè poteſt mundum ab alio occupatum vendicare.*

31 *Imperator poteſt punire ſubditum de delicto vbique commiſſo.*

32 *Imperator in terris Imperij, & in temporalibus præeſt omnibus clericis, ſed non in ſpiritualibus.*

33 *Epiſcopi, & ordinarij nonnulli in temporalibus recognoſcunt Imperatorem, Regem Franciæ, & alios Dominos, quibus pręſtant iuramentum fidelitatis.*

34 *Imperator in temporalibus dicitur Vicarius Dei.*

35 *Imperator Papæ, & canoni ſubeſt in ſpiritualibus, & concernentibus principaliter peccatum.*

36 *Imperator non poteſt diſpenſare contra ius diuinum, niſi ex cauſa neceſſaria, & magna.*

37 *Imperator, Rex, ſeu alij Principes ſuperiorem non recognoſcentes gratiam facere nequeunt pro homicidio voluntario, etiam ſi homicida pacem habuerit ab hęredibus occiſi.*

38 *Papa diſpenſat cum homicida uoluntario laico.*

39 *Diſpẽſatio clericis pro homicidio voluntario non cõceditur, etiã ſi illud occultũ ſit, nullo modo is clericus ad ordines ſacros promoueri, nec illi aliqua beneficia conferri poſſet, ſed omni ordine, ac beneficio, & officio eccleſiaſtico perpetuò carere deberet: ſed pro homicidio caſuali datur ipſa diſpenſatio.*

40 *Papa contra ius diuinum reſcribere valet in aliquo particulari caſu illud diſtinguendo, & limitando.*

41 *Papa eſt cauſa cauſarum, & nemo petere poteſt rationem ab eo ſibi reddi eorum, quæ agit.*

42 *Papa dicitur omnia, & ſuper omnia, ac poteſt omnia etiam ſupra ius, extra ius, & contra ius.*

43 *Papa eſt Dominus Dominantium, & Rex Regum.*

44 *Papa habet plenam iuriſdictionem, & alij Principes ſemiplenam.*

45 *Papa habet plenitudinem poteſtatis.*

46 *Papa nõ diſpenſat in his, quę pertinẽt ad articulos fidei.*

47 *Imperator dicitur filius eccleſiæ, ſiue Papę.*

48 *Imperator ſortitur forum eccleſiæ in iuramento, voto, pacis, & contractus obſeruatione.*

49 *Imperator cùm filius eccleſię ſit, non pręſumitur ei pręiudicare.*

50 *Imperator non iudicat cauſas clericorum, & ſacerdotum.*

51 *Imperator dicitur Dei miniſter, & Dei ſeruus, ſed non ſeruus eccleſiæ.*

52 *Imperator dicitur aduocatus eccleſię.*

53 *Imperator eſt aduocatus Papę.*

54 *Imperator olim dominus erat totius mundi quò ad omnia.*

55 *Imperium dependet ab eccleſia.*

56 *Imperium habuit originem, & proceſſit à Deo, & ab eccleſia. Quod procedit, ſecundum Felynum, in Imperio per Chriſtum renouato, non autem in Imperio Romanorum, quod fuit ante papatum.*

57 *Imperator immediatè habet hodie iuriſdictionẽ à Deo, & ab eccleſia.*

58 *Papa etiam uerè habet temporalem poteſtatem in toto chriſtiano orbe, etiam ſupra Imperatorem, & ſic omnium eſt iudex, habetque vtriuſque gladij poteſtatem, & habet ordinariam poteſtatem in iudicando cauſas totius mundi, & in conferendo beneficia, & adminiſtrando: quia omnium eſt iudex.*

59 *Hęreticus eſt, qui dicit Papam non habere ordinariam poteſtatem in iudicando cauſas totius mundi, in conferendo beneficia, & in adminiſtrando, & quòd non habeat temporalem poteſtatem in toto chriſtiano orbe, etiam ſupra Imperatorem, & quòd nõ habeat vtriuſque gladij poteſtatem.*

OPINIO CCCLXIX.

1 IMPERATORES Deus de cœlo conſtituit ad hoc, vt per hora. eorum diuinitus leges conderent, §. quia igitur in auth. de inſtit. cau. & fin. Et vt difficilibus quæſtionibus, & negociis diſponerẽt, quę apud eos eſſent bona, bonas deciſiones aptarent ſecundum naturæ veritatem, ita Specula. in procem. ver. Certum, in auth quõ opor. in princ.

2 Et ideò ab Imperatore dicuntur leges emanare diuino quodam motu, l. fina. C. de pręſcript. long. tempo.

3 Imperator ipſe eſt lex animata in terris, vt in auth. de conſuli. in princ. & notat Specu. in tit. de fer. §. 1. in fi. Bal. in auth. hoc amplius C. de fideicom. Glo. Aud. de Iſer. & alij Regnicolæ in prælu di. conſtit. Regni, & Alex. conſ. 1. col. 7. lib. 5.

4 Imò Imperator eſt pater legis, vt in auth. de inceſt. nuptiis, §. dubitatum.

5 Et Imperator dicitur propriè poſt triplicẽ coronam ſuſceptam, ſcilicet, ferream in Alemania, argenteam Mediolani, & Auream Romæ, de quibus per Glo. in Clem. 1. §. vos eodem mãdato in verſ. Facturus, de iureiurau. & per Aluaro. in c. 1. col. 5. in tit. quis dicitur Dux, vel Mar. vbi poſt Signo. de Homode.

6 Concludit, quòd in Alemania coronatur corona argentea ab Archiepiſcopo Colonienſi Aquiſgrani, Mediolani coronatur ferrea in æde Diui Ambroſij ab Archiepiſcopo Mediolanenſi, tertia Romæ à ſummo Pontifice ad altare Sancti Mauritij, vt latè deducit etiã Illuſtris D. Reſtaurus Caſtal. Peruſinus præceptor meus in tract. de Imperatore in q. 24. nu. 1. & ſeq. & Cotta in memorali in ver. Imperator, il 2. in fi.

7 Ante verò coronationẽ uocatur Rex, vt eſt tex. in c. venerabilẽ ext. de elect. not. Glo. in d. Cle. 1. §. nos eodẽ mãdato, Bettachinus in tract. de Epiſcopo in 4. par. 2. par. prin. lib. 3. Ruinus cõſ. 161 nu. 17. vol. 2. Cotta in d. verſ. Imperator, il 2. poſt princ. Rainaldus Corſus in add. Oldr. in conſ. 69. in litera D, & Corn. conſ. 177. eggregiè diſcuſſa per totũ lib. 1. vbi diſputat an Imperator ante coronationẽ poſsit legitimare, vel alteri concedere authoritatẽ legitimandi, & latius conſ. 1. in præſenti lib. 3. & Fely. in c. eam te col. 2. de reſcript.

8 Et quãuis variæ reperiantur opiniones Doct. vtrũ Imperator ante coronationẽ poſsit exercere iura Imperij, & omnia, quæ poteſt ipſe Imperator poſt coronationem, quas abundè refert Præpoſitus in d. c. per venerabilẽ col. 2. & ſeq. Tamen vera, & cõmunis ſentẽtia eſt, quòd electus in Regem Romanorum ante coronationẽ poteſt omnia, quę poteſt Imperator poſt coronationẽ, vt aſſerit Glo. cõiter approbata in c. legimus 93. diſt. Hoſtien. in c. ſuper quibuſdã de uerb. ſign. dicens ita ſeruari, & ita fuiſſe iudicatum per Principes Alemaniæ, & iſtam opinionem ſequuntur omnes Canoniſtæ poſt Anto. in d. c. per uenerabilẽ, Corne. in dicto conſ. 177. colum. 3. & ſeq. & conſilio 1. per totum uolu. 2. Deci. conſ. 1. 194. uiſo, nume. 2. Soci. conſil. 63. nume. 4. uolum. 3. & Pariſius conſ. 4. vol. 2. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, Chriſtoph. Port. in rubr. inſtitu. de iuſti. & iur. nume. 5. Cotta in memorali in verſic. Imperator, il 2. poſt princ. & claſſiſsimus

Cõis opin.

D. meus

D.meus Reſtaurus in d. tracta. de Imperatore in
quęſtio.46.nu.1.& ſeq.

9 Et licèt olim ſuper hac quæſtione variæ eſſent
opiniones, hodie receptum eſt conſuetudine, vt
ſtatim adminiſtret, ſecundum Deci.poſt alios re
latos per eum in d.c.eam te col.2.& D. Reſtaurũ
in d.q.46.

10 Ampliatur itaque iſta communis, vt non ſo-
lùm procedat ante coronationem, ſed etiam an-
te approbationem aliquam de eo factam, vt te-
net Abb.in d.c.per venerabilem ante fin.& Bar-
to. in extrauag.ad reprimē.in ver.Reges ante fi.

11 Et Imperator ipſe debet perſonaliter ire Ro-
mam ad ſuſcipiendum coronam, neque poſſet ei
mitti aliò, ita ſingulariter per illum tex. not.Bal.
in §.ad hoc colum.pen.de pace iuram.fir.pro cu-
ius dicto benè facit text.in Clem.1.§. nos itaque
circa fin.de iureiur.quem text. not.ad hoc Alua.
in c.1.in princ.in titu.quis dicatur Dux, vel Mar.
& in c.1.§.fin.in 2.not.de pac.iura. firma. vbi ſe-
quitur Bald.in hoc,& D.meus Reſtaurus in d.tra
cta.de Imperatore in q. 35. & 48. nume.1.& hoc
dictum pro ſingulari citat Iaſ.in repet. l. ſi is, qui
pro emptore colum.90.ff.de vſucapio. vbi refert
Cardi.& Genu.in hoc Bald. contrariari: quia ſe-
cundũ eos poteſt expediri per manus legatorũ.

12 Hoc uerò fallit non procedere accedente cõ
ſenſu Papę, & Imperatoris: cùm coronatio iſta
poſsit fieri extra vrbem in quocunque honeſto
loco de voluntate eorum.

13 Quia coronatio eſt de iure poſitiuo, vt pro-
bat,& tenet Auguſt.Berous in d.c.de cauſis, nu.
39.& ſeq.de offic.deleg.

14 Vbi refert hac ratione, & aliis congeſtis per
eum Carolum V. Imperatorem tempore pontifi
catus Clemen. VII. fuiſſe Bononiæ coronatum,
& ſequitur etiam Cotta in memorali in verb. Im
perator, il 2.poſt princ.& ita in terminis doctiſsi
mè cõſuluit Berous cõſ.1.cupiẽs ſatisfacere vol.1.

15 Et quamuis Imperator indigeat approbatio-
ne papali, unctione, conſecratione, & coronatio-
ne, d.c.uenerabilem de electio.& ibi Abb.& Car
di.in Clemen.1.de iureiur.

16 Tamen Imperator ipſe ungitur per Cardina-
lẽ Hoſtienſem ex ſuo priuilegio, teſte Card.Hoſt.
& Abb.in d.c.venerabilem,& Card.in d.Clem.1.
in princip. Sed ibi in §.nos itaq; concluditur per
Scriben. & optimo quidem iure contrarium per
Papam fieri, ac expediri talem vnctionem.

17 Et licèt Imperator conſecrari debeat per Pa-
pam, non tamen per ſuſceptionem ordinis, cuius
conſecratio dicitur impropriè, c. Valentinianus
63.diſt.Card.in d.Clemen.1.in princ.& Abb. in
d.c.uenerabilem.

18 Et quamquam Imperator non iuret, nec iu-
rare teneatur fidelitatem: cùm ab omni iuramē-
to fidelitatis exēptus ſit; nihilominus iurat fideli
tatem Papę tēpore coronationis, & conſecratio-
nis, ſecundũ Bal.in l.fi.C.de leg.Abb. & alios om
nes in d.c.venerabilem,& eſt text. in Clemen. 1.
de iureiur. cùm Imperator abſque dubio aliquo
ſubſit Papæ, c. Imperator, & c. duo ſunt 96. diſt.
Abb. Fely.& alij in d.c.nouit de iudic.

19 Et ſic Imperator eſt inferior Papa, & Papa eſt
ſupra Imperatorem,& omnes Reges, l. uictor C.
de ſum.trinit.

20 Et inde eſt, ꝙ Imperator ipſe à Papa debet cõ
firmari, tanquã ſuperiore,& ab eo examinari, ap
probari, ac ungi, conſecrari,& coronari, ſi dignus
quippè ſit, vel reiici ſi dignus non ſit, putà ſi eſſet
ſacrilegus, vel excommunicatus, licèt electus fo-
ret ab electoribus Imperij, text.& Doct.in d.c.ve
nerabilem.

21 Et denique Papa deponere poſſet etiam Im-
peratorē ex cauſa, atq; eum priuare Imperio, &
eius corrigere ſententiã, d.Clem.1.de iureiur.Cle
men.paſtoralis, cum not.per Doct.de re iudic.&
d.c.uenerabilem,& ibi Canoniſtæ omnes.

22 Et conſequenter Imperator tpe coronationis
iurat de nõ alienãdo bona Imperij: q̃a nõ eſt me
rus dñs iuriũ Regni, ſed poti' ꝑpoſitus,& admini
ſtrator, c.intellecto,& ibi Abb.in 3.no. de iureiu.

23 Imò ſi donatio, ſeu alienatio facta per Impera
torē tenderet in magnã diminutionē iuriſdictio-
nis imperialis, minimè illa firmaret iuramēto, d.
c.intellecto, Bal.ĩ proœ.feu.in uer.Expedita, Bar.
in l.prohibere §.fi.ff.quod vi, aut clam, Bal.in tit.
de pace Conſt.in ver.Succeſſorũ ſuorũ, Alex.cõſ.
24.col.fi.uol.5.& iſtã eſſe cõem opin.ad lucē ad- Cõis
ducit Abb. in d. c. intellecto col. 2. circa mediũ, opin.
Io.de Imo.in rub. ff. de uer.obli.& Ang.in l.ſi cer
tarũ in prin.ff.de teſta.mil.Sed ſi Imperator ipſe
donaret aliquas res,& ciuitates, quę non ita dimi
nuerēt eius iuriſdictionē: valeret tũc quippè eius
donatio,& præiudicaret ſucceſſori, c.Abbate ſa-
nè de re iud.in 6.& ita ꝑ nonnullas authoritates,
& rationes firmat Natta conſ. 636. Multa ſunt,
nu.44.cum aliis ſeq.vol.3.

24 Et Imperator deniq; eſt dñs totius mundi, l.de
precatio.ff.ad l.Rhod.de iactu,& l.benè à Zeno-
ne C.de quadr.præſcr.c.qm̃ 10.diſt.c.ad uerũ, c.
duo ſunt,& c.Imperator 26. diſt. & c. funerũ 12.
q.1.& iſta eſt cõis opinio, atteſtante D. meo Re- Cõis
ſtauro in d.tract.de Imperatore, q.52. Menochio opin.
cõſ.2.magni ponderis controuerſia, nu.3. & ſeq.
vol.1.& Rolan.à Valle conſ.100.multiplici ex ca
pite, nu.4.& ſeq.vol.4.

25 Quoniã ei ſubſunt Reges, Principes,& oẽs na
tiones, vt cõcludunt oẽs Doct.cõiter in c.uenera Cõis
bilē, q̃ filij ſint legi.in c.nouit de iud.& in d.c.ve- opin.
nerabilē,& in l.1.C.de ſum.tri.& fid.quam com-
munem celebrat, & citat Iaſ.ibi, nume.6. & 8.&
Cotta in memorali, in ver.Imperator, il 1.

26 Huic verò opinioni obſtat iſta obiectio: quia
eodē tēpore eſſent duo dñi eiuſdem rei, putà rei
meæ, ſcilicet Imperator,& ego: quod eſt contra l.
ſi vt certo §.ſi duobus uehiculũ ff. commo. Solue
iſtam difficultatem, ut per Bulg. Gloſ. & Barto.
in proœm. ff. in princip. Barto. in l. prima. §. per
hanc ff.de rei vend. Old. conſilio 176.quæſtio.2.

Fratrem Guil. Pepin. in ſermonibus de deſtruct. Niniuæ ſermone 9. de deſtructione domus Regię Ciuitatis Niniuæ in fin. & per Paul. de Caſt. conſil. 56. videtur dicendum, nume. 2. uol. 2. Nattam conſ. 636. Multa ſunt, nume. 42. & ſeq. & conſil. 640. maximi ponderis, nume. 7. vol. 3. & Deci. cōſil. 528. nume. 9. qui dicunt Imperatorē eſſe Dominum mundi quò ad omnimodam iuriſdictionem, & ſupremam poteſtatem, non quoad proprietatem ſingularium rerum; Imò illæ pertinēt ad ſingulares perſonas, & ſecundum Fabia. de Monte etiam in tract. de emptio. & vendit. in 3. princip. q. nume. 7. vbi ait quòd Rex, vel Imperator non poteſt vēdere rem ſui ſubditi, niſi ob publicam vtilitatem, & ſecundum Guil. Pepin. quoque in d. ſermone 9. circa fi. vbi firmat, quòd Imperator ipſe eſt Dominus omnium rerum, tanquàm conſeruator, & director, & idem tenet Portius in rubrica inſtitu. de rerum diuiſio. nume. 5. vbi interpretatur Imperatorem ipſum eſſe dominum totius orbis, quoad protectionem, & defenſionem tantùm, non autem quoad dominiū, & Alexan. quoque conſil. 76. nume. 7. volu. 2. Cæſar Vrſillus etiam in additio. Afflicti in deciſio. 267. ſub nume. 5. cum aliis ſequen. vbi prædicat
Cōis opin. iſtam eſſe communem opinionem, & Roland. à Valle cum aliis ſignatis per eum conſi. 88. in cauſa magnifici Domini Antonij de Burgo, num. 7. volu. 1. & Rainaldus Corſus in additio. ad Oldra. conſilio 69. in litera D, in princip. Alia verò plura, & forſan maioris momenti poſſem opponere contra iſtam communem, prout opponit per nō leues authoritates, nec quidem per friuolas rationes Iacob. Menochius in tract. recup. poſſ. in reſponſo in cauſa Finarienſi in ſecundo reſponſo, nume 98. cum aliis ſequen. & in dicto conſi. 2. numero 98. cum omnibus aliis ſequen. volu. 1. & Couarruuias in regula, peccatum de regu. iur. in 6. in 2. par. 5. q. nu. 5. verſic. His tandem fol. par. 244. quæ omnia prætermitto.

27 Quia contrahitur hæreſis, ſi dicatur Imperatorem non eſſe dominum, & Monarcham totius orbis: cùm dicatur in Euangelio Lucæ 3. c. exiit edictum à Cęſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. & Chriſtus filius Dei ſoluit tributū 23. quæſt. 1. c. magnum. & etiam Chriſtus recognouit Cæſarem Imperatorem, vt dicitur in Euāgelio reddite quod Dei, Deo, & quod eſt Cæſaris, Cæſari, Matthęi 22. & Marci 12. & c. militare 23. q. 1. Paul. ad Rom. 13. c. in extrauag. ad reprimendum. in princ. & ibi Glo. & de tranſla. Epi. c. Apoſtolicæ, ſ. nos de re iudi. Clemen. 1. de magiſtris, & Clemen. 1. de ſenten. excommu. in princ. & ibi per Cardi. & per Bar. in l. hoſtes colum. 2. ff. de capti. & poſtlimi. reuer. & Rolan. à Valle in d. conſilio 88. nume. 9. & uide plenè per Iaſ. in l. cunctos populos colū. 2. C. de ſum. trini. & fide, vbi dicit quòd Bal. in c. ſolitæ de maior. & obedien. tenet contra Bar. & Panor. in c. nouit de iudi. ante fin. quorum quippè opinio apparet contra determinationem eccleſiæ, & contra text. Sancti Euangelij, vt cautè aduertit Rainaldus Corſus in addit. Oldra. conſ. 69. in litera D, in fin. ideò hæreticum eſſet recedere à prima ſententia, tanquam fundata in Euangelio.

28 Et Imperator ipſe eſt talis, tantæque prehęminentiæ, vt ſupra docuimus, quòd minimè de Imperatore ad Papam poteſt appellari, c. cūcta, 9. q. 3. & hoc idem uoluit Gloſſ. in cap. quoniam 11. diſtin.

29 Imò fortius dic, quòd de inferiori ordinario in temporalibus in terris Imperij ad Papam non appellatur, c. ſi duobus, in fi. infra de appellatio. minus ergò ab Imperatore ad Papam: argumento l. 1. ff. à quo appella. non licet.

30 Et concluſiuè procedendo intellige iſtam vltimam communem vniuerſaliter procedere, nō autem particulariter, ſecundum Bart. in tractat. de repremen. in verb. Totius orbis, ubi, & in l. 2. C. in quib. cau. colo. lib. 11. Subdit ex hoc, quòd Imperator poteſt mundum ab alio occupatum uendicare.

31 Et ex iſta ratione quòd Imperator eſt dominus totius mundi, dixit Bal. in l. fin. in princ. C. de eunuch. quòd Imperator poteſt punire ſubditū de delictis vbique locorum perpetratis, & de eis iudicium ferre, & eſt tex. ubi etiam Glo. in l. 1. C. vbi de crimine agi oportet, & Glo. Abb. & cæteri omnes in c. fi. de foro comp. & ita conſuluit Ant. Rubeus Alexandrinus conſ. 77. nu. 1.

32 Item intellige dictam communem, quòd Imperator in temporalibus præeſt omnibus clericis, & laicis in terris Imperij, non autem in ſpiritualibus, ſecundum Innoc. in c. nouerit de ſent. excom. quem refert, & ſequitur Bal. in ſua Marga. in uerb. Imperator.

33 Imò plures ſunt Epiſcopi, & ordinarij, qui in tēporalibus recognoſcūt Imperiū, Regē Francię, & alios Dominos tēporales, de quibus p̄ſtant eis iuramentū fidelitatis, &c. c. ſi nobis 23. q. vltima, & c. cùm parati de appella. cum ſimilibus.

34 Imperator enim dicit Vicarius Dei in tēporalibus, ſecundū Bal. in l. 1. C. de iur. aur. anulo. & in auth. habita col. 4. C. ne filius pro patre.

35 Sed aduertendum eſt, ꝙ in ſpiritualibus, & cōcernētibus peccatū principaliter Imperator Papæ, & canoni ſubeſt, c. nouit de iud. c. omnes de maiori. & obed. c. quoniam 10. diſtin.

36 Et quāuis Imperator dicat Dei Vicarius in tēporalibus, tñ non poteſt diſpenſare, ſeu reſcribere contra legē diuinā, vt per Iaſ. in l. cunctos populos, nu. 48. C. de ſum. trin. & fid. catho. niſi ex cauſa neceſſaria, & magna, ita Bal. in d. l. 1. C. de iure aure. anu. Gloſ. in l. fi. C. ſi cont. ius, vel vtil. pub. & idem Bal. num. 9. & omnes alij in l. reſcripta C. de precibus imper. offeren.

37 Et hinc eſt, ꝙ Imperator, Rex, ſeu alij Principes ſuperiorem non recognoſcentes gratiam, & liberationē facere nequeūt modo aliquo pro homicidio cogitato, p̄meditato, ac animo deliberato com-

to cōmiſſo,etiam quòd homicida habuerit pacē, & remiſsionem ab hęredibus occiſi;& ſi gratiam in præſenti caſu concederent,ea utique non valeret,neque teneret, tanquam conceſſa contra ius diuinum, peccarentq; Principes ipſi mortaliter, ac facerent contra mandata,& legem Dei poſita, ac poſitam in ueteri,nouoq́ue teſtamento,prout ita religioſè,ſufiſsimè, atq; doctiſsimè more ſuo conſuluit D.Ioan.Bapt.Plotus in conſil.78.poſt prędictum me conſilium à me expletum,per totum, vol.1.ſiquidem talis homicida ex forma Sacræ Scripturæ teſtamenti ueteris,& noui, & Euangeliorum mori deberet.

38 Sed hoc locum non ſortiretur in Papa, cùm ipſe ſolus poſſet diſpenſare cum homicida uoluntario,ſecundum Doct.omnes concorditer in cap.ſicut dignum de homicid.& Ioan.Tabienſem in ſua Summa Tabiena in uer. Homicidium §.12.

Cōis opin. vbi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem.

39 Quam de plano procedere autumarem in laico homicida uolūtario,ſecus verò in clerico:cùm clerico homicidæ voluntario diſpenſatio non concedatur, etiam ſi crimen hoc in iudicio probatū non ſit,nec aliqua ratione publicum,ſed occultū fuerit, nullo modo ad ſacros ordines promoueri poſſet, nec illi aliqua eccleſiaſtica beneficia, etiā ſi curam animarum non habeant, conferri liceret:cæterùm omni ordine,ac beneficio, & officio eccleſiaſtico perpetuò carere deberet, vt ſtatuit Sancta Tridentina Synodus in 14.ſeſsio.in cap. 7. vbi ſimiliter determinat diſpenſationem pro homicidio caſuali concedi poſſe.

40 Et huic ſententiæ,quòd Papa contra ius diuinum reſcribere queat in aliquo caſu particulari, illud diſtinguendo, & limitando, accedunt Glo. Cyn.& Saly.in l.ſi.C.ſi con. ius,vel vtil. pub.Bar. in procem.Digeſtorum, col.3.Quintil.Mandoſi. in regulis cancellariæ in regu. 2. de reſeruat. ſub num.14.& Natta cum aliis aggregatis per eum conſ.33.Maximi ponderis, num.2.volum.1. vbi

Cōis opin. ſimiliter meminit iſtorum opinionem communem eſſe.

41 Et de hoc mirandum quippè non eſt, ſiquidē neminem rationem eorum,quæ agit ipſe Pontifex tanquam cauſa cauſarum ab eo ſibi reddi, petere non poſſe compertum eſt,teſte Specul.in tit. de leg.§.nunc oſtendendum,uer.89.Bald.in prælud.feud.col.12.& in l.fin.col.1.C. quæ ſent.reſc. no.poſ.& Iaſ.conſ.145.col.2.vol.2.

42 Traditque Bald.etiam in l.Barbarius in fin.ff. de offic prętor.Papam eſſe omnia,& ſuper omnia, & denique omnia quoque ſupra ius, extra ius, & contra ius poſſe.

43 Imò oſtendit idem Bald. in c. eccleſia Sanctæ Marię col.3.vt lit.penden.Papam Dominum Dominantium,& Regem Regum eſſe.

44 Et poſtremò Glo.in c.conſequens diſt.11.demonſtrat apud Summum Pontificem plenam iuriſdictionem eſſe, penès alios verò ſemiplenam.

45 Et ſic ipſe Papa plenitudinem poteſtatis habet,c.cuncta per mundum, c. principalem, & c. nemo 9.q.3.

46 Sed non vtique diſpenſat in his,quæ pertinent ad articulos fidei,ita Bal.in l.fin.col.2.C. de quadrien.præſcrip.Card.in Clem.ſi Romanus de pręben.& Innoc.in c.1.de biga.

¶ Nam in his,quæ concernunt fidem diſponere nequit idem Pontifex modo aliquo : cùm illa non depēdeant à Papa ſolo,c.Anaſtaſi.& ibi Glo. 19.diſtin.& c.poſt tranſlationem in fin. vbi Glo. & alij omnes de renunc.& Hoſtien. Ioan.And.& Abb.in c.propoſuit de conceſſ. præben.& Natta in d.conſ.33.nu.6.vol.1.

47 Et Imperator ipſe dicitur filius eccleſiæ, ſiue Papæ, cap. in ſcripturis, & cap. ſi Imperator 96. diſtinct.

48 Quo fit,vt quò ad iſta Imperator forum eccleſiæ ſortiatur,ut in iuramento,in uoto, in pacis, & contractus obſeruatione, quæ ad forum eccleſiæ pertinere dicuntur,ut in c. fin. de iureiur. in 6. & in c.quod clericis,vbi Glo. & Doct. de foro competen.cum ſimilibus.

49 Et hinc colligitur, quòd Imperator qui eſt eccleſiæ filius non cenſetur ei vllo modo præiudicare,ut firmat Barbat.conſ.58.col.4.vol.2.

50 Atque ideò Conſtantinum Imperatorem reſpondiſſe aiunt, cùm ad eum ſacerdotes iudicij ſuſcipiendi cauſa traherentur:ite,& inter uos cauſas ueſtras diſponite:quia dignum non eſt,ut nos iudicemus Deos,vt relatum eſt in c.ſacerdotibus 11.q.1.& confirmatur in c. uiolatores 25.q.1.& in c.Imperium,& in c.ſuſcipitis 10.diſt.

51 Et denique Imperator dicitur Dei miniſter, Deique ſeruus, ſed non ſeruus eccleſiæ, ita Bald. in d.auth.habita in 6.notabili C.ne fil.pro patre.

52 Sed Imperator ipſe dicitur quippè aduocatus eccleſiæ, c.tibi Domino, & c. Ego Ludouicus 63. diſt.& d.c.venerabilem,& ibi Domin. & Abb.de electio.Gloſſ. & Cardin.in Clement. 1.§.fina. de iureiur.

53 Et conſequenter etiam Imperator debet eſſe aduocatus Papę,ita Bal.in l.fin.C.de quadri.pręſcriptio.& Innoc.in c.licet de foro competen.

54 Benè uerum eſt,quòd olim Imperator erat Dominus totius mundi,quoad omnia, vt latè deducit,& probat poſt alios ſignatos per eum Io. Lupi in repet.c.per ueſtras §.20.nu.17.de dona. inter vir.& vxo.

55 Sed aduerte, ne erres, quia Imperium dependet ab eccleſia, ſecundum omnes Canoniſtas in d.c.nouit de iudic.Aret.conſil.58.colum.11.Apoſtillam ad conſ.Oldra.69.ſub litera D, & Cardinalem Albanum in lucubrationibus in Bar. in l. fin.num.3.ff.de iuriſdictio.omnium indic. & iſta eſt communis opinio, teſte cauto D. Brunoro à Cōis Sole in additio.Fely.in c.ſolitæ de maiorit.& obe opin. dien.ſub num.6.& Illuſtriſsimo,ac facundiſsimo Cardinale Albano in lucubrationibus ad Bar. in d.l.deprecatio,ſub nu.6.

56 Et

56 Et hoc non mirum eſt: ſiquidem Imperium ipſum habuit originem, & proceſsit à Deo, & ab eccleſia immediatè, vt firmat Innoc. in d.c. nouit, & Alex. cum cæteris aggregatis per eum conſil. 24. conſideratis his, quæ in themate narrantur, nu. 24. vol. 5. & Abb. in d.c. nouit, vbi in medium expoſuit iſtam eſſe communem opinionem. Quam ait procedere Fely. in c. cùm non liceat, num. 13. de præſcript. in Imperio per Chriſtum renouato, non autem in Imperio Romanorum, quod certè fuit ante Papatum, per authoritates citatas ibi per Fely. *Cõis opin.*

57 Sed quicquid ipſe ibidem aſſerat, concludendum eſt, quòd Imperator hodie habet iuriſdictionem à Deo, & ab eccleſia immediatè, c. eccleſiæ de iureiur. & Card. ibi, & in Clemen. fin. quæſt. 6. de cenſ. Cùm omnis poteſtas à Deo ſit, ad Rom. c. 14. & c. quid culpatur 22. q. 1.

58 Imò concludendum eſt etiam vtiliter, quòd Papa verè habet temporalem etiam poteſtatem in toto Chriſtiano orbe, etiam ſupra ipſum Imperatorem, & conſequenter omnium eſt iudex, habetq; vtriuſq; gladij poteſtatem, & nemo ex creaturis eſt, qui ſe eximere poſsit aliquo modo ab eius iuriſdictione, habetque ordinariam poteſtatem in iudicando cauſas totius mundi, & in conferendo beneficia, & adminiſtrando, ut noluit Glo. in d.c. nouit, Oldra. conſ. 180. num. 12. & 18. Bar. in l. 1. §. 1. ff. de requir. reis, & profundiſsimus D. Gaſpar de Peruſio in tract. de reſeruationibus beneficiorum in prin. vbi diffusè, ſubtiliſsimè, & realiſsimè tollit omnia contraria, & eandem opinionem ſequuntur quoque, & communem prædicant Dec. in d.c. nouit, Cardinalis Albanus in lucubratio. in Bar. in d.l. fin. ff. de iuriſdictio. om. iud. nu. 1. cum alijs ſeq. & in diſputatione de immunitate eccleſiæ, ſub num. 71. & ſeq. & D. Reſtaurus Caſtaldus præceptor meus in tract. de Imperatore q. 50. *Cõis opin.*

59 Imò, qui diceret Papam prædicta non poſſe, hæreticus eſſet, c. nulli 19. diſt. & not. Glo. in c. generali de electi. lib. 6. in uer. Inhibemus; licèt & malè mordendo Bar. Couarru. in d. regu. peccatum aſſerat contrarium in 2. par. §. 9. num. 7. verſ. Primum, an verum ſit, quòd frequentiori noſtrorum calculo fol. paruo 240.

SVMMARIVM.

1 *IMPVBES ante legitimam ætatem ſi ſolemniter religionem profiteatur, profeſſio eſt nulla etiã ſi ſit puer diſcretus, & doli capax.*

OPINIO CCCLX.

1 IMPVBES ante legitimam ætatem, etiam ſi ſolemniter religionem profiteatur, profeſsio eſt nulla, c. 1. de reg. in 6. Et præſertim procedit hoc quoq; ſi puer etiam diſcretus foret, ac doli omninò capax, ſecundum Glo. communiter approbatam in c. poſtulaſti, de regu. quam ſequitur Abb. in c. ſignificatum, eodem titu. idemq; notat Cardin. in Clemen. fin. de æta. & qualita. q. 3. Abb. in c. atteſtationes de deſpon. impube. Sylueſter in ver. Religio 2. q. 12. & in uerb. Religio 3. q. 2. Caietan. in ſum. in materia uoti §. ex parte autem uouentis in uerb. imperfectio autem ætatis. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *INFAMIA iuris quæ dicatur.*

2 *Infamia iuris non probatur, niſi per ſententiam, vel per confeſsionem delinquentis, quamuis delictum probetur per teſtes.*

3 *Infamis non efficitur abſens, ſi condemnetur vt contumax precedente inquiſitione; & conſequenter infamis non efficitur damnatus per inquiſitionem. Sed benè infamis efficeretur inquiſitus, quando comparuit, & defenſionem ſuſcepit, & condemnatus fuit.*

OPINIO CCCLXXI.

1 INFAMIA iuris dicitur illa, ſecundum Abb. in c. 1. de accuſat. quæ irrogatur delinquenti ſecundum leges ciuiles, uel ipſo iure, prout ipſo iure quis infamis efficitur, ut l. 1. & ſeq. ff. de his qui not. infamia, uel mediante ſententia, vt habetur in l. infamem ff. de publi. iudi. & in c. prohibetur 2. q. 1. & in l. qui accuſare ff. de accuſa.

2 Et quamuis probetur delictum infamans per teſtes, non ob hoc diceretur infamis infamia iuris ille aduerſus quem probatum fuit, niſi ſententia, ut ſupra docuimus, accedat, vel confeſsio delinquentis, vt per Glo. communi calculo à Doct. approbatam in l. ſed, & ſi poſſeſſori §. ſi cùm de hæreditate ff. de iurein. quãquidem communem ſequitur, & citat ultra Scriben. in d. §. ſi cùm de hæreditate, Iaffredus in deciſ. 304. *Cõis opin.*

3 Hoc verò interpretatur cum grano ſalis non procedere contra abſentem, & contumacem condemnatum præcedente inquiſitione, quo caſu nõ efficeretur quis infamis, ſecundum Glo. in l. 3. §. præterea, de ſuſpec. tuto. quæ vult, quòd damnatus per inquiſitionem non ſit infamis, idem tenet ibi Dyn. Glo. & Cyn. in l. fin. C. de ſuſpect. tuto. Bar. in l. ictus fuſtium, de his qui notan. infa. & in l. non ſolùm §. fin. de procu. & in conſ. incipien. quæritur, & in dubium reuocatur an Franchinus, Glo. in l. 1. C. de modo mulcta. Bart. autem, & quidam alij in d. l. infamem videntur aliter ſentire. Tamen aduerte: quia loquuntur, quando inquiſitus comparuit, & defenſionem ſuſcepit. Sed quãdo abſens, & in contumaciam fuerit condemnatus, eo caſu non infamatur, vt ſuperius oſtendimus, & in effectu reperio Iacob. Butr. in quadam ſua diſputa. tenere contra iſtam communem ſententiam

tentiam Gloſſarum, quòd condemnatus in contumaciam efficiatur infamis, cum quo videtur ſentire Bal. in l. cùm mulier ff.ſoluto matrimonio; nihilominus ipſemet Bald. reuocando opinionem in melius, tenuit dictã communem in l. 1. C.de hæred inſtitut. in l.etiam C.de fur. & in l. 1. C.de calum.qui aſſerit iſtam eſſe communem opinionem, *Cōis opin.* in tantùm quòd iſta communis habet vnicum contradicentem, ideò fatuum eſſet ab ea diſcedere in actu practico.

SVMMARIVM.

1 *INFAMIS non efficitur condemnatus pro leui, ſeu modica iniuria alteri illata.*

OPINIO CCCLXXII.

1 INFAMIS non efficitur condemnatus pro leui, ſeu modica iniuria alteri illata, ſecundum Specu. in titu. de in integrum reſtit. §. viden. in fin. Bal. in c. 1. §. iniuria col. 1. de pace iura. firman. in feudis, Glo. & Ancha. in c.cum te ext. de ſententia, & re iud. per text ibi, Alex. in add. ad Bart. in l. infamẽ ff. de infamib⁹, Bal. col. 3. & Barb. col. 12. in c. at ſi clerici de iud. & Roma. conſ. 191. Bald. Salyce. & Aret. in l. decuriones C. ex quib. cauſ. infamia irrogatur, Ang. Aret. in tract. malefic. in uer. verba iniurioſa in ſi. n. 17. & Aug. ibi, Tiraq. cũ alijs con geſtis per eum in trac. de iudicio in rebus exiguis ferendo q. 64. fol. par. 42. & Vaſq. copioſè in trac. de ſucceſsionũ reſolutione lib. 1. §. 7. nu. 40. & ſeq. Vbi oſtendit iſtam eſſe communem opinionem, & refert alios Doct. contrariæ ſententiæ, ſimul cũ Tiraq. in loco ſuperius citato.

SVMMARIVM.

1 *COLLATIO beneficij ex cauſa ingratitudinis à prælato reuocari non poteſt.*

2 *Collatio beneficij non poteſt dici donatio: quia prælatus ex neceſsitate officij fecit illam, non autem ex liberalitate.*

3 *Renunciatio beneficij in fauorem alterius facta nunquam reuocatur, etiam ratione ingratitudinis.*

OPINIO CCCLXXIII.

1 INGRATITVDINEM licèt committat ille, cui eſt beneficium collatum, in perſonam prælati conferentis ipſum, beneficiũ, non poſſet prælatus ea ex cauſa collationem reuocare, vt uoluerunt Ioan. *Cōis opin.* And. & omnes communiter, teſte Abb. in c. fina. num. 9. de donatio.

2 Siquidem collatio beneficij non poteſt dici donatio: ex quo prælatus illam fecit potius ex neceſſitate officij, quàm ex liberalitate, & iſtam opinionem ait communem quoque Ripa, in l. fin. num. 158. & ſequen. C. de reuocan. donatio. & ſequitur etiam, & comprobat Paulus de Roma in tract. de penſione eccleſiaſtica c. 8. ſub nume. 4. cum alijs ſeq. ubi nu. 9.

3 Similiter firmat, quòd renuncians beneficiũ nunquam poſsit habere regreſſum ad illud beneficium, ſcilicet, quod reſcindatur renunciatio ipſa occaſione ingratitudinis. 1

SVMMARIVM.

1 *INIMICITIA capitalis ſola, ſimplex, & de per ſe non facit indicium ad torturam, ſecundum vnam magis communem ſententiam, licèt ſecundum alteram ſimiliter cõmunem ex ſola capitali inimicitia tortura inferri poſsit.*

OPINIO CCCLXXIV.

1 INIMICITIA capitalis ſola, ſimplex, & de per ſe, tanquam remota, ac remotiſsima à facto non facit indicium ad torturam, ſecundum Bal. in c. literas, de præſumptio. & conſilio 403. quidam fuit, in princ. uol. 3. Ray. & Ioan. de Imol. in l. fin. ff. de hæred inſtit. Gandi. in tract. maleficio. in verb. fama publica, col. 7. & 12. & ibi Auguſt. in additio. Ioan. de Amicis conſulendo conſ. 51. nume. 6. & ſeq. Marſil. in pract. crim. in §. diligenter, nume. 69. cum tribus alijs ſeq. & in l. 1. §. præterea, num. 24. & ſeq. ff. de quæſtio. & Grammat. in voto 30. nume. 20. & in uoto 34. nu. 1. & 7. & in conſ. crim. 3. nu. 5. & 16. in quibus locis meminit iſtorum opinionem eſſe magis communem. *Cōis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt Ang. l. fin. ff. de quæſtio. Specu. & Io. And. in add. in titu. de præſumpt. in §. ſpecies, verſi. ſed pone, Roma. in l. 1. §. hoc reſcriptum, ff. ad Sylla. & Calcan. conſ. 62. in Chriſti Saluatoris, & Marcus Antonius in tract. de indicijs nume. 177. ubi firmat iſtam eſſe communẽ ſententiam, videlicet, quòd *Cōis opin.* ſi quis reperiretur occiſus in aliquo loco, & haberet Titium inimicum ibi: præſumeretur tunc ab ipſo inimico interfectus, & poſſet torqueri ſine alijs indicijs. Sed prima opinio videtur magis cõmunis, æqua, rationabilis, & vera; imò Auguſt. in d. additio. Ang. pietate, optimiſq; rationibus ductus protulit magnum verbum, quòd ob inimicitiam dumtaxat capitalem præcedentem nunquam aliquem ad torturam poneret, & Marſil. in d. §. diligenter, & in d. §. præterea retulit opinionẽ Ang. Specu. & ſequacium eſſe iniquam, & periculoſam, prout eſt fatua, diuinatiua, & periculoſa

nimis

nimis in hoc,& in alio ſeculo,iudicio meo,& probat fortiſsimis argumentis Marſil. in præcitatis locis,quibus nulla adaptari poteſt reſponſio; Vnde habendo ipſe veritatem ante oculos amplector totis uiribus opinionem Bal.&communem, ne redditurus eſſem rationem in die iudicij vniuerſalis, de ponendo manum cum maxima irretractabili, & irreparabili iactura aliena in re ſic alta,profunda,& dubia,quæ ſoli Deo clareſcit.

SVMMARIVM.

1 *REMISSIO iniuria,ac violentiæ ſimpliciter facta in inſtrumento pacis,ſeu remiſſionis non continet remiſſionem damnorum, & intereſſe,nec ad illa extenditur,niſi exprimatur.*

OPINIO CCCLXXV.

1 INIVRIAM, ac violentiã remittens ſimpliciter in inſtrumento pacis, ſeu remiſſionis iniuriæ, non cenſetur damna, & intereſſe remittere, & ſic in remiſsione iſta ſimplici iniuriarũ, vel mortis non uenit aliquo pacto remiſsio intereſſe pecuniarum, ſecundum Glo. in §.fin. inſtitu.de iniur.Dyn.in l.ſi unus,§.ſi ante,ff.de iniur.Bar. Bal. & Ang.in l.ſi tibi,§.quædam,ff. de pact.Boer.deciſ.52.num.6.Alex.conſil.168.uolum.2.& conſ. 20.uolum.5. Ioachimum in obſeruatione 10.nu. 1.centuria 4.& Io.de Amicis conſil.88.num.14.
Cõis opin. Vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionẽ; Vnde cautè agere diſcat homicida, aut delinquens, vt in inſtrumento pacis expreſsè, & ſpecificè remittatur ſibi intereſſe,& damna,aliàs nihil agit, nec remiſſa intelliguntur damna prædicta,ſecundum Bal.in d.§. quædam, & refert Ioan.de Amicis in d.conſ.88.nume.14.& Ioachimus in d.obſeruatione 10.centuria 4.nu.1.& ſeq.vbi hoc utiliter ampliat.

SVMMARIVM.

1 *INSTANTIA litis durat triennio, & non poteſt vltra triennium protelari per partes.*

2 *Inſtantia litis nec per indirectum per partes protelari poteſt,etiam per pœnæ impoſitionem.*

3 *Peremptio inſtantiæ eſt introducta ob bonum, & fauorem publicum,ne lites fiant immortales.*

4 *Peremptioni inſtantię,etiam cum iuramento renuntiari non poteſt.*

5 *Prorogatio inſtantiæ,etiam cum iuramento partium facta non valet.*

6 *Iuramentum non firmat actum contra publicam vtilitatem.*

7 *Inſtantia litis labitur,etiam facto partis,ſiue Iudicis,& currit ipſo iure, etiam ſi partes, vel iudex extiterit impeditus.*

8 *Reſtitutio in integrum competit, & concedi debet aduerſus peremptionem inſtantiæ, ſi petatur, & non aliter.*

9 *Inſtantia de iure canonico non finitur triennio, ſed durat perpetuò,tam in negotijs ciuilibus, quàm etiam criminalibus.*

10 *Appellari poteſt regulariter ante ſententiam diffinitiuã ab interloquutorijs,& quolibet grauamine de iure canonico. Et qualibet appellationis cauſa per annum,uel biennium durare poteſt.*

11 *Appellari non poteſt regulariter ante diffinitiuam ſententiam de iure ciuili ab interloquutorijs.*

12 *Inſtantia incipit currere à die litis conteſtationis tam in cauſis ordinarijs, quàm arbitrarijs, aut compromiſſarijs.*

13 *Inſtantia cauſæ appellationis,tam de iure canonico, quã ciuili ex lapſu vnius anni, vel ex cauſa biennij finitur.*

14 *Biennium indultum appellantibus ad proſequendum appellationem,ita demum cõceditur, ſi adſit iuſta cauſa, euidens,& neceſſaria.*

15 *Curia Romana ex ſtylo abſque alia cauſa concedit biennium appellantibus.*

16 *Inſtantia litis,licèt prorogari nequeat per partes, etiam cum iuramento, de partium tamen conſenſu ſuſpendi poteſt.*

17 *Compromiſſum ſuſpendit tempus inſtantiæ appellationis,quòd eo durante non currat.*

18 *Compromiſſum non ſuſpendit tempus inſtantiæ appellationis,niſi à die acceptationis laudi.*

19 *Tempus datum arbitris ad decidendum lites incipit currere à die acceptati compromiſſi.*

20 *Compromiſſum non dicitur compromiſſum ante acceptationem laudi.*

21 *Compromiſſum non ſuſpendit inſtantiam primæ cauſę, nec tacitè,nec expreſſe.*

22 *Appellatus,vel alius in cauſa principali, vel appellationis,facientes compromiſſum,non cenſentur renuntiare ſententiæ pro ſe latæ,& poſſunt ad eam redire, niſi expreſſè renuntiauerint ſententiæ.*

23 *Compromiſſum faciens de re, ſuper qua ſententiam obtinuit,poteſt redire.*

24 *Paupertas eſt iuſta cauſa in inſtantia appellationis concedendi biennium, quod ipſo iure conceſſum intelligitur, non tamen concedendi tertium fatale, quod non concederetur ipſo iure, ſed ope reſtitutionis in integrum.*

25 *Reſtitutio in integrum competit pauperi non proſequenti appellationem infra biennium,& concedi debet tertium fatale.*

OPINIO CCCLXXVI.

1 INSTANTIA litis, & ſic primæ, & principalis cauſæ ciuilis durat triennio,& non poteſt vltra triennium protelari per partes,vt l.properãdum C. de iud. ibi Glo. Bar.Alex.Iaſ. & omnes Cõis opin. communiter hoc firmant,& Soc. in tract. fallentiarum

tiarum in regu.182.num.4.& Octauia. Veſtrius in ſua pract.lib.7.titu. de temporibus, & fatalibus appellationum illorumque curſu, & prorogatione col. 10. ſub uerſ. ſed hic fatalium curſus fol.paruo 125.vbi meminit expreſsè de iſta com muni.

2 Et quemadmodum directò, & expreſsè conſenſu partium inſtantia ipſa prorogari non poteſt, ita etiam nec per indirectum per pœnæ impoſitionem, vt tenent Bart. Alex.nu.5.in l.Seius, & Augerius, & ibi communiter alij ff.ad leg.Fal. Ant.in c.fin.de iud.& idem Bar.in d.l.properandum in princ. *Cōis opin.*

3 Et hoc principaliter introductum extitit, ob bonum, & fauorem publicum, ne lites fierent im mortales.

4 Et certè huic legi etiam cum iuramento non poſſet per partes ipſas renunciari.

5 Et ſic prorogatio inſtantiæ prædictæ factæ cũ iuramento partium non valeret.

6 Quia iuramentum ipſum non firmaret actum contra publicam vtilitatem, vt voluerunt Bart. col.3.Cuma.& Caſtren.in l.ſi quis pro eo ff.de fideiuſſoribus Anto.& Abb.in c.penult.nume.15. de iud.Glo.Bar.& Iaſ.num.21.in d.l.properandũ Paris de Puteo in tract.de ſyndi.in §.reſtat vnum aliud in prin. Soc. in d.reg.182.ſub nu.4 Alciat. in c.cùm contingat num.83.& ſeq. de iureiur. & Laurentius Syluanus conſil.40.num.13.Couarr. in c.quàmuis pactum de pactis in 2. part.§.1.nu. 4.Marantam in tract.de iud.in 5.par.in prin.nu. 23. & Berous copioſè in c. venerabilis num. 52. & ſeq. de iud.qui oſtendunt iſtam eſſe communẽ opinionem. *Cōis opin.*

7 Imò ipſa inſtantia primæ cauſæ labitur etiam facto partis, ſiue facto iudicis. Et ſic tempus inſtantiæ currit ipſo iure etiam ſi pars, ſeu iudex extiterint impediti, ſecundum Gloſſam.in authẽ. item ſi C.de tempo. appell. & Gloſſ. Bart.Bal. & omnes in dicta l. properandum §.ſin autem vtraque, Roma.conſ.174.num.6. & conſ.220.nume. 9.Ioan.de Amicis conſil.66.in fin.Soc.conſil.31. num.12.uolum.1.Fely.in c.penul.de iud.colum. 2.& Maranta in d.5.par.ſub num.41.& Gramm. in voto 31.num.11.& ſequen. vbi docet iſtam eſſe communem opinionem, & tenet in caſu hoc concedendam venire reſtitutionẽ in integrum, & Roma.quoq; in d.conſ.220.ſub nu.10. *Cōis opin.*

8 Quæ reſtitutio peti, poſtularíq; deberet: aliàs concedenda non foret, & imputaretur eam non petenti, vt voluit Angel.conſil.309.in propoſita multum eleganter ſubtiliter, & plenè col.fin.ver. item non obſtat cap.ſignificante, quod allegatur pro fundamento.

9 Sed aduerte, quòd inſtantia d.l.properandum de iure canonico non procederet, vt inquit Hoſt. in Summa de iud. §. quæ ſunt colum. 4. & ſic inſtantia de iure canonico durat in perpetuum, ſecundum Glo. & omnes in c. venerabilis de dolo, & contu.Francum in c.ſuper eo de appell.Glo.& Abb.in c. venerabilis de iud. p tex.ibi expreſsũ, & Barbat.in c.de cauſis de offic.de leg. Vantium in tract.de nullitatibus in titu. ſeu rub. de nullitate, ex defectu iuriſdictionis, & vnde, & quibus modis proueniat, num.126.fol.paruo 180.& Marantam in d.tract.iudiciorum in d.5.part.nu.14. & Socin. in d.regu. 182. in fin. & Roma. in dicto conſ.220.num.11.qui docent iſtam eſſe communem opinionem, & ita obſeruatur in Romana Curia, teſte Octauiano Veſtrio in ſua practic.lib. 3. titu. tempora iudiciorum varia, & quanta, & qualia, in quauis ſpecie, & inſtantia fol.par. 33. *Cōis opin.* Et hoc procedit in foro eccleſiaſtico, in quo inſtãtia ipſa nunquam perit, tam in negocijs ciuilibus, quàm criminalibus, ſecundum Doct. in d.c. venerabilis de iud. vbi Berous, num.2. & Maranta vbi ſupra, & ratio diuerſitatis inter ius ciuile, & canonicum reddilur iſthæc.

10 . Quòd inſtantia de iure canonico non finiatur, quia ſecundum illud regulariter ante ſentẽtiam diffinitiuam poteſt appellari ab interloquutorijs, & à quolibet grauamine, & cum quęlibet appellationis cauſa per annum, uel biennium durare poſsit, c.cùm ſit Romana, & c.ex ratione de appella. quare per iudicis eccleſiaſtici diligentiam cauſa ipſa ſic infra triennium terminari non poſſet; vnde ſtatutum eſt, quòd ultra trienniũ duret.

11 Sed de iure ciuili regulariter ante ſententiam diffinitiuã ab interlocutoria appellari nequit l. ante ſententiam ff.de ſent.recip. & rationẽ hanc aſſignarunt Ioan. And. Henricus Boich, & alij communiter in d.c.venerabilis de iud. *Cōis opin.*

12 Et aduerte, quòd inſtantia ipſa primæ cauſæ currere incipit à cõteſtatione litis; & ſic ſi per mille annos non conteſtaretur lis, nunquam inſtantia inciperet, ſecundum communem opinionem citatam per Marantam in d.5.par.ſui tract.iudiciorum, nu.3. & per Beroum in d. c. venerabilis, num.75. vbi concludit etiam hoc idem eſſe in arbitris, ſeu compromiſsis, quod eſt in iudice, & ſic coram arbitris inſtantia triennij à die litis conteſtatæ ſeruari, ſeu finiri debet, & fatetur iſtam eſſe communem opinionẽ, & ſequitur cũ alijs relatis per eum Boer.deciſio.283.num.7.& ſeq.& declarat vtiliter Menochius ponendo regulam in contrarium inſtantiam hoc caſu eſſe perpetuam in tract. de arbitrarijs iudicum quæſtionibus lib. 1. q.22.per totam. *Cōis opin.* *Cōis opin.*

13 Sed ad inſtitutum redeundo, inſtantia cauſæ appellationis, tam de iure canonico, quàm ciuili ex lapſu vnius anni, vel ex cauſa biennij finitur, & perit, vt in d.c.cum Romana, & in auth.ei qui, C.de tempo.appellat. & conſequenter dicta iura concedunt tempus vnius anni, & primi fatalis ad fundandũ, & proſequendum ipſam appellationẽ, & ex cauſa impedimenti tempus biennij, & ſecundi fatalis.

14 Et ſic, vt indulgeatur, ac concedatur bienniũ ipſum appellãtibus oportet, vt cauſa ſit iuſta, euidens, & neceſſaria, vt cõſuluit Ang. in d.cõſ.309.

15 Sed curia, ſeu Sacrum Palatium Romanum ex ſtylo ſolito ipſius conſueuit admittere conceſsionem biennij ipſo iure ſine aliquo iudicis miniſterio, & ſine alia cauſa impedimenti, vt teſtatur Octauianus Veſtrius in ſua practica lib. 7. tit. de temporibus, & fatalibus appellationum, illorumque curſu, & prorogatione col. 4. & ſeq. fol. paruo 122. vbi hoc declarat, & in d. lib. 3. tit. tempora iudiciorum varia col. 2.

16 Et licèt cauſæ appellationis inſtantia, vt ſupra docuimus, prorogari nequeat etiam cum iuramẽto partium; nihilominus de conſenſu partium poſſet abſque dubio aliquo ſuſpendi, ſecundum Bar. in auth. ſi tamen C. de tempo. appel. Io. And. in add. Specu. in tit. de appell. in §. nunc breuiter, ſuper uerb. illud, cum ſeq. Abb. & alios omnes in c. ex ratione de appell. Alex. in d. l. properandum, num. 13. Matthesil. ſingu. 24. nota quòd tempus inſtantiæ, & ibi Gabrielem Saraynæ in add. & Gozad. cum aliis relatis per eum, conſil. 69. videtur prima facie, quòd Dominus Horatius, ſub num. 28. vbi ſcribit iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

17 Et ipſa inſtantia poſſet etiam ſuſpẽdi per compromiſſum: & tunc hoc tempus biennij nõ currit, ſed ſtat in ſuſpenſo, quando partes faciunt compromiſſum pendente appellatione, & ſic pendente compromiſſo tempus inſtantiæ appellationis non labitur, & tempora interim non currunt, textus eſt in dicta authentica, ſi tamen in medio C. de temporibus appellationum, & in Clemen. quandiu de appell. & not. Bar. in d. auth. ſi tamen, Ferrarien. in ſua pract. Papien. in for. libell. reſpõſionis iudicis à quo appellatur §. ſtatuit, ſub nu. 2. Iaffredus deciſio. 479. vbi hoc ampliat, Dec. in d. c. ex ratione, nume. 28. de adpell. vbi nume. 29. hoc vtiliter limitat, & Octauia. Veſtrius in d. ver. ſed hic fatalium curſus, ubi etiam ampliat.

13 Et aduerte, quòd tempora appellationis ante acceptationem compromiſsi prædicti per arbitros non ſuſpenduntur.

19 Et ſic tempus, ſeu terminus datus arbitris in compromiſſo ad decidendam cauſam incipit currere à die acceptati compromiſsi, vt uoluit Fulg. conſil. 168. Marcus Antonius Blancus cum cæteris ſignatis per eum in tract. de compromiſsis in 1. q. nu. 34. Marſil. ſing. 679.

20 Compromiſſum non dicitur compromiſsum ante acceptationem ipſius, vbi refert ita habuiſſe in facto, & obtinuiſſe in cauſa maximi momenti, Cauenſis in ſcholijs ad pragmaticam Regni, odia quæ inter coniunctos, num. 58. in litera B, & Dec. in d. c. ex ratione, nu. 29. & ſeq. de appell. vbi reddit congruentem rationem.

21 Sed inſtantia primæ cauſæ, ac inſtantię per cõpromiſſum ſuſpendi non poſſet, tam tacitè, quàm expreſsè, ſecundum Specu. in titu. de iud. §. reſtat verſ. ſed nunquid de tempore, & ibi Ioan. And. in add. & Roma. in conſ. 174. ſub num. 6. Soc. conſil. 31. nu. 10. volum. 1. & Tiraquel. in tract. de vtroque retract. titu. 1. §. 1. Glo. 10. num. 31. Gabrielẽ Saray. in add. Matthes. in d. ſing. 24. & Beroum in d. cap. venerabilis, ſub num. 50. de iud. ubi in medium explicauit iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

22 Ideò aduerte, quòd ſi pendente lite in cauſa principali, vel appellationis: ille, pro quo lata erat ſententia, faceret compromiſſum, non cenſeretur renuntiare ſententiæ prædictæ, adeò quòd poſſet ad eam redire, niſi expreſsè foret renunciatum, ſecundum Bal. & Iaſ. in fin. in l. ſi diuerſa, C. de eo, qui compromittit poſt rem iud. Paul. Caſt. & Alex. in l. cognita C. de tranſact.

23 Imò videtur, quòd poſſet redire ad primam litem, & eo ipſo, quòd rediret, ſolueretur compromiſſum, iuxta l. ſi quis rem ff. de arbit.

24 Item ſtante paupertate alicuius non valentis proſequi appellationem ipſam infra annum: tũc iuxta cauſa urget concedendi biennium, quod conceditur ipſo iure propter paupertatem; Et ſic pauperes excuſantur à proſequutione appellationis, ſecundum Bal. conſil. 5. vol. 1. & conſ. 449. volum. 5. Matthesil. ſingu. vltimo, & Gerar. ſing. 75. in fin. vbi ait hoc notandum pro his, qui appellant ad Curiam Romanam, & ob paupertatẽ, ſeu inopiam proſequi infra annum nequeunt: ſiquidem eſt iuſta cauſa habendi biennium, Fely. in c. hi, qui de teſt. Marſil. in ſua pract. in §. ordine, nu. 12. & iſtam opinionem communem eſſe affirmauit Dec. conſ. 436. n. 22. & Marſi. conſ. 10. nu. 37. & conſ. 97. nu. 19. quam ſequitur etiam, & declarat etiam Cornelius Benincaſius in tracta. de paupertate q. 7. 3. ſpeciali de iudicijs, nu. 14. cum alijs ſeq. fol. par. 78. *Cõis opin.*

25 Sed ſi primum, & ſecundum fatale lapſum foret, in quibus egenus negocium appellationis proſequi nequiret: aduerte tunc, quòd tertium fatale ei non competeret ipſo iure, cæterùm ope reſtitutionis in integrum intuitu ipſius paupertatis, vt uoluerunt Glo. Bart. & cæteri omnes in auth. ei qui, C. de temp. app. Dec. in d. conſ. 436. ſub numer. 22. & Benincaſius in dicta quæſtio. 7. 3. ſpeciali numero 18. cum alijs ſequent. in quibus locis demõſtrant iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *INSTITVTVS in re certa, dato, ſeu conceſſo ſibi vniuerſali coherede non habet actiones hereditarias, nec actiuè, nec paſſiuè.*

2 *Inſtitutus in re certa regulariter habetur loco legatary.*

3 *Inſtitutus in re certa in quamplurimis caſibus habetur loco hæredis remiſſiuè.*

OPI-

OPINIO CCCLXXVII.

1 INSTITVTVS in re certa dato, ſeu conceſſo ſibi vniuerſali cohærede non habet actiones hæreditarias, nec actiuè, nec paſsiuè ſicut legatarius, & ſic debet haberi quò ad onera hæreditaria loco legatarij, text. eſt in l. quoties, vbi hoc firmant Bartol. Bald. Paul. Caſtren. Iaſ. & cęteri omnes C. de hęredib. inſtituen. Glo. in c. Raynutius in verb. Relinquens in fin. de teſtamen. & in cap. 1. in verb. in re certa eodem titu. lib. 6. Ioan. de Anan. conſil. 46. in 4. dubio, Feder. de Senis conſil. 225. in princ. Corne. conſ. 260. nume. 17. volum. 1. Curt. Iunior conſil. 62. nume. 2. Roland. in tracta. floris teſtamen. rubr. 10. ſub nume. 10. Berous ſub numer. 76. in dicto cap. Raynutius, & ibi quoque Couarruuias in §. 1. num. 9. & Iaſ. in l. Lucius, ff. de vulga. & iſta eſt communis opinio, vt exiſtimant, & eam ſequuntur etiam Soc. Iun. conſ. 45. nu. 3. uol. 1. & Corne. conſ. 264. vol. 4. *Cōis opin.*

2 Et ſic ſe habet quoque regula, vt inſtitutus in re certa habeatur loco legatarij, ſecundum Federicum de Senis conſ. 266. & Fulgoſi. conſ. 69. in prin.

3 Eſt benè verùm, quòd in multis caſibus inſtitutus in re certa loco hęredis habetur: quos ponit Francus in c. 1. col. 8. cum alijs ſeq. de teſtam. lib. 6. Cęſar Lamber. in tract. de iure patro. lib. 1. par. 2. art. 16. q. 2. num. 4. Iaſ. in d. l. Lucius, Curt. Iun. conſ. 160. num. 6. Corne. conſil. 103. num. 5. vol. 2. Ruin. conſ. 43. nu. 9. & conſ. 190. nu. 6. vol. 2. Soc. Iun. conſ. 91. nu. 10. vol. 1. & conſ. 147. nu. 2. vol. 2. & Rubeus conſ. 43. nu. 5. & Berous in d. c. Raynutius, num. 246. cum alijs ſequen. & Couarruuias ibi in §. 1. num. 9. & circa hoc aliquid ſcripſimus ſupra in Opinio. Filius inſtitutus in re certa.

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTVM poſſeſſoris præſumitur prius celebratum inſtrumento non poſſidentis, & poſſeſſor non poſſeſſori præfertur.*

2 *Officium à duobus ſimul impetratum neutri traditur ratione incertitudinis, niſi alter fuerit adeptus poſſeſſionem.*

3 *Inſtrumentum dotis præfertur alijs priuatorum eadem die confectis, ſi non conſtet de temporis prioritate, vel poſterioritate.*

4 *Inſtrumentum dotis præfertur inſtrumento fiſci eadem die confecto, ſi non conſtat de temporis prioritate.*

5 *Mulier in dubio ratione dotis, præfertur fiſco.*

6 *Priuilegium prælationis inſtrumenti dotalis tranſit ad quoſcunque hæredes mulieris, etiam extraneos.*

7 *Collatio Epiſcopi eiuſdem beneficij facta eadem die, qua collatio Vicarij præfertur collationi Vicarij.*

8 *Collatio beneficij facta per Papam præualet collationi ordinarij factæ eadem die ratione prærogatiuæ concedentis.*

9 *Reſeruatio facta per Papam eadem die, qua ordinarius confert beneficium, præfertur collationi ordinarij, ſi non apparet de prioritate horæ.*

10 *Expectatiuus prouiſus per ſuos exequutores, ſi ignoretur de prioritate præfertur reſeruatiuo Papæ.*

11 *Inſtrumentum priuati continens diem, & horam determinatam præfertur inſtrumento priuilegiati carente hora, & præſumitur anterior collatio ordinarij continens diem, & horam, præualetq́; collationi Papæ carenti hora, & præſumitur anterior ibidem.*

12 *Hæredes diuerſi per eundem teſtatorem in duobus teſtamentis diuerſis, eadem die confectis inſtituti, eorum vigore teſtatori ſuccedere non poſſunt, nec immiſſi in poſſeſſionem hæreditatis, ſiue ad inuicem, ſiue cum extraneis contendant, niſi in altero ad alterum adeptio contineretur.*

13 *Teſtamentũ in quo ſunt inſtitutæ hæredes perſonæ, quæ ſuccederent ab inteſtato teſtatori, præfertur alij teſtamento ab eodem eadem die confecto, in quo ſunt inſtitutæ perſonę extraneę, ſi non apparet de eorum prioritate, vel poſterioritate.*

14 *Teſtamentum continens inſtitutionem pię cauſæ, præfertur teſtamento eodem die ab eodem confecto continenti aliam inſtitutionem, ſi de prioritate aliter non conſtet,*

15 *Hæres inſtitutus in teſtamento adeptus poſſeſſionem hęreditatis teſtatoris, præfertur alijs hæredibus inſtitutis in alio teſtamento ab eodem eadem die confecto, qui in poſſeſſione non reperitur.*

16 *Iudicari debet ſemper pro poſſeſſore in pari cauſa.*

17 *Vtilitates poſſeſſorum quot, & quæ ſint, remiſſiuè.*

OPINIO CCCLXXVIII.

1 INSTRVMENTVM poſſeſſoris p̄ſumit̃ prius celebratum, quàm inſtrumentum illius, qui non poſsidet, & ſic poſſeſſor de iure non poſſeſſori prefertur, ad quod facit §. commodum autẽ, inſtitu. de interdict. & c. ex literis §. fin. de probat.

2 Et hinc eſt, quòd ſi duo ſimul impetrarent officium, neuter tunc admitti deberet ex incertitudine ad ingreſſum officij. Cęterùm ſi vnus eſſet in poſſeſsione, alter verò non, hoc equidem caſu præſumeretur pro poſſeſſore, qui in dubio ratione poſſeſsionis officium ipſum obtineretq́, ſecundum Bald. & Felyn. nume. 15. in cap. capitulum de reſcript. Iaſ. nume. 7. & Ripam numer.

6.in l. 1.ff.ſoluto matrimonio,Dec.conſil. 109. in princ.conſil.169.nume.5.conſil.232.nume.1.& conſil.401.num.5.Alciat. in tracta. de præſumptio.regu.3.præſumpt. 43. nume.4. Tiraquel.in tract.de primigeni.quæſt.17.Opinio.11.numer. 2.Iacob. Menochi. de arbitrarijs iudicum quæſtionibus, lib.2. centuria 1.caſu 48.nume.13.& Boer.deciſio.150.num.6. vbi exclamat iſtam eſ- Cõis opin. ſe communem opinionem,& Quintilianus Mandoſius ſuper regu.cancella. in regu. 16. quæſtio. 20. ſub nu.5.fol.221.

3 Item inſtrumentum dotis præſumitur prius confectum, & pro eo pronunciandum eſt, vbi concurrunt plura inſtrumenta eodem die cele- brata inter priuatos, in quibus non appareat de prioritate, & poſterioritate, ſecundum Dyn. Bartol. Bald. Angel.Imol.Dominum meum Pontanum,nume.2.& Iaſ.num.1.in dicta l.1.ff.ſolu. matrimonio, vbi ſcribit iſtam eſſe concluſionem Cõis opin. communem, & indubitatam, & Ioan.de Amicis etiam conſil.136.num.12.& eam ampliat in 3.caſibus Socin.Iun.nume.9. cum alijs ſequent. in dicta l.1.ff.ſoluto matrimonio,& ſequitur quoque Bald.in l.in ambiguis ff.de iur.dot. & cæteri omnes communiter in d.l.1.

4 Necnon inſtrumentum dotis præfertur inſtrumento fiſci eodem die confecto, ſi non appareat de prioritate.

5 Et ſic in dubio ſemper mulier ratione ſuæ dotis præferenda eſt fiſco,ſecundum Bald.& Nicol. de Neapol.in l.ad exactionem,C.de dot. promiſ. Dyn.Bartol.& alios per text.ibi in l.non puto, ff. de iure fiſci, & omnes Doctores, tam antiquos, quàm Modernos in dicta l. 1. ff. ſoluto matrimo. vbi Socin. Iun. nume. 15. cum alijs ſequent. Alciat.in dicta regu.3.præſumptio.43.nume.5. & Neguſan.in tracta.de pignoribus in 2.par.princ. 4.membri, nume. 117. & Ioan.de Amicis in dicto conſil.136.num.15. qui aſſeuerant iſtam eſ- Cõis opin. ſe communem opinionem,& Modern. omnes in dicta l.1. ff. ſoluto matrimo. & Marſil.in repetit. rub.C.de probatio.nu.417. vbi ponit nonnullos caſus ſimiles,d.nu.417.cum alijs ſeq. & nu.445. cum cæteris ſeq.

6 Et priuilegium hoc inſtrumenti dotis, quòd præſumatur prius factum, tranſit quoque ad quemcunque hæredem, etiam extraneum, vt voluerunt Bartol. D.Pontanus Peruſinus præceptor meus,nume.29.& omnes in memorata l.1. Cõis opin. & iſta eſt communis opinio, ſecundum Iaſ. ibi nu.18.& Ripam nu. 33.

7 Necnon Epiſcopus, & Vicarius, ſi eodem die beneficium conferant: Epiſcopi collatio tunc præualet,ſecundum Calder. conſil. 2. in titu. de offi.Vicar. Rebuf. in practic.benefi.in forma,ſeu titu. Vicariatus Archiepiſcoporum, & aliorum collat.nu.89.& 215.Io.de Sylua.in tract.de beneficio 3.par.12.q.15.nu.17.

8 Et hoc idem concludendum eſt, quando repe- riuntur duæ collationes eodem die conceſſæ, in quibus non conſtet de ipſarum collationũ prioritate: tunc quippe deberet præferri ille, qui dictam collationem habuit à Pontifice,non autem ille, cui extitit conceſſa ab ordinario; & ſic data collationum paritate præfertur collatio Papæ collationi factæ per ordinarium propter prærogatiuam concedentis, caſus eſt in c.ſi à ſede de præbend.lib.6.& not.Scriben.in d.l.1. in princ.& Franciſ.Marci in deciſ.1199.nu.1.& Cotta in memorali in ver. hora quandoque apponitur col.2. Iacob.Menoch.de arbitrarijs iudicum quæſtionibus lib.2.centuria 1.caſu 48.nu.15.& ſeq.

9 Itidem ſi per Papam reſeruatio fieret eadem die, qua ordinarius conferret beneficium in partibus: tunc ſi non appareret de prioritate horæ, præfertur reſeruatiuus, ſecundum Ancha. in 11. q.in fin.Gemin.in d.c.ſi à ſede,& Aeneam de Falconibus in tract.reſeruationum papalium, & legatorum in 4.q.principali,effectu 33.

10 Sed ſi concurrerent expectatiuus, & reſeruatiuus, & ignoretur de prioritate, eo quippe caſu præfereretur expectatiuus,& conſequenter ſi Papa eadem die reſeruaret, qua expectatiuus extitiſſet prouiſus per ſuos executores procedentes authoritate apoſtolica: præfereretur tunc abſque dubio ipſe expectatiuus,ſecundum Rotam in antiquis deciſ.356.in prin. Bellame.deciſio.235.in cauſa D.Gulielmi,& Aeneam de Falconibus vbi ſupra, vbi etiam reddit rationem.

11 Sed vbicunq; inſtrumentum priuati, ſeu collatio ordinarij contineret diem,& horam determinatam,& illud priuilegiati careret hora: iſto caſu præfereretur inſtrumentum priuati;& ſic horam habens in inſtrumento ſuo præſumeretur anterior,ſecundum Cyn.Bal.&Saly.in d.l.de rebus,& Canon. omnes in d. c. ſi à ſede Soc. Iaſ. illuſtrem D.meum Pontanum,nu.13.& ſeq. Ripam ſub n. 7.Parpal.nu.13.& alios in d.l.1. Creſcent. deciſ. 169.Gomeſ.deciſ.1.& 33.Ant.Auguſt.deciſ.3.& 34.& Caſſadorum deciſ.20.in tit.de præben.vbi perhibet iſtam eſſe communem opinionẽ, & modernã,antiquãq; obſeruantiã in Curia Romana, Cõis opin. ac aſſerit quoq; ita fuiſſe in curia ipſa cõcluſum.

¶ Et licèt aliqui,& ruditer quidem tenuerint contrarium,& inter alios Soc.Iun.in d.l.1.nu.51. cum alijs ſeq.& Alcia.in d.3.reg.præſumpt.43.n. 8.nihilominus fatuum eſſet ꝙ vanas, & friuolas ſuaſiones iſtorum recedere à dicta communi opinione,& obſeruantia in Curia Romana,cum qua videtur concurrere etiam Plaza cum quàmpluri mis ſignatis per eum in epito.ſeu pract.crim.lib. 1.c.39.incip.apud literatos in prouerbiis,ſub nu. 22.D.Quintil.Mand.in d.reg.16.q.19.nu.1. cum alijs ſeq.vbi ſubtiliſſimè, & doctiſſimè more ſuo reſpõdet omnibus contrarijs,& Tiraq.cũ cęteris relatis per eum in tract.de retract.tit.1.§.1.Glo. 1.nu.10.& in d.tract.de iure primigen.q.17. Opinio. 11.nu.3.& ſeq. vbi refert etiam Doct.dictas opiniones concordantes,& cum d. communi concurrit etiam Menochius in d. caſu 48. num. 24. cum

eum aliis ſeq. vbi aduertit ab ea non fore recedendum: quem vidi poſtquã citauerã Doc. prædictos: quorum plures ipſe quoque allegat.

12 Itẽ vbicunq; producunt duo teſtamenta eodẽ die confecta, in quibus appareãt inſtituti diuerſi hæredes, ac ex eis aliter colligi non põt de prioritate, vel poſterioritate tẽporis vtriuſq;: tũc ob incertitudinẽ, ſiue hæredes contendãt cum tertio, ſiue contra ſe inuicẽ petãt mitti in poſſeſsionem, neuter hæredum ſuccederet, ac obtineret: ſcdm Glo. in ſi. C. de edic. Diui Adr. toll. & ibi ẽt Old. Ray. Odof. Cy. Alber. Ang. Saly Raph. Caſ. Corn. & Iaſ. Glo. in §. 1. & ibi Ang. Aret. in fi. inſt. de adem. leg. Old conſ. 1. col. 2. Nic. de Neap. in l. ſi duas, in pri. ff. de excuſ. tu. Glo, Azo. Ang. Bar. & Alber. in l. 1. §. non autẽ. ff. de bo. poſ. ſec. tab. Bal. Ang. Imol. & Fran. Aret in l. eum qui duob⁹, in prin. ff. de acq. hær. Domin. in c duobus, col. 4. de reſcr. lib. 6. & Afflic. dec. 387. Si uno eodẽ, in fi. Cauen. in prag. Concluſione facta, ſub nu. 6. & Cotta i d. mem. in uer. Hora, in fi. ubi refert cautelam, remedinmq;, quod ſolet adhiberi pro va-

Cõis opin. lidtate ipſorũ teſtamentorũ; & iſta eſt cõis opi. ſecundũ Iaſ. in d. l. ſi n. 30. & D. Clar. in §. teſtamẽtum. in fi. cum aliis relatis per eum. Licèt cautela ſit circa hoc, quòd hæres adeat ex utroque; ſecund ũm Ang. in l. eum qui. ff. de acq. hæred.

¶ Sed iſta cõis non procederet, qñ in altero contineretur adẽptio ad alterum: tunc enim illud præualeret ex coniectura poſterioritatis, vt voluerunt Bal. & cæteri omnes in l. 3. C. de codic.

13 Fallit ẽt huiuſmodi cõis opin. ſi qui eorum, q. in vno ex dictis teſtamentis inſtituti ſunt, eſſent hæredes ab inteſtato: & ſic ſi in uno teſtamento eſſent inſtituti hęredes nenientes ab inteſtato, & in alio extranei: tunc pferreretur illud, in quo eſſent inſtituti hæredes ab inteſtato: vt per Glo. & Bar in l. 1. §. ſi quis in duob⁹. ff. de bo. poſ. ſec. tab. Mod. in d. l. 1. ff. ſol. ma. & per pleroſq; ex pcitatis Doct. in memor. loc. & per Cauen. in prag. Concluſione facta, ſub nu. 6. vbi concludit.

14 Hoc idẽ pcedere, vbicũq; in uno ex teſtamẽtis cõfectis eodẽ die eſſet inſtituta pia cauſa. & hoc idem uoluit Fel. in c paſtoralis, ſub n. 7. de reſcr.

15 Item ſi alter ex dictis hęredibus eſſet in poſſeſsione, is quoque alteri hæredi pręferretur.

16 Quia in pari cauſa pro poſſeſſore ſemper iudicãdũ eſt. ut uoluerũt Cy. Fab. Sal. Cor. Raph. Iaſ. & Dec. in d. l ſi. C. de edic, Diui Ad. tol. Bal. in d. c. capitulũ. col. 1. Anch. Imol. & Frã. de Aret. in d. l. eũ qui duob⁹, in prin. Barb. in Cle. ſi principalis, col. 6 de reſcr. & conſ. 50. col. 1. uol. 1. Ang. Aret. in d. §. 1. inſt. de adem. leg. col. 2. Bened. in c. Raynutius, in uer. Teſtamentũ, il 2. n. 30. & ſeq. de teſta. & Ripa in c. ſæpè, ſub nu. 2. de reſt ſpol.

17 Vbi utiliter ponit duodecim vtilitates poſſeſſorum, & eorum qui reperiuntur in poſſeſsione.

SVMMARIVM.

1 *ONVS probandi notariatum pertinet ad producentem eius inſtrumentum, non ad eum contra quem producitur.*

2 *Probatio incũbit illi, cuius eſt intentionis fundamentũ.*

3 *Allegantiincumbit onus probandi.*

OPINIO CCCLXXIX.

1 INSTRVMENTVM producenti incumbit probatio notariatus: & ſic onus probãdi non pertinet ad eum, contra quem producitur, ſed ad producentẽ duntaxat; ſecundùm Specul. & Io. And. in add. in tit. de inſtr. edi. §. reſtat, uer. Et ſcias, & uerſ. Illud autem notandum. & iſta eſt communis opin. ut latè deducit Boer. deciſ. 36. nu. 10. & Roder. Suarez in l. poſt rẽ iud. fol. 154. n. 35. & eã ſequit poſt relatos p Boer. vbi ſupra, deciſ. Capellæ Thol. 300. & ibi Steph. Aufrer. Cõis opin.

2 Nam vnuſquiſq; probare tenetur illud, quod eſt ſuæ intentionis fundamentum. ita Achil. de Graſsis deciſ. 100. & Barth. Soc. conſ. 65. Viſis, uerſ. Secunda hæc concluſio, uol 2.

3 Et conſequenter allegans ipſe probare debet illud quod allegat. l. actor. C. de prob. & ibi Cyn. Bar. & Bal. Spec. in tit. de teſte, §. 1. uer. Quid ergò ſi dicitur, & §. nunc uidendũ, uerſ. Item agẽs, Corn. conſ. 63. Licèt, uol, 2. Menoch conſ. 52, Dubia, n. 77. uol. 1. & l. qui accuſare. C. de eden.

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTVM ex forma ſtatuti habens executionem paratam, poteſt exequi non ſolùm contra principales debitores, ſed etiam contra eorum hæredes citatos ante executionem, de iure communi; ſecùs de iure Regni Neap. num. 2. & declaratur n. 3.*

OPINIO CCCLXXX.

1 INSTRVMENTVM ex forma ſtatuti habens executionẽ paratã: tunc exequi poſſet non ſolũ contra debitorem principalem, uerũ contra eius ſucceſſores, & hæredes etiã; ſecundũ Ang. & Imol. in l. 1. ff. de his, quæ in teſt. del. Bar. Ang. Caſt. Alex. n. 6. & reliquos omnes in l. poſtulante. ff. ad Treb qui oſtendunt iſtã eſſe cõem opin. Ang. etiã, & Alex. in l. in ratione. §. ſi filio, il 1. per tex. ibi. ff. ad l. Fal. & D. Carauita copioſẽ ſuper ritibus Regni, in ritu 178. Item ſeruat ipſa curia, quòd ſi debitor alicui⁹ venit, n. 4. per text. ibi, ubi reddit ſimiliter rationem, & normã procedendi ſuper huiuſmodi executione inſtrumenti facienda contra hæredes. Cõis opin.

2 Iura verò Regni contrarium diſponunt, derogantq; iuri communi, & ſic ipſe hæres debitoris citari nequiret ad inſtantiam creditoris via executiua ad reſpondendũ ſuper tenore publici inſtrumenti prædicti, & contra ipſum non procederet liquidatio, & interrogatio, & ita obſeruatur in Regno, ſecundùm D. Carauitã ubi ſupra, n. 2.

3 Aduerte tamen, quòd de iure communi in caſu præmiſſo inſtrumẽtum exequi non poſſet contra ipſum hęredem debitoris, niſi præcedente citatione ante executionẽ faciendã. vt uoluerunt Caſtr. Alex. & alii omnes in d. l. poſtulante, Imol. in l. intra. ff. de re iud. Ang. in l. oratione. §. 1. ff. de fer. in l. ex contractu. ff. de re iud. & in l. 3. in fi. ff. de pig. Bal. in l. diuerſas. C. mand. q. 1. & in l. tale
Cõis pactum. §. qui prouocauit. q. 10. ff. de pact. & iſta
opin. eſt communis, & non habet contradictorem.

SVMMARIVM.

1 *HAERES creditoris executionem inſtrumenti petere poteſt contra debitorem viuentem, perinde ac ipſe creditor.*

2 *Practica probandi quem hæredem, remiſſiuè.*

3 *Succeſſor ſingularis creditoris poteſt petere executionẽ inſtrumẽti cõtra eius debitorẽ, pinde ac ipſe creditor.*

4 *Executio contra principalem debitorem per hæredem, ſeu ſingularem ſucceſſorem creditoris fieri non poteſt, non prius ipſo citato.*

OPINIO CCCLXXXI.

1 INSTRVMENTI publici executionem vt petere poteſt creditor principalis ad ſuã utilitatem: ita quoque eius hæres, & ſucceſſor executionem petere poſſent in eius fauorem contra ipſum debitorem principalem uiuentem: vt diſponitur in ritu Regni 178. Item ſeruat ipſa curia, quód ſi debitor alicuius, & ita tenet Cy. Bar. in l. ſi ſic. §. ſi ff. de leg. 1. Io. And. in add. Spec. in tit. de ceſsione actionis, ſuper rub. Butr. Bal. Sal. & Rom. in l. 1. ff. ſi cer. pet. Bal. in l. 1. in fin. C. de act. & oblig. D. Carauita in d. ritu 178. n. 1. Caſt.
Cõis & Alex. n. 9 in l. poſtulante. ff. ad Trebel. vbi ex-
opin. primit iſtam eſſe communem opinionem.

2 Et practica, ſeu norma ad probandum in huiuſmodi caſu quem eſſe hæredem, traditur in ritu Regni 181. Item ſeruat ipſa curia, quòd ſi fit præſentatio inſtrumenti debiti in ipſa curia, ubi vbertim D. Carauita.

3 Quę communis ampliatur etiam in ſucceſſore ſingulari, qui abſque dubio poſſet petere huiuſmodi inſtrumentum exequi, non aliter quàm
Cõis principalis ipſe creditor, & iſta eſt communis o-
opin. pinio, quã citant omnes Doct. præcitati.

4 Sed aduerte, quód huiuſmodi inſtrumentum in prędictis caſibus exequi nequiret contra debitorem, niſi præcederet citatio ipſius debitoris, antequàm fieret executio inſtrumenti. vt uoluerunt Bal in l. ſi quis curialis, per illum tex. C. de epiſ. & cler. Caſtr. & Alex. n. 5. in d. l. poſtulante, & Carauita cum cęteris ſignatis per eum, per tex. ibi in d. ritu 178. ſub num. 1.

¶ Nec hic prætereundum arbitror illud etiã, quód ſi referatur de contractu cenſuali non nihil creditoribus proficuum fore. Diſponitur itaque in prag Regis Alphonſi primi, de cenſibus, in ipſo cenſuali contractu pro cenſibus executionem fieri poſſe, nulla aliter facta diſcuſsione bonorum principalis debitoris, tanquã nullatenus neceſſaria contra perſonas, & bona poſſeſſorum: nec poſſe impediri ipſam executionem tã 1
realem, quã perſonalem per ipſos poſſeſſores, ét mediante qualibet exceptione oppoſita, tã nullitatis, & falſitatis, quã cuiuſuis alterius generis excepta ſolũ ſolutionis realis exceptione, ſi de ea ante capturam, arreſtationemq; debitoris, & eius bonorum iudicialem diſtrictionem legitimè conſtiterit authenticis documentis, vel aliis ſcripturis plenam fidem facientibus. Sed quoniã antedicta regia prag. concedit capturã, ac arreſtationem hęredũ, ſeu cuiuſuis alterius ſucceſſoris ſingularis, & detentoris rerum, & iurium, uel bonorum, ſuper quib⁹ cenſualia ipſa fuerint ſpecialiter onerata, quandiu apud eos illorum detentio fuerit: meritó ergò nunc debet citatio, & diſcuſsio, num ſint hęredes, poſſeſſores, uel detentores prædictorum bonorum interuenire, qua citatione pręcedente, & conſtito contra ipſos hæredes, poſſeſſores, & detentores tales eſſe, p eorum confeſsionem, uel per informationem ſummariã, poteſt indubitáter procedi contra perſonas, & bona eorum uia executiua. vt aduertit Foller. in d. prag. in rub. ſeu tit. tãquã res iudicatas nulla prouoc. n. 18. & ita complurib⁹ uicibus practicari, obſeruari, & iudicari vidi, me patrocinãte.

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTVM publicum confectum per tabellionem, an eius ſignum neceſſariò requirat, & ſi omittatur an probet.*

2 *Copia inſtrumenti collationata neceſſariò requirit ſignum notarij, aliàs non probat.*

3 *Copia inſtrumenti in actis regiſtrata pſumitur de actis.*

4 *Inuocatio nominis Chriſti non requiritur neceſſariò in inſtrumento publico, & omiſſo illud non vitiat ante factum, ſecus poſtea. Sed inſtrumenta ipſa ſine inuocatione diuini nominis de conſuetudine ſunt nulla.*

5 *Inſtrumentum non continens nomen Papæ, uel Imperatoris in eorum terris confectum, non plenè probat, nec facit fidẽ ſi notarius viuat; & vide etiam nu. 7.*

6 *Inſtrumentum publicũ in quo eſt omiſſa inuocatio nominis Imperatoris, vel Pontificis, in terris ſibi ſubiectis, ſemiplenè probat, quãdo notarius eſt mortuus.*

OPINIO CCCLXXXII.

1 INSTRVMENTVM publicum confectum per tabellionẽ, neceſſarió requirit eius ſignum aliàs non probat, nec facit fidẽ; Cõis
ſecundùm magis cõem ſniam opin.
Doct. in l. contractus. C. de fid. inſtr. & in l. 1. C. q. admitti quã citat Boer. deciſ. 36. n. 8. & ferè omnes Mod. in d. l. contractus.

¶ Nõnulli uerò Scrib. inclinarunt in partẽ contrariã, videlicet, quód omiſsio ſigni notarij non vitiet inſtrũm, & quòd illius appoſitio de iure ne- 2
ceſſariò minimè requiratur: quam opinionem nega-

Cõis opin. negatiuam ſequitur etiam Alexan. & ſcribit eſſe communem in rub. nume. 14. de noui ope. nuncia. Sed primam partem in facti contingentia ſemper amplecterer, tanquam frequentiorem, & communiorem.

2 Quæ quippè vti veriſsima ampliatur ne dum habere locum in originali inſtrumento, verùm etiam in copia collationata per tabellionem, vt putà, Sempronius produxit inſtrumentum ipſum, fecitque illud collationari per actuarium cũ ſuo ſigno ſolito, & fide in calce ipſius, quod inſtrumentum collationauit de verbo ad verbum, & penès ſe retinuit inſtrumẽtum ipſum originale, ne perderetur.

3 Iſto certè caſu illa copia regiſtrata præſumitur de actis, & habet publicam fidem abſque eo, quòd producatur per ipſum Sempronium originale, ſecundum omnes Doctores communiter *Cõis opin.* in authentica ſi quis in aliquo, C. de eden. quam ſequuntur Moder. ibi, & atteſtantur, & Maranta in tracta. iudiciorum in 6. parte 2. part. princ. ſuper 10. actu. num. 3. & Illuſtris D. Oradinus præceptor meus in deciſio. 285. vbi exprimit ita obſeruari in Rota Roma. quòd inſeratur tenor mãdati in actis curiæ, dum reſtituitur producenti mandatum ipſum originale.

4 Et licèt in iſto inſtrumento requireretur ſignum tabellionis, ſecundum magis communem ſententiam, non propterea requiritur in eo inuocatio Domini noſtri Ieſu Chriſti, imò huiuſmodi leuis ſolemnitas derelicta in iſto inſtrumento nõ infringeret, nec vitiaret inſtrumentum ipſum, vt per Bart. eleganter, & omnes Scriben. in l. fin. C. de iure deliberan. quam opinionem ſequitur, & *Cõis opin.* ſcribit eſſe communem Dec. in c. ſi ſcripturam, de fide inſtrumen. & Couarruuias in ſua practica cap. 20. numer. 1. quam ſcribit Ioan. à Graſsis in tracta. de ſubſtantialibus procuratorij in princ. num. 4. procedere ante factum, non autem poſt factum: tunc enim talis omiſsio inuocationis nominis Domini vitiaret inſtrumeutum ipſum. Ideò ibi aduertit, quòd ſemper poſt factum opponi debent huiuſmodi inuocatio. Sed attenta conſuetudine, quæ vbique locorum viget inter Chriſtianos, inſtrumẽta ſine inuocatione diuini nominis de conſuetudine memorata ſunt nulla, *Cõis opin.* ut aſſerunt Doctores communiter in rubr. ff. de noui operis nunciat. & fuſiſsimè proſequitur Socin. conſil. 2. volum. 3. quod dictum credo etiam verum præter conſuetudinem ipſam, iuxta doctrinam Apoſtoli cap. 3. ad Colloſen. Omnia quę cunque facitis in verbo, aut in opere, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti facite; quæ quidem verba pręceptiua diſcernuntur, & non aliter, nec alio modo, ob eam rem inuocato omnium rerum Patre, quo (teſte Boetio de conſolatione libro tertio, proſa nona) prætermiſſo nullum ritè fundatur exordium; Vnde benè monebat Plato, de quo Boetius de conſolatio. vt Platoni placuit, in minimis quoque rebus diuinum debere implorari auxilium.

5 Secus autem dicendum arbitror in inſtrumentis publicis, in quibus reperiuntur defectus in nomine Pontificis, vel Imperatoris: hoc enim caſu non plenè probarent, vt uiſum fuit Bart. in l. admonẽdi ff. de iureiuran. vbi diſtinguit, quòd ſi tabellio uiuat: tunc inſtrumentum propter iſtud defectum nullam fidem faceret, ſi quidem imputandum foret parti, cur non ageret contra tabellionem, vt inſtrumentum ſibi reaſſumeret, cùm minus perfectè reſtituerit, l. veluti in princ. ff. de eden.

6 Si verò tabellio ipſe foret mortuus, arbitratur Bartol. facere ſemiplenam probationem, l. 1. §. ſi linum, & §. ſi roſæ ff. de bonor. poſſeſſ. ſecundum tab. & cũ iſta Bar. diſtinctione tranſeunt omnes Doctores communiter in d. l. admonendi, vt refert Curtius inibi, nume. 148. licèt ipſe ab ea diſcrepet, & malè multa in contrariũ adducendo. *Cõis opin.*

7 Et hoc, quòd nomen Imperatoris præponendum ſit in inſtrumento publico, probat text. in authent. vt præponatur nomen Imperatoris, & præſertim in locis, quæ Imperio ſubſunt, & ſimiliter in locis, quæ Papæ ſubijciuntur, nomen ipſius eſt apponendum, ſecundum Abb. in prooemio Gregoriano colum. 5. & in c. 1. de fide inſtrumen. vbi hoc omnes Doctores communiter affirmarunt, *Cõis opin.* & aliqua de inſtrumento poſuimus infra, in verb. Statutum diſponens quòd inſtrumenta.

SVMMARIVM.

1 I*NSTRVMENTVM non continens locũ loci generaliter ſaltim, licèt non ſpecialius, non facit fidem.*

OPINIO CCCLXXXIII.

1 INSTRVMENTVM, teſtamentum, vel quilibet alius publicus cõtractus requirit neceſſariò pro eius ſolemnitate, vt in eo inſeratur inſcriptio ciuitatis, plateæ, vel domus, vbi actus celebratur, adeò quòd locus loci inſeri, ac poni debet in ipſo inſtrumento: aliàs fidem non facit, ſecundum Io. And. in add. Spec. tit. de inſt. editio. §. inſtrumentum, ver. quid ſi locus, Bar. in l. ſi quis ex argentarijs §. initium tabularum col. pen. ff. de eden. & in l. de pupillo §. qui nunciat. ff. de noui ope. nuncia. Roma. & omnes in l. lecta ff. ſi cer. pet. Bal. in l. contractus ff. de fide inſt. & in l. optimam. C. de contrahen. & commi. ſtipu. Io. à Graſsis in tracta. de ſubſtantialibus procuratorij in rub. actum in Ciuitate Taurini, n. 1. & iſtã aiunt eſſe cõem opinionẽ, *Cõis opin.* Moder. in d. l. lecta, Ruinus conſ. 154. nu. 4. & 10. vol. 3. & Boer. deciſio. 32. num. 27. ſed non eſt ne-

neceſſarium, vt locus loci particularis, ac ſpecialis in inſtrumento inſeri debeat; Verbi gratia, ſi dicatur actum in aliquo deſignato palatio, vel domo, non oportet addere, & tali camera dictæ domus, vt tenet Bar. & alij communiter in d. l. de pupillo §. qui nunciat, & ita conſuluit Ruin. in d. conſ. 154. nu. 10. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTVM non ſollemne producens in iudicio cenſetur illud approbare, & confiteri quoad fidem probatoriam contra ſe, nec ipſum releuat proteſtatio, quòd ipſum producit in parte, & partibus pro ſe facientibus tantùm, & non aliter, nec alio modo, præſertim quando aduerſarius tali proteſtationi nõ conſentit, dummodò inſtrumentum ſit commune, vel illud pars producere teneatur.*

2 *Inſtrumentum producens in iudicio in quo aliquid enunciatiuè prolatum ſit, non videtur confiteri vera ea eſſe, quę ibi enunciatiuè prolata extent, ſed ea dumtaxat quæ diſpoſitiuè.*

OPINIO CCCLXXXIV.

1 INSTRVMENTVM in iudicio producens abſque inditione, ac conſule, vel abſque aliis ſimilibus ſolemnitatibus, & ſic non ſolemne cenſetur illud, ac omnia in eodem contẽta ex huiuſmodi productione approbare, atq; confiteri, quoad fidẽ probatoriã, vt contra ipſum producentẽ fidem faciat, ſecũdum Bal. in l. alia, col. 2. C. de his, quibus, vt indig. Aug. conſ. 132. col. 2. Alex. conſ. 184. col. 2. vol. 7. Felyn. col. 7. & Dec. nume. 90. & 95. cum alijs relatis per eum in c. venerabilis de exceptio. & Grauet. in tract. de antiquita. temp. in 1. par. num. 118. ubi oſtendit iſtam eſſe magis communem opinionem, atque refert Doct. tranſeuntes cum contraria parte. *Cõis opin.*

¶ Et adeò inſtrumentum producens illud approbare cenſetur, quòd minimè releuat proteſtatio ſi aſſeueret ſe illud producere in parte, & partibus pro ipſo producente facientibus tantùm, & non aliter, nec alio modo, & maximè quando aduerſarius huiuſmodi proteſtationi nõ conſenſerit, & ideò poteſt ex eo condemnari, ſecundum Innocent. in cap. cùm olim ext. de cenſib. Bartol. in l. poſt legatum colum. 2. ff. de his, qui. vt indi. Bal. in l. 1. C. vt quæ deſunt aduo. Ferrarien. in ſua practica Papien. in forma productio. inſtrumen. §. in illis, nume. 1. & ſequent. fol. paruo 135. Iaffred. deciſio. 408. & ſi pars dicat, Dec. in dicto cap. cùm venerabilis, num. 99. & ſequent. Grauet. in d. 1. parte ſui tract. de antiquita. tempo. nu. 138. & ſeq. Nattam conſ. 31. nu. 3. nu. 1. & Ruynum conſulendo conſ. 136. n. 4. vol. 4.

¶ Hocque non ita generaliter, atque ſimpliciter intelligendum eſt in omnibus inſtrumentis, verùm in eis dumtaxat, quæ ſunt communia, ſeu quæ pars producere tenetur, puta, quoniam, in libello actoris narrata fuere, ita Alex. in d. leg. 1. col. 4. C. vt quæ deſunt aduo. & conſ. 124. circa fin. vol. 4.

¶ In contrariam verò partem videlicet, quòd huiuſmodi inſtrumentum quantumuis propriũ produci poſsit in parte, ac pro parte reprobari, inclinauit Fely. in d. c. venerabilis, col. 5. & in c. imputari, in fin. de fide inſtrumen. cum alijs ſignatis per eum, vbi concludit iſtam communem ſententiam fore, & præſupponit Ruiuns etiam in d. cõſ. 136. nu. 4. & refert Grauet. in d. 1. par. tract. de antiquita. tempo. nu. 146. *Cõis opin.*

2 Sed pręmemorata communis in principio poſita ita explanata limitatur vtiliter non ſortiri locum, vbicunq; quis produceret in iudicio inſtrumentum, in quo aliquid enunciatiuè prolatum eſſet: tunc enim productor ipſius inſtrumenti nõ cenſetur confiteri vera ea eſſe, quę ibi enunciatiuè prolata forent, cæterũ ea q̃ diſpoſitiuè tantũ, vt firmat conſtãter Bal. in c. cùm venerabilis col. pen. de excep. per text. in l. Aurelius §. fin. ff. de libe. lega. quod quidem dictum exclamat Iaſ. aſſerens fore in practica vtile verbum in l. contra iuris §. ſi filius ff. de pactis col. 11.

SVMMARIVM.

1 *REVS contra quem producitur inſtrumentum, ſeu ſcriptura minus ſolemnis, etiam continens capitula ſeparata, poteſt illa acceptare in parte, & in parte non.*

OPINIO CCCLXXXV.

1 INSTRVMENTVM, ſeu ſcripturam minus ſolemnem, etiam continentem capitula ſeparata reus contra quem producitur, poteſt eam acceptare in parte, & in parte non, ſecundum Bart. in l. quædam §. nummularios, ſub nu. 2. ff. de eden. Angel. conſil. 304. Roma. conſ. 346. colum. 1. Geminia. conſil. 9. in fin. volum. ſecundo, Guido Papæ deciſio. 503. pone ego ſum, num. 2. & Grauet. cum alijs citatis per eum in tracta. de antiquita. tempo. in 1. par. nu. 134. vbi concludit iſtam veriorem, communemque opinionem fore, atque limitat in tribus caſibus. *Cõis opin.*

¶ Cõtrariũ conſuluit Ang. cõſ. 303. viſa dicta ſcriptura, videlicet, ꝙ dicta ſcriptura, vbi capitula eſſent diſtincta, & ſeparata non poſſet vnum acceptari, & aliud reprobari, vbicunque loco vnius haberentur per vnitatem forſan officij, & neceſsitudinem compoſitionis rationum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTA de nouo reperta produci poßunt in cauſa etiam poſt concluſum in cauſa, et poſt citationem ad ſententiam, preſertim ſi productor iuraret ea nouiſſimè reperta extitiſſe, nec prius in ipſius cognitionem veniße, facta tamen diligenti perquiſitione.*

2 *Inſtrumenta produci regulariter non poſſunt in iudicio poſt concluſum in cauſa. Quod ampliatur, & limitatur pluribus modis remiſſiuè.*

OPINIO CCCLXXXVI.

1 INSTRVMENTA de nouo reperta poſſunt produci poſt conclnſum in cauſa, atque poſt citatos litigantes ad audiendam ſententiam, præcipueqne ſi productor iuraret ea nouiſsimè reperta extitiſſe, nec prius ea in ipſius cognitionem ueniſſe, facta tamen diligenti perquiſitione, ſecundum Barto. nume. 3. Bal. in lectura antiqua, Ang. Fulgo. Iaſ. in repet. nume. 58. Caccialupum, colū. 20. Curt. nnme. 67. Purpura. nume. 8. in l. admonendi, ff. de iureiuran. Abb. Imol. & Fely. nume. 16. in c. cùm dilectus de fide inſtrum. Mattheſila. nota. 57. Fely. in c. paſtoralis, nume. 9. de except. & Ripam in dicta l. admonendi, num. 48. ubi iſtorum Cōis opin. opinionem communem eſſe perhibet, & communem pariter oſtendit, & in practica obſeruari inibi Curt. & Lanfran. in c. quoniam contra cap. 9. de inſtrumen. productione, nume. 36. de probat. & ſequitur etiam, ac de iure procedere pluribus manifeſtat Roderi. Suares in allegatione quinta, & ita obſeruatur in Regno Neapolitano, vt inſtrumenta etiam quandocunque poſt conclnſionem produci, & recipi poſsint, teſte Annibale Cauenſe in ſcholiis ad ritus magnæ Curiæ Vicariæ in ritu, exordiente item qnòd in quacunque cauſa ciuili, qnę in dictis curiis, & Maranta in tracta. iudiciorum, in 6. par. in 8. actu de inſtrumētorum productione, nu. 27. fol. par. 137.

2 Prout ſic re ipſa in practica obſeruari paſsim uidimus per viginti annos in tribunalibus omnibus ipſius Regni maioribus, & minoribus, & potiſsimum generaliter, & indiſtinctè, tam in inſtrumentis nouiter repertis, quàm in aliis quibuſcunque de nouo non repertis. Sed in iſto ſecundo caſu, quando inſtrumenta non forent de nouo reperta poſt concluſionem in cauſa de iure admicti non debeant, & habeātur perinde ac ſi producta non eſſent diſcurrit, & concludit Illuſtris D. Roland. à Valle hubertius, quàm alius, quem hucuſque viderim in conſ. 52. Dnplici ex capite, nume. 4. cum aliis ſeq. vol. 4. & Fely. in d. c. cùm dilectus, vbi ſub nume. 11. cum aliis ſequen. hoc ponit pro regula cum quatuor ampliationibus, & quatuordecim limitationibus.

SVMMARIVM.

1 *INSTRVMENTVM publicum productū de longinquis partibus in iudicijs ſi negetur à notario publico confectum, vel eum qui confecit eſſe notarium, præſente & contradicente aduerſario, non facit fidem pro producente.*

2 *Inſtrumentum publicum productum de partibus longinquis roboratum literis teſtimonialibus officialis loci vbi confectum eſt, vel ciuitatis, cum ſigillo, & atteſtatione tabellionatus, etiam parte contradicente plenè probat.*

3 *Tabellionatus Notarij qui confecit inſtrumentum in partibus longinquis, ſi negetur, probari poteſt per teſtes, & probato inſtrumento plenè creditur.*

OPINIO CCCLXXXVII.

1 INSTRVMENTVM publicū productum de longinquis, ac valde remotis partibus in aliquo iudicio ſi negetur illud eſſe à Notario confectum, ſeù negetur eum, qui confecit eſſe notarium, tunc illi inſtrumento ſtandum non eſt, & ſic aduerſario præſente, & cōtradicēte huiuſmodi inſtrumentū nullā fidem facit pro ipſo ꝑducēte, ſecundū Spec. & Io. And. in add. ibi in §. reſtat in tit. de inſtrum. edi. verſ. Quid ſi produxit, Cyn. Bald. colum. pen. Salyc. colum. pen. in l. comparationes, C. de fide inſtrumē. Lanfran. in c. quoniam contra, cap. 9. de inſtru. prodnctione, ſub nume. 14. de probatio. Deci. cū aliis copioſè deductis per eum, in c. ſi ſcripturā, nu. 52. de fide inſtrumen. vbi ſcribit iſtam eſſe cōmunem opinionem, & Boeri. etiam deciſio. 36. Cōis opin. nume. 10. & refert Marſil. in l. ſi quis ne quæſtio. nnme. 138. ff. de quæſtio. licèt ipſe cōtrarium ibi aſſeueret.

2 Sed tale inſtrumētū indubitanter, ac plenè ꝓbaret, vbicunq; productor ipſe portaret ſecū literas teſtimoniales, habētes ſigillū, & aliæ req ſita, & confectas per officialem regentem Ciuitatē, vel per Ciuitatem ipſam, & facientes mentionē, ac fidem de tabellionatu, moribus, & vita illius notarij, qui confecit tale inſtrumentum, & hoc modo dabitur plena fides ipſi inſtrumento prodncto de partibus remotis, ſecundum Bal. colū. penul. & Ang. in d. l. comparationes, Cagnolum cum aliis relatis per eum in l. ſi librarius, nume. 57. ff. de regu. iuris, Ancha. & Fely. col. 6. in d. c. ſi ſcripturam, & ibi etiam Dec. nume. 52. & ſequē. vbi refert opinionem iſtorum obſeruari in practica, atque in toto orbe, ſimiliter obſeruari atteſtā- Cōis opin. tur Marſil. in d. l. ſi quis ne quæſtio, nume. 144. & obſeruatur etiam in Regno Neapolitano, teſte

Affli-

Affliđ. in conſtitutio. inſtrumentorum robur quæſtio.9. ob ritum magnæ Curiæ Vicariæ inchoantem, item ſeruat dicta Curia, quòd inſtrumentis confectis extra Regnum non creditur, vbi de hac eadem obſeruãtia in Regno facit mẽtionem Annibal Cauenſis in ſuis ſcholiis, & præclariſsimus D.Carauita in d.ritu 188.Item ſeruatur in dicta Curia, nu.1.

3 Cęterùm vbi productor huiuſmodi inſtrumẽti in partibus longinquis celebrati careret literis teſtimonialibus officialium loci, vbi confectũ eſt ipſum inſtrumentum: tunc poſſet docere per teſtes idoneos de tabellionatu ipſius Notarij, & inſtrumentum probato tabellionatu notarij prædicti faceret plenam fidem a:liàs ſecus, vt uoluit copiosè, & doctè Sacrum Regium Concilium Neapolitanum, teſte Afflicto, in deciſio.251. per totam, & peritiſsimo D.Carauita in d. ritu. 188. nume.12.

¶ Poſtremò aduertendum eſt etiam, quòd vbicunque produceretur inſtrumentum antiquũ quantumuis de loco longinquo, id quippè non exigeret, neq; indigeret literis teſtimonialibus: cùm tunc pro ipſo inſtrumento præſumeretur, ita Bal.& Saly.in d.l.comparationes.

¶ Quodque uerum autumarem de plano procedere, & ſic inſtrumentum ipſum concomitatum cum literis teſtimonialibus regulariter, vel ſine ipſis literis in pręſenti caſu ſpeciali probare, ſi illud de partibus valdè remotis productum, cãcellatum non foret, ſecundum Azo. in Summa de fid.inſtrumen.Goffre. in Summa eod. tit. Cy. Bald.& Saly.in dicta l.comparationes, & Spec.in titu.de fid.inſtru.§.reſtat, verſ. Quid ſi produxit.

SVMMARIVM.

1 *IVRISDICTIO loci, confinia territorij, & etiam dominium, & poſſeßio rerum particularium plenè probantur per inſtrumenta antiqua inter alios confecta.*

2 *Inſtrumentum antiquum dicitur à centum annis, ſecundum vnam ſententiam, & ſecundum aliam à quadraginta citra confectum.*

3 *Inſtrumenta publica inter partes confecta ad ipſarum tantùm pręiudicium regulariter inducunt plenum prę iudicium, & plenè probant.*

OPINIO CCCLXXXVIII.

1 INSTRVMENTA antiqua inter alios ſcripta, ſeù cõfecta, in quibus fit mẽtio aliquem locum eſſe de iuriſdictione, dioeceſi, territorio, vel diſtrictu plenè probant, non ſolùm confinia antiqua, ſed etiam dominium, & poſſeſsionem rerum particularium, ſecundum Glo.in c.ſi Papa in verb. Probata, de priuileg.in 6.Abb.in c.eodem, nume.3. de paroch.Glo.& Abb.in c.cùm olim in verb. Inſtrumenta de cenſi.& in c.cùm cauſam, & ibi Fely.& Deci.de proba.Bal.Saly c.Alexan.& Iaſ. nume.4.in l.cùm aliquis, C. de iute delibe. Barbatium conſ.6.colum.5.vol.2.& in c.ex literis in fi. de probat.Guid.Papæ conſil.88.nume.2.Corne. conſil.333.nume.9.uol.1.Iaſ.conſ.81. nume. 2. & conſ.114.nume.5.volu.1.Soci.conſ.65.nu.7. & conſ.86.& 166.vol.1.Deci.conſ.42.num.7.& ſeq.& conſ.428.nume.4.& ſeq.Pari.de Puteo, in c.quia, in materia de fini.feud. Grauet. conſ. 64. nume.11.& in tract.de antiqui.tempo.in 1.par. in princ.nume.71.& 74.Pariſi.conſil.104.numero 23.cum aliis ſeq.vol.1.& iſtam opinionem explicant eſſe communem Laurentius Syluanus *Cõis*
conſi.52.nume.9.& ſeq.& plerique ex memora- *opin.*
tis Doctoribus. Quam limitat, & declarat in aliquibus caſibus non procedere Grauet.in tracta. de antiquita.tempo.in d.1.part. nume.74.cum aliis ſeq.

2 Sed aduertendum eſt, quòd inſtrumenta antiqua dicuntur à quorum receptione cucurrerunt centum anni, vt habetur per Bertran. conſ. 159. in fin.& conſ.171.nume.8.vol.1.& conſ.15. etiã ſi curia in fi.vol.5.vbi ad lucem adducit iſtam eſſe communem opinionem, cum aliis latè citatis *Cõis*
per Laurentium Syluanum in d. conſ.57.nu.10. *opin.*
& ſeq.vbi aſſerit contrarium, quòd tempus quadraginta annorum, dicitur antiquum, vbi citat alios eiuſdem ſententiæ.

3 Item aduertendum eſt, quòd regulariter inſtrumenta publica inter partes ipſas, inter quas conficiuntur probant, & ſic ad earum pręiudiciũ tantùm inducunt plenam probationem, ſecundum Gloſſ. in d.l. cùm aliquis, quam ſequuntur omnes Doctores ibi, & pręſertim Iaſ. numer.4. vbi recitat iſtam eſſe communem opinionem, & *Cõis*
ſequitur Guido.Papæ quæſtio. 193.& Barbac.in *opin.*
d.c.ex literis nu.39.poſt medium.

SVMMARIVM.

1 *INTERESSE extrinſecum de tritico, vino, & ſimilibus non debetur, ſed intrinſecum dumtaxat conſequi poteſt.*

OPINIO CCCLXXXIX.

1 INTERESSE extrinſecum de tritico, vino, & ſimilibus nõ debetur: quia creditor intrinſecum intereſſe pretij conſequi poſſet, & ſic ſi penès aliquem depoſuiſſem aliquam frumenti quantitatem determinatã, ſeu menſuratã, quam decreueram certo die pro canone fundi emphyteutici ſoluere, & aduenien te tempore, cùm repeto, ille mihi non reſtituit, ob quod à iure emphyteutico cado: tunc iſte non tenetur mihi reſarcire damnum hoc caducitatis,

quia

quia eſt intereſſe extrinſecũ, quod equidẽ de tritico, & ſimilibus nõ debetur: cũ creditor intrinſecũ conſequi pretij poſsit. ut uoluerunt oẽs Doc. Cõis coiter in l. numis, ff. de in lit. iur. at ipſam cõem opin. ſequitur, & citat ibi Iaſ. n. 4. & Zaſi. n. 8. & Iac. Renal. in l. 1. c. 6. fol. 107. cum ſeq. C. de ſeut. quæ pro eo.

SVMMARIVM.

1 *INTERESSE intrinſecum ubi locum habet, facit ceſſare extrinſecum, & creditor altero tantùm contentus eſſe debet.*

OPINIO CCCXC.

1 INTERESSE intrinſecum in iis, in quibus cadit, nõ poteſt habere locum intereſſe extrinſecum: quouiã creditor altero contẽtus eſſe debet, ut ſi haberet intrinſecũ intereſſe, conſequi nequiret ẽt extrinſecum: ſecundũm Bar. in l. 1. C. de ſen. q̃ Cõis pro eo. cuius opin. ſequitur, & refert communẽ opin. eſſe Rebuſ. ubi cũ aliis relatis per eum nu. 418. Beringer. Paulac. ibi. nu. 120. & Sebaſt. Sap. n. 42. per tex. in l. ſi ſterilis. §. cùm per uenditorẽ. ff. de act. emp. ubi deciditur, quòd debens triticũ die determinata, à die moræ tenetur quãti plurimi valuerit triticũ ipſum præſtare, & ſic intereſſe intrinſecũ pretij. Si uerò à die moræ paſſum per creditorẽ ſit dãnum ob frumentũ non conſignatũ, quia ſerui fame perierint; quod intereſſe extrinſecũ dicitur; ſiquidẽ extrinſecus peuenit, non tenetur debitor ex huiuſmodi mora hoc extrinſecum ſeruorum intereſſe fame perẽptorum emendare, ſeù reſarcire: ſecundùm tex. ibi: quia nũquã illa duo intereſſe intrinſecum, & extrinſecũ concurrunt: ſecundũ Iaſ. n. 3 Zaſi. n. 8. & ſeq. & alios omnes Mod. in l. ſi numis. ff. de in lit. iur.

SVMMARIVM.

1 *IVDAEVS coiens cum chriſtiana ſine matrimonio, non vi, nec ſtupro, nec adulterio, non punitur pęna mortis, ſed alia extraordinaria arbitraria, ſi chriſtiana erat meretrix. nu. 1.*

3 *Onus probandi, quòd meretrix ſit chriſtiana, pertinet ad fiſcum.*

4 *Iudæus committens adulterium cum chriſtiana meretrice non punitur pœna adulterij.*

OPINIO CCCXCI.

1 IVDAEVS coiens cum chriſtiana ſine matrimonio, non ui, nec ſtupro, nec adulterio, habenſq́; carnalẽ copulã cum ea; non pœna mortis, ſed alia arbitraria, & ſic extraordinaria punitur: ſecundùm Oldr. qui ita conſuluit, conſ. 233. & ſequi ur Barbac. conſ. 63. col. pen. uol. 4. Dec. in c. 1. n. 61. in 1. lect. de conſt. & in c. conſuluit, il 3. n. 83. de appel. Alex. conſ. 99. viſa, vol. 6. Marſil. cõſ. 101. Pau. Girlan. in tract. de pœnis omnifariam coitus illiciti. q. 12. n. 6. & ſeq. & Boer. decif. 116. n. 5. vbi meminit iſtã eſſe coẽm opin. & Couarr. cum aliis relatis per eum in epit. de matrim. in 2. pa. c. 7. §. 11. ſub n. 3. fol. par. 112. Cõis opin.

2 Quæ communis abſq; dubio procederet quidem, ſecundùm ante ſignatos Doct. ſi chriſtiana cum qua fornicaria copula habita fuerat, erat meretrix: quoniam tunc Iudæus puniendus veniret pœna extraordinaria arbitrio iudicis: & ita conſuluerunt per optimas rationes, ac non ſpernenda fundamenta Pet. de Vbal. Peruſ. conſ. 29. Factum ſic proponit. Honofrius de Peruſio conſ. 38. Circa hoc dubium, & Fran. de Placẽtia conſ. 84. In Chriſti nomine, inter conſ. crim. diuerſor. uol. 1. & Alcia. conſ. 11. Opera mea minimẽ uidetur neceſſaria, tomo 11. lib. 7. & alij conſulentes relati per Girlan. vbi ſupra, & ita uoluit quoque Marquar. de Suſan. in tract. de Iud. & infid. in 2. par. c. 3. nu. 2. cum aliis ſeq. vbi plenius per diſtinctionem, quàm alius, quem hucuſq; viderim reſoluit quæſt. præmiſſam; & communem opin. eſſe demonſtrat Alci. ubi ſupra nu. 3. Cõis opin.

3 Vbi & nu. 1. vtilirer etiam firmat cum aliis citatis per eum, quòd onus probandi, quòd meretrix ſit chriſtiana, etiã quòd Iudæus ſciuerit ipſam eſſe chriſtianam, pertinet ad fiſcum.

4 Imò in fortioribus terminis conſuluit Alex. in d. conſ. 99. Iudæum adulterium committentẽ cum chriſtiana meretrice, non fore adulterij pœna puniendum, & refert, ſequiturq́; Sylua nupt. lib. 4. ſub n. 46.

SVMMARIVM.

1 *IVDAEI habent filios in poteſtate.*

2 *Iudæi vtuntur iure communi Romanorum.*

3 *Iudæi in concernentibus fauorem animarum non ligantur legibus Romanorum, vel canonicis.*

OPINIO CCCXCII.

1 IVDAEI habent filios in poteſtate, & ſic filij eorum ſunt in poteſtate parentum: ſecundùm Bal. in l. item qui in poteſtate. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iu. Doct. omnes in c. 1. de conuerſ. infid. Card. in Clem. 1. in fi. de iud. Alex. in l. multum intereſt. ff. de uer. obl. in conſ. 99. n. 6. uol. 6. & conſ. 13. n. 2. uol. 7. vbi citat iſtam eſſe magis communẽ opin. & Pariſ. conſ. 2. vol. 4. & ſequitur Abb. in c. fi. de conuer. infid. Fely. in c. Iudæi, il 2. col. fi. de Iud. Dec. in c. conſuluit in 2. not. de app. & Cotta in memo. in uer. Vſuræ trientes, ante fi. Et quãuis contrarium aſſeuerauerit Afflic. deci. 151. n. 4. & 9. ob hoc igitur nouiſsimẽ Rodericus Suarez in ſuis alleg. in l. 9. tit. *De los pleytos*, nu. 7. & ſeq. & Io. Bapt. Bouius, in tract. de ſtatut. vib. præſcrip. in tit. contr om. cred. Gloſ. 19 nu. 55 & ſeq. Marquar. de Suſan. in tract. de Iud. & infid. in 3. par. c. 4. n 9. & ſeq & admittit eã audacter, Cõis opin.

com-

communiorem, & veriorem eſſe, reſpondetque contrariis omnibus, prout ante eum fecit Alex. conſ.71.col.5.uol.2.

2 Et de hoc non eſt mirandum: quia ipſi Iudæi communi iure Romano utuntur.tex.eſt in l. Iudęi.C.de Iud.& ita conſuluit Corn. poſt Fulg. & Alex.conſ.114.col.fi.vol.1.& ponit Iaſ in l.ſi inſulã.3.not ff.de uer.obl.& Fely.in c.1.col.12. de conſt. & Brunus copioſè in tract. quód ſtantib. maſc.q.5.art.6.ſub num.50.

3 Sed hoc limitatur non procedere in ſpiritualibus concernentibus fauorem animarum: quia eſto quód ipſi Iudæi non curẽt de eorum anima, nullatenus aſtringunẽ, ac ligãtur legibus canonicis: ſecundũ Glo, Imol. & alios omnes in d c.1. de conſt.Bru in d.art.ſub n.60.Marquar. copio-
Cõis ſiſsimè in d.tract.de Iud.par 2.c.8 & Fel.in d.c.
opin. Iudæi, n.5.vbi oſtendit iſtã eſſe communem opi.

SVMMARIVM.

1 *IVDAEORVM infantes, inuitis parentibus nõ poßunt baptizari, & ad fidem cogi.*

2 *Iudæorum infantes poſt annos diſcretionis poſſunt baptizari, & fidem recipere, etiam inuitis parẽtibus.*

3 *Iudæorum pueri in agone mortis conſtituti baptizati ſi morerentur, ad cælum conuolarent.*

4 *Baptiſmus à laico extra caſum neceßitatis collatus, tenet.*

5 *Laicus nõ ſolùm peccat mortaliter baptizans extra caſum neceßitatis, ſed tanquàm uſurpator officij clericalis eſt puniendus.*

OPINIO CCCXCIII.

1 IVDAEORVM filij infantes, vel paruuli, non poſſunt inuitis parentibus cogi ad fidem ſuſcipiendam, & ſic ad baptiſmum ipſum: ſecundùm Glo.in c. Iudæorũ. 28. q.1.Card.in Clem.1. in fin. de Iud Io. And.Abb. Io. de Ana. Fely. & omnes in c.ſicut, eo.tit.de Iud.& Cald.conſ.3. in tit. de
Cõis Iud. quorum opin. aſſeruit magis communem
opin. Pariſ.conſ.2.uol.4.col.4.& ſeq.

¶In contrariã partem inclinauerunt Io.And. in d.c ſicut, & Afflic.dec.151.poſt alios Cano.& Theol.relatos ibi per eum, & D Reſt in tract.de Impe.q.28.n 4.ſcilicet, quòd filij paruuli Iudęorum ad baptizandum auferri poſsint abſque patris conſenſu; dummodò hoc fiat pro ſaluandis pueris ipſis, non autem fiat pro compellendis parentibus eorum ad fidem.

¶ Sed de opin. iſta non nihil dubitauit Abb. in d c.ſicut, prout per rationes citatas per eum, & per alios tenentes cõem dubitari contingit. ideó, ne te decipiant ſequentes iſtã partem ultimã, noli ullatenus diſcedere à communi præmiſſa; quã non leuibus fundamentis ſequitur Marquar de Suſan.in tract.de Iud.& infid.in 3. par. c.1.n.6.& inquit ueriorem, & magis communẽ, plurimũq; declarat; & ita cumulatiſsimè in terminis conſuluit Natta conſ.434 Quædam puella, uol. 2. D. meus Reſt. reuocando ſententiã in melius in d.tract.de Imper.q.110.caſu 315. vbi fatetur hoc vidiſſe vſu comprobatum Romæ, & ſeruatum per Pontificem; & D Dionyſ.Carthuſ. in ſum.fid.Orthod.in 5.tomo, art.31. & S. Tho. de Aqui.in 2.2 q.10.ubi firmat.

2 Quód non licet ante annos diſcretionis pueros Iudęorum inuitis parentibus baptizari; ſed quando ad annos diſcretionis peruenerint, poſſent fidem recipere, etiam parentibus renitentibus & baptizari.

3 Sed ſi quis puerum Iudæi in agone mortis baptizaret, ſtatim puer tunc ad cœlum euolaret, ſi ſic moreretur.

4 Quod procederet etiã, vbicunq; in iſto caſu neceſsitatis talis puer à puro laico baptizaretur. Verùm ſi laicus, nulla neceſsitate vrgente, puerum Hebræum baptizaret: tunc irritaretur baptiſmus, nec valeret, nec hoc fieri poſſet: ſecundùm Anchar.conſ.195 Secundúm ea &c.

¶ Contrariam tamen partem vti ueriorem, quod etiã caſu neceſsitatis non vrgente & ſic ipſe laicus baptizans extra caſum neceſsitatis, talis baptiſmus ſic collatus teneat, & baptizãs peccet mortaliter, tenuerunt conſtanter Diuus Auguſt.in epiſtola contra Parmenianum, lib.2. col. 16.verſ Quando & ſi laicus &c. Abb.in c quãto, de conſuet.ſub nu.12.uer.Item laico.S.Tho.in 3. par.ſuæ ſum.q.67.art.3.ad 1.arg.Dom. Sotus in 4.ſen.diſt.4.q.1.art.3.ſumma Tabien.in uer. Baptiſmus, il 6.§.1.& ſum.Armil.§.39. quorũ opi- Cõis
nioni, tãquã communi reiecta penitus ac explo- opin.
ſa cœca ſententia Ancharani, aſſentimus.

5 Cæterùm aduertat laicus baptizans extra caſum neceſsitatis, quòd licét baptiſmus ipſe firmus tunc remaneat, vt non ſolùm peccet mortaliter, vt ſupra docuimus ex receptiſsima opinione: uerùm tanquàm uſurpator officij clericis commiſsi & demandati, veniat etiã puniendus. teſte Abb.in d.c.quanto, ſub num. 12.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX ex officio poteſt rem æſtimare, & taxare, vbi eius æſtimatio, & ualor non probaretur.*

2 *Iudex ex officio poteſt æſtimare quantitatem intereſſe, ſi in actis non ſit probata, & condemnare reum arbitrio ſuo.*

3 *Iudex tenetur ſe informare de valore rei, vel quantitate intereſſe, & taxare, & condemnare, quando de eis non conſtat, maximè ad inſtantiam partis.*

OPINIO CCCXCIIII.

1 IVDEX ex ſuo officio poteſt rem ęſtimare, & taxare, vbi ęſtimatio, & ualor ipſius rei, de qua agebatur, non probaretur: ſecundùm Bart. in l.ſi quod ex Pamphilia.ff.de leg.2.& Caſtren. & ibi Alex.

Alex.conſil.60.vol.3.conſil.77.& conſil.172.uolu.6.Caſtren.conſil.219.vol.2.Roma. conſ. 281. ſub nume.4.Afflict. deciſio. 58. nume.7. Corne. conſ.26.nol.1.& conſi. 221.colum.7.uol.2.Grauet.conſ.218.ſub nume.4.Bart.Salyc.colum.antepen.Curt.in fin.Bolognet.nume.168. & ſequẽ.
Cõis & Cagnol.nume.141.& ſeq.& in l.1.C.de ſenten.
opin. quę pro eo quod inter.qui perhibent iſtam eſſe
Cõis communem opinionem, & concludunt omnes
opin. Doct.communiter.

2 Qnod licèt non extiterit probata quantitas intereſſe, nihilominus iudex poſſet arbitrio ſuo ſe informare,extimare, & poſtmodum condemnare reum conuentum; & eandem opinionem ſequitur etiam, & communẽ fore teſtatur Grat. conſil.66. viſis vol. 1.Vndè dicti Moder. præſertim Bolognet. & Cagnolus, vbi ſupra circa hoc tradunt remedium,& cautelam ſatis tutam.

3 Quòd actor facta publicatione in cauſa dicat, & exponat iudici ſe probaſſe (vt credit) eius intentum,& dato,quòd non plenè probauerit,implorat veſtrum officium, vt capta, & habita informatione de ualore rei condemnare debeatis reum ipſum in intereſſe apparenti: & tunc iudex neceſſariò ad partis requiſitionem debet, & tenetur ſe informare,& poſtmodum condemnare. Sed Roma.:in dicto conſil.281.ſub num.4.expreſſè concludit, quòd iudex ex officio proptio, etiã parte non inſtante, & petente ad extimationem prædictam procedere debet: tamen tutius eſſet, vt fieret inſtantia per actorem iudici, tunc enim iudex velit, aut nolit,teneretut ſe informare de valore præmiſſo,& reum condemnare.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX poteſt quandocunque reuocare, moderare,emendareuè taxationem expenſarum,quouſque ſuper quantitate iurata fereretur ſententia, vbi de iuramento in litem affectionis ageretur.*

OPINIO CCCXCV.

1 IVDEX poteſt quandocunque reuocare, moderare,emendareuè taxationem expenſarũ, vbi de iuramento in litem affectionis ageretur,& ſic per ipſum iudicem poſſet fieri huiuſmodi reuocatio, ac moderatio donec, & quouſque ſuper quantitate iurata fereretur ſententia,ſecundum Paul. Caſt. & Salyc.per text. ibi in l. uideamus §. fin.ff.de in
Cõis litem iuran.Ioã. de Imol. in c.fi.nu.38. & omnes
opin. tam antiquos, quàm Moder. in l. in actionibus ff.de in litem iuran. vbi etiam Franc.Duaren.numero.30. fatetur ſic ſe habere communem opinionem.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX laicus non tenetur exequi ſententiam iudicis eccleſiaſtici contra clericum per ipſum degradatum, & ſibi traditum vltimo ſupplicio puniendum, niſi eius inſpecto proceſſu, & ſententia iuſta reperta, ſecundum vnam ſententiam communem, licèt ſecundum alteram itidem et communem illam exequi poßit.*

2 *Iudex laicus,cui traditur clericus degradatus puniendus per iudicem Eccleſiaſticum,eſt merus exequutor.*

3 *Doctores iniquè iudicantes non merentur inter Doctores nominari.*

4 *Facilitas nimia in iudicando damnatur.*

5 *Lex diuina maledicit iudicibus iniquè iudicantibus.*

6 *Principes debent aduertere in eligendo iudices,& aßeſſores.*

7 *Iudex debet eſſe ſapiens ,timens Deum, veridicus, & non auarus.*

8 *Iudex bonus debet magis timere Deum, quàm homines,nec debet propter eos deuiare á iuſtitia.*

9 *Veritas in iudice triplex eſt.*

10 *Mendaces homines non ſunt filij Dei,ſed diaboli.*

11 *Iudex laicus exequitur ſententiam iudicis Eccleſiaſtici contra hæreticum non aliter viſo eius proceſſu, nec alia facta diligentia.*

12 *Iudex in iudicijs obeundis debet eſſe integer, incorruptus,ęquus, & à ſe remouere fauorem, odium, & alios affectus.*

13 *Iudex ex re ipſa debet iuſtum iudicium iudicare, nec per gratiam,vel aliud in hanc,vel illam partem inclinare.*

OPINIO CCCXCVI.

1 IVDEX laicum clericũ cauſa cognita à iudice eccleſiaſtico actu, & ſolemniter ſacris ordinibus exauctoratũ, & degradatum, & ſibi traditum vltimo ſupplicio afficiendum, nõ tenetur ipſam ſententiam executioni mandare,ſeu exequutionem facere, niſi inſpecto proceſſu iudicis eccleſiaſtici,atque ſententia ipſa iuſta reperta,vt uoluerunt Barto.Ang.Fulgo. Caſtren.& cæteri omnes communiter in l.magiſtratibus ff.de iuriſdictio.omnium iudi.Imo.Barbatius col.17. & Alciat.nume.100.in c.1.de offic.ordi.Fely. in c.ad audientiam de hęreti.& Carrerium de hęreticis,
nume.65.qui omnes fatentur iſtam eſſe commu Cõis
nem opinionem Legiſtarum ,& Ioan. Bernardi. opin.
Diaz in practi.crim.canonica in c.141.poſt prin. quam ſequitur etiam idem Barto. in l. non dubium,& in l.Diuus ff.de cuſtodia reorum.

¶ In contrariam verò partem, vt iudex ſecularis non inſpecto aliter dicto proceſſu,ſeu altero denuò fabricato clericum ſibi traditum punire teneatur,

teneatur ob ſolam, & ſimplicem inſpectionem ſententiæ iudicis eccleſiaſtici, inclinarunt Inno.
Cõis & Abb. in d. c. 1. nume. 11. & iſtorum opinionem
opin. communis apparet Canoniſtarum, ſecundum relata per Alciatum ibi, nume. 100. per Igneum in l. 1. §. cùm dñs nu. 41. ff. ad Syllani. & per Iacob. Simancã in practi. enchiridion iudicũ violatæ religionis titu. 66. de iudicibus ſecularibus nume. 2.

2 Quia in hoc iudex ſecularis merus executor eſt. Sed prior ſententia Legiſtarum, verior, communior, tutiorque apparet, atque redditur ex ſcriptis Bar. & præcitatorum Doct. imò Alciat. vbi ſupra profert magnum verbum ad propoſitum ſe vidiſſe ex inſpectione proceſſus aliàs ſententiam iudicis eccleſiaſtici iniuſtam repertam extitiſſe, & ob hoc per iudicem laicum non fuiſſe aliter executioni demandatam; nec mirum hoc eſt: ſiquidem infinitis propè vicibus mediante meo patrocinio in variis, & diuerſis curiis tam ſecularibus, quàm eccleſiaſticis, tam ſententię ciuiles, quàm etiam capitaliſsimæ extitere reuocatæ, & annullatæ ex eiſdem actis, ac nil nouiter producto, ſeu addito in proceſſu, nec aliter nomino Doctores, qui tam impiè egerunt in proferendo tales ſententias iniquas, nullas, & diabolicas: cùm non mereantur inter Doctores nominari, tum ob eorum turpem conſcientiam, tum etiam ob eorum manifeſtiſsimum dedecus, & notoriam infamiam.

3 Imò me patrocinante paulò ante in cauſa cuiuſdam clerici Aquilani damnati ad priuationẽ beneficiorum, celebrationis miſſæ, & ad remigandum per quinquennium, & reuiſa eadem ſententia poſtmodum per alium iudicem à ſummo Põtifice deſtinatum per viam appellationis extitit ex eiſdem actis reuocata, irritata, retractata, & penitus annullata dicta ſententia, & pariter iudicem ipſum pro huiuſmodi turpiſsima ſententia in expenſis condemnatum vidimus.

4 Vndè damnanda eſt nimia in iudicando facilitas iſtorum Doctorum, præſertim ſi qui prouentus magis, quàm veritatem affectãtes rebus plerunque ſuppreſsis ſententias temere nõ minus, quam fulmina iaciant, ignorantes quidni quàm grauior ſit futura aduerſus ipſos Dei optimi maximi iuſtitia, ac tantæ impietatis diuina vltio, nec ſatis memores comminationis Hieremiæ, qui aduerſus eos hiſce verbis proclamat. Vęh vobis, qui iudicatis terram, quoniã iudicabimini.

5 Præterea lex diuina talibus maledicit, dicens Eſaiæ. 5. Vęh qui iudicatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti aufertis ab eo, ſcilicèt dando iniquam ſententiam pro eo contra pauperẽ. Itẽ Deuteronomij 27. habetur alia maledictio, vbi dicitur. Maledictus, qui peruertit iudicium aduenæ, pupilli, & viduę. Similiter ibidem maledictus, qui accipit munera, vt percutiat animã ſanguinis innocentis, & dicet omnis populus amen. Nec non eiuſdem Eſaiæ 10. Vęh qui iniuſtitiam ſcripſerunt, vt opprimerent in iudicio pauperem, & vim facerent cauſę humilium populi mei, vt eſſent præda viduarum, & pupillorum, quid facietis in die vltionis?

6 Ideò nonnihil aduertere deberent Principes in eligendo iudices, & aſſeſſores, vt ſcilicet aſſumatur ad tale officium homo, qui habeat conditiones illas, quę ponuntur Exodi. 8. & quas dictauit ipſe Iethro cognatus Moyſi dicens ad eum:

7 Prouide de omni plebe viros ſapientes, & timẽtes Deũ, in quibus ſit veritas, & qui oderint auaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore, hæc ibi; in quibus verbis compręhenduntur, & tanguntur quatuor pulchrę conditiones requiſitæ in eo, qui aſſumitur ad officium iudicandi. Prima igitur conditio eſt ſapientia, vt de tali poſsit dici illud, quod canit eccleſia de viro iuſto, & trahitur ex prouerbiis Salomonis 14. c. Sapientia requieſcit in corde eius, & prudentia in ſermone oris illius.

8 Secunda conditio eſt timor Domini: debet enim bonus iudex magis timere Deum, quàm homines, nec propter homines debet deuiare à iuſtitia, cuius tamen contrarium multi faciunt, ne ſcilicet perdant gratiam maiorum, aut ne incurrant indignationem eorum.

9 Tertia conditio eſt veritas, quæ triplex eſt, ſcilicet vitę, doctrinæ, & iuſtitiæ. Sed proh dolor, hodie iuſta vaticinium Pſalmiſtę, Diminutę ſunt veritates, ſupple triplices prædictę à filiis hominũ; id eſt à iudicibus malis, qui non merentur dici filij Dei, ſed tantùm filij hominũ: cùm enim Deus ſit ipſa veritas infallibilis, & per eſſentiam dictą; conſequens eſt.

10 Quòd homines mendaces non ſint filij eius ſaltem per imitationem, ſed potius filij diaboli, iuxta illud verbum Ambro. & recitatur in c. cauete 22. q. 5. Cauete (inquit) fratres mẽdacium, quia omnes, qui amant mẽdacium, filij ſunt diaboli. Quam quidem communem declarat Clarus vbi ſupra non procedere, vbicunque delictũ eſt merè eccleſiaſticum.

11 Et ſic ſi iudex eccleſiaſticus condemnaret aliquem tanquam hæreticum, & eum traderet iudici ſeculari puniendum, ſtatim per iudicem ipſum ſecularem nulla diligentia adhibita ſententia executioni demandatur, & quòd ita in regio ſenatu obſeruari, & exequi vidit, & de eadem obſeruantia teſtatur etiam Iacobus Siman. in dict. practi. titu. 65. nume. 3. & obſeruatur quotidie, vt aduerterim, ſed ab imperitis quippè iudicibus, & parum, aut nihil de ſalute animæ cogitantibus; Vndè legant pro eorum inſtructione Paul. 1. ad Timot. 5. aſſerentem. Teſtificor coram Deo, & Domino Ieſu Chriſto, & electis angelis, vt hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil agens per aduocationem, per quæ verba apertè demonſtrat quem oportere.

12 In iudiciis obeundis, integrum, & incorruptum ad cognitionem accedere, æquumque ſe præbe-

præbere litigantibus, ne fiat præiudicium, hoc eſt, ne quis ad alteram partem propenſior ante iudicium ſententiam ferat, quam ſibi ſeorſum inſtillauerit fauor, odium, ira, aut alius quiſpiam affectus.

13 Sed ex ipſa re cognita ſumens quod rectè pronunciet nihil agens per aduocationem, id eſt, per gratiam, nec in hanc, nec in illam partem declinando.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX recuſatus, & allegatus ſuſpectus ex cauſa legitima deſinit eſſe iudex, & acta coram eo facta poſt recuſationem ſunt ipſo iure nulla.*

2 *Suſpitio iudicis allegati ſuſpecti ceſſat, vbi recuſans uoluntariè comparet coram eo non facta proteſtatione de non recedendo ab exceptione recuſationis.*

3 *Iudex tam ordinarius, quàm delegatus poteſt vt ſuſpectus in totum recuſari.*

OPINIO CCCXCVII.

1 IVDEX recuſatus, & allegatus vt ſuſpectus ex cauſa legitima deſinit eſſe iudex, & acta facta, ſeù proceſſus fabricatus coram iudice recuſato poſt recuſationem, & allegationem ſuſpitionum eſt ipſo iure nullus. Quia iudex ipſe recuſatus procedens in cauſa antequàm pronunciatum ſit ſuper dicta recuſatione, facit contra iuris normam. vt uoluerũt Bar. & Alex. in l. quia poterat, ff. ad Trebel. Glo. in l. apertiſsimi in ver. Exequutione C. de iud. & in c. quoties Epiſ. 2. q. 6. Hoſt. Io. And. & Ant. de Butr. in c. ſpeciali de appellatio. Anch. & Gemi. in c. iudex de offic. delega. in 6. Abb. in c. quoniam contra de probatio. Salyce. in d. l. apertiſsimi, Papien. in forma declinan. iuriſdict. in verb. Iudicem ſuſpectum poſt princ. Maran. in tract. iudiciorum in 6. part. 2. actus de appellatione, nume. 24. fol. par. 167. & in 4. par. diſtinctiõe 16. nu. 4. fol. par. 73. Berous in c. ſignificaſti, nu. 22. de offic. deleg. & ita conſuluit Alex. conſil. 89. vol. 1. & Bertran. conſilio 151. licèt multum eleganter fuerit deductum, nume. 1. vol. 6. & conſ. 131. ex proceſſu agitato,
Cõis opin. nu. 5. & ſeq. vol. 8. ubi protulit iſtã eſſe magis cõmunem opinionẽ, quam ſequitur etiam Lap. in alleg. 1. n. 1. cum aliis ſeq. & D. Quintil. Mandoſi. cum aliis aggregatis per eum in addi. ibi, in litera A. vbi ſimiliter prædicat iſtam fore magis cõmunem ſententiam, ac ita fuiſſe non ſemel iudicatum in Rora Roma.

¶ Cæteras uerò opiniones contrarias aliter non recenſeo, eſtò quòd Io. Ant. de Nigris in capitulis Regni in c. 217. prolixitatẽ, nu. 16. cum aliis ſeq. conetur eas reducere ad optimã concordiam, & conſonantiã fędere diſtinctionis, & tradit reſponſionem fiendã per iudicem, quando allegaretur ſuſpectus, quę induceret optimã cautelam, & per eam ceſſarent contraria.

2 Et eſtò etiam, quòd antedicta cõis obſeruetur in practica, tamen interpretatur vtiliter nõ procedere, vbicunque recuſans ipſe poſt recuſationẽ, & allegationem ſuſpitionũ uoluntariè cõpareret, & procederet coram dicto iudice recuſato, ſecundum Abb. in c. ſuſcitatus de reſcript. & Ioan. Anto. de Nigris in d. c. 217. nu. 5. Quod non procederet vbicunq; recuſans ipſe compareret coram antedicto iudice recuſato cum neceſſariis oportunis proteſtationibus de non recedẽdo ab exceptione recuſationis, & ab aliis oppoſitis per eum, vt uoluit Bertran. in d. conſ. 131. nu. 6. & Io. Anto. de Nigris in d. c. 217. n. 5. vbi teſtatur poſt Io. And. ita obſeruari de facto.

3 Et memorata communis opinio procedit tã in iudice ordinario, quàm in delegato, qui ex iuſta cauſa poſſunt in totum recuſari vt ſuſpecti, præſertimque de iure canonico, c. ſi quis contra clericũ, & ibi Abb. & oẽs de foro competẽt. Marant. in d. tract. iudiciorum in 4. part. diſtinctione 5. num. 4. vbi teſtatur ita obſeruari in Regno, prout eſt tex. in Regno, in ritu 265. item ſi cõtingat iudicem ordinariũ, vel delegatũ allegari ſuſpectum, & ibi iuris peritiſsimus, & ſummo ingenio pręditus D. Carauita, nu. 13. & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX in iudicando non poteſt recedere à communi opinione.*

2 *Iudex contra communem opinionem iudicans cenſetur iudicaſſe ob imperitiam.*

3 *Iudicans contra communem opinionem dicitur facere litem ſuam, & tenetur in ſyndicatu.*

4 *Opinio aliqua ſingularis, aut peregrina non eſt attendenda in iudicando, vbi habemus communem, ſed illam ſequi debemus.*

5 *Iudex debet iudicare ſecundum communem opinionẽ, etiam ſi contraria opinio eſſet verior.*

6 *Iudex debet iudicare ſecundum communem opinionẽ, etiam ſi Pontifex contra illam teneret.*

7 *Iudex non cogitur iudicare ſecundũ deciſiones Rotæ Romanæ; Imo licèt contra eas ſententias proferre.*

8 *Deciſiones Rotę non ſunt per Pontifices approbatæ: ſed eis tanquàm magiſtralibus deciſionibus ſtari debet.*

9 *Deciſiones Rotæ ſunt maioris authoritatis, quàm ſit cõmunis opinio, ſed hoc non eſt ſimpliciter verum.*

10 *Authoritas Bartoli non eſt poſponenda authoritati Dominorum de Rota, ſaltim in terris Imperij.*

11 *Bartoli authoritas eſt maxima in practica.*

12 *Aſſeſſores nolunt recedere ab opinione Bartoli in iudicando.*

13 *Bartoli authoritas in legis defectum ad vnguem obſeruatur.*

14 *Bartoli authoritas in Hyſpania cęterorum ſententijs præfertur.*

15 *Bartoli authoritas etiam in Italia cæterorum ſententijs præferri debet.*

16 *Bartolus ſemper habuit veritatem ante oculos.*

17 *Bonus Bartoliſta optimus iuriſta.*

18 *Bartoli authoritas, licèt magna ſit, tamen plus in extrauagan. ad reprimen.*

19 *Bartoli Gloſſa ſuper extrauag. ad reprimendum meliores ſunt, quàm textus.*

20 *Deciſiones Regni Neapo. quæ proferuntur ſub nomine Regis, in caſibus deciſis ſuccedunt in Regno loco interpretationis Imperialis, & legis generalis.*

21 *Sententia diffinitiua, & declaratio, ac deciſio Papę, vel Imperatoris, vel Regis, vel alterius Principis ſupremi facit ius quò ad oẽs, & habetur pro lege generali.*

22 *Sententia lata per iudicem contra ſententiam diffinitiuam, declarationem, vel deciſionem Principis ſupremi eſt ipſo iure nulla, ſicuti lata eſſet contra legem.*

23 *Sententia Principis, vel deciſio vt obtineat vim legis, neceſſe eſt probare, quòd huiuſmodi ſententia lata ſit præſentibus partibus.*

24 *Sententia, vel deciſio Principis vt habeatur pro lege, deberet eſſe iuris diſpoſitiua, vel declaratiua, & eſſet fundata ſub generali ratione.*

25 *Sententia, vel deciſio Principis vt habeat vim legis generalis, deberet eſſe diffinitiua, non autẽ interlocutoria.*

26 *Interlocutoria Principis habet vim legis, quando in ea hoc dictum fuit: aliàs non; imò tunc ſententia iudicis lata contra ipſam Principis interlocutoriam non eſſet ipſo iure nulla, ſed valeret, & teneret.*

27 *Communi opinioni ſtandum eſt, & ſecundum eam iudicandum venit, etiam ſi ex varijs opinionibus dubium reſultaret.*

28 *Opinio ſingularis vbi datur opinionum conflictus, non ſolùm lege expreſſa conuinceretur, ſed etiam per rationes, & argumenta neceſſaria, & concludentia.*

29 *Dubia res dicitur, ubi non apparet de communi opinione, vel vbi aliqui Doctores atteſtantur vnam opinionem eſſe communem, & alij contrariam.*

30 *Iudex ferens ſententiam pro communi opinione, vbi adeſt altera communis opinio in contrarium, uel in caſu vbi non apparet de communi opinione, non tenetur in ſyndicatu, & eius ſententia valet, & tenet propter cõflictum opinionum, & iſtos caſus dubios ſolebat appellare Iaſon pro amico, & in eiſdem caſibus optimũ eſt habere iudicem propitium, & fauorabilem: quia tunc poteſt eligere cui ius dicat, & fauere amico: ſed hoc intelligitur de iudice non claudicante.*

31 *Sententia lata contra aliquem intellectum legis magis communem, vbi adſunt alij intellectus ad eandem legem, non dicitur nulla.*

32 *Lex obſcura, & varios habens intellectus, ad deciſionẽ cauſarum allegari nequit.*

33 *Iudex pronuncians contra legem varios intellectus habentem non eſt reprahendendus, ſed tanquàm faciens hoc ex cauſa, ſubſtinetur eius ſententia.*

34 *Peccatum non eſt, quando Doctores excellentes ſunt in diuerſis opinionibus vni ex eis magis, quàm alijs adhærere.*

35 *Doctoribus duobus in duabus opinionibus cõtrarijs exiſtentibus ſanctum eſt pro ueritate tunc pugnare, in qua vir bonus habet habentes.*

36 *Peccatum euitatur per iudices in iudicando in caſu, ubi opiniones complurium Doctorum reperiuntur tribus conſideratis qualitatibus, & obſeruatis per eos, poſitis hic; licèt nemo ſit, nec eſſe poſſit in periculo mortalis culpæ, niſi periculo contra conſcientiã ſe exponat.*

37 *Opinio communis ita à iudicante ſeruanda eſt, vt ab ea recedere nõ valeat propter ſententiã Gloſſæ cõtrariã.*

38 *Gloſſæ opinio eſt talis, & tantę authoritatis, vt videatur communis, & ab ea in conſulendo, & iudicando non poſſit recedi.*

39 *Gloſſa eſt tantæ authoritatis, vt omnes alias antecellat authoritates.*

40 *Gloſſa non præfertur communi opinioni, imò opinio communis præferenda venit opinioni Gloſſæ.*

41 *Iudices quotidie iudicant contra Gloſſam, vbicunque reperitur communiter per Doctores reprobata.*

42 *Gloſſæ opinio eſt cõis, quotieſcunq; cum ea concurrunt tres Doctores.*

43 *Opinio communis regulariter illa dicitur, quæ plurium Doctorum Illuſtrium, vel grauium authoritate iuuatur, ſeù quę habet plures Doctores pro ſe.*

44 *Doctor incidenter quid ſcribens non auget numerũ aliorum ad conſtituendũ communem opinionem.*

45 *Doctor relatus ab aliis, qui non habetur in fonte, cùm eius monumenta impreſſa non extent, nõ auget numerum aliorum ad inducendam cõem opinionem.*

46 *Iudicare contra cõem eſſet contra ſtimulum calcitrare: quia communis opinio habet vim conſuetudinis.*

47 *Barbatius tanquàm communium opinionum oppugnator eſt vitandus.*

48 *Iudex non poteſt iudicare contra cõem opinionem, etiã quòd ea caſum legis non habeat.*

49 *Lex omnes caſus comprębendere nequit, ſiquidem plura ſunt negocia, quàm uocabula.*

50 *Lex omnes articulos, cõtrouerſias, & queſtiones decidere non poteſt; Et ideò in eis decidendis per Doctores proceditur de ſimilibus ad ſimilia, & per rationes, iuris regulas, indagationes, & argumenta, mediante ſcientia practica, & ſpeculatiua.*

51 *Inuentis vti ſolummodò miſerrimi ingenij eſt.*

52 *Rationibus innitendum eſt.*

53 *Ratione poſſunt omnia decidi deficiente lege.*

54 *Legalis ſcientia nunquã fuiſſet augmẽtata, ſi Doctores noluiſſent reſpondere, niſi in caſibus à lege deciſis.*

55 *Opinio Doctorũ ubi deficit lex pro lege ſeruatur.*

56 *Author ſe defendit aduerſus calumnias prolatas per quendam Modernum in præiudicium honoris colligentium receptas ſententias Doctorum.*

57 *Zaſius omninò vitandus eſt ob eius falſas aſſertiones, quòd opiniones cões plerunque falſæ reperiantur.*

58 *Opiniones communes ſemper reperiuntur fundatę in viſceribus, & anima legis, & in ſolidis rationibus; & ideò ſacroſanctæ meritò appellantur.*

59 *Sentẽtia prolata contra cõem opinionẽ eſt nulla ipſo iure, tanquã promulgata contra legem: quia paria ſunt iudicare contra legem, vel communẽ opinionem. Sed in contrarium apparet communis opinio.*

60 *Iudex tenetur iudicare ſecundum cõem opinionem, etiã ſi uideretur caſus legis in contrarium.*

61 *Iudex habens claram deciſionem Doctorum de ratione ipſius in iudicando ſeruari non tenetur.*

62. Liti-

62 *Litigans in iudicio contra communem opinionem venit in expenſis condemnandus.*

OPINIO CCCXCVIII.

2 IVDEX in iudicando non poteſt recedere à cõi opinione. §. 1. inſti. de hęred. inſtit. & l. 3. §. fi. ff. de ſuppel. leg. & l. Barbarius ff. de offic. præſid. Doctor. not. in c. nouimus. de verb. ſig. Bal. in l. 2. C. de pœ. iud. qui malè iudica. Barbac. latè in c. ne Romani de elect. & Iaſ. in auth. nouiſſima col. 6. C. de inoffi. teſta. Alex. conſ. 25. nu. 2. vol. 6. & Soci. nepos. conſ. 189. nu. 74. uol. 2. Cotta in ſuis memoralibus in memora. in uerſ. Opinio, il 1. Lauren. Sylua. conſ. 3. num. 52. Hieronymus Brixianus in tract. de cõfinibus, c. 58. n. 14. & Alcia. in tract. de pręſumptio. in regula prima, præſumptione 51. nu. 2.

2 Nam, qui contra cõem iudicat cẽſetur, ꝓpter imperitiã iudicaſſe, vt dixit Alexã. in l. cũ ꝓlatis. & ibi Ang. ff. de re iud. Iaſ. in l. fi. col. pen. ff. qui ſatiſd. cog. Curt. Iun. conſ. 49. col. 30. & cõſ. 46. nu. 13. & Berous conſ. 153. an locatio ad affictũ frãchaudum facta, nu. 19. vol. 1. vbi adiicit iſtam eſſe crebriorẽ opinionem, *Cõis opin.* & dixit Bart. in d. l. 2. C. de pœn. iud. qui malè iud.

3 Quòd iudicans contra cõem opinionẽ, dicitur *Cõis opin.* facere litem ſuam, & tenetur in ſyndicatu, quem ſequuntur omnes Doctores inibi, Alex. in d. l. cũ ꝓlatis, nu. 121. & ſeq. & Iaſ. in fi. Iafredus in deciſ. 25. Fely. in c. 1. de conſt. pen. col. Paris de Puteo in tract. de ſyndica. in uerb. Iudicare col. 4. & ſeq. & Cataldinus in tract. de ſyndica. in q. 29. & Berous in d. conſ. 153. nu. 19. Et hinc admonet ſtudioſos, ne nouarum opinionũ inuentores eſſe velint Ioan. Faber in proœmio inſtit.

4 Nec eſt curandũ aliquo modo de opinione ſingulari, vel peregrina alicuius Doctoris, ſed ſequi debemus cõem, ſecundũ Bal. in l. 1. circa fi. per illũ tex. ff. de ſenato. Io. Mo. in c. cupientes de elect. lib. 6. Bar. & Doct. no. in l. fi. C. de pœ. iud. qui malè ind. Io. And & Canonis. in c. 1. & in c. ne innitaris de cõſt. Roma. cõſ. 61. Licèt mihi magna ſemper fuit dubitatio nu. 2. Curt. in repet. l. admonẽdi nu. 75. ff. de iureiur. & Cotta in ſuis memoralibus in memo. in ver. Opinio cõis, poſt prin.

5 Nec eſt curandum, ſi contraria opinio eſſet verior: quia tunc iudex debet iudicare ſecũdum cõmunem, nõ obſtante ſententia veriori cõtraria, ſecundũ Fulgo. conſ. 33. Io. de Neuiza. in ſua Sylua nuptiali lib. 5. nu. 61. 62. 63. & 65. & Alciat. & alios Mod. in l. 1. ff. ſi cer. peta.

6 Nec eſt curandũ, ſi Pontifex teneret contra ipſam cõem: quia hoc caſu iudex cõem ſequi debet, *Cõis opin.* vt per Fely. & alios cõiter in d. c. 1. de conſti. Hoſt. in c. paſtoralis extra de decim. Marcũ Man. in d. c. 1. nu. 110. extra de conſt. Ioan. Bertachi. in tract. de epiſco. Bologuet. in d. l. 1. ſub nu. 42. ff. ſi cer. pet. & Neuiza. in d. Sylua nuptiali libr. 5. nu. 25. *Cõis opin.* vbi admittit iſtam eſſe communẽ opinionẽ.

7 Hinc eſt quòd iudex non cogitur iudicare ſecundũ deciſiones Rotæ Romanæ.

8 Imò licet iudici contra eas ſententiam proferre: quia deciſiones iſtæ non ſunt per Pontificem approbatæ, ſed eis tanquã magiſtralibus deciſionibus ſtari debet, ſecundum Card. in c. paſtoralis de fid. inſt. & ita in facti contingentia fuit deciſum in Rota Romana, vt refert Caſſadorus in deciſ. 7. nu. 7. in tit. de pręb. & ita etiã tenet Fely. in d. c. paſtoralis, Gemin. in c. duobus col. 2. de reſcrip. lib. 6. in c. neque 9. diſt. & in conſ. 94. col. 2. & Ripa in l. 1. ff. ſi cer. pet.

9 Sed circa hoc non parùm hæſitãdum eſt: quia deciſiones Rotæ æquipollent cõi opinioni, & per conſequens deciſio Rotæ eſt maioris authoritatis, quàm ſit cõis opinio, vt d. c. 1. de conſt. Imol. & Barbac. in c. olim de lit. cont. & Gomeſi. in proœmio regularũ cancellariæ q. 2. & Hierony. Cuchalon in add. ad Dec. alios referens in l. iura ſanguinis ff. de reg. iur. Tamen rõnes iſtorũ parùm, aut nihil me mouent ad diſcedendũ à prima opi- *Cõis opa.* nione Cardi. & ſequacium, tanquàm magis cõis quam dicebat in iure veriſsimã, & in practica obſeruari Illuſtris D. Rainaldus Ridolfius pręceptor meus vir ſingularis memoriæ, & excellentis ingenij interpretando publicè Peruſij d. l. 1. ff. ſi cer. pet. & de hoc non eſt valdè mirandum.

10 Quia minimè authoritas Bar. eſt poſtponenda authoritati Dominorum de Rota, ſaltẽ in terris Imperij, vt refert Corn. conſ. 332. col. 2. vol. 1.

11 Ex quo authoritas Bar. eſt maxima in practica, ſecundum Alex. in l. ſi domus. §. fi. col. 3. ff. de leg. 1. Butrig. in l. 1. ff. de uerb. obli. & Iaſ. in l. quominus, n. 32. ff. de flumi. & quanta ſit authoritas ipſius Bart. nemo eſt, qui neſciat, inquit Fulgoſi. conſ. 180. & cõſ. 226. Nec eſt tutũ recedere ab opinione Bartoli, vt explanauit Paul. de Caſt. conſ. 353. viſis omnibus inſtrumentis, ſeu potius cõſ. 184 ex facto ꝓponitur, qđ teſtator, ante fi. vol. 2.

12 Et aſſeſſores nolunt recedere aliquo pacto ab opinione Bar. in iudicando, ſecundum Imol. in c. dilecta de appell.

13 Et authoritas Bar. in legis defectũ ad vnquẽ obſeruatur, ſecundum Ferdi. in repe. l. filiusfamilias §. Diui nu. 93. ff. de leg. 1. & Caccialupum in tract. de modò ſtudendi ſol 4.

14 Imò in Hyſpania opi. Bar. ꝑferẽ cæterorũ ſnĩis.

15 Quid ergo nos faciemus Itali? curemus eius dicta colere, adorare, & imitari, vt ſuadet, & refert Iaſ. in d. l. admonendi ff de iureiur.

16 Quia ſemp habuit veritatẽ ante oculos, vt cõcedit idẽ Iaſ. in l. certi cõdictio col. 12. ff. ſi ce. pe.

17 Et quia bonus Bartoliſta optimus iuriſta cenſendus eſt, prout publicè commemorat Caccialupus in d. tract. de modo ſtudendi col. 5. & Ripa in lib. 3. reſponſorũ c. 2. nu. 12. & fuit ſupremus Doctor, *Et moſtrò ciò, che pò far la lingua noſtra.* vt teſtatum reliquit cũ aliis citatis per eũ Gramma. conſil. crim. 4. nu. 8. Bertran. conſ. 218. vidi inſtrumẽtum matrimonij ante fi. vol. 8. & conſ. 267. etiã ſi

nobilis,& generoſus vir,nu.2.eod.vol.Barba.cõſi.55.nu.13.poſito intet conſilia Alex.volu.4.Et ipſe Bar. pro certo fuit dux, & illuminator iuris, vt refert Iaſ.in l.frater à fratre,ff. de condict. indeb. & Bertran.ubi ſupra.

18 Et quamuis Bar. vbiq; ſit magnæ authoritatis:tamen plus in extrauaganti ad reprimendũ: ibi enim procedit per modũ Gloſ. ſecundũ Caccialupũ in memorato tractatu de modo ſtudendi col.pen.& in cis valdè maturè loquit̃,ſecundũ Soci.cõſ.275.in cauſa fratris col.3.vol.2.

19 Et illæ Gloſſæ Bartoli ſunt meliores,quã text. vt refert Igneus in diſputatio. an Rex Franciæ recognoſcat Imperatorem col. 35.

20 Sed reuertendo ad inſtitutũ,vndè digreſsi ſumus, benè verũ eſt, ꝙ deciſiones Sacri Concilij Neapolitani,quæ proferuntur ſub nomine Regis in caſibus dubiis, ſuccedunt loco legis, & interpretationis Imperialis,de quo in l.fi.C.de legib. vt p Affli.in deciſ. 169.col.fi.inci.in dicta cauſa. & in deciſ. 96.fuit in Sacro, ſub nnmero.11. ubi Vrſillus in add.Maranta in tract.de iudiciis parte 2.6.partis princ.actu 2.ſub nu.4.Bolognet. in l.1.ſub nu.38.ff.ſi cer.pet.& doctiſsimus D. Caruita in ritu 190.nu.6.

¶ Vndè ſi ſacroſancta Neapolirana Rota accinſiſſet ſe ad ſcribendum, & imprimendum omnes articulos dubios,tenebroſos, & diſputabiles hactenus in ea occurſos, ventilatos,atq; deciſos, fœlix quippè ætas noſtta penitus vocari poſſet: tum q̃a veritas perſpicua apparuiſſet, tum etiã, ſiquidem facultas occupandi papyrum per legũ profeſſores ſublata aliquantiſper extitiſſet; Itaque eadẽ Sacra Rota quemadmodũ lucerna lucens, & ardens in toto terrarum orbe in ſuis religioſis deciſionibus impreſsis hucnſq; apparuit, ita etiã hodiemet in aliis deciſionibus,quæ Venetiis imprimuntur,authore ſydere fulgentiſsimo eiuſdẽ Rotæ conſiliario D.Vincentio de Frãchis, theſauro legalis ſcientiæ facilè colligitur. Et inde eſt,ꝙ elegans, & ſolida doctrina ſyderis inter alias Rotas, ſeu matutina ſtella rutilantis Rotæ Neapolitanę ex ſeipſa indicatur: cuins deciſio cũ habeatur pro lege, non mirũ erit, ſi omnes alias authoritates antecellat.Itaque ne humanũ quidẽ eloquiũ ſufficeret,ſed diuinum in me expoſceretur ad laudes ipſius Rotæ Neapolitanæ exprimendas. Quis enim iuſtitiã Illuſtriũ DD.cõſiliariorũ decẽ & ſeptẽ,& diuini uatis ad veritatẽ oſtẽdendam D.Præſidentis in ea exiſtentium? Quis æquitatem? Quis rerum omnium peramandam veritatem?Quis ex recõditis interdum fontibus habitã ſapientiam?Quis intelligendi iura litigãtiũ patientiam? Quis reſpondendi, & extricandi ſtrenuos aduocatos Neapolitanos,& alios excellentiſsimos totius Regni iuriſperitos de dubiis, & ambiguitatibus implicitis ſuauitatem? Quis tenebrarum, ac incognitarum rerum demonſtrationem? Quis ardentiſsimã diligentiã?Quis incredibilem memoriam ipſorum DD.Conſiliariorum?Quis acumen ingenij?Quis ſcientiarum vices?Quis doctrinas innumerabiles? Quis bonitatem, ſinceritatemq́; apud omnes totius orbis inauditam narrando, aut certè minimam partẽ eius perſtringendo nõ deficeret?Nemo profectò etſi ipſiDemoſteni,aut Ciceroni hoc munus deferretur; quanquam alterum Græci eloquij principem dicant,alterum Latini,non quidem ſi illis eſſent centum linguę, oraq́; centum, ferrea vox, iuxta Poetam.

21 Et licèt ſententia diffinitiua,& declaratio,deciſioq́; Papę,vel Imperatoris, vel Regis,vel alterius ſupremi Principis ius faciat, vimq́; legis generalis obtineat, §. ſed & quod principi inſtit. de iur.natur.genti.& ciuil.l.1.ff. de conſtit. princ.l. fi.nbi Doct.C.de legib.c.in cauſis, ubi oẽs Scriben.ff.de re iud.Ang.in l. 1.col.11. & ibi Alexã. *Cõis opin.* col.pen.ff.de feriis,And.de Iſer. in §. pręterea de capi. Corrad. in vſib.feudorũ, & Iaſ.in rub. ff. de conſtitu.principum,nu.5. & Tiraq.in tract.de iure primigeni.quæſtio.40.nu.162.

22 Imò ſententia lata contra prædictam ſententiam,deciſionem,& declarationem Principis foret ipſo iure uulla, ſicut ſi eſſet promulgata contra legem, vt fuſiſsimè diſcurrit Imol. & alij in l. apud Iulianum §.vtrum ff.ad Trebel. & Iaſ. in d. rub.ff.de conſtitu.prin.nu.6.

23 Tamen hoc non eſt ſimpliciter uerum,vt ſententia diffinitiua, & declaratio Principis habeatur pro lege: ſed neceſſe eſt probare, & demonſtrare, quòd talis ſententia fuerit lata præſentibus partibus,ſecundum Bal.& alios in l.fi. C. de legib.& Inno. in c. in cauſis de re ind. & Comen. conſ.4.in nomine Domini Ieſu Chriſti. in princ.

24 Et hoc procedit ẽt,vbi hæc principis ſententia eſſet iuris diſpoſitiua,vel declaratiua,ſecũdũ Bal. in l.2.C. de leg. & eſſet fundata ſub gñrali rõne.

25 Et obtinet etiã locũ in ſentẽtia diffinitiua,nõ autẽ in interlocutoria: quia interlocutotia ſentẽtia Principis non ſeruatur pro lege, c. accedens, de accu.& no.Bal.in auth.ſi quis col.pen.de teſt. & Doc.ꝑſertimq́; Alex. propè fi.in l.cũ ꝓlatis ff. de re iud.& Iaſ.in d.rub.ff.de cõſt. principũ n.10.

26 Vbi hoc limitat non procedere, vbicunque Princeps in ipſa interlocutoria ſententia aſſereret,vt ea haberet vim legis;& ideò tũc ſentẽtia lata per iudicẽ cõtra ſententiam Principis interlocutoriã in ſimili cauſa, non foret quippè ipſo iure nulla,ſed teneret,& valeret,vt in d.l.cùm prolatis,vbi Doct.

¶ Poſtremò interpretatur ẽt,ꝙ licitũ eſt recedere à ſententia Imperatorũ,dũmodò nõ ſit redacta in corpore iuris,ita Bat.in l. nemo C. de ſent. & interlo.om.iud.

27 Nec eſt curandum ſi ex variis ſententiis Docto. dubinm reſultet: quia tunc ſtandum eſt communi opinioni per iudicem, etiam ſi ex variis opinionibus ipſis dubium reſultaret, c.2. de ſtatu.Monachorũ,c.nouimus,& ibi Antonius ext.de verb.ſig.c.fi.de his,quæ fiunt à maio.par.

c.iudi-

c.iudicis 3.q.3.Bal.in c.1.§.iudices colũ. pen. de
pace iura.firma. & l.1.in fi. ff. de ſenator. Alexã.
conſ.95. viſis proceſsibus vol.3.& conſ.51.colũ.
2.& vol.5.Et quamuis Capicius deciſ.10. in cau
ſa Dominæ, videatur innuere contrariũ, tamen
Rota Romana,atteſtante Puteo deciſ.233.lib.3.
conſtanter firmauit,explanauitq́; deciſionem ip
ſam Capicij non procedere,nec locum ſortiri,v-
bicunq; quęſtio haberet cõem opinioné pro vna
parte,quãuis in ea extarent, ac reperirentur va-
riæ Doctorum ſententię:tunc enim diceretur du
bio procul continere ius clarũ, & nullatenus al-
tiorem indaginem requirere,vt voluit Rota Ro-
ma.præcitata,& Ripa in l.damnum §.hoc autem
iudicium,nu. 107.ff.de dam.infec.

28 Sed quotieſcunque aduerte,daretur cõflictus
opinionum,non ſolùm ſingularis opinio lege ex-
preſſa conuinceretur, verùm etiam per rõnes, &
argumenta neceſſaria,& concludẽtia,vt eſt text.
not. iũcta Glo.in c.1.de his,quę fiũt à maiori par.

29 Imò vbicunq; non apparet de communi opi
nione,vel aliqui Doctores atteſtantur vnam eſſe
communem, alijq́; contrariam: tunc res dicitur
dubia propter cõflictũ opinionũ,ſecundum Soc.
in rub.& in l.ſi fuerit, ff.de rebus dubijs, & Ang.
conſi.100.ſanctiſsima col.4.

30 Ideò iudex ſi tulerit hoc caſu ſententiam cõ
tra communem mero iure propter conflictũ opi
Cõis nionum valet, & tenet, ſecundum communem
opin. opinionem Doctorũ in locis ſupra citatis, quam
ſequitur in terminis cõſulendo Gratus conſ.77.
inuocato diuino ſuffragio,duo principaliter obij
ciuntur,nu.14.& ſeq.vol. 2. & citat Ripam in l. q
Romæ §.duo fratres,nu.53.ff.de verb.obli.igitur
tales caſus dubios ſolebat appellare Iaſ. eſſe ca-
ſus pro amico,vt per eum in l.dotis cauſa,nu.35.
in l.poſt dotem,nume.105.ff.ſolut.matri. & in l.
in ſuis col.2.ff.de liberis,& poſth.tunc enim opti
mum eſt habere iudicem propitiũ,amicum,& fa
uorabilem,vt concludant omnes Scriben.cõmu
niter examinantes hanc materiam: nam poteſt
eligere cui ius dicat,hærereque opinioni, quæ ſi-
bi placuerit,& ſic fauere amico,vt ait etiã Gloſſ.
in c.venerabilem de electio.& Iaſ.in d.l.cùm pro
latis circa finem,& in l.diem functo,ff.de offi.aſ-
ſeſſo.col.6.Tamen hoc intelligitur cum grano ſa
lis,videlicet,de iudice non claudicante, ſecundũ
Soci.in c.1.col.49.de libel.oblatio.& Bal.in c. ne
innitaris.de conſtit.

¶ Et licèt bonum ſit habere iudicem fauora-
bilẽ,maximè in arbitrariis,c.conſuluit,cũ ibi no.
per Abb.& alios de offic.deleg. tamen ipſe iudex
cauere debet,ne gratioſus ſit minis,vel partialis,
aut acceptor perſonarum in arbitrariis:aliàs pec
caret contra propriam conſcientiam agens,quia
ad gehennam ædificaret,& incideret quippè abſ
que dubio aliquo in pœnas c.cum æterni,de re iu
di.in 6.cum ibi notatis per Ioan. And. & Moder.
Peruſi.& Bal.in l.obſeruare §. proficiſci, q. 26.ff.
de offi.proconſ.& leg.

31 Hinc eſt, quòd ſi aliquis ex pluribus alicuius
legis intellectus magis communis reputaretur,
ſententia tamen aduerſus huiuſmodi magis cõ-
munem lata non diceretur nulla, vt per Alex. in
d. §. duo fratres colum.21.& Iaſ.in d.l. cùm prola
tis col.fin.

32 Et ratio videtur iſta.Nam res obſcura, & va-
rios intellectus habens ad decidendum allegari
non poteſt,vt uoluit Bal.in l.in ambiguo ff. de re
bus dub.& ſentit Glo.fin.in c.1.de conſti. in 6.&
idẽ Bald.in c.fin.ext.de conſt. per illũ text.col.fi.

33 Imò hoc caſu ſi iudex pronunciat contra di-
ctã legem varios habentem intellectus,quaſi pu
tans ob cauſam hoc facere,ſubſtinebitur ſenten-
tia,vt inquit tex.in d.l.cùm prolatis, quem text.
ad hoc ſingularem, ſecundum intellectum Iaco-
bi de Are.faciunt ibi Imol.Alex.in prin.Iaſ.col.fi
na.poſt Bar.& tenuit hoc idem Bar.& Bald. poſt
Cyn.in l.2.C.quando prouo.Alex.Iaſ.& alij in d.
§.duo fratres.

34 Et breuiter concludendo dicas,quòd quando
magni, & excellentes Doctores ſunt in diuerſis
opinionibus,hærere vni nõ eſt peccatum,nec re-
putatur,vt dicit Inno.in d.c.ne innitaris, & in c.
tuas,de ſimo.Bal.in l.ab eo C.quomodo,& quan
do iudex,Bar.in l.2.col.3.ff.de verb.oblig. Ang.
conſ.65. per habentem poteſtatem, ante fi.verſ.
Super ſecundo nunquam cõſulere attentaui pro
pter varietates opinionum,Caccialupus in trac.
de tranſactio.q.12.col.12.nu.2.& ſeq.& deciſio.
Neapolitana in q.384 circa fin.

35 Quia duobus amicis in duabus opinionibus
contrariis exiſtentibus ſanctum eſt pro veritate
pugnare,in qua bonus vir habet habenas, vt ait
Bal.cõſ.380.aliàs 340.col.2.vol.4.& Marius Sa-
lomon.in §.reſponſa prudentum col.fi.inſtitu.de
iure natu.genti.& ciui.

36 Et ſic ad euitandum periculum mortalis cul-
pę in iudicando in caſu, vbi plurimorum Docto-
rũ opiniones reperiuntur,tria neceſſariò, & dili-
gentiſsimè veniunt aduertenda, & cõſideranda,
ſecũdũ Henricũ de Gandauo in quodlibeto ſuo.

¶ Primò conſiderandus eſt Doctorũ ſtatus.ſ.
quales aliàs inuenti ſunt in determinationibus
ſuis:vtrum mendaces,vel ueraces ſint dubij, ſe-
cundum maius,& minus,qualis vitę ſcilicet ſi ve
ritatem amauerint facto, vel verbo: qualiter in-
ſtructi ſint de eis, quæ determinarunt:qua affe-
ctione moueãtur ad decidendũ, & qualia cõſilia
dederint amicis,aut cõiunctis ſuis in ſimili caſu.

¶ Secundò recognoſcenda ſunt fundamenta
eorũ,& rõnes in ſententiãdo in tali caſu,& quorũ
ſunt efficaciores, & expreſsiores authoritates.

¶ Tertia cõſideranda auditorũ cõditio eſt, v-
trũ, ſcilicet ita habituati, ac virtute prędíti ſint,
ꝙ poſsint diſcernere determinationes eorũ, vel
ſic ſint ſimplices, quos oportet fidẽ alteri adhibe
re,& vtrum, vtraq; pars Doctorũ ſit eis æqualiter
nota, vel altera tantùm: ſi igitur auditor ſit peri
tus,& nouit ſtatum Doctoris,qui ſentiebat con-

tra partem periculoſam habere omnes bonas cô
ditiones prænarratas, vel plures quàm alius, &
rônes eius efficaciores, & authoritates expreſsio
res: tunc itaque ſi ſe exponeret periculo in iudi-
cando, mortaliter peccaret, iuxta illud Eccleſia
ſtici. 3. Qui amat periculû, peribit in eo: & quia
contra dictamen rectæ rationis agere comproba
tur. Si verò auditor ſimplex ſit, nec poſſet diſcer-
nere inter Doctores, & crederet fide dignos illos,
qui dicerent dubiam partẽ, talis ſic ſe exponens
huic periculo vtique nô peccaret mortaliter: qa
nô reputat illud periculum, licèt ſit in rei verita
te, niſi eſſet tale, quod foret de naturali iure, vel
regula fidei, qđ ſcire qlibet obligatur: & tûc ſim-
plicitas, vel ignorantia, niſi eſſet inuincibilis nô
excuſaret; Vndè breuiter, & reſolutiuè concludẽ
dum eſt, quòd nemo eſt in periculo mortalis cul
pę, niſi periculo contra conſcientiam ſe exponat.
hæc ille.

37 Nec recedendum eſt per iudicem ab opinio-
ne communi propter ſententiã Glo. côtrariam.

38 Quia licèt opinio Gloſ. videatur communis,
& ab ea in iudicando, & conſulendo non poſsit
recedi, vt voluit Iacob. Butri. in l. 1. C. qui pro ſua
iuriſd. Bal. in l. cùm hæreditas C. depoſi. & in l. pe
nul. C de pœna iud. qui malè iudi. & in l. quan-
quã C. de ſenten. quæ ſine cer. quanti. Caſtrẽ. con
ſi. 267. vol. 1, Alex. conſ. 74. & ſeq. nu. 3. & conſil.
34. uol. 4. Corne. conſ. 59. vol. 3. Bal. conſ. 300. nu
me. 11. & ſeq. uol. 1. conſ. 352. nu. 3. vol. 3. & côſ.
236. vol 5. Gozadi. conſ. 39. nu. 35.

39 Et licèt ſimiliter Glo. ſoleat eſſe talis, & tan-
tæ authoritatis, vt omnes aliàs antecellat autho
ritates, ſecundum Bart. in l. vt vim nu. 8. ff. de iu-
ſti. & iure, Abb. in d. c. 1. de conſtitu. Zaſium con-
ſi. 111. nu. 18. Troy. Malue. in tract. oblat. in 4. du
bio, Bertran. conſil. 115. nume. 24. uol. 2. & conſi.
150. recordor aliàs ſcripſiſſe in hac cauſa, nu. 2.
vo. 6. & Stepha. de Feder. in tract. de interpreta-
tione iuris in fin. Deci. in c. ad hęc nu. 41. de po-
ſtul. prælato. conſ. 146. nu. 7. conſ. 422. nu. 13. &
in d. ct. l. vt vim nu. 34. vbi ſimiliter Iaſ. cod. nu. &
Claud Aquen. ibi, & le Stu. 1. nu. 334. & Bologne.
nume. 86.

40 Imò opinio Gloſſæ præfertur cômuni opinio-
ni, ſecundũ Fely. & Deci. in d. c. 1. de conſti. n. 43.
conſ. 23. nu. 6. & conſ. 74. col. fi. & Ioã. Cephalum
conſ. 32. nu. 8. uol. 1. Tamen hoc non eſt verum
ſimpliciter, vt voluit Bolog. in auth. habita colũ.
41. C. ne filius pro patre; nam effectualiter loquẽ
do non præſumi poteſt Doctores côiter tenere
côtra Gloſ. cuius authoritatẽ nouerunt quãta, &
qualis ſit, niſi haberent legem, vel rationem, per
quam conuinceretur: ergò poſſumus effectuali-
ter concludere, ꝙ opinio côis præferenda eſt opi-
nioni Gloſ. ita no. & firmat Deci. & Bolognet. cû
aliis relatis p eum in d. l. vt vim nu. 86. & Ioã. de
Lelnaudiere in tract. de Doctorib. in 4. par. q. 47.

41 Videmus enim iudices, & rectè contra opinio
nẽ Glo. iudicare quotidie, vt dicit Abb. in c. Ca-
pellanus de fer. & refert Caſſadorus in deciſio. 1.
nu. 3. in tit. de vſuris, & iſta omnia moraliter, &
pulchrè referebat D. Ranaldus Ridolfius præce-
ptor meus legẽdo publicè Peruſij l. 1. ff. ſi cer. pe.

42 Ideò non eſt ſimpliciter credendû opinionẽ
Glo. eſſe côem, ſed vbicûque opinioni Gloſſæ ac-
cedunt tres Doctores, tunc dicitur côis, & eſt cô- *Côis*
munis realiter, & cum effectu, vt dicit Iaco. But. *opin.*
in l. 1. C. qui pro ſua iuriſdi. Franciſcus Coſcius in
d. c. 1. n. 26. de côſt. & Gratus côſ. 75. n. 22. vol. 2.

43 Benè verû eſt, ꝙ propriè illa dicitur côis opi-
nio, quę pluriû Doctorû Illuſtrium, vel grauium
teſtimonio, authoritateq; fomentatur, ac iuua-
tur, ſeù quæ habet plures Doctores grauiores
pro ſe, l. 1. verſ. Et ſanè crebrior, & ibi Bal. ff. de of
fi. quæſto. & l. Diui fratres ff. de iure patro. iuncto
c. nouimus, vbi oẽs Canoniſtę notant de ver. ſig.
Mattheſila. in tract. opinionû, Alex. côſ. 7. vol. 4.
Iaſ. in l. 2. C. de inſtit. & ſubſtit. col. 1. Ferratius in
cautela 31. Anto. de Prato. in tracta. de ſecundis
nuptiis fo. 8. col. 3. & Hippoly. Riminal. côſ. 166.
magnifica Domina Ioanna Tarruſa, nu. 9. & côſ.
ſeq. nu. 10. & 12. poſitis inter conſilia vltimarum
voluntatû vol. 1. & Alcia. in d. tract. de præſump.
in regula prima pręſumptio. 51. ſub nu. 3. vbi nu
me. 8. explicat, ꝙ illi dicuntur Doctores grauio
res, quorû lecturæ, ſcholia, & ſcripta ſunt frequẽ-
tiora, & approbatiora; Et ſic opinio côis eſt illa,
quã maioris authoritatis iurecôſulti ſequuntur,
etiam ſi plures numero, ſed non authoritate pa-
res contrariã teneant, l. ob carmen §. fi. ff. de teſti.
Iacob. Butrig. in l. maiorẽ C. de pact. Mattheſi. in
tract. de electio. opinio. col. fi. & Natta conſ. 130.
ſuperioribus annis nu. 5. vol. 1.

44 Vndè poſtquã in Doctorû authoritates inci-
dimus: duo pulcherrima dicta ſilentio prætereû-
da fore non arbitror, Primû quippè eſt, ꝙ ſi Do-
ctor incidẽter, ſimpliciter, & perfunctoriè quid
dixerit, non auget modo aliquo numerû aliorum
ad conſtituendû, inducẽdumq; côem opinionẽ,
ita tradit Alcia. parerg. lib. 4. c. 17. Abb. in c. bo-
na, il 2. ſub nu. 30. de poſtul. prælat. Laurẽ. Calca.
côſ. 29. ſub nu. 9. Fulg. conſ. 101. ſub nu. 3. Iaſ. con
ſi. 151. col. 3. 4. Rolan. à Valle côſ. 39. Poſt abſolu-
tû conſiliû, nu. 34. vol. 4. & Anto. Maria Coratius
nonnullos alios referens in tract. de côi opi. Do-
ctorû lib. 1. tit. 6 nu. 1. cû aliis ſeq. vbi ad lucẽ ad
ducit iſtã eſſe côem opin. cumulatq; alios in con
trariã partẽ inclinantes, & deniq; concordat fœ
dere diſtinctionis opiniones prædictas ponendo
tres uerisſimos caſus, in quibus locum facilè ob-
tineant vtręque opiniones antedictę.

45 Secundû eſt etiã, ꝙ Doctores, qui referuntur
ab aliis, nec eorum dicta in fonte videri poſſunt,
quia eorû profectò monumẽta nô habentur, nô
debent aliorû numero cumulari pro conſtituen-
da côi opinione, ita Dec. conſ. 259. col. 3.

46 Quapropter ſit tibi cordi ſemper tenere in iu
dicando, & conſulendo communem opinionem:
quia iudicare contra communem, eſſet contra
ſtimu-

ſtimulum calcitrare, vt per Grauet.conſ.19. nu. 2.& per Antonium Capicium iu inueſtitura feudali in titu.ſeudorum genera, verſ.ſecunda declaratio circa fin. fol.239. Siquidem communis opinio ipſa habet vim conſuetudinis, ſecundũ Bald. in c.ne innitaris de conſtitutio.

47 Nec te decipiat Barbatius communium opinionnm oppugnator, teſte Tiraq.in tract.de pœnis remperandis cauſa 51.ſub num. 64. & apertius Roderico Suarez in ſuis allegationibus in l. 1.lib.3.titu. *De Lus gananzias*, num.44.& Fely. in c.cæterùm col.8.de reſcrip.vbi ait, quòd ipſe Barbatius ſtudio impugnandi communes opiniones ſæpiſsimè delirauit.

48 Itidem ego egrè patior etiam id, quod ſtultè, & ſabulariter tanquam ſutile, & vt ſomnium protulerunt Butr.in c.tua nos col.11.de vſur. Barbatius conſ.10.colum.fin.vol.2. & incertus author in tract.de crimine læſæ maieſtatis quæſtio.1.nu. 8.inſerto inter tractatus criminales diuerſorum, quæſt.1.nn.8. & Cepha.conſil. 166.teſtator, nu. 19.vol.1. concludendo permiſſum eſſe contra cõmuuem opinionem iudicare, quæ non habeat caſum legis: Cęca eſt itaque hęc opinio, & ſequaciũ, & penitus inutilis, & quò tendat neſcio: labitur enim à veritate omninò in maximam fallaciam, atque inſaniam; Vndè meritò, & rationabiliter in contrariam ſententiam, videlicet, quòd communis attendatur, vbicunq; nulla lege fulcitur, ſed ſolummodò ratione: inclinarùnt Corſet. in ſing.in ver.Opinio il 2.incip.vbi Doctores in aliquo articulo ſunt varij, ſub num.2.Fely.in cap.1. ſub num.54.& Marcus Mantua, ſub num.111.& ſeq.de conſtit.Soc.conſ.155.præſtantiſsime, Iaſ. in l.illam, nu.10 C. de collatio. Ioan. Neurzanus in Sylua nuptiali lib.5.nu.20. cum alijs ſequent. Purpu. num.137.& ſequent.Ioan.Bolognet.ſub

Cõis opin. num.42 & alij communiter in l.1.ff.ſi cer.pet.& Lancel.Cõrad.in lib.de prætor.§.2.in tit.de ſent. in 1.amp.nu.23.

49 Et iſta opiuio tauquam ſacroſancta, & irrefragabilis hac quidem ratione comprobari poſſet. Siquidem non omnes caſus ſub lege compræhendi poſſunt, vt inquit textus in l.neque ff de leg.cũ plura ſint negocia, quàm vocabula, vt l.nam natura ff.de præſcrip. verb.

50 Non poſſunt quippè omnes articuli ſigillatim decidi, ſed debet neceſſariò procedi in eis decidẽdis per rationes, & de ſimilibus ad ſimilia, l.non poſſunt ff de leg. Et ſic oportet prudentem ſoluere nodos, quæſtiones, & controuerſias, quę nunquam etiã contingerunt, non ſolùm quippè mediante ſciẽtia, practica, ſed etiam ſpeculatiua per ſubtiles indagationes, per argumenta, rationes, & ſimilia, & alijs varijs modis, ſecundum regulas iuris, quas decet habere notas.

51 Et hinc eſt, ſecundum Boetium de diſciplina ſcholaſtica, quòd miſerrimi ingenij eſt, nolle niſi inuentis vti.

52 Et propterea rationibus innitendum eſt: quoniam, vt inquit textus in l.2.§.ſed quia C. de vete.iure enucl.& in proœm.ſexti, Natura ſemp nouas deproperat edere formas. Quia quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio, l. Diuus ff. de reſtitu.in integrum & l.de ætate §.ex cauſa de intero.act.

52 Imò denique non ſolùm lege, verùm etiam ratione, vel ſimili poſſunt omnia decidi, & facit textus in l.ſcire oportet §.ſufficit ff.de excu.tuto. & in c. ſecundò requiris iu fin. de appel. vbi ſub authoritate legis poteſt etiam allegari ratio naturalis, ratione legis, vel ſimili deficiente, & notat Glo.in c.conſuetudo 1.diſtin. et facit optimè text.in c. de quibns 22. diſtin. vbi ponit ad quos ſit recurrendum, cùm ſacroſanctæ ſcripturæ authoritas non occurrit, aitque etiam ad exempla eſſe recurrendum. Alias verò rationes adducit ad corroborationem huius opinionis D. Anton. Maria Coratius in tract.de commuui Doctorum opinioue lib.2.tit.9 caſu 22. vbi pronuntiat iſtã opiuionem obſeruari in practica, ſub nu.12. cum alijs ſeq. & re ipſa ita vidi eam obſeruari in praxi viginti annis me patrocinante in varijs cauſis non leuis quidem momenti in tribunalibus ſupremis, & alijs inſerioribus Regni: aliàs ſequeretur hoc abſurdum, quod Doctores illuſtres, tãquam fatui fruſtrà laborarent in decidendo caſus à lege nullatenus deciſos, quod dicendum nõ foret: cùm Doctores ipſi tanquam à Spiritu ſancto inſtructi ſemper demonſtrarunt eorum vigilantiam in decidendo caſus non aliter deciſos à lege ex varijs concludentibus rationibus in lege ipſa fundatis, vel ex alijs caſibus ſimilibus, vel ex quibuſuis alijs argumentis, & regulis.

54 Vnde miſerrimus mundus totus eſſet, niſi iudicandum, & reſpondendum foret ſecundum cõmunes opiuiones etiam caſum legis non habentes, ſed ſolummodò rationes; Imò omnia ſcripta Doctorum quantũuis illuſtrium redderentur penitus fruſtatoria, & vana. Qualiter.n.ex teſtimonio Paul.Caſtren.in l.Clodius ff.de acquir.hęred. ſcientia legalis fuiſſet augmentata, ſi ita egiſſent antiqui, vt noluiſſent conſulere, pronuntiare, & reſpondere, niſi in caſibus deciſis à lege?

55 Quare non immeritò opinio Doctorum, vbi deficit lex pro lege ipſa ſeruanda eſt; & ſic ſtandum eſt opinioni Doctorum, vbi lex non reperitur, ita Archid.in c.nolite 11.q.1.Purpu.in l.cùm quid, num.84.ff.ſi cer.pet.Euerard.in loco à leg. ceſſ.poſt medium, Fely.in c.1.nume.54. extra de conſtit.Neuiza.conſ.2.num.16. & Aut. de Butr. Abb. & alij in c.1. extra de decim.per tex.ibi, & Angel.etiam in l.ſi idem cum eodem ff.de iuriſd. omnium iud. per textum inibi, & tetigimus hoc etiã ſupra diffuſius in Opinio. 196. Doctoratus, num.24.

56 Imò præcauendum eſt etiam tanquam à Scylla, & Caribdi ab aliquibus Modernis, à quibus in locis legalibus poſterorum memoriæ (vt audio) proditum eſt, Collectores communium opinionũ

non fore aliqua laude dignos, cæterùm cùm non erubuerint quodammodò ponere os in cœlum, ac damnare atrociter legum interpretes, forſan in alieno teſtimonio fræti pro coloranda præſenti calumnia, euidentiſsimè ipſos Modernos principales fuiſſe authores huiuſcemodi iniuriæ diſcernitur: mehercle igitur ſanus quidem non eſt, iudicio meo, qui ſuo ſe mucrone iugulat: quod efficitur quando quis cauſas ſuas acturus pro ſe tuendo, ſeu potius alios improbando, teſtes adduxerit rei ſuæ incongruos, & repugnantes: ſi enim ſatuus eſt, qui de alienis incautè loquitur, multomagis, qui in ſuis imprudenter, & contra ſe agit; Vnde licèt magna nimirum prouincia ſit, & onus quàmmaximum quando cum calumniatoribus, & imperitis agitur, tamen ſi iſti detrectatores, nimis licentioſi loquentes ex ſemetipſis, ex cordis abundantia, fortè experti eſſent tractare iſtam omnium in iure vtiliſsimam materiam communium ſententiarum, non ita modularentur: ideò ceſſet eorum admiratio, ſi non ſcribam in præſentiarùm ſubtilitates: quia ſcribo veritatem potius, ne lubricus in docendo ſim, huc, illucq́ue effluens, & ne calamus, & ſtudium meum vento doctrinarum ab illuſtribus interpretibus non receptarum, velut nubes ſine aqua circunferatur: ſi verò affectarent quouis modo uidere curioſitates in repertorio, & tractatu de peccato, & ſimul in conſilijs meis imprimendis eorum ſitim explere poſſent: & ſic non de micis, ſed de pane ſaturari valerent. Imò ſi diligenter eadem ſcripta veſtra animaduerſa fuerint, proculdubio non ſolùm in me, verùm etiam in D. Benedictum Capram virum integerrimi iudicij pręceptorē Cornei, ita per eum nuncupatum, celebratumq́ue conſil. ſuo 197. col. 3. vol. 1. & in illuſtrem D. Iulium Clarum ſacrarum legum armariolum, organum moderatum, & veracem interpretem, & in D. Anto. Gabriellium diſertiſsimum virum, atque eloquentiſsimum oraculum, & communiũ opinionũ inuictiſsimnm defenſorem, & in alios Italos, & Gallos, & Hiſpanos, atque Germanos ſanè propoſito venerandos, debitoq́; honore nominandos tanquam communium opinionum collectores, venenum quod lętaliter potaſtis, vtiq; lętaliter eructaſſe reperieritis. Enimuero ſi per ſingula monſtruoſorum verborum veſtrorum conſtructiones repręhendendo diſcutere cęperimus, magni erit operis executio, oportuniq́ue temporis ſuperuacua impenſio, quas lectoris prudentiſſimo iudicio tempore ſuo repręhendendas relinquentes, quem ſenſum textus teſtimoniorum veſtrorum contineat; ideò ſi dicta tantorum virorum ò Moderni nota vobis fuiſſent, non tam præcipitanter aperto ore, ſpumoſiſq́ue labiis à recto tramite aberraueritis: patienter igitur omnia fero, & vobis amicabilirer, familiariterq́ue hæc ſcribo, vt ſi uos, vos glorioſos repræhenſores, & cenſores prædicatis: ego verò vermis ſum, & non homo, & potius diſcipulus, quàm magiſter vocari deſidero, quanquam non adeò demens fuerim, vt nullius auxilio frętus venerim ad ſcribendum: multa aſſumpſi accepiq́; à iuriſperitis antiquis, & modernis, & potiſsimùm ab illuſtribus, ſapientiſsimis, & induſtria refertiſsimis præceptoribus meis Peruſinis, Dominis Gnilielmo Pontano, Iulio, & Marco Antonio Oradino, Reſtauro Caſtaldo, Philippo de Vbaldis, Ranaldo Ridolfio, Ioanne Paulo Lancellotto, & Marco Antonio Eugenio, dum eos publicè iura interpretantes ſubtiliter, & diuinè in florido, atque primario totius orbis gymnaſio Peruſino annis ſuperioribus audiebam, quæ in hæc volumina non ſine mea diligentia contuli: infinita alia etiam mutuatus ſum aliunde: vt nec animus, nec ſtudium mihi diligentiaq́ne defuerit. Nam quantum ad ingenii vires attinet, id ego aliorum iudicio relinquo: & naturam accuſare, ea mihi ſumma demùm videtur ingratitudo. Et licèt veſtris ineptiis in præſenti libello vtcunque ſit obuiatnm: tamen alij Doct. prouocati, Domino in cuius manu ſumus nos, & ſermones noſtri tribuente propnlſabunt tam acerbiſsimam iniuriam eis illiberaliter illatam. Vnde hæc panca habuit author ipſe humaniſsimè lector, quæ tibi obiter exponeret, vt intelligeres quàm immeritò eidem ſubcenſuerit ex tot, tantisq́; prouocationibus, & conuiciis contra eũ, & alios omnes ſcriptores Modernos, & communium opinionum collectores omni laude, & veneratione dignos, excitatis per ipſos Modernos, nondum ab ipſis aliqua ne tantula quidem iniuria laceſsitos. Et vt intelligeres quoque collectores communium opinionũ eſſe non tantùm magna, ſed etiam maxima laude dignos, vt expreſsè tanquam generoſus, & prudens vir teſtatur ad confuſionem contrarium aſſeuerantium D. Antonius Maria Coraſius in tract. de cõmuni Doct. opinione lib. 3. tit. 12. ſub num. 14. cum aliis ſeq. ante fin. d. tractatus. Iccircò ſi criminor denique à vobis, quòd circa ſtudia nullatenus ſpeculatiua verſatus ſim, & quòd Priſcorum ſententias interdum repetere nixus videar, nihilominns ſententiæ, teſtimoniiq́ue Poetæ Vergilii, cui impar quiſque mortalium memor eſſe debet: cui cum obiiceretur alienos verſus ſuo inſeruiſſe operi, reſpondiſſe fertur. Magnarum virium eſſe de manu Herculis extorquere clanam. Nec mihi quidem arrogaater attribuere volo illud Iuſtiniani Imperatoris prouerbinm, l. de auctore C. de veteri iure enucleando, dicentis, quòd qui ſubtiliter factum emēdat, laudabilior eſt eo qui primus inuenit. Sed potius mihi videor cum altera Ruth colligere ſpicas, quæ ſubterfugere metentium manus. Cæterùm vt verba Senecæ repetam libro de quatuor virtutibus, te qui hanc legeris lucubrationem, non moueat dicentis authoritas, nec quis, verùm quid dicatur attendas: nempè vt inquit qui ſupra ad Lucillum epiſtola 20. philoſophiæ nomen etiam ſi modeſtè tractetur mũdioſum eſt. Non propterea pudebit auidum Lectorem

ctorem perlegere hunc noſtrum laborem, exilēq́ue deditionem, quam iterato decennio, vtcunq; perfecimus: huius rei cauſa, vt ſi lectio certa prodeſſet, varia etiam delectaret: qnia ſi teſte Marco Varrone ad Atheniēſem lectorem vtile ſit, in glorioſum tamen eſt ex illaborato in alienos ſemper ſuccedere labores: tum quoniam dictante Marco Tullio Cicerone de officijs. Quæ in terris gignuntur, ad uſum hominis creantur ſingula: homines verò hominnm cauſa geniti ſunt, vt ipſi inter ſe alij alijs prodeſſe poſsint. Tū, vt verbis vtar Beati Hieronymi in prologo de viris Patrum. Tūc locupletior fiam, cùm aliorum ſalus miniſterij mei fuerit quæſita mercimonio. Spero tamen hanc nouitatem materiæ, vt laboris, & induſtriæ multum: ita non parum excuſationis mihi prębiturā, & cæteris quoque, ſi quando his de rebus accuratius ſcribere conſtituerent, multo faciliotem aditum fore ad id ipſum de quo loquor, inueſtigandum: non qnod mea veſtigia ſecuturos eſſe cenſeam: id enim mihi non perſuadeo, ſed quoniam facilius agitata, & concuſſa robora, quàm immota, atque intenrata diuelluntur. Et deniqne ego puſillus Doctor non polliceor maria, nec mōtes: quia Doctoribus talem promiſsionem facientibus credendum non eſt. Gloſſa teſte in l. non omnis in fin. ff. de re mili. Sed hoc ſolùm polliceor me laboribus intolerabilibus diebus, noctibusq́; non hybernis modò, ſed nec ęſtiuis peperciſſe, vt tam grande opns aſſumptum, & præſentem materiam arduam, & difficilem, clariorem & vtiliorem quàm hactenus ſit reperta, poſteris rleinquerem. Quo circa non poſſum non ridere nonnullos, qui ſeſe aliquid præcioſi nactos arbitrantur, qunm eis aduerſari poſſnnt: quos credo iecireò id præſtare: quoniam viris inſignibus obtrectaſſe famam ſuam diffuſum iri putant: illius, vt reor imitari exemplum, quem Gręcorum fabulæ ferunt: qui cùm uulgò eſſet ignotus, & nihil boni poſſet facinoris excogitare, quo nobilis fieret, Dianæ incendiſſe templum, & nullo prodente ſacrilegium fertur ipſe in medium proceſsiſſe clamitans, ſeſe incendium ſubieciſſe. Sciſcitantibus Epheſi Principibus quam ob cauſam hoc facere voluiſſet: reſpondiſſe. Vt quia benè non poteram omnibns malè innoteſcerem. Vnde in ea tempora quippe incidimus, vt vituperandi materia aliquibus inſipientibus, ineptisq́ue viris videatur eſſe peculiaris; Ideò quemadmodum canes, inani quadam conſuetudine nocturnæ lunæ ſine cauſa latrare conſueuerunt, ita etiam cōplures quotidie reperiuntur, vel nulla iniuria laceſsiti, vel nulla etiam probabili ratione commoti, ſtudent ſemper in bonos inuehere, & officioſis viris turpiter detrahere: vt igitur aliquando huiuſcemodi moleſtis, & perfidis hominibus, vt eorum petulātia requirit, meritò reſpondere valeamus, decreui hæc omnia in medium adducere, vt qui maledicendi genere lætantur, mutuam gratiam recipiant. Sed cùm hac conditione natus ſim, vt facilè detractores inueniam, nolo aliter cōtra iſtos moleſtè ſe implicantes in cauſis alienis aliud pronnntiare, & eo libentius: cùm iuris interpretes & aduocati hodie non certent maledictis, ſed legibus, vt aduertit fons legum, & eloquentiæ vberrimus, præceptor meus D. Ranaldus Ridolfius, qui nullū certè doctrinę genus creditur ignoraſſe, in ſuis elegantiſsimis orationibus in oratio 1. pro pupillo, ſub nu. 17. cum alijs ſeq. Er eo commodius etiā: cùm in præmemorato tractatu meo de peccato explicabitur ad ſummum qualitas eorum bifurcatæ, ſerpentinæq́; linguæ.

57 Itaque ego infœlix peccator redeundo illuc, unde non decuit prius abire, concludo quòd ſimiliter præcauendū eſt etiam à Zaſio tanquam ab igne, in 2. lib. reſponſorum c. 1. nbi temerè deducit, & probare conatur, quòd opiniones communes plerunqne falſæ reperiuntur: quia iudices, ut ſupra docuimus, ut primùm uident communem opinionem non ab ea ſanctum purant diſcedere.

58 Imò ipſas opiniones cōmunes ſemper in meis omnibus lucubrationibus ueriſsimas reperi, & fundatas in uiſceribus legis, imò in anima eiuſdem legis, & in ſolidis rationibus: ideò non immeritò uerè à Spiritu ſancto inſtructus Alciatus religioſè more ſuo appellat ipſas communes opiniones ſacroſanctas in lib. 4. parerg. c. 17.

59 Et hinc eſt, quòd paria ſunt contra legem, uel communem opinionem Doctorum iudicare, & utroque caſu cenſetnr ſententia ipſo iute nulla, ut not. Bar. in d. l. cum prolatis, & ibi Moder. & Ripa in l. dies §. hoc autem iudicium nu. 107. ff. de damno infecto, & alij congeſti per Ioan. Neuizanum in ſylua nuptiali lib. 5. nu. 71. & Franciſcus Coſcius in d. c. 1. de conſtit. nnm. 27. quamuis ibi Fely. col. fin. videatur tenere contrarium, dnm uoluit, quòd ſententia contra communem opinionem Doctorum lata quaſi ob expreſſum iuris errorem non ſit nulla, & allegat hoc tenuiſſe Ang. poſt Imol. & Doct. in l. qui Romæ §. duo fratres, ff. de uerbo. oblig. & huic ultimæ opinioni inhęret etiam Cagnolus in d. l. 1. ff. ſi cer. pet. num. 157. & hoc communiter teneri ſcribunt Iaſ. in d. l. cum *Cōis opin.* prolatis, & Gratus in d. conſil. 77. ſub nu. 14. uol. 2. Et denique iſta eſt neritas ipſa: nam Bart. in d. l. cnm prolatis, dum allegatur pro contraria parte affirmatiua, uidetur expreſsè concurrere cum hac ultima ſententia communi, ut ibidem explanant, & inſimul aduertunt Alex. nu. 5. & Iaſ. nu. 12. & ita firmant. Sed Ioan. Neuizanus in ſua ſylua nuptiali lib. 5. num. 71. uidetur plurimum dubirare de opinione hac, & contra eam quamplura ſundamenta adducit.

60 Et in tantùm poſtremò iudex tenetur ſecnndū opinionem iudicare ex tationibus ſuperins adductis, ut quodammodò ſit ponere os in cœlnm, & temerarium quippè ab ea recedere in iudicādo, & conſulendo, etiam ſi uideretur caſus legis in contrarium, ita in ſpecie firmat Alexand in l. ſi conuenerit, ſub nume. 12. de re iudic. & præſertim

tim: cùm ratione non deſtituamur, ſecundum eundem ibi.

61 Nam vt patefacit Alex. in l. Gallus §. ſi eius in 2. not. ff. de liber. & poſthu. vbi claram habemus deciſionem, non eſt quærendum de ratione.

62 Et communis opinio adeò habetur pro ueta, vt is, qui eam in iudicio contenderit, & contra eã litigauerit, ſit abſque exceptione in expenſis condemnandus, ut efficax teſtimonium eſt Anto. de Butr. num. 21. & Abb. num. 25. in c. finem litibus de dolo, & contum. Alex. in l. properandum §. ſin autem vtraque C. de iudiicjs, & Marcus Ant. Natta conſil. 149. veriſsima fuit concluſio, nu. 7. uol. 1. & Anto. Maria Coratius in tract. de communi opinione Doctorum lib. 2. titu. 10. nume. 1. cum alijs ſeq. quem pauci ſunt dies comperi, & poſtquàm adduxetim præcitatos Doct. comprobantem opinionem iſtam efficaciſsimis quidem multis rationibus.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX non tenetur exprimere cauſam in ſententia, imò eam exprimendo fatuus cenſetur.*

2 *Sententia penitus vitiatur, in qua inepta cauſa per iudicem expreſſa ſit.*

3 *Præſumptio iuris eſt pro iudice.*

4 *Præſumptio iuris quæ eſt pro iudice ceſſat, quando exprimit ineptam cauſam in ſententia: quia tunc ſumus in caſu claro quòd male iudicauit.*

5 *Iudex aſſerens in ſententia aliquid fuiſſe probatum per duos teſtes referendo ſe ad acta, ſi conſtaret de errore ipſius iudicis ſententia foret nulla.*

6 *Iudex motus ad ferendam ſententiam ex duobus cauſis, vna faciente ad cauſam, altera verò non, ſuſtinetur ſententia ex ea faciente ad cauſam, vbi aliàs redderetur nulla, ſi vna tantùm cauſa eſſet expreſſa.*

7 *Iudex exprimens falſam cauſam in ſententia cum adiectione dictionis maximè ſuſtinetur ſententia, quando ex actis apparet de alia legitima cauſa.*

OPINIO CCCIC.

1 IVDEX non tenetur exprimere cauſam in ſententia, c. ſicut de re iud. & l. in ſumnio ff. eod titu. & ita tenet Glo. in l. ſi me, & Titium ff. de except. rei iud. imò eam exprimendo fatuus cenſetur. l. 2. §. vigorem ff. de his, qui notan. infa. notat Glo. in l. properandum §. illo C. de iud. & habetur per Io. And. & alios in d. c. ſicut, & per Bart. in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de uerbo. oblig. & Papien. in ſua pract. in forma ſententiæ diffinitiuæ in Gloſſ. relavandum nu. 4. & Corne. conſ. 345. nu. 3. vol. 1. & conſ. 89. nu. 1. vol. 3.

2 Tamen ſi ipſe iudex cauſam ineptam exprimeret, dicta ſententia penitus vitiaretur, ſecundum Fely. in c. cùm ordinem col. 1. ext. de reſcript. Innocen. & alios Doctores communiter in c. in præ- *Cõis* ſentia de renunciat. & in l. ſi is ad quem ff. de ac- *opin.* quiren. hæred. & iſtam opinionem communem ſequitur, & citat Cur. Iun. in l. 1. num. 33. ff. ſi cer. peta.

3 Et ratio iſtius communis videtur hæc: quia iudex releuatur à iure ab expreſsione cauſæ in ſententia, illud eſt propter præſumptionem iuris, quæ eſt pro ipſo iudice, d. c. in præſentia, & l. 2. C. de offi. ciui. iud. quem quidem text. ad hoc ſingularem, & meliorem de iure dicit Barba. in tracta. de præſtan. Cardin. 1. q. 1. par. col. 6.

4 Sed quando exprimit cauſam in ſententia, quę ſit inepta, aut minus legitima: tunc ſumus in caſu claro, quòd iudex malè iudicauit, & ſic ceſſat præſumptio in re clara, quæ eſt pro iudice, l. continuus §. cum ita ff. de verb. oblig.

5 Aduerte etiam hic, quòd quando iudex aſſerit in ſententia probatum fuiſſe aliquid per duos teſtes ſe referendo expreſsè ad acta: tunc ſi conſtaret de errore ipſius iudicis, eſſet nulla, ſecundũ communem opinionem omnium Doctor. quam *Cõis* citat, & ſequitur Dec. in c. quoniam contra num. *opin.* 158. de probatio. & Moder. inibi.

6 Limitatur primum iſta communis ex not. per Anto. de Butr. in c. per tuas extr. qui filij ſint legit. vbi per illum text. concludit, quòd ſi ad ferendam ſententiam ex duabus cauſis iudex moueatur, quarum vna ad cauſam faciat, altera minimè, ſubſtinebitur ſententia ex ea faciente ad cauſam, vbi aliàs redderetur nulla, ſi vna tantùm ratio fuiſſet expreſſa, c. ex parte, & c. dilectus de cõceſsio præben. & hoc idem ſequitur Inno. in d. c. in præſentia, Imo. in l. ſi plagij, & in l. quod dicitur col. 10. ff. de verb. oblig. Anto. & Abb. in c. 1. & in c. cum inter, de re iud. Alex in l. qui Romæ. §. duo fratres ff. de verb. oblig. & in l. ſi is ad quem poſt Ro. ff. de acquiren. hęred. cum alijs concordan. de quibus per eum, & Moder. in dictis locis.

7 Limitatur ſecundo loco præcitata communis per doctrinam Iacob. Butrig. in l. 2. §. ignominiæ ff. de his, qui notan. infam. vbi uoluit, quòd ſi iudex expreſsit falſam cauſam in ſentẽtia, per quã ſententia reddebatur nulla cum adiectione dictionis, maximè, ſuſtinebitur ſentẽtia: quoniam ad illam cauſam dumtaxat non cenſetur iudex ſe aſtrinxiſſe, & iſtam doctrinam ſequitur Abbas in cap. ſicut de re iud. & in c. ex parte Aſtenſis circa fin. de conceſsio. præben. & in c. ex literis de reſtitu. ſpolia. & Alexan. in d. §. duo fratres char. 10. & hoc dictum Iacob. Butri. procedit, quando ex actis apparet de alia legitima cauſa: tunc enim iudex exprimendo cauſã falſam, appoſita dictione, maximè, veriſimiliter ad illam cauſam legitimã, quã non expreſsit, reſpexiſſe videt̃, & ita declarat Domi. in c. venerabilẽ §. ſi. de ſent. excom. in 6. & in c. in tãtũ circa fin. 21. diſt. Imol. & Ant. in c. ex parte, de renun. & in c. ab excõicato col. pen. de reſcrip. & Rom. in l. ſi is ad quem ff. de acq.

de acquiren. hæred.& iſtam in medium exhibet eſſe communem opinionem Ruinus conſil. 63. nu.15.vol.1.
Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX poteſt interpretari ſententiam ſui prædeceſſoris ex coniecturis, & alijs, quæ percipere poteſt ex agitatis; ſecus verò ſi ſucceſſor vellet ſententiam ex ſuo capite, & ceruice interpretari.*

2 *Iudex poteſt exequi ſententiam abſq; mandato ſui prædeceſſoris: quia videtur eſſe idem iudex.*

3 *Iudex etiam alterius tribunalis poteſt exequi ſententiam alterius iudicis, quando executio ſpectat ad ipſum de iure communi, vel ſtatutario; ſecus verò ſi ad ipſum non pertineret: quia tunc non poſſet ſine literis iudicantis.*

4 *Sententia lata ſuper exequutione ſententiæ eſt interlocutoria.*

OPINIO CCCC.

1 IVDEX ſuccedens in officio poteſt interpretari ſententiam ſui prædeceſſoris ex coniecturis,& alijs,quę percipere poteſt ex agitatis coram prædeceſſore,ſecũdum Bar. Ang.Imol. & alios Doctores communiter in l.ab executore, ff de appellat. ſecus vero ſi ipſe ſucceſſor vellet interpretari dictam ſententiam ſuo ſenſu mero,ſecundum Imol. ibi ſaluantem contrariam opinionem Bal.in l.2.C. de ſentent. ex bre. recitan. & iſtam communem celebraut, ſequuntur, & citant Docto.in d.l.ab executore.
Cõis opin.

2 Et ſimiliter iudex ſuccedens in officio poteſt exequi ſententiam abſque mandato ſui prædeceſſoris:q̃a videtur idẽ iudex,vt per Bar. in l.à diuo Pio §.ſententiam Romæ.ff.de re iud. cuius opinionem communiter ſequũtur Doctores, vt per Soc.inibi,nu.16.
Cõis opin.

3 Amplia hoc in tantum procedere,quòd iudex etiam alterius tribunalis habet facultatem ſententiam alterius iudicis exequendi, vbicunque ad ipſum pertineret executio iſta de iure communi, ſeu ſtatutario; ſecus verò, niſi haberet huiuſmodi executionem de iure communi, vel municipali: quoniam tunc non poſſet in ſine literis iudicantis,vt per Bart.& omnes in d.§.ſententiam Romę.vbi Soc. alios referens ſcribit nume.17.& ſequen.iſtam eſſe communem opinionem.
Cõis opin.

4 Et his occurrit congruenter hic, quòd ſententia lata ſuper executione ſententiæ, eſt interlocutoria, ſecundum Doctores communiter in l.ab executione,C.quorum appellatio. & Ripam in l. quod iuſsit,num.43.ff.de re iud.licèt Iacob.Butri.in d.l.ab executione,& malè cõcedat pręmemoratam ſententiam diffinitiuam eſſe.
Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX eccleſiaſticus, qui fuit aditus pro abſolutione á iuramento erit poſtmodum iudex in cauſa principali.*

2 *Iudex aditus ſuper præparatorijs erit iudex in iudicio preparato.*

OPINIO CCCCI.

1 IVDEX eccleſiaſticus ſi aditus fuerit ſuper abſolutione à iuramento in contractu vſurario,ſeu ſimulato ad effectum poſtea agendi ſuper ſimulatione contractus,abſolutione obtenta, non poteſt coram alio iudice de ſimulatione agi,ſed coram eodem iudice id petere neceſſe eſt, ſecundũ Bal. ſingulariter in l.ordinarij colum.1.C.de rei vendi. cuius doctrina communiter eſt reperta per omnes Doctor. in l.quoties. C.de iudi.& præſertim per Alex.ibidem, nu.4. vt in medium expoſuerunt Moder. in rub.ext.de iudi. & in rubr. C.de eden.vbi vna voce omnes fatentur opinionem Bald.communiter approbatam eſſe non obſtantibus traditis per Paul.de Caſt. in d.l.ordinarij,& opinionem ipſam Bald. tanquam communem defendit,& tuetur à morſibus Dec.in d.rub. de iud.Curt.Iunior in pręcitata rubr.C. de eden. num.14.vſque ad nu.22. & ibi etiam Cagnolus, num. 35. cum alijs ſeq. vbi aduertit ab iſta opinione Bal. & communi non fore recedendum in conſulendo,& iudicando.
Cõis opin.

2 Hinc Alex.conſil.58.num.7.8.9.vol. 1.firmauit;quòd ſi coram alio iudice ſit petita exhibitio alicuius ſcripturę, vel inſtrumenti,quòd iudex, qui fuit aditus in iſto pręparatorio exhibitionis ſcripturę remanebit iudex in cauſa principali, & ſic in iudicio pręparato.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX laicus non poteſt cognoſcere de cauſa vſuraria,ſed contrarium ſeruatur in Regno Neapolitano.*

2 *Iudex eccleſiaſticus de iure communi cognoſcit de omnibus cauſis ſpiritualibus, & eccleſiaſticis ad eccleſiam ſpectantibus, etiam ſi inter laicos agitentur: & quæ ſint cauſæ iuſtæ ſpirituales vide intus.*

3 *Iurans falſum coram iudice ſeculari non poteſt ab eo puniri, ſed à iudice eccleſiaſtico, ſecundum ius commune.*

4 *Iudex eccleſiaſticus cognoſcit etiam in cauſis ſpiritualibus annexis, & ſupra ſub num.2.*

OPI-

OPINIO CCCCII.

1 IVDEX laicus de cauſa vſu
raria non poteſt cognoſcere.
ſecundum Bart. in l.quoties
C. de iudic. quem ſequitur
vltra alios ibi Alexan. & Iaſ.
colum. 2. & ſequent. aſſeren-
Cõis tes iſtam eſſe communẽ opi
opin. nionem, & omnes Docto. in l. Titia ff. ſolu. matr.
& Hierony. Gratus conſ. 85. inuocato diuino ſuf-
fragio in præſenti cauſa ad quam nunc accerſi-
tus ſum, ſub num. 7. vol. 3. in Regno verò Neapo
litano ſeruatur contrarium per literas Regis Lu-
douici, & Reginæ Ioannæ contra vſurarios, & no-
tant Lallus de Tuſcia num. 2. & alij omnes Scri-
bent. Regnicolæ in conſtitutione vſurariorum
lib. 1.

¶ Et licet aliqui Doct. videantur aſſerere cõ-
trarium, vt Principes ſeculares ſtatuere nequeãt
ſuper vſuris, ſeu cauſis vſurarijs: tamen Dec. cõſ.
170. colum. fin. & Rolan. à Valle conſ. 96. viſo in-
ſtrumento, nu. 50. & ſeq. vol. 2. conſuluerunt con
trarium.

2 Imò de iure communi iudex eccleſiaſticus co
gnoſcit de omnibus cauſis ſpiritualibus, & eccle
ſiaſticis ad eccleſiam ſpectantibus, etiam ſi inter
laicos agitentur, prout eſt in cauſa vſurarũ, cau-
ſa matrimonij, cauſa iuramenti, & legitimatio-
nis filiorum, & ſic de alijs ſimilibus, ſiue cauſa ſit
principalis, ſiue emergens, vt eſt text. in c. tuam
de ord. cogn. & ibi per Abb. & in c. lator. qui filij
ſint legit. & Docto. in l. omni nouatione. C. de ſa-
croſan. eccle. & not. etiam Bart. in d. l. quoties, &
in l. 2. ff. de iuriſd. omnium iud. & idẽ tenet Ang.
in §. ſi quis autem pro pecuniaria in auth. de ſan-
Cõis ctis. Epiſco. reprobata ibi communiter Gloſſ. per
opin. ipſum, & per allegatos Doctores, quæ aliter ſen-
tiebat.

3 Hinc eſt, quòd iurans falſum coram iudice ſe-
culari non poteſt ab eo puniri, ſed ab eccleſiaſti-
co, ſecundum Bald. in l. fin. C. de noui oper. nunc.
Cõis & in l. cum paruo in q. fin. eod. titu. & iſta eſt com
opin. munis opinio, teſte Boerio in deciſio. 305. num. 2.
4. & 5. vbi refert nonnullos Doctores contrariũ
aſſerentes.

4 Necnon iudex eccleſiaſticus cognoſcit in cau
ſis etiam ſpiritualibus annexis, vt habetur in c.
quanto, de iud. prout eſt ius patronatus, & dixi-
mus ſupra latè.

¶ Sed opinio præmemorata in principio po-
ſita limitatur, vt laicus iudex cognoſcere nõ poſ-
ſit de vſuris permiſsis iure Romano, ita Bald. in
l. 1. in fin. C. de vſur. & plenius in authen. ad hoc
C. eodem titu. Alios verò caſus duos in quibus
claudicat eadem communis, diſcurrit, atque re-
ſoluit Roland. in dicto conſil. 96. nume. 44. cum
alijs ſequen.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX cui eſt ſublata facultas condemnandi à
nouo iure corrigente antiquum, non intelligitur
prohibitus authoritate abſoluendi, niſi ſimus in
materia correctoria: nã eo caſu prohibita condemnan
di facultate cenſetur & prohibita poteſtas abſoluẽdi.*
2 *Iudex prohibitus aliquem condemnare fauore, & pri-
uilegio perſonæ condemnandæ non eſt, prohibitus eum
abſoluere, ne in odium retorqueatur, quod fuit indu-
ctum ad fauorem ipſius.*

OPINIO CCCCIII.

1 IVDICI vbicunq; eſt
ſublata facultas conde
mnãdi à nouo iure cor-
rigente antiquum, ob
hoc non intelligitur ei-
dem prohibita authori
tas abſoluẽdi. ſecundũ
Glo. in Clem. 1. in verb.
cõtra eos de hæreticis,
cum qua ſentiunt omnes Canon. cõmuniter ibi, *Cõis*
& Legiſt. in l. 3. ff. de re iud. vt refert Clau. de Seyſ *opin.*
ſel. in rub. ff. de acq. poſſ. Iaſ. in d. l. 3. n. 5. & ſeq. &
Moder. repetentes in l. nemo qui condemnare ff.
de reg. iuris, & ibi Dec. poſt Bald. aſsignat ratio-
nem iſtius communis.

¶ In contrariam verò ſententiam, quòd in
materia correctoria prohibita condemnatione
cenſeatur prohibita abſolutio, inclinauerũt Stef.
Vercell. & Ancha. in d. Clem. 1. & ſequitur Aret.
in d. rubr. ff. de acquirend. poſſe. Barthol. Soc. ibi
motus tribus fundamentis, vt per eum, & Felyn.
in d. cap. 3. col. 2. de re iud. vbi promit iſtam opi-
nionem Socin. & ſequacium eſſe communem, & *Cõis*
cum ea videtur etiam concurrere Ripa, in d. l. 3. *opin.*
vbi eam nu. 8.

2 Limitat, & interpretatur non procedere, quan
do prohibetur condemnatio fauore, & priuilegio
perſonæ condemnandæ: tunc quippè non cen-
ſetur prohibita abſolutio, ne in odium retorque
retur, quod fuit inductum in fauorem, l. quod fa-
uore, ff. de legi. & ita procedit text. in l. quoties C.
vbi Senatores, & ibi Bal.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX tenetur condemnare victum victori in
expenſis, ſi petantur expenſæ per partẽ aliàs: non.*
2 *Iudex poteſt ſi velit condemnare victum victori in
expenſis, etiam non petitis per partem.*
3 *Iudex reum conuentum in fructibus, intereſſe, & vſu-
ris, etiam actore non petente, condemnare poteſt, maxi
mè quando actor petierit ius, et iuſtitiam miniſtrari.*
4 *Iudex poteſt condemnare victum victori non ſolùm in
expenſis non petitis, ſi uelit, & factis ante litis conte-
ſtationem, ſed etiam in expenſis poſt litem conteſta-
tam erogatis.*

5 *Iudex*

5 *Iudex non condemnans victum victori in expenſis petitis facit litem ſuam, & tenetur eas reſarcire de ſuo.*

6 *Iudex tenetur condemnare victum victori in expenſis petitis nō ſolùm in cauſis ciuilibus, ſed in cauſis etiam criminalibus.*

7 *Fiſcus indebitè aliquem moleſtans poteſt, et debet in expenſis condemnari.*

8 *Iuſta cauſa litigandi excuſat victum ab expenſis de iure communi; ſed Curia Romana, & Sacrum Palatiū obſeruat contrarium, cùm in omnibus caſibus condemnet victū victori in expenſis, excepto caſu hic poſito.*

9 *Iuſta cauſa litigandi excuſat etiam à pœna legali.*

10 *Victus excuſatur in tribus alijs caſibus remiſſiuè poſitis ab expenſis.*

OPINIO CCCCIV.

1 IVDEX, tenetur condemnare victum victori in expenſis de iure Regni Neapo. vt in conſtitutio. Diuorum prouiſum erat, & ibi Doct. & in pragma. Temeritatem, & de iure etiam communi. Nam tex. in l. properandum §. ſin autem alterutra C. de iudi. arctat iudicem ad condemnandum victum victori in expenſis, vt ibi ſciant iudices victum victori in expenſis eſſe condemnandum, & ibi in
Cōis opin. ſummario text. id omnes Doct. communiter admittant, dum dicant, quòd victus victori debet condemnari in expenſis, vt per Bart. Ang. Salyc. Paul. de Caſt. & Iaſ.

¶ Hocq; intelligitur, & declaratur ſi petantur dictæ expenſæ per partem: ſi verò non petantur ad hoc non tenetur iudex, vt per allegatos Doct. & per præſtantiſſimum D. Carauitam cum alijs aggregatis per eum in ritu 297. item ſeruat ipſa curia in prima cauſa, ſub nu. 7. & ſeq. & per l. dies §. hoc autem iudicium ff. de dam. infect.

2 Licèt hoc poſſit facere iudex ſi vellet, id eſt cōdemnare victum in expenſis non petitis per l. ędiles §. ſciendum ff. de ædil. edic. ita tenent Dyn. & Bar. in d. §. hoc autem iudicium in 5. q. Bald. in l. non quicquid ff. de iud. Ang. & Ray. in d. §. ſin autem alterutra, & ibi latè Alex. nu. 31. ponunt iſtā
Cōis opin. eſſe communem opinionem, & Ripa in d. §. hoc autem iudicium nu. 81. & ſeq. & ita ſeruatur in practica, vt tradit Imol. in l. Paulus la 1. col. 2. ff. de re iud.

3 Et eam ſimiliter ſequitur Iaſ. multos Doct. citans in l. vniuerſa, n. 4. C. de prec. Imper. offeren. & ita obſeruatur etiam in Imperiali camera, maximè quādo actor petijt ius, & iuſtitiā miniſtrari, teſte Ioach. in ſing. obſerua. iudicij Imperialis cameræ, obſeru. 55. aliquoties centu. 4. vbi ait hoc idem procedere in fructibus, intereſſe, & vſuris, vt iudex poſſit condemnare reum conuentum in ipſis rebus, etiā actore non potente, & præſertim ſi petierit debitā iuſtitiā miniſtrari, & ita ibi deducit extitiſſe deciſum in iudicio antedictę Imperialis cameræ, ex opinione Ant. de Butr. in c. grauis de reſtitu. ſpoliato.

4 Et iudex non ſolū poteſt condemnare victū victori in expēſis non petitis ſi vult, factisq; ante litē conteſtatā, ſed etiā in expēſis factis poſt litem coteſtatā, ſecundum Glo. in c. ſi. de reſcript. Bart. & omnes alios, pręſertimq; Ripā in d. §. hoc autē iudicium nu. 81. & Octa. Veſtr. in ſua pract. lib. 8. tit. de ſecunda, ac tertia ſententijs, earumq; prolatione, & fructuum, & expenſarum condemnatione col. 6. ſub verſ generaliter non tranſportatis actis fol. paruo. 134. vbi hoc vtiliter declarat.

5 Verùm ſi iudex non condemnat victum victori in expenſis petitis, cenſetur facere litem ſuam, & tenetur reſarcire de ſuo. ſecundum Bart. in d. §. ſin autem alterutra colum. fin. & alios Doctor. in d. §. hoc iudicium, & iſtam ſententiam ſequuntur, & aiunt eſſe communem Moder. inibi Maranta in tracta. iudiciorum in 6. pate 3. membri nu. Cōis opin.
12. Corſetus in ſingula. ſuo in ver. Iudex il 1. Dominus Carauita in dicto ritu 297. num. 7. vbi ait etiam quòd de iure Regni iudex victum victori tenetur condemnare etiam in expenſis non petitis.

6 Et ampliatur prædicta, quòd victus victori in expenſis petitis per iudicem debeat condemnari, non ſolùm procedere in cauſis ciuilibus, verùm etiam in criminalibus, ſecundum commu- Cōis
nem opinionem omnium Doctorum: quam ci- opin.
tat, & declarat Hippolyt. de Marſil. in ſua pract. criminali in §. ſupereſt nume. 1. Socin. Iun. conſil. 36. num. 14. vol. 2. & Grammatic. deciſio. 39. vbi hoc latè proſequitur, & refert quoque ita in magna Curia Vicariæ extitiſſe deciſum, & ſequitur etiam, & tuetur Ioannes Antonius de Nigris in capitulis Regni in cap. 216. ſi de furto, violentia, vel defenſa, nume. 12. 13. 14. & 17. & Angel. de Vbaldis in repetitio. l. ſi vacantia, nume. 259. & ſeq. C. de bonis vacantibus lib. 10. & alios complures eiuſdem ſententiæ cumulauit Dominus Carauita celebris iureconſultus in dicto ritu 297. nume. 4. vbi inhæret opinioni contrariæ, & profert illam eſſe veriorem, obſeruarique in Regno de conſuetudine, generaliuè practica, & ratio eſt. Nam in criminalibus non venit modo aliquo refectio expenſarum, l. non ignorat, & ibi Cyn. C. de fruct. & lit. expenſ. & c. cùm dilecti de dolo, & contuma.

7 Ampliantur etiam præmiſſa, vt Fiſcus quoque poſſit, & debeat in expenſis condemnari, vt eas ſoluere debeat de proprio, vbicunque aliquem indebitè vexaret, & in ius vocaret, vt firmat Grammatic. cum alijs aggregatis per eum deciſio. 60. in cauſa excellentis Comitiſſæ, nu. 21. & ita de anno 1572. obtinui in facto in cauſa Reuerendi D. Iacobi Montanarij clerici Aquilani, qui extiterat tortus, & tormentatus nō legitimis indicijs præcedentibus, & damnatus poſtmodū ad re-

ad remigandum per triennium,& ad alias quam plures pœnas per Reuerendum Vicarium Epiſcopi Aquilani. Attamen commiſſa cognitione eiuſdem cauſæ per remedium appellationis Reuerendiſsimo Epiſcopo Marſicano,ac eius Reuerendo Vicario per ſedem Apoſtolicam, extitit talis ſententia tanquàm iniuſtiſsima reuocata per eundem iudicem delegatum ex eiſdem actis, & damnatus etiam fiſcus in expenſis mediãte meo patrocinio.

8 Limitãtur modò prædicta,niſi litigator haberet iuſtam cauſam litigandi:tunc enim iudex nõ poteſt ipſum condemnare in expenſis petitis. ſecundum communem opinionem,de qua atteſtatur Cagno.in l. in alterius ff.de regu.iur.num.19. & eam ſequunrur Canoniſtæ in cap. 1. in fin. de electio. in 6. & Legiſtæ in l. qui ſolidum §. etiam ff.de leg.2.& Glo.in l.3.§.ſi rem ff. de leg.3. *Cõis opin.*

¶ Sed curia Romana,& Sacrum Palatium rarò ſolet admittere talem iuſtam cauſam, & excuſationem, & ſic indiſtinctè in omnibus caſibus condemnat victum victori in expenſis, excepto vno dumtaxat caſu, vbicunque quis per ſententiam ex nouiter deductis reuocatam, & non ex eiſdem actis modò ſuccũberet, qui prius in eius fauorem aliam ſententiam reportaſſet, vt teſtatur, & luculenter diſcurrit Octauianus Veſtrius vbi ſupra, & D. meus Robertus Lancellottus in tract.de attentatis in 3.par.c.31.de pœnis attentatorum, nu.131.cum alijs ſeq.vbi affabrè explicat,& explanat quomodò hoc procedat.

9 Item iuſta cauſa litigandi excuſat etiam à pœna legali,ſecundum Gloſſ.fin. in l.ab executione C.quorum appell.non recip. Aret.in l.qui Romæ §.duo fratres ff.de verb.oblig.co'.4.Iaſ.in d.§.ſin autẽ alterutra,Alex.conſ.43.col.1.vol.6. & Dec. in l.quod te in vltimo nota.ff.ſi cer.peta.

10 Alios verò tres caſus,in quibus victus excuſatur ab expenſis, & in eis condemnari non debet, ponit cumulatiſsimè diſertiſsimus D.Anto.Maria Coratius in tracta. de communi Doctorum opinione lib.3.titu.10.de pœna contra communem litigantium.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX laicus, ſeu eius familia poteſt capere clericum deprehenſum in crimine,vel rixa,ſed non poteſt eum detinere; imò debet ſtatim iudici competenti eccleſiaſtico præſentare.*

2 *Iudex eccleſiaſticus non tenetur ſtare proceſſui iudicis ſecularis formato contra clericum de delicto ab eo cõmiſſo,dum ſibi remittitur clericus cum dicto proceſſu.*

3 *Clericus captus ſine habitu tempore homicidij perpetrati dolo,& ex propoſito,non debet gaudere priuilegio fori,nec poteſt petere remiſſoriam ad iudicem eccleſiaſticum.*

4 *Iudices ſeculares,Magiſtratus,Senatores,Præſidentes, Auditores,& omnes alij iudices quocunq; nomine uocentur,ac cancellarij, vicecancellarij, notarij, ſcribæ, ac quicunq; executores, & ſubexecutores intromittẽtes ſe in cauſis capitalibus,ſeu criminalibus contra perſonas eccleſiaſticas,illas capiendo,proceſſando,& ſententias contra illas proferendo,vel exequendo, etiam prætextu quorumcunque priuilegiorum à ſede Apoſtolica conceſſorum excommunicantur, & anathematizantur per bullam Pij V. lectam in die Cœnæ Domini.*

OPINIO CCCCV.

1 IVDEX laicus,ſeu eius familia poteſt capere clericũ deprehenſum in crimine, vel rixa,ſed non poteſt illum detinere, imò ſtatim tenetur iudici competenti eccleſiaſtico præſenrare.vt ſentiunt Bart. in l.ſi quis in ſeruitute ff.de fur. Bald.in l.ſi qua per caiumniam C.de epiſc. & cler. & omnes Canoniſtę communiter in c.cùm non ab homine de iud.vt referunt Moder.ibi. *Cõis opin.*

2 Et dato quòd iudex laicus caperet informationem contra clericum de delicto ab eo commiſſo: tunc iudex eccleſiaſticus non tenetur ſtare proceſſui iudicis ſecularis,dũ ſibi remittitur clericus cũ dicto ꝓceſſu,&iſta eſt cõis opinio Doct.in c.at ſi clerici de iud. teſte Fely.& Mod.inibi,& Gram. in conſil.criminali 42. & Ruino conſ.7.vol.5. *Cõis opin.*

3 Interpretatur vtiq; hoc non procedere in clerico capto, repertoq; abſque habitu clericali ad committendum homicidium, & clericus captus ſine habitu tempore homicidij perpetrati dolo, & ex propoſito non debet fori priuilegio gaudere: ideò non poteſt aliquo pacto petere remiſsionem ad iudicem eccleſiaſticum. ſecundum Hoſt. Io.And.& Ant.de Butr.in c.perpẽdimus de ſent. excommunica. & iſtam ſcribit eſſe communem opinionem Boer.deciſ.63.nu.16. *Cõis opin.*

4 Tamen aduerte, & caue tu iudex ſecularis ſicur ab igne in non te ingerendo, interponẽdo,ac intromictendo modo aliquo in cauſis criminalibus clericorum, & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum. Nam in Bulla Pij V. lecta in die Cœnæ Domini, anno 1568. excommunicantur, & anathematizanrur omnes Magiſtratus, Senatores, Præſidentes, Auditores,&omnes alij iudices quocunq; nomine uocentur,ac Cãcellarij,Vicecãcellarij,Notarij,Scribę,ac quicũq; executores,&ſub executores,oẽſq; alij quoquo modo ſe intromittẽtes in cauſis capitalibus, ſeu criminalib' cõtra pſonas eccleſiaſticas,illas capiẽdo, ꝓceſsando,& ſẽtẽtias cõtra illas ꝓferendo, vel exequẽdo, etiã ptextu quorũcũq; priuilegiorũ à ſede Apoſtolica conceſſorũ quibuſcunq; Regibus,Ducibus, Principibus,Reſpublicis,Monarchijs,Ciuitatibus, & alijs qbuſcũq; potẽtatibus quocũq; noie cẽſeãt, quæ diſponit illis in aliquo ſuffragari non poſſe, nec debere, reuocando prædicta priuilegia per quoſ-

quoſcunque Romanus Pontifices prædeceſſores, & ſedem Apoſtolicam ſub quibuſcunq; tenoribus, & formis, ac quouis prætextu, vel cauſa conceſſa, illaq; irrita, & nulla, ac nullius roboris, vel momenti fore ac eſſe decernendo.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX laicus poteſt punire ſacerdotem, vel clericum crimen aſſaſſinij committentem eo ipſo abſque actuali, & ſolemni depoſitione, et degradatione ob criminis immanitatem.*

2 *Qualitas, quæ fundat, aut priuat iuriſdictionem debet de ea ante omnia conſtare.*

OPINIO CCCCVI.

1 IVDEX laicus poteſt punire ſacerdotem, clericumuè crimen aſſaſsinij committentem eo ipſo abſque actuali, & ſolemni depoſitione, & degradatione, & hoc ob criminis immanitatem eſt procul dubio ſpeciali ratione obſeruandum, ſecundum Lapum, & alios Canoniſtas in c. 1. de homicid. in 6. Hippolyt. de Marſil. in l. unica, nume. 107. C. de raptu uirg. & in ſua pract. crimin. in §. diligenter num. 160. & in §. examinanda, num. 25. quorum *Cõis opin.* opinionem ſequuntur, & communem eſſe aſſeuerant Lamb. in c. 1. de hæret. in 6. nu. 88. Io. Bern. in pract. crim. c. 91. idẽq; not. Stef. Aufr. in Clem. 1. de off. ord. regu. 1. fallentia 18. & Gram. in voto 8. nu. 4. & ſeq. Et hoc videtur iure cautum ob criminis immanitatẽ, ſed in alijs caſibus iudex laicus debet eſſe certus, & de ſua iuriſdictione non dubitare.

2 Quia qualitas quæ fundat, aut priuat iuriſdictionẽ, debet de ea ante omnia conſtare, l. 2. §. ſi dubitetur de iud. vbi Doct. per illum tex. ita cõmuniter tenẽt, & in l. ſi quis ex aliena eod. tit. & in c. ſuper literis de reſcrip. vt p Gram. in cõſ. crim. 1. nu. 53. & ſeq. ꝙ reperit poſitũ in fi. ſuarum deciſ.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX in ſententia diffinitiua non poteſt aliquo pacto ſibi reſeruare in futurum condemnationem, vel abſolutionem expenſarum, ſed taxationẽ ſic.*

2 *Iudex in ſententia interlocutoria poteſt ſibi reſeruare condemnationem, vel abſolutionem expenſarum in futurum: quia non deſinit eſſe iudex.*

3 *Delegatus non poteſt ſibi reſeruare taxationem expenſarum, nec ſuam ſententiam interpretari, niſi eſſet talis delegatus, qui poſſet exequi ſententiam, vt eſt delegatus à Principe.*

4 *Delegatus à Principe poteſt exequi ſuam ſententiam.*

5 *Delegatus ſi citat aliquem, citatus non tenetur comparere, niſi in citatione inſeratur tota copia reſcripti, vel ſuę commiſſionis.*

6 *Iudex non poteſt ſibi reſeruare condemnationem fructuum, ſiue ſibi liqueat, ſiue non: ſed taxationem eorũ ſic, ſi ſibi non liqueat.*

OPINIO CCCCVII.

1 IVDEX in ſententia diffinitiua non poteſt aliquo pacto ſibi reſeruare in futurum condemnationem, vel abſolutionẽ expenſarum. ſecundum Lanfran. in c. quoniam contra de probatio. in c. 2. de expenſis nu. 6. cum alijs relatis per Celſum in add. ibi, & taxationem ſic, ſecundum Cyn. & omnes cõiter in l. terminato C. de fruct. *Cõis opin.* & lit. expen. & Bal. in auth. generaliter C. de epiſ. & cler. & ita ſtatutum eſt in Regno Neapolitano per pragm. exordiẽtem Temeritatem litigantiũ, licèt Bar. & malè poſt Glo. in d. l. terminato ſenſerit contrariũ, & Octaui. Veſtr. etiam in ſua pract. lib. 8. tit. de ſecunda, ac tertia ſententijs, earumq; probatione, ac fructuum, & expenſarũ condemnatione col. 7. verſ. & quamuis ſupra dixerim, fol. par. 135. ibi refert aliquos caſus, in quibus iudex poſt latã ſententiã, poteſt de expẽſis cognoſcere, & de iſta cõi atteſtantur Moder. inibi, & Lanfrã. in d. c. 2. de expen. n. 6. & Ioachim. in obſerua. 45. & ſi iudex, cent. 1. vbi meminit eã obſeruari in camera Imperiali, reiecta præmemorata opin. Bar.

2 Secus verò uidetur in interlocutoria: nã per eã nõ deſinit eſſe iudex, ita ſentit Fely. in c. ſignificauerũt col. 7. ext. de excep. & Ioachi. in d. obſerua. *Cõis opin.* 45. vbi exprimit iſtam eſſe cõmunẽ opinionem.

3 Hoc idem etiam dicendum eſt in delegato, qui quidẽ non poteſt ſibi reſeruare taxationẽ expenſarum, nec ſuam ſententiam interpretari, ſecundum Bar. & communiter Scribentes in l. ab executore ff. de app. per text. ibi & Glo. in ver. preces, niſi ſecundũ ꝑcitatos Doct. talis delegatus eſſet, qui vtiq; poſſet exequi ſentẽtiã, iux. not. per Glo. in l. à diuo Pio in prin. & §. 1. & ibi Bar. ff. de re iud.

4 Quia delegatus à Principe non ſolùm de iure canonico poteſt ſuam ſententiam exequi, c. ſignificaſti, & c. quærenti de off. deleg. ſed etiam de iure ciuili, l. fin. C. de iud. & ita tenent Doct. in d. l. à Diuo Pio, & Soc. alios referens ibi, vbi aſſeuerat *Cõis opin.* iſtã eſſe communem opinionem.

5 Sed aduerte, ꝙ ipſe iudex delegatus vbicunq; citat reũ, debet, & tenẽ in literis, & citatione ponere copiã ſuę cõmiſsionis, ſeu reſcripti. ſecundũ Bar. & omnes alios cõiter in l. 2. ff. ſi quis in ius vo *Cõis opin.* catus nõ iuer. & ita ſeruaẽ vbiq; in pract. quotidie. Tñ quãdo delegatus nõ faceret inſeri in citatione ſua copiã cõmiſsionis, citatus non tenereẽ aliquo modo cõparere. ſiqdẽ huiuſmodi citatio nõ arctaret citatũ, tex. eſt in c. ꝑterea de dil. Glo. in c. ſi epiſcopus, & ibi Arch. 2. q. 2. & Illuſtriſs. D. Card. Albanus in d. l. 2. nu. 18. vbi deducit iſtam eſſe cõem opinionem, & apoſtilla ad Felyn. in c. *Cõis opin.* cùm in iure in litera B. vbi dictam cõmunem in

vno caſu tantùm vti liſsimè limitat in fine dictæ additionis.

6 Et quemadmodum iudex in ſententia ſibi reſeruare nequit condemnationem, vel abſolutionem expenſarum, ita iudex ipſe ſimiliter non poteſt ſibi reſeruare condemnationem fructuum in ſua ſententia. vt voluit Bal. in l. terminato col. 1. C. de fruc. & lit. expen. ubi firmat etiam hoc verum eſſe, ſiue ſibi liqueat, ſiue non: ſed taxationē eorum ſic, ſi ſibi non liqueat.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX non poteſt recedere à pœna legali.*

2 *Iudex poteſt ex iuſta cauſa augere, vel minuere pœnas ſtatutas à lege conſideratis qualitatibus delinquentis, & circumſtantijs delicti; & iſtæ cauſæ ponuntur, & exemplificantur infra ſub num. 5.*

3 *Pupillo committenti homicidium pœna mortis commutari poteſt per iudicem.*

4 *Iudex habet arbitrium à lege minorandi, & commutandi pœnas legales, ex iuſta quidem cauſa.*

5 *Delictæ cum diuerſis qualitatibus, & circumſtantijs perpetrantur, ex quibus crimen quandoq; fit excuſabile, quandoq; magis atrox, & odioſum.*

6 *Iudex aliquid faciens contra ragulas iuris, cauſa eſt exprimenda.*

7 *Iudex leges, & ſtatuta poteſt tranſgredi ex magna, & euidenti cauſa.*

8 *Iudex ex iuſta cauſa non ſolùm poteſt permutare pœnam in cauſis, & pœnis minoribus, & extraordinarijs, ſed generaliter in omnibus ordinarijs.*

OPINIO CCCCVIII.

1 IVDEX vbicunque lex imponit pœnam, ab illa recedere non poteſt, nec debet. tex. eſt cum Glo. in c. licèt, infra de pęnis, probatur etiam in l. 1. §. calumniatoribus. ff. de priua. delict. & hoc firmat quoque Iacobus Nouellus in tracta. ad defenſam in rubr. incip. his hactenus nume. 44. fol. 664. poſt alios per eum relatos ibi. Facti enim quæſtio in arbitrio iudicis eſt, pœnę verò proſecutio non eius uoluntati, ſed legis authoritati reſeruatur.

2 Tamen iudex ex cauſa iuſta, ſeu rationabili poteſt pœnas à lege ſtatutas augere, vel minuere. textus eſt iuncta Gloſſ. in l. hodie ff. de pœnis, per quem text. ita tenet Innocen. in c. 1. ext. de conſtitu. Bart. in l. quid ergo §. pœna grauior ff. de his qui notan. infa. Bald. & Salyc. in l. & ſi ſeuerior C. ex quib. cau. infa. irrogatur, Paul. de Caſtr. conſil.

Cōis opin. 328. colum. 2. volum. 2. Doctor. omnes communiter in d. c. 1. ext. de conſtitu. in d. l. hodie, & in d. §. pœna grauior, & iſtam communem ſequitur etiam, & citat Dec. in cap. de cauſis num. 94. & ſequen. de offic. delega. Paulus Girlandus in tracta. de relaxatione carceratorum in 1. rubr. quæſtio. 6. incip. Sextò non omittam nume. 1. Maranta in tracta. iudiciorum in 4. part. principali nume. 65. Marſil. in l. pœna legis Corneliæ §. ſed, & ſi quis nume. 6. ff. ad l. Corne. de falſis, & ſingu. 244. Marcus Antonius Blancus in ſua practica criminali rubr. exordiente, poſtquàm videmus nume. 81. cum alijs ſequent. Moder. Ferrarienſes in dict. cap. 1. de conſtit. & Iacob. Nouel. in d. tract. ad defenſam.

3 Ex quo quidem dicto infert Bal. in l. & ſi ſeuerior colum. 3. C. de infam. quòd in pupillo committente homicidium poſsit ratione ætatis commutari pœna mortis, & hoc idem præ cæteris multis explicat, & declarat Felyn. in c. canonum ſtatuta nume. 48. de conſtitutio. ibi multas illationes facit memoratu dignas, quibus multi aſſeſsores ſaluari, defendiq; poſſunt, vt dicit idem Bal. in c. 2. de re iud.

4 Et huiuſmodi arbitrium, ſeu authoritatem iudex habet à lege. probatur in l. aut facta §. fin. ff. de pœnis, & in d. §. hodie, & in præcitato §. pœna grauior.

5 Et ratio dicti arbitrii videtur: quia delicta cū diuerſis circumſtantijs, & qualitatibus perpetrantur, ex quibus crimen illud quandoque fit excuſabile, quandoque magis atrox, & odioſum: quas circumſtantias, & qualitates omnes lex ipſa exprimere non potuit, ſed quaſdam expreſsit, ut d l. aut facta §. 1. cum 2. ſequen. ideò dedit iudici iſtam facultatem, & arbitrium, vt ſecundum facti contingentiam pœnas ipſas arbitrio ſuo ex cauſa augeret, minueret, vel mutaret d. §. pœna grauior, & d. l. aut facta §. 1. & ſuper hoc poſſent exemplificari plures cauſæ, quas congerit Bar. in d. §. pœna grauior, & Fely. in d. c. 1. de conſtitu. & in c. accedens, vt lit. non conteſta. Primò propter ſenectutem, vel iuuentutem, propter furorem, vel ebrietatem, propter calorem iuſtum, propter nimiam excellentiam hominis in aliqua arte, vel ingenio, vt dicit Aretin. in allegato §. pœna grauior in additio. ad Bartol. quæ incipit adde hic, quòd Iudex, Iaſ. in l. 1. colum. 3. ff. de legi. Marcus Antonius Blancus in præcitata pract. nume. 82. 1
vbi iſtas cauſas ponit, & alias quamplures hic non expreſſas latius ponit, & comprobat.

6 Quotieſcunque verò iudex recederet à pœnis in iure ſtatutis, debet exprimere cauſam. ſecundum Roma. conſil. 483. nume. 14. & D. Horatium Mandoſium in add. ibi in litera L, & Cæſarem Contardum cum magna caterua Doctor. relata per eum in l. diffamari in decima limitatione nume. 139. vſque ad numer. 150. C. de ingenuis, & manumiſsis, vbi admonet nume. 146. iſtam eſſe magis communem opinionem, & congerit Doctores contrariæ ſententiæ. Et an, & quando recedere poſsit à pęnis ſtatutis à lege, & Cōis opin.

quando

quando debeat aliàs redire, & ad quas iudices eccleſiaſtici, vide Moder. Hiſpanos in deciſio. ſeu pract. criminali in Gloſſ. canonicis, vel ſynodalibus.

7 Ampliaturq́ue iſta communis, vt in tantum extendat uires ſnas, vt procedat non tantùm de iure communi, ſed de iure municipali, vel ſtatutario etiam. Ita quòd ſi ſtatutum imponit certam pœnam pro aliquo crimine, iudex poteſt illam ex cauſa permutare, ſecundum Bartol. in d. §. pœna grauior, & in l. fina. de receptatoribus, Bald. in dicta l. ſi ſeuerior colum. 2. Abb. in c. 2. de delictis puerorum, Fulgoſi. conſil. 124. præſuppoſitis col. fina. Aret. conſil. 131. ſpiritus ſancti gratia in fin. & in cap. at ſi clerici, §. de adulterijs colum. 4. de iudic. cum alijs cumulatis per Marſil. in ſingu 244. tu ſcis illud, quod, & iſta eſt magis communis opinio, vt per Dec. in cap. de cauſis nume. 97. de offic. delega. quam ſequitur omnibus ferè contrarijs reſpondendo Fulgoſi. in dicta leg. ſi ſeuerior, Paulus Girlandus in allegato tractatu de relaxatione carceratorum in rub. 1. q. 6. nu. 8. & ſequen. & Dec. in d. c. de cauſis, num. 97. Cõis opin.

8 Ampliatur poſtremò dicta communis, vt non ſolùm habeat locum in cauſis, & pœnis minoribus, & extraordinarijs, ſed etiam generaliter in omnibus ordinarijs, ſecundum Gloſſ. in d. §. 2 l. hodie, quam ſequitur ibi Bartol. & in d. l. quid ergo. § pœna, Bald. & Salyc. in d. l. & ſi ſeuerior, & iſtam partem ſcribit eſſe communem Girlandus in allegato tracta. de relaxat. carcer. in rubr. 1. q. 6. num. 6. Cõis opin.

¶ Et iſtam communem limitat in quinque caſibus Felyn. in cap. 2. §. ad corrigendos colum. 6. de accuſat. Carrerius verò eam limitat in octo caſibus in ſua practica criminali in tracta. de homicid. nume. 7. & nume. 123. cum alijs ſequent. & in tribus alijs limitat Marcus Antonius Blancus in d. pract. crimin. num. 81. cum alijs ſequen. Sed iſtam materiam vſque ad nauſeam, & ad ſaturitatem melius quàm alius declarat, & explicat Tiraquel. in tract. de pœnis temperandis, aut remittendis per totum illum tracta.

SVMMARIVM.

1 *APPELLARI poteſt á iudice negligente, ſeu recuſante deferre iuramentum in ſupplementum probationis, & quando defert non habenti iuſtam cauſam.*

OPINIO CCCCIX.

1 IVDICE negligente, ſeu recuſante deferre iuramentum in ſupplementum ſemiplenæ probationis, ab eo poteſt appellari ſtante iſta negligentia, ſecundum Bartol. in l. admonendi ff. de iureiuran. cum quo ſentiunt Bal. cæterique Doctor. ibi, & Salyc. & omnes communiter, & vno ore in l. bonæ fidei C. de iureiurand. & Panormit. in cap. fina. extr. de iureiuran. vbi aſſignat rationem iſtam pro corroboranda iſta cõmuni, quòd ſicut poteſt appellari, quando defertur iuramentum non habenti iuſtã iurandi cauſam, l. generaliter C. de iureiuran. ita quando iudex nollet deferre præcedente legitima, & rationabili cauſa, & iſtam communem ſequuntur, & citant Moder. in locis præcitatis. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX, à quo fuit appellatum reijciens appellationem, quæ interponitur non ab exequutione, ſeu re iudicata, ſed à ſententia, debet puniri triginta auri pondo.*

2 *Iudex reijciens appellationem ſi non appellatur ab hac reiectione, reiectio facit tranſitum in rem iudicatam.*

3 *Appellatio admiſſa, ſi & in quantum, non videtur ſimpliciter admiſſa, ſed ſolùm in caſu quo de iure admitti debuit.*

4 *Iudex admittens appellationem, ſi & in quantum videtur à ſe iuriſdictionem abdicare adeò quòd proceſſus aliquis coram eo amplius fieri nequit, & factus non valet.*

OPINIO CCCCX.

1 IVDEX, à quo fuit appellatũ, reijciens appellationem, quæ interponit non ab executione, ſeu re iudicata, ſed à ſententia debet puniri triginta auri pondo. tex. eſt in l. quoniã iudices, C. de app. vbi Saly. & Doc. not.

2 Vnde debet eſſe cautus appellans, etiam ſi iudex reijciat de facto appellationem, vt appellet ab huiuſmodi reiectione, alioqui reiectio tranſiret in rem iudicatam, ſecundum Card. Zabare. in Clem. 1. in col. 3. de dolo, & contu.

3 Hinc inoleuit practica, quòd cauti iudices à quibus appellatur, non reijciant ſimpliciter appellationem, ne incidant in pœnã d. l. quoniã, ſed ꝙ dicãt ſe admittere appellationẽ ſi, & in quantũ tenẽtur, & debẽt de iure, & nõ aliter, nec alio modo: quo caſu talis appellatio admiſſa ſi, & in quantũ, nõ videt̃ ſimpliciter admiſſa, ſed ſolúmodò in caſu, quo de iure admitti debuit, ſecundum Bald. in l. edita. col. 17. & ibi not. alij Doct. de eden. Roma. conſ. 501. vt declarationem col. 2. & Angel. conſil. 217. in cauſa accuſationis col. 3. Soc. Iun. conſ. 18. viſis nu. 14. & ſeq. vol. 1.

4 Et his accedit vtiliter, quòd iudex à quo propter admiſſionem appellationis ſi, & in quantũ, cẽſetur à ſe iuriſdictionem abdicare, adeò ꝙ proceſſus aliquis coram eo amplius fieri non poteſt, & factus non valet, & iſtã ſcribit eſſe communẽ opinionem Roma. in d. conſ. 501. vel 401. col. 2. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX deferendo appellationi etiam ſi re integra reuocet grauamen, non propterea recuperat, neque reaſſumit iuriſdictionem in ea cauſa abdicatam.*

2 *Iudex quibus de cauſis poſſit deferre appellationi, ponitur remiſſiuè.*

3 *Iudex inferior non habet authoritatem tollendi appellationem à diffinitiua, ſecus ab interlocutoria, nec ſuſpenditur iuriſdictio iudicis quoad principale negociũ, nec tenetur iudex à quo prouocatur eidem ſuperſedere, ſecundum communem opinionem Legiſtarum, licèt Canoniſtæ communiter velint contrarium.*

4 *Iudex vnus ex tribus delegatis quando detulerit appellationi, cauſa non deuoluitur ad ſuperiorem per huiuſmodi dilationem vnius iudicis.*

OPINIO CCCCXI.

1 IVDEX deferendo appelationi etiam ſi re integra reuocet grauamen, non propterea recuperat, neque reaſſumit iuriſdictiõem in ea cauſa abdicatã. ſecũdum Geminianũ, & Ioan. Andr. in c. cùm appellationis. de appel. in 6. & alios communiter ibi, Bald in l. eos: §. apoſtolos C de appella. & iſtam opinionem audacter aſſeuerant eſſe communem Iaffredus in deciſio. 480. & Pariſi. conſil. 106. nn. 25. vol. 4. *Cõis opin.*

2 Et iudex ex quibus rationibus poſsit deferre appellationi, vide Papien. latè declarantem in ſua pract. in forma apoſtolorum §. detuli, num. 2. fol. 174.

3 Sed vtiliter declarantur prędicta per Scriben. quòd iudex inferior non habet authoritatem tollendi appellationem à diffinitiua, ſecus ab interlocutoria; & ſic per appellationem ab hac interlocutoria nõ ſuſpẽditur iuriſdictio iudicis quoad principale negocium, nec tenetur iudex, à quo prouocatur eidem ſuperſedere, vt ſentit Glo. Bartol. & Ang. in l. fin. per illum text. C. de ſent. & interlo. om. iud. Anto. Imol. Franc. & Dec. in cap. ſuper eo, il 1. de appell. & idem Dec. in c. ad hæc, il 1. & c. bonæ eod. tit. quibus in locis ſcribit hanc opinionem communem eſſe. *Cõis opin.*

¶ Tamen contrarium tenuerunt omnes Canoniſtæ cõmuniter in c. ſicut Romana de reſcrip. & Bar. reuocando ſententiam in melius in l. 1. §. fi. ff. à qui. appel. non licet, nu. 2. & iſtam communem opinionem ſequitur, & citat Ripa in d. c. ſicut Romana, nu. 20. cum alijs ſeq. *Cõis opin.*

¶ Sed huiuſmodi altercationes penitus corruunt mediãte deciſ. Conc. Trid. in ſeſſ. 24. c. 20. poſt princ. vbi ſancta Synodus determinauit, ꝙ appellationes, aut inhibitiones admitti nequeãt in prima inſtantia, niſi à diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari non polsit.

4 Prædicta verò communis. Ita declarata limitatur non habere locum, quando vnus index ex tribus delegatis detulerit appellationi: tunc enim cauſa per huiuſmodi dilationem vnius iudicis non deuoluitur ad ſuperiorem, ſecundum Bald. in authen. hodie C. de appellatio. quẽ ſequitur Card. in Clem. 1. q. 26. de appella. & Imol. ibi col. pen. Dom. in c. cũ appellationib. §. 1. de app. in 6. Ang. in l. ſi cũ dotẽ §. eo aũt tẽpore. ff. ſol. matr. & Petr. in c. ſi. q. 7. de conſt. & iſtã ſentẽtiã aſſerit eſſe cõem Dec. in c. cũ omnes nu. 35. de conſt. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *DAMNVM datumq́; ſeu valor rei, & extimatio debet probari per duos extimatores deputatos à iudice ad extimationẽ faciendam.*

2 *Extimatores electi, & vocati ad extimandum ualorem rerum debent prius iurare de extimando bona fide, & ſine fraude.*

3 *Periti, qui quotidie aſſumuntur in cauſarum diffinitionibus, vt ſecundum artis peritiam proprium iudicium declarent, iurati reſpondere tenentur.*

4 *Citari debent partes quando iudex, vel extimatores proficiſcuntur ad videndum locum, vel rem pro extimatione facienda.*

5 *Extimatio rerum per extimatores electos ad extimandum fieri poteſt etiam poſt didicita teſtificata.*

OPINIO CCCCXII.

1 IVDEX debet deputare exploratores, ſiue extimatores duos ad probandum valorẽ rerũ in omni caſu, etiam in caſu l. 2. C. de reſcinden. venditio. & ad probandum damni quantitatem, & extimationem: qui quidem extimatores ipſa omnia extimare debent, & referre iudici, ſecundum Bar. num. 20. Bald. Pau. de Caſt. Salv. & omnes in d. l. 2. vbi Cagnolus num. 258. ſcribit iſtam eſſe communem opinionem, & ſeruari in practica quotidie; *Cõis opin.* Et iſti extimatores prius iurare debent de æſtimando bona ſine fraude. textus eſt, & Gloſſ. Bartol. Bald. & Scribentes omnes communiter in l. hac edictali §. his illud, C. de ſecundis nuptijs, & hoc idem firmat idem Bartol. in l. Theopompus nu. 7. ff. de dote pręleg. & in prooemio ffſorum. col. 5. *Cõis opin.*

3 Vnde periti, qui quotidie aſſumuntur in cauſarum diffinitionibus, vt ſecundum artis peritiã proprium iudicium declarent, iurati reſpondere tenentur. tex. & ibi Doct. in c. fraternitatis de frigid. Abb. & alij in c. propoſuiſti colum. penult. de probat. Dec. & Iaſ. in repeti. l. admonendi nu. 237. ff.

237.ff. de iureiur. Crotus in tract. de teſtibus in 7 par. vbi aſſeuerant audacter iſtam eſſe communem opinionem. *Cõis opin.* Et hoc iuramentum quandoq; ad extimationem peritorum, quandoque ad veritatem rei pertinet, præſertimque quando rei veritas percipi poteſt ex peritia artis, vt ex agrimenſoribus, ſicuti opinatur Bal. in d. procemio fforū. & in d. §. his illud, & Deci. alios referens in d. c. propoſuiſti colum. penul. & ita iſtam materiam pulchrè declarabat D. Ranaldus Rodulfius Peruſinus præceptor meus in acutiſsimis interpretationibus ſuis, dum interpretabatur Peruſij maxima cum laude d. l. admonendi.

4 Et his accedit hic congruenter, quòd citari debent partes, quando iudex, uel extimatores proficiſcuntur ad uidendum locū, vel rem pro extimatione facienda, ſecundum Bart. in d. l. Theopompus, & Cagnolus in d. l. 2. nu. 262.

5 Et nota vlterius, quòd etiam poſt didicita teſtificata micti poſſunt ipſi extimatores, & exploratores ad extimandum, ſecundum Bal. eleganter in d. l. 2. vbi Cagnolus nu. 205.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX neceſſariò citandus eſt, ubicunque in cauſa appellationis, quę ventilabatur coram ſuperioribus ex officio proceſſit, aliàs proceſſus nullus, & inualidus redditur.*

OPINIO CCCCXIII.

1 IVDEX neceſſariò citādus eſt, vbicunque in cauſa appellationis, quæ agebatur coram ſuperioribus ex officio proceſſit, ſecūdum Glo. in c. cum ſpeciali. §. porrò de appella. communiter ab omnibus Doctoribus approbatam inibi, quam communem ſequitur, citat, & non nihil declarat Deci. in d. c. cūm ſpeciali nume. 27. cum aliis ſeq. [vbi declarat ſimiliter ipſe Dec. An omiſſa dicta citatione proceſſus ſit nullus. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *IVDEX citari debet per ſuperiorem ad tuendum honorem ſuum, vbi ageretur de reuocatione ſententiæ ad pœnam imponendam ipſi iudici, qui malè iudicauerit.*

OPINIO CCCCXIV.

1 IVDEX citari debet per ſuperiores ad tuendum honorem ſuum, ubicunque ageretur de reuocatione ſententiæ ad pœnam imponendam ipſi iudici, qui male iudicauerit: ſecus uero ſi tractaretur de reuocatione ſimplici ipſius ſententiæ: tunc quippè non foret citādus. vt per Glo. in c. ſacro de ſenten. excommu. communiter approbatam ab omnibus Canoniſtis ibi: quā quidem communem inibi ſequitur, citat, & commendat Fely. col. 3. & Boerius in deciſio. 259. nume. 2. & ſeq. & Ioachimus in obſeruatione 82. variant Docto. centuria 3. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *IVDEX promittens impunitatem delinquenti ſi delictum confiteatur, non tenetur promiſſum ſeruare, licèt reus confiteatur; Imò ex tali confeſſio ne poteſt reum condemnare, & excuſatur non obſtante promiſſione.*

2 *Iudex ad inueſtigādam ueritatem poteſt vti blandityis, & cauillationibus, & ſimulare.*

3 *Pactum contra publicam utilitatem, etiam ſi iuramento vallatum ſit, non debet ſeruari.*

4 *Reus confitens ſub ſpe impunitatis non eſt puniendus, niſi ſpe promiſſionis fruſtratus in ea perſeueret.*

5 *Reus non debet damnari per confeſſionem extortam ſpe promiſſionis impunitatis ſi eam reuocauerit, ſecus ſi in ea perſeuerarer.*

OPINIO CCCCXV.

1 IVDEX promittens liberationē, impunitatemque delinquenti, ſi delictum cōfiteatur per delinquentē, iudex nō tenetur huiuſmodi pmiſſionem obſeruare, Imo ex tali confeſsione non obſtante promiſsione impunitatis eidem facta poteſt poſtea illum condemnare, & excuſatur ſecūdum Prępoſi. Alexandri. & Domi. de Sanct. Gemi. in c. ſi quilibet, & in c. vtilem 22. q. 2. Fely. in c. accedens, il 2. vt lite non conteſt. & in c. afferte mihi gladium colū. 2. de præſumpt. Domi. poſt Vguti. & Archidia. in c. nos in quemquam, in fi. 2. q. 1. per text. in c. vtilem, 22. queſt. 2. & iſtam ait eſſe communem opinionem Hierony. Cuchalon. in addi. ad Deci. in l. ea eſt natura ff. de reg. iuris, & Moder. in d. c. afferte mihi gladium. *Cõis opin.*

2 Quæ quippè communis ratione non caret. Nam iudex ad inueſtigandam veritatem poteſt vti cauillationibus, ac etiam ſimulare, vt probatur in d. c. afferte mihi, & in c. non enim volebat Deus. 22. q. 2. & propter vtilitatem publicam ad bonum finem permiſſa eſt ſimulatio. d c. vtilem. Comprobatur quoque ſecundo loco, & fortius, videlicet, quòd in malis promiſsis non expedit fidem obſeruari, c. in malis promiſsis de reg. iur. libro 6.

3 Hinc eſt, quòd dicta pacta contra publicam vtili-

utilitatem, etiam ſi iuramento vallata ſint, minimè ſeruari debēt, vt dicit Bart. in l. ſi quis pro eo. ff. de fideiuſſo. & in l. 1. §. 1. de dolo. Tertiò comprobatur dicta communis, quòd non refert quo modo ueritas habeatur, dummodò habeatur, l. cùm ſeruus ff. de verbo. oblig. Poſtremò fulcitur iſta communis. Nam ſi licēt excoriare, torquere, & alia nonnulla in corpore hominis fieri pro ueritate habenda, tanto magis blanditijs, & bonis verbis, ſecundum Archidia. in d. c. vtilem, & alios in locis præcitatis; Imò iudex poteſt delatum de crimine ad pœnam damnare ex ſola cōfeſsione, quam ab eo promiſſa criminis impunitate extorſit, & de iure id permiſſum iudici eſſe abſque vllo peccato aſſeruerunt Archidia. in d. c. vtilem, Domi. poſt Archi. in d. c. nos in quemquam, Fely. in præcitatis locis, in c. afferte, & in c. accedens, Paris de Puteo in tracta ſyndica cap. ſaluus conductus. fol 95. & c. de tortura, verſic. Et aduertendum eſt, & Catelli. Cotta in ſuis memoralibus in memo. in verſ. Dolum bonum.

¶ In contrariam verò partem inclinauerunt complures Docto. videlicet, quòd iudex teneatur dictam promiſsionem, & fidem ſeruare, Iaco. de Belui. in ſua practi. crimi. in rubr. de quæſtio. vbi admonet iudices abſtinere à prædictis perſuaſionibus in ſpecie, ſed generaliter interrogēt quod crimen commiſerit, & ſententiam iſtam ſequitur etiam, & audacter fatetur eſſe ueriorem Deci. & Cagnol. nu. 20. cum alijs ſeq. in d. l. ea eſt natura, ubi Hierony. Cuchalon in addi. ad Deci. Grammati. poſt alios relatos per eum in q. 3. per totam, quæ reperitur in fine ſuarum deciſionū, & ita Ioan. de Imo. conſil. 109. viſa inquiſitione, & iſtam vltimam ſententiam videtur ſequutus fortunius in l. conuentionum col. 4. ff. de pact. in q. illa, An iudex, qui promiſſa impunitate criminis coegit à loco ſacro diſcedere, & ſecum ire delinquentem, teneatur ei fidem ſeruare, &c.

4 Sed in iſta ambiguitate, & in tot varijs iuris interpretum ſententijs pro materia reſoluenda, vnum explicitè præmittendum eſt, quòd ex dicta confeſsione reus minimè puniendus eſt, niſi ſpe promiſsionis fruſtratus in ea perſeueret. tenent eleganter Ioan. de Imol. in dicto conſi. 109. Deci. in d. l. ea eſt natura, circa ini. & in l. vnica C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt, nume. 25. Marſil. in l. 1. nume. 15. ff. de quæſtio. & in ſingu. 101. & 177. Alciatus in l. natura cauillationis. ff. de verborum ſignific. Grammati. in d. quæſtio. 3. Fortunius in d. l. conuentionum colum. 4. & ibi expreſsius Duarenus colum. 3. Iacob. de Belui. in allegata practi. crimin. in titu. de quæſtio. numero 140.

5 Vbicunque tamen criminis reus confeſsionem ita extortam reuocauerit, abſque aliquo dubio opinor non poſſe, nec debere ex ea damnari, & ita hanc vltimam opinionem veriorem eſſe arbitror, quæ placet Pari. de Puteo in tracta. ſyndica. in c. de tortura in verſ. Sequitur quæſtio quotidiana, fol. 120 col. 1. Sed ſi in confeſsione fruſtratus ſpe promiſsionis reus perſeuerauerit, damnari poterit ex mente omnium Docto. communiter, qui quæſtionem hanc tractauerunt; & ita opiniones ſupra relatæ ad concordiam reduci poſſunt. Cōis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX interponens decretum ſuper alienatione rerum minoris, vel eccleſiæ, ſi aſſerat ſe adhibuiſſe plenam cauſæ cognitionem ei non creditur, licēt communis opinio in contrarium appareat.*

2 *Iudici aſſerenti ſe detuliſſe iuramentum ſuppletorium cauſa cognita non creditur: cùm abſque cauſæ cognitione deferre non poſſit.*

3 *Iudici dicenti ſe ſequeſtrare poſſeſſionem timore armorum, & ratione ſcandali euitandi, ſine quo ſcandalo ſequeſtratio fieri non poteſt, non creditur.*

4 *Iudicis aſſertioni, dicentis ſe dediſſe tutorem cum cauſæ cognitione ſtandum non eſt.*

5 *Iudici non creditur ſuper cauſa ſine qua actum facere non poteſt, in qua conſiſtat fundamentum ſuæ poteſtatis.*

6 *Alienatio rei minoris, vel eccleſiæ requirit neceſſariò cauſæ cognitionem.*

OPINIO CCCCVI.

1 IVDEX interponens decretum ſuper alienatione rerū minoris, vel eccleſiæ, aſſerēſque ſe adhibuiſſe plenam cauſæ cognitionem, proculdubio non adhibetur fides tali aſſertioni, ſecundū Pau. de Caſt. conſi. 30. vol. 2. per l. ſi fortè ff. de caſt. pecu. & l. ſi donatione. C. de collatio. vbi latè Moder. & Paul. Caſt. ſequitur Deci. conſ. 556. col. 1. Marſil. in ſingu. 399. Rebuf. ſuper concorda. in titu. de concluſione Lateranen. Conci. col. 1. & Iaſ. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. col. 12. ff. de offi. procon.

2 Et comprobatur hoc ex eo, quod ſcribit Iaſ. in repeti. l. admonendi colum. 7. ff. de iureiurand. vbi dicit, quòd non creditur iudici aſſerenti ſe detuliſſe iuramentum ſuppletiuum cauſa cognita: cùm abſque cauſæ cognitione deferre non poſſit.

3 Corroboratur ſimiliter iſta doctrina Paul. de Caſt. per ea, quæ notat Ang. conſil. 107. in fi. vbi dicit, quòd non creditur iudici dicenti ſe ſequeſtrare poſſeſsionem timore armorum, & ratione ſcandali euitandi, ſine quo ſcandalo talis ſequeſtratio fieri non poteſt, & Ang. ſequitur Deci. conſil. 366. colum. pen.

4 Ad idem facit dictum Barto. in l. omnem C. ad Tertul. vbi ait, quòd non ſtatur ſoli aſſertioni iudicis dicentis ſe dediſſe tutorem cum cauſæ cogni-

cognitione: quod dictum pro notabili refert, & ſequitur Iaſ.in conſil.149.col.3. volu.2. Et alibi ſcribit Deci. in c. quæ in eccleſiarum colum.13. de conſtitutio.quòd nõ creditur iudici ſuper cauſa, ſine qua actum facere non poteſt, in qua fundamentum ſuę poteſtatis conſiſtit.

5 Prætereà præcitatum dictum Paul.de Caſt. in d.conſil.38. ſequitur etiam Felyn. in c. Eccleſia Sanctę Mariæ col.8.de conſti.

¶ Sed contra Paul.de Caſt.in d.conſil.38.aſſerit audacter eſſe communem opinionem Soci. conſil.115.circa primam quęſtionem uolu.1. & contra Paul. de Caſt. tenẽt etiam Moder. omnes in c.quoniam contra de probat.Alex. in l. ſciendum colum.7.ff.de verbo. obliga. à qua quidem communi contra Paul. temerarium foret diſcedere in actu practico. *Cõis opin.*

6 Retenta igitur iſta communi, ac pariformiter reprobata opinione Paul.prout de iure reprobari poteſt, dic vtiliter, quòd in alienatione rei minoris, vel eccleſiæ requiritur cauſæ cognitio, proptereà iudex antequàm interponat decretum ſuper dicta alienatione, debet adhibere cauſæ cognitionem, vt voluit Ang.& alij Scriben.communiter in l.2. ff. de fer. ſecundum Moder. inibi, & Iaffredum in deciſio.353. *Cõis opin.*

SVMMARIVM.

1 *IVDEX habet arbitrium imponendi pœnam, quotieſcunque à iure non reperitur limitata.*

2 *Iudex, quando non appareat limitata pœna à lege, poteſt extendere arbitrium ſuum vſque ad pœnam mortis incluſiuè.*

3 *Iudex non poteſt arbitrari de pœna mortis, aut de alia pœna ſanguinis, niſi concurrentibus qualitatibus, & circumſtantijs, quæ ſuaderent talem pœnam imponi cõſideratis qualitatibus facti, & perſonarum: aliàs ab eius arbitrio appellari poteſt.*

OPINIO CCCCXVII.

1 IVDICIS arbitrio debet pœna imponi, quotieſcunq; de iure communi non reperitur pœna à lege limitata.l.1.§. effractores. ff.de effracto. l. ſanctio legum. ff. de pœnis, not. per Gloſ.in c.ſuper his,in verſi. Arbitrium ext.de accuſat.& not. per Alberi. & alios in l. quid ergo §. pœna grauior ff.de his,qui notan.infa.

2 Et iſto caſu quando pœna eſt arbitraria, poteſt extendi arbitrium ad mortem, & per conſequens iudex poteſt arbitrari pœnam mortis, vt per Glo.in §. in ſumma inſtitu.de iniuriis, quam ſequitur Bar.& Ang.in l.ſacrilegi capite.ff.ad legem Iuliam pecul.Alex.conſi.5.colum.fin. & cõſilio 72. col.2. Signorolus de Homodeis conſilio 170.Marſil.in l.de minore in princ.ff.de quæſtio. & Salyce.in rubrica C.eod.titu.vbi ſupponit dictam Gloſ.communiter approbari, & iſtam communem citat etiam Maranta in tracta. iudiciorum in 4.par.prin.nu.43.cum aliis ſeq. *Cõis opin.*

3 Iſta uero omnia intellige cum grano ſalis, vt delicet, quòd non licet iudici arbitrari de pœna mortis, aut alia pœna ſanguinis, niſi quando concurrerent qualitates, & circumſtantiæ, quę ſuaderent talem pœnam imponi, vt per Io.de Imol. in c.vt inquiſitionis de hæreti.in 6. & in l.2.ff de publi.iudi.diſtinguendo vt ibi per eum, & in quantum hoc deſiderat criminis magnitudo, ſecundum Bald.in l.1.in fi.C.de his,qui latro. vel in alie.crim.reos occult.Nam iudex tenetur attendere facti, & perſonarum qualitatem, & ſi iudex nõ ſuadentibus præmiſsis arbitrium extenderet imponendo pœnam ſanguinis, poſſet ab eius arbitrio appellari, vt per Docto.in d.c.ſuper his, Are. in d.§.in ſumma, & Marſil.in l. quęſtionis modũ. ff.de quæſtio.& in practi.crim. in §.conſtante nume.8.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX non poteſt motu proprio ad priuatam utilitatem officium ſuum impartiri, niſi imploranti.*

2 *Iudex non ſupplet de facto, ſed de iure tantùm.*

3 *Statutum diſponens, quòd iudex debeat terminare cauſas infra certum tempus, intelligitur ſi pars petierit.*

4 *Cautio vt pręſtari debeat virtute iuris communis, vel municipalis, aliàs quis non audiatur, intelligitur ſi petita ſit.*

5 *Vſufructuarius omnium bonorum ſi non præſtiterit cautionem de vtendo arbitrio boni viri facit fructus ſuos, ſi petita non ſit.*

6 *Debitor præueniens creditorem ad effectum impediendi repręſentationem inſtrumenti non auditur, niſi pręſtita prius cautione per ipſum de ſoluendo debitum, et pœnam, & de ſe repręſentando perſonaliter tempore publicationis, etiam quòd cautio non ſit petita.*

7 *Statutum quòd iudex debeat ferre ſententiam ſecundum conſilium ſapientis, intelligitur ſi illud petierit pars.*

8 *Cautio quia non petitur à parte vigore ſtatuti requirẽtis cautionem ab appellante, omiſſa non vitiat appellationem.*

9 *Iudex in cauſis piis, & in cauſis pupillorum tenetur officium ſuum etiam non petitum impartiri.*

10 *Iudex abſentibus ex legitima cauſa poteſt officium ſuum non petitum impartiri, & nouas probationes inducere; ſecus verò ſi non eſt legitima abſentia.*

11 *Iudex ex officio ne fruſtra laboret, & faciat iudicium fruſtratorium, & ferat ſententiam nullam, tanquam latam cum falſo procuratore, poteſt compellere procuratorem ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato ſi dubitatur de mandato, ſecundum communem opinionem, licet ſententia contraria ſit ſimiliter communis.*

12 *Exceptio falſi procuratoris poteſt opponi quandocunque etiam poſt litem conteſtatam, & latam ſentẽtiã.*

13 Ex-

13 *Exceptio quęcunque reddens iudicium nullum poteſt opponi quandocunque etiam poſt latam ſententiam.*

14 *Iudex ex mero officio poteſt partibus dare, concedere, ac præfigere terminum ad producendum, & examinandum teſtes, dummodò iſtud ex iuſta cauſa faciat.*

15 *Iudex ex iuſta cauſa poteſt abreuiare omnem iuris terminum.*

16 *Iudex ex officio non poteſt impartiri officium ſuum, vbicunque pręſcriptio, compenſatio, notorium pręſumptio, ignorantia, diuturna præſtatio, dominium præſumptum, exceptio quando ineſt actioni, reſtitutio in integrum, & alia ſimilia iura per actorem, vel reum in iudicio allegari prætermittuntur.*

17 *Iudex ſuper non petitis iudicare non poteſt.*

OPINIO CCCCXVIII.

1 IVDEX non poteſt motu ꝓprio officium ſuũ ad priuatam vtilitatẽ impartiri, niſi implorãti. ſecundum Innoc. in c. ad noſtram, il 2. de iureiuran. & in c. in literis de reſtitutio. ſpoliato. Anto. in capitulo primo, in 1. oppoſitio. de libell. oblatio. & in cap. ſollicitè. de reſtitu. ſpoliat. Barto. & alios in l. dies §. hoc autem iudicium ff. de dam. infect. ubi nu. 37. & ſeq. ſcribit iſtam eſſe communẽ opin. quã ſequitur Ioan. Bapt. Ferrettus conſil. 42. num. 5. vol. 1. Nouellus in ſua practi. crim. in rubr. incip. datis defenſionibus, nume. 84. & ſeq. & in tracta. ad defenſam ſuper rub. exordiente, ſolet communi ſententia, nume. 3. & Auguſtinus Berous in c. 1. nume. 40. de iudiciis. *Cōis opin.*

2 Et fundatur dicta communis ſuper illo dicto, quòd iudex non ſupplet de facto, ſed de iure tantùm, vt habetur in toto titu. C. vt quæ deſunt aduoca. & not. per Glo. in c. bona de poſtul. prælato. & ita voluit Bart. in d. §. hoc autem iudiciũ, per l. illicitas. §. veritas ff. de offic. præſid. & ita declarat Ant. in d. c. ſollicitè, & in c. 1. de libel. oblat.

3 Comprobatur ſecundo loco dicta communis: nam pari modo videmus, quòd ſtante ſtatuto, quòd iudex teneatur cauſas terminare infra certum tempus ſub pœna. hoc ſanè intelligitur, ſi pars petierit. ſecundum Butri. & Abb. in c. penùlt. colum. pen. de iud. Calderi. conſil. 3. de pœnis, Paul. de Caſt. Alexan. & Iaſ. in l. properandũ in princ. C. de iud. & in l. vniuerſa C. de preci. Imperato. offeren. colum. 2. Beroum in c. licèt cauſam nume. 71. cum aliis ſequen de probatio. vbi refert, & determinat alios caſus ſimiles, & Riminal. conſil. 535. nu. 9.

4 Roboratur etiam, quòd ſtatutum, ſeu lex diſponens, vt quis teneatur cauere in aliquo actu: aliàs non audiatur, intelligeretur ſi huiuſmodi cautio petita eſſet, ſecundum Bal. in l. qui crimẽ. col. 2. C. qui accuſa. non poſſ. Aret. conſi. 136. Caſtren. nume 6. & Iaſ. in l. vniuerſa, C. de preci. Imperat. offer. Campegium in tract. quòd ſtãtibus maſculis q. 58. nume. 234. cum aliis ſequen. Deci. qui ita conſuluit conſil. 607. nume. 2. & ſeq. & nume. 7.

5 Vbi concludit vſufructuarium omnium bonorum non præſtita cautionẽ de vtendo arbitrio boni viri facere fructus ſuos, caſu quo ipſa fideiuſsio petita non reperiatur, & opinionem iſtorum ſequuntur Marinus Freccia, in tracta. de repreſentatione inſtrumenti ſecundum formam ritus magnæ Curiæ Vicariæ in 9. part. q. 3. num. 6. & Prudentiſsimus D. Carauita in ritu 189. Item quòd quando contingerit, nu. 5. cum aliis ſeq.

6 Vbi firmat contrarium in caſu pragmaticæ, Malitiis hominum, diſponentis debitorem pręueniendo creditorem ad effectum impediendi repręſentationem inſtrumenti ſecundum formam dicti ritus non poſſe audiri, niſi præſtita cautione per eum prius, & ante omnia de ſoluendo debitum in caſu ſuccumbentię, & vncias decem pro pœna, & de ſe repręſentando perſonaliter in carceribus tempore publicationis in cauſa, ꝙ ob omiſsionem talis fideiuſsionis primùm, & ante omnia etiam aliter non petita præueniendo nulla eſſet, & quòd ea non obſtante ita nulliter facta poſſet procedi ad liquidationem ipſius inſtrumenti, & profert vtile quippè verbum ibi, ꝙ ita in practica obſeruatur in Regno, prout & nos ſemper vidimus obſeruari: quia text. d. pragma. Malitiis hominum eſt clarus, & requirit pro forma ipſam cautionem.

7 Comprobatur vlterius, ſi ex ſtatuto iudex ferre ſententiam tenetur ſecundum conſilium ſapientis, & aliter lata non valeat, intelligitur ſi pars conſilium petierit. ſecundum Butr. in d. c. 2. de iud. ſequitur Alexan. conſi. 121. col. fin. vol. 2. & Iaſ. in d. l. vniuerſa.

¶ Corroboratur poſtremò iſta communis in iudice, qui teneatur infra certum tempus cauſam committere; nam intelligitur ſi petitum fuerit. ſecundum Aug. conſil. 140. quę omnia fundãtur in regula d. §. hoc autem iudicium.

8 Confirmatur etiam vbicunque vigeret ſtatutum diſponens appellationem nullatenus valere, niſi præſtita prius cautione per appellantẽ: vt tunc omiſsio fideiuſsionis non vitiet appellationem ipſam, niſi peteretur cautio antedicta à parte, vt deciſum extitit in camera imperiali per doctrinam Paul. de Caſt. in l. peto. §. frater in fin. ff. de leg. 2. teſte Ioachimo in obſeruatiõe 6. etiã ſi ſtatutum, centuria 1.

¶ Sed crederem talem deciſionem non poſſe de iure ſubſiſtere. Nam ſtatutum requirens aliquid pro forma ſubſtantiali; ob eius omiſsionem quippè tunc, & inobſeruantiam eſt ipſo iure nullum, quicquid aliter factum fuit. ſecundum notata per Alexan. & alios communiter in l. 1. ff. de libe. & poſthu. Imò ſtante diſpoſitione huiuſmodi ſtatuti tradentis formam, & modum ſpecificum, *Cōis opin.*

& ex-

& expreſſum agendi, partes non poſſunt renun-
ciare, nec conſentire quòd aliter fieri poſsit, vt
Cõis habetur per Abb. & alios communiter in c. dile-
opin. ſcto de præben. & ibi Anto. & Ioan. poſt Gloſſ. in
verſi. Clauſula, & per Imol. in l. ex facto in princ.
ff. de vulga. & pupilla. per Alexan. in d. l. 1. & latè
per Fely. in c. cùm acceſsiſſent in verſ. Tertia de-
claratio de conſtitut. & in capit. cùm dilecta de
reſcript.

9 Et iſta communis ita corroborata fallit pri-
mùm in cauſis piis, in quibus iudex tenetur ſup-
plere, & officium ſuum non petitum impartiri.
facit l. qui erat hæres circa princ. ff. famil. erci-
ſcun. & §. ſi autem hæres in authen. de eccle. titu.
vbi hæres ex prouiſione, & officio Epiſcopi cogi-
tur ſoluere legata pia omni falcidia vacante, & li
Cõis mitationem iſtam ſequuntur, & tenent Bar. & cõ
opin. muniter Legiſtæ in d. §. hoc autem iudicium, An
to. de Butr. in c. bonę, il 2. de poſtul. prę lato. & Be
rous. in c. ſollicite, nume. 10. de reſtitu. ſpoliato. &
Grauet. conſ. 190. quod in præſenti cauſa ſit de-
ponenda puella, nume. 10. vbi nume. 8. & ſeq. am
pliat hoc procedere etiam in cauſis pupillorum,
vt ad eorum vtilitatem in aliquibus caſibus ini-
bi poſitis per eũ, iudex ex officio ſupplere queat
pro ipſis pupillis: prout alterum quippè caſum
ponit etiam Rota Pedemontana deciſio. 89. cùm
mater vidua, nume. 9. vt iudex in citatione infan
tis ex officio ſupplere poſsit.

10 Fallit ſecundo loco in abſentibus, pro quibus
iudex ex officio poteſt officium nõ imploratum
impartiri, & nouas probationes inducere, vt l.
ampliorem. §. 1. C. de appellatio. & auth. qui ſe-
mel C. quomodo, & quando iudex, & ita conclu-
Cõis dunt omnes Canoniſtæ communiter in d. c. bo-
opin. næ. & in c. iudicantem 30. quæſtio. vltima, & Le
giſtæ in d. §. hoc autem iudicium, & iſtam com-
munem ſequitur celebrat, & citat Ripa ibi, nu-
me. 74. & ſeq.

¶ Quæquidem procedit, ſecundum Barto. in
d. §. hoc autem iudicium, in caſibus, in quibus iu
dex poſsit peruenire ad ſententiam diffinitiuã:
aliàs ſecus; ideóque lite nondum conteſtata iu-
dex non poſſet ſupplere pro abſentibus.

¶ Procedit quoque dicta communis in abſen
tia legitima; Vndè ſi abſentia litigantis nõ eſſet
legitima, vtique iudex non poſſet officium ſuum
non imploratum impartiri, vt per Bal. in d. l. am
pliorem §. 1.

11 Tertiò coarctatur dicta communis non pro-
cedere, quando iudex opponeret contra inhabi-
litatem perſonæ comparentis in iudicio: tunc
enim iudex ex ſuo officio ne fruſtra laboret, & fa
ciat iudicium fruſtratorium, & ferat ſententiam
nullam, tanquam latam cum falſo procuratore
poteſt compellere procuratorem ad exhibendũ
mandatum, vel ad cauendum de rato, ſi dubita-
tur de mandato, ſecundum Glo. in c. 1. in verſic.
Abſentia de electio. lib. 6. aliàs autem poterit eũ
repellere à limine iudicij, etiam ſi non oppona-
tur, quam Glo. ſequitur Bal. in l. licèt, C. de procu
rato. & in l. exceptionem C. de probatio. in au-
then. offeratur C. de litis conteſta. & in l. 1. C. vt
quæ deſunt aduoca. Auge. in l. Pomponius §. rati
habitio, ff. de procurato. Panor. in c. cauſam quæ,
il 1. nu. 3. de iudic. & in c. eccleſia, il 1. vt lit. pen-
den. in cap. 1. & in c. nulli de appellatio. Anto. de
But. & ibi Barba. in c. cùm M. de conſtit. Paul. de
Caſt. & Roma. in l. inter quos §. fin ff. de damno
infecto, Salyc & Alexan. in d. l. licèt, Domini. de
Sancto Geminia. in d. c. cauſam quæ, Barbatius
conſil. 36. illud in fin. & conſ. ſeq. col. 3. volu. 1. &
conſ. 7. ſapienter colum. pen. vol. 2. Alex. conſil.
77. viſis dubitationibus, nume. 20. vol. 3. Caſſa.
conſil. 68. viſis, nume. 38. & Grammati. conſi. ci-
uili 95. nu. 36.

¶ Contra verò Gloſ. prædictam eſt text. ex-
preſſus, ſecundum Barto. lecturam ibi in dicta l.
inter quos §. fin. vbi tenet, quòd iudex ex officio
non poteſt opponere contra inhabilitatem per-
ſonæ comparentis in iudicio; Et ideò Io. de Imol.
in d. §. fin. nu. 9. reprobat illam Gloſſ. & in c. cùm
in iure peritus de offic. deleg. quia iudex, ſecun-
dum eum non debet impartiri officium ſuum
non poſtulatum, d. §. hoc autem iudicium, & q̃a
in caſu pręcitatæ Glo. iudicium non erit fruſtra-
torium: cùm exequutio fieri poſsit contra falſum
procuratorem, vt in l. Plautius ff de procurato. &
in l. ſi ſe non obtulit ff. de re iud. Gloſ. in d. l. licèt
in Glo. fin. & dictam Gloſ. in allegato c. 1. de ele-
ctio. aſſerit audacter Fely. in d. c. cauſam quę nu.
1. communiter reprobari per Doct. Cõis

¶ Cæterum his parum obſtantibus, & aliis, opin.
quæ contra Glo. illam allegãtur, ſequor omiſſo
multiloquio, & omni diſputatione opinionem d.
Glo. in d. c. 1. de electio. tanquam magis commu-
nem, quam expreſsè ſequitur Deci. in d. c. cau-
ſam quæ nume. 2. & 13. vbi dicit d. Gloſ. magis
communiter approbari, ſequitur etiam Roma.
conſil. 67. viſo themate, ſub nu. 5. conſil. 69. viſo Cõis
quæſtionis themate, nume. 11. & conſ. 224. viſa opin.
captura, nume. 5. Gomeſi. in regu. de anna. quæ-
ſtio. 4. nu. 7. Marſil. in practi. crimi. §. ſequens, ſub
nume. 36. & conſi. 16. inclina, nu. 37. & ſeq. Ripa.
in d. §. hoc autem iudicium, nume. 49. vbi refert
in iudicando, & conſulendo non eſſe ab opinio-
ne Gloſ. prædictę recedendum: cùm ſit magis cõ
muniter approbata, & Iacobinus de Sanct. Geor
gio in d. c. licèt nu. 9 & Berous. in c. 1. num. 58. de
iudi. & in c. 1. nume. 1. cum aliis ſeq. de accuſat.
vbi optima diſtinctione conatur opiniones iſtas
concordare.

12 Et dato, quòd ſententia in caſu præmiſſo eſ-
ſet lata cum falſo procuratore per partem, exce-
ptio falſi procuratoris poſſet opponi quandocun
que, etiam poſt litem conteſtatam, & latam ſen-
tentiam, vt per Gloſ. in l. licèt C. de procurator.
communiter approbatam ibi ab omnibus, & paſ
ſim ab aliis Doct. iuris noſtri. Cõis

13 Quia non ſolùm iſthæc exceptio, ſed etiam opin.
omnis

omnis alia exceptio, quę redderet iudicium re-
tro nullum, poſſet opponi quandocunque etiam
Cōis post ſententiam, ſecundum Doctor. communi-
opin. ter in cap. in noſtra ext. de procurat. & iſtam ſe-
quuntur Moder. & atteſtantur inibi, & Gram-
mati. in voto 18. nu. 5.

14 Interpretatur vlterius dicta cōmunis, quòd
iudex ex mero officio partibus poteſt dare conce
dere, ac pręfigere terminum ad producendos,
& examinandos teſtes, c. licèt cauſam de probat.
vbi Abb. hoc expreſsè firmauit, & in c. finem liti
bus in 1. nota. de dolo, & contuma. Bar. in l. 1. in
2. nota. de dilatio. & Alex. in d. §. hoc autem iudi-
Cōis cium, vbi refert iſtam ſententiam eſſe commu-
opin. nem, dúmodò iudex iſtud ex cauſa iuſta faciat.
verbi gratia, ex negligentia litigantium, pręci-
puéque actoris, cui in primis onus probandi in-
cumbit, l. ei, qui, ff. de probatio.

15 Et ſimiliter iudex ex iuſta cauſa poteſt om-
nem iuris terminum abreuiare, ſecundum Bart.
in l. 2. ff. de re iud.

¶ Limitatur quoque, & ampliatur prædicta
communis regula in multis aliis caſibus per So-
ci. in tract. fallentiarum in regu. 197. & in regula
200. per Ripam, in d. §. hoc autem iudicium, &
Auguſti. Beroum. in d. c. ſollicitè, nu. 7. cum ſex
aliis ſeq. quos omitto breuitati ſtudendo.

16 Poſtremò iudex ipſe ex ſuo officio ſupplere
exceptionem poſſet etiam, vbicunque non foret
oppoſita exceptio, quando ineſt ipſi actioni, vt
verbi gratia in pactis incontinenti appoſitis, vt
concedunt Barto. in l. lecta ff. ſi cert. peta. & in l. ſi
Cōis vnus §. pactus ff. de pact. & alij communiter in al
opin. legatis locis. Secus autem foret, quando non in-
eſſet exceptio, ſed veniret extrinſecus, vt in pa-
ctis appoſitis ex interuallo, vel in exceptionibus
procedentibus, ſcaturientibuſque ex alia ęquita
te, vt firmat Barto. in locis præmemoratis, & Ale
xan. in l. eum qui §. qui ita ff. de verbo. oblig. & in
l. 1. C. vt quæ deſunt aduoca. vbi refert Doct. con
trarię ſententiæ, & ita deciſum vidi hiſce oculis,
pluribus quippè vicibus annis ſuperioribus in
Sacro Regio Concilio Neapolitano in variis, di-
uerſiſque cauſis, vt nunquam prouiderit ex offi-
cio, vbi aliquod ius per partes ex incuria ad ea-
rum fauorem prætermiſſum fuerit, prout hoc
idem deciſum reperio in Senatu Delphinali, atte
ſtante Guid. Papæ deciſio. 221. Item dicta die, ꝙ
neceſſariò pręſcriptio opponi debeat: aliàs præ-
termittens eam opponere excluditur à deſide-
rio ſuo, vbi refert etiam quamplurimos caſus ſi-
miles, in quibus aliquid ad fauorem actoris, vel
rei procedens pętermiſſum, nihil releuare, nec
operari, & Tiraquel. etiam in tract. de pręſcriptio
nibus §. 1. Glo. 2. verſic. Sed quęſtionis eſt, cum
verſi. ſeq.

17 Et de hoc quippè mirandum non eſt: ſiqui-
dem iudex de his, quę petita non ſunt iudicare
nequit, l. fin. C. de fideicom. liber. & notat Alexã.
conſi. 163. viſo proceſſu inter Dominam Franci-
ſcam vxorem, nume. 5. vol. 2. Berous conſ. 89. vi-
ſo puncto mihi exhibito, nume. 27. vol. 1. vbi hoc
ampliat, & Grauet conſil. 271. verba ſtatuti Sal-
uiani, nume. 6. vbi firmat etiam per textum in l.
fi. §. fi. & per notata ibi per Doct. ff. de cond. inde.
quòd iudex non poteſt in integrum reſtituere,
cum in integrum reſtitutio petita non eſt, & hoc
idem firmauit ante eum Alexã. in d. conſil. 163.
nume. 5. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX condemnans aliquem in aliqua parte,
non videtur à contrario ſenſu in alia parte abſol-
uere; non valet enim conſequentia iudex condem
nat aliquem in vna parte, ergo in alia abſoluit: quia
datur medium.*

2 *Sententia lata ſuper vna parte eſt nulla, quia debet fie
ri ſuper toto.*

3 *Sententia in qua iudex dicat victum victori in expen-
ſis, nec adiiciat, condemnantes, non valet reſpectu ex-
penſarum, quaſi non continens condemnationem, abſo
lutionem, ſeu æquipollens, niſi in ſententia ſint illa ver
ba, &c. quæ inducunt omne, quòd venit de natura
actus.*

OPINIO CCCCXIX.

1 IVDEX condemnans victum
victori in aliqua parte, non vi-
detur à contrario ſenſu in alia
parte abſoluere. ſecundum
Abb. eleganter in c. cùm inter
col. 5. & ſeq. de re iud. Corne.
conſil. 49. videtur in hac, volu.
2. vbi concludit non valere conſequentiam, iu-
dex condemnat aliquem in vna parte, ergo in a-
lia abſoluit: quia datur medium. vt per Deci. in
c. ſi duobus de appellat. Gozadi. conſil. 1. Primò
diſcutiam col. 2.

2 Et ideò ſententia erit nulla: quia non lata ſu-
per toto, l. hoc iudicio. ff. famil. erciſc. l. dicere. ff.
de arbit. Glo. in l. 1. C. ſi aduer. uend. & latè expli
cat Corne. in d. conſi. 49. & iſta eſt communis o- Cōis
pinio, vt per Moder. in l. 1. ff. de offic. eius. & ita opin.
cum iſta opinione reſidebat Illuſtris D. Ranal-
dus Ridolſius Peruſinus pręceptor meus, ſed per
nonnullas alias rationes hic non explicitas, dum
publicè interpretabatur Peruſij d. l. 1.

3 Ponóque in præſentiarum, & alium caſum, vi
delicet. Si iudex in ſentẽtia dicat victum victori
in expenſis, nec adiiciat condemnantes: tunc nõ
valet iſta ſententia reſpectu expenſarum, quaſi
non continẽs condemnationem, abſolutionem,
ſeù æquipollens, ſecundum Barto. in l. preces, C.
de ſenten. cui aſſentitur Bald. in l. errore. de teſta
men. Roma. & Nicellus in l. 1. ff. de re iudi. & Iaſ.
in §. curare, nume. 55. inſtitu. de actio. vbi multa
refert pro vtraque parte.

¶ In contrariam verò ſententiam titubanter
incli-

inclinauit idem Barto.in l.1.§.ſin autem.ff.de hæred.inſtit.Fely.multos Doct.citans in c.ex parte de fide inſtrumen.& Ripa in l.1.nume.22.in fin.ff.de re iud. & iſtam opinionem conabatur poſt Roma.in d.l.1.ff.de re iud concordare,ac ſaluare præcitatus D. meus Ranaldus Ridolfius in d.l.1. videlicet, ſi forent in ſententia adiecta illa verba,&c.quę inducunt omne, quod venit de natura actus,iuxta tradita per Barto.& alios in l.Gallus §.idem credendum,ff.de liber.& poſthu.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX domicilij, ſeu originis non poteſt cognoſcere de delicto commiſſo per ſubditum ſuum extra territorium, ut infra latius explanatur ſub nume.5.*

2 *Statutum diſponens iudicem de delictis procedere poſſe per inquiſitionem, intelligitur de commiſſis in territorio,& non extra.*

3 *Iudex habens delinquentem in carceribus tenetur remittere eum ad iudicem loci commiſſi delicti.*

4 *Abſolutus,vel condemnatus in loco domicilij non prohibetur accuſari in loco delicti: ſecus verò quando eſt abſolutus in loco delicti.*

5 *Sententia condemnatoria poſtquàm eſt ſoluta habet vim ſententiæ abſolutoriæ.*

6 *Fur pro furto alibi commiſſo poteſt capi, & puniri in loco,ad quem cum furto aufugit, licèt ibi non ſit furatus.*

7 *Iudex originis punire poteſt ſubditum de crimine commiſſo per eum extra territorium, quando delictum reperiretur patratum à ſubdito contra ſubditum,& procederetur per viam accuſationis,& querelæ,& de iure communi.*

OPINIO CCCCXX.

1 IVDEX domicilij,ſeu originis, non poteſt cognoſcere, nec inquirere de delicto cõmiſſo per ſubditum ſuũ extra territorium, ſecundum Doctores antiquos, & præſertim Bartol. numer. 48.& Oldra. in l. cunctos.populos C. de ſumma Trini.& ſide catho.Iacob. de Belui. in l.fin.de iuriſdict. omnium iud.& ibi Guid.de Cu.Ioan.And.in addi.Specu.in tit.de comp.iud.addi.§.1.in add.antequàm exeamus,Bal.in l.1.C.de ædil.actio. Salyc.in l.ſeruos.C.ad legem Iul de vi,Alberi.in tracta.de ſtatutis in 3.part.quæſtio.19.ſeu 36.& hoc plenè traditur per Le giſtas in d.l.fi. & per Gratũ in conſ.74 viſis, ac cõſideratis elegantiſsimis dubiis,nu.21.vol.2.& per Canoniſtas omnes,præſertimq; per Maria Soci.in c.fin. de foro compet. & iſta eſt magis communis opinio, atteſtante Soci.in l.à Diuo Pio.§.ſententiam Romæ,nu.16.ff.de re iud.Ang.Aret.conſi.58.nume.2.uol.2.conſil.crimi.diuer.Pariſi.conſil.159.nume.7.uolu.4. *Cõis opin.*

& Marſil.in practi.crimi. in §. conſtante, numero 90.& Grammat.in deciſio.26.nume.9.& 11.& aliàs in contingentia facti ita fuit deciſum in Sacro Regio Cõcilio Neapolitano,vt refert Grãmati.in allegata deciſio.26.vbi concludit, quòd per magnam Curiam Vicariæ fuit remiſſus reus ad locum delicti, & pronunciatum iudicem domicilij non poſſe inquirere de delicto alibi commiſſo,& ita obſeruatur etiam in ſtatu Mediolanẽſi,atteſtante Claro in pract.crim. in §.crim.& ſic denique doctiſsimè cõſuluerunt Ioan. Riminal. conſ.32.nume.20.vol.1.& Rolan.à Valle conſil.19.quęſtio iſta,num.8.cum aliis ſeq.vol.2.Et iſta communis non modò procedit de iure ciuili, verùm etiam canonico,ſecundum Bal.in l.1.§.2.colum.penult.ff.de offic. præfect. urbis: quem ſequitur Auguſti.de Arimi.in addi ad Ang. de maleſi.in uerb. hæc eſt quædam inquiſitio fol.8.& Marſil.in d.l.fi.nu.140.

2 Et ita interpretandũ erit ſtatutum diſponẽs iudicem poſſe de delictis procedere per inquiſitionem:nam intelligitur de illis cõmiſsis in territorio,non extra,ſecundum Bal.in d.l.cunctos populos col.30.Alex.conſ.3.ponderatis vol.1.Iaffredum in deciſio.100.& Ruinum conſ.84.numero 9.vol.4.& quamplurima ad id adducit Marſil.in d.l.fin.nu.135.cum aliis ſeq. in pract.crimi. in verb.conſtante,nume.90.& ſeq.& in conſ.14. in præſenti nume.9.& ſeq.in conſ.64.nume.63.& ſeq.conſ.121.in cauſa nume.1.& iſta communis corroboratur ratione hac: quia dicitur iudex incompetens ratione delicti extra territorium ſuum commiſsi.

3 Imò hoc caſu ſi iudex ille habet reum in carceribus ſuis teneretur eundem remittere ad iudicem loci commiſsi delicti, vt ſentit Glo.in Cle.paſtoralis de re iud.& not.omnes Scriben.in auth. qua in prouincia.C.vbi de crim.agi.opor.

4 Quin etiam ſecundum Bald. in l. exequutorem,condemnatus, vel abſolutus in loco domicilij,non prohibetur accuſari in loco delicti,vtpote quia de iure locus delicti eſt principalis locus, in quo punitio fieri debet:nam ad eum iudex domicilij remiſsionem facere tenetur, dato quòd ipſe in cognitione præueniſſet,auth. ſi verò criminis, & in corpore,vnde ſumitur. C. de adulte.l.ſi cui. §.fin.ff.eod.titu.& habetur in d.Clemen. paſtoralis: ſecus quando eſſet data ſententia abſolutoria pro accuſato, vel inquiſito per iudicem delicti: tunc exploratum eſt de eodem delicto non poſſe amplius quæri coram iudice originis.l. hos accuſare.§.iiſdem de accuſatio.& c.de his eod.titu.& iſta potiſsimum ratione: ſiquidem quando quis eſt condemnatus in vno loco, & facta eſt executio, vt quia pœna ſit ſoluta, non poteſt amplius contra eum de eodem delicto per alium iudicem procedi. Nam de delicto eiuſdem hominis non debet pluries quæri.l.licèt §. poſſunius.ff.nau.caupo.ſtabula. & ita ſentit Bartol. in l.ſepulchri.

5 Sicut ergò accuſatus, qui ſoluit, non poteſt in alio foro accuſari, ita etiam ſi ſit abſolutus in vno tribunali, quando ſententia condemnatoria poſtqnam eſt ſoluta habet vim ſententiæ abſolutoriæ. l. ſi quis cùm totum. §. plane de except. rei iudi. Et iſta non tantùm procedunt, quando quis principaliter fuit accuſatus, ſed ſi contra illum ét fuit proceſſum per viam inquiſitionis, ſecũdum Cōis opin. Anto. de Butr. Abb. & alios communiter in c. de his. de accuſa. Innocen. in c. cùm dilectus, de electio. Barto. in d. §. iiſdem: quia ſecundum eum inquiſitio ſuccedit lnco accuſationis, per ea, quę habentur in l. 2. §. ſi pub. de adult. & de iſta communi atteſtatur expreſsè Ruinus in dicto conſ. 84. nume. 5. vol. 4. Suſtinetur quoque dicta communis alia viua ratione per Docto. relatos: quia reſpublica ſua non videtur offenſa ob delictum alibi commiſſum. Nam etiam iudex extra territorium ſuę iuriſdictionis nullum habet imperium, vt habetur in dicta l. fina. ff. de iuriſdict. omnium iudi. & in cap. fi. de foro competen. & in d. Clemẽ. paſtoralis, & habetur in l. fina. ff. de offic. præfect. urb.

¶ Et quamuis dicta communis de iure ciuili pariter, & canonico ſit veriſsima, tametſi ex generali conſuetudine totius Italiæ hodie approbata nõ eſt facienda remiſsio rei ad locum delicti, ſecundum Barto. in d. l. ſepulchri de ſepulc. viola. & Alex. ibi iu apoſtil. & in l. ſi cui circa finem. ff. de accuſatio. & latè Auguſti. Berous in c. de his, nume. 29. de accuſat. Boſsius in pract. crim. titu. de foro competen. vbi meminit inutiliter iſtam Cōis opin. eſſe communem ſententiam, & Cagnol. in d. l. fi. nu. 153. ff. de iur. om. iud.

¶ Sed aduerte ne erres: qnia Doctores omnes dixerunt contrarium communiter, uidelicet delinquentem debere ad iudicem loci delicti remitti, non obſtante contraria conſuetudine, per text. in l. 1. vbi Bar. & Docto. C. vbi de crimi. agi, opor. & tenent hoc etiam Ia. ob. de Beiui. & Angel. in §. ſi uerò quis comprænenſorum, in authẽ. vt nulli. iudi. co lat. 9. Ioan. de Anania in c. 1. de rap. Glo. in d. Clemen. paſtoralis in ver. More, & ibi Ioan. de Imol. Ioan. Fabri, in authẽ. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oport. & Cyn. Bar. Bal. Saly. & Iaſ. in l. 1. C. de ſumma Trini & Bal. conſi. 205. vol. 4. Cæpol. conſ. 59. Paul. de Caſtr. conſil. 307. de iure communi in nouis, Fely. in c. licèt ratione delicti colũ. 4. de foro competen. Folleri. in pract. crimi. in ver. Audiantur excuſatores, in 1. par. 2. par. num. 80. & abundè Boeri. deciſ. 29.

6 Sed retenta communi opinione ſuperius relata, eam interpretor non procedere in fure: qui quidem ſi commiſit furtum Romæ, deinde cum re furtina inuentus eſt in Ciuitate Aquilæ, vbi ſine aliquo dubio poteſt capi, & condemnari, etiã ſi ibi nihil poſsideat, ſecũdum Azo. in ſumma C. vbi, in rem actio, Barto. Fulgo. & Ange. in l. ſi abducta C. de furtis, & Barto. in l. ſi dominium, Bal. in l. vnica colum. 7. C. de confeſſ. & in cap. 1. §. ſi furtum de pace iuramen. firman. & Ang. Aret. in tract. maleficiorum in verſi. Et veſtem cœleſtem, verſi. Quid ſi fur, cum aliis congeſtis per Marſil. in d. l. fin. nu. 212. ff. de iuriſdi. omn. iudi. Boeri. deciſio. 218. num. 2. & iſta eſt communis opinio, & Cōis opin. ſeruatur in practica, vt atteſtatur expreſsè Albe. de Roſa. in l. ſed & ſi ſuſceperit. §. fin. ff. de iudi. & in l. fin. C. vbi in rem actio, & Boeri. deciſio. 13. 1. nume. 47. & in d. deciſio. 218. nume. 2. & ſeq. & ita in contingentia facti fuit votatum, & deciſum in ſacro Regio Concilio Neapolitano, vt meminit Capicius deciſio. 104. & fuit deciſum etiam, ſecũdum præmemoratam communem in ſacro Burdegalenſium Senatu, teſte Boerio in d. deciſ. 218. nume. 5.

¶ Duas alias verò opiniones huic communi contrarias recenſuit Boer. ibi: quas tanquàm inutiles breuitati ſtudendo omitto.

7 Claudicat etiam ſecundo loco eadem cõmunis in principio poſita, atque firmata, quòd licet iudex originis punire nequeat ſubditum ſuũ de crimine cõmiſſo per eum extra territorium: tamen vbicũq; delictum extitiſſet perpetratum à ſubdito contra ſubditum, quamuis extra territorium, & procederetur per viam accuſationis, & de iure communi, poſſet vtique tunc iudex ipſe originis ad querelam procedere, tanquàm competens in præſenti caſu ad puniendum delinquẽtem prędictum. vt eſt de mente omnium in d. l. 1. C. vbi de crimi. agi opor. & in d. l. cunctos populos C. de ſumma Trini. & fid. catho. Boerij in deciſio. 270. ſub nu. 3. & Rolan. à Valle in d. conſ. 19. ſub nu. 20. Siquidem foret ſublata illa altercatio Doctorum in præſenti caſu, an per viam inquiſitionis procedi poſſet, de qua per Bart. Bal. & omnes alios in d. l. cunctos populos, & in c. vt animarum de conſt. Alex. conſ. 111. põderatis vol. 1. & Marſil. conſ. 110. & in d. l. fin. col. 18. de iuriſd. omnium iud. & ita me patrocinante in practica quã plurimis quippè vicibus obſeruari vidimus.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX ordinarius propter ſimplicem commiſſionem præſumitur delegatus, immò eſt verè delegatus, quando eius iuriſdictio eſt alterata.*

2 *Princeps ſi in commiſſione, quam facit iudici ordinario addit, vel minuit iuriſdictioni, facit eum delegatum. Et tunc index ordinarius conſtitutus delegatus non poteſt capere ſalarium, ſed pro percuntatione, & viſura proceſſus ſic.*

3 *Iudex ordinarius iudicans tanquàm delegatus, appellatur ab eius ſententia ad ſuperiorem, nec ipſa ſententia habet executionem paratam, ſicut ſententia principis delegantis.*

OPINIO CCCCXXI.

1 IVDEX ordinarius propter ſimplicem commiſsionem pręſumitur delegátus, ſecundum omnes Doctores Cōis opin. cõiter in l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iur. quam cõmunẽ declarat Fely. in c. licèt de proba.

&in

& in cap.eam te,colum.7.de reſcript.Imò hoc caſu ordinarius verè eſt delegatus, quando eius iuriſdi tio eſt alterata,vt not. per Ang.in l. prima. §.ſi quis ſimpliciter.ff. de uerbo.obligatio. & ibi Alexand. Iaſo. nume. 5. & alij Moder.aſſerentes Cõis opin. iſtam fore communem opinionem, & per eundem Iaſ & alios in dicta l.ius ciuile,& Boer. deciſio.151.Vndè ſcias,quòd vbicunque aliquid additur, vel detrahitur primæ diſpoſitioni iudicis ordinarij,creatur noua diſpoſitio.d.l.1. §. ſi quis ſimpliciter,& d.l.ius ciuile.

2 Hinc dicebat Ange.& Docto.per illum text. in dicta l.ſi quis,quòd ſi Pontifex,vel Princeps in commiſsione,quam facit ordinario iudici,addit, vel minuit iuriſdictioni,facit eum delegatum:vtilitas tene menti perpetuò, & tenaciter, ex his redundat iſta:quia ordinarij non poſſunt capere ſalarium,c.ſtatutum §.penult.de reſcrip. libro 6. Sed iudex delegatus poteſt vtiq; capere ſpecies pro viſitatione,ſeu viſura proceſſus,d cap. ſtatutum,& hoc tenent,& not.omnes Canoniſtæ communiter in cap. cùm ab omni ſpecie de vita, & hone.cleri.& Legiſtæ in l.ſolent.ff.de offic.prçſid. & iſtam communem ſequuntur Moder. inibi, & citant,& Boeri.deciſio.15.nume.1.& ita conſuluit Anchara. conſil. 201. præmittendum eſt, ꝙ ſportulæ ſoluendæ ſint,& conſignandæ iudici ordinario, poſtquàm cauſa extitit ſibi ſpecialiter delegata, & quæ ad eius officium ſpectabat, & hoc explicabimus vberius,& clarius infra in Opinio. Sportulę. Cõis opin.

3 Et ſimiliter redundat iſta alia vtilitas ex præcitatis, quòd quando iudicauit tanquàm delegatus,appellatur ad ſuperiorem. c.licèt in corrigendis de offic.ordi. & eſt text. magiſtralis in c.cùm aliquibus de reſcript.in 6. & ſic nulli dubium eſt ordinarium eiuſdem cauſæ (vt ſupra docuimus) poſſe conſtitui delegatum, vt eſt text.vltra relata in l. & ſi proter.ff.de offic. eius cui mandat. eſt iuriſdictio.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX in reſcripto datus ordinem, reſcripti ſequi tenetur,etiam ſi is iuri contrarius ſit.*

2 *Iudex datus in reſcripto non habet iuriſdictionem aliquam ante præſentationem ſui reſcripti.*

OPINIO CCCCXXII.

1 IVDICES in reſcriptis dati,ordinem in reſcriptis traditum ſequi tenentur, etiam ſi is iuri aduerſetur.c. cùm dilecta de reſcript.c.de cauſis de offic.delega.iuncta l.nemo.C.de ſenten. & c.quoniam contra,de probatio.& not.Doct.in rubr.de reſcript.

2 Sed iudex ipſe non habet iuriſdictionem aliquam ante præſentationem reſcripti, ſecundum communem opinionem omnium Docto. quam citat,& declarat Deci. in cap. ſuper eod. nume. 24. cum aliis ſequen. de appellatio. & Auguſti. Berous in dicto cap.de cauſis, nume. 22. cum aliis ſequentibus. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *OFFICIALIS condemnatus in ſyndicatu ob dolum commiſſum intuitu officij non poteſt appellare,ſed bene ſupplicare ſuperiori.*

OPINIO CCCCXXIII.

1 IVDEX, vel ſimilis officialis cõdemnatus in ſyndicatu ob dolum commiſſum intuitu officij,non poteſt appellare,vt per Iacob.But. Cyn.& Bar. & alios cõmuniter in l. nulli. C. quorum appell. & Specu.in §. in quibus in titu. de appellatio. & in Regno etiam ſententia promulgata contra officialem in ſyndicatu habet executionem paratam, & ob appellationem non retardatur exequutio ipſius ſententiæ,prçſtita cautione de reſtituendo in caſu retractationis per eum in cuius fauorem ſententia præmemorata exequuta fuerit, vt eſt text.in pragmatica 38. Regię dignitati.Sed vbicunque officialis iſte eſſet iniuſtè condemnatus in ſyndicatu de commiſsis, vel omiſsis in adminiſtratione officij, poteſt ſupplicare ad ſuperiores, & ſupplicatio non erit ſibi prohibita, ſicut appellatio.auth.quę ſupplicatio.C.de preci.Impera.offeren.cum ibi not.per Doct.& ita ſeruatur in praxi in terris eccleſiæ,vt refert Grammati.alios citans in deciſio.35.nu.4. Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *IVDEX ordinarius de iure ciuili non poteſt eſſe arbiter,de iure verò canonico ſic.*

2 *Iudex ordinarius de iure ciuili poteſt eſſe arbitrator,vel amicabilis compoſitor.*

3 *Princeps poteſt eſſe arbiter, & partes compellere, vt in eum compromittant etiam tãquàm in arbitratorẽ.*

4 *Iudex poteſt compellere partes ad compromittendum ſtante diuturna,& intricata lite,& ambiguis probationibus.*

OPINIO CCCCXXIV.

1 IVDEX ordinarius regulariter de iure ciuili non poteſt eſſe arbiter,tex.eſt in l.prętor.ff.de tuto.& curato.datis ab his,&in l.ſed,& ſi ſeruũ.§.ſi quis iudex.ff. de arbi. vbi hoc tenuerunt conſtanter Bar.Bal.Alberi.& alij cõiter.Glo.& Alex. in l.1.§.& poſt operis in 1.notab.ff. de nou. oper. nũc.Hoſt.in ſumma de arb.in §.ſecundũ ver. Sed nunquid,Azo.in ſũma eo.tit.col.2.Lanfrã.in loco pręcitato, & Deci.in l.& ſi prætor 3.notab.ff. de offic.eius. Cõis opin.

¶ Iſta verò communis, aduerte, quia procedit de iure ciuili, ſed de iure pontificio reperitur ſancitum, ac diſpoſitum contrarium; quo quidem iure canonico iudex ordinarius poteſt eſſe arbiter, c. cùm tempore de arbit. & melior text. in cap. ex parte eod. titu. & hoc firmant Innocen. in c. innotuit, & in c. expoſita de arbit. Gloſ. in c. à iudicibus 2. q. 6. Gloſſ. Gemin. & Præpoſi. in §. ſed ſi q̃s iudex 3. q. 7. Ang. conſil. 218. viſa narratione facti prædicti, ac etiam viſo teſtamento colum. 1. Alex. in d. §. & poſt operis in 1. nota. Imol. Butr. Cardina. Henricus Boic in d. c. cùm tempore, vbi
Cõis opin. Abb. Imol. ſimul cum Cardi. aiunt iſtam eſſe cõmunem opinionem: & hoc idem tenet Barto. & alij in d. §. ſi quis iudex, & omnes Canoniſtæ in d. c. expoſita. Iſtarũ verò opinionũ ferè omnes Docto. præallegati exprimunt ſeruandam eſſe quam libet in foro ſuo: cùm in his non verſetur peccati cauſa, & vtraque ſeruari poteſt, ſecundum aſſe-
Cõis opin. ctionem omnium Scribentium vtriuſque cenſuræ, & per not. in c. 1. de noui oper. nunc.

2 Sed prima opinio Cæſarea interpretatur primùm, quòd licèt non poſsit fieri compromiſſum in iudicem ordinarium, tamen poteſt committi cauſa tanquàm in arbitratorem, & amicabilem compoſitorem, vt deducit Salyc. in l. ſi quis ex cõſenſu. C. de epiſco. audien. & ibi Odofre. Cyn. &
Cõis opin. Barto. & Bal. ac omnes communiter poſt Gloſ. in d. §. ſi quis iudex, licèt contrarium ſentiant, & malè Iac. de Rau. Pet. & Cy. vt refert Saly. vbi ſupra.

3 Secundò etiam claudicat dicta communis de iure ciuili in Principe, in quem poteſt compromitti ſimiliter, vt in arbitrum; & quòd plus eſt, poteſt partes compellere vt in eum compromittant, etiam tanquàm in arbitratorem, vt in c. cù inter de electio. not. Cato in rub. ff. de arbit. Ioan. And. in c. venerabilem de elect. Alexan. in d. §. & poſt operis, nu. 7.

4 Imò iudex quoque poteſt compellere partes litigantes ad compromittendum ſtante diuturna, & intricata lite, & ambiguis probationibus, vt in terminis tenet Paul. de Caſt. in l. quidam ex timauerunt, ff. ſi cert. peta. Abb. in c. fin. extr. de maiori. & obed. in 4. not. in c. cum pridem, col. fi. de pact. & Dec. conſi. 125. col. 3. cum aliis, quæ latè congerit Fely. in rub. de treuga. & pace col. 2. & Deci. conſi. 445.

¶ Et hoc, quòd iudex cogere queat partes ad concordiam, vel tranſactionem procedit etiam ſi timeretur de rixa, & non aliter, vt efficax teſtimonium eſt Ange. in §. 1. colla. 9. in auth. vt liti. iur. Alex. in l. æquiſsimum de vſufru. & Bal. in l. cùm affirmes, C. de liber. cauſa: quia iudex non debet ſtudere ad concordiam, niſi ex vrgenti cauſa, ſecundum Bal. & Salyc. in l. tranſigere. C. de tranſact. & Alex. in d. l. æquiſsimum, & in l. 1. §. & poſt operis. ff. de oper. nou. nunciat.

¶ Et quẽadmodũ iudex ex cauſa poteſt cogere partes ad cõpromiſſum, & ad tranſactionẽ, ita pariformiter poſſet cogere partes ipſas ad pacẽ, ſi diu durauerit inimicitia inter eas. c. placuit 90. diſ. Ant. de But in c. de mutu. pe. Io. And. in addi. Spec. de pig. in §. ſequitur verſ. Quid ſi timeo, & Alex. in l. qui bona §. ſi q̃s ff. de dam. infect. & in d. §. & poſt operis.

¶ Necnon iudex ipſe cogere ẽt poſſet partes ad pacẽ, ſi ex inimicitia reipublicæ poſſet præiudiciũ inferri, teſte Bal. in d. l. cũ affirmes, & Bar. in l. furti §. qui iuſſu ff. de infa. Sed hoc nunquã obſeruari, prouideriq; vidi p iudices ordinarios, ẽt neceſſitate vrgente, uerũ potius per Principẽ: cũ Princeps ipſe inuitis partibus illas cogere queat ad pacẽ, vt cõcedit Alex. in l. quidã æſtimauerunt, ſi cer. pet Ant. & Imo. in c. 1. de mutu. peti. & Ioã. And. in d. c. venerabilẽ de elect. & ita hiſce oculis obſeruari, & exequi uidim° de p̃ſenti menſe Maij 1580. in patria mea Aquilæ, in qua, mediãte ſumma prudentia, & ſanctimonia Illuſtriſſ. & Excellẽtiſſ. Dñi Ioãnis Zunnichæ Principis Petræ Præciæ, cõmendatoris maioris Caſtellarũ Hyſpaniæ, & Proregis Regni extitit deſtinatus excellẽs D. Rodericus Niqueſa cõmiſſari°, & Regię Aprutinę audientiæ Auditor meritiſsimus ad ſedandũ inimicitias inter ciues ipſius Ciuitatis regnãtes. Et ad Ciuitatẽ Terami, dũ deſtinatus eodem et tpe ſimiliter extiterit vnicũ nr̃æ Prouinciæ lumen, & ſupremus Doctor D. Liuius Margarita, auditor eiuſdẽ Regię audiẽtię ad cõponẽdas inibi paces, ſedandaſq; crudeliſsimas, & atrociſsimas inimicitias, totius bonitatis virtute, proborũ morũ claritudine, ſapientię, ac ſanctitatis dote, diuiniq; amotis, ac timoris ſucceſſus, & deniq; diuino pleu° amore, ac cœleſti gratia adiutus, eadẽ prouinciã ſibi creditã inſtanter, fœliciter, & ad vnguẽ expediuit: prout ex prouidentia tã iuſtiſsimi, & religioſiſsimi Principis oẽs inimicitię euulſę, & pęnitus extirpatę remãſerũt, cuius ſolertiſsimo ſtudio, at que feruẽtiſsimo deſiderio actũ eſt (Dño adminiculãte) in ſibi cõmiſſo Regni regimine, res potiꝰ diuina, quã humana: ſed hoc minimè mirũ eſt in tãto principe: cũ in cæteris rebus ita ſe geſſerit, vt nouus adminiſtrãdæ iuſtitiæ modus uideatur exortus hodie in hoc nr̃o Regno. in quo tãta ſanctitate viuitur, vt in paradiſo delitiatũ eſſe videamur. Puniunt enim ſontes atrociter: & in eligẽdis magiſtratibus in toto Regno ſeligunt homines probi, & expelluntur iniqui. Et demũ nihil eſt, qđ ad benè, & quietè uiuendũ quis deſideret. certat ẽt cum hoc Principe eius Illuſtriſſ. & Excellentiſſ. cõiux de pietate, & omni virtute tuenda, ac liberalitate, & hoſpitalitate in pauperes exercenda: & in loca ſacra adminiſtranda, & augenda. Gratias igitur DEO OPT. MAX. qui dignatus eſt oculis ſuæ gratiæ, & miſericordiæ nos reſpicere. Gratias demũs Catholico noſtro Regi Philippo, qui prouidũ hũc virũ ad nos deſtinauerit. Gratias etiã his Principibus, qui ſanctâ æmulatione contendunt, vter in oẽs beneficentior ſit. faxit Deus, vt vitã viuãt perenne, vt nos in tãta tẽporũ perturbatione reſpirare, & piè uiuere poſsimus.

SVM

SVMMARIVM.

1 IVRAMENTVM ſuper contractu ſimulato interpoſitum eſt nullum.

2 Simulatio contractus propriè dicitur, quando re vera nullus contractus celebratur, ſed fingitur contrahi.

3 Abſolutio à iuramento non eſt neceſſaria, quando iuramentum fuit appoſitum ſuper contractu ſimulato: quia cùm talis non valeat, contractus non obligat iurantem: ad eius obſeruationem.

4 Contractus ex quibus cognoſcatur quòd ſit ſimulatus remiſſiuè.

5 Renunciatio exceptionis, fictionis, & ſimulationis in contractu non valet, etiam ſi iuramentum eſſet in contractu appoſitũ: ſecus verò ſi fiat ex interuallo cum iuramento: quia tunc valet.

6 Renunciatio exceptionis ſimulationis, fictionis, & aliorum, &c. in contractu ualet, ubicunque fuiſſet iuratum omnia eſſe uera, & in nullo contrafacere, uel contrauenire. Quod quippè non procedit ubicunque fuiſſet prius petita abſolutio à iuramento.

7 Iuramentum omnia, & ſingula eſſe uera excludit exceptionem ſimulationis in contractu non impetrata abſolutione à iuramento.

8 Abſolutio à iuramento peti, & obtineri poteſt poſt periurium incurſum, quando periurium ipſum eſſet incurſum abſque dolo, & alijs ſimilibus rationabilibus cauſis.

9 Periurus non dicitur intentans, & utens præuentione.

10 Præuentioni debet ſpecificè renunciari.

11 Simulatio contractus poteſt per teſtes, & per literas probari.

12 Simulatio probatur per præſumptiones, & coniecturas.

OPINIO CCCCXXV.

1 IVRAMENTVM ſuper cõtractu ſimulato interpoſitum eſt nullum, vt voluit Glo. nota. in l. emptor. C. plus vale. quod agitur: quã reputat ibi ſingularẽ Ang. & ibi etiam omnes cõmuniter ſequun- Cõis
tur, no. in l. fin. ff. qui ſat. cogan. Ang. in rub. ff. de opin.
iureiur. col. fin. Bal. in l. rogaſti. §. ſi tibi col. fin. ff. ſi cer. peta. & Caſtren. in l. contra legem ff. de legib. Imò iuramentum ipſum magis facit contractum ſimulatum, & ſuſpectum: argumento eorum quæ habentur in c. ſuper hoc de renun. Glo. vbi Barto. in l. ſi quis ſub conditione. de conditio. inſti.

2 Et hoc procedit, quando contractus dicitur ſimulatus de ſeipſo ad ſeipſum, veluti, quando re uera nullus contractus celebratur, ſed contrahi fingitur, & iſta propriè, & verè dicitur ſimulatio, quæ facit contractum nullo modo valere, de qua loquitur, l. nuda. ff. de contrahen. empt. l. imaginaria ff. de reg. iur. d. l. emptor.

3 Et tunc iuramentum appoſitum ſuper tali contractu, & ſimulatione non facit contractum valere, neque iurantem obligat ad obſeruationẽ eius, quod agitur. Nec in huiuſmodi caſu eſt petenda abſolutio ab iſto iuramento, ſecundum Iaſ. in §. fuerat nu. 86. inſtitu. de actio. Marſil. ſingu. 327. & Soci. conſil. 68. fruſtra verſi. Principaliter: quia conſenſus deficit, ex cuius defectu nõ valet, l. fin. C. de non nume. pecu. & per iſtam rationem ita tenet Ruinus conſil. 126. nume 6. volu. 1. & ita poteſt intelligi Gloſſ. in d. l. emptor,
quam Legiſtę communiter ita declarant, vt ibi Cõis
per Bal. Salyc. Odofre. & Ange. & idem Ang. in l. opin.
1. C. de dote ca. non nume. Alexan. in l. nemo poteſt ff. de leg. 1. & Grammat. deciſio. 76. num. 21. & iſtam communem ſequitur citat, vberiuſque declarat Auguſti. Berous in c. ad noſtram nu. 12. & ſeq. de empt. & vendit.

4 Et ex quibus cognoſcatur contractum eſſe ſimulatum, vltra allegata declarat Bar. in l. ſicut §. ſuperuacuũ ff. ex quibus cau. pignus, vel hypo. ſolui. & de contractu ſimulato cũ iuramento Iaſ. in l. 2. ff. de iureiur. in fin.

5 Sed vbicunque nota, eſſet facta renunciatio exceptionis fictionis, & ſimulationis in cõtractu vtrùm valeat, reſponde breuiter quod non valet aliquo pacto, ita determinat Bar. in d. l. nemo po-
teſt nume. 2. quem ſequuntur omnes Doctores Cõis
communiter, vt referunt Alex. Iaſ. & Ripa ibi, cũ opin.
qua communi ſentit etiam Anto de But. in c. cũ contingat. col. 8. ext. de iureiur. & Ioan. de Imol. ibi in 7. memb. Anchara. Domin. Cardi. & Ioan. de Imo. in d. c. ad noſtram, & Roma in l. ſi quis cùm aliter. ff. de verb. obliga. & hoc tanto magis procederet, quando quis renuntiando ſimulationi, & fictioni iuraret: tunc enim iſta renunciatio, vt ſupra docuimus, non nocet, nec valet, ſecun-
dum communem opinionem omnium Docto. in Cõis
dicta l. nemo poteſt: quam citat inibi Ripa, & alij opin.
Moder. Et quamuis renunciatio ſimulationis etiam cum iuramento facta non valeat; nihilominus vbicunque fieret huiuſmodi renunciatio ex interuallo cum iuramento valeret, & teneret, vt voluit Barto. in dicta l. nemo poteſt, & idem firmant Canoniſt. & Ante. de But. in dicto c. cùm contingat, Cardi. Ancha. & Ioan. de Imol. in cap. ad noſtram de empt. & venditio & Roma. in l. ſi
quis cùm aliter. ff. de verbo. oblig. & iſta apparet Cõis
communis opinio. opin.

6 Quando uerò iuramentum ipſum non eſſet in contractu appoſitum ſimpliciter, ſed iurarent partes omnia, & ſingula prędicta eſſe vera, & in nullo contrafacere, vel contrauenire, in hoc caſu renunciatio valeret per dictam clauſulam prægnantem, & iſta eſt communis opinio, teſte Alex. & Iaſ. in 1. lectu. & Ripa nume. 75. cum cæteris ſeq. in dicta l. nemo poteſt, Marſili. ſingula. 327. Iaſ. in dicto §. fuerat nu. 82. & ſeq. Cremen. notab. 152. & Curti. Iuni. conſilio 100. nume. 5.

& Afflicto in deciſio.60.notarius Goffredus, vbi admonet ita fuiſſe deciſum in Sacro Regio Concilio Neapolitano, quòd iuramentum omnia, & ſingula eſſe vera, excludat exceptionem ſimulationis in contractu non obtenta abſolutione à iuramẽto. Sed iſtam opinionem communem limitat in tribus caſibus Ripa in d.l. nemo poteſt nume.78.& ſeq.

¶ Et limitatur etiã quartò, quando ſuper hoc prius fuiſſet petita abſolutio à iuramento, vt declarat Io. de Imol. in d.l. nemo poteſt, vbi allegat in argumentum text. in c. debitores de iureiurã.

7 Imò hoc procedit etiam, ſi poſt periurium in curſum, & poſt motam litem impetraretur abſolutio à iuramento in contractu ſimulato interpoſito, etiam cum clauſula omnia, & ſingula eſſe vera, ex rationibus adductis per Fely. in c. 1. de iureiuran. ſub nume. 38. verſi. Retenta communi opinione.

8 Et præſertim primò hac ratione, vbicunque periurium incurſum appareret abſque dolo. Et ſecundò quando abſolutionem expoſtulans in peccato non perſeueraret: quia licèt in periuriũ incideret ſemel cõtraueniẽdo; nihilominus poſtmodum petere valeret abſolutionem, & ſibi licitum, permiſſumque foret agere, & venire contra contractum ſimulatum, ſeu metu celebratum: tunc enim ceſſaret perſeuerantia in peccato.

9 Et ex his itaque Magnifica D. Magdalena de Cappa, & Marrinus Antoni⁹ eius fili⁹ de Aquila obtinuerunt abſolutionẽ à iuramento de præſenti menſe Maij 1577. à Reuerendiſsimo D. Epiſcopo Aquilano, interpoſito, ac præſtito per eos in contractu mutui celebrato ad fauorem Magnifici Ioannis Baptiſtæ Viuij: in quo quidem iurauerant omnia contenta in ipſo contractu eſſe vera. Et dum agerent ſuper ſimulatione huiuſce contractus coram grauiſsimo, & integerrimo D. Alphonſo de Hoyo auditore generali Sereniſsimæ D. Margaritæ de Auſtria per viam prænentionis intentatę ſecundum regię pragmaticæ diſpoſitionem, & oppoſitum eſſet ante litem conteſtatã de periurio per antedictum prætenſum creditorẽ: tñ obtinuerunt abſolutionem, & habilitationem à iuramento, quę tanquàm rationabiliter impetrata extitit recepta per eundem D. Auditorem penès acta cauſę prædictæ.

10 Siquidẽ prædicta Magnifica D. Magdalena, & eius filius minimè præſumebantur periuri intentando, ac vtendo iuribus ſuis, & præuentione ipſa: eſto ꝙ non apparebat per ipſos debitores in ſpecie, vel expreſsim in memorato inſtrumento mutui renunciatũ præuentioni. Et ideò non obſtantibus clauſulis apponi ſolitis, & conſuetis in inſtrumentis per notarios non prǽſumebãtur renunciaſſe præuentioni, nec incurriſſe periurium, & ſic potuiſſe vti prǽuentione, vt concedit diſputando Marinus Freccia in tract. de reprǽſentatione inſtrumentorũ ſecundum formam ritus magnæ Curiæ Vicarię in 9. par. q. 5. vbi meminit ita in facti contingentia fuiſſe determinatum, & deciſum in ipſa magna Curia.

11 Et prǽdictis occurrit, ꝙ dicta ſimulatio cõtractus poteſt per teſtes, & per literas probari, ſecundũ cõem opi. omniũ Scriben. cui inheret Boerius eã audacter atteſtãdo cõſ. 12. nu. 9. licèt Cy. & malè in l. 1. C. plus ualere quòd agitur, & in l. optimam in 3. oppoſi. C. de contrahen. & commi. ſtipu. & Ancha. conſ. 117. aſſeuerent contrarium, vt ipſe Boeri. refert. *Cõis opin.*

12 Imò in ſimulatione ipſa probanda probationes pfectæ neceſſariæ non forent: ſufficeret enim tunc illas per præſumptiones, & coniecturas probari, ita Alex. cum aliis aggregatis per eũ conſil. 197. nu. 7. vol. 7. & Iaſ. in l. cum ea quę, num. 4. C. de tranſactio.

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTVM non dicitur propriè probatio, niſi in caſibus, quibus de iure communi, uel ex forma ſtatutorũ habetur pro plena probatiõe.*

2 *Statutum volens credi iuramento damnum paſſi, & loquens de probatione damni dati, uel de damno probando, habet locum in probatione, quæ fieret per iuramentum, ſed admittitur probatio in contrarium.*

OPINIO CCCCXXVI.

1 IVRAMENTVM non dicitur propriè probatio, & per iuramentũ quis non dicitur probare, ſed ab onere prabandi releuari. ſecundũ Io. Abb. & alios relatos per Deci. in rubr. nn. 2. extr. de probatio. & iſtorũ opinionẽ ponunt eſſe cõem Gomeſius in §. itẽ ſi quis poſtulanti. nu. 4. inſtit. de act. Marſil. in repe. rub. col. 26. C. de proba. Auguſt. Berous in rub. num. 76. cum aliis ſeq. ext. de proba. Alex. in l. Imperator col. 1. ff. de leg. 1. & Capicius deciſio. 91. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauit Glo. in c. ſtatutũ §. cùm verò in verb. proprio. de reſcri. lib. 6. quã ſequitur ibi Dñicus, idemq́; tenet Glo. in l. cõtractibus. §. illo. in verb. Offerri. C. de non nu. pec. Bal. in auth. non licèt nouo col. ſi. C. ſi cer. pet. Ang. in l. nõ crit. §. dato. ff. de iureiur. & Deci. in d. rub. de proba. & iſtã ſententiã præcitati Doct. videntur probare per multa iura, rationes, & argumẽta, quibus omnibus quã optimè reſpondet Berous in d. rub. de prob. nu. 76. & ſeq.

¶ Tenendo igitur primã partẽ, tanquã tutiorẽ, dic eã eſſe magis cõem, & in iudicando, & conſulendo ſequendã fore, vt atteſtatur Franciſcus de Accoltis Are. in c. 2. in 12. not. de proba. Quæ quidẽ cõis limitatur nõ procedere in caſibus, in quibus de iure cõi, vel ex forma ſtatutorũ iuramentũ habeꞇ pro plena ꝓbatione: tũc eñ in illis caſibus appellatione ꝓbationis venit iuramẽtũ.

2 Vndè ſi ſtatutum velit credi iuramento damnum paſsi, profectò ſtatutum hoc loquẽs de probatiõe dãni dati, vel de dãno ꝓbato haberet

locum

locum,&procederet contra damnum dantem in probatione damni, quæ fieret per iuramentum, ſecundum Dec.in d.rub.de proba.ext. col.13. & Aret.in d.c.2.

¶ Et dato nota, quòd ſtatutum ipſum faceret plenam probationem; nihilominus admitteret probationem incontrarium,ſecundum Roma.in l.qui bona §.qui damni ff.de damno infect.& dictum hoc Roma.ſequitur, & refert Ruinus conſ. 87.num.12.vol.3.Et alia ad materiam iſtam cõcernentia latè ſcripſimus infra in uerb. Statutũ diſponens,quòd de damno dato ſtetur iuramento damnum paſsi,&c.

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTVM in ſupplementum probationis non poteſt deferri,vbi ſtatutum,ſeu lex requirit manifeſtiſſimas probationes.*

2 *Præſumptiones approbatæ à iure, quæ aliàs habentur pro idoneis, & legitimis probationibus non admittuntur,quando ſtatutum,ſeu lex requirit manifeſtiſſimas probationes.Nam vbi per modum conditionis probatio nominatur,vera,& concludens requiritur,& ſuppletoria,& præſumptiua non ſufficiunt, niſi caſu quo probationes veræ haberi non poſſint.*

OPINIO CCCCXXVII.

1 IVRAMENTO neceſſario non ſtatur,nec iuramẽtum hoc in ſupplementum probationis poteſt deferri, vbicunque ſtatutum, ſeu lex requirit manifeſtiſſimas ꝓbationes:quia probatio tunc facienda eſt per plures teſtes idoneos,vel per confeſsionem aduerſarij,vel per inſtrumenta,vt eſt Gloſſ. no.in l.fina.in princ.ff.quod met.cauſa:quam ſequuntur communiter Docto.in c. pia de except. lib. 6.Bal.in l. 1.circa fin. Auguſt.Berous,in cap. cùm ſit Romana num. 10.de appella.Socin.conſ. 136.colum.3.vol.1. & Ripa in l.fin.nu. 189. vbi
Cõis opin. audacter aſſeuerat iſtam eſſe communem opinionem.

2 Nec ſufficerent in caſu iſto præſumptiones à iure approbatæ, quæ aliàs habentur pro idoneis, & legitimis probationibus:quia vbi per modum conditionis probatio nominatur,vera & concludens probatio requiritur, & iuramentum,& probatio præſumpta nullo modo admittuntur. l.Lucius,vbi Dyn.& Bar.per illum text. ff. de condit. & demonſt.& Bar.in l.ait prætor. §. ſi iudex in fi. ff.de re iud.Bald.in l. ex ſententia circa fin. C. de ſenten.quæ ſine cert.quant.& in c.quo ad conſultationem colum. 3. de re iud. Roma. in rubr. de arb. colum. 7.& Bald.& Salyc.colum.penult. C. de reb.cred. Iaſ.in l. admonendi nume. 112. vbi Moder.ff. de iureiu.& iſta eſt communis opinio, Cõis opin.
vt ſupra deduximus, & atteſtatur expreſsè Dec. in d.rub.ex. de probat. col. 14.verſ. Tertiò ſi fiat mentio colum. 16.verſ.retenta prædicta.

¶ Sed communis iſta coarctatur non procedere in caſibus,in quibus veræ,& concludentes probationes haberi non poſſunt,vt putà ſi tibi conſtiterit, vel ſi probauerit Titium fuiſſe filium Sẽpronij,vel ſi probetur Bertam adulterium commiſiſſe:tunc ſufficiunt quippè præſumptiuæ probationes, & non procederet communis iſta opinio,ita inquit Dec.in d.rubr.extr.de probat.col. 17.verb.ſi tamen per tex.in c.Michael,& in c. ex tua de filijs presbyt.vbi Glo. &Doct.& ita iſtam communem limitat,& declarat Felyn.in d.rubr. de probatio.nume.3. & ſequitur Cotta in lib ſuo memoralium,in verſicu.lex,quæ loquitur conditionaliter.

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTVM iudiciale eſt illud,quod defertur à parte parti in iudicio iudice approbante.*

2 *Iuramentum iudiciale, quod defertur à parte parti in iudice approbante non dicitur facere probationem,ſed habet vim rei iudicatæ,tranſactionis, et litis finitæ.*

3 *Iuramentum in aliquibus vim rei iudicatæ excedit, & in multis è conuerſo ſententia excedit virtutem iuramenti.*

4 *Inſtrumentum publicum de iure communi licèt non habeat exequutionem paratam, ſi tamen iuramentum apponatur,habebit.*

OPINIO CCCCXXVIII.

1 IVRAMENTVM iudiciale eſt illud, quod in iudicio à parte defertur parti iudice approbante,vt dicit Glo. in l.1.ff.de re iud.& in c.fin. eod.tit.

2 Et hoc non dicitur propriè probatio, ſeu probationem propriè facere,ſed habere vim rei iudicatæ, tranſactionis, ac litis finitæ,vt in l.2.ff.de iureiu. Imò in aliquibus caſibus maiorem vim habere dicitur:quia hic adeſt religio iuramenti,& affirmatio iurantis,quæ aliqualem præſumptionem,& fidem facit,l.non omnes §.à barbaris ff.de re milita.Item calor iudicij, cõſenſus aduerſarij,tacita confeſsio deferentis,qui cenſetur confiteri omnia, quæ iurans iuraret, ſecundum not.per Bart.in l.ait prætor la 1.in prin. & in l.nam,& poſtea, ff. de iureiur. & hæc omnia ſimul iuncta dicuntur facere iuramentum iudiciale,habere magnam vim,& ferè maiorem,quã res iudicata,quod eſt notandum pro his,quæ habentur, per Gloſſ. Bartol. & alios in l. 2. ff. de re iudica.

3 Et quamuis iuramentum in aliquibus uim rei iudicatæ excedat, tamen in multis econtra ſententia virtutem iuramenti excedit, vt habetur plenè per Glo.& Bar.in d.l.2. qui etiam dicit iuramentum habere executionem paratam, ſicut res iudicata, per l.poſt rem iudicatam ff.de re iudica.

4 Et ideò iuramentum oppoſitum in aliquo cõtractu habebit, vt ipſe arbitratur, executionem paratam, licèt de iure communi inſtrumentum publicum non habeat executionem paratam. l. non minor vigintiquinque annis, cui fideicommiſſum, & ibi ait ſe mirari, quòd cautelam iſtam conſuetudo non adinuenerit, & hoc idem tenet, & ſequitur Iaſ.in d.l.2.num.9.& l.nulli num.8.C. de iud. vbi audacter aſſerit iſtam eſſe communẽ opinionem, & Alex.in d.l.2.Barba.in rub.ext.de iureiur. Paul.de Caſt.in l.nam, & poſtea §.ſi petiero ff.de iureiu.in l.poſt rem, ff.de re iud.Mattheſ. in notab.20.Marſil. in ſingu. 356. iuramentum, Iaſ.in §.item ſi quis nume.87. inſtitu.de actio. & Curt. in repetitio. l. admonendi nume. 47. ff.de iureiur.

Cõis opin.

SVMMARIVM.

1 *PROCVRATOR habens ſpeciale mãdatum ad iurandum, poteſt iurare in animam ſui principalis.*

2 *Iuramentum fidelitatis poteſt præſtari pro abſente per procuratorem habentem ſpeciale mandatum, ſi ille cui debet præſtari conſentit, vel reperiatur impeditus ille, qui tenetur præſtare iuſta ex cauſa.*

3 *Inueſtitura feudi quando conceditur abſenti, nuncius debet eſſe ſpecialiter deſtinatus.*

4 *Iuramentum, quod tenetur præſtare vaſallus, ſiue ſit feudalis, ſiue burgenſis dicitur extraiudiciale.*

5 *Vaſallus in iuramento fidelitatis præſtando per eum tenetur neceſſario iurare de ſeruando dominum incolumen, tutum, vtilem, honeſtum, facilem, atq; de præſtãdo eidem auxilium.*

6 *Hæredes uaſalli tenentur præſtare iuramentum fidelitatis Domino inſolidum, etiam ſi poſſideant feudum pro parte.*

7 *Vaſallus non tenetur iurare fidelitatem omnibus hæredibus patroni, ſed ſufficit quòd iuret uni, quem ipſe eliget.*

8 *Vaſallus iurans domino fidelitatem tenetur excipere perſonam Imperatoris, ſeu Regis, quæ ſemper præſumitur exceptuata, ſcilicet ut promittat dominum tueri aduerſus quaſcunque perſonas, præterquam contra Regem.*

9 *Teſtis licèt poſſit iurare per procuratorem habentem ſpeciale mandatum, non tamen poteſt deponere dictũ ſuum per procuratorem.*

10 *Iuramentum, quod requiritur pro forma á lege communi, vel municipali non poteſt præſtari per procuratorem.*

OPINIO CCCCXXIX.

1 IVRAMENTVM poteſt præſtari per procuratorem habentem ſpeciale mandatum.c.fina.de iuramen. calum.lib.6 vbi Doctores, & tunc iurare non tenetur nomine proprio, ſed pro domino, & per conſequens in animam conſtituentis. ſecundum Bart.& Alex.in l.qui bona §.ſi alieno ff. de dam.infect.in l.ad egregias in prin.ff.de iureiur. & in l. vulgo. ff. de in litem iuran. & hoc non ab re determinatum fuiſſe arbitror: quia ſecundum Ioan.And.in d c.fin. quando procurator habet ſpeciale mandatum in effectu ipſe Dominus dicitur iurare.

2 Et ex his ſic breuiter præmiſsis collige vnum, quòd etiam iuramentum fidelitatis poteſt præſtari pro abſente per procuratorem habentem ſpeciale mandatum ad ſe præſentandum coram domino, & ab eo obtinendum inueſtituram, ſeu renouationem; & hoc præcipuè procedit, quando ille, cui debet præſtari cõſentit, vel quando debens pręſtare impeditur aliqua iuſta cauſa. ſecundum Roma in reper.l.admonendi ff.de iureiu & in d §.ſi alieno in additio. nouiſſ. qui allegat text.in cap.vnico §. verum etiam de ſta. reg. lib.6.& c.ſi tibi domino.63.diſtin.& ibi tenet Archid.& idem voluit Bal in c.1.in tit.quo tempo. miles, & in c.1.§.nulla, per quos fiat inueſt.Iacob. de Sancto Georg.in ſua inueſt.verb. qui quidem inueſt.pręſt.colum.3.& Maranta in tract.iudiciorum in 6.par.num.30.fol 140 & opinionem iſtã ait eſſe magis communem Curtius in repet. d.l. adinonendi num.363.& Clarus in tract.de feud. quæſt. 49. in fin. vbi illam ſequitur, & hoc idem videtur ſentire Bartol. in l. qui abſenti ff. de donatio.

Cõis opin.

3 Vbi dicit, quòd quando conceditur abſenti inueſtitura, nuncius debet eſſe ſpecialiter deſtinatus. ſequitur Afflict.in titu.quid ſit inueſtitu.col. 10.& Franc.in c.ſi tibi abſenti, colum.4. de præbend.lib.6.

4 Et nota, quòd iuramentum hoc dicitur extraiudiciale, quod quippè tenetur uaſallus, ſeu procurator ipſius præſtare domino, ſeu ſit vaſallus feudatarius, ſeu burgenſis. ſecundum Andr. de Iſer. in capit. 1.colum. 1. qua. vaſal. iura deben. fide.

5 In quo iuramento ſex neceſſariò debent concurrere. Primùm ſcilicet, quòd iuret ſeruare dominum incolumen, tutum, vtilem, honeſtum, facilem, & denique præſtare auxilium: quæ ſex requiſita numerantur in cap. 1. de noua forma fideli.& ibi per And. de Iſer. & habetur abundè in deciſ.Rotæ Neapolitanæ 265.col.4.& ſeq.

6 Et huiuſmodi iuramentum non ſolùm tenetur pręſtare uaſallus, uerùm etiam ipſius hęredes poſt mortem ſuam; Vnde aduerte, quòd mortuo

vaſallo hæredes eius tenentur iurare fidelitatem domino inſolidum, licèt poſsideant feudum pro parte, ſecundum Ang. in l. 2. §. ex his ff. de verborum obligat. argumen. illius §. & ibi etiam Aret. colum. 2.

7 Vbi quærit quid ècontra, an vnus vaſallus teneatur iurare fidelitatem omnibus hęredibus patroni: & concludit, ſecundum communem opinionem, quòd non tenetur niſi vni, & quòd erit in eius electione cui iurabit, per Glo. in c. 1. §. omnes filij, ſi de feudo fuerit controuer. inter dominum, & agna. & de dicta communi atteſtatur etiam Hieron. Cuchalon in addit. ad Dec. in l. ea, quæ in partes ff. de regu. iur. & Clarus in d. quęſt. 49. verſicu. quæro nunc, vbi eam ſequitur, atque declarat. *Cõis opin.*

8 Sèd aduertendum eſt, quòd quando tale iuramentum præſtatur, tenetur iurans excipere perſonam Imperatoris, ſeu Regis, quæ ſemper præſumitur exceptuata: videlicet, vt promictat dominum tueri, & defendere aduerſus quaſcunque perſonas, præter quàm contra Regem. c. Imperialem, §. fin. & ibi And. de Iſer. de prohib. feud. aliena. per Federic. in d. c. 1. de noua forma fideli. & tradit hoc poſt Specu. Bal. Iaſ. in uſibus feudorũ num. 107. Barbarius in l. cùm acutiſsimi colum. 47. & 49. C de fideicommiſſ. & in tracta. de præſtant. Cardinalium 1. quæſt. 1. partis colum. 9 & Cotta in lib. memoralium in ver. Imperator orbis colum. 1.

9 Sed iam ad inſtitutũ reuertẽdo, limito prealle gatam communem in teſte, qui quidem per procuratorem iurare non poteſt, etiam habentem ſpeciale mandatum, ſecundum communem doctrinam Docto. quam ſequitur, & citat Panorm. in c. licèt ex quadam de teſt. *Cõis opin.*

¶ In contrariam verò partem inclinauit Rota Romana: quam ſequitur Romanus ſingu. 8. quòd iuramentum teſtis poſsit præſtare per procuratorem, ſed non poteſt teſtis deponere dictũ ſuum per procuratorem, mouetur Rota ibi per nonnulla urgentia fundamenta, & rationes, quas reaſſumpſit Curtius in d. l. admonendi nu. 359. quaſi inhærendo deniq; vltimę opinioni Rotæ Romanæ.

10 Interpretatur ſimiliter dicta cõmunis, ex not. per Pan. in c. licèt ex quadam ſupra citato, vbi infert generalem doctrinam per illum text. quòd quando à iure, ſeu ſpeciali ſtatuto requiritur pro forma proprium iuramentum: tunc non ſufficit iurari per procuratorem habentem ſpeciale mandatum, allegat no. per Glo. in c. vt circa de electio lib. 6. idem tenet Gemin. poſt Archid. in c. ſtatutum §. cùm verò de reſcrip. lib. 6. Bal. in rub. ff. de iureiur. & Archid. in c. nulli in verb. proprio iuramento lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *IVRARE in litem nemo cogendus eſt per iudicem, quando vellet probare per teſtes.*

2 *Iuramentum deferre recuſans, offerensq; onus probandi potius aſſumere, ſi non probet, abſoluitur reus, & non habet amplius facultatem redeundi ad iuramentum.*

OPINIO CCCCXXX.

1 IVRARE in litem nemo cogendus eſt per iudicem, quãdo vellet probare per teſtes, l. ſemper §. in hoc interdicto, iuxta Glo. inibi in ver. iudicis ff. quòd vi, aut clam.

¶ Verùm tamen Glo. in l. fin. ff. de in litem iuran. inclinauit in contrariam ſententiam, quæ communiter reprobatur ab omnibus Doct. teſte Alex. ibi, in princ. & dato ꝙ quis vellet potius iuramentum deferre quàm aliter probare, etiam ſi probationem teſtium, uel inſtrumentorum propriam haberet: tunc ſecurè iurare poſſet, ſecundum Doct. communiter in c. ſicut de probatio. quam ſequitur Dec. & omnes Moder. ibi. *Cõis opin.* *Cõis opin.*

2 Sed vbicunque aliquis nollet iuramentum deferre, ſed potiùs onus probandi aſſumere, nec probet: eo caſu reus abſolui debet, nec cogitur iurare, ex quo actor probare non potuit, nec ad iuramentum aliquo pacto redeundi habet facultatẽ, l. ſi quis iuſiurandum, in princ. C. de reb. cred. & deciſioni huic omnes Scribentes communiter inhærent varijs in locis, præſertimque Soc. conſ. 32. vol. 2.

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTO in litem quando ſtandum ſit contra hoſpitem.*

OPINIO CCCCXXXI.

1 VALISIA, fardellum, ſeu capſa poſita apud hoſpitem, vel alium quemuis cuſtodẽ ſigillata, & clauſa, ſi fortè redderetur diſſigillata, eo caſu ſtãdum eſſet contra ipſum hoſpitem iuramento in litem ipſius deponentis ſuper quantitate, qualitate, pretio, valore, & extimatione rerum, quæ in dicta valiſia dicerentur per deponentem extitiſſe, etiam ſi ipſe deponens res ipſas particulares non conſignauerit hoſpiti, nec aliquid *Iuramentum.*

aliquid dixerit, quòd in ea capſa eſſent aliquæ
res,& quæ,& etiam quòd res ipſę per aliquem vi
ſæ non fuerint, & ſimiliter ſi hoſpes ipſe eſſet bo-
næ conditionis,& famæ:quia debet nihilominus
condemnari ad ſoluendum res ipſas, ac rerum
quantitates,& extimationem, de quibus in ipſo
iuramento deponentis fit mentio:ex quo hoſpes
dicitur in dolo,eo ipſo quòd apparet dictam vali-
ſiam fuiſſe apertam, etiam ſi non reperiatur, nec
probetur hoſpitem valiſiam aperuiſſe,& ignore-
tur quis aperuerit, ſeu ſit dubium, & dicitur ho-
ſpes ipſe conueniri ex proprio eius dolo, qui qui-
dem probatur eo ipſo,quod appareat valiſia fuiſ
ſe aperta, etiam quòd ignoretur quis fuerit ille,
qui illam aperuit an hoſpes, vel quilibet alius, &
ita tenent,& concludunt Inno.& Anto. de Butr.
Ancha.Imo.Abb.Henr.Boic,& alij in c.fina.ext.
de his,quæ ui,metuſuè cauſa fiunt,Bar.Bal.Ang.
Alex.& Roma.in l.in actionibus.ff. de in litem iu
ran.vbi Iaſ.num. 39. & 41. & Franciſcus Duare-
nus,Curt.Bolognettus num.89.& Franciſ.de Ac
Cõis opin. coltis Aret.col.penult.aſſeuerant iſtam eſſe com
munem opinionem,Corne.etiam conſil.318.pro
vecturali colum fin.vol.4 Pariſ.conſ.47. inficiari
per totum vol.1.& nouiſsimè Ioan.Baptiſt. Vlot.
in repet.l.ſi quando,nu.391.C.vnde ui poſt alios
complures ibi relatos, congeſtosq; per eum, vbi
etiam iſtam communem limitat in vndecim ca-
ſibus,quos ibi à nu.400.vſque ad nu.415.abun-
dè poteris videre.

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTVM ſufficit præſtari ſuper qua
cunq; ſcriptura etiam non ſacra de conſuetudine;
& conſequenter conſuetudo,mos, ſeu ſtylus gene-
ralis inoleuit, vt nunquam præponantur euangelia ei
cui iuramentum defertur, ſed præponitur quæuis alia
ſcriptura,& iſta conſuetudo iuramenti teſtium ualet,
& tenet,& obſeruatur.*

2 *Iuramentum pręſtari nequit ſuper ſcriptura non ſacra,
vbicunque lex pro forma requireret in iuramento ta-
ctum ſacrorum euangeliorum.*

3 *Iuramentum vbicunque negaretur præſtitum eſſe, vel
fortè ſi appareret præſtitum,negaretur præſentia par
tis,allegant hoc incumberet onus probandi.*

4 *Notarius aſſerens coram me notario,iudice, & parte
pręſentibus iurauit, nec diceret tactis ſacroſanctis ſcri
pturis,præſumerentur tunc tactæ ſcripturæ.*

OPINIO CCCCXXXII.

1 IVRAMENTVM ſufficit
præſtari ſuper quacunq; ſcri
ptura,licèt non ſacra de con
ſuetudine:quoniam iamdiu
communis inoleuit ſtylus,
& conſuetudo, quòd iurare
ſufficiat ſuper quacunq; ſcri
ptura habito reſpectu ad ſacra Dei euangelia: ſo
let quippè dici per notarium, Titius iurauit ad
ſancta Dei euangelia manu tactis ſcripturis:opi-
nio enim iurantis,& relatio iſta, quam habet ad
ſcripturam faciunt,quòd illa ſcriptura habeatur
loco euangeliorum, quantùm ad firmandum iu-
ramentum.Nec iurans dicit,iuro ſuper hæc euan
gelia,ſed in genere dicit,iuro ad ſancta Dei euan
gelia; & huiuſmodi conſuetudo ſeruanda eſt, ita
voluit eleganter Bald.Salyc.Corne.& Curtius in
authen.ſacramenta puberum.C. ſi aduerſus ven
dito. Abb.& Felyn.nu.12.in c.fraternitatis extra
de teſtibus Imol.in c cùm contingat de iureiur.
Bal.& Afflict in c.1.§.item ſacramenta num.20.
de pace iuramen.firma.Glo.nota.in Clemen.1.§.
porrò in verſ. Tacta, ad fin. de hæret. & poſt eam
Imol.Cardin.Boniſa de Vitali.& cæteri commu- Cõis
niter,Corſetus latè in add.ad Abb.in rubr.de iu- opin.
reiur.in 1.pat.q.4.circa fin.Ruinus conſ.103.nu.
12.volum.4.Paul.Caſtren.& Alex.in l.iutari, de
iureiur.cum alijs concordantibus, de quibus ibi
per eum,Caſſan.conſil.34.num.15.& conſil. 39.
ſub num 93.& ſequen. cum aliqua declaratione
ibi,quæ vera non eſt,& Alcia.in d.rub.de iureiur.
num.29 vbi intonat iſtam eſſe communem opi-
nionem;& ita iſte mos deferendi iuramentum ſu
per quacúq; ſcriptura obſeruatur in Regno Nea
politano,& alibi.

2 Sed iſta communis,& indubitata concluſio in
terpretatur non habere locum in caſibus in iure
expreſsis: qui tactum ſacrorũ euangeliorum re-
quirunt,vt latè declarant Ruinus in d.conſ.103.
num.12. & Marquardus de Suſannis in tract. de
Iudæis,& infidelibus in 2.par.c.8. num.15.Mar-
ſil.ſingu.415.iuramentum eſt magnę importan-
tiæ,& Caſſane.in d.conſil.34 num.16. Nam ſuffi
cit alias loco euangeliorum ſcripturas tangere.
ſecundum pręcitatos Doct.Licèt cautela ſit,& ra
tionabilis quippè,vt inquit Bal.Salyc.in d. auth.
ſacramenta puberum, in loco contractus adeſſe
librum euangeliorum, vel aliquam ſcripturam
de verbo euangelij tractãtem,ſuper quo, vel qua
iuretur:meritò ſtandum eſt ergò inueteratę con
ſuetudini, de qua dicti Doct. paſsim atteſtantur,
quòd quamlibet ſcripturam tangere ſufficiat.

3 Verumtamen aduertendum eſt,quòd vbicun
que aſſereretur in inſtrumẽto,vel in alijs quibuſ-
uis actis publicis,me notario,iudice,& parte præ
ſentibus iurauit,nec aliter adderetur tactis ſacro
ſanctis ſcripturis:præſumerẽtur nihilominus tũc
tactę ſcripturæ, ut uoluit Io. And in add. Spec.in
tit.de teſte §.ſequitur; & ſi negaretur, operaretur
hęc pręſumptio effectum iſtum,vt ei,qui negaret
tacturam interueniſſe incũberet onus probandi,
ſequitur Butr.& Abb.in d.c.fraternitatis.

4 Vbi etiam Fely.col,penul. hoc idem extendit,
vbi negaretur pręſtitum fuiſſe iuramentum, vel
fortè ſi appareret pręſtitum, negaretur pręſentia
partis,& faciunt nota.per eundem Fely.in c. tuis
col.pen.& ſeq.de teſtibus.

SVMMARIVM.

1 *DEFECTVS formæ non ſuppletur iuramento: diſpoſitio enim non valet omiſſa forma, ſed actus requirens tunc formam, ſi iuramento vallatus appareat non videtur nullus ex defectu formæ, cæterum valet eo modo quo poteſt.*

OPINIO CCCCXXXIII.

1 Iuramentum. FORMAE defectus non ſuppletur iuramento. Nam diſpoſitio non valet omiſſa forma, quam lex ad eius conſumationem, ſeu perfectioné ordinauerat, licèt tunc actus valeat eo meliori modo, quo poteſt; & ſic actus requirens formam, ſi iuramento vallatus appareat, hoc caſu non videtur nullus ex defectu formæ, ſed valet eo modo quo poteſt. ſecundum Bar. Alber. Bald. Ang. Imol. Paul. Caſtren. & alios omnes in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. per text. ibi, Abb. num. 27. Imol. in 8. caſu, & Alciat. nume. 167. in c. cùm contingat de iureiur. Bar. num. 9. Iaſ. nume. 24. Ruinum num. 27. & Ripam num. 27. in l. 1. § ſi quis ita. ff. de verb. obliga. qui aiunt iſtam eſſe communem opinionem, & ibi etiam conſumatiſsimus in legali ſcientia, & illuſtris D. Guiliel. Pontanus præceptor meus, nu. 24. qui hoc vtiliter limitat. (Cõis opin.)

SVMMARIVM.

1 *IVRAMENTVM habet talem, tantamq́ue vim, vt faciat aliquo vitio, ſeu defectu laborantem*
2 *valere omni meliori modo quo poteſt.*

OPINIO CCCCXXXIV.

1 IVRAMENTVM facit actum valere omni meliori modo quo poteſt, & ſic iuramẽtum actui etiam aliquo vitio, ſeu defectu laborãti appoſitum habet in hoc talem, tantamq́ue vim, quòd eius occaſione actus ipſe valeat eo meliori modo quo valere poſsit. text. eſt ſingularis in l. cùm pater. §. filius matrem. ff. de leg. 2. & not. Bar. in l. ſi quis pro eo, num. 13. ff. de fideiuſſoribus, Auto. in c. ſi diligenti colum. 5. de foro competen. Bart. & Alex. num. 12. & cæteri omnes in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de vebo. obligatio. Bald. & Salyc. in l. ſancimus. C. de teſta. Ang. in l. hi qui acceſsionis. ff. de fideiuſſo. Cotta in memorali in uerb. emphiteota priuati ceſſans, in fin. & Marcus Antonius Baueria in tractat. de uirtute, & viribus iuramenti in princ. vbi intonat iſtam eſſe communem opinionem, & ex ea infert ad decem vtiliſsimos, & neceſſarios caſus, & quæſtiones, ſeu deciſiones, quę breuitatis cauſa ſupprimuntur; & ad prolixitatem vitandam illas omnes prętermittimus: & eandem opinioné ſequitur, atq; declarat Couarru. in c. Rainaldus §. 3. num. 10. de teſtamen. & Alciat. etiam qui cõmunem ait in c. cùm contingat de iureiuran nu. 170. & 184. & Ruinus in d. §. ſi quis ita nume. 27. & Iaſ. in l. ſi quis maior in 10. notab. C. de tranſactio. & in l. ſi conuenerit colum. 2. & ſequen. ff. de iuriſdictio. omnium iudic. vbi tradit hoc pro regula: quam quidem regulam, ſeu potius communem opinionem latè declarant, & interpretantur Anchara. in repetit. d. c. cùm contingat. Bart. Roma. Alexan. Franc. de Aret. & alij in d. l. ſi quis pro eo. (Cõis opin.)

SVMMARIVM.

1 *IVRISDICTIO ſpecialis conceſſa delegato nõ derogat generali iuriſdictioni ordinarij, nec minuit ei poteſtatem quin circa idem re integra iuriſdictionem ſuam exerceat.*

2 *Iuriſdictio conceſſa iudici inferiori, quando ex mente ſuperioris apparet conceſſa priuatiuè: tunc iudex ſuperior non poteſt ſe intromittere in cauſis conceſſis.*

OPINIO CCCCXXXV.

1 IVRISDICTIO ſpecialis conceſſa alicui non derogat generali iuriſdictioni, & ſic per ſpecialem attributioné factam iuriſdictioni delegatæ in quanis cauſa, non cenſetur ob hoc diminuta, ſeu adempta poteſtas ordinario maiori iudici, atque generaliori, quominus circa idem re integra iuriſdictio ſpecialis intelligeretur attributa, & conceſſa cumulatiuè, non autem priuatiuè. ſecundum Bart. & Aret. per illum text. in l. 1. ff. de off. præfe. vrbis. Ancha. conſ. 264. colum. penul. Roma. cõſ. 393. num 1. cùm alijs ſeq. vbi hoc ponit pro regula, & illam probat ponendo nouem caſus, ſeu deciſiones ſimiles, & ſequitur etiam Dec. conſil. 3. nume. 3. Gratus conſil. 71. nume. 11. & 26. volumine 2. Decius in fin. & Cagnolus nume. 18. in l. in toto iure. ff. de regulis iuris, Afflic. in c. 1. in 1. nota. qui feud. dare poſſ. Io. Baptiſt. Ferrettus conſ. 142. nume. 12. volum. 1. & Iaſ. cum cæteris aggregatis per eum in l. quòd in rerum. §. ſi quis poſt, num. 5. cùm alijs ſeq. ff. de leg. 1. vbi profitetur iſtam eſſe magis communem opinionem. (Cõis opin.)

2 Sed opinio hæc non procederet, vbicunque appareret ex mente concedentis iuriſdictionem ipſam inferiori priuatiuè conceſſam eſſe: tunc quippè iudex ſuperior in huiuſmodi iuriſdictione, & in cauſis conceſsis inferiori priuatiuè tamen, intromittere ſe nequiret aliquo pacto, ſecundum Felyn.

Felyn.cùm alijs relatis per eum,qui tradit, & approbat iſtam limitationem in c.cæterùm num.4. de iud.& ita conſuluit Roma.conſil.393. ſub nu. 10.cum alijs ſequen.& ita determinauit Sacrum Regium Concilium Neapolitanum teſte Aflict. veritatis fideliſsimo aſſertore deciſ.41. quidam medicus, & ſequitur etiam Ioan.Baptiſta Ferrettus in d.conſ.142.num.15. qui meminit iſtam eſ-
Cõis opin. ſe communem opininem. Alias verò limitationes refert Fely.in d.c.cæterum, & in c.paſtoralis col.1.& ſeq.de off.ord.

SVMMARIVM.

1 IVSPATRONATVS *de gratia patronis competere dicitur. Et quare introductum ſit.*

OPINIO CCCCXXXVI.

1 IVSPATRONATVS de gratia patronis cõpetere dicitur, vt per
Cõis opin. Doct.omnes communiter in c.1 de præben. & in c.4 de iud.& in c. quoniam de iure patrona.iu quibus quidẽ locis Scriben.aſsignãt rationem,quare hæc gratia fuerit conceſſa,introductaq; contra iuris regulas, & concludunt hoc fuiſſe introductũ fauore eccleſię,& vt cultus diuinus augeretur;&per conſequens,vt inuitarentur laici, aliæque perſonæ ad conſtructiones, fundationes,& denique ad dotationes eccleſiarum, & communem iſtam ſequuntur, & atteſtantur per antedictam rationem omnes Moder.in d.c.quoniam,& huiuſmodi ſententiam communem ampliant Moder. iu c. nó ſine multa de arbitris poſt
Cõis opin. Doct.commmuniter omnes in c.ad hæc,de offic. ord.ſeu Vicarij.

SVMMARIVM.

1 IVSPATRONATVS *ſi competat pluribus laicis, vel clericis vt ſingulis,ex conſtitutione,ac fundatione ſui patrimonij,præſentatio facta à maiori parte comparatione minorum dicitur eſſe legitima.*

OPINIO CCCCXXXVII.

1 IVSPATRONATVS competens pluribus laicis, vel clericis vt ſingulis ex conſtitutione,ac fundatione ſui patrimonij, hoc caſu præſentatione facta à maiori parte comparatione minorum dicitur eſſe legiti-
Cõis opin. ma,vt per Ioan.And.in c.1. de iure patron. cuius ſententiam enuntiat eſſe communem Abb.in c. cùm omnes de conſtitut & in c.quoniam de iure patro.vbi Moder.aſsignant exemplum iſtius cõmunis opinionis,videlicet, quando omnes patroni diuiſerunt ſe in tres,vel plures partes:tunc electus conſenſu plurimorum præferendus eſt.

SVMMARIVM.

1 IVSPATRONATVS *præſcribi poteſt aduerſus patronum ſpatio quadraginta annorum.*
2 *Ius patronatus acquiritur etiam populo ex præſcriptione.*

OPINIO CCCCXXXVIII.

1 IVSPATRONATVS præſcribi poteſt aduerſus patronũ quadraginta annorum curriculo.ſecundum Fedricum de Senis conſil.234. in ſecundo dubio,Ioan.Andr.in c.quærelam de electio Dec.conſil.134. & nonnullos alios Docto.congeſtos per Rocchum Curt.in tracta.de iure patron.in verſ.ipſe,vel is à quo,quæſt.36.Pau. de Cittadinis in tract.de iurepatrona.in 3.par.in 5.cauſa acquirendi ius patronatus in quę́ſt.1.per Balbum in tracta.præſcriptionum, in 9.quæſt.1. par. princ. præcipueque in ſecunda concluſione, in quibus locis ſequuntur opinionem hanc, atq; profitentur eam eſſe magis cõmunem, ac magis Cõis verã,& Ripa quoq; in lib. 2.de legibus.c.2.n.13. opin.
2 Et ius patronatus hoc acquiritur etiam populo ex præſcriptione,vt voluit Io.And.in d.c. quærelam,cuius ſententiam audacter affirmat obſeruari in practica ibi Abb.imò Dec.in c.cùm vene- Cõis rabilis de exceptio.nu.240.illã communẽ vocat. opin.

SVMMARIVM.

1 INCENDIARII *doloſi,viui ſunt concremãdi,aut capitis pœna puniendi, quando aliquis in domo combuſta mortuus fuerit:aliàs puniretur pœna extraordinaria relegationis, & publicationis bonorum.*
2 *Incendium culpa inhabitantium præſumitur ortum.*
3 *Culpa leuiſſima præſumitur in dubio, vbi incendium in aliqua domo ortum fuit,quæ non eſt probabilis.*
4 *Commodatarius tenetur de leuiſsima culpa ob incendiũ commiſſum.*
5 *Paſtor non tenetur ad emendam bonorum combuſtorum in capanna ſua, receptorumq; in ea nocturno tẽpore.*
6 *Incendiarius tenetur de leui culpa, vbicunq; incendium eſſet fortuitò cauſatum.*
7 *Incendium fortuitum præſumitur culpa inhabitantium ortum.*
8 *Incendium præſumitur ortum inhabitantium culpa leuiſſima.*
9 *Culpa leuis eſt deuiatio in circumſpecta ab ea diligentia, quam adhibent homines diligentes eiuſdem cõditionis, & profeſſionis.*

10 Culpa

10 Culpa leuis eſt non preuidere, quod à diligenti prauideri potuit; vel eſt facere, quod non faceret, vel omittere quod non omitteret diligens, vel diligentior: et finis leuis culpæ, eſt non intelligere, quod debet à ſapientibus intelligi.

11 Culpæ leui attribuitur tenere riſchiam, & alia ſimilia propè ignem.

12 Culpę leui attribuitur relinquere pueros in domo abſque cuſtodia.

13 Puer non cuſtodiens diligenter lucernam in ſtabulo, ob quod domus conducta exuſta fuerit, tenetur dominus, & conductor pueri ad emendã damni illati.

14 Culpa leuiſſima commiſſa in omittendo, adhuc actione legis Aquiliæ quis non tenetur ad emendationem damni.

15 Actio vtilis legis Aquilię intẽtata, operatur, vt quis teneatur pro leuiſſima culpa, etiam in omittendo.

16 Actio legis Aquiliæ non datur, quando damnum illatum fuerit per negligentiam, vbicunque negligentia eſſet cauſa proſſima damni; ſecùs ſi cauſa remota: ſiquidem tunc quis ad emendam damni tenetur actione ipſa legis Aquiliæ, etiam pro leuiſſima culpa in omittendo.

17 Culpa leuiſſima non venit in lege Aquiliæ, quando nullum ſequitur factum cauſatiuum damni: ſecùs quando præcederet aliquod factum, quod foret occaſio damni.

18 Culpa leuiſſima quis tenetur actione legis Aquiliæ, quando conſtat de certa, & determinata perſona; & tunc incendium præſumitur factum culpa inhabitantium, ſed ſi non conſtaret de certa perſona, deberet ſequi abſolutio.

19 Confeſſio extraiudicialis probatur per duos teſtes; et parte abſente facta inducit ſemiplenam probationẽ.

20 Confeſſio geminata, etiam parte abſente facta, plenè probat.

21 Confeſſio extraiudicialis, etiã non geminata, de æquitate canonica plenè probat, prępertim probata per duos teſtes, adhuc quòd parte abſente facta fuerit.

22 Teſtes ſingulares probant, quando eorum depoſitiones coniungi poſſunt.

23 Regnum Neapolitanum eſt feudum eccleſię, & in eo attenditur ius canonicum.

24 Teſti vnico nulla fides præſtatur.

25 Incendium connumeratur inter caſus difficilis probationis.

26 Inditia, pręſumptiones, & coniecturæ, in caſu difficilis probationis, etiam ad plenam probationem inducendam, admittuntur.

27 Cõiecturę dicũtur manifeſtę probationes in occultis.

28 Culpa inhabitantium pręſumitur cauſatum incendium, quãdo cõſtaret de origine, ſiue principio ignis.

29 Teſtis extraiudicialis, & non iuratus inducit in caſibus difficilis probationis iuſtam cauſam credulitatis, & pręſertim vbi proceditur ſola facti veritate inſpecta.

30 Teſtes pueri ſunt idonei, vbicunque veritas aliter haberi non poteſt.

31 Culpa in dubio aſcribi non debet circa incendium cauſatum in domo habitantibus in ea, vbicunq; habitant plures familiæ: ſecùs ſi habitaret vna familia: quia tunc poteſt condemnari dominus domus ad refectionem damnorum ex incendio illatorum.

32 Dominus domus pro delicto familiæ de damno illato occaſione incẽdij non tenetur, quando illi de familia non reperiuntur deputati certo officio. Quod declaratur varijs modis.

33 Teſtes deponentes ſuper negatiua loco, & tempore non coarctata non probant.

34 Teſtes affirmantes præferuntur negantibus.

OPINIO CCCCXXXIX.

1 INCENDIVM dolo excitans, aut viuus concremãdus venit, aut capitis pœna afficiendus eſt .l. qui ędes.§.fin. ff. de incen. ruina, & naufrag. Iacob. Philipp. Port. cõſilio 72. Licèt ego ſũma cũ ratione, numero 8. & eſt Gloſſ. ordinaria in cap. cũ deuotiſsimo 12. queſt. 11. in uer. Incẽdium; quę concludit, quòd de iure ciuili punitio in præsẽti caſu fit in capite, p leg. capitaliũ.§. non nunquàm. ff. de pœnis. Quod equidem obtinere locum arbitratur eadẽmet Gloſſ. ſi quis intraret oppidũ, vel propter inimicitias, vel ob prædam aliquid combureret; quia igne tunc cremaretur. d.l. qui ædes, & Floria. in l. ſi quis fumo. ff. ad leg. Aqnil.

¶ Et eò facilius, & de plano hoc ꝓcederet, vbicũque in cõbuſtione domus aliquis periret ex huiuſmodi incendio: tunc quippè incẽdiarius comburitur, ſicut combnſit: vt probat, & firmat eleganter And. de Iſer. in cõſtitutione Regni ſuper inciſionibus arborũ, in tit. 27. de maleficijs clandeſtinis puniendis. Sed ſi aliquis in domo cõbuſta mortuꝰ nõ fuerit: pœna mortis tunc nõ pnniretur. ita Grammat. in voto 19. nume. 5. & ſequen. & excellens D. Follerius in pract. crimin. in 6. part. principali, de forma capitulorum in crimine incendij.

¶ Et hoc idem compertũ eſt in Regno ſtatutũ fore, in conſtitutione. Qui doloſè, in tit. de incẽdiarijs. dum diſponit, incendiarios domorũ in Ciuitate, capite puniri debere: vbi hoc explicat, & declarat Andr. de Iſern. & etiam in dicta conſtit. ſuper inciſionibus arborum.

2 Cæterùm vbicunq; ſuper incendio illato ceſſaret dolus: tunc ſi incendium ipſum fortuitò cauſatum foret, ciuiliter porrò ageretur, & culpa inhabitantiũ præſumeretur ortum, occurſumque incendiũ. l. 3. §. 1. de offic. præfe. vigil. l. ſi vendita. ff. de peric. & commod. rei vend. Gloſ. in lege domos hęreditarias, ſeu in l. ſeq. ff. de lega. 1. Angel. conſilio 197. Ortũ eſt incẽdium Bald. cõſilio 37. Caſus talis eſt, & cõſilio 175. Ad euidentiam, volum. 1. Anchar. conſil. 348. Pro deciſione, in princ. Salycet. in l. ſi creditor. C. de pignor. act. Imol. in d. l. domos

hæreditarias, & Ant.Roſel. inter conſ.Calca. conſ.40.col.fin.

¶ Et non ſolùm hæc ſola, & ſimplex præſumptio eſt, ſed vehemens etiam ſuſpitio. vt per Ang.in d.conſ. 97.

3 Quod profectò ſanè intelligitur de culpa leuiſsima, vt ille in dubio præſumatur leuiſsima, non autem leuis.l.cùm duobus.§. damna. ff. ꝓ ſoc.& ita explanat illum tex.Bart.in l.ſi vt certo.§.nũc videndum.ff.commod. & in terminis eſt Glo.in §.præterea, inſtit. quibus modis re contrahitur oblig. quã licèt Angel.ibi impugnare videatur, tamen ei aſſentitur conſulendo Anchara.in d.conſ.348.& Ioan.de Anania conſ.71.Viſis, & diligenter ponderatis his, ſub num.4.Alexan.in l.ſi quis ex argentarijs. §. fi. num.7.ff.de edend.& Iaſ. poſt Salycet. & Baldũ relatos ibi per eum, in l.prętor.ff. de edẽdo,

Cõis opin. & iſta eſt communis opinio, atteſtantibus quã plurimis Doct. varijs in locis iuris noſtri, & præſertim Hierony. Gabr. conſil. 159. Cogor. ſub nu.1. & ſeq. volum.1.

¶ Et conſequenter quis in præſenti caſu de hac leuiſsima culpa non tenetur modo aliquo. d.l ſi vt certo.§. nunc videndum, & l. contractus, ibi Dec.& Cagn.ff.de reg iur. cum concord.adductis per Iacob.Menochium conſ.53 Perpenſis non mediocri ſtudio, num. 12. vol. 1.& ita obtinuiſſe, ac conſuluiſſe Ferrariæ refert Lud. Bologninus in add.ad Ioan.de Anania in d. conſil.71.ſub num.6.

4 In tantum, quód ex hoc correlariè infertur, ꝙ de incendio non teneretur, niſi qui de leuiſſima culpa obnoxius foret, vt cõmodatariu, iuxta d.l.ſi vt certo.§. nunc videndum.

5 Ex quo quidem aliàs reſpondebam in facti contingẽtia, quòd ſi duo paſtores habentes boues in agris, noctu ſolebant dormire ſimul, modò in vno tugurio, ſiue capanna ipſorum, modoque in altera, in qua boues tenebãt, & cuſtodiebant: ſi incendio boues perierint, non tenetur vtique alter paſtor ad emendã, iuxta d.§.ſi damna, argumento de furto ad incẽdiũ; vt per Barr.in d.l. ſi quis ex argentarijs.§. fin ff. de edẽ. Et hoc etiã explicaui procedere, licèt paſtor, qui nõ habebat boues in illa capanna fuerit vltim⁹ in exeundo: nã talis non tenet de culpa leui, ſed de leuisſima tantũ Nec dicitur propriè habitator, ſed hoſpes, qui tãtiſper inhabitat.l.1.§.habitatores.ff.de his qui deiec. vel effu.qui ſicut illa actione nõ tenetur, vt ibi, multo minus de incẽdio, quod nõ ita ſtrictè obligat, vt patet in cõductore, qui tenet illa actione de eiectis, & effuſis, & tamẽ de incẽdio non tenetur. vt tradit Anchar.in d.conſ.348.& alij præcitati Doct.Nec dominus bouum combuſtorũ poteſt agere in præsẽti caſu: quia nec ex cõtractu, nec ex quaſi cõtractu, nec ex delicto, nec ex quaſi delicto paſtor prędictus tenetur.

6 Sed vbicunque quis eſſet in leui culpa ob incendium, indubitanter teneretur ad emendam damni: prout ita iudicaui in facti contingentia ad fauorem magnifici iuriſconſulti D. Fabij Macrini, & fratrum, de Terra Caſtri Veteris Subequi, de menſe Martij præſentis anni 1580. in infraſcripta cauſa mihi compromiſſa de communi partium voluntate.

¶ Caſus igitur erat iſte, quòd habitantibus Matthia Angeloni cũ familia in domo inferiori, & antec cto D. Fabio cũ fratribus, & familia in domo ſuperiori euenit, quód idem Matthias de mẽſe Octobris in anno 1577 acceſsit cũ eius familia extra terrã prędictam ad colligẽdum flores croci in quodã eius fundo, relictis in coquina ipſius dom⁹ tribus pueris iufãtibus i lecto, & clauſis ianuis omnib⁹, & aſportatis ſecum illarũ clauibus, taliter quòd non poterãt ipſi pueri de domo diſcedere; Vnus ex pueris memoratis ſurgens de cubili, poſtquã feneſtra eiuſdẽ coquinę reperiebat aperta, acceſsit ad ignẽ inibi exiſtentem, & accenſo ſulphurato, ſeu ſtipula quadã, immiſit ignẽ in richia in camera cõtigua coquinæ prędictę exiſtẽte: et exeuntibus flãmis à feneſtra eiuſdem cameræ, Aſcanius frater eiuſdẽ D. Fabij procurãdo obuiare igni varijs modis, & exactiſsima adhibita diligẽtia, ne combureretur dom⁹ ſua; & deniq; procurando portas domus inferioris aperire uarijs, & diuerſis inſt umentis, id ſibi impoſſibile fuit: taliter quòd pulſatis campanis ꝓ inuocando auxilio, & cogendo populo, multæ gentes ita uocatæ cœperunt ponere in tuto aliqua bona: & dum huic operi intentę erant, apparuerunt flammæ in ipſa domo ex domo inferiori ortum habentes: & ſic relictis alijs bonis, ad euitandũ uitæ diſcrimen, aufugere de dicta domo ſuperiori coactæ fuere. Et rebus ſic ſtantibus, reuerſo prędicto Matthia à campeſtria, ſeu eius nuru, aperta eſt una ex ianuis ſuæ domus, & extra is omnibus pueris, Dei benignitate, illeſis, domus ſuperior remanſit tota combuſta cum bonis in ea exiſtentibus. Vnde ex leui culpa ipſius Matthię, eum condemnaui ad reſarciendum omnia damna illata in domo Macrinorum, & ad ſoluendum pretium earũdem rerum combuſtarum. Et cum appellauerit Matthias ipſe, petieritq́ reductionem præmemorati laudi ad arbitrium boni uiri, & impetratis literis inhibitorialibus, & producto proceſſu cauſæ coram integerrimo, & inſignis literaturæ uiro, Domino Ioanne Andrea Caſtellio de Ciuitate Interamniæ, iudice meritisſimo Ciuitatis noſtrę, ex ſuo recto, limatoque iudicio, poſt longum certamen, mediante patrocinio ſtrenui Aduocati conciuis mei, Domini Alexandri Trentacinque undecunque doctisſimi, prædicta ſententia de menſe Maij inſtantis anni M. D. L X X X. extitit confirmata, atque approbata. Vnde cùm acutisſimi ingenij ſit, & tranſcendentis intel-

intellectus, idem D. Alexandet in aduocando, & conſulendo omnia videns, omnia ſpeculans, & ſubtiliter cuncta diſcernens: volui hoc in loco ad communem omniũ utilitatem inſerere præſens eius conſilium ſuper hac incendij materia emanatum, vt ex rationibus in eo allegatis perſpicua, atque religioſa appareat deciſio præſentis difficultatis.

DIVINO IMPLORATO PRAESIDIO.

VISO proceſſu agitato inter Magnificum Fabium Macrinum, & alios litis conſortes ex vna parte, & inter Matthiam Angeloni ex altera parte ſuper incendio cauſato per Hortenſium, vnum ex pueris ſtantem intus domum dicti Matthiæ ex quo incendio combuſta fuit tam domus inferior, quæ erat ipſius Matthiæ, quàm domus ſuperior, quę erat Magnifici Fabij, fratrum, & nepotis: concludendum eſt ipſum Matthiam obligatum eſſe ad emendationem damni cauſati ex cõbuſtione domus, & aliorum bonorũ mobilium in dicta domo exiſtentium culpa ipſius Matthiæ: quæ concluſio probatur hac conſideratione.

CONSTAT ignem originẽ habuiſſe in domo inferiori, quæ erat Matthię Angeloni. In primis enim viſus fuit fumus exire à feneſtris domus Matthiæ: quæ domus relictis tribus pueris intus eã clauſa fuit à Matthia, & aliis de eius familia: & tẽpore, quo ex omni parte domus clauſa erat, & quo fumus ex ipſa domo exibat, vnus ex ipſis pueris vocabat Iſabellam, vt domum aperiret, dicendo & plorando, ꝙ ob fumum ſuffocabantur, & quòd Hortẽtius vnus ex pueris ignem immiſerat in riſchia, ſeu canapo exiſtente in camera Lippę: quã confeſſionem dictus puer demum pluries, & pluries fecit, tam abſente, quàm præſente parte. Et aperta per vim ianua ob dubiũ, ne tam ipſi pueri cremarentur, quàm ne domus ſuperior Magnificorum de Macrinis combureretur, viſa fuit flãma ignis de domo inferiori Matthiæ aſcendere in domum ſuperiorem ipſorum de Macrinis: & demum ob vehementiam ignis, cuius natura eſt altius euolare, incœpit comburi domus Macrinorũ vnà cum bonis mobilibus ibi exiſtentibus.

7 Cùm igitur ignis principium habuerit in domo inferiori ipſius Matthiæ, dictum incendium eius culpa ortum pręſumitur. Cõmunis eſt enim concluſio, quòd incendium præſumitur ortum culpa inhabitantium. l. 3. §. 1. ff. de offi. pręfect. vigil. l. ſi vendita. ff. de pericul. & commod. rei vendit. & l. ſi quis fundum. §. Imperator. ff. locat. Cõis opin.

¶ Imò incendium cõmitti non poteſt ſine culpa inhabitantium: vt dicit textus in dicta lege ſi vendita.

¶ Et ideò Barto. in l. ſi quis ex argentariis. §. prætor ait. ff. de edend. dicit, quòd vbi caſus fortuitus regulariter non committitur ſine culpa, vt eſt furtum, & incendium, non ſufficit probare caſum, niſi probetur quòd caſus interuenerit abſque culpa. Idem dixit Bald. in l. ſi creditor. C. de pignorat. actio. vbi aſſerit, quòd probatur culpa abeſſe in incendio, quando probatur vndè ignis originem habuit, putà ab incurſu hoſtium: & ſi hoc non poteſt apparere, in dubio ferenda eſt ſententia contra inhabitantes. Idem dixit in l. quæ fortuitis. 2. colum. verſicu. Item quæro. C. de pignorat. action. quam opinionem ſequuti ſunt etiam Alber. de Roſa. in tract. ſuo ſtatutorum, in 2. parte incipien. Item quæro ſi ſtatuto caueatur. Abb. in cap. 2. in 3. colum. verſic. Quid autẽ ſi probetur, de depoſit. vbi dicit, quòd allegans incendium commiſſum, debet probare, quòd fuerit commiſſum ſine culpa ſua: quia in dubio præſumptio eſt contra ipſum, quòd culpam commiſerit. Salycet. in dicta l. ſi creditor. C. de pignora. action. Angel. Aret. in §. item is cui, Inſtit. quibus mod. re contrahitur obligat. & plenius in ſuo tracta. maleficiorum, in verbo, Incendiario, vbi in 6. colum. verſicu. Tertio caſu principali, dicit quod ſupra dictũ eſt, & plus, quòd niſi doceatur à qua perſona inhabitantium incendium proceſſerit, præſumitur proceſsiſſe culpa patrisfamilias, cuius imperio cęteri obediunt: quaſi minorem adhibuerit diligentiam ex præſumptione iuris, quã debuerit. quæ concluſio probatur in dicta l. ſi vẽdita, vbi apparet, quòd pręſumitur incendium commiſſum culpa domini, niſi cõſtet de eius diligentia: quia tunc dominus excuſatur, & incendium pręſumitur eſſe commiſſum culpa ſeruorum, vel aliorum inhabitantium. Eandemq; opinionem vltra alios ſequuntur Hieronymus Gratus in lib. 2. reſponſorum, in reſponſo. 46. Alex. de Neuo in conſ. 87. nume. 1. cum ſeq. & Berous in conſ. fin. vol. 3.

8 Et ſi dicatur, quòd incendium pręſumitur ortum inhabitantium culpa leuiſsima in omittendo. Alex. & alij cõiter in l. domos. ff. de leg. 1. Iaſ. in l. ſi quis ex argentariis. §. fi. colum. fi. ff. de edẽ. in l. ſed ſi quis. §. quęſitum. col. pen. ff. ſi quis cau. & in d. l. domos, Marſil. in l. 1. nume. 99. de ſicar. Crot. in l. 4. §. Cato. num. 74. ff. de uerbo. obliga. Ioan. Sadol. in l. quod te, nume. 16. ff. ſi certum petatur Anan. in conſil. 71. colum. 2. Alexan. in conſil. 50. volum. primo, & in conſilio 74. uolu. 6. Iaſ. in conſilio 116. volum. 1. Gozad. in conſilio 63. Cępol. in conſilio 70. Cardin. Pariſ. in conſilio 87. volum. 4. Rolandus à Valle in conſilio 95. numero 15. volu. 2. Iacobus Menochius in conſilio 53. nume. 20. & in tracta. de arbitr. iudic. libro 2. centur. 3. caſu 390. Et hæc eſt communis recepta Scribentium ſententia: quam ſequitur etiam Afflict. deciſio. 57. & Burſat. in conſilio 59. nume. 6. uol. 1. Et actio legis Aquilię, quę in caſu noſtro intentatur, & intentari poteſt, non competit Cõis opin.

niſi pro leuiſsima culpa in committendo, & non in omittendo. Glo. in l. ſi vſus fructus. §. deniq;. ff. de vſufruct. & ibi Barto. & Bald. Alexan in d. conſi. 50. Afflict. d. deciſio. 57. & Iacobus Menochius cum concordantibus per eum adductis in d. caſu 390. Cùm igitur in caſu noſtro incendium nõ commiſerit Matthias, ſed eius culpa ortum præſumatur: ſequitur quòd eius culpa cùm ſit in negligendo, & omittendo ſibi non præiudicat, vt ipſe actione legis Aquiliæ ad emendationem damni teneatur.

¶ Huic concluſioni, in qua pars maximum facere poſſet fundamentum, reſpõdeo duobus modis, & primo negando hanc culpam Matthiæ eſſe leuiſsimam in omittendo: cùm dico culpam eius fuiſſe leuem tendentem in latam. Secundo dato & non conceſſo fuiſſe leuiſsimam culpam in omittendo, adhuc dico in caſu noſtro ob actionem legis Aquiliæ teneri ad emendationẽ dãni.

¶ Quòd fuerit incendium ſequutum ex culpa leui dicti Matthiæ, præmittẽdum eſt, antequàm id probem, quòd in domo inferiori, vbi ignis originem habuit, habitabat Matthias cũ tota eius familia, & in ea tenebat riſchiam, & canapum; & intus eam domum ubi aderat riſchia, canapum, & ignis, tempore incendij reliquerat tres pueros, & ianuæ domus ex omni parte erant clauſę.

9 Modò ſic, Leuis culpa eſt deuiatio incircumſpecta ab ea diligentia, quam adhibent homines diligentes eiuſdem conditionis, & profeſsionis. Barto. in l. quod Nerua ff. depoſi.

10 Vel ſecundum Bald. in dicta l. quæ fortuitis, nume. 12. C. de pignor. actio. Culpa leuis eſt non prouidiſſe, quod à diligenti prouideri potuit: Vel eſt facere, quod non faceret, vel omittere, quod nõ omitteret diligẽs, vel diligẽtior. Et finis leuis culpæ eſt non intelligere, quod debet à ſapientibus intelligi. & ſequitur Alciat. in l. latæ culpę. ff. de uer. & re. ſig. & Cagnol. in l. contractus, nume. 13. ff. de reg. iu. Sed tenere riſchiam, & canapum in domo, vbi continuè frequentatur, & ubi fit ignis: & relinquere pueros intus domum ſine aliqua idonea perſona, & claudere ab omni parte clauibus ianuas domus pueris ſic intus relictis, vtiq; homines diligentes eiuſdem conditionis, & profeſsionis non facerent. Nam diligens in domo habitationis, quę cõtinuè frequentatur, propter periculum non teneret riſchiam, & canapũ, neque reliquiſſet pueros cuſtodes: cum de facili poſſet conſiderare, quòd ex aliqua cauſa poſſet comburi propter ignem in domo exiſtentem riſchia & canapũ: vel quòd pueri immittant ignẽ, ex quo incendium demum cauſetur Cùm igitur dictus Matthias non intellexit, quod à ſapientibús debet intelligi, & fecit quòd non feciſſet, & omiſit quod non omiſiſſet, & non prouidit, quod diligens prouidiſſet, non eſt dubium, quòd dicitur fuiſſe in leui culpa.

1 Et hinc eſt, quòd tenere riſchiam, & canapũ propè ignem, & in domo habitationis, eſt locus incongruus, & non idoneus: quia per aſſiduitatem, & frequentationem de facili poteſt committi incendiũ. l. item quęritur. §. 1. ff. locat. & l. ſi vt certo. §. ſed interdum. ff. commodat. & ideò attribuitur leui culpæ. Petr. de Ancha. in cõſ. 349. Alexander de Neuo in cõſi. 87. nu. 4. & Hierony. Gratus in lib. 2. reſponſorum in reſponſo 46. nu. 19.

12 Item relinquere ſimpliciter pueros in domo, attribuitur leui culpæ, & tenetur dominus. Bal. in conſ. 44. in fi. volum. 5. & in conſil. 491. uolu. 4. & tradit Iacobus Menochius in d caſu 390. nu. 17. ex prædictis igitur authoritatibus apparet apertiſsimè ipſum Matthiam fuiſſe in leui culpa, & conſequenter incendium ex culpa leui dicti Matthiæ ortum fuiſſe.

13 Et facit etiam quod ſcribit ad hoc propoſitum Cagnol. in d. l. contractus, nume. 53. ff. de regu. iur. quòd ſi puer in ſtabulo diligenter non cuſtodiuit lucernam, adeò vt domus conducta exuſta fuerit, cõductor pueri dominus tenetũ, ſi ſibi lata, vel leuis culpa aſcribi queat.

14 Sed dato, & nõ cõceſſo, ꝙ culpa Matthię leuiſſima dicatũ, adhuc ad dãni emendationẽ tenetur, licèt cõis ſit cõcluſio, ꝙ actione legis Aquiliæ qs pro leuiſsima culpa in omittẽdo nõ teneatur. Dicta tamen concluſio tribus modis declaratur.

15 Primo declaratur procedere in actione directa legis Aquiliæ: ſecus verò eſt inutili actione. Nam quando intentatur vtilis actio legis Aquiliæ: tunc quis tenetur pro leuiſsima culpa etiam in ommittendo, ita dicit Gloſſa notabiliter in l. vſusfructus in §. denique, in vltim. ſolut. ff. de vſufruct. quam ſequuntur Roman. in l. fluminum. §. vitium nume. 1. ff. de damno infecto, Alexand. in l. cùm inter. §. qui bona numero 5. eodem titulo, Hieronymus Gratus in lib. 2. reſponſorum in reſponſo 46. nume. 15. Bartol. & ibi Alexand. in additio. in littera G. in dicto §. denique, Marcus Ant[o]nius Natta in additio. ad conſilia Alexand. in conſil. 50. volum. primo, & Petrus Caleſatus inter conſilia diuerſorum in ſecundo Tomo Ziletti in conſil. 58. numero 35. quæ concluſio probatur in l. ſi ſeruus ſeruum §. ſi fornacarius. ff. ad legem Aquiliam, ibi, puto vtilem competere actionem tam in eum, qui ad fornacem obdormiuit, quàm in eum, qui negligenter cuſtodiuit. Sed in caſu noſtro petitur reum condemnari omni meliori modo; & ſic etiam vtilis actio legis Aquiliæ intentatur: ergò ipſe Matthias in caſu noſtro tenetur actione vtili legis Aquiliæ ad emendationem damni etiam pro leuiſsima culpa in omittendo.

16 Secundò declaratur procedere, & ſic ꝙ actio legis Aquilię non datur primo damno dato per negligentiã, quando negligentia eſt cauſa proxima damni; & ita procedit d. §. deniq; ſecus ſi cauſa remota, per quã cauſam remotã damnũ poſtea faciẽdo eſt cõmiſſum: nã tunc ad emendationẽ damni actione legis Aquilię tenetur etiã pro leuiſsima culpa in omittẽdo. Glo. in l. cũ qs, in ver. Acceſſerit,

ceſſerit.ff.de dolo, Alex.in Apoſtilla ad Bar.in d.§. deniq; in littera G. & ibi Angelus, Marcus Antonius Natta in additio.ad Alexan.in d.conſ.50. & Petrus Caleſatus in d. conſil. 58.nu.34.Sed in caſu noſtro tenere riſchiam, canapum in domo, vbi ſit ignis, & ibi relinquere pueros clauſis ianuis nõ eſt cauſa proxima incendij, ſed remota: quia poterat eſſe, & non eſſe quòd ex dicta cauſa incendium committeretur: ergò ex negligentia in relinquendo riſchiam, canapum, ignem, & pueros, ipſe Matthias ad emẽdationem damni actione legis Aquiliæ obligatus exiſtit.

17 Tertiò, & vltimò declaratur, vt procedat communis concluſio, quando nullum ſequitur factum cauſatiuum damni: nam tunc leuiſsima culpa non venit in lege Aquilia. Et ita procedit text.in dicto §.denique: ſecus verò eſt, quando præcedit aliquod factum, quod eſt occaſio damni: nam tunc licèt damnum ſequatur ex negligentia ſequenti, & poſt negligentiam ſequitur factum, quod veriſimiliter ſequutum non eſſet, niſi præceſsiſſet negligentia: tunc in actione legis Aquiliæ venit leuiſsima culpa in omittendo. Et ita procedit text. in dicto §. ſi fornacarius: & hoc voluit Gloſſ. in dicto § denique in prima ſolutione, dum dixit, quòd in illo.§. res corrumpitur à ſe ipſa, ſed in dicto §. ſi fornacarius, corrumpitur appoſitione ignis: idem dicunt Salycet. in l. ſi vendita ad fin. ff. de pericul. & commodo rei vendit. Marcus Antonius Natta in additio. in dicto conſil. 50. & Petrus Caleſatus in dicto conſil.58.nume.32.cum ſequentib. Sed in caſu noſtro præceſsit factum in tenendo riſchiam, canapum, ignem in domo, & in relinquendo intus ipſam domum pueros clauſis ianuis: quod factum fuit occaſio damni, & incendij, & ex ipſa negligentia ſequenti, & poſt negligentiã ſequutum fuit incendium & damnum: quod veriſimiliter ſequutum non fuiſſet, niſi præceſsiſſet negligentia Matthiæ in relinquendo pueros intus domum, ubi erat riſchia, canapum, & ignis: ergò non eſt dubium quòd ad emendationem damni actione legis Aquiliæ obligatus eſt. Et in tantum eſt vera hæc concluſio quod etiam, vbi culpa precedit caſum, quis tenetur de caſu fortuito.l.ſi ut certo.§. interdum, & l. in rebus.§. 1. ff. commod. cum ſimil. Sed dictus Matthias fuit in culpa tenendo canapum, riſchiam, & ignem in domo, & relinquendo pueros ibi: nam commiſit dictam domum periculo incendij: ergò caſus incendij ſibi imputari debet.

18 Et ſi denuò dicatur, quòd licèt ex leui, ſeu leuiſsima culpa actione legis Aquiliæ quis teneatur: tamen hæc concluſio procedit, quando conſtat de certa, & determinata perſona. Nam incendium præſumitur factum culpa inhabitantium: non tamen præſumitur culpa determinatæ perſonæ: Et ideò ſi non conſtat de certa, & determinata perſona, ſequi debet ſententia abſolutoria; & per conſequens non poteſt ſequi condemnatoria. Salycet. in dicta l. ſi vendita, & in l. quę fortuitis, & ibi Bald. C. de pignoratit.action. Bald. in l. ſi creditor. C. eodem titulo, & in conſil. 373. & 342. volum. 3. Iaſ. in dicta l. ſi quis ex argentarijs.§. fina. in dicta l. domos, & in conſil. 116. volum. primo, Anani. in conſil. 71. Gozadinus in conſil. 63. Pariſ. in conſil. 87. volum. 4. Afflict. deciſio. 57. Rolandus à Valle in dicto conſil. 95. Iacobus Menochius in dicto caſu. 390. Ioſephus Ludouici in deciſionibus Vmbriæ, deciſione 25. Franciſcus Burſatus in conſil. 59. nume. 8. Marſil. in l. 1. in princ.nume.9. ff. ad legem Corne. de ſicarijs, & in conſil. 24.nume.8. in conſil. 39. nume. 46. in conſil.42. numer.43. in conſil. 50.numer. 12. in conſil.63.num.7.& in ſingu. 217.Corne.in conſ. 242.volum.1.Cæpolla conſil.criminali 70. Thomas Grammaticus conſil. 22. Alexand. in dicto conſil. 50.volum.1. Iacobus Menochius in conſ. 53. Dec. in l.ſemper in obſcuris, poſt numer. 5. verſicu: ſecundo fallit. ff. de regulis iuris, Curtius Iunior in l.dominus horreorum colum. 2.ff. locat. Alciat.in tracta. præſumptio. lib. 3. regu. 3. præſumptio.39.poſt nume. 5. & Thomas Ferrar. cautę. 36. & hæc eſt communis concluſio. Cõis opin.
Sed in caſu noſtro non conſtat euidenter de certa, & determinata perſona; & ſic quis ignem immiſerit: ergò non poteſt contra Matthiam ſequi ſententia condemnatoria.

19 Reſpondeo duobus modis. Et primo negando non conſtare certam, & determinatam perſonam: conſtat enim vnum ex pueris nomine Hortentium ignem immiſiſſe; id pluries confeſſus fuit alter puer nomine Suetonius: in primis quando erant intus domum tempore incendij dixit, poſtmodum poſt incendium ſequutum parte abſente coram varijs, & diuerſis perſonis ſingularibus, & contextibus ſemper pluries, & pluries confeſſus fuit, & declarauit, & demum confeſſus fuit parte præſente: vt pleniſsimè probatur in proceſſu: quæ confeſsiones probant. Nam cõfeſsio extraiudicialis probatur per duos teſtes, & parte abſente inducit ſemiplenam probationem. l. cùm de indebito.§. fina. ff. de probatio. & l. quoniam, iuncta gloſſa, de his qui notant infam. tradunt Bartol. Alexand. Iaſ. & Rip. in l.admonendi. ff. de iureiuran. Butrig. & Imol. in cap. fina. de iureiuran. Alexand. in conſil. 24. volum. 2. in conſil. 39. volum. 5. in conſil. 112. volum.6. in conſil.85.115.& 183.volum.7. Marcus Antonius Natta in conſil. 260.volumine 2. Crotus in conſil. 85. & hæc eſt communis concluſio, vt atteſtatur Corneus in conſil.113. volumine primo. Cõis opin.

20 Imò quando eſt confeſsio geminata pleniſsimè probat. Socinus Iunior in conſil. 8. nume. 20. in conſil. 89. numero 2. volum. 2. Curtius Iunior in conſilio 168. numero 8. Ioannes Cephalus in conſilio 297. nume. 2. uolumine 2.

Dec.

Dec. in conſil. 163. nu. 2. & Iaſ. in d l. admonendi num. 149. verſ. pro iſta opinione, & in l. triticum nu. 10. ff. de verb. obligat.

21 Hæc confeſsio extraiudicialis, etiam non geminata de æquitate canonica plenè probat, quando per duos teſtes probatur, etiam ſi ſit abſente parte. Anton. de Butr & Felyn. in c. ſi cautio extra de fide inſtrumentorum. Caccialupus num. 190. & Laofranc num. 36. in d. l. admonendi: & eam vti magis communem opinionem ſequuntur Corn. in conſil. 113. volum. 1. Dec. in conſil. 163. num. 2. Ruyn. in conſil. 161. num 9. Socin. Iun. in conſ. 5. nume. 10. volum. 3. Ripa in libro reſponſorum in titu. d. ſponſal. reſponſo 2. num. 5. verſ. ſecundo non obſtat. Iaſ. in l. tale pactum colum. 2. de pact. & Ioannes Cephalus in conſ. 297. nume. 5. volum. 2.

22 Et licèt teſtes ſint in pluribus confeſsionibus ſingulares: tamen quia in caſu noſtro in hac ſingularitatis ſpecie adminiculatur alter alterius dicto: meritò igitur coniunguntur ad plenam probationem faciendam. Alexan. in conſil. 53. volum. 1. Dec. in conſil. 650. num. 10. Paul. de Caſt. in conſil. 38. volum. 1. Grauet. in conſil. 73. & in conſil. 267. Aemil. Ferrar. in conſil. 20. Cur. Iun. in conſil. 168. & Ioannes Cephalus in conſ. 141. nu. 12. vol. 1. vbi aſſerit hanc eſſe communẽ opinionem. *Cōis opi.*

23 Sed in caſu noſtro confeſsio eſt geminata: probatur tum per teſtes conteſtes, tum per teſtes ſingulares, qui alter alterius eorum dictum adminiculantur, & ſumus in Regno, quod eſt feudum Eccleſiæ: & ideò in eo attenditur ius canonicum. Corne. in conſil. 261. nume. 31. in fin. volum. 4. & Thobias Nonius in 5. ſed hæc quidem, ſub nume. 4. in verſicu. octauo procedit, inſtitut. de teſtamēt. ergò iſta confeſsio in caſu noſtro plenè probat incendium ortum fuiſſe ex immiſsione ignis facta per dictum Hortẽtium, imò plenè probat: quia facta fuit præſente patre. Doctores in d. l. admonendi.

24 Et ſi dicatur, dato quòd perfectè & plenè conſtet Suetonium dixiſſe ignem immiſſum fuiſſe per Hortentium, tamen eius dicto non ſtatur: tum quia vnicus eſt teſtis extraiudicialis, & non iuratus, & ideò non probat. l. iuriſiurandi. C. de teſtibus, tum etiam quia eſt puer, & impubes: & impubes non admittitur in teſtem, l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtibus.

25 Reſpondeo, conſiderando quòd nos ſumus in caſu, in quo probationes per præſumptiones, & coniecturas ſufficiunt, ex duabus rationibus Prima eſt, quia incendium cõnumeratur inter caſus difficilis probationis. Iacob. Menochius in tracta. de arbit. iudic. lib. 2. centur. 2. caſu 116.

26 Et in caſu difficilis probationis admittuntur inditia, præſumptiones, & coniecturæ, ac vehemens opinio, etiam ad plenam probationem. Bartol. ſub num. 10. & Iaſ. num. 18. & 19. in l. in illa ſtipulatione ſi calendis. ff. de verb. obligat.

27 Secunda ratio eſt, quia intus domum non erāt niſi tres pueri, & ideò ſumus in occultis, in quibus probationes per coniecturas dicuntur manifeſtę probationes. Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. an & hęredi. ff. de edend. Aymon Grauett. in conſil. 73. num. 19 Alex. in conſil. 24. & in conſ. 53. vol. 2. Dec. in conſil. 510. 575. 577. & conſ. 596. & maximè prædicta procedunt in caſu noſtro, in quo proceditur ſola facti veritate inſpecta: & propterea Iudex poteſt credere perſuaſiuæ probationi tantùm. Bal. in l. ſolam. C. de teſtibus, & Marſil. in ſingu 494.

28 Modò ſic, cùm in caſu noſtro per alios veritas haberi non poſsit, niſi per vnum ex dictis pueris, & cū conſtet apertiſsimè per veras probationes, ac per euidentiſsimas coniecturas, & præſūptiones, adeò ꝙ tergiuerſari non poteſt ignem non incœpiſſe in domo, & intus eam, vbi non erant niſi dicti pueri; & ideò ipſi pueri præſumuntur immiſiſſe ignē: quia quando conſtat vbi originem habet ignis: tunc præſumitur proceſsiſſe culpa ipſorum ſtantium in domo, vt videtur ve le text. in l. ſi plures in princ. & §. 2. ff. de his qui deiec. vel effud & Saly. in d. l. quæ fortuitis, in verſ. ego puto. & propterea confeſsio, ſeu dictum dicti pueri, vnà cum tot pręſumptionibus apertiſsimis facit perfectiſsimam probationem.

29 Et hinc eſt, quòd teſtis extraiudicialis, & non iuratus inducit in ſimilibus caſibus iuſtā cauſam credulitatis. Dec. in conſ. 559. num. 8. & præcipuè vbi proceditur ſola facti veritate inſpecta, Bar. in l. ſi filiusfa. ff de dona. & Rom. in cōſ. 20. poſt n. 3.

30 Et hinc eſt, quòd in ſimilibus caſibus difficilis probationis, & in quibus per alios, quàm per pueros veritas haberi non poteſt, ſunt idonei, & integri teſtes. Marſi. in l ſi infans. ff. de ſicar. Gram. in conſ. 45. nu. 21. & Foller. in ſua pract. crim. in ver. capiat informationem, nu. 77.

¶ Et ſic apparet in caſu noſtro verū eſſe apparere de certa & determinata perſona, & credēdū eſt dicto puero: cùm per alium determinata perſona probari non poſsit: & tanto magis eſt ſibi credendum: quia cùm ſit nepos dicti Matthię caret ſuſpitione, & eius dictū iuuatur iuris præſumptione: quia incendium præſumitur commiſſum ab habitantibus, vt ſupra dictum fuit.

31 Secundò reſpondeo antedictæ principali concluſioni, quòd ea procedit, quando in aliqua domo habitant plures familiæ, ſeu in ea ſunt diuerſi, ſeu ſeparati habitatores, ſeu in ea ſunt plures conuerſantes ſimul, vt ſunt famuli, domeſtici, & extranei: nam tunc, cùm non ſciatur, quę nam ipſarum familiarum ſit in culpa incendij, & qui habitatores, ſeu conuerſantes fuerint in culpa, ratione incertitudinis ne innocens pro nocente puniatur, proferēda eſt abſolutoria ſentētia. Dominus enim nō tenetur indiſtinctè de culpa, & facto ſingulorum habitantium: nā poteſt eſſe ꝙ teneatur de culpa ſuorum, & quòd non teneatur, & ſic etiā ꝙ teneatur de culpa extraneorū, & ꝙ nō teneat, & pro-

& propterea ratione incertitudinis non poteſt ſequi ſententia condemnatoria: & ita loquuntur pręfati Doctores, & in ſpecie Alex. in d cóſ. 50. uol. 1. nume. 5. & 6. Sed ſecus eſt, quando in domo nõ habitat, niſi vna familia, & præcedit culpa domini, ſeu patrisfamiliàs: nam tunc quando pro habitantibus tenetur, quod ſemper eſt, quando ipſius culpa pręcedit: tunc dominus, ſeu paterfamiliàs de incẽdio tenetur, etiã ſi non conſtet quis incẽdium commiſerit: ita dicũt antedicti Doctores, & in ſpecie Bald. in l. quæ fortuitis, poſt num. 4. C. de pign. act. Sed in caſu noſtro in ipſa domo non habitabat niſi ipſe Matthias cũ eius familia, & eius culpa pręceſsit, vt ſupra pluries demonſtratum fuit: ergò dato & non conceſſo, quòd non conſtaret quis ipſorum puerorum incendium commiſerit, tamen de incendio tenetur in caſu noſtro: & ita determinat Alex. de Neuo in d. conſ. 87. & Petrus Calefatus in d. conſ. 58. nu. 42.

32 Et ſi vltimo loco diceretur, dato quòd conſtaret dictum Hortentiũ ignem immiſiſſe, adhuc ipſe Matthias auus, dominus, & caput familiæ pro eius culpa de damno dato occaſione incẽdij non eſt obligatus. Cùm cõcluſio ſit Doctorũ, quòd tũc dominus tenetur pro facto, & delicto familiæ, quãdo illi de familia deputati ſũt certo officio, & in eo deliquerunt: nã tunc dicitur in culpa paterfamiliàs deputãdo inſufficiẽtes. vt in l. 1. §. familiæ ff. de public. Bart. in l ne qd, col. 1. ff. de incend. rui. & naufr. ſecus uero eſt, ſi illi de familia non fuerũt deputati certo officio: nam tunc pro culpa ipſorum dominus, caput familiæ, auus, ſeu paterfamiliàs non tenetur. Anã. cóſ. 71. Iaſ. in dicto conſ. 116. Parıſ. in prællegato cóſ. 87 Bal. in d. l. ſi uẽdita. Gozadin conſ. 63. nume. 14. Alex. in d. cóſi. 50. Cępoll. in conſ. 70 colũ. 1. in fin Afflict in citata deciſ. 57. Rolãdus à Valle d. conſ. 95. & Iacobus Menochius tã in d. conſ 53. quã in d. caſu 390. Et ideò non tenetur pro uxore, pro nuru, pro filiis, & pro aliis, ut colligitur ex Grammat. deciſ. 3. Sed in caſu noſtro iſti pueri non erãt deputati alicui certo officio: ergò dictus Matthias uti auus, dominus, & caput familiæ pro incendio ex eorũ culpa cauſato non tenetur.

¶ Huic concluſioni, in qua pars maximũ poſſet facere fũdamentũ, duobus modis reſpondeo. Et primò, quòd ſupradicta concluſio procedit, quando culpa ipſorum de familia incendiũ commiſſum fuit, & non culpa domini: nã tũc dominus pro nuru, pro uxore, pro filiis, pro nepotibus, & pro aliis de familia non deputatis alicui certo officio non eſt obligatus: & ita loquuntur oẽs ſupradicti Doctores. Secus uerò eſt, quãdo culpa domini præcedit, nã tunc, cùm incendium ex culpa domini præcedenti commiſſum ſit, ipſe dominus pro eius culpa tenetur de incendio per ſuos de familia commiſſo. Bal. conſil. 442. uol. 3. nam tunc tenetur de eius culpa. Alex. d. conſ. 50. Menochius in d. caſu. 390. Cagnol. in l. contractus. nume. 53. ff. de reg. iur. & Berous conſ. fin. ſub nume. 8. uolu. 3. & probatur per tex. in terminis, in c. fin. ext. de iniur. qui omninò uideatur. Sed in caſu nr̃o ipſe Matthias fuit in culpa, ut ſupra demonſtratum fuit: ergò pro dicto incendio extat obligatus.

¶ Secundo reſpondeo, quòd dicta concluſio procedit, quãdo patresfamiliàs ſunt frugi, & diligentes circa curã gubernij totius domus: quã diligentiã probare debent: aliàs ſi nõ probãt, præſumit culpa patriſfamilias incendiũ commiſſum. Alex. de Neuo d. conſ. 87 poſt num. 3. i fin. & num. 7. Berous in d. conſ. fin. num. 4. & Hieronimus Gratus in d reſpon 46. ſed nos in caſu nr̃o ſumus in caſu claro: quia conſtat de culpa dicti Matthiæ ergò non eſt dubium, quòd tenetur ad damni emendationem.

33 Nec fiat fundamentum ignem non fuiſſe in domo dicti Matthiæ; & ideò ex eius culpa nõ potuiſſe oriri incendium: quia cũ dicta domus tunc temporis ab omni parte clauibus clauſa erat, teſtes id deponere non poſſunt: & ſi deponãt ſũt ſuſpecti de falſo: cùm probent negatiuã loco, & tempore non coarctatã; & teſtes noſtri, affirmãtes, & probãtes ignem ibi fuiſſe, præferuntur. Nã teſtes deponentes negatiuã loco, & tempore non coarctatã, non probant Bal. n. 7 & Dec. num. 8. in l. 1. C. de bonor. poſſeſ. ſecund. tabul.

34 Et teſtes affirmãtes pręferunt negantibus. Gloſ. in l. diem proferre. §. ſi plures. ff. de arbit. Dec. conſ. 534. & conſ. 649. & in ſpecie incendij tradit Alex. de Neuo d. conſ. 87. n. 9. & 10.

¶ Ex prędictis apparet dictum Matthiam obligatum eſſe ad dãni emendationem: & ita iuris cenſeo, & conſulo ego Alexander Trencinque Aquilanus V. I. D.

Alexander Trentacinque qui ſupra.

Syluæ Communium Opinionum Doctorum vtriuſque cenſuræ, Authore Franciſco Viuio, Iuriſconſulto Aquilano,

LIBRI PRIMI FINIS.

Series chartarum.

✠ †* a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

A a B b C c D d E e F f G g H h I i K k L L.

Omnes ſunt Terniones, præter †. & L L. duerniones.

A Q V I L AE.

Apud Georgium Daghanum Monteripellium Sabaudium.
Anno Domini. M. D. L X X X I I.

ANT 131957

E. 62.

Digitized by Google